HISTORIA POLEMICA DE GRÆCORUM SCHISMATE.

TOMUS SECUNDUS,

PARS III. & IV.

HISTORIA POLEMICA DE GRÆCORUM SCHISMATE

Ex Ecclesiasticis Monumentis concinnata

LABORE ET STUDIO

P. LAURENTII COZZA A' S. LAURENTIO
Ordinis Minor. Regularis Observantiæ, Provinciæ Romanæ
Lectoris Jubilati, ex Guardiani Sac. Montis Sion, ac totius
Terræ Sanctæ ex Custodis, Sacræ Congregat. Indicis
Consultoris, Supr. Rom. ac Univers. Inquisit.
Qualificatoris, & in Cismontana Observ.
Familia Vice-Commissarii Generalis,

TOMUS II.

In quo præter Historiam exactè digestam, omnes & singulæ controversiæ à Photii ætate usque ad initam in Concilio Lugdunensi sub Gregorii X. Pontificatu, unionem inter Ecclesiam Orientalem, & Romanam Occidentalem exortæ, summâ cum diligentia discutiuntur,

OBLATUS

Eminentissimo, & Reverendissimo Domino

D. LAURENTIO CASONI

S. R. E. Cardinali Amplissimo, ac Totius Seraphici
S. P. N. Francisci Ord. Protectori Vigilantiss.

PARS III. ET IV.

ECCLESIASTICI Cap. 8. vers. 9.
Ne despicias narrationem Presbyterorum sapientium, & in Proverbiis eorum conversare. Ab ipsis enim disces sapientiam, & doctrinam intellectus.

ROMÆ, Typis Georgii Placho, propè S. MARCUM, MDCCXIX.

SUPERIORUM LICENTIA.

Expensis D. Laurentii Licca U. J. D.

EMINENTISS. ET REVERENDISS. PRINCEPS:

Um hujus Operis *de Græcorum Schismate* primitias, Tomo primo non ita pridem edito comprehensas, Beatissimo Catholicæ Unitatis Capiti ROMANO PONTIFICI jure optimo consecraverim, Tomum hunc alterũ Uni Tibi deberi, PRINCEPS EMINENTISS. indubium adeo mihi fuit, ut in eandem sententiam, vel eximiam Modestiam Tuam, quâ in tam conspicuo EMINENTIÆ fastigio constitutus latêre studes, planè censuerim concessuram. Evicit illa quidem, Virtutum, Doctiumque tuarum splendores circumfusâ velut nube concludens, ut multa mihi & magna subducerentur nomina, quibus in Tuam Unius Celsitudinem hæc Lucubratio adnitebatur, Domicilium eo loci tutissimum nactura, publicoque tandem documento aliquo observantiam erga Te meam contestatura: Quibus enim Tabulis aliis consignari æquum erat erga Virum Principem ab recondita eruditione commendatissimum gratitudinem meam, nisi quas, pro viribus, id genus eruditionibus instruxissem? Neque verò eas tutiori concredidissem Asylo nisi exploratæ strenuitatis Heroëm adire juberem, integerrimâ per omnem ætatem constantiâ, Veritatis, & Justitiæ Vindicem, præsentique semper animo, providâ sapientiâ temperato, ardua quæque subeuntem; id nempe muneris impleturum, quod in suam semel fidem recepisset: Hùc aspirabat indoles ipsa Operis, quæ in scopum collineans Græcanici Schismatis amoliendi, eum certè Mæcenatem suopte avebat ingenio, quem sanior Fides, & sanctior Disciplina; quem zelus pro Domo Domini, Juribusque Apostolicæ Sedis; quem flagrantissima præcipuè Charitas, conciliandis Christianorum animis intenta, jampridem nobis in Virum Apostolicum conflaverant; ad Catholicam Ecclesiarum omnium Unionem, Deo propitio, solidiùs aliquando restaurandam, quodammodo factum perfectumque: Porrò, magnarum adeo rerum absolvendarum characteres istos divinitùs insculptos esse Animo tuo, altiùs introspexisse videtur Mens illa cœlitùs irradiata, ac futurorum facilè præscia, Venerabilis Servi Dei, Summique Pontificis INNOCENTII XI. cùm, difflatis imperio nubibus, quas modestia Tua circumfuderat, lucem tantam sibi admovit propiùs, atque adeo evexit sublimiùs, fulgentiores Virtutis radios longiùs porrecturam. An verò Mentem illam spes fefellisset, quæ Te sibi ab arcanis consiliis, Principumque omnium secretis esse jussit; idque in tanta rerum implexione, & Sanctæ Sedis jura, & Ecclesiasticam Disciplinam, & sanctiorem Ethicam Christianam, ipsamque adeo doctrinam Fidei complectentium? Atquì florem

tunc illum Juventæ Tuæ saluberrimos toti Ecclesiæ fructus protulisse, quos & Eruditi suspicerent, & Seniorum criteria tacito admirarentur obtutu, satis superque deprehensum est: nequicquam, vel tum, adnitente modestiâ, more Tuo, alienâ sub umbra latitare; perinde in robustis illis pro Sancta Sede Lucubrationibus instruendis, evulgandisque, ac in conficienda Maximos inter Europæ totius Principes Pace Neomagense, sexcentisque rebus aliis istiusmodi. Jam ubi hæc minimè latuère, nec ignorare Orbis terrarum potuit, quod Hispania, Gallia, Germania, quod Roma didicisset: quì fiet, ut ullius fugerint oculos apertiora Sapientiæ, Prudentiæque Tuæ documenta, quibus indita cœlitùs Virtus, infractique Animi robur, in gravioribus quibusque rebus mirâ dexteritate gerendis, implexisque utcumque negotiis fœliciter extricandis, sese magis in dies explicuère? Abundè id suasit, persuasitque Amplissima Legatio Neapolitana, a fel. record. Alexandro VIII. vetustæ prudentiæ Principe, in Te uno per eam tempestatem scitè locata; atque ad multos porrecta annos, consilio Successoris, imperioque; quippe Ecclesiæ bono, simulque popularium suorum fœlicitati advigilantis. Sed & calculum benè candidum adjecit suum, Supremum ipsum Tribunal Fidei, cui Te providentissimus Regnantis Summi Pontificis zelus Assessorem dare festinavit, promeritâ jamdudum Purpurâ brevi coronandum, atque ad altiora deinde Tribunalis ejudem subsellia Quæsitores inter Fidei provehendum. Nihil nunc attinet, Purpuratas Legationes, Ferrariensem primùm, mox verò Bononiensem, in contestes advocare; quasi super Cordis Tui munditie, manuumque innocentiâ, dexteritate, justitiâ, cæterisq; omnibus egregii Principis dotibus, collaturæ essent suffragia frequentiora; reapse verò (quod ajunt) *soli faculas* admoturæ: ea quippe gloriosa facinora, quibus binas ejusmodi Spartas oppidò difficiles exornasti, luce denique ipsâ sunt clariora. Te autem tot adoreis instructo, in Urbem Orbis Moderatricem, Theatrum q; longè splendidius revocato; ac super tantorum commendatione gestorum silentibus, morem Tibi gesturis, plerisque omnibus; domestici tamen lapides, tutò jussionibus refragantes, disertiores in dies fiunt: Cubitalibus enim literis, quod semper, nunc maximè pergunt, Propheticam illam, ac verè Principibus necessariam, exhibere Sanctionem, nullo unquam die obliterandam: *Non habitabit in medio domus meæ, qui facit superbiam: Oculi mei ad fideles terræ, ut sedeant mecum: Ambulans in via immaculatâ, hic mihi ministrabat.* Profectò, si cui libuerit introspicere (libet porrò multis) non *Ordinem* tantùm Tibi *ministrantium*, sed & singulorum ad sua cujusque munera delectum, honestatemque; nullus equidem dubito, quin Te dignum prænunciet, qui *Domus Dei diligentiam habeas*, postquàm scitè adeo *Domui Tuæ præesse nosti*.

Hæc ergo ex multis, nuncupandæ Tibi Lucubrationis hujus, magna illa sunt nomina, quæ, quod præmiseram, Tua mihi heroïca subduxit modestia. Cujus ego maximam tot inter Virtutes alias, rationem habiturus, ad eum me recipio *Instituti Seraphici* characterem, qui suo certo jure (atque adeo pace justissimæ Modestiæ Tuæ) quem ex me repetiit id genus laborem, eundem Uni Tibi, TOTIUS EJUSDEM ORDINIS PROTECTORI, consecrandum edixit. Rem totam, tribus in verbis, confectam dico: apud Tuam dumtaxat Eruditionem, atque in evolvendis Ordinis nostri, imò Tui, Documentis, dilectione plenam sedulitatem. Neque enim nescis, PROTECTOR VIGILANTISSIME, Seraphicum Parentem nostrum, & mente & carne in expressam Christi e Cruce pendentis Imaginem configuratum, simul exuisse terrena omnia, simul *Spiritum Unitatis*, Vestem prorsus inconsutilem, induisse. Hac enimvero de causa, Religionem suam ad Christianæ Religionis normam exacturus, quos ipse Filios Altissimæ Paupertatis, atque adeo Franciscani Stemmatis ex asse conscripsit, hæredes, eosdem ad unum omnes, velut Agnos, Ovesque Gregis unius, unius item Pastoris regimini sub Universalis Ecclesiæ Pastore Supremo subjecit: (*a*) *Universi Fratres*, inquit, UNUM *de Fratribus istius Religionis teneantur semper habere in Generalem Ministrum, & Servum totius Fraternitatis, & ei teneantur firmiter obedire*; ac rursus: (*b*) *Ad hæc per obedientiam injungo Ministris, ut petant à Domino Papa UNUM de Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, qui sit Gubernator, Protector*,

(a) *In Regul. FF Min. ca. 8. & in Bul. Leonis X* Ite & vos in Vineã meam.
(b) *Ibid. cap.* 12.

ctor, & *Corrector istius Fraternitatis*; *ut semper subditi*, *ac subjecti pedibus ejusdem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ* . . . , *quòd firmiter promisimus*, *observemus*. Tantam porrò primævæ Institutionis hujus, Apostolico jam tum Diplomate ab Honorio III. communitæ, rationem habere Sancta Sedes dignata est, ut plerosque licèt Franciscanorum, variis de causis, peculiarem sibi Ministrum efflagitantes, exercito Generalis Unius regimine tandem aliquando absolverit; non uno tamen modo Seraphicæ Religionis Unitati, ad mentem Sancti Institutoris, consuluerit. Nam & peculiares istas omnes Franciscanorum Classes, super capitali Regulæ præcepto benignâ ejusmodi dispensatione donatas, eidem nihilominus Cardinali Protectori, ad (*a*) multos certè Annos, illigavit; easdemque rursus omnes annuæ velut recognitioni Unius incessanter Capitis obnoxias esse jussit: Præcepit enim, suis ut quæque Diptychis consignarent Unius, ejusdemq; Matricis velut Ecclesiæ consecrationem; illius, inquam, (*b*) *tam longè antea à Domino præparatæ*, *in qua Ordinem suũ* Patriarcha Pauperum *inchoaret*; *quamque iccirca Ecclesiam PORTIUNCULÆ appellari voluisset*, *quòd esset futuru MATER*, & *CAPUT pusilli Gregis Fratrum Minorum*. Quin & Matricis ejusdem Ecclesiæ, totiusque Corporis Regularis Observantiæ, quà strictæ, quà strictioris Generali Prælato, cùm Titulum primævum *Ministri Generalis* Totius *Ord. Fratrum Minorum* (*c*) iteratis Decretis Apostolicis, asseruisset; eidem Uni, Seraphicam Religionem totam, ex Regulæ præscripto, Sanctæ Sedi substratam repræsentaturo, in Pontificio Sacello, solennibusque aliis Ritibus, quem locum Seraphicus ipse Pater impleturus esset, attribuit. Jam verò, Seraphicum hunc Spiritum unitatis, Altissimâ Paupertate consolidatum, conciliandis Ecclesiæ Catholicæ Schismaticorum animis nunquam non strenuè adlaborasse; non Florentini tantùm Concilii Acta loquuntur, sed & Valvæ ipsæ æneæ Vaticanæ: Magnum quippe illum Regularis Observantiæ Vindicem exhibent, (*d*) *Beatum Albertum Sarthianensem*, ab Apostolica reducem, per Orientem totum, ipsamque adeo Africam Legatione; qui cùm Græcos primùm, dein Armenos, Syrosque, labore summo, nec minore charitate in antecessum præconversos, ad pedes Eugenii IV. præmisisset; Æthiopum quoque Abyssinorum, Ægyptiorumque Legatos secum ipse pertraxit, *Decretum Unionis* è Pontificio Throno porrectum recepturos. Quid memorem selectos alios ab eodem Eugenio Viros Sanctos, Unionem tunc eandem impensè promoventes, *Bernardinum* Senensem, *Joannem* Capistranum, & *B. Jacobum* de Marchia: quorum hic sermonibus per Europam ferè universam, iste, etiam calamo in Basileenses Refractarios exacuto; Ille verò, (*e*) per extemporaneum Græci Idiomatis donum, suâ in eodem Concilio ad subdubitantes Orientales ferventissimâ Concione; singuli porrò miraculis, & Paupertate verè Franciscanâ celeberrimi, haud minima pars fuerunt Unionis ejusdem perficiendæ? Nam quæ ducentos circiter ante Annos in Lugdunensi II. Concilio sub B. Gregorio X. peracta fuerat, ejus certè magna pars extitit Seraphicus Ecclesiæ Doctor *S. Bonaventura*: strenuus ille Altissimæ Paupertatis Assertor in toto Ordine, jam tum ex parte Dispensationes Apostolicas sollicitante; quippe cui ad literalem Regulæ observantiam universim restituendo, peregregiam navavit operam, duodeviginti totos Annos Generalis Minister Totius Ordinis; consignatâ etiam (*f*) Doctrinâ *super Legatis* Franciscanæ Paupertati consonis, dissonisve; ad cujus amussim, ex præscripto (*g*) Sanctæ Sedis, Legata omnia sub Generali Ministro Totius Ordinis expendere pergimus etiamnum. (*h*) *Hic*, inquam, *Unus*, *pertractandis arduis Concilii rebus delectus est*, *assistentibus Rothomagense*, *ac Tripolitano*, *ex eodem Ordine*, *claris Episcopis*; ejusque maximè illecti Charitate, ac Sapientiâ, Græci omnes ad Romanæ Ecclesiæ obedientiam rediêre. Missos faciam, cùm eximiè Pauperes Minoritas *Hieronymum* Asculanum, & *Bonagratiam* Dalmatinum, Apostolicâ perfunctos prævià Legatione; qui Tartarorum insuper Legatos venerabundos eidem OEcumenico stitère Concilio: tum verò Sanctam *Rosam Viterbiensem*, decennem Puellam, unà inopià divitem, ac Seraphico indutam Cilicio; quæ paucos ante Annos, infusâ cœlitùs Sapientiâ portentis innumeris confirmatâ, in (*i*) domesticum *Schisma Fridericianum* detonaverat, Refractarios quosque ad Romani Pontificis obedien-

(a) *Orb. Sera. Tom. 1. pag. 493. num. 10. ab Anno scilicet 1517. ad 1580.*

(b) *Bre Rom. Seraph ad diē 2. Aug. Lect. 4.*

(c) *Ex Bullis Leo. X Pauli III. Sixti V. Clemen. VIII. Greg. XV.* Ex injuncto, 24. *Nov.* 1621 & *ex Decr. Urb. VIII.* 21. *Apr.* 1631. Pro imponendo adversæ parti *perpetuo silentio*.

(d) *Ex Iconis. Romæ edito* 1688. *Vita*, & *Operib. ejusd. B. Albert. prefixo.*

(e) *VVading. in Annal. Minor. Tom. V. ad Ann. 1439. num. 5.*

(f) *D. Bonev. in Apol. qu. 9.*

(g) *Constitut. Urb VIII.* Injuncti nobis, 18. *Dec.* 1625.

(h) *Bre. Francis. die 19. Julii Lect. 6.*

(i) *Brev. Rom. Seraph. die 8. Mart. Lect. 5.*

dientiam fœlici prorsus eventu reductura: ut & *Arcam* illam *Testamenti* Sanctum Antonium *Patavinum*, cùm in Virtutibus aliis, tum maximè in Minoritica Paupertate, (*a*) redarguendoque coram Gregorio IX. super eo negocio Fratre Elia, (*b*)*Francisci Patris æmulum*; qui Fridericianis iisdem temporibus, (*c*) *ad prædicandum Evangelium missus, dicendi sapientià, magnisque miraculis*, inobedientias istas, omnes, & vitia: *In primis verò hæreses summà vi profligavit; ideoque PERPETUUS HÆRETICORUM MALLEUS est vocatus*, atque adeo *SCHISMATICORUM*, quippe ægrè admodum in lubrico nudi schismatis consistentium: In uno equidem Græcorum consistam schisinate, illudque ajo: fœlicibus certè auspiciis, in Concilio Lateranensi sub Innocentio III, (*d*) *Seraphici ipsius Patris interventu* profligatum: ut perspicuum planè sit, ad hoc natam Altissimæ Paupertatis Religionem, ut quem sibi præscribit Spiritum Unitatis, eundem transfundat in Ecclesiam universam. Neque enim sine causà Innocentius III. à Christo in somnis admonitus, *Vidit* (*e*) *Lateranensem Basilicam*, scissuris istiusmodi identidem debilitatam, *ruinæ proximam; quam quidam Homo PAUPERCULUS, proprio dorso submisso, nè caderet, sustentabat*; moxque in Francisco sapienter intuitus *Paupertatis amorem*, perfectique hujus propositi *Constantiam*: *Verè*, inquit, *hic est ille, qui opere, ac Doctrinà Christi sustentabit Ecclesiam*. Sed enim absit, ut quis existimet, aut Seraphicum Patrem, aut quos dicebamus Altissimæ Paupertatis Heroës, nisi adstipulante piis illorum conatibus Cardinali Totius Ordinis Protectore, Spiritum Unitatis in universam Ecclesiam transfudisse! Neminem professò latére dixerim, Doctissimum illum *Julianum* Cardinalem *Cæsarinum*, adversùs Marcum Ephesium in Florentina Synodo strenuè disceptantem, & Bernardinum, & Capistranum, & Sarthianensem maximè, Regularis Observantiæ Capita sibi charissima complectentem, (*f*) *Protectorem Totius Ordinis* per id ætatis extitisse. Atqui, Seraphicum ipsum Patrem, Lateranensis Ecclesiæ rimas *primò* tunc vice reparantem, (*g*) *Primus* item Protector Ordinis fulciebat *Cardinalis Hugolinus* Innocentii III Nepos, non diu post ad Summum Pontificatum, juxta Sancti Viri prophetiam, evectus, dictusque Gregorius IX., atque initam cum Orientalibus Unionem Pontificià jam Vigilantià confirmaturus; simulque *Antonii Patavini* zelo, Paupertatem verè Minoriticam propugnanti, (*h*) Asilum Apostolicum, ne quis ex adverso nocere posset, patefacturus. Quid *Raynaldus* Cardinalis Ostiensis, Gregorii Nepos, & immediatus in Totius Ordinis Protectione Successor; qui in Alexandrum IV. evadens, & *Rosam Viterbiensem* Schismatis *Profligatricem* veneratus fuit, & Virginem *Claram* Pauperum *Primogenitam* Sanctorum Fastis adscripsit; sed & Doctorem Seraphicum evexit ad Generale Totius Ordinis Ministerium, cùm in schismate amoliendo, tum in Regulari Paupertatis Observantià constabiliendà, strenuam, fœlicemque operam locaturum? Tertius porrò Seraphicæ Religionis Protector *Joannes* Cardinalis *Ursinus*, qui Doctori Seraphico Generalem agenti præsidio fuit, ejusdemque jam Purpurati Collega unanimis, in Lugdunensi Græcorum Unione perficienda; an non ipse est *Nicolaus III.*, qui, quod ille super Paupertate verè Franciscanà docuerat, diebus, noctibusque porrò multis in id unum impensis, distinxit clariùs, faciliorem ad praxim salvà in omnibus Regulæ puritate reduxit, atque (*i*) Apostolicà Constitutione in corpore Juris clausà, ad perpetuam rei memoriam, Altissimæque Paupertatis Canonem consignavit? Opportunè autem, nè quid ultra progrediar, ad usque Nicolaum III. Tomus hic alter excutrit; satisque jam videtur Modestia ipsa Tua, professionis meæ debito sociata, in hanc unanimem itura sententiam: Neque me potuisse, post qualescunque in Oriente labores, aptiorem *Instituto meo* scribendi materiam quærere, quàm *de Schismate Græcorum*; neque meliorem, post unum Christi Vicarium, alteri huic Tomo adsciscere Mecenatem, quàm EMINENTIAM TUAM *Seraphici Ordinis Protectorem*. Nihil est ergo, cur eà mihi de causà subindigneris; dotibus quidem aliis humiliter occulendis intentus, de Ordinis tamen Protectione, bene laboriosà, nihilque terreni sapiente, etiam sanctissimè gloriabundus; quippè quam non ignoras, Seraphici Patris, aliorumque tam multorum filiorum ejus, quà in Cœlo degentium, quà in toto Terrarum Orbe

mi-

& Orb. Serap. To. I. de Missionib. pag. 05.

(a) *Orb. Sera. To. I. pag. 104. num. 17.*

(b) *Bre. Sera. die 13. Julii.*

(c) *Bre. Rom. die 13. Julii.*

(d) *VVading. Annal. Ordin. To I. ad Ann. 1215. num 4.*

(e) *Bre. Francisc. 5. Octobr. Lect. 6.*

(f) *VVading. ibid. ad Ann. 1129.*

(g) *Orb. Sera. Tom. I. lib. 3. ca. 38. pa. 491. n. 5. & 8. & in serie Protector. ibid. pag. 500. num. 19. 20. 21.*

(h) *Orb. Sera. Tom I. pag. 103. n. 15. 16.*

(i) *Nicol. III. Capit. Exiit, seminat, De Verb. Signif.*

militantium intercessione, *mensuram bonam*, & *confertam*, & *coagitatam* in EMINENTIÆ TUÆ sinum divinitus collaturam. Perge ergo, & quam tuendis, fovendisque tam multis ac variis Altissimæ Paupertatis Sectatoribus, paternâ sanè charitate dies, noctesque solicitâ, Protectionem impendis, eandem ut porrigas ad exiguum hoc observantiæ meæ documentum, oratum exoratumque Te patiare. Imple enimvero numeris omnibus primævos, quos dicebam, illos in Totius Ordinis Protectione Præcessores tuos; atque Unitatem in FRANCISCI Religione consolidatam ad universam pro viribus Christi Religionem extende. Faxit Deus Optimus Maximus, Te ut nobis incolumem esse jubeat, ad usque etiam Græcanici Schismatis, aliorumque prorsus omnium extinctionem. Ita vovet, ita suis cum omnibus in Christo Filiis, Filiisque adeo Tuis, enixè precatur

EMINENTIÆ TUÆ

Ex Conventu Aracœlitano de Urbe, die D.Laurentio sacrâ, 1719.

Humillimus, Devotiss., & Obsequentiss. Servus

Fr. Laurentius à Sancto Laurentio.

A P-

Imprimatur,

Si videbitur Reverendiſs. P. Magiſtro Sac. Palatii Apoſt.

H. Cervinus Epiſc. Eraclea Viceſgerens;

APPROBATIONES.

JUſſu Reverendiſs. P. Magiſtri Sacri Palatii Apoſtolici expendi Tertiam, & Quartam Partem *de Schiſmate Græcorum*, quam ex Eccleſiæ Hiſtoriis collegit, & ampliavit *Reverendiſſimus P. Laurentius Cozza à S. Laurentio Vice-Commiſſarius Generalis, Ordinis Minorum Regularis Obſervantiæ*, nihilque deprehendi Fidei, boniſque moribus contrarium; immò multa profutura Catholicæ Fidei, & unioni tamdiù deſideratæ utriuſque Eccleſiæ; multos errores Schiſmaticorum everſos, ſummâ cum Eccleſiæ utilitate ibi vidi cum gaudio; & Miſſionariis Apoſtolicis, & Catholicis omnibus utiliſſimum judicavi, In quorum fidem &c. Datum ex Collegio Clementino die 11. Januarii 1719.

D. Joannes Bernardus Pozzolus C. R. Sacerd. & Sac. Theol. Lector.

POlemicæ Hiſtoriæ de Græcorum Schiſmate Tertiam, & Quartam Partem, quam *ex Eccleſiaſticis Monumentis* concinnavit, illuſtravitque *Reverendiſſimus Pater Laurentius Cozza à S. Laurentio, Ord. Minorum Regularis Obſervantiæ &c.* juſſu Reverendiſſimi P. Magiſtri S. A. P. diligenter evolvi, ac ſedulò perlegi, nihilque deprehenſum, quod Fidei, boniſque moribus adverſetur; quin potiùs ſolidè prorsùs, ac nervosè Schiſmaticorum calumnias adversùs Eccleſiam Romanam convellit, ac quæ contrà Fidei puritatem errores, ac hæreſes ſuperſeminarunt, evellit, ex Sacrorum Bibliorum fontibus, & Patrum magiſterio cuncta perluſtrans, confirmans, ac roborans; atq; quod in Apoſtolico obeundo munere in S. Civitate zelo ac Fidei Catholicæ incremento priùs egit præſentiâ, verbo, ac indefeſſo labore, eruditiſſimo modo, calamo exequitur cuncta Schiſmaticorum adita reſerando, ut habeant Evangelii Miniſtri ad Orientalium ſalutem procurandam miſſi, apertum armamentarium, quo improbos Schiſmaticorum conatus proſcindant. Quamobrem, ut Opus lucem aſpiciat, & cunctorum utilitati inſerviat, digniſſimum cenſeo. Dat. ex Ædibus noſtris hac die 30. Decembris 1718.

Franciſcus Dominicus Bencini S. T. D., & in Collegio Urb. de Propaganda Fide Polemicæ Lector.

Imprimatur.

Fr. Gregorius Selleri Sacri Palatii Apoſt. Magiſter, Ordinis Prædicatorum.

IN-

INDEX CAPITUM,

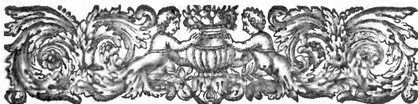
Quæ continentur in hoc Tomo.

TERTIÆ PARTIS.

QUARTÆ PARTIS.

CAP.

HI-

HISTORIA POLEMICA
DE GRÆCORUM SCHISMATE.

PARS TERTIA.

1 SEPTIMA absolutâ Synodo, ut jam fati sumus, deletoque Grçcorum Schismate, occasione Iconoclastarum hæresis, triginta ante annos exortæ, ut Nicetas David in vita adnotat Ignatii, contigit quadriennio post, Methodium sanctissimum Patriarçham ex hac luce migrare: *Sed cùm Ecclesiam*, ait prælaudatus Nicetas, *optimè, sanctissimèque per quatriennium rexisset, ad Deum sempiternâ potiturus pace abiit*; cui assentitur Curopalates: Quo defuncto, piissima Augusta Theodora pro deligendo successore, Jannicium Anachoretam magnæ sanctitatis Virum consulendum misit, à quo, de Ignatio sanctissimo Viro Monasterii Satyri Abbate substituendo, responsum accepit: *Cùm ante omnium Episcoporum, & populi sententias*, inquit idem Nicetas, *Imperatrix ad Jannicium Anachoretam consultum misisset, etquemnam hoc Patriarchatus honore dignum per Dominum cognosceret, Ignatium eximius ille Jannicius divinitùs pronunciavit*.

2 Erat Ignatius iste genere clarus, Michaelis Imperatoris ex Procopia Augusta filius, vitæ verò sanctimoniâ clarissimus: *Beatissimus hic & divinus Antistes Ignatius*, scribit idem Auctor, *Constantinopolim in terris patriam habuit, hanc, inquam, totius ditionis, & Imperii præclarissimam Regiam; Parentes verò, Michaelem Imperatorem, & Procopiam Imperatricem, nobilissimos & religiosissimos Principes*. Cùmq; pater ejus non toto biennio Imperium sanctissimè admnistrasset, Leoni Armeno per tyrannidem Regnum invadenti, libens, volensque cessit. Verùm impius Leo beneficiorum omnium ingratissimus, adepto Imperio, Michaelem, atque universam illius Imperialem Familiam per varias Insulas relegare non est veritus, & quòd crudeliùs est, filiis virilia adimere jussit; atque ita per tyrannidem factum est, ut Ignatius hic Eunuchus esset: „ Leo igitur, *subjungit Nicetas*, illa infausti nominis fera, cùm, quam „ conceperat, peperisset iniqaitatem, occu- „ pato per vim ac tyrannidem Imperio, nul- „ lam omnia spectantis oculi rationem ha- „ buit, neque Beatorum exulum reveritus „ est modestiam & æquitatem; immemorque „ beneficiorum, quibus Beati illi indignum „ exornarant, à quo improbæ mentis artibus „ illecti erant, adeout Imperator Regiorum „ illum Liberorum in sacra baptismatis tin- „ ctione sponsorem & patrinum designaret; „ sed nihil horum immitem illius ferocemq; „ animum potuit flectere. Etenim in exilium „ amandatos, alterum ab altero separavit, „ singulisque suam Insulam assignavit, firmâ- „ que custodia circumsepit; Filiis porrò vi- „ rilitatem ademit, membrorum castratione „ plectens, plusquàm inhumanus & crudelis. *Hactenus Nicetas*.

3 Porrò post plura, ad enarrandas Ignatii laudes calamum vertens, hçc subnectit: „ Ni- „ cetas, sive Ignatius, velut generosissimus „ in domo Domini surculus plantatus, & in „ atriis Monasticæ vitæ educatus, nec ei, qui „ ipsum plantaverat infructuosus, nec ad „ speciem foliis tantùm copiosis, ut maledi- „ cta illa ficulnea, hoc est, indumentis nihil „ boni continentibus visendus; sed qui se- „ cus cœlestium aquarum decursus, & uber- „ rimos Spiritus Sancti fontes situs, & vetus „ omne Testamentum, novumque totum me- „ ditatus, Sanctorum Patrum monumentis „ studiosè addictus, illorum, & facta imitan- „ do, & contemplationis mente revolvendo, to-

„ totumque interiorem hominem saginando „ confirmatus, dulcissimos virtutis fructus „ Deo progignebat. Primùm itaque tempe- „ rantiam in abstinendo, studium in vigilan- „ do, Psalmis canendis, quando id jubebatur, „ precandoque proferebat: Adde callos in „ genibus, lacrymas, pectoris planctus, lin- „ guæ continentiam. *Hæc, & alia plura* de Ignatii dotibus atque virtutibus scribit Nicetas. De illius porrò promotione ad Ecclesiasticos Ordines ita ait: „ Sacro Presbyte- „ rii honore insignitus manu Basilii, qui sa- „ cræ Pàreorum Ecclesiæ Episcopus, pro sa- „ crarum Imaginum cultu casibus innumeris, „ gravissimisq; ærumnis conflictabatur. Hu- „ jus, inquam, Basilii manu spectabili, vi ac „ virtute Sanctissimi Spiritus; primùm qui- „ dem lector, sive sacrarum literarum Præco „ sanctus, deinde Hypodiaconus, tùm Dia- „ conus, ac Sacerdos, lege & ordine Eccle- „ siasticorum graduum consecratur.

4 Hunc ergo Virum famâ sanctitatis tunc celeberrimum, generis nobilitate nemini imparem, placuit nedùm Augustæ Theodoræ, verùm & universo Clero & Populo in locum Methodii substitui. Hinc idem Nicetas de Ignatii electione pauca scribens, ait, „ Mul- „ tis verò tùm ad Ecclesiæ administrationem „ designatis, aliisque, alias ob causas, voto „ frustratis, uti destinata Dei sententia sta- „ ret, Ignatius sanctissimus Presbiter, cùm „ per multos annos Sacerdotii muneribus „ magna cum laude perfunctus esset, bonum- „ que sibi in multa auctoritate, & in Jesum „ Christum fide jam gradum extruxisset, ac „ propterea omnium ore celebraretur, quan- „ tumvis dignitatis magnitudinem refugiens, „ vi tamen Sancti Spiritus, & Antistitum „ auctoritate & sententiâ, honore sacro di- „ gnissimus judicatus, in imperantis Urbis „ sacra Sede collocatur, lucernaque cande- „ labro imponitur. *Hæc Nicetas*. Quæ omnia summatim recensens Curopalates, inquit: „ „ Vitâ functo beatissimo Methodio, per „ sexdecim annos Ecclesiam Constantinopo- „ litanam moderatus fuerat Ignatius Nice- „ phori Imperatoris ex filia Nepos, filius au- „ tem Michaelis Imperatoris, qui Regno ex- „ ciderat, postquàm Regno & genitalibus „ privatus, Eunuchus factus, Monasterium „ ingressus fuerat, & Monasterii Satyri Præ- „ fectus, ad Patriarchatus Sedem addu- „ citur.

5 Tunc temporis Ecclesiam Romanam moderabat Leo hujus nominis IV. natione Romanus, ex patre Radoaldo, sive Radulpho, multæ humilitatis vir & patientiæ, largus, pius, innocens, benignus, justitiæ amator, plebis ferventissimus gubernator, divinarum Scripturarum indefessus perscrutator, vigiliis intentus, & orationibus, omnique virtutum genere exornatus, ut de eo scribit Anastasius; Cujus rei causâ Sergio II., qui Gregorio IV. successerat, vitâ functo, eodem die universo Clero & Populo consentiente, non sine divino nutu, eidem Sergio subrogatus fuit. Ad hunc ergo Pontificem ex more datæ sunt Synodicæ & Imperiales literæ de Ignatii electione, quibus & summis laudibus sanctissimus ille Vir extollebatur. Testantur Nicolai I. literæ datæ ad Michaelem Imperatorem, præcipuèque illa, quæ est in ordine quinta, ubi sic scribit: „ Denique conside- „ rare libet, quid sibi vult hoc, quod per „ duodecim ferè annos Regiæ Urbis vestræ „ innocuè Sacerdotium agere, & sanctis vir- „ tutibus pudicitiæ, castitatisque florere di- „ ctum Ignatium, non solùm ipsi per vestras „ innotuistis Epistolas, velut etiam Synodi- „ cis vocibus ejus sub tempore habitis, ma- „ gnis honoribus, Epistolæ vestræ fatentur, „ quas præ manibus tenemus, laudastis ju- „ giter, & extulistis, minimè eum ad Apo- „ stolicam Sedem invasoris, vel alicujus cri- „ minis opinione notantes, nunc invidè dam- „ nastis. *Et infra*. Nos quidem de nobilissi- „ mo viro Ignatio Patriarcha, non tantùm „ hæc, verùm & illud comperimus, quòd „ non solùm genere claruit, verùm etiam à „ primævo suæ ætatis per singulos Ecclesia- „ sticos gradus ascendens, ex monastica vita, „ omni Ecclesiastico cœtu consentiente (sicut „ in apicibus, quos sanctissimo Leoni Præ- „ suli prędecessori nostro destinaveratis, com- „ perimus) Episcopatus culmen promeruit. *Hæc Nicolaus Papa*. Sub hoc ergo sanctissimo Patriarcha novum & dirum schisma exortum est, de quo in hac tertia præsentis Operis Parte acturi sumus.

CAPUT I.

De occasione Photiani Schismatis sub Patriarcha Ignatio exorti.

6 ANno Domini DCCCLIV., Leonis Papæ IV. Anno VIII., Michaelis Imperii XIII., imperante in Occidente Lothario XIV. sui Imperii Anno, currente Indictione secundâ, versante in Regia Constantinopolis Urbe Gregorio, cognomento Asbesta, Episcopo Siracusano, compluribus diffamato criminibus, placuit Beatissimo Patriarchæ Ignatio causam in Synodali congressu recognoscere, proinde Synodo coactâ, causâque solerter examinatâ, cùm Gregorius diversorum criminum reus convictus esset, Synodali sententiâ damnatus fuit, hac tamen adjectâ conditione, si placeret Romano Pontifici. Causâ delatâ ad Leonem Papam, infirma remansit, Sanctissimo respondente Pontifice, se nihil posse diffinire alterâ inauditâ parte. Et cùm Gregorius Legatum, Zachariam nomine, causam suam dicturum coram Pontifice mitteret, fato functus est Leo, xv. Kal. Au-

Augusti; cui, cùm sinè mora datus esset successor Benedictus hujus nominis III. natione Romanus, Petri filius, hic Legationem suscepit Gregorii Syracusani, & auditis quæ pro illius defensione à Legato producebantur, etsi infirma viderentur, ex solâ tamen Pontificia bonitate, dilata est latæ sententiæ confirmatio, ac proinde executioni neutiquam fuit demandata. Hæc tamen Ignatii Patriarchæ justitia visa est Gregorio nimia severitas, clementiam verò Romani Pontificis pro sibi justitia debita usurpavit, adeout elatus & superbus, nec debitas gratias Sedi reddidit Apostolicæ, nec Ignatio pepercit: & malis artibus operatus est, ut a Sede Constantinopolitana pelleretur. Hæc ex Nicolao I. Epistola IX. datâ ad Michaelem Imperatorem, ubi inter plura hæc scribit: „Judicate ergo, mansuetissime Imperator, cui potiùs obediendum est, Deo, an hominibus? judicate, cui potiùs resistendum sit, potestati, quam in Petro Deus omnipotens ordinavit, quamque super cunctam Ecclesiam extulit, an ordinationi Gregorii Syracusani, cui dicendum est: Væ homini illi, per quem in Ecclesiam Christi tot scandala venerunt: quique olim (sicut ipsi scitis) à fratre & comministro nostro Ignatio, & à Synodo, quæ sub eo, erat depositus est; & ut Apostolica Sedes in ejus damnatione consentiret, ab ipso Consacerdote nostro postulata est. Sed decessores mei beatæ memoriæ Leo & Benedictus Sedis Apostolicæ moderamina servantes, noluerunt sic unam partem audire, ut aliæ parti nihil pœnitus reservarent. Unius quippe mediator non est, quamobrem interim depositio ipsius remansit infirma. Cùmque idem Gregorius per Legatū suæ partis, Zachariam nomine, Sedem agnovisset Apostolicam in sua depositione nullatenus consensisse, non gratias egit, non à cœptis in jam dictum fratrem nostrum sævientibus contumeliis conquievit, sed benignitate Dei & patientiâ Sedis Apostolicæ in superbia abutens, in ipsum videlicèt Ignatium Patriarcham suum rediviva jacula impietatis irreverenter exacuit. *Hæc & alia Nicolaus*.

7 Tunc temporis Michael Imperator adhuc juvenis liberas Imperii habenas moderari cupiens, tutores suos Theoctistum, & Manuelem, utpote suis depravatis moribus adversantes, consulente Bardâ Avunculo suo & Augustæ Theodoræ fratre, amovit; indeque Theoctistum, quasi reum, quòd ipsam Theodoram ad reassumendum Imperium incitaret, ejusdem Bardæ operâ, occidi jussit: ita excusso Tutorum jugo, contemptâ quoque matre, quam postea in Monasterium detonsâ reclusit, tota Imperii summa pènes ipsum Bardam remansit, ad cujus nutum cuncta infelix Princeps moderabat. Intereà ad omnia scelera perpetranda animum adjecit, divina quoque contemnens & humana, adeout bonorum odium paulatim sibi conciliaret, nec ferre poterat Sanctissimi Patriarchæ patientia. Ex ipsius ergò sceleribus, pauca ex Curopalata referam, ut ex ungue Leonem: „Hæc igitur, *inquit*, omnia homini odium conciliabant, omniumque in ipsum iram meritò concitabant: & quod pessimum est, Cinædorum ipsum comitantium societas, & ad omne turpe facinus paratorum. Quos ille in honore habens, & colens, Divinis verò illudens, & insultans, sacras vestes auro contextas induit & clamydes; turpiterque & impurè cogebat res divinas peragere, castissimaque mysteria; istorum principem, Grillum nomine, Patriarcham vocans, & reliquos undecim Metropolitas; se quoque unum è Sacerdotibus fieri voluit, qui Præsul Coloniæ appellabatur. Cùmque oporteret eos canere, mysteriaque perficere, citharâ cantiunculas absolvebant, nunc sensim quodammodo & levi voce resonantes, nunc incitatâ & clarâ, perinde atque in sacris cæremonis Sacerdotes sacrorum Hymnorum voces edere consueverant; habebantque vasa inaurata & pretiosis lapidibus ornata, quæ aceto & sinapi implentes, iis, qui sumerent, porrigebant, ad hunc modum sacrosancta & impolluta mysteria irridentes,

8 Pergit inde Curopalata, subjungens: „Accidit olim, ut improbus iste Cœtus, Cinædorum scilicet, quo repræsentabatur Patriarcha cum Episcopis, in via occurreret Beato Ignatio Patriarchæ cum sacro Clero, & supplicationibus procedenti; quo Gryllus conspecto, turpiter simul & impudenter nihil cedens, remissâ testudine, cum suis sodalibus vehementioribus plausibus usus, sanctos illos maledictis, & turpibus probris lacessebat. Iste impudentissimus Imperator matrem quoque suam Theodoram in Palatio adhuc degentem accersivit, ut à Patriarcha (nam istum esse beatum Ignatium finxerat) benedictionem acciperet. Ut igitur honestissima mulier summâ religione exit, seque in terram, prostravit benedictionem petens, nihil omninò suspicata; quippe cùm interim Gryllus os oscularet, surgens ille oppedit, crepitum scilicet ventris emittit, verbaque proprio ore digna protulit. Ipsa verò graviter & iniquo animo ferens, execrationis filium insectabatur, ipsumque propediem divinâ providentiâ destitutum iri, quasi Propheta vaticinata est. *Hæc ille* de corruptis hujus Principis moribus, qui certè in causa fuere, ut Sanctissimum Patriarcham illos detestantem, implacabili prosequeretur odio.

9 Bardas itidem, pènes quem, ut præfati sumus, summa totius Imperii erat, moribus pariter depravatus, consuetudinem habere cœpit cum nuru sua, quod, cùm ad aures bea-

beati Ignatii delatum fuisset, admonere non destitit incæstuosum hominem: correptionem verò parvi facienti minatus est; indeque à Sacratissimi Domini Corporis participatione semovit. Id quòd ægrè ferens Bardas minatus est Sanctissimo Patriarchæ exitium, animumque adjecit ad illum perdendum. Sic sæpè laudatus Nicætas in Ignatii vita, ubi de Barda loquens: „ Quamquam enim in rerum Civilium administratione egregius, industriusque esset, rei tamen Divinæ atque Ecclesiasticæ nemo illum unquam commodum dixit, ut qui nurus suæ amore ita fureret, ut ejus rei fama totam Urbem peragraret, nec inter plebem tantum hæreret, sed ad Patriarchæ quoque aures facti indignitas deferretur. Quid ergo Patriarcha? Non hominis dignitatem reveritus, facinus silentio pressit; sed ex lege arguit, reprehenditque, & hortatus est, ut ne salute neglecta, animam suam perditum iret, sed fœdum & enorme scelus expiaret. Ille tamen non modo se ab improbitate sua non abstinuit, sed ipso Epiphaniæ die festo in ædem sacram, Eucharistiæ mysteria percepturus, impudenter est progressus. Quid hic Patriarcha? A' Sacris arcet, indignum eum judicans Corporis Dominici participatione. Ille verò diro percitus œstro furit, summque in exitium armatus, se gladium in Antistitis viscera defixurū minatur. Sed Ignatius contra comminatur, Deum invocans, qui potens esset gladium in illum convertere. *Hæc Nicætas*. Subjungens postea, hanc secuti Schismatis causam & originem extitisse: „ Hinc offensionum, *inquit*, prima origo; hin fons Ecclesiasticæ perturbationis. Hinc gravi Bardas ira odioque concepto, ac altius in pectus demisso, omnem, ut dicitur, rudentem contra Ignatium movebat, ut eum apud Imperatorem criminaretur.

10 Accessit ad hæc & Photii Senatoris, qui & à Secretis Principis erat, effrenata ambitio. Erat enim hic nobilis genere, claris & illustribus oriundus Natalibus, rerumque Civilium & politicarum usu, prudentiâque & scientiâ clarissimus, ut scribit idem Nicætas. Qui Grammaticæ literaturæ, & carminis pangendi, dicendique laude, quin & philosophiæ, & medicinæ, & omnium prope liberalium Disciplinarum externarum studio, cognitioneque tantopere florebat, ut ævi sui facilè Princeps haberetur. In eo porrò concurrebant, aptitudo quædam, & naturæ vis ac fœlicitas; studium, & opes, quibus sibi librorum omnium maximam copiam comparabat; &, quod præ cunctis, gloriæ, laudisque cupido, qua incensus totas noctes, ut lectioni assiduæ vacaret, ducebat insomnes, Ecclesiastica quoque volumina revoluisse, *subjungit Nicætas*. Studiosè assiduequè lectitasse. Sed hæc omnia fuerunt ei in exitium; „ Fragili, *ait ille*, & arenoso, vanæ, profanæque sapientiæ fundamento & insolentiæ, non secundum Christum doctrinæ cor suum mentemque confirmans, vanis hominum laudibus & plausibus inflatus, elatusque inani gloria, per ipsam inimicæ Deo superbiæ se conjunxit: Ex quo omnis impietatis, omniumque offensionum materiem edoctus est.

11 Is ergo, cui & ab initio minimè placuit Ignatii promotio, Gregorio Syracusano, aliisque Schismaticis conjunctus, calumnias in Sanctum Virum meditatus est. Rem describit Anastasius auctor illius ævi, in præfatione ad VIII. Synodum, ubi agens de Ignatii ad Thronum Patriarchale promotione, hæc subnectit: „ Sanè restiterunt hujus provectioni quidam per pauci Episcopi, inter quos erat Syracusanus Gregorius: eo quòd eos propter diffamata & publicata nonnulla crimina in Sacerdotio vitæ, ante refricationem in eos illati judicii, se non posse recipere, canonica sit, ac miti ratione professus: propter quæ, quia illa satisfactione non abluerunt, meritò postmodum ab eo & Synodo abdicati sunt. Favebat autem his quidam Senator sæcularis administrationis fungens officio, à Secretis, nomine Photius, qui ad Patriarchale conscendere fastigium affectans, cùm eis seorsum colligebat, & fideles quosque à sanctæ communionis participatione avertens, Divinis interesse Mysteriis, dùm à Patriarcha Ignatio celebrarentur, penitùs recusabat. *Hæc Anastasius*.

12 Conjuncti igitur Gregorius, Photius, & Bardas, & in Sanctissimum conspirantes Antistitem, ex una parte Photius conabatur plebem ab Ignatio revocare, sub prætextu, quod sanctæ memoriæ Methodii derogasset. Ex altera porrò Bardas plurimùm laborabat, ut Imperatori redderetur invisus, illum accusans, (quia Theodoram Augustam tondere & in Monasterium detrudi juxta Bardæ mentem, renuit) quòd conspirasset adversùs Principem, quasi faveret, ut Theodora iterum habenas reassumeret Imperii. Hæc omnia ex eodem Anastasiio dicente: „ Cùm igitur Photius Sociatus Schismaticis, quorum auctor præfatus erat Syracusanus Gregorius, persuaderet cunctis, qui quasi pio circa Methodium (habentes quidem Zelum justitiæ, sed non secundùm scientiam) affectu flagrabant, quod Patriarcha Ignatius derogator esset, ejusdem sanctæ memoriæ Methodii, & idcircò quasi parricida foret habendus, fama crebrescit. *Hæc* de Photii calumnia adversùs Ignatium, de Bardæ verò Machinationibus sic inde prosequitur: „ Persuasit enim, *inquit*, Imperatori Michaeli, ut Matrem, & Theclam Sororem suam, quæ & ipsa cum Matre ac Fratre Imperii fuerat sceptra sortita, tondere Patriarchæ præciperet, & in

„ in Monasterio collocaret. Quòd cùm Patriarcha renueret, pro eo quod utraque Imperatrix hanc interim non eligeret spontè professionem, maximè quia his secundùm morem, sicut cæteris Imperatoribus & Imperatricibus juraverat, non se ullo tempore insidiaturum. Bardas protinus ad Imperatorem Juvenem. *Heus*, inquit, *Imperator, saltem nunc non advertis Ignatium tuæ spirare neci, & Matrem Imperii alii gestire, futuro scilicèt Imperatori, sociare marito.* Hæc miserrimus egit, nec propriæ germanæ Imperatrici videlicèt parcens, ut & in Patriarchalem ulcisceretur. *Et paulò post.* Tunc Imperator, *subjungit*, aure tanti præstigii credulus & iratus, Matrem cum Sororibus tonsam Palatio pepulit, & Ignatium, Schismaticorum, ac Bardæ sugestione, à regimine Patriarchatus abegit.

13 Verùm, ut scribit Nicætas, antequam suæ Sede pelleretur Ignatius, quidam ex ordine Patricio cum quibusdam Episcopis, accedentes ad Ignatium omnem lapidem moverunt, ut se Episcopatu abdicaret, si in apertum nollet se committere periculum: „ Sed non minus firmus, immotusque stetit, *subjungit Nicætas*, quàm maritima cautea altis in terra defixa radicibus, fluctuum insultibus nihil cedens. Ergo cùm non haberent, unde illum læderent, nullâ per eum datâ causâ, cujus rationem reddere non posset, nudo, quod ajunt, capite, perfrictaque fronte, ad omne fas nefasque descenderunt. *Et infra.* Postquam igitur administri regii, sæpè tentata re, non potuerunt flectere Ignatium ad id quod iniquè petebant, suam illo dignitatem fortiter, & constanter tuente, à se, ipsi de cætero Consilium petiverunt; rebusque inter se diù agitatis, omnemque in partem versatis, tandem Photium Protospatarium & primum à Secretis, Patriarcham Urbis regiæ designant.

CAPUT II.

De Ignatii depositione, ac Photii promotione.

14 ANno Domini DCCCLVIII. Ludovici II. Imperatoris Anno III. Imperii Michaelis III. Anno XVII. Nicolai Papæ I. qui Benedicto III. successerat, Anno I. currente Indictione VI. Beatissimus Ignatius postquam Sedem Constantinopolitanam spatio Annorum XI. sanctissimè occupasset, perfidiâ Gregorii Syracusani, ambitione Photii, atque Bardæ dolo deponitur, & imperialis jussu inthronizatur Schismaticus Photius, relegato Ignatio in Insulam, Terebinthus nomine, agitur de hac re in libello synodico ubi sub titulo: *Synodus Constantinopolitana in Palatio*; hæc habentur: „ Methodio autem Sanctissimo ad Dominum profecto, Ignatius, qui Monachus & Presbyter sub Michaele & Nicephoro Christi amantibus Imperatoribus fuerat, legitimè in Thronum elevatur. Adversùs quem dominandi studio & ambitione, Episcopi quidam & Monchi elati haud mediocriter longo tempore sunt tumultuati: quin & Michaelis Imperatoris levitate abusi, imperatoria manu deiiciendum de Throno Patriarcham Ignatium curarunt, in Therebintho Insula loco exilii ei constituto. In Palatio etiam Synodo vili coacta, Photium, qui primus à Secretis fuerat, surrogarunt. *Hæc ibi.*

15 Erat Photius, ut antefati sumus, vir Laicus, & ex laico, adversùs Sacros Canones, ad Patriarchale fastigium evectus: Hinc Nicætas ait: „ Eratque verè cernere, ut fertur adagio, extemporalem, fictitiumque, seu personatum sanctum. Nam primo die Monachus ex Laico, altero Lector, tùm Hypodiaconus, ac Diaconus, & Presbyter: Sexto deinde, qui fuit Christi natalis, & ipse sacrum conscendens Tribunal, pacem populo, nihil vera pace dignum cogitans, nuntiavit. *Hæc ille.* Ex quibus colligi licèt, Ignatii depositionem, atque Photii promotionem accidisse circa XIX. vel XX. Decembris diem antedicti labentis anni: & quidem de nocte, propter ea, quæ paulò post subnectit Nicætas, *inquiens*: „ Hinc, ò quis ex his paucis verbis ortam cladem illam & noctem explicet? Quis turbas & factiones, litesque & improbitatem illius probri Siculi dicendo assequatur? Simul ac enim ejus rei nuntium accepit, non se Philosophum ostendit, & infamiam suam prudenter dedecusque contexit; sed eereos de Ignatii consecratione acceptos abjecit, & impudentissimo ore innocentem coram universa Ecclesia fœdissimè conviciatus, Lupum pro Pastore substitui furiosè clamitavit.

16 Ab hoc porrò Gregorio Syracusano ordinationem suam, consecrationemque accepit Photius, adstantibus Petro Sardorum Episcopo cognomento Miser, & Eulampio Apameæ, aliisque de Clero, qui sine causa ab Ecclesia se ipsos sejunxerant, ut idem Nicætas tradit. Id quod attendens Nicolaus I. in Epistola IX. data ad Michaelem Imperatorem, ex hoc etiam capite infirmam Photii ordinationem pronunciat, *inquiens*: „ Qui (ut cætera nunc omittamus) à Gregorio Syracusano, vel cæteris Schismaticis institutus, immò destructus, contra omne fas alterius præsidere non potest Ecclesiæ. Nam meritò destructus esse creditur, qui à destructo ædificari sperans, etiam si qua alia bona fortassis habuit, nimiæ præsumptionis ejus temeritati communicans perdidit. Nam Gregorius, quomodo quemquam ædificare poterat, qui multipliciter jam no-

scc-

„ scebatur ellisus? Quomodo quemquam in „ aliquo Ecclesiastico poterat ordine stabilire, „ qui Ecclesiæ unitatem scindens, ipse jam „ videbatur omninò dejectus. Sicut enim li- „ gatus ligare, & dejectus dejicere non po- „ tuit, sic destructus construere, & elisus „ quemquam ordinare nequivit. *Et paulò* „ *post*. Gregorius ergo, *subjungit*, qui ca- „ nonicè, ac synodicè depositus, & anathe- „ matizatus erat, quemadmodùm posset quē- „ quam provehere, vel benedicere, ratio „ nulla docet. Igitur nihil Photius à Grego- „ gorio percepit, nisi quantum Gregorius „ habuit; nihil autem habuit, nihil dedit. „ *Hactenus Nicolaus*.

17. Sed citrà depositionem, quæ mala passus est Ignatius, quævé Familiares sui, atque eidem consentientes, idem recenset Nicætas; „ Licèt essent ab eo per Metropolitas suos, à „ quibus est receptus, exacta Chirographa, „ ut paternum Ignatio honorem tribueret, „ omniaque ex ejus voluntate gereret, nec „ ulla in re molestus esset:ipse tamen vix post „ duos à creatione sua menses, juramento „ suo violato, primùm Ignatii Familiares „ conjecit in vincula, dirisque flagris „ & plagis multavit; deinde rursùs blan- „ ditiis, muneraque & honores pollicitus „ Chirographa petiit, & omnibus modis stu- „ duit adversùs Ignatium exitii caussam repe- „ rire. Cùmque nihil horum, quæ ipse cu- „ piebat, inveniret, Scelerato Bardæ, per- „ que Bardam Michaeli levissimo suggerit, „ ut mittat, qui in Ignatium velut Imperio „ insidiantem severè inquirant.

18 „ Ergo crudeles præfecti, atrocesque „ Satellites extemplò Terebinthum petunt, „ omniaque genera quæstionum instituunt, „ & Famulos Ignatii tormentis omnibus ex- „ cruciant. Postquam verò defecerunt servan- „ tes scrutinia, nec quidquam deprehende- „ runt, quo jure in illum animadverterent, „ aperto scelere in eum grassantur. Arreptum „ enim Virum Sanctum, & suos in Insulam „ Hiesiam traduxerunt, atque Ignatium vin- „ ctum Stabulo Caprario incluserunt. Inde „ ad ea loca transferunt, quæ Prometi dice- „ bantur; ubi Leo ille cognomento Lalaco, „ Numerorum domesticus, tàm immaniter „ colaphis genas illius cecidit, ut Sacratis- „ simo Seni duos molares excuteret dentes, „ Deinde vectibus geminis, Latronum instar, „ pedes strinxerunt, angustoque conclusum „ ergastulo, duobus dumtaxat Pueris admi- „ nistris illi concessis; reliquerunt.

19 Hæc porrò omnia eò pertinebant, ut *subjungit Nicætas*, ut Ignatius abdicationis libellum scriberet, sponteque Throno Patriarchatus cederet. Pergit inde subnectens; „ Elapsis autem haud multis inde diebus, innu- „ mera deductum, in carcere catenis one- „ rant; deinc Augusto Mense appetente, in „ naviglum conjectum Mytilenem depor- „ tant. Porrò eos, qui habebantur familiares „ & amici immanissimis cruciamentis, pla- „ gisque lethalibus afficiebant: quos autem „ humanissimè tractabant, exilio multabant; „ Blasioque Chartophilaci ob fidem & dicen- „ di libertatem linguam detruncarunt.

20 Addit Curopalates, inter alios cruciatus, quos Sanctissimus Vir Ignatius per tyrannidem passus est, & hunc alium, quod nimirum in Capronymi sepulchro fuerit reclusus; „ Et post multas, *inquit*, & incre- „ dibiles vexationes & cruciatus, ad extre- „ mum in Capronymi sepulchro includitur, „ impositis ipsi gravibus crudelissimisque cu- „ stodibus. Et profectò decessisset à vita San- „ ctissimus hic Vir, præ gravissima vexatio- „ ne, summoque dolore, nisi pius ac reli- „ giosus quidam Vir, cum quibusdam de „ causis necessariis abiissent Custodes, è se- „ pulchro eum eduxisset, & convenientem il- „ li curam præstitisset; quem post magnam „ vexationem Mytilenam relegat, *Hac ille*. Qui & de aliorum Episcoporum Ignatio adhæreuntium vexationibus verba faciens, subjungit, inquiens; „ Sed & alii complures „ Episcopi similia his, atque adeo pejora per- „ tulere, eo quod iis, quæ fierent non assentie- „ bantur, neq; se alium recipere velle Patriar- „ cham (quodcumque accideret) exclama- „ bant. Attamen postmodum cedentes alii mi- „ nis, alii pollicitationibus, Bardævoluntati „ obsequuntur, cum virtute & gloria pecuniæ „ cupiditatem & defectionem permutantes.

21 Porrò hæc omnia, & alia plura crudelitatis genera descripta leguntur in Libello Episcoporum oblato Patribus in VIII. Synodo, atque Actione II. relecto, ubi inter plura, pauca hæc transcribam; „ Sed hujus „ fraudem non celavit Deus, sed omnibus „ patefecit; & hi qui dolum manifestum fe- „ cerunt, exiliis, & proscriptionibus, ac „ flagris, atque multis tædiis summissi sunt: „ sed nec sic valuit se reprimere, sed quem- „ admodum impetum habuit miseri voti sui, „ depositionem & anathematismum fecit, & „ in eum, his factis, quid malorum in ipsum „ ex tunc non egit? Nonne dentes ejus radi- „ citus evulsit, sciens eum in facie percuti? „ Nonne pedes ejus ferreis vinculis munivit? „ Nonne cum fuga lapsis & fugacibus suis in „ fœtoribus & sordibus damnavit eum, ut mo- „ raretur non panco tempore? Nonne denu- „ dans eum vestimentis, quæ induebat absque „ prima parvula tunica, hujus crura scidit, „ & in sepulchro, quod in modum rogi factum „ est, declusum, locari fecit, candelas fun- „ dens, quæ ibidem elucebant, ne aquam „ eis habentibus, cùm siti ureretur, ad re- „ focillationem potaretur ex illis? Nonne „ hunc erectum stare facientes, tulerunt vir- „ gam, quam tenens in manibus fulciebatur, „ senectutis imbecillitatem consolans? Nonne „ sine cibo & potu multis eum diebus transi- gere

„ gere fecerunt? Nonnè exulem illum fecit, „ ubi fiunt frequenter incurfus Barbarorum, „ & rapiuntur homines, qui locis illis inha„ bitant, & gladii efficiuntur impendium? „ Sed quæ ab eo fuftinuit, tantæ multitudinis „ funt, ut dinumerare, in vanum laborare fit, „ neque enim fermo valebit hæc enarrare. „ Et tunc, quem? Imperatorum filium, & Im„ peratorum nepotem, qui angelicam vitam „ fubiens, habitu monafticæ converfationis „ indutus eft, qui Deo placabilis, & Ange„ lis reverendus, atque Dæmonibus metuen„ dus apparuit. *Hæc ibi de Ignatii vexationibus*.

22 De aliorum inde Epifcoporum vexationibus hæc alia fubjiciuntur: „ Multi enim „ ex nobis cum infidelibus gentibus in Præ„ torio mulctati funt, fameque, ac fiti, feù „ cæteris miferiis afflicti, ad fecandum mar„ mora pro lignis damnati funt; alii autem „ pro eo, ut cum lignis ferirentur, fpatha „ percutiebantur, iis, qui feriebant, non ut „ Sacerdotes, neque ut homines carnem fe„ rentes, fed ut inanimata corpora percu„ tientibus. Illud verò, quod calcibus fub„ mittebant, & huic pœnæ fubjectis vifcera „ evellebant, ut leve tormentum habebant. „ Id præterea, quo monilibus ferreis afficie„ bat, & catenis vinciebat, fœnum poft mul„ tos dies in efcam præbens, humanitatem „ multam effe putabat. Quot autem in te„ nebrofis & umbra mortis, in fœtoribus „ mortiferis includebant, nec tegebant, cùm „ facerent? fed gloriantes & cachinnantes „ magnâ voce, nefcientibus cum feritate, „ atque jactantia loquebantur, ludentes. Et „ rogati, ut talibus mifericordiam præberent, „ magis infaniebant, ac deteriùs caufaban„ tur; alios etiam in extremitates Orbis, & „ in alienigenarum loca fecit exiliari. *Hactenus ex prælaudato Libello*.

23 Cæterùm Photius, peracta hujufmodi crudelitate & tyrannide, nec valens, his non obftantibus, Chirographum renunciationis exigere ab Ignatio, tumultuantibus piis & fanctiffimis Epifcopis, videns Ecclefiam in duas fciffam partes, in peffimum abiit confilium, nam congregatâ in Sanctorum Apoftolorum Ecclefiâ malignantium Synodo, Decreto Synodali depofitum pronunciat Ignatium, & Anathemati fubiicit: „ His ergo „ compertis, *inquit Anaftafius*, cœperunt „ nonnulli Metropolitani Antiftites, ac in„ ferioris Sacerdotii vel Laici, Pontificis „ fui tormentis compatientes, dejectionem„ que dolentes, rectorem fibi proprium reddi „ magnoperè clamitare: quod Photius fen„ tiens, perfuafo Imperatore, fubmini„ ftrante Bardâ, congregavit Concilium quo„ rundam Epifcoporum, adulatione fibi, vel „ timore faventium, & eundem Ignatium de„ pofuit, anathemate perculit. *Nicetas verò* „ *ait*: Ignatio porrò Mytilinæ commorante, „ Photius Ecclefiâ malignantium fibi affi„ nium coactâ, abfentis Ignatii in ipfo glo„ riofiffimorum Apoftolorum templo, exau„ ctorationem pronunciat; nec pronunciat „ tantùm, fed anathemate Ignatium ferit, „ damnatque; & damnatum idem accufator, „ idem Judex proclamat. *Curopalates quoque* „ *fcribit*: In Sanctorum Apoftolorum templo „ coacto Concilio, publico interdicto con„ demnant Ignatium.

24 Ejufdem Synodi, feu potiùs conciliaboli, mentio fit in Libello Synodico, fub titulo, *Conftantinopolitana in Blacbernis*, ubi dicitur: „ Photius igitur, cùm præter divi„ nos, & fanctos Canones, Thronum con„ fcendiffet, non quieti operam dedit, fed „ Imperatore ad iram concitato, infinitis „ malis Ignatium affecit, tamdemque in In„ fulam Mytilenem innocentem relegavit; & „ malignantium conventiculo in Blachernis „ congregato, ipfum abfentem injuftè depo„ fuit; eofque etiam, qui pravis ipfius nuti„ bus fubfcribere, eique communicare de„ trectabant, infinitis malis affecit in exi„ lium agens, quo & quomodo vellet.

25 Sperabat Photius hac via, damnato Ignatio, univerfum Populum, Clerumvè fibi conciliare, atque ab Ignatio divellere, cujus rei causâ compellere vi & minis conatus eft Epifcopos ad fubfcribendum ejufmodi injuftæ ac tyrannicæ damnationi, renuentes verò vinculis addicens & carceribus: „ Qui „ quos factioni fuæ ftudere, *inquit Nicetas*, „ factifq; infanis accinere, ac decretis fubfcri„ bere videbat, hos verò inter intimos ami„ cos ac Symmiftas habuit. Qui autem ex „ ejus amentia offendebantur, factaque (ut „ qui fincero judicio ferunt) non probabant, „ Prætorio & vinculis peffimè acceptos tra„ debat.

26 Non ceffit tamen ad Photii intentum, nec populum à pio Paftore eâ arte divellere potuit, qui magis ac magis legitimum Paftorem fibi reddi clamabat: „ Populum ab eo „ per hoc tanquam à damnato fcindere fpe„ rans, *ait Anaftafius*, cui tamen ufque ad „ hoc veluti Presbytero divina Sacrificia „ conficiendi præftabat affenfum. Quo ge„ fto magis ac magis pietas Fidelium accen„ ditur, & eò conftantiùs ab univerfis Ovi„ bus proprius Paftor exquiritur, quo ver„ futiùs lupi crudelitas furit. *Hæc ille*, fubjungens inde alterum confilium Photii de mittendis Legatis ad Sedem Apoftolicam ad extorquendam à Romano Pontifice fui Patriarchatus confirmationem: „ Præterea Pho„ tius, *inquit Anaftafius*, in hac parte fe fru„ ftratum intuens, ad Sedem Apoftolicam „ mittit, cui magnus tunc deceffor vefter „ præfidebat Papa Nicolaus, quatenùs illa, „ ficuti ipfe fperabat, approbante vel decer„ nente, mox omnium ora refiftentium ob„ ftructa filerent, & aditus fibi progrediendi

qua

„ qua vellet omnes omninò patefcerent. *Hæc illi*. Sed de hac Legatione in fequ. Capite.

CAPUT III.

De Photii Legatione ad Apoftolicam Sedem, & Nicolai Papæ Legatione ad Michaelem Imperatorem, & Ecclefiam Conftantinopolitanam.

27 IN hoc rerum ftatu conftitutâ Ecclefiâ Conftantinopolitanâ, Photius, ut præfati fumus, Legatos ad Nicolaum Pontificem mittere decrevit, feu potiùs fuafit Principi, ut Legatos mitteret; & felecti funt ad hoc munus obeundum duo fuæ fchifmaticæ factionis Epifcopi, Theophylus Amorii Epifcopus, & Samuel Chonarum Epifcopus à Photio ad Archiepifcopale faftigium evectus. Miffi ergo funt, datis mandatis, ut à Romano Pontifice peterent, ut Legatos Conftantinopolim mitteret, fpecie emendandi collapfam Ecclefiæ difciplinam, & reliquias Iconomachorum fectæ extinguendi, fimulque ut Ignatii caufam cognofcerent, & Apoftolicâ auctoritate controverfiæ omnes dirimerentur. Datis etiam literis adversùs Ignatium, mendaciis undique refertis, ut hac via extorquere poffet Pontificiam fuæ promotionis confirmationem. *Sic Nicetas*, inquiens: „ Legationem ergò & ille Romam veterem „ deftinat, & à Nicolao Papa Legatos petit, „ qui in fpeciem quidem collapfam Ecclefiæ „ difciplinam emendent, & damnatæ Iconomachorum fectæ reliquias penitùs extinguant; reverà autem, ut Romanæ Ecclefiæ auctoritate Ignatii exauctorationem „ firmaret, teftatioremque redderet. Legat „ ergò Theophilum Amorii Epifcopum, & „ Samuelem, qui ad illum diem Chonarum „ Antiftes Laodiceno fubjectis, Archiepifcopi honore dignatus eft à Photio. Per „ quos egregius ille non veritus eft ad Pontificem Maximum mendacia perfcribere; „ Ignatium fenio & morbo confectum, corporifque invaletudine laborantem, fe muнere abdicaffe, fuaque in Infula & Cœnobio commorari, & à Principibus, populoque, & tota Ecclefia omni honore & officiis coli. *Hæc ille*.

28 Ejufmodi Legationem, licèt fuadente Photio, Bardâ quoque follicitante, nomine tamen Michaelis Imperatoris miffam, teftatur ipfe Nicolaus Papa in Epiftola prima, data ad univerfos Catholicos, in qua fic fcribit: „ Tunc inito confilio Imperator Michael, qui & ipfæ Bardæ Patritii verfutiis „ fuafus, Photii parti favebat, ad Apoftolatum noftrum Legatis cum Epiftolis deftinatis, accufationes quafdam adversùs Ignatium deferentibus, petiit, ut à Sede Apoftolica Miffos daremus, qui fcandala illa fedarent, & fchifmata difliparent. *Hæc ille*, qui & in Epiftola x. data ad Clerum Conftantinopolitanum, hæc alia fcribit: „ Sed „ dum quod hinc à nobis fieri deberet, vel „ qualiter tanti rumoris certitudinem noffe „ poffemus, inceffanter & anxiè cogitaremus: „ Ecce repente cùm Epiftola Regia quidam „ Epifcoporum, quorum unus erat Gangrenfium Metropolitanus, cum Arfa viro gloriofo Spathario, Anguftalem ferentes Legationem, ad Sedem Apoftolicam pervenerunt, accufationes quafdam in fcriptis „ adversùs jam fatum Confacerdotem noftrum deferentes, & ut à Sede Apoftolica „ Miffos daremus, qui fcandala illa fedarent, „ & fchifmata difliparent magnoperè poftulantes.

29 Ex iis liquet, non duos dumtaxat Legatos miffos Romam ab Imperatore, fed plures, quoniam præfatus Pontifex Nicolaus præter Theophilum & Samuelem, quos recenfet Nicetas, nominat Metropolitanum Gangrenfem, & Arfam Spatharium: Hinc Apoftolicæ Sedis Legati in VIII. Synodo Act. I. interrogantibus magnificentiffimis Principibus, de ejufmodi à Michaele & Photio miffis Legatis, refponderunt, miffum primitùs fuiffe Arfabir Legatum Imperatoris, & cum eo Epifcopos quatuor: *Primitùs miffùs eft*, inquiunt, *Arfabir Legatus Michaelis Imperatoris, & cum eo miffi funt quatuor Epifcopi*. Quorum nomina Anaftafius in notia ad hanc Actionem recenfet, inquiens: *Quibus nomina erant Methodius Metropolita Gangrenfium, Samuel Chonarum Epifcopus, atque Theophilus Iconii, & Zacharias Tauromenia Pfeudoepifcopi, qui Legationem & Epiftolas à Photio Sedi Apoftolicæ detulerunt*.

30 Sufcepit itaque Pontifex Legationem, verùm Acta Photii adversùs Ignatium minimè probavit, fed potiùs repulit: Legationem tamen expoftulatam mittere non renuit, felectis ad hoc Rodoaldo Epifcopo Portuenfi, & Zacharia Anagnino. *Ita Anaftafius* in præfatione ad VIII. Synodum, *inquiens*: „ Cujus Legationem præfatus Summus Pontifex fufcipiens & pertractans, licèt hucufque verfutiarum ejus atque geftorum ignarus, penè cuncta, quæ ab eo acta „ fuerant, fagaci deprehendit acumine; & „ non Ignatium, ut Photius poftulaverat, „ fed potiùs ipfum Photium repulit: verùm „ tramitem juftitiæ fequens, mifit Conftantinopolim Miffos, Radoaldum fcilicet Portuenfem, & Zachariam Anagninum Epifcopos, atque literas, quarum tenorem, qui „ legerit, faciliùs noffe poterit. *Compendiofius Nicetas*. Pontifex, *inquit*, Legatis „ exceptis, rerum Conftantinopoli geftarum „ ignarus, duos Legatos, Zachariam, & Rodoaldum Epifcopos ablegat.

31 Sufcepit itaque antefatos Michaelis, & Photii Legatos, & in Bafilica S. Mariæ ad Præ-

Præſepe audivit, ad communionem tamen cum cæteris Epiſcopis nequaquam admiſit, receptis tantùm, præmiſsâ ſatisfactione Libelli & juramenti, ut loquitur Marinus Diaconus Apoſtolicę Sedis Vicarius in IV. Actione VIII. Synodi, inquiens: „ Quando iſti „ venerunt Romam cum Arſabir, ego mini„ ſtrabam in Eccleſia Romana Sanctæ Dei „ Genetricis Mariæ, quæ dicitur Præſepis. „ Illic eos ſuſcepit Sanctiſſimus Papa Nico„ laus per ſatisfactionem Libelli & juramen„ ti, & non contulit eis communionem in „ loco Epiſcoporum. *Hæc Marinus*.

32 Sed audiamus Nicolaum ipſum, quid de hac delecta à ſe referat Legatione. In Epiſtola enim data ad Clerum Conſtantinopolitanum, hæc ſcribit: „ Et quia inter cætera, „ quæ de Schiſmate jam fatæ Conſtantino„ politanæ Eccleſiæ, hi, qui miſſi fuerant, „ teſtabantur, maximè eandem Eccleſiam „ ab Iconomachis recidivam contemptio„ nem excitantibus aſſerebant vexari, Chri„ ſtumque per ſingula conventicula blaſphe„ mari: id circo duos Epiſcopos, qui nobiſ„ cum erant, quique ad hoc tantùm perfi„ ciendum opus idonei nobis eſſe videbantur, „ Rhadoaldum ſcilicet & Zachariam unà „ cum Eccleſia, quæ apud nos eſt, datis li„ teris, tàm ad Auguſtum, quàm ad Pho„ tium ſcriptis Conſtantinopolim, idem ni„ mirum piaculum execrantes, e latere no„ ſtro direximus, nihil eis penitùs injungen„ tes, niſi ut tantummodò cauſas Ignatii „ Patriarchæ, qui antea de Eccleſia pulſus, „ quàm ab aliquo accuſatus extiterat, dili„ genter inveſtigarent, & Sedi Apoſtolicæ „ plenis & veracibus referrent indiciis: „ quemadmodum Job Beatiſſimus edocens: „ *Cauſam*, inquit, *quam neſciebam, diligen„ tiſſimè inveſtigabam*. Photii verò conſecra„ tionem, non ſolùm minimè interim admit„ tendam eſſe credidimus, verùm etiam ipſis „ Legatis noſtris, nè cum illo, niſi quæ cum „ Laico, uſque ad notitiam noſtram commu„ nicarent, frequenti ac omnimoda juſſione „ præcipimus. *Hæc Nicolaus*.

33 Antefatis itaque Legatis Rhadoaldo & Zachariæ ad proficiſcendum paratis, Nicolaus geminas contradendas literas dedit, quarum una Photio, altera Michaeli Auguſto, directa erat. Quæ verò ad Photium, ita ſe habebat.

34 „ Omnis utilitas & profectus anima„ rum catholica fide munitur, & dilectione „ Evangelii tuetur; quæ omnes intrà ſe con„ cluſos ſalvat, & extra ſe poſitos, ſuos non „ exiſtimat. Undè dilectionis veſtræ ſumptis „ apicibus, lætificati ſumus, quia vos catho„ licum in eis cognovimus; nam ibi pruden„ tiæ veſtræ utilitatem intelleximus; ideòq; „ multas gratias Deo omnipotenti retulimus, „ quia veſtrum ſcire de catholico fonte ma„ nare, experti ſumus. Sed rectum vos ordi„ nem minimè continuiſſe doluimus, eò „ quòd non per gradus Eccleſiæ ductus ad „ tantum honorem de Laici habitu vos pro„ ſiluiſtis, cùm oporteret veſtram pruden„ tiam ita canonicè vixiſſe in clericali ordi„ ne, ut nihil extrà canonica inſtituta agen„ tes, tempore congruo, aſcenſu legitimo „ conſtitueritis Eccleſiæ Paſtorem.

35 „ Vos itaque hoc permittentes, con„ tra ſtatuta Patrum egiſſe, manifeſtum exi„ ſtit; nam Sardicenſe Concilium per om„ nia tantæ temeritatis præſumptionem ve„ tuit, pariter & Sanctorum Pontificum Ro„ manæ Sedis, Cœleſtini Doctoris egregii, „ Leonis ſanctiſſimi, cujus laus in IV. Syno„ do clara exiſtit; ſeù Gelaſii doctrina, & „ meritis æquè beatiſſimi, horum videlicet „ inſtituta, hoc prohibuerunt, ut talis or„ dinatio fieri non præſumeretur. Quapro„ pter veſtræ conſecrationi conſentire mo„ dò non poſſumus, donec noſtri, qui à no„ bis Conſtantinopolim ſunt directi, rever„ tantur, qualiter per eos cognoſcamus ve„ ſtræ obſervationis actus, & Eccleſiaſticæ „ utilitatis conſtantiam, & quo ſtudio circà „ catholicæ fidei defenſionem voſmet exer„ ceatis. Et tunc, ſi dignum fuerit, ut tantæ „ Sedis Præſulem, ceù convenit honorabi„ mus, & fraternâ dilectione amplectemur. „ Datâ menſe Septembrio, die xxv. Indictio„ ne IX. *Hactenus ad Photium Nicolai Epiſtola*. Quæ verò data eſt ad Michaelem Imperatorem, ut infra concepta eſt.

Nicolaus Epiſcopus Servus Servorum Dei Dilecto filio Michaeli glorioſo Imperatori Græcorum.

36 „ Principatum itaque divinæ pote„ ſtatis, quod omnium Conditor electis ſuis „ Apoſtolis largitus eſt, ſuper ſolidam fidem „ Apoſtolorum Principis, Petri videlicet, „ ſoliditatem conſtituens, egregium, imò pri„ mam Sedem deliberavit; nam voce Domi„ nicâ ipſi dictum fuerat: *Tu es Petrus, & „ ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meã; „ & portæ Inferi non prævalebunt adversùs „ eam*. Petrus denique à firmitate Petræ, „ quæ Chriſtus eſt, ſtructuram univerſalis „ Eccleſiæ inconcuſſam, & fidei robore ſoli„ datam, ità precibus ſuis munire non ceſſat, „ ut errantium veſaniam rectæ fidei norma „ reformare feſtinet, non intrepidè eam con„ ſolidantes remunerare procuret, quatenùs „ portæ Inferi, malignorum utique ſpirituum „ ſuggeſtiones, atque hæreticorum impetus, „ non prævaleant ejuſdem Eccleſiæ unitatem „ refringere.

37 „ Quapropter Deo omnipotenti mul„ tiplices referimus gratias, qui veſtro pe„ ctori hoc infundere dignatus eſt, ut fauto„ res Eccleſiæ Dei effecti, cōcordiæ ipſius de„ ſideratis favere, nè quavis rubigine erroris

„ consumetur pulchritudo fidei, & frangatur intellectus Apostolicæ traditioois. Ad cujus etenim (sicuti ipsi scitis) integritatem observationis multoties conventus factus fuerit Sanctorum Patrum, à quibus & deliberatum, & observatum existit, qualiter absque Romanæ Sedis, Romanique Pontificis consensu, nullius insurgentis deliberationis terminus daretur.

38 „ Igitur à vobis Constantinopoli congregatum Concilium (ut vestris apicibus nostris intimatum est auribus) huius tenoris seriem parvipendens, ab institutis supradictis manum considerationis suæ reflectere non trepidavit, adeòut Ignatium supra jam nominatæ Urbis Patriarcham, finè Romani consultu Pontificis, ibidem cœtus conveniens, proprio privasset honore. Quòd quàm sit reprehensione dignum, testes illi, qui ei oppositi fuerant, manifestant; quia tales, quos In Epistola vestra legimus, canonica institutio prohibet, & invidiosè datos manifestè claret, quoniam nec ipse proprio ore manifestavit (ut dilectionis vestræ afferunt literæ) illa, quæ ei objiciebantur, neque accusatores illius secundùm sacrorum Canonum instituta probaverunt.

39 „ Cæterum, his etiam sic injustè peractis, ad detestabiliora inconsiderationis suæ votum, supradictam populi catervam dirigendo, de Laicorum habitu, qui præesset, elegit Pastorem. Oh quàm præsumptuosa temeritas! Ille preponitur ovili divino, qui nescit adhùc dominari spiritui suo; nam qui ignorat disponere vitam suam, per gradus Ecclesiæ minimè ductus, quomodò corrigere quibit vitam alienam subitò electus? Latuisse vos non credimus quid Apostolorum egerit cœtus post acceptum donum Sancti Spiritus. Ecce etenim Ipsi visione Domini & locutione illius assiduâ, ejusdemque resurrectione lætificati, atque gratiâ spiritalis descensus consolidati, non præsumpserunt de electis LXXII. eligere tàm audacter duodecimum, qui Judæ prævaricatoris suppleret locum; sed per gradus quosdam (ut ita dicatur) de septuagenario, binarioq; numero elegerunt duos, Joseph, qui vocabatur justus, & Mathiam. Et sic ex his, quem alteri præponerent interim ignorantes, divinum examen postulavère, electioneque datâ, qui humanis obtutibus justior videbatur, coràm Divinitatis conspectu inferior est inventus.

40 „ Igitur illius Congregationis conatus, nihil horum studentes exercere, visi sunt à recto itineris tramite declinasse, cùm in custodiam Dominici Gregis, non taliter, ut deceit, studuerunt Pastorem præponere. In notitia siquidèm sæcularium literarum nemo Magistri nomine meritò censetur, nisi per gradus disciplinarum procedens fuerit doctus. Verùm iste Photius, videlicet antea Doctor, prorupit, quàm doctus extiterit, priùs Magister videri cupit, quàm Discipulus audiri; priùs auditor esse debuit, ac deindè institutor. Sed hic Doctoris è contrario Cathedram eligens, docere priùs elegit, ac deinde cœpit doceri; priùs sanctificare curavit, ac demùm sanctificari; priùs illuminare voluit, & postmodùm illuminari.

41 „ Hæc itaque catholicus ordo prohibet, & sancta nostra Romana Ecclesia talem electionem semper prohibuit per antecessores nostros Catholicæ Fidei Doctores, quorum nos tenorem observantes, instituta ipsorum esse inviolabilia censemus. Sardicense denique Concilium, ut de Laicia non eligeretur Antistes, in XIII. Capite per omnia prohibuit, ita inquiens: *Si fortè aut dives, aut scholasticus de foro, aut ex administratione Episcopus fuerit postulatus, ut non priùs ordinetur, nisi ante Lectoris munere, & officio Diaconii, aut Presbyterii fuerit perfunctus, ut per singulos gradus, si dignus fuerit, ascendat ad culmen Episcopatus.*

42 Ad hæc porrò subnectit testimonia Cœlestini, Leonis Magni, atq; Gelasii Summ. Pontificum, addit quoq; & Hadriani decessoris sui, signanter pro Ecclesia Constantinopolitana decretum de Laicis ad Patriarchale Thronum non promovendis; indeque concludit, inquiens: „ His itaque paulisper prælibatis in supradicti Viri consecratione consensum Apostolatus nostri præbere non possumus, donec per Missos nostros, quos ad vos destinavimus, cuncta, quæ in jam prænominata sæpiùs Urbe de Ecclesiasticis causis, seù ordinibus peracta sunt, vel agentur, nostris intimata fuerint auribus.

43 „ Et ut in omnibus rectus ordo servari queat, volumus, ò clemens Auguste, ut Ignatius, quem Sedis supradictæ gubernacula, propriâ, spontaneâque voluntate deseruisse, & totius plebis congregato concilio depositum esse, vestris apicibua nobis intimare curastis, in conspectu veniat nostrorum Missorum, & universi Concilii, vestris quidem Imperialibus institutis, quatenùs perquiratur; quamobrèm spreverit traditam sibi plebem, & instituta antecessorum nostrorum, Sanctorumque Pontificum, Leonis videlicet Papæ, atque Benedicti, parvipendendo contempserit, & in hoc agendum subtili examine à nostræ jussionis Legatis depositionis ejus censura perquiratur, quatenùs inquirentes invenire queant, utrùm canonicus tenor in eadem observatus fuerit, vel non manifestum existat; ac deindè enm nostro Præsulatui significatum fuerit quid de eo agendum sit, Apostolicâ sanctione definiemus, ut vestra Ecclesia, quæ tantis quotidiè quatitur anxietatibus, inviolabilis deinceps & inconcussa permaneat.

44 De-

44 Deindè nonnulla ſubjungit de cultu ſanctarum Imaginum, & ad extremum commendans Legatos ſuos, ità concludit: „ Deſtinavimus autem veſtræ Serenitati Reve„ rendiſſimos & Sanctiſſimos Epiſcopos, „ Rhadoaldum videlicèt Sanctæ Portuenſis „ Eccleſiæ, atq; Zachariam Anagninæ Sanctæ „ Eccleſiæ, fungentes legatione Apoſtola„ tus noſtri, quos ut honorificè ſuſcipiatis, „ veſtram Amplitudinem deprecamur: qui„ bus etiam frequens colloquium tribuatis; „ & eis quæ de Eccleſiaſtico ſtatu irreprehen„ ſibiliter dixerint, credere non ambigatis. „ Et cùm in conventu Eccleſiæ ſederint pro „ Eccleſiaſticis diffinitionibus, nihil à vobis, „ vel ab aliis alicujus contrarietatis impe„ tum ſentiant. Et cùm fas illis fuerit re„ vertendi, veſtros concedite Miſſos: & ta„ les, qui in dromonibus congruis eos Ro„ mam incolumes, favente Deo, Apoſtolorum „ precibus ſtudeant referre, quatenus pro „ omnibus veſtris bonis devotionibus gra„ tias Deo omnipotenti Patri, atque ejus „ unigenito filio Domino noſtro Jeſu Chri„ ſto, & Spiritui Sancto, devotius agere „ valeamus, cui eſt honor & gloria in ſæcula „ ſæculorum. Amen. Datâ Menſe Septem„ brio die xxv., Indictione ix. *Hactenus Epi*„ *ſtola Nicolai*.

CAPUT IV.

De geſtis Apoſtolicæ Sedis Legatorum in Regia Conſtantinopolis Urbe.

45 Itaque his muniti literis Rhadoaldus & Zacharias profecti ſunt Conſtantinopolim Anno Domini DCCCLX. Imperii Michaelis III. Anno XIX., Ludovici II. Imperatoris Anno V., Nicolai I. Pontificatus Anno III., Inchoatâ à menſe Septembris Indictione ix. Sed in antefatam Regiam Urbem venientes, minùs honorificè ſuſcepti ſunt: Delatâ enim famâ, Romanum Pontificem minimè depoſitionem Ignatii, & Photii probaſſe promotionem, quinimmò & denegatam Legatis cum eo communionem, egit Photius irâ percitus, nè tunc reciperentur Legati, nec niſi poſt centum dies, & jam corrupti admiſi ſunt ad audientiam. Hæc ex eodem Nicolao Papa in Epiſtola vi. data ad Photium, in cujus fine ſic ſcribit.

46 „ De Miſſis ſiquidem noſtris, quos „ petitos in ſervitio Beati Petri Principis „ Apoſtolorum pro utilitate Sanctæ Con„ ſtantinopolitanæ Eccleſiæ contra depoſito„ res Imaginum, vel alias neceſſitates in„ gruentes, necnon & pro cauſa ſolummodò „ depoſitionis ſæpefati viri Ignatii inquiren„ da, illas in partes direximus, ſilendum „ non eſt: qui cum eis, ſicut dicunt, per „ centum dierum ſpatia, omnium niſi ſuo„ rum alloquendi facultas fuiſſet denegata, „ ut Apoſtolicæ Sedis miſſi non dignè ſuſcep„ ti ſunt, atque, ut decuerat, retenti. Quod „ non pro alia geſtum putamus re, niſi ut in„ quirendi locum, de depoſitione præfati viri „ non invenirent.

47 Elapſo itaque centum dierum temporis ſpatio à Legatorum adventu, ut ex Nicolao I. fati ſumus, aut tædio pertæſi, aut minis territi, aut muneribus corrupti præfati Legati, Photio, & Imperatori adherentes, contraditis Pontificiis literis, antequam ad audientiam reciperentur, pro Schiſmaticorum libito univerſa agere finerunt, actis quoque, etſi violentis & injuſtis, adhereſcentes. Coactâ eſt ergo à Photio, Imperatore favente, magnæ catervæ Epiſcoporum Synodo, vocato Ignatio, lectis Apoſtolicis literis jam corruptis, atque auditis ſeptuaginta duobus & perjuris falſis teſtibus, iterum damnatur, & ſolemni ritu Ignatius deponitur, Apoſtolicæ Sedis Legatis conſentientibus. Hæc brevi excurſu Anaſtaſius, inquiens: „ Pervenientibus igitur Miſſis Apoſtolicæ Sedis „ Conſtantioopolim, & Concilio congrega„ to, Græci Epiſtolas ſuſcipientes, quidquid „ in eis erat pro Ignatio, vel contra Photium, „ inverterunt, ſubtraxerunt, & in Concilio „ legi minimè pertulerunt: Miſſis Romanis „ quid legerent, quidvè non legerent, nul„ latenus intelligentibus, vel etiam adver„ tentibus, quin potiùs præ vi, ac timore jam „ jamque deficientibus. Quid plura? Igna„ tius in medium trahitur, corâm Miſſis Apo„ ſtolicæ Sedis jam ſenio feſſus ſtatuitur, „ & denuò damnationi ſubmittitur, quo & „ Sacerdotalibus infulis expoliatur, quaſi „ validior fieret depoſitio, ubi Sedis Apo„ ſtolicæ per Vicarios ſuos auctoritas adfuiſ„ ſet, cùm in his nec illius interfuerit aucto„ ritas, nec Miſſi illi Vicariorum more, ut „ Epiſtulæ dant intelligi, fuerint deſtinati: *Hæc Anaſtaſius*.

48 Ac fuſiùs Nicetas in Ignatii vita rem deſcribit, inquiens: „ Photius autem cum „ ſua factione, & miſſis ab Urbe Pontificis „ Legatis, ſacram Apoſtolorum ædem occu„ parat. Aderant Imperatores, aderant & „ Principes cuncti, totaque propè Civitas „ confluxerat. Frequentes ergo cùm adeſ„ ſent, primùm Baanem præpoſitum, cogno„ mento Angoram, alioſque nonnullos ex „ vilioribus Romanis, Apocriſarios ad Igna„ tium deſtinant. Qui corâm Ignatio: *ma*„ *gna*, inquiunt, *& ſacra Synodus te citat*. „ *Quamprimùm ergo ades, cauſam de objectis* „ *tibi, ſive veris, ſive falſis criminibus dictu*„ *rus*. Hic Beatus: *Agite*, inquit, *obſecro*, „ *quomodò veniam? An ut Epiſcopus, an Sa*„ *cerdos, an Monachus?* Illi hærentes: *nunc*, „ inquiunt, *abimus, cras ad te certa relaturi*. „ Poſtridie igitur iidem reverſi: *Legati*, in„ quiunt, *veteris Romæ, Rhodoaldus & Za*-

„ *charias per nos indignos hæc nuntiant tibi:* „ *uti sine mora, ad Sanctam œcumenicam Sy-* „ *nodum adsis, ut tua conscientia tibi dictat.*„

49 „ Ergo Ignatius extemplò Sacrum Pa- „ triarchæ ornatum indutus, cum Episcopis „ & Clero, magnaque Religiosorum frequen- „ tia, civiumque concursu & comitatu, viam „ pedes ingressus, cùm ad Ædem Sancti Gre- „ gorii Theologi, ubi crux in media publica „ via marmoreæ Columnæ imposita est, ve- „ nisset, Joannes Patricius, Coxes nuncu- „ patus, illi occurrit, seque ab Imperato- „ re missum dicit; ac nisi privata & usitata „ Monachi veste prodiret, ei capitis pericu- „ lum, ac supplicium imminere. Paret Vir „ Sanctus, Synodoque sistitur. Apponunt „ duos supra septuaginta perjuros testes, quos „ jam olim impios omnes subornarant, gre- „ garios juxta ac Senatorios; quorum dux „ erat Leo Patricius cognomento creticus, & „ secundùm illum Theodotacius item Patri- „ cius, cui & perjurii precum, Magistri di- „ gnitas delata est. His reliquos ex unoquo- „ que gradu, sorteque vel deterrimos adjun- „ xerunt. Neque hos tantùm, sed quos Di- „ baptistas appellitant hæreticos. Atque, ut „ ita dicam, ex omni hominum fæce & col- „ luvie, turpissimos quosque, nequissimos- „ que, auro, dignitatumque pollicitationi- „ bus inductos, sigillatim produxerunt, qui „ jurati testarentur. Ignatium, qui Patriar- „ cha jam fuerat annos propè duodecim, non „ ritè & ordine creatum, Cathedram Eccle- „ siæ occupasse.

50 „ Quid verò stolidi horum Judices, „ *in quorum manibus iniquitates sunt, & dex-* „ *tra eorum repleta est muneribus?* Quid con- „ tra perjurium hoc decreverunt? Tricesi- „ mum Subito Canonem subiiciunt, qui sic „ se habet: *Si quis Episcopus sæcularibus po-* „ *testatibus usus, per ipsos Ecclesiam obtineat,* „ *deponatur.* Quod autem sequitur in eodem „ capite: ut & omnes communicantes cum „ illo &c. fraudolenti, malitiosè tacuerunt. „ Oportebat enim, si quidem pro Sanctione „ Apostolica propugnabant, non partem, sed „ totum Canonem observare: & si accusa- „ tionem admisissent, ut Ignatium, ità ab „ illo initiatos, & cum illo communicantes „ exauctorare: sicque in operibus manuum „ suarum peccatores manifestè deprehensi es- „ sent.

51 „ Contra jus autem fasque decernen- „ tes, hoc pronuntiarunt tantum, quod pro „ ipsis ad evertendum Ignatium ab illis sine „ causa læsum, faciebat. Quòd autem se- „ quitur in Canone, quo illi ipsi eidem subji- „ ciuntur censuræ, dissimularunt: id quod „ illis tacentibus, opportunè Patriarcha ipse „ subclamavit. O' improbitatem, ò stupo- „ rem! Quis enim ignorat. Ignatium Epis- „ coporum omnium calculis, & totius popu- „ li applausu legitimè, canoniceque creatum „ fuisse: ipsum autem Photium potius ab „ execrato Barda, & sæcularibus armatum „ principibus, contra leges, magisque per „ tyrannidem, quàm Ecclesiasticum ritum, „ thronum invasisse? Sed non cognoverunt, „ neque intellexerunt, qui in avaritiæ & am- „ bitionis tenebris ambulant, se iisdem con- „ siliorum laqueis, quos aliis paraverant, „ comprehendi.

52 „ Post longam ergò verborum alter- „ cationem laborem & cunctationem, sola „ impotenti freti potentia, præter jus fasque „ omne, pontificali cultu pannoso & sorden- „ ti primò induunt, rursusque postea à tergo „ exuunt. Erat autem Hypodiaconus quidam „ Procopius nomine, ab Ecclesia ejectus, „ quippe quem mente insanum, moribusque „ profanum Patriarcha, non ita pridem, gradu „ moverat. Hic primus ablato à Patriarcha „ pallio, vesteque Reliqua Sacra, Istud so- „ lemne proclamabat: *Indignus*: Zacharias & „ Rhodoaldus, nonnullique nefarii homines „ idem vociferantes, impio decreto suffra- „ gabantur. *Hic exitus hujus Latrocinii ma-* „ *gis, quam Synodi.*

53 De hac porrò pseudosynodo in Li- bello synodico, sub titulo: *Synodus Constan- tinopolitana in Templo Apostolorum*, similia prænarratis recensentur: „ Præterea, *inquit*, „ verò ad Romanum Papam bonæ memoriæ „ Nicolaum Photius misit, cùm quidem osten- „ deret, Ignatium propter ingravescentem „ ætatem, & corporis infirmitatem ultrò ab- „ dicasse, & ad dejectionem absolutam hæ- „ reseos Eiconomachorum, locum tenentes, „ ab illo mitti plurimum rogavit: Ignatio „ interim fraudolenter condemnationem ma- „ chinans. Posteaquam verò Rhadoaldus & „ Zacharias Romani Episcopi locum tenen- „ tes Constantinopolin appulissent, Photius „ in templo Sanctorum, & clarissimorum „ Apostolorum Christi, Synodo eorum, qui „ Ignatium deposuerant, convocata, addu- „ ci ad eam Sacrum Antistitem Ignatium „ curavit: & septuaginta duobus è plebis fæ- „ ce falsis testibus productis: jisque qui lai- „ ci essent, minas promissionibus innecten- „ do persuasis, ut per Omnipotentiam Dei „ jurarent, Ignatium, qui annos undecim, „ menses quatuor, dies viginti, thronum „ Patriarchæ occupasset, electum nunquam „ fuisse: recitata etiam Conventui recisa cu- „ jusdam Canonis improbatæ auctoritatis „ particula, quæ sic se habet: *Si quis Epis-* „ *copus Mundanorum Principum usus opera,* „ *per eos Ecclesiam obtinuerit, deponatur,* „ dissimulato interim eo, quod in Canone „ proximè sequitur: Propter istam solam cau- „ sam, depositionem ei decrevit. *Hactenus* „ *ex Libello synodico.*

54 Sed & quæ postea absoluto hoc mali- gnantium Concilio acta sunt adversùs San- ctissimum Ignatium, ubi ab eo decreti subscri- ptio-

ptionem, atque confirmationem extorqueri poſſent, idem Nicætas ſubnectit, *inquiens*: „ Itaque tunc, ut cœperant, exauctoratum, publicoque præconio damnatum immaniſſimis, ſceleſtiſſimiſque hominibus excruciandum tradidere, quoad ſua manu, ſuæ ipſius abdicationi ſubſcriberet. Ergo illum colaphis plectunt, miſereque divexant: & cum frigore prope contabeſceret, unica tantum tunicula indutum macerant, urunt, atque diſcruciant. Cùmque binas illum hebdomadas in carcere tenuiſſent, extrema quoque fame conficiebant. Imò & Copronymi Sepulchrum, ſeu Archam conſcendere cogebant, in eaque collocato, ingentia à pedibus ſaxa ſuſpendebant; ſæpeque marmoris acumine ſedem concuſſam atterebant.

55 Et paulò poſt ſubjungit: „ Ergo poſt cruciamenta, quibus Chriſti confeſſorem affixerant, poſt comminationes, poſt catenas & compedes venerandis pedibus injectas, poſt alapas, & poſtquam eum ad formam Crucis in faciem in marmore proſtratum ac diſtentum, tota nocte vinctum inſuper torſiſſent, atque tumbæ impoſitum totam inſequentem noctem cruciaſſent, tandemque ſolutum humi projeciſſent fœdicaſſentque, ut ſanguine etiam terram purpuraret: Poſt hæc, inquam, omnia, cùm adhuc modicè ſpiraret (urgebatur enim & alui ſolutioria profluvio) tum infauſtus Theodorus Sacra Viri manu per vim arrepta, chartaque ſubjecta, quaſi per illum Crucem impreſſit, allatamque Photio porrexit. Qui ſigno accepto, ſua ipſe manu ſubſcripſit: *Ignatius indignus Conſtantinopolitanus confiteor, me non lege & Suffragiis creatum Eccleſiæ thronum invaſiſſe, neque his annis ritè & Sanctè Eccleſiam rexiſſe, ſed tyrannidem exercuiſſe*. Hoc pſeudochirographo Imperatori miſſo, Vir Sanctus è Cuſtodia eſt dimiſſus, maternìſque in ædibus Poſeos paululum à tot ærumnis reſpirabat. *Hæc Nicætas*.

56 Cùmque porrò inſatiabilis Photii crudelitas majora mala in Sanctum Virum meditaretur, uſque ad effuſionem luminum, quinimmò uſque ad necem, ſatelliteſque mitteret, ut iterum captum in carcerem conjicerent, vili mentito habitu, geminaſque ſportas ab humeris unà à pertica ſuſpenſas, bajuli ritu geſtans, aufugit: ut idem Nicætas refert, & conſcenſo Navigio, per varias aberrando & alias Inſulas, ignotus manſit, quamvis diligenter ubique quæſitus, Deo illum tegente, donec Regia Civitas horribili terræmotu per dies quadraginta quaſſata, timorem in Principes, cæteroſque Ignatii perſecutores non modicum incuſſerit, qui rectè cogitantes, ea ob injuſtam Ignatii depoſitionem eveniſſe, & quidem in vindictam offenſi Numinis, Ignatium inquirere juſſerunt, præmiſſo ſolemni non lædendi Juramento, inventum poſtea ſuo Monaſterio reddiderunt. Verùm univerſa ſupra enarrata, atque nonnulla à præcitatis Scriptoribus omiſſa, habentur in libello nomine Ignatii à Theognoſto Monacho & Archimandrita veteris Romæ, & Exarcho Conſtantinopolitano, ſcripto, atque ad Nicolaum Papam miſſo, apud Labeum tom. VIII. Concil. pag. 1263. Qui ad hunc modum ſe habet.

Libellus de tota Ignatii cauſa miſſus ad Nicolaum Papam Romanum, Ignatii Patriarchæ nomine à Theognoſto Monacho, & Archimandrita veteris Romæ & Exarcho Conſtantinopolitano ſcriptus.

57 „ *Quis dabit capiti meo*, ut eſt in ſacris literis, *aquam, & oculis meis fontem lacrymarum*; & deplorabo mala, quæ acciderunt mihi, & eorum qui me perſequuntur, barbaricam immanitatem? Frigore enim & nuditate, fameque & extremis malis omnibus infeſti, me hoſtes, & alaſtores exagitarunt. Quindecim ipſos dies acerrimo frigore, locoque gelidiſſimo, ergaſtulo me occulto, tenebricoſoque, rebus deſtitutum omnibus incluſerunt, vinculiſque conſtrinxerunt; itaut ad me adire, nemini viſendi cauſa liceret, morbo jam aliàs gravi laborantem: crudelem inſuper in modum ceciderunt, omneſque artus meos verberibus affixerunt. Cauſam porrò, ex qua hæc in me mala redundarunt, ecce jam totam expono.

58 „ Verſabatur in paleſtra & lucta cum Imperatoria Avunculo tyrannidem exercente Barda, quem ego gladio ſpiritus, ſeu verbo Dei everberare non deſinebam: qui contra me minis, inſidiiſque appetebat Argumentum & cauſa reprehenſionis erat Herodianum in Barda exemplum & inceſtus. Eum contumacem, neque reſipiſcentem ab Eccleſia rejeci. Deinde Imperator ipſe modò pro illo deprecabatur, modò atrociter minabatur, niſi Avunculum in gratiam reciperem. Poſtquam verò impulſus à Barda ſtatuit Matrem cum Sororibus à Palatio ſubmovere, præcepit mihi ut illas attonderem: quas ego invitas tondendas non exiſtimavi. Has ergo ob cauſas à throno deturbatus ſum, & pulſatus, atque eliminatus, & in cuſtodia vinculiſque, cum iis, qui mecum fuere, ſenſeruntque, eadem paſſis, detentus ante Judicum Veſtrorum adventum. Cùm autem ad vos literas, quibus Epiſcopos ſtatum rerum omnium docebamus, per Laurentium Presbyterum, & duos Stephanos dediſſemus (quorum alter Subdiaconus, alter Laicus) illos etiam Sacramento adegimus, ut eas ipſi manu

ſua,

suai, cum Sanctitati porrigerent, nihil egere.

59. ,, Nos verò, ut jussi sumus ad Tribunal, Caiphano non absimile, comparere, ad Sanctitatis vestræ judicium magno clamore provocavimus. Sed non erat qui nos audiret. Deinde rursum citati, rogavimus: Quomodo nos, ò Patres, jubetis comparere? Ut Monachos, & damnatos, an ut judicandos? Qui renuntiarunt: Perinde, ut digni estis. Sacro igitur ornatu induti ad Concilium, imò Latrocinium, perreximus. Cùmque jam propè essemus, submisit Tyrannus in publicam viam, qui sacris nos vestibus exuerent. Cùmque jam ad Templum protrusi essemus, tres prædicti Judicum viatores, Laurentius & duo Stephani ad nos mittuntur; qui ad me; *Quid tu*, inquiunt, *tot ob crimina damnatus exuuctoratusque, sacram tamen stolam ausus es induere?* Ergo me per vim à meis avulsum solùm ad Imperatorem sistunt, qui me contumeliis extemplò onerat. Respondente porrò me, convicia paulò mitiora esse tormentis, paululum repressit furorem, jussitque in ligneo scamno me sedère.

60. ,, Interim cùm verba ultrò, citroque fierent, rogavi, ut Rhadoaldum & Zachariam Legatos tuos liceret mihi salutare: Factaque potestate eos consalutavi, atque interrogavi, quid adessent: *Legati*, inquiunt, *sumus Nicolai Papæ Romani, causæ tuæ cognoscendæ gratia missi*. Quærenti rursum, an à Sanctitate tua literas ad me haberent, responderunt, nullas se habere; eo quod ajebant, non ad Patriarcham, sed ad eum, qui in Provinciali Concilio suo damnatus esset, veniremus, parati omnia ex Canonum Decretis definire: *Ergo*, inquam, *prius adulterum removete: quod si facere non potestis, ne Judices quidem estis*. Qui manu Imperatorem indicanets: *Ita imperat*, inquiunt ille.

61 ,, Deinde Palatini ad me conversi hortantur, exiguntque, nunc consulendo, nunc minitando, abdicationem: sed frustrà; Ergo ad Metropolitanos versi, alios aliis calumnis, & criminationibus insectantur, cur scilicèt, qui jam depositioni meæ non repugnassent, nunc denuò me Patriarcham peterent? Quibus Metropolitæ. *Duobus*, inquiunt, *malis propositis, ira nempe Imperatoris, ac populi seditione, minus scilicèt elegimus. At vos Palatini proceres, reddite nunc Patriarchæ nostro dignitatem suam, & de nobis nihil laborate*. Hic rursum regia factio me impellit, uti mea spontè, me palàm Patriarchatu abdicem, atque ità securus adulter Ecclesiam teneat. Recusante me, cùm dies abiisset, conventus est dimissus. Idem postea cum sæpius frustra tentassent, ad alias artes se convertunt, supraque nominatos Judicum ministros ad me ablegant, atque ad Conciliabolum citant. *Ego verò*, inquam, *non compareo; neque video vos Judices quidquam ex præscripto Ecclesiæ agentes; Photio tyranno non ejecto, ad cujus etiam mensam accumbitis, & cujus munera procul etiam stantes accepistis. Ad Rhodesium enim Urbem vobis misse vestes, planetæ, ornamenta ad sinum pendentia. Hujuscemodi ego Judices non agnosco; ad Papam provoco; tenentur Judicium illius subire*.

62 ,, Hoc idem qui mecum erant, magna voce clamitarunt. Deinde ut dictæ Epistolæ legerentur, postulavimus, quæ Canonicas Innocentii Papæ pro Sancto Joanne Chrysostomo sanctiones continebant, Joanni Concilium Judicum non prius esse subeundum, quàm is loco suo, thronoque esset restitutus. Et in Sardicensi Concilio Canon quartus: *Si quis Episcopus fuerit depositus, dicitque se habere defensionem; non prius sufficiatur in ejus locum alius, quàm de eo Romanæ Ecclesiæ Pontifex decernat*. Hæc & alia id genus multa illis Epistolis continebantur, quæ uti quæras, legasque, Te Patrum & Antistitum Reverendissime, Fratrumque amantissime, rogamus.

63 ,, Cum verò nihilominus adhue nos urgerent, uti ad se veniremus, ita testati sumus: *ut apparet, Patres mei, neque Canones legistis, neque Decretum Ecclesiasticum nostis: Lex enim est hæc: ut citatus à Synodo Episcopus, per duos Episcopos vocetur, & hoc iterum ac tertio. Vos autem per duos me accersistis, Diaconum alterum, alterum Laicum*. Et nos quidem hæc excusabamus. Illi verò testes produxere, qui dicerent, se paratos esse jure jurando confirmare, me non ritè & lege creatum, consecratumque esse. Hic ego. *Qui sunt*, inquam, *illi? Quis illis credat? Quis verò Canon decernit, ut Imperator testes producat? Ergò, si ego Archiepiscopus non sum; ne tu quidem Imperator es, neque isti Episcopi, sed neque Monachi. Omnes enim vos indignis manibus meis, precibusque estis consecrati*. Si adulter membrum esset Ecclesiæ, vel mea spontè annuerem: nunc verò alienum, quomodo pastorem ovium Christi constituam?

64 ,, Multa huic adversantur. Primùm, ex iis quod sit, qui ab Ecclesiâ damnati, & anathemate præcisi: qui quidèm id non à nobis dumtaxat passi sunt, & aliis quoque Patriarchis, sed & ab ipsa vestra potestate, cum illis per nefarium Zachariam interdictum esset, ne sacris operarentur, nevè communicarent, aut sacris quenquam initiarent: qui tamen his contraria omnia, priusquam censurâ solverentur, factitarunt. Alterum est, Photium forensem seu militarem & laicum, prius creatum esse pastorem quàm fuisset ovis. Præterea, eundem

ab

„ ab excommunicato & exauctorato consecratum. Quin etiam, quandò Metropolitanis persuasit, ut suas partes sequerentur, dedit postulantibus Chirographum de me, & juratus scripsit, nihil se, præter mea dicta, veluti germani patris esse facturum. Nec omninò dies quadraginta ab ejus inauguratione fluxerant, cùm ille me publicè, quamvis absentem, deposuit, & anathemate damnavit. Archiepiscopo quoque Cyziceno mandato Photii, digiti fracti, exemplumque, ut is putavit (sibi satis esse) Chirographi surreptum, & ipse de Throno dejectus est. Alios verò vexando, alios donis placando adduxit, ut Chirographum, quod de me scripserant, pessum darent. Ad quæ Tyrannus respondit nihil, sed subornatos ad jusjurandum edendum contra me, perinde quasi non ritè, sanctèque promotus, & consecratus essem, testes produxit.

65 „ Hic ego præsentes Episcopos magnâ voce appellavi: *Admittite, Patres, abjectissimi Senis unicam hanc petitionem, atque huc ad nos venite*. Ergo sevocatum me à reliquis, tùm Judices, tùm tyranni rogarunt denuò, ut juri meo renuntiarem, atque cederem. Recusanti minitari cœperunt. Tunc Carnifices illi Episcopos mecum reliquerunt, & se subduxerunt. Episcopi verò rursùm agere mecum instituerunt (de Libello nempè renuntiationis) quibus ego respondebam, oportere illos statum causæ meæ cognoscere, ac tùm demùm à me exigere quod postularent; nec illos aliunde, nisi à me uno res meas posse dicere, quod aliorum nemo de tanta multitudine Hegumenorum, Sacerdotum, Monachorum, & Laicorum auderet liberè loqui. Viderant enim Ancyranum Metropolitanum, quòd in Concilio liberiùs pro veritate locutus esset, à nefario ipso parricida vagina gladii secundùm caput ità vulneratum, ut ejus vestem sanguine perfunderet. Viderant quæ item in alios immaniter idem ausus esset. Hæc ergo cùm commemorassem, illi conventum in sequentem diem indixerunt; & separati, domum petivimus.

66 „ Post decimum verò diem me ad Caiphanum Tribunal raptatum abduxerunt, testesque qui me non legitimè creatum dicerent, apposuere. Quid hic dicam me tot plagis afflictum? Septemdiali inediâ, vigiliâ, stationeque perpetuâ cruciarunt. Hæc summa causæ compendio exposita. Tu, Sanctissime Domine, ostende in me viscera miserationum, & cum magno Apostolo & ipse dicas: *Quis infirmatur, & ego non infirmor?* Intuere majores tuos Patriarchas, Fabianum, inquam, Julium, Innocentium, Leonem, & omnes denique, qui pro fide & veritate viriliter decertarunt, illosque æmulare, & vindex pro nobis tàm indigna passis exurge. *Hactenus Libellus*.

CAPUT V.

De Romana Synodo, atque Nicolai Papæ gestis adversùs acta Photii in Pseudo-synodo Constantinopolitana.

67 Absolutâ pseudo, sive latrocinali Constantinopolitanâ in Templo Sanctorum Apostolorum, ut antefati sumus, Synodo, Michael Imperator missâ ad Nicolaum Legatione, & selecto ad hoc munus obeundum Leone, qui tàm sibi, quàm Photio erat à Secretis, datis pariter literis, certiorem reddit de gestis adversùs Ignatium, rogatque, ut suâ auctoritate tàm ejusdem Ignatii depositionem, quàm Photii promotionem confirmare dignaretur. Photius quoque per Apostolicæ Sedis Legatos Romam revertentes, & alias fecit ad eundem Nicolaum literas, quibus, argumentis adversùs suam promotionem adductis, occurrere conabatur. De Imperiali Legatione idem Nicolaus I. Epistolâ VI. datâ ad Michaelem Imperatorem; hæc habet: „ Post aliquot autem dierum, vestrarum partium prudens & fidelis Legatus, nomine Leo à Secretis, Apostolatui nostro Imperialem cum actis apud vos gestis detulit Epistolam, quam legi jubentes, cognovimus de memorati viri Ignatii Patriarchæ negotio, contrà præceptum nostrum improvidè illatam sententiam, & nihil omninò nostris jussionibus saltèm similem, sed magis contrariè perpetratam. *Hæc ibi*. Et in Epistola X. data ad Clerum Constantinopolitanum, hæc alia repetit, inquiens: „ Detulit præterea idem Leo Imperialis Legatus augustales literas deprecantes, quatenus & in depositione Ignatii, & in confirmatione Photii consensum præberemus, & subscriberemus. *Sic Nicolaus*; id quod & in Epistola prima, data ad universos Catholicos similiter recenset.

68 Igitur Nicolaus, tùm ex receptis Epistolis, tùm ex multorum Orientalium Photianam declinantium persecutionem, atque Romam confugientium, relatione, ut ipsemet indicat in Epistola VII. data ad Michaelem, certior de rebus gestis adversùs Ignatium factus, Apostolico zelo indutus, convocatâ in Lateranensi Basilicâ Synodo, codem Leone Imperiali Legato præsente, acta omnia in pseudosynodo, vel Photianò magis latrocinio adversùs Ignatium, & in favorem Photii habitâ, rescidit, cassavit, & annullavit, Photium deposuit, Ignatium restituit; damnatos à Photio, in pristinum gradum habendos voluit, promotos verò ab eodem Photio ejecit, ei-

que

que adhærentes, Ignatio verò contradicentes anathemati subjecit, Zachariam olim Legatum ob non ritè functum Legationis officio, Episcopali dignitate privatum, ab Ecclesia pariter semovit.

69 Cujus Synodi meminerunt plures, & primò Anastasius in Præfatione ad VIII. Synodum, ubi relatis quæ gesta fuerant in Photiano Conciliabolo, statim subnectit: „ Quod „ Sedes Apostolica discens, tantam injustitiam impunè deferri minimè passa est, sed „ scribit a tali præsumptione cessandum, suoque decreto, Photium non obedientem cum „ complicibus sacrà dignitate nudat, & cum „ omnibus fautoribus anathema fore decernit, jam dictis Missis suis primitùs sententiam secundùm exempla reverendæ memoriæ Felicis Papæ in Vitalem & Misenum „ Episcopos similiter excedentes synodaliter „ inferens, & quàm sibi fratris dejectio esset „ gravis, etiam filiis suis non parcens, palàm cunctis dedit intelligi. *Hactenus Anastasius*.

70 Nicetas inde in vita Ignatii similia tradit, inquiens: „ Legati quoque Pontificii „ à Photio donis blandè corrupti, Romam redierunt. Quos Nicolaus Pontifex de Patriarcha Ignatio interrogatos, & severè „ inquisitos, cum suis illos verbis captos „ convicisset, illos sicariæ potiùs factionis, „ quàm legitimæ Synodi Præsides egisse, perpetuâ exauctoratione damnatos, anathemate percussit. Nec Legatos tantùm, sed „ ipsum quoque Photium tyrannum & adulterum pronuntiat, & legitimæ Synodi sententia totius Ecclesiæ suæ anathemate ferit, deponitque, ipsumque à Maximo Cynico, qui Gregorio Theologo insultans, „ Ecclesiam turbis omnibus permiscuit, nihil differre declarat. Quare illum, ut scandalorum auctorem, & ab illo consecratos, „ Apostolicà auctoritate, veluti conjuratos, „ eidem sententiæ subiicit: Nec his contentus, asseclas illius, ipsumque Imperatorem „ cum Senatu ejus, omni per literas à cœtu „ fidelium excludit. *Hæc Nicetas*.

71 Sed & Libellus Synodicus sub titulo: *Synodus Romana Nicolai*, habet: „ Quod „ cùm Sanctus Papa Nicolaus percepisset: „ neque enim latère poterat Orbem tantum „ maleficium publicè commissum; in locum „ tenentes suos, accuratâ inquisitione factâ, „ cùm ex propria eorum confessione reperisset, munera ipsos accepisse, perpetuæ depositioni Rhodoaldum & Zachariam subjecit: Divinàque & sacrâ congregatâ Synodo, Photium, ut adulterum & invasorem anathemate notavit, quæque ab eo, & „ sub eo acta essent, minimè recipienda esse „ definivit; quin & omnibus, qui ei communicarent, Michaeli ipsi Imperatori, Subditis, Principibus, & reliquis Sanctis Patriarchis, depositionem denunciavit.

72 Cæterum ab eodem Nicolao non semèl suis in literis hujus Synodi mentio fit; & quidèm in Epistola VII. data ad Michaelem, & in x. data ad Clerum Constantinopolitanum, quæ in præfata Synodo sancita fuerant, per diversa capita distinctè, prout in eadem Synodo definita fuere, & in propriis terminis recenset. Quare cap. I. recensitis nefandia Photii gestis, adversùs eum sic pronuntiatur: „ Hæc, & his similia, contrà Evangelica, „ Apostolica, Prophetica, atque Canonica „ instituta afferens, sit Dei omnipotentis, & „ Beatorum Apostolorum Principum Petri „ & Pauli, & omnium simùl sanctorum atque venerandorum sex universalium Conciliorum auctoritate, necnon & Spiritus „ Sancti per nos judicio, omni sacerdotali „ honore, & nomine alienus, & omni Clericatus officio prorsùs exutus; itaut, si post „ notitiam hujus sanctionis, quam divinâ „ inspiratione depromptam esse credimus, „ cum unanimitate & concordia sanctæ Synodi sit proculdubiò promulgata, tentaverit in Constantinopolitano Throno præsidere, aut sæpefato venerabili Coepiscopo nostro Ignatio, quominùs Ecclesiam „ sibi commissam sine quavis inquietitudine „ regere possit, impedierit; vel si ulteriùs „ ausus fuerit aliquid de sacro ministerio, „ more Sacerdotis contingere, juxtà præcedentem consuetudinem, nullo modo liceat „ ei communionis spem, aut locum habere „ satisfactionis; sed anathematis vinculis innodatus, unà cum communicatoribus suis, „ atque fautoribus suis, perpetuò Dei per „ nostram mediocritatem judicio, ac sententiâ sacrum Corpus & Sanguinem Domini nostri Jesu Christi, nonnisi vicino „ mortis periculo, omninò percipiat.

73 In secundo verò Capitulo decernitur adversùs Gregorium Episcopum Syracusanum Photii ordinatorem, hoc videlicet modo: „ Gregorium sanè, qui Syracusanæ Ecclesiæ irregulariter, atque Deo contempto „ præest, eò quod & ipse ex parte schismaticorum sit, & postquàm à Synodo Episcopatus officio privatus, & à decessore meo „ sanctæ memoriæ Papa Benedicto obligatus „ est, & Photium Laicum subitò consecrare „ in Episcopatu non formidavit, & de sacro „ ministerio ausus est multa contingere, juxtà præcedentem consuetudinem sancimus, & „ juxtà canonicam deliberationem Apostolicà auctoritate deffinimus, atq; statuimus, „ omni sacerdotali carere, atque privatum „ fore ministerio, itaut nullo modo liceat ei „ in qualibet Synodo restitutionis spem, aut „ locum habere satisfactionis; quòd si de reliquo præsumpserit in sacro officio, more „ Sacerdotis quovis tempore ministrare, anathema sit; Sed & si contra fratrem & Coepiscopum nostrum Ignatium turbas excitaverit, vel ab ejus communione fideles aver-

tere,

„ tere, anathema sit; Et omnes communi-„ cantes ei ab Ecclesia abjiciantur, sed & ipsi „ anathema sint.

74 Deinde in tertio Capitulo statuitur adversùs promotos à Photio, his verbis: „ Eos „ verò, quos Photius Neophitus & Constan-„ tinopolitanæ Sedis invasor, in quolibet „ Ecclesiastico ordine provexit, quoniam „ manifestum est, eos in omnibus consecra-„ toris sui pravitatibus consensisse, atque ei „ post invasionem communicare, omni cleri-„ cali officio privamus, & Apostolicâ atque „ Canonicâ auctoritate, & Synodali De-„ creto, eos penitùs sequestramus.

75 In quarto item Capitulo in Ignatii „ favorem taliter diffinitur: „ Reverendis-„ simum & sanctissimum fratrem & Coepisco-„ pum nostrum Ignatium Sanctæ Constanti-„ nopolitanæ Ecclesiæ Patriarcham, qui „ primò quidem Imperiali violentiâ, ac terro-„ re, proprio Throno privatus est, & postea „ à Photio adultero prævaricatore, ac per-„ vasore Sedis Constantinopolitanæ, & ab „ ejus complicibus (excommunicatis videli-„ cet, & anathematizatis, atque damnatis, „ & sine Episcopalibus Sedibus, & à decesso-„ re meo sanctæ recordationis Benedicto Pa-„ pa, obligatis hominibus) anathematizatus „ est, & postremò ab Apostolicæ Sedis Mis-„ so contra nostram perceptionem (ut sanctę „ Synodo Spiritus Sanctus revelavit, & du-„ dùm Zacharias Episcopus, qui unus de eis-„ dem duobus Legatis exisit, propriâ con-„ fessione manifestavit) infulis est Sacerdo-„ talibus despoliatus, auctoritate summi Ju-„ dicis Domini nostri Jesu Christi, promul-„ gamus, sancimus, atque decernimus, un-„ quam nec fuisse, nec esse depositum, vel „ anathematizatum, tanquam qui ab Impe-„ riali potentia sit absque ulla Canonica au-„ ctoritate pulsus Ecclesiâ, & tanquam qui „ ab alligatis nullo possit haberi vinculo col-„ ligatus, & ab eis, qui nullam cum judican-„ di potestatem, vel ab Apostolica Sede au-„ ctoritatem habuerint, & nullum sui hono-„ ris discrimen pati debuerit. Et ideo illum „ (idest eundem fratrem, & Consacerdotem „ nostrum Ignatium Patriarcham) omni „ vinculo anathematis ab eo remoto, per „ potestatem Divinâ voce in Beatissimo Pe-„ tro collatam, & per auctoritates sacrorum „ Canonum, & decretalium constitutionum „ more Sanctorum Patrum prolatarum, pri-„ stino honori, pristinæ dignitati, & sedi, „ pristino gradui & patriarchio, ac pristinis „ & pontificalibus infulis, atque officiis re-„ stituimus, statuimus, & confirmamus. *Hæc ibi*; sequuntur postea anathemata adversùs eos, qui ejusmodi decreto ausi fuissent contradicere.

76 Denique in quinto Capitulo resti-tuuntur in pristinum quotquot à Photio per tyrannidem depositi, exauctorati, & damnati fuere, ad hunc modum sanciendo: „ Eos autem Episcopos, seu cujuslibet or-„ dinis Clericos, qui post injustam dejectio-„ nem fratris & Coepiscopi nostri Ignatii, „ vel in exilio relegati, vel ministerio, aut „ gradu invidiosè privati sunt, statuimus, ut „ exilio dissoluto, proprias Sedes, atque gra-„ dus recipiant. Quòd si quisquam huic De-„ creto nostro contraire præsumpserit, & ne „ Sedes, vel gradus resumant impedierit, „ quousque non obtemperaverit, anathema „ sit. Sanè si qui ex eis ab aliis criminantur, „ decernimus eos antea Sedes quidem & pro-„ prios gradus recipere, judicari autem nisi „ à Sede Romana non patimur. Sed si quę „ præter regulam fortè egisse dicuntur, no-„ stro eos decreto judicandos reservari statui-„ mus, juxtà quod & sacri præcipiunt Cano-„ nes. *Hæc de Decretis*, & sanctionibus conditis in antefata Synodo pro causa Ignatii. Extat quoque & sextum caput de cultu & veneratione sanctarum Imaginum.

77 Scripserat jam Nicolaus, tùm Imperatori tùm Photio responsorias literas, quas ferendas & contradendas Leoni Imperiali Legato dederat: Et quibus protestatus est, nullo modo consentire depositioni Ignatii, & Photii promotioni. Etenim in ea, quæ data est ad Michaelem, cujus est initium: *Serenissimi Imperii vestri gloria*, inter plura ait: „ Qua propter, ut diximus, nullo modo „ prudentis viri Ignatii Patriarchæ deposi-„ tioni, vel Photii subrogationi assensum „ præbemus, quousque veritas omni falsita-„ tis fuco nudatâ, in præsentia nostra eluceat. *Hæc ibi*. Et quoniam Imperator in literis datis ad Nicolaum promotionem Photii ex Laico ad Sedem Patriarchalem, conatus est approbare exemplo Nectarii, & Ambrosii, respondit Pontifex, non esse parilem rationem, causam discriminis afferens. Id quod pariter repetit in ea, quam scripsit ad Photium, incipiente: *Postquàm B. Petro Principi Apostolorum*, nam & Photius quoque ratam suam promotionem esse contendebat, etsi ex laicali militia assumptus, exemplo pariformiter Nectarii, Tharasii, & Divi Ambrosii.

78 At reverso Leone cum Pontificiis literis, contradictiòne Michaeli & Photio, cùm ex eis comperissent noluisse Nicolaum confirmare pseudosynodalia Acta, nec Ignatii approbare depositionem, Photiique promotionem, decrevit Imperator novam ad Nicolaum Legationem, selecto quodam Michaele Protospathario, ut omni viâ, datis in mandatis, conaretur flectere Pontificis animum ad approbanda antefata gesta: datis insuper literis, sed adversùs Nicolaum injuriis plenis. Hoc recenset idem Nicolaus in Epistola LXX. data ad Hincmarum, & cæteros Episcopos in Regno Caroli constitutos, ubi causam exponens odii & Græcorum invidiæ adversùs Ecclesiam Latinam, enarratis priùs

quæ in Ecclesia Constantinopolitana acta fuerant, postea subjungit: „ Undè nos Ecclesiam nostram sinè omni macula volentes, sicut semper, subsistere, nè videlicet in ea illis impunitia remanētibus, vel tenuis subsannandi oriretur occasio, aut nos eorum pravitati consensisse videremus, utrumque damnavimus, & excommunicationi submisimus; Damnationem verò Ignatii, vel promotionem Photii penitùs respuimus & condemnavimus. Reverso autem Leone à Secretis Constantinopolim, Michael Imperator comperiens per Epistolam nostram, quam per ipsum transmisimus, quòd nec depositionem Ignatii, nec promotionem Photii suscepissemus; mox quendam Legatum suum, nomine Michaelem Protospatharium cum Epistola injuriis plena ad nos direxit, & ut sententiam nostram ad votum ipsius commutaremus, vehementer hortatus est.

79 Cæterum Nicolaus non destitit per alias literas Imperatorem reprehendere de superbo & arroganti stylo, quo ausus est ad Romanum scribere Pontificem; Fecit ergò literas satis copiosas, quarum initium est: *Proposueramus quidem*; in eis namque ab initio corripit Imperatorem, quòd suas literas ab injuriis inchoasset, inquiens: „ Putas, Imperator, non benè facimus? quòd vos ab injuriis scribentes inchoaveritis, nos ab orationibus? Vos à conviciis in nos, imò contra primam & magistram Ecclesiarum omnium loquentes exordium feceritis; nos in laudibus, & in nomine Domini ad potentiam vestram sermonem habituri os aperuerimus? *Hæc ille*, qui postea tradit, Sacerdotes modò Deos, modò Angelos appellatos, omni fore dignos veneratione; cujus rei causâ Constantinum Magnum oblatos sibi adversùs Episcopos libellos, igni tradidisse; Paganos quoque Deos ligneos & argenteos venerantes, suis tamen Sacerdotibus debitum tribuisse honorem.

80 Reprehendit inde in eo quod scripserit, nullum Romanorum Pontificum à sexta Synodo meruisse ab eo, quod ipse Pontifici tribuerat, inquiens: „ Dixistis enim, quòd nullus antecessorum nostrorum à sexta Synodo meruerit à vobis, quod nos meruisse dignoscimur: quid tamen meruimus evidenter, nullatenus indicastis, nisi fortè literas prædicatorias hoc dicto velitis intelligi, nos à vobis nunc tantum meruisse suscipere à sexta Synodo propter aliquod dogma, vel disciplinam quamlibet Ecclesiasticam. Et hoc dicitis, quasi nostrum fuerit opprobrium, eò quòd Sedem Apostolicam in nullo quærere antecessores vestri dignati sunt, cùm magis eorum fuerit dedecus; quia per tot annorum curricula diversarum hæreseon morbis languentes, medicinale remedium non quæsierint. *Et paulò post*. Denique, *ait*, à sexta Synodo Imperatores, aut hæretici, aut, licèt perpauci, catholici, fuerunt & hæretici quidem, si mittere ad nos dedignati sunt, non est mirum: noverant enim per gratiam Dei se nos nunquam sociaturos. Fuit autem quandò nos sibi sæpè sociari tentantes, cum magno sunt dedecore & opprobrio repulsi, & dignâ constantiâ, à nobis, & non à Constantinopolitana Ecclesia crebrò retusi. Quandò verò catholici fuerunt, & pium dogma, vel Ecclesiasticam correctionem defendere voluerunt, nostrum præsidium quæsierunt, sicut Synodus sub Constantino & Irene facta indicat.

81 Et quoniam Imperator in præfatis literis ausus est jubere Pontifici quosdam sibi subjectos ad eum mittere, ait Nicolaus: „ Præterea scripsistis, jussisse vos quosdam, qui sub nobis existunt, mitti ad vos, quod longè est à piorum Imperatorum affectu, quorum sicut locum tenetis, utinam ita & pietatem sectemini, quod longè, inquam, est à Principibus Sedis Apostolicæ reverentiam observantibus. *Hæc Nicolaus*, subnectens inde piorum Imperatorum modestiam in suis ad Romanos Pontifices servatam literis, qui magis rogando, quàm jubendo scribere consueverant; quemadmodùm se gesserant Honorius Imperator cum Bonifacio Papa, Valentinianus & Marcianus cum Leone, Constantinus Magnus cum Dono, alter Constantinus & Irene cum Hadriano.

82 Progreditur postea ad retundendam Imperatoris audaciam, Latinam linguam ut barbaram & scythicam calumniantis: „ In tantam, *inquiens*, verò furoris abundantiam proruptistis, ut linguæ Latinæ injuriam irrogaretis, hanc in Epistola vestra barbaram & scythicam appellantes ad injuriam ejus, qui fecit eam. Omnis enim operis derogatio ad Opificis redundat injuriam. *Hæc ille*, probans insuper non esse ejusmodi linguam contemnendam, in qua crucis titulum expressum quoque fuit; & cùm sit lingua, qua Romani utuntur, indignum esse, eum appellari Romanorum Imperatorem ejusmodi linguam ignorantem fatetur. Et inde concludit dicens: „ Istius enim dictione linguæ Constantinopolitana Ecclesia lectionem Apostolicam & Evangelicam in stationibus fertur primitùs recitare: sicq; demùm græco sermone, propter Græcos, utique ipsas lectiones pronuntiare. Sed tantùm hæc impietas Ecclesiæ Constantinopolitanæ hactenus defuisse putatur, ut tota ibidem nequitia suppleatur: Hoc restat à vobis solummodò perficiendum.

83 Deinde ad causam Ignatii stylum vertens, probat Sanctissimi Patriarchæ depositionem prorsùs nullam, cassam, & irritam fuisse; & quia ab excommunicatis, depositis

& schis-

& schismaticis Judicibus decretam fuisse constabat: & quia ab inferioribus, atque subditis, cùm aliunde constet per sacros Canones, & Summorum Pontificum, atque universalium Conciliorum decreta, quæ per extensum recitat; nec excommunicatum, aut depositum, aut Schismaticum, munus Judicis exercere posse, quinimmò nec inimicus in inimicum sententiam ferre, nec inferiores & subditos in suum superiorem.

84 Et quoniam Imperator plurimùm faciebat, quòd Ignatius in Synodo trecentorum Episcoporum fuisset depositus, æquans pseudo illam Synodum, propter Episcoporum numerositatem sacrosanctæ œcumenicæ Synodi Nicænæ primæ, Pontifex, ut hanc retundat jactantiam, sic rescribit: „ Quid autem „ proficit, *ait*, solo numero convenientium „ personarum sanctam Synodum vos fuisse „ secutos, & moribus hanc esse crudeliter „ persecutos? Utinam non essent tot numero, sed tamen existerent tales meritis, quales erant, quibus Christus ajebat: *nolite* „ *timere pusillus grex, quia complacuit Patri* „ *meo dare vobis regnum*. Non ergo totidem „ Præsules, sed merita non minora Synodum „ Synodo Nicænę possunt facere parilem, „ magisque illud advertendum est, quia ibi „ contra unius nuncupati Presbyteri vesaniam, non solùm multarum regionum Presbyteri, verùm etiam & Patriarchæ præfuisse referuntur. Hic autem in Patriarchæ „ negotio, non solùm ullus Patriarcharum, „ sed nec ullus alterius Diœceseos inventus „ est quisquam Episcopus, sicut jam significavimus. Numerus igitur pusillus nec obest, ubi abundat pietas; nec multiplex „ prodest, ubi regnat impietas. *Hæc & alia Nicolaus*.

85 Denique plura subnectit de Ecclesiæ Romanæ privilegiis, & in fine ejusmodi clausulam apponit: „ Quisquis autem hanc Epistolam nostram Constantinopoli legerit, & „ augustissimo filio nostro Imperatori Michaeli quidquam ex his, quæ in ea scripta „ sunt occultaverit, si locum apud illum potest invenire sufficientem, anathema sit. „ Quisquis etiam interpretatus eam fuerit, „ & ex ea quidquam mutaverit, vel subtraxerit, aut superaddiderit, præter illud „ quod idioma græcæ dictionis exigit, vel „ interpretantis scientia, intelligendi non „ tribuit anathema sit.

86 Prælibatæ porrò Epistolæ aliam subnectit, quæ incipit: *Quanto majora sunt beneficia Dei*, qua repetit, quæ in aliis Epistolis de Ignatio & Photio, ac de Rhadoaldo & Zacharia scripserat: innuit, Epistolam per antefatos Legatos in causa Ignatii missam, corruptam fuisse, atque loca depravata restituit. Demonstrat insuper Photii promotionem ea de causa reiiciendam, quia à Gregorio Syracusano damnato fuerat consecratus, atque ipsum Imperatorem Photii defensorem reprehendit. Petit inde, ut Epistolam contumeliarum plenam, de qua præfati sumus, eam nempe, quam Imperator miserat, jubeat comburi: sin minùs dictatores ejus, dispositores, atque præceptores minatur se excommunicaturum, & ut Epistola ad illius dedecus in Episcoporum Concilio coràm omnibus comburatur, præcepturum. Addit etiam plurimùm conducere causæ Ignatii & Photii, ut uterque Romam veniat. Cùmque ejusmodi Epistola eum antecedenti & consequentibus, per Donatum Episcopum, Leonem Presbyterum, & Marinum Diaconum selectos, in Apostolicæ Sedis Legatos mittere decrevisset, in exordio ejusdem Epistolæ commendat Legatos, quatenùs benignè recipiantur.

87 Itaq; per eosdem Legatos fecit literas ad Clerum Constantinopolitanum incipientes: *Ea, quæ nuper*, quibus ea omnia recenset, quæ à die, quo Constantinopolim missi sunt Rhodoaldus & Zacharias, acta fuere. Romanæ Synodi, supra recensita decreta subnectit; cæteraque quæ in superioribus datis ad Imperatorem Epistolis, circa Photii promotionem, repetit; & ut contumeliosam Imperatoris ad eum datam Epistolam comburant, præcipit. Alias scripsit ad Photium, quarum initium: *Innumerabilium repertis prævaricationum obnoxiis*, quibus complura exprobrat Photio crimina, in occupanda Ignatii Sede commissa; probatque divinum atque humanum jus violasse; suam in Synodo Romana decretam depositionem denuntiat; ac si sententiæ parere renuat, minatur illi perpetuam usque ad obitum excommunicationem. Ad Bardam quoque jam Cæsarem creatum scripsit alteram Epistolam, quæ incipit: *Postquàm Dei omnipotentis*, ac per eam dolet, se depulsum fuisse de spe, quam de ejus pietate ob multa à principio audita, in ipso collocaverat. Ut resipiscat admonet, causamque Ignatii apud Imperatorem agat, Apostolicæq; Sedis Legatis faveat.

88 Item non omisit rescribere ad ipsum Patriarcham Ignatium, deditque literas incipientes: *Dici non potest, frater charissime*, ac per eas ipsum certiorat de omnibus, quæ in ejus causa à Legatorum Zachariæ & Rhodoaldi reditu Romæ acta fuere, & qualiter Photius fuerit in Romana Synodo depositus, & unà cum suis sectatoribus anathematizatus; ipse verò & Sui in propriis Ecclesiis restituti. Consolatoriam inde Epistolam fecit ad Theodoram Augustam, cujus initium: *Virtutes vestras*, qua eandem Augustam multis laudibus exornat, atque ad patientiam, spemque suam in Deo collocandam, admonet; Et ostendit se in Ignatii restitutione omnem suam ponere operam. Denique scripsit ad Eudoxiam Augustam, rogans, ut Ignatii partes apud Imperatorem agat: Epistola verò incipit: *Nihil in Regia sublimitate*. Datæ

 sunt

sunt prærecensitæ literæ Idibus Novembris, Indictione xv. ut ad calcem earundem literarum palàm fit. Sed videamus quid Constantinopoli post receptas priores Nicolai literas actum sit, & post Romanam Synodum.

CAPUT VI.

De Photii, aliorumque Schismaticorum gestis, receptis prioribus Nicolai literis, & post Romanam Synodum.

89 PHotius ergo, compertâ Nicolai & Romanæ Synodi definitione & sententiâ, tantum abfuit ut parere voluerit, quòd ad deteriora conversus, ira fremens diram in Ignatium, ejusque adhærentes persecutionem excitaverit, eò magis furens, quò sacrorum fidelium cœtum à se divelli conspiciebat. Hinc Anastasius, ait: „ Cujus censuræ Photio minimè parente, sacratus fidelium Catalogus magis inflammatur, & ab „ ejus se communione catervatim sequestrat, „ horrescens, quod nec à tanta Sede perculsus „ corrigi consenserit, quippe cùm durior silice, etiam verbera dura impudenti fronte „ contempserit. Quod Photius molestissimè „ ferens acriter indignatur. *Hæc ille*. Quæ postea subnectit post necem Bardæ evenisse, idem indicare videtur. Sed dum crudelitates in Sanctos Photius exercere non verebatur, pietatem simulans, quasi tantis malis compatiens, scripsit ad Bardam sequentem Epistolam.

Photius Bardæ, Patricio, & Curopalatæ.

90 „ Sciebam equidem, vel antequam „ experirer, indignum esse me Pontificali gra„du, & pastorali munere, ideoque cum du„cerer, ac traherer, retinebar, ac ægerri„mæ ferebam. Atque utinam me mors an„tequam comprehenderer ac circumvenirer, „ vel potius ante illam intolerabilem vim, ra„puisset. Non enim tot, tantorumque ma„lorum fluctus miserrimam animam quo„tidie inundantes opprimerent; quorum „ spes, & expectatio (facilè enim natura ho„minum impendentes prospicit difficultates, „ cùm præsertim in eas infesta vis ingruit) „ tum me valde perturbabat. Itaque percul„sus, & acerbo dolore confectus flebam, de„precabar, omnia potius faciebam, quàm „ iis qui eligebant, & vim afferebant, assen„tiebar, transire ad me poculum multarum, „ variarumque curarum, & tentationum exo„ptans. Nunc verò ipsæ me res docent, meam„que arguunt indignitatem; nec jam metus „ expectationis est, sed dolor fixus in præ„cordiis & gemitus, & in præsentibus malis „ inopia Consilii, summæque difficultates.

91 „ Cum enim Sacerdotes, qualescum„que tamen sint, unius casu affligi video, „ verberari, proscribi, duci in carcerem, ita„que linguam præcidi (ignosce Domine pec„catis nostris) quomodo non præ me beatos „ judicabo mortuos? Quomodo non onus „ hoc impositum existimabo ad redarguenda „ peccata mea? Homo agens, ab omni ope, „ auxilioque desertus, cuique ne mens qui„dèm sana & integra est (quæ res misericor„diam potiùs, quàm indignationem movent) „ tot simul mala perpessus est, venditus est, „ cæsus, in carcerem inclusus, ac ei (quod in„consolabile est) abscissa lingua, idque cùm „ Sacerdotio præditus esset, pro quo sæpè „ præcatus sum, pro quo sæpè vanus ego „ verba feci, quasi nihil paterer: quippe vi„derunt, sciunt; si verò obliti sunt, Deus „ non est oblitus,

92 „ Quæ spes incertis rebus superest, „ cùm in certis, iisque quæ sub oculis positæ „ sunt, adeò nihil proficio, adeò illudor? „ quomodo pro peccatis populi, ac nostris „ deprecans exorabo, & placabo, cùm voa „ pro uno precatus, ita decidi, ita repulsus „ sum? Hæc scripsi sanguine lacrymarum. In „ te uno situm est, ut aut primam, aut po„stremam hanc Epistolam accipias. Ego enim „ coram Deo dico. Si hoc decretum est, ir„rationabilibus supplicationibus, ac precibus „ meis, repellere nos, ac dimittere: si nulla, „ neque misero mihi consolatio erit, & ex„hortatio, nec scribam, nec ullo modo mo„lestus ero: sed quiescam, me ipsum con„siderans, resque meas lamentans. Nam si „ unà cum iis, quæ quotidiè in nos constan„tur, tentationibus & incommodis, miseram „ quoque perdidero animam, omnium ho„minum fum miserrimus. *Hæc in sua Epi„stola Lupus in ovili pelle*. Extat apud Baro„nium ad annum Domini 863. sub nume„ro 16.

93 Interea verò suggerit Imperatori, ut sancita lege jubeat testamentarias eleæmosynas, nonnisi per Patriarchæ manus pauperibus erogandas, ut hac via, aliena dispensando, benignus, atque in pauperes misericors, quasi sua largiendo appareret, plebemque pariter sibi conciliaret, & qui ei communicare detrectabant, indigentiâ pressi, & spe levaminia eidem communicare cogerentur. Hæc ex Anastasio, scribente: „ Cæterùm construit & „ aliam technam hic perversorum dogmatum „ cultor, & persuadet Imperatori præcipere, „ neminem testamentum facere, vel per al„terius, nisi per Photii manus suas eleæmo„sinas erogare: quod non ob aliud adinvenit „ inventor malorum, nisi ut cùm acciperet, „ & erogaret substantias Divitum, proprias „ à minus curiosis erogasse putaretur: ac per „ hoc à cunctis quasi dapsilis & munificus „ amaretur: simùl etiam, ut saltem per hoc „ omnes ei coacti communicarent, quando„quidem conspicerent, nec ipse se animarum

sua-

„ suarum remedia posse, nisi per manus ejus, „ saltem in Ipso mortis articulo positos operari. *Ita Anastasius.*

94 Aliud porrò æque iniquum excogitavit. Etenim quot quot ad eum instruendi veniebant, jurare cogebat, non aliter de cætero se credituros, quàm secundùm Photii fidem: & hoc quoque, ut sibi communicare etiam juramento obstricti tenerentur: unde subnectit Anastasius: „ Præterea & aliud iniquitatis suæ retiaculum, quo mentes simplicium „ caperet, texens, quot quot ad exteriorem ab eo disciplinam instruendi veniebant, „ proprio scripto spondere cogebat, se secundùm fidem Photii de cætero credituros: „ quasi duæ fides essent, una scilicèt Christi, „ & altera Photii: Et hoc nihilominus callidè molitus, ut communionis suæ quoscunque, vel quomodocumque laqueis irretiret: & esset impossibile se unquam evelli, „ quem nimirum constaret tot fixis hærere „ radicibus, dum his, nec aliam fidem, nisi „ quam ipse teneret, habere quoquomodo licuisset.

95 Et certè alia erat fides Christi, alia Photii: Illa namque Christi unam tantùm in quolibet homine animam adstruit: Photii verò fides, duas inesse docebat: cujus rei causa non modicum mortalibus scandalum antefatum excitavit juramentum: Optimè enim norant viri eruditi, talem fuisse Photii fidem, atque à Constantino Philosopho magnæ pietatis viro, de tanta impietate olim reprehensum & correptum: „ Quod maximum scandalum mortalibus excitavit, *subjungit Anastasius*, dicentibus: *Ita nè, si Photius hæresiarcha fuerit, debent filii nostri, aut fidei Catholicæ desertores esse, aut juramenti vel sui Chirographi transgressores?* Erant „ enim inter eos nonnulli Clarissimis Natalibus oriundi: nam & ante annos aliquot „ idem Photius duarum unumquemque hominem animarum consistere prædicabat. „ Qui cùm à Constantino Philosopho magnæ „ sanctitatis viro fortissimo ejus amico, increpatus fuisset, dicente; *Cur tantum errorem in populum spargens, tot animas interfecisti?* Respondit: *Non studio quemquam lædendi, talia*, inquit, *dicta proposui, sed probandi, quid Patriarcha Ignatius ageret, si suo tempore qualibet hæresis per Syllogismos Philosophorum exorta pateseeret, qui scilicèt viros exterioris sapientiæ repulisset. Verùm ignoravi me sub hujus fomite propositionis tot animas fore læsurum.* „ Ad quod ille: *O' sapientia mundi, quæ infatuatur & destruitur. Iactasti sagittas in multitudinem copiosæ turbæ, & ignorasti quemlibet ex his omnibus vulnerandum.*

96 Quæve inde molitus sit Photius ad perdendum Ignatium à Nicæta discimus: „ Die „ quapiam, *inquit*, advena quidam prius „ ignotus omnibus, Monachi habitu indutus, Eustratius nomine, rectà ad Patriarchium properabat, ingressusque, binas literas fictas palàm promptas porrigebat; „ quas quidem sapientissimus iste Photius per „ dolum excogitarat, ut postmodum manifestè patuit: Alteras Ignatii nomine ad Nicolaum Pontificem datas: quibus statum „ Patriarchatus sui immutatum, & injurias „ Imperatoris exponebat; quas ajebat Pontificē ne aspicere quidèm voluisse, ac proinde à se reportatas: Alteras, quasi à Nicolao ad ipsum Photium missas, quibus purgabat priorem inter Photium & Pontificem „ dissensionem, & charitatem, amicitiamque in omne reliquum tempus stabiliebat.

97 „ Has ille turbarum artifex arreptas „ è vestigio Imperatori & Cæsari tradit (*erat enim Bardas ab Imperatore Cæsar denunciatus*) contraque innocentem egregiè mentiendo principes accendit: *Vestram*, inquit, *Majestatem Ignatius ad exteras etiam gentes traducit, vestrique Imperii potentiam improbissimus calumniator in crimen vocat. Qui tametsi justam haberet causam, tamen vita illi jure adimeretur, dum hæc in vestram serenitatem machinatur*. Hæc & alia productis lireris prolocutus est Sycophanta Photius. Quare Imperator ad iram concitatus, Barda item Cæsare fremente, in arctam custodiam jussit detineri Ignatium: & facta inquisitione, repertum est, per calumniam cuncta acta esse, proinde dimittitur Ignatius, loris verò multatur Tabellarius, qui postmodum, Photio interpellante ac pro eo supplicante, in mercedem peractæ impietatis, lictorum præfectus creatus est.

98 Deinde quidam Ignatius nomine, olim Sanctissimi Patriarchæ Discipulus, qui ad Photii castra confugerat: alteram quærelam adversùs detulit Ignatium, quod videlicèt in media Insulæ platea ædem sacram quadraginta Martyribus, unà cum Beatæ Virginis Oratorium, construxerit: & quasi quod grande esset piaculum, Photius hujus rei Ignatium rerum Imperatori denunciat: „ Atque Con- „ silio cum factione sua communicato, *inquit*, „ *Nicætas*, Amphilochium Cyzici, & Theodorum Pasrarum, Archiepiscopos, quin „ & Pantaleonem Senatorem cognomento „ Bothrum in Insulam ablegat, qui sacrilegis manibus sanctam illam arulam disturbent. Mandarat insuper Photius, ut ara „ ad littus maris deportata, quadragies unda „ tingeretur, atque ità demum reducta reponeretur. *Hæc Nicætas.*

99 Interea contigit, ut Bardas Cæsar funestum videret somnium, quòd perterritus, Philotheo amico, quondàm genicorum Logothetæ, his verbis enarravit: „ Videbar nunquam in publica pompa cum Imperatore ad „ magnam Basilicam prodire, videreque Archangelorum effigies per fenestras omnes „ superiores & inferiores in Templum respicere:

cere : & cùm ad ambonem venissemus, spectati sunt veluti duo à cubiculis severi & truces: quorum alter ipsum Imperatorem vinctum capiens, ad dextrum latus tractum, è pavimento cancellis proximo, velut noxium damnatumque pellebat: alter verò, me pari modo ad sinistram partem abducebat. Et dum repente circumspicio, animadverto in Throno Patriarchali in aditis virum principi Apostolorum Petro forma simillimum, geminosque illi assistentes, sanè formidabiles, qui præpositorum dignitatem præseferebant. Ad sedentis porrò genua procumbentem cerno Ignatium supplicem, multisque lacrymis perfusum; adeout ipse quoque Petrus Ignatii vocem miseratus ingemuerit.

100 „ Porrò Ignatius clamitabat : *Claviger Cælestis Regni, & petra super quam Christus Deus Ecclesiam suam firmavit, si quidem tibi ignotum non est, quàm iniquè mecum actum sit, solare afflictissimam senectam meam.* Cui Beatus Petrus : *Ostende vexatarem tuum, & Deus faciet cum tentatione proventum.* Et conversus Ignatius, manu me indicabat, & : *Hic*, inquit, *plus omnibus me afflixit, ut quem nulla satietas mei cruciandi ceperit.* Tum qui in Throno considebat, cùm annuisset illi, qui ad dexteram assistebat, educta sieula, palàm omnibus audientibus sententiam pronunciavit. *Hunc*, inquit, *invisum Deo Bardam prebende, & foris in atrio frustratrim concide.* Ex templo ergo ad supplicum arreptus, vidi quòd & Imperatori minaci manu diceret: *Expecta impie fili.* Atque ita mihi visus sum revera concidi. *Hactenus Bardæ somnium ex Nicæta*, quod & Curopalata pariter recenset.

101 Sed Barda, licèt perterritus, & quamvis à Philotheo admonitus, ut seni parceret Ignatio, atque Dei tribunal ante oculos habens, neque justè, neque injustè quidquam mali illi faceret, nihilo melior factus, contemptis amici monitis, ad vexandum Sanctissimum Patriarcham iterum animum adjecit : quare in initio Quadragesimalis Jejunii. ut idem Nicætas subjungit, Leonem cognomento Ptaolemen, cognatum Photii, cum satellitio in Insulam mittit, adeoque arctè custodiri præcipit Ignatium, ut ne sacris quidem operari posset, neque cuiquam copia fieret illius conveniendi, nec illi exeundi. Elapsis porrò tribus mensibus, somnii prædictio effectum sortita est, Barda ut proditore, jubente ipso Imperatore occiso, ac membratim dissecto : „ Michaele namque, *ait Nicætas*, expeditionem in Cretam suscipiente, Bardas cum illo jam ad Hortorum locum, qui dicitur progressus, quod insidias Imperatori struere diceretur (Cœlesti nempe vindicta illum prosequente) ultimas Deo pœnas exolvit, gladiisque miserandum in modum membratim est dissectus. *Hactenus ille.* Curopalatas verò scribit; nedum antefatum somnium, verùm & crinitæ stellæ exortum, miserrimum Bardæ prænunciasse fatum: qui & Bardæ necem his verbis recensrt.

102 „ Nuper, *inquit*, contra Cretenses Bardas omnibus copiis cum Michaele Imperatore instrnctus erat. Cùmque ad Dei Genitricis templum viatorum accessisset, ingressus est cum facibus, ut Syntacterium (est genus quoddam precum) absolveret. Ubi igitur adytis appropinquavit, repentè ab ipsius humeris dilapsa clamys, effecit, ut iste graviora pericula præsentiret. Et pridie quàm ab Urbe profecturus esset, sive per se, sive futuro rei eventu impulsus: coactis in unum amicis, convivioque exceptis, ut suæ amititiæ memores essent, petebat: & legata, tanquam è vita jam jam discessurus, præbuit. Postquam igitur ad Cretam profecti sunt, & regionem Thraciensium invasere, & occupato quodam loco, qui Topos dicebatur, ejus ministri contentione, studioque adhibito, castra posuere. Hinc nescio quomodo, sive consultu, sive inscitia, Imperatoris tentoria locaverunt in loco plano, & in supereminente colle Cæsaris tabernaculum tetendère. Quod ut lucrum eam occasionem rati qui Michaeli addicti pro eo propugnabant, Cæsari factum obiiciebant, & contra ipsum consilia excitabant. Attamen illos perturbabat, & Segniores ad incæpta facienda reddebat Cæsaris potentior vis, cujus filius Antigonus, domestici Scholarum Imperium obtinebat, reliquique duces ipsi obtemperabant, & Sabbatius Logotheta Dromi, ejus gener ob filiam quam duxerat uxorem, sine ulla controversia ei favere credebatur.

103 „ Verùm Sabbatius ab Imperatore deceptus, imprudens Soceri necem patravit, quippe cui & non alii signum cædis commissum fuit. Nuper enim exierat cognitis causis, & signum necis dedit, cruce in ore suo impressa. Verumtamen conjurati distulere, cùm præsentes cernerent Cæsaris sodales. Quod veritus Michael, ne aliqua ratione deprehensus, in se ipsum gladium attraheret, per fidelem quemdam pollicitationibus homines confidere jubebat. Et periculum certè evitasset, & propulsasset Cæsar ob conjuratos metu perculsos, atque perterritos, nisi Basilius, qui mox Imperator fuit, quique præfectus regii cubiculi tunc erat, ad facinus sese accinxisset. Hinc enim metum abiicere conjuratos persuadens, ad rem confirmabat.

104 „ Igitur homines gladiis strictis in se confertim invadentes conspicatus Bardas, sibi moriendum sensit; sicque ad Imperatoris pedes se abjecit. Verùm ipsum inde abstractum frustratim concidunt. Deinde genita-

„ nitalia ipſius membra, haſtâ appensâ, per
„ exercitum traducunt, lugens autem tur-
„ ba concitata eſt, quæ Imperatori pericu-
„ lum intentaret, quam quidem vigilantiſ-
„ ſimus præfectus Conſtantinus cum mul-
„ tis in medium confeſtim accurrens, ſeda-
„ vit, eum laudibus Imperatorem celebrans,
„ juſtâ nece occiſum Bardam pronunciaſſet.
„ Atque ita Bardas periit ... Et hac ratione
„ illa contra Cretenſes ſuſcepta Provincia
„ diſſoluta eſt. *Hactenus Curopalates.*

105 Perlatâ hujus necis ad Photium no-
titiâ, in amicum & protectorem non eſt ve-
ritus convitia inferre, probavit cædem, con-
juratos laudavit, cæſum verò vituperavit:
unde Nicætas ſubnectit: „ Sed hunc ille (*ſci-*
„ *licèt Photius*) vivum quidem mirificè co-
„ lebat, ſuumque quaſi vitæ præſidem om-
„ nibus præconiis efferebat: perempto ve-
„ rò palinodiam cecinit; ac velut execran-
„ dum quoddam piaculum dignum tali mor-
„ te dictitabat. *Hæc Nicætas.* Nec quic-
quàm remiſit de ſua in Sanctum Ignatium, il-
liuſque adhærentes crudelitate: Etenim poſt
antefatam Bardæ necem, ſævius perſecutus
eſt Sanctos Dei. Id quod optimè notat Ana-
ſtaſius, inquiens: „ Et licèt Bardas, Cæſar
„ poſtmodum factus, cujus auxilio fulcieba-
„ tur, digna retributione ab Imperatore Mi-
„ chaele fuerit interfectus, nihil tamen ſæ-
„ vitiæ ſuæ minuit: ſed alios quidem priva-
„ tione honorum ac dignitatum, alios verò
„ proſcriptione facultatum damnat, hos exi-
„ lio longo & carceribus relegat, illos tor-
„ mentis diverſis afficit: atque ut breviter
„ omnia comprehendantur, nulla profeſſio,
„ ſexus, vel ætas ab eo impunita deſeritur,
„ niſi conſors ſuæ communionis inventa. *Hæc*
„ *& alia Anaſtaſius.*

106 Accidit Bardæ exitium decimaquin-
ta Indictione, Domini anno DCCCLXVII.
Pontificatus Nicolai anno X. Michaelis Impe-
ratoris anno XXVI. Ludovici II. Imperii an-
no XII. Et ideo corrigendus eſt Curopalatas,
qui necem Bardę conſignat ſub Indictione XIV.
Conſtat enim ex literis Nicolai Papæ ad ip-
ſum Bardam datis Idibus Novembris Indictio-
ne XV. eundem Bardam ſupervixiſſe ad eam uſ-
que Indictionem: cùm porrò, teſte Nicæta,
erga Sacrum Pentecoſtes feſtum, Bardam oc-
ciſum conſtet, ſequitur, eadem XV. Indictio-
ne, inchoata jam à menſe Septembrio Bardam
occiſum: licèt probabile ſit Pontificiorum Le-
gatorum adventum Conſtantinopolim cum li-
teris à Nobis Superiori capite adnotatis, tum
ad Bardã, tũ ad Michaelem, ad Clerũ, ad Pho-
tium, & alios datis, accidiſſe poſt Bardæ necem;
quo tamen ſublato, non proinde Pontificia Le-
gatio ſuum ſortita eſt effectum, ut ex eodem
Nicolao in Epiſtola LXX. data ad Hincmarum
& cæteros in regno Caroli Epiſcopos conſti-
tutos, atque Anaſtaſio perſpicuum fit.

107 Nicolaus itaque de ejuſmodi Lega-
tione ſic in prælibata ſcribit Epiſtola: „ Quæ-
„ rere cœpimus opportunitatem, qua freti,
„ Miſſos Apoſtolicæ Sedis etiam adhuc Con-
„ ſtantinopolim cum exorthatoriis Epiſtolis
„ deſtinaremus. *Et paulò poſt.* Videbatur
„ enim Nobis iter Navale ſatis difficile, & pro-
„ pter eorundem Græcorum expertas inſidias
„ valde cavendum. Cùm his itaque anxieta-
„ tibus undique coarctaremur, & ingentibus
„ premeremur anguſtiis. Ecce ſubito Lega-
„ ti jam facti Regis Bulgarorum nobis adeſſe
„ nuntiantur. Unde qui eſt qui dicere poſſit,
„ quanto gaudio, vel quanta exultatione ſi-
„ mus repleti? Eo quod & eorum ſalubrem
„ converſionem per divitias bonitatis Dei co-
„ gnovimus; & quia illos doctrinam Beati
„ Petri Apoſtoli, ſeu Sedis ejus, exquiſiiſſe
„ comperimus, qui licèt longè poſiti corpore,
„ nobis tamen facti ſunt fide præſentes: ſed &
„ quia per eorum regnum facilem, ac terrenum
„ Miſſis noſtris ad terram Græcorum acceſ-
„ ſum patere perſpeximus. Ordinatis igitur
„ tàm quæ Bulgarum Gentis congrua fidei
„ rudimentis agnovimus, quam quæ Con-
„ ſtantinopolim mittere diſpoſueramus, Miſ-
„ ſos quoque noſtros cum Legatis jam nomi-
„ nati regis, per ipſius tranſituros regionem,
„ direximus. Quos Imperatores Græcorum,
„ non ſolùm recipere minimè conſenſerunt:
„ verùm etiam vehementer adversùs Bulga-
„ res animos commoverunt, eo quod per ſuam
„ eos terram tranſire permiſerant.

108 Anaſtaſius verò vita Nicolai de
hac eadem Legatione, ejuſque exitu ita ſcribit:
„ Rex Bulgarorum Michael Chriſtianitatis
„ & fidei ſanctæ doctrinam agnoſcens meruit
„ baptizari, & qui priùs creaturæ ſerviens
„ ſæviebat crudelitate, hujus temporibus
„ Creatori colla ſubmittens ampla cœpit reli-
„ gione jubere, magnaque uſus eſt pietate.
„ Tunc ad hunc Catholicum & verè Præſu-
„ lem orthodoxoum Legatos ſuos menſe Au-
„ guſto Indictione XLV. deſtinavit, donaque
„ non parva, tàm ſanctis locis, quàm eidem
„ Summo Pontifici contulit, ſuggerens ejus
„ Apoſtolatui quid facere ſalubriùs oporte-
„ ret, vel quid erga reliquum Bulgaricum
„ adhuc Baptiſmo Sacro carentem populum,
„ ut fidei Sacramenta perciperet, agi de-
„ beret.

109 „ Quod Beatiſſimus audiens Papa
„ magna repletus lætitia, laudes Chriſto red-
„ didit amplas: & cùm omni ſibi divinitùs
„ commiſſa Eccleſia gratulans, infinita præ-
„ conia Deo noſtro, qui noviſſimis his tem-
„ poribus tantum fecit miraculum, devota
„ mente, ſupplici quoque voto perſolvit.
„ Porrò Legatis ejuſdem jam nomine Michae-
„ lis Bulgarici Regis à Sancto Papa receptis,
„ honorificè apud ſe eos retinuit. Et inte-
„ rim Sedis Apoſtolicæ miſſos, Paulum ſci-
„ licèt Populonienſem, & Formoſum Por-
„ tuenſem magnæ Sanctitatis Epiſcopos ſta-

tuens, hoſque monitis mellifluis, atque doctrinis inſtruens, ad prædicandum Genti illi eos ire decrevit. Cum quibus quoniam per Bulgaricum regnum iter uſque Conſtantinopolim terra tenus tenditur, ut quidquid de Sancta Conſtantinopolitana Eccleſia (licèt jam per Orientem, hoc ipſum idem Papa ſemel & his Apoſtolicis literis divulgatum habuerit) apud ſe decretum exiſteret, eidem per ſuos Legatos Eccleſiæ notum faceret, Donatum Epiſcopum Hoſtienſem, Leonemque Presbyterum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, nec non Marinum Sanctæ Sedis Apoſtolicæ Diaconum miſſos idoneos æque direxit, ut illi Bulgariæ populum ad fidem converterent, & iſte, quid, vel qualiter Apoſtolica Sedes de eadem Conſtantinopolitana deliberatum habuiſſet Eccleſia, modis omnibus nuntiaret. Quod in nomine Domini cum adjutorio Sancti Petri factum eſt.

110 „ Sed præfatis Paulo, & Formoſo Venerabilibus Epiſcopis in Bulgaria morantibus, Donatus reverendus Epiſcopus, Leoque Presbyter, & Marinus Apoſtolicæ Sedis miniſter, dum Conſtantinopolim ire vellent; Ecce inter fines Bulgariæ Conſtantinopolitanorumque quemdam Theodorum Marcham illam cuſtodientem invenerunt, qui eos ultra non dimiſit abire, quin potius innumeris eos denotans injuriis, adeò tantæ Sedis Legatis abuſus eſt, ut etiam equorum, in quibus ſedebant capita percuteret, diceretque: *Imperator noſter vos neceſſarios ſane non habet*. Sed idem Imperator Legatis Regis Bulgarorum, ita fertur dixiſſe: *Niſi per Bulgariam Miſſi Sedis Apoſtolicæ veniſſent, nec faciem meam, nec Romam diebus vitæ ſuæ viderent*. illi verò per quadraginta dies illic reſidentes, ut cognoverunt quia hoc Imperator Græcorum fieri juſſerat, terga verterunt, & Romam hæc eadem nuntiantes coacti reverſi ſunt. *Hactenus de hac Legatione Anaſtaſius*.

111 Addit Nicolaus Papa in prælaudata LXX. ad Hincmarum Epiſtola voluiſſe Imperatorem Græcorum unà cum Photio ab Apoſtolicæ Sedis Legatis, antequam reciperentur, libellum exigere fidei, in quo nonnulla capita latinis à Photio objecta (de quibus nos infra) anathematizarent: „ Et adhuc, quod eſt gravius & inſanius, *inquit*, à Miſſis noſtris, contra omnem regulam, & præter omnem conſuetudinem, libellum fidei, ſi ſe ab illis recipi vellent, exigere moliebantur, in quo tam iſta Capitula; quàm ea tenentes anathematizarent: necnon & Epiſtolas Canonicas ab his ei, quem ſuum œcumenicum Patriarcham appellant, dandas improbè requirebant. *Hæc Nicolaus*.

CAPUT VII.

De altera Photiana Synodo. & adversùs Sanctam Sedem Photianis calumniis.

112 INterfecto Barda, prout antefati ſumus, Imperator Conſtantinopolim reverſus, Baſilium Macedonem Patricium, atque Cubiculi ſacri præfectum Cæſarem creat: Photius verò multis adversùs Nicolaum conſarcinatis mendaciis, ut magis Imperatorem ad iram provocaret, ſuiſque meditatis adhæreſceret, ſuggerit, de nova cogenda Synodo, ut in Patrum conſenſu, latâ ſententiâ, jure cuncta definita viderentur. Annuente Principe coacta eſt Synodus: ac in ea confirmatur in Throno Photius, & adversùs Romani Pontificis decreta, iterum exeeratur Ignatius: neque hoc ſolo contentus Photius, anathema dicit Nicolao, & ut jure videretur ſe ab Eccleſia Romana disjungi, ei plura obiicit contra rectam fidem, & Eccleſiaſticas regulas, quaſi Sancta Romana Eccleſia à rectæ fidei & morum tramite declinaverit. *Hæc ex Niceta*.

113 „ Imperator tùm repente, *ait*, converſo itinere Conſtantinopolim repetit. Erat autem Pentecoſte, & Baſilium Patricium Cubiculi ſacri præfectum, Cæſarem, impoſito ſtemmatæ renunciat. Sed verſutus Photius plurima in Nicolaum Pontificem moliens, cùm operam luſiſſet, Imperatori multis verbis incitato, fit auctor cogendæ Synodi, qua Nicolaus Pontifex (ea ſententia in illum lata, quam nuper ille in Photium tulerat) Exauctoretur. Evocat ergo præclarus ille Photius Epiſcopos omnes ſibi ſubjectos, alioſque nonnullos fœdos & ſordidos homunciones, quaſi Patriarcharum Orientis Legatos, pſeudoque Synodum inſtituit, & exauctorationem, ut putabat, atque anathema nullam ob rationem in Nicolaum Papam pronunciat.

114 Deinde ſubnectit: „ Regem quoque Franciæ Lodoecbum (ſeu Ludovicum) & Ingelbertam Reginam conjugem ſolicitat, & Imperatores Conſtantinopoli creatum iri pollicetur, ſi operam navarent ad impium ſuum conatum exequendum, & virum juſtum ex Eccleſia ſua exigendum. Jis verò dictis citiùs pollicentibus, fruſtra ſtultus ſuam ſtultitiam oſtentabat. Hinc ſubſcriptiones, & vota hominum Sacrorum & Profanorum, Archiepiſcoporum, & Patriciorũ: vana omnia, õnia thetralibus ſabulis ineptiora. *Hæc Nicetas*. Qui, ſubjungit. Acta hujus pſeudoſynodi per Zachariam Cophum à Photio Chalcedonenſem Metropolitam creatũ, & Theodorum tranſlatum à Caria ad Laodicenſem Epiſcopatum, in Italiam tranſmiſſa.

115 At quænam in præfato Conciliabolo objecta fuerint Ecclesiæ Romanæ, ut ex eis justam ab illa secessionem ostenderent, ex Epistola LXX. ejusdem Nicolai Papæ ad Hincmarum Rhemensem, satis colligi possunt, quæ ad decem capita reducuntur.

I. Quòd Ecclesia Romana contra Ecclesiasticas Regulas servet jejunium in Sabbatis.

II. Quòd credat Spiritum Sanctum procedere à Patre & Filio, cùm à solo Patre procedat.

III. Quòd nuptias abominetur, eò quòd Presbyteros sortiri conjuges prohibeat.

IV. Quòd contrà Ecclesiasticam Regulam inhibeat Presbyteros Chrismate linire Baptizatorum frontes.

V. Quòd Chrisma contrà Sanctorum Patrum instituta ex aqua fluminis conficiat.

VI. Quòd Quadragesimali tempore ab ovis & caseo, cæterisque lacticiniis non se abstineat.

VII. Quòd Agnum in Pascha more Judæorum super Altare cum Dominico Corpore offerat, & benedicat.

VIII. Quòd Clerico contrà Ecclesiasticam disciplinam barbas radere permittat.

IX. Quòd Diaconos, non suscepto Presbyteratus ordine, Episcopos ordinare concedat.

X. Denique pro decimo Capite enumeratur animositas illa Photii, qua exigere conatus est ab Apostolicæ Sedis Legatis Libellum Fidei.

116 ,, Conantur enim, *ait Nicolaus*, tàm
,, nostram specialiter, quàm omnem generali-
,, ter, quæ lingua Latina utitur, Ecclesiam
,, reprehendere, quòd jejunamus in Sabba-
,, tis. Quòd Spiritum Sanctum ex Patre,
,, Filioque procedere dicamus, cùm ipsi hunc
,, tantùm ex Patre procedere fateantur. Di-
,, cunt prætereà nos abominari nuptias, quia
,, Presbyteros sortiri conjuges prohibemus;
,, & insimulare tentant, quoniam eosdem
,, Presbyteros Chrismate linire Baptizato-
,, rum frontes inhibemus; quod tamen Chris-
,, ma, nos ex aqua fluminis conficere, fallaci-
,, ter arbitrantur. Reprehendere nihilomi-
,, nùs moliuntur, eò quòd octo hebdomadi-
,, bus ante Pascha à carnium, & septem heb-
,, domadibus à caseo & ovorum esu more suo
,, non cessamus. Mentiuntur quoque nos,
,, sicut per alia ipsorum conscripta indica-
,, tur, Agnum in Pascha, more Judæorum,
,, super Altare pariter cum Dominico Cor-
,, pore benedicere, & offerre. Quin & repre-
,, hendere satagunt, quia penès nos Clerici
,, barbas radere suas non abnuunt, & quia
,, Diaconus, non suscepto Presbyteratus offi-
,, ciò, apud nos Episcopus ordinatur; cùm
,, ipsi etiam illum, quem Patriarcham suum
,, nominant, ex Laico subitò tonsuratum, ac
,, Monachum factum, saltu ad Episcopatus
,, apicem, imperiali favore ac brachio pro-
,, vehere, ut ipsi putant, minimè formidave-
,, rint. Et adhuc, quod est graviùs & insa-
,, niùs à Missis nostris, contrà omnem regu-
,, lam, & præter omnem consuetudinem,
,, libellum Fidei, si se ab illis recipere vel-
,, lent, exigere moliebantur, in quo tàm ista
,, Capitula; quàm ea tenentes, anathemati-
,, zarent. *Hactenus Nicolaus*.

117 Antedicta Acta cum præfatis Capitibus, summa cum astutia, ad Bulgarorum Regem noviter ad Catholicam Fidem conversum, ut in initio susceptæ fidei in suum schisma traheret Photius, misisse, idem Nicolaus in antefata Epistola testatur, inquiens:
,, Prætereà cum Bulgarorum Rege demoran-
,, tibus, & ad Urbem Constantinopolita-
,, nam eisdem nostris accedere Missis conan-
,, tibus, Iidem Imperatores Epistolam suam
,, ipsi Regi Bulgarorũ transmisère; quam ille
,, accipiens, Nobis per Legatos nostros de-
,, ferri devotâ mente decrevit. Accipienti-
,, bus itaque nobis, & perscrutantibus ean-
,, dem cum aliis scriptis Epistolam, non hanc
,, sæpè memorati Principes dictantea, nisi in
,, lacu blasphemiæ tinxisse calamum, & luto
,, erroris usi pro atramento fuisse, proculdu-
,, bio patuère.

118 Et circà ejusdem Epistolæ finem indicat eadem Acta à Photio, & suis, etiam transmissa ad Hierosolymitanum & Alexandrinum Patriarchas: ,, Fieri potest, *inquit*, ut
,, hæc sua venenosi graminis semina per alias
,, Mundi partes dispergant; & simplicio-
,, rum, piorumque fidelium corda suis illi-
,, citis votis incurvent. Adeout, sicut ipsi
,, gloriantur, ad Alexandrinum & Hierosoly-
,, mitanum Patriarchas jàm miserint, eos vi-
,, delicet, ut in dejectione Ignatii Patriarche,
,, & in promotione invasoria Photii, sibi
,, consentiant, adhortantes. In quo non nos
,, eorum concordiam, fortasse contra statuta,
,, seu traditiones Apostolicæ Sedis, impro-
,, vidè conglutinatam, Deo adjuvante, pa-
,, vemus; sed nè suasionibus illectos pravo-
,, rum eos ad suum ipsorum discrimen, con-
,, tingat ab æquitate decidere, condolemus.

119 Scripsit ergò Nicolaus prælaudatam ad Hincmarum Epistolam, in qua compendiosè totam historiam de gestis Græcorum in Photii & Ignatii causa recenset, eumque tanquam virum doctum hortatur, ut calumniosa objecta contrà universam Ecclesiam Latinam, tàm per se, quàm per alios Episcopos refutet; cùm & ipse idem pariter se acturum profitetur: ,, Quapropter, *inquit*, necesse est, ut
,, eorum conatibus resistamus, & falsis illo-
,, rum jaculis veritatis clypeum opponamus.
,, Quod nos quidèm, opitulante supernâ po-
,, tentiâ, prout valemus, agere non omitte-
,, mus. Nec, cùm opportunitas cœlitùs da-
,, tur contra illos pro Ecclesia Christi tace-
,, bimus. Sed magnoperè convenit, ut &

„ vestra quoque fraternitas, morem secuta majorum, concertans nobis, & unanimiter collaborans in talibus inveniatur. Si quidèm, nisi mente recessit, nunquam Hesperiæ regiones (ut de aliis Mundi plagis interim taceamus) à Sede Beati Petri in hujusmodi quæstionibus dissonantes inventæ sunt. *Hæc ille*; subnectit postea, ut habito cum Metropolitanis consilio, quidquid dictum, scriptumvè fuerit adversùs prædicta objecta, ad ipsum remittere non negligant; „ Undè unusquisque vestrum, *subjungit*, qui Metropolitana jura sortitus est, junctis sibi fratribus & Coepiscopis suis, qui sub se sunt, de his diligentem curam suscipiat. Et quid invidis eorum detractionibus opponi necesse sit, rimari studeat, & invenire summoperè gestiat, atque inventum nobis ociùs transmittere minimè parvipendat: quatenus id nos quoque adversùs eorum vesaniam cum cæteris assertionibus nostris deinde mittere valeamus.

120 Denique in fine ejusdem Epistolæ jubens & monens, ait: „ Tua vero, frater Hincmare, charitas cùm Epistolam legerit, mox ut etiam ad alios Archiepiscopos, qui in Regno filii nostri Caroli gloriosi Regis consistunt, deferatur, summoperè agere studeat, ut de his singuli in Diœcesibus suis, unà cum suffraganeis suis, in cujuscumque Regno sint constituti, convenienter tractare, & nobis quæ repererint, suggerere curent, eos incitare non negligat. Itaut eorum omnium, quæ præsentis Epistolæ circumstantia continet, tu & strenuus executor illis existas, & apud nos verax & prudens scriptorum tuorum serie relator inveniaris. *Hactenus Nicolaus*. Data est Epistola x. Kal. Novembris, Indictione prima.

121 Qua Epistola recepta, paruit Hincmarus mandatis, & in regali Caroli Regis palatio, ipsomet præsente Rege, coràm pluribus relegit Episcopis, prout testatur Flodoardus lib. 3. cap. 17. inquiens: „ Quam Epistolam Hincmarus suscipiens, in Carbonaco Palatio, consistenti Regi Carolo cum pluribus Episcopis relegit, & ad alios Archiepiscopos, sicut in mandatis acceperat, dirigere studuit. *Hæc ille*. Excitavit porrò & suffraganeos suos, ut Græcorum objectis responderent, præcipuèque sollicitavit ad hoc Odonem Episcopum Belluacensem, ad quem pro hoc argumento scripsit Epistolam, quæ inter Hincmari Epistolas quarta est in ordine: Qui porrò Odo librum composuit adversùs antefata capita, & eidem Hincmaro misit, ut idem Flodoardus refert, inquiens: „ Item de responsionibus ad objecta Græcorum, quæ Odo Belluacensis Episcopus colligens descripserat, & Domino Hincmaro miserat. Undè gratias Deo Rex egit, quia seipsum instructum sensit ab eis, quos uno spiritu potatos invenit, & quid de his videatur, sibi simul conferendum esse significat. *Hæc Flodoardus*. Scripsit quoque & ipse Hincmarus, licèt ejus non extent hac de re lucubrationes. Æneas quoque Episcopus Parisiensis opusculum adversùs eadem objecta composuit, cujus sola præfatio extat apud Labeum tom. VIII. Conciliorum pagin. 476.

122 Cæterùm Nicolaus Papa ea in Epistola tria tantùm objecta refutat, & quidem breviter, cætera fortassè, ut manifestè calumniosa omittit. Primùm ad illud de Sabbati jejunio servato in Ecclesia Latina, ait: „ De jejunio Sabbati temporè S. Silvestri Confessoris Christi satis discussum & disputatum est, atque, ut celebraretur, per omnia definitum, nullusque post hæc ausu temerario contrà illud statutum venire, aut saltèm mutire præsumpsit; cùm potiùs è diverso Sedis Apostolicæ institutio, & Ecclesiæ Romanæ sequens observantia, ejusdem salutiferi constituti executrix fuisse, hucusquè reperiatur.

123 Ad objectum verò de Spiritus Sancti processione à Patre, Filioque, sic ait Nicolaus: „ Præterea de processione Spiritus Sancti, quis nesciat illustres Viros, & præcipuè Latinos, nonnulla scripsisse, quorum fulti auctoritatibus, illorum oppidò sat respondere possemus insaniæ, si vel illis nos reprehendendi, vel nobis eis contentiosa fauce gannientibus, rationem reddendi consuetudo qualibet extitisset? Sed quid mirum, si hoc isti prætendunt, cùm etiam glorientur, atque perhibeant, quandò de Romana Urbe Imperatores Constantinopolim sunt translati, tunc & Primatum Romanæ Sedis ad Constantinopolitanam Ecclesiam transmigrasse, & cum dignitatibus regiis, etiam Ecclesiæ Romanæ privilegia translata fuisse? Itaut ejusdem invasor Ecclesiæ Photius, etiam ipse se in scriptis suis Archiepiscopum, atque universalem Patriarcham appellet.

124 Ad illud porrò de fidei libello ab Apostolicæ Sedis Legatis exigendo, sic declamat: „ Si hujusmodi mos in Ecclesia Christi fuerit exortus, videlicet, ut Legati, seù Literæ singularum Ecclesiarum, vel personarum ab his, quibus mittuntur, minimè suscipiantur, quis locus restet saluti, nos penitùs ignoramus. *Et infrà*. Perpendite nihilominùs, si à Legatis nostris libellus exigi debuit, aut quæ hinc exempla præcessesint; cùm nec scripto insertum, nec memoriæ commendatum, tale quid inveniri credatur. Numquid nos alicujus novitatis inventores existimus? Numquid alia, nisi quæ ad salutem ipsorum, & ad commune Ecclesiæ statum pertinebant, transmisimus? *Et paulò post*. Libellos autem nos, *inquit*, ab illis & exigere & suscipere, non autem illos à nostris requirere

„ re solère, consuetudo hucusquè custodita „ demonstrat. Cùm enim Christi munere, „ propter primatum Ecclesiæ Romanæ in „ Beato Petro concessum, nemini sit de Se„ dis Apostolicæ judicio judicare, aut illius „ sententiam retractare permissum: constat „ nimirum, eos ab his nullum jus possidere „ libellos exigendi, quos habere fas judican„ di, nullo jubentur Canone, nullo proban„ tur exemplo. Potiorum enim est ab infe„ rioribus, non inferiorum à potioribus, „ violenter exigere rationem, aut extortam „ elicere satisfactionem. *Hæc Nicolaus*.

125 Sed apud Baronium ad Annum Domini DCCCLXVII. sub num.64. adsunt prędicta objecta cum suis ad singula responsionibus, ad hunc nimirum modum.

I. Quòd ad Sabbati jejunium vetus fuit ista inter Latinos atque Græcos controversia; ab ipso fermè exordio nascentis Ecclesiæ, post obitum videlicet Apostolorum, tu verò consulas quæ fusiùs primo Tomo Annalium scripta sunt.

II. Quòd Spiritum Sanctum à Patre procedere negarit omninò Latina Ecclesia, apertissimum mendacium est. Quòd autem dixerit à Patre & Filio procedere, sincerissima veritas, à majoribus omnibus, à Damaso incipiendo, Romanis Pontificibus, & aliis afferta.

III. Quòd custodiens in Sacris Ordinibus cœlibatum Occidentalis Ecclesia damnet nuptias, manifesta calumnia; nam Clericorum cœlibatum antiquissimum fuisse in Ecclesia, tàm Occidentali, quàm Orientali, à temporibus Apostolorum servatum, suo loco superiùs evidentissimè demonstratum est, ac pariter declaratum, quàm desipuerint Greci à tempore sextæ Synodi commentitiis appositis Canonibus, conjugium sacrorum Ministrorum admittentes.

IV. Quòd alicubi concessum Presbyteris, ut baptizatorum frontes liniant Chrismate ex magna causa sit dispensatum, in contrarium planè esse usum ostenditur.

V. Quòd utatur Ecclesia Occidentalis aquâ pro Chrismate, omnium testificatione est manifesta calumnia.

VI. Quòd in Quadragesima caseo, vel ovis Occidentales utantur Ecclesiæ, calumnia est, cùm in Italia nunquam in usu fuerit; trans montes tamen, id ex magna causa alicubi apparet esse concessum. Sed in his diversarum Ecclesiarum tàm in Oriente, quàm in Occidente, absque scrupulo læsæ catholicæ Fidei, diversas fuisse consuetudines, ex antiquis Theologis superiùs est fusiùs disputatum.

VII. Quòd super Altare unà cum corpore Christi offeratur Agnus tempore Paschatis, est manifesta calumnia.

VIII. Quòd Clerici Occidentales barbas radant, ridenda potiùs, quàm confutanda Schismaticorum insania, de quo pristino usu ab exordio Ecclesiæ nascentis Romæ recepto, suo loco superiùs pluribus est pertractatum.

IX. Quòd Diaconi non suscepto Presbyteratu, transeant ad Episcopatum, calumniam esse, Canones Occidentalis Ecclesiæ manifestant.

X. Quòd Libellus Fidei exigeretur ab illis à Legatis Apostolicæ Sedis; quod cùm nunquam antea usurpatum sit, pro monstro haberi debet, sicut ut ab eorum Patriarcha ad Christifideles decretales scriberentur Epistolæ. *Hæc ex Baronio*. Sed nos infrà diffusiori discursu eadem refutabimus objecta.

CAPUT VIII.

De Jejunio Sabbati.

126 HOc primum est Photii objectum insimulantis Ecclesiam Romanam, quòd jejunet in Sabbato, quandò apud Orientales nefas est Sabbato jejunare; & nedùm Græci abhorrent à Sabbati jejunio, verùm & cæteræ Nationes Orientales, Armeni, Suriani, Gosti, Nestoriani, & si quæ alterius nominis existant; Undè & Maronitæ communicantes cum Sancta Catholica & Apostolica Romana Ecclesia, nequaquàm retinent Sabbati jejunium, substituto magis ejus loco jejunio diei Mercurii; & adeò in hoc ritu tenaces sunt, ut neque devotionis causa hujusmodi Sabbati jejunium introductum volunt. Id quod accepi a Domino Jacobo, olim Maronitarum Patriarcha Antiocheno, asserente mihi, se prohibuisse cuidam Missionario Ordinis Carmelitarum Excalceato, nè causâ devotionis in Beatam Virginem de Carmelo, jejunium Sabbati fidelibus Maronitis suaderet. Itaque ad hoc objectum refutandum, nostrum est videre, undè, quandò, & à quo in Ecclesia Occidentali, & præcipuè Romana, introductum sit jejunium Sabbati, ut constet, nefas non esse Sabbato jejunare.

127 Itaque à quo jejunium Sabbati sit in Ecclesia Occidentali primitùs institutum, satis certum non est, etsi ferè ab initio nascentis Ecclesiæ servatum constet. Nonnulli in sententia fuere, indictum à Beato Petro Apostolo Romæ, occasione concertationis habendæ cum Simone Mago die Dominico, indicente fidelibus Sabbati antecedentis diei jejunium, indeque postea pro qualibet Sabbati retentum die. Sed hanc opinionem neque Romæ fuisse communiter receptam scribit S. Augustinus in Epist.86. data ad Casulanum, inquiens: „ Est quidèm & hæc opinio „ plurimorum, quamvis eam perhibeant esse „ falsam plerique Romani, quòd Apostolus „ Petrus cum Simone Mago die Dominico

" certaturus, propter ipsum magnæ tentationis periculum, pridie cum ejusdem Urbis Ecclesia jejunaverit, & consequuto tam prospero, gloriosoque successu, eundem morem tenuerit, cumque imitatæ sint nonnullæ Occidentis Ecclesiæ.

128 Alii porrò à Silvestro Sanctissimo Papa institutum volunt propter Nicolai I. verba in Epistola antefata, data ad Hincmarum; & alii ab Innocentio I. propterea, quæ scribit in Epistola prima, data ad Decentium Episcopum Eugubinum: Verùm nec ex uno, aut altero ex his duobus Romanis Pontificibus colligi potest prima hujus jejunii institutio; Etenim Nicolaus in prælaudata Epistola scribit, tempore Silvestri Papæ de jejunio Sabbati satis fuisse discussum & disputatum, atque inde definitum fore retinendum: " De jejunio Sabbati, *inquit*, tempore Sancti Silvestri Confessoris Christi satis discussum est & disputatum, atque ut celebraretur per omnia definitum; nullusque post hæc ausu temerario contrà istud statutum venire, aut saltèm mutire præsumpsit. *Hæc ille*. Quæ verba exortam indicant Sancti Silvestri Papæ tempore controversiam de ejusmodi jejunio, quæ controversia jam supponit usum illud servandi in Romana Ecclesia, atque inde definitum, esse retinendum, quamvis nullum appareat hac de re Silvestri decretum.

129 Certè opus non fuit scripto decreto, quoniam hujusmodi controversiam non legimus ortam sub Silvestro Papa inter Latinos & Latinos, sed magis inter Græcos aliam servantes consuetudinem, & Latinos: Id quod non obscurè indicare videtur Eusebius apud Mendozam in notis ad Canonem XXVI. Concilii Illiberitani, ubi, Græcis quærentibus ex Latinis, cûr Sabbato jejunarent, respondisse Sylvestrum asserit: " Cùm omnis Dominicus dies colendus sit in gaudium Christianorum, ergò omnis dies Sabbati deputandus est sepulturæ ad execrationem Judæorum: Omnes enim discipuli die Sabbati fletum habuerunt, sepultum suspirantes, & Judæis epulantibus lætitia inerat; Apostolis autem jejunantibus tristitia imperabat. Tristemur itaque cum tristantibus de sepultura, si volumus cum eisdem de Resurrectione Domini gaudere. *Hæc ex Eusebio*.

130 Nec porrò Innocentium Primum ex Epistola ad Decentium data, constat primùm Sabbati jejunium indixisse, sed magis illud jam usitatum commendasse; ait namque in antefata Epistola cap. 4. " Sabbato verò jejunandum esse, ratio evidentissima demonstrat; nam si diem Dominicum, ob venerabilem Resurrectionem Domini nostri Jesu Christi, non solùm in Pascha celebramus, verùm etiam per singulos circulos hebdomadarum, ipsius diei imaginem frequentamus, ac sextâ feriâ propter Passionem Domini jejunamus, Sabbatum prætermittere non debemus, quòd inter tristitiam, atque lætitiam temporis illius videtur inclusum; Nam utique constat, Apostolos biduo isto & in mœrore fuisse, & propter metum Judæorum se occuluisse. Quod utique non dubium est, intantùm eos jejunasse biduo memorato, ut traditio Ecclesiæ habeat, isto biduo Sacramenta penitùs non celebrari; quæ utique forma per singulas tenenda est hebdomadas, propter id, quod commemoratio diei illius semper est celebranda. *Hæc ille*.

131 Non ergò ex allegatis verbis evinci potest, Innocentium decrevisse, primùm servandum Sabbati jejunium, benè verò, Decentio sciscitanti de hoc jejunio, causam introducti jejunii Sabbatici allegasse; & ideò ad rationem ab aliquibus allegatam, atque à Decentio Pontifici expositam, sufficere videlicet ad imitandum Apostolorum jejunium, exprimendamque eorundem mœstitiam, unius Sabbati ante festum Paschæ jejunium, respondit: " Quòd si putant semel atque uno Sabbato jejunandum, ergò & Dominica, & sexta feria, semel in Pascha, erit utique celebranda; Si autem Dominici diei, & sextæ feriæ per singulas hebdomadas reparanda imago est, dementis est, bidui agere consuetudinem, Sabbato prætermisso; cùm non disparem habeat causam, à sexta videlicet feria, in qua Dominus passus est, quandò & ad Inferos fuit, ut tertiâ die resurgens, redderet lætitiam post biduanam tristitiam præcedentem.

132 Deniq; non aliquod decretum novum edens, sed solam receptam firmans consuetudinem, subnectit: " Non ergo nos negamus sextâ feriâ jejunandum, sed dicimus & Sabbato hoc agendum, quia ambo dies tristitiam Apostolis, vel his, qui Christum secuti sunt, indixerunt, qui die Dominico exhilarati, non solùm ipsum festivissimum esse voluerunt, verùm etiam per omnes hebdomadas frequentandum esse dixerunt. *Hactenus Innocentius*. Et licet in ejus vita ex libro Pontificali dicatur: *Hic constituit Sabbato jejunium celebrari, quia Sabbato Dominus in Sepulchro positus est, & discipuli jejunaverunt*, non est sic intelligendum, ut Innocentius hujus decreti auctoritate, primus jejunium Sabbati instituerit; Sed quod de his ad Decentium Episcopum Eugubinum rescripserit, qui datis ad eum literis, causam, ut præfati fumus, hujus jejunii, expostulatam quidem ab eodem Decentio, edocuit; constat utique ex fine ejusdem Epistolæ, mentem Pontificis non aliam fuisse, nisi, ut in Ecclesia Eugubina, Romanæ Ecclesiæ consuetudines servarentur, quarum una erat de jejunio Sabbati, de qua Decentius interrogaverat: unde ait

ait Innocentius in antedicto Epistolæ fine: „ His ergo, frater cariſſime, omnibus, quæ tua „ dilectio voluit à nobis exponi, prout po„ tuimus, reſpondere curavimus, ut Eccle„ ſia tua Romanam conſuetudinem, à qua „ originem ducit, ſervare valeat, atque cu„ ſtodire.

133 Cùm ergo non conſtet aliquo Pontificio Decreto inductum in Romana Eccleſia Sabbati jejunium, conſtet verò ante Innocentium, atque Sylveſtrum Romæ ſervatum, fit evidens, ab Apoſtolis Domini Petro, & Paulo, atque eorum traditum Diſcipulis, aut verbo, aut exemplo; nam fortè illis jejunantibus fidelium naſcentis Eccleſiæ fervor, atque pietas potuit eos imitaſſe, præcipuèque attentâ ratione Domini Sepulturæ, & Apoſtolorum, Diſcipulorumque Domini mœſtitiâ. Et hæc ſanè, & non alia præciſa cauſa fuit recipiendi Sabbati jejunium: unde & Balſamon in notis ad ſextam Synodum Trullanam cap. 55. utpote Græcus, & Sabbati jejunio adverſarius, hanc rationem fatetur à Latinis accepiſſe, quam inanem appellat: „ Ego „ autem, *inquit*, vidi quoſdam Latinos, qui „ cùm propterea reprehenderentur, inanem„ que excuſationem afferebant, ad Sanctum „ Domini & Salvatoris noſtri Jeſu Chriſti „ Sepulchrum aditionem, & eâ gratiâ ex lon„ ga conſuetudine invaluiſſe, ſervatumque eſ„ ſe jejunium. *Hæc ille*. Ita & Numbertus Cardinalis, Epiſcopus Sylvæ Candidæ in libro de Azimo adversùs calumnias Michaelis Patriarchæ Conſtantinopolitani, inquiens: „ Latina autem Eccleſia compatiens paſſo, & „ ſepulto Domino, & gaudet reſurgenti in „ die Dominica, quandò Judæos nimia occu„ pavit mœſtitia, & Cuſtodes Sepulchri co„ nati ſunt corrumpere pecuniâ. Unde nos „ traditionem uſque in finem retinere cu„ pientes &c.

134 Cæterum pervetuſtam hanc conſuetudinem Eccleſiæ Romanæ colendi Sabbati jejunium, ex D. Hieronymo pariter habemus in Epiſtola XXVIII. data ad Licinium Boetium, quo de Sabbati jejunio poſtulante, reſpondit S. Hieronymus: „ De Sabbato, quod „ quæris, utrum jejunandum ſit? & de Eu„ chariſtia, an accipienda quotidiè, quod „ Romanæ Eccleſiæ & Hiſpaniæ obſervare „ perhibentur: ſcripſit quidem & Hyppoli„ tus vir diſertiſſimus, & carptim diverſi „ ſcriptores è variis auctoribus edidêre: ſed „ ego illud te breviter admonendum puto, „ traditiones Eccleſiaſticas, præſertim quæ „ fidei non officiant, ita obſervandas, ut à „ Majoribus traditæ ſunt; nec aliorum con„ ſuetudinem, aliorum contrario more ſub„ verti. Atque utinam omni tempore jeju„ nare poſſimus. *Et paulò poſt ſubjungit*: „ Nec hoc dico, quòd Dominicis diebus je„ junandum putem, cùm contextas quin„ quaginta diebus ferias auferam, ſed una„ quæque Provincia abundet in ſuo ſenſu, & „ præcepta Majorum leges Apoſtolicas arbi„ tretur. *Hactenus D. Hieronymus*.

135 Sanctus inde Auguſtinus in prælaudata ad Caſulanum Epiſtola pluriès meminit Romanæ conſuetudinis circa Sabbati jejunium, aitque, nec eos damnandos Chriſtianos, qui Sabbato jejunant, nec eos, qui prandent, ſed ſervandam eſſe ſuæ Eccleſiæ conſuetudinem: „ Verumtamen, *inquit*, in „ hujus Sabbati jejunio, ſivè prandio, ni„ hil mihi videtur tutiùs, pacatiùſque ſer„ vari, quàm, ut qui manducat non man„ ducantem non ſpernat, & qui non man„ ducat manducantem non judicet; quia ne„ que ſi manducaverimus, abundabimus; ne„ que ſi non manducaverimus, egebimus: „ cuſtodita ſcilicet eorum, inter quos vivi„ mus, in his rebus, inoffenſa ſocietate. *Et „ paulò poſt*. Et de die, *inquit*, quidem Sab„ bati facilior cauſa eſt, quia & Romana je„ junat Eccleſia, & aliæ nonnullæ, ſivè illi „ proximæ ſint, ſivè longinquæ. *Hæc ille*. Utinam Græci, & Photius monita tanti Patris advertiſſent, & paruiſſent. Hoc fortaſsè obſervavit Theorianus, cognomento Philoſophus, Græcus genere, qui in Epiſtola data ad Sacerdotes de Sabbati jejunio, inter alia „ ſcripſit: Neque Latinorum Eccleſiaſtica „ conſuetudo, neque noſtra, quidquam, quod „ honeſto fine, ac decentiâ careat, accepit, „ aut tenet: quin potiùs utriuſque conſue„ tudinis divinum propoſitum, & mens eſt. „ Prudentibus: ergò rectè omnia: contrà „ verò imprudentibus omnia ſunt periculo „ & ruina.

136 Proinde Sanctus Ambroſius, apud eundem Auguſtinum in antefata Epiſtola ergà finem, ſciſcitante Auguſtino, ad Matris preces, an Mediolani ad Jejunium Sabbati ſervandum, ſecundùm Romanorum morem, teneretur, an verò ſequendo ritum Eccleſiæ Mediolanenſis poſſet licitè à jejunio ceſſare: reſpondit: „ Quid poſſum hinc docere ampliùs „ quàm ipſe facio? Quando hic ſum, non „ jejuno Sabbato: quando Romæ ſum, je„ juno Sabbato: & ad quamcumque Eccle„ ſiam veneritis, ejus morem ſervate, ſi pati „ ſcandalum non vultis, aut facere. *Hæc ille* „ Et Sanctus ipſe Auguſtinus in eadem pariter Epiſtola refert primùm locum Apoſtoli I. ad Corinth. Cap. 10. verſ. 31. *Sive manducamus, ſive bibimus, ſive quodcumque facimus, omnia in gloriam faciamus, & quantùm in nobis eſt, ſine offenſione ſimus Judæis, & Græcis, & Eccleſiæ Dei*: & inde ſubnectit: „ Quod „ parùm cogitant qui cum offenſione mandu„ cant, vel cum offenſione jejunat, & per „ utramlibet intemperantiam ſcandala con„ citant, quibus non ſuperatur Diabolus, „ ſed lætatur. Quod ſi reſpondetur, hoc do„ cuiſſe Jacobum Hieroſolymis, Epheſi Joan„ nem, cæteroſque aliis locis, quod docuit

Ro-

„ Romæ Petrus, idest, ut Sabbato jejunetur, „ sed ab hac doctrina terras cæteras deviasse; „ atque in ea Romam stetisse: è contrario „ refertur. Occidentis potiùs aliqua loca, in „ quibus Roma est, non servasse quod Apo- „ stoli tradiderunt: Orientis verò terras, un- „ de cœpit ipsum Evangelium prædicari, in „ eo quod ab omnibus simul cum ipso Petro „ Apostolis traditum est, ne Sabbato jejune- „ tur, sine aliqua varietate mansisse. Inter- „ minabilis est ista contentio generans lites, „ non finiens quæstiones. Sit ergo una fides „ universa, quæ ubique dilatatur, Ecclesiæ, „ tanquam intus in membris; etiamsi ipsa fidei „ unitas quibusdam diversis observationibus „ celebratur, quibus nullo modo, quod in fide „ verum est, impeditur.

137 Non loquitur ut Photius Augusti- nus, neque ut Schismatici loquuntur Græci: non damnat Sanctus iste morem Ecclesiæ Orientalis, & si approbet quoque Ecclesiæ Romanæ consuetudinem: imò in Epistola XIX. data ad Hieronymum, non posse sine temeri- tate, docet, reprehendi Ecclesiam Orientalem, eo quia cessat à Jejunio Sabbati: nec damnan- dam esse Ecclesiam Romanam, quæ servat Sabbati Jejunium: „ Vellem me doceret, *in- „ quit*, benigna synceritas tua, utrum simu- „ latè quisquam Sanctus Orientalis, cum Ro- „ mam venerit Jejunet Sabbato, excepto illo „ die Paschalis Vigiliæ? Quòd si malum esse „ dixerimus, non solùm Romanam Eccle- „ siam, sed etiam multa ei vicina, & aliquan- „ to remotiora damnabimus, ubi mos idem „ tenetur & manet. Si autem non jejunare „ Sabbato malum putaverimus; tot Ecclesias „ Orientis, & multò majorem Orbis Chri- „ stiani partem, qua temeritate criminabimur. „ *Hactenus Sanctus Augustinus*.

138 Et in Epistola CXVIII. ad Januarium, Jejunium Sabbati inter eas recenset observa- tiones, quibus fideles conformari debent se- cundùm propriæ Ecclesiæ receptam consuetu- dinem: „ Alia verò, *inquit*, quæ per loca „ Terrarum, regionesque variantur, sicut est „ quod alii Jejunant Sabbato, alii verò non: „ alii quotidiè communicant Corpori & San- „ guini Dominico, alii certis diebus acci- „ piunt: alibi nullus dies intermittitur, quo „ non offeratur, alibi Sabbato tantùm, aut „ Dominico: alibi tantùm Dominico: Et si „ aliquid aliud hujusmodi adverti potest; to- „ tum hoc genus rerum liberas habet observa- „ tiones: nec disciplina ulla est in his melior „ gravi, prudentique Christiano, quàm ut „ eo modo agat, quo agere viderit Ecclesiam „ ad quamcumque forte devenerit. Quod „ enim neque contra fidem, neque contra „ bonos mores injungitur, indifferenter est „ habendum, & pro eorum, inter quos vi- „ vitur societate servandum est. *Hæc ille*. Qui & in Epistola CXIX. eundem pariter Januarium data, miratur quod Januarius ab eo postulaverit aliqua edisœre de iis, quæ va- riè per diversa observantur loca, unde & an- tefatam regulam repetit, inquiens: „ Una „ in his saluberrima regula retinenda est: ut „ quæ non sunt contra fidem, neque contra „ bonos mores, & habent aliquid ad exhor- „ tationem vitæ melioris, ubicumque insti- „ tui videmus, vel instituta cognoscimus, „ non solùm non improbemus, sed etiam lau- „ dando, & imitando sectemur. *Ita Sanctus Doctor*. Et utinam hanc regulam mente reti- nuisset Photius, & Græci attenderent, non in calumniam Ecclesiæ Romanæ verterent Sab- bati Jejunium: quemadmodum Latini Græ- cos non exprobant, quod non jejunent Sabba- to. Romana Ecclesia, fere à sui exordio, tale suscepit Jejunium, quam diversæ occidenta- les Ecclesiæ imitatæ, eandem piam observan- tiam receperunt: Et quoniam in Ecclesiis Hi- spaniæ fortasse in desuetudinem abierat, pla- cuit Eliberitanæ Synodi Patribus, edito Ca- none, eandem reassumere observantiam: quare Can. XXVI. dicitur. *Errorem placuit corrigi, ut omni Sabbato die Jejunii superpositionem ce- lebremus*.

139 At secundùm Græcorum scientiam huic consuetudini de Jejunio Sabbati plura obstare videntur: & primo loco pugnare vi- detur cum iis, quæ Sanctus Ignatius scribit in Epistola ad Philippens. ubi ait: *Quicum- que Dominicum, aut Sabbatum Jejunaverit, præter unum Sabbatum Paschæ, ipse est Chri- sti interfector*. Secundo loco pugnare videtur cum Apostolica doctrina, definientibus San- ctis Apostolis Can. LXVI. *Si quis Clericus in- ventus fuerit die Dominico jejunare, vel Sab- bato, præterquam uno solo, deponatur: sin autem laicus, segregetur*. Conformiter ad hæc scriptum est in lib. 7. Apostolic. Constit. Ca- pite 24. *Sabbatum tamen, & Dominicum Fe- stos dies agitate: quod ille quidem dies recor- datio sit fabricationis Mundi, hic verò resurre- ctionis. Unum verò tantummodò Sabbatum vo- bis toto anno observandum est; Sabbatum scili- cet sepulturæ Christi; quo quidem jejunare de- ceat*. Unde & Petrus Alexandrinus Can. XV. statuit jejunium servandum Feria duntaxat quarta & sexta. Sed & in sexta Synodo in Trullo Can. LV. sancitum pariter legitur. *Quo- niam intelleximus in Romanorum Civitate, in Sanctis Quadragesimæ jejuniis, in ejus Sab- batis jejunare præter Ecclesiasticam traditam observationem: Sanctæ Synodo visum est, ut in Romanorum quoque Ecclesia inconcussè vires habeat Canon, qui dicit. Si quis Clericus in- ventus fuerit in sancto die Dominico vel Sab- bato jejunare, præter unum & solum, de- ponatur: sin autem laicus, segregetur*.

140 Nos verò allegata testimonia pro modo admittentes, Canone sextæ Synodi ex- cepto, dicimus &, fatemur ab Ignatio Mar- tyre interdictum utique Sabbati jejunium, id quod etiam scriptum reperitur apud Gre-

go-

gorium Nyssenum orat. contra eos qui ægrè ferunt reprehensiones: & apud Anastasium Nicænum lib. quæstionum, quæst. 77. Et hoc propter enatas in Oriente hæreses Simonis videlicèt Magi, Saturnini, Basilidis, Cerinthi, Carpocratis, illorumque Sectatorum. Ut enim ex Irenæo habetur lib. 1. adverf. hæreses Cap. 20. usq; ad Cap. 25. & ex Epiphanio in Panario hæref. 21., 22., 23. & 24. item hæref. 27. & 28. antefati hæretici docebant, Deū Mundi auctorem cum omnibus à se creatis rebus, malum esse, cujus rei causâ à carnis esu, atque à nuptiis abstinendum, die verò Sabbati jejunandum esse, ne Mundi creatore, qui die septimâ requievit, honorari viderentur, docebant & observabant: Hinc quod tales catholicæ fidei cultores, ne eum præstitis viderentur convenire hæreticis, ac ut dictam Deo illatam vindicarent contumeliam, Deique Universi Creatoris honorem defenderent, communi consensu jejunium Sabbati sustulerunt, quam diem cum hilaritate, ad instar diei Dominicæ transigendam esse voluère. Unde Ignatius Christi interfectorem appellat eum, qui Sabbati jejunium servat, quia perfidos illos imitando hæreticos, debitum honorem & gloriam Deo adimere conatur. Cùmque antedictis hæresis, non adeo in Occidente serperet; alia de causa jejunium Sabbati retentum fuit, ad exemplum scilicèt Apostolorum, qui biduo ante Pascha in mœrore & jejunio steterunt, ut superiùs fati sumus, in memoriam quoque Dominicæ sepulturæ: ac denique, ut etiam in hoc Ecclesia secerneretur à Synagoga Judæorum, Sabbato festum diem cum hilaritate & gaudio celebrantium.

141 Per id quod spectat ad Canonem Apostolorum commun is est eruditorum sententia, prælibatos, qui sub nomine Apostolorum evulgantur Canones, nequaquam esse ab Apostolis conditos, esse bene diversa primitivæ Ecclesiæ decreta, in peculiaribus Conventibus & Synodis edita, à Firmiliano postea, qui ætate Cypriani vixit, Cappadociæ Episcopo in unum volumen collecta: sed non adeo omni cum synceritate, quoniam Canonem XLV. de reiiciendo hæreticorum Baptismo, ab eodem Firmiliano superadditum, eruditi existimant: cùm ipse hujus extiterit opinionis, secutus Martyrem Cyprianum. Neque universi enumerati Canones numero LXXXIV. recepti sunt, sed tantum quinquaginta priores, à Dionysio Exiguo in latinum translatos, cæteros Gelasius Papa in Romana Synodo inter Apocrifos reposuit: Cùmque antefatus Canon à Grecis productus sit de Apocriphorum numero, non est valde attendendus. De Apostolicis quoque Constitutionibus, quæ à Clemente Romano feruntur collectæ, pariter idem Judicium fit, ac de Canonibus Apostolorum, esse nimirum primitivæ Orientalis Ecclesiæ decreta: sed non sic fideliter asservatæ fuere, prout à Patribus illis conditæ: adulteratas, & à Græcis prorsùs corruptas, adnotant, Baronius, Bellarminus, Perronius, Sirmundus, Petavius, & alii Viri eruditi: Id quod negare sunt ausi, quamvis Græci, Zonaras, & Balsamon, prout observat Labeus, tom. 1. Conciliorum Generalium, pag. 192. proindeque testimonia ex eis deprompta, non sunt adeò magni facienda, & rigoroso indigent examine.

142 Attamen ad rem præsentem, nihil facit, si allegata recipiamus testimonia: Quoniam sicut Beatus Ignatius, allegatis de causis, Sabbati jejunium interdixit, iisdem causis existentibus, poterant & Patres illi Orientales Ecclesiæ primitivæ idem sancire e eo magis, quod antedictæ hæreses in dies revivisceban, renovantibus illas Cerdone, & Marcione, de quo Marcione, scribit Epiphanius in heresi XLII. *Sabbatum verò jejunat ob hanc causam, quoniam Dei, inquiunt, Judæorum est requies, qui Mundum fecit, & in septima die quievit: nos jejunamus hanc, ut ne officium Dei Judæorum faciamus.* Itaque & post Sanctum Ignatium, eadem reviviscente hæresi, poterant Patres, & similia cum Ignatio decernere.

143 Sed instare possunt, qua de causa, propter eandem rationem, Ecclesia quoque Romana non est imitata Ecclesiam Orientalem? Si enim, ut adversarentur hæreticorum moribus in odium Creatoris Sabbaticum jejunium custodientium, cessandum eo die à jejunio, decreverunt Orientales; multò magis hoc idem præstare debuerat Ecclesia Romana, quæ est omnium magistra, & ubi Catholica fides thronum tenet.

144 Ad hoc dicimus, Ecclesiam Romanam non opus habuisse decernendi cessandum à Sabbati jejunio, quoniam præfatæ hæreses Romanam non offenderant Ecclesiam: Erantque in Oriente enatæ, atque ibi evulgatæ; In solo Oriente radicem fixerant, ubi & ipsarum auctores Cathedram tenebant: Quod si aliquis ex ipsis, usque Romam, ausus fuit accedere, nihil profecisse constat, coactum citò Orientem repetere. Nec novum est, quod in una Ecclesia, occasione accepta ab hæreticis, aliquis immutatus fuerit ritus, eodem tamen in alia retento Ecclesia, ubi immutandi causa illa non fuit. Quoniam verò in Hispaniam quidam hæretici Trinitatem dividentes, per trinam baptizantes immersionem, & per eam divisionem trium personarum significantes, placuit Beato Leandro Episcopo Hispalensi, annuente Magno Gregorio, in Synodo Toletana IV. decernere, ut per unicam tantum immersionem baptismus daretur, ne conferendo per trinam, viderentur approbare falsum hæreticorum dogma: unde S. Gregorius in Epistola 41. lib. 1. ad ipsum Leandrum data, inter alia, inquit: & habetur Can. V. ejusdem Synodi. „ Neque ad hoc aliquid obsistit, ba„ ptizandum semèl in aquas mergere, quia dum

„ dum in tribus subsistentiis una substantia est; reprehensibile esse nullatenus potest, infantem in baptismate in aquam vel ter, vel semel mergere, quando & in tribus mersionibus Personarum Trinitas, & in una potest Divinitatis singularitas designari. Sed si nunc usque ab hæreticis infans in baptismate tertiò mergebatur, faciendum apud vos esse non censeo, nedum mersiones numerant, Divinitatem dividant: dumque quod factis faciebant, morem vestrum se vicisse glorientur. *Hactenus Magnus Gregorius*, unde Patres Synodi antefatæ, eâdem de causa condito Canone dixerunt: „ Propter vitandum autem schismatis scandalum, vel hæretici dogmatis usum, simplam teneamus baptismi mersionem, ne videantur apud nos, qui tertium mergunt, hæreticorum approbare assertionem, dum sequuntur & morem. *Hactenus ibi*. Cur ergo hic ritus in universa non est immutatus Ecclesia? Cur adhuc in toto Oriente servatur? Quia nimirum eadem causa ubique non vigebat: non hæretici, qui in Hispania talem præbuerunt occasionem, in Oriente fuerant.

145 Tradit insuper S. Augustinus in Epistola ad Casulanum supra relata, omninò abstinendum è jejunio Dominica die, nedum propter memoriam Dominicæ Resurrectionis, verùm & quia ea die Manichæi hæretici, qui maximè in occidente prævalebant, ea die jejunare consueverant, unde ne cum illis convenire viderentur fideles, cessandum omninò ea à jejunio die docet, non obstante quod legatur quadem occasione Paulum Apostolum toto Dominico die jejunium servasse. „ Sed tunc quamvis, *inquit*, Dominico die solita illis jejunia non fuissent, non erat tamen Ecclesiæ tam insignis offensio, si aliqua tali necessitate, qualem Apostolus Paulus habuit, die toto Dominico, usque ad medium noctis, vel etiam usque ad diluculum reficere corpora non curarent. Nunc verò posteaquam hæretici, maximè impiissimi Manichæi, jejunia diei Dominici, non aliqua necessitate occurrenti peragere, sed quasi Sacra Solemnitate statuta, dogmatizare cœperunt, & innotuerunt populis Christianis, profectò nec tali necessitate, qualem Apostolus habuit, existimo faciendum esse quod fecit: nè majus malum incurratur in scandalo, quàm bonum percipiatur ex verbo. *Hactenus S. Augustinus*. Et Sanctus Leo Magnus serm. 4. in Quadragesima, tradit eosdem Manichæos consuevisse, nedum die Dominico jejunium custodire, verùm & Lunæ, in Solis scilicèt, & Lunæ honorem: *Qui in honore*, inquit, *Solis & Lunæ, die Dominica, & secunda Feria deprehensi fuerint jejunare. Uno enim perversitatis suæ opere bis impii, bis profani, qui jejunium suum, & ad Syderum cultum, & ad Resurrectionis Christi instituère contemptum*.

146 Deinde: fuit primitivæ Ecclesiæ vetus disciplina, fideles ad Orientem versos preces fundere. Testatur Tertullianus in Apologetico Cap. 16. Et confirmat Justinus Martyr quæst. 118. inquiens: „ Quandoquidem apud nos præstantissima quæque ad honorem, & venerationem Dei destinamus, opinione autem hominum præstabilior est Oriens aliis creaturæ partibus, eam ob rem, Orationis tempore, vultu ad Orientem omnes convertimur: perinde atque dexterâ manu in nomine Christi eos signamus, qui sigillo tali indigent, eo quod præstare sinistrè putetur, quamvis positura & non natura illa differat. *Hæc & alia ibi*. Justinus, qui postea subjungit, hunc ritum ex Apostolica traditione dimanatum, inquiens: *Porrò à quibus Orationem Ecclesia accepit, ab eisdem quoque, ubi orare solerent, consuetudinem accepit, à Sanctis nimirum Apostolis*. Origenes quoque hujus meminit instituti, homil. 3. in lib. num. inquiens: *Quod ex omnibus Cœli plagis ad solam Orientis partem conversi Orationem fundimus, non facilè cuiquam puto ratione compertum*. Subjungit postea, sic à Christo magno Pontifice, ejusque filiis, traditum fuisse. Eundem pariter morem servatum ab antiquis fidelibus testantur Basilius lib. de Spiritu Sancto cap. 17. Damascenus lib. 4. orthod. fidei capite 13. & ante omnes Dionysius Areopagita lib. 2. de Eccles. Hierarch. Par. 2. Cap. 2. & alii Patres post ipsum. Et talem consuetudinem adhuc servatam in Oriente hisce nostris temporibus, ego ipse propriis oculis expertus sum.

147 Verùm in Ecclesia Occidentali, & si ab initio probabiliter servaretur, sub Sancto & Magno Leone Papa, ipso prohibente, antiquata fuit; & quidem non alia de causa, nisi quia pestiferi Manichæi, & Priscillianistæ hæretici, conversi pariter ad Orientem orabant, ipsum solem, non omnium Creatorem adorantes. Ne ergo fideles orantes conversi ad Orientem viderentur imitari Manichæos, & Priscillianistas, sedulâ prudentiâ, sanctèque jussit, ne sic conversi, preces ad Deum ipsum funderent. Unde ser. vii. in Natali Domini ità concionatur: „ De talibus institutis illa generatur impietas, ut Sol inchoatione Divinæ lucis à quibusdam insipientibus, de locis eminentibus adoretur: quod nonnulli etiam Christiani, adeò se religiosè facere putant, ut priusquam ad Beati Petri Apostoli Basilicam, quæ uni Deo & uno dicata est, perveniant, superatis gradibus, quibus ad suggestum aræ Superioris ascenditur, converso corpore, ad nascentem se Solem reflectant, & curvatis cervicibus; in honorem se splendidissimi Orbis inclinent: quod fieri partim ignorantiæ vitio, partim paganitatis spiritu, multum tabescimus & dolemus. Quæ, & si quidam fortè Creatorem pulchri luminis, per ipsam lucem,

quæ

„ quæ est creatura, venerantur: abstinendum „ tamen est ab hujusmodi specie officii, quam „ cum in nostris invenit, qui Deorum cultum reliquit, nonnè hanc secum partem „ opinionis vetustæ, tanquam probabilem retinebit, quam Christianis & impiis, vidit esse communem? Abiiciatur ergo à consuetudine fidelium damnanda perversitas: „ nec honor uni Deo debitus, eorum ritibus, „ qui creaturæ deserviunt, misceatur. *Hæc Sanctus Leo*. Itaque non est mirum, si aliqua Ecclesiastica traditio, quamvis ab Apostolis trahat Origenem, in aliqua Ecclesia immutata sit, nequaquam in alia, quia non utrique eadem occurrit immutandi causa. Et hæc est ratio cur in Oriente jejunium Sabbati interdictum fuit, in Occidente verò diversis in Ecclesiis, præcipuèque Romana retentum. Utraque Ecclesia justas habuit causas, una interdicendi, altera servandi, neutra damnari debet, sed ambæ in suis ritibus, quæ fidem orthodoxam non offendunt, laudandæ.

148 Ad allegatum sextæ Synodi Canonem, dicimus, Canonem nullam vim habuisse, aut habere, utpotè non conditum in sexta Synodo œcumenica coram Apostolicæ Sedis Legatis, sed ipsis solis Episcopis Græcis, jam absoluta sexta Synodo, in Palatio, quod dicitur Trullum, ad Solos Canones condendos congregatis tempore Justiniani Junioris; nec Sancta Romana Ecclesia, Canones in Trullo conditos recepit, nec Trullana confirmavit Acta. Id verò quod Theorianus affirmat, prædictum Canonem cum aliis conditis in Trullo Vigilium Papam recepisse, & confirmasse, abest à verò, cum constet editos post Vigilii Papæ obitum. Apparet primò sextam œcumenicam Synodum inchoatam die VII. Novembris, Indictione IX. ut habetur consignatum in exordio primæ Actionis, sub anno XXVII. Imperii Constantini. Absolutam verò XVI. die Septembris, Indictione X. Imperii verò Constantini XXVIII. ut adnotatur in exordio extremæ Actionis: Ut porrò evincitur ex III. Trullano Canone, elapsa quarta Indictione, ac proinde Indictione V. præfati Canones in Trullo conditi fuere, ac proinde decennio post sextam absolutam Synodum, à multo tempore vita functo Vigilio, Sergio Pontificatum tenente, currente anno V. qui erat VIII. Imperii Justiniani Junioris, Domini verò DCXCII. Unde corrigendus est Tharasius, qui apud Surium Act. II. Synodi VII. enumerat à sexta Synodo ad præfatorum Canonum sanctionem, annos quatuor, vel quinque: eumque corrigit Theophanes, cujus tamen corrigenda est correctio, cùm año XXIX. intercapedinis enumeret.

149 Cæterùm, ut dicebamus, hos Canones nequaquam fuisse ab Ecclesia Romana receptos, aut approbatos, testatur Anastasius, tum in Joannis Papæ VII. cùm Gregorii II. vita. Umbertus quoque Cardinalis & Episcopus Sylvæ Candidæ idem fatetur, tùm in libro edito adversùs calumnias Michaelis Constantinopolitani, quàm in alio adversùs Nicætam. Nec negare potuit Balsamon in notis ad Canonem LV. Trullani, scribens: „ Tum „ propter alia multa, tum etiam propter præsentem Canonem dicunt, qui veterem Romam incolunt, non esse Sanctam hanc Synodum œcumenicam, sicut in proœmio scripsimus. *Hæc ille*. Itaque ex allegato Canone nullatenus ab Ecclesia Romana recepto, non infertur quidquam adversùs Jejunium Sabbati, quod Ecclesia Romana custodit. Denique obiter admoneo, Acta S. Sylvestri Papæ apud Metaphrastem, in quibus legitur, Sylvestrum Papam sustulisse Sabbati jejunium, esse certè à posterioribus Græcis depravata. Nam si ita fuisset, non ignorasset Innocentius I. nec D. Augustinus, & alii, qui de ejusmodi Sabbato jejunandi consuetudine in Ecclesia Romana, scribunt. Hinc satis ad primum Photii objectum.

CAPUT IX.

De Spiritus Sancti processione à Patre, Filioque.

150 Diù ante Photianum schisma fuere ex Græcis, qui à solo Patre, nequaquam à Filio, Spiritum Sanctum procedere profiterentur. Et sanè post Macedonium, qui Spiritum Sanctum à Patre prorsùs separatum, atque solius Filii facturam esse, non sine blasphemia mentiebatur: Theodoretus Cyri Episcopus, qui Coævus vixit Leoni Magno & Sancto Cyrillo Episcopo Alexandrino, tempore Concilii œcumenici Ephesini, V. currente sæculo, primus omnium posuit Filium à solo Patre procedere, dùm scribens adversùs IX. S. Cyrilli anathematismum, ait: „ Proprium autem Spiritum Fi„ lii, si quidem, ut ejusdem cum eo naturæ, „ ex Patre procedentem dixit, simul confitebimur, & tanquam piam suscipiemus „ vocem. Si verò tanquam ex Filio, aut per „ Filium existentiam habeat, hoc ut blasphemum & impium reiiciemus. Credimus „ enim Domino dicenti: *Spiritus qui ex Patre procedit*. At & Nestoriani hoc idem professi sunt, ut ex illorum depravato Symbolo relecto Act. VI. Concilii Ephesini colligi licèt, cum in eo de Spiritu Sancto, hæc explicata legantur: „ Credimus & in Spiritum „ Sanctum, qui eum sit ex Dei substantia, „ Filius non est, sed substantialiter Deus; utpotè ejus substantiæ existens, cujus est „ Deus & Pater: *& paucis interjectis subjungit*: Sed nec Filium illum putamus, neque „ per Filium suam subsistentiam habentem. „ *Hæc ibi*.

151 Cùmq; eo tempore ageretur adversùs primariam Nestorii blasphemiam, talia obiter dicta visa fuere, & damnato Nestorio, reconciliatoque inde Theodoreto, de ea altum silentium, nemoque ausus est mutire, nec ad trutinam revocare, donec Theophilactus scripto prodiderit in commentariis ad cap. 3. Joannis, Latinos errare in eo, quod afferant, Spiritum Sanctum à Patre, Filioque procedere: id quod ansam præbuit Græcis rem subtiliùs investigandi, atque & in hoc dogmate certandi cum Latinis, qui more suo, translatis Dialogis Magni Gregorii in Græcam Linguam, eum locum, ubi Sanctus Pontifex docet Spiritum Sanctum à Patre, Filioque procedere, corrumpere, seu abradere veriti non sunt, teste Paulo Diacono in vita ejusdem Sancti Gregorii lib. 4. cap. 75. Postea Constantinus Capronymus blasphemus, ac sacrarum Imaginum impius contemptor, quoniam ab Occidentalibus de tanta reprehendebatur impietate, ipse cœpit Occidentales exprobrare, quòd dicerent, Spiritum Sanctum à Patre, Filioque procedere, & quòd ad Symbolum, vocem illam, *Filioque*, adjecissent.

152 Cujus rei gratiâ sub Paulo I., sui Pontificatus X., Anno Domini verò DCCLXVII. qui erat Annus XVI. Pipini Francorum Regis, Caroli Magni parentis, in Synodo Gentillacensi, præsentibus Imperatoris Orientis Legatis, de hac controversiâ, simùl & de alia pertinente ad Imaginum sacrarum cultũ, certatum est, Adone Viennensi teste, qui in Chronico ad hunc annum scribit: „ Facta „ est Synodus Anno Incarnationis Domi- „ ni DCCLXVII. & quæstio ventilata inter „ Græcos & Romanos de Trinitate, & utrum „ Spiritus Sanctus, sicut procedit à Patre, „ ità procedat à Filio; & de Sanctorum Ima- „ ginibus, utrùm nè fingendæ, aut pingen- „ dæ erant in Ecclesiis. *Hactenus ille*. Cui adstipulatur Enginhardus, qui pariter in Chronico sub prælibato anno ait: „ Ortâ „ quæstione de Sancta Trinitate, & de San- „ ctorum Imaginibus, inter Orientalem & „ Occidentalem Ecclesiam, idest, Romanos „ & Græcos, Rex Pipinus conventum in „ Gentilico Villa congregato, Synodum de „ ipsa quæstione habuit. *Ità Enginhardus*. Sed quid in ea Synodo definitum fuerit, non est proditum literis, licèt dubitari minimè possit, quin secundùm rectam fidem cuncta sancita fuerint: Etenim ex eo tempore ad Photiana usque tempora, nemo ausus fuit, huiusmodi de Spiritus Sancti processione à Patre Filioque, excitare controversiam. Photius ergo, ad suum schisma fovendum, & ut justam secedendi ab Ecclesia Romana causam habuisse ostenderet (quoniam ab Ecclesia, quę deficit in fide, secedendum est) hunc lapsum, velut in fide, Romanæ tribuit Ecclesiæ, quòd scilicet crederet, Spiritum Sanctum procedere à Patre & Filio, cùm secundùm rectam fidem (ut ipse afferebat) à solo Patre procedat.

153 In qua quidem controversia videndum est quid antiqui Patres dixère, & quænam eorum fuerit de Spiritus Sancti processione sententia, nùm à solo Patre procederet, nùm verò ab utroque, Patre scilicet & Filio, quorum una est natura, una voluntas, unumque spirandi principium. Et sanè, si attendantur priora Generalia Concilia, in quibus fidei Symbolum conditum est, non est explicitè reperiri, quòd procedat, nec à solo Patre, nec quòd procedat à Patre simul & Filio, ut apparet, tùm in Nicæno Symbolo, cùm in Symbolo Synodi primæ Constantinopolitanæ: In illo namque, circa dogma de Spiritu Sancto, nihil aliud definitum habetur, nisi quòd credendum sit in Spiritum Sanctum: *Credimus & in Spiritum Sanctum*. In Constantinopolitano porrò dicitur: *Credimus in Spiritum Sanctum Dominum & vivificantem, ex Patre procedentem, & cum Patre & Filio adorandum & conglorificandum*. Non dicitur *ex solo Patre procedentem*, ut non sine aperto mendacio Hieremias Patriarcha Constantinopolitanus, In cap. 1. suæ censuræ, palàm fatetur.

154 In Concilio etenim Nicæno 1. nondùm aliqua mota fuerat cõtroversia de persona Spiritus Sancti, benè verò de persona Filii, quam impius Arius creaturam esse docebat, suumque aliquandò habuisse initium: ac proinde præcipuum Patrum illius Synodi intentum fuit, Divinitatem Filii constabilire, eumque Patri consubstantialem esse, semper fuisse, nec dari tempus, in quo non fuit. Qua de causa, de persona Filii, ità credendum definierunt: „ Credimus & in unum Dominum „ Jesum Christum Filium Dei, ex Patre na- „ tum unigenitum, idest, ex substantia Pa- „ tris: Deum verum ex Deo vero: natum „ non factum, consubstantialem Patri: per „ quem omnia facta sunt, & quæ in Cœlo, „ & quæ in Terra. *Et in fine*. Eos autem „ qui dicunt: Erat aliquandò, quandò non „ erat, & antequàm nasceretur, non erat; „ & quia ex iis, quæ non sunt, factus est; „ aut ex alia substantia, vel essentia dicunt „ esse, vel creatum vel mutabilem, vel con- „ vertibilem Filium Dei, anathematizat Ca- „ tholica, & Apostolica Ecclesia. *Hæc ibi*. Tàm ergò copiosa explicatio de natura & persona Filii Dei necessaria visa fuit, propter impium Arianorum dogma. At quia cùm de persona Spiritus Sancti nulla adhùc excitata erat controversia, satis visum fuit Patribus indicare, Spiritum Sanctum esse tertiam Sanctissimæ Trinitatis Personam, Ecclesiamque Catholicam sic credere: & ideò contenti fuerunt dicere in Symbolo hoc solum, nimirum: *Credimus & in Spiritum Sanctum*.

155 In Concilio postea Constantinopolitano primo, propter à Macedonio excitatam de persona Spiritus Sancti controversiam, im-

implo ore blaſphemante, ac docente, Spiritum Sanctum nihil ad Patris, & Filii divinitatem & gloriam pertinere, eſſeque puram creaturam, ut ait Auguſtinus in libro de hæreſibus, neceſſe fuit, ut in Symbolo, circà Spiritus Sancti perſonam, majori eum explicatione ſe gererent ad refellendum falſum Macedonii dogma, ac actum fuerat in Synodo Nicæna; ideòque dixerunt: *Credimus in Spiritum Sanctum, Dominum & vivificantem, ex Patre procedentem, & cum Patre & Filio adorandum & conglorificandum, qui locutus eſt per Prophetas*. Et quoniam nondùm exorta fuerat controverſia de proceſſione Spiritus Sancti à Filio, ideò non fuit à Patribus expreſſa; ſed ſatis eis viſum fuit, ut Divinitatem Spiritus Sancti, contra enatam Macedonii hæreſim conſtabilirent, dicere, *ex Patre procedentem*, omiſſà proceſſione à Filio, utpotè tunc non neceſſariò exprimenda; nam quemadmodùm in Nicæna Synodo, ut antefati fumus, nulla tunc extorta de Spiritus Sancti Perſona controverſia, nec à Patre, nec à Filio procedere explicitè dixerunt, omninò omiſſo dogmate, à quo procedat; ità in Synodo Conſtantinopolitana, à Patre procedere explicitè dixerunt Patres ad illius confirmandam Divinitatem, à Filio autem procedere, explicitè non dixerunt, quoniam in hoc articulo nulla erat controverſia; & ideò nec in eo ſe explicandi neceſſitas.

156 In Concilio porrò Toletano III. celebrato Anno Domini DLXXXIX., menſe Maii, VIII. Iduum ejuſdem, præſente Reccaredo Rege, & convenientibus in eo LXVIII. Patribus, occaſione refutandæ Arianæ hæreſis in fidei expoſitione, Spiritum Sanctum à Patre, Filioque procedere dixère Patres: „ Spiritus, *inquiunt*, æquè Sanctus confitendus „ à nobis, & prædicandus eſt à Patre & Fi„ lio procedere, & cum Patre & Filio unius „ eſſe ſubſtantiæ, tertiam verò in Trinitate „ Spiritus Sancti eſſe perſonam, qui tamen „ communem habeat cum Patre & Filio Di„ vinitatis eſſentiam. *Hactenus illi*; qui & recitato poſteà Symbolo Nicæno, indeque expoſitione fidei pariter recitatâ, quæ habetur in Symbolo Synodi Conſtantinopolitanæ, in ea quoque dixerunt, Spiritum Sanctum à Patre & Filio procedere: *Credimus*, ajunt, *& in Spiritum Sanctum Dominum, & vivificantem, ex Patre & Filio procedentem*.

157 Iterùm poſteà convenientibus Epiſcopis LXII. in Synodo IV. Toletana, celebrata ſub Honorio Papa Anno Domini DCXXXIII., regnante Siſenando Hiſpaniarum Rege, cap. I. in fidei expoſitione dictum pariter eſt, Spiritum Sanctum, à Patre & Filio procedere: *Spiritum verò Sanctum*, ajunt Patres, *nec creatum, nec genitum, ſed procedentem ex Patre & Filio profitemur*. Ad hæc verò conformiter, in VIII. Toletana Synodo ſub Receſvintho Rege, tempore Martini I. celebratâ, Anno Domini DCLIII. idem habetur, quoniam §. I. in Symbolo à Patribus recitato, dictum eſt: *Credimus in Spiritum Sanctum, Dominum, Vivificatorem, ex Patre & Filio procedentem*.

158 A Synodo ergò III. Toletana ferè in omnibus ſubſequentibus Synodis ibidem celebratis, In quibus aut Symbolum recitatum, aut fidei expoſitio facta eſt, Spiritum Sanctum à Patre & Filio procedere, dictum eſt. Sic in expoſitione Fidei Synodi XI. Toletanæ ſub Adeodato Papa, & Vvambaro Rege, Anno Domini DCLXXV., in qua habetur: „ Hic etiam Spiritus Sanctus, nec in„ genitus, nec genitus creditur; nè aut ſi „ ingenitum dixerimus, duos Patres dica„ mus; aut ſi genitum, duos filios prædicare „ monſtremur; qui tamen nec Patris tantùm, „ ſed ſimùl Patris & Filii Spiritus dicitur. „ Nec enim de Patre procedit in Filium, vel „ de Filio procedit ad ſanctificandam creatu„ ram; ſed ſimùl ab utriſque proceſſiſſe mon„ ſtratur. *Hæc & alia ibi*.

159 Ita & in Synodo Toletana XII. ſub Agathone celebrata, & Ervigio Rege Anno DCLXXXI., ubi in Symbolo recitato cap. I. dixerunt Patres: *Credimus & in Spiritum Sanctum, Dominum, & Vivificatorem, ex Patre & Filio procedentem, cum Patre & Filio adorandum & conglorificandum*. In Symbolo pariter recitato in Synodo Toletana XIII., celebrata ſub eodem Rege, & Leone II. Papa Anno Domini DCLXXXIII. ſub iiſdem verbis, Spiritum Sanctum à Patre & Filio procedere, expreſſum habetur. Idem legitur in Symbolo recitato in XV. Toletana Synodo, tempore Sergii Papæ, & Egicanis Regis, Anno Domini DCLXXXVIII. Et in altero relecto in XVI. Toletana Synodo ſub iiſdem Rege, & Pontifice, celebrata Anno Domini DCXCV.

160 Itaque in Eccleſia Occidentali, additionem proceſſionis Spiritus Sancti à Filio ad Symbolum, primùm in Hiſpania factam legimus. Et quandò nondùm Latinos inter & Græcos ejuſmodi orta fuerat contentio. Et quidèm ad auferendam occaſionem novæ hæreſis, nè fortè, aut in fide debiles, aut in Eccleſiæ doctrina parùm inſtructi, aut de ejuſdem fidei dogmatibus prava ſentientes, audientes in Symbolo Conſtantinopolitano, Spiritum Sanctum ex Patre procedentem, nullâ factâ mentione de illius à Filio proceſſione, arreptâ occaſione (mali autem homines mente perverſi, ad ſubvertendum quavis, vel levi utuntur occaſione) crederent, Spiritum Sanctum à ſolo Patre procedere, nequaquàm à Filio. Id quod poſtea Græci, ut ſuum ſchiſma foverent, obſtinatâ pervicaciâ ſuſtinere, atque defendere ſunt conati.

161 Ceterùm, ut præfati ſumus, ſub Copronymo impio Principe inter Græcos & La-

tinos hujus cœpit contentio, quæ primùm in Gallia agitata est, instantibus Legatis Orientalibus, qui causa ineundi fœdus, cum Pipino Rege missi fuerant ab Iconomacho Imperatore; undè & pro hac causa discutienda, Gentilica Synodus coràm ipso habita fuit, prout superiùs fati sumus. Indeque sub Carolo Magno, & Leone III. Romano Pontifice, Anno Domini DCCCIX., movente eandem controversiam Joanne quodam Monacho Hierosolymitano, ad eam dirimendam, jussu Caroli, eoque præsente, celebrata est Aquisgrani Synodus: Cujus Synodi meminit Ado Viennensis in Chronico ad præcitatum Annum, his nimirum verbis: „ Synodus magna Graniaquis congregatur Anno Incarnationis Domini DCCCIX. In qua Synodo de processione Spiritus Sancti quæstio agitatur, utrum sicut procedit à Patre, ita procedat à Filio. Hanc quæstionem Joannes Monachus Hierosolymitanus moverat.

162 Ità etiam refert Regino Abbas in Chronico, inquiens: „ Anno DCCCIX. Imperator de Arduenna Aquas reversus, mense Novembrio, Concilium de processione Spiritus Sancti habuit. Quam quæstionem Joannes quidam Monachus Hierosolymis primò commòvit. *Hæc ille*. Et in Annalibus Francorum ad prædictum annum pariter exaratum legitur: *Imperator de Arduenna Aquisgranum reversus, mense Novembri Concilium habuit de processione Spiritus Sancti*. In eo itaque Concilio, refutato Græcorum errore, definitum fuit, Spiritum Sanctum æquè à Patre, Filioque procedere; undè Ado Viennensis, post verba suprà relata, immediate subjungit: „ Cùm regula & fides Ecclesiastica firmet, Spiritum Sanctum à Patre & Filio procedere, non creatum, non genitum, sed Patri & Filio coæternum & consubstantialem. Nomen autem processionis à Patre & Filio, in Apocalypsi, ità apertè est positum: *Et ostendit* (haud dubium quin Angelus) *flumen aquæ vitæ, splendidum tanquàm chrystallum, procedens de Sede Dei & Agni*. Hæc ille.

163 Mandatum pariter fuit in eadem Synodo, ut in Symbolo, quod in Ecclesiis canere consueverant, adderetur, sivè insereretur particula illa, *Filioque*; in hoc fortè imitati Ecclesias Hispaniæ, ubi, ut præfati sumus, à tempore jam IV. Toletanæ Synodi adjecta fuerat. Neque hoc solo contenti illius Synodi Patres & Carolus, missis Romam ad Pontificem Legatis, Bernario Episcopo Warmatiensi, & Adalardo Monasterii Corbejæ Abbate, postularunt, ut quæ de Spiritus Sancti processione, à Filio quoque, definita fuère, & quæ ad adjectionem factam illius particulæ Symbolo, & præceptum, illud cum ea additione canendum in Ecclesiis, pertinebant, suâ Apostolicâ auctoritate confirmaret. Sed Pontifex fidem de Spiritus Sancti processione à Filio, æquè, ac à Patre probavit & commendavit. Adjectionem insertam Symbolo illius particulæ non probavit; præceptum verò canendi Symbolum, eâ cum adjectione, magis reprobavit, quàm probaverit. Ita colligitur ex colloquio Pontificis habito cum antefatis Legatis apud Labbæum tom. 7. Concilor. pag. 1194. Qui relectis Concilii Actis, atque testimoniis de Spiritus Sancti processione a Patre & Filio, & diligentissimè à Pontifice auditis, respondit: *Ita sentio, ita teneo cum his Auctoribus, & Sacræ Scripturæ auctoritatibus. Si quis autem de hac re aliter sentire, vel docere voluerit, defendo; & nisi conversus fuerit, & secundùm hunc sensum tenère voluerit, contraria sentientem funditùs abjicio*. Ceterùm de insertione facta illius vocis in Symbolo, non licuisse fatetur; minùsque Symbolum canere in Ecclesiis cum tali adjectione: Hinc in colloquii fine ità concludit: „ Si priusquàm ita cantaretur, interrogatus essem, nè insereretur, utique respondissem. At nunc, quod tamen non affirmando, sed vobiscum pariter tractando dico, quantum menti occurrit, ita mihi videtur posse utrumque fieri; ut paulatim in palatio, quia in nostra sancta Ecclesia non cantatur, cantandi consuetudo ejusdem Symboli intermittatur; Sicque fiat, ut quod idipsum, ut cantaretur, non qualibet imperantis auctoritas, sed potiùs audiendi id facèret novitas; si dimittatur à vobis, dimittetur ab omnibus. *Hactenus ille*.

164 Eam porrò additionem ante prælibatam Synodum ab Hispanis primitùs factam creditur, introductamque per eosdem canendi, eâ cum adjectione, Symbolum in Ecclesiis consuetudinem; undè antefati Legati contestati sunt, non ab Ecclesia Gallicana usum ipsum incœpisse, sed secutam tantùm nonnullarum Ecclesiarum consuetudinem: *Numquid à nobis*, inquiunt, *hic usus ille cantandi processit? Hinc etenim illùc nos idem cantandi, non à nobis, hùc advènit; & quomodò illum usque modò cantamus?* Quibus Leo Papa: *Ego licentiam dedi cantandi; non autem cantando quidpiam addendi, minuendi, seu mutandi*. Et post pauca subjungit: *Quod verò asseritis, ideò vos ita cantare, quoniam alios in istis partibus vobis priores audistis cantasse, quid ad nos? Nos enim idipsum non cantamus, sed legimus, & legenda docere, nec tamen legendo, aut docendo, addere quippiam eidem Symbolo inserendo, præsumimus*. Hæc Leo Pontifex Romanus.

165 Verùm ante hanc Aquisgranensem Synodum, etiam apud Forum Julii celebrata est à Paulino Episcopo Aquilejensi Synodus, sub Hadriano Papa I. & eodem Carolo Magno Rege, Anno Domini DCCXCI. occasione subortæ Elipandi Archiepiscopi Toletani hæresis,

refis, & Felicis Epifcopi Urgelitani, docentium, Chriftum fecundùm humanam naturam effe Dei Filium adoptivum, naturalem verò tantùm fecundùm Divinam naturam. Et quoniam adhùc vertebatur controverfia illa de Spiritus Sancti proceffione à Patre & Filio: De utraque controverfia, ea in Synodo actum eft, definitumvè, Spiritum Sanctum æquè ab utroque, Patre fcilicet & Filio procedere: Etenim poft habitam dogmaticam, & de fancta fide per ipfum Paulinum orationem, recitatum eft Symbolum cum ea adjectione: *Et in Spiritum Sanctum Dominum & vivificantem, qui ex Patre Filioque procedit.* Inde in expofitione fidei fubnecta Symbolo, dictum eft: *Spiritus namque Sanctus verus Deus, verè & propriè Spiritus Sanctus eft, non genitus, nec creatus, fed ex Patre Filioque intemporaliter, & infeparabiliter procedens.*

166 Dicitur porrò in eadem Synodo à Paulino in præmemorata Oratione, jàm verba illa, *Filioque*, adjecta Nicæno Symbolo fuiffe: *Sed*, & poftmodùm, *propter eos, videlicet hæreticos*, inquit, *qui fufurrant, Spiritum Sanctum folius effe Patris, & à folo procedere Patre, additum eft: Qui ex Patre, Filioque procedit.* Sed quandò, ubi, & à quo additum altum filentium. Hinc eruditi in varias abiére opiniones, inveftigantes, ubi & quandò facta fuerit ejufmodi additio, & à quo. Nec defunt qui afferant, ejufmodi additionem factam fuiffe à Damafo Papa in Romana Synodo, quoniam in Damafi Symbolo inter Divi Hieronymi opera legitur, Spiritum Sanctum à Patre & Filio procedere. Alii verò altiùs repetentes, fatentur in ipfo Concilio Nicæno 1. Symbolum conditum cum illius particulæ additione: Et ita refert Abraham Ecchellenfis in fuis ad Canones Nicæni notis; fateturque fic legi in Editione Cophitarum, & Maronitarum. Jacobus Zanzalus in fuo Catechifmo tradit, eam expofitionem factam fuiffe fub Theodofio juniore, non tamen in Ephefina Synodo, judicio Ecchellenfis, fed magis in Romana Synodo coràm Theodofio juniore habita. Verùm fides fit penès Auctores ipfos; quoniàm certa & indubitata monumenta, ad confirmandas antefatas opiniones defunt; immò ex pofterioribus Ecclefiafticis geftis, potiùs contrarium evincitur.

167 Id porrò, quod in Synodo Florentina à Cardinali Juliano feff. v., & ab Andrea Coloffenfi feff. vi 1. dictum fuit, oftendit non ante vi 1. Synodum hujufmodi factam additionem: In ipfa namque Synodo recitatum Symbolum cum ea particula, *Filioque*, ex vetuftiffimo Codice Actorum illius Synodi, necnon ex Hiftoricis conati funt comprobare; & in Codicibus, quæ modò apud Latinos circumferuntur, in definitione fidei ad calcem vii. Synodi appofita, recitatur Symbolum ea cum additione: *Et in Spiritum Sanctum Dominum & vivificantem, qui ex Patre, Filioque procedit.* Sed quoniam non in univerfis Codicibus fic legebatur, res fufpenfa manfit. Et quidèm, fi locus dubitandi de genuitate oftenfi à Cardinali Juliano Codicis, quoad illam particulam, certè Leo III. non reprobaffet additionem illam factam ab Epifcopis Gallicanis, & Germanis in Aquifgranenfi Synodo: Id verò, quod conftat primò actum in generali Synodo, reprehendi minimè poteft, fi & in Provinciali repetatur Concilio.

168 Itaque duo funt, unum, fides de Spiritus Sancti proceffione à Filio æquè, ac à Patre, alterum de facta hujus dogmatis Symbolo additione: De primo, ut infrà oftendemus, dicimus, hanc femper fuiffe Ecclefiæ fidem: De fecundo afferimus, præfatam additionem Symbolo factam poft excitatam à Græcis de ejufmodi proceffione controverfiam; & putarem, juxtà fupra allegata, primùm appofitam particulam illam ab Epifcopis Hifpanis in Synodo Toletana III. tempore Pelagii II. Romani Pontificis, receptam poftea à Gallis in Synodo Gentiliacenfi, tempore Pauli Papæ I., approbatam à Paulino Aquilejenfi, cæterifque Patribus in Synodo Foro-Julienfi, tempore Hadriani Papæ I., ac à Germanis poftea, iterùmque à Gallis, pariter receptam in Synodo Aquifgranenfi tempore Leonis III. Pontificis; Et denique ab Ecclefia Romana fub Nicolao I. ad refutandam hærefim Photianam, qua afferebatur, Spiritum Sanctum à folo Patre procedere. Nondùm enim, ut præfati fumus, auctoritate Romani Pontificis facta fuerat ea Symbolo adjectio. Acceffit poftea prælibati Pontificia auctoritas, ac inde univerfaliter, tàm in particulari Ecclefia Romana, quàm in cunctis ejufdem communionis Ecclefiis cœptum eft, & recitari, atque in Ecclefiis cani Symbolum cum ea particula. Cujus rei causâ Photius in Epiftola data ad primarias Sedes Orientales, ita adversùs Nicolaum I. declamat:
„ Præter illa, quæ commemoravimus abfurda, facrum etiam & fanctum Symbolum, „ cui Synodica omnia & œcumenica fuffragia inexpugnabile robur addiderunt, adulterinis fermonibus, non fine incredibili audacia falfare aggreffi funt. Oh mali Dæmonis machinamenta, Spiritum Sanctum, „ non ex Patre folùm, fed etiam ex Filio „ procedere, vaniffimè prædicantes! *Hac ille.*

169 Cæterùm non audeo certam firmare conclufionem, ut à Nicolao I. talis Symbolo facta fuerit adjectio, fed tantùm probabiliter, quoniam ante ejus tempora, etfi, ut vidimus, difcuffa fuerit controverfia de proceffione Spiritus Sancti à Filio, non tamen adeò hoftiliter fuit propugnata, quàm fub hoc Pontifice, Photio Pfeudopatriarcha adversùs dogma antefatum, contrà Romanam Ecclefiam acriter certante, ipfoque fuâ impiâ blafphemiâ occafionem præbente. Qui po-

postea ex ejusmodi additione majorem ansam accepit calumniandi Ecclesiam Romanam, quòd ausa fuisset Patrum Symbolo aliqua addere, contrà eorundem Sanctorum Patrum decreta. Et hoc est, quòd universi Græci, à sanctæ Romanæ Ecclesiæ communione sejuncti, decantant.

170 Allegant sacrosancti Concilii Ephesini decretum, à Patribus editum in fine Actionis VI., ubi dicitur: „ Statuit sancta Synodus, alteram fidem nemini licère proferre, „ aut conscribere, aut componere, præter definitam à Sanctis Patribus, qui in Nicæa „ cum Spiritu Sancto congregati fuerunt. „ Qui verò ausi fuerint, aut componere fidem „ alteram, aut proferre, aut offerre, convertì volentibus ad agnitionem veritatis, sivè „ ex Gentilitate, sivè ex Judaismo, sivè ex „ qualicumque hæresi, hos quidèm, si sunt „ Episcopi, aut Clerici, alienos esse Episcopos ab Episcopatu, & Clericos à Clericatu decrevit: Si verò Laici fuerint, anathemati subjici. *Hactenus Decretum*, ex quo inferunt, nemini licère quidquam addere Symbolo, quoniam addens, novam fidem condit, præter illam, quam præscripserunt Nicæni Patres.

171 Atquì particula illa, *Filioque*, Symbolo adjecta, non exprimit novam fidem, tantum veterem explicat: non ergò ejusmodi adjectio adversatur decreto Synodi Ephesinæ, qno solùm inhibetur, nè nova fides, quæ Nicænæ Synodo, aut Symbolo in ea condito adversetur, addatur. Et quidèm in terminis, Paulinus Aquilejensis in Oratione habita coràm Patribus in Synodo Forojuliensi, ostendit ejusmodi particulam, *Filioque*, additionem, non novam importare fidem, veteremque tantùm explicare; hocvè nō cadere sub prohibitione. Ait ergò primò: „ Scio namque „ quibusdam in Synodalibus foliis esse sancitum, ad refellendas siquidem novas & „ multiplices hæreses, præsertim propter „ fraudolentam, fictamque Nestorii vel Eutychetis falsidicorum, pestilentiorumque „ Virorum, non fidem dicam, sed potiùs perfidiam, non licère cuiquam alterius fidei „ Symbolum docere vel componere. Sed „ absit à nobis, procùlque sit ab omni corde „ fideli, alterum, vel aliter quàm illi instituerunt, Symbolum, vel fidem componere, „ vel docere.

172 Secundò palàm fatetur, licère exponere ea, quæ in Symbolo Niceno brevitatis gratià sunt omissa, retento textu illibato & integro; undè subjungit: „ Sed juxtà eorum sensum ea fortassè, quæ propter brevitatis compendium, minùs quàm decet, à „ simplicibus, vel indoctis intelliguntur, exponendum decrevimus tradere, ac memoria mandavimus eam, ipsumque textum „ Symboli retinere; quatenùs juxtà Apostolum, idoneus sit homo Dei ad omne „ opus bonum, paratus ad resistendum non „ sanæ fidei. *Et paulò post subdit*: Enimverò non est in argumento fidei addere, vel „ minuere ea, quæ à Sanctis Patribus benè, „ salubriterque sunt promulgata; secundùm „ eorum sensum rectè sentire, & exponendum eorum subtile supplere ingenium; „ Sed addere, vel minuere, est subdolè contrà sacrosanctum eorum sensum, aliter quàm „ illi, callidà tergiversatione diversa sentire, „ & confuso stylo perversum dogma componere, ac per hoc, impio ore potiùs jactanter garrire, quàm docere præsumere.

173 Deindè licitam ejusmodi expositionem probat exemplo ejusdem Nicæni Symboli expositi in Synodo Constantinopolitana I. per adjectionem plurium verborum, quę in Symbolo Niceno desiderantur: „ Plurimorum, *inquit*, etenim catholicorum Virorum, Ecclesiarumque Dei cultorum, sacræ fidei compositum venerabile legitur „ opus, aliis quidèm verbis, dissimilique calamo resonante, sed eundem sensum, eundemque ingenii intellectum, concorditer „ inviolatæ fidei uno assertionis redolere „ probantur documento; nam si recenseatur „ Niceni Symboli series veneranda, nihil „ aliud de Spiritu Sancto in ea, nisi hoc modo reperiri poterit promulgatum: *Et in Sanctum*, inquiunt, *Spiritum*. Quid est „ ergò dicere: *& in Spiritum Sanctum?* Quomodò accipienda est tàm brevissima eorum „ professio, nisi, ut patenter detur intelligi, „ mentium eorum integræ fidei religiosa devotio: *& in Sanctum Spiritum*, sicut & in „ Patrem, & in Filium probabiliter credidisse, quemadmodùm posteà à Sanctis Patribus centum quinquaginta, qui contestati sunt, Symboli fidem Nicæni Concilii inviolatam perenniter permanere. Suppleverunt tamen, quasi exponendo eorum „ sensum, & in *Spiritum Sanctum* confitentur se credere, *Dominum, & vivificatorem, ex Patre procedentem, cum Patre & Filio adorandum & conglorificandum*. Hæc „ enim, & cætera, quæ sequuntur, in Nicæni Symboli sacro dogmate non habentur.

174 Deniq; concludit pari modo factam à Patribus adjectionem Symbolo, illorum verborum, *Filioque*, asserit, solius expositionis gratià, non verò animo novam fidem condendi: Et quidèm propter hæreticos contraria docentes: „ Sed & postmodùm, *subjungit*, propter eos videlicet hæreticos, qui „ susurrant, Spiritum Sanctum solius esse „ Patris, & à solo procedere Patre, additum „ est: *Qui ex Patre, Filioque procedit*. Et „ tamen non sunt hi Sancti Patres culpandi, „ quasi addidissent aliquid, vèl minuissent de „ fide trecentorum decem & octo Patrum, „ quia non contrà eorum sensum diversa senserunt, sed immaculatum eorum intellectum

„ ctum sanis moribus supplere studuerunt. *Hactenus Paulinus*.

175 Et fanè non alia Ephesinæ Synodi Patrum mens fuit, quòd nulli liceat proferre fidem contrariam, atque dissonantem, seù alienam, vel contrariam à veritate & vera fide in Nicæno expressa Symbolo; non verò, quòd non liceat aliam facere expositionem ejusdem fidei consonantem veritati & rectæ fidei. Hinc Cœlestinus Papa in Epistola ad Nestorium data, cujus initium est: *Aliquantis diebus*, ipsum reprehendit, quòd ausus fuerit novam fidem doctrinę Apostolicæ contrariam componere. Id quod nunquàm licuisse testatur: „ Non debent, *inquit*, vete- „ ris fidei puritatem blasphema in Deum „ verba turbare. Quis unquam non dignus „ est anathemate judicatus, vel adjiciens, „ vel detrahens fidei? Planè etenim ac ma- „ nifestè tradita ab Apostolis nobis, nec au- „ gumentum, nec imminutionem requirunt. *Hactenus Cœlestinus*. Quibus verbis indicat, non licuisse exponere ea, quæ latent in Apostolica doctrina, vel, ut ita loquar, implicitè in eodem Symbolo continentur, quæ non adversantur, nec adversari possunt veritati fidei in Symbolo contentæ. Expositio namque fidei, non est alia fides; aliam fidem condi non licèt, conditam & traditam à Sanctis Apostolis & Patribus exponi, semper licuit, licebitque.

176 Proinde non culpatur à Græcis Tharasius Patriarcha Constantinopolitanus, qui in sua fidei professione exhibita, & recitata, atque recepta in VII. Synodo sive in Nicæna II. Act. III. dixit Spiritum Sanctum per Filium à Patre procedere: „ Credo, *inquit*, „ in unum Deum Patrem Omnipotentem, & „ in unum Dominum Jesum Christum Filium „ Dei, & Deum Nostrum, genitum ex Pa- „ tre extra tempora & ante sæcula: Et in „ Spiritum Sanctum Dominum vivificantem, „ qui ex Patre per Filium processit, & ipsum „ esse definimus. *Hæc Tharasius*. Certè non „ legitur, nec in Nicæno, nec in Symbolo Constantinopolitano, Spiritum Sanctum procedere à Patre per Filium, ut Tharasius exponit in Symbolo suæ fidei professionis. Vel si foret error, vel contra fidem, aliter de Spiritu Sancto proferri, ac scriptum habetur in Symbolo Nicæno, vel Constantinopolitano, ab errore in fide non posset excusari Tharasius, qui Symbolo ab eo recitato, addit *per Filium*. Patres quoque VII. Synodi eam approbantes professionem, errorem in fide approbasse dicendum foret.

177 Et Hadrianus Papa, cui primùm missa fuit ejusmodi fidei professio, plurimùm eam commendat, & Symbolum fidei in ea insertum cum ea additione *per Filium* recipit: unde in Epistola ad ipsum Tharasium data, quæ incipit: *Pastoralibus curis*: ait: „ Et „ nisi vestram synceram, & orthodoxam fi- „ dem in prædictia Synodicia Sacri Symboli, „ secundùm ritum Sanctarum sex universa- „ lium Synodorum, & de venerabilibus Ima- „ ginibus, bene se invenissemus habere, nul- „ latenus auderemus hujuscemodi audire „ synodica. *Et paulò post*. Invenimus autem „ in prædicta synodica Epistola Sanctitatis „ vestræ post plenitudinem fidei, & confes- „ sionis Sac. Symboli, & omnium Sanctarum sex „ Synodorum, & de Sacris, ac venerabilibus „ Characteribus miraculum, laude, ac venera- „ tione dignissimum contineri. *Hæc ille*. Ex quibus manifestè apparet Hadrianum Papam approbasse fidei professionem Tharasii, atque Symbolum fidei in ea contentum, cum prædicta additione *per Filium*. De qua re, an scilicèt, confessio fidei Tharasii possit dici Symbolum, nec nè, certatum fuit in Synodo Florentina Collat. XII. inter Cardinalem Julianum, & Marcum Ephesium, ut ibi videre est.

178 Producunt inde Græci, de nihil addendo Symbolo, testimonium Cyrilli Alexandrini in Epistola data ad Joanuem Antiochenum, cujus initium est. *Lætentur Cœli, & exultet terra*, in cujus fine. vel prope finem, ait: „ nullo autem modo patimur, ut ab ali- „ quo fides illa, sive fidei Symbolum concu- „ tiatur, quod à Sanctis quondam Patribus „ Nicænis editum est: Neque enim aut no- „ bis, aut ulli omninò alteri, vel unam vo- „ culam ibi positam immutare, aut unam „ etiam Syllabam præterire permittimus. „ *Hæc ille*. Item & in Synodo Chalcedonensi Act. II. post initium Senatu, & Judicibus dicentibus: „ Scire enim vos volumus, quia „ tàm divinissimus, & piissimus Orbis Terræ „ Dominus, quam nos catholicam fidem à san- „ ctis trecentis decem & octo, & à sanctis „ centum & quinquaginta, nec non etiam & „ à Cæteris Sanctissimis & Gloriosissimis Pa- „ tribus traditam, custodimus, & secundùm „ ipsam credimus. Reverendissimi Episcopi „ clamaverunt: *Expositionem alteram nullus* „ *facit: neque tentamus, neque audemus ex-* „ *ponere. Docuerunt enim Patres, & in scri-* „ *ptis custodiuntur, quæ ab eis sunt exposita*, „ *& citra ea dicere non possumus*. Et paulò „ post, inquiunt: *Sufficiunt quæ exposita sunt: alteram expositionem non licèt fieri*. Et item subjungunt: *In scriptis expositionem non facimus. Regula est, quæ prædicat sufficere, quæ sunt exposita, Regula vult, aliam expositionem non fieri*.

179 Sed hæc & similia Patrum sive Conciliorum testimonia, de non addendo, nec minuendo Symbolo Nicæno, planè intelligi oportet, de additione, aut diminutione, quæ fidem per Sanctos definitam Patres immùtat: quæ illi adversatur, quæve novum impium introducit dogma: non tamen, ut antefati sumus, de vocum additione, quæ dogma in Symbolo contento explicant, nec quid no-

vum

vum introducunt. Hoc sanè non fuit prohibitum, imò contrarium demonstravimus ex actis Synodi Constantinopolitani & Symbolo in ea condito, ubi plures voces adjectæ Symbolo Nicæno leguntur. Et quoniam in professione fidei Eutychetis recitata Act. 11. Synodi Chalcedonensis, omissa fuerunt ea, quæ ad explicandam fidem Symboli Nicæni in Constantinopolitana Synodo adjecta fuere: præcipuèque verba illa: *Qui descendit de Cœlo, & incarnatus est de Spiritu Sancto, ex Maria Virgine*. Eusebius Episcopus Dorylæi, clamavit, illam non esse regulam fidei. Et notavit Diogenes Episcopus Cyzici, Eutychetem dolosè recitasse Symbolum Nicænum, sine adjectione illorum verborum, quæ facta fuerat à Patribus Synodi Constantinopolitanæ, propter errores & falsum intellectum Valentini, Apollinaris, & Macedonii: dicens, etiam Apollinarem suscepisse Sanctam Nicænam Synodum, verba tamen secundùm perversum sensum explicans; omisisse autem verba illa *de Spiritu Sancto, ex Maria Virgine*, ut ne omninò unionem carnis confiteretur. Hinc Eutyches damnatus in Synodo fuit: posteaque in Chalcedonensi Synodo, & Dioscorus similia cum Eutychete sentiens. Hinc est quod Patres decernentes nihil addendum Nicænæ fidei, minuendumque, adhuc eam fidem tenendam voluerunt secundùm explicationem factà in Synodo Constantinopolitano, quæ expositio à Patribus non erat considerata ut nova fides, nec quod novum dogma introduxisset: sed ut eadem omninò à Patribus Nicænis definita, & credita: solum propter falsum & impium hæreticorum intellectum, per quasdam superadditas voces explicata.

180 Licuit ergo Patribus Græcis ad refutandas novas enascentes hæreses, aliquas Symbolo Nicæno voces superaddere, non inductivas novi dogmatis, sed expressivas ejusdem fidei definitæ in Nicæna Synodo, & contentæ implicitè & virtualiter in Synodo: licebit quoque eàdem de causa, propter scilicèt enascentes hæreses, Latinis, præcipuèque Romano Pontifici, aliam vocem eidem Symbolo superaddere, diversam, aut novam fidem non importantem, sed ad solius fidei in eo contentæ implicitè, & virtualiter explicationem. Est enim Romanus Pontifex supremus Ecclesiæ caput, & Doctor Ecclesiæ universalis, sine cujus assensu & approbatione, nulla definitio, etiam Generalium Conciliorum, vigorem ullum habet. Ergo quod licuit Græcis coram Legatis Apostolicæ Sedis, in eorum Synodo, licuisse haud dubium est Pontifici Romano, aut per se solo, aut in Latinorum Synodo. Cæterùm ad hoc Græcorum objectum optimè responderunt in Synodo Florentina Latini Patres, præcipuèque Julianus Cardinalis sess. XI. Diffusè etiam scripsit Ratramnus Monachus Corbejenis lib. 2. contra apposita Græcorum, Cap. 2. Hugo quoque Eterianus in lib. de hæresibus, quas Græci in Latinos revolvunt, ejusdem argumenti plura dixit, Cap. 3. & Cap. 17. Item & Manuel Calecas copiosissimè lib. 4. contra Græcos, & alii plures, quos lector consulere poterit.

181 Et sanè hoc argumentum Græcorum satis discussum, atque examinatum fuit in Concilio Florentino, ut ex Actis liquet, & inde refert Cardinalis Bessarion in Epistola data ad Alexium Lascari Philanthropinum de successu Synodi Florentiæ, ubi Cap. 3. recenset ea omnia, quæ Latini produxerunt adversùs hanc oppositionem, & quomodo palàm ostenderunt, prohibitionem illam in Synodo Ephesina factam, de nihil addendo aut minuendo iis, quæ definita fuerant in Sacra Nicæna Synodo, intelligendam de additione, aut diminutione, quæ contraria sit fidei Nicænæ: id quod probatum asserit, primo exemplo Synodi Constantinopolitanæ (prout etiam nos supra prænotavimus) ubi Symbolo Nicæno facta est addictio plurium verborum, retentis tamen ejusdem Symboli sententiis: cujus rei causâ Symbolum Constantinopolitanum censetur idem cum Nicæno: & ideo concludit: „ Quare „ omne Symbolum quibuscumque composi„ tum verbis, eandem sententiam, quam & „ Nicænum continens, idem est illi, nihil„ que contra hoc facit, cùm dicitur, non an„ dere tradere aliud Symbolum: aliud enim „ intelligendum est, quod contrariam veri„ tatis sententiam continet. Siquidem se„ cundi Concilii Symbolum, tantum à Ni„ cæno differens quoad verba, idem tamen „ cum primo, non aliud judicatum est à Pa„ tribus.

182 Deinde subjungit, in unoquoque Concilio post lectionem sui decreti, non solius Symboli, sed totius Decreti, dictum esse, *nulli licere aliam fidem proferre*, hoc est ab ea quæ in toto Decreto de fide edito continentur: & tamen quoad verba, aliud quartum Concilium, quam tertium, aliud quintum, quam quartum, & sic de cæteris, conscripsisse constat: ac proinde concludit, inhibitionem præfatam, esse de tota fide, & de sententiis fidem stabilientibus, intelligendam, minimè de verbis, quæ eandem retinent fidem. Et post plura alia, concludit Bessarion, inquiens: „ Per hæc itaque om„ nia, clementissime, luce clariùs probatum „ est, non esse prohibitum veritatem addere „ fidei Symbolo, imò verò declarare. Nul„ lum enim veritatis dogma est, quod vel „ explicitè non contineatur Symbolo & sim„ plici Apostolorum traditione: Declarare „ autem, & replicare, ac Symbolo addere, „ non semper videlicèt, nec omnem volen„ tem, sed magna necessitate cogente, & cùm „ Ecclesiæ judicium, & auctoritas Summi Pon„ tificis accesserit, non modò non esse pro„ hibitum, sed etiam necessarium esse. *Ha„ ctenus ille*.

183

183 His itaque elucidatis, probandum reſtat, ſuppoſitâ antefatâ adjectione, *Filioque*, ut oſtendatur meritò facta, nec fidem contrariam, in Symbolo Nicæno, aut Conſtantinopolitano importare, aut aliquod adverſum doctrinæ Eccleſiæ, per Sanctos traditæ Apoſtolos, an reverâ Spiritus Sanctus æque à Filio, ac à Patre procedat: in quo Latinos inter & Græcos dogmatica potiſſimum conſiſtit controverſia, illi affirmativam, velut de fide, tenendam ſententiam prædicantes, iſti verò contrarium mordicùs ſuſtinentes: adeout poſt Photium ejuſmodi controverſia ſit una ex precipuis continuati Græcorum Schiſmatis cauſis. Hinc & noſtrum erit probare teſtimoniis Sacræ Scripturæ ſecundùm Sanctorum Patrum, tùm Græcorum, tùm Latinorum intellectum, primum: inde per alia eorundem Sanctorum Patrum teſtimonia, Spiritum Sanctum æque à Patre & Filio procedere: ac denique argumento ducto à ratione.

184 Et per id quod ſpectat ad Sacræ Scripturæ teſtimonia, ejuſmodi proceſſionem clarè dant intelligi verba illa Chriſti Domini relata à Joanne Cap. XVI. verſ. 6. *Expedit vobis ut ego vadam: ſi enim non abjero, Paraclitus non veniet ad vos: ſi autem abjero, mittam eum ad vos*. Et verſ. 13. *Cum autem venerit ille ſpiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem: non enim loquetur à ſemetipſo: ſed quæcumque audiet loquetur, & quæ ventura ſunt annuntiabit vobis: Ille me clarificabit: quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis. Omnia quæcumque habet Pater, mea ſunt. Propterea dixi: quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis*. Et Cap. XV. verſ. 26. *Cum autem venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis à Patre, Spiritum veritatis, qui à Patre procedit, ille teſtimonium perhibebit de me*. At qui hæc omnia ſecundùm intellectum Sanctorum Patrum declarant proceſſionem Spiritus Sancti à Patre æque & Filio, ut modo oſtendam.

185 In eo namque quod appellat Spiritum Sanctum, veritatis Spiritum, concludit S. Cyrillus Alexandrinus, procedere à Filio æque, ac à Patre: Ità in Epiſtola ex Synodo Alexandrina cum duodecim anathematiſmis data ad Neſtorium, quæ incipit: *Cum Salvator Noſter*. §. 10. ubi ait: „ Nam & ſi ſpiritus in propria perſona ſubſiſtat, eatenus, que in ſe ipſo conſideretur, quatenus Spiritus eſt, & non Filius: non eſt tamen ab eo alienus: quandoquidem ſpiritus veritatis nominatur: Chriſtus autem veritas eſt; & proinde quoque ab illo, atque à Deo Patre procedit. *Hæc ille*. Sive ut hæc ultima verba vertit Dionyſius exiguus. *Unde & ab iſto ſimiliter, ſicut ex Deo Patre procedit*. Et lib. 10. in Joannem: „ Cum venturum, „ *inquit*, ad eos Paracletum antea dixiſſet, „ ſpiritum veritatis eum nominavit, ideſt, „ ſuum: ipſe enim eſt veritas. Nàm ut ſcirent diſcipuli, non alienæ, ac peregrinæ virtutis illapſum, ſed ſemetipſum tradendum polliceri. Spiritum veritatis, ideſt ſuum, Paracletum appellat. Spiritus enim Sanctus nullo modo ab unigeniti ſubſtantia alienus intelligitur. Sed ex ea naturaliter procedit: licèt in propria perſona ſubſiſtere intelligatur.

186 Deinde per illa verba: *quia de meo accipiet*, idem S. Cyrillus lib. XI. in Joannem probat, ſeu infert, Spiritum Sanctum à Filio quoque procedere, ait namque: „ Quoniam conſubſtantialis eſt Filio, & modo Deo congruenti per ipſum procedit, omnem ejus perfectiſſimam in omnibus operandi vim, atque efficacitatem habens: idcircò dicens: *Quia de meo accipiet*. Ipſum enim ſubſiſtere per ſe Spiritum Sanctum, & eſſe reverâ id quod eſt, ac dicitur: in exiſtere tamen in ſubſtantia Dei, & ex ea procedere, omnia quæ ejus ſunt, in ſe habentem naturaliter. Nec enim per participationem, neque per modum habitudinis, neque tanquam aliud quiddam ſit ab ea, quia proprius eſt ejus. *Et poſt aliqua ſubjungit*: Citra reprehenſionem igitur omnem ejus dici poteſt, ab unigenito quiddam accipere Spiritum ejus. Nam cùm per ipſum procedat naturaliter, utpotè cùm ſit ejus proprius, unà cum omnibus quæ perfectè habet, accipere dicitur, quæ ejus ſunt.

187 Item & in eodem libro hæc alia habet: „ At proprius quoque unigeniti eſt hic ſpiritus, conſubſtantialis enim eſt Patri. Quia ergo proprium eſſe videtur Deo, ac Patri in ſuo Spiritu dignis revelari, & per ipſum quæcumque libuerit, operari, mihique illud naturaliter ineſt: eam ob cauſam dixi; *cum de meo accipere & annuntiaturum vobis*. Nemo verò turbetur, cùm hic audiet *accipiendi* vocabulum: ſed illud priùs in animum inducat, noſtro more renuntiari quidem res Divinas, non ſic tamen intelligi, ſed modo noſtrum captum excedente: atque ita nos dicere: *Spiritum* accipere à Patre & Filio, quæ eorum ſunt, non quod cognitionem & virtutem, quæ in eis eſt, aliquando non haberet. ac vix tum habeat, cùm habere cenſetur: imò verò ipſiſſima ſapientia, ac virtus, non ex participatione, ſed natura ſua. *Hæc & alia ibi*.

188 Epiphanius quoque in Ancorato, eandem Proceſſionem Spiritus Sancti à Filio, ex iiſdem Chriſti Domini verbis deducit, cùm ſub num. 73. ſcribat: „ Igitur ſi à Patre procedit, & *de meo*, ut ait Dominus, *accipiet*, quemadmodùm, *nemo novit Patrem niſi Filius, neque Filium niſi Pater*: ita dicere audeo: neque Spiritum niſi Pater & Filius à quo procedit, & à quo accipit: & neque Filium ac Patrem, niſi Spiritus Sanctus; qui verè glorificat, qui do-

cet omnia, qui testatur de Filio, qui à Patre & ex Filio.

189 Consona sunt quæ scribit Didymus in lib. 2. de Spiritu Sancto, ubi, allegatis Christi verbis: *Ille me clarificabit, quia de meo accipiet*, subjungit, inquiens: „ Rursum hic accipere, ut divinæ naturæ conveniat intelligendum. Quomodo ergo Filius dans non privatur his, quæ tribuit, neque cum Domino suo impertit aliis, sic & Spiritus non accipit quod antea non habuit. Si enim quod priùs non habebat, accepit, translato in alium munere, vacuus largitor factus est, cessans habere quod tribuit. Quomodo igitur supra de naturis incorporalibus disputantes intelleximus, sic & nunc Spiritum Sanctum à Filio accipere id, quod suæ naturæ fuerat, cognoscendum est; & non dantem, & accipientem, sed unam significare substantiam. Siquidem & Filius eadem à Patre accipere dicitur, quibus ipse subsistit. Neque enim quid aliud est Filius, exceptis his, quæ ei dantur à Patre; neque alia substantia est Spiritus Sancti, præter id, quod datur ei à Filio.

190 Ex Latinis verò interpretantibus eadem Christi verba de Processione Spiritus Sancti à Filio, luculenter exponit S. Hilarius lib. VIII. de Trinitate, ità loquens: „ A' Filio igitur accipit, qui & ab eo mittitur, & à Patre procedit: Et interrogo, utrum id ipsum à Filio accipere, quod à Patre procedere. Quòd si nihil differre credatur inter accipere à Filio, & à Patre procedere: certè idipsum, atque unum esse existimabitur, à Filio accipere, quod sit accipere à Patre: Ipse enim Dominus, ait: *Quoniam de meo accipiet, & annunciabit vobis*. Hoc quod accipiet, sive potestas est, sive virtus, sive doctrina est, Filius à se accipiendum dixit &c.

191 Porrò S. Augustinus expendens verba Christi Domini Joannis Cap. 16. *Non enim loquetur à semetipso, sed quæcumque audiet loquetur*, in Tract. 99. in Joannem concludit Spiritum Sanctum procedere à Patre & Filio; Etenim post multa ad rem producta, ait: Hic aliquis forsitan quærat, utrum & à Filio procedat Spiritus Sanctus? Filius enim soliùs Patris est Filius, & Pater soliùs Filii est Pater: Spiritus autem Sanctus, non est unius eorum Spiritus, sed amborum. Habes ipsum Dominum dicentem: *Non enim vos estis, qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis*. Habes & Apostolum: *misit Deus*, inquit, *Spiritum Filii sui in corda vestra*. Numquid duo sunt, alius Patris, alius Filii? Absit. *Et paucis interjectis subdit*: Cum ergo sicut unus Pater, & unus Dominus, idest Filius, ita sit & unus Spiritus, profectò amborum est: sicut ipse Christus dixit: *Spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis*. Et dicit Apostolus: *Misit Deus Spiritum Filii sui in corda vestra. Et paulò post, ait*: Cur ergò non credamus, quod etiam de Filio procedat Spiritus Sanctus, cùm Filii quoque ipse sit Spiritus? Si enim non ab eo procederet, non post resurrectionem se repræsentans discipulis suis insufflasset, dicens: *Accipite Spiritum Sanctum*. Quid enim aliud significavit illa insufflatio, nisi quod procedat Spiritus Sanctus & de ipso? *Hæc hactenus Doctor*.

192 Deinde quærit, si Spiritus Sanctus procedit à Patre & Filio, cur Christus dixit, *Spiritus qui à Patre procedit?* Obiicit S. Doctor illud idem, quod postea Græci objecerunt, & modo obiiciunt, jactantes, Christum Dominum ore suo fassum Spiritum Sanctum à Patre procedere, nec fateri à Filio, nec in Evangelio, aut in Apostolicis Scripturis scriptum esse; ejusmodi à Filio Spiritus Sancti Processionem. Sed audiant Græci quid tantus Doctor, talia sibi obiicienti, respondeat: Cur putas, *inquit*, nisi quemadmodùm ad eum solet referre, & quod ipsius est, de quo & ipse est? Unde illud est quod, ait: *mea doctrina non est mea, sed ejus qui misit me*. Si igitur intelligitur hic ejus doctrina, quam tamen dixit non suam, sed Patris: quanto magis illic intelligendus est, & de ipso procedere Spiritus, ubi sic ait: *de Patre procedit*, ut non diceret, de me non procedit? A' quo autem habet Filius, ut sit Deus, est enim de Deo Deus, ab illo habet utique, ut etiam de illo procedat Spiritus Sanctus: ac per hoc Spiritus Sanctus ut etiam de Filio procedat, sicut procedit de Patre, ab ipso habet Patre. *Et in fine concludens ait*: Spiritus autem Sanctus non de Patre procedit in Filium, & de Filio procedit ad Sanctificandam Creaturam, sed simùl de utroque procedit, quamvis hoc Filio Pater dederit, ut quemadmodum de se, ita de illo quoque procedat. Neque enim possumus dicere, quod non sit vita Spiritus Sanctus, cùm vita sit Pater, vita sit Filius. Ac per hoc sicut Pater cùm habeat vitam in semetipso, dedit & Filio vitam habere in semetipso; sic ei dedit vitam procedere de illo, sicut & procedit & de ipso. *Hactenus S. Augustinus*.

193 Qui & in lib. XV. de Trinitate non dissimiliter loquens Cap. 16. ait: „ Non frustrà in hac Trinitate non dicitur Verbum Dei, nisi Filius, nec donum, nisi Spiritus Sanctus, nec de quo genitum est Verbum, nec de quo procedit principaliter Spiritus, nisi Deus Pater. Ideo autem addidi, principaliter, quia & de Filio Spiritus Sanctus procedere reperitur. Sed hoc quoque illi Pater dedit, non jam existenti, & nondum habenti, sed quidquid unigenito verbo dedit, gignendo dedit. Sic ergo eum genuit, ut etiam de illo donum commune

pro-

„ procederet, & Spiritus Sanctus, spiritus „ esset amborum. *Et cap.27. subjungit*: Qui „ potest intelligere sine tẽpore generationem „ Filii de Patre, intelligat sine tempore pro„ cessionem Spiritus Sancti de utroq;. Et qui „ potest intelligere in eo, quod ait Filius: „ *Sicut habet Pater vitam in semetipso, sic de„ dit Filio vitam habere in semetipso*. Non „ sinè vita, existenti jam Filio vitam Patrem „ dedisse, sed ita eum sinè tempore genuisse, „ ut vitam, quam Pater Filio gignendo de„ dit, coæterna sit vitæ Patris qui dedit. In„ telligat: *Sicut habet Pater in semetipso*, ut „ de illo procedat Spiritus Sanctus, sic de„ disse Filio, ut de illo procedat idem Spiri„ tus Sanctus, & utrumque sinè tempore, „ atque ita dictum Spiritum Sanctum de Pa„ tre procedere, ut intelligatur, quòd etiam „ procedit de Filio, de Patre esse & Filio. Si „ enim quidquid habet, de Patre habet Filius, „ de Patre utiq; habet, ut de illo procedat Spi„ ritus Sanctus. *Hæc, & alia ad rem S.Doctor*.

194 Patet ergò qualis fuerit Ecclesiæ fides de Spiritus Sancti processione, ætate Sancti Augustini longè ante Photium: Non enim Sanctus Doctor agens de Trinitate, diversam ab Ecclesiâ traditam docuit doctrinam; aliter autem excogitare de tantæ sanctitatis & pietatis Doctore nefas est, eandem tradidit doctrinam, quam sancta Catholica & Apostolica profitebatur Ecclesia. Procedit igitur Spiritus Sanctus, ut exponit S.Doctor, à Patre secundùm ea, quæ ait Salvator: *Spiritus, qui à Patre procedit*, sed principaliter; procedit utique & à Filio; quoniam per hoc, quod dicatur à Patre procedere, non excluditur processio quoque à Filio; immò per hoc, quod procedat à Patre, infertur, quòd etiam procedat à Filio, & per naturalem consequentiam, cum hoc, quòd sicut omnia, quæ habet Filius, habeat à Patre, ita quòd Spiritus procedat à Filio, Filius ipse habet à Patre: Pater omnia communicat Filio, præter paternitatem; nec paternitas est principium processionis Spiritus Sancti, sed voluntas Divina communicata Filio. Hinc est, quòd Patres Constantinopolitanæ Synodi, exprimentes in Symbolo processionem Spiritus Sancti à Patre, nullâ factâ de processione à Filio mentione, non excluserunt eam, & dicendo à Patre procedere, satis eis visum fuit occurrere Macedonio hæretico, omissâ explicatione, quòd procedat à Filio, utpotè tunc non necessaria, quoniam subintelligi poterat, procedere à Filio etiam, semèl quòd à Patre procedat, attentâ identitate principii, à quo procedit, communis & Patri & Filio: Propter inde quorundam falsum intellectum, visum fuit Latinæ Ecclesiæ addere in Symbolo explicitè processionem Spiritus Sancti à Filio, implicitè contentam in Symbolo Constantinopolitano, immò & Nicæno, ut superiùs fati sumus.

195 Et hæc est ipsissima doctrina in Ecclesia Romana, explicata à S.Leone Magno, serm.2. de Pentecoste, ubi exponens verba illa Salvatoris: *Adhùc multa habeo vobis dicere*, cum iis, quæ sequuntur, ait: „ Numquid sese Dominus inferioris scientiæ vo„ lebat intelligi, aut minùs aliquid, quàm „ Spiritum Sanctum à Patre didicisse, cùm „ ipse sit veritas, & nihil Pater dicere, nihil „ docere possit sinè Verbo, ideòque dictum „ sit: *De meo accipiet*; quoniam quod accipit „ Spiritus, Patre dante, dat Filius.

196 Ambrosium quoque ita docuisse Ecclesiam Mediolanensem, satis ostendunt ea, quæ tradit lib.2. de Spiritu Sancto cap. 12., inquiens: „ Omnia Patris habet Filius, quia „ ait: omnia, quæ habet Pater, mea sunt, „ & quæ accepit ipse per unitatem naturæ, „ ex ipso per eandem unitatem accepit Spi„ ritus, sicut ipse Dominus de suo spiritu „ declarans, declarat, dicens: Profectò di„ xi, quia de meo accipiet. *Et clariùs in lib.* „ *de Symbolo*: Spiritus autem Sanctus, *in„ quit*, verè Spiritus est, procedens quidèm „ à Patre, & Filio; sed non est ipse Filius, „ quia non generatur, neque Pater, quia pro„ cedit ab utroque, non genitus, non inge„ nitus, non factus. *Hæc ille*, qui inde ejusdem argumenti plura habet lib. 8. in Lucam cap.28.

197 Idem innuit S. Hieronymus Epist. 150. data ad Edibiam, respondens ad IX. sibi ab Edibia, propositam quæstionem, in cujus fine ait: „ Nec sine Spiritu Sancto prophe„ taverunt Prophetæ: *Et verbo Domini Cœli* „ *firmati sunt, & Spiritu oris ejus omnis vir„ tus eorum*. Et quicquid Patris & Filii est, „ hoc idem & Spiritus Sancti est; & ipse Spi„ ritus Sanctus, cùm mittitur, à Patre & Fi„ lio mittitur: In alio, atque alio loco, Spi„ ritus Dei Patris, & Christi spiritus appel„ latur. *Ita S.Hieronymus*. Consentiunt & alii Latini Patres: Gennadius Massiliensis in lib. de Eccles. dogm. cap. 1. *Spiritus Sanctus ex Deo Patre, & Deo Filio, Deus procedens*. Magnus Gregorius Hom. 26. in Evangelia: *Spiritus Sancti missio, ipsa processio est, qua de Patre procedit & Filio*. Fulgentius porrò in lib. de Fide ad Petrum inter opera S.Augustini cap.XI. velut dogma, firmat Spiritus Sancti à Filio processionem, dum ait: *Firmissimè tene, & nullatenus dubites, eundem Spiritum Sanctum, qui Patris & Filii unus est Spiritus, de Patre & Filio procedere*.

198 Et si placet duos Testes ex Latinis antiquiores audire, accipe Martialem Martyrem, qui in Epistola 1. ad Burdigalenses data, cap.10., ubi scribit: „ Spiritus San„ ctus in Divina æqualitate gloriosus pro„ cessit ineffabiliter ab eo, qui genuit, & „ ab eo qui genitus est; Itaque Spiritus Do„ minus Domini procedens est à Patre & „ verbo. *Hæc ille*. Si porrò dubites de hu-

jus Epistolæ genuitate, solisque tribuere Martisli: dubitare tamen minimè poteris de illius antiquitate, & quin ab antiquissimo fuerit scripta Doctore. Sed & alium accipe antiquitatis testem, Tertullianum, qui adversùs Praxeam scribens sub cap. VIII. ait: *Tertius est Spiritus à Deo & Filio, sicut tertius à radice fructus ex fructice, & tertius ex fonte rivus & flumine, & tertius à Sole apex ex radio.*

199 Neq; quicquam officit Græculorum quorundam petulantia, testimonia Latinorum Patrum parvifacientium: Etenim eorum pervicaciam retundit sua ipsorum Synodus œcumenica v. & Constantinopolitana II., ubi collatione III. illius Synodi Patres, etsi Græci majori ex parte, professi sunt, nedùm Græcos Patres recipere, verùm & Latinos, quos ibidem recensent, dicendo: „ Super „ hæc sequimur per omnia & Sanctos Patres „ & Doctores Ecclesiæ, Athanasium, Hilarium, Basilium, Gregorium Theologum, „ & Gregorium Nissenum, Ambrosium, Augustinum, Theophylum, Joannem Constantinopolitanum, Cyrillum, Leonem, „ Proculum; & suscipimus omnia, quæ de „ de recta fide, & condemnatione hæreticorum exposucrunt. Suscipimus autem & „ alios sanctos & orthodoxos Patres, qui in „ sancta Dei Ecclesia rectam fidem irreprehensibiliter, usque ad finem suæ vitæ, prædicaverunt. *Hactenus illi*. Ergò si nominatim profitentur recipere Hilarium, Ambrosium, Augustinum, & Leonem Latinos Patres, tenentur & illorum dictis à nobis de processione Spiritus Sancti à Filio, superiùs allegatis, assensum præstare, atque unà cum eis idem sentire.

200 Si porrò pluris faciant Patrum Græcorum testimonia, cùr non confitentur cum Cyrillo Alexandrino, Spiritum Sanctum à Filio quoque procedere, pront suprà demonstravimus? Ipse enim sanctissimus Archiepiscopus, alibi quoque, eandem doctrinam ex professo tradit; nam in libro de Recta Fide ad Theodosium Augustum cap. 36. inter alia ait: „ Atqui Virum illum, qui mox affaturus, ac videndus erat, Spiritu Sancto & „ igne baptizaturum prædicat; quippè cùm „ immittat spiritum baptizatis, non alienum, „ ut servus & minister, sed ut Deus secundùm naturam eam summa potestate & auctoritate, eum, qui ex illo est, & ipsius „ est proprius. *Et in lib. de Recta Fide ad* „ *Reginas* §.3. Credimus similiter & in Sanctum quoque Spiritum, quem à divina „ natura alienum minimè reputamus: Siquidèm naturaliter à Patre est, per Filium „ in creaturam dimanans. *Et in altero opusculo ad Reginas* §. 34. *inquit*: Spiritus „ enim æquè proprius est illius, atque Dei „ Patris. *Et lib.35. Thesaur. cap. Ex substantia Patris & Filii esse Spiritum Sanctum*, „ inquit: Cùm ergò Spiritus Sanctus in nobis existens, conformes nos efficiat Deo, „ procedat autem ex Patre & Filio, perspicuum est, Divinæ ipsum esse substantiæ, „ substantialiter in ipsa, & ex ipsa procedentem. *Hæc, & alia plura in suis opusculis tradit B.Cyrillus*, cujus opera, nedùm à Græcis, verùm & à Latinis in eo habita sunt pretio, ut digna fuerint, quòd in Synodo Romana à Gelasio Papa reponerentur in Canone eorum librorum, quos sancta Ecclesia Romana absque hæsitatione suscipit.

201 Addo & Sanctum Athanasium, nedùm in Symbolo, quem Græci esse Athanasii negant, licèt aliter deduci possit ex Gregorio Nanzianzeno, in Orat. de Laudibus Athanasii, verùm & in aliis suis opusculis, præcipuèque Orat. 4. contra Arianos, ubi ait: „ Non enim tria principia, aut tres Patres „ introducimus, quemadmodùm Marcionistæ, cùm non tres Soles ad comparationem „ adducamus, sed unicum Solem, ejusque „ splendorem, unicamque ex ambabus lucem. *Et in Epistola ad Serapionem*: Mandat Apostolus, *inquit*, hæreticum hominem „ post unam & alteram correptionem de vita, „ etiam si quos videas cum Elia volantes „ per aera, & cum Petro & Moyse, sicco pede, „ calcantes maria, nisi Spiritum Sanctum „ profiteantur Deum essentialiter ex Deo „ Filio existentem, sicut & Filium naturaliter genitum, essentialiter ex Deo Patre „ existentem, ut nos profitemur, eos non recipias. *Et in lib. de Virginitate, apud Hadrianum I. Papam in Epistola ad Carolum* „ *Regem*: Et in Spiritum Sanctum, *inquit*, „ qui in Patre & Filio existens, qui à Patre „ emittitur, & per Filium datur.

202 Addo item Sanctum Basilium, lib.3. contra Eunomium, dicentem: „ Cùr necesse „ est, si dignitate & ordine tertius est Spiritus, naturâ quoque ipsum tertium esse, „ dignitate namque ipsum secundùm à Filio, „ cùm ab ipso esse habeat, & omninò ab illa „ causa dependeat, pietatis ratio tradit. „ Naturâ verò tertium, uti neque ex sanctis Scriptoribus didicimus, neq; ex prædictis colligere possibile est. *Hactenus ille*. Et hoc Basilii testimonium, allegatum collat. XVI. Conc. Florentini, satis examinatum fuit etiã collat. XVII., XVIII., & XIX., ut videre est in Actis prælibatæ Synodi. Ubi & plura ejusdem argumenti testimonia relegi possunt, quæ nos omittimus, quoniam auctoritate sanctorum Patrum, dogma nostrum satis probatum censemus.

203 Doctor Subtilis in I. Sent. dist. XI. quæst. I. probat Spiritus Sancti à Filio processionem hac ratione; quoniam videlicet, habens principium perfectum productivum, priusquàm intelligatur habere productum, potest eo principio producere, quandò tale principium est ità perfectum, quòd non depen-

pendeat à paſſivo, nec per aliquod impediri poteſt: Cùmque Filius habeat voluntatem, quæ eſt principium productivm amoris adæquati, habeatque etiam, ut præintelligatur producto actui voluntatis; quia generatio & ſpiratio habent aliquem ordinem inter ſe, ita quòd aliquo modo generatio eſt ſpiratione prior; & in illo priori genito communicatur omnis Divina perfectio, quæ ſibi non repugnat, & ita communicatur voluntas, quæ eſt principium productivum Spiritus Sancti, & antequàm intelligatur exiiſſe, aut produxiſſe aliquem actum: Si ergò exit in actum, dùm intelligitur communicata Filio, non minùs actus productus dici debet, quòd procedat à Patre, quàm à Filio, ſi procedit à principio exiſtente in Patre & Filio.

204 Sed quoniam aliqui Patres dicunt, Spiritum Sanctum procedere à Patre per Filium; alii verò ex Patre & Filio, examinanda eſt particula, *per*, quid nempè importet; quidvè Sancti Patres intelligant, dùm fatentur, Spiritum Sanctum à Patre procedere per Filium. Et certè Tharaſius Patriarcha Conſtantinopolitanus in ſua Fidei profeſſione, recitata in ſecunda Nicæna Synodo, Act. III., & à Synodo recepta, ait: *Et in Spiritum Sanctum, Dominum & vivificantem, ex Patre per Filium procedentem*. Cyrillus quoque Alexandrinus in lib. 1. de Spiritu & cultura, ait: *Sicuti eſt Dei & Patris, ſimùl & Filii ſubſtantialiter, ex utroque videlicet ex Patre per Filium procedente Spiritu*. Et ſimili phraſi uſi ſunt aliquandò diverſi Patres: Proinde de ſenſu & intellectu hujus particulæ, modò agẽdum eſt, nè videantur Patres, aut inter ſe diſcordare, aut ſibimet ipſis contradicere.

205 Doctiſſimus Beſſarion Cardinalis Nicænus in Oratione Dogmata, expoſita in Synodo Florentina, & habetur ſeſſ. 25. inter Acta præfatæ Synodi, idem per Filium ſignificare oſtendit, ac ex Filio, cap. enim V. demonſtrat primò vim iſtius præpoſitionis, *per*, & ait, quòd in omnibus locutionibus, in quibus dicitur, aliquis per aliquem operari, hæc præpoſitio, *per*, deſignat in cauſali aliquam cauſam, ſeù principium illius actus; ſed cùm actio ſit media inter faciens & factum, quandòque illud cauſale, cui adjungitur hæc præpoſitio, *per*, eſt cauſa actionis, ſecundùm quòd exit ab agente; & tunc eſt cauſa agenti, quòd agat, ſivè ſit cauſa finalis, ſivè formalis, ſivè effectiva, ſivè motiva; quoniam in materiali cauſa accipi in uſu non eſt, ſed loco, *per*, dicitur, *ex*, ſicut dicitur, non *per* lapides, ſed, *ex* lapidibus domus compoſita: Dùm porrò dicimus, *per* lucrum artificem operari, finalem ſignificamus cauſam; formalem verò, cùm dicitur operari par artem ſuam; & motivam, ſi dicatur operari per imperium alterius. Quandòque verò dictio cauſalis, cui adjungitur præpoſitio, *per*, eſt cauſa actionis, ſecundùm quòd terminatur ad effectum, ut cùm dicitur, artifex operatur per malleum; ubi non ſignificatur, quòd malleus ſit cauſa artifici, quòd agat, ſed quòd ſit cauſa artificiato, ut ab artifice procedat, & quòd hoc ipſum habeat ab artifice.

206 Quibus præſuppoſitis, conſiderandum, inquit, quid velit, Sanctos dicere, ex Patre per Filium procedere Spiritum Sanctum, ubi particula, ſivè præpoſitio, *per*, quandam cauſam ſignificare debet: Non tamen ſignificare poteſt cauſam finalem, ſivè formalem, quoniam Filius non eſt cauſa Patri, ut ex eo procedat, ſivè exeat Spiritus Sanctus; neque eſt cauſa effectiva Spiritus Sancti, cùm cauſa effectiva ad creaturam potiùs referatur, nec conveniat Spiritui Sancto, Et ita reſtat, ut illa præpoſitio, *per*, ſumatur, prout eſt cauſa actionis, ſecundùm quòd terminatur ad effectum, non prout importat cauſam propriè inſtrumentalem, quoniam Pater non operatur per Filium, tanquàm per inſtrumentum agendi, ut artifex operatur per malleum, aut ſecurim; ſivè ut dicitur, aliquem operari per locum, aut per tempus. Hæc ſummæ atque infinitæ Dei perfectioni minimè congruunt; & ita ea præpoſitio, *per* Filium, ſignificat actionem effectivam Filii per ordinem ad Patrem, à quo Filius accipit omnia, & accipit, ut ex eo procedat Spiritus Sanctus.

207 Scribit enim Evangeliſta Joannes, agens de Verbo Æterno, & rerum creatione, cap. 1. *Omnia per ipſum facta ſunt*: ubi Epiphanius & Cyprianus legunt: *Per hunc fecit omnia*; Syriaca lectio, & Perſica vertunt: *Omnia per manum ejus facta fuère*. Non eſt tamen præpoſitio illa, *per*, accipienda, prout importat aut cauſam finalem, aut motivam, aut formalem, aut materialem, aut inſtrumentalem, ſed benè ut importat perſonam operantem, cum ordine ad aliam principaliorem cauſam operantem. Etenim quidquid facit Pater, facit Filius, facit Spiritus Sanctus, quoniam opera Trinitatis ad extra ſunt indiviſa; ſed diverſo modo operantur, Pater à ſe, Filius à Patre, & Spiritus Sanctus à Patre & Filio: Et ita apparet, operari per Filium, nihil aliud eſſe, quàm Filium operari cum ordine ad Patrem, à quo accipit eſſe & operari. Id quod notat Sanctus Baſilius VIII. ad Amphilochium, ubi tradit, Patrem creare per Filium, nec imperfectam Patris creationem, nec imbecillem Filii actionem ſignificare, ſed unitatem voluntatis eorum manifeſtare, aitque: *Non enim imbecillem oſtendit Filii actionem, ſed cauſam cum ordine; ad principalem enim cauſam nos refert*; Et ita concludit Beſſarion, inquiens, : Ex Patre etenim omnia,
„ quæ Patris ſunt, accipit Filius & habet:
„ Poſtque Patrem, & ſimùl cum eo, & ſubi-
„ tò & immediatè intelligitur Filius. Cùm
„ enim Filium dicimus, ſubitò in Patrem,
cujus Filius eſt, mente reducimur: Et cùm Patrem dicimus, Filium ſtatim intelligimus.

Hæ-

„ Hæc autem maximè præpositio *per*, potest „ ad principalem causam, teste Beato Basi- „ lio, nos reducere. Per Filium enim dicen- „ tes Spiritum Sanctum procedere, Patrem, „ ex quo Filius hoc habet, concipimus: & „ quòd ad aliud refert quæ sua sunt. *Hactenus ille*. Et ut uno Verbo dicam, nihil aliud importat præpositio *per*, quam cooperatione Filii cum Patre, adeout sensus sit, Spiritus Sanctus procedit ex Patre cooperante Filio: ut idem sit, ac procedere, ex Patre & Filio.

208 At Photiani, & qui ex Græcis schisma sequuntur, contra ejusmodi Spiritus Sancti Processionem à Filio æque ac à Patre, sua in medium producunt adversùs Latinos argumenta: quorum primum, pro ineluctabili ab ipsis habitum, desumunt ex Actis Concilii œcumenici Ephesini. In eo namque, inquiunt Act. VI. relecta est depravata Symboli Nestoriani expositio: ubi apertè recitatum est, Spiritum Sanctum nec ex Filio, neque per Filium procedere: *Sed nec Filium illum putamus*, dicitur in ea expositione, *neque per Filium suam subsistentiam habentem*; & tamen, inquiunt, illius Synodi Patres silvère, nec contradixerunt præfato articulo, adeout dubitari minimè possit, saltem tacitè à Patribus approbatum. Deinde Beatus Cyrillus duodecim anathematismos ex Synodo Alexandrina contra Doctrinam Nestorii pronunciavit: Quibus Theodoretus, aliàs Vir doctus, se opposuit: & adversùs nonum Anathematismum, inter alia dicit, blasphemiam esse, asserere Spiritum Sanctum procedere ex Filio, aut per Filium: *Proprium*, inquit, *Spiritum Filii, si quidem ut ejusdem eum eo naturæ, & ex Patre procedentem dixit, simul confitebimur, & tanquam piam suscipiemus vocem. Si verò tanquam ex Filio, aut per Filium existentiam habeat, hoc ut blasphemum & impium reiiciemus*. Et tamen, inquiunt, ad hanc Theodoreti factam reprehensionem, nihil clarè respondit Cyrillus, eamque apertis minimè verbis refutavit: Id quod palam ostendit, adhæsisse hac in parte Theodoreti sententiæ: alias non tacuisset.

209 Ad primum ergò desumptum ex Symbolo Nestoriano à Charisio in Synodo Ephesina exhibito: respondent Orthodoxi & Latini Patres non valere argumentum, nihilque ab auctoritate negativa desumptum concludere: & eò fortiùs in proposito, ubi Ephesina Synodus contrà Nestorium congregata unicè intendebat Nestorii errorem, de duplici persona in Christo refutare, atque dogma Catholicum firmare, quo docetur unicam in Christo esse personam, & hanc Divinam, proindeque & Beatam Virginem meritò Deiparam esse appellandam. Omisit pro tunc eam quæstionem examinare supra Spiritus Sancti Processione à Patre & Filio: quoniam erat Principale & controversum dogma, de quo agebatur adversùs Nestorium: more periti Medici, ut Manuel Glicas lib. 2. contra Græcos, ait, qui cum infirmum gemino morbo laborare animadverterit, adversùs eum, qui magis perturbat, & sectione indiget, etsi in suo genere minor esse videatur, priùs armatur. Et more quoque Judicum, qui majora crimina, cæteria omissa, Reo obiicere solent. Et multò magis poterant in casu Synodi Patres quæstionem illam præterire, quæ & rectum sensum habere poterat: quasi diceretur per Filium non esse factum, nec creatum, cum dicitur, *neque per Filium suam subsistentiam habentem*.

210 Cæterùm si attendatur Ephesinæ Synodi decretum, post recitatam Nestorii Symboli expositionem, & post pronunciata anathematismata ab Episcopis à Nestorio deceptis, dici non poterit eam approbasse dictum Nestorii, de Spiritus Sancti à Filio, aut per Filium Processione, etsi explicitè de hoc dogmate minimè actum fuerit: Damnatur namque eo Decreto dogma falsum Nestorii, damnantur omnia, quæ ea expositione impiè asserta sunt à Nestorio de Filii Dei incarnatione, & quæ subnexa sunt: „ Simili etiam mo- „ do, *inquiunt Patres*, si qui inventi fuerint „ vel Episcopi, vel Clerici, vel Laici, sive „ sentire, sive docere ea quæ continentur in „ oblata expositione à Charisio Presbytero de „ Unigeniti Filii Dei Incarnatione, sive scelerata & perversa Nestorii dogmata, quæ „ & subnexa sunt, subjaceant sententiæ san- „ ctæ hujus & universalis Synodi. Et ita apparet, quod si quid præter rectam fidem „ continebatur in expositione, vi hujus de- „ creti, damnationi subjecit.

211 De reprehensione porrò Theodoreti ad IX. Cyrilli Anathematismum, certè non tacuit Cyrillus, suamque suscepit defensionem, & se defendendo, probavit Spiritum Sanctum à Patre procedere & Filio, licèt non cum hac expressione verborum: ait namque in defensione ad objecta Theodoreti contra IX. Anathematismum: „ Factus est necessariò „ anathematismus, non adversùs eos, qui „ dicunt clarificatum à Spiritu Sancto Jesum, „ hoc est, inhumanatum Dei Verbum; sed „ potius contra illos, qui impudenter eum „ virtute per Spiritum, tanquam aliena usum „ dicunt: Meminimus enim eum apertè di- „ xisse de Sancto Spiritu: *Ille me clarificabit*. „ Novimus ad hæc Sancti Spiritus operatio- „ ne conterentem nequissimas, immundasque „ virtutes: sed non ita dicimus eum, sicut „ unumquemque scilicèt Sanctorum, virtute „ Spiritus Sancti, tanquam aliena usum. Erat „ enim & est ejus Spiritus, sicut certè & Pa- „ tris. Et hoc nobis bene satis explanabit „ Divinus Paulus scribens. *Qui autem in* „ *carne sunt, Deo placère non possunt. Vos* „ *autem non estis in carne, sed in Spiritu: si* „ *tamen Spiritus Dei habitat in vobis*. Si quis an-

„ *autem Spiritum Christi non habet, hic non est ejus*. Procedit enim ex Deo & Patre Spiritus Sanctus secundùm Salvatoris vocem: sed non est alienus à Filio; omnia enim habet cum Patre; & hoc ipse edocuit, dicens de Spiritu Sancto: *Omnia quæcumque habet Pater, mea sunt; Propterea dixi vobis, quia de meo accipiet & annuntiabit vobis*. Ergò clarificavit quidem Jesum Spiritus Sanctus mirabilia operantem; verumtamen ut Spiritus ejus, & non aliena virtus, & eo præstantior, secundùm quod intelligitur Deus. Non blasphemavimus igitur in Sanctos Angelos, nec in Prophetas, sicut dicere præsumpsit, qui solummodò accusare novit. *Hactenus Cyrillus*. Et in explicatione ejusdem Anathematismi exhibita Synodo, ait: „ Etsi Unigenitum Dei Verbum, homo factum est, mansit tamen Deus, omnia præter solam paternitatem cum Patre communia habens; Spiritumque Sanctum, qui ex ipso est, ipsique essentialiter inest, proprium habens, Divinæ potentiæ signa operabatur. *Hæc ille*. Ubi apertè dicit Spiritum Sanctum ex Filio quoque esse, cùm dicit, *ex ipso est*; esse autem ex Filio nil aliud est, quàm procedere à Filio. Et in defensione ad objecta Orientalium, pariter ad IX. Anathematismum similia docet; inquiens: „ Proprius est enim ejus Spiritus Sanctus, quemadmodùm scilicèt est Dei Patris; operatur autem sicut Pater per Spiritum, ità & Ipse. Itaque quamvis diceret Judæis: *multa bona opera ostendi vobis à Patre meo*. Et *à me ipso non loquor: Pater autem in me manens, ipse facit opera*; rursus tamen alicubi dicebat: *Si autem ego in Spiritu Dei ejicio Dæmonia*; operationem per Spiritum referens in se & Patrem, propter identitatem substantiæ. *Hæc & alia ibi*.

212. At inquiunt Græci, Theodoreti reprehensiones ad Cyrilli Anathematismos recitatæ fuere in plena Ephesina Synodo, & audientes Patres Theodoretum dicentem, Spiritum Sanctum, neque ex Filio, neque per Filium habere existentiam, tacuerunt, nihil dignum fortè reprehensione in eo Theodoreti dicto dignoscentes; quoniam verosimilè non est eos siluisse, si quid contra fidei dogma in verbis Theodoreti deprehendissent. Eorum ergò silentium approbatio dogmatis fuit.

213. Respondet Bessation in præcitata oratione Dogmata Cap. 6. ex silentio Patrum Ephesinæ Synodi non rectè inferri eos approbasse dogma Theodoreti; quoniam Theodoretus, duo dixit: Spiritum Sanctum videlicèt, nec ex Filio esse, & nec per Filium subsistere: Atqui per Filium subsistere doctrina est complurium Sanctorum Patrum; & tamen Concilium quoad utramque partem tacuit: si ergo ex ejusmodi silentio, inferri liceret, Synodum dogma Theodoreti approbasse, sequeretur, quod Concilium approbasset, non solùm Spiritum Sanctum non esse ex Filio, verùm nec quod subsistentiam haberet per Filium: & ita reprobasset dicta omnium illorum Patrum, qui asserunt Spiritum Sanctum per Filium subsistere, quod nec Græci ipsi prætendunt, tùm etiam multi Patres Græci etiam post Synodum Ephesinam scripserunt, Spiritum Sanctum procedere ex Patre per Filium, quod idem est, etiam juxta Græcorum Phrasim, ac subsistere per Filium, uti sunt Sanctus Maximus, Tharasius, & Joannes Damascenus; & hic præcipuè, qui licèt fateatur Spiritum Sanctum non procedere ex Filio, apertis tamen verbis dicit, ex Patre procedere per Filium. Non est ergo verosimile, hos & alios Patres dicere voluisse, Spiritum Sanctum ex Patre per Filium procedere & subsistere, si Sacra Ephesina Synodus tacendo, dicta Theodoreti comprobasset.

214. Sed quis nescit in V. Synodo œcumenica, ab ipsis Græcis Patribus damnata esse Theodoreti scripta adversùs XII. Capitula S. Cyrilli? In Anathematismo namque XIII. hæc leguntur: „ Si quis defendit impia Theodoreti scripta, quæ contra rectam fidem & contra primam Ephesinam Sanctam Synodum, & Sanctum Cyrillum & duodecim ejus Capitula exposuit, & omnia quæ conscripsit pro Theodoro & Nestorio impiis, & pro aliis, qui eadem prædictis Theodoro & Nestorio sapuerunt, defendens eos, & eorum impietatem, & propter hoc impios vocans Doctores Ecclesiæ, qui unitatem secundùm subsistentiam Dei Verbi ad carnem confitentur, & non anathematizat ea, & eos qui similia eis sapuerunt, vel sapiunt, insuper autem & omnes, qui scripserunt contra rectam fidem, & Sanctum Cyrillum, & duodecim ejus Capitula, & usque ad mortem in tali impietate permanserunt, talis, anathema sit. *Hæc ibi*. Constat ergò in hac Generali Synodo approbatam & receptam esse Cyrilli traditam in duodecim Anathematismis doctrinam, damnata verò, quæ adversùs eandem doctrinam scripserat Theodoretus, tunc temporis Nestorii Fautor, atque Defensor.

215. Deinde eundem ipsum Theodoretum sua adversùs rectam fidem & duodecim S. Cyrilli Capitula, retractasse scripta, testatur Pelagius II. Papa in Epistola data ad Eliam Aquilejensem, aliosque Istriæ Episcopos, ubi Capitolo XX., ita scribit: „ Neque enim omnia Theodoreti scripta damnamus, sed sola quæ contra duodecim Cyrilli Capitula, sola quæ contra rectam fidem, aliquando scripsisse monstratur. Quæ tamen & ipse damnasse cognoscitur, qui in Sancta Chalcedonensi Synodo, vera confessus invenitur: nam quomodo post errorem rectè sapiat, & ea quæ prius scripserat, & ea quæ in Chalcedonensi Synodo ab illo sunt gesta, manifestant. *Et post plura subjungit*. Quis

non

„ non videat quanta temeritate plenum sit, „ Theodoreti scripta superbiendo defendere, „ quæ eundem ipsum constat, recta post pro- „ fitendo, damnasse. *Hactenus Pelagius.*

216 Deinde in Romana Synodo sub Gelasio Papa celebrata Anno Domini CDXCIV. quadraginta & tres annos post œcumenicam Chalcedonensem Synodum, in Decreto de Canonicis & Apocryphis Scripturis, recepta sunt, absque ulla exceptione & indifferenter omnia opuscula Beati Cyrilli Alexandrini: *Item*, inquit, *opuscula Beati Cyrilli Alexandrini Episcopi*: idest, suscipit & veneratur Sancta Romana Ecclesia. Et ex hoc sequitur profiteri se recipere etiam duodecim Capitula, quæ Beatus Cyrillus scripsit adversùs Nestorium. Non tamen sic recepit Theodoreti, adversùs eadem Capitula scripta, damnata postea in v. Synodo, & à Pelagio Romano Pontifice pro damnatis habita, ut antefati sumus; & denique à Magno quoque Gregorio rejecta, ut ex ejus Epistola data ad Joannem Episcopum Constantinopolitanum lib. 5. Epistola 24. perspicuum fit, scribente: *Scripta quoque Theodoreti, per quæ Beati Cyrilli fides reprehenditur, ausu dementiæ prolata refutantur*. Videant ergo Græci qualem vim habeat argumentum desumptum ex scriptis Theodoreti adversùs Cyrillum, & ex silentio Ephesinæ Synodi.

217 Instant Græci, nonnulla Sanctorum Patrum testimonia in medium producentia: Et primò loco afferunt illud Dionysii Areopagitæ in lib. de Divinis Nominibus Cap. 2. dicentis: *Solus fons consubstantialis Deitatis est Pater*. Secundò citant Basilium Magnum in Epistola 43. scribentem: *Nullam secundùm propriam rationem communionem habet Filius cum Patre*. Tertiò loco proferunt S. Gregorium Nazianzenum in Oratione 24. ad Episcopos, qui venerant ex Ægypto, ubi ait: *omnia quæ habet Pater, habet etiam Filius, excepta causalitate*. Quartò denique loco adducunt S. Joannis Damasceni testimonia, deprompta, ex lib. 1. de Fide Cap. 7. & 8. ubi primò ait: *Spiritus Sanctus à Patre procedit, & in Filio quiescit*. Secundò dùm infra dicit: *Spiritum Sanctum dicimus ex Patre, ex Filio non dicimus*. Tertiò cum ait: *Spiritus Sanctus ex Patre quidem est, non autem ex Filio*. Et denique lib. 1. Cap. XI. inquiens: *Spiritum per Filium esse dicimus, ex Filio non dicimus*. Addunt etiam & illud Theophilacti in Cap. 3. Joannis ajentis: *Sane Latini malè hæc exponentes, & minus rectè intelligentes, dicunt, quod Spiritus etiam ex Filio procedat*. Sed hoc testimonium parùm attendimus, utpotè Doctoris scribentis tempore Schismatis, ac Græcis in hoc dogmate adhærentis: unde & prioribus dumtaxat testimoniis nostrum est satisfacere.

218 Ad primùm ergo testimonium depromptum ex verbis Deiferi Dionysii Areopagitæ, dicimus utique verum esse solum Patrem fontem esse super substantialis Deitatis, quia à Patre accipit esse Filius, & à Patre quoque principaliter Spiritus Sanctus. Non enim excluditur, quin Pater sit fons totius Deitatis, quamvis Spiritus Sanctus procedat quoque à Filio, quoniam, ut supra fati sumus, quod Spiritus Sanctus à Filio procedat, à se non habet Filius, sed à Patre, qui omnia dedit Filio, sola excepta Paternitate: & ideo optimè salvatur, quod Pater fons sit totius Deitatis, licèt Spiritus Sanctus, à Filio quoque simul & à Patre procedat. Et S. Athanasius in lib. de humana natura suscepta, ex sacris literis, præcipuèque Joannis Cap. IV. & Cap. VII. Deum comparat Fonti, aquæ verò ex Fonte dimananti, Spiritum Sanctum: & tamen non negat Filium quoque esse Fontem Spiritus Sancti: unde adducens illa psalmistæ verba psal. 35. *Quoniam apud te est Fons vitæ*, concludit dicens: *Noverat enim apud Patrem Filium esse Fontem Spiritus Sancti*. Et S. Epiphanius in Panario hæresi 69. non abnuit asserere, Patrem esse Fontem Filii, Filium Fontem Spiritus Sancti, Fontem ex Fonte: *Quo ostendat*, inquit, *Fontem ex Fonte, ex Patre & Unigenitum Spiritum Sanctum*.

219 Deinde Leontius Episcopus, ut habetur in historia Concilii Nicæni primi apud Gelasium Cyzicenum Cap. 22. explicans Philosopho Trinitatis mysterium, utique Deū Patrem Fontem vitæ appellat, juxta illud psal. 35. *apud te est Fons vitæ*, Fontemque luminis esse fatetur, addens psalmista: *& in lumine tuo videbimus lumen*, sed lumen quoque esse Filium dicit, lumen Spiritum Sanctum ex eodem lumine. Unde recitatis psalmistæ verbis, ait: „ Fontem vitæ Deum & „ Patrem appellans: ad Filium verò loquens: „ siquidem Pater est in Filio, & Filius in Patre: „ lumen autem ipsum Filium nominat, in quo „ lumine testatur videndum esse lumen, Spi- „ ritum Sanctum: *In lumine*, inquit, *tuo* „ *videbimus lumen*. Fons enim vitæ ac lumi- „ nis verè est Pater; lumen etiam est Filius „ ex Patre lumine; Lumen etiam est Spiritus „ ex eodem lumine. *Hæc ille*. Est ergo Filius lumen ex Patris lumine, qui Fons est totius luminis, est quoque & Spiritus Sanctus lumen ex eodem lumine Patris emanato jam in Filio, & ita tertium lumen ex lumine Patris & Filii, licèt principaliter dicatur de Patre, à quo & Filius accipit esse lumen. Clariùs tamen Epiphanius in Anchorato, secundùm eandem luminis metaphoram, Trinitatem explicans, ait: „ Audi ò bone, quod Pater ve- „ ri Filii est Pater, totus lux, & Filius veri „ Patris, lux de luce, non sicut facturæ, „ aut creaturæ nomine solùm, & Spiritus „ Sanctus, Spiritus veritatis est, lux tertia „ à Patre & Filio. *Et infra*. Spiritus Sanctus, „ *ait*, ex Patre & ex Filio solus est lux veritatis.

220.

220 Ad secundum, dicendum, Basilium eo in loco optimè fateri, Filium, secundùm propriam notionem, nullam habere communionem cum Patre, quoniam notio propria Filii, ipsamet filiatio est, quæ nullam cum Patre communionem habet, nec per eam Filius cum Patre: quemadmodùm nec Pater, secundùm paternitatem, quæ est propria Patris notio, nullam habet cum Filio communionem. Alitèr enim locutum esse Basilium, quoad Spiritus Sancti processionem, lib. 3. contra Eunomium, satis suprà demonstravimus: Non est ergò, ut diutiùs in explicanda hujus sanctissimi Doctoris mente immoremur.

221 Ad testimonium porrò desumptum ex Oratione 24. Sancti Gregorii Nazianzeni, dicentis: omnia, quæ habet Pater, habere & Filium, causalitate exceptâ, dicimus, Sanctum Gregorium loqui de causalitate, respectu ejusdem Filii, quæ est ipsius Patris proprietas, Filio prorsùs incommunicabilis, ac si diceret: omnia, quæ Patris sunt, Filius habet, præter esse Patrem. Undè postea idem Sanctus Doctor, conferens Spiritum Sanctum cum Filio, subjungit: *Omnia, quæ habet Filius, habet Spiritus Sanctus, exceptâ filiatione*, idest, exceptâ proprietate personæ Filii. Et certè alibi, puta Orat. 37., magis astruit, quàm destruat Spiritus Sancti processionem à Filio: Comparat enim ibi Sanctissimam Trinitatem cum tribus humanis Personis: Patrem nimirùm Adæ comparat, quoniam, sicut Adam à nulla creata persona originem traxit, sic Æternus Pater à nulla neque increata persona accipit esse. Filium porrò Evæ comparat; quoniam, sicut Eva ex sola Adami substantia processit, sic Filius à solius Patris substantia emanavit. Spiritum denique Sanctum Seth comparat, ex Adamo, & Eva producto; adeòut inferri liceat, Spiritum Sanctum, de hujus sanctissimi Doctoris mente, à Patre, & Filio suum esse accipere, sicut Seth ab Adamo acceperat & Eva.

222 Ad illud denique Damasceni, diversimodè ipsum locutum dicimus; lib. enim 1. de Orthodoxa Fide, cap. 18., asserit, Spiritum Sanctum Filii esse imaginem, quemadmodùm Filius est Patris imago; ait ergò: *Imago Patris est Filius, & Filii Spiritus, per quem Christus habitans in homine, dat ipsi, ut ad imaginem sit*. Ex quo loco, Sanctus Gregorius Nazianzenus posset rectè inferre, Spiritum Sanctum esse ex Filio; quoniam idem Sanctus Doctor infert, Filium ex Patre esse, quia Patris est imago; scribit namque Oratione 26. *Imago dicitur Filius Patris, tanquàm consubstantialis Patri, & quia ex illo est, non autem ex hoc Pater*. Ergò, si Spiritus Sanctus est imago Filii, erit talis, quia Filio consubstantialis, & quia ex Filio est, licèt non ex hoc sit & ipse Filius. In eâdem porrò Orat., cap. 13., asserit apertè, Spiritum Sanctum procedere à Patre per Filium: *Sed & Filii Spiritus est*, inquit, *non tanqaàm ex ipso, sed quòd per ipsum ex Patre procedat. Solus, enim Pater principium est*. Et ideò, cùm cap. xi. dixerat: *Ex Filio autem Spiritum Sanctum non dicimus, sed eum Filii Spiritum nominamus*, non voluit omninò adimere à Spiritu Sancto processionem à Filio, semèl quòd posteà fateatur à Patre procedere per Filium, sed solùm excludere voluit à Filio rationem causæ principalis; designans per præpositionem, *ex*, causam principalem; per præpositionem, *per*, causam minùs principalem; & quoniam Pater est principalis causa processionis Spiritus Sancti, cùm sit fons, & origo totius Trinitatis, ideò dixit: *Ex Patre esse profitemur. Ex Filio autem Spiritum non dicimus*. Et cùm Filius sit etiam causa, seù principium Spiritus Sancti, habeatque in eum actionem productivam, licèt non principaliter, quia omnia, quæ habet Filius, habet à Patre, & hoc idem, quòd est spirare Spiritum Sanctum, à Patre pariter habet: Ideò idem Doctor cap. XIII. dixit, Spiritum esse Filii, non tamen ex Filio, sed ex Patre per Filium, idest, per actionem productivam Filii terminatam ad Spiritum Sanctum, non tamen exclusâ actione productivâ Patris, veluti principaliori, explicatâ per præpositionem illam, *ex*, scilicet, *ex Patre*.

223 Denique idem Damascenus, cap. xv. ejusdem libri, loquens de Patre, ait: *Et productor per Verbum explanantis Spiritus*, quæ verba explicant Spiritus Sancti processionem à Filio, ex sententia Joannis Bechi Patriarchæ Constantinopolitani, viri catholici, qui in Pseudosynodo Constantinopolitana, jussu Andronici senioris, schismaticorum fautoris, celebratâ Anno Domini DCCLXXXIV., interpellatus in Synodo, ut sententiam suam de Spiritus Sancti processione proferret, respondisse inter alia, refert Pachymeras lib. 7. Hist. Græc. „ Si eam quoquè, quæ Patrum est, „ exposcis, nullo modo fidei Symbolo ad- „ versariam, sed explicationem, & declara- „ tionem potiùs eorum, quæ in Symbolo „ sunt, profitemur. Invenimus in sacris li- „ teris, Spiritum Sanctum exhiberi, dari, „ mitti, provenire eum ex Patre per Filium, „ in nonnullis etiam Patribus habetur pro- „ cedere; ait verò & magnus Damascenus „ Joannes: *Et productor per Verbum Spiritus*, „ agnoscimus autem idem esse, & producto- „ rem, & causam. *Et infrà subjungit*: Patrem „ causam per Filium Spiritus dicimus, cùm „ productor in locum causæ accipiatur.

224 Arguunt indè Græci à ratione, quarum prima est: quòd est ejusdem, ac unius Spiritus, una tantùm causa, unumque principium esse debet: semèl autem, quòd dicatur, Spiritum Sanctum æquè à Filio ac à Patre subsistentiam recipere, & procedere: duæ essent ejusdem Spiritus causæ, duaque prin-

cipia. Seeunda ratio est; quoniam aut Pater est sufficiens Spiritus Sancti causa, vel principium, aut non: secundum, diei non potest, nè cogamur asserere, Patrem à Filio accipere aliquid, aut in Patre sine consortio Filii impotentiam aliquam ponere. Si primùm: ergò poterit ipse solus producere Spiritum Sanctum sine consortio operationis Filii, & sic se solo eum producere profitendum erit. Tertia illorum ratio est; quia si Spiritus Sanctus procedit à Filio, ipse Filius proximior erit Patri, quàm Spiritus Sanctus, quoniam Spiritus Sanctus duplici proprietate distingueretur à Pstre, Filius verò una dumtaxat; & ità Spiritus Sanctus videretur quoquè minor Filio, atque impotentior, cùm nullius sit causa, aut principium, quandò Filius esset causa, & principium Spiritus Sancti.

225 Ad primam rationem respondemus, nos non admittere duo principia productiva Spiritus Sancti, & si profitesmur à Patrè, & Filio procedere Spiritum Sanctum, prout Gregorius X. in Synodo generali Lugdunensi se declaravit, inquiens: „ Fideli, ac
„ devotâ professione fatemur, quòd Spiritus
„ Sanctus æternaliter ex Patre, & Filio, non
„ tanquam ex duobus principiis, sed tan-
„ quàm ex uno principio, non duabus spi-
„ rationibus, sed unica spiratione procedit.
„ Hoc professa est hactenùs, prædicsvit, &
„ docuit: Hoc firmiter tenet, prædicst, pro-
„ fitetur, & docet sacrosancta Romana Ec-
„ clesia, Mater omnium Fidelium, & Magi-
„ stra. *Et infrà*. Sacro approbante Conci-
„ lio, dsmnamus & reprobamus omnes, qui
„ negare præsumpserint, æternaliter Spiri-
„ tum Sanctum ex Pstre, & Filio procedere;
„ sivè etiam temerario ausu asserere, quòd
„ Spiritus Sanctus ex Pstre, & Filio, tan-
„ quàm ex duobus principiis, & non tan-
„ quàm ex uno procedat. *Hactenus Gregorius*.

256 Itaque fatemur, Patrem, & Filium, etsi æquè spirent, & producant Spiritum Sanctum, non esse duo principia, duos utique spirantes, unum tamen principium; quoniam nec Pater spirat per id, per quod distinguitur à Filio, & proprium solius est Patris; nec Filius spirat per id, quod est proprium Filii, & per quod à Patre secernitur, sed uterque producunt Spiritum Sanctum per id, quod est ipsis commune: Certè non est in Patre paternitas principium spirandi, nec in Filio filiatio, per quas proprietstes adinvicem secernuntur Pater & Filius, sed est divina & fœcunda voluntas, quæ cùm sit una & eadem, cum & eadem Divina essentia in Pstro & Filio; indè fit, quòd sit unum & idem principium, in duobus tamen distinctis suppositis. Et hoc apparet etiam in operibus Dei ad extrs, ubi non solus Pater Mundum condidit, sed simul Pater, Filius, & Spiritus Sanctus, quoniam, ut Theologi loquuntur, opera Trinitatis ad extra sunt indivisa; & tsmen Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus non dicuntur tres causæ, aut tria principia Mundi conditi, qui unus est, sed una causa, unumque principium Deus unus in tribus suppositis distinctis, qui per suam omnipotentem voluntatem universa condidit; quæ omnipotens voluntas, cùm sit in tribus Divinis suppositis, quamvis supposits sint tria, unicum tamen est creandi principium, unicavè causa. Sicut ergò propter unitatem essentiæ, & voluntatis in tribus unicà actione Mundus creatur, & unum est conditi Orbis principium, ità quoquè propter eandem essentiam & voluntatem in Patre & Filio, Pater & Filius unum tantùm sunt Spiritus Sancti principium, cùm & unâ actione, sivè spiratione utrique communi, propter unitatem potentiæ spirativæ, scilicet voluntstis, spirent Spiritum Sanctum. Et hoc pacto loquitur S. Anselmus in lib. de processione Spiritus Sancti, cap. 9., ubi ait: „ Sicut
„ non credimus, Spiritum Sanctum esse de
„ hoc, undè duo sunt Pater & Filius, sed
„ de hoc, in quo unum sunt; ità non dicimus
„ duo ejus principis, sed unum principium.
„ Quippè, cùm dicimus, Deum principium
„ Creaturæ, intelligimus Patrem, & Filium,
„ & Spiritum Sanctum unum principium,
„ non tria principia, sicut unum Crestorem,
„ non tres Creatores, quamvis tres sint, Pa-
„ ter, & Filius, & Spiritus Sanctus; quo-
„ niam per hoc, in quo unum sunt, non per
„ hoc, in quo tres sunt, est Pater, & Filius,
„ & Spiritus Sanctus, Principium, sivè Crea-
„ tor. Sic igitur, quamvis Pater sit princi-
„ pium, & Filius sit principium, & Spiritus
„ Sanctus sit principium, non tamen sunt
„ tria principia, sed unum: Ità cùm Spiri-
„ tus Sanctus dicitur esse de Patre, & Filio,
„ non est de duobus principiis, sed de uno,
„ quod est Pster & Filius. *Ità Anselmus*.

227 Ad secundam rationem concedimus, Pstrem esse sufficiens principium producendi Spiritus Sancti, nec indigere auxilio Filii ad spirandum, quasi accipiat à Filio vim spirandi, vel quasi sine Filii auxilio esset impotens, hæc fateri blasphemum esset: Non ergò ex Patris insufficientia oritur, quòd cum Filio producat Spiritum Sanctum, sed ex naturali ordine Divinarum Personarum, quoniam priùs ordine & origine intelligitur Filius, quàm Spiritus Sanctus, qui est origine posterior Filio, etsi in æternitate semper fuerint: sicut enim operatio intellectus naturaliter præcedit operationem voluntatis; sic in Divinis priùs intelligimus, Deum operari per intellectum, quàm per voluntatem; & cùm Filius procedat à memoria fœcunda Pstris, ab intellectu scilicet per essentism fœcundato, & Spiritus Sanctus procedat per voluntatem, ideò præintelligitur, secundùm nostrum modum

dum intelligendi, generatio Filii ad Spiritus Sancti processionem: Et ita esse in Filio omnia, quæ Patris sunt, paternitate exceptâ, antequàm Pater intelligatur operari per voluntatem, ac inde fit, quòd cùm exit in actum per voluntatem, intelligitur jam voluntas in Filio, & sic infertur, quòd actus ille procedat à Patre & Filio: Non ergò ex Patris imbecillitate oritur, quòd Spiritus procedat ab utròque, sed ex naturali ordine Divinarum Personarum, qui facit, ut dùm spiratur Spiritus Sanctus, eadem vis spirandi sit in utroque, Patre scilicet & Filio. Et eâdem de causâ dicuntur tres Personæ Mūdum creare, licèt unum principium creandi sit, quoniam eadem vis creandi est in tribus. Nemo certè dicere audebit, Patrem non esse sufficiens ptincipium creandi Orbem, & quòd indigeat auxilio Filii & Spiritus Sancti, quia simùl cum eis universa creavit: Ergò neque in casu de processione Spiritus Sancti idem fateri licebit; eadem namque est ratio, quæ refertur ad unitatem principii creandi communia tribus, dum creat; & ad unitatem principii spirandi commnis duobus, dum spirat.

228 Ad tertiam verò rationem dicimus, Spiritum Sanctum non plùs distare, ac differre à Patre, quàm Filius, quoniam solâ passivâ spiratione, per quam constituitur in esse Personæ distinctæ, secernitur æquè à Patre & Filio, sicut Filius à Patre solâ secernitur Filiatione: constitutiva enim Divinarum Personarum sunt illarum distinctiva. Sic Pater constitutus per paternitatem, per eam à Filio secernitur, Filius à Patre per Filiationem, qua in esse Filii constituitur: Spiritus verò Sanctus constitutus in esse Spiritus Sancti per spirationem passivam, per eam distinguitur à Patre & Filio. Nec Paternæ substantiæ est una Persona alterâ proximior, cùm ambæ à Patre immediatè procedant, ab eoque Divinitatem totam accipiant, licèt una nascendo, alia producendo; una scilicet per generationem, altera per spirationem, sivè processionem. Spectato tamen ordine Personarum, non tàm immediatè se habere ad Patrem videtur Spiritus Sanctus, ac Filius, sed hujusmodi ordo naturarum non facit differentiam. Si porrò quis dicat in eo sisti discrimen, quod Filius spirat cum Patre spirante, & Spiritus Sanctus non generat cum Patre generante, concedimus hoc discrimen, quod oritur, ut præfati sumus, ex naturali ordine Divinarum Personarum: Sed hoc nullam imperfectionem ponit in Spiritu Sancto, nec majorem perfectionem dat Filio, quam non habeat Spiritus Sanctus. Si enim Spiritus Sanctus à solo Patre procederet, non majorem perfectionem haberet, ac habeat procedendo à Patre, & Filio; sicut nec ex eo, quod Pater solus generaret, & spiraret, esset majoris perfectionis, ac si solus non generet, & solus non spiret: ergò nec Filius est majoris perfectionis per hoc quòd spiret, ac esset, si non spiraret.

229 Instant insuper Græci: Si spiratio Spiritus Sancti communis est Patri & Filio, cùm Personæ proprietatibus distinguantur, una erit Patris & Filii Persona. Tùm quia procedens Spiritus Sanctus à Patre & Filio, duplici relatione referri necesse est ad Patrem & Filium, & proindè compositionem non evitabit. Item si perfecta est processio Spiritus Sancti à Patre, superfluum est, ut quoquè à Filio procedat. Item, si quia naturâ unum sunt Pater & Filius, ideò, ut ex Patre, ità ex Filio concedendum est procedere Spiritum Sanctum, sequitur, quòd cùm Spiritus Sanctus sit naturâ idem cum Patre, & ambo sint unum naturâ, idem Spiritus Sanctus cum Patre generet Filium. Deniquè, si Spiritus Sanctus procederet à Patre & Filio, sequeretur, ipsum Spiritum Sanctum Nepotem esse Ætni Patris. Sic arguunt cum suo Photio, & post Photium Græci schismatici; sed meo judicio in doctrina de Sancta Trinitate parùm instructi, minùsvè versati.

230 Itaque ad primum respondendo dicimus, Græcos, sic arguentes, nescire veram Sanctorum Patrum Theologiam, docentium, Divinas Personas distingui per hypostaticas proprietates, per quas & constituuntur. Non enim, ut antefati sumus, Filius à Patre distinguitur per spirationem activam, quæ notionalis est, non personalis proprietas: benè verò per filiationem proprietatem personalem, & ejusdem Filii constitutivam; sicut & Pater à Filio secernitur per paternitatem, quæ est proprietas Patris constitutiva: Spiritus Sanctus verò à Patre & Filio per spirationem passivam, qua in esse Spiritus Sancti constituitur, pariter & distinguitur. Spiratio autem activa non est proprietas personalis Patris & Filii, undè etsi utrique communia, non perindè una persona, cùm per eam nec Pater constituatur, nec Filius; quoniam per eam, nec Pater subsistit, nec Filius: Pater enim & Filius præintelliguntur subsistere ad spirationem activam, prout Theologi omnes fatentur.

231 Ad secundum, negamus ex ejusmodi à Patre & Filio processione sequi in Spiritu Sancto compositionem aliquam, quoniam nec duplicem existentiam accipit Spiritus Sanctus procedendo à duobus, nec duplicem subsistentiam; non enim duplici realatione refertur ad Patrem & Filium, sed unicâ tantùm: eâdem enim passivâ spiratione numero, qua refertur ad Patrem, refertur ad Filium, quoniam ratio formalis terminandi eandem relationem, una, atque eadem in Patre est, ac in Filio. Et sicut unica est spiratio activa, qua procedit Spiritus Sanctus, licèt in duobus, ita una est spiratio passiva, qua Spiritus Sanctus refertur ad Patrem & Filium, ex

quo ratio terminandi, ut fati sumus, una sit, quamvis in duobus. Quòd si velint fortassè in Filio reponere aliquam compositionem propter dualitatem relationum in Filio existentium, putà activæ spirationis & filiationis, cùr non in Patre asseritur eadem compositio, eâdem militante ratione? Et si à solo Patre procederet, in Patre fateri deberentur præfatæ duæ relationes, & tamen non auderent asserere aliquam in Patre compositionem, ità nec in Filio asserenda est, licèt in eo duplex ista ponatur relatio. Militat ergò ratio illa generalis, non omnem pluralitatem facere compositionem, sed eam, quæ est eorum tantùm se habentium per modum actus, & potentiæ: Qua de causa, etsi in Divinis admittantur plura distincta, cùm non se habeant per modum actus, & potentiæ, nullam Theologi in Deo compositionem agnoscunt.

232 Ad tertium, non negamus perfectam esse processionem à Patre, sed asserimus perfectam esse quoquè à Filio, quoniam nec vis spirandi, quæ est in Patre, nec ipsa spiratio, aut processio, diversa est à vi spirandi, sivè spiratione, aut processione, quæ est in Filio, & à Filio; sicut enim vis creandi, quæ est in Patre, perfecta est, & in Filio quoquè & Spiritu Sancto pariter perfecta, ità & vis spirandi; & sicut non rectè concluditur in Patre, est perfecta vis creandi universum, ergò superfluum est, ut eum Filio & Spiritu Sancto creet: sic pariter non sequitur in casu de processione, quoniam, ut suprà fati sumus, non ex imbecillitate virtutis spirativæ in Patre oritur, ut Spiritus Sanctus à Flio quoq; procedat, sed ex naturali ordine Divinarum Personarum.

233 Ad quartum dicimus, non eò præcisè, quia Pater & Filius unum sunt, Spiritus Sanctus procedit à Patre & Filio; nam hac ratione utique, cùm Spiritus Sanctus unum sit cum Patre & Filio, dici posset, Spiritum Sanctum generare Filium, immò & producere seipsum: Procedit ergò Spiritus Sanctus à Patre & Filio, quia vis spirandi, quæ est in Patre, non intelligitur exire in actum, nisi postquàm intelligitur communicata Filio. Cæterùm de Sancta Trinitate orthodoxa doctrina est, quòd Pater per intellectum & memoriam fœcundam generat Filium, & quòd Filius sit terminus adæquatus intellectus Patris operantis, ac per hoc, licèt ex Filio, unà cum essentia communicetur intellectua, non proindè Filius eodem intellectu alium Filium generat, ex quo ipse sit adæquatus terminus potentiæ intellectivæ: Spiritus indè Sanctus est terminus adæquatus potentiæ volitivæ, Divinæ scilicet voluntatis; & ità quamvis voluntas cum essentia communicetur Spiritui Sancto, ut est in eo, utpotè in suo adæquato termino, non potest ulteriùs ad intra in alium actum exire, & alium Spiritum producere, sicut nec alium Filium intellectus, ut est in Filio. Licèt ergò Spiritus Sanctus & Pater unum sint naturà, non proindè sequitur, Spiritum Sanctum posse generare Filium, quia vis generandi, antequàm intelligatur in Spiritu Sancto, præintelligitur in suo termino adæquato.

234 Ad ultimum deniquè dicimus, non convenire Spiritui Sancto, procedenti à Patre & Filio, rationem Nepotis: Nepos enim generatur à Filio, & diversâ generatione, quà ipse à Patre generatur. Sempronius generat Cajum, Cajus Titium, qui est Nepos Sempronii; sed Titius generatur à Cajo diversâ generatione ab illa, qua Sempronius genuit Cajum, & in Titium nullam proximam actionem habet. Atqui Spiritus Sanctus in primis non generatur à Filio, & dùm procedit à Filio, æquè & eâdem actione procedit quoquè proximè, & immediatè à Patre; Nepos ergò Patris dici non potest, & quia non generatur, & quia in eum Filius non habet specialem actionem, quam non habeat & Pater.

CAPUT X.

De Nuptiis, & Clericorum cœlibatu.

235 Ecclesiam Latinam damnare Nuptias, est mera Photii calmnia, quam posteà Lutherus, Calvinus, & alii de illorum Schola renovarunt: Prohibet utique, nè in Sacris constituti Clerici uxorem ducant; hoc autem non est damnare nuptias; non enim prohibet ex eo quod censeat, malas esse nuptias, ut Marcion, & quidam alii hæretici antiqui fatebantur, sed propter excellentiam Sacerdotii, Sacrorumque Ordinum, & ministerii, ad quod in Sacris constituti, sunt deputati; & hoc ex antiquissima Patrum traditione, prout infrà ostendemus. Si enim Ecclesia Latina benedicit nuptias, quomodò damnat nuptias? Si Matrimonium, ut unum ex septem à Christo Domino institutis Sacramentis, recipit, & veneratur, qua fronte Photiani, aliique hæretici audent asserere, Latinam Ecclesiam damnare nuptias? Apparet ergò manifesta calumnia.

236 Sancta itaque Romana Ecclesia nuptias, ut bonas, approbat, Virginitatem verò, ut meliorem, juxtà Apostoli sententiam, in 1. ad Corinth. cap. 7. vers. 38. *Qui matrimonio jungit Virginem suam, benè facit; & qui non jungit, meliùs facit.* Non comparat nuptias Virginitati, ut malum bono, sed ut bonum meliori bono, bonæ sunt nuptiæ, quas Christus Dominus suâ præsentiâ in Cana Galileæ honorare dignatus est. Bona quoquè est virginitas, & nuptiis melior, & ideò de Virgine, non de corrupta, nasci voluit. Et hæc est Sanctorum Patrum doctrina: Sic S. Ambro-

brosius lib. 1. de Virginibus inter multa, ait: „ Quid est castitas Virginalis, nisi expers „ contagionis integritas? Atque ejus aucto„ rem quem possumus existimare, nisi imma„ culatum Dei Filium, cujus caro non vidit „ corruptionem, Divinitas non est experta „ contagionem? Videte igitur quanta Virgi„ nitatis merita sint. Christus ante Virginem, „ Christus ex Virgine: à Patre quidem na„ tus ante secula, sed ex Virgine natus ob „ sæcula. Spectate aliud Virginitatis meri„ tum: Christus virgo Virginis Sponsus, & „ si dici potest, Christus Virgineæ castitatis. „ Virginitas enim Christi, non Virginitatis „ est Christus. *Hactenus Ambrosius*.

237 Item Beatus Hieronymus, ex eo quod Christus de Virgine elegit nasci, probat Virginitatem nuptiis omninò præferendam: Etenim lib. 1. adversùs Jovinianum Cap. 18. scribit: „ Si non præfertur nuptiis Virgini„ tas, Spiritus Sanctus, cur maritatam, „ cur viduam non elègit? Nam illo tempore „ erat Anna filia Phanuelis de Tribu Aser, „ insignis pudicitiæ & semper vacans oratio„ nibus, & jejuniis in Templo Dei. Si con„ versatio tantùm, & bona opera & jejunia „ absque Virginitate, Spiritus Sancti ad se „ mererentur adventum: potuit & ista Ma„ ter esse Domini. *Et in fine Capituli*: Non „ nego, *ait*, Beatas esse Viduas, quæ ita „ post baptismum manserint: nec illarum „ detraho merito, quæ cum viris in castitate „ perdùrant:sed sicuti hæ majoris apud Deum „ præmii sunt, quàm nuptæ conjugali officio „ servientes: ita & ipsæ æquo animo patian„ tur Virginitatem sibi præferri.

238 Hinc est Cap. 7. ejusdem libri: attendens Apostoli verba In 1. ad Corinthios Capite 7. *Si autem acceperis uxorem non peccasti: Et si nupserit Virgo, non peccavit*. Et item. *Igitur qui matrimonio jungit Virginem suam benè facit: Et qui non jungit meliùs facit*: probat de Pauli mente præferendam nuptiis Virginitatem, præmiumque majus dandum Virginibus, quàm Nuptis: „ Signanter, *inquit*, „ & propriè supra dixerat: Qui ducit uxo„ rem non peccat: hic, *qui servat Virginem* „ *suam benè facit*. Aliud est autem non pec„ care: aliud bene facere: *Declina*, inquit, „ *à malo & fac bonum*. Illum declinamus, hoc „ sequimur: In altero initium, in altero per„ fectio est. Verùm ne in eo quod dixit: *Et* „ *qui matrimonio jungit Virginem suam, benè* „ *facit*: existimet aliquis observationem no„ stram non stare, protinus hoc ipsum bo„ num extenuat, & obumbrat comparatione „ melioris, & dicit: *Et qui non jungit meliùs* „ *facit*: Nisi illaturus esset, *meliùs facit*, nun„ quam præmisisset, *bene facit*: Ubi autem „ bonum, & melius est: ubi boni, & melio„ ris, non, non est unum præmium: & ubi „ non unum præmium, ibi utique dona di„ versa. Tantum est igitur inter nuptias, & „ Virginitatem, quantum inter non peccare, „ & bene facere: imò, ut leviùs dicam, quan„ tum inter bonum & meliùs.

239 Porrò in eodem Cap. 7. observat Christi Domini verba Matthæi Cap. XIX. *Sunt Eunuchi, qui se castraverunt propter regnum Cœlorum*: quæ nectit cum his quæ habet Isaias Cap. LVI. vers. 3. *Et non dicat Eunuchus: Ecce ego lignum aridum: Quia hæc dicit Dominus Eunuchis: Qui custodierint sabbata mea, & elegerint quæ ego volui, & tenuerint fœdus meum, dabo eis in domo mea, & in muris meis locum & nomen meliùs à Filiis, & Filiabus*: indeque infert majora præmia in Cœlesti beatitudine esse Virginibus repromissa, ac ideo Virginitatem majoris esse meriti: „ Si castrati, *inquit*, mercedem habent re„ gnum Cœlorum: ergò, qui se non castra„ verunt locum non possunt accipere castra„ torum. *Qui potest*, inquit, *capere, capiat*. „ Grandis fidei est, grandisque virtutis Dei „ Templum esse purissimum, totum se holo„ caustum offerre Domino: & juxta eundem „ Apostolum esse Sanctum & corpore, & spi„ ritu. Hi sunt Eunuchi, qui se lignum ari„ dum ob sterilitatem putantes, audiunt per „ Isaiam, quod præ Filiis & Filiabus, locum in „ Cœlis habeant paratum.

240 Et Sanctus Augustinus in libro de Sancta Virginitate Cap. 23. eundem Prophetæ locum expendens, arguit eos, qui non rectè prophetica verba interpretantes, exponunt intelligenda de abscissis in carne: reprehenditque pariter & illos qui de mercede in hac temporali vita danda Eunuchis, fatentur locutum Isaiam: „ Contendat sanè, *inquit*, „ qui voluerint de his Prophetam Spadonibus „ hoc prænunciasse, qui corpore abscissi sunt: „ iste quoque error causæ, quam suscepimus „ suffragatur: neque enim Spadones istos, „ eis, qui in Domo ejus nullum locum ha„ bent, prætulit Deus, sed eis utique, qui „ in filiis generandis conjugalis vitæ meri„ tum servant. Nam cùm dicit: *Dabo eis locum multò meliorem*, ostendit & conjuga„ tis dari, sed multò inferiorem. Ut ergo „ concedamus in Domo Dei prædictos futu„ ros Eunuchos secundùm carnem, qui in „ populo Israel non fuerunt: quia & ipsos vi„ demus, cum Judæi non fiant, tamen fieri „ Christianos, nec de illis dixisse Prophetam, „ qui proposito continentiæ conjugia non „ quærentes, se ipsos castrant propter regnum „ Cœlorum: Ita nè tantâ dementiâ quisquam „ est contrarius veritati, ut in carne fa„ ctos Eunuchos, meliorem quàm conjuga„ tos locum in Domo Dei habere credat, & „ pio proposito continentes, corpus usque „ ad contemptas nuptias castigantes, se ipso „ non in corpore, sed in ipsa concupiscentiæ „ radice castrantes, Cœlestem & Angelicam „ Vitam in terrena mortalitate meditantes, „ conjugatorum meritis pares esse contendat:

Et

„ Et Christo laudanti eos, qui se ipsos castraverunt, non propter hoc sæculum, sed „ propter regnum Cœlorum, Christianus „ contradicat, affirmans, hoc præsentis vitæ esse utile, non futuræ? Quid aliud istis „ restat, nisi ut ipsum regnum Cœlorum ad „ hanc temporalem vitam, in qua nunc sumus, afferant pertinere? Cur enim non & „ in hanc insaniam progrediatur cœca præsumptio. Et quid hac assertione furiosius!

241 Deinde Cap. 24. subjungit, inquiens: „ Neo sanè Spiritus Sanctus tacuit, quod „ contra istos impudentissimè, ac dementissimè pervicaces apertum, atque inconcussum valeret, eorumque belluinum impetum „ ab ovibus suis inexpugnabili munitione, „ repelleret. Cùm enim dixisset de Spadonibus: *Dabo eis in Domo mea, & in muro mea locum nominatum, meliorem multò quàm Filiorum, atque Filiarum*: neque quis „ nimium carnalis existimaret, in his verbis „ aliquid temporale sperandum continuò subiecit: *nomen æternum dabo eis, nec unquam deerit*. Tanquam diceret: Quid tergiversaris impia Cæcitas? Quid tergiversaris? Quid serenitati veritatis nebulas tuæ „ perversitatis offundis? Quid in tanta scripturarum luce tenebras unde insidieris, inquiris? Quid temporalem tantummodò „ utilitatem promittis continentibus? *Nomen æternum dabo eis*. Quid ab omni concubitu immunes, & eo quoque ipso, quo hinc „ sese abstinent, ea quæ sunt Domini cogitantes, quomodo placeant Domino, ad „ terrenam commoditatem referre conaris? „ *Nomen æternum dabo eis*: Quid regnum „ Cœlorum, propter quod se ipsos castraverunt Sancti Spadones, in hac tantum vita „ intelligendam esse contendis? Et si fortè „ hic, ipsum æternum pro diuturno conaris „ accipere, addo, accumulo, inculco: *Nec unquam deerit*. Quid quæris amplius? „ Æternum hoc nomen, quidquid illud est, „ Spadonibus Dei, quod utique gloriam „ quandam propriam, excellentemque significat, non erit commune cum multis, quamvis in eodem Regno, & in eadem Domo „ constitutis. *Hactenus Sanctus Augustinus*.

242 Sed & iterum Hieronymus in eodem lib. 1. adversùs Jovinianum Cap. 1. Exemplum illud Salvatoris apud Matthæum Capite XIII. de optimo semine cadente in Terram bonam, diversimodè tamen fructificante, dante scilicèt fructum centesimum, sexagesimum, & trigesimum, exponendum censet de præmio conferendo trino personarum Satui, Virginibus, scilicèt, Viduis, & Nuptis: referens præmium centesimum ad Virgines, ad Viduas verò sexagesimum, trigesimum denique ad Nuptas: „ Ut poma ex arbore, *inquit*, frumentum è stipula, ita Virginitas è Nuptiis. „ centesimua, & sexagesimua, & trigesimus „ fructus, quanquam de una terra, & de „ una semente nascatur, tamen multum differt in numero. Triginta referuntur ad „ Nuptas: Nam & ipsa digitorum conjunctio, quasi molli se complexans osculo, & „ fœderans, maritum pingit, & conjugem. „ Sexaginta verò ad Viduas, eo quod in angustia & tribulatione sunt positæ. Unde „ & Superiori digito deprimuntur. Quantoque major est difficultas expertæ quondam „ voluptatis illecebris abstinere, tantò majus est præmium. Porrò centesimua numerus, diligenter, quæso, lector attende, „ de sinistra transfertur ad dextram, & eisdem quidem digitis, sed non eadem manu, „ quibus læva Nuptæ significantur, & Viduæ „ circulum faciens, exprimit Virginitatis „ coronam. *Ita S. Hieronymus*. Similia observat & S. Augustinus in prælaudato lib. de de Sancta Virginitate Cap. 45.

243 Ante Hieronymum verò, atque Augustinum idem adnotavit S. Cyprianus in lib. de disciplina & habitu Virginum, licèt fructum centesimum Martyribus tribuat, sexagesimum verò Virginibus, cæteris verò trigesimum: „ Primus enim, *ait*, centenarius, „ Martyrum fructus est: secundua sexagenarius vester est. Ut apud Martyres non „ est carnis & sæculi cogitatio, nec parva & „ & lævis, & delicata congressio: sic & in „ vohis, quarum ad gloriam merces secunda „ est, sit & virtus ad tolerantiam proxima. *Hæc ille*. Tribuens Virginibus majus, quàm Nuptis in cœlestis beatitudine præmium, figuratum per fructum sexagesimum: & primum post Martyres eis locum designans. Hinc & in lib. Apocal. Cap. XIV. scriptum est, stetisse cum agno centum quadraginta quatuor milia, qui & novum canticum ante Sedem, & ante quatuor animalia, & Seniores cantabant, quem nemo alius cantare poterat: Hos porrò centum quadraginta millia, Virgines fuisse testatur Joannes, inquiens: *Hi sunt, qui cum mulieribus non sunt coinquinati: Virgines enim sunt*; Hi *sequuntur agnum quocumque jerit*. Ad quem locum S. Augustinua in eodem lib. de Sancta Virginitate Cap. XXVII. ait: „ Ipse vos vidit duodecies duodena millia Sanctorum Citharædorum illibatæ Virginitatis in corpore, inviolatæ veritatis in „ corde: & quia *sequimini* agnum *quocumque jeris*, scripsit ille de vobis. Quo ire putamus hunc agnum, quò nemo eum sequi, „ vel audeat, vel valeat, nisi vos? Quo putamus eum ire? In quos saltus, & prata? „ Ubi credo sunt grandia gaudia, non gaudia sæculi hujus vana, insaniæ mendacea, „ nec gaudia, qualia in ipso Regno Dei, cæteris non Virginibus erunt, sed à cæterorum omnium gaudiorum sorte distincta. „ Gaudium Virginum Christi, de Christo, „ in Christo, cum Christo, post Christum,

per

„ per Christum, propter Christum. Gaudia propria Virginum Christi, non sunt eadem non Virginum, quamvis Christi. Nam sunt aliis alia, sed nullis talia. *Hæc Sanctus Doctor*.

244 Plura alia apud Sanctos Patres exarata leguntur de Sancta Virginitate, de illius merito, illiusque præmio, quæ recensere non est præsentis negotii: Non enim controvertitur nos inter & Græcos, an Virginitas præferenda sit nuptiis, sed an nuptiæ sicut & Laicis concedendæ sint & Sacerdotibus: affirmantibus Græcis, latinis verò negantibus: proinde pauca de Virginitatis excellentia præmisimus, ut ex iis liqueat Ecclesiam latinam denegantem Sacerdotibus nuptias, consuluisse quod perfectius est, præcepisse in Dei & Ecclesiæ Ministris, qui Sacrosancta Mysteria contractare debent, corporis, & cordia servandam munditiam: Hoc accepisse ab antiqua Sanctorum Patrum traditione ab initio nascentis Ecclesiæ: ante Jovinianum neminem ausum dicere, per hoc Latinam Ecclesiam damnasse nuptias: post Jovinianum sanctè quievère cuncti, usque ad Photium, qui Joviniani calumniam ab inferis revocavit: Et post Photium & pertinaces Schismaticos, soli nostri temporis hæretici, ejusdem Photii calumniam in ore retinent.

245 Itaque apud Latinos lex scripta de Clericorum Majorum Cœlibatu legitur apud Clementem Romanum Epistola 2. Si reverà Clementis est, ubi ait: „ Ad Dominica autem mysteria tales eligantur, qui ante ordinationem suam conjuges suas non noverint. Quod si post ordinationem Ministro altaria contigerit proprium invadere cubile uxoris, sacrarii non intret limina, nec Sacrificii portitor fiat, nec altare contingat, nec ab offerentibus holocausti oblationem suscipiat, nec ad Dominici corporis portationem accedat, nec aquam Sacerdotibus porrigat ad manus: Ostia forinsecùs claudat, minora gerat officia, urceum sive calicem ad altare non sufferat. *Hæc ille*: Similia his habentur in Decretis Lucii Papæ I. qui claruit Anno Domini CCLV. apud Gratianum in Decreto dist. 81. Capite Ministri.

246 Postea Patres Concilii Illiberitani circa Domini annum CCCV. celebrati, condito Canone XXXIII. eandem disciplinam servandam decreverunt, sancientes: „ Placuit in totum prohiberi Episcopis, Presbyteris, Diaconibua, & Subdiaconibus positis in Ministerio, abstinere se à conjugibus suis, & non generare filios: quicumque verò fecerit, ab honore Clericatus exterminetur. *Ita Patres Illiberitani*. In Concilio quoque Ancyrano habito, circa annum Domini CCCXLV. Canone IX. ex Dionysii Exigui versione, pariter de Diaconorum continentia, decretum fuit: „ Diaconi quicumque ordinantur, si in ipsa ordinatione protestati, & dixerunt velle se conjugio copulari, quia sic manere non possunt: hi, si postmodum uxores duxerint, in Mynisterio maneant, propterea quod eis Episcopus licentiam dederit: Quicumque sanè tacuerint, & susceperint manus impositionem, professi continentiam, & postea nuptiis obligati sunt, à ministerio cessare debebunt.

247 Ex quo Can. evincitur in ipsa Sacri Diaconatus ordinatione, ac multo magis in ordinatione Sacerdotis, votum involui continentiæ, & ordinatum in ipsa Sacri Ordinis susceptione continentiam vovere: ac proinde in Canone dicitur, quòd si facta protestatione de nubendo, ordinetur adhuc ab Episcopo, poterit conjugio copulari, quoniam ab hac obligatione censetur ab Episcopo ordinante dispensatus: secus verò, si prius non protestaverit, quoniam liberè suscipiendo ordinem, nulla facta protestatione, censetur se voto servandæ continentiæ obstrinxisse: ac ideò, utpotè voti sui contemptor, ministerii, cessatione punitur. Nec Canon in prima parte agit de liberè suscipientibus ordinem, sed magis de invitis, & de his, quos Episcopi ob Ecclesiarum necessitatem promovère curabant, ipsis magis quæsitis, quàm quærentibus: Et hac causa, si fatebantur se contineri non posse, cum eis ab Episcopis dispensabatur. Et propter eandem in suscipiendis Sacris Ordinibus obligationem. In Neocæsarea, eodem, quo supra anno, habita Synodo Can. I. decretum fuit: *Presbyter si uxorem acceperit, ab ordine deponatur*.

248 Deinde Anno Domini CCCXXIV. de Subdiaconis, ut à nuptiis se abstineant, sancitum legitur Can. VIII. Romanæ Synodi II. sub Sylvestro Papa (si revera prælibatæ sint Synodi XX. Canones adjecti, de qua redubitant complures eruditi) In quo quidem Canone decernitur: *Nullum autem Subdiaconorum ad Nuptias transire præcipimus, ne aliqua prævaricatione præsumpserit*. Quod si de Subdiaconis talia decreverunt illius Synodi Patres, non est ambigendum, quin & eandem disciplinam in Ecclesia Romana tunc temporis, in Sacerdotibus, atque Diaconibus servatam fuisse: sequitur namque à Fortiori.

249 In Ecclesia porrò Africana receptam non solùm, sed præceptam quoque antefatam disciplinam, in diversis ejusdem Ecclesiæ regulis scriptum legitur. Etenim in Synodo Carthaginensi, quæ notatur II. in Actis Conciliorum Can. II. Aurelium Episcopum, dixisse fertur: „ Cùm in præterito Concilio de continentiæ & castitatis moderamine tractaretur, gradus isti tres constrinctione quadam castitatis, per consecrationea annexi sunt (sive, ut in Codice Vaticano legitur: *Qui constrictione quadam castitatis, per consecrationes annexi sunt*) Episcopos, in-

„ inquam, Presbyteros & Diaconos, ità placuit, ut condecet Sacrosanctos Antistites, & Dei Sacerdotes, necnon & Levitas, vel qui Sacramentis Divinis inserviunt, continentes esse in omnibus, quo possint simpliciter, quod à Deo postulant impetrare, ut quod Apostoli docuerunt, & ipsa servavit antiquitas, nos quoque custodiamus. *Hæc Aurelius: Et respondentes Synodi Patres:* Omnibus placet, *dixerunt*, ut Episcopi, Presbyteri, & Diaconi, vel qui Sacramenta contrectant, pudicitiæ custodes, etiam ab uxoribus se abstineant. *Et inde universi responderunt*. Placet, ut in omnibus: & ab omnibus pupicitia custodiatur, qui altari deserviunt.

250 Sunt autem tria in hoc adnotanda Canone 1. quod dicat Episcopos, Presbyteros, & Diaconos, per consecrationem obstringi ad continentiam servandam: Nam & in collectione Canonum Ecclesiæ Africanæ Canone 11. legitur, sicut innuimus legi in Codice Vaticano, nimirum: *Gradus isti tres, qui constrictione quadam castitatis, per consecrationem adnexi sunt*. Ac proinde videtur de præfatorum Patrum mente, ex vi suæ consecrationis Episcopos, Presbyteros, & Diaconos teneri ad continentiam servandam II. Quod asserat ità Sanctos Apostolos docuisse. Et III. Quod ita servaverit antiquitas: Ac ideo satis se declarant, non novam aliquam regulam condere, aut novam introducere disciplinam, sed vetustam, & sub Apostolis ipsis introductam confirmare, eoque Canone roborare; & quoniam nulla contravenientibus statuta fuit pœna: ideo in v. Carthaginensi Synodo Can. III. eadem præmissa regula subjuntum est: *Quod nisi fecerint ab Ecclesiastico removeantur officio*.

251 Labente sæculo IV. Siricius Papa Epist. 1. quæ data est ad Himerium Episcopum Tarraconensem, acritèr reprehendit quosdam Sacerdotes, & Levitas, qui ab uxoribus minimè abstinentes sic in Sacris constituti, liberos procreabant, eo prætextu, quod in veteri lege licuerit Sacerdotibus & Levitis uxores ducere, ac Filios generare: „ Plurimos enim Sacerdotes Christi, *inquit*, §. 7. atque Levitas, post longa consecrationis suæ tempora, tàm de conjugibus propriis, quàm etiam de turpi coitu sobolem didicimus procreasse, & crimen suum hac præscriptione defendere, quia in veteri testamento Sacerdotibus ac Ministris generandi facultas legitur attributa. *Hæc ille*. Qui postea rationem allatam refellens, ex eo quod Sacerdotibus veteris testamenti eo anno, quo erant in ministerio, procul à Domibus, & in ipso templo habitare jussi fuerant, ne Domi commorantes uxoribus miscerentur, subjungit, de pudicitia & castitate servanda à Sacerdotibus Christi, inquiens: „ Quarum sanctionum Sacerdotes omnes, atque Levitæ insolubili lege constringimur, ut à die ordinationis nostræ, sobrietati ac pudicitiæ & corda nostra mancipemus & corpora, dummodò per omnia Deo nostro in his, quæ quotidie offerimus, Sacrificiis placeamus. *Qui autem in carne sunt*, dicente electionis Vase, *Deo placère non possunt. Vos autem jam non estis in carne, sed in spiritu, si tamen spiritus Dei habitat in vobis*. Et ubi poterit, nisi in corporibus (sicut legimus) Sanctis, Dei Spiritus habitare!

252 Deinde instruit quid agendum cum ejusmodi ex ignorantia lapsis, quidve cum iis, qui in futurum talia perpetrati fuerint, inquiens: „ Et quia aliquanti, de quibus loquimur, ut tua sanctitas retulit, ignoratione lapsos esse se deflent, his hac conditione misericordiã dicimus non negandam, ut sine ullo honoris augmento, in hoc, quo detecti sunt, quamdiù vixerint, officio perseverent, si tamen post hæc continentes se studuerint exhibere. Hi verò, qui illiciti privilegii excusatione nituntur, ut sibi asserant veteri hoc lege concessum, noverint se ab omni Ecclesiastico honore, quo indignè usi sunt, Apostolicæ Sedis auctoritate dejectos, ne unquam posse veneranda attrectare Mysteria, quibus se ipsi, dùm obscœnis cupiditatibus inhiant, privaverunt. Et quia exempla præsentia cavere nos præmonent in futurum, si quilibet Episcopus, Presbyter atque Diaconus (quod nou optamus) deinceps fuerit talis inventus, jam nunc sibi per nos indulgentiæ aditum intelligat obseratum: quia ferro necesse est excitentur vulnera, quæ fomentorum non senserint medicinam. *Hactenus Syricius*.

253 Ex quibus manifestum fit, non aliquam novam legem condidisse Syricium, sed vetustam Ecclesiæ disciplinam de Sacerdotum Cœlibatu, collapsam in Ecclesia Tarraconensi, restituisse. Si enim ante Syricii tempora disciplina hæc nondum viguisset, nulla affecisset pœna eos Sacerdotes, qui antehàc Cœlibatum minimè servaverant: Non enim contra aliquam legem, aut Ecclesiasticam egissent disciplinam: Cùm verò constet non ab omni pœna liberas dimisisse, neque eos, qui ex ignorantia talia perpetrasse, fatebantur, fit evidens, receptam jam in Ecclesia disciplinam, licet ab aliquibus ignoratam, violasse. Nec dicatur, Syricium loqui de iis tantùm, qui de turpi coitu Sobolem suscipiebant: quoniam expressè fatetur, neque ex conjugibus licuisse Sacerdotibus filios procreare: acriùs invehens adversùs eos, qui fatebantur hoc sibi veteri lege concessum: Nemo certè contendebat sibi jure veteris legis licère de turpi coitu liberos gignere: cùm & in veteri lege nefas quoque fuerit: sed uxoribus uti, Sacerdotum veteris legis exemplo, sibi licuisse fatebantur.

254 Sæ-

254 Seculo postea v. ineunte in Synodo 1. Toletana, Can. 1. de eodem Cœlibato decernentes Patres dixerunt: „ Placuit, ut Diacones, si vel integri, vel casti sint, & continentis vitæ, etiam si uxores habeant, in ministerio constituantur: ita tamen, ut si qui etiam ante interdictum, quod per Lusitanos Episcopos (*sive ut altera lectio habet*, per priores ante nos Episcopos) constitutum est, incontinenter cum uxoribus suis vixerint, Presbyterii honore non cumulentur. Si quis verò ex Presbyteris ante interdictum filios susceperit, de Presbyterio ad Episcopatum non permittatur: *sive* non admittatur.

255 Eodem ferè tempore, anno videlicèt Domini CCCCIV. Innocentius I. consultus à Victricio Episcopo Rothomagensi de nonnullis ad Ecclesiasticam disciplinam spectantibus dubiis, & præcipuè de Clericorum majorum servanda continentia, respondit Pontifex in Epistola ad eum data §. 9. inquiens: „ Præterea quod dignum & pudicum & honestum est, tenère Ecclesia omninò debet, ut Sacerdotes & Levitæ cum uxoribus suis non coeant, quia ministerii quotidiani necessitatibus occupantur. Scriptum est enim. Sancti estote, quoniam ego Sanctus sum Dominus Deus vester. Nam si priscis temporibus de Templo Dei Sacerdotes anno vicis suæ non discedebant, sicut de Zacharia legimus, nec Domum suam omninò tangebant, quibusutique propter Sobolis successionem uxorius usus fuerat relaxatus; quia ex alia tribu, & præterquam ex semine Aaron ad Sacerdotium nullus fuerat præceptus accedere: quanto magis hi Sacerdotes, vel Levitæ pudicitiam ex die ordinationis suæ servare debent, quibus vel Sacerdotium, vel ministerium sine successione est, nec præterit dies, qua vel à Sacrificiis Divinis, vel à baptismatis officio vacent? Nam si Beatus Paulus ad Corinthios scribit. *Abstinete vos ad tempus, ut vacetis orationi*; & hoc utique Laicis præcepit: multò magis Sacerdotes, quibus & orandi, & sacrificandi jugè officium est, semper debebunt ab hujusmodi consortio abstinere. *Hæc ille*.

256 Et in Epistola data anno posteriori ad Exuperium Episcopum Tolosanum, requisitus quid de his observari deberetur, quos in Diaconii ministerio, aut in officio Presbyterii positos incontinentes esse, aut fuisse, generando filios, constabat: respondit §. 1. „ De his & Divinarum legum manifesta est disciplina, & beatæ recordationis Viri Syricii Episcopi monita evidentia commearunt, ut incontinentes in officiis talibus positi, omni honore Ecclesiastico priventur, nec admittantur accedere ad Ministerium, quod solâ continentiâ oportet impleri. *Hæc Innocentius*. Ex quibus permaximè notandum est, Beatum hunc Pontificem, non tantùm hujusmodi disciplinam referre ad Syricii literas, verùm & ad leges divinas: *De his*, inquit, *& Divinarum legum manifesta est disciplina*: non quod aliqua Divina lege præcipiente hoc caveatur: sed Divinam legem appellans, præscriptum in veteri testamento, de Sacerdotum continentia pro anno vicis suæ: vel fortè Divinam legem dicens Apostolica instituta ad disciplinam spectantia. Quò verò ad pœnalitates statutas adversùs contemptores præfatæ disciplinæ, ad constituta Syricii se remittit; & ideo in fine ait: „ Nam si ad aliquos forma illa Ecclesiasticæ vitæ pariter & disciplinæ, quæ ab Episcopo Syricio ad Provincias commeavit, non probabitur pervenisse, iis ignorationis venia remittetur, itaùt de cætero penitùs incipiant abstinere. Et ita gradus suos, in quibus inventi fuerint, sic retentent, ut eis non liceat ad potiora conscendere, quibus in beneficio esse debet, quod hunc ipsum locum, quem retinent, non amittunt. Si qui autem, scisse formam vivendi missam à Syricio derogentur, neque statim cupiditates libidinis abjecisse, illi sunt modis omnibus submovendi. *Hactenus Innocentius*.

257 Sed & in Canonibus Ecclesiæ Romanæ ad Gallos missis juxtà quæstiones ab eis propositas, de Sacerdotum continentia Canone III. inter plura hæc habentur: „ Id de Sacerdotibus primo in loco statutum est: de Episcopis Presbyteris, & Diaconibus, quos Sacrificiis Divinis necesse est interesse, per quorum manus & gratia baptismatis traditur, & corpus Christi conficitur, quos non solum nos, sed & Scriptura Divina compellit esse castissimos; & Patres quoque jusserunt, continentiam eos corporalem servare debere: *Hæc ibi*; ubi apparet, non novam aliquam disciplinam eo Canone sancitam, sed vetustam, & à Patribus constitutam, roborare.

258 Leo quoque I. hanc eandem Sacerdotum & Altaris Sacrorum Ministrorum continentiam inculcat, in Epistola LXXXIV. data ad Anastasium Episcopum Thessalonicensem, ubi Cap. 4. scribit: „ Nam cùm extra Clericorum ordinem constitutis, nuptiarum societati, & procreationi filiorum studère sit liberum; ad exhibendam tamen perfectæ continentiæ puritatem, nec Subdiaconibus quidem connubium carnale conceditur: *ut & qui habent, sint tanquam non habentes*: & qui non habent, permaneant singulares. Quod si in hoc ordine, qui quartus à capite est, dignum est custodiri: quanto magis in primo, aut secundò, vel tertiò servandum est, ne aut Levitico ministerio, aut presbyterali honori, aut Episcopali excellentiæ, quisquam idoneus existimetur, qui se à voluptate uxoria nec dum frenasse detegitur. *Hæc ille*, qui requisitus ab

ab Episcopo Narbonensi Rustico, ad Inquisitionem tertiam; *de his, qui Altari ministrant, & conjuges habent, utrùm eis licitè misceantur,* respondit Leo, ut habetur in Epistola XCII, ad præfatum Rusticum data: „ Lex continentiæ eadem est Ministris Altaris, quæ „ Episcopis, atque Presbyteris. Qui cùm „ essent Laici, sivè Lectores, licitè & uxores ducere, & filios procreare potuerunt. „ Sed cùm ad prædictos pervenerunt gradus, „ cœpit eis non licère, quod licuit. Undè ut „ de carnali fiat spiritale conjugium, oportet eos nec dimittere uxores, & quasi non „ habeant sic habere, quo & salva sit charitas connubiorum, & cessent opera nuptiarum. *Hactenus S. Leo Magnus.*

259 Sub hoc porrò Pontifice, Anno II. sui Pontificatus, Domini verò CCCCXLI., celebrata est Arausicana Synodus, in qua diversi Canones leguntur æditi, ad eandem causam pertinentes: Etenim Can. 22. dicitur: „ Preterea, ut deinceps non ordinentur Diacones conjugati, nisi qui priùs conversionis proposito, professi fuerint castitatem. „ *Can.* XXIII. Si quis autem, post acceptam „ benedictionem Leviticam, cum uxore sua „ incontinens invenitur, abjiciatur. *Canone* XXIV. De his autem, qui priùs ordinati, „ hoc ipsum inciderunt, Taurinatis Synodi „ sequendam esse sententiam, qua jubentur, „ non ulteriùs promoveri. *Hæc ibi.* In Concilio verò Taurinensi, celebrato tempore Siricii Papæ, Can. VIII, ità sancitum legitur: *Hi autem, qui contrà interdictum sunt ordinati, vel in ministerio filios genuerunt, ne ad majores gradus Ordinum permittantur, Synodi decrevit auctoritas.*

260 Deindè in subsequentibus quoque Synodis, variis in locis habitis, cautum fuit, nè Sacerdotes aut Levitæ cum uxoribus commiscerentur, aut uxores, jam in præfatis ordinibus constituti ducerent. Sic in Concilio Turonico I., circà tempora Hilarii Papæ celebrato, ut habetur Can. I., ubi dicitur: „ Si „ enim universis fidelibus, secundùm Apostolicam doctrinam castitas custodienda indicitur, ut, qui habent uxores, ità sint, „ quasi non habentes, quantò magis Sacerdotes Dei, ac Levitæ, divino mancipati „ altario, custodire debent, ut non solùm „ cordis, verùm etiam corporis puritatem „ servantes, pro plebe supplicaturi, preces „ suas ad divinum introire mereantur auditum. *Et Can.* II. Decrevimus, ut Sacerdos, vel Levita, conjugali concupiscentiæ „ inhærens, vel à filiorum procreatione non „ desinens, ad altiorem gradum non ascendat, neque sacrificium Deo offerre, vel plebi ministrare præsumat. *Hæc ibi.*

261 Ità & Concilium Agathense, ineunte Sæculo VI., & Symmachi Papæ tempore celebratum, statuit Can. IX. „ Placuit etiam, „ ut si Diacones, aut Presbyteri conjugati, „ ad thorum uxorum suarum redire voluerint, Papæ Innocentii ordinatio, & Siricii „ Episcopi auctoritas, quæ est his Canonibus inserta, conservetur. *Hactenus ibi.* In Concilio indè Toletano II., celebrato sub Bonifacio II. Papa, Can. I. decernitur, ut nemo ordinetur, aut ad Sacros promoveatur Ordines, nisi coràm Episcopo & Clero castimoniam servare spoponderit; & indè subjungitur: „ Cavendum tamen est his, nè „ quandò suæ sponsionis immemores, aut ad „ terrenas nuptias, aut furtivos concubitus „ ultrà recurrant. Quod si fortè fecerint, ut „ sacrilegii rei damnentur, & ab Ecclesia habeantur extranei.

262 Et quoniam hujusmodi disciplina, prout respicit Subdiaconos, collapsa fuerat in Ecclesiis Siciliæ, ideò S. Gregorius Magnus scribens ad Petrum Siciliæ Subdiaconum, lib. I. Epist. XLII., præcipit omnibus Episcopis Siciliæ intimandum, *ut nullum Subdiaconum facere præsumant, nisi qui se victurum castè promiserit.* Hinc in Epistola data ad Leonem Episcopum Catanensem, lib. 3. Epist. XXXIV, scribit, eandem prohibitionem factam fuisse à suo decessore, & indè concludens, ait: „ De cætero verò fraternitas tua „ sit omninò sollicita, ut quos ad hoc jam „ officium contigerit promoveri, hoc quàm „ maximè diligenter inspiciat; nè si uxores „ habent, miscendi se cum eis licentiâ potiantur, sed ad similitudinem Sedis Apostolicæ, eos cuncta observare, suâ nihilominùs districtione constituat. *Hactenus Gregorius.*

263 Ad hæc verò addi possunt aliorum Conciliorum Canones, præcipuè Arelatensis II., Can. III., ubi dicitur: „ Si quis „ Clericus, à gradu Diaconatus in solatio suo „ mulierem, præter aviam, matrem, filiam, „ neptem, vel conversam secum uxorem, habere præsumpserit, à communione alienus „ habeatur. *Hæc ibi,* ubi apparet neque uxorem apud se retinere potuisse, in Sacris constitutos, nisi priùs conversa fuerit, idest, nisi votum castitatis emiserit. Item Can. II. Concilii Aurelianensis III. decernitur: „ Ut „ nullus Clericorum à Subdiacono, & suprà, „ qui uxores in proposito suo accipere inhibentur, propriæ, si fortè jam habeat, misceatur uxori. Quod si fecerit, laicâ communione contentus, juxtà priorum Canonum statuta, ab officio deponatur. *Hactenus ibi.* Item Can. VI. Concilii Toletani VIII., habitum sub Martino I. Papa, ubi decernitur: „ Relatum est nobis quosdam Subdiaconos, postquàm ad sacri hujus Ordinis pervenerint gradum, non solùm carnis „ immunditia sordidari, cùm scriptum sit: „ *Mundamini, qui fertis vasa Domini,* sed „ etiam, quòd dictu quoque nefas est, novis „ uxoribus copulari; asserentes, hoc ideò „ sibi licère, quia benedictionem à Pontifice

se

„ se nesciunt percepisse. Proindè omni excussationum discisso velamine, id præcipimus observari, ut cùm iidem Subdiacones ordinantur, cum vasis ministerii benedictio eis ab Episcopo detur (sicut in quibusdam Ecclesiis vetustas tradit antiqua, & sacra dignoscitur consuetudo substare prolata) omni penitùs ab illis sorde mulierum, ac familiaritate remota. Quòd si hoc vulnere deinceps fuerint sauciati, mox erunt sub pœnitentiæ oneribus usque ad extremum vitæ monasteriis relegandi.

264 Deindè celebratâ Aquisgrani Synodo sub Ludovico Pio Imperatore, & Stephano IV. Papa Anno Domini DCCCXVI., statutum est de Subdiaconibus, *ut, quia sacra mysteria contrectant* (ut habetur Can. VI.) *casti & continentes sint ab uxoribus, & ab omni carnali immunditia liberi*. Posteà sub Ludovico II. Imperatore, & Hadriano II. Papa, Anno Domini DCCCLXVIII. in Synodo Wormatiensi, Can. IX. dictum est: *Placuit, ut Episcopi, Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi se abstineant à conjugibus, & non generent filios. Quòd si hoc decretum violaverint, ab honore Clericatus pellantur*.

265 Itaque ex tot, & talibus Patrum decretis, nedùm sollus Ecclesiæ Romanæ, verùm & Africanæ, Hispanicæ, Gallicæ, ac Germanicæ, clarum fit, ejusmodi disciplinam ab initio nascentis Ecclesiæ, in Latina Ecclesia receptam, semperque roboratam, & juxtà temporum vicissitudines confirmatam, etsi alicubi, ob quorundam Clericorum intemperantiam collapsam, editis decretis restitutam. Numquid tot sanctissimos Patres, qui antefatis Conciliis interfuere, ac decretis de servanda Clericorum majorum continentia, subscripsere, nuptias damnasse dicendum erit? Qua ergò fronte Photius, & qui ei adhæserunt, tantam & talem calumniam audent eis inferre? Quomodò non verentur Græculi schismatici infamare sanctos Ecclesiæ Latinæ Patres de heresi, jam ab eâdem Ecclesia, immò & ab universali Ecclesia proscripta, & sæpè sæpiùs damnata, atque execrata. Laudat Ecclesia Latina virginitatem, eamque commendat, non tamen nuptias damnat: Ait namque Siricius Papa in Epistola II. data ad Ecclesiam Mediolanensem adversùs errores Joviniani: *Nos sanè nuptias non aspernenter accipimus, quibus velamine intersumus, sed Virgines, quas nuptiæ creant, Deo devotas, majore honorificentia veneramur*. Sic quoquè Ecclesia Latina nuptias nequaquam contemnit, sed in Sacerdotibus, atque sacri Altaris Ministris, cordis & corporis munditiam exigit, & ab omni mulierum coinquinatione vult alienos, ut nonnisi sanctè & castè, sancta contrectent. Hinc Sanctus Ambrosius, in lib. I. de Officiis, cap. ultimo, ait: *Inoffensum exhibendum & immaculatum ministerium, nec ullo conjugali coitu violandum cognoscitis, qui integro corpore, incorrupto pudore, alieni etiam ab ipso consortio conjugali, sacri ministerii gratiam recepistis*. Et Divus Hieronymus in Apologia ad Pammachium, cap. VIII. in fine, hanc disciplinam suo tempore servatam scribit, inquiens: *Apostoli, vel Virgines, vel post nuptias continentes: Episcopi, Presbyteri, Diaconi, aut Virgines eliguntur, aut Vidui, aut certè post Sacerdotium in æternum pudici*.

266 Et sanè hujusmodi disciplina, nedùm ex Latinæ Ecclesiæ Patribus, verùm etiam ex Patrum Ecclesiæ Græcæ monumentis eruitur. Extat Canon XXVII. ex iis, quæ Sanctis adscribuntur Apostolis, ab ipsa Ecclesia Græca in magna habitis veneratione, ubi dicitur: *Innuptis autem, qui ad Clerum provecti sunt, præcipimus, ut si voluerint, uxores accipiant, sed Lectores, Cantoresque tantummodò*. Conceditur ergò solis Lectoribus, & Cantoribus de Clero posse nubere, cæteris verò, in majoribus constitutis Ordinibus, denegatur, per restrictivam illam, *tantummodò*. Nec hic Canon est contrarius VI. Canoni, in quo legitur: *Episcopus, aut Presbyter uxorem propriam, nequaquam sub obtentu Religionis abjiciat*. Loquitur enim de iis Episcopis, atque Presbyteris, qui propter Ecclesiarum tunc temporis exigentiam uxorati ordinabantur: iis ergò præceptum erat, nè suas abjicerent uxores, non quòd eas retinerent ad copulam habendam, & causâ generandi filios, sed ut curam haberent illarum, ipsisque de omnibus, quæ ad vitam honestè degendam, requiruntur, providerent; dicente Paulo, I. ad Timoth. cap. 5. *Si quis autem suorum, & maximè domesticorum, curam non habet, fidem negavit, & est infideli deterior*. Cæterùm quoad rem uxoriam, qui habent uxores, tanquàm non habentes esse debent, ut de Subdiaconis ipsis Leo Magnus in Epistola ad Anastasium supra relata scribit.

267 Sed audiamus quid dicat Origenes Homil. XXIII. in lib. Numer., ait namque ibi: *Certum est, quia impeditur sacrificium indesinens iis, qui conjugalibus necessitatibus serviunt; undè videtur mihi, quòd illius solius est offerre sacrificium, qui indesinenti & perpetuæ se devoverit castitati*. Audiamus & Eusebium, lib. I. Demonstrat. Evang. cap. IX. dicentem: *Verumtamèn eos, qui sacrati sunt, atque in Dei ministerio, cultuque occupati, continere deinceps seipsos à commercio uxoris decet*. Audiamus & Chrysostomum Homil. 2. de patientia Job, docentem, atque pariter dicentem: *Dixit*, unius uxoris virum, *non eà ratione, ut id nunc in Ecclesia observetur; oportet enim omni prorsùs castitate Sacerdotem ornatum esse*. Audiamus denique Gregorium Nyssenum, in lib. de Virginitate, cap. ultimo, scribentem: „ Quomodò Dei Sacerdotio fungeris, qui ad hoc ipsum, ut munus offerres, unctus es? Quomodò hæc ipsa Deo offeres, qui legi non obtemperas prohiben-

„ ti, nè sacra impurus faciat? Ac si Deum „ tibi apparere expetis, quòd causa est, cùr „ Mosem cùm audiat, qui populo edicit, ut „ à nuptiis purus sit, quo Dei aspectum com- „ prehendat?

268 Clarissimè porrò Sanctus Epiphanius, eandem duplici in loco disciplinam tradit, & in fine Panarii, & in Hæresi LIX., quæ est Catharorum; primo namque loco ait: „ Sanctum Sacerdotium ex Virginibus, ut- „ plurimùm, aut ex solitariis, aut si hi ad „ ministerium non suffecerint, de his, qui „ se à propriis uxoribus continent; & si quia „ ab initio continens, vidua fuerit, habere „ potest locum Episcopi, Presbyteri, Dia- „ coni, Hypodiaconi. *Alio verò loco scribit:* „ Et adhùc viventem, & liberos gignentem „ unius uxoris virum Ecclesia non suscipit, „ sed eum, qui se ab una continuit, aut in „ viduitate vixit, Diaconum, & Presbyte- „ rum, & Episcopum, & Hypodiaconum, „ maximè, ubi sinceri sunt Canones Ecclesia- „ stici. At dices mihi, *subjungit*, in quibus- „ dam locis adhùc liberos gignere Presbyte- „ ros, & Diaconos, & Hypodiaconos. *Re-* „ *spondes*: At hoc non est juxtà Canonem, „ sed juxtà hominum mentem, quæ per tem- „ pus elanguit. *Hæc ille*. Undè clarum fit de mente hujus sanctissimi Patris, juxtà sinceros primevæ Ecclesiæ Canones, apud quoquè Græcos, disciplinam cœlibatus Clericorum majorum servatam fuisse, collapsam postea ex humanæ mentis malitia quibusdam in locis, etiam sua ætate; proindè ait, non esse secundùm Canones Presbyteros, Diaconos, & Hypodiaconos uxores habere, filiosque ex eis generare, sed magis contrà Canones, & ad proprium libitum.

269 Cæterùm generaliter antefatam disciplinam in Orientali Ecclesiis minimè receptam constat, nec ex eo Ecclesia Romana damnat Græcos, quia eorum Sacerdotes uxorem retinent, ac cum eis filios gignunt, quemadmodùm Græci Latinos, propter suorum Sacerdotum, & majorum Ministrorum cœlibatum contemnunt, & veluti de hæresi Encratitarum infectos reprehendunt. Habent Orientales suos Canones hac de re editos, præcipuèque à Patribus Trullanis, quos sub nomine sextæ Synodi evulgarunt, à Græcis quidèm receptos, minimè à Latinis, cùm constet, veram sextam Synodum generalem, cui præfuerunt Apostolicæ Sedis Legati, nullos condidisse Canones; Eos verò Canones, qui sub nomine sextæ Synodi in Trullo circumferuntur, à solis Patribus Græcis conditos Anno Domini DCXCII. sub Sergio Papa, & Justiniano Principe juniore ferè Anno XI. ab absoluta sexta Synodo, celebratâ sub Agathone Papa, & Constantino Pagonato, nec approbatos unquam ab aliquo Romano Pontifice, ferunt, & notant communiter Latini Scriptores. Inter præfatos itaque Canones numeratur XIII., in quo sic legitur: „ Quoniam Romanæ Ecclesiæ pro Ca- „ none traditum esse cognovimus, ut promo- „ vendi ad Diaconatum, vel Presbyteratum, „ profiteantur, se non ampliùs suis uxoribus „ conjungendos; nos antiquum Canonem „ Apostolicæ perfectionis, ordinisq; servan- „ tes, hominum, qui sunt in Sacris, legiti- „ ma conjugia, deinceps quoquè, firma & sta- „ bilia esse volumus, nequaquàm eorum cum „ uxoribus conjunctionem dissolventes, vel „ eos mutuâ tempore convenienti consuetu- „ dine privantes. Quamobrèm si quis dignus „ inventus fuerit, qui Hypodiaconus, vel „ Diaconus, vel Presbyter ordinetur, is ad „ talem gradum assumi nequaquàm prohi- „ beatur, sed cum legitima uxore cohabitet. „ Sed neque ordinationis tempore ab eo po- „ stuletur, ut profiteatur, se à legitima cum „ uxore consuetudine abstenturum; nè ex „ eo à Deo constitutas, & suâ præsentiâ be- „ nedictas nuptias injuriâ afficere cogamur, „ evangelicâ voce exclamante: *Quæ Deus* „ *conjunxit, homo non separet*: Et Apostolo „ dicente: *honorabiles nuptias, & thorum im-* „ *maculatum*; &: *Alligatus es uxori? nè quære* „ *solutionem*.

270 Et hoc Canone firmata est apud Græcos lex de Presbyterorum, Diaconorum, & Hypodiaconorum conjugio; quoniam anteà, ut ex ante allegatis Patrum testimoniis, non erat in Oriente universaliter recepta de ejusmodi conjugio consuetudo, aliis alicubi cœlibatum servantibus, aliis alibi in conjugio legitimè ante ordinationem contracto, etiam post ordinationem cum uxoris consuetudine remanentibus; Hoc porrò edito, & evulgato Canone, in universo Oriente recepto, prorsùs abrogata est quævis consuetudo de servanda in Sacris Ordinibus continentiâ. Hujusmodi tamen lex roborata nequaquàm fuit auctoritate Romani Pontificis, quoniàm editos in Trullo Canones, nullo pacto Romani Pontifices, aut approbari, aut confirmari consenserunt. Scribit namque Anastasius de Sergio Papa in ejus vita, agens de postulata eorundem Canonum confirmatione; *Compellebatur autem & ipse subscribere, sed nullatenùs acquievit, pro eo quod quædam Capitula extrà ritum Ecclesiasticum fuerant in eo annexa*. Et infrà, *Qui Beatissimus Pontifex*, inquit, *ut dictum est, penitùs eidem Justiniano Augusto, non acquievit, nec eosdem Tomos suscipere, aut lectione pandere passus est. Porrò eos, ut invalidos respuit, atque abjecit, eligens antè mori, quàm novitatum erroribus consentire*.

271 Suffragatur & Beda, in lib. de Sex Ætatibus, agens de Justiniano juniore, ubi ait: Hic beatæ memoriæ Pontificem Roma- „ næ Ecclesiæ Sergium, quia erraticæ suæ „ Synodo, quam Constantinopoli fecerat, fa- „ vere & subscribere noluisset, misso & Za- „ charia Protospathario suo, jussit Constan-

tino-

„ tinopolim deportari; sed prævenit militia „ Ravennatis Urbis, vicinarumque partium, „ jussa Principis nefanda, & eundem Zachariam contumeliis & injuriis ab Urbe Roma repulit. *Hæc Beda*. Id quod loco mox relato subjungit Anastasius, consentitque in omnibus Paulus Diaconus, lib. 6. de Gestis Longobardorum, cap. xi. Eandem inde confirmationem, instantibus Episcopis Orientalibus, à Sergii successoribus procurasse, sed frustrà, Justinianum, idem auctor est Anastasius in vita Joannis VII., Constantini, atque Gregorii II., post quem testati sunt alii Scriptores, videlicet Otho Frisigensis, lib. v. cap. xiii., Regino, lib. i., Ado Viennensis, in Chron., Marianus Scotus, compluresq; alii Chronologi, & Historici.

272 Nec tamen ità ejusmodi Græcorum consuetudo accipienda est, quasi apud Græcos liceat Presbyteris, Diaconis, & Hypodiaconis, post eorum ordinationem, uxores ducere, ut faciunt nostri temporis hæretici, qui hoc licère fatentur: nequaquàm hoc permissum est apud Græcos, & auctoritate Magni Basilii in Epistola secunda Canonica ad Amphilochium Episcopum Iconii, Canone xxvii. interdictum constat, ubi dicit: „ De „ Presbytero, qui per ignorantiam nefariis „ nuptiis implicatus est, definivi quæ oporteat: esse quidèm Cathedræ participem, à „ reliquis autem actionibus abstinere; ei „ enim sufficit, ut veniam consequatur. Ut „ is autem aliis benedicat, qui sua debet vulnera curare, non est consentaneum. Benedictio enim est sanctificationis communicatio: qui autem eam non habet propter „ ignorantiæ lapsum, quomodò aliis communicabit? Nec ergò publicè, nec privatim benedicat, nec Christi corpus aliis „ impertiat; nec aliquod aliud sacrum ministerium obeat, sed quòd præsideat contentus, apud alios, & apud Dominum „ defleat, ut sibi ignorantiæ peccatum condonetur.

273 Imperialibus item legibus ibidem vetitum legitur, nam in Auth. Collat. 4. tit. 1. Novella 21. de Nuptiis cap. 42. Imperator Justinianus scribit: „ Sed & si quis inter Reverendissimos constitutus Clericos (ultrà „ Lectorem, aut Cantorem dicimus) omninò contraxerit nuptias, hunc ex nostra „ constitutione cadere à Sacerdotio constituimus, atque volumus. *Et Novella 6.* „ *cap. 5. Collat. 1. tit. 6.* Si autem aliquis Presbyter, vel Diaconus, aut Subdiaconus postea ducat uxorem, aut concubinam, aut „ palàm, aut occultè, sacro statim cadat ordine, & deinceps idiota sit. *Et in Cod. de* „ *Episcopis, & Clericis lib. 1. tit. 3. leg. 45. Leo,* „ *& Anthemius Augusti decernunt.* Sacris „ Canonibus, neque Deo amantissimis Presbyteris, neque Reverendissimis Diaconis, „ aut Subdiaconis nuptias contrahere post „ hujusmodi ordinationem permittentibus, „ sed solis Reverendissimis Psaltis, & Lectoribus id concedentibus. *Hactenus ibi.* Cęterùm uxorem in laicali statu ductam, retinendam adhùc, dùm quis apud Græcos ad sacros Ordines promovetur, præter allegatum sextæ Synodi Trullanæ Canonem, cautum videtur Honorii, ac Theodosii Imperatorum lege lib. 1. tit. 3. Codice de Episcopis, & Clericis, leg. 19., ubi prohibito quovis mulierum consortio, & quavis cum eis cohabitatione, Clericis, & Sacerdotibus, cum matre excepto, filiis, atque germanis, subjungunt: „ Illas etiam non relinqui castitatis hortatur affectio, quæ ante Sacerdotium Maritorum legitimum meruère conjugium, neque enim Clericis incompetenter adjunctæ „ sunt, quę dignos sacerdotio Viros, suâ conversatione fecerunt. *Hæc ibi.*

274 Verùm, an per ejusmodi Imperialem legem, Presbyteris, Diaconibus, & Subdiaconibus usus maritalis consuetudinis concessus sit, sicut cum uxore concessa est cohabitatio, non tàm certè asserere; quoniam in Auth. Justiniani Collat. 1. tit. 6. Novella 6. cap. 5., ubi de Clericis ordinandis legem statuit Justinianus, ait: „ Neque autem secundas habentem, aut eum, „ qui habuerit nuptias, ordinari in Diaconum, aut Presbyterum, neque si mulieri „ conjungatur sejunctæ, & proprium Virum „ derelinquenti, sed neque si concubinam „ habeàt, sed & ipsam uxorem, si cum castitate, & ex virginitate sit. Nihil enim „ sic in sacris Ordinationibus diligimus, „ quàm cum castitate viventes, aut cum uxoribus non cohabitàntes, aut unius uxoris „ virum, qui vel fuerit, vel sit, & ipsam castitatem eligentem, primum principium & „ fundamentum manifestum, secundùm Divinas regulas, & residuæ virtutis constitutum. *Hactenus ibi.* Vide Novellam 123. cap. 12. & cap. 14., ubi Photii redarguitur impudentiâ, asserentis, Latinos nuptias damnare, quoniam in Sacris constitutis, uxorem ducere prohibent. Idipsum cautum est in præcitata Novella, ubi Justinianus dicit: „ Si verò futurus ordinari Diaconus non „ habuerit uxorem, sicut priùs dictum est, „ conjunctam sibi, non aliter ordinetur, nisi „ priùs ab ordinante eum interrogatus promiserit, posse post ordinationem, & sinè „ legitima uxore honestè vivere: Non valente eo, qui ordinat in tempore ordinationis permittere, Diaconum, aut Subdiaconum, post ordinationem, uxorem accipere. Is autem, qui permitt Episcopus, expellatur ab Episcopatu; Si verò post ordinationem Presbyter, aut Diaconus, aut „ Subdiaconus uxorem duxerit, expellatur „ à Clero, & Curiæ Civitatis illius, in „ qua Clericus erat, cum propriis rebus tradatur.

275 Itaque firmum stat, non licuisse unquam, nec licere in Orientali Græcorum Ecclesia promotis ad sacros Ordines uxorem ducere, novisque nuptiis copulari; licuisse benè uxorem ductam, si virginem ante ordinationem, post ordinationem retinere: an porrò licuerit cum retenta uxore maritalem consuetudinem exercere, filiosque cum ea procreare, ante sextam Trullanam Synodum, nec Canone aliquo Ecclesiastico, nec jure Imperiali, expressè cautum legitur: Quòd si verum est, ut est verissimum, Græcam Orientalem Ecclesiam prohibere jam in Sacris ordinatis, post eorum ordinationem matrimonium contrahere: numquid & ipsa cum Encratitis nuptias, ut malas damnat? In hoc enim imitatur Ecclesiam Latinam, quæ Clericis majoribus prohibet nubere, nulli tamen alteri id idem interdicit. Ergò aut uterque Ecclesia Græca, & Latina nuptias damnat, aut certè, si non Græca, neque Latina. De Græca non fatebitur Photius, nè suæ Ecclesiæ injuriam talem inferre videatur: ergò solà calumniandi causà, id adversùs Ecclesiam Latinam pronunciat. In eo ergò inter utramque Ecclesiam discrimen vertitur, quò Græci post Trullanos Canones permittunt uxoratis ante ordinationem uxores retinere, & uxoriam cum eis consuetudinem exercère: Latini verò in hujusmodi uxoratis ante ordinationem, aliam servant disciplinam, prohibentes maritalem copulam; non dissolventes legitimè contractum matrimonium, sed thorum dumtaxat segregantes, præcipientes, ut ab omni maritali amplexu prorsùs se abstineant, ut sanctè & castè sancta contrectare valeant.

276 Id quoquè congruenti ratione demonstratur, quoniam etiamsi nulla lex lata esset de Clericorum majorum cœlibatu, adhùc expediret, eos vitam cœlibem ducere; liceret utiquè eis uxorem ducere, quoniam abstinentia à nuptiis sub consilio dumtaxat caderet, non tamen expediret: multa enim licent, quæ tamen non expediunt: *Omnia mihi licent*, ait Apostolus 1. ad Corinth. cap. 6. *sed non omnia expediunt*. Et cap. 10. *Omnia mihi licent, sed non omnia ædificant*. Licebat Apostolo pecunias, aut sustentationem pro suo Ecclesiastico & Evangelico sudore à Corinthiis accipere, ut docet cap. 9. ejusdem Epistolæ, sed non expediebat, nè offendiculum daret Evangelio; proindèque pecuniis Corinthiorum jure Divino, & naturali pro Evangelii prædicatione sibi debitis, parcebat: Et ità etsi aliqua fieri liceant, si tamen sequi possit Evangelii, aut Dei cultus jactura, expedit ab eis abstineri. Atquì secluso præcepto liceret utiquè Clericis majoribus nubere, non tamen expediret, nam sine Evangelii, & Divini cultus jacturà, Clericorum majorum nuptiæ non consistunt.

277 Etenim, quamvis nuptiæ considerata secundùm rationem nuptiarum, earumque intrinsecam naturam, non repugnent Dei cultui, & ex consequenti nec Dei cultui, nec Evangelio aliquam faciant jacturam, cùm ipsum Evangelium eas approbet: Si tamen considerentur secundùm rationem propriam conjugum, & officia illorum, & consideremus ministerium & officium Clericorum majorum, ac cultus Divini Ministrorum, ex eorundem Ministrorum nuptiis sequitur magna Evangelii, & Divini cultus jactura: Ait namque Paulus in priori Epistola ad Corinthios, cap. 7. *Volo autem vos sine sollicitudine esse: Qui sinè uxore est, sollicitus est quæ Domini sunt; qui autem cum uxore est sollicitus, est quæ sunt Mundi, quomodò placeat uxori, & divisus est*. Si ergò Ministri Ecclesiæ uxores ducunt, certè divisi sunt à Deo, sollicitudine rerum humanarum & Mundi, quærentes uxoribus complacère, atque filiis, non sine Evangelii offendiculo, atque Divini cultus jacturà. Evangelicum enim Ecclesiæ Ministrorum officium, est verbum Dei populo annunciare, & ad virtutes permaximè exhortari: Atqui nullà fronte ad continentiam exhortari Viduas, ad virginitatem sectandam ipsas Virgines poterunt, semèl quòd ipsi & uxores habent, & operam dant generandis filiis. Pro populo orare officium est Sacerdotis; atqui mentem ad Deum elevatam, ut exigit oratio fervida, non adeò perfectè habere potest, qui mundanis curis est implicatus, qui incontinens vivit; cujus rei causâ Apostolus ipse in eadem Epistola 1. ad Corinth. cap. 7. admonet, Laicos uxoratos, ut ad tempus contineant, ut orationi vacare possint: *Nolite*, inquit, *fraudari invicem, nisi fortè ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi*. Certè actus conjugii aciem mentis hebetat, & ad inferiora deprimit: „ Non solùm totum corpus, nec solùm extrinsecus, „ *ait Augustinus lib. 14. de Civitat. cap. 16.* „ *agens de libidinoso actu conjugali*, verùm „ etiam intrinsecus vendicat, totumq; commovet hominem, animi simùl affectu cum „ carnis appetitu conjuncto, atque permixto, „ ut ea voluptas sequatur, qua major in corporis voluptatibus nulla est; itaut momento ipso temporis, quo ad ejus pervenitur extremum, penè omnis acies, & quasi „ vigilia cogitationis obruatur. *Hæc ille*. Sicut enim qui animum ad Cœlestia, ac Divina erectum habent, à corporis voluptate penitùs sunt abstracti; ità è contrario qui corporis voluptatibus sese involvunt, animum ad venerea prorsùs depressum habent, non sunt sui juris, ut ità loquar, & comparantur jumentis insipientibus, & similes facti sunt illis; sicut equs & mulus, quibus non est intellectus.

278 Sed & Sacerdotes, quibus animarum cura commissa est, & ex præscripto Evangelii pro salute ovium suarum, vigiles esse oportet,

tes, animamque, si opus fuerit, pro eis ponere, huic Evangelico ministerio sibi debito, uxorati, & liberos gignentes, nequaquàm, ut expedit, operam dare poterunt; prævalente in eis carnali uxoris amore, & filiorum, spirituali ovium suarum; cùm secundùm rectam regulam, testante D. Ambrosio, lib. 1. de Officiis cap. 7. Spirituales filii plusquàm carnales diligendi sint. Neque poterunt pauperum ovium suarum subvenire indigentiis, juxtà regulas Ecclesiasticas, si uxori & filiis providere debent. Hinc illa hospitalitas & benignitas, quàm maximè in hujusmodi exigit Paulus, scribens ad Titum, cap. 1. non erit inveniri in uxoratis & filios habentibus Sacerdotibus; nec erunt alieni à turpi lucro, damnato in eis ab eodem Apostolo; quoniam cùm Ecclesiastica beneficia, filiis nequaquàm relinquere possint, ut benè provisos relinquant, prout optant ex carnali amore parentes, necesse est, ut per fas & nefas temporalia bona eis relinquenda sibi procurent, id quod in injuriam ministerii Evangelici maximè cedit; adeòut esset, sicut populus, sic Sacerdos; sicut Sacerdotes, sic & populus.

279 De Episcopis pauca addam, quoniam nec Græci Episcopis uxores in domibus retinere permittunt, vetantibus Regulis Ecclesiasticis Orientalis Ecclesiæ, immò & Imperialibus, ut in Cod. de Episcopis & Clericis lib. 1. tit. 3. leg. 48. *Sancimus, neminem ad Episcopatum ordinari, nisi & in aliis rebus utilis & optimus sit, & neque mulieri cohabitet, neque liberorum existat pater, sed loco uxoris adhæreat quidèm, & continens sit circà sanctissimam Ecclesiam.* Et leg. 42. *Oportet enim Episcopum, minimè impeditum affectionibus carnalium liberorum, omnium fidelium spiritualem esse patrem. Has igitur ob causas prohibemus, habentem natos, aut nepotes, ordinari Episcopum.* Et novella 6. Justiniani, cap. 1. §. 4. ubi agitur de Episcopi ordinatione, & præscribuntur ordinandi conditiones, dicitur: *Neque filios, aut nepotes habens*; sed propter recentiores hæreticos, qui indiscriminatim Ecclesiasticis omnibus, sivè Presbyteris, sivè Episcopis, uxores concedunt, filiosque procreare permittunt, afferam dumtaxat Pauli testimonium, in Epistola ad Titum, ubi describit, qualē Episcopum esse oporteat, cap. 1. inquiens: *Oportet Episcopum sine crimine esse, sicut Dei dispensatorem: non superbum, non iracundum, non vinolentum, non percussorem, non turpis lucri cupidum, sed hospitalem, benignum, sobrium, justum, sanctum, continentem.* Dixerat enim in priori ad Timotheum cap. 3. *Oportere Episcopum irreprehensibilem esse, unius uxoris virum, sobrium, prudentem, ornatum, pudicum.* Nè videatur concedere ex hoc Episcopis uxoriam consuetudinem, & pudicitiam conjugalem tantùm in eis exigere, scribens ad Titum, se explicat magis, dicens: *oportere esse continentem*: continentia enim etiam conjugales amplexus prohibet; potest enim quis dici castè vivere, castitate scilicet conjugali, etiamsi ab amplexibus conjugalibus non se abstineat, non tamen hoc pacto dici potest, continentiam servare, atque continentem esse. Si ergò Paulus vult, Episcopum esse continentem, alienum planè vult ab omni conjugali voluptate.

280 At plura objiciunt contemptores continentiæ, sivè Græci, sivè recentiores hæretici: Primò ergò ajunt, Dominum nostrum Jesum Christum continentiam nequaquàm præcepisse, Apostolos sanctarum Ecclesiarum plantatores, consuluisse magis, quam præcepisse; undè Paulus in priori ad Corinthios, cap. 7. vers. 25. *De Virginibus*, inquit, *præceptum Domini non habeo; consilium autem do, tanquàm misericordiam consecutus, ut sim fidelis.* Et vers. 28. *Si autem acceperis uxorem, non peccasti; & si nupserit Virgo, non peccavit.* Et vers. 38. *Qui matrimonio jungit Virginem suam, benè facit; & qui non jungit, meliùs facit.* Itaquè non præcipiens, loquitur Paulus, sed tantùm consulens continentiam; & ratio hujus est: quoniam continentia donum Dei est; undè Sapiens, lib. Sap. cap. 8. vers. 21. *Et ut scivi*, inquit, *quoniàm aliter non possum esse continens, nisi Deus det; & hoc ipsum erat Sapientiæ, scire cujus esset hoc donum.* Ipse quoquè Paulus ad Galatas, scribens, continentiam & castitatem Spiritus Sancti fructus esse docet: Atqui non omnes hoc Dei donum habent, eodem Apostolo teste, 1. ad Corinthios cap. 7. vers. 7., scribente: *Volo autem omnes vos esse, sicut meipsum; sed unusquisque proprium donum habet ex Deo; alius quidèm sic, alius verò sic.* Ergò nemini præcipienda est continentia, nè præcipiatur illis, qui hoc à Deo donum non habent; & solius Apostoli doctrina sequenda est, qui scribens ad Corinth. loco cit., ubi admonens, non præcipiens, ait: *Dico autem non nuptis & viduis; bonum est illis, si sic permaneant, sicut & ego*; subjungens indè: *Quòd si non se continent, nubant; meliùs est enim nubere, quàm uri.* Et in exordio ejusdem capitis: *Bonum est*, inquit, *homini mulierem non tangere; propter fornicationem autem unusquisque uxorem suam habeat; & unaquæque suum virum habeat.* Quod ergò justis de causis consuluit tantùm, non præcepit Paulus, nec debuit, nec potuit Ecclesia præcepisse, iisdem militantibus causis: Ergò nulli continentiam præcipere potuit, nec Laicis, nec Clericis in quovis ministerio Ecclesiastico constitutis.

281 Hoc sanè argumentum magis Luteranorum est, quàm Græcorum, desumptum ex Lutero, in lib. de Votis Monasticis, afferentis, non potuisse Ecclesiam id sub præcepto statuere, atque præcipere, quod Christus tantùm consuluit, & noluit præcipere: Urget etiam Græcos, apud quos, saltèm in Episco-

scopis continentiam præcepisse, nec extat aliqua Scriptura Sacra adeò clara, ut ex ea, absque ambiguitate aliqua deduci possit præpræceptam esse Episcopis continentiam Divina auctoritate, licèt ab exordio nascentis Ecclesiæ, hæc in Episcopis disciplina, sive apud Græcos, sive apud Latinos servata fuerit, Sanctorum Apostolorum exemplo, de quibus D. Hieronymus supra relatus ait: *Apostoli, aut Virgines, aut certè post Nuptias continentes*.

282 Itaque respondens fateor, legem de servanda continentia, nec Christum Dominum dedisse, nec Apostolos, Christum verò illam consuluisse, dum dixit: *Et sunt Eunuchi, qui se castraverunt propter regnum Cælorum*; certum est, Paulum quoque, non præceptum, sed consilium tantùm ea de re tradidisse, ipsius primâ ad Corinthios Epistolâ dare docet: At verò, quod in argumento ex hoc inferunt Luterani, nimirum, Ecclesiam ex consilio fecisse præceptum, ac præcepisse quod nec Christus, nec Apostoli præcipere voluerunt, falsum est, & apertum mendacium: nam continentia sub consilio, non sub præcepto ab Apostolis, & Christo Domino posita, sub consilio semper fuit, estque adhuc: neminem Ecclesia cogit ad servandam continentiam, qui enim vult esse continens, se ipsum constringit ad servandam continentiam, nec cogitur ab Ecclesia. Etenim, qui continentiam sub præcepto servare tenentur, aut Monachi sunt, aut Sacerdotes, & Majores Clerici: sed isti dùm talem sibi eligunt statum, sua sponte, non vi aliqua ad continentiam servandam se astringunt, dùm sua sponte statum talem eligunt, cui adjuncta est obligatio servandæ continentiæ: neminem cogit Ecclesia ut Monachalem statum eligat, neminem cogit ut promoveatur ad Sacros illos Ordines, quibus adjuncta est obligatio servandæ continentiæ: si enim cogeret, utique de consilio præceptum faceret, cumque neminem cogat, non facit de consilio præceptum.

283 Igitur lex Ecclesiæ est, ut qui Monachalem vitam amplecti cupit, qui statum Ecclesiasticum eligens, ad Sacros Ordines promoveri desiderat, se obliget vitam ducere cœlibem, servare scilicèt continentiam: cùm tamen nemo eum cogat ad statum illum eligendum, nemo certè cogit eundem ad vitam cœlibem ducendam: Et hoc pacto potuit Ecclesia legem condere de continentia servanda, attenta præcipuè temporum circumstantiâ, quandò scilicèt multiplicatis fidelibus, multiplicatus est Ministrorum numerus, & multi sunt, qui Sacerdotium appetunt: In hoc enim casu licuit Ecclesiæ promovendis hanc præscribere disciplinam, ut si velint promoveri, castè & continenter vivant, voveantque servare continentiam, vitamque imposterum ducere cœlibem. Certè Christianos habere omnia communia, nulla Divina lege tenebantur, tamen in ipso Ecclesiæ exordio, & sub ipsis Apostolis lex de rerum communione ab ipsis Sanctis Apostolis, ità exigentibus illius temporis circumstantiis, lata fuit; quæ postea sub aliis circumstantiis, & plurimùm dilatato Evangelio, ubique multiplicatis fidelibus abrogata fuit: si ergo hoc licuit Apostolis ad tempus, licèt nullum Divinum ad hoc urgeret præceptum, Domino solùm consulente bonorum temporalium abdicationem, perfectioris status eligendi causâ: licere etiam potuit Ecclesiæ, attenta temporum varietate legem condere de Ministrorum cœlibatu, modo jam supra explicato: quod non est de consilio præceptum facere: solumve sub præcepto cadit, in ordine ad eos, qui sua sponte, voto se ad continentiam servandam adstringunt.

284 Nec quidem negamus continentiam donum Dei esse, & quidem magnum: sed dicimus illius generis esse donorum, quæ volentibus dantur: Etenim diversa sunt donorum genera: quædam pendent à solius Dei liberalitate, quæ, nemine postulante, conferuntur, ut fuit Verbi Dei Incarnatio: quædam verò, quæ etiam postulata & volentibus denegantur, ut est Martyrii donum: Alia porrò quæ dumtaxat postulata, & solis volentibus dantur, tamen aliquando, justo Dei judicio adhuc denegantur, ut est donum perseverantiæ in bono gratiæ: Et alia sunt quæ volentibus nunquam denegantur, ut est ipsum donum continentiæ: Quod si hujus generis non esset, non rectè Paulus in priori ad Corinth. Cap. 7. loquens de parente sub cujus potestate filia existit virgo, diceret: *Qui statuit in corde suo firmus, non habens necessitatem, potestatem autem habens suæ voluntatis, & hoc indicat in corde suo servare Virginem suam, bene facit*. Certè non bene faceret, si non sciret donum continentiæ omnibus volentibus à Deo dari.

285 Atqui inquiunt: complures voventes continentiam, non continent inde, deficiente eis continentiæ dono, nec est verosimile, quod nolint continere, emisso jam continentiæ voto. Utique concedo complures, qui Deo continentiam voverunt, irrito facto voto, continentiam non servare, nego tamen hos velle, aut fortasse voluisse continere, etiam dum continentiam voverunt: quoniam non adhibitis Apostolicis circumstantiis se ejusmodi voto obstrinxerunt. Debet enim qui continentiam vovet, non ex aliqua levitate moveri, sed debet firmè in corde suo statuere se velle propter regnum Cœlorum continere: nec habens necessitatem, adeout non paupertas, aut aliquis mundanus finis inducant voventem ad habitum religionis suscipiendum, vel ad eligendum Ecclesiasticum institutum, veluti sibi ad corporis commoditates magis accommodatum: & habens potestatem suæ voluntatis, ut cum maturo consilio, non simplicis aliorum suasione, aut primo intuitu, & ma-

magna cum deliberatione moveatur ad vovendum. Quot sunt, utinam non essent, ex Religiosorum, Religiosarumque, & cæterorum Ecclesiasticorum numero, qui aut coactè talem statum sibi elegerunt, jubentibus & cogentibus parentibus, aut necessitate pressi ex deficientia rerum ad honestam vitam in sæculo ducendam necessariarum, aut denique, ut eâ viâ ad potiores gradus, & dignitates conscendere valeant, quæ Laicis non sunt concessæ, ut ità majus emolumentum sibi & Domui aquirant. Quot quot hujusmodi de causis & similibus moventur, non fiunt Eunuchi propter regnum Cœlorum, non habent firmum propositum, nec decernunt firmiter in corde suo continentiam servare, & hac de causa donum continentiæ non habent: & hoc quia nolunt; nolunt enim quia non eo fine continendi propter Christum, & propter Regnum Cœlorum, sed quovis alio prorsùs, continentiam vovent, illamque eo in statu servare, magis ore, quàm corde promittunt.

286 Deinde hoc donum petendum est, dicente Salvatore nostro Math. Cap. 7. vers. 7. *Petite & dabitur vobis: quærite & invenietis: pulsate & aperietur vobis: omnis enim qui petit accipit, & qui quærit invenit, & pulsanti aperietur*. Non tamen satis est utcumque petere, sed ut oportet necesse est petatur, & prout Apostolicæ nos docent litteræ: Ait namque Beatus Jacobus in sua Epistola Catholica Cap. 1. vers. 5. *Si quis vestrum indiget sapientia*, fortè ut quis continere possit, *postulet à Deo, qui dat omnibus affluenter*. Et ut indicet non quamcumque postulationem sufficere ad obtinendum donum expostulatum, subjungit statim inquiens: *Postulet autem in fide nihil hæsitans*. Sequtus Magistri regulam dicentis apud Marcum Cap. XI. vers. 23. *Habete fidem Dei. Amen dico vobis, quia quicumque dixerit huic Monti: tollere & mittere in Mare, & non hæsitaverit in corde suo, sed crediderit, quia quodcumque dixerit fiat, fiet ei*. Hac ergo cum fide firma atque stabili petendum est continentiæ donum, ut mereatur sibi donari. Et Joannes Apostolus in sua prima Epistola Cap. 3. vers. 22. addit ad rectè petendum, & petitum impetrandum opus esse observantia mandatorum Dei. *Fiduciam habemus*, inquit, *ad Deum: & quid quid petierimus, accipiemus ab eo*, & inde rationem affert pro impetrata petitione, inquiens: *Quoniam mandata ejus custodimus: & ea quæ sunt placita coram eo, facimus*: ergo Dona Dei, utcumque petentibus non dantur, sed petentibus cum fiducia & absque hæsitatione: & petentibus simul, & quæ sunt Deo placita agentibus, atque Divina ejus mandata implentibus: Ergo quicumque firmus in corde suo decernit, non habens necessitatem, amore Christi & rerum Cœlestiarum, continentiam servare, & cum fiducia & absque ulla hæsitatione, ambulans in observantia mandatorum Dei, & agens quæ Deo sunt placita, postulat continentiæ donum, illud certissimè obtinet.

287 Instant perpetuò Græci, si Apostolorum regulæ tales sunt, ut præcipiant Episcopis & Presbyteris, ne uxores suas sub prætextu religionis abiiciant: quomodo potuit Ecclesia contra Apostolicos Canones quidquam decernere? Dicitur autem in VI. Apostolorum Canone: *Episcopus aut Presbyter uxorem propriam nequaquam sub obtentu religionis abiiciat*: & pœnam abiicientibus decernitur per ea quæ sequuntur: *Si verò rejecerit, excommunicetur: sed si perseveraverit deiiciatur*: ergo tantùm abest, ut Apostoli continentiam Clericorum, aut præciperent, aut consulerent, quòd oppositum in Sacris eorum Regulis tradiderunt. Cujus rei gratia in sexta Synodo Generali cautum est, ne promovendi ad Sacros Ordines cogantur, aut uxores jam acceptas relinquere, aut profiteri se cum illis cœlibem vitam ducere, ut Canone XIII. ejusdem Synodi: ubi pariter decretum est, hujusmodi habentes uxores promotos, solùm abstinere ab uxoribus oportere tempore vicis suæ, maximèque orationis & jejuniorum tempore, secundùm Ecclesiæ Carthaginensis statuta, cùm Patres in antefato Canone dicant: „Scimus autem sicut & qui Carthagine convenerunt, & vitæ ministrorum curam gerentes dixerunt, ut Subdiaconi, qui Sacra Mysteria contrectant, & Diaconi, & Presbyteri secundùm proprios terminos à consortibus abstineant: ut & quod per Apostolos traditum est, & ab ipsa usque antiquitate servatum, nos quoque similiter servemus, tempus in omni re scientes, & maximè in jejunio & oratione. *Hæc illi*. Subjungentes postea tanquam violatores Apostolorum Canonum puniendos eos, qui sic promoti, aut uxores abiiciunt, aut ab illarum se consuetudine abstinent: „Si quis ergo, inquiunt, fuerit ausus præter Apostolicos Canones incitatus aliquem eorum, qui sunt in Sacris Presbyterorum, inquimus, vel Diaconorum, vel Hypodiaconorum conjunctione cum legitima uxore, & consuetudine privare deponatur. Similiter si quis Presbyter, vel Diaconus suam uxorem pietatis prætextu ejecerit, segregetur, & si perseveret deponatur.

288 In hoc verò Græcorum argumento, plura sunt examinanda: & primo loco quid velint Apostolici Viri, qui, Canones qui sub Apostolorum nomine circumferuntur, condidere, dum in VI. Canone decernunt, non licère Clericis Majoribus sub religionis prætextu, uxores per eos legitimè ductas abjicere. Deinde videndum qualis sint auctoritatis Canones, qui sub nomine sextæ œcumenicæ Synodi conditi à Græcis fuere. Tertiò deniq; loco agi oportet de genuino sensu Cano-

num Ecclesiæ Carthaginensis, quos in suam sententiam trahere conati sunt Trullani Patres, antedicti Canonis conditores, ut plenè argumento satisfaciamus.

289 De primo, diximus jam sub numero 270. Mentem illius Apostolici Canonis conditorum, non eam fuisse, ut Clerici Majores post legitimam uxorem ductam, pro Ecclesiarum tunc temporis necessitate, urgente Ministrorum penuria, promoti, sive ordinati uxores retinerent, & uxoriam consuetudinem cum eis haberent, neque hoc velle verba illa, *uxorem propriam nequaquam sub obtentu religionis abiiciat*; velle bene ut suarum uxorum curam haberent, quantum ad eis providendum de necessariis ad honestam vitam ducendam, ne sub prætextu religionis adeò abiicerent, ut imposterum nullam illarum curam haberent. Et quod hæc genuina sit præfati Canonis expositio, ex eò liquet, quod in eo non solùm præcipitur Presbyteris ne obtentu religionis proprias abiiciant uxores, verum & Episcopis: *Si quis Episcopus, aut Presbyteri*, inquit, Canon, & tamen Græci non consentiunt, ut Episcopi cum suis cohabitent uxoribus, ac cum eis uxoriam consuetudinem habeant: unde iidem Trullani Patres Can. XLVIII. decreverunt: „ Uxor ejus, „ qui ad Episcopalem dignitatem promove„ tur, communi sui viri consensu prius sepa„ rata, postquam in Episcopum ordinatus „ est ac consecratus, Monasterium ingredia„ tur procùl ab Episcopi habitatione extru„ ctum, & Episcopi providentia fruatur. *Hæc ibi*. Cùm ergo Apostolicus ille Canon nedùm Presbyteris, verum & Episcopis prohibeat, ne sub Religionis prætextu uxores abiiciant, & tamen Trullani Patres, eo non obstante Canone non permittant Episcopis, nec quidem cohabitare cum propriis uxoribus, licèt velint ut de eorundem providentia in Monasterio sustententur, in hoc sensu explicato Apostolico Canone, ex ea parte quæ tangit Episcopos, palàm fit, ut rectè eodem planè modo, modò intelligi debeat, etiam ex altera parte, quæ respicit Presbyteros: æque de utrisque loquitur Canon, æqualis ergo de utroque erit expositio, & intelligentia.

290 De secundo plura diximus supra sub num. 279. & 280., adnotantes eos Canones non esse sextæ Synodi œcumenicæ, cùm in ea nullus conditus fuerit Canon, benè verò èditos fuisse sub Justiniano Juniore in suo Palatio, & loco, Trullum nuncupato, à pluribus Episcopis Græcis suâ spontè absque Sedis Apostolicæ auctoritate, & sine ejusdem Sedis Legatis, congregatis: ac nullo pacto à Romanis Pontificibus approbatos, sed magis perpetuò rejectos, ut loco citato vidimus: ac proinde argumentum deprompium ab auctoritate illius Canonis, nullius est roboris, nulliusque firmitatis.

291 De tertiò denique, prout Trullani Patres se eo in Canone referunt ad regulas traditas ab Ecclesia Carthaginensi, dicimus eos multum errare: quoniam alia fuit in Ecclesia Carthaginensi disciplina ab ea, quam ipsi prætendunt: In ea namque Ecclesia perpetuò continentiam majores Clericos servasse, tradit Beatus Augustinus, cui non erat ignota illius Ecclesiæ disciplina, utpotè & ipse in Africa Episcopus, lib. 2. de Adulterinis conjugiis Cap. XIX. & ultimo, ubi ad convincendum eos, qui sub prætextu, quod continere non poterant, Adulterinis se copulabantur conjugiis, Clericorum continentiam opponere illis consueverat: „ Unde istis, *inquit*, „ qui virilem excellentiam non putant, nisi „ peccandi licentiam, quando terremus ne „ Adulterinis conjugiis hærendo pereant in „ æternum, solemus eis proponere etiam „ continentiam Clericorum; qui plerumque „ ad eandem sarcinam subeundam capiuntur „ inviti, eamque susceptam usque ad debi„ tum finem, Domino adjuvante, perdu„ cunt.

292 Cæterùm Patres Trullani nisi sunt Can. III. Synodi V. Carthaginensis, ubi Aurelius Episcopus dixit: *Placuit quod & in diversis Conciliis firmatum est, ut Subdiaconi, qui Sacra Mysteria contrectant, & Diaconi, & Presbyteri, sed & Episcopi secundùm priora statuta, etiam ab uxoribus se contineant*. Ubi verba illa in Latinum versa, *secundùm priora statuta*, Patres Trullani exposuerunt, *secundùm definitum tempus*, adeòut velint nil aliud definisse Carthaginenses Patres, nisi ut Presbyteri, Diaconi, & Subdiaconi se ab uxoribus abstinerent temporibus statutis, scilicèt tempore vicis suæ, quo nimirum Sacrificium offerre debent, aut sacra contrectare, prout & Balsamon, & Zonaras pariter explicant. Sed planè decipiuntur: primò, quià in eodem Canone etiam idem de Episcopis decernitur, & tamen nec quidem de Græcorum mente ita potest de Episcopis intelligi, quod scilicèt tempore dumtaxàt vicis suæ se abstineant ab uxoribus, quos perpetuò continentes esse volunt, ut in Superioribus adnotavimus. Deinde ex aliis Canonibus ejusdem Ecclesiæ Carthaginensis, constat verba illa, *secundùm priora statuta*, nil aliud importare, nisi secundùm ea, quæ decreta fuêre in præteritis conciliis: unde in Concilio Carthaginensi nomine II. ordine verò postremo, celebrato sub Cœlestino Papa Can. II., „ Aurelius „ Episcopus dixit; cùm in præterito Conci„ lio de continentiæ & castitatis moderamine „ tractaretur, gradus isti tres conscriptione „ quadam castitatis per consecrationes annexi „ sunt, Episcopos, inquam Presbyteros, & „ Diaconos, ita placuit, ut condecet Sacro„ sanctos Antistites, & Dei Sacerdotes, nec „ non & Levitas, vel qui Sacramentis Divi„ nis inserviunt, continentes esse in omnibus,

quo

„ quò possint simpliciter, quod à Deo po- „ stulant, impetrare, ut quod Apostoli do- „ cuerunt, & ipsa servavit antiquitas, nos „ quoquè custodiamus. Ab universis Epi- „ scopis dictum est: Omnibus placet, ut „ Episcopi, Presbyteri, & Diaconi, vel qui „ Sacramenta contrectant, pudicitiæ custo- „ des, etiam ab uxoribus se abstinesnt. Ab „ omnibus dictum est: placet, ut in omni- „ bua, & ab omnibus pudicitia custodiatur, „ qui Altari deserviunt.

293 De moderamine castitatis nonnulla leguntur decreta in prioribus Synodis Ecclesiæ Carthaginensis, ut in Conc. II. circà tempora Siricii, vulgò III., Can. XVII. *Ut cū omnibus omninò Clericis extraneæ fæminæ non cohabitent.* Et Can. XXV. *Ut Clerici, vel continentes, ad Viduas, vel Virgines, nisi jussu vel permissu Episcoporum, & Presbyterorum non accedant; Nec ipsi Episcopi, aut Presbyteri soli habeant accessum ad hujusmodi fæminas.* Et in Concilio IV. Carthaginensi, Canon. XLVI. *Clericus cum extraneis mulieribus non habitet.* Et Canon. CII. *Ad reatum Episcopi pertinet, vel Presbyteri, qui Parochiæ præest, si sustentandæ vitæ præsentis causà, adolescentiores Viduæ, vel Sanctimoniales Clericorum familiaritatibus subjiciantur.* Ad hoc fortasse Canones postremæ Carthaginensis Synodi Patres respexerunt, dùm in Canone supralaudato dixerunt: *Cùm in præterito Concilio de continentiæ & castitatis moderamine tractaretur.* Veriùs tamen puto, Patres illius Concilii respexisse ad primam Synodum Carthaginen., sub Julio I. celebratam, sub Grato Episcopo Carthaginensi Anno CCCXLVIII., ubi Canon. III. definitum est, *ut Clerici cum Viduis, & Sanctimoniales fæminæ cum extraneis viris, vel fæminis non cohabitent.* Et Can. IV. *Ut Clerici cum viduis, vel aliis extraneis personis non commoreneur*, ut præscribitur in eorum titulis; quoniam Concilium, ubi antesatus Canon conditus est, celebratū videtur Anno Domini CCCXC., ut in Appendice ad tomum 2. Conciliorum, ex Labæi collectione apparet, & inter hæc duo Concilia aliud interpositum non reperitur. Itaque, quod isti Patres dicunt, *in præterito Concilio*, illi dicunt, *secundùm* priora statuta, quod idem est, ac si dicant, secundùm statutą in prioribus Conciliis, vel in præteritis Conciliis.

294 Arguunt porrò producentes Canonem IV. Concilii Gangrensis, celebrati circà Annum Domini CCCXXIV. ergà tempora Nicænæ Synodi, magnæ propter vetustatem auctoritatis, in quo sancitur: *Si quis de Presbytero, qui uxorem duxit, contendat, non oportere, eo sacra celebrante, oblationi communicare, sit anathema.* Ex quo inferunt Canone, licuisse Presbyteris uxorem ducere, atque eos potiùs damnari, qui sub specie, aut prætextu, quòd eis non licuerit, ab illorum oblationibus, velut illicitis, se abstinebant.

295 At in pravum sensum quis non videt hunc Canonem interpretari à contemptoribus cœlibatus? Non enim legitur in eo: *de Presbytero qui uxorem ducit*, sed *duxit*, idest, qui uxorem habuit, ut rectè eum interpretatur Dionysius Exiguus, qui legit: *Quicumque discernit à Presbytero, qui uxorem habuit, quòd non oporteat, eo ministrante, de oblatione percipere, anathema sit.* Et Isidorus Mercator: *Si quis discernit Presbyterum conjugatum, tanquam occasione nuptiarum, quod offerre non debeat, & ab ejus oblationibus ideò se abstineat, anathema sit.* Ut ergò non semèl diximus, in primitiva Ecclesia propter Ministrorum indigentiam aliqui ad Sacros Ordines promovehantur, qui jam duxerant uxores, quæ, si tempore ordinationis adhùc in vivis erant, continentiam servare imposterùm profitebantur, & à maritali thoro prorsùs manebant segregatæ, quia nonnisi de illarum, & præmisso continentiæ voto, non ordinabantur viri. Si posteà viri, aut nunquàm habuerint uxores, vel si habuerint, è vivis excesserant, in ipsa ordinatione profitentibus continentiam, non licebat ampliùs nubere. Gangrenses ergò Patres loquuntur de Presbyteris, qui ante ordinationem uxorem duxerant, & quorum uxores, aut obierant, aut ad formam Regularum Ecclesiasticarum, si adhùc superstites erant, continentiam servare jam professæ erant. Et cùm quidam de Eusthathii sectà nuptias, ut malas, prorsùs damnantes, evulgabant, seù docebant, à Presbyteris, qui semèl uxores duxissent, vel habuissent, nequaquàm licere oblationes percipere, nec eorum interesse sacrificiis, ideò hujusmodi Eusthatiani dogma damnantes Patres, anathemati subjecerunt talia jactantes...

296 Hæc porrò ità se habere ex Epistola Synodica ejusdem Concilii, datà ad Episcopos Armeniæ, clarum fit, cùm in ea causam congregatæ Synodi nullam aliam fuisse afferant, præter impiam Eusthatii, & suorum noviter promulgatam doctrinam: „ Quoniam, *inquiunt*, conveniens sancta Synodus Episcoporum in Ecclesia Gangrensi, „ propter quasdam Ecclesiasticas, & necessarias causas inquirendas, ea, quæ secundùm „ Eusthathium gesta sunt, dignoscenda, invenit multa fieri indecenter ab his, qui „ eundem Eusthathium secuti sunt, necessariò statuit, palàm omnibus actis, amputare universa, quæ ab eodem mala commissa „ sunt. Declaratum est enim, hos eosdem „ nuptias accusare, & docère, quòd nullus „ in conjugali positus gradu spem habeat „ apud Deum. *Et infrà.* In domibus conjugatorum, nec orationes quidèm debere „ celebrari, persuasisse intantùm, ut easdem „ fieri vetent, & oblationibus, quæ in domibus factæ fuerint, minimè communicandum esse decernant; Presbyteros verò, qui

„ matrimonia contraxerunt (*non dicunt, contrahunt*) sperni debere dicunt ; nec Sacramenta, quæ ab eis conficiuntur, attingi. *Hæc Patres illi*. Et ità apparet genuinus illius Canonis intellectus, & quomodò non faveat Clericorum continentiam aspernantibus.

297 Deindè objiciunt verba Pauli, 1. ad Corinth. cap. 7. *Propter fornicationem autem unusquisque uxorem suam habeat*. Et illud: *Dico autem non nuptis, & viduis bonum est illis, si sic permaneant, sicut & ego; quòd si non se continent, nubant; meliùs est enim nubere, quàm uri*. Ex quibus testimoniis ità arguunt, ad vitandam fornicationem vult Paulus, unusquemque suam habere uxorem; consulit nubere iis, qui se continere non possunt: Ergò, si Clerici majores continere se minimè possunt, licitè sequi possunt Pauli consilium, & nubere, nè cogantur fornicari & uri. Addunt & illud Genesis 1. *Crescite, & multiplicamini, & replete terram*; & hoc præceptum esse naturalis juris fatentur, fundatum in naturali appetitu generandi; contrà quod nulla humana lex vim aliquam habere potest. Atqui & vota adversantia naturali legi irrita sunt & inania; nemo enim licitè vovere posste perpetuam à quocumque cibo, & potu abstinentiam; quoniàm talis abstinentia adversatur juri naturali, quo quis tenetur conservare suum individuum, ad cujus conservationem naturalem habet inclinationem.

298 Dicimus ad hæc, Paulum in primis non loqui de habentibus continentiæ votum, quasi post continentiæ votum liceat quoque propter vitandam fornicationem, uxorem ducere. Dicit infrà Paulus: *& si nupserit Virgo, non peccavit*. Non illa Virgo, ait Hieronymus, lib. 1. contrà Jovinianum, cap. 7., quæ semel Dei cultui dedicavit: *Harum enim, si qua nupserit, habebit damnationem, quia primam fidem irritam fecit*. Et Divus Augustinus in Psalm. 83. *Virgo*, inquit, *quæ si nuberet, non peccaret; Sanctimonialis, si nupserit, Christi adultera reputabitur. Respexit enim retrò de loco, quò accesserat*. Et idem adnotat Magnus Gregorius, lib. 6. in cap. 1. Regum. De iis enim scriptum est Psalm. 75. *Vovete, & reddite Domino Deo vestro*. Et Psal. 49. *Redde Altissimo vota tua*. Undè in Proverbiis, cap. 20. scriptum est: *Ruina est homini devorare Sanctes, & post vota retractare*. Ergò Paulus, dùm ait: *propter fornicationem autem unusquisque uxorem suam habeat*, non loquitur de iis, qui voto se consecrarunt, & continentiam servare promiserunt; hujusmodi enim non licet uxorem ducere.

299 Deinde eo in loco Paulus loquitur de iis, qui uxores jam habebant, non verò de iis, qui adhùc non duxerant, ut rectè observat Sanctus Hieronymus, lib. 1. adversùs Jovinianum, cap. 4. Fuit namque hoc & Joviniani contrà virginitatem argumentum: Corinthiis enim per literas petentibus, utrùm post susceptam Christi fidem cœlibes esse deberent, & continentiæ causâ, quas habebant uxores dimittere, ait Beatus Hieronymus, & an Virgines ad fidem conversæ licitè inire possent matrimonia, an potiùs tenerentur sic permanere, & virginitatem servare. Item, cùm unus ex duobus conjugibus in Christum credidisset, nequaquàm alter, credens, non credentem dimittere deberet, an verò retinere. Et deniquè, an credentes, tenerentur uxores tantùm christianas ducere, vel liceret quoquè etiam cum Ethnicis matrimonia inire, Beatus Apostolus respondit, illorum quæstionibus satisfaciens.

300 Ait ergò ad primam propositam difficultatem: *De his autem, quæ scripsisti mihi, bonum est homini mulierem non tangere; propter fornicationes autem unusquisque uxorem suam habeat*. Et vult dicere: licèt bonum sit, pulchrum, commodum, & honorificum christiano Viro castimoniam colère, & à mulierum consuetudine abstinere: attamèn ad vitandam fornicationem in illis, qui continere non possunt, nè scilicet propter eorum incontinentiam incidant, unusquisq; uxorem suam habeat: „ Non dixit, *ait Hieronymus*, unusquisque propter fornicationem ducat uxorem; alioquin hac excusatione libidini frena laxasset, ut quotiescumque uxor moritur, totiès ducenda sit alia, nè fornicemur: *sed unusquisque uxorem suam habeat*; suam, inquit, habeat, suâ utatur, quam habebat antequàm crederet. *Hæc ille*. Cui expositioni conformatur Syriaca Versio, quæ legit: *Quisque uxori suæ adhæreat, & unaquæque viro suo adhæreat*. Et Æthiopica, vertens: *Et, ut non fornicemini, quisque homo habitet cum uxore sua, & quæque mulier habitet cum viro suo*. In quem pariter sensum eadem Apostoli verba explicare videtur Divus Augustinus, lib. 1. de Adulterinis Conjugiis, cap. 2. Si ergò Paulus eo in loco non dicit, quòd unusquisque ducat uxorem, vitandi causâ fornicationem, sed benè, quòd habeat, seù retineat uxorem, quam habet, & illam non dimittat sub prætextu susceptæ christianæ Religionis, ineptè contemptores continentiæ sic interpretantur, quasi Paulus universis Christianis, sivè Laicis, sivè Clericis, Sacerdotibus, aut Monachis præceperit, sivè consulerit, ad vitandam fornicationem, uxores ducere.

301 Et hoc idem ex subsequentibus Apostoli verbis evincitur; nam, ut manifestè dignoscerent, se loqui de retinendis uxoribus, eisque, ad vitandam fornicationem, utendis ab habentibus illas, statim subjungit: *Uxori vir debitum reddat; similiter autem uxor viro: Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir; similiter autem & vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier. Nolite fraudare* in-

invicem, nisi fortè ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi; & iterùm revertimini in idipsum, nè tentet vos Satanas propter incontinentiam vestram: „ Omnis hæc quæstio, *ait Hieronymus*, de his est, qui in matrimonio „ sunt deprehensi, an liceat eis uxores di- „ mittere, quòd & Dominus in Evangelio „ prohibuit, undè & Apostolus; *Bonum est*, „ ait, *uxorem non tangere*; sed quia qui semel „ duxit uxorem, nisi ex consensu, non valet „ se abstinere, nec dare repudium non pec- „ canti; reddat conjugi debitum; spontè „ quippè se alligavit, ut reddere cogeretur. *Hæc Hieronymus*. Et constat apertissimè, Paulum uxoriam consuetudinem concedere jam uxoratis ad evitandam incontinentiam; nam dato consilio de se abstinendo ad tempus, ut orationi vacare liberiùs possint, dùm potestatem dat redeundi in idipsum, propter illorum incontinentiam se indulgere fatetur: *Nè tentet vos Satanas propter incontinentiam vestram*. Et subjungit, se hoc non imperare, sed indulgère: *Hoc autem dico*, inquit, *secundùm indulgentiam, non secundùm imperium*. Non imperat Paulus consuetudinem conjugalem, sed indulget ad vitandem fornicationem; nàm, secundùm imperium, vellet omnes continentes, sicut erat ipse: *Volo enim omnes, sicut meipsum*; Sed quoniam in Ecclesia diversa sunt dona, concedit nuptias, nè videatur damnare naturam: *Sed unusquisque proprium donum habet ex Deo; alius quidèm sic, alius verò sic*.

302 Porrò, resolutâ primâ quæstione, quæ ad conjugatos in infidelitate pertinebat, & dato consilio de retinenda conjuge ad fornicationem vitandam, pergit Paulus ad consulendum eos, qui innupti, aut vidui ad fidem convertebantur, an scilicet, licèret eis uxores, vel maritos ducere; & ait Apostolus, de eis loquens, bonum esse, si sic permanerent: *Dico autem*, inquit, *non nuptis, & viduis; bonum est illis, si sic permaneant, sicut & ego*. Non enim dicit Apostolus, quòd nubant, sed quòd meliùs est, consulit, abstinere videlicet à nuptiis, juxtà ea, quæ inferiùs ait: *Qui matrimonio jungit Virginem suam, benè facit; & qui non jungit, meliùs facit*. Ait ergò innuptis, Virginibus, & Viduis, sivè viris, sivè fœminis, bonum esse sic permanere, vivendo scilicet continenter, non quia malum sint nuptiæ, sed quoniam in statu naturæ corruptæ continentia præfertur nuptiis, & nuptiarum consuetudini. Subjungit indè: *Quòd si non se continent, nubant; meliùs est enim nubere, quàm uri*. Incontinentibus consulit nuptiarum remedium. Nuptiæ enim principaliter institutæ sunt ad prolem suscipiendam, & de secundariò propter corruptionem naturæ, in remedium incontinentiæ. Et ità Paulus hoc in loco consulit nuptias in remedium incontinentium; & ideò dùm ad vitandam incontinentiam consulit nuptias, protestatur se non imperare, sed indulgere tantùm: *Hoc autem dico, secundùm indulgentiam, non secundùm imperium*; undè sequitur, quòd cùm dicit: *qui non se continent, nubant*, secundùm indulgentiam sic dicere, nequaquàm secundùm imperium. Undè Syriaca legit: *Hoc autem dico, tanquàm infirmis, non ex præcepto*. Æthiopica verò vertit: *Et hoc, quod dico vobis, consilium do vobis, & non quòd præcipiam vobis*. Usus conjugii, præter finem gignendi prolem, propter incontinentiam, atque causâ satisfaciendi libidini, non caret veniali culpa, ut docet Sanctus Augustinus, in lib. de Bono conjugali, cap.x. & xi. Et hac de causa Paulus indulget tantùm incontinentibus, ut nuptiis copulentur, & non imperat, quoniàm hujusmodi non præcipuè causâ generandi prolem optant nuptias, sed ut satisfaciant libidini; & ideò subjungit: *meliùs est nubere, quàm uri*, idest, meliùs est uti nuptiarum remedio, quàm igne concupiscentiæ uri, idest, per consensum concupiscentiæ præstitum, lædi; nam ille propriè uri dicitur igne concupiscentiæ, ut Patres exponunt, qui carnis stimulo consensum præbet; undè Paulus, cui datus fuit stimulus carnis, non potuit dici uri, quoniàm nequaquàm ejus accessit consensus, rogans Deum, quatenùs auferret ab eo præfatum carnis stimulum.

303 Sed licèt Paulus indulgeat incontinentibus, sivè iis, qui non possunt continere, aut veriùs quibus continentia ardus videtur, & difficilis, nuptias, nubereque consulat; non tamen intelligitur, ut universis tàm viris, quàm fœminis, quibus perdifficilis continentia videtur, nuptias permittat. Liberis tantùm & ab omni promissione, voto, sivè continendi obligatione solutis, nuptias in remedium concedit incontinentiæ, nequaquàm iis, qui aut voto, aut consecratione obstricti, continentiam servare debent. Ità Magnus Gregorius, part.3. Curæ Pastoralis, admonit.28., inquiens: *Admonendi sunt cælibes, ut si tentationum procellas cum difficultate salutis tolerant, conjugii portum petant*. Et postèà subjungit: *Sinè culpa quippe ad conjugium veniunt, si tantùm necdùm meliora voverunt; nam quisquis bonum majus subire proposuit, bonum minùs, quod licuit, sibi illicitum fecit*. Ità Sanctus Augustinus, lib.1. de Adulter. Conjugiis, cap.15., ubi ait: *Illis, qui se non continent, utiquè expedit nubere, & quod licet, expedit; quæ autem voverunt continentiam, nec licet, nec expedit*. Et in lib. de Bono Viduitatis, cap.VIII. diffusiùs, ubi ait: „ Proindèque non se continent, nubant an- „ tequàm continentiam profiteantur, ante- „ quàm Deo voveant; quod nisi reddant, „ jure damnantur. Alio quippè loco de tali- „ bus dicit. *Cùm enim in deliciis egerint; in* „ *Christo nubere volunt, habentes damnatio-* „ *nem, quoniam primam fidem irritam fecerunt*,

„ *runt*, ideft, voluntatem ad nuptias à pro„ posito continentiæ deflexerunt. Irritam „ quippè fecerunt fidem, quam priùs vove„ rant, quòd perseverantiâ implere nolue„ runt. *Hactenus S. Augustinus*; idem inculcans cap. IX. & X. ejusdem libri. Sic quoquè tradit Sanctus Hieronymus, lib. I. adversùs Jovinianum, cap. VI., & VII., & VIII. Sed & Sanctus Fulgentius Ruspensis, in lib. de Fide, ad Petrum Diaconum, cap. 3. in fine, eodem pacto loquitur, inquiens: „ Quis„ quis seipsum castraverit propter Regnum „ Cœlorum, & in corde suo continentiam „ voverit, non solùm, si mortifero fornica„ tionis crimine maculetur, verùm etiam si, „ aut vir uxorem sceipist, aut mulier nu„ bere voluerit, secundùm Apostoli senten„ tiam, damnationem habebit, quia primam „ fidem irritam fecit. Sicut ergò, secundùm „ Apostoli sententiam, dignum est, ut uxori „ vir debitum reddat, similiter & uxor viro; „ quia si quis acceperit uxorem, non peccat, „ & si nupserit Virgo, non peccat: ità se„ cundùm ejusdem Apostoli dictum, qui sta„ tuit in corde suo firmus non habens ne„ cessitatem, potestatem autem habens suæ „ voluntatis, & voverit continentiam Deo, „ debet eam usque in finem totâ mentis sol„ licitudine custodire, nè damnationem ha„ beat, si primam fidem irritam fecerit. *Hactenus ille*. Eadem tradunt Sedulius in Commentario, & Ambrosius, si ejus est liber ad Virginem lapsis. Ex Græcis porrò similia docentibus, habemus. Epiphanium in hæresi 61., & Chrysostomum in lib. de Virginitate, cap. 39. Et ità patet; allegata Pauli verba non concedere Sacerdotibus, aliisque Clericis majoribus, qui in ipsa sua ordinatione continentiam voverunt, facultatem nubendi, si se continere non possunt, aut veriùs, si dicunt, continere non posse, quoniam, si volunt, possunt; Quòd si stimulis carnis se premi sentiant, cùm eis concessum non sit nuptiarum remedium, emisso jam continentiæ voto, ad spiritualia currant remedia, ad orationem, jejunium, vigilias, & similia, petantque humiliter à Deo continentiæ donum, & dabitur ei, juxtà superiùs dicta. Quid porrò Paulus respondeat ad alia proposita à Corinthiis dubia, cùm non pertineant ad præsentem difficultatem, omittimus poteritque quilibet relegere apud eundem Sanctum Apostolum, in antefato cap. 7. prioris Epistolæ ad Corinthios.

304 Ad illud deniquè, quod adducunt ex cap. 1. Genes., ubi creatis primis hominibus, masculo scilicet & fœminâ, Deus, eis benedicens, dixit: *Crescite & multiplicamini, & replete terram*, dicimus primò, sustineri posse, illud non fuisse præceptum, sed dumtaxat benedictionem, qua iis collata fuit fœcunditas & naturalis propensio ad opus generationis, quoniam & creatis bestiis, pariter idem Dominus dixit; & cap. VIII. vers. 17. post diluvium eadem verba protulit Deus simùl hominibus & bestiis: *Cuncta animalia, quæ sunt apud te*, inquit, *ex omni carne, tàm in volatilibus, quàm in bestiis, & universis reptilibus, quæ reptant super terram, educ tecum, & ingredimini super terram; crescite & multiplicamini super eam*. Atquì bestiæ non sunt præcepti capaces: ergò per illa verba nullum dedit hominibus præceptum, sed magis potestatem dedit, liberamque facultatem generandi liberos, & replendi terram; Sicut & cap. 2., dùm ait: *Ex omni ligno Paradisi comede*, non dedit præceptum, ut comederent de ligno, quasi ex vi præcepti tenerentur de omni ligno comedere, sed tantùm potestatem concessit comedendi de omni ligno, excepto ligno scientiæ boni & mali, ut, si vellent, possent comedere de omnibus Paradisi fructibus, illis prohibitis dumtaxat, quæ pendebant de ligno scientiæ boni & mali. Hinc Sanctus Augustinus, in lib. de Genesi ad literam imperfecto, cap. XV. ad illa verba: *Et benedixit eos, dicens: crescite & multiplicamini, & replete aquas Maris, & volatilia multiplicentur super terram*, ait: *benedictionem ad fœcunditatem valere voluit, quæ in successione prolis apparet, ut eâ benedictione, qua infima & mortalia creata sunt, genus suum nascendo custodiat*. Undè apparet, reverà verba illa non importare vim præcepti de ineundo matrimonio.

305 Sed demus, esse præceptum fundatum in jure naturali propter speciei conservationem, non proindè sequitur, hujusmodi præceptum obligare universos & singulos homines, & quidèm usque ad finem Mundi ad ineunda matrimonia; nam si sic, certè complures sanctissimi Viri, tùm novi, cùm veteris Testamenti, qui nunquàm uxores duxerunt, censendi forent hujus naturalis præcepti transgressores. Est enim præceptum affirmativum, quod non obligat semper, & ad semper, sed solùm in casu necessitatis; quoniam finis hujus præcepti nil aliud est, nisi ut repleatur terra, sicut in Textu ipso explicatur: *Crescite*, inquit, *& multiplicamini, & replete terram*: Ergò existente hominibus terrà vacuâ, qualis fuit ab initio, & qualis post diluvium, potuit urgere nubendi præceptum. At repletâ jam terrâ, cessat præcepti vis, sicut omnis lex cessat cessante fine. Optimè ergò Sanctus Hieronymus, lib. 1. adversùs Jovinianum, cap. 9., recitatis antedictis Scripturæ verbis, subjungit: *Necesse fuit priùs plantare sylvam, & crescere, ut esset, quod posteà posset excidi; simùlque conservanda vis verbi*: & replete terram; *Nuptiæ terram replent, Virginitas Paradisum*. Cohæret Beatus Augustinus, in lib. de Sancta Virginitate, cap. 9., ubi ait: Prioribus quippè tempori„ bus, venturo secundùm carnem Christo, „ ipsum genus carnis in ampla quadam & pro-

„ prophetica gente neceſſarium fuit. Nunc „ autem cùm ex omni hominum genere, at- „ que omnibus gentibus ad Populum Dei, „ & Civitatem regni Cœlorum, membra „ Chriſti colligi poſſint; Sacram Virginita- „ tem, qui poteſt capere recapiat. Et ea tan- „ tùm quæ ſe non continet, nubat. „

306 Deinde ſtultitia eſt Chriſtianum virum fateri, urgere Chriſtianos præceptum nubendi, quaſi velle contineri ſit violatio quædam juris naturalis, quod jus præcipiat eſſe nubendum: nam ſi verum hoc eſſet, certè dignus eſſet reprehenſione Paulus, qui continentiam conſulit, conſuleret enim aliquod faciendum contra præceptum juris naturæ: nec rectè diceret; *qui matrimonio jungit Virginem ſuam benè facit: & qui non jungit melius facit:* quoniam non melius facit, qui contra præceptum juris naturæ facit, illo, qui juxta præceptum *facit:* oporteret potiùs dixiſſe: *& qui non jungit malè facit:* ſic pariter dum ait: *ſolutus es ab uxore, noli quærere uxorem;* reprehendi poſſet, quaſi conſuleret violationem præcepti, jubentis eſſe nubendum. Alia ergo lex data fuit illis primis temporibus, alia poſt Chriſtum & in extremis temporibus: tunc replenda erat terra, modo Cœlum: quoniam tempus breve eſt; unde & qui habent uxores melius eſt, ut tanquam non habentes ſint, ut Paulus ipſe docet. Et bene Hieronymus nox cit. Cap. 21. exclamat: *Quid ſibi autem vult Apoſtolus, ut ad continentiam cohortetur ſi contra naturam eſt? Quid ipſe Dominus, qui Eunuchorum præcipit varietates?* „

307 Plura alia obiiciunt contemptores cœlibatus, quæ apud controverſiſtas videri poſſunt: ſolo addo quod Magdeburgenſes cent. IX. Cap. x. col. 540. referunt ex quadam Epiſtola, ut ipſi ajunt, Sancti Udalrici Epiſcopi Auguſtani, data ad Nicolaum Papam, in qua ferunt hanc ſcribere Hiſtoriam: „ Beatus Gregorius Magnus Papa I. aliquando „ ſuo quodam Decreto uxores Sacerdotibus „ ademit. Deinde pauló poſt, cùm idem „ Gregorius juſſiſſet ex piſcina ſua piſces ali- „ quot capi, piſcatores pro piſcibus ſex „ millia capitum infantium ſuffocatorum re- „ pererunt; quam cædem infantium cùm in- „ telligeret S. Gregorius, ex occultis forni- „ cationibus vel adulteriis Sacerdotum na- „ tam eſſe, continuò revocavit decretum, & „ peccatum ſuum dignis pœnitentiæ fructi- „ bus purgavit. *Hactenus illi ex S. Udalrico Epiſcopo.*

308 Sed hanc Hiſtoriam confictam ab aliquo defenſore conjugii Sacerdotum, communis eſt eruditorum Catholicorum opinio, cum Staphilo, qui fatetur inter opera hujus Sancti Viri Auguſtæ aſſervata, nihil hac de re ſcriptum reperiri. Neque inter opera S. Gregorii, aliud Decretum de continentia Clericorum editum legitur, quàm à nobis ſupra relatum pro Subdiaconis Siciliæ, illud poſtea retractaſſe nuſquam conſtat. Si ergo illius Decreti occaſione ſecuta ſunt Eccleſiaſticorum adulteria & ſtupra: & ex eis infantium cædes, hoc in Sicilia oportuit eveniſſe: ſed unde poſtea in Piſcinam Pontificis Romæ illorum capita projici potuerunt? Et quomodo probabile eſt, quod ex Subdiaconorum Siciliæ numero tanta ſtupra brevi tempore committi potuerint, ut ex eis naſcerentur ſex mille infantes? Numquid etiam capita illa infantium in fronte cedulam ſcriptam habebant, in qua legi poſſet eos filios fuiſſe Eccleſiaſticorum? Numquid adulteria, & ſtupra à ſolis committuntur Eccleſiaſticis, & non magis à Laicis liberis, & utinam etiam non ab uxoratis? Ait enim S. Hieronymus lib. 1. contra Jovinianum Cap. 21. „ Vereris ne, ſi Virginitatem plu- „ res appetierint, ceſſent Lupæ, ceſſent adul- „ teræ, ne infantes in Urbibus, Villiſque „ non vagiant? Quotidie mœchorum ſanguis „ effunditur: adulteria damnantur; & inter „ ipſas leges, & ſecures, ac tribunalia, fla- „ grans libido dominatur. *Hæc Hieronymus.* Qui non de Eccleſiaſticis ſtupra & adulteria perpetrantibus loquitur, bene de Laicis & maximè uxoratis, contra quos imperiales leges hæ fuerant: ergo citra omnem controverſiam ejuſmodi hiſtoriam confictam eſſe à Defenſoribus conjugii Sacerdotum, concludi poteſt.

309 Deinde notat Bellarminus libro 1. de Clericis Cap. 22. Sanctum Udalricum Epiſcopum Auguſtanum creatum fuiſſe Epiſcopum, anno Domini DCCCCXXIII. ex Hermanno Contracto, & Veſpergenſe; ſive ut habetur notatum in Chronico Eccleſiæ Auguſtanæ, anno Domini DCCCCIII. longè poſt obitum Nicolai Papæ I. qui deceſſit anno Domini DCCCLXVII. ſexaginta ſcilicet & ſex annis ante Epiſcopatum Udalrici: vel ſequendo Chronicon Auguſtanum, certè quadraginta ſex ante annos. Nec potuit ſcripſiſſe antequam Epiſcopatum conſcenderit: quoniam ultra quam quod in initio Epiſtolæ ſe Epiſcopum nominet, conſtat ex ſcriptoribus vitæ hujus Sancti Viri, vixiſſe in univerſum annos LXXXIII. Ex quibus in Epiſcopatu 1. provectum ad Epiſcopalem Sedem cum eſſet annorum XXXIII. Ex quibus natum ſequitur anno Domini DCCCLXX. vel DCCCXCI. & ita poſt obitum Nicolai I. ac proinde niſi ſcripſerit antequam naſceretur, non potuit ſcripſiſſe ad Nicolaum I. Papam, ſi poſtea prætendunt ſcripſiſſe ad Nicolaum II. pejus errant: cùm Nicolaus II. creatus ſit Papa anno Domini MLIX. centeſimo ferè anno poſt obitum Sancti Udalrici, unde ſicut ad Nicolaum I. oportuit ſcripſiſſe antequam naſceretur: ita ad Nicolaum II. centeſimo poſt ſuum obitum anno. Denique ſi contendant duos fuiſſe Udalricos, ſive Uldericos, unum qui vixerit tempore Nicolai I. alterum poſt Nicolai ætatem, oportet ut probent, & ſcriptores

res in medium producant id attestantes: quoniam in Catalogo Episcoporum Augustanorum ex Mystero lib. 3. de Germania, unus tantum recensetur Udalricus, & ille qui vixit post Nicolaum I. alterius verò Udalrici, sive Hulderici altum silentium est, & præter Magdeburgenses, nullo tamen citato scriptore, à nemine fit illius mentio; Eritque ergo prorsus confictus. Et hæc satis.

CAPUT XI.

De Sacramenti confirmationis Ministro.

310. Altera Photii calumnia est, quod Ecclesia Romana agat contra Ecclesiasticam regulam, prohibens Presbyteris, ne Sacramentum confirmationis ministrent: quod ut Photius probet, necesse est, ut Ecclesiasticas regulas in medium adducat; dicere autem sat non est, nisi dictum probetur: Nos verò Ecclesiasticas regulas in defensionem Ecclesiæ Romanæ producemus, quibus constet non immeritò simplicibus prohibere Presbyteris, ne hoc Sacamentum ministrent, nisi fortasse magna urgente necessitate, ex dispensatione concedatur, quoniam Ecclesiasticæ regulæ docent, ordinarium hujus Sacramenti ministrum esse solum Episcopum, à quibus Sancta Romana Ecclesia hanc sumpsit disciplinam, perpetuòque retinuit, retinebitque.

311 Et quidem, cùm constet ex sacris literis, in Actorum Historia Cap. VIII. quos Sanctus Lucas conscripsit, Philippum Diaconum plures in Samaria baptizasse, eos tamen nequaquam confirmasse; confirmatis inde per Sanctorum Apostolorum manus, firmatur regula credendi, proprium & ordinarium Episcoporum, quales erant Apostoli, & qualis non erat Philippus munus esse manus imponendi, & Sacramento confirmationis dandi Spiritum Sanctum. *Cùm autem audissent Apostoli*, ait Lucas, *qui erant Hierosolymis, quod recepisset Samaria Verbum Dei, miserunt ad eos Petrum & Joannem, qui cùm venissent, oraverunt pro ipsis, ut acciperent Spiritum Sanctum. Nondum enim in quemquam illorum venerat, sed baptizati tantùm erant in Nomine Domine Jesu. Tunc imponebant manus super illos & accipiebant Spiritum Sanctum.*

312 Et hoc testimonium, sicut exposuimus, plures Patres exponunt, inter quos ex Græcis Sanctus Joannes Chrysostomus homilia XVIII. in Acta Apostolorum, ubi causam assignans, cur baptizati à Philippo non accepissent Spiritum Sanctum, primo ait: fortasse Philippum non dedisse, volentem in hac re honorem Apostolis exhibere; *vel quia Philippus non dederat*, inquit, *hac re forsan honorans Apostolos*. Dicit forsan, quoniam huic rationi non certè adhæret: unde aliam subjungit causam, illam scilicèt eandem à nobis supra expressam, dicens: „Vel quia hujusmodi donum Philippus non habebat: erat enim ex septem illis: id quod magis videtur dicendum; unde meâ sententiâ hic Philippus unus ex septem erat, secundus à Stephano: ideo baptizans Spiritum Sanctum non dabat; neque enim facultatem habebat; hoc namque donum solis duodecim Apostolis datum erat: virtutem quidem acceperant faciendi signa, non autem dandi aliis Spiritum Sanctum. *Hæc ille*.

313 Porrò ante Chrysostomum, ex Latinis S. Cyprianus in Epistola 72. data ad Jubajanum, eodem pacto loquitur: Urgente namque Cyprianum Stephano Papa, non esse ab hæreticis baptizatos rebaptizandos, sed satis esse iis manus imponere, sicut Apostoli baptizatis à Philippo manus tantùm imposuerunt: respondit Cyprianus: „Idcircò quia legitimum & Ecclesiasticum Baptismum consecuti fuerant, baptizari eos ultrà non oportebat; sed tantummodò quod deerant, id à Petro & Joanne factum est, ut oratione pro eis habita, & manu imposita, invocaretur, & infunderetur super eos Spiritus Sanctus. Quod nunc quoque apud nos geritur, ut qui in Ecclesia baptizantur, præpositis Ecclesiæ offerantur, & per nostram orationem ac manus impositionem Spiritum Sanctum consequantur, & signaculo Dominico consumentur. *Hæc ille*. Adducens simul & Africanæ Ecclesiæ disciplinam de baptizatis offerendis Episcopis, quos Ecclesiæ præpositos vocat, ut per eos Sacramentum confirmationis recipiant. Id quod S. Augustinus lib. 15. de Trinitate confirmare videtur dum Cap. 25. ait: *neque enim aliquis discipulorum ejus dedit Spiritum Sanctum. Orabant quippe ut venirent in eos, quibus manus imponebant, non ipsi eum dabant. Quem morem in suis præpositis etiam nunc servat Ecclesia.*

314 Ita pariter docet S. Isidorus Peleusiota lib. 1. Epist. 45. & quidem ex eodem Actorum loco, inquiens: „Si Philippus à quo Baptismum acceperant, ex Apostolorum numero fuisset, Spiritum donandi potestatem profectò habuisset: at verò baptizabat tantùm ut discipulus, Apostoli autem gratiam explebant, atque perficiebant, ut qui hujusmodi muneris tribuendi potestatem, atque auctoritatem Divino beneficio accepissent.

315 Deinde ex Dialogo S. Hieronymi adversùs Luciferianos probatur hujusmodi disciplina de à solis Episcopis confirmandis Baptizatis: Ibidem namque hanc disciplinam referente Luciferiano, admittit Beatus Hieronymus: Dicit ergo Luciferianus: „An nescis, etiam Ecclesiarum nunc esse morem, ut baptizatis posteà manus imponantur,

„ tur, & ità invocetur Spiritus Sanctus? „ Exigis ubi ſcriptum ſit? In Actibus Apo„ ſtolorum. Etiam ſi ſcripturæ auctoritas non „ ſubeſſet, totius Orbis in hanc partem con„ ſenſus inſtar præcepti obtineret: *Reſpon„ det ſub nomine Orthodoxi S. Hieronymus, „ inquiens*: Non quidem abnuo hanc eſſe Ec„ Eccleſiarum conſuetudinem, ut ad eos, „ qui longè in Minoribus Urbibus, Presby„ teros & Diaconos baptizati ſunt, Epiſco„ pus ad invocationem Sancti Spiritus manu „ impoſiturus excurrat. *Et paulò poſt ſubjun„ git*. Quod ſi hoc loco quæris, quare in Ec„ cleſia baptizatus, niſi per manus Epiſcopi, „ non accipiat Spiritum Sanctum, quem nos „ aſſerimus in vero baptiſmate tribui; diſce „ hanc obſervationē ex ea auctoritate deſcen„ dere, quod poſt aſcenſum Domini Spiritus „ Sanctus ad Apoſtolos deſcendit. Et multis in „ locis idem factitatum reperimus, ad honorem „ potius Sacerdotii, quam ad legis neceſſita„ tem. *Hactenus Hieronymus*.

316 Ex antiquioribus Melchiades Papa in Epiſtola data ad omnes Hiſpaniæ Epiſcopos §. 2. eandem firmat diſciplinam, dum tradit majus eſſe Sacramentum confirmationis Sacramento baptiſmatis, eo quod illud à ſolis ſummis Sacerdotibus conferatur, ſecus iſtud: „ De his verò, *inquit*, ſuper quibus rogi„ taſtis vos informari, ideſt, utrum majus „ eſſet Sacramentum, manus impoſitio Epi„ ſcoporum, aut Baptiſmum; ſcitote utrum„ que magnum eſſe Sacramentum. Et ſicut „ unum à majoribus fit, ideſt, à Summis „ Pontificibus, quod à minoribus perfici non „ poteſt, ita & majori veneratione, vene„ randum, & tenendum eſt. *Hæc Melchia„ des*. Et ante Melchiadem Clemens Romanus Epiſtola IV. ſi ejus eſt, inquiens: *Omnibus ergo feſtinandum eſt ſine mora renaſci Deo, & demum conſignari ab Epiſcopo, ideſt, ſepti formem gratiam Spiritus Sancti percipere*. Euſebius quoque Papa Epiſtola 3. ſi pariter ejus ſit, ait: *Manus quippe impoſitionis Sacramentum magna veneratione tenendum eſt, quod ab aliis perfici non poteſt, niſi à ſummis Sacerdotibus*.

317 Deinde Siricius Papa in Epiſtola I. data ad Himerium Tarraconenſem, §. I. ubi agit de Novatianis aliiſque recipiendis hæreticis, docet non eſſe rebaptizandos, ſed per ſolius Epiſcopi manus impoſitionem & invocationem Septiformis Spiritus, recipiendos. *Nos cum Novatianis, aliiſque hæreticis*, ait, *ſicut eſt in Synodo conſtitutum, per invocationem Solam Septiformis Spiritus, Epiſcopalis manus impoſitione Catholicorum Conventui ſociamus*. Sed clariſſimè Innocentius I. Epiſt. I. ad Decentium data §. 3. inquit: „ De con„ ſignandis verò infantibus manifeſtum eſt, „ non ab alio, quàm ab Epiſcopo fieri licère. „ Nam Presbyteri licèt ſint Sacerdotes, Pon„ tificatus tamen apicem non habent. Hæc „ autem Pontificibus ſolis deberi, ut vel con„ ſignent, vel Sanctum Spiritum tradant, non „ ſolùm conſuetudo Eccleſiaſtica demonſtrat, „ verum & illa lectio Actuum Apoſtolorum, „ quę aſſerit Petrum & Joannem eſſe directos, „ qui jam baptizatis traderent Spiritum San„ ctum: Nam Presbyteri, ſeu extra Epiſco„ pum, ſeu præſente Epiſcopo baptizant, „ chriſmate baptizatos ungere licèt, ſed quod „ ab Epiſcopo fuerit conſecratum, non ta„ men frontem ex eodem oleo ſignare, quod „ ſolis debetur Epiſcopis, cùm tradunt Spi„ ritum paracletum. *Hactenus Innocentius*.

318 Itaque non ſolùm fatetur à ſolo Epiſcopo miniſtrandum confirmationis Sacramentum, verum & hanc fuiſſe pervetuſtam Eccleſiæ conſuetudinem inductam ex Apoſtolica traditione: quoniam & in Actorum hiſtoria, ſolos Apoſtolos dediſſe Spiritum Sanctum legitur. Unde Leo Magnus in Epiſt. LXXXVIII. data ad univerſos Germaniæ & Galliæ Epiſcopos de Chorepiſcoporum, & Presbyterorum privilegiis, inter plura quæ ſcribit Chorepiſcopis non licère ſivè Presbyteris, hoc unum eſt, ſcilicèt confirmare baptizatos, eoſque in fronte conſignare: & ſolis Epiſcopis licère admonet: „ Nam quamvis *inquit*, cum Epi„ ſcopis plurima illis miniſteriorum commu„ nis ſit diſpenſatio, quædam tamen aucto„ ritate veteris legis, quædam novæ etiam „ Eccleſiaſticis regulis ſibi prohibita nove„ rint, ſicut Presbyterorum & Diaconorum, „ aut Virginum conſecratio, ſicut conſtitu„ tio Altaris, ac benedictio, vel unctio. „ Si quidem nec erigere Altaria, nec Eccle„ ſias, vel Altaria conſecrare licèt, nec per „ impoſitiones manuum fidelibus baptizatis, „ vel converſis ex hæreſi, Paracletum Spiri„ tum Sanctum tradere, nec Chriſma confi„ cere, nec Chriſmate baptizatorum frontes „ ſignare: nec publicè quidem in Miſſa quem„ quam pœnitentem reconciliare, nec forma„ tas cuilibet Epiſtolas mittere. Hæc enim „ omnia illicita ſunt Chorepiſcopis, qui ad „ exemplum & formam ſeptuaginta Diſcipu„ lorum eſſe noſcuntur, vel Presbyteris, qui „ eandem geſtant formam: quoniam quam„ quam conſecrationem habeant, Pontifica„ tus tamen apicem non habent. Quæ omnia „ ſolis deberi Summis Pontificibus auctori„ tate Canonum præcipitur, ut per hoc & „ diſcretio graduum, & dignitatis faſtigium „ Summi Pontificis demonſtretur. *Hactenus Sanctus Leo*. Canonum niſus auctoritate: Contra Eccleſiaſticas regulas eſſe, ait Photius prohibere Presbyteris ne in fronte baptizatos conſignent. Et S. Leo in contrarium, Presbyteris conſignare & Sacro Chriſmate baptizatorum frontes linire, ex Eccleſiaſticis regulis, non licère conteſtatur: Photio, ne adhærendum magis, quam tanto, & tam Sancto Pontifici?

319 Sed & ferè communiter Patres de

hoc confirmationis Sacramento verba facientes, ab Episcopo conferendum tradunt: Ita Sanctus Gregorius Magnus lib. III. Epistola IX. data ad Januarium Episcopum Calaritanum: *Presbyteri*, inquit, *baptizatos infantes signare sacro in fronte chrismate non præsumant: Sed Presbyteri baptizatos infantes tangant in pectore, ut Episcopi postmodum tangere debeant in fronte*. Sic S. Isidorus Hispal. lib. de offic. Eccles. Cap. XXVI. *Sed quoniam post baptismum per Episcopos datur Spiritus Sanctus cum manuum impositione, hoc in Actibus Apostolorum fecisse meminimus Apostolos*. Ita & Beda Venerabilis in psal. XXVI. scribens: *Sciendum autem, quod illa unctio, quæ per manuum impositionem ab Episcopis, quasi alia à duobus prædictis, & vulgo confirmatio dicitur, eadem est cum secunda. Propter arrogantiam tamen non est concessa singulis Sacerdotibus*. Idem tradit in Commentar. in Act. Apostol. ad quem locum respiciens Amalarius Fortunatus lib. I. de Ecclesiast. offic. Cap. XXVII. ait: *Ut ab Episcopis solis inungatur per manus impositionem, ab Apostolis assumptum est, ut Beda declarat in Tractatu super Actus Apostolorum*. Similia tradunt, qui de Divinis & Ecclesiasticis pertractant officiis, ut Rabanus Maurus lib. de Instit. Clericor. Cap. 29. Walfridus Strabo lib. de Rebus Ecclesiast. Cap. 26. Alcuinus lib. de Officiis Divinis Cap. de Sabbato Sancti Paschæ: In pervetusto quoque ordine Romano idem adnotatur.

320 Ad hæc porrò addo & aliorum Patrum testimonia, & quidem ex Græcis Dionysium Areopagitam, qui in lib. de Eccles. Hierarchia par. 2. Cap. 2. ait. *Baptizatum indutum veste alba ad Pontificem ducunt, ille divino ac deifico prorsùs unguento virum signat*. Antiquissimus quoque Apostolic. constitut. Auctor, sub nomine Clementis, libro 3. Cap. 16. idem tradit, inquiens: „ Tu igitur Episcope ad exemplum illud unges oleo „ sancto caput eorum, qui baptizantur, sive „ viri sint, sive mulieres, in typum spiritua„ lis baptismi. Deinde aut Tu Episcope, aut „ Presbyter tuus, qui sub potestate tua est, „ facta super eos nominatim Sacra Invocatio„ ne Patris & Filii, & Spiritus Sancti; ba„ ptizabis. Ac virum quidem suscipiat Dia„ conus, mulierem verò Diaconissa, ut ho„ nestè, & à quibus decet, fiat signum infra„ ctum. Postea Episcopus baptizatos Chris„ mate ungat. *Hæc ille*; Hinc & Urbanus Papa I. ex Latinis in Epist. la data ad omnes Christianos §. VIII. ait: „ Omnes enim fi„ deles per manus impositionem Episcopo„ rum, Spiritum Sanctum post baptismum ac„ cipere debent, ut pleně Christiani inve„ niantur; quia cùm Spiritus Sanctus infun„ ditur, cor fideles ad prudentiam, & con„ stantiam dilatatur. *Hactenus ille*. Inde Damasus Epistola v. quæ est de Chorepiscopis, apertè profitetur nec ipsis Chorepiscopis licuisse baptizatos in fronte sacro linire Chrismate: asserens hoc Episcoporum tantùm ministerium esse, qui Sanctorum Apostolorum successores sunt.

321 Item in Concilio Hispalensi II. sub Bonifacio Papa V. & Sisebuto Rege celebrato anno Domini DCXIX. Canone VII. sancitum est Presbyteris non licère. *Ecclesiam consecrare, nec per impositionem manuum fidelibus baptizatis vel conversis ex hæresi paracletum Spiritum tradere, nec Chrisma conficere, nec Chrismate baptizatorum frontem signare*. Et in Concilio Illiberitano Can. XXXVIII. „ Peregrè navigantes, aut si Ecclesia in pro„ ximo non fuerit, posse fidelem (qui lava„ cruum suum integrum habet, nec sit biga„ mus) baptizare in necessitate, itaut si su„ pervixerit, ad Episcopum eum perducat, „ ut per manus impositionem perfici possit. „ *Et Can. LXXVII.* Si quis Diaconus regens „ Plebem sine Episcopo, vel Presbytero ali„ quos baptizavit, Episcopus eos per bene„ dictionem perficere debebit, quod si ante „ de sæculo recesserit, sub fide, qua quis „ crediterit, poterit esse justus. *Hæc ibi*. Denique in Synodo Parisiensi habita sub Ludovico & Lothario lib. I. Cap. 27. apertè dicitur; *quod solis Apostolis, eorumque Successoribus, proprii sit officii, tradere Spiritum Sanctum*. Ac proinde interdicitur Chorepiscopis, ne per manus impositionem audeant tradere Spiritum Sanctum.

322 Potest ad extremum addi testimonium Cornelii Papæ in Epistola III. data ad Fabium Antiochenum, cujus etiam meminit Eusebius lib. 6. hist. Cap. 35. qui aliqua ex ea excerpta refert: Agens quippe de Novatiano, inter alia quæ adversùs illum produxit, unum est, quod post baptismum receptum, non fuerit ex more ab Episcopo consignatus; „ Qui quidem, *ait*, ubi exorcista„ rum præsidio spiritu illo malo esset libera„ tus, & post in tam gravem morbum, ut jam „ ferè mori putaretur, incidisset, in lecto, „ in quo decumbebat, aqua circumfusus, ba„ ptismum accepit dicendum sit. Verum mor„ bo tandem elapsus, neque cætera quæ post „ baptismum secundùm Ecclesiæ Canonem „ imbui oportet, acquisivit: neque Domini „ sigillo ab Episcopo obsignatus fuit. Quo „ quidem nequaquam potitus, quomodo, „ quæso, Spiritum Sanctum adeptus est? *Hactenus Cornelius*. Unde constat talem disciplinam consuevisse tunc temporis servare Ecclesiam, ut baptizati à solo Episcopo consignarentur. Ergo si tot Sanctorum Patrum testimonia, tot Summorum Romanorum Pontificum decreta, tot Sanctorum Conciliorum Canones, docent solis Episcopis, nequaquam Presbyteris, licère Sacramentum confirmationis ministrare; unde habet Photius, quod sit contra Ecclesiasticas regulas prohibere Presbyteris hoc Sacramentum ministrare? Regu-

la

læ namque Ecclesiasticæ, aut à Patribus, aut à Pontificum Romanorum decretis, aut à facrorum Conciliorum desumuntur deffinitionibus. Si porrò hæc contraria Photiano dogmati statuunt, necesse est asseri, Photium animo tantùm calumniandi talia protulisse.

323 Attamen, si quæ sunt Ecclesiasticæ Regulæ, quibus adversari Ecclesiam dicit Latinam, erunt fortasse in quibusdam sacrorum Conciliorum contentæ decretis, aut in Sanctorum Patrum dictis, non rectè certè intellectis, aut non benè interpretatis. Et primò, ut nos ipsi in medium adducamus quæ Photio favère possunt, erit illud, quòd Damasus, vel quis sit Auctor, scribit in vita Sylvestri Papæ, ubi ait: *Hic & hoc constituit, ut baptizatum liniat Presbyter Chrismate levatum de aqua, propter occasionem transitus mortis*. Secundò erit Canon xx. Concilii Toletani I. sub Anastasio Papa, & Honorio, atque Arcadio, ubi dicitur: *Statutum verò est, Diaconum non Chrismate, sed Presbyterum, absente Episcopo; præsente verò, si ab ipso fuerit præceptum*. Tertiò est Canon II. Concilii Arausicani I., in quo decernitur: *Hereticos in mortis discrimine positos, si Catholici esse desiderent, si desit Episcopus, à Presbyteris cum Chrismate & Benedictione consignari placet*. Deniquè est Canon XI. Concilii Romani sub Martino I. Papa; in eo namque dicitur: *Presbyter, præsente Episcopo, non signet Infantes, nisi ab Episcopo fuerit illi præceptum*. Atqui linire Chrismate baptizatum, est ipsum confirmare: cùm ergò per allegatos Canones licuit Presbyteris absente Episcopo, & si præsente, de illius consensu vel præcepto, sequitur esse contrà Ecclesiasticas Regulas prohiberi, nè Presbyteri baptizatos confirment.

324 Sed pro rectà intelligentia antefatorum Canonum, sivè Decretorum, scire oportet ex ipso Rituali, & ex vetusto ordine Romano, baptizatum à Presbytero baptizante bis sacro ungi Chrismate. Primò, factâ Satanæ abrenunciatione, antequàm fundatur aqua, vel immergatur in eam, ubi baptizatur per immersionem, Presbyter intingit pollicem in Oleo Cathecumenorum, & illum ungit in pectore, & inter scapulas in modum Crucis, dicens: *Ego te linio ✠ Oleo salutis in Christo Jesu Domino nostro, ut habeat vitam æternam*. Deindè fusâ aquâ; atque jam baptizato, iterùm Presbyter intingit pollicem in sacro Chrismate, & ungit infantem in summitate Capitis in modum Crucis, & dicit: *Deus omnipotens, Pater Domini nostri Jesu Christi, qui te regeneravit ex aqua, & Spiritu Sancto, quique dedit tibi remissionem omnium peccatorum, ipse te liniat Chrismate salutis ✠ in eodem Christo Jesu Domino nostro in vitam æternam*.

325 Hoc supposito, sciendum pariter est, quòd in primitiva Ecclesia in more erat, post collatum baptismum, confirmandi baptizatos, quemadmodùm & nunc servat Ecclesia Orientalis; & tunc secundà unctio in vertice baptizati non erat in usu, quoniam absoluto baptismo, ab Episcopo in fronte sacro consignabatur Chrismate, & ità confirmabatur, omissâ unctione in vertice: Sed quoniam Sylvestri Pontificis ætate complures à Presbyteris baptizati, antequàm Episcopi præsentia ad eos confirmandos haberetur, maximè eorum, qui in parvis Oppidis, Villis, & Pagis existebant, decedebant; ideò nè sinè aliqua sacri Chrismatis unctione decederent, idem Sanctus Pontifex sancivit atque instituit, ut Presbyter baptizatum levatum de aqua, sacro liniret Chrismate in vertice, causam adducens, propter occasionem transitus mortis; quæ certè unctio prorsùs diversa est ab ea, qua confirmando utitur Episcopus: hic enim in fronte linit, aliis utens verbis; ille verò in vertice. Quòd si velint, etiam ante Sylvestrum in usu fuisse ejusmodi unctionem, propter ea, quæ tradit Auctor Apostolicarum Constitutionum, lib. 6. cap. 16. *Tu igitur, Episcope, ad exemplum illud unges Oleo Sancto caput eorum, qui baptizantur*; hoc concesso, nè contendam, dico, in usu fuisse, ut à solo Episcopo fieret illa unctio, nequaquàm à Presbytero; & quòd simplici Presbytero non licebat ante Sylvestrum, idem Sanctus Pontifex eo decreto concessit. Nec ex eo, quòd à solo Episcopo fieret, rectè inferri poterunt, eam fuisse Sacramenti confirmationis unctionem, quoniam ille ipse Auctor distinguit in eodem textu duplicem unctionem, unam in capite, de qua locuti fumus, alteram verò completis omnibus baptismi ceremoniis, cùm dicit: *posteà Episcopus baptizator Chrismate ungat*, quod licèt non designet unctionis locum, credi debet loqui de unctione in fronte, peractâ jam illâ, quæ fieri debuerat in capite. Hinc Ugo Victorinus, lib. 2. de Sacramentis, pag. 9. cap. 3., nostram confirmans expositionem, ait: *Primis temporibus omnis unctio Chrismatis per solos Pontifices fiebat; sed postquàm constitutum est, ut baptizatum Sacerdos in vertice liniat; consignatio tamen frontis solis Pontificibus reservatur*.

326 Deindè certissimum est, in primitiva Ecclesia circà Ministrum baptismi hanc fuisse disciplinam, ut extrà casum urgentis necessitatis, à solis Episcopis, sivè parvuli baptizarentur, sivè adulti, nec licuisse simplicibus Presbyteris quempiam baptizare sinè Episcopi licentiâ, jure hoc primariè in solis residente Episcopis, ut luculenter scribit Tertullianus in lib. de baptismo, cap. XVII., inquiens:
„ Superest ad concludendam materiolam, de
„ observatione quoquè dandi, & accipiendi
„ baptismum, commonefacere. Dandi qui-
„ dèm habet jus Summus Sacerdos, qui est
„ Episcopus; dehinc Presbyteri, & Diaconi,
„ non tamen sinè Episcopi auctoritate pro-
„ pter Ecclesiæ honorem, quo salvo, salva

„ pax eſt. *Hæc ille*, qui poſteà ſubjungit, licère in neceſſitate, urgente mortis periculo, cuicumque etiam Laico, baptizare: *Tunc enim*, inquit, *conſtantia ſuccurrentis excipitur, cùm urget circumſtantia periclitantis*. Et ex hoc eveniebat, ut ſoli Epiſcopi uterentur Chriſmate, liniendo baptizatos; & quemadmodùm Presbyteri ſinè Epiſcopi licentia baptizare non poterant, ità nec ungere baptizatos; & antè Sylveſtrum, datâ per Epiſcopos licentiâ baptizandi, non tamen cenſebatur conceſſa Presbyteris licentia utendi ſacro Chriſmate; hoc enim jus ſolis Epiſcopis reſervatum erat, Presbyteris verò ſolo Oleo Cathecumenorum ante baptiſmum fortè baptizandum linientibus.

327 At proceſſu temporis multiplicatis fidelibus, ut etiam ſuprà fati ſumus, hoc baptizandi jus conceſſum eſt etiam Presbyteris curam Animarum habentibus, & quidèm ab ipſis Epiſcopis, quibus primariò incumbit Animarum cura; & ità jus baptizandi ab Epiſcopis habent Presbyteri, ut apertè tradit Divus Hieronymus in Dialogo contrà Luciferianos, inquiens: „ Eccleſiæ ſalus in Summi Sacerdotis dignitate pendet, cui ſi non „ exors quędam,& ab hominibus eminens detur poteſtas, tot in Eccleſiis efficientur „ ſchiſmata, quot Sacerdotes. Indè venit, „ ut ſinè Chriſmate, & Epiſcopi juſſione, ne„ que Presbyter, neque Diaconus jus ha„ beant baptizandi: quod frequenter; ſi ta„ men neceſſitas cogit, ſcimus etiam licère „ Laicis. *Hactenus Hieronymus*. Et quoniàm primitùs cum facultate baptizandi non erat dictis Presbyteris conceſſa poteſtas liniendi Chriſmate, quoniàm videbatur quid proprium Epiſcopalis muneris, ideò Sylveſter ſuo decreto poteſtatem fecit Presbyteris, propter occaſionem tranſitus mortis, liniendi Chriſmate baptizatum, non tamen in fronte, ut colligi licet ex diverſorum Conciliorum decretis, ſed in capitis vertice, & quidèm abſente Epiſcopo, quandò ſcilicet Epiſcopi præſentia haberi non poteſt, vel ſi præſente, de ejuſdem Epiſcopi licentia.

328 Et hoc eſt, quod volunt allegati Canones Toletani 1., & Auruſicani 1., dùm Patres Toletani ajunt: *Statutum verò eſt*, *Diaconum non Chriſmare, ſed Presbyterum, abſente Epiſcopo; præſente verò, ſi ab ipſo fuerit præceptum*; ubi verbum, *chriſmare*, ſumitur pro linire ſacro Chriſmate, non propriè pro confirmare, eo pacto, quo Sylveſter hanc poteſtatem Presbyteris conceſſerat, explicantes Sylveſtri decretum, nimicum intelligendum, abſente Epiſcopo, vel ſi præſente, licère tantùm de illius juſſione. Et de eadem unctione loquuntur Auruſicani Patres, nequaquàm de illa, quæ adhibetur in Sacramento Confirmationis, & quidèm etiam ipſi, hoc licère Presbyteris, tradunt, abſente Epiſcopo. Id verò clariſſimè explicat Innocentius I. in prælaudata Epiſtola ad Decentium, dùm ait: *Presbyteris, ſeu extrà Epiſcopum, ſeu præſente Epiſcopo, baptizant, Chriſmate baptizatos ungere licet, ſed quod ab Epiſcopo fuerit conſecratum, non tamen frontem ex eodem oleo ſignare, quod ſolis debetur Epiſcopis, cùm tradunt Spiritum Paracletum*. Ex iis deniquè conſtat, in quo ſenſu decretum fuerit in Romana Synodo ſub Martino I. *Nè Presbyter, præſente Epiſcopo, ſignet infantes, niſi ab Epiſcopo fuerit illi præceptum*.

329 Attento decreto Innocentii I. in Concilio Meldenſi, ſub Sergio II. & Carolo Calvo celebratum Anno Dñi DCCCXLV. Can.44. ſancitum eſt, nè Chorepiſcopus nec conficere Chriſma, nec confirmare audeat, quoniam ſolis hoc reſervatum eſt Epiſcopis: *Ut Chorepiſcopus modum ſuum, juxtà canonicam inſtitutionem teneat, nec ſanctum Chriſma, nec Sanctum Paracletum Spiritum ſolis Epiſcopie, juxtà decretum Innocentii, tribuere debitum, tradere tenet*. Quarè in Concilio Wormatienſi, ſub Hadriano II. & Ludovico II. Imperatore celebrato Ann. Dñi DCCCLXVII. Can. VIII. pariter decernitur, ut Presbyteris confirmare non liceat: *Conſecratio ergò Virginum, & benedictio, vel unctio Altaris à Presbyteris minimè fiat. Similiter non liceat eis Eccleſias conſecrare, nec per impoſitionem manus Paracletum Spiritum dare, nec Chriſmate baptizatorum frontem ſignare*. Et ità patet, quòd dùm Concilia concedunt Presbyteris poteſtatem inungendi baptizatos, loquuntur ſolum de illa ceremoniali unctione, quæ fit in baptiſmo, minimè de ſacramentali illa, quæ adhibetur in confirmatione; quoniam, ut ſatis demonſtravimus, eadem Concilia, & Sanctorum Patrum decreta, prohibent expreſſè Presbyteris munus ſacramentaliter in fronte liniendi, & ſacro Chriſmate baptizatos confirmandi, atque eis Spiritum Sanctum tradendi. Quapropter in ſacroſancta Tridentina Synodo Seſſ. VII. Can. III. anathema dicitur iis, qui dicerent, ordinarium Sacramenti confirmationis Miniſtrum non eſſe ſolùm Epiſcopum: *Si quis dixerit ſanctæ Confirmationis ordinarium Miniſtrum non eſſe ſolùm Epiſcopum, ſed quemvis ſimplicem Sacerdotem, anathema ſit*. Et Eugenius IV. in Synodo Florentina, in decreto pro Armenis, quod incipit: *Exultate Deo adjutori noſtro*, firmat, ordinarium Miniſtrum Sacramenti Confirmationis ſolùm eſſe Epiſcopum, ſubjungens: *Et cùm cæteras unctiones ſimplex Sacerdos valeat exhibere, hanc nonniſi Epiſcopus debet conferre*; & affert cauſam, dicens: *quia de ſolis Apoſtolis legitur, quorum vicem tenent Epiſcopi, quòd per manus impoſitionem Spiritum Sanctum dabant*.

330 Sed his non obſtantibus, poſſe ſimplicem Sacerdotem eſſe Miniſtrum extraordinarium hujus Sacramenti, poſſeque Romanum Pontificem cum ſimplici Presbytero diſpen-

ſpen-

ſpenſare, ut hoc Sacramentum Confirmationis miniſtret, tradit in eodem decreto Eugenius, ſubjungens: „ Legitur tamen aliquandò per Apoſtolicæ Sedis diſpenſationem ex rationabili & urgente admodùm cauſa, ſimplicem Sacerdotem Chriſmate per Epiſcopum confecto, hoc adminiſtraſſe Confirmationis Sacramentum. *Hæc ille*. Diſpenſaſſe porrò Magnum & Sanctum Gregorium cum Presbyteris in Inſula Sardiniæ conſtitutis, ex ejuſdem Sanctiſſimi Pontificis literis manifeſtum fit, ut enim legitur in Epiſt. IX. lib. III. datâ ad Januarium Epiſcopum Calaritanum, habitâ notitiâ, quòd Presbyteri in ea Inſula, baptizatos conſignarent in frontibus, atque ità eis Sacramentum hoc miniſtrarent, prohibuit primò, decernens: *Presbyteri baptizatos infantes ſignare ſacro in frontibus Chriſmate non præſumant, ſed Presbyteri baptizatos ungant in pectore, ut Epiſcopi poſtmodùm ungere debeant in fronte*. Sed quoniam hujuſmodi decretum rumorem ea in Inſula excitavit, & quamplurimi paſſi fuerant ſcandalum, viſum fuit ei, prohibitionem relaxare, atque ità cum Presbyteris diſpenſare, ut habetur ex ejuſdem Epiſt. XXVI. antefati libri III. ad eundem Januarium datâ, in cujus fine ait: „ Pervenit quoq; ad nos, quoſdam ſcandalizatos fuiſſe, quòd Presbyteros Chriſmate tangere in fronte eos, qui baptizati ſunt, prohibuimus. Et nos quidèm ſecundùm uſum veterem Eccleſiæ noſtræ fecimus; Sed ſi omninò hac de re aliqui contriſtantur, ubi Epiſcopi deſunt, ut Presbyteri etiam in frontibus baptizatos Chriſmate tangere debeant, concedimus. *Hæc Gregorius*. Ubi tria ſunt notanda, primò legitima introducta conſuetudo, ut ea in Inſula Presbyteri confirmarent, & quidèm validè, nam Gregorius, dùm eis interdixit, non reprobavit Sacramentum jam ab eis traditum, quoniam non juſſit per Presbyteros confirmatos iterùm reconfirmari, mandavit duntaxat, ut impoſterùm ſe abſtinerent. Secundò, prohibitionis relaxatio; & deniquè cauſa ejuſdem relaxationis.

331 Dicit ergò ex ſua prohibitione natum ſcandalum: *pervenit quoquè ad nos, quoſdam ſcandalizatos fuiſſe*; & hoc ſcandalum ſupponit vetuſtam illius Eccleſiæ conſuetudinem; non enim poterat ſcandalum ingenerare, ſi conſuetudo illa foret recenter introducta; undè probabile eſt, ab immemorabili tempore ejuſmodi diſciplinam ſervatam, quâ antiquari ſine ſcandalo & triſtitia non patiebantur Inſulani. Et hoc propter paucitatem Epiſcoporum, nè qui in parvis Pagis, Ruribus, ac Villis baptizarentur, hoc carèrent Sacramento, quod tunc temporis immediatè poſt baptiſmum conferebatur; undè eàdem exiſtente causâ, ratione cujus fuerat diſciplina illa introducta, ætate Sancti Gregorii Magni, revocatâ prohibitione, conceſſit Presbyteris facultatem confirmandi. Etenim tunc in universâ Inſula tres dumtaxat numerabantur Epiſcopi, Januarius ſcilicet, Felix, & Cyriacus, ut ex ejuſdem Sancti Patris literis fit certum; aliundè in Ruribus, & Pagis adhùc Idololatricus vigebat cultus; Undè in Epiſtola XXIII. libri III. datâ ad Nobiles Sardiniæ ait Gregorius: *Dei revelatione cognovi, penè omnes veſtros ruſticos in veſtris poſſeſſionibus Idololatriæ deditos haberi*. Et idem indicat in eadem Epiſtola XXVI. Ac proinde cùm non ſuffeciſſent Epiſcopi, qui poſſent per ſeipſos baptizatos confirmare, quia non poterant tot in locis eſſe preſentes, in quibus contingebat baptiſmum celebrari, neceſſe fuiſſet, aut dilatare Sacramentum Confirmationis, nec illud ſimùl cum baptiſmo conferre, ut modò fit, quod tunc ſine ſcandalo fieri non poterat; aut iiſdem Presbyteris permittere, ut per eos baptizatos confirmarent, quemadmodùm ex priſtina conſuetudine ſervatum ad eam uſque ætatem fuerat. Et ideò Gregorius ejuſmodi exiſtentibus cauſis, conceſſit Presbyteris, poſſe confirmare tantùm, ubi Epiſcopi deficiebant, inquiens: *Ubi Epiſcopi deſunt*.

332 Deindè ejuſmodi diſpenſationem per plures Romanos Pontifices factam cum Sacerdotibus Ordinis Minorum, degentibus vel ad partes Sarracenorum, Paganorum, Græcorum, aliorumque Infidelium proficiſcentibus, legimus in diverſis eorundem Romanorum Pontificum Bullis, quæ in ſuis originalibus aſſervantur in Archivio Sac. Montis Sion Civitatis Hieruſalem, tranſlato ad Conventum Sancti Salvatoris eorundem Fratrum Minorum prælibatæ Sanctæ Civitatis. Itaque cum antefatis Fratribus Sacerdotibus diſpenſavit in primis Clemens V. Anno Domini MCCCVI., ut ex ejus Bulla, quæ incipit: *Cùm hora undecima ſit*, datâ Pictavii X. Kal. Auguſti, ſui Pontificatus Anno II., ubi inter plura privilegia antefatis Religioſis, & Fratribus conceſſa, hoc quoquè recenſetur per hæc nimirum verba: „ Ut autem miniſterium veſtrum honoretur pleniùs, & honorabiliùs impleatur, præſentium vobis auctoritate concedimus, ut in terris, quæ adhùc Sedis Apoſtolicæ magiſterio non intendunt, proponere verbum Dei, & conſtitutis ibidem, non obſtante ſi aliquâ ſint excommunicatione ligati, in verbis, officio, & cibo, ac in aliis ſecurè communicare, & ipſos, ſeù alios converti ad unitatem fidei chriſtianæ cupientes, recipere, baptizare, & aggregare filiis Eccleſiæ ſanctæ poſſitis, ipſiſque talibus aggregatis, ſi qui ex vobis fuerint in Sacerdotio conſtituti, ubi Epiſcoporum catholicorum copia non extiterit, Sacramentum Confirmationis conferre, ac nihilominùs uti Oleo, & Chriſmate antiquis, cùm in eiſdem partibus novum Oleum ſine magna difficultate haberi non poſ-

„ poſſit, liberè valeant, conſtitntionibus ſuper his in contrarium editis non obſtantibus, necnon aggregatos eoſdem inſignire charactere clericali, & ipſos ad Acolthatus ordinem promovere. *Hactenus ibi*. Deindè hoc idem privilegium eiſdem Fratribus confirmavit, ac iterùm conceſſit Joannes XXII. per aliam Bullam, datam Avenioni x.Kalend.Novembris, ſui Pontificatus Anno VI., ſub iiſdem prorsùs terminis conceptam, ac ſuperiùs recenſita Clementis V., ut ex illius autbentico tranſumpto manu publici Notarii rogato, aſſervato in eodem Sacri Montis Sion Archivio ſatis conſtat. Alii porrò Romani Pontifices, qui generaliter omnia privilegia per Predeceſſores ſuos iiſdem Fratribus apud Infideles degentibus conceſſa confirmarunt, nullà factà exceptione in ſuo robore, etiam illud idem privilegium conferendi Sacramentum Confirmationis reliquerunt, quo in Terra Sancta hactenùs, ſemperque Sacri Montis Sion, ſivè Hieroſolymitani ejuſdem Ordinis Guardiani uſi ſunt, & in dies utuntur, deficientibus illis in partibus Epiſcopis Catholicis; undè & ipſa Altaria, & Eccleſias conſecrat, & Calices, ſacraque paramenta benedicit, aliaque plura peragit, quæ in antefatis Bullis ex ſolius Apoſtolicæ Sedis benignitate, magis in favorem fidei, quàm ipſorum Religioſorum conceſſa leguntur. Etenim prælibati Pontifices fatentur in eiſdem Bullis, talia concedere privilegia, ut Apoſtolicum miniſterium pleniùs honoretur, & honorabiliùs impleatur: *Ut autem miniſterium veſtrum*, inquiunt, *honoretur pleniùs, & honorabiliùs impleatur, præſentium vobis auctoritate concedimus*; proſequentes inde recenſere præallegata, & alia quamplura privilegia: Et circà finem recenſitis omnibus privilegiis ibìdem enumeratis, ſubjungunt: *Nec non alia facere* (ſcilicet concedimus) *quæ ad augumentum Divini Nominis, & ampliationem Catholicæ Fidei, ac reprobationem, & irritationem illorum, qui ſacris traditionibus contradicunt, ſicut pro loco & tempore videritis expedire*, ut pleniùs conſtet, hæc & alia privilegia nonniſi in favorem fidei, cujus incrementum unicè attendebant Romani Pontifices, fuiſſe conceſſa, ac ideò rata, firma, & in ſuo robore hactenùs permanſerunt, & permanent, eâdem permanente conceſſionis causâ. Hinc eſt quòd Leo X., & Hadrianus VI., ut refert Rodriquez in Quæſtionibus Regularium, quæſt. XIX. Art. III. idem privilegium iiſdem Minoribus ad converſionem Indorum deſtinatis, fecerunt; atque ſimile conceſſum à poſterioribus Romanis Pontificibus Patribus Societatis Jeſu ad Infidelium converſionem pariter miſſis, teſtatur idem Rodriquez loco citato, quæſt.XXXI.

333 Eſt ergò certum, poſſe Sacerdotem ſimplicem eſſe Miniſtrum extraordinarium Sacramenti Confirmationis, ex ſolius tamen Apoſtolicæ Sedis ordinatione & diſpenſatione. Nec adverſatur Sacroſanctum Concilium Tridentinum, Seſſ. VII. per hoc, quod Canone III. de Confirmatione, dicat: *Si quis dixerit, ſanctæ Confirmationis ordinarium Miniſtrum non eſſe ſolùm Epiſcopum, ſed quemvis ſimplicem Sacerdotem, anathema ſit*. Quoniam conſtat loqui de Miniſtro ordinario, nequaquàm de extraordinario: Ferit enim hæreticos illos, qui huic detrahebant Sacramento, dicentes in primis, eſſe quandam otioſam ceremoniam, ut ex Canone I., deindè, nullam habere virtutem, ut ex Canone 2., & deniquè, cuicumque ſimplici Sacerdoti licère baptizatos in frontibus conſignare ſacro Chriſmate, ſicque confirmare; id quod in Canone III. damnatur, definiens Concilium, Miniſtrum ordinarium eſſe Epiſcopum ſolùm, ſupponens ſimplicem Presbyterum poſſe eſſe extraordinarium Miniſtrum, ſi cum eo per Romanum Pontificem diſpenſetur, & eidem poteſtas concedatur, ut cum quibuſdam Romanos Pontifices diſpenſaſſe, tradiderat jam Eugenius IV. in decreto pro Armenis, ſacro approbante Concilio, in ipſa Florentina œcumenica Synodo edito.

334 Hinc eſt, quòd in Concilio Senonenſi, celebrato ſub Clemente VII., & Carolo V. Imperatore Anno Domini MDXXVII. contrà tunc pullulantes in Europa hæreſes, in Decretis Fidei, & ubi de Confirmationis Sacramento poſt §.X. mentio habetur, licèt dicatur, illud conferendi poteſtatem Epiſcopis à Chriſto traditam eſſe: *Cujus conferendi poteſtas* (ibi) *Epiſcopis à Chriſto conceſſa*. Attamen in Decretis morum non dubitarunt illius Concilii Patres, hoc miniſterium poſſe etiam non Epiſcopis Sacerdotibus ex ſpeciali Apoſtolicæ Sedis privilegio competere; quoniàm cap. XXXVIII., agendo de Abbatibus, qui vel ex conſuetudine legitimè præſcripta, vel ex privilegio Apoſtolico contendebant ſibi competere jus miniſtrandi Sacramentum Confirmationis, præcipitur, ut de privilegio doceant: *Quid ſi qui ſunt*, dicitur in prælaudato Canone, *qui contendant ſibi competere hanc facultatem ex privilegio, volumus, quòd cumprimùm fuerint requiſiti à Suffraganeis noſtris, de privilegio fidem facere teneantur*. Et ità ſupponunt illius Concilii Patres ex Apoſtolico privilegio, licère Sacerdotibus non Epiſcopis hoc miniſtrare Sacramentum.

335 Sed modò vertitur dubium ad Sacerdotes Græcos, alioſque Orientales, qui baptizatos confirmant, abſque Apoſtolicæ Sedis diſpenſatione & privilegio; quoniam cùm ſint extrà Catholicam Eccleſiam, ab eaque per ſchiſma & hæreſim ſegregati, uti licitè non poſſunt Apoſtolicæ Sedis privilegiis, ſi quæ fortè ab ea in unione obtinuerint: omnia enim privilegia, quæ à Sancta Romana Eccleſia conceſſa unionis tempore habentur, per hæreſim, & ſchiſma amittuntur; præcipuè,

pue, quæ in fidei favorem videntur conceſſa; undè in Codice de Hereticis, lib. 1. tit. 5. leg. 1., dicitur: *Privilegia, quæ contemplatione Religionis indulta ſunt, catholicæ tantùm legis obſervatoribus prodeſſe oportet. Hæreticos non ſolùm ab iis privilegiis alienos eſſe volumus, ſed etiam diverſis muneribus conſtringi & ſubjici*. Undè & ipſæ leges civiles quovis privilegio hæreticos denudant, ut ex eodem Codicè palàm fit: Nec minùs clarè apparet ex jure canonico in titulis de Hæreticis, tùm in Decretis Gregorii IX., tùm in Sexto Decretalium, tùm in Concilio Lateranenſi IV., ſub Innocentio III. in Decreto de Summa Trinitate, cap. de Hæreticis. Item & in Epiſtola XI. Innocentii IV. data ad univerſos Chriſtifideles.

336 Conſtat porrò, Legatos Apoſtolicos, quos Nicolaus Papa I. in Bulgariam miſerat, confirmationem à Græcis Presbyteris eo in Regno baptizatis collatam reprobaſſe, & quotquot Presbyteri antedicti confirmarant, iterùm confirmaſſe; cujus rei causâ maximè indignatum Photium, Synodum adversùs Nicolaum coegiſſe, ſcribit Metrophanes, inquiens: „ Cùm verò Photius adhùc in ſua pravitate permaneret, didicit, quòd Legati Papæ, cùm in Bulgariam veniſſent, ſacrum ipſius Photii Chriſmatis unguentum reprobarunt, & omnes eos, qui præerant, quivè ſubjiciebantur in Bulgarorum Regione, iterùm ſacro unxerunt unguento. Furoreq; quodam percitus proptereà Photius œcumenicam Synodum finxit & compoſuit. *Hæc ille*: Photius quoque de hoc eodem conqueſtus eſt in ſua Epiſtola Encyclica, data ad Patriarchas Orientis, apud Baronium, ad Annum Domini DCCCLXIII.; ſub num. 37., ubi ait: „ Quin etiam illis, qui à Presbyteris Chriſmate uncti fuerant, iterùm chriſmare ipſi non horruerunt, Epiſcopos ſeipſos jactitantes, & Presbyterorum Chriſma inutile eſſe, & fruſtrà ab illis confici, portentosè docentes. *Hæc, & alia plura Photius*. Undè liquidò conſtare videtur, Legatos antefatos non probaſſe Chriſma collatum à Presbyteris Græcis.

337 Si verò dicatur, non ideò reprobaſſe, quia à Presbyteris ſimpliciter, ſed quia à Presbyteris ſchiſmaticis Photianis, à Photio ordinatis, vel ab iis, qui ex parte Photii ſchiſmatici erant, ut videtur docere Hadrianus II. Papa in reſponſione data ad Ignatium Patriarcham, quæ habetur parte III. Concilii Conſtantinopolitani poſt Acta Græcolatina, ubi ait: „ Scripſiſti (ut alia multa mittamus) ut noſtri Presbyteri (Conſtantinopolitani ſcilicet) juſſi ſint è regione Bulgarorum cum gravi ignominia & dedecore expelli, ipſique illinc Epiſcopi cum non mediocri contemptu exigi; & hoc nullo tantâ de re judicio priùs apud vos facto, cùm in judicium eâ de re nunquàm vocati ſimus. „ Quòd ſi dicas, priùs à nobis Conſtantinopolitanæ Diœceſeos Presbyteros in ea regione ſacrificare prohibitos, haud inficias imus. Erant Photiani, illiuſque Symmiſtæ, quibus non ſolùm in Bulgarorum Provinciis, ſed ubique gentium ſacerdotali munere interdiximus, interdicimuſque. *Si hoc dicatur*, ſolùm licebit inferri, Græcos Presbyteros catholicos cum Sancta Romana Eccleſia communicantes, poſſe hoc privilegio uti, eoque utendo, validè criſmare, ſed nequaquàm ſchiſmaticos, & Romanæ Eccleſiæ hoſtes, qui certè ſequuntur Photianum ſchiſma; nam quemadmodùm propter ſchiſma Photii, cui adhærebant illi, validè confirmare haud poterant, ità nec cæteri, qui in eodem permanent ſchiſmate, ritè poterunt aut rectè baptizatos confirmare.

338 Deindè ortâ controverſiâ Latinos inter & Græcos in Regno Cypri, tempore Innocentii IV., an liceret Presbyteris, baptizatos conſignare ſacro Chriſmate in fronte, eoſque ſic confirmare; re delatâ ad Pontificem, non licuiſſe, reſpondit: Etenim in Epiſtola X. data ad Othonem Cardinalem Tuſculanum, §. 1. ait: *Ut Græci ejuſdem Regni in unctionibus, quæ circà baptiſma fiunt, morem Eccleſiæ Romanæ teneant & obſervent*. Inde §. IV. ſubjungit: „ Soli autem Epiſcopi conſignent Chriſmate in frontibus baptizatos, quia hujus unctio non debet, niſi per Epiſcopos exhiberi; quoniam ſoli Apoſtoli, quorum vices gerunt Epiſcopi, per manus impoſitionem, quam confirmatio, vel frontis chriſmatio repræſentat, Spiritum Sanctum tribuiſſe leguntur. *Hactenus Innocentius*. Ex quo videtur, hujuſmodi privilegio etiam cum Presbyteris Græcis cum Sancta Romana Eccleſia communicantibus, quales erant, qui in Regno Cypri tunc morabantur, eo decreto Innocentium derogaſſe.

339 Inſuper & Gregorius IX. ad diverſa dubia ſibi ab Archiepiſcopo Barenſi propoſita, reſpondens, inter quæ unum erat, an confirmati à ſimplici Sacerdote, validè confirmati cenſerentur, ait, ut refert Raynaldus ad Annum Domini MCCXXXI. ſub num. 30., non validè confirmatos, iterùmque confirmandos: „ Chriſmati verò, *inquit*, ut verbis tuis utamur, à ſimplici Sacerdote Confirmationis munus minimè receperunt, quia de ſolis Apoſtolis, quorum ſunt Epiſcopi ſucceſſores, quòd per manus impoſitionem Spiritum Sanctum dabant, & ideò tàm illi, quàm confirmandi de cætero, à ſolis Epiſcopis conſignentur. *Hæc ille*, licèt dici poſſit, loqui tantùm de confirmatis à Sacerdotibus Latinis, quales erant Sacerdotes Diœceſis Barenſis; Latinis enim ſemper interdictum fuit hoc miniſtrare Sacramentum, prout ſuprà auctoritate ſacrorum Canonum demonſtratum eſt.

340 At Græcis invaluit hujuſmodi con-

ſue-

suetudo, ut simplices Presbyteri consignarent, præcipuè absente Episcopo; & quidem ab antiquo tempore, quoniam Auctor Quæstionum novi & veteris Testamenti, inter opera Sancti Augustini, quæst. 101. tradit, in Ægypto, absente Episcopo, consuevisse tunc temporis Presbyteros consignare: *In Alexandria*, inquit, *& per totam Ægyptum, si desit Episcopus, consignat Presbyter*. Et idem testatur Auctor Comment. Epistolæ ad Ephesios, Ambrosio attribut. in cap. 4. ejusdem Epistolæ, quam consuetudinem semper retinuisse ex praxi illorum constat; nec Innocentii IV. prohibitio in Regno Cypri videtur sortitum effectum in universa Græcorum Ecclesia. Et ait Arcudius cap. 15. de Sacramento Confirmat. Græcorum Presbyteros per suos Patriarchas, & Antistites facultatem à Summo Pontifice obtinuisse, à quo omnis jurisdictio, quasi à capite, in alios, veluti membra, mediatè, vel immediatè derivatur, & diffunditur. Et hoc privilegium existimat, ab initio fuisse concessum ab universali Ecclesia Orientali, non corrigente, sed diù tolerante Romano Pontifice.

341 Itaque constat antiquum usum confirmandi per simplices Presbyteros apud Græcos, non tamen constat de aliqua Pontificia prohibitione; nam licèt Innocentius IV. hoc prohibuisset in Regno Cypri, ut suprà fati sumus, non proinde videtur, Ecclesiam Orientalem Græcorum se abstinuisse; & nescitur, si reverà in antefato Regno fuerit effectum sortita; undè non desunt, qui asserant, Episcopum Tusculanum Apostolicæ Sedis Legatum, cui directa fuerant Innocentii responsa, propter vitanda scandala, quæ ejusmodi prohibitione suboriri inter Græcos poterant, non minùs ac in Insula Sardiniæ eàdem de causa suborta fuerant ætate Magni Gregorii, minimè eam promulgasse prohibitionem. Nec Hadrianus II., ut pariter suprà adnotavimus, irritam pronunciavit confirmationem, collatam à Presbyteris Græcis in Bulgarorum Regno, quia à simplicibus Sacerdotibus collatam, sed quia à Sacerdotibus excommunicatis, suspensis, nullamvè habentibus jurisdictionem, ut se declarat, rescribens ad Ignatium Patriarcham.

342 Porrò, licèt in fidei professione Græcis missa a Gregorio X., atque ab eis recepta, & in Concilio Lugdunensi II. œcumenico publicata, dicatur: *aliud esse Sacramentum Confirmationis, quod per manuum impositionem Episcopi conferunt, chrismando renatos*, nulla, vel minima facta est mentio de consignandis, vel non consignandis à Presbyteris, non negantibus fortassè Græcis, Episcopum esse ordinarium præfati Sacramenti Ministrum, simplicem verò Sacerdotem esse Ministrum extraordinarium. Nec in Concilio Florentino, ubi acta est Græcorum unio, quidquam legitur sancitum contrà talem Græcorum consuetudinem, immò potiùs eam approbasse Eugenium videtur; quoniam publicato unionis decreto, subscriptisque Latinis, atque Patribus Græcis, inter plura, quæ à Latinis quæsita fuerunt circà Græcorum ritus, unum fuit: *Quare Episcopi non inungunt sacro Chrismate, sed Sacerdotes, cùm hoc Pontificibus sit datum?* Cui petitioni, aliisque dubiis Episcopum Mitylenensem satisfecisse, referunt Acta: „ Hæc à Latinis objecta, *inquiunt*, Mitylenensis canonicè omnia, legitimèque dissolvit, præterquàm duo, de „ quibus Papa significavit Imperatori, cùr „ scilicet matrimonia dirimantur, & Patriar„ cha non eligatur. *Hæc ibi*. Si ergò iis, exceptis duobus, alia dubia solvit Mitylenensis, eisque canonicè & legitimè satisfecit, sequitur satisfecisse & dubio proposito de Ministro Confirmationis: Cùmque Eugenius hac in re nihil innovasset, evidens est Græcis suam consuetudinem sequi permisisse, ac ideò ex ipsius Pontificis permissione etiam post Concilium Florentinum posse Græcos legitimè à suis confirmari Sacerdotibus non Episcopis.

CAPUT XII.

De reliquis Photii calumniis, sivè objectis.

343 Sicuti adnotavimus superiùs sub num. 125. præter hactenùs refutata objecta, Photius in calumniam Ecclesiæ Occidentalis, atque Catholicæ Romanæ, fatetur, Latinos aquâ purâ pro Chrismate uti, lacticiniis jejunii quatragesimalis tempore vesci, Agnum paschali tempore super Altari cum Dominico offerre Corpore; Diaconos non suscepto Presbyteratus ordine ad Episcopatum promoveri: Et denique quasi grande piaculum foret, Clericos barbam radere, hoc in ignominiam Latinæ Ecclesiæ vertetat; ideò hoc in unico articulo cætera hæc examinabimus; quoniàm cùm in omnium Græculorum ora sint ejusmodi objecta, operæpretium est, ut eis, licèt brevi excursu, satisfaciamus. Et quoniàm quæ ad ritus, moresque Romanæ, & Occidentalis pertinent Ecclesiæ, nullibi meliùs desumi possunt, quàm vel ex Ritualibus, quibus eâ utitur, Sanctorum Conciliorum Regulis, & Summorum Pontificum, atque Patrum Decretis, quibus innititur, proindè ex hujusmodi Ecclesiasticis monumentis ostendemus, præfata Photii objecta meras esse calumnias.

344 Et quidèm de primo, quòd nimirum Ecclesia Romana pro Chrismate purâ utatur aquâ, est à Photio mendacissimè assertum; quoniàm Chrisma, quo utitur Ecclesia Romana, conficitur ab Episcopo ex oleo & balsamo, ut videre est in Pontificali Romano,

de

de Officio in Cœna Domini. Et in Catechiſmo Romano, ubi ſub num. VII. tradit, Chriſma ex oleo & balſamo fuiſſe confectum, & inde explicat cauſam, cùr Chriſma ſic confectum, ſit confirmationis materia apta. Amalarius Fortunatus, in lib. de Officiis Eccleſiaſticis, cap. 12., non oleum tantùm pro Chriſmate conſecrari affirmat, ſed & balſamum: *Nam odor balſami*, inquit, *in oleo opinionem bonarum virtutum latè diſperſum, operante gratià Spiritus Sancti, demonſtrat*; & indè ſubjungit: *oleo additur balſamum, quia nitet in vultu Chriſti cæleſtis ſplendor*. Et hoc idem tradit Innocentius III. in Epiſtola data ad Patriarcham Conſtantinopolitanum, inquiens: *Conficitur Chriſma, quod ex eoleo fit & balſamo, myſticà ratione; per oleum enim nitor conſcientiæ deſignatur*; & paucis interjectis, ſubjungit: *per balſamum odor bonæ famæ exprimitur*. Et Ugo de Sancto Victore, lib. 2. de Sacramentis, par. 17. cap. 1. *Chriſma*, ait, *eſt oleum cum balſamo mixtum*. Hinc & Magnus Gregorius exponens illud Cant. cap. 1. *Botrus Cypri in vineis Engaddi*, ait: *In Engaddi balſamum gignitur cum oleo, Pontificali benedictione Chriſma conficitur*.

345 Deindè Fabianus Papa in Epiſt. II. data ad Epiſcopos Orientales, §. 1. apertè tradit, Chriſma ex oleo & balſamo confici; refertur namque in ea, quoſdam Epiſcopos in ea fuiſſe ſententia, nè quotannis in die Cœnæ Domini eſſe renovandum Chriſma, ſed uti poſſe vetere confecto per duos, tresvè annos, donec in totum conſummatum fuerit, allegantes pro ratione balſami penuriam: *Dicunt enim*, ait Fabianus, *ut in memoratis apicibus reperimus, nec balſamum per ſingulos annos poſſe reperiri; nec neceſſe fore per ſingulos annos Chriſma conficere, ſed dum una confectio Chriſmatis abundat, aliam fieri neceſſe non habere*. Undè ſubjungit, eos, talia affantes, errare; Sanctoſque Apoſtolos tradidiſſe, quotannis vetus Chriſma incendi, novumque in Cœna Domini effici; & ità Romanam Eccleſiam ab Apoſtolorum temporibus ſervaſſe, Hieroſolymitanam, Antiochenam, & Epheſinam pariter cuſtodiviſſe. Quòd ſi fortè quis dicat, hujuſmodi Epiſtolam ſuppoſititiam eſſe, non Fabiani, vim tamen argumenti non minuit; quoniàm ſivè Fabiani ſit, ſivè cujuſvis alterius, ſatis demonſtrat, Eccleſiam Romanam non aqua uti pro Chriſmate, ſed ſacro quodam ex oleo & balſamo confecto unguento. Ità pariter idem tradit Cyprianus, vel quiſquis Auctor ſit Sermonis de Unctione Chriſmatis, Cypriano attributo, ubi ait: *Hodiè in Eccleſia ſacrum Chriſma conficitur, in quo mixtum oleo balſamum, Sacerdotalis, & Regiæ Gloriæ exprimit unitatem*: *Eo namque*, ait Ugo mox relatus, *unguntur capita Pontificum & Regum, quo etiam baptizatos Sacerdos ungit in vertice, ſicut eodem Pontifex per impoſitionē manus confirmandos ungit in fronte*.

346 Item certum eſt, Latinam Eccleſiam atque Catholicam & Apoſtolicam Romanam perpetuò interdixiſſe ſimplicibus Sacerdotibus, nè ſacrum conficerent Chriſma: Si ſolâ uteretur pro Chriſmate aquâ, in ea Eccleſia non eſſet Chriſmatis confectio; & tamen in Romana II. Synodo, ſub Sylveſtro Papa, Canon. V. dicitur: *Conſtituit etiam voce clarà Sylveſter Epiſcopus Urbis Romæ, ut nemo Presbyter Chriſma conficeret*. In Latina Carthaginenſi Eccleſia iteratò hoc interdictum Presbyteris legitur, tùm in Concilio Carthaginenſi III. Canon. 36. *Ut Presbyter, inconſulto Epiſcopo, Virgines non conſecret; Chriſma verò nuſquàm conficiat*; tùm in VI. ejuſdem Eccleſiæ Concilio, Can. pariter 36. *Ut Parochi ſingulis annis ante feſtum Paſchæ petant Chriſma ab Epiſcopo proprio*. In Eccleſia Hiſpanica in Synodo I. Toletana, Can. XX. præſumptio coercetur quorundam Sacerdotum, qui Chriſma conficere temerè audebant: *Quamvis penè ubique cuſtodiatur, ut abſque Epiſcopo Chriſma nemo conficiat; tamen quia in aliquibus locis, vel Provinciis Presbyteri dicuntur Chriſma conficere, placuit, ex hoc die, nullum alium, niſi Epiſcopum Chriſma conficere*. In Concilio Toletano VIII. cap. 7. *Non vos convenit, quod Epiſcopalis eminentiæ culminis auctoritas, non immeritò ſacris omnibus eſſe ſumma percenſuit, quæ cæteris Sacerdotibus exercenda prohibuit, ſcilicet Templorum conſecrationem, Chriſmatis benedictionem*. Similia habentur in cap. 7. Concilii Hiſpalenſis II. In Luſitania Patres Concilii Bracarenſis III., Canone IV., decernentes, ut pro modico balſamo, ad uſum Sacramenti neceſſarium, nihil accipiatur: rationem aſſerunt: *Nè fortè, quòd pro ſalute animarum per invocationem Sancti Spiritus conſecratur, ſicut Simon Magus donum Dei pecuniâ emere, ità nos venundare damnabiliter videamur*. In Germania, Synodus Wormatienſis, ſub Hadriano II. Papa, & Ludovico II. Imperatore, Canone II. *Chriſma conficere nullus, præter Epiſcopum præſumat; nam illi ſoli hæc dignitas conceſſa eſt*. Id quod etiam habetur Canone VIII. ejuſdem Synodi. Et ità conſtat univerſæ Latinæ Eccleſiæ, praxim talem ſemper fuiſſe, ut ex oleo & balſamo ſacrum conficeretur Chriſma. Hinc eſt, quòd Eugenius IV. in Decreto pro unione Armenorum, ſacro approbante Concilio Florentino, ait: *Secundum Sacramentum eſt Confirmatio, cujus materia eſt Chriſma, confectum ex oleo, quod nitorem ſignificat conſcientiæ; & balſamo, quod odorem ſignificat bonæ famæ, per Epiſcopum benedicto*.

347 Sed licèt Eccleſia Latina ex oleo dumtaxàt & Balſamo Sacrum Chriſma conficiat, Græci tamen ex vetuſta ſuæ Eccleſiæ conſuetudine, ne dum Balſamo utuntur & oleo, verum & aliis aromatorum generibus, ut liquet ex eorum Euchologio, ubi duode-

cim odoriferorum aromatum genera pro Chrismate conficiendo enumerantur: & hanc mixturam indicare videtur Dionysius Areopagita in libro de Ecclesiastica Hierarchia Cap. IV. dum ait: „ Dicimus igitur unguenti confe„ ctionem esse collectionem quandam suaviter „ spirantium materiarum, quæ in se magnam „ vim, & copiam fragrantium qualitatum „ contineat. Cujus qui facti sunt participes, „ odorem bonum ex se efflant, proportione „ fragrantis communionis, quæ in eis inest *Hæc ille*. Et post Dionysium, Magnus quoque Basilius exponens illud psal. 132. *Sicut unguentum in capite*, id idem indicat, inquiens: „ Oleum illud Sacerdotale ex variis condi„ mentis constabat. Verùm nullum illorum, „ & inunctio maximam reddebat odoris re„ dolentiam. Rectè igitur huic unguento „ concordiam comparavit, multarum enim „ virtutum coadunatio perfecta virtutis fra„ grantiam operatur. *Hactenus Basilius*. Et fortè Photius, quia Ecclesia Latina tot aromata in Chrismatis confectione non adhibet, argumentum sumpsit calumniandi, quasi solâ aquâ uteretur pro Chrismate. Cæterùm illam aromatum diversitas in confectione Chrismatis, nullo pacto est de necessitate: quoniam, ut antefati sumus, materia remota Sacramenti confirmationis, est Chrisma confectum ex oleo & Balsamo; Oleum ergo & Balsamum sunt necessaria in Chrismate, cætera aromata à Græcia adjecta, non sunt de necessitate: unde & ipsi cavere debent, ut alia aromata in tam parva admisceantur quantitate, ut non excedant Balsami quantitatem, adeoùt odor Balsami prævaleat, oleumque naturam non immutet, in eaque sua propria subsistat natura; cum ut præfati sumus, oleum & Balsamum dumtaxàt sint essentialia Chrismati, necessario ad conficiendum Sacramentum confirmationis.

348 De secundò: quod scilicèt Ecclesia Latina in Quadragesimali jejunio ovis vescatur, & lacticiniis, falsum est, & mera calumnia: nam certè Patres Trullani non omisissent de hoc quoque Ecclesiam Romanam reprehendere, quemadmodùm eam reprehendere sunt ausi, quod in Sabbatis Quadragesimæ jejunium servaret, ut Can. LV. „ Quoniam „ intelleximus in Romanorum Civitate, in „ Sanctis Quadragesimæ jejuniis, in ejus „ Sabbatis jejunare, præter Ecclesiasticam „ traditam observationem: sanctæ Synodo „ visum est, ut in Romanorum quoque Ec„ clesia inconcussè vires habeat Canon, qui „ dicit: *Si quis Clericus inventus fuerit in* „ *Sancto Die Dominico vel Sabbato jejunare*, „ *præter unum solum, deponatur: Si autem* „ *Laicus segregetur*. Et eo fortiùs, quod in Canone LVI. sequente, consuetudinem Armenorum in Sabbatis & Dominicis Quadragesimæ comedendentium caseum & ova, damnant, & proscribunt: „ Similiter accepimus, „ *inquiunt*, & in Armeniorum regione, & in „ aliis locis, in Sabbatis & Dominicis San„ ctæ Quadragesimæ quosdam ovam & ca„ seum comedere. Visum est ergo & hoc, ut „ omnia Dei Ecclesia, quæ est in universum „ Terrarum Orbem, unum ordinem sequens, „ jejunium perficiat, & abstineat, sicut ab „ omni mactabili, sic ab ovis & caseo, quæ „ quidem sunt fructus & fœtus eorum, à qui„ bus abstinemus. *Hactenus illi*. Constat ergo tempore sextæ Synodi in Trullo, Armenos tantùm, non Romanos consuevisse ova, & caseum comedere, nec quidem omni die, sed Sabbatis tantùm, & Dominicis diebus, quod si apud Romanos hujusmodi tunc invaluisset consuetudo, sicut Patres illi, Armenos, sic pariter & Romanos perstrinxissent.

349 Et quidem in Romana Ecclesia viugit ab antiquissimo tempore consuetudo abstinendi à lacticiniis Quadragesimali tempore: Hinc S. Ambrosius in quodam sermone, nimirum XXIII. relatus distinct. IV. in Cap. VI. Denique firmat præfatam consuetudinem, inquiens: *Par autem est, ut nos, qui his diebus à carnibus animalium abstinemus, ab omnibus quoque, quæ sementinam trahunt Originem carnis jejunemus, à lacte videlicèt, caseo, & ovis*. Quem textum quasi pro lege Sancta Romana recepit Ecclesia, quæ in corpore juris Canonici inseri jussit. Et licèt ab antiquissimo tempore in nonnullis Germaniæ partibus dispensatum sit, justissimis tamen de causis, ut Quadragesimali tempore lacticiniis vescantur; attamen in Synodo Quintilineburgensi celebrata sub Gregorio Papa VII. anno Domini MLXXXV. in ipsis Germaniæ partibus Can. VII. statutum est; *Ne quis caseum & ova comedat in Quadragesima*.

350 Deinde in Capitularibus Theodulphi Episcopi Aurelianensis, qui Carolo Magno vixit Synchronus, Cap. XL. ubi de jejunii diebus mentio habetur: dicitur: „ Abstinentia „ verò in his diebus omnium delitiarum esse „ debet, & sobriè, & castè vivendum: Qui „ verò ovis, caseo, piscibus, & vino absti„ nere potest, magnæ virtutis est. Qui au„ tem his, aut infirmitate interveniente, aut „ quolibet opere, abstinere non potest, uta„ tur. *Hæc ibi*. Ubi justa de causa dispensatur, ut jejuniorum diebus, quia uti possit lacticiniis. Item, Ecclesiæ Latinæ Prælati curam maximam habuerunt, ne in suis Ecclesiis abusus subintroduceretur vescendi absque necessitate, & sine legitima dispensatione lacticiniis in diebus jejunii, præcipuèque in Quadragesima. Unde in Concilio Andegavensi in Gallia celebrato anno MCCCLXV. Cap. XXII. statutum habetur: „ Sanè cum „ diebus jejunialibus, & maximè in Quadra„ gesima, non solùm à carnibus, sed etiam „ ab illis, quæ à carnibus sementariam tra„ hunt Originem, sit penitùs abstinendum;

& non-

„ & nonnulli nostræ Provinciæ, tàm Personæ „ Ecclesiasticæ, quàm etiam Seculares, in „ nonnullis locis lacte & butyro utantur in „ distinctè, licèt piscium, olei, & aliorum „ necessariorum possint copiam invenire: ideò „ approbante Concilio prohibemus, ne ali- „ qua Persona Ecclesiastica, vel Sæcularis „ butyrum vel lac comedat in Quadragesi- „ ma. *Hactenus ibi*. Quo Canone non nova instituitur lex, sed vetusta innovatur, abususque adversùs eam introductus deletur.

351 Præterea: in Constitutionibus editis in Concilio Copriniaco apud Labeum tomus XI. Conciliorum pah. 746. Cap. XIX. habetur: „ Sacerdotes præcipiant omnibus adul- „ tam ætatem habentibus instituta jejunia „ observare, ut Quadragesimæ, quatuor „ temporum in esca Quaadragesimali, exce- „ ptis jejuniis, quæ sunt in Septimana Pen- „ tecostes, quibus possint comedi ova & ca- „ sei, ratione dignitatis festi. *Hæc ibi*. Ubi apertè indicat, non licuisse vesci caseo, & ovis jejuniorum tempore, cum id solùm concedatur in jejuniis infra Hebdomadam Pentecostes, ratione dignitatis festi. Inde est quod secundùm receptam Romanæ & Latinæ Ecclesiæ consuetudinem in Mexicano novi Orbis Concilio celebrato anno Domini MDLXXXV. lib. III. titul. XXI. §. V. dicitur: *Declarat præterea hæc Synodus abstinendum esse omninò in diebus jejunii Quadragesimalis, à lacte, ovis, caseo, butyro, aliisve cibis his conditis*. Hinc Sanctus Carolus Borromeus in Concilio Mediolanensi I. §. VII. de jejunio auctoritate Sacrorum Canonum, prohibet esum lacticiniorum jejuniorum diebus, præcipuè Quadragesimalibus, inquiens: *Itaque ejus nos auctoritati* (supple, Concilii Tridentini) *& Sacrorum Canonum decretis inhitentes edicimus, ut omnes carne, cæterisque omnibus, quæ à carne trahunt Originem, ut ovis, lacte, caseo, butyro, & hujusmodi per totam Quadragesimam abstineant*. His ergo paucis constat Photium calumniare Ecclesiam Latinam, quasi vescatur tempore Quadragesimalis jejunii lacticiniis.

352 De tertiò, nimirum, quod Ecclesia Latina Paschali tempore, unà cum Dominico corpore agnum offerat, nescio unde hoc mendacium desumpserit: cum universis spectantibus fidelibus falsa edicere convincatur. Quis unquam vidit Latinum Sacerdotem die Paschatis celebrantem unà cum Dominico corpore agnum offerre? Qui enim eo die in universo Orbe, ubi Catholica, Apostolica, atque Romana diffunditur Ecclesia Sacris Mysteriis adsistunt, Sacrosancto Missæ intersunt Sacrificio, de tam patente mendacio testes sunt. Benedicitur eo die caro agni, Sacerdoti benedicenda à fidelibus offertur, non Sacerdos Deo Patri cum Dominico corpore offert. Benedicit illam Sacerdos, quemadmodùm & ova benedicit, & panem, & aquam, & salem, & cineres, & palmas temporibus suis, & Terræ fructus: ait namque Paulus in priori ad Timotheum Epistola Cap. 4. *Omnis Creatura Dei bona est, & nihil reiiciendum quod cum gratiarum actione percipitur: sanctificatur enim per Verbum Dei, & orationem*. Et Dominus Jesus Joannis Cap. 6. benedixit panem multiplicandum atque Turbis distribuendum: *Accepit ergo Jesus panes, & cum gratias egisset, distribuit discumbentibus*: primò gratias egit, hoc est benedixit, indeque distribuit: Inde post Resurrectionem suam Lucæ Cap. 24. recumbens cum duobus Discipulis ut cum eis in Castello Emmaus cœnaret: *accepit panem & benedixit, & porrigebat illis*: Ex Apostolica traditione consuetudo emanavit benedicendi cum multis aliis Creaturis ad humanum usum necessarii cibos ad vescendum ordinatos, non quod immundi naturâ sint, ut Manichæi contendebant, *quoniam omnis Creatura Dei bona est*, ut ait Paulus, *& vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valdè bona*, ut scibit Moyses, sed ut benedictione illa sanctificentur, quemadmodùm Dæmonum invocatione maculari possunt, ut admonet S. Cyrillus catechef. 3., inquiens: *Ut illa quæ in aris offeruntur, cum natura sint pura, invocatione Dæmonum impura efficiuntur: sic contrà, aqua simplex, per Sancti Spiritus, Christi & Patris invocationem accepta virtute sanctitatem consequitur*. Et eàdem ratione cætera quoque ad humanæ naturæ usum creata, benedictione & aquæ sanctificatæ aspersione sanctificantur.

353 Itaque die Paschatis, post jejunium quadraginta dierum, quibus fideles à carnibus se abstinuere & lacticiniis, caro agni eo die comedenda, ova quoque de lacticiniorum genere Sacerdoti benedicenda offeruntur: Redituri namque ad carnia & lacticiniorum esum, optant piè novum illum cibum quasi de manu Domini accipere, & Sacerdotali benedictione juvari, ut eo sobriè & salubriter uti possint, atque corpori & animæ ità prosit. Caro agni comeditur eo die ad Christi Domini imitationem, qui ante passionem suam factâ cœnâ cum Discipulis suis, Pascha, idest, agnum manducavit. Agnus porrò mactatus in exitu filiorum Israel de Ægypto, cujus sanguinis virtute postibus Domorum Israelitarum aspersis, Immunes ab Angelo exterminatore effecti sunt, figura fuit Christi agni immaculati, de quo Isaias, *tanquam ovis ad occisionem ductus, & non aperuit os suum*, in Ara Crucis immolati, atque occisi, cujus effusi sanguinis virtute genus humanum à captivitate Dæmonum solvi meruit: Unde & in laudem ejusdem Domini Nostri Jesu Christi, in tanti beneficii memoriam fideles populi die Paschatis sanctificatum Sacerdotali benedictione agnum comedere festinant: Hinc S. Ecclesia agnum præfatum benedicens sic orat. „ Deus „ qui per famulum tuum Moysen, in libera-

„ tione Populi tui de Ægypto agnum occidi „ jussisti in similitudinem Domini Nostri Je„ su Christi, & utrosque postes domorum de „ sanguine ejusdem agni perungi praecepisti; „ bene ✠ dicere,& ita sancti ✠ ficare digneris „ hanc creaturam carnis, quam nos famuli „ tui ad laudem tuam sumere desideramus, „ per Resurrectionem ejusdem Domini No„ stri Jesu Christi. *Hac in Agni Paschalis benedictione*.

354 Deinde ova benedicendo, ait: „ Sub„ veniat quaesumus Domine, tuae Bene ✠ di„ ctionis gratia huic ovorum Creaturae; ut „ cibus salubris fiat fidelibus tuis in tuarum „ gratiarum actione sumentibus ob Resurre„ ctionem Domini Nostri Jesu Christi. *Ita Ecclesia*. Quae & panem benedicens, ait: „ Domine Jesu Christe panis Angelorum, pa„ nis vitae aeternae, bene ✠ dicere panem „ istum, sicut benedixisti quinque panes in „ Deserto: ut omnes ex eo gustantes, inde „ corporis & animae percipiant. *Vel*. Domi„ ne sancte Pater omnipotens aeterne Deus, „ Bene ✠ dicere digneris hunc panem tua „ sancta spirituali benedictione; ut sit omni„ bus sumentibus salus mentis & corporis; „ atque contra omnes morbos, & universas „ inimicorum insidias tutamen. Per Domi„ num Nostrum Jesum Christum filium tuum „ panem vivum, qui de Caelo descendit, & „ dat vitam & salutem Mundo: & tecum vi„ vit & regnat, in unitate Spiritus Sancti Deus: per omnia saecula saeculorum. *Hactenus oratio*. Eodem certè Paschatis die secundum Ecclesiae Latinae consuetudinem nedum agnus, verum & panis, & ova benedicenda Sacerdoti offeruntur: Cur ergo Photius non dixit, & ova & panes die Sancto Paschatis unà cum Dominico corpore super Altare offerri, sicut dicit de agno? Eo modo defertur agnus, & benedicitur, quo panes, quo ova, si per hoc quod deferatur ad benedicendum agnus, dicit à Latinis cum Dominico corpore offerri, idem fateri debuerat de panibus, & de ovis, quae simili modo ut benedicantur, eadem die Sacerdotibus ad Ecclesiam deferuntur. Sed quoniam & Graeci panes benedicunt, ova quoque die Paschatis, devotionis gratia comedunt, noluit in probrum vertere, quod commune habet Ecclesia Graeca cum Latina. Apparet ergo & malitia, & mendacium.

355 De quartò, quod videlicèt Ecclesia Latina per saltum Diaconos promoveat ad Episcopalem dignitatem, non praemisso ordine Presbyteratus, Ecclesiae Latinae Canones convincunt ipsum de mendacio. Sylvester Papa Romanus in secunda sua Synodo Romae celebrata Can. XI. statuit, ut nullus ex laica persona ad honorem Acolythus usque ad Episcopatum sublevetur, nisi per omnes Ecclesiasticos ordines pertranseat, atque in eis per aliquod temporis spatium Ecclesiae inserviat. Hinc & Caelestinus I. Papa Romanus in Epistola II. data ad Episcopos per universas Provincias Viennensem, & Narbonensem constitutos, cap. 3. reprehendit abusum à quibusdam introductum promovendi ad Episcopatus, non priùs per omnes Ecclesiasticos ordines promotos: „ Ordinatos verò quosdam, ait, „ fratres charissimi, Episcopos, qui nullis „ Ecclesiasticis ordinibus ad tantae dignitatis „ fastigium fuerint instituti, contra Patrum „ decreta, hujus usurpatione, qui se hoc co„ gnoscit fecisse, didicimus; cùm ad Episco„ patum his gradibus, quibus frequentissi„ mè cautum est, debeat perveniri, ut mi„ noribus initiati officiis ad majora firmentur. *Haec & alia Caelestinus*.

356 Deinde Concilium Sardicense Canone XIII. de promovendis Episcopis haec decernit: „ Osius Episcopus dixit: Necessa„ rium arbitror, ut diligentissimè tractetis, „ si fortè, aut dives, aut scholasticus de fo„ ro, aut ex administratore Episcopus fue„ rit postulatus, non prius ordinetur, nisi „ ante & Lectoris munere, & officio Diaco„ ni, & Presbyteri fuerit perfunctus, & ita „ per singulos gradus, si dignus fuerit, ascen„ dat ad culmen Episcopatus. *Haec ibi*. At Sancta Romana Ecclesia Sardicenses Canones recepit, & semper venerata est: adeout hoc eodem Canone, & Caelestini I. Decreto Nicolaus I. Papa in Epistola II. data ad Michaelem Imperatorem, adversatur ipsius Photii promotioni ad Episcopatum Ecclesiae Constantinopolitanae, eo quod ex laico assumptus fuerit, & non priùs debito tempore in inferioribus Ecclesiae inservierit ordinibus. Et sanè mirandum, quantae fuerit audaciae iste Photius, quoniam censurare, sive calumniare Latinam audet Ecclesiam, quasi ex Diaconibus Episcopos faciat, qui, ut ait Nicaeta David in vita Ignatii, sex in diebus ex laico factus est Patriarcha, nam prima die ex Laico Monachus, secunda, Lector, tertia Hypodiaconus, quarta Diaconus, quinto Presbyter, sexta denique Episcopus.

357 Non negamus nos ex Diaconibus quosdam, spectatis illorum meritis, attentis etiam temporum circumstantiis, & quarundam etiam Ecclesiarum indigentiis ex Diaconatus ordine vocatos ad Episcopale fastigium, non tamen ità, ut sine Presbyterali ordine, Episcopi fuerint consecrati; priùs enim in eis suppletum est quod deerat, ordinati videlicèt sunt ex Diaconibus Presbyteri, inde in Episcopos consecrati. plures etiam ex Romanis Pontificibus ex Levitico ordine electi leguntur, non tamen Episcopi consecrati, nisi postquam fuerint in Presbyteros ordinati: nec unicum exemplum afferre potest Photius de ejusmodi per saltum ordinatis in Episcopos: sed ipso more suo dicit tantùm, neutiquam probat, ut ita verè calumniator appareat.

358 De quintò denique, quod nempè Lati-

Latinæ Ecclesiæ Clerici barbam radant, cedatque hoc, ut Photius inferre intendit, in ignominiam Ecclesiastici ordinis, quasi ad Ecclesiasticam Hierarchiam, sanctè, piè, & religiosè conservandam, necesse foret, ut qui Ecclesiasticæ militiæ sunt adstricti, deberent & barbam nutrire: cur & comam non dicit, cum comati, & Diaconi, & Sacerdotes, imò & ipsi Episcopi incedant, nec sine coma sacra peragunt? Nùm quid Petrus comam nutrivit? Numquid Apostoli, Sanctarum Ecclesiarum plantatores? Cur non est vertendum in Ecclesiæ Græcæ probrum, quod illius Clerici commam nutriant, si Apostoli hoc non fecerunt, & vertendum est in probrum Ecclesiæ Latinæ, quod sui Clerici barbam radant, quia fortasse Apostoli barbam sibi neutiquam radebant? Certè ut Clerici tonsurati incederent ex Apostolica traditione manavit, quoniam antiquitùs universa totius Orbis Ecclesia eandem servabat consuetudinem, adeout tam Clerici Ecclesiæ Græcæ, quàm Ecclesiæ Latinæ, tam Orientalis, ut uno verbo dicam & complectar omnes Ecclesias, quàm Occidentalis tonsurati incedebant Sancti Apostoli Petri exemplo, qui per ignominiam à non credentibus tonsus, tonsuratus inde semper incessit, ut S. Germanus Episcopus Constantinopolitanus, in sua rerum Ecclesiasticarum Theoria refert. Et diversas congruentias affert Isidorus in lib. de Divinis Officiis. Et nos plura retulimus in nostris vindiciis Areopagiticis. Sed & Beda quoque legendus est lib. histor. Gentis Angl. Cap. 22. At qui Græci, ut in omnibus adversentur Latinis relaxatâ ex parte pervetusta Ecclesiastica disciplinâ quo ad Clericorum tonsuram, quoniam Latini Clerici tonsurati incedunt, ipsi comati ex parte saltem incedere volunt: Et quia Latini barbam radunt, ideo ipsi barbam nutriunt.

359 Cæterùm diversa olim fuit apud nationes consuetudo nutriendi aut barbam radendi. Scythæ, & Parthi hirsutis barbis & crinibus ad bella properabant, ut hostibus terribiliores apparerent, ut testatur Alexand. lib. 5. Cap. 18. Arabes barbam tondunt præterquam in superiori labio, ut scribit Ravisius, & ego ipse ocularis sum testis. Ægyptii capillos nutriunt, barbamque radunt, ex Erodoto lib. 2. apud Germanos, Gottosque nefas fuit barbam, aut capillum tondere, ut antefatus recenset Alexander lib. 5. Cap. 18. Apud Græcos verò & si eadem semper fuerit comam nutriendi consuetudo, ut videre est apud Homerum vocantem Græcos Cæsarie insignes, non tamen eadem servata fuit circa barbam. Lycurgus enim Lacedemoniis legem dedit de nutrienda coma, ut speciosiores aspectu redderentur, barbam tamen ad cutem usque radere volebat, testantibus Xenoph. in Republica Laconum, & Plutarco in Lysandro. Alexandri Magni temporibus, mentum radere Græcos incæpisse, scribit Chrysippus lib. 4. de voluptate & bono.

360 Neque apud Romanos eadem servata est consuetudo: Romani Patricii usque ad mediam ætatem barbam nutriebant, ut ex Gellio lib. 3. Noct. Atticarum, cap. 4. liquet: post mediam porrò ætatem barbam rasitabant. Et scribit Plinius lib. 7. Cap. 59. P. Ticinium primum Tonsores Romam è Sicilia adduxisse, anno ab Urbe condita CCCCLIV. Postea Aphricanus, quotidie barbam rasitandi, morem Romæ primus induxit, ut refert Strab. lib. 6. Cap. 2. unde & Cæsar Augustus eo recepto more barbam abradebat, eumque secuti fuet cæteri Romani Imperatores usque ad Hadrianum, qui teste Alex. ab Alex. lib. 5. cap. 18. ex Dione; primus ex Cæsaribus barbam nutrivit: ut ex ipsis nummis constare poterit, ubi ante Hadrianum imberbes Imperatores conspiciuntur, non sic omnes post Hadrianum.

361 Cùm itaque in hac parte, Regionum mores sequantur Clerici, ubi consuetudo est, ut viri barbam nutriant, ut ferè accidit in Oriente, Clerici quoque eam retinent, ne recepto Regionis mori adversantes, in vilipendium nationis veniant: At cùm plerumque in partibus Italiæ, viri communiter barbam radant, Clerici quoque id faciunt, quod si contingat ad Orientales plagas transmeare, Orientalium more barbam nutriunt. Non abnuo primævis Ecclesiæ temporibus Christianos ferè communiter barbatos incessisse: Etenim ex Pedagogo Clementis Alexandrini lib. 3. Cap. 3. manifestum fit, ubi de Viri Christiani habitu, ornatu, & cultura agens, inter alia scribit: „ Deus voluit fœminam quidem esse glabram „ ac lenem, sola coma, sicuti equum jubâ, „ spontè naturâ exultantem: virum cum sicut Leones barba ornasset, virilem etiam „ fecit hirsuto pectore, quod quidem est roboris & Imperii indicium: *Et inde de barba subjungit:* Hoc viri signum, per quod „ vir apparet, est Eva antiquiùs, & signum „ melioris naturæ. In eo ergo violando, quod „ est virilis naturæ signum, eo scilicet, quod „ hirsutum, contra leges facere, est impium. „ *Et post multa subnectit:* Si quis autem barbæ nonnohil tondeat, & tamen non est omninò denudanda: est enim turpe spectaculum: barbaque ad cutem usque tonsus, non „ videtur multum abesse à vulsione & levore. „ *Et postea.* Qui in superiori labii parte inter comedendum polluuntur, pili tondendi sunt, non novacula (est enim illiberale) „ sed tonsorum forficibus. Barbæ autem pili, „ qui nihil molestiæ afferunt, nòn sunt vexandi, ut qui cultui gravitatem afferant, & „ quendam paternum terrorem incutiant. *Hæc Clemens.* Sed fortè in solo Oriente hoc servatum existimo: quoniam, ut supra fati sumus, Romani ut plurimùm sine barba incedebant, maximè post Cæsarem Augustum: & ut

ut Divus Chrysostomus scribit; orat. 36. Quidam Græci in propriis eorum Regionibus, contra suorum Gantilium Græcorum omnium consuetudinem, ut Romanos imitarentur, more Romano barbam radebant,

362 Verùm processu temporis Romanorum regnum invadentibus Gothis, ibidemque diutiùs regnantibus, cùm reges barbati incederent, cæperunt & Romani, universique Itali barbam nutrire: Cujus rei admiratur Ennodius in Jovinianum sic cecinit.

Barbaricam faciem Romanos sumere cultus,

Miror, & in modico distinctas corpore gentes.

Et item.

Romuleam segetem vox oris nubila fuscat:

Oppressit vestes tenebroso tegmine vultus.

Et denique.

Nobilibus collis genium male compta lacernis.

Discordes miscent inimico fœdere proles.

Sed inde expulsis barbaris, paulatim Romani pristinum reassumpserunt morem, radendi scilicèt barbam.

363 Cæterùm quoad Clericos, non mihi certum constat, an secuti fuerint barbarorum consuetudinem, licèt probabile sit, non esse secutos, vigilantibus Ecclesiæ Pastoribus: quoniam ut refert Baronius ad annum Domini MLVIII. sub numero 142. Gregorius Papa VII. scribens ad Jacobum Episcopum Calaritanum, jussit, ut Clericos suos cogeret barbam radere, asserens ab ipso exordio nascentis Ecclesiæ illibatè hanc servatam fuisse consuetudinem: additque idem Baronius aliam literam Gregorium ejusdem fecisse argumenti datam ad Ducem Sardiniæ III. nonas Novembris Indict. IV. anni MLXXX. Quæ fortasse consuetudo irrepsisse potuit in Ecclesia Occidentali, quoniam in Orientali Ecclesia appositum constat ex iis quæ scribit Epiphanius in Panario hæresi 80. Et Clemens, seu quisquis sit Auctor Apostolicarum Constitutionum, lib. 1. Cap. 3. circa finem: Ait namque Epiphanius. *De barba quidem in Constitutionibus Apostolorum dicit Divina Scriptura, ac doctrina: non corrumpas, hoc est, non seces pilos barbæ, neque meretricio more comam efferaris.* In Constitutionibus porrò legitur: „ Tibi „ enim qui fidelis es, & homo Dei es, non „ licèt nutrire comam & in unum colligere; „ hæc enim luxuria est, & mollicies, neque „ effusam gestare, neque discriminatam, ne„ que facere, ut tumescat: neque eam car„ pendo, & formando crispare, neque fla„ vam reddere, quod etiam lex Deuterono„ mii vetet sisoem facere, aut anaxyridas. „ Oportet præterea non barbam radere, ne„ que formam hominis contra naturam mu„ tare, ait enim lex: *Non radetis barbas ve„ stras*, mulieres namque ut deceret non esse „ barbatas, fecit earum auctor Deus, viros „ contrà ut non deceret, idem justè statuit. „ Tu verò, si hoc facias, ut alicui placeas, „ id quod est contra legem, execrabilis apud „ Deum eris, qui te ad Imaginem suam effè„ cit. Si ergo placère Deo volueris, absti„ ne iis omnibus, quæ idem odit, nihil„ que efficias, quod ei displiceat. *Hactenus ibi*.

364 In Ecclesia porrò Occidentali diversam servatam, receptamque consuetudinem ex iis quæ supra fati sumus constare potest. Extat insuper antiquus Carthaginensis Ecclesiæ Canon, mandans Clericis nec barbam nutriant, nec comam, *Clericus* inquit, *nec comam nutriat, nec barbam*. Est enim editus in Synodo IV. Carthaginensis celebrata anno CCCCXXXVI. sub Anastasio Papa I. Honorio, & Eutychiano Consulibus, probata inde à Leone Papa III. & est in ordine XLIV. Cui Canoni occasionem præbuisse hæreticos Massalianos autumant eruditi, qui ut ab aliis secernerentur, prolixis & coma & barba incedebant, eo maximè quod manibus operandum esse negabant: Quos & Beatus Augustinus in libro de opere Monachorum reprehendit Cap. 31., inquiens: „ Hoc autem præ„ cipio, ut scilicet non differentis solertia re„ quiratur, sed præcipientia auctoritas at„ tendatur: Nam & hoc quò pertinet quæso, „ tam apertè contra Apostoli præcepta coma„ ri? An ita vacandum est, ut nec tonsores „ operentur? An quia Evangelicas volucres „ imitari se dicunt quasi depilari timent, ne „ volare non possint? Vereor in hoc vitium „ plura dicere, propter quosdam crinitos fra„ tres, quorum præter hoc multa & penè „ omnia veneramur. Sed quo magis eos in „ Christo diligimus, eo solicitiùs admonemus, *Hæc S. Doctor*.

365 Denique, Sacerdotes in Gallia tonsos, & rasos incessisse auctor est Sidonius Apollinarius lib. 4. Epist. 13. ubi agens de cultura Corporis S. Germanici Episcopi Cantillanensis, ait: *Vestis adstricta, tonsus cothurnus, crinis in rotæ speciem accisus, barba intra rugarum latebras mersis ad crucem secta forficibus.* Et Petrum Lombardum Episcopum Parisiensem in suis Ecclesiasticis ordinationibus jussisse Clericos coma, & barba attonsos incedere, scribit Auctor Theatri Vitæ humanæ Volum. XVII. lib. 6. Additque ex Platina, Anacletum Papam constituisse, ne Præsulea, aut Clerici barbam, vel comam nutrirent. Patet ergo in hoc diversarum Ecclesiarum consuetudo, juxta varios regionum mores. Teneant ergo suam barbam Græci, suamque receptam jam servent consuetudinem, nos in probrum non vertimus: Sileantque cum suo Photio exprobrare Ecclesiam Latinam, ex eo quod sui Clerici barbam radant: dum interim ad historiam sermonem revoco.

CA-

CAPUT XIII.

De Michaelis nece, Baſilii Macedonis Imperio, atque Ignatii reſtitutione.

366 OCciſo Barda, & adoptato à Michaele in filium atque Imperii ſucceſſorem Magiſtro militum, Baſilio ſcilicèt Macedone, ut in ſuperioribus ſati ſumus, ád conſuetas exercendas crudelitates animum applicuit infelix Princeps, qui cum nimiæ potationi deditus eſſet, inebriatus multa crudelia perpetranda jubere conſueverat, præcipiens aliis aures, aliis nares, aliis caput amputandum: id quod ægrè ferebat Baſilius, vetabatque ne Tyranni juſſa exequerentur, ut ſcribit Curopalates, inquiens: „ Cum Michael ſe vino ingurgiare conſueviſſet, quo „ tempore ebrius erat, abſurda multa fieri im„ perabat, aliis enim aures amputari, aliis „ nares, aliis caput: quæ fieri Baſilius veta„ bat, non tam aliis, quàm ſibi ipſi metuens. *Hæc ille*. Cùmque Imperator Baſilium ſuis conatibus obſtare cerneret per inſidias in venatione de medio tollere decrevit: „ Ut igi„ tur, *proſequitur Curopalates*, ipſum ſibi ob„ ſtare Michael novit, contra ipſum tales „ molitur inſidias. Cuidam præcepit, ut ha„ ſtam jaciat, verbo contra feram, ſed re con„ tra Baſilium, idque planum factum eſt. „ Nam moriturus is qui juſſus fuerat id face„ re, confeſſus eſt. Jecit igitur hic haſtam, „ ſed aberravit, atque Baſilius ſervatus eſt. *Hactenus Curopalates*. Qua de cauſa Baſilius ut ſibi conſuleret in Principem conjuravit, atque de medio ſuſtulit. *Servatus autem*, ait idem Scriptor, *ſtuduit potius aliquid committere, quàm ipſe pati, & ità Michael occiditur ad Palatia Divi Mamantis, anno ſex milleſimo ſeptuageſimo tertio, hora noctis tertia*.

367 Hujus impii Principis, necem ad hunc modum eveniſſe ſcribit Zonaras, nimirum: „ Baſilius de inferenda morte Michaeli conſi„ lio cum aliis communicato: cùm denuò „ Michael vino in Cœna obrutus torperet, „ manuque ductus in Cubiculum Regiæ, quæ „ eſt ad Divi Mamantis, ſomno profundiſſi„ mo oppreſſus jacèret: egreſſus primùm „ Clauſtra Cubiculi Imperatorii, ne fores à „ Cubiculariis claudi poſſent, deinde cum „ conjuratis advènit. Iis autem qui ante Cu„ biculum excubabant, pauci adeò prohibe„ re conantibus, orto tumultu Imperator ex„ perrectus, quidam cum ſtricto gladio in„ greſſus manum ſuſtulit, quibus ambabus re„ ſectis, ad cæteros rediit. At Michael cum „ ex vino titubans, ebrietate impediente fu„ gere non poſſet, miſerabiliter eiulans jace„ bat. In quem alius quidam ex Baſilianis „ adhuc vivere conſpicatus inſiliit, enſem„ que ita in ejus pectus adegit, ut ventre „ etiam trajecto, inteſtina elaberentur. *Hæc Zonaras*.

368 Sublato itaque Michaele, atque in Throno firmato Baſilio, præter omnem ſpem Photius dejicitur, Sanctiſſimuſque Ignatius revocatur, nec diù poſt, ſed poſtera à Michaelis nece die, ut notat Nicætas in Ignatii vita, ubi de Michaelis nece, Baſilii Imperio, dejectione ſacrilegi Photii, atque Sancti Ignatii revocatione, hæc ſcribit: „ Nec ita mul„ to poſt (*ab impia ſcilicèt Pſeudophotiana Sy„ nodo*) ipſe Michael ad Sancti Mamantis Mar„ tyris ædem per inſidias mactatur, merito di„ gnoque ſua amentia, ſcelere & impietate, „ fato perfunctus: cum Imperium unà cum „ Matre annos quatuordecim, menſes octo, „ ſolus novem, propè annos adminiſtraſſet: „ Cùmque malum feciſſet in conſpectu Ec„ cleſiæ Dei, periit. Initio autem indictio„ nis primæ IX. Kalendas Octobris, Baſilius, „ regia occupata, Imperator eſt conſalutatus: „ qui miſſis ad revocandum ex itinere Zacha„ riam (*illum videlicet quem impiis Pſeuda„ ſynodi Actis ad Ludovicum Galliæ Regem „ Legatum Photius cum Michaele miſerat*) „ illum è media via retraxit. Poſteroque die, „ quam renunciatus erat Imperator, Photium „ de Throno deturbatum, in Cœnobium „ Scepen appellatum cjicit; poſtridieque „ Eliam ſplendidiſſimum regiæ claſſis Drun„ garium cum Dromone regio, ſeu Celoce, „ ad Sanctiſſimum Patriarcham ex Inſula „ Conſtantinopolim, ea, qua par eſt, hono„ ris pompa reducendum mittit: qui illum „ tantiſper in paternis ędibus ſuis, quas Man„ gana appellant, collocat. *Hactenus Nicætas*.

369 Cùmque Photius omnia ſcripta ſecum aſportaſſet, Baſilius, miſſo Baane præfecto, juſſit Photio ea reſtituere, ſibique tranſmitti: negante Photio ſecum ſcripta ulla detuliſſe, ſtatim apparuit mendacium, quoniam præfecti famuli de manibus Servorum Photii ſeptem ſaccos refertos, & plumbo obſignatos eripuerunt, dum illi jubente Photio in proximo arundineto occultare curabant: „ Ut ve„ rò improbè artes omnes, *ait Nicætas*, con„ tra Virum Sanctum omnibus pateant, qui „ apprendit ſapientes in aſtutia eorum, & con„ ſilium pravorum diſſipat, ille etiam Impe„ ratori injecit eam mentem, ut ad Photium „ mitteret, juberetque, omnia quæ à Pa„ triarchio ſumpſiſſet manu ſua ſcripta, quam„ primùm ſibi tranſmitti. Sed pejerabat ille, „ nihil ſe ex Patriarchio ſecum accepiſſe, eo „ quod urgeretur ad diſceſſum. Dum hæc ad „ Baanem præpoſitum dicerentur, famuli „ præpoſiti à tumultuantibus inter ſe Photii „ ſervis, ſeptem ſaccos refertos, plumboq; „ ſignatos, in proximum arundinetum con„ dendos ferri animadvertunt, manuque inje„ cta ereptos ad Imperatorem deportant.

370 At

370 At Imperator receptis antefatis scriptis, ea resignare jussit, & reperti sunt inter alia duo volumina auro, argentoque bracteata, sericoque extrorsum velata, introrsum verò eleganter & scitè literis venustis exarata reperiunt: ut idem Nicætas subjungit, & addit: „ Alterum continebat Actiones septem Synodicas contra Ignatium, quæ nec „ sunt, nec fuerunt unquam celebratæ, sed „ gratis, astuta dumtaxat mente confictæ. In „ quarum singulis initiis, manu ipsius Syracusani Asbestæ (egregie enim ad cumulum, reos malorum, & pingendi artificium didicerat) coloribus artificiosis expressus erat Ignatius. O' rabiosum furorem, „ ô furiosam rabiem, cui nihil addi possit! *Hæc Nicætas*. Sed audiamus modo ab eodem quænam erant præfixæ Imagines, atque inscriptiones.

371 „ In prima quidem Actione, *inquit* „ raptatum & verberatum Ignatium effinxit, „ supraque caput inscripsit: *Diabolus*.

„ In altera Actione sputis fœdatum, magnaque vi tractum efformavit, cum hoc „ elogio: *Principium peccati*.

„ In tertia de Throno deturbatum, cum „ hoc titulo: *Filius perditionis*.

„ In quarta, vinculis alligatum & exterminatum: itaque inscriptum: *Avaritia* „ *Simonis Magi*:

„ In quinta, collari furca inclusum, „ cum hac calumnia: *Qui se extollit supra* „ *omne id quod dicitur, aut colitur ut* „ *Deus*.

„ In sexta depinxit, quasi jam damnatum, cum dicto: *Abominatio desolationis*.

„ In septima & ultima finxit raptatum, „ capiteque multatum, & inscriptio erat: „ *Antichristus*.

372 Subjungit porrò, inquiens: „ Quę „ ego per veritatem sine pudore neque pronuntio, neque in mentem revoco: ob eamque causam sciatis, velim me silentio præteriturum fuisse, nisi viderem horum auctores, auctorumque asseclas hæc non solùm non erubescere, sed in his palàm etiam „ gloriari, Photioque sanctitatis opinionem „ falsò tribuere. Sed verax ille non mentitur, qui dixit: *Impius cùm in profundum* „ *venerit, contemnit*. Juraverunt per timorem Domini & gloriam fortitudinis ejus, „ qui in sacrilegarum Actionum illarum lectione adfuerunt, duo supra quinquaginta capita ad Beati Ignatii calumniam perscripta fuisse omnium confessione falsa, & „ ex impia potius, quàm furiosa mente conficta. Relinquebat & in singulis accusationibus versum ad finem vacuum, ut si „ quam laqueodignum donorum & dignitatum largitione irretiissent, mendacio is „ subscribendo haberet locum. *Hæc ibi*.

373 Deinde refert, quæ in altero continebantur volumine, inquiens: „ Alter verò „ synodicus in Nicolaum Pontificem Romanum tela torquebat: omnisque generis calumnias & atrocia maledicta in illius sancti exauctorationem, & damnationem complectebatur, impiè & tragico propè modo concinnatus, sanè ipse quoque „ distantia Stygii Doctoris magisterio, & „ Photii ministerio dignus. *Hactenus Nicætas*. Qui postea tradit eosdem libros exemplo bis discribendos Photium curasse: geminis datis Zachariæ & Theodoro missis ad Regem Ludovicum Franciæ, eidem deferendis, ut ea via Rex ille Nicolaum Pontificem, velut in œcumenica Synodo exauctoratum, de throno deturbaret; duos verò apud se retinuisse.

374 Imperator verò jis omnibus inspectis, tantæ Photii audaciæ, potiusque admiratus impietatis, atque perfidiæ, rem ad Senatum prius, inde ad totam retulit Ecclesiam: „ Hęc „ quatuor volumina, idem Auctor, ait, Imperator illa erepta, prius ad Senatum, totamque Ecclesiam palàm detulit: atque „ ita omnes Photii machinationes, & impiam „ conscientiam omnium oculis toti ue Reipublicæ spectandam proposuit. Quibus visis & auditis attoniti omnes obstupuere, non „ solùm propter perversam sophisse mentem, „ versutamque verbositatem, sed etiam ob „ incredibilem Dei patientiam, & diuturnam vindictæ dilationem.

375 Intereà Beatissimus Ignatius summo cum honore venit Constantinopolim, intrantem autem in Civitatem universus Populus venerabatur, & quasi tota triumphante Urbe, ad Templum ascendentem, à tergo & fronte ipsum prosequebantur: Cùm verò per sacrum puteum ad superiora templi duceretur, dextera parte ingredientem, ordo Patricius occursans venerabundus excepit, ut idem tradit Nicætas. Ingressus est in Civitatem, die XXIII. Novembris Indictionis primæ, ferè labente Domini anno DCCCLXVII. Nicolai I. Papæ anno X. Ludovici II. Imperatoris Occidentis anno XII. & anno I. Basilii Macedonis, die Dominico hora ferè III. dum in Ecclesiis sacra peragebantur: nam transiens per Civitatem, dum populus supplex eum venerabatur, Sacerdos quidam sacra in Adytis peragens, oblationemque Domino faciens, clamabat: *Gratias agamus Domino Deo Nostro*: Populo respondente: *Dignum & justum est*. Deinde, ut Nicætas scribit: *Basilius Imperator adductum in Magnauræ Palatium Ignatium, silentio indicto, multis laudibus cohonestavit*.

376 Itaque throno suo recepto Ignatius, atque Ecclesiæ reassumptis gubernaculis, arcet à Sacris Photium, Photianosque cunctos, & quotquot erant ab eo initiati, aut eidem communicabant: rogatque Imperatorem, ut

cecu-

œcumenicæ Synodo congregandę operam daret, qua universa Ecclesiæ vulnera fanarentur: „ Ità, *subjungit Nicetas*, Ignatius bo„ nis omnibus Throno suo recepto, & gu„ bernaculis Ecclesiæ reassumptis, arcet à „ sacris non Photium tantùm, & omnes ab „ illo initiatos, sed etiam illius sectatores „ cum illo communicantes; precatur insu„ per Imperatorem, ut œcumenicam Syno„ dum cogat, qua omnia Ecclesiæ vulnera „ sanari arbitrabatur. *Et hæc quidem omnia ex Niceta Synchronus Ignatio*.

377 Sed Zonaras longè Ignatii & Photii ætate posterior, & ipse schismaticus favens Photiano schismati, agens de Photii ejectione, atque Ignatii revocatione, ut Photio faveret, aliter rem scribit, causamque ejectionis Photii tribuit ejusdem Photii zelo, eò quòd propter Michaelis Imperatoris necem Basilium Ecclesiâ ejecerit: „ Basilius, *inquit*, „ die sextâ (idest *à Michaelis nece*) magnam „ Ecclesiam ingressus, ut incruentæ victimæ „ particeps esset, à Photio Patriarcha est „ prohibitus, eum homicidam appellante: „ ob quam causam iratus in dicto Concilio, „ Photium Ecclesiâ ejecit, quasi Sanctus „ Ignatius contrà leges à Barda Cæsare, Sede „ Pontificiâ dejectus esset. *Hæc Zonaras*. Verùm ex Niceta illius temporis Scriptore accepimus, non expectasse sextam diem, sed die proximo ad Michaelis necem dejecisse Photium. Anastasius porrò in proemio ad VIII. Synodum, de Basilio agens, ait: „ In„ cipit inquirere & investigare, quodnam „ fuerit Sedis Apostolicæ judicium, vel de„ erctum tàm super Iconomachos, qui sensim „ contrà sacras Imagines garrire redivivâ „ præsumptione videbantur, quàm super „ Ignatio, vel Photio promulgatum. Qui „ cùm ei responsum esset, Apostolicam Se„ dem ab XI. Indictione, sicut ab olim in „ Throno Cōstantinopolitano Ignatium sta„ bilisse, Photium verò nullius clericalis or„ dinis dignum aliquo modo censuisse, atque „ super his innotescendis, diversa scripta „ Constantinopolim, ac per omnes orbis ter„ rarum terminos direxisse; protinùs eadem „ scripta curioso satis intentu requirit, & in„ venta ubi à Photio profundiùs obruta con„ sistebant, præ oculis, veluti specula ponit, „ & horum lectione magistra, quæ ab eadem „ Summa Sede decreta fuerant, celeri con„ sumat effectu, idest & Photio sacro mini„ sterio post depositionem irregulariter abu„ tenti, Throno Constantinopolitano cede„ re persuadet, & Ignatium hunc recipere „ adhortatur. *Hæc Anastasius*. Quæ quidèm non prorsùs adversantur Nicetę dictis, quoniam & post dejectionem Photii potuit Imperator inquirere, non quòd planè nesciret qualis fuerit Romanæ Sedis judicium, sed quoniàm fortassè reclamantibus Photianis, nè videretur injustè eum dejecisse, talem inquisitionem ad communem omnium satisfactionem fieri jussit; cujus rei causâ & scripta Photii quoquè inquirere voluit, ut ex Niceta sati sumus. Persuasit insuper Photio, ut spontè se abdicaret, licèt postquàm in Monasterium detruserat, ut res cum pace componerentur, semèlque finirentur. Quod cùm facere renuisset Photius, actum est de Synodo cogenda œcumenica.

378 Quid porrò acciderit Basilio propter perpetratam Imperatoris Michaelis necem, & quomodò pœnituerit, tradit Luitprandus Ticinensis, lib. I. cap. I., inquiens: „ Parvo „ transacto tempore huic (*idest Basilio*) Do„ minus noster Jesus Christus per visionem „ apparuit, Domini hujus Imperatoris, cu„ jus hic necis extiterat auctor, dexteram „ tenens, eumque ità conveniens: *Ut quid* „ *interfecisti Regem, hoc est, Dominum tuum* „ *Imperatorem?* Expergefactus itaque, tanti „ se reum novit esse reatus; moxque ad se re„ diens, quid super hoc faceret, cogitabat. „ Confortatus itaque hac Domini nostri Je„ su Christi per Prophetam salubri, & verè „ acceptabili promissione: *In quacumque die* „ *peccator ingemuerit, salvus erit*. Cum la„ crymis & gemitibus, se peccatorem, se „ reum, se sanguinis innocentis effusorem „ esse confitebatur. Bono autem accepto „ consilio, amicos sibi de Mammona iniqui„ tatis effecit, ut quos hic temporalibus sub„ sidiis consolaretur, eorum precibus ab „ æterno gehennæ incendio liberaretur. *Hæc* „ *Luitprandus*, addens, Basilium in satisfactionem sui reatus Ecclesiam juxtà palatium suum magnificentissimè construi fecisse in honorem S. Michaelis Archangeli.

CAPUT XIV.

De Basilii, Ignatii, & Photii Legatione ad Nicolaum Papam.

379 Rogante Ignatio Principem, ut suprà sati sumus, ut ageret de cogenda Synodo, decreta est Legatio ad Nicolaum Pontificem. Scribit Anastasius, Beatissimum Ignatium noluisse in Throno consistere, iterùm non accedente Romani Pontificis sententiâ, atque etiam nisi res in œcumenica legitima tractaretur Synodo, & hac de re decretam fuisse ad Nicolaum Papam Legationem, scriptumvè ad cæteras Orientis Patriarchales Sedes: „ Verùm, quia & Igna„ tius, *ait*, Thronum, quo præjudicialiter „ fuerat expulsus, absque iterata prioris „ Sedis, idest primæ, auctoritate, non re„ cipere proposuerat, & Imperator tantùm „ (proh nefas) & ubique dispersum à Christi „ Ecclesia generali satagebat eradicare sen„ tentiâ, visum est utrique, Romam, & ad „ tria Patriarchia fore mittendum Orientis;

„ & à Roma quidèm decreta dispensatoria, & „ sicut erant culparum, causarumque discre- „ tiones, ità & pœnarum qualitates judican- „ darum, necnon & personas vice fungentes „ Apostolica postulandum.

380 Missi itaque sunt ex parte Imperatoris, Basilius quidam Spatharius Regius; ex parte Ignatii, Joannes Metropolita, Silæi & Perges Pamphiliæ Episcopus; ex parte verò Photii, Petrus Metropolita Sardensis. Sic Anastasius, inquiens: „ Mittitur itaque Romam à parte quidèm Ignatii, Joannes Metropolita, Silæi, qui & Perges Pamphiliæ „ præerat Ecclesiæ; à parte verò Photii, „ Petrus Metropolita Sardensis; qui contrà „ Ignatium, cum jam memorato Gregorio „ auctor factus fuerat Ecclesiasticæ scissionis: porrò à Principe destinatur Regius „ Spatharius, Basilius nomine, qui inter „ utramque partem coràm Sede Apostolica „ medius haberetur, & fidelis eorum, quæ „ Sedes eadem decrevisset, Auditor, & Nuntius. *Hactenus Anastasius*. Sed & Nicetas de eadem Legatione eadem scribit, inquiens: „ Extemplò igitur Joannes Pergæ „ Episcopus, Ignatii in omnes casus & ærumnas comes, & malorum omnium, quantum „ in ipso erat, socius: Ex Photii verò factione, Petrus Sardicensis Metropolita, ad Nicolaum Pontificem Legati mittuntur, quibus allegatur Basilius, cognomento Pinacas, qui Spatharii dignitatem obtinebat, *Hæc ille*.

381 Mense porrò Decembris superiùs memorati labentis Anni, acceptis ab Imperatore & Ignatio literis, unà cum supradictis Photii adversùs eundem Ignatium scriptis, prælibati Legati duobus conscensis navigiis (non enim Basilius, & Joannes, comitem in navigio Petrum Photianum habere voluerunt; unde, ut ait Nicetas, *usi sunt gemino Dromone*) iter arripuerunt. Cùmque in Dalmatico sinu navigarent, scissum est alterum navigium, pereunte infœlicissimo Petro: „ Sed Petrus, „ *ait Nicetas*, qui Dyleus, hoc est, miser, „ appellabatur, in Dalmatico sinu periclitatus, miser naufragio periit; Joannes verò „ cum Basilio incolumis evasit. *Et Anastasius*: Sed Petrus quidèm, *inquit*, licèt novà „ navi, & quam ipse sibi elegerat, veheretur, „ naufragium simùl & mortis periculum pertulit; & qui navim Christi, hoc est, Ecclesiam sciderat, navis suæ scissionem non „ inconvenienter incurrit. *Hactenus Anastasius*.

382 Romam verò advenientibus Joanne & Basilio, altero Imperatoris, altero verò Ignatii Legatis, vità functum invenerunt Nicolaum, Hadriano hujus nominis II. in illius loco jam suffecto: Obiisse Nicolaum Idibus Novembris, hoc est, die XIII. ejusdem mensis, Indictione I., Anni scilicet Domini DCCCLXVII. Auctor est Anastasius, qui ait, sedisse Annos IX., Menses II., Dies verò XX. Frodoardus verò affirmat, Nicolaum obiisse die XII. Decemb. ejusdē labentis Anni. Verùm Anastasio Synchrono assentiendū magis est, quàm Frodoardo; undè & mense vacantis Sedis exacto, substitutus est Hadrianus hujus nominis II., inthronizatus in Basilica Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli XIX. Kalend. Januarii, videlicet die XIV. Decembris ejusdem primæ Indictionis, ut idem Anastasius scribit in vita Hadriani. Huic ergò Pontifici, Hadriano scilicet, Epistolas, & profanum Codicem, in quo continebantur gesta Conciliaboli, quæ Photius adversùs bonæ memoriæ Papam Nicolaum falsà fuerat commentatus, & omnia, quæ eidem Nicolao destinata fuerant, contradiderunt. Epistola porrò Imperatoris ad Nicolaum data, receptam verò ab Hadriano, ad hunc modum se habebat.

In nomine Patris, & Filii, & Sancti Spiritus, unius & solius, & veri Dei, Basilius fidelis Imperator Romanorum, Nicolao Sanctissimo Papæ Romano, & spirituali quoque Patri nostro.

383 „ Qualis se habeat mentis nostræ „ voluntas super Ecclesiasticis negotiis nostris, ò Divinum, & Sacrum instar Aaron „ reverendum Caput, in priori Epistola innotuimus. Nescientes autem, si Sanctis „ vestris, & secundùm Moysen, Deo gratissimis, sit posita palmis (multæ namque in „ longinquo itinere impedientes accidunt „ causæ) necessarium conspeximus, primùm „ quæ in eadem continebantur Epistola in „ brevi, commemorare.

384 „ Habebat itaque in quibus malis „ Ecclesiam nostram, quandò Imperii divinis orationibus vestris gubernacula suscepimus, invenerimus malè jacentem, infanabiliter languentem, legitimo Rectore „ denudatam, tyrannide detentam, alieni „ Pastoris servituti subjectam, omnia, instar „ Ancillæ, patientem magis, quàm more Reginæ quidquam gerentem. Hæc sunt, quæ „ illa significabat Epistola. Et quædam à „ nobis agenda fore visa sunt, quædam verò „ paternæ Sanctitati vestræ penitùs relinquenda. Verùm nobis nihil ampliùs debere fieri visum est, nisi ut Photius quidèm „ à Sede removeretur, & secùm quiescere „ hortaremur: quippè qui multa contrà veritatem, & contra fratrum Pontificium vestrum commovit, intantùm enim rabies illius profecit.

385 „ At verò Ignatius Sanctissimus & „ spiritalis Pater noster, qui clarè injurias „ & tyrannidem pertulit, secundùm judicium & justificationem, quæ in diversis „ Epistolis vestris inventa est (quamquàm per

„ per easdem literas vix nunc omnibus manifestum constituimus: Sic enim ipsæ literæ „ obrutæ, & nullatenùs quibusdam ostensæ „ fuerunt ab iis, qui ante nos Principatum „ tenuerunt) per æquam & justam veritatem „ ad proprium Thronum revocaretur: reliquis autem finem imponendum, imò verò „ & hæc eadem approhandum, atque horum „ sequentia terminandum; spirituali Sanctitati vestræ misimus; videlicet de his Sacerdotibus, qui utraque parte peccaverunt, & anteà à Sanctissimo Patriarcha „ Ignatio consecrati secundùm scripturæ suę „ confessionem, in veritate minimè permanserunt, quàm qui à Photio viro impudenti, „ manus impositionem susceperunt; necnon „ & de his Summis Sacerdotibus, & Sacerdotibus, & Abbatibus, qui diversimodè „ scripserunt; quorum quidèm alii vi, vel „ tyrannide; alii verò simplicitate, vel levitate; quidam verò seductione, ac versutiis; „ quidam verò muneribus & honoribus diversimodè decepti sunt. Pauci enim Superiores laqueo illius prorsùs effecti sunt, „ imò verò dicendum est, quia penè omnes „ sacrati, tàm priores, quàm posteriores, „ qui sub nobis sunt, malè, & ut non oportebat, tractati sunt.

386 „ De quibus decretum & judicium „ mittere paternam Sanctitatem vestram prę- „ scribentes poposcimus, & nunc expetimus; „ addentes huic Epistolæ pro his, qui ceciderunt, benignissimam postulationem, & „ maximè de iis, qui pænitentiæ locum requirunt, & ad legitimum Summum Sacerdotem recurrunt; quatenùs non Ecclesiæ „ nostræ Summis Sacerdotibus, & Sacerdotibus, qui sub omni regimine nostro consistunt, commune occurrat naufragium, „ propemodùm universis illis de falsis & impotabilibus gustantibus iniquitatis rheumatibus. Super his itaque postulamus „ compatientissimum Sacerdotium tuum, ut „ manum porrigat humanitatis, & eorum „ dispenset salutem, qui proprium dumtaxàt „ peccatum pronuntiant, & veniam accipere „ de eo, qui malè ac nequiter ab ipsis molestatus est, Summo Sanctissimo Sacerdoti „ deposcunt; eos enim, qui permanent in „ malitia, & nolunt ad veritatis semitam repedare, nullus modus, vel ratio à condemnatione liberabit.

387 „ Ut autem manifesta etiam iis, qui „ ex sorte sunt Photii, vestra Divina & Apostolica fiat sententia, tàm de Sanctissimo „ Patre nostro & Patriarcha Ignatio, quàm „ de miserrimo Photio, destinati sunt ab amabili Christo Imperio nostro ad paternam „ Sanctitatem vestram ab utraque parte Apocrisarii; à Sanctissimo quidèm Patriarcha „ Ignatio, Joannes Metropolita Sllæi; à „ Photio verò, Petrus Metropolita Sardis, „ cum quibus & à divinitùs munito Imperio „ nostro missus est Basilius Spatharius, quos „ volumus, ut paterna Sanctitas vestra suscipiat, & in conspectu Episcoporum, qui „ ex utraque parte directi sunt, quæ videbuntur Sanctitati tuæ Ecclesiasticis legibus atque Canonibus, de Summis Sacerdotibus, & Sacerdotibus sanciat: Cum „ hisque mittat nobis Reverendissimos Apocrisarios, ut certificetur expressiùs & puriùs sanctissima Ecclesia nostra, cujus voluntatis Sanctitas tua super utrisque consistat.

388 „ Ità, Pater spiritalis, & divinitùs „ honorande Summe Pontifex, accelera pro „ Ecclesiæ nostræ correctione & conflictu „ contra injustitiam, atque ad veritatis satisfactionem multam nobis congeriem bonorum donare, idest unitatem mundam, „ compagem spiritualem ab omni contentione, ac schismate liberam Ecclesiam in Christo unam, & ovile uni obsecundans Pastori, „ cujus tu Minister, ac Immolator existis verissimus. Saluto sanctum & desiderabile „ mihi Caput quasi labiis per literas. Vale. Missa est mense Decembris, die undecimo.

389 Ex hac Epistola, præcipuèque ex illius initio, manifestum fit, alias Nicolao anteriores dedisse literas, & quidèm statim post adeptum Imperium, dejectum Photium, ac restitutum Ignatium, per eas de iis omnibus certiorans Nicolaum, miserumque Ecclesiæ Constantinopolitanæ statum repræsentans, prout & in hac innuit Epistola. Sed & Ignatii literæ sequentes fuère.

Deo honorabili dilecto fratri & Comministro Nicolao Sanctissimo Papæ senioris Romæ, Ignatius, misericordià Dei, Archiepiscopus Constantinopolitanus.

390 „ Eorum vulnerum atque livorum, „ qui in membris hominum consistunt, multos medicos protulit ars, hanc quidèm „ passionem alio accipiente, & alteram altero, & per experientiam amputante & medente; eorum verò, quæ in membris sunt „ Christi & Dei Salvatoris, omnium nostrùm „ Capitis, & Sponsæ Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ, unum & singularem præcellentem, atque catholicissimum Medicum „ ipse Princeps Summus, & fortissimus sermo „ & ordinator & curator, & solus ex toto „ Magister Deus omnium produxit, videlicet tuam fraternam Sanctitatem, & paternam Almitatem; propter quæ dixit Petro „ Magno & Summo Apostolorum: *Tu es „ Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam; & portæ Inferi non prævalebunt adversùs eam.* Et iterùm: *Tibi dabo „ claves Regni Cælorum; & quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in Cælis;*

„ *lis*; & *quodcumque solveris super terram*,
„ *erit solutum & in Cœlis*.

391 „ Tales enim beatas voces, non se-
„ cundùm quandam utique sortem Aposto-
„ lorum Principi solùm circumscripsit & de-
„ finivit, sed per eum ad omnes, qui post il-
„ lum, secundùm ipsum, efficiendi erant Sum-
„ mi Pastores, & divinissimi, sacrique Pon-
„ tifices senioris Romæ, transmisit; & ideò
„ ab olim & prisco tempore in exortis hære-
„ sibus & prævaricationibus eradicatores, &
„ interremptores malorum zizaniorum & ta-
„ befactorum, & penitùs insanabiliter ægro-
„ tantium membrorum; multi multotiès fa-
„ cti sunt eorum, qui Sanctitatem & sum-
„ mam Paternitatem tuam illic præcesserunt,
„ successores scilicet Principis Apostolorum,
„ & illius zelum in fide, quę secundùm Chri-
„ stum est, imitantes; & nunc nostris tem-
„ poribus Beatitudo tua dignè tractavit da-
„ tam sibi à Christo potestatem. Et quem-
„ admodùm quis peritus belli, & optimus
„ Prætor, sanctissime & amantissime Frater
„ noster, omnibus potentiorem, & omnia
„ vincentem veritatem, tanquàm quædam
„ valdè fortia & inexpugnabilia proponens
„ arma, hujus æmulos dejecisti, & cum Chri-
„ sto, & per Christum Mundum vicisti, &
„ eum, qui divina furatus est, & dispoliavit
„ aliena, & per fenestram in atrium ovium
„ more latronum intravit, & prædatus est
„ animas multorum, deindè etiam se arro-
„ ganter extulit, & cervices erexit contrà
„ Deum omnipotentem, & intantùm jactan-
„ ter elatus est, ut conventum sine subsisten-
„ tia, & sine persona fingeret contrà irrepre-
„ hensibile & divinissimum & sacrum Pon-
„ tificium tuum, quemadmodùm fabula Hip-
„ pocentauros & Tragelaphos; quod etiam
„ latenter ad Principem misit.

392 Hujusmodi ergò non sanctum ope-
„ ratorem, atque omni opere malo repletum,
„ videlicet eum, qui secundùm antiphrasços,
„ Tropum Photius nominatur, opere manus
„ Pontificalis & Apostolicæ potestatis tuæ à
„ communi Ecclesiæ resecasti corpore, &
„ summo te Petro æquiparans, tanquàm no-
„ vum Ananiam, sententiâ potentium ver-
„ borum tuorum occidisti, & privatione spi-
„ ritalis vitæ, ut alterum Simonem, per ana-
„ thema morti transmisisti: Et nos, qui in-
„ juriam passi fumus, sicut justissimus & fra-
„ trum amicissimus, & justè justificasti, &
„ Ecclesiæ, quæ apud nos est, & proprio
„ Throno, propter quæ satagisti atque scri-
„ psisti, utpotè Apostolicæ & summæ pote-
„ statis susceptor, dignè ac rationabiliter
„ restituisti, & fluctum, qui hìc inerat, dis-
„ sipasti, & tranquillitatem Ecclesiæ con-
„ tulisti.

393 „ A' Deo quippè provectus, & à
„ Christo dilectissimus & mansuetissimus &
„ justissimus noster Imperator, voto & con-
„ silio & decreto & judicio tuæ Sanctitatis,
„ favens olim, etiam nunc alacriter obediens,
„ ut filius vester proprius, & fidelissimus utri-
„ que, quæ digna sunt, exhibuit, & multâ
„ tribulatione fessam nostram senectutem,
„ adhùc etiam omnes, qui pro justitia Dei
„ multas & varias tribulationes sustinue-
„ runt, imperialissimâ prudentiâ usus, ani-
„ mavit, & consolatus est. Pro quibus om-
„ nibus gratificas laudes, atque voces refe-
„ rentes super omnia Deo, & vestræ Beatitu-
„ dini, misimus debitè Joannem beatissimum
„ & sanctissimum Metropolitam Silei, virum
„ Dei cultorem, & divino intellectu reple-
„ tum, qui etiam per totos novem annos pro
„ verbo veritatis cum nobis ipsis persecutio-
„ nem, & mala cætera passus est, & Petrum
„ Dei amantissimum Episcopum Troadis, qui
„ eadem & ipse passus est, & pariter decre-
„ vit cum regali homine, rationem simùl vo-
„ bis posituros pro nobis, & quæ Epistolæ
„ desunt, vivâ voce adimpleturos & manife-
„ staturos qualem & quantam, & quàm ma-
„ gnam dilectionem habeat & effectum hu-
„ militas nostra circà fraternam Sanctitatem
„ vestram; simùl autem & de cæteris Eccle-
„ siasticis ordinibus accepturos, quæ Deo
„ placeant, & vestro intellectui & sapientiæ
„ & potestati distinctiones atque disposi-
„ tiones.

394 „ Duplex est enim Sacerdotalis Ca-
„ talogi consecratio; nam quidam à nobis
„ hanc susceperunt, & propriâ manu pro no-
„ bis suâ sponte scripserunt; quidam verò ab
„ iniquo & interfectore Photio. Multi qui-
„ dèm de nostra consecratione, gratiâ Dei
„ confortati, restiterunt ei fortissimè per nul-
„ lum modum in inhonorantiam & contume-
„ liam nostram, & in eam, quam putant, de-
„ positionem communicantes; sed & multas
„ & varias tribulationes & angustias, ac dira
„ exilia & custodias perpetientes; quos præ-
„ cipuè suscipiens, & tua Beatitudo, benè
„ scio, quòd supremis extollat honoribus, ut
„ certatores veraciter pietatis.

395 „ Plures autem propria Chirogra-
„ grapha trangressi sunt, & ceciderunt & pro
„ temporis, & utilitatis suæ causâ in omni-
„ bus Photii temeritatibus & malignis acti-
„ bus, ab initio usque ad finem sectatores &
„ communicatores & cooperatores effecti
„ sunt, frequenter contrà nos subscribentes,
„ licèt non voluntariè, sed vim & tyranni-
„ dem passi.

396 „ Sunt autem apud eos, qui contrà
„ veritatem postcà in rabiem versi, & quem-
„ admodùm quadam Satanæ operatione fu-
„ rentes, validissimam etiam contrà nos osten-
„ derunt insaniam.

397 „ Primùm igitur de hujusmodi im-
„ ploramus dari dispositionem; deindè de
„ his, qui ab illo manus impositionem su-
„ sceperunt, & secundùm ea etiam ipsi simi-
liter

„ liter per omnia frustrà nequiter egerunt. „ Insuper de Presbyteris, qui ex nostra con„ secratione consistentes, semel ei commu„ nicaverunt, vel fortassis bis & ter ex arcta „ angustia, non tamen subscripserunt inju„ stitiæ Chirographo, & rursùs recesserunt, „ & usque in præsens voluntariè vacant; ad„ hùc etiam de iis, qui cum communione „ etiam subscriptionem gesserunt, mox au„ tem otium complexi sunt; & super hos „ etiam de his, qui manus impositionem à „ Photio, & voluntariè, & non voluntariè „ susceperunt, reveriti tamen, sacerdotio „ prorsùs nullo modo functi sunt.

398 „ Porrò manus impositionem ab eo „ accepit Cæsareæ Cappadociæ Archiepi„ scopus reverendissimus, & perseverantissi„ mus Paulus post Concilium vanitatis, „ quod contrà humilitatem nostram tenuit „ priùs; in secunda verò Synodo reprobo„ rum, ut dicit Propheta, viriliter valdè „ propugnans ob veritatem, & triumphans, „ & divulgans eorum interfectricem mentem, „ & nullo tempore vel modo contrà humili„ tatem nostram subscribens, sed ob idipsum „ multa passus, & multimodas necessitates „ sustinens, alio quodam meliori scilicet „ affectu dignus habebitur à fraternitate „ vestra.

399 „ Hæc igitur sunt Capitula, pro qui„ bus exposcimus solutionem & ordinatio„ nem in scriptis mitti humilitati nostræ. „ Insuper autem & Vicarios vestræ Beatitu„ dinis Episcopos dignos & rationabiles, ut „ cum eis benè & convenienter disponamus „ Ecclesiam, quæ apud nos est, quam provi„ dentia Dei per intercessionem Summi Pe„ tri, & instantiam atque interventionem „ vestram recepimus; & accipiant negotia „ finem utilem & congruentissimum in glo„ ria Dei, & vestræ fraternæ Sanctitatis, „ Christique imitatricis Beatissimæ Paterni„ tatis. *Hactenus Ignatii literæ*. Et ex eis constat, nón tantùm Joannem Silæi Metropolitam Romam delegasse, verùm & Petrum Episcopum Troadæ.

400 Prelibatis cum literis, ut fati sumus, atque cum Photii impio codice, donisque pariter contradendis Summo Romano Pontifici, recepti Basilii, & Ignatii Legati, summo cum honore fuère ab Hadriano II., qui, ut ante diximus, successerat defuncto Nicolao, admissique ad publicam audientiam in Secretario Sanctæ Mariæ Majoris, multis cum Pontifice consedentibus Episcopis, atque Romanis Proceribus. Quæ porrò acta; dictaque in antefata audientia fuerunt, describit Anastasius in vita Hadriani ad hunc modum.

401 At verò Basilius Legatus Imperato„ ris, & Joannes Metropolita Cæsareæ Cap„ padociæ Nicolao fuerant destinati. Hinc „ Sanctissimo Papę Hadriano cum Episcopis, „ & Proceribus in Secretario Sanctæ Mariæ „ Majoris, juxtà morem Sanctæ Sedis Apo„ stolicæ residenti, se satis humiliter præsen„ tarunt, dona & Epistolas obtulerunt: qui„ bus susceptis sanctæ Romanæ Ecclesiæ, cu„ jus conamine Constantinopolitana Eccle„ sia de schismate purgata surrexerat, mul„ tiplices gratias retulère; ac post innumera „ laudum præconia, concordi voce dixère: „ Devotissimus filius vester Imperator Basi„ lius, & Patriarcha munere vestro restitu„ tus Ignatius, dùm Ecclesia Constantino„ politana per interventum vestrum invaso„ rem Photium propulisset, in Archivio ejus „ librum summâ falsitate congestum contrà „ ingenium Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, San„ ctissimique Papæ Nicolai reperère; quem „ bullatum, quasi verè contagiosum, à sua „ Urbe penitùs propulère, vohisque, utpotè „ SummoCapiti, cui Christus Cœlo, terra„ que solvendi potestatem tribuit, misère.

402 „ Quem, precamur, suscipientes ri„ mamini; & fraudolentiam, quam insonti„ bus Constantinopolitis noster versipellis „ Photius inferre potuit, ex eo quod in hanc „ Sanctam Romanam Ecclesiam non haben„ tem maculam, neque rugam, aut aliquid „ hujusmodi, audacem linguam exacuit, „ prorsùs advertite. Et quid Ecclesiæ Dei „ de hoc latrocinio sit sentiendum, quòd sub „ nomine Synodi furtim ab eo confictum est, „ palàm omnibus promulgate. Utrarumque „ partium confessum Pontificem annuenti, „ Romanam contrà Sedem Apostolicam, „ Pontificemque ipsius, quia Photius vocem „ non habuit, sententiam fortè præcipitare „ potuit, judicium verò librare non potuit, „ sed à Sede Apostolica bis judicatus, bisque „ damnatus est.

403 „ Et quia virihus suis Photius con„ fidens, in Sanctissimum Pontificem nostrum „ Nicolaum falsa garrire non timuit, os „ suum nimirum in Cœlum posuit, & lin„ guam suam, ut terram pertransiret, exe„ ruit. Ideòque Conciliaboli ipsius librum „ scrutandum admittimus, ut auctor illius „ & fabricator mendacii, & inventor perver„ sorum dogmatum, tertiò judicetur. Egres„ sus Metropolita, librum exhibuit, & in „ terram præcipitavit, imprecando illi, di„ cens: *Tu maledictus Constantinopoli, sis* „ *Romæ iterùm maledictus: Te, minister Chri-* „ *sti Nicolaus novus Petrus veritatis amator*, „ *attrivit*. Et Spatharius calce suo, ensque, „ librum percutiens, nihilominùs ait: *Credò* „ *in hoc opusculo Diabolus habitat, quia per os* „ *complicis sui Photii, ea, quæ per se dicere ne-* „ *quivit, eructat*.

404 „ Nam & subscriptionem Basilii no„ stri Imperatoris post subscriptionem Mi„ chaelis, quem ebriosissimum subscribere „ noctu suasit, falsissimè continet, quàm ejus „ non esse restitutio Ignatii declaravit, & sa-

tis-

„ tisfactio nostra, si vobis placuerit, jurejurando firmavit. Neque enim unius seminis per catholici Basilii nomen potuit. falsò suis feralibus commentis inserere, qui mutato charactere potuit multorū absentium Episcoporum nomina cum paucis complicibus suis describere. Quorum videlicet Episcoporum universitas tàm immunis est hujus subscriptionis, quàm tenoris ignara. Siquidèm nullus Constantinopolitanorum, quandò illud Conciliabolum collectum fuisset (quia reverà nec fuit) agnovit, sed quia Constantinopolim Comprovinciales, veluti Regiam Civitatem, pro diversis negotiis instar istius Urbis ascendunt, pervicacissimus Photius mendaciū suum veritatis medicamento, sicut ei à primævo fuerat institutum, linivit . . . . .

405 „ Dùm in locum quorundam sanctissimorum Episcoporum. Cives quidèm aliquorum illorum, sed transfugas, ut fama vulgatum est, muneribus excæcatos, subscribere fecit. Inde est, quod subscriptionum istius videntur diversi characteres; & quidam eorum acutiori pennâ, quidam grossâ, nonnulli verò decrepitum simulantes grossiori membranam inquinantes describunt, ut videlicet fraude præsentium simplicitati absentium illudatur, & illud credat faciliùs universitas esse verissimum, quod dissimilibus literis fecerit falsitas esse diversum. At vos illicò subscriptionum quidèm dissimilitudinem referentes characteres videbitis. Fraudem verò nisi Constantinopolim, ut omnis illa Ecclesia deprecatur, miseritis, minimè cognoscetis. *Hæc ex Anastasio*.

406 Post hæc verò Summus Pontifex remisso Codice scrutando utriusque linguæ, Græcæ scilicet & Latinæ, Peritis, transactis aliquibus diebus, Synodum coegit in Basilica Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, ubi convenientibus compluribus Episcopis, Presbyteris, ac universo Senatu & Populo, coràm antefatis Legatis tota causa examinata est: *Venerabilis Pontifex*, subjungit Anastasius, *annitente omni Senatorio, Popularique conventu, apud Beatissimum Petrum Apostolum in defensionem suæ Ecclesiæ, decessorisque sui sacrum Concilium convocavit*. In ea porrò Synodo post tres Hadriani allocutiones, atque Patrum suggestione primò damnata sunt acta conciliaboli Photii, latrocinio Ephesino rectè comparata, prolatâ sententiâ definitivâ his nimirum verbis conceptâ.

407 „ Conciliabolum vanitatis à Photio & hujus fautore, Michaele videlicet tyrannicè imperante, Constantinopoli nuper adversùs Apostolicæ Sedis reverentiam & privilegium congregatum, utpotè veritatis inimicum, & omni falsitate repletum, quin & sibi consentientium animas interficiens, Latrocinio Ephesino comparandum fore statuimus, & ipsius execranda gesta quibuscumque habeantur monumentis inserta, Summi Judicis Domini nostri Jesu Christi, Sanctorumque Apostolorum Principum Petri & Pauli, nostræque mediocritatis auctoritate, penitùs abolenda decernimus, itaut igni voranda tradantur, & anathemate perpetuò percellantur. Similiter de cæteris scripturis, quæ viris jam nominatis auctoribus; contrà eandem Sedem tempore diverso sunt editæ, gerendum modis omnibus definimus.

408 Secundò similis lata est sententia adversùs cætera conventicula contra Ignatium, machinante Photio, habita: „ Pari etiam modo de conventiculis, *ait Hadrianus*, ab eisdem viris Michaele scilicet imperante, seù Photio Constantinopolitano invasore, his adversùs fratrem & Coepiscopum nostrum Ignatium factiosè collectis, deliberamus, hæc videlicet tanquàm parricidia medullitùs exeerantes.

409 Tertiò, lata est in Photium sententia damnationis, ità definiens: „ Photium, qui licèt sit à decessore meo, & à nobis pro criminibus ante perpetratis, jure damnatus & anathematizatus, nunc tamen, quia recentioribus excessibus priores iniquitates validè transcendit, & ponens in Cœlo os suum adversùs veneranda Sedis Apostolicæ privilegia, novâ temeritate prorupit, dùm scilicet ordinationi supernæ, in Beati Petri Apostoli Principatu dispositæ, resistere minimè formidavit, & in Cathedra non sanitatis, sed pestilentiæ sedens, congregavit conventicula de sanguinibus, cùm videlicet sibi faventium simpliciorum animas interfecit, & utpotè inventor mendacii, & fabricator perversorum dogmatum, nonnisi falsitatis præstigia, & omnis mendacii figmenta solito more congessit, atque tàm contrà decessorem meum sanctæ recordationis Papam Nicolaum, quàm etiam contrà nos, ac per illum in Apostolicum culmen, nec iniquâ garrire fauce trepidavit, nec manus obvias, quod nemo unquàm præsumpsit, audacter extendere formidavit, Apostolicæ auctoritatis censurâ iterato damnamus, & pro his specialiter anathematis nexibus innodamus, hunc scilicet cum Dioscoro, cujus in hoc imitator extitit, meritò sociantes, & sanctæ magnæ Chalcedonensis Synodo, in tàm pernicioso puniendo præsumptore, per omnia concordantes. Sanè, si vivâ voce, ac proprio scripto, nobis in omnibus, quæ tàm per nos, quàm per decessorem meum statuta sunt obedire spoponderit, & prædicti profani conciliaboli, ad satisfactionem pœnitentiæ motus, gesta damnaverit, laicæ communionis ei gratiam non negamus.

410 Quartò, definitum est contrà consentientes præfato Photii conciliabolo, videlicet

delicet: „ De iis verò, qui eidem impio „ conciliabolo consenserunt, vel subscripse- „ runt, si decreta decessoris mei secuti fue- „ rint, & ad reverendi Patriarchæ Ignatii „ communionem repedaverint, atque idem „ conciliabolum anathematizaverint, atque „ monumenta illius, vel exemplaria inventa „ cremaverint, Ecclesiæ communione fruan- „ tur; aliàs autem nè hac digni reperiantur. „ Sanè filium nostrum Basilium, clementissi- „ mum & orthodoxissimum Imperatorem, „ quia & illius nomen in ejusdem profani „ conciliabuli gestis, ut ipsius & sanctissimi „ Ignatii Patriarchæ Legatorum relatione „ didicimus, falsò adscriptum est, & in „ omnibus eum Apostolicæ Sedis Constitu- „ tionum diligentissimum conservatorem esse „ cognovimus, non solùm ab omni sinistra „ sententia extraneum reddimus, verùm etiam „ inter catholicorum & piorum Augusto- „ rum numerum, & nunc recipimus, & si „ sic perseveraverit in finem, recipiendum „ statuimus.

411 Denique contrà non prodentes, vel occultantes scripta antedicti Photiani conciliabuli sancitum est: „ Ergò quamdiù post „ notitiam hujus Apostolicæ Sanctionis sibi „ perlata monumenta, vel exemplaria gesto- „ rum ipsius execrandi conciliaboli penès se „ quisquam retinens celaverit, vel defende- „ rit, & non potiùs propalaverit, vel igni „ tradiderit, tamdiù anathemate constrictus, „ communionis Christi munere careat; quin- „ immò si Clericus est, qui postmodùm hæc „ vel celare, vel defendere convictus fuerit, „ gradum, quo potiebatur, amittat. Simi- „ liter & de illo statuimus, qui hæc occul- „ tare putatur, & ipse hinc impetitus nec „ respondère, nec Decretis Apostolicæ Se- „ dis in hac parte parere consenserit; quæ „ non solùm de Constantinopolitanis, sed & „ Alexandrinis, Antiochenis, Hierosolymi- „ tanis, atque de omnibus omninò fidelibus „ Apostolicâ Sanctione decernimus. *Hacte- nus definitiones Synodicæ Hadriani*. Quibus post Hadrianum subscripsit Joannes Episcopus Ignatii Legatus, inde subscripserunt cæteri Episcopi, Presbyteri & Diaconi. Extant ejusmodi Acta inter Acta VIII. Synodi, Act. VII.

412 Deindè, juxtà antefatam Synodi definitionem, publicè crematus est, universâ spectante Synodo, & coràm omni populo Impius Photii codex, ad fores ejusdem Basilicæ, qui dùm cremaretur, importabilem emisit fœtorem, ut notat Anastasius in vita Hadriani, ubi brevi excursu hujus Synodi gesta recensens, ait: „ Et primò quidèm per Legatos „ Constantinopoleos veritate luculenter au- „ ditâ decessoris sui super hujusmodi literas „ legens, sinistram illius famam purgavit: „ Deindè Photium cum conciliabolo, com- „ plicibusque suis tertio anathemate percu- „ lit. Ad extremum verò cæterorum sub- „ scriptionibus & sententiis roboratum, prè „ foribus graduum nefandi dogmatis librum „ cunctorum pedibus conculcatum excussit; „ quem nimirum rogus, ut fomentum quod- „ dam ignis excepit, & penè, antequàm se- „ mijustum credi potuisset, cum magno fœ- „ tore, piceoque colore consumpsit: Et cùm „ fortè focus inundatione pluviæ naturaliter „ debuisset extingui, & ad pluviam quasi ad „ guttas olei flamma convaluit, & in laudem „ Dei, Sanctissimique Papæ Nicolai, simùl- „ que Hadriani Summi Pontificis miraculi „ stupor tàm Latinorum, quàm Græcorum „ corda resoluit. *Hactenùs ibi Anastasius*, qui & in proemio ad VIII. Synodum scribit, eundem Hadrianum jussisse, ut similes codices, si quæ invenirentur, etiam Constantinopoli igni darenrur; quod & factum est in eadem VIII. Synodo, prout infrà suo loco dicemus.

413 Intereà Photius, quamvis depositus, licèt ex ipsius scriptis de falsario convictus & blasphemo, nihil ommittens de sua innata vafricie, ausus est scribere ad Joannem Patricium & Sacellarium perbrevem quidèm Epistolam, audaciâ tamen refertam, quam exhibet Baronius ad Annum Dñi DCCCLXVIII. sub num. 45., tenoris sequentis.

Photius Joanni Patricio & Sacellario.

414 „ Velim quidèm mihi adjungere ani- „ mum, quo nec ullum assequar superborum „ & excelsorum beneficiorum; nec mihi ti- „ meam, ne quandò adversans, tanquàm ven- „ tus ea simùl abstrahat, quæ amissurum me, „ nè in somnis quidèm putaveram. Undè igi- „ tur ad hanc decidi voluntatem? Facta tua, „ qui aliquandò diligebas, hùc nos adduxe- „ runt. *Hactenus Epistola*, cui sic rescripsit Joannes Patricius.

Joannes Patricius Sacellarius Agariorum Photio.

415 „ Attidi quidam te comparant, gal- „ lum vocantes Græcorum Sophistæ. Nostri „ verò Sapientes in Gynecæo te clausum col- „ locant, Eunuchum te esse non ignorantes, „ & hoc nomine appellantes. Undè igitur „ tu, neglectis & utriusque generis legibus, „ ad Ecclesiæ Dei Sacramenta prosilisti, sur- „ sùm atque deorsùm omnia evertens, ut „ tuam corruptam & infructuosam & inuti- „ lem conditionem in Ecclesiam Christi fœ- „ cundissimam, & multorum filiorum ma- „ trem intrudere contenderis? Sed certò „ scio, quòd Inferis ipsis, & Inferorum por- „ tis, per ea, quæ perperàm agis, turpiorem „ & inverecundiorem teipsum demonstrasti. „ Quòd verò tu imbellis; nos, & qui nobis- „ cum est numerus & sanctus Chorus, tuo licèt

„ licèt malo & gravi dolore te confundemus & arguemus, etiam si tecum sumas opificem illum omnium malorum cum suis Inferorum portis, quarum una es tu fortassè, dùm totum videlicet os tuum, & linguam, vocemque tuam Ipsi es largitus; universam tamen ejus cohortem ignavem & imbecillem contra suam Ecclesiam Christus ipse, qui veritas est, demonstrabit. Quousque igitur non desistes turpiter agere & in Cœlum insaniæ tuæ sagittas cum magna amentia jacularis? Quibus rebus, vel Dæmoniis ipsis tuis Sociis risum moves. Contrà verò, sanctis pro tuo interitu mœstitiam præbes, & tuum genus nunc longè magis, quàm antea exosum & execrandum tua reddis pravitate. *Hæc Joannes Patricius*. Sed audiamus quid iterum rescribat Photius.

Photius Joanni Patricio & Sacellario.

416 „ Admodum pulchre quidem ac intelligenter se habere videtur vetus proverbium; In arborem, quæ vocatur tyrannis, multos ascendisse, neminem verò descendisse, sed inde corruisse omnes. Quod si ita est: quid tibi places & exultas? Qui ne quidem in ejus ramis, gravis omnibus, arrogans ac tumens, sed in foliis insipienter veheris. *Hæc ille*. Superbè quidem & insolenter.

CAPUT XV.

De Hadriani Legatione, & VIII. œcumenica Synodo.

417 Elapso ferè anno ab Adventu Basilii, atque Ignatii Romam Legatorum, Sanctissimus Pontifex Hadrianus, Romana universa consentiente Ecclesia, suam ad eundem Basilium decrevit mittendam Legationem, selectis ad hoc munus obeundum Donato Episcopo Hostiensi, & Marino Diacono, quibus & Stephanum sociavit Episcopum Nepesinum: „ Post hæc, *ait Anastasius in Hadriani vita*, cum Epistolis decessoris sui, sicut ab eo fuerat ordinatum, Donatum Episcopum Hostiensem, & Marinum Diaconum Constantinopolim destinavit, deinde ejusdem Epistolas suo tantùm nomine titulatas, & commonitorium. Sed & Stephanum Nepesinum Episcopum sociavit, eisque præcepit, ut omne scandalum Ecclesiæ Constantinopolitanæ solerter sopirent, consecratisque à Methodio & Ignatio sub satisfactione libelli, quem de scrinio susceperant, proprias Ecclesias redderent. Photianis verò sub eadem ac districtiori satisfactione communicarent quidem, sed Sacerdotum Judicium, usque ad Sedis Apostolicæ sententiam, manente Sanctissimi Papæ Nicolai judicio protelarent. *Hæc Anastasius*.

418 Fecit ad ipsum Imperatorem literas, quibus & receptis ejusdem Principis responsum dedit, & inter multa, de œcumenica congreganda Synodo, sub suorum Legatorum præsidentia, ut cuncta in ea pro majori firmitate componerentur, mandatum pariter dedit: Hinc Anastasius in prooemio ad VIII. Synodum Hadrianum alloquens, ait: *Missisque eum auctoritate Apostolica Vicariis, & Epistolis decretalibus, jussisti fieri Constantinopoli, Synodum, pro multis quidem necessitatibus Ecclesiæ, sed pro his præcipue, quæ hucusque breviter annotata sunt*. Fecit porrò & responsorias ad Ignatii literas, quibus pariter eum de congreganda Synodo hortatur, ut in plenario Concilio gesta Photii damnarentur. Itaq; ad Basilium in hunc modum scripsit.

Hadrianus Episcopus Servus Servorum Dei, Deo amabili ac piissimo Imperatori Basilio Augusto, Christianissimo, & desideratissimo Filio.

419 „ Legationis excellentiæ tuæ præstantissimos gerulos ad antecessorem meum, Apostolicæ recordationis Papam Nicolaum destinatos, nos licèt indigni, quoniam ita Dominus imperavit, vices ejus adepti, suscepimus, innumerasque laudes & gratiarum actiones tota mente, totaque prorsùs intentione Deo persolvimus, nimirum qui facit magna & inscrutabilia, & mirabilia, quorum non est numerus, quique omnia jura regnorum, omniumque continens potestatem, his tuum diebus suscitavit cælitus protectum Imperium, per quod Apostolica Sedes ipso Auctore cœptum pro Ecclesia Constantinopolitana pietatis opus consummaret, & ejus jam, jamque removens funditus casum instauraret, tandem aliquando gratulabunda, qui malè ceciderat, statum, & mercenario, quinimmò Lupo rapace non parcenti Græci, penitùs sequestrato Rectorem ei redderet proprium, & Pastorem reformaret legitimum.

420 „ Igitur ò quàm vobis est illa laudabilis & omnibus veneranda, quàm, inquam, est Sedes Apostolica laudabilis, & meritò à cunctis mortalibus efferenda, quæ semper Catholicis subvenire consuevit, quę semper gaudere, cum gaudentibus & flere cum flentibus non cessavit! sed & tu fœlix Imperator, & multis præconiis dignus, qui verborum semina Divinorum, non ut ager petris, aut spinis, aut vepribus occupatus, sed ut terra bona corde bono suscipiens, fructum multiplicem attulisti, & quasi verus Ecclesiastes, mox perceptis habenis Imperii, Ecclesiæ paci consulere magis, quàm ad cæteras res humanas attendere

„ dere procurasti, ac per id alter quodammo- „ dò Salomon, idest, pacificus, tempori- „ bus nostris apparuisti: audisti quippe Ver- „ ba Dei patris tui, & non dimisisti legem „ Ecclesiæ matris tuæ: adeout, quod decef- „ sori tuo per ea fuggerebatur, ipse perfece- „ ris. Et quia secundùm Scriptnram, *nemo* „ *est, qui possit corrigere quem Deus despexe-* „ *rit*, eo incorrecto, Divina permissione de- „ ficiente, ipse correctiones ejusdem Ecclesię „ operari fatagis.

421 „ Intellexisti enim, ut literæ tuæ „ mansuetudinis innuunt, quibus vulneri- „ bus fauciata te cœlitus consecutoImperium, „ quæ apud vos est, manebat Ecclesia: & „ quod hæc Sedes hujusmodi mederi posset „ vulneribus, Magistris fidei nostræ scrutatis, „ liquidò didicisti; atque ideo hæc curare cu- „ piens, Apostolicæ Sedis decreti remedium „ sanctissimè requisisti: cujus nimirum medi- „ camentis Ecclesia Constantinopolitana, fæ- „ pè præfulibus ejus languentibus, infirma- „ ta pristinam sospitatem, vigoremque re- „ sumpsit. Nam quibusdam ipsorum non- „ nunquam errantibus, quibusdam verò im- „ minentis persecutionis injuriam sustinenti- „ bus, hæc semper subvenire non destitit, „ illis scilicèt tramitem directionis ostendens, „ istis pietatis manum semper extendens.

422 „ Itaque, filii charissime, & vene- „ rabilis semper Auguste, noveris, quidquid „ erga Sanctissimum Fratrem & Coepiscopum „ nostrum Ignatium, vel circa Schismati- „ cum Photium divinitùs inspiratum & justi- „ tiæ Zelo fuccensum te literis intimas pere- „ gisse, nobis & universæ Occidentalium Ec- „ clesiæ per omnia placuisse, præsertim cùm „ nil egerie, præter quod Apostolica Sedes „ cum totius Hesperiæ Præsulibus jam du- „ dum agendum decrevit, & nulla mora in- „ terveniente perficiendo mandavit: quæ vi- „ delièt cum his omnibus propter id cœlitus „ protecto Imperio tuo, grates multifarias „ reddunt, & humillimæ Obedientiæ tuæ „ præconia laudibus eximiis indagare non de- „ finunt.

423 „ Porrò de Sacerdotibus, vel cæte- „ ris, qui contra pacem Ecclesiæ facientes, „ unitatem ejus scindere præsumpserunt, & „ in Fratrem & Coepiscopum nostrum multi- „ fariam commisisse probantur: super quibus „ etiam decretum ab Apostolica Sede cle- „ mentia tua, more priscorum principum po- „ stulat: sciat dilectio tua: quia sicut di- „ verso modo deliquisse referuntur, ita di- „ versis eos definitionibus subiici non incon- „ venienter oportere perpendimus. Quorum „ tamen differentias Apostolicæ Sedis Lega- „ tis, unà cum Fratre & Conministro nostro „ Ignatio convenientibus, quemadmodùm „ nobis desuper datum est, moderendas com- „ misimus.

424 „ Verùm quia pietas tua cum Eccle- „ siastica misericordia nos circa illos ad id „ quod humaniùs est exhortatur, te nolumus „ ignorare, quoniam ultra quàm dici pos- „ sit hinc, fateor, mærore comprimimus, „ immensoque dolore constringimus, eos ni- „ mirum non solùm beatæ memoriæ decesso- „ ris mei Papæ Nicolai, quibus & ipse sub- „ scripsi, justis sanctionibus creberrimè per- „ cellentibus, verùm etiam Sanctorum Pa- „ trum regulis, severissimè, seu quodammo- „ do peremptoriè punientibus.

425 „ Verumtamen propter pacem Ec- „ relaxanda deposcit, adhibita consideratio- „ ne diligenti, quantum potest fieri, tempe- „ remus: quod & nos æqua possumus pro „ lucrandis fratribus ratione prosequi, & tem- „ porum necessitati consulendo penitùs imita- „ ri, Photii dumtaxat ordinationem ab hu- „ jus moderamine pietatis interim prorsùs „ excipientes, eamque passim & præter exa- „ men nullatenus admittentes. Dicit enim „ altisona Ecclesiæ tuba, sanctus videlicèt „ Sedis Apostolicæ Papæ Leo: Cujus senten- „ tiam quidquid ubique Catholicum est, ve- „ lut cœleste miratur, celebrat, & venera- „ tur Oraculum. Cùm sæpè quæstio de malè „ accepto honore nascatur, quis ambigat ne- „ quaquam istis esse tribuendum, quod non „ doceatur fuisse collatum? Nnque enim in- „ ter Photium mœchum, & maximum Cyni- „ cum à Synodo secunda damnatum, vel in- „ inter ordinationes hujus, & illius, distin- „ ctionis aliquid esse coniicimus.

426 „ Atque ideo pari fine constr.ngi de- „ bere videntur, qui par habuisse cum eo „ principium modis omnibus comprobantur. „ Siquidem & juxta quod præfatus Magni- „ loquus Pontifex universis per Cæfariensem „ Mauritaniam constitutis Episcopis scribit: „ Difficilè est, ut bono peragantur exitu, „ quæ malo sunt inchoata principio. Et infrà „ Non ergo in cujusquam persona prætermit- „ tendum est, *inquit*, quod in statutis ge- „ neralibus continetur, nec putandus est ho- „ nor ille legitimus, qui fuerat contra Divinę „ legis præcepta collatus. Et certè fidelissi- „ mus & prudentissimus Vir Basilius Impe- „ rialis Spatharius, & preces vestras nobis „ pro his in perceptis ordinibus recipiendis „ multiplices detulit, & adeò constans & „ continuus penès nos in precibus perstitit, „ ut si non legitimè recipi posse quoque modo „ crederentur, ipsius, ut ità dicamus, inso- „ lentiâ victis, recipiendos esse profectò sta- „ tueremus.

427 „ Verùm & circa hos post reversio- „ nem missorum nostrorum, postque rerum „ gestarum nobis expositas differentias, & in- „ dagatas liquidiùs personarum, culparum, „ & provectionum qualitates, atque distan- „ tias, si quid miserationis impartiendum, „ docente Deo, apud quem omnia possibilia „ sunt, nobis fuerit reseratum, non erimus pe-

„ penitùs inflexibiles: nimirum qui semper
„ ad omne bonum cupimus existere suasi-
„ biles.

428 „ Volumus ergo, per vestræ pietatis
„ industriam, illic numerosum celebrari Con-
„ cilium, cui nostri quoque missi præsidentes,
„ & culparum, personarumque differentias
„ liquidò cognoscentes, juxtà quod in man-
„ datis acceperunt, singulorum, liberè di-
„ scretiones exerceant: in quo videlicèt sa-
„ cro cœtu exsecrando vanitates Concilii,
„ quod adversùs Sedis hujus actum est, pror-
„ sùs injuriam, cuncta decernimus exempla-
„ ria, prorsùs à possessoribus suis ablata, in
„ mediumque delata, contemplantibus cun-
„ ctis, igni cremari; nec superesse apud quem-
„ libet ex his omnibus saltem unum jota, vel
„ unum apicem, nisi fortè quia totius Cleri-
„ catus, imò totius nominis Christiani di-
„ gnitate, anathemate perculsus, carere vo-
„ luerit. Non enim nos tam detestandum Col-
„ legium, nisi Ariminensi sub Constantio,
„ vel Ephesino, à Dioscoro congregato latro-
„ cinio comparandum decernimus. Accen-
„ datur circa protectorum tuorum reveren-
„ tiam, Beatorum videlicèt Apostolorum
„ Principum, fili dilectissime, tuus Zelus
„ pietatis, & tantorum ficta commenta præ-
„ stigiorum remanere nullo modo penès ali-
„ quem patiatur: sed & si quisquam hæc de-
„ fendere, vel occultare, sibique imposte-
„ rum fortasse reservare tentaverit, tua pu-
„ blicis legibus promulget multiplex sapien-
„ tia, quid hujusmodi persona post imperiale
„ debeat Edictum redargutionis incurrere, vel
„ quantum conveniat, si non correctionis,
„ saltem correptionis incidere; quatenus per
„ hoc, pura de cætero conscientia, cum Psal-
„ mista veraciter canere valeas: *Odivi con-*
„ *gregationes malignorum, & cum impiis non*
„ *sedebo. Lavabo inter innocentes manus*
„ *meas.*

429 „ Insuper exhortamur, & salubri
„ suadère studio procuramus, ut imperato-
„ riæ instantiæ vestræ annisu, sententiarum
„ capitula, quæ synodicè in Ecclesia Dei, ubi
„ Sanctum Corpus Apostolorum Petri Prin-
„ cipis requiescit, pro abolendis profanis
„ Conciliis, Constantinopoli à Photio, tum
„ adversùs Apostolicæ Sedis reverentiam,
„ quàm contra Fratris, & Comministri mei
„ Ignatii pontificium congregatis, commu-
„ ni consonantia promulgavimus, apud vos
„ in Synodo cunctorum subscriptione robo-
„ rentur, & in singularum Archivis Ecclesia-
„ rum providè recondantur.

430 „ Porrò divinitus protectum Impe-
„ rium tuum præcamur, ut Basilium, Pe-
„ trum, Zosimum, & alterum Basilium, qui
„ scelerum suorum conscii, & cupiditatis ar-
„ dore succensi propositum deferverunt, & fi-
„ ne commendatitiis literis Constantinopo-
„ lim properaverunt, ad nos per præsentes Apo-
„ stolicæ Sedis missos remittat: quatenus
„ dum professionem & loca, quæ propter
„ Deum primitus elegerunt, repetierint, &
„ tibi cœleste præmium conferatur, & illis
„ suarum lucrum animarum, Divinitate pro-
„ pitia, concedatur. Alias autem, si San-
„ ctorum Patrum regulas calcari minimè, vel
„ contemni tentantur, eos impunè profectò
„ nullus penès se retinere prorsùs audebit:
„ apud nos quippe à rudimentis ablactati,
„ & sanctæ sunt conversationis habitum con-
„ secuti, quin & in Monasteriis nostris offi-
„ cium Presbyteratus adepti: interim tamen
„ eos, quod sint excommunicati, donec ad
„ nos redierint, tanquam sacrorum violato-
„ res Canonum, cognoscere volumus.

431 „ His ità prælibatis, obsecramus
„ Divinitus redimitum tranquillitatis tuæ
„ caput, in cœpto pietatis opere circa Fra-
„ trem & Consacerdotem meum Ignatium
„ persistere, atque à Decretis Apostolicæ Se-
„ dis in nullo quoquomodo deviare, sed pro-
„ mulgationibus ejus arctiùs hærens, à pro-
„ posito noli recedere, & quousque unitas
„ fiat Ecclesiæ, nulli stude, quæsumus, de-
„ fidie cedere. Nemini quippe profuit unquã
„ bonum ut cœpisse, & minimè consumasse.
„ Quamobrem, regnum, quod temporali-
„ ter assecutus est, perenniter adipiscaris, co-
„ ronamque pro corruptibili capias incorru-
„ ptam, hoc pietatis opus perficere satage,
„ perfectumque coram Summo Agonotheta
„ Christo repræsentare decerta.

432 „ Postremò dilectos Fratres meos,
„ Donatum scilicèt Sanctæ Ecclesiæ Hostien-
„ sis, & Stephanum Sanctæ Ecclesiæ Nepe-
„ sinæ Reverendissimos & Sanctissimos Epi-
„ scopos, atque Filium meum Marinum
„ Apostolicæ Sedis Diaconum, Consiliarios
„ nostros tuæ commendantes pietati, præca-
„ mur ut eos ob amorem præcipuorum Apo-
„ stolorum Petri & Pauli, à quorum Sede
„ mittuntur, benignè suscipias, & tanquam
„ nobismet ipsis aures credulitatis accomodes;
„ familiaritatis videlicèt tuæ fiduciam illis
„ impendens, & præfatos in eis eximios in-
„ tercessores tuos Apostolos reverenter at-
„ tendens, quos ut celeriter ad nos remittas,
„ obnixè deposcimus. Cupimus enim tàm de
„ Sanctæ Ecclesiæ redintegrato statu, quàm
„ de incolumnitatis tuæ concesso divinitus
„ dono, semper in Domino gratulari; ac per
„ hoc hortamur, & deprecamur, ut apud
„ vos nullam moram sustinere faciatis, sed
„ tuæ benignitatis solatio freti velociter de
„ omnibus, quæ illic secundùm Deum ge-
„ runtur, nos adventu suo constituant læ-
„ tiores.

433 „ Commendamus etiam Clementiæ
„ tuæ tàm Reverentissimum & Sanctissimum
„ Fratrem nostrum Joannem Metropolitanum
„ Sylei, qui à Fratre & Coepiscopo nostro
„ Ignatio ad Sedem Apostolicam directus est,
quàm

„ quàm etiam gloriosum & spectabilem Virum Basilium Imperialem Spatharium, qui cum eo à Deo conservando tranquillitatis tuæ Imperio destinatus est, qui tanta, postquam illinc profecti sunt offendicula (ut diximus) pertulerunt, ut nullum propè rantes pœnè periculorum, quæ Paulus in Epistolis suis dinumerat, evasisse videantur. Qua propter dignis sunt vicissitudinibus à pietate vestra remunerandi, qui pro Ecclesia Christi, proque injuncta sibi à pietate tua Legationis consummatione, tot ac talia subire promptissimè consenserunt. Alterum verò nominatum in scriptis tuis Metropolitam, Domino dispensante, non vidimus: quia enim sicut iste à Reverendo Patriarcha Ignatio, ità seorsum ille à Photio tyranno mittebatur. Volens Deus ostendere non in duo Ecclesiam suam fore scindendam, quod videlicèt malum Jeroboam quondam in Israel rex impius egit. Nolens etiam nos auctoris hujusmodi Schismatis nec ipsam quoque visionem percipere, antequam ad nos perveniret, justo judicio suo pelagus coöperuit eum; & qui populum diviserat, Dei divisa est super eum aqua, devenitque in profundum tanquam lapis.

434 „ Verùm si fortè movetur à Deo redimitum Imperium vestrum, quia præfati Legati penès nos diutissimè morati sunt, præcamur, & obnixè flagitamus, non eis imputetur, nimirum qui ut dimitterentur, non horis, non momentis, non denique clamantes atque pulsantes ullis intervallis parcere consentiebant, sed instantibus & irremotis laboribus, & solicitudinibus omnium Ecclesiarum Dei, quas secundùm Apostolum circumferimus, adscribatur.

435 „ Non enim requies ulla nobis, nec otium fuit à die perventionis eorum, tunc videlicèt Ecclesiæ, quæ apud vos est, causam tractantibus; nunc aliarum quoque partium Mundi negotia motu perpeti disponentibus; præsertim cum ad hanc solam controversiam, qua pro Ecclesiæ Constantinopolitanæ commotione petimur, dignè modificandam, licèt prolixum fuerit, ipsum tempus non sufficere crederetur reverà, quam interius, & omni diligentia nos oportebat examinare, ac eorum quoque, qui longè sunt, Fratrum & Coepiscoporum nostrorum super hoc consensus, imò consilia præstolari: *Salus enim*, teste Salomone, *ubi multa consilia*. Non enim in aliquem horum hinc indignetur vestra tranquillitas, nos non propriæ voluntatis impedivit aliqua traditas, sed multiplex prohibuit numerosarum Ecclesiarum per industriam nostram sublevandarum properare necessitas. Piissimum Imperium vestrum gratia superna custodiat, eique omnium infidelium gentium ferocitates, ad exaltationem Sanctæ Ecclesiæ potenti virtute substernat. *Hactenus Hadrianus ad Basilium*. Quæ literæ extant recitatæ Act. 1. Synodi VIII. œcumenicæ. Porrò ad Ignatium Patriarcham sequentes fecit.

Hadrianus Episcopus Servus Servorum Dei Reverendissimo, & Sanctissimo Confratri & Comministro nostro Ignatio Patriarchæ Constantinopolitano.

436 „ Nec Scriptura pandere, nec profectò lingua sufficit enarrare, quantas, ò dilectissime frater, pro Ecclesiæ Constantinopolitanæ statu, atque pro tua specialiter erectione, certaminum palæstras decessor meus sanctæ memoriæ Papa Nicolaus cum subjecta sibi Ecclesia indesinenter exercuit, & usque ad melioris vitæ transitum toleravit, adeoùt in ipso suæ migrationis articulo pro commendanda causa tua, vel Ecclesiæ tibi divinitus commissæ, nec scribendo sibi pepercit, nec pro hac, si non loquendo, saltem innuendo cessaverit; donec officium dumtaxàt horis amitteret, & oculos penitùs obseraret. Cujus affectum & nos quoque sumentes, sicut divina gràtia ei successimus in honore, ita & meritò successimus in labore; & sicut sudorum ejus & dispositionum tunc extitimus communicatores, ita quoque nunc optamus, & satagimus esse in cunctis observatores.

437 „ Quanto verò gaudio, quantaque simus exultatione repleti, percipientes auditu, quod de Sanctitatis tuæ recuperatione jugi gestabamus affectu, nec os exprimere, nec calamus prævalet exarare. Unde benediximus Deo, & totius cordis jubilatione laudavimus, excitanti videlicèt dilecti Filii nostri Basilii Principis & Augusti ferventissimum Spiritum, non solùm ad vindictam malefactorum, verùm etiam ad laudem bonorum scilicèt, qui eripuit Ecclesiam Dei, dùm quotidie, quia non consensit adultero, traheretur tam ad corporis, quàm ad animæ mortem, instar utique Danielis Sanctissimam eripientis Susannam à sententia mortis, quam impudici Presbyteri, qui videbantur regere Populum Domini, non autem regebant, sed potius Photii more perdebant, nequiter extorserunt.

438 „ Præter eam quæ præfatus Apostolicæ recordationis Pontifex regulariter ac synodicè, tam de Schismatico & Mœcho Photio, & ordinatione, imò execratione ipsius, atque Syracusano Gregorio, quàm etiam de te specialiter & de compatientibus tibi sanxerit & definierit, tenòre valebis ejus Epistolarum, quas super his diverso tem-

„ tempore Constantinopolim destinavit, patenter edifcere. Verùm si ad notitiam tuæ Beatitudinis non pervenerunt à missis nostris hæc accipiens, ad instructionem tuam & monumentum futurorum reserva; cognoscens interim, & certissimè sciens nos à decretis ejus nullo modo discessuros, sed ejus, sicut locum, ita & studium possidentes, ipsius quantum ratione magistra possumus vestigia secuturos; quatenus ad lucernam mandatorum ejus in hujus caliginosi sæculi loco gradientes, inoffensis pedibus, Deo duce, incedere valeamus.

439 „ Quamobrem & in his, super quibus à nobis dispositiones, & discretiones exigis, nil sequendum præter ejus divinitus inspirata decreta conspicimus; præ omnibus, & super omnia Gregorium Syracusanum & Photium Tyrannum, & quos idem Photius in gradu quolibet ordinasse putatus est, ab Episcoporum numero vel dignitate, quam usurpativè, ac fictè dedit, meritò sequestrantes. Primò, quia Photius Maximo, & ordinatio ejus, vel potius execratio, istius ordinationi penè in cunctis videtur esse simillima. Secundò, quia sic se habet per decessorem meum Apostolicæ Sedis decretum, cujus judicium nusquam præcipiunt Sacri Canones retractari, dum tamen conseant eam in aliorum quæque renovanda seu deficienda negotia perscrutari; nosque convenit, ut prætulimus, ejus in omnibus constituta sectari. Tertiò, quis Photius vir forensis, curialis, neophytus, invasor, atque adulter, necnon & anathemate condemnatus existens, nihil habuit, se sequentibus propinaverit.

440 „ Photio certè, præsidente auctore, dictum est ab anathematizatis: consecratum non solùm non accipit Spiritum Sanctum, sed & quod antea habuit flamen auferturab eo: verùm quamvis hoc Tyranni Photii dictum favore; ipseque super hujusmodi sententia delectatus, cum malè à se promotis, ei consensum præbuerit, quamvis etiam non iis, de quibus hoc frustrà dictum est, eorum magis damnationi proculduhiò congruit, quid ab anathematizato & damnato Photio, per impositionem manus, non lucrum, sed vulnus in capito susceperunt. In quo ergo judicio judicaverunt, secundùm Evangelium, judicandum est de eis, & in qua mensura mensurati sunt, est eis utique remetiendum, atque pro magno illis habendum, si saltem sero ad te Pastorem suum, quem post Christum olim jam & per Christum utique consecuti sunt, repedantes, ac sine majori temporalique promotione, Domino contrito corde humiliatoque spiritu famulantes, bona studuerint expectare futura.

441 „ Cæterùm de Paulo Cæsariensi, de quo sermo à te multus est habitus, interim, quod de cæteris, qui à Photio promoti sunt, decrevimus observandum, jure statuimus. Prætereà, persecutionum toleranția, vel palestræ certaminum, quas adversùs Tyrannum vel Mœchum pro veritate multipliciter exercuisse testaris; suam habent profectò mercedem, & immarcescibilem præstolantur à Cœlestium bonorum largitore coronam. Sanè cætera Ecclesiæ beneficia largissimè consequatur, & honore competenti, tàm apud sanctimoniam tuam penès omnes, meritò perfruatur.

442 „ De his autem Sacerdotibus, vel Clericis, qui à beatæ memoriæ Patriarcha Methodio, vel à sanctimonia tua consecrati sunt, hæc forma servabitur, ut siquidem sunt inter eos, qui gratia Dei confortante, invasori Photio restiterunt, per nullumque modum inhonorantiæ, vel contumeliæ fraternitatis tuæ, aut putativæ depositioni, communicaverunt, sed & varias tecum ob hoc tribulationes & exilia, quin & depositiones pertulerunt; hos Beatos, & ter Beatos dixerim, & inter Christi confessores connumerandos decreverim; adeout habeant insignem in ea, quæ apud vos est, Ecclesiæ locum, & præcipuà circa dilectionem tuam fiducià perfruantur; itaut secundùm multitudinem dolorum ipsorum, consolationes tuæ animas eorum lætificent, more scilicèt Dei, qui reddet singulis secundùm opera ipsorum.

443 „ Porrò cæteris, qui ex consecratione fraternitatis tuæ sunt, & sive spontè, sive vi se ad Photium contulerunt, si sub satisfactione libelli, cujus exemplar missis nostris commisimus, ad te remeaverint, quamvis contra professionem vel subscriptionem suam egerint, ac multipliciter adversùs summum Sacerdotium tuum, & in contemptum Sedis Apostolicæ exarserint, eos generaliter in suis gradibus confirmantes ignoscendum decrevimus. Discipuli enim sumus mitis & misericordis Magistri. *Qui*, Apostolorum Principe teste, *passus pro nobis, nobis reliquit exemplum, ut sequamur vestigia ejus, qui peccatum non fecit, ut nos scilicèt lucrifaceret, nec inventus est dolus in ore ipsius; & tamen cùm malediceretur, non maledicebat, & cum pateretur, non comminabatur.*

444 „ Si qui autem ex iis sunt, qui aliter vel in Deum, vel adversùs constituta Patrum, quià & ipsa Dei spiritu prolata consistunt, deliquisse, vel excessisse probantur, hos volumus, adhibità sibi nostrà quoquò auctoritate à Pontificio tuo regulariter examinari, & paternis definitionibus amodò & deinceps omninò submitti. Cùm enim Beatus Petrus Domino non dicat; *Si peccaverit in te*, sed *in me frater meus*,

„ *meus, dimittam ei usque septies?* aptè datur „ intelligi, ea nos fratribus impunita posse „ dimittere, quæ in nos, non quæ in Dominum, vel in Dominica constituta, patrantur. Dicit enim Scriptura: *Si peccaverit homo in hominem, rogabit pro eo Sacerdos; si autem in Deum peccaverit, quis rogabit pro eo?* Sanè hos, qui in nefando conciliabolo, quod in injuriam & derogationem Sedis Apostolicæ Constantinopoli factum est, voluntariè subscripsisse probantur, cujuscumque sint ordinis & professionis, nullâ veniâ dignos esse, nisi multa miseratio ejusdem, quam lædere nisi sunt, Apostolicæ Sedis occurrat, evidentissima ratio docet, & multifaria Majorum sanctio manifestè demonstrat.

445 „ Quin & universalis Chalcedone habita Synodus adeò hujusmodi temeritatem detestata est, ut in sententia, quam in Dioscorum protulit, hoc maximè memorare videatur, cùm de ipso dicit: *Secundis excessibus priorem iniquitatem valdè trascendit;* præsumpsit enim & excommunicationem dictare adversùs Sanctissimum & Beatissimum Archiepiscopum magnæ Romæ Leonem. Priorem autem iniquitatem, pravitatem utiquè dicit hæreticam; Undè nota, quòd Dioscorus secundis excessibus, quos in excommunicatione Romani Papæ dictata patravit, etiam hæresim Eutychianam valdè transcendisse referatur, hinc & Anatolius ait: Propter fidem non est damnatus Dioscorus, sed quia excommunicationem fecit Domino Archiepiscopo Leoni.

446 „ Nam & adversùs Reverentiam tuam, inter cætera, hanc unam calumniarum in te illatarum, quasi accusationem texuerunt æmuli tui, opinantes videlicet, tanquàm in contemptum reverendæ mentionis Papæ Benedicti erectus, in contumeliam illius, nec Epistolam ejus suscipere, dicti Dioscori more, consenseris. Quia ergò in causa, quam in te impingere fallacibus accusationibus tentaverunt, illi veracibus probationibus inveniantur obnoxii, idcircò ipsi potiùs judicium, quod judicaverunt subire, & sententiam, quam protulerunt, incurrere, Simonis nexibus irretiti jure debent?

447 „ Ergò fraternitas tua curet necesse est, ut sententiarum Capitula, quæ synodicè in Ecclesia Dei, ubi Sanctum Corpus Apostolorum Principis Petri requiescit, pro abolendis profanis Conciliis, Constantinopoli à Photio, tàm adversùs Sedis Apostolicæ reverentiam, quàm adversùs sanctimoniam tuam congregatis, communi consonantiâ promulgavimus, apud vos in Synodo cunctorum subscriptione roborentur, & in singularum Archiviis Ecclesiarum proindè recondantur.

448 „ Postremò Reverendissimum & Sanctissimum communem fratrem nostrum Joannem Metropolitam Sylæi Beatitudini tuæ magnoperè commendamus, de quo videlicet fraternitatem tuam nolumus ignorare, quoniàm quibuscumque mœroribus, vel molestiis ex tot accidentibus vobis incommodis cor nostrum fuerit vulneratum; quia, sicut scriptum est: *Legatus fidelis sanitas*, ità medicamento ipsius fidelis Legationis, quod in vobis hinc turbidè diuturnâ hùc usque mœstitiâ sauciaverunt, est sanatum, ut penè nil residuum, quod exindè sanitati indigeat, vir prudentissimus in pectore nostro reliquerit. Quamobrèm consolatione multâ dignus habendus à sancta fraternitate tua quiete, refrigerio, & omni est veneratione ditandus, atque in Ecclesiasticis negotiis diligentissimè moderandis irremotè tenendus; propter quæ videlicet ipse pericula infinita, non solùm per mare, sed & per aridam gradiendo sustinuit; quin potiùs penès nos demorans, & causâ tui jugiter pulsans, & continuas nobis molestias irrogans, neque quaslibet sibi ferias contulit, nec ullam quotidiano labori nostro requiem dedit. Sanctam fraternitatem vestram optamus nunc & semper, & in Christo benè valere, dilectissime ac sacratissime Comminister. Datâ iv. Idus Junii, Indictione II. *Hactenus Hadrianus ad Ignatium.* Extat hæc Epistola in Actis VIII. Synodi, Act. III.

449 Cùmque Beatissimus Papa Nicolaus Libellum Fidei exposuisset, jam subscribendum ab iis, qui post prævaricationem Ecclesiæ catholicæ uniri exoptabant, atque Constantinopolim mittendum, schismaticis nequaquàm recipientibus illum, hoc tempore Hadrianus illius successor eundem Libellum, mutato tantùm nomine Nicolai, eisdem Legatis dedit ferendum Constantinopolim, adjectâ jussione, ut curarent, quòd omnes Episcopi, Archiepiscopi, Metropolitani, atque universi Clerici Constantinopolitanæ Diœcesis ei subscriberent, & quidèm propriâ manu, & coràm testibus, aliàs non admitterentur, nec in Synodum œcumenicam susciperentur. Extat Libelli hujus formula in Actis ejusdem VIII. Synodi, Actione I. ità se habens.

In

In nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti: Imperantibus Dominis piissimis & perpetuis Augustis Basilio & Constantino ejus filio, à Deo coronatis, pacificis, magnis Imperatoribus, Anno III., mense Octob. Indictione III.

450 „ Prima salus est rectæ fidei regulam custodire; deindè à constitutis Dei & „ Patrum nullatenùs deviare. Unum quippè „ horum ad fidem pertinet, alterum ad opus „ bonum; sicut enim scriptum est: *Sinè fide* „ *impossibile est placere Deo*; sic rursus legi- „ tur: *Fides sinè operibus mortua est*. Et quia „ non potest Domini nostri Jesu Christi præ- „ termitti sententia, dicentis: *Tu es Petrus,* „ *& super hanc petram ædificabo Ecclesiam* „ *meam*, hæc, quæ dicta sunt, rerum proban- „ tur effectibus, quia in Sede Apostolica im- „ maculata est semper catholica reservata „ Religio, & sancta reservata doctrina.

451 „ Ab hujus ergò fide atque doctrina „ separari minimè cupientes, & Patrum, & „ præcipuè Sanctorum Sedis Apostolicę Pręsulum, sequentes in omnibus constituta, „ anathematizamus omnes hereses simùl cum „ Iconomachis. Anathematizamus etiam „ Photium, qui contrà sacras Regulas, & „ Pontificum Romanorum veneranda Decreta repentè de curiali administratione, sæ- „ cularique militiâ sublatus, superstite Ignatio Patriarchâ, in Constantinopolitanam „ est pervasoriè, immò tyrannicè, à quibusdam Schismaticis, vel anathematizatis at- „ que depositis Institutis Ecclesiam, donec „ Sedis Apostolicæ Sanctionibus inobediens „ perseverans, ejus sententiam, tàm de se, „ quàm de Patriarcha nostro Ignatio, spre- „ verit & conciliaboli Acta, quòd, se auctore, contrà Sedis Apostolicæ reverentiam „ congregatum est, anathematizare distulerit.

452 „ Sequimur autem sanctam Synodum, & amplectimur, quam beatæ recor- „ dationis Papa Nicolaus, cui & Dominice, „ Evangelice Summe Pontifex Hadriane subscripsisti, ante sacratissimum Petri & Pauli „ Apostolorum eximii corpus celebravit; „ simùl & quam tu ibi ipse nuper egisti, & „ omnia, quæ in his statuta sunt, secundùm „ Decreti vestri moderationem venerabiliter „ conservabimus, recipientes quos recipiunt, „ & damnantes omnes, qui in illis damnati „ sunt, & præcipuè jam dictum Photium, & „ Gregorium Syracusanum, parricidas vi- „ delicet, qui contra spiritalem patrem suum „ linguam eximere minimè formidarunt, at- „ que perseverantes in schismate sequaces „ eorum, necnon & qui in illorum commu- „ nionis societate permanserunt, communio- „ nis omnis gratiâ eos cum ipsis indignos, si „ tamen vobiscum non obedierint, judicantes. Etenim quorum se quis communioni, „ miscuerit, ipsorum similem meruit in justi- „ ficatione, vel damnatione sententiam.

453 „ Sinagogas verò malignantium, „ immò speluncam latronum, & conventicula „ sanguinum, & fabricatorum mendacii, at- „ que inventorum perversorum dogmatum, „ quas sub Michaele Imperatore bis contrà „ beatissimum Patriarcham Ignatium, & semèl adversùs Apostolicæ Sedis principa- „ tum factiosè conspiraverunt, insolubilibus „ anathematis nexibus innodamus, & defen- „ dentes ea, vel impia gesta ipsorum celantes, „ & non potiùs, si hæc invenerint, concre- „ mantes & anathematizantes, usque ad satisfactionem & obedientiam, dignos eâdem „ anathematis sententiâ judicamus.

454 „ Porrò de venerabilissimo Ignatio „ Patriarcha nostro, & de iis, qui ex parte „ hujus sunt, quòd auctoritas Apostolicæ „ Sedis vestræ decrevit, totâ mente sequi- „ mur, & religiosâ devotione veneramur, „ atque pro nosse & posse nostro piâ inten- „ tione ac spiritali conflictu defendimus; „ quoniam, sicut prædiximus, sequentes in „ omnibus Apostolicam Sedem, & observan- „ tes ejus omnia constituta, speramus, ut in „ una communione, quam Sedes Apostolica „ prædicat, esse mereamur, in qua est integrà „ & vera christianæ Religionis soliditas; pro- „ mittentes etiam, sequestratos à communione Ecclesiæ catholicæ, idest, non consen- „ tientes Sedi Apostolicæ, eorum nomina „ inter sacra non recitanda esse mysteria.

455 „ Hanc autem professionem meam, „ Ego ille Episcopus manu propria subscripsi, „ & tibi Sanctissimo ac ter Beato & Coan- „ gelico nostro Summo Pontifici & univer- „ sali Papæ Hadriano per Legatos tuos, Do- „ natum, videlicet, & Stephanum Sanctissi- „ mos Episcopos, atque Marinum Sanctæ „ Catholicæ & Apostolicæ Romanæ Ecclesię „ Diaconum obtuli, Mense illo, Die illo, „ Indictione quotâ.

Subscriptio.

„ Ego ille Episcopus sanctæ illius huic „ professionis meæ Libello, facto à me in „ Beatissimo Hadriano Summo Pontifice & „ universali Papa, subscripsi, & testes, qui „ subscriberent, rogavi.

Subscriptio Testium.

„ Ego ille Basilicos hic, huic Libello „ facto ab illo in Hadriano Beatissimo Sum- „ mo Pontifice & universali Papa, roga- „ tus ab eo, testis subscripsi. *Hactenus Libellus.*

456 Ex jussione itaque Hadriani, ut fati sumus, Episcopi, Archiepiscopi, Clerici, Mo-

Monachi, cunctique Ecclesiastici Diœcesis Constantinopolitani, antequàm reciperentur in Synodum, vel ad communionem catholicam admitterentur à Legatis, tenebantur juxtà præfatam formulam Libellum conscribere, eique subscribere manu propriâ, testibus quoque subscribentibus, ratamque testantibus illorum subscriptionem, notando annum, diem, & mensem, quod in formula significatum est per verba illa, & expressum, *Mense illo, Die illo, Indictione quotà*. In subscriptione pariter adnotare debebat Ecclesiam, cui præfuerat, si Episcopus, vel dignitatem, aut professionem, significatis ab Hadriano in præfata formula, per illa verba, *Ego ille Episcopus*. Et item, *Ego ille Episcopus sanctæ illius*; Sic pariter & testes dignitatem suam exprimere subscribendo tenebantur, quod indicatur in formula, per hoc quod dicitur: *Ego ille Basilicos hic*, hoc est, *Imperialis dignitatis talis*.

457 Antefatis ergò muniti literis, prærecensito Fidei Libello, aliisque monumentis, Donatus Episcopus Hostiensis, Stephanus Episcopus Nepesinus, & Marinus Diaconus Apostolicæ Sedis Legati, unà cum Joanne Metropolita Sylæi, & Basilio Imperiali Spathario Imperatoris Basilii Macedonis, & Ignatii Patriarchæ Legatis, Româ Constantinopolim iter aggressi sunt, fortè mense Junii, quo leguntur datæ ad Ignatium literæ Pontificiæ, Indictione secundâ, nimirum, Domini Anno DCCCLXIX., Hadriani Pontificatus Anno II., pariterque II. Imperii Basilii, imperante in Occidente Ludovico II., Anno sui Imperii XIV. Cùmque post varios itinerum labores Thessalonicam pervenissent, ab Eustachio Spathario candidato imperatorio nomine salutati, honorificè suscepti sunt; inde progredientes majori cum pompa, imperante Basilio, à suis obviantibus Missis, recepti, ducti sunt Constantinopolim, ibidemque summâ cum honorificentiâ pariter suscepti. Quæ omnia accuratè Anastasius, illius ævi Scriptor, in Hadriani vita recenset, inquiens,

458 „ Itaque multorum anfractuum laboriosos circuitus penetrantes, tandem „ Christo præduce, Thessalonicam veniunt, „ in quam Basilius Imperator Eustachium „ Spatharium candidatum cum suæ salutationis officio Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Legatis obviam destinavit. Qui eos admodùm honorificè per contigua itineris loca „ ducens, Sillambriam pervenerunt; ubi à „ Sisinio Imperiali Protospathario & Theognosto Patriarchali Hegumeno, qui Romæ „ apud Sanctissimum Papam Nicolaum, pro „ restituendo Ignatio, sedulus intercessor exstiterat cum quadraginta equis de Stabulo „ Imperiali, & totius mensæ argenteo apparatu, Officialibusque, qui sibi ad omnem „ libitum famularentur, sunt excepti, ad Castrum Rotundum, in quo est Ecclesia miræ „ magnitudinis S. Evangelistæ Joannis nomine dicata favore Augustali, Sabbato mansionem suscipiunt.

459 „ Et Dominica, quæ quintadecima „ dies Septembris erat, Indictione III. singulos Equos cum sellis aureis devotione „ imperatoria capientes, obviatis omnibus „ Scholis, videlicet Spathariorum, Candidatorum, Strategorum, Mandatorum, cæterorumque Palatinorum ordinum, cum „ omnibus Clericorum planetatis ordinibus „ ad Portam Auream veniunt; Ibi à Paulo, „ Librorum Custode, & Joseph Vasorum „ Custode, simùlque Basilio Sacellario, Ecclesiasticis induti vestibus, salutati cum „ syncellis Patriarchæ Constantinopoleos, „ solemniter præceduntur, & ab omni populo cum cereis & lampadibus prosequuntur; „ Sicque ad Irenes palatium descendentes, „ in domum, quæ dicitur Magnaura, à Joanne à Secretis, Spathariorumque Candidato, „ & Strategio Spathario Candidato, qui „ subministrationis gratiâ deputati fuerant, „ laudabiliter suscipiuntur, per quos Imperialia mandata suscipiunt devotissimè, procul dubiò suggesta, nè fortè molestè ducerent, quòd Imperiali natalitio imminente, „ in crastinum suscipi non valerent. Quo „ fœliciter celebrato, misit Imperator in „ occursum ipsorum omnes Ordines Palatinos.

460 „ Quibus præcedentibus ante Imperatorem in Chrysotriclinio sibi continuò „ assurgentem salutabundi conveniunt, Apostolicas Epistolas Imperatori offerunt; quas „ Imperator per semet suscipiens, osculatur: „ De statu Romanæ Ecclesiæ, & salute Domini Hadriani Summi Pontificis, deque „ omni Ecclesiasticorum, Senatoriorumque „ ordine ordinabiliter perscrutatur, Legatosque amabiliter osculatus, Ignatio Patriarchæ jussionem Apostolicam perlaturos absolvit. *Hactenus Anastasius de honore exhibito Legatis*. Deindè prosequitur, hæc alia subjungens.

461 „ Qui sequenti die ad Imperatorem „ redeunt, à quo taliter alloquuntur: Sanctæ Constantinopolitanæ Ecclesiæ per ambitionē pervicacissimi Photii diversis Schismaticorum fluctibus laceratæ, Sancta omnium Ecclesiarum Dei mater Ecclesia Romana, Sanctissimi Domini & universalis „ Papæ Nicolai (sicut ex eis literis, quarum „ auctoritate præsens Pater noster Ignatius, „ qui violenter fuerat à Photianis expulsus, „ Sedi propriæ nuper, juvante Domino, restitus est, potest luculenter intelligi) sidâ „ provisione consuluit. Quapropter nos cum „ omnibus Orientalibus Patriarchis, Metropolitanis, atque Episcopis, censuram „ Sanctæ Matris nostræ Romanæ Ecclesiæ „ per biennium præstolantes, propter Deum pe-

„ petimus, ut Dei negotium viriliter peragatur, & tandèm aliquandò auctoritate vestri sacri Collegii, tàm pestiferæ Photianæ tergiversationis scandala propellantur; quatenùs unitas & tranquillitas optatæ diutiùs, juxtà decretum Sanctissimi Papæ Nicolai, restaurentur.

462 „ Legati Sanctæ Sedis Apostolicæ responderunt: Et nos ideò venimus, ideò missi sumus; sed neminem Orientalium vestrorum numquàm in nostram Synodum suscipere possumus, nisi oblato Libello, cujus formam de scrinio Sanctæ Sedis Apostolicæ sumpsimus, nobis fuerit satisfactum. Imperator, & Patriarcha dixerunt: quia novum hoc & inauditum de Libello proferendo asseritis, necesse est, ut tenoris illius formam videamus. Nec mora Libelli forma prolata est, & de Latino in Græcum conversa, omnium notitiæ declaratur. *Hæc ille*.

463 Post hæc autem dispositæ sunt res pro sacra & universali Synodo celebranda, quæ inchoata est die v. mensis Octobris, ferè post mensem, ab adventu Legatorum: Datus est in ea iis locus, qui Libello à Legatis Apostolicæ Sedis exhibito subscripserunt, renuentibus verò subscribere denegatus est, prorsùsque à Synodali congressu exclusi, donec reversi, satisfecerint: *Quorum quidam*, subjungit Anastasius, *Libellum proferentes in sancta Synodo, resederunt; proferre nolentes extrà Synodum, inglorii relicti sunt; sed dictim fervore Sancti Spiritus temperati, præmissâ Libelli satisfactione, ad unitatem sacræ Synodi reversi sunt*. Convenerunt ad hanc Synodum, præter Apostolicæ Sedis Legatos, etiam aliarum Sedium Patriarchalium Orientis Vicarii, videlicet, ut etiam Nicetas adnotat in vita Ignatii, Josephus Archidiaconus & Syncellus ex Ægypto, Legatus Michaelis Patriarchæ Alexandrini; Thomas Metropolita Tyri; Vicarius Michaelis Patriarchæ Antiocheni Syriæ, & Elias Presbyter & Syncellus vicem explens Theodosii Patriarchæ Hierosolymitani. Et ità habetur in Actis ejusdem Synodi, licèt in eis asseratur, tunc temporis vacasse Antiochenam Sedem, & locum illius tenuisse prærecensitum Thomam Metropolitam Tyri. Ex Patribus verò, qui eidem Synodo subscripserunt, præter Imperatorem & ejus Filium, qui proprio scripto post Sedium Patriarchalium Legatos, sivè Vicarios, se sanctam Synodum recipere manifestarunt, numerantur centum & duo.

464 Prima itaque Actio celebrata est in magno Templo Sanctæ Sophiæ die v. mensis Octobris, inchoatâ Indictione III. à proximo Septembri, Anno III. pariter inchoato Imperii Basilii, Hadriani Papæ Anno II., Ludovici verò II. Imperatoris Occidentis Anno XLV. Et considentibus in ea Legatis Apostolicæ Sedis, Ignatio Patriarcha Constantinopolitano, ac Vicariis aliarum Orientis Sedium Patriarcharum, præsentibus compluribus Laicis ex ordine patricio, ità jubente Principe, primò jussi sunt ingredi Episcopi illi, qui laboraverunt & certaverunt pro verbo veritatis, utpotè consentanei Ignatii sanctissimi Patriarchæ Constantinopolitani, & ingressi sunt Nicephorus Metropolita Amasiæ, Joannes Metropolita Sylæi, qui mox functus Legatione apud Hadrianum, Constantinopolim cum Apostolicæ Sedis Legatis redierat, Nicetas Metropolita Athenarum, Metophanes Metropolita Smyrnæ, Michael Metropolita Rhodi, Georgius Episcopus Iliopoleos, Petrus Episcopus Troadis, Nicetas Episcopus Cephaludii, Anastasius, sivè Athanasius Episcopus Magnesiæ, Nicephorus Episcopus Crotonæ, Antonius Episcopus Alisi, & Michael Episcopus Ceteycorum, coràm quibus lecta est Epistola hortatoria Imperatoris, seu Epagnosticum, ad Patres Synodi per Theodorum à Secretis, suggerente Baane Patricio & Præposito, in hunc modum, videlicet.

465 „ Cùm Divina & benignissima Providentia nobis gubernacula universalis Navis commisisset, omne studium arripuimus, & ante publicas curas, Ecclesiasticas contentiones dissolvendi & procellas, quæ per multos annos ex invidia odientis bonum Satanæ expansæ sunt, instabilem tranquillitatem per meliorem quamdam provisionem transferendi; hic quidèm, multo divinitùs Imperio nostro, semper hoc desiderium gerente, & ità opportunum esse optimè perpendente, ac ab aliis Patriarchalibus Sedibus Vicarios adducere, propter jam dictam causam, judicante, cooperatus est intentioni gubernati divinitùs Imperii nostri solus infinitæ potentiæ Rex & Princeps pacis, &, ut aspicitis, consilium nostrum complevit, & in idipsum convenire atque concurrere fecit, à seniori quidèm Roma Episcopos duos, & Diaconum unum de definitis septem, prudentiâ & intellectu ac vitâ venerabili decoratos; ab Oriente verò Protothronum Antiochiæ, idest, sanctissimum Metropolitam Tyri, omni reverentiâ plenum; à Hierosolymitana autem sancta Dei Ecclesia, sancta videlicet Sion, de qua exit qui prophetatus est, & nova lex, & discretor omium gentium Domini sermo, sanctissimum Syncellum virum Apostolicum, & omni sapientiâ divinâ & humanâ refertum.

466 „ Igitur cooperatione & gratiâ Christi universorum Regis, & Dei cuncta tenentis, his, quæ prava omnibus vobis esse videbantur, in directa & asperis, in vias planas imperatoriâ diligentiâ & studio nostro translatia, commonemus & cohortamur omnes vos, fratres, ut cum multo pudore & reverentiâ conveniatis ad sanctam

hanc

„ hanc & universalem Synodum, tanquàm „ & communem, & universis aptam, atque „ sinè livore medelam, nullam vitiosam motionem vel affectum ferentes, nec ad contentiosam voluntatem respicientes, sed potiùs vinci benè, qua vincere culpabiliter „ ac injustè scientes. Sic enim unusquisque, qui vitiatum interiorem patitur hominem sanitatem, & æternam salutem recipiet.

467 „ At verò & ad vos ipsos acclamationem Imperii nostri proponimus; quippè qui potestatem Synodici Judicii divinitùs accepistis. Etenim vos veritatis esse ac „ Divinæ Justitiæ, secundùm quòd est possibile, dilectores & imitatores nequaquàm „ quidèm ambigimus; Sed, ut & à Deo munitum Imperium nostrum, secundùm datam sibi potestatis mensuram, in Ecclesiasticis negotiis nihil tacuisse patescat eorum, quæ debentur atque conveniunt; deposcimus & Religionem vestram, ut omnis gratiæ ac odii nunc maximè superatrix „ efficiatur; quin potiùs & impassibili, beatæque naturæ ad personam non accipiendam, omni robore, quantùm fieri potest, „ assimiletur; & neque personam potentis „ per gradum, vel per amicitiam accipiat, „ neque pauperis misereatur in judicio: Sic „ enim secundùm consilium utiquè ac voluntatem Dei, atque tranquillissimi Imperii „ nostri, pacatissima subsequetur Ecclesiarum ordinatio. *Hactenus Epagnosticum Basilii*.

468 Deindè requirentibus, seu postulantibus Episcopis, exhibitæ sunt literæ Hadriani Papæ, datæ ad Basilium Imperatorem, quarum initium: *Legationis Excellentiæ tuæ*, & per Marinum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Diaconum, recitatæ. Itemque ad requisitionem Legatorum Apostolicæ Sedis relectæ sunt commendatitiæ literæ Theodosii Patriarchæ Hierosolymitani, datæ ad Ignatium pro suo Legato & Vicario, quarum initium: *Honorabilissimis & cultu dignissimis*; iisdemque porrò suggerentibus Apostolicæ Sedis Legatis, per Damianum Clericum & Interpretem relectus est Libellus missus ab Hadriano, incipiens: *Prima salus est*, qui fuit ab omnibus laudatus & receptus. Et deniquè recitata est Definitio Thomæ Metropolitæ Tyri, primi Sessoris & Primatis Sedis Theupoleos Antiochiæ, & Eliæ Presbyteri & Syncelli vicem gerentis Patriarchæ Hierosolymitani, edita Constantinopoli ante adventum Legatorum Apostolicæ Sedis, in quinque, vel sex Capita post exordium discreta, quorum tenor talis est.

CAPUT PRIMUM.

469 „ Ergò sanctissimus quidem Patriarcha Ignatius sit beneplacito Dei Patris, & „ gratiâ Domini nostri Jesu Christi, & operatione Sanctissimi Spiritus, ratus & stabilis in Throno suo, à nemine molestiam „ sustinens, vel coercitus à propria Archierarchica dignitate, atque honore dirigens „ verbum veritatis.

CAPUT II.

470 „ Episcopi autem, & Presbyteri ac „ Diaconi, seù cujuscumque ordinis Clerici, „ quotquot post iniquam depositionem Sanctissimi & Comministri nostri Ignatii discesserunt à Photio, & idcircò à suis Sedibus sunt remoti, ac depositioni submissi, „ isti suas recipiant Sedes ad fungendum incunctanter Sacerdotio, nullatenùs aliundè „ prohibiti; qui enim pro veritate privati „ sunt iis, quæ possederant, non solùm illorum, undè ceciderunt, digni sunt esse participes, verùm etiam aliorum, quorum „ quæque possint recompensare digna prioribus afflictionibus.

CAPUT III.

471 „ Qui verò Beati Methodii & Sanctissimi Ignatii manus impositionem habent, Episcopi, vel Presbyteri, vel Diaconi, aut cujuscumque ordinis Clerici, & „ usque in finem cum Photio sacerdotio fungi passi sunt, in repulsione autem ejusdem „ Photii ad Dei Sanctam & Catholicam atque Apostolicam Ecclesiam concurrerunt, „ & nunc usque ad terminationem sanctæ Synodi concurrere festinaverunt, nec hos „ communis omnium Christianorum amatrix filiorum Ecclesia Mater avertit, sed „ linibus recipiet, materno more circà natos „ benignitate succensâ, & votum incessabile „ monstrans, epitimiis, ut par est, Sanctissimi Patriarchæ Ignatii, quæ ipse voluerit, „ hos adoptans, & placatè suscipiens; nam „ Beati termini Papa Nicolaus in Photio, & „ in manus impositione ejus sola, & in Syracusano Gregorio dedit diffinitivam damnationem. In reliquis autem prænominatis „ duabus consecrationibus potestatem Sanctissimo Patriarchæ Ignatio credidit; oportebat enim eum, qui multis difficultatibus „ pro credita sibi divinitùs Ecclesia tentatus „ fuerat, portionem aliquam liberalitatis in „ admissione Sacerdotum percipere.

CAPUT IV.

472 „ Photium autem, quemadmodùm „ Beatus Nicolaus de illo decrevit, alienum „ modis omnibus existimamus ab omni sacerdotali dignitate, operatione ac nomine „ usquàm per nullum modum, vel tempus „ accepturum locum satisfactionis; sed & „ anathemati transmittimus, nisi fortè obe-

„ dierit synodicæ judicationi Papæ Nicolai, „ & sententiam nostram susceperit.

CAPUT V.

473 „ Gregorius præterea Syracusanus, „ ut ante depositus,& ante damnatus: à nobis, „ etiam ità deputatur depositus, & con- „ demnatus: non enim ut contrarii justi de- „ creti,venimus,sed ut æquorum & à Patribus „ traditorum Canonum & sanctionum confir- „ matores pariter& fautores.Qui verò seducti „ sunt,& à Photio manus impositionem susce- „ perint, tanquam malis operationibus ejus „ cooperantes,& faventes,atque condecernen- „ tes effecti, omni Sacerdotio judicantur indi- „ gni, sicut & Papa Nicolaus adversùs eos „ synodicè promulgavit. *Hactenus capita sententiæ*, quibus adjectum est & sextum caput adversùs eos, qui ejusmodi definitioni aut Nicolai Papæ decretis, non adhærent.

474 Commendata itaque ab Apostolicæ Sedis Legatis, & ab universa sancta Synodo ejusmodi definitione, peractis acclamationibus in Imperatorem, & in Euxodiam Imperatricem, in Hadrianum Papam, in Nicolaum quoque, in Ignatium Patriarcham Constantinopolitanum, in cæteros Orthodoxos Patriarchas, in Senatum, atque in ipsam sanctam Synodum, absoluta est Actio prima, communi procerum, Episcoporum, Archiepiscoporum, cæterorumque Patrum consensu.

475 Deinde biduo post, nonis videlicèt Octobris, hoc est, die VII. ejusdem mensis, in eadem S. Sophiæ Ecclesia, convenientibus iterum Sanctissimis Episcopis habita est „Act. secunda. In ea namque admissi sunt primò Episcopi complùres à Methodio, & Ignatio consecrati, qui postea sub Photio ceciderant, timentes illius tyrannidem, qui & coram universa Synodo libellum obtulerunt pœnitentiæ, ibidemque recitatum, cujus initium est: *Si quidem essent ignota*. Indeque & Libello satisfactionis ab Hadriano misso, jubentibus Apostolicæ Sedis Legatis, subscripserunt, ipsumque transcriptum exhibuerunt; & post eos, etiam Presbyteri, Diaconi, & Subdiaconi ejusdem consecrationis, qui pariter Photio adhæserunt, cum Libello satisfactionis similiter recepti sunt, data eis salutari pœnitentia, nimirum, ut ii qui carnibus vesci consueverant, à carnibus, caseo & ovis se abstinerent, qui verò carnibus vesci minimè consueverant, à caseo, ovis, & piscibus, quarta Feria & in Parasceve se abstinerent, per singulos dies qninquagintu facerent genuflexiones, centies Kirieleyson recitarent, centies dicerent: *Domine peccavi*: centiesque; *Ignosce mihi Domine peccatori*: Sextum quoque psalmum, & trigesimum septimum, & quinquagesimum, recenserent: & hæc omnia usque ad Christi Domini Nativitatem, suspenso interim ad usque illud tempus quovis eorum ministrandi officio. Quibus absolutis, & persolutis acclamationibus dimissa est secunda Actio.

476 Porrò V. Idus Octobris, videlicèt XI. die prælibati mensis, in eodem Templo Sanctæ Sophiæ celebrata est Act. III. consedentibus in ea etiam Episcopis, qui in præterita Actione recepti fuerant, & Libellum satisfactionis exhibuerunt, iis verò exclusis, licèt de Methodii, & Ignatii consecratione, qui præfato Libello, variis sub prætextibus, subscribere neglexerunt: indeque suggerentibus Apostolicæ Sedis Legatis, recitata est primùm Basilii Imperatoris ad Nicolaum data Epistola, quæ incipit, *Qualiter se habet*, & altera Ignatii ad eundem incipiens: *Eorum vulnerum*, quas, vita functo Nicolao, Hadrianus receperat: indeque recitata pariter est Hadriani ad Ignatium missa Epistola, quæ incipit: *Nec Scriptura pandere*. Quibus perlectis, & consuetis peractis acclamationibus, absoluta est Actio.

477 Tertiò verò Idus Octobris, die videlicèt XIII. ejusdem mensis, quarta habita est Actio: In ea verò duo Episcopi, qui ex parte Photii ad Nicolaum Papam missi fuerant, Theophilus scilicèt & Zacharias ad Synodum intromitti, & audiri postularunt: sed resistentibus Patribus, eo quod Nicolai sententià damnati fuerant, ad Senatorum supplicationes ex indulgenia & gratia intromissi sunt, hac conditione, ut in consessu ultimum tenerent locum; qui stantea coram universa Synodo dixerunt, se unà cum Photio nedùm à Nicolao Papa, verùm & à Sedibus Patriarchalibus Orientis fuisse receptos: quo audito mendacio, Apostolicæ Sedis jubentibus Legatis, recitatæ sunt Epistolæ Nicolai datæ ad Michaelem Imperatorem duæ, una quæ incipit: *Principatum divinæ potestatis*: Et altera: *Serenissimi Imperii vestri*; itemque & illa, quam idem Pontifex scripserat ad Photium, cujus initium est: *Postquam Beato Petro*. Et testantibus quoque Vicariis Orientis Sedium Patriarchalium, nunquam in suis Ecclesiis receptum Photium, patefactum est illorum mendacium, & quoniam Libellum satisfactionis recipere noluerunt, nec ei subscribere, ejecti sunt extra Synodum, dimissaque est Actio, horæ instante tarditate.

478 Actio porrò V. celebrata est XIII. Kal. Novembris, XX. scilicèt die mensis Octobris, ubi jubente Principe interfuit & Photius, vi tamen introductus, ipsòque licèt reluctante, in medio Synodi constitutus, ab Apostolicæ Sedis Legatis interrogatus est: an susciperet Sanctorum Patrum constituta? Ipsoque tacente, iterum est interrogatus, an susciperet decreta & constituta Romanorum Pontificum: Expositionem Nicolai, & Hadriani? ipsòque nihil pariter respondente, Legati dixerunt: *Audivimus quia est homo rationabilis, & scimus quia est prævaricator &* adul-

adulter : *dicat*, *dicat* : Tum Photius : *Vocem meam*, dixit, *etiam me tacente Deus audit*. At illi dixerunt : *Per silentium non effugies manifestiorem damnationem* : Photius verò respondit : *Nec Jesus tacendo evasit damnationem*. Verùm reprehensus pro hac audaci responsione, & de aliis interrogatus, cùmque pariter nil respondisset, jubente Synodo, lecta est Epistola Nicolai ad Michaelem, quam miserat per Rhsdoaldnm & Zachariam, inde alia ejusdem Pontificis per Leonem missa, ac denique & quæ ad Photium data erat, cujus initium : *Omnis utilitas & profectus*. Quibus recitatis, & ab universa Synodo receptis & approbatis, monitus est Photius, ut sanctæ Synodi decretis se submitteret, præterita emendaret, malè acta retractaret, ac debitam exhiberet satisfactionem, indèque à Synodo dimissus est & ejectus : & post consuetas acclamationes Actioni finis impositus est.

479 Et convenientibus iterum VIII. Kalendas Novembris, celebrata est Act. VI. in quo Metrophanes Smyrnensis Episcopus habuit orationem : quâ absolutâ Legati Apostolicæ Sedis ab Imperatore petierunt executioni mandari, quæ contra Photium definita fuissent, relecta ad hunc effectum sententia damnationis in eum Romæ prolata, & contenta In literis Nicolai Papæ. Deinde Orientales coram Imperatore iterum contestati sunt, Photium à Sedibus Orientalibus nnnquam fuisse receptum. Cùmque admissi essent nonnulli ex parte Photii Episcopi, non aquiescentes sententiæ in Photium fatæ, veniam defendendi Photii postularunt, qua obtenta, Zacharias Chalcedonensis Episcopus prolixa oratione conatus est Ignatii depositionem & Photii promotionem justam fuisse ostendere : At Metrophanes Episcopus Smyrnensis, contra allegata à Zacharia in Photii defensionem, satis accuratè evidentes rationes in medium protulit, adeòut universæ Synodi demonstraverit omni cum evidentia vana & insubsistentia extitisse, quæ pro Photio à Zacharia adducta fuerant : Quibus non obstantibus prælibati Episcopi, licèt moniti ut resipiscerent, restiterunt : nec ipsius Imperatoris hortationibus aquiescere voluerunt : Denique Constantinus à Secretis conscenso ambone legit Imperatoris exhortatorium sermonem, eujus initium : *Multæ quidem communes passiones sunt*, quo absoluto, & à Patribus collaudato, ipse Imperator concessit præfatis Episcopiâ septem dierum inducias ad resipiscendum, quibus elapsis jussit se iterum præsentari coram sancta Synodo auditnros sententiam in ea promulgandam : indeque per Stephanum Diaconum Ecclesiæ Constantinopolitanæ pronunciatis acclamationibus, solutus est consessus.

480 Deinde IV. Kalendas Novembris pariter convenientibus in eodem loco Episcopis celebrata est Actio VII. in qua, elapso termino Photio & Photianis concesso, introductus est Synodo Photius, & cum eo Gregorius Syracusanus : Comparuitque Photius bsculo innixus, fottasse in signum dignitatis pastoralis, sed vociferante Marino Diacono & Apostolicę Sedis Legato, ablstus est ei baculus : indeque ab Apostolicæ Sedis Legatis interrogatus est, an pœniteret, & libellum supplicem offerre psratus esset : quo respondente, ipsos potius Legatos pœnitere debere, ab ipsis Legatis acriter propter illius pertinaciam reprehensus est : Cùmqne pariter pertinaces deprehensi fuerint cæteri Episcopi Photiani, Imperator nt eos compelleret, sic eos affstus est : *Dicite unde estis ? De Cœlo estis, de Abisso estis, an de terra, in qua nos degimus ? Et ostendite hac horà. Quis, sive hæresis mota est, sive schisma emersit in qualibet parte, & sensit aliquis extra quatuor Patriarchia, & salvatus est ? Et audio vos hodie. Quatuor Patriarchia, imò verò quinque, condemnatione condemnant vos. Quid vobis videtur ad hæc ! est, qui adjuvet vos ! dicite*. Illi verò provocantes ad Canones conati sunt judicium subterfugere : at jubentibus Apostolicæ Sedis Legatis, iternm judicium Nicolai Papæ in Romana Synodo contra Photium pronunciatum, recitatum est : recitatæ porrò & Epistolæ quoque Hadriani Papæ, quibus Acta synodalia prælibati Concilii confirmabantur : necnon & synodalia Acta Hadriani, quibus conciliabolum Photii cum omnibus suis Actis execratum fuit, jussumque ut præfata Acta igne cremarentur. Posteà Nicætas Archidiaconus nomine Apostolicæ Sedis Legatorum institit, ut quæ contra Photium ejusque scripta in commonitorio continebantur, executioni mandarentur : & recitato priùs sermone acclamatorio Ignatii ad Synodum per Stephanum Diaconum & Notarium, lata est in Photium, & ejus sectatores anathematis sententia, eodem Stephano illam ad hunc modum pronunciante.

481 „ Photio Curiali & invasori anathe-
„ ma : Photio sæculari & forensi anathema :
„ Photio Neophito & tyranno anathema : Pho-
„ tip schismatico & damnato anathema : Fa-
„ bricatori mendaciorum anathema. Inven-
„ tori perversorum dogmstum anathema :
„ Photio novo Maximo Cynico anathema :
„ Novo Dioscoro anathema : Novo Judæ ana-
„ thema : omnibus sequentibus, & favoribus
„ ejus anathema. Gregorio dudum Episcopo
„ Syracusano anathema : Eulampio deposito &
„ schismatico anathema.

482 Inde egresso Photio idem Stephanus laudes dixit Sanctæ Ecclesiæ Constantinopolitanæ, pronunciavitque acclamatoria verba in Imperatores Basilium, Constantinnm, & Leonem, appellans Basilium novum Constantinum, & novum Theodosium, Eudoxiam verò Augustam, novam Judith, novam Elenam, novamque Pulcheriam : sicque in Nico-

laum, & in Hadrianum plura acclamavit, sicut & in Apostolicæ Sedis Legatos, in Vicarios Sedium Patriarchalium Orientis, in Senatum, & in ipsam Sanctissimam Synodum: & dimissa est Actio.

483 At die v. Novem. habita est Act. VIII. In ea namque, Basilio Augusto rogante, & universa annuente Synodo, cremati sunt in vase æneo in medio Patrum constituto omnes Photii Codices, & Acta, & scripta quæcumque, quæ adversùs Sanctissimum Papam Nicolaum scripserat: etiam illa quæ Photio ipso mandante ab aliis exarata fuerant. Inde introducti sunt Petrus & Basilius, quibus impegerat Photius, quasi ipsi Roma Constantinopolim profecti, in suo Conciliabulo adversùs Nicolaum libellos obtulissent. Et quidem Petrus Monachus libellum Apologeticum pro sua defensione coram Patribus exhibuit, tenòris videlicèt sequentis.

484 „ Quoniam exiguitatem nostram „ quidam vestrum opinati sunt adversùs Sanctam Romanam Ecclesiam Libellum dedisse, propterea quia mentio nostra indivulgata conscriptione continebatur, hujus rei gratià Imperatoribus rationem redditurus veni, sed & in conspectu vestræ reverentiæ sæpè innocentem exhibens, rursùs & nunc de eadem interrogatus causa, eandem ipsam, quam tunc immutabiliter profero vocem; Quod neque Libellum dedi, neque imperialibus auditibus, molestiam intuli, sed neque Synodo congregatæ, si tamen congregata est, præstò repertus sum: & profectò confitebuntur ii, qui nomen meum inseruerunt hujusmodi scriptis. Hæc est fiducialis satisfactio mea ad eos qui me dijudicant, & hanc dabo multa confidentia cum munda conscientia, quotiescumque interrogatus extitero; sed vestræ virtutis claritatem obsecro, ut saltem amodò dimittatis me multum fatigatum, precibus vobis oblatis, remeare ad Apostolorum vestigia; Etenim jam usque, reor, placet sapientibus proceribus matris vestræ deprecationibus inclinare auditum, ut per occasionem redeundi, attraham ea, quæ cooperentur animæ meæ salutem.

485 Eo lecto, interrogatus est Basilius, si contra Romanam Ecclesiam Libellum exhibuisset, quo negantes justus est anathema dicere eum, qui Libellum conscripsit; paruitque Basilius, & anathematizavit eum, qui dedit, & scripsit. Inde interrogatus est Leontius quidam cujus nomen inscriptum erat in eodem Libello exhibito contra Romanam Ecclesiam, in qualitate Vicarii Ecclesiæ Alexandrinæ, an & ille præfato Libello reverà subscripsisset: Negante Leontio se subscripsisse, jussus & ipse est anathematizare eum qui scripsit, & exhibuit; quod & fecit: Quibus peractis Legati Apostolicæ Sedis mandarunt recitari Canonem xx. Concilii Lateranensis celebrati sub Martino Papa hujus nominis primo, qui incipit: *Si quis secundum scelerosos hæreticos, quocumque modo, aut verbo, aut tempore*. Eo fine, ut Photius, qui in eundem Canonem multis modis deliquerat, nonnisi in fine vitæ ad pœnitentiam reciperetur. Post cujus lectionis finem Metrophanes Smyrnæ Metropolita sermonem habuit declamatorium in Imperatorem.

486 Ingressi postea sunt Iconomachi, quorum Princeps & antisignanus erat tunc temporis Theodorus quidam Cristhinus, qui interrogatus cum respondisset se Sacras ideò non venerari Imagines, eo quod de re non inveniretur aliquod Christi præceptum; responsum est illi, id à Christo esse præceptum, quod ab universa Ecclesia Catholica est definitum: & inde lectum est, jubentibus Apostolicæ Sedis, & cæterarum Sedium Patriarchalium Legatis, Cap. VI. Papæ Nicolai de Imaginibus: Cùmque Theodorus in sua perseveraret iniquitate, Nicætas Clericus & Theophilus laicus pariter Iconomachi pœnitentiam agentes, non tantùm ad Ecclesiam reversi, verùm etiam ab Imperatore osculo excepti fuere. Inde anathematizati sunt omnes Iconomachi, & quidam ex eis nominatim, & consuetis habitis acclamationibus absoluta est Actio.

487 Tribus postea elapsis mensibus, diebusque septem, anno Domini DCCCLXX. currente eadem Indictione III. die nimirum XII. mensis Februarii iterum convenientibus Patribus in eadem Sanctæ Sophiæ Ecclesia, celebrata est Actio IX. In qua receptus fuit, lectis prius commendatitiis literis, Legatus seu Vicarius Michaelis Patriarchæ Alexandrini, qui habito sermone ad universam Synodum, professus est se recipere omnia hactenùs in eadem Synodo gesta. Post hæc plurimi jurati testes in Ignatium coram plena Synodo confessi sunt, & pœnitentiam Epitimii, de qua in Actione II. diximus à Legatis Apostolicæ Sedis & universa Synodo sibi impositam receperunt. Porrò suggerentibus Apostolicæ Sedis Legatis, tres Laici illusores Sacerdotii, qui in Urbe Constantinopoli Sacerdotalibus indumentis vestiti per Urbem progressi, & sacra ludicra facere consueverant, introducti sunt, atque ea de re interrogati, confessi sunt, semandato Michaelis Imperatoris id egisse: Et petentibus ad pœnitentiam recipi, responsum est, ut in futura sessione redirent. Denique jussi sunt ingredi Synodum falsi Vicarii, sive Legati illi, quibus contra Nicolaum Papam usus fuerat Photius, qui interrogati, cum planè & spontè falsitatem confiterentur, magna omnium cum admiratione, atque Photii detestatione, finis impositus est eidem Actioni.

488 Intereà duplex Legatio missa est ad Imperatorem Basilium, una à Ludovico II. Occidentis Imperatore, altera à Bulgarorum Re-

Rege: Ille in causa nuptiarum filiæ suæ eum Primogenito Basilii, selecto ad hoc munus obeundum inter alios Anastasio Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Bibliothecario, ipsomet testante in proœmio ad VIII Synodum, ubi inquit: „ Igitur cùm hæc celebraretur venerabilis Synodus, accidit, me famulum vestrum missum à Ludovico piissimo Imperatore cum duobus aliis Viris insignibus interesse, ferentē etiam Legationem ab Apostolicis meritis, decorato Præsulatu vestro, causâ nuptialis commercii, quod efficiendum ex filio Imperatoris Basilii, & genitâ præfati Dei cultoris Augusti, ab utraque parte sperabatur simùl & parabatur. In tàm enim pio negotio, & quòd ad utriusq; Imperii unitatem, imò totius Christi Ecclesiæ libertatem pertinère proculdubiò credebatur, præcipuè Summi Pontificis vestri quærebatur assensus. *Hæc Anastasius*. Legatio porrò Regis Bulgarorum ad Ecclesiastica pertinebat negotia, ut nimirum Synodali decreto definiretur, cui subjici immediatè debuerat Ecclesia Bulgarica, an Sedi Apostolicæ, an Patriarchæ Constantinopolitano, ut in vita Hadriani, innuit idem Anastasius, . .

489 Itaque Actio x. & ultima habita est die ultima Februarii, consedentibus in ea eum cæteris Patribus, atque Patriciis prælibatis Ludovici, & Michaelis Regis Bulgarorum Legatis; undè in Actis, juxtà versionem Anastasii dicitur: „ Similiter consederunt in dextera parte gloriosissimi Principes, & Apocrisiarii perspicui Ludovici Imperatoris Italorum atque Francorum, videlicet, Anastasius Deo amabilis Bibliothecarius Romæ, Suppoprimus Concofaniorum, & consobrinus uxoris ejus, & Ervardus Prepositus Mensæ ipsius; Similiter & gloriosissimi Judicea Michaelis sublimissimi Principis Bulgariæ Stasiszerco Borilas Nesundicus Vestrannatsbare, Zisunas Campsis, & Alexius Sampsi Hunno. *Hactenus ibi*. At in ea Actione ex suggestione Legatorum Apostolicæ Sedis, omnium primùm recitati sunt per Stephanum Diaconum & Notarium Canones ab universa Synodo subscribendi, numero XXVII., quos summariè recenset Anastasius in Scholiis ad VIII. Synodum, ubi de hac Actione hæc scribit.

490 „ Quod autem pertinet ad res hac Actione gestas, primùm omnium jussi sunt legi Canones à Patribus constituti, omnes numero XXVII., apud Anastasii versionem extantes, quibus in primis Constantinopolitanæ Ecclesiæ opportunitatibus consultum est.

I. „ Horum Canon primus est de Apostolorum Pontificum, Patrum, & Ecclesiæ Canonibus, Decretis, & traditionibus ad unguem observandis.

II. „ De perpetuò conservandis quæ à Sanctissimis Romanis Pōtificibus pro Ignatio contra Photium definita essent.

III. „ Ut cultus sacrarum Imaginum firmus consisteret.

IV. „ Utque collata sunt Photio, & ipse in alios contulit sacra ministeria, nulliua sint efficaciæ.

V. „ Nè quis Laicus in Episcopalem provehatur dignitatem, nisi in ordine Lectoratus annum unum, duos in Subdiaconatu, in Diaconatu tres, in Presbyteratu autem quatuor exegerit annos.

VI. „ Ut cunctæ res gestæ per Photium, potissimùm in Nicolaum Romanum Pontificem, nullius sint roboris.

VII. „ Nè sacras Imagines anathematizati pingere audeant.

VIII. „ Nè Chirographa ab Episcopis exigantur, nisi ex more, tempore consecrationis. Hac enim arte Photius suam roboravit tyrannidem.

IX. „ Ut extorta per Photium hujusmodi Chirographa, nullius sint roboris.

X. „ Itemque, nè quis ante sententiam separetur à communione proprii Patriarchæ.

XI. „ Anathematizati etiam, ubi sunt omnes cum Photio credentes, duas in uno corpore esse animas.

XII. „ Statutum est etiam istud admodùm Ecclesiæ Dei proficuum, nè favore Principum eligantur Episcopi: Sunt ista Canonis verba: *Apostolicis &c.*

XIII. „ Ut nonnisi qui in eadem Ecclesia militarunt, ad majores gradus promoveantur, & non aliundè petiti.

XIV. „ Nè promoti ad Episcopatum indecentia obsequia exhibeant Magistratibus: nimirùm, nè obviam prodeant procùl ab Ecclesiis suis; non se dimittant ab equis, vel mulis, vel procidant & adorent; nec intrent ad Principes horâ prandii, ubi indebita persolvant obsequia, sed veneratione digni habeantur, & qui liberè errantes Principes valeant redarguere.

XV. „ Vetantur omnes decimoquinto Canone alienare Cimelia Ecclesiæ, ornamenta scilicet, Possessiones vendere, vel dare in Emphyteusim.

XVI. „ Decimosexto Canone vehementer prohibetur sacrilegus ille usus à Michaele Imperatore introductus, quo Laici lusus causâ, sacra indumenta gestarent Sacerdotum; de quo sæpè superiùs gravissimis pœnis ejus criminis reos afficientes.

XVII. „ Decimusseptimus sancitur Canon, quo Patriarcharum jura in convocandis Metropolitanis illibata servari vult; execraturque sancta Synodus, omnes dicentes, invalidas esse Synodos, quibus non intersit persona Principis; monens, ut non intersint, nisi Conciliis œcumenicis Principes.

XVIII.

XVIII. Inde statutum est, ut privilegia
„ Ecclesiarum conserventur.
XIX. „ Utque visitationes Ecclesia-
„ rum sinè omni avaritiæ suspicione per-
„ agantur.
XX. „ Itidèm, nè sibi jus dicat Episco-
„ pus in rebus Ecclesiasticis.
XXI. „ Vigesimusprimus autem sanci-
„ tus est Canon de exhibendo honore & re-
„ verentiâ omnibus Patriarchis, præcipuè
„ verò Romanæ Ecclesiæ Summo Pontifici,
„ de quo speciatim ista: *Neminem debere*
„ *conscriptiones contrà Sanctissimum Papam*
„ *senioris Romæ, ac verba complicare, atque*
„ *componere sub occasione, quasi diffamatorum*
„ *quorundam criminum, quod nuper Photius*
„ *fecit, & ante Dioscorus*.
XXII. „ De Summorum Sacerdotum
„ electione, promotione, & consecratione
„ Episcoporum.
XXXIII. „ Insuper statutum, à rebus &
„ personis, & sacris Actionibus alienæ Diœ-
„ cesis quemlibet abstinere debere.
XXIV. „ Item illud: Nè Archiepisco-
„ pi per alios suas Ecclesias curent Suffra-
„ ganeos.
XXV. „ Nè qui hactenùs adhærentes
„ Photio Episcopi consecrati à Methodio,
„ sivè Ignatio, etiam si resipiscant, spem ul-
„ lam habeant restitutionis Episcopatus.
XXVI. „ Insuper, ut beneficium appel-
„ lationis ad majores Sedes sit cuique Cleri-
„ co liberum.
XXVII. „ Ultimo verò loco definitum,
„ nè Episcopi pallio utantur, nisi loco &
„ tempore congruo; & nè Monachi ad Epi-
„ scopatum assumpti, Monasticum Habitum
„ deponant. *Hactenus Anastasius in notis ad hunc Synodum*.

491 His ergò statutis & comprobatis, recitatus est terminus hujus sanctæ Synodi, in quo factâ commemoratione septem præcedentium œcumenicorum Conciliorum, eorumque adhibitâ confirmatione, ac damnatis atque anathematizatis hæreticis, in præfatis Synodis jam anathematizatis, iterùmque damnato Photio, ac in eum repetitâ sententiâ; novis etiam Manichæis & Iconomachis pronunciato anathemate, consentiente & cunctâ recitata approbante universâ sanctâ Synodo, finis impositus est ei. Et posteà, cùm Basilius Imperator binas ad Episcopos & Laicos orationes recitasset, quarum primæ initium: *Licèt manifestè laboraverit Sanctitas vestra*. Secundæ verò: *Multam quidèm vexationem*, Actis Synodicis in quinque discretis voluminibus subscripserunt; & nolente Basilio primo loco subscribi, sed potiùs post universos Episcopos, exemplo Constantini Theodosii, atque Marciani, rogatus à Patribus, subscripsit post Apostolicæ Sedis, & Orientalium Ecclesiarum Patriachalium Legatos. Deindè datæ sunt Literæ Encyclicæ, quarum initium: *Exultate Domino adjutori nostro*; aliæ quoquè literæ, nomine ejusdem Synodi, incipientes: *Opportunum est cum sapientissimo Salomone*, datæ sunt ad Hadrianum Papam, cui pariter scripsit Basilius unà cum filiis compendiosam Epistolam, initium habentem: *Diligentibus Deum cooperari omnia in bonum*.

492 Cæterùm, ut habetur in Hadriani vita, non videtur in ea Actione; Patres subscripsisse, sed fortè posteà; Auctor namque illius vitæ Anastasius, vel quisquis sit, hæc scribit: „ Deniquè gestis salubriter omnibus,
„ quæ in decem Sessionibus Synodi textus
„ complectitur, Legati Sanctæ Romanæ Ec-
„ clesiæ textum Synodi, nè quid græca le-
„ vitas falsum in eam congesserit, Anastasio
„ Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Bibliothecario
„ (qui tunc temporis pro causa Ludovici Se-
„ renissimi nostri Augusti cum Suppone Ar-
„ chiministro post eos Constantinopolim,
„ divinâ, ut creditur, dispensatione, perve-
„ nerat) subtiliter inquirendum, antequàm
„ subscribant, committunt. A'quo, quia
„ in utrisque linguis eloquentissimus existe-
„ bat, studiosissimè perscrutatus, omne, quod
„ ad laudem Serenissimi nostri Cæsaris San-
„ ctissimus Dominus Hadrianus Pontifex in
„ Epistola sui decessoris, Arsenio Episcopo
„ imminente, adjecerat, resecatum inveniunt.
„ Quapropter Epistolam Sedis Apostolicæ,
„ fraudolenter corrosam, summis clamori-
„ bus conqueruntur, fatentes se nullo modo
„ Synodalibus Actionibus subscripturos, nisi
„ totius Epistolæ integritas gestis synodicis
„ jungeretur. Hoc modo Romanis certan-
„ tibus, Græcis verò non esse in Synodo de
„ laude Imperatoris, sed solius Dei tractan-
„ dum altisonè respondentibus, nomenque
„ Imperialis nostro Cæsari penitùs invidenti-
„ bus, tandèm ad hoc usque perventum est,
„ ut interpositâ conditione voluntatis Apo-
„ stolicæ, diffinitis sententiis minùs finitè
„ subscriberent, ità legentes: *Ego ille vices*
„ *agens Domini mei Sanctissimi & universalis*
„ *Hadriani Papæ in hac sancta Synodo præsi-*
„ *dens usque ad voluntatem ejusdem eximii*
„ *Præsulis, ad omnia, ut superiùs legitur, con-*
„ *sensi, & manu propriâ subscripsi*. Hactenus ille. Et quidèm ità subscripsisse in ipsis Actis apparet.

493 Accidit quoquè, ut jam synodicis subscriptis Actis, quidam Græcorum, annuente Imperatore, suffurati fuerint complures Libellos satisfactionis ab Episcopis, juxtà formulam Hadriani, exhibitis: Cujus rei causâ conquesti Apostolicæ Sedis Legati, tandèm Anastasii operâ eos recuperarunt; Ità Auctor vitæ Hadriani, inquiens: „ His
„ expletis, quidam Græcorum Imperatorem
„ conveniunt, & Constantinopolitanam Ec-
„ clesiam per oblatos Libellos in potestatem
„ Romanam redactam, flebiliter conqueruntur,

„ tur, & dubietate subscriptionum, omnia, „ quæ in Synodo decreta fuerant, revolvenda, cunctaque recidivis erroribus confundenda fatentur; & nisi Libellos reciperent, libertatem pristinam se non posse recipere fingunt. Et illicò quidam Libellorum à Custodibus, quoniam excellentiorum Episcoporum Libellos Legati Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, futurorum præscii, prorsùs occuluerant, defraudantur. Ac per hoc incredibiliter consternati ipsi Legati, Supponis Archiministri, & Anastasii disertissimi Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Bibliothecarii fidelissimis auxiliis innituntur. Quibus diverso modo, non finè magno labore periculis imminentibus, Libellos quidèm vix tandèm recipiunt; sed Imperatoris iram pro nimia suæ districtione fidei vehementer incurrunt.

494 Tribus inde elapsis diebus, à subscriptione videlicet Synodalium Actionum, convenientibus Apostolicæ Sedis Legatis, Ignatio Patriarcha, atque Orientis Patriarchalium Sedium Vicariis in Palatio Principis, eo illos advocante, introducti sunt Michaelis Regis Bulgarorum Legati, qui salutatis Legatis Romanæ Sedis, ac literis commendatitiis Regis Michaelis ostensis, postularunt, ut auctoritate Apostolicâ definiretur, cui Ecclesia Bulgarica subjici immediatè oporteret, Romano scilicet Pontifici, vel Constantinopolitano Patriarchæ, ad hoc enim, audito Patrum conventu, se à Michaele Missos, fatentes. Respondentibus Legatis, se jam definisse in Synodo ea, propter quæ definienda fuerant missi. Circà verò præsentem quæstionem, aliter se non posse definire, quam jam definita erat; Ecclesiamque scilicet Bulgaricam Romanæ immediatè subdi Ecclesiæ, cujus operâ catholicam susceperat fidem, & à qua Sacerdotes mitti postulaverat. Reclamarunt Græci, asserentes, ab Imperio Græco Provinciam illam avulsam, Sacerdotesque Græcos in ea semper extitisse, ut etiam Legati Regii interrogati asserebant; proindèque omninò debere Ecclesiæ subjici Constantinopolitanæ: Hinc inter multa, Vicarii Orientales sententiam pronunciarunt in favorem Ecclesiæ Constantinopolitanæ, arridente Basilio. At reclamantes Apostolicæ Sedis Legati, Apostolicâ auctoritate, latam sententiam, nullam declararunt, ut pariter legitur in Hadriani vita.

495 Cæterùm Basilius, cui gesta Legatorum Apostolicæ Sedis displicuerant, simulavit tunc; eos tamen modico cum honore remisit. Undè Auctor vitæ Hadriani de illorum reversione hæc scribit: „ Sed Imperialis commotio, licèt spem fronte simularet, augumentum suscepit. Legatos tamen Sanctæ Romanæ Ecclesiæ ad prandium convocans, donis optimis decoravit, eosque Theodosio Spathario, non ea, qua congruebat sollicitudine, deducendi gratiâ commendavit, Acodyrcharium usque perducti, negligenterque finè ulla provisione dimissi. *Hæc ille*, qui inde subjungit ea, quæ in itinere sinistrâ passi sunt, inquiens: „ Post dies aliquot navigantes, in Sclavorum deducti manus, proh dolor! inciderunt, bonisque omnibus, ac authentico, in quo subscriptiones omnium fuerant, exemplari denudati sunt, ipsique capiti plexi fuissent, nisi ab his, qui ex illis aufugerant, sibi timuissent. Tandèm Apostolicis & Imperialibus literis ab exilio liberati, & undecimo Kalendarum Januariarum die, Indictione IV., Romam reversi, omnia, quæ superiùs diximus, coràm Sm̃o Summo Pōtifice, ac Proceribus retulerunt, nihilque aliud Scripturarum, quàm librum Actionis Ignatii, & Libellos, quos à Sclavis receperant, & reliquos Libellos, quos Supponi Administro, & Anastasio prudentissimo Bibliothecario Sanctæ Sedis Apostolicæ (cujus præscientiæ sollicitudine exemplar amissæ Synodi, quod sibi scribendum impetraverat, Ecclesia Romana suscepit, dudùm Constantinopoli commendaverant, ostendere potuerunt. *Hactenus ille*. Doluit Pontifex, & universa gemuit Ecclesia Romana, quòd taliter ab Imperatore dimissi fuerint Legati, & talia eis accidissent in itinere, prout scribit ipse Pontifex in Epistola data ad Basilium & filios, cujus initium est: *Lectis excellentis Imperii vestri literis*, què extat post Acta VIII. Synodi, in qua etiam admonet, nè Ignatius Patriarcha se ingerat in iis, quæ spectant ad Ecclesiam Bulgaricam, aliàs protestatur Ecclesiasticis censuris, se adversùs Ignatium processurum. Et quoniàm Ignatius in suis ad Hadrianum datis literis, incipientibus: *Lapis, qui de monte abscissus est*, de tribus interrogaverat, de quibus Apostolicæ Sedis Legati nihil definire voluère: nimirum, quid agendum de Lectoribus à Photio tonsis, cùm essent innumeri; quid de Paulo Cartophylace, an promoveri posset ad Episcopatum; & quid de Theodoro, qui licèt ordinationi Photii, plura tamen pro defensione ipsius tristia, & gravia passus fuerat. Pontifex in eadem, quam scripsit ad Imperatorem Epistola, rescripsit, standum esse definitis per Nicolaum decessorem suum, & per seipsum, nihilque immutaturum, neque declinaturum ad dexteram, vel Sinistram, & non esse apud se, est, & non est. Et hæc satis quo ad gesta in VIII. Synodo.

CA-

CAPUT XVI.

De VIII. Synodi auctoritate.

496 Conati sunt Græci Schismatici labefactare hujus sanctæ Synodi auctoritatem, atque proinde à numero œcumenicarum excludere. Et quidem Photius omnium primus in libro de Synodis, septem dumtaxat priores recenset, hac prorsùs omissa. Sed Nilus Metropolita Rhodi in Libello de Synodis Photio audacior, hac omissa loco ejus substituit Photius Conciliabolum. Et inde Joannes Zonaras, & Theodorus Balsamon in suis Canonum & antiquarum Synodorum collectionibus, eandem Latrocinalem Photii Synodum loco octavę reponunt. Denique Marcus Ephesius in Synodo Florentina sess. VI. initio disputans cum Juliano Cardinali, & postulatus, ut VIII. œcumenicæ Synodi Codicem exhiberet, respondit illum non habere, & si aberet nulla necessitate cogi ad exhibendum, quoniam nec œcumenicam fuisse fassus est, nec receptam & approbatam, quin potius per aliam Synodum celebratam sub Joanne Papa fuisse reprobatam, eique anathema dictum, & dici in Ecclesia Constantinopolitana; „ Nulla necessitate cogimur, „ *inquit*, ad connumerandum inter œcumeni- „ eas Synodos aliam Synodum, quę prorsùs „ non est approbata, sed potius reprobata. „ Nam Synodus hæc, de qua loquitur ve- „ stra reverentia, continet Acta adversùs „ Photium tempore Joannis Papæ & Hadriani. „ Postea celebrata est altera Synodus, quæ „ Photium restituit, & priorem Synodum „ abrogavit. Hæc Synodus, quæ octava „ etiam est appellata, facta est sub Joanne Pa- „ pa; cujus Joannis, inquam, Papæ extant „ pro Photio Epistolæ. Porrò hęc Synodus „ egit etiam de Symboli additamento, di- „ gnumque censuit, quod penitùs expunge- „ retur. Arbitramur autem vos, nec Syno- „ dum, nec Epistolas Joannis Papæ ignorare. „ Cùm igitur Acta illius Synodi rescissa sint, „ justum non est illam quærere, sed potius „ quæ post illam est celebrata. Itaque ex eo „ tempore ad hunc usque diem in Magna „ Constantinopolitana Ecclesia, ità legitur: „ Omnibus quæ adversùs Sanctos Patriarchas „ Photium & Ignatium, scripta vel dicta „ sunt, anathema. *Hactenus Ephesius*.

497 Cum itaque Græci in confirmationem sui Schismatis, hæc & alia mentiantur, nostrum erit demonstrare Sanctam VIII. Synodum œcumenicam nedum fuisse, verum & ut talem habitam, & ab omnibus Catholicis receptam, frustrà contrarium jactantibus Schismaticis. Et quidem Anastasius in primia Sanctæ Romanę Ecclesiæ Bibliothecarius, qui eam de Græco in Latinum vertit sermonem, Auctor illius temporis, & in ultima Actione sedit cum Patribus, in proœmio ad eandem Synodum, & œcumenicam appellat, & talem fuisse pluribus probat. *Facta est*, inquit, *igitur hæc Sacrosancta Synodus, anno Imperii Basilii pii Principis tertiò, quæ universos Patriarchales Thronos, sicut aliarum ulla in eorum locis servantibus Præsules habens, universalis non inconvenienter ab omnibus appellatur. Universalis est enim*. Id quod probat sequentibus rationibus.

498 „ Primò, *inquit*, quia Catholica fi- „ des in ea, & sanctæ leges, quæ non solùm „ à Sacerdotibus, sed & ab universis Chri- „ stianis, coli debent & venerari contra ho- „ stes earum, consona voce defenditur.

„ 499 „ Deinde, quia cum Christus in cor- „ pore suo, quod est Ecclesia, tot Patriar- „ chales Sedes, quot in cujusque mortali cor- „ pore sensus locaverit, profectò nihil gene- „ ralitati deest Ecclesiæ, si omnes illæ Sedes „ unius fuerint voluntatis, sicut nihil deest „ motui corporis, si omnes quinque sensus „ integræ, communisque fuerint sanitatis. „ Inter quas videlicèt Sedes, quia Romana „ præcellit, non immerito visui comparatur: „ qui profectò cunctis sensibus prę eminet acu- „ tior illis existens, & communionem, si- „ cut nullus eorum, cum omnibus ha- „ bens.

500 „ Tertiò, quia cum Photius tot ex- „ cessuum suorum morbo universam Eccle- „ siam maculaverit, universalis curatio ad- „ hibita est, ut totum curaretur, quod to- „ tum fuerat maculatum. Nam tantum hu- „ jus ambitionis pullulavit longè latèque te- „ meritas, ut mox Hierosolymis quidam lai- „ cus nomine Salomon, extemplò Clericus „ factus, sit ordinatus Antistes: quod nun- „ quam factum est etiam ab ipso Jacobo, qui „ primus illic Episcopus extitit; nisi post- „ quam Photius noviter in Clero plantatus, „ & confestim presul factus auditus est. Apud „ Constantinopolim autem nonnulli ex tunc „ laici etiam virtutibus operam tribuebant, „ tantum ut ad hanc sacram possent pertin- „ gere dignitatem: at ubi compotes fieri ne- „ quiverint, mox continentiæ frenis laxatis, „ in suis voluntatibus ire cœperunt, & quod „ non sanctitatis sed avaritiæ cultores existe- „ rent, protinus ostenderunt; adeout diver- „ sis modis à Romanis missis, horum quidam „ obtinere tentaverint, ne regula promulga- „ retur, quæ tunc de non repente sęcularibus „ in Sacerdotium provehendis, in hac eadem „ Synodo promulgata est.

501 „ Præterea penès Alexandriam, & „ Antiochiam in tantum radix hujus pestis „ excrevit, ut à tempore promotionis crebrò „ dicti Photii hactenùs evelli non possit. Nec „ fatendum creditur, quod tunc universalis „ jure diceretur, si pro fide celebrata consi- „ steret; cum & in hac nonnulla quæ ad fidem

per-

„ pertinent, sint definita, & in cæteris uni-
„ versalibus Conciliis multa disposita inve-
„ niantur, quæ ad fidei doctrinam non per-
„ tinent, quod non minus in fide, quàm in
„ legis prævaricatione peccent ex Concilio
„ Constantinopolitano Acta: quamvis non
„ minus in sanctas regulas, quàm in Catho-
„ licam fidem delinquatur, & Diabolus non
„ pro fidei pravitate, sed ob perversitatem
„ operum perpetuò maneat condemnatus.
„ Nam sicut unicuique sine fide impossibile
„ est placère Deo, ità & fides si non habeat
„ opera, mortua est in semetipsa: Ac per hoc
„ hujuscemodi fidei cultores, sicut scriptum
„ est, confitentur quidem se nosse Deum, fa-
„ ctis autem negant: Et ideò sicut rectæ fidei
„ sinceritatem maculantes, ita sanctæ regu-
„ lam justitiæ violantes, ab omninm sunt una-
„ nimitatis æquo libramine corrigendi, vel
„ certè justâ sententiâ puniendi: sicut è con-
„ tra non solùm rectæ fidei, verùm etiam san-
„ cti operis strenui custodes ab omnibus sunt
„ laudandi, & digna præmiorum Cœlestium
„ sorte ditandi. *Hæc ille*.

502 Et indè, inquiens, quo nomine hæc Synodus nuncupanda sit, subjungit, nec appellandam absolutè Synodum propter nominis universalitatem, neque absolutè dicendam Synodum universalem, quoniam septem aliis Synodis universalibus idem competit nomen: Nec pariter dicendam simpliciter Synodum Coostantinopolitanam, propter alias præcedentes Synodos Constantinopolitanas, nec quidem cum adjectione eniversalis, propter universalitatem aliarum: Nec denique appellandam octavam Synodum Constantinopolitanam œcumenicam, cum sit quarta Constantinopolitana: proindeque concludit, dicens: *Nuncupanda est ergò sine omni contradictione Synodus universalis octava; ut & appellatio, quam cum septem aliis Conciliis sortita est, non celetur, & nomen proprium, quod singulariter possidet, designetur*.

503 Nicætas porrò in vita Ignatii non diffitetur fateri hanc Synodum fuisse œcumenicam, & inter alias œcumenicas eam recipere, licèt doleat quod in contumaces & schismaticos mitius, clementiusque quàm par erat, actum fuerit. Relatis namque compendiosè hujus Synodi gestis, ait: „ Hic ego mihi
„ Synodum jure quodammodo reprehensu-
„ rus videor: reprehendam autem, & fi for-
„ tasse audaciùs hoc ipsum judicium. Actio-
„ nes enim omnes & definitos in ea Canones,
„ perinde ac in aliis septem œcumenicis Sy-
„ nodis, ità in hac quoque ut Sanctos, & à
„ Spiritu Sancto dictatos valdè probo, ad-
„ mittoque. Hoc tantùm in hac octava non
„ laudo, non quod (ut aliqui censent) gra-
„ viùs commota, duriùs in reos decreverit;
„ sed contra potiùs reprehendenda forsitan sit
„ apud æquum arbitrum, quod multo cle-
„ mentiùs, quàm oportebat judicarit.

504 in Libello pariter synodico apud Labæum tom. VIII, Concil. pag. 1509. recensetur hæc Synodus sub nomine œcumenicæ:
„ Synodus œcumenica VIII., *inquit*, Con-
„ stantinopoli celebrata; anno tertio piissi-
„ morum Imperatorum, Basilii & Constanti-
„ ni: in qua præsentibus Donato & Stepha-
„ no Episcopis, & Marino Diacono, locum
„ tenentibus Hadriani Archiepiscopi Senioris
„ Romæ, in locum pristinæ dignitatis resti-
„ tutus est Ignatius: estque judicatum nefa-
„ ria occupatione solium Patriarchæ tenuisse,
„ & restituendum esse Ignatium. Tum &
„ execratione damnatus Photius: & hoc de-
„ cretum factum est; consecrationes & pro-
„ motiones Episcoporum, Clericorum ele-
„ ctione ac decreto, & Episcoporum fieri
„ Collegio debere, hæc sancta & universalis
„ Synodus definit & statuit: atque jure pro-
„ mulgavit, neminem Laicorum Principum
„ vel potentum, semet inserere debere electio-
„ ni vel promotioni Patriarchæ, vel Metro-
„ politani, aut cujuslibet Episcopi. *Hactenus ibi*.

505 Et ex eodem Libello Græco Latino, apud eundem Labæum pag. 1510. inter alia hæc leguntur: „ Interim dum ista peragun-
„ tur, & Michaele Imperatore divino judi-
„ cio vita functo, Basilius Christi amans,
„ Magnus Græcorum Imperator declaratur,
„ qui Divino Zelo incensus, ut è Christi Ec-
„ clesia omnia scandala eiicerentur, divinam
„ & sacram œcumenicam Synodum in Urbe
„ Constantinopolitana cogi mandavit: in qua
„ præerant præsidentes Hadriani Papæ Roma-
„ ni, Nicolaus enim ad Dominum migrave-
„ rat, locum tenentes Stephanus, & Dona-
„ tus Episcopus, & Marinus Diaconus: Con-
„ stantinopolitanus Patriarcha Ignatius, Pa-
„ pæ Alexandrini locum tenebat Michael
„ Diaconus Chartophylax & Syncellus; An-
„ tiocheni Syriæ Nicolai, Thomas Tyri Epi-
„ scopus, Hierosolymorum Theodosii, Elias
„ Monachus Presbyter, & Syncellus: Basilius
„ & Constantinus piissimi Imperatores. Quæ
„ sancta Synodos sanctas, & œcumenicas se-
„ ptem Synodus, & à longinquo tempore in-
„ ter ipsas beatos Patres, præconiis instar de-
„ prædicans Nicolai, & Hadriani Papæ Romæ
„ synodica confirmavit, & Photium anathe-
„ mati tradens, quæ in ipsum, & per ipsum,
„ & ab ipso omnia facta tentataque justis Ec-
„ clesiasticæ traditionis diffinitionibus reje-
„ cit: & sic, ut Dei cultoribus addacet pe-
„ racta, in dextris sanctæ magnę Salvatoris
„ Christi Ecclesiæ partibus, quàm sapien-
„ tiam nuncupare didicimus, absoluta est.
Hæc ibi.

506 Deinde receptam hujusmodi Synodum & approbatam ab Hadriano II. constat ex ejus datis ad Basilium literis incipientibus: *Lectis excellentis Imperii vestri literis*, in quibus inter plura scribit: „ Satis enim nota sunt

„ quæ cum suo Auctore destruximus, & quę
„ construenda mandavimus. Ab illis quippe
„ Sacratissimis Constitutis, quæ vel Apo-
„ stolicæ memoriæ Prædecessor noster Papa
„ Nicolaus antea salubriter sanxit, vel nos
„ postea dispensatoriè protulimus, nulla mu-
„ tatione, vel motione discedemus, aut ad dex-
„ tram vel sinistram quoquomodo declinabi-
„ mus. Quæ videlicèt jam dudum probavit
„ Ecclesia, & immutilata servanda nuper ge-
„ stum universale Concilium statuit. Neque
„ enim nobis moris est, ut pro libitu proprio
„ paternis sanctionibus abutamur: quemad-
„ modùm quibusdam, qui apud vos summa
„ rerum Ecclesiasticarum gubernacula mode-
„ rantes, tunc Synodorum statuta, vel etiam
„ Apostolicæ Sedis decreta proferunt, cum
„ vel alios lædere, vel se juvare cupiunt: &
„ hæc tunc sub silentio tegunt, quando for-
„ tasse contra se, vel pro aliis proponerentur.
Hactenus Hadrianus.

507 Porrò cæteri Romani Pontifices hanc eandem Synodum cum cæteris œcumenicis anterioribus, semper se recipere professi sunt: Nam in formula professionis fidei, quam Summi Pontifices ante eorum consecrationem, emittere solebant, expressis verbis profitebantur se recipere octavam œcumenicam Synodum. Sic apud Gratianum in corpore juris dist. 16. cap. *Sancta octo*, ubi dicitur; „ Sancta octo universalia Concilia, primùm Nicænum, secundùm Constantinopolitanum; tertium Ephesinum, Chalcedonense quartum, & quintum item Constantinopolitanum; Item Constantinopolitanum sextum; Item Nicænum septimum; Octavum quoque Constantinopolitanum, usque ad unum apicem immutilata servare, & pari honore & veneratione digna habere; & quæ prædicaverunt & statuerunt modis omnibus sequi & prædicare: & quæcumque condemnaverunt, & ore & corde condemnare profiteor. *Hæc ibi*. Et etiam habetur apud Juonem par. 4. decreti, cap. 132. In præscripta porrò fidei formula emittenda pariter à Summo Pontifice ante ejus Coronationem, à Patribus Concilii Basiliensis in sess. 37. idem pariter habetur; nam sic se habet,

In Nomine Domine, Amen.
In nomine Sanctæ, & Individuæ Trinitatis Patris, & Filii & Spiritus Sancti.

508 „ Ego N. electus in Papam, Omnipotenti Deo, cujus Ecclesiam suo præsidio regendam suscipio, & Beato Petro Apostolorum Principi, corde & ore profiteor, quamdiù in hac fragili vita constitutus fuero, me firmiter credere & tenere fidem Catholicam secundùm traditionem Apostolorum, Generalium Conciliorum, & aliorum Sanctorum Patrum, maximè autem Sanctorum octo Conciliorum universalium, videlicèt primi Nicæni, secundi Constantinopolitani, tertii Ephesini primi, & quarti Chalcedonensis, quinti & sexti item Constantinopolitani, septimi item Niceni, octavi quoque Constantinopolitani, necnon Lateranensis, Lugdunensis, Viennensis, Constantiensis, & Basiliensis Generalium Cōciliorum, & illam fidem usq; ad unum apicē immutilatam servare, & usq; ad animam, & sanguinem confirmare, defensare, & prædicare; ritumque pariter Sacramentorum Ecclesiasticorum Ecclesiæ traditum, omnimodè prosequi & observare. Polliceor etiam fideliter laborare pro tuitione fidei Catholicæ, & extirpatione hæresum & errorum, reformatione morum, executione, & observatione decretorum Constansiensis, & Basiliensis Conciliorum, ac pace in Populo Christiano, Juro etiam prosequi celebrationem Conciliorum Generalium, ac confirmationem electionum, juxta decreta Sacri Basiliensis Concilii. Hanc autem professionem mea manu subscripsi & tibi Omnipotenti Deo, cui in die tremendi judicii redditurus sum de hoc, & aliis meis operibus rationem, pura mente super Altare offero, quàm in primo publico Consistorio solemniter repetam: Datum ut supra. *Hactenus formula professionis fidei*.

509 Et licèt Acta Concilii Basiliensis in plurimum fuerint reprobata, nec decretum de hac fidei professione à Romanis electis Pontificibus emittenda, sicut alia plura antecedentia constituta, receptum, aut in praxi redactum; attamen ex concepta formula satis constat VIII. Synodum communi sententia habitam & pro œcumenica fuisse receptam. Extat & antiquior formula professionis fidei emittenda ab iisdem Summis Pontificibus, quam recensent Antonius Augustinus in Epitome Juris Pontificii lib. v. titul. x. cap. 54. Baronius ad annum Domini DCCCLXIX. sub num. 59. Garnerus in libro Diurno Romanorum Pontificum, titul. IX. & Binius in notis ad hanc Synodum, relatus quoque à Labæo eodem tomo VIII. Concil. pag. 1492. Quam formulam nos supra par. 2. cap. 27. num. 837. per extensum recitavimus; in qua pariter Romani Pontifices cum septem Anterioribus Synodis, & octavam hanc se recipere profitebantur. Cujus rei causa minimè dubitari potest, quin semper ab Ecclesia Catholica habita, & recepta fuerit inter œcumenicas.

510 Mentitus proinde est Marcus Ephesius in Synodo Florentina sess. VI. dùm fassus est, hanc Synodum, non solùm minimè œcumenicam fuisse, verùm & reprobatam à Joanne VIII. Testatur hoc in ipsa Florentina Synodo Act. VII. propè finem Andreas Rhodi, quem alii Colossensem dicunt, vir aliàs doctissimus, supplens quod omiserat in anteriori sessione Julius Cardinalis; nam, *inquit*: „ Ad illud

verò

„ verò quod dixistis ultimò; ut collecta po-„ sterior Synodus condemnaverit Synodum „ octavam; dico videri hoc omninò impro-„ babile; neque enim improbabilibus ratio-„ nibus ostendetur oppositum, quod illa Sy-„ nodus damnaverit: neque enim præerat Ro-„ manus Pontifex, aut alius loco ejus: quod „ si esset, aliqua certè apud Latinos etiam „ illius Synodi esset memoria: mirum enim „ Romanam Ecclesiam in pluribus aliis accu-„ ratâ utentem diligentiâ in conscribendis & „ memoriæ mandandis anteactis omnibus, „ rem hanc adeò necessariam, tamque magni „ momenti præteriisse. Ad hæc: si, ut dici-„ tis, in illa Synodo auctoritate Joannis Pa-„ pæ ablata est, & cautum ne particula illa „ caneretur; qua de causa, non hoc ipsum „ statuit eo tempore idem Summus Pontifex „ in ipsa Romana Ecclesia? *Hæc & alias Andreas ibi*.

511 Deinde constat ex literis Joannis VIII. datis ad Photium, & aliis datis ad Imperatores Augustos, solùm approbasse quæ acta erant in Photiana Synodo circa ejusdem Photii restitutionem; protestante Pontifice, quod si quid in ea actum fuerit contra suam perceptionem, se non recipere, quin nullius firmitatis existere judicare: unde in ea quæ est. 250. Epistola ad Photium data, *ait*: „ Nam „ & ea, quæ pro causa tuæ restitutionis, syno-„ dali decreto Constantinopoli misericordi-„ ter acta sunt, recipimus. Et si fortasse no-„ stri Legati in eadem Synodo contra Aposto-„ licam præceptionem agerunt, nos non re-„ cipimus, nec judicamus alicujus existere „ firmitatis. *Hæc ibi*. In alia porrò, quæ est 251. data ad antefatos Imperatores Augustos, pariter in fine similia scribit, inquiens: „ Nam & ea, quæ pro causa restitutionis Pho-„ tii Patriarchæ, synodali decreto Constanti-„ nopoli misericorditer acta sunt, recipimus. „ Et si fortasse nostri Legati in eadem Syno-„ do contra Apostolicam præceptionem ege-„ rint, nos non recipimus, nec judicamus „ alicujus existere firmitatis. *Hactenus Joannes*. Sed cum infra suo loco hac de re uberiùs agendum sit, satis pro modo.

512 Adversatur porrò huic Synodo Joannes Launojus part. VIII. in ea, quam ad Franciscum Bonum dedit Epistola, ex eo quod Florentina Synodus, quæ primum in lucem prodiit habuerit præfixum nomen VIII. Synodi, quod si Florentina, quæ fuit œcumenica in octavo reposita est œcumenicarum Synodorum ordine, sequitur ab hoc numero exclusam eam, quæ celebrata fuit in causa depositionis Photii, atque Ignatii restitutione: Verba Launoii sunt: „ Tacère non possum „ Florentinam Synodum, quæ ex Latinis, & „ Græcis Antistitibus conflata est, alia pro-„ videntia gubernatam fuisse. Hæc enim Sy-„ nodus sub nomine VIII. Synodi cùm pri-„ mùm in lucem prodiit, Græci & Latini, „ qui aderant, & qui eam typis mandarunt, „ nec Synodum, in qua depositus est Photius, „ nec aliam Synodum, in qua Sedi suæ red-„ ditus est Ignatius, ut octavam agnoscunt: „ qua non agnita, haud mirum est Græcos, „ & Latinos illos, octavæ Synodi Præsulem „ nullum agnovisse. *Hæc ille*.

513 Eandem pariter Synodum octavam infirmare conatus est Aimonius quidam Monachus, si talis fuit, quoniam non certò constat quis fuerit, apud Pithæum in præfatione ad Micellam historiam, & in Annalibus Bertinianis: eo quod afferat in ea, contra priora sanctarum œcumenicarum Synodorum constituta, de veneratione & cultu Sacrarum Imaginum, plura decreta fuisse: „ Hadrianus „ Papa, *inquit*, secundùm quod Nicolaus „ decessor ejus disposuerat, missos suos, Do-„ natum scilicèt Ostiensem Episcopum, & „ Stephanum Nepesinum Episcopum & Ma-„ rinum Diaconum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, „ ad Basilium Imperatorem & ad filios ejus „ Constantinum, & Leonem Augustos, Con-„ stantinopolim direxit: cum quibus, & Ana-„ stasius Bibliothecarius Romanæ Sedis, utri-„ usque linguæ peritus, perrexit; & Synodo „ congregata (quam octavam universalem „ Synodum illùc convenientes appellarunt) „ Exortum schisma de Ignatii depositione, & „ Photii ordinatione sedaverunt, Photium „ anathematizantes, & Ignatium restituen-„ tes. In qua Synodo de Imaginibus adoran-„ dis, aliter quam Orthodoxi Doctores ante „ definierant, statuerunt; quædam etiam pro „ favore Romani Pontificis, qui eorum votis „ de Imaginibus adorandis annuit; & quæ-„ dam contra antiquos Canones, & contra „ ipsam Synodum constituerunt, sicut qui „ eandem Synodum legerit, pateuter inve-„ niet. *Hæc ille*.

514 Denique, quidam alii adversùs præfatam sanctam Synodum producunt inconstantiam Catholicorum Scriptorum, non uniformiter de ea scribentium, tam circa personas, quàm circa ipsas Synodos de Photio & Ignatio habitas, confundentium duas in unam. Item proferunt exiguum numerum Patrum, qui ei interfuerunt, non sufficientem ad hoc ut una Synodus nomen mereatur œcumenicæ, &c.

515 Ad primùm dicimus verum esse Synodum Florentinam sub nomine VIII. Synodi primùm in lucem prodiisse operâ Abrahami Cretensis sua quidem spontè, nullo interveniente Concilii decreto: & qua de causa, nescitur: nam certum est, quod Synodo Florentinæ nullo pacto competere potest nomen octavæ Synodi, etiam si excluderetur VIII. Constantinopolitana, quoniam satis constat post septimam Synodum, & ante Florentinam diversas alias celebratas œcumenicas Synodos. Hinc Baronius ad annum Domini DCCCLXIX. sub num. 64. hæc habet: „ Cum au-

„ autem hoc statu de octava Synodo oecumenica comprobata, & nunquam rescissa, „ monstrata Acta illa Concilii Florentini remansissent, magnâ Interpretis temeritate „ & audaciâ, sicut & imperitiâ factum est; „ (fuit is Abraham Cretensis) ut eidem Concilio Florentino inditum illud sit nomen, „ ut octava Synodus nominetur, cùm id factum decreto ipsius Synodi dici non possit, „ sicut nec debuit; cùm nulla ratio subsit, ut „ illa dici queat octava, cum locum in ordine numeri vendicante sibi hac ipsâ legitimâ octavâ, eâdemque oecumenicâ celebratâ sub Hadriano, dictâ jure Constantinopolitanâ octavâ, quam, ut audisti, unà „ cum aliis oecumenicis profiteri solerent „ omnes electi Romani Pontifices consecrandi, ut antiquata nullo modo dici possit „ quae per singulos successores Romanos Pontifices solemni ritu, professione fidei innovaretur. Cùm igitur nec in Florentinae „ Synodi Decretis, vel Actis, nec in Eugenii Papae Diplomatibus de ipsa datis, Concilium illud octavum ut dicatur, cautum „ aliquo modo inveniatur, Interpretis Abrahami explodenda omninò, penitùsque temeritas est, qui eidem octavae Synodi nomen perperàm indidit. Cùm alioqui, & si „ haec, de qua agimus, octava Synodus (quòd „ dicere sacrilegium est) fuisset abolita, adhùc tamen nec Florentino Concilio illa „ nota numeri competit, ut dicatur octavum, cùm plures aliae ante ipsum celebratae inveniantur Synodi oecumenicae. *Hactenus Baronius*. Levi ergò fundamento utitur Launojus pro infirmanda octava Synodo.

516 Ad secundum verò Matthaeus Raderus in Scholiis ad hanc octavam Synodum, Aimonium illum, vel quisquis sit Auctor, fuisse Iconomachum & sacrilegum, atque impudentissimum mendacium esse, in octava Synodo aliter de sacris Imaginibus decretum esse, quàm anteà Orthodoxi definierint: *Qui enim erant illi orthodoxi*, inquit, *huic Monacho, nisi Iconomachi & Iconoclastae? Nonnè idem est definitum in octava Synodo de Imaginibus colendis, quod anteà in secunda Nicaena, quae fuit septima oecumenica, quam Romana semper, & Graeca aequè catholica, ac schismatica Ecclesia sacrosanctam habuit, erat definitum?* Hactenùs Raderus; idem & Baronius tradit, asserens, hunc Aimonem fuisse unum ex illis Gallis, qui negabant cultum sanctarum Imaginum.

517 Auctoribus porrò variantibus, meritò est ignoscendum, ait Raderus, cùm hactenus codicibus & exemplaribus octavae Synodi caruerint, cùm tot praesertim in una causa Concilia, quae octavum sibi nomen usurpabant, fuissent habita. Tametsi in re erret nemo, sed in numero duntaxàt Episcoporum, omnes enim fatentur, illam esse legitimam, qua restitutus est Ignatius, & Pseudopatriarcha Photius dejectus; Sed Photianum illud sacrilegum sub Joanne VIII. celebratum, à Photio corruptum multis imposuit, cùm exemplaria adhùc deessent, & titulus esset speciosus. Subjungit inde, inquiens: „ Ego sanè simùl ac Graecum Codicem illius Photiani Concilii legi, tuli damnationis in „ illum sententiam, quòd statim animadverterem plurima in illo penitùs corrupta, „ repugnare priori oecumenicae Synodi octavae; eàque de re ad Jacobum Gretserum, „ priusquàm decimus Tomus Annalium Baronii appareret, perscripsi; Sed nimirum „ improbissimus Photius has, huic octavę Synodo oecumenicae, legitimae, ac germanae, „ tenebras offudit, quas ingressi posteà Schismatici Photiani, pro luce coluerunt, cùm „ illud in sua Ecclesia dictum celebrarent: „ *Quaecumque in Sanctos Patriarchas Ignatium, & Photium scripta, vel dicta sunt*, „ *anathema sunto*. Hoc Schismaticorum fuit anathema, non Catholicorum. *Hactenus ille*.

518 Circà verò paucitatem numeri Episcoporum, responderi potest cum Anastasio, apud Baronium ad praecitatum Annum, dicente: „ Non te scandalizet subscribentium „ paucitas, quià dùm Photius diù tyrannidem exercuisset, & penè omnes à piis „ decessoribus suis sacratos deposuisset, & „ in loca eorum, fautores suos tantummodò „ provexisset, quorum nullus in hac Synodo „ receptus est; isti soli ex priorum Patriarcharum consecratione superstites sunt in„ venti. Verùm quotquot sub Nicolao, & „ Hadriano Sanctissimis Pontificibus Episcopi fuerunt, huic Synodo consenserunt, licet haec paucitas illi gregi pro sui justitia „ comparetur, cui Dominus dixit: *Nolite* „ *timere pusillus grex*. Haec Anastasius; & subdit Baronius sub num. 58. *Ità planè sancta, quae in Spiritu Sancto congregata est Synodus, pura atque sincera, non affectans numerosam Episcoporum subscriptionem, ut Photius, qui, quae voluit, apposuit suis conventiculis mentita nomina Episcoporum*. Et haec satis de VIII. oecumenica Synodo.

CAPUT XVII.

De gestis Photii post Synodum, ejus literis, atque exilio, & de Hadriani Papae obitu.

519 Absolutâ Synodo, Photius, licèt execratus, damnatus, atque anathematizatus, impoenitens, & pertinax, ad maledicta animum convertit, & sanctam oecumenicam Synodum, à qua justissimam damnationis sententiam acceperat, contumeliosis affecit verbis, ut in ejus Epistola da-

data ad Michaelem Metropolitam Mytilenum apparet, quæ ità se habet.

Photius Michaeli Metropolitanæ Mytilenæ.

520 „ Quemadmodùm Discipulos Domini, dùm Judæorum conciliabolum, Christo exosum, è sua Synagoga ejecit, ipsos eò magis Præceptori suo & Domino junxit, & chariorem illis effecit; ità etiam nunc isti Judæorum, qui nos Apostolorum æmulos è Synagoga ejecerunt sua; Nos quidèm divinis illis Apostolis Divini Verbi spectatoribus magis conjunxerunt & applicuerunt; malorum enim communio & consortium perspicaciorem reddidit & arctiorem tùm vitæ, tùm fidei conjunctionem: illi verò contrà seipsos ab Apostolorum doctrina, & à nostra recta fide, quinimmò à Christianorum nomine & conversatione suam ipsorum sortem miserè & perditè omninò segregarunt, & se unà cum Judæis præcipites dederunt, quos sunt imitati quod ad Christi necem & interitum pertinent. *Hactenus Epistola*, apud Baronium ad Annum Domini DCCCLXX. sub num. 53.

521 Intereà Imperator timens, nè Photii adhùc in sua perseverantis perfidia, in Regia Urbe præsentia, satis ex ante actis expertus, novos excitaret tumultus, & Ecclesiæ illins status iterùm turbaretur, prudenti inito consilio, pessimum atque obstinatum hominem in exilium amandari jussit; indeque complurla, dura, asperaque in amicos, affines, eosque, qui illius adhærebant pravitati, excercère fecit; compluribus quoquè illorum in exilium deportatis: Itemque omnia illius gesta rescissa sunt, Ecclesiæ ab ipso consecratæ, velut ab indigno Sacerdote, profanatæ & dirutæ sunt, atque in illius odium plura infesta, turbâ ipsâ populari tumultuante, sunt patrata. De quibus conqueritur Photius, & qui duriora injustè egerat in sanctissimum Patriarcham Ignatium, justa adversum se acta sustinere minimè patitur; quapropter dolens & merens, scripsit ad Michaelem Protosphatarium sequentem Epistolam.

Photius Michaeli Protosphatario.

522 „ Corpus morbis, animus passionibus, tota vita obrectationibus hominum afflicta est. Amicorum incommoda sollicitant, servorum cruciatus, plagæ, captivitates, consanguinei gravibus minis districti, rerum necessariarum privationes, direptiones librorum, vastationes sacrarum ædium, quas propitiatorium scimus, item psallentium, legentium, in omnibus Divinis ministrantium. In omnes domus acerbæ sententiæ & decreta, nè quisquam appropinquet, ut ad nos veniat. Quid commemorem quotidianas quæstiones, ac disceptationes & judicia & damnationes, ubi nec ullus testis, nec Judex, nec accusator quidèm non solùm in nos, sed etiam in amicos, & cognatos, & famulos, in omnes deniquè, in quos irruit meditatio, studiumque, & excogitatio in perniciem nostram? Quòd si defecerunt scrutantes scrutinio, hoc nec illorum sententiæ est, nec nostræ virtutis, sed profundæ, & excelsæ humanitatis Dei, ex qua sola pendemus, & in qua salus hujus vitæ jactamur, tot tantisque obruti fluctibus pro cognatis, pro amicis, pro famulis, pro psallentibus, pro omni consolatione humana. Quid? Milites, & Custodia, & Tribuni, & Vicarii, & Cohortes militares circumsident. Quomodò igitur anima tot malorum falcibus dirempta, è corpore non erupit, & fugit? Hoc & nos in consilii inopiam, anxietatemque redigit. *Hactenus Photii Epistola.* Scripsit & aliam ad Tharasium fratrem perbrevem Epistolam ad hunc modum.

523 „ Calamitatis vigor nunc est, ac malum gliscit, nec ullum est præter Deum, ac illam spem, solatium. Insidiæ verò & minæ, & terrores leviora ostendunt, quæ anteà experti sumus. Quis horum finis? Mors fortasse, quam ipsi in nos parturiunt, vel eos ab ulciscendo, ac puniendo, vel nos ab ærumnis abducens. *Hæc Photius ad Tharasium.* Sed & ad Joannem Heracleæ Episcopum eâdem de causa exilium patientem, fecit hujus tenoris literas.

524 „ Lamentaris tuas res, quòd ignoras nostras. Quòd si ea, quæ perpetimur, scires, quæque certamina quotidiè subimus, desinere puto tuas enumerare, ac deplorare calamitates; Nam & ingentes tonitruum sonos, postquàm auribus majores fragores inciderint, sinè molestia, magis quàm ante ferre assuevimus. Quid igitur facere oportet, nisi toleranter cum his, quæ acciderint, conflictari? Accuratè scientes, sicut quidèm divinæ, sacræque literæ testificantur, quòd hæc vita non est bravlorum, ac præmiorum, sed certaminum, laborum, luctarum; honores, & coronas ac fruitionem illic quærere consuevit: Illic (nisi hoc dicere magnum est) Dei benignitate inveniemus. *Ità Photius*; qui & ad suos Monachos, quos aliorum calamitas in solitudinem redegerat, literas fecit, Arsenio directas, quibus valdè eos reprehendit secessione, & fugâ, & quasi ad omnia inutiles declarat, scribens ad hunc modum.

Pho-

Photius Arsenio Monacho, & quietam vitam agenti.

525 „ Quid scribam? Evanuit oratio, „ evanuit hominum virtus, evanuit etiam „ in Deum fiducia, & virorum illorum deserta est jam vita, & inopiâ laborat, qui „ supernam providentiam ad hæc, quæ in „ terris aguntur prospicienda, alliciant. „ Evanuit tandèm justitia, sed quomodò id „ dicere valeam? Nollem enim hoc ipsum „ affirmare, quòd ipsa dormit iniquitas. Etenim valdè tumet, & legum neque divinarum, nec humanarum ulla est ratio. Homines verò, qui veterem illam virtutem „ sectantur, quoscumque vel vincula, vel „ carceres non detinent, vel exilia, vel deportationes, in montibus seipsos abdentes, „ quasi prætextu quodam hac communi calamitate utentes, ipsi quidèm longissimè ab „ hujus Mundi tempestatibus absunt, & nullum eorum, qui in ipso naufragium patiuntur, & undis merguntur, curam habent. Nec enim manus suas ad Deum erigunt, ut ipsum placent, nec illud unà „ cum Moyse loquuntur: *Aut dimitte eis hanc noxam*, & quæ sequuntur voces mirabilis charitatis, & fiduciâ plenæ; neque „ solutionem malorum intolerabilium, quibus ipsorum cognati opprimuntur, à Deo „ postulant. Si autem ego mentior, cùm „ hæc affirmo, vestrûm erit me arguere, sicut „ meum adduci, ut credam, & libenter errorem meum fatear, dummodò æterna sequatur lætitia. *Hactenus Epistola.*

526 Deindè admodùm superbè, licet in eodem exilio constitutus, scripsit ad Paulum quondàm Cæsareæ Archiepiscopum suę olim communionis, alienum tunc ab eo, qui pœnitentiâ ductus, oblato Libello, ad Catholicorum Castra confugerat. Scripsit quoquè & ad Gregorium Syracusanum, quater jam excommunicatum, cui & pro justitia se pati fatetur, in nullo peccante, Ecclesiamque Dei diram tunc pati persecutionem, se & suos pro Christo talia perpeti. Sed accipe primum, quam ad Paulum dedit.

Photius Paulo quondàm Archiepiscopo Cæsareæ in apostasium lapso.

527 „ Arcadiam à me petas, diceret aliquis, qui proverbiis & dicteriis delectatur, „ & valdè meritò: *Ego verè tibi dabo non ea, quæ ex curru*, ut fertur proverbio; neq; illud „ Scytharum dictum: sed potiùs quæ veritas „ dicere consuevit. Quòd scilicet, malus „ fuisti amicis, & divini dogmatis proditor, „ & tuæ confessionis hostis. Deindè quæris: „ quanam de causa pii homines te, ut impium aversentur; neque communi & consuetâ salutatione te dignum ducant. Ob „ qualem te (ut par est) dicam? Metuunt. „ non immeritò, vel per salutationem tuis „ pravis operibus homines tecum communicare. *Hæc ille*, valdè astutè fingens, se priùs à Paulo literas accepisse, quas nunquàm acceperat. Sed quid scribat ad perfidum Gregorium, videamus.

528 „ Quæ ad consummationem Ecclesiæ Dei, *ait*, vestra sacerdotalis agit sanctitas, in his mediocritas nostra jam pridèm, atque ab initio vobiscum sentit. Itaquè non indigetis de his assiduâ commonefactione, maximè verò nunc, cùm clariùs „ quavis voce, & perfectiùs nos invicem de „ rebus nostris edocent, inque unam, eandemque adducunt sententiam, tùm communis ob Christum persecut[illegible], tùm communia, atque inaudita & omnibus sæculis „ inenarrabilia mala, in quibus decertare „ propter Dominicorum mandatorum conservationem, & custodiam nobis precipitur. „ Intende igitur, & prosperè procede, manus „ imponens, & sacra perficiens, Gregem „ Christi augens, ac multiplicans, veneranda „ Templa extruens, & consecrans, præsertim „ his temporibus, in quibus & Sacerdotes, „ & Sacerdotium ex parte quidèm illorum „ ter infidelium conticuit, atque ex hominibus sublatum est. Solitudo & vastitas „ Romanam Rempublicam occupat pro Superiore Ordinis pulchritudine. Res Christianorum à fundamentis eversæ sunt. Quibus quis alius Jeremias dignè ingemiscat? „ Quis suis lamentationibus possit tantæ solitudinis tragicæ explicare, & ostendere „ magnitudinem? Sed hæc quidem etiam tacendo clamant. Tu verò mihi alioquì vale; „ & pro nostra mediocritate ora. *Hæc ad Gregorium Photius.*

529 Cùmque intereà temporis contigerit Civitatem Constantinopolitanam gravi concuti terręmotu, Photius occasionem est aucupatus, afferendi, talia propter nuper adversùm se, suosque injustè acta evenisse; proindèque Deo maximas gratias reddi de suo debere exilio, quasi ob id eum permiserit Deus exulare, ut sicut innocens Loth subtractus ab Angelo ab incendio Sodomæ, ipse à ruina subduceretur periclitantis Civitatis: de qua re literas fecit ad Gregorium Diaconum & Carthularium, ità scribens.

530 „ Si qua laudum, si qua gratiarum „ actio jam ego ex tota anima dedico Deo, „ quòd me talibus temporibus hominibus „ præesse non concessit, nè oculis cladem incomparabilem & incessabilem viderem, ubi „ sepulchrum est pro Civitate Constantini „ solium, lamentatio verò pro psalmodia, „ non solùm Domos, sed etiam Ecclesias tenet, illis quidèm totis ad solum usque „ eversis, spectaculum miserabile, & ad enarrandum fide majùs, his verò ex magna parte dirutis; ut nullam vim, & casum majorem

„ rem superare potuerint; utque ipsa etiam „ terra intollerabili motu, & quassatione in „ multas partes crepuerit, & omnes à sæcu„ lo Civitatis clades magnitudine malorum „ vicerit. Non enim meos casus tantùm in„ tueor, ut eos mea cura, & solitudo respi„ cit. Cùm verò trepidare necesse erat, ob „ quæ ab aliis precabatur, ac ob illorum ca„ lamitates amariùs ingemiscere, ac timere, „ nè quandò ob communia scelera & flagitia, „ commune cum aliis supplicium, cum ipsis „ videremur præesse, unà perferre damnare„ mur, quibus omnibus, non humana qui„ dèm, ut existimarunt, consilia, sed Deus „ gratiâ & humanitate suâ nos liberavit. *Hactenus Epistola*, quæ & cum aliis suprà recensitis extat apud Baronium ad Annum DCCCLXX.

531 Cæterùm aliter ominatus est Nicetas in Ignatii vita, ac Photius: talia enim evenisse fatetur in præsagium futuri mali patrandi ab eodem Photio, nondùm planè, ut par erat, exterminato, & juxtà Apostolicos Canones damnato, ex nimia Patrum, vel Romanorum Pontificum clementia: „ Sed ma„ jùs isto argumentum erat, *ait Nicetas*, ter„ rificus planè, qui eâdem tempestate nono „ Januarii accidit, terræ tremor, quo multa „ Templa, plurimæ porticus, ædificiaque „ conciderunt. Hominum ac jumentorum „ tanta strages edita est, quāta verbis exprimi „ nullis potest. Quin & ipsum Sophiæ Au„ gustum Dei Templum multis in partibus „ concussum, nisi cura singularis Principum „ antèvertisset, ruinæ periculum adijsset. „ Atque hæc ante Synodum evenère.

532 „ Post Synodum verò, mense Octo„ bri jam ineunte, repentè tantus venit tur„ bo, tantaque ingruit procella, ut multa „ Templa, multaque Palatia, atque ipsius „ etiam Patriarchii plumbeum tectum, instar „ membranæ convolutum, in terram dejece„ rit; Imò & Obelisci in Hippodromo te„ tragoni ex perpetuo lapide facti aheneus, „ turbo, seù strobilus ingenti pondere co„ lumnæ impositus, procùl ejectus & elisus „ est. Nec vana sunt hæc, quæ tùm accide„ runt, fuere prodigia, sed futuri motus, & „ perturbationis per architectum turbarum „ Dæmonem Ecclesiæ impendentis aperta si„ gna & argumenta. Quæ fortassè evenissent „ nunquàm, si causam Photii Synodus ex „ Decreto Apostolico, ut est dictum, deci„ disset. *Hæc Nicetas*.

533 Porrò ægrè ferebat Photius exilii incommoda, immemor eorum, quæ suâ arte & operâ, & valdè majorum, coactus fuerat pati beatissimus Ignatius, ipso longè crudelior in Ignatium fuerat, ac Ignatius & Principes, & Patres in eum. Sed constanter Ignatius, quia pro justitia, pro Deo, pro Ecclesia, & pro anima universa, & valdè atrociora sustinuit; mitiora tamen, etsi justissima, immò demeritis imparia, insupportabilia videbantur Photio, quibus factus impatiens, conatus est animum Imperatoris mulcère, atque ad sui, suorumque commiserationem movère, datis ad eum literis tenoris sequentis.

Piissimo & Magno Imperatori Basilio.

534 „ Audi, humanissime Imperator. „ Non objicio nunc veterem amicitiam, nec „ tremendum jusjurandum & pacta, non „ conventionem, non impositionem manuum „ ad imperium, non quod ad nostras manus „ accedens, tremenda & purissima participa„ sti mysteria; non vinculum, quo nos egre„ gii filii adoptio adstrinxit. Nihil horum „ dico, sed communia hominum tibi præ„ tendo jura. Omnes enim & Barbari & „ Græci, quos morte damnant, eos educunt „ è vita; quos autem vivere sinunt, non co„ gunt fame, & quampluribus aliis malis „ emòri. Nos verò vitam vivimus morte „ acerbiorem. Captivi facti sumus, & om„ nibus privati cognatis, ministris, familia„ ribus, omni deniquè humano cultu. Et „ quidèm Divinus Paulus, cùm in vinculis „ circumduceretur, amicorum & necessario„ rum officiis frui non prohibebatur; & cùm „ ad mortem duceretur, humanam à Paga„ nis Christi hostibus consequebatur man„ suetudinem. At fortassè longum tempus, „ si non Sacerdotes Dei, at certè aliquos fon„ tes talia passos demonstrat.

535 „ Etiam libris privati sumus: no„ vum hoc & inopinatum, ac nova in nos ex„ cogitata pœna. Ut quid fiat? Ut nè au„ diamus verbum Domini. Non accidat in „ Regno tuo, hanc execrationem impleri: „ *Quia erit in diebus illis fames non panis*, „ *sed fames audiendi verbum Domini*. Cùr „ enim adempti à nobis libri sunt? Si enim „ injuriam facimus, plures oportebat dari, „ & quidèm addi etiam docentes, ut legen„ do, magis juvaremur, & redarguti, corri„ geremur. Si verò nulli injurii sumus, cùr „ injuriam accipimus? Nemo hoc orthodo„ xorum, nè ab iis quidèm, qui alia senti„ rent, passus est: Athanasius multis certa„ minibus clarus, solo sæpè & ab Hæreticis, „ & à Paganis expulsus est, sed nemo eum „ amissione librorum damnavit. Admirabilis „ Eustachius pares insidias ab Arianis sonti„ bus pertulit; verùm non ab eo, ut à nobis „ ablati sunt libri. Paulus Confessor, Joan„ nes Chrysostomus, Flavianus divinus vir, „ aliique innumerabiles. Quid enim opor„ tet eos numerare, quos Cœlorum liber de„ scriptus habet? Sed cùr commemoro or„ thodoxos, sanctosque Episcopos? Euse„ bium, Theognin, cumque his allos ho„ mines hæreticos, quos Magnus Constan„ tinus exules propter ipsorum impietatem, & sen-

„ & sententiæ inconstantiam fecit; at nec bonis suis eos exuit, nec libris mulctavit. Pudebat enim à literis eos, & à ratione arcere, quos, quia contrà rationem egissent, exilio damnarat. Nestoriua impius in exilium mittitur, & Dioscorus, & Petrus infœlix, Severus, multique alii: at nemo eorum,librorum captivitatem pertulit. Sed cùr dico vetera? Leonem impium, multi eorum, qui etiam superstites sunt, sciunt, belluarum magis, quàm hominis naturam exhibuisse. Hic verò magnum illum virum ac verè victorem Nicephorum, cùm è solio expelleret, nullo modo exulem suorum librorum fecit; at nè fame quidèm necavit, quomodò nos interimimur, & ille quidèm non minùs egregii Athletæ mortem optabat, quàm imperii sui, in quo impiè agebat, diuturnam propagationem; attamèn nomen homicidæ nè haberet, cavebat.

536 „ Nec verò carnes ministrorum illius, latronum ac proditorum more discerpsit, quamvis impius cæteroqui esset, crudelitatemque spiraret, non cognatorum congressu prohibuit, non bonorum damnum irrogavit, reverebatur enim Christianismum, & crudelitatem Paganorum certo more exercebat; nam illi perimebant Martyres, nec tamen prohibebant, quominùs domesticorum, ac necessariorum officiis atque opibua juvarentur. Non ille psalmodias interscidit, sed & multorum Monachorum cœtum, qui solatio esset, concedebat. Non ædes sacras, Templaque Dei ab eo consecrata evertit; pudebat enim eum, ut existimabat, cùm hominem offenderet, Deo opera dicata labefactare.

537 „ At in nos, hei mihi! nova omnia, tragœdiamque exuperantia. Captivi sumus, amicorum solitudo est, & consanguineorum, & ministrorum psallentium Monachorum; pro amicis verò, pro consanguineis,pro Monachis, pro psallentibus, pro omnibus deniquè Custodiæ Militum, & militaribua Cohortibus addicti sumua. Sacræ Dei ædes dirutæ sunt, lacerata pauperum corpora, expulsa, eorumque bona publicata tanquàm hostium manubiæ. Quamobrèm? Ut nos cruciemur, & abnegemur, & valdè quidèm acerbè fuimus anxii. Nostrorum enim propitiatio peccatorum, ipsi eorumque curatores Deo dicati erant. At videre oportebat, nè quandò Deus, qui sic mulctabatur, nobis magis condoleret; Si quidèm ipse res pauperum pro propriis habet. Et corporum sanè pœnas leges Romanorum in eos excogitarunt, qui in maleficio deprehensi sunt ad animorum expurgationem: pœnas autem animæ & insidias, nè auditu quidèm adhùc accepimus, ab ullis hominibus exerceri, tametsi nunc id experiendo discimus. Nam apertè hoc, librorum demptio facit, & redemptionis peccatorum eversio: illud enim contemplationis obtutum extingult & corrumpit, hoc verò præstantissimam omnium actionem pertrahit, & solvit. Quis à sæculo audivit, in animas humanas bellum ab hominibua excogitari? Non enim satis ad omnē hauriendam iram corporis supplicia, exilium & captivitas, & fames & custodia, & quotidiè illata mors, quæ in eo tantùm homini parcit, quod dolorum non adimit sensum, quia acerbissimum est mortis aculeus, & cruciatus intollerabilis, ut & mortia subeamus vim, & ipsâ morte ærumnarum liberatio non fit, quod ut in tanto malo solum est morientium solatium.

538 „ Si tua te conscientia purgat, & crimine liberat, adde in nos alia, si quid fortè prætermissum est; si condemnat, noli illam damnationem expectare, cùm erit pœnitentia inutilis. Ego sanè novas fortassè has preces tibi adhibeo, sed ob res maximè novas. His, Imperator, malis statue finem quomodò via; vel nos celeriter è vita non cum multa hac, & inenarrabili maceratione educens, vel molestiarum inexuperabilem magnitudinem reprimens. Memento tandèm nos gerere carnem, & Reges,& privatos ejusdemque naturæ communione jungi. Memento, eundem nos habere Dominum,& Plasmatorem, & communem Judicem. Cùr æquitatem tuam mala nobis inflingendo redarguis? Cùr benignitati tuæ nobis obtrectando, crimen infers? Cùr autem humanitatem ira in nos, atque acerbitate in simulationem & speciem mansuetudinis detrahis?

539 „ Non petimus thronos & gloriam, non fœlicitatem,& voluptates, sed ea petimua, quæ & vinctis præbentur, quæ nec captivi non impetrant, qnæ etiam Barbari humanitate ducti,vinctis concedunt; Nam eò redactæ sunt res meæ, ut talia ab Imperatore postulem orto è Romanorum humanissimo genere. Quid igitur peto? Nè vitam morte graviorem vivam, aut ut citiùs corpore liberer. Exoret te tua natura: reverere communes hominum leges; reverere Imperil Romani jura communia; nec patere invitam induci narrationem novam, Imperatorem nempè, qui æquitatem & humanitatem profiteatur; qui Episcopum amicum fecerit, & liberorum suorum unà secum parentem, à quo & ipse & Regina unctione Regni uncti sunt, ac dignitatem indnerunt, à quo valdè dilectus est, qui cùm tremendam jusjurandi fidem sanxit, quem peramare & diligere omnibus ostenderat; eundem exilio & amarâ fame à se damnatum, & innumeris aliis malis consumptum pro ipso orantem

tem

tem morti demisisse. *Hactenus Epistola Photii*.

540 At, Imperatore Photii verba minimè attendente, nihilque de sancitis moderante, iterum & aliam scripsit ejusdem argumenti, breviorem tamen, sed frustrà: proinde aliam ingressus viam, sciens Bahanem Patricium, Proconsulem & Præpositum, plurimùm apud Principem & proceres prævalere, & sibi, licèt occultè, maximè addictum, ad hunc scribere animum adjecit, eo fine, ut omnia per eundem Patricium & Principi & Magistratibus patefierent. Sed quid scripsit audiamus.

541 „ Fuit olim Romanis, sed & Græcis (quid enim dicere oportet Christianis? „ Cum inimicissimis nedum cum benemeritis terminus, ac modus statutus malè agendi. Novit & gens Barbara non prætergredi suppliciorum leges, ac multas ferarum, ajunt, quasi vereri ac reprimere se adversùs eos, qui in extremis jacent nec ferinum ingenium ostendere. Nos verò, ò viri, aliis quidem factis vestris, humanissimi, & ex ægritudine jacemus, & medicum morbus requirit, & dies jam triginta, morbo protelati sunt, ac sæpè orarunt vos multi, medico aditus concederetur. At verò, ò naturam hominum, ò Romanorum leges, & Christianorum nomen, ubi terrarum estis? Nemo vos exoravit: ac nos quidem Barbaros, vos autem feris similes existimare, nondum, persuademus nobis. Verum est autem, qui in nos humiles, has finem omnem modumque superantes, novasque sub sole pœnas excogitastis, considerate quam appellationem pro eo ut Christiani & Romani, & Græci, & Barbari & feræ nominemini factis vestris congruenter inveniatis. Nos verò, si morbo vinci contigerit, clariùs scilicèt in vos statuemus trophæum, nostram violentam mortem relinquentes omnium scelerum memoriæ crudelitatis vestræ, tanquam in columna incisam, quam nulla unquam delebit oblivio. *Hæc Photius*. Ad Bahanem, ejus amicum occultum, cui ut se tandem pandat, sibique auxilia præstet, iterum per alias solicitat tenòris sequentis literas.

542 „ Fuit aliquando occultus amicus Joseph ab Arimathia nobilis Decurio, nocturnusque Discipulus Domini, ac Dei mei; postea autem vincula timoris abiiciens, fervidior, confidentiorque iis factus est, quî apertè amarent: Corpusque Dominicum per contumeliam opprobriumque pendens de ligno deposuit, ac pro copiis suis curare non neglexit. Quousque igitur noctu, tu ipse nos diliges? Nec lucis dieique factus filius, in vocem erumpere dignam Joseph fiducia? Deponesque non de ligno corpus, sed è mille incommodis, atque miseriis & calamitatibus, acerbaque & quotidiana eripies morte? Quod si sæculi amor, & affectus non sinit, frustrà ad perfugium & exemplum Joseph excogitatus est, ac profertur. *Hactenus ille*. Qui & satis prolixam literam Encyclicam ad omnes suæ factionis scripsit Epistolam, eos confortans, & ad constantiam roborans, quæ extat integra apud Baronium ad annum DCCCLXXI. sub numero 26. ut appareat nihil omisisse, ut suos in schismate confirmaret, tantùm abest, ut eo in exilio de pœnitentia cogitaret.

543 Intereà Romæ decessit Hadrianus Papa in ipsis Kalendis Novembris, anno Domini DCCCLXXII. sui Pontificatus anno V. Basilii Macedonis Imperii anno VI. Ludovici II. Imperatoris in Occidente anno XVII. Indictione v. cum sedisset annos IV. menses x. dies verò XVII. Cui, eodem labente anno, nimirum XIX. Kalendas Januarias suffectus est Joannes Archidiaconus Urbis Romæ, fuitq; hujus nominis VIII. sub quo Pontifice res Photii in melius abiere, ut infra.

CAPUT XVIII.

De Photii ab exilio revocatione, ejusq; ante Ignatii obitum Gestis.

544 Cum Photius, ut supra fati sumus, & si in exilio positus, suæ factionis Episcopos commonere non omitteret ne ad partes transirent Ignatii, perseverarentque in priori instituto, factum est, ut in ipsa Regia Constantinopolis Civitate complures existerent Photiani nequaquam cum Ignatio communicantes, & cum essent numero etiam plures, turbæ in dies, excitabantur & tumultus: divisis etiam in factiones ipsis proceribus, & Senatu, nihil adversùs eos poterat Ignatius: Quà de re Imperator, ut malis occurreret. scripsit ad Joannem Papam, quatenus Legatos mitteret Constantinopolim ad res præfatas componendas: Cui libenter annuit Pontifex, & selectis Paulo Episcopo Anconitano, & Eugenio Episcopo Hostiensi, misit Constantinopolim, datis ad Imperatorem literis tenòris sequentis.

Dilectissimo nobis & desiderabili Filio Basilio Christianissimo & tranquillissimo Imperatori.

545 „ Benedictus Deus & Pater Domini Nostri Jesu Christi, Pater misericordiarum, & Deus totius consolationis, qui misertus & consolatus est nos in præsenti sæculo nequam: visitans & redemptionem faciens, tam pium, tanquam benignum Imperii vestri cornu salutis erigendo in Domo David, Christi videlicèt pueri sui. Vos enim, fili carissime, minus Imperatoria dignitate se-

„ secundùm Apostolum, qui ait: *Æmulamini* „ *Charismata meliora*, contenti, etiam Angelorum estis ministerium imitati, dum pacem in terra bonæ voluntatis hominibus „ exoptatis, & beatos per id, ac Cœlum vos „ visuros luce clariùs demonstratis.

546 „ Utraque siquidem Epistola vestra „ Pontificio nostro missa, hujus vos flagrare „ desiderio patenter insinuat, & hanc vos ad „ statum Ecclesiæ, unde pravorum dissensione, repulsa est, inhianter velle reducere, „ indicio evidenti demonstrat. A' Deo quippe proveetum Imperium vestrum, quod eo „ auctore, justitia, & triumphia ornatia, minus nimirum validum, minusque gloriosum putatis, nisi etiam summa condecorare pace, seu concordia satagatis.

547 „ Nos autem dilectissime, audientes in Constantinopolitanam Ecclesiam dissensionis adhuc scandala fluctuare, nonnullosque religiosi habitus viros hac illacq; „ dispersos, atque ejectos ignominiosè tractari; merito ingemiscimus, & multa mœstitia fatigamur; præcipuè pacem sentimus „ illic continua contentione turbatam, quam „ per multos Sedis Apostolicæ labores jam „ credebamus ædificatam, & sacratos quosdam diversas injurias didicimus passos, quos „ ab omni operesliionis fasce sperabamus ereptos. Portamus quippe omnium onera qui „ gravantur; imò portat hæc in nobis amator vester Beatus Petrus Apostolus qui nos „ in omnibus, sollicitudinis suæ protegit ac „ tuetur hæredes; sed quia & professionis nostræ officio, cum Hieremia nihilominus dicitur: *Ecce constitui te hodie super gentes & super regna, ut evellas, & destruas, & disperdas & dissipes, & plantes*, etiam veritas pietas ab Apostolatu nostro, pro hoc ipso, „ personas postulat.

548 „ Ecce strenues è latere nostro viros „ dirigimus, qui si qua illic inter hæc diligenti studio deprehendant, & his radicitus, secundùm Domini mandatum, evulsis, destructis, dispersis, & dissipatis pacem & unitatem & charitatem & congruenter ædificent simul & plantent. Nam quomodo habere poterunt charitatem, qui dividunt unitatem? Nos autem pro Christo „ legatione proculdubiò fungimur, cum paci Ecclesiæ studium impendere procuramus.

549 „ Quià verò Deo amabiles viros, „ quos nominatim literis expetitis, quibusdam incommodis impeditos destinare nequimus; misimus Paulum & Eugenium „ Sanctissimos & Reverendos Episcopos, dilectosque Consiliarios nostros, quorum „ nobis & fides probata, & scientia manifesta est: quibus scripto dedimus in mandatis, ut omnibus simultatibus sopitis, atque „ sedatis, quæ ad pacem sunt, sanctorum „ magistrâ regulâ Patrum, toto conamine construant, & omni contentione sublata, justitiæ tribuant Deo propitio palmam; hoc „ dumtaxat ad laudem Dei agentes, & ad „ præconiorum vestrorum cumulum, sicut „ vos agere de die in diem decet, addentes.

550 „ Verumtamen ignorare pium Imperium vestrum nolumus, nos Apostolicæ „ Sedis præcepisse Legatis, ut causâ tantùm „ visitationis, gloriosum ejusdem Provinciæ „ Principem adeant, & de optata memoria „ ei Apostolorum, ut condecet, expletis officiis persalutationis edicant. Ideòque rogamus, ut aditu eis annitentibus vobis concesso, talem illis industrium tradatis virum, qui eos usque ad prædictum Principem salvos ducat atque reducat, facta in „ scriptis de ea minimè iterùm usurpanda „ professione. Optamus vos per multos annos in Christo bene valere, & de Barbaricis jugiter hostibus triumphare, spiritualis „ & desiderabilis Christianissime fili semper „ augustè. Data Indictione xi. 16. mensis „ Aprilis.

551 Notat in margine Baronius extremum hujus Epistolæ paragraphum adiectum esse ab aliquo Schismatico: Et sanè hujusmodi suspicio, sua non caret probabilitate. Loquitur namque de Legatorum profectione ad Bulgariæ Principem, composita priùs rebus Ecclesiæ Constantinopolitanæ. Cùmque tunc non modica verteretur inter Romanam, & Constantinopolitanam Ecclesiam controversia de jurisdictione supra Ecclesiam Bulgaricam, cœpes jam sub Hadriano Papa, qui duriùs comminatus per suas literas fuerat Ignatium, propter illuc missos ab eo Sacerdotes, & Episcopum; Schismaticus fortè iste, quasi Joannes juri prætenso cessisset, verba illa accommodavit, ut diceret Pontifex, se ad præfatum Principem Legatos, salutationis dumtaxat gratia amandare, non ut quidquam exigant.

552 Ex literis porrò datis ad Ignatium & per eosdem Legatos missis, quarum initium est, *secundò jam Sedis Apostolicæ literis*, constat non præteriisse hanc causam Joannes, imò monuisse Ignatium, quatenus se prorsùs abstineret ab ea Diœcesi, utpotè Sanctæ Romanæ Ecclesiæ à Damasi tempore immediatè subjecta, quod si secus, comminatur depositionem, inquiens in fine Epistolæ: „ Jam „ verò si pertinaciter in hac indisciplinatione „ atque pervasione permanseris, Episcopos, „ & quotquot illic vel illi, vel tu consecrasse „ videris, foras illinc minus expuleris, omnipotentis Dei judicio & Beatorum Apostolorum Principum auctoritate, nostræque mediocritatis sententiâ, omni Patriarchatusò est dignitate, quam favore nostro „ receperas, alienus & exors, nullo penitùs „ summi Sacerdotii privilegio præditus, vel „ potitus.

553

553 Deinde fecit & ali. literas, per eosdem Legatos contradendas, ad universos Episcopos, & Græcos Clericos, in regione Bulgarica ministrantes, quibus declarat eos excommunicatos, quod Bulgarorum regiones invadentes, illicitas ibi ordinationes fecerint: atque dignitate etiam privandos, nisi intra triginta dies ex omni Bulgarica regione decesserint: obtemperantibus verò, restituendum Episcopatum in Græcia dimissum, decernit: quod si prius non habuerint, & aliundè digni, conferendum vacantem Episcopatum jubet. Unde in ea Epistola, apertè excommunicatos pronunciat: inquiens: *Quia igitur contra sacras vos multipliciter egisse regulas deprehendimus, excommunicavimus vos, & estis excommunicati.*

554 Denique per eosdem pariter Legatos dedit literas ad Michaelem quoque Regem Bulgarorum, quibus dolet, quod Græcos sequatur: hortatur ad Romanæ Ecclesiæ gremium redeundum. Incipiunt enim literæ. *Spiritualibus te visceribus*. Eodemque tempore, & ad Petrum Comitem scripsit, qui apud Michaelem plurimum prævalebat, hortans eum ut curet, sive operam det, ut Michael Rex ad Ecclesiæ Romanæ gremium redeat. Incipit Epistola. *Dilectissimo Filio nostro*. Tantùm ergò abest, ut solius salutationis gratiâ Joannes ad Principem Bulgarorum Legatos prædictos amandaret, si talibus muniti literis, controversam concernentibus materiam, miserit.

555 Alteram porrò ad eundem Basilium Epistolam scripsit Joannes eidem per eosdem Legatos contradendam, qua hortatur ut à se missis prælibatis Legatis fidem adhibeat, opemque Romanæ Ecclesiæ ferat: quæ ita se habet.

Dilecto Filio semper in Domino triumphanti Basilio piissimo Imperatori Augusto.

556 „ Scimus venerabilia Imperator, scimus & omni modò novimus vos prudentia „ pollere, æquitatem diligere, pietatem extollere, directiones plantare, & vitia evellere. Scimus & liquidò credimus, vos Sanctæ Romanæ Ecclesiæ vigorem & decus velle augere, tribulationes gemere, angustias dolere, & necessitates pio intuitu, quantum ad vos pertinet, amovere. Hujus rei gratia maximam de vobis fiduciam assumentes, quidquid eandem Sanctam Matrem vestram Romanam Ecclesiam Oppido affligit & lacerat, vobis singulari quadam spe committimus audiendum & corrigendum. Tamen ne vos, quos secretorum nostrorum conscios esse cupimus, lateat, quod his diebus contra Dei voluntatem, contraque salutem totius Christianæ fidei, ac contra privilegium Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, „ seu contra morem reiquepublicæ statum Romæ peractum est; his missis nostris Paulo & Eugenio Episcopis, verbo tenus vobis diradded commisimus. Quæ vos ita credere deprecamur, ac si nos vobiscum loquamur; & credentes, si nobis ferrè opem, vel aliquam consolationem valetis, veluti dilectus filius Reverendæ Matri assolet, omnimodo conferatis, deposcimus. Habebitis enim pro his Sanctos Apostolos adjutores & nos possidebitis devotiores vestros apud Dominum semper intercessores. Data IV. Kal. Maji Indictione XI. *Hactenus ad Basilium literæ.*

557 Sed Photius interim omnem movebat lapidem ut ab exilio revocaretur; optimè norat exortam illam inter Pontificem & Ignatium controversiam propter Bulgarorum Diœcesim, sciebat namque Ignatium, hujus rei gratiâ, Romano Pontifici infensum; sperabatque præsenti occasione, si semel licèret sibi Constantinopolim repetere, Iterum & thronum conscendere. Curavit versutus homo sibi benevolum reddere Romæ Anastasium Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Bibliothecarium, quem noverat plurimum apud Joannem Pontificem prævalere: ut sicut Constantinopoli apud Imperatorem fautorem habebat Bahanem, sic & Romæ apud Pontificem haberet Anastasium: Nec eum sua fefellit spes; ex consuetudine literarum sibi propensum fecit Anastasium; qua arte, & quibus de causis, vel sub quo prætextu decipere potuerit virum doctissimum, nempe Anastasium, cui priora Photii impia & scelerata gesta minimè erant ignota, nescitur: Auxilium suum promisisse Anastasium Photio, atque Photium in eo sperasse, ex una ejusdem Photii Epistola ad Anastasium data manifestum fit. Eam recenset Baronius ad annum Domini DCCCLXXVIII. sub numero 9. quæ ad hunc modum se habet.

Photius Anastasio Presbytero & Bibliothecario Romæ.

558 „ A' sacra quidem (ut est in proverbio) instituta res est: At seriùs quàm oportuit. Nec verò consilium reprehendo. Video autem tempus præteriisse. Quod mihi videtur non ineleganter ænigmate significare: Occasionem nempe à fronte intonsam esse, pone verò caluam. Si quis enim tempori defuerit, exclusus, quamvis occasionem innumeris persequatur artibus, adipisci non potest. Sed beneest, quod mens, & voluntas tua, vel serò, misericors fuit. Amicorum enim est, non utilitate gratiam mereri, sed proposito, & benevolentia. *Hactenus ad Anastasium Photius.*

559 Itaque toto exilii tempore egit Photius

tius ut ab eo solveretur, nec omisit insidias quoque adversùs Sanctissimum Ignatium moliri. Et certè ut sibi Anastasii captaret benevolentiam, credendum est, complura finxisse aut gesta, aut dicta ab Ignatio injuriosa Apostolicæ Sedi, occasione deprompta ab antefata controversia propter Bulgaricam Ecclesiam; unde Nicætas in vita Ignatii de malis Photii artibus, in exilio adhuc constituti, peractis, hæc scribit: „ Quid autem is qui dicitur Photius? *inquit*. An judicium de se „ ritè factum est veritus, atque impia consilia abjecit? An sub potenti manu Dei humiliatus, divinæ se deinceps voluntati „ commisit? An perseveravit quidem in improbis machinationibus suis semper, sed „ ex damnatione sui se ipso æquior & modestior est redditus? Nihil minus. Toto illo „ decennali exilio infinitas technas & insidias adversùs sanctum impia mente molitus „ est.

560. Cùmque frustrà tela jactasset, frustratis quoque adhibitis artibus, ut animum Imperatoris sibi conciliaret, quod unicè tentabat, ut præsentibus suis malis occurreret, non desperans tamen, & pulsans; denique subtili arte usus est, ut levitatem atque Imperatoris simplicitatem, caperet, commentus est Basilii Imperatoris Genealogiam, ejusque perobscurum genus à Magno Tyridate Armeniorum rege deduxit. Et cum ad Patrem Basilii devenisset, novo fabricato nomine, filius ejus ad Imperium provehendos auguratus est. Erat enim nomen illud, *Beclas*, cujus literæ nominum *Basilii*, ejusque uxoris, ac filiorum, Eudociæ scilicèt, Constantini, Leonis, Alexandri, & Stephani, initiales erant, prout in sequenti schemate videre est.

Β asilius Imperator
Ε udocia Augusta
C onstantinus Filius
Λ eo Filius
Α lexander Filius
Σ tephanus Filius.

Innumeris porrò fabulis atque mendaciis historicam illam Genealogiam cum adornasset, vetustissimis in membranis, Alexandrinis etiam characteribus ementitis, descripsit: codicemque antiquis & fumosis chartis obvolutum, in palatina Bibliotheca clàm recondi curat. Hæc quidem ex Nicæta, ità scribente.

561 „ Cùmque illum (*Ignatium scilicèt*) „ irretire capereve nullo modo posset, Imperatoris animum sibi conciliare tentat. Ergo artibus omnibus strophisque in consilium „ adhibitis reperit viam, qua Imperatoris „ simplicitatem, levitatemque caperet. Et „ videquàm probabilem & ipsius ingenio dignam. Observatis enim nominibus singulorum, ipsius, inquam, Imperatoris Basilii, & Eudociæ Augustæ conjugis, liberorumque, Constantini, Leonis, Alexandri, Stephani; ex primis singulorum nominum literis compositis, componendæ fraudis occasionem arripit.

562 „ Historiam enim, sive Genealogiam, quæ nusquam est, aut fuit, contexens, Tiridatem illum inclytum Armeniæ regem, qui Sancti Gregorii Martyris „ ævo imperitavit, stirpis caput fingit. Ex „ illo, nominibus pro arbitratu excogitatis, „ gentem deducit, & alios ex alio fabulosa „ narratione condit. Quando demum ad parentem Basilii pervenit, scripsit nasciturum „ ex eo talem planè virum, qualis ipse erat „ Basilius, eique nomen esse; *Beclas*; quem „ omnium retro regum fœlicissimè & diutissimè regnaturum vaticinatur: innumeraque mendacia, quibus auditorem capi intelligebat in librum suum concentoriat, & „ literis Alexandrinis in vetustissima charta „ ad ipsam antiquitatis speciem expeessis „ conscribit, atque theca, seu tegumento ex „ antiquissimo codice detracto vestit, atque „ in illa nobili, palatinaque Bibliotheca clàm „ reponit. *Hæc ille*.

563 Deinde, cum Theophane Clerico regio, & apud Principem maximæ æstimationis administro, egit Photius, ut codex, quasi in ipsa palatina repertus Bibliotheca, Imperatori videndus ostenderetur; sed hac adjecta cautela, ut diceret, Arcana talia continere, ut præter Photium summæ eruditionis virum, neminem posse reserare. Cùmque ea fideliter perfecisset Theophanes, Imperator jussit codicem ad Photium Arcana illa explicandi gratiâ mittendum. Sed versutus Photius, ut optatum ex fabella consequeretur effectum, accepto à missis codice, eoque cum simulatione observato, respondit, talia Arcana in eo contineri, soli Imperatori indicanda, prout eò in codice ita præscriptum invenerat. Facta hujus rei relatione ad Imperatorem, captus ille novitate rei, Photium ab exilio solvit, jubetque Constantinopolim adduci. Hæc omnia antefatus Nicætas, subjungens.

564 „ Administer & fidus illi in hac scena & fabula Theophanes erat, palatinus ea „ tempestate clericus; habensque apud Imperatorem eruditionis opinionem, ac postea in improbæ operæ præmium Episcopus Cæsareæ Cappadociæ creatus. Hinc „ commentitium hunc Libellum in Bibliotheca, ut dictum est, repositum, opportuno „ tempore extrahait, Imperatorique Libellum, velut cæteris omnibus admirabiliorem, & Arcanis refertiorem, exhibet; „ simulatque, neque se, neque mortalium „ quemquam ejus mysteria, præter unum „ Photium, assequi posse. Ergo extemplò „ ad Photium mittitur. Prætexit ille, nulli „ posse Arcanum illud, nisi soli Imperatori „ committi, de quo illud ipsum præscriptum „ esset. Quid igitur? Capitur Imperatoris faci-

„ facilitas hac fabula, & cum Photio in gra-
„ tiam redit. Solent enim faustæ, quamvis
„ vanissimæ prædicationes, excelsam & gloriæ
„ appetentiorem indolem eludere & enervare,
„ peritùsque in suam potestatem redigere.
Ita Nicetas.

565 Itaque Photius sic ab exilio revocatus Imperatoris sibi conciliavit animum, assiduè in Palatio versans. Erat tunc temporis Theodorus quidam Santaberenus, solo habitu Monachus & Abbas, Ariolus, Magus ac Necromanticis præstigiis insignis: Photius hunc veluti fama sanctitatis celebrem Imperatori sistit, commendat, familiaremque facit. Sed quo fine? Quaque de causa? Ut nimirum, eo mediante insidiaretur Ignatio, amissumque justissimè Thronum, injustè iterum repeteret. Hoc egit, simulator sanctitatis, pessimus Hypocrita, & impius scelestisque magus, & Ariolus santabarenus: licèt tamen frustrà.

566 „ Extitit mox, *addit Nicetas*, &
„ alia necessitudinis occasio, Theodorus ille
„ habitu vesteque in speciem Monachus, sed
„ omnium improborum improbissimus, &
„ versutorum versutissimus, santabarenus,
„ inquam, de quo opinor audistis omnes.
„ Hunc nescio quomodo repertum (nam pa-
„ res ut dicitur, cum paribus facilè congre-
„ gantur) ut virum singulari sanctitate,
„ præscientia, rerumque futurarum cogni-
„ tione pollentissimum; quibus tamen virtu-
„ tibus non solùm caruit omnibus, sed con-
„ trà, ut ajunt, magicis præstigiis, ario-
„ landi, & coniectandi, incantandi, ani-
„ masque evocandi artibus insignis, habeba-
„ tur: hunc Imperatori sistit, immensisque
„ celebratum laudibus commendat. Cùmq;
„ jam Imperatore intimo, familiarissimoque
„ uteretur, Photius per eum Patriarchæ
„ Ignatio insidiatur, Sedemque amissam oc-
„ cultè recuperare conatur, sibique denuò
„ reditum sacrilegè comparat.

567 „ Quod tamen ubi fore difficilè sensit,
„ *prosequitur Nicetas*, apertè, ut in Sacerdo-
„ tium restitueretur, à Viro Sancto omni
„ ope contendit. Sed Patriarcha Canonum
„ Divinorum, legumque Ecclesiasticarum
„ observantissimus, tametsi vehementer soli-
„ citatus, illum tamen haud admisit, nec gras-
„ santi Lupo reditum ad Christi caulam in-
„ dulsit, ne secum ipse pugnaret, suasque
„ oppugnaret subscriptiones, meritoque
„ deinde de gradu dignitatis deturbaret. Nam
„ à Synodo ritè exauthoratum, non modò
„ provinciali, sed etiam generali: imò qui
„ nec ab initio quidem unquam legitimè Se-
„ dem Sacram occupasset, atque insuper pu-
„ blicè damnatus esset, sine majore & am-
„ plioris auctoritatis Synodo non posse ab-
„ solvi contendebat. At ille canonibus legi-
„ busque contemptis, ultròque sibi Sacer-
„ dotio denuò arrogato, sedebat in regia, Ma-
„ gnaura dicta, constituens Exarchos & Sa-
„ cros Ordines conferens. Nam quidquid ad
„ Ecclesiæ contumeliam, Virique Sancti af-
„ flictionem, suumque ipsius exitium spe-
„ ctabat, sacrilegè profanissimus audebat.
Hactenus Nicetas.

568 At dum hæc agerentur, Sanctissimus Ignatius ad Dominum migravit. Obiit enim die XXIII. mensis Octobris, Beato Jacobo, juxta Græcorum ritum, sacro, ineunte Indictione XII. currente adhuc Domini anno DCCCLXXVIII. Pontificatus Joannis VII. anno VI. Imperii verò Basilii Macedonia anno XII. imperitante in Occidente Ludovico III. anno ejus I. à Methodii Patriarchæ obitu anno XXX. à sua in Patriarchalem Sedem restitutione anno X, suæque ætatis anno LXXX. Quæ omnia accuratè consignat Nicætas, inquiens: *Illo ipso die memoriæ Sancti Jacobi Sacro, ipse quoque Ignatius ex hac vita, die tertia supra vigesimam Octobris ad Dominum emigravit*. Et infra, *Ergò Ignatius iterum Patriarcha decennio præfuit: tricennium verò paulòque ampliùs, universè magnus Antistes solium tenuit; annorumque octoginta in pace ad magnum illum Pontificem Christum est perfectus*. Accidisse hujus magni Viri obitum ante adventum Pauli & Eugenii Apostolicæ Sedis Legatorum, scribit Stylianus Episcopus Neocesariæ in Epistola data ad Stephanum Papam hujus nominis VI., inquiens: *Paulum enim & Eugenium Episcopos à Joanne Papa, ad Ignatium Patriarcham missos, ut cum illo de rebus Bulgarorum Provinciæ agerent, qui cum invenisset, quod Beatus Ignatius jam demortuus erat. Photius illos numeribus corruptos decepit*. Scribit quoque eundem Photium mortem procurasse Ignatio, dum ait: *Nec tamen propterea Photius quietem habuit, sed iniquos homines & maleficos & deceptores congregavit, & calumnias falsas fingendo non destitit, quousque Beatissimum Ignatium vitam miserè relinquere procuravit*.

569 Cæterùm hujus magni viri sanctitatem post ejus obitum patrata à Deo miracula ob illius merita testantur, quorum aliqua recenset Nicætas sæpè laudatus; traditque hujus meritis octennem puerum à mortis periculo liberatum: Alium dysentariæ morbo laborantem, atque diù extremis redactum, illicò in pristinum restitutum. Nobilem quamdam fœminam, sed sterilem, illius meritis prolem obtinuisse. Aliam fœminam in partu penè periclitantem, liberam evasisse: Et aliam quoque pro alendis infantibus, lactem in hactenus aridis siccisque mammillis obtinuisse. Prætori Siciliæ adversùs Agarenos Siciliam oppugnantes, auxilia præbuisse. Hominem quoque paralysi debilitatum, & penè mutum effectum, extemplò consolidatis membris vocem quoque recuperasse. Hæc omnia ex Nicæta, qui postea subjungit: „ Mitto dicere
„ quot renum doloribus confectos toto ani-
mo

„ mo rogatus curavit; quot Elephantiocos, „ seu Leprosos absterserit, quot Cæcos illustrarit, fractos & jacentes erexit, & quâ „ manibus, & quâ pedibus aridos restituerit. Præterea febrientes, aut ab improbis Spiritibus tortos, quos sanavit, hodièque sanet, ut per veneranda vincula „ omnos propè morbos, omnesque ægritudines pellat, curetque eorum omnium, qui „ sincerâ fide ad sacrum illius tumulum confugiunt.

570 At Photius ægrè ferens, ut etiam post mortem tanto Ignatius prosequeretur honore, invidiâ accensus & rabie, minimè pati poterat multitudinem ad illius tumulum venerabundam accedere; proindèque usus operâ cujusdam Lydi Sacellarii, qui supplicantes flagris, & conviciis lacessiret, conatus est revocare. Cùmque tamen frustrà in dles ægrorum turba magis ac magis illuc accedente, Satanâ certè instigante, egit, ut sacrum illud Corpus è tumulo, ubi reconditum fuerat, extraheretur, eo prætextu, quòd ibidem Sanctissimus Patriarcha magnam auri copiam recondidisset, reverà tamen, ut sacra illa ossa contumeliosè tractarentur, populusque à pia illorum veneratione recederet. Ità Nicetas: „ Unum, *inquiens*, tamen „ illud miraculum adjungentes, pauca ex „ iis, quæ post Viri Sancti mortem evenisse „ narrantur historiæ, adjiciemus. Etenim „ quo pacto Lydi illius Sacellarii facinus „ silentio prætereamus? Qui ab impudente „ Photio submissus, in Cœnobium venit, ut „ ægros omnes ad sepulchrum illius supplicantes, conviciis & flagris exigeret. Quo „ facto scelus addit sceleri: terram enim „ proximam sacræ tumbæ altè jubet effodi; „ in speciem quidèm, quasi ingentem auri „ vim Patriarcha illic condiderit, re ipsâ „ autem, ut sacris ossibus contumeliam irrogaret. Adeò animum hominis furiosum „ invidia occuparat, uti nè post mortem quidèm (Ignatii) ab illo cesserit. *Hæc ille*. Sed quid inde evenerit scelestissimo illo effossori, Deo vindice, ex eodem Niceta audiamus, qui mox subjungit: „ Simul ac enim „ hoc ille verbo impiè edixerat, vindicta „ Numinis impium prosequuta est. Hic „ dumtaxat Dei patientia se diutiùs continere non potuit, sed evestigiò plagam inflixit. Ergò superbus ille horrendū boans, „ & tanquàm victima suprà, infràque sanguine diffluens, domumque delatus, elinguis „ intrà quatriduum à Deo punitus, expiravit. *Hactenùs Nicetas*.

571 De Ignatii porrò sanctitate, nemo est, qui eam in dubium revocare possit, affirmantibus illam, & pluribus commendantibus universis tùm Græcis, tùm Latinis Scriptoribus; memoriam ejus annuâ solemnitate celebrante Ecclesiâ Græcâ, in cujus meneis in Sanctorum numero adscriptus legitur, hoc idem Ecclesiâ quoquè Latinâ profitente. Undè Raderus in præfatione ad VIII. Synodum apertè scribit, Ecclesiam Romanam, Græcamque beatissimum Ignatium inter Sanctos recipi; & ut talem ab omnibus haberi: „ Meritò igitur, *inquit*, defunctum, miraculisque eorusc antem, Ecclesia Romana, „ juxtà ac Græca in Divorum censum relatum, ad x. Kalendas Novembris votis publicis Anniversariâ celebritate colit. Nec „ quisquam Græcorum Historicorum est, qui „ non de Ignatio viro sanctissimo honestissimè, summâque cum veneratione loquatur „ & scribat, quòd ejus sanctimonia tantoperè eluxerit, „ ut Schismaticorum quoquè „ factio famam illius lædere formidaret, imò „ certatim celebraret. *Hactenus Raderus*.

572 Neque Ignatii sanctitati, ac meritis obstare possunt ea, quæ ex Joanne VIII. Papa, in literis ad eum datis, suprà recensuimus, quibus nimirum Ignatio excommunicationem, atque depositionem minatur, immò excommunicationem, atque depositum pronunciat, si intrà præfixum triginta dierum tempus, Episcopos, & Græcos Sacerdotes in Bulgarorum Provinciam missos non revocaverit; quoniam, ut in superioribus fassi sumus, has literas non recepit Ignatius, præveniente illius obitu Legatorum adventum. Cæterùm defensam tanti viri accepit Baronius ad Annum Domini DCCCLXXVIII. sub num.42., ubi sic ait.

573 „ De ipsius Sancti Ignatii obitu ex „ eodem auctore Niceta acturi, primùm ille „ amovendus est scrupulus, quo offendi quisque facilè poterit, qui audierit recitatam „ superius Joannis Papæ Epistolam, ad ipsum „ Ignatium datam, qua nimis perstringit ipsum, & à communione catholica segregat, „ nisi intrà triginta dierum spatium revocet ab eo ordinatos Episcopos Bulgariæ. „ Quamvis autem ista ab Ignatio impleta „ minimè inveniantur; constat tamen, eundem semper usque ad obitum, & post obitum in Catholica Romanæ Ecclesiæ communione fuisse retentum; quod ejusdem „ Pontificis plures Epistolæ ad diversos datæ post ejusdem Ignatii obitum docent, ut „ jam de his nulla penitùs dubitatio oriri „ possit.

574 „ Neque est, quòd quis ob litem „ hanc Ignatium animo fuisse in Apostolicam Sedem infenso, existimet, vel ingrato, „ cum quæ juris essent suæ Ecclesiæ defendere, juramento teneretur obstrictus, etiam „ æternæ vitæ dispendio; non enim aliena „ retinere, sed sua possidere ex possessione „ prædecessorum ipse justum putavit; cui „ haud dubium spontè cessisset, si id facere „ licuisse credidisset. Probatum vas igne ipse erat, excoctumque fornace omni rubigine carens. At verò nullum penitùs contraxisse unquàm, vel levem pulverem ipsum

„ sum Sanctum Ignatium ex hac, vel alia „ causa dici non patitur humana conditio, „ quo Sanctorum neminem caruisse, Dei „ Genitrice exceptâ, æquè fatentur omnes. „ Sed absque ambagibus ad plenissimam San- „ cti Ignatii excusationem illud satis, quod „ Stylianus in Epistola ad Stephanum VI., „ qua rerum gestarum adversùs Photium hi- „ storiam texuit, evidenter affirmat, adven- „ tum Legatorum Pauli Episcopi Anconita- „ ni, & Eugenii Episcopi Hostiensis Con- „ stantinopolim contigisse post obitum ejus- „ dem Ignatii. Sicque necessario oportuit, „ eundm Ignatium, antequàm receperit ab „ eis literas peremptorias excommunicatio- „ nis, jam ex hac vita migrasse. *Hactenus* „ *Baronius*,

CAPUT XIX.

De Photii gestis post obitum Ignatii, ac Synodo ab eo habita.

575 NOn diù se continuit Photius secutâ Sanctissimi Patriarchæ morte, qui nec Romani Pontificis expectato assensu, segregatus licèt, atque depositus, pariter excommunicatus, & synodali decreto execratus, atque anathematizatus, thronum temerè iterùm sibi usurpavit, & consuetam crudelitatem in familiares, in amicos, & sectatores Ignatii tyrannicè exercère non est veritus. Tribus dumtaxat vix elapsis diebus ab Ignatii obitu, thronum conscendit, statimq; ad crudelitates exercendas animum adjecit: „ Non toto, quàm obierat, triduo „ elapso, *ait Nicetas*, Tribunal Patriarcha- „ le, revocatâ pristinâ & parricidali, tyran- „ nicâque mente, occupavit; & furore ad- „ versùs Sanctum renovato, cunctos illius „ domesticos, ac servos custodiis, verberibus, „ exiliis, & ærumnis oppressit.

576 Deindè cætera Photii infanda recensens, subjungit: „ Provectioni porrò il- „ lius contrà leges, & sanctiones Ecclesiasti- „ cas factæ quicumque repugnabant, hos „ mille artibus expugnavit. Alios quippè „ muneribus, & honoribus permulcendo, vel „ Sedium Episcopalium permutationibus, ad „ societatem & communionem attraxit. Alios „ primùm criminationibus, inauditisque ca- „ lumniis traducendo, graviterque lanci- „ nando; quos tamen eosdem mox, sese ad „ ad ejus partes adjunxissent, causâ totâ „ ventis commissâ absoluit. Ità qui modò „ illi sacrilegus erat, is eidem mox Symmi- „ sta, & comminister fiebat. Qui priùs fur, „ adulter, & profanus ab illo juratissimo pro- „ babatur, ille mox eidem magnus, & vene- „ randus sacrorum Antistes habebatur. Quos „ autem in sententia firmos, suam commu- „ nionem penitùs aversari videbat: adversa- „ bantur autem omnes, qui veri Christiani „ erant, quique persuasum habebant, se cum „ eo, qui à sancta œcumenica Synodo ritè, „ sanctèque damnatus esset, & depositus, sin è „ summo salutis periculo, & exitio commu- „ nicare non posse; neque cum illo in unum „ Christi corpus coalescere, qui millies ve- „ nerandam Christi Crucem pedibus concul- „ casset, aliosque omnes per Chirographa vi „ extortâ conculcare coegisset: hos, inquam, „ omnes quotquot vinculis, flagrisque fran- „ gere non poterat, affini suo Leoni, cogno- „ mento, Catacalo Biglæ, seù Vigiliarum „ Præfecto, quam ipse ad eam dignitatem „ provexerat, homini sævissimo, immanissi- „ moque tradebat; qui, ut se de beneficio „ gratum exhiberet, missos ad se cunctos (ut „ brevi carnificinam illam comprehendam) „ Licinianâ quadam immanitate excrucia- „ bat. Ex quibus multos pro veritate ad ne- „ cem usque propugnantes sustulit: plures „ tamen in tolerandis victos tormentis, præ- „ clari muneris loco, mittenti remittebat.

577 „ Quis, per Deum immortalem, „ temporis hujus tempestatem, & iniquita- „ tem, imò quis tortuosi Draconis illius in- „ sidias, & machinationes dicendo assequa- „ tur? Multos veterator ille perjurâ linguâ „ calumniatus, aut per falsas criminationes „ exauctoratos, mox, ut cum eo rursùm „ communicabant, commendatos restitue- „ bat, & nonnunquàm ad majores dignitates „ transferebat. Deindè, si quis iterùm vesa- „ nâ illius insaniâ offensus, se denuò ab illius „ societate abstinuisset, hunc rursùm damna- „ bat; & damnatum, si cessisset, mox admit- „ tebat. Tantâ gloriæ, dominandique siti „ æstuabat, ut illius causâ persuriosam am- „ bitionem leges divinas, jura omnia, sacra- „ que permisceret.

578 „ In primis autem hoc agebat, ut „ ordinationes Patriarchæ transmutaret, at- „ que ab eo damnatos Sedibus restitueret; „ Sed cum id Imperatori non probaretur, „ videte quid tentarit. Consecratos à San- „ cto Ignatio, reseeare conatur; quòd cum „ æquè parùm succederet, omnesque indi- „ gnissimè ferrent, atque execrarentur; nè „ ità quidèm defecit iniquitas. Humeralibus „ & Orariis, & aliis status sacerdotalis co- „ emptis insignibus, secretò preces super ea „ quasdam (si tamen preces, & non potiùs di- „ ræ execrationes appellandæ sunt) pronun- „ tiabat. Sicque ea singulis loco muneris, „ largitionisque dabat. Atque, ut peccatum „ fieret suprà modum peccans, ubique jusju- „ randi Sacramenta, ubique Chirographa „ exigebat, sivè initiaret, sivè honores & di- „ gnitates Ecclesiasticas conferret, sivè Epi- „ scopatus permutaret.

579 „ Quibuscumque demùm se benefi- „ cium præstare censebat, hos sibi obstringe- „ bat, & testatissimis Chirographis exactis

sibi

„ sibi cavebat, ubique suam dumtaxat glo-„ riam affectando, novisque rebus studendo. „ Neque Dei nutu, vel providentiâ sibi benè „ fore unquàm credebat, aut sperabat; sed „ per multiplex ingenium suum, seù artifi-„ cium, imò maleficium, sese communicebat, „ adeòque totum Ecclesiæ statum permisce-„ bat, omniumque mortalium animos pessi-„ mis exemplis offendebat; atque, ut Christi „ nomen blasphemaretur, impiis artibus suis „ efficiebat. *Hactenus Nicetas*.

580 Hæc itaque fuère primordia Photii noviter intrusi. Sed quoniam certò certiùs noverat nunquàm in pace, imò nec tutè thronum se posse retinere, nisi Romano consentiente Pontifice, egit, ut Basilius missâ Legatione ad Joannem Papam, peteret suam confirmationem, & quidèm sub pacis consequendæ specie, ac majoris illius turbatæ Ecclesiæ utilitatis. Photius quoquè ad eundem Pontificem Apocrisiarium misit Theodorum illum impium, atque sceleratissimum Santabarenum, datis literis ad eundem Pontificem, quibus se vim à tota Ecclesia, & Republica perpessum, ut Patriarchale Solium conscendret, mendaciter fatebatur, adjectâ omnium Metropolitanorum subscriptione, fraude, & dolo Petri à Secretis suffuratâ, ut Nicetas ipse tradit, dùm ait: „ Ergò, ubi iterùm „ Patriarchatum invasit, Theodorum illum „ (quem ipse exul Patrarum Metropolitam „ creavit, quem quidèm facere Aphantopo-„ lis, hoc est, nusquàm extantis Civitatis „ Metropolitam nuncupabant) hunc, in-„ quam, Theodorum ad Joãnem Papam Apo-„ crisiarium destinavit, per quem scripsit, se „ per vim à tota Ecclesia, totaque Republi-„ ca coactum, Tribunal sacrum denuò perin-„ vitum consedisse. Atque, ut mendacium in „ Epistola scriptum stabiliret, per Petrum à „ Secretis, qui postcà ob figmenta Sardium „ Pontifex prœmii loco dictus est, omnium „ Metropolitarum signa furatur; adeòque „ ipsos sibi Metropolitas suffuratur igna-„ roa se Lbello subscripsisse, cùm arcanam „ fundi emptionem prætendisset, *Hec Nicetas*.

581 Pervenerunt jam Constantinopolim Paulus, & Eugenius Apostolicæ Sedis Legati, & reperto Ignatio mortuo, ut in superioribus fati fumus, quin & Photio jam Thronum occupato, Patriarchalia munera exercente, nihil boni egerunt, quin potiùs Photii muneribus corrupti, atque Imperatoris minis perterriti, quæ nunquàm vera esse poterant, asseverare coacti sunt; nimirum, se à Joanne Papa missos contrà Ignatium, ut illum anathemate damnarent, & Photium Patriarcham promulgarent. Ità Stylianus Episcopus Neocæsareæ Euphratesiæ in Epistola data ad Stephanum Papam VI., inquiens: „ Paulum enim, & Eugenium Episcopos à „ Joanne Papa ad Ignatium missos, ut cum „ illo de rebus Bulgarorum Provinciæ age-„ ret; qui cùm invenissent, quod Beatus Igna-„ tius jam demortuus erat, Photius illos mu-„ neribus corruptos decepit, & Imperatoris „ minis coegit, ut dicerent coràm omni Cle-„ ro, & Episcopis, & reliquo Populo, quòd „ contrà Ignatium à Joanne Papa essent missi, „ ut illum anathemate damnarent, & Pho-„ tium Patriarcham promulgarent. *Hæc ille*.

582 Et hoc sanè mendacium potuit fundamentum desumpsisse ex ejusdem Joannis Papæ datis per eosdem Legatos ad Ignatium literis, quibus, ut fati sumus, depositum, & excommunicatum declarabat Ignatium, si intrà triginta dierum spatium Sacerdotes, & Episcopos ab eodem Ignatio in Ecclesiam Bulgarorum missos non revocasset. Verùm de Photii restitutione, nec verbum fecerat Joannes; & quemadmodùm Photii vafri cies pro excommunicato habere voluit Ignatium, licèt morte præventus, jussa Pontificis minimè adimplere potuerit, cui nec, eàdem de causa, intimata fuère; sic pariter & alterum addere voluit splendidissimum mendacium, ut etiam publicaretur, hoc & in mandatis habuisse Legatos, ut, Ignatio exauctorato, Photius ipse restitueretur. Qua certè arte, ut idem Stylianus subjungit, plerique, qui hactenus Photio restiterant, decepti eidem communicarunt. Attamen non ità communiter receptus erat, quin essent complures pietate insignes, ei adversantes, suamque detestantes communionem: cujus rei gratiâ magis autheuticum instrumentum de sua restitutiòne exigere à Joanne Papa exoptabat; ac ideò egit, ut præfati sumus, ut Imperator missâ Legatione, hoc postulasset, factâ quoque ab eo alterâ ad eundem Legatione.

583 At Joannes Papa, non sinè piorum omnium admiratione, honorificè Legatos suscepit, & quod pejus est, postulatis acquievit, licèt sub quibusdam conditionibua in suis ad Basilium datis literis expressis; præcipuèque, ut Photius in Synodo coràm Apostolicæ Sedis Legatis celebranda veniam postularet; ac etiam ut Ecclesia Bulgarica Ecclesiæ Romanæ restitueretur. Et nè post Photii obitum ex Laicis, & Curialibus nemo assumeretur ad dignitatem Patriarchalem, sed ex Clero dumtaxat Constantinopolitanæ Ecclesiæ. Contestabatur quoquè Joannes in ea Epistola, decessorum suorum, & Synodi œcumenicæ decreta se in irritum non mittere, sed propter pacis & unitatis Ecclesiasticæ bonum de iisdem dispensare, eâ lege, ut diximus, quòd Photiùs in Synodo coràm Apostolicæ Sedis Legatis celebranda veniam postularet, ut ex literis infrà recitandis patet.

584 Cardinalis Baronius ad Annum Domini DCCCLXXVIII. sub num. 4. diversas rationes affert, cùr Joannes Papa talia indulserit: „ Jam enim, *inquit*, cùm Græcorum Im-

„ Imperium ità in Italia potens effectum ipse videret, cùm Beneventani, atque Capuani à Francis (ut Curopalates testatur) defecissent, ad Imperatorem, ei contradicere periculosum admodùm judicabit, his præsertim temporibus, cùm Romana Ecclesia, non solùm barbarico gladio, sed christiano vicinorum Comitum vexaretur. His accedebat, quòd idem Basilius Imperator in spem eum erexerat, fore ut suâ classe liberaret ipsa Campaniæ, Latiique litora, & Etruriæ à Sarracenorum incursionibus. Addebatur ad hæc insuper, quòd multa alia idem Imperator ipsi Papæ promitteret, maximè verò Bulgarorum Ecclesiam sub Romana Diœcesi revocandam, quod vehementer Joannes optabat, & frequentioribus literis expetebat. His omnibus accedebat, quòd prætexebatur bonum pacis, & scissarum unio Ecclesiarum, quæ ob rejectum Photium, velut jugi terræmotu, tot annis, & cum eis totus Oriens quassaretur: cessaturum ipsum omninò, si Sedia Apostolicæ auctoritate, Photius sedere concederetur; sin minùs graviora prioribus instare pericula, impendere mala nullo penitùs curanda remedia. His jungebatur, quòd mendaci relatione decepit Basilius Imperator eundem Joannem Pontificem, dùm literis testatus est, restitutionem Photii exoptare, & petere magnâ instantiâ, eos, qui essent adversæ partis, ordinatos scilicet ab Ignatio, atque eius prædecessore Methodio; quod tamen falsum erat. *Hæc Baronius*.

585 Et quidèm non videbatur verosimile, Imperatorem voluisse decipere Pontificem, quippè qui ab initio sui Imperii Photium deposuerat, restituto Ignatio, nondùm consultà Apostolicà Sede, propter manifestam injuriam Ignatio à Photio irrogatam. Procuravit inde auctoritate Romani Pontificis, ut generalis congregaretur Synodus, ut illius decreto exauctoraretur Photius, prout evènit; & deniquè eundem Photium in exilium amandaverat. Undè attento hujusmodi Imperatoris zelo, ex anteactis ostenso, probabiliter existimare poterat Romanus Pontifex, nonnisi causâ majoris boni, pacis, atque Ecclesiæ utilitatis, Imperatorem petere, jam defuncto Ignatio, Photii restitutionem, & eâdem de causa postulare idem universos Episcopos, etiam ab Ignatio,& Methodio ordinatos, prout in literis suis fatebatur Basilius. Facilè ergò potuit Pontifex decipi.

586 Itaque Joannes datis literis pro Photii restitutione, modo superiùs recensito,tùm ad Imperatorem, tùm ad ipsum Photium, ad Clericos Constantinopolitanos, atque etiam ad universum Populum, Petro Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Presbytero, quem Paulo, & Eugenio Legatum adjunxerat, ferendas tradidit, scribens quoquè ad præfatos Episcopos Paulum, & Eugenium Epistolam tenoris sequentis.

Reverendissimis Paulo Anconitano, Eugenioque Ostiensi Episcopis.

587 „ Quamvis contrà nostram egeritis voluntatem, & Constantinopolim venientes, inquisitâ causâ Ecclesiæ pacis & unitatis Romam reverti, nobisque omnia sub certa relatione debebatis referre. Et quia primam Legationem vobis commissam idoneè non peregistis, secundam vobis ideò committere non debebamus: tamen Apostolicæ miserationis benignitate utentes, & in hac secunda Legatione fideliter perficiendi, vos huic Petro religioso Presbytero Cardinis nostri, familiarique nostro sociamus; quatenùs ea,quæ pace & unitate Ecclesiæ Dei agenda sunt, secundùm Apostolicos nostræ auctoritatis apices, & secundùm Commonitorii nostri tenorem capitulatim descriptum, sagaci valdè intuitu simùl agatis; & ità definiatis, ut gratiam nostram, quam priùs inobedienter agendo, exasperastis, nunc fideliori devotione operando, placabilem habere possitis. Datâ mense Augusto, Indictione XII. *Hactenus litera ad Legatos*.

588 Munitus ergò Petrus antefatis literis, Constantinopolim profectus est, ipsisque Photio, Basilio, cæterisque contraditis, versutus Photius prætextu Versionis in Græcam linguam, tàm ad se datam à Pontifice Epistolam, quàm eam, quæ reddita est Basilio, mutilando, addendo, & commutando, in universum falsavit; & ità falsatis, in publica Synodo eas recitare fecit. Quòd ut sub oculis appareat, recensebimus Epistolam primùm, quæ data est ad Imperatorem, adnotatis locis secundùm Versionem, imò falsationem Photii, inde simili modo & aliam ad Photium datam. Ea ergò, quæ data est ad Imperatorem genuina Joannis, sic se habet.

Dilectissimis, ac Excellentissimis Spiritualibus Filiis nostris Basilio, Constantino, & Alexandro gloriosissimis Imperatoribus semper Augustis.

589 „ Inter claras sapientiæ, & mansuetudinis vestræ laudes,ò Christianissimi Principes, aliquid cum puriore luce summæ devotionis, longè, latèque resplendet,quod amore fidei, quod charitatis studio, disciplinis Ecclesiasticis edocti, Romanæ Sedi reverentiam, more prædecessorum vestrorum piissimorum Imperatorum conservatis, & ejus cuncta subjicitis auctoritati; ad cujus auctorem, hoc est Apostolorum omnium Principem, Domino loquente, præ-

„ ceptum est : *Pasce oves meas*, quam esse
„ verè omnium Ecclesiarum Dei Caput, &
„ Beatorum Patrum præcipuæ Regulæ, &
„ orthodoxorum Principum Statuta decla-
„ rant, & pietatis vestræ reverendissimi Api-
„ ces attestantur. Nihil est enim, quod lu-
„ mine clariore præfulgeat, quàm pia devo-
„ tio, & recta fides in Principe. Et quia
„ Pontificii nostri reverentiam hoc ardore
„ mentis, hoc Religionis studio luculenter
„ vestris mellifluis literis exornatis; id nos
„ ratione, seu temporis necessitate inspectâ,
„ cum Sedis Apostolicæ nobis commissę con-
„ sensu & voluntate perficere, jure Aposto-
„ lico decet. *Ità exorditur Joannes*.

Falsata Photii Versio.

590 „ Puritas & splendor vestræ rectæ
„ fidei, & sapientia, & morum probitas, &
„ benignitas perfecta, ò Christianissimi, &
„ & maximi Imperatores Romanorum, lu-
„ minum instar in medio terræ micantes us-
„ que ad omnes fines, ad quos universus Or-
„ bis, extenduntur, & splendent. Non enim
„ solâ rectâ fide præstantes in aliis rebus vos
„ oscitanter habetis, sed potiùs super ve-
„ stram irreprehensibilem fidem superædifi-
„ catis non lignum, aut herbam, aut arun-
„ dinem, sed pretiosos lapides, aurum &
„ argentum, & ut breviter dicam, omnia
„ alacri studio perficitis, quibus cognosci-
„ tis Deo rem gratam facere, Nihil verò
„ Deo gratiùs esse dignoscitur, quàm ut uni-
„ versæ ejus Ecclesiæ quascumque Sol respi-
„ cit, rectâ fide, & mutuâ inter se dilectio-
„ ne & charitate viventes, illi singulis diebus
„ gratias agant; quapropter hanc unionem
„ etiam in vestra Dei Ecclesia conspici, &
„ vigère vos percupientes, Romanam San-
„ ctam Ecclesiam per vestros Legatos, & sa-
„ cras literas adjutricem assumpsistis, pro
„ certò habentes, eam vobis futuram præ-
„ stò ad id, quod optastis. Neque vos primi
„ id agere cœpistis, ut hanc rem excogita-
„ retis, sed vestigiis prædecessorum vestro-
„ rum inhærentes, in quantum Schola quæ-
„ rere est etiam dignum, à Principe videlicet
„ Apostolorum Petro, quem Dominus om-
„ nium Ecclesiarum Caput constituit, in-
„ quiens illi: *Pasce oves meas*; necnon à sa-
„ cris & orthodoxis Sanctorum Patrum de-
„ cretis atque doctrinis, quemadmodùm sa-
„ cræ & piæ vestræ literæ testantur: id verò
„ propterea facitis, quo magis vestræ fidei
„ firmitas celebrata elùceat, & ergà Deum
„ dilectio sincera & efficax pateſiat. Nihil
„ enim aliud aptiùs & digniùs contingere
„ potest illis, qui maximis dignitatibus &
„ Principatibus sunt constituti, quàm rectæ
„ fidei splendore, & Dei dilectione præstare
„ contendere; & curare, ut omnes, qui cum
„ eadem fide Deum venerantur, dilectionis
„ etiam vinculo uniantur & constringantur.
Hactenus exordii Photianæ Versio.

Joannis genuina Lectio.

591 „ Igitur petistis à nobis, quatenùs
„ Sede Apostolica suæ pandente viscera pie-
„ tatis, Photium reverendissimum in Patriar-
„ chatus honore, in Summi Sacerdotii di-
„ gnitate, & in Ecclesiastici Collegii socie-
„ tate reciperemus, nostræque communio-
„ nis participem faceremus, nè Ecclesiam
„ Dei tanto jam tempore perturbatam pate-
„ remur ampliùs manère divisam, scandalo-
„ que commotam. Nos itaque Serenitatis
„ vestræ preces congruâ ratione admittentes,
„ quia Ignatium piæ memoriæ Patriarcham
„ de præsenti vita jam migrasse cognosci-
„ mus; temporis ratione perspectâ, hoc mo-
„ do decernimus ad veniam pertinere, quod
„ nuper de ipso Photio, licèt ipse absque
„ consultu Sedis nostræ, officium sibi in-
„ terdictum usurpaverit, gestum constat
„ fuisse,

Falsata Photii Versio.

592 „ Quapropter vestris literis obse-
„ quentes nos, & mellifluis verbis deliniti,
„ ignis instar accensi, cùm universa nostra
„ Sanctissima Romanorum Ecclesia unani-
„ mes & concordes surreximus ad omnia ea,
„ quæ à vobis scripta sunt, prompto & ala-
„ cri animo peragenda. Scripsistis nobis,
„ noster dilecte fili, ut nostra Apostolica vi-
„ scera misericorditer aperiremus, & omnes
„ quotquot fuerunt, qui in vestra Ecclesia,
„ vel propriis Chirographis, vel alio quovis
„ pacto prævaricati sunt, & canonicis cen-
„ suris obnoxii sunt effecti, reciperemus, &
„ pacis & unionis curam haberemus. Quin
„ etiam ante omnia Photium religiosissimum
„ Episcopum nostræ communionis hæredem,
„ & participem, & comministrum facientes,
„ ad magnum Episcopatus culmen, & digni-
„ tatem Patriarchalem, iterùm constituere-
„ mus, nè Ecclesia Dei multo tempore schis-
„ maticorum Deo exosorum, & malorum
„ scandalorum fluctibus agitata permaneat.
„ Nos verò vestræ Serenitatis preces acci-
„ pientes, ac rationales & justas à Deo ac-
„ ceptas, & tempus jam præstò esse, quod
„ anteà quærebamus & invenire, Deum pre-
„ cabamur; rationi enim congruum censen-
„ tes, Ecclesiam Dei tranquillam reddere.
„ Misimus propterea Legatos, qui vestram
„ perficerent voluntatem,

Joannis genuina Lectio.

593 „ Nos statutis Apostolicis non præ-
„ judicantes, nec Beatorum Patrum regu-
„ las resolventes, quin potiùs earum aucto-
rita-

„ ritatibus freti, qui Nicæni Concilii Capi„ tulo secundo apertissimè dicunt; Quoniam „ plura ante per necessitatem, aut aliàs co„ gentibus hominibus, adversùs Ecclesiasti„ cam facta sunt Regulam. Hinc & Gelasius „ Papa dicit, quòd ubi nulla perurget neces„ sitas, constituta Patrum inviolata serven„ tur. Et Sanctus Leo eodem spiritu præce„ pit, omittendum esse, & inculpabile judi„ candum, quod necessitas intulit. Indè & „ Felix Præsul decessor noster in sua decre„ tali Epistola voce consonâ dicit, aliter tra„ ctandum esse necessitatis rationem, & ali„ ter voluntatis. Indè etiam sanctum Con„ cilium apud Africam gestum, Capitulo tri„ gesimoquinto jubet, ut Clerici Donatista„ rum in Ecclesia propter Ecclesiæ pacem & „ utilitatem, si correcto consilio ad catholi„ cam unitatem transire voluerint, si hoc „ paci christianæ prodesse visum fuerit, in „ suis honoribus suscipiantur, non ut Con„ cilium, quod in transmarinis partibus de „ hac re factum est, dissolvatur, in quo vi„ delicet Concilio statutum est, ut ordinati „ in parte Donati, si ad catholicam partem „ transire voluerint, non suscipiantur in ho„ noribus suis. De hoc etiam Beatus Papa „ Innocentius dicit Capitulo quinquagesi„ moquinto, quòd si qui à Bonoso hæretico „ ordinati sunt, propterea sint recepti, nè „ scandalum remaneret Ecclesiæ.

Falsata Photii Versio.

594 „ Et licèt pietas vestra Photio vim „ inferendo nos prævenit in illo restituen„ do videlicèt, antequam nostri Legati „ istùc venissent: hæc tamen nos supple„ mus, non auctoritate nostrâ, licèt hoc „ etiam facere possimus, sed Apostolicis con„ stitutionibus, & Sanctorum Patrum decre„ tis horum demonstrationem afferentes, ne„ que Ecclesiæ regulas jamdiù traditas sol„ ventes, sed eas in quibuscumque, dùm ha„ rum nimis exacta, & immutabilis observan„ tia servatur, divellit, & destruit totam com„ pagem corporis Ecclesiæ, ad quod conducit „ trahentes, ab ipsamet Ecclesia edocti. Se„ cundus enim Canon Nicænæ Synodi hæc „ habet. Quoniam frequenter vel à necessi„ tate, vel aliquovis pacto coguntur homines „ Ecclesiasticos Canones transgredi, & quæ „ sequuntur. Necnon Papa Gelasius de se„ ipso inquit, quod ubi vis non apponitur, Sā„ ctorum Patrum Statuta incōcussa maneant. „ Similiter etiam Sanctissimus Papa Leo in „ eodem spiritu præcipit, dicens: ubi vis „ non præcedit, immobilia permaneant San„ ctorum Patrum Statuta; ubi verò necessitas, „ & vis reperitur, ibi ad id, quod convenit Ec„ clesiis Dei, ille qui potestatem habet, dis„ penset. Ex necessitate enim, juxtà Divi„ num Apostolum, etiam legis fit mutatio.

„ Felix prætereà Papa consona etiam dicit: „ De hoc enim oportet animadvertere, ut „ ubi necessitas contigerit, sæpènumerò „ etiam Costitutiones Patrum transgredi li„ ceat. Sancta etiam Synodus Carthaginen„ sis ait trigisimoquinto Capite. Mandamus, „ ut Donatistarum Clerici iterùm ad Eccle„ siam revertantur; licèt etiam à Synodo fue„ rint damnati, Synodus etiam Synodum ab„ rogasse reperitur propter unionem Ecclesię, „ & concordiam. Et Innocentius Papa ait; „ isti à Bonoso ordinati hæretico, recipian„ tur, nè iterum scandala in Ecclesia Dei „ oriantur,

Joannis genuina Lectio.

595 „ Nunc itaque aliis Patriarchis, „ Alexandrino videlicet, & Antiocheno, & „ Hierosolymitano, atque omnibus Archie„ piscopis, Metropolitis, Episcopis, & Sacer„ dotibus, cunctoque Clero Constantinopo„ litanæ Sedis, qui de Ordinatione Beati Me„ thodii, & Ignatii reverendissimorum Pa„ triarcharum existunt, unâ voluntate, pari„ que voto consentientibus, eundem Pho„ tium satisfaciendo, misericordiam coràm „ Synodo, secundùm consuetudinem, postu„ lantem, in vera dilectione fratrem, in pon„ tificali officio comministrum (atque coràm „ Synodo misericordiam quærendo) in pa„ storali magisterio consacerdotem pro Ec„ clesiæ Dei pace, & utilitate, amodò, Chri„ sto favente, recipimus, & habemus.

596 „ Quia & vos Christianissimi Im„ peratores Augusti, qui Sanctæ Reipubli„ cæ clementissimo affectu gubernatis Impe„ rium, pro Christo fungi legatione videmini, „ dùm pro pace rogatis Ecclesiæ, & nos, qui„ bus, secundùm Apostolum, omnium Eccle„ siarum Dei sollicitudo incumbit, contro„ versiā aliquam in Ecclesia Dei ampliùs re„ manere nolentes: hunc ipsum Patriarcham „ cum omnibus, sivè Episcopis, sivè Presbyte„ ris, seù cæteris Clericis, & omnibus laicis, „ in quos judicii fuerat censura prolata, ab „ omni Ecclesiasticæ Sanctionis vinculo ab„ solvimus, Sanctæque Constantinopolitanæ „ Ecclesiæ judicamus recipere sedem, Domi„ nicique gregis esse Pastorem, illâ scilicet po„ testate fulti, quam Ecclesia Dei toto Orbe „ diffusa credit nobis in ipso Apostolorum „ Principe à Christo Deo nostro esse conces„ sam, eodem Salvatore Beato Petro, Aposto„ lo prè cæteris specialiter delegante: *Tibi* „ *dabo claves Regni Cœlorum; & quæcumque* „ *ligaveris super Terram, erunt ligata & in Cœ*„ *lis; & quæcumque solveris super Terram,* „ *erunt soluta & in Cœlis.* Sicut enim ex his „ verbis nihil constat exceptum, sic per Apo„ stolicæ dispensationis officiū, & totum pos„ sumus proculdubiò generaliter alligare, & „ totum consequenter absolvere, præcipuè

„ cùm ex hoc magis præberi cunctis oporteat
„ Apostolicæ miserationis exemplum.
597 „ Nam & Legati Sedis Apostolicæ
„ ab antecessore nostro Hadriano, videlicet
„ almifico Presule Constantinopolim directi,
„ Synodi ibìdem peractæ usque ad voluntatē
„ sui Pōtificis vigilanti studio subscripserunt
„ . . . . Nec ab Apostolico munere, quia
„ Sedes Beati Petri Celestis Regni clavigeri
„ potestatem habet, ligata qualibet Pontifi-
„ cum, congruâ æstimatione absolvere; Quip-
„ pè cùm constet multos jam Patriarchas,
„ hoc est, Athanasium, & Cyrillum Alexan-
„ drinos, Flavianum, & Joannem Costanti-
„ nopolitanos, & Polychronium Hierosoly-
„ mitanum synodicè damnatos, per Aposto-
„ licæ Sedis postmodùm absolutionem resti-
„ tutos incunctanter fuisse.

Falsata Photii Versio.

598 „ Neq; solùm Istis, licèt tales essent,
„ ut ex illis fuissent ut Hæretici damnati,
„ Apostolica tamen Sedes Ecclesiæ pacis cu-
„ ram gerens, manus adjutrices porrexit: ve-
„ rùm etiam Orthodoxis Episcopis, & Pa-
„ triarchis ad ipsam confugientibus, sicut
„ nunc religiosissimus Photius, & auxiliū im-
„ plorantibus, opem tulit. Nostis omninò ma-
„ gnum Athanasium Episcopum Alexandri-
„ num, & Cyrillum, & Polychronium Hie-
„ rosolymorum Joannem, quem dilectio ve-
„ stra Chrysostomum appellat, Flavianum
„ etiam Constantinopolitanū: hos enim à Sy-
„ nodis damnatos, & reprobatos, cùm ad
„ Sanctam Romanam Ecclesiam confugis-
„ sent, Apostolica Sedes hæc nostra confirma-
„ vit, & ad priorem dignitatem restituit. Si
„ igitur ex Donatistis, & ex Bonoso ordina-
„ tionem acceperunt, & ab Ecclesiæ Catho-
„ licæ limitibus fuerunt ejecti à Synodo nu-
„ merosa, iterùm ab alia Synodo recipiuntur,
„ & in Sacerdotum numero collocantur, ut
„ Ecclesia Dei indivulsa, & à Schismatibus
„ integra, & libera permaneat (nihil enim
„ oculis Dei magis execrandum, & abomina-
„ bile conspicitur, quàm is, qui Schisma-
„ tum auctor in Ecclesiis extiterit, & nil ju-
„ cundiùs vel chariùs etiam bonitati, quam
„ Ecclesiam suam integritatem, perfectum
„ erga Deum amorem, & erga proximū dile-
„ ctionem conservare) multò magis viros or-
„ thodoxæ fidei illustres, & vitæ gravitate, &
„ rerum peritiâ celebres, non opportet illos
„ contemni obnoxios pœnitentiæ jugo gra-
„ vari, sed ad priorem dignitatem restituere.
599 „ Cùm enim semel Apostolica hæc
„ Sedes claves accepisset Regni Cœlorum à
„ primo, & Magno Pontifice Jesu Christo per
„ Principem Apostolorum Petrum, cùm ille
„ dixisset: *Tibi dabo claves Regni Cœlorum;*
„ *& quæcumque solveris super Terram, erunt*
„ *soluta & in Cœlis, & quæcumque ligaveris*
„ *super Terram erunt ligata, & Cœlis*: habet
„ facultatem omnes ligandi atque solvendi, &
„ juxtà Prophetam Hieremiam, evellendi, &
„ plantandi. Hac de causa nos auctoritate
„ usi Principis Apostolorū Petri, cum univer-
„ sa Ecclesia affirmamus vobis, & per vos
„ etiam Sanctissimis Fratribus, & Commini-
„ stris Patriarchis Alexandrino, Antiocheno,
„ & Hierosolymitano, & reliquis Episcopis,
„ & Sacerdotibus, & universæ Constantino-
„ politanæ nos convenire, & consentire vo-
„ bis, vel potiùs Deo in omnibus, quæ à No-
„ bis petistis. Et primùm quidem nos reci-
„ pere Photium admirabilissimum, & religio-
„ sissimum Archiepiscopum Patriarcham fra-
„ trem nostrum, & communionis cum Sancta
„ Romanorum Ecclesia consortem, & parti-
„ cipem, & hæredem, non solùm propter alias
„ virtutes, quibus ille præstat, verùm etiam
„ propter scandala è medio tollenda, & pa-
„ cem Dei, & dilectionem ad invicem inter
„ nos firmandam. Recipite etiam ipsum vos
„ certo, & firmo animo, & charitate, & fide,
„ omne iniquitatis, & malitiæ venenum, &
„ duplicitatem, & ambiguitatem de cordibus
„ vestris avellentes, sicut ipsum recepit Ro-
„ mana Ecclesia. *Hæc Photius*, qui multa
delevit, præcipuèque caput de petenda venia
coràm Synodo, complura adjecit, & com-
mutavit: sed & sequentia ex integro de suo ad-
didit.

Adjecta ex integro à Photio.

600 „ Didicimus enim ferè ab omnibus,
„ qui hùc veniunt ex illis, qui istic versantur,
„ Photium omnibus prærogativis præstare
„ coràm Deo, non solùm sapientia, & pru-
„ dentia circà res Divinas, & humanas, ve-
„ rùm etiam circà omnes virtutes morales,
„ & curam Divinorum præceptorum, tam-
„ quàm irreprehensibilem operarium cele-
„ brari. Neque justum duximus talem virum
„ otiosum, & inutilem permanere, sed in al-
„ tum in vestra Ecclesia iterùm elatum, &
„ lucentem consueta sibi, & Deo dilecta
„ opera exercere, tùm ergà Sacerdotes, tùm
„ etiam ergà Episcopos. Quapropter eun-
„ dem resumentes sermonem, vobis dicimus:
„ suscipite virum istum absque ulla dubita-
„ tione.
601 „ Nec aliquis pro sui excusatione
„ adducat injustas Synodos adversùs ipsum
„ habitas, neque, ut multi stupidiores opi-
„ nantur, decreta prædecessorum nostrorum
„ Beatorum Pontificum, Nicolai videlicet,
„ & Hadriani adversùs Photium lata, accuset:
„ non enim recepta fuerunt ab ipsis quæ con-
„ trà Sanctissimum Photium gesta fuerunt.
„ Nullus per Chirographa vestra occasionem
„ sumat ad Schismata fovenda cum illo, &
„ ad invicem: omnia enim jam sedata sunt, &
„ abrogata, omnia quæ contra Photium ge-
sta

„ sta sunt, irrita, & nulla per nos minimos „ in manibus Principis Apostolorum reposi- „ ta sunt, & per eum in humeros Jesu Chri- „ sti Agni Dei, qui tollit peccata Mundi.

602 „ Recipite igitur ipsum apertis ul- „ nis, fratrem videlicet nostrum commi- „ nistrum. Recipite Episcopum & Dei, & „ irreprehensibilem. Recipite Patriarcham „ vestræ Ecclesiæ. Confirmate ergà illum „ dilectionem, fidem, & cum observantia „ obedientiam, & per hunc ergà S. Roma- „ nam Ecclesiam, eandem confirmate. Qui „ enim illum non recipit, nec ea, quæ à no- „ bis, & Sancta Romanorum Ecclesia de illo „ decreta sunt, recipit; nec is adversùs nos „ bellum suscipit, sed adversùs Sanctum Pe- „ trum Apostolum, vel potiùs adversùs Chri- „ stum ipsum Filium Dei, qui ità honoravit, „ & glorificavit Apostolum suum, ut ipse ab „ eo haberet facultatem ligandi atque sol- „ vendi.

603 „ Hoc etiam rogamus pietatem ve- „ stram, ut in memoriam revocetis, ex quo „ tempore scandala & schismata in vestram „ Ecclesiam ingressa sunt, & eam integrita- „ tem corruperunt; horum malorum nullam „ aliam fuisse causam, nisi quod vos Impera- „ tores admisistis blasphemias & calumnias „ adversùs Pontifices & Patriarchas vestros, „ ac reliquos Dei Sacerdotes, necnon quod „ vos parvipendistis dilectionem & fidem & „ honorem & observantiam ergà illos. Roga- „ mus itaque Divinam potentiam vestram, „ ut ex nunc aures obturetis Imperii vestri à „ Deo electi calumniis & obtrectationibus „ adversùs Pontifices, quas pravi illi homi- „ nes & malis solùm gaudentes vobis sugge- „ rere solent, & eos tanquam piacula & abo- „ minationes, iniquas verborum illorum sa- „ gittas repellere velitis: Patriarchas autem „ vestros in honore habere, & quasi proprios „ Patres existimare, & tanquam Dei & ho- „ minum mediatores venerari. Ipsi enim vi- „ gilant pro animabus vestris, & quæ pro sa- „ lute vestra faciunt vobis à Deo semper de- „ præcantur; necnon, ut par est, pro iis, „ quibus vos Deum offendistis errantes, sa- „ crificia ipsi offerunt, ut vobis Deum pla- „ cent, benevolum illum vobis reddentes. „ Neque id solùm, verùm etiam pro tran- „ quillitate & duratione potentiæ vestræ, & „ pro victoria adversùs hostes obtinenda, „ Deum nostrum misericordem orant. Do- „ ctores etiam & Magistri vobis existunt, „ dum vos admonent, ut ea faciatis, quibus „ regnum Cœlorum acquiratis.

604 „ Præterea vos præ aliis diligere no- „ scuntur; non enim adulatorum amicitiam „ sectari sciunt, vobiscum & adulatorum in- „ star vos diligere, sed potiùs charitatem, „ quam ipsos docuit Christus Jesus per San- „ ctos Apostolos suos. Non oportet igitur ve- „ stros Patriarchas à vobis contemni, tum „ propter ea omnia quæ prædiximus, tum „ etiam, ut juxtà Domini præceptum illos „ diligatis. Nec vos lateat, quod si hoc fe- „ ceritis non solùm honores illorum conse- „ quemini, quos vos honoratis & colitis: „ sed illum potius, qui eorum manibus in Al- „ tari ministratur, videlicèt Christum, qui „ pro peccatis omnium Deo offertur: qui „ enim illos honorat, Deum honorat; & qui „ illos aversatur & respuit, Deum ipsum re- „ spuit. Falsas itaque detractiones & obtre- „ ctationes, per quas Zizania & schismata & „ scandala in Ecclesia Dei oriuntur, & divi- „ dunt inconsutilem Christi vestem, tanquam „ venenum aspidum, vestrum Imperium vi- „ tet: & potius Sanctissimo Photio Fratri & „ Comministro nostro opem ferat in omnibus „ quæ ob Ecclesiæ bonum regimen faciunt.

605 „ Eos etiam qui ipsum, non quo par „ est, honore habent, argue, ut corrigan- „ tur; sæpè enim quos Dei timor, & ergà „ Divina, religio & pietas non correxit; Im- „ peratorum & Principum indignatio in eos „ irruens modestiores reddit. Idque si feceris, „ regnum tibi Cœlorum comparere certò sci- „ tò, & sempiternam Imperii tui durationem, „ & pacis confirmationem. Si verò id minus „ feceritis, pro certò habeatis, quod nun- „ quam schismata deerunt in Ecclesia Con- „ stantinopolitana. *Hæc ex integro adje- cta.*

Joannis genuina lectio.

606 „ Eo tamen tenore ista statuentes, „ Apostolica dumtaxàt auctoritate & Sancto- „ rum Patrum venerabilibus institutis decer- „ nimus, ut post hujus Patriarchæ obitum, „ nullus de Laicis vel Curialibus in Patriar- „ chatus eligatur, vel consecratur honore, „ nisi de Cardinalibus Presbyteris & Diaco- „ nibus Constantinopolitanæ Sedis, secun- „ dùm Sacros Canones Spiritu Dei conditos, „ & totius Mundi reverentià consecratos; „ quia nec præproperè contra Canones Eccle- „ siasticos, decretaque majorum citò quili- „ bet Lector, citò Acolitus, citò Diaconus, „ citò Sacerdos vel Episcopus fiat, qui in mi- „ noribus officiis sic diù perdurent, & vita „ eorum pariter & obsequium comprobetur, „ ut per tempora à majoribus instituta, com- „ probatis priùs moribus, & bonæ vitæ me- „ ritis refulgentibus, ad summum Sacerdo- „ tium postmodum veniant. Quoniam non „ est subitò præripiendum vel usurpandum, „ quod vita diù probata meretur accipere. „ Nam si in quibuslibet Ecclesiæ gradibus „ providenter curandum est, ut in Domini „ domo nihil sit inordinatum; quantò magis „ elaborandum est, ut in electione ejus qui „ supra omnes gradus constituitur, non erre- „ tur? Nam totius familiæ Domini status & „ ordo nutabit, si quod requiritur in corpo- re,

„ re, non sit in capite; & inde fiet, ut om-
„ nia Ecclesiastica disciplina resolvatur, om-
„ nis ordo turbetur. Et ideò hoc, quod nos
„ modò pro Ecclesiastica unitate & psce, quã
„ Christus Dominus noster nobis dedit ha-
„ bendam, ut cumque patimur esse veniale,
„ inultum postmodum esse non poterit.

Falsata Photii versio.

607 „ De hoc etiam legem condere tuum
„ Imperium à Deo constitutum monemus, ut
„ post obitum Sanctissimi Photii Commini-
„ stri & Fratris nostri, nullus è sæculari or-
„ dine ad Pontificalem dignitatem eligatur &
„ ordinetur, sed potius ex Presbyteria Car-
„ dinalibus, ex iis videlicèt, qui Catholicæ
„ Ecclesiæ sunt adscripti, vel ex iis Disconia
„ vel aliis Sacerdotibus, qui existunt sub Se-
„ de Constantinopolitana juxtà Sscros Ca-
„ nones, ut ne contra Ecclesiasticam regu-
„ lam, & Sanctorum Patrum Csnones res
„ vestræ peragsntur: procedere autem hunc
„ volumus per singulos grsdus Ecclesiæ satis
„ probatum, primùm Lectorem, deinde Aco-
„ lytum, postes Diaconum, deinde Presby-
„ terum, & tandem Episcopum, si tamen
„ bonum habuerit testimonium de se, de pie-
„ tate & scientia; quoniam dum inferioribus
„ gradibus aliquod temporis spatium immo-
„ rstur, ejus virtus & probitas agnoscitur,
„ & hoc pacto oportet vestros Pstriarchas
„ progredi, non ex tempore præoccupare sin-
„ gulos gradus, ut in Domo Domini nihil
„ inveniatur incompositum & inordinatum.
„ Qui enim supra omnes gradus collocatur,
„ irreprehensibilia in omnibus oportet repe-
„ riatur.

608 „ Nec quia (*hoc adiecit de suo*) nos
„ vestræ Ecclesiæ paci & quieti consulentes,
„ Photium Religiosissimum Fratrem nostrum
„ recepimus, sicut & Papa Hadrisnus Tha-
„ rasium ejus avunculum, hoc jsm vobis pro
„ consuetudine & regula usurpetur; quæ enim
„ rsrò bona sunt non possunt lex fieri multis
„ & pro lege sumi. A' Domino enim Nostro
„ Jesu Christo edocti, etiam nos viscera mi-
„ sericordiæ recipientes, condonavimus vo-
„ bis petitionem vestram tum de Photio, tum
„ de aliis Sacerdotibus ex altera ordinatione
„ existentibus indultum concessimus. Qui-
„ cumque verò in futurum ausus fuerit id
„ iterum committere, pœnitentia ex Csno-
„ ne, à nobis absque ulla remissione, & dsm-
„ natio illi irrogabitur.

Joannis genuina lectio.

609 „ Hoc etiam modo ista, excellentiæ
„ vestræ precibus moti, fieri jubemus, si ip-
„ se Patriarcha Bulgsrorum Diœcesim, quam
„ piæ memoriæ Nicolaus Prædecessor noster,
„ Michaele ipsorum rege petente, Aposto-
„ licis doctrinis docuit, & per venerabiles
„ Episcopos suos lavit unda baptismatis, om-
„ nique Ecclesiastica regula & disciplina, pro-
„ ut oportebat instruxit; amodò suo juri ven-
„ dicare vel remittere nullo modo præsumpse-
„ rit, nec aliquam cujuscumque honoris ibi-
„ dem ordinationem fecerit. . . . . ibidem
„ sunt illicitè ordinati Episcopi vel Sacerdo-
„ tes . . . . . . Archiepiscopo vel Episcopis
„ qui ibidem videntur existere . . . . . . sa-
„ crum pallium, quo inter Sacra Missarum
„ solemnis uti Pontificibus solitum est, ipse
„ Patriarcha mittere præsumpserit.

Falsata Photii versio.

610 „ Rogamus etiam hoc pietatem ve-
„ stram, ut neque Frater & Comminister no-
„ ster Photius Sanctissimus, nec alius quis-
„ piam successorum ejus in futurum in Bulga-
„ ria ordinstiones habeat, neque propriis
„ manibus, neque per pallium illuc missum,
„ neque per defensorem prædictam Provin-
„ ciam Bulgsrorum ut propriam ministret.
„ In alieno enim solo non decet alios ædifica-
„ re. Prædecessor enim noster Nicolaus feli-
„ cis recordationis, precibus Principis Bulga-
„ riæ Michaelis, Apostolicis doctrinis gentem
„ illam educavit, & per religiosos suos Epi-
„ scopos omnes Ecclesiasticas regulas & Ca-
„ nones, & quæcumque ad Christianam re-
„ ligionem pertinent cum illis tradidisset, eos
„ perfecit: licèt nonnulli audacter surripue-
„ rint nobis prædictam Provinciam, quæ ad
„ eos non attinebat; Ordinationes etiam &
„ consecrationes Ecclesiarum, & omnia quæ-
„ cumque facere minus oportebat, peregerint.
„ Quapropter præter prædicta, & hoc etiam
„ vobis notum facimus, ut, si aliquando
„ Episcopos ibi degentes contra nos aliquid
„ delinquere deprehendemus, & canonicis
„ pœnis illos subiiciemus, non habeant vos,
„ ad quos confugiant, sed potius vos inve-
„ niant in hoc nobis concordes, nec dissen-
„ tientes.

Joannis genuina lectio.

611 „ Porrò pro tantis perturbationibus,
„ quibus Ecslesis vestra longo jam tempore
„ manet turbata, vestræ augustali pietati ob-
„ nixè suggerimus ut Constantinopolitanum
„ Pstriarcham digno honore venerantes, qua-
„ si patrem spiritalem, & utpotè inter vos &
„ Deum mediatorem præcipuum, divina vo-
„ bis, per quæ ad regnum perveniatis æter-
„ num ' sedulè annuntisntem, pio semper af-
„ fectu colatis, & ut condecet in omnibus
„ honoretis: quia pro temporali, quem illi
„ exhibetis, honore, vos & hic temporalem
„ honorificentiam hsbebitis, & in æternum
„ multiplicem proculdubiò recipietis ab illo
„ nempe, qui glorificantes se glorificare te-
sta-

„ ſtatur. Nec eorum verba falsò prolata, qui
„ ſcandalorum Zizania ſuper conſpicuum ſe-
„ getem Domini ſeminare non ceſſant, veſtra
„ imperialis dignetur audire Majeſtas, nec
„ pro talium ſuſurrationibus hominum, qui
„ ſemper ſtudent ſcindere unitatem Dei, ve-
„ ſtem Domini, Eccleſiam Chriſti, quique
„ linguis ſuis ſemper dolosè agere non ceſ-
„ ſant, venenum aſpidum portantes ſub labiis
„ ſuis, animum Clementiæ veſtræ adversùs
„ eum aliquatenus commoveatis, & ſummum
„ Sacerdotem veſtrum, Dei providentiâ in Ec-
„ cleſia Chriſti regimine conſtitutum ſic faci-
„ lè exhonoretis, quod nimirum ſancto ve-
„ ſtro Imperio valdè inhoneſtum & indecens
„ eſſe videatur.

612 „ Præterea mandamus etiam, ut om-
„ nes Epiſcopos & Sacerdotes, ſeu cujuſ-
„ cumque ordinis Clericos, qui de conſecra-
„ tione Ignatii bonæ memoriæ Patriarchæ
„ conſiſtunt, ſive in ipſa Regia Urbe manen-
„ tes, ſive alicubi extra, longè, ſeù propè
„ retruſos, clementi animo ad gremium &
„ unitatem Sanctæ Eccleſiæ revocetis, & ul-
„ nis extenſis paterno affectu recipiatis & am-
„ plectamini, propriaſque unicuique illorum
„ jubeatis reddere Sedes: ut ſicut una eſt fi-
„ des, unum in nobis baptiſma, & omnes
„ unum ſumus in Chriſto; ita & iſti, qui ad
„ unitatem & ſocietatem Eccleſiæ Dei & Cor-
„ poris Chriſti redierint, & id ipſum dicen-
„ tes perfectique exiſtentes in eodem ſenſu,
„ in eadem ſententia, una grex efficiantur,
„ & unus Paſtor; nec audeant ampliùs dice-
„ re: *Ego quidem ſum Cephæ, ego Pauli,*
„ *ego autem Apollo*, ſed unius Chriſti veri
„ Dei noſtri, qui eſt pax noſtra, & fecit utra-
„ que unum, venienſque, Cœleſtia cum ter-
„ renis pacificare dignatus eſt. *Qui idcircò*
„ *ſemel pro peccatis noſtris mortuus eſt, ut Fi-*
„ *lios Dei, qui erant diſperſi, congregaret in*
„ *unum*. Nec enim poterit unitatis eorum fir-
„ ma eſſe compago, niſi eos ad inſeparabi-
„ lem ſoliditatem vinculis charitatis aſtrinxe-
„ rit: quatenus, Deo favente, abſque om-
„ ni perturbatione, vobis regnantibus ſalvi
„ & ſecuri perſiſtentes, pro ſalute veſtra, &
„ pro ſtatu Reipublicæ, jugibus ſemper vo-
„ tis Dominum valeant deprecari.

613 „ Quod ſi fortè quidam extiterint
„ cum eodem Patriarcha communicare nolen-
„ tea, admoneantur ſecundò & tertiò, ut
„ Sanctæ Eccleſiæ ſe unire procurent. Quod
„ ſi aquieſcere noluerint, in ſua pertinacia
„ manere volentes, ſacra eos communione,
„ his præſentibus noſtris Miſſis unà cum Sy-
„ nodo, juſſimus privari, quouſque ad ſuum
„ redeant Patriarcham, & ad Sanctæ Eccle-
„ ſiæ unitatem, cùm præcipuè ipſi Epiſcopi à
„ nobis ſint canonicè excommunicati, & ideò
„ ſi eos in conſortium ſuum receperit, ali-
„ quamve cum eis communionem habuerit,
„ ſimilimodo eundem Patriarcham cum ipſis
„ Epiſcopis Eccleſiaſtica communione judica-
„ mus eſſe privatum. Data Menſe Auguſto
„ die decimaſexta, Indictione XII. *Hactenus*
„ *genuina Ioannis Epiſtola.*

Falſata Photii lectio.

614 „ Oramus præterea imperium ve-
„ ſtrum Chriſto dilectum, ut congregetis Epi-
„ ſcopos & Presbyteros cujuſcumque ordinis
„ Eccleſiaſtici & civilis qui à nobis diſſentire
„ videntur, ubicumque fuerint intra termi-
„ nos veſtros, eoſque ad vos ducendos cure-
„ tis, & moneatis, ut ipſi uniantur Eccleſiæ
„ Dei, & Photio Sanctiſſimo Patriarchæ Fra-
„ tri & Comminiſtro noſtro nobis unito. Pro-
„ prias Pontificales & ſacras veſtes; gradus
„ etiam illis reſtituite, & viſcera miſericor-
„ diæ illis aperite: ut quemadmodùm unus
„ Deus, unum baptiſma, una fides, ità &
„ nos ipſi unum etiam in Chriſto, & per ve-
„ ſtram piam doctrinam unum pariter nobiſ-
„ cum ſint, & in Eccleſiæ Dei perfectione
„ coordinati & conjuncti nobiſcum in Chriſti
„ Sanctiſſimum Corpus, ut in eadem mente,
„ & in eadem voluntate permanentes Deum
„ omnium glorificemus. Nec aliquis impo-
„ ſterum dicat; *Ego quidem ſum Cephæ, ego*
„ *verò Pauli*; ſed ut omnes hoc dicamus,
„ quod Chriſti ſumus crucifixi & mortui pro
„ nobis, qui per ſuam paſſionem quæ in ter-
„ ris ſunt, & quæ in Cœlis, invicem conci-
„ liavit, & nos Deo conjunxit & Patri per
„ ſe ipſum & mutua dilectione & communio-
„ ne. Si verò à vobis eos advocatos monen-
„ tes: & hortantea, & orantes ad unionem
„ Eccleſiæ convenire nobiſcum ſemèl & ite-
„ rum & ſæpiùs obedire illis noluerint, ne-
„ que noſtris literis obtemperare & ſuammet
„ lucrari ſalutem, ſed in priori ſua pertina-
„ cia & temeritate permanſerint, iſtiuſmo-
„ di homines præcipimus ab immaculati cor-
„ pis & ſanguinis Domini Noſtri Jeſu Chriſti
„ perceptione alienos fore, quouſque unian-
„ tur Sanctæ Dei Eccleſiæ & Photio Sanctiſ-
„ ſimo Patriarchæ Fratri & Comminiſtro no-
„ ſtro. Et poſtea: Hoc peracto quæ ſequun-
„ tur juſtam illorum damnationem, in his
„ literis non ſcripſimus, ne ampliùs proro-
„ garetur oratio præter modum, ſed in com-
„ monitorio conſcripſimus religioſiſſimi Petri
„ Presbyteri & Cardinalis noſtri Legati unà
„ cum Eugenio & Paulo religioſiſſimis Epi-
„ ſcopis, ut cum ipſis præſidens in Synodo
„ unà cum Sanctiſſimo Photio Fratre & Com-
„ miniſtro noſtro, Dei oculum qui omnia vi-
„ det, & ſemper vigilat, ante ſuos oculos
„ habentes, & inevitabilem divinam juſtitiam
„ & ſuam conſcientiam immaculatam & in-
„ culpatam conſervantes, omnes res Con-
„ ſtantinopolitanæ Eccleſiæ & quæcumque
„ indigent correctione, & quæ, ut par eſt,
„ declinare debent, ut id quod melius eſt, &
con-

„ conducibilius Dei Eccleſiæ peragatur. Cœ„ leſtis Imperator piam potentiam tuam cu„ ſtodiat. *Hactenus Photii verſio, ſed falſata.*

615 Adnotare modo licebie quomodo Photius, tam turpiter Joannis falſaverit literas, cœpit ab exordio, & ad finem uſque progreſſus eſt. Et quidem in primo Capitulo recitatum ſub num. 616. Delevit, quæ de auctoritate Romanæ Eccleſiæ Joannes poſuerat: præcipuè verba illa. *Et ejus*, ſcilicèt Eccleſię Romanæ, *cuncta ſubiicitis auctoritati*. In ſecundo Capitulo quod habetur ſub num. 118. verba illa: *quia Ignatium piæ mem. Patriarcham de præſenti vita jam migraſſe cognoſcimus*, omiſit. Sicut & illa verba, *licèt ipſe*, Photius videlicèt, *abſque conſultu Sedis noſtræ officium ſibi interdictum uſurpaveris*, præteriit, aliaque contexuit verba contrarium ſenſum importantia, quod nimirum vi coactus fuerit Patriarchalem thronum conſcendere, atque Pontificem ſupplere fingit. In eo porrò Capitulo relato ſub num. 622. Id quod Pontifex ſcribit de poſtulanda venia coram Synodo, prorsùs Photius ſuſtulit, plura alia conſarcinando verba nequaquam ab eodem conſcripta Pontifice. Suſtulit quoque ea quæ Joannes, ſubjungit: *Quia vos Chriſtianiſſimi Imperatores*, quæ habentur ſub num. 623. uſque ad illa, *nam & Legati*, relata ſub num. 524. ſuſtituendo alia pro ſuo libitu. Indè omnia quę in Photii verſione leguntur à num. 627. ad numerum uſque 632. incluſivè, ſunt prorsùs adjecta ab eodem Photio. Ad ea etiam, quæ Joannes ſcribit notata ſub num. 633. addit aliqua verba Photius, ut illa: *poſt obitum Sanctiſſimi Photii Comminiſtri & Fratris noſtri*, delevit verbum *Oſtiarii* repoſitum à Joanne dum Eccleſiaſticos ordines enumerat. Subjecit quoque de ſuo omnia quæ in ejus verſione leguntur ſub num. 634. ſequenti porrò Capitulo complura miſcuit à Pontifice minimè exarata: Et denique dum Joannes ſub num 638. ſcribit: *Præterea mandamus*, delevit id Photius, & loco *mandamus*, repoſuit *oramus*, ablato quoque & Ignatii nomine. Apparet ergò adeo corrupta Joannis Epiſtola in Photii verſione, ut vix dignoſci poſſit, eam eſſe Joannis. Sed & eandem ſortem paſſa eſt altera quam idem Pontifex per eundem Petrum Legatum miſerat ad ipſum Photium, prout ex earum exemplaribus perſpicuum ſit. Scribit namque Joannes hoc modo ad Photium.

Photio Patriarchæ Conſtantinopolitano.

616 „ Experentia tuæ prudentiæ literis „ Pontificio noſtro delatis ſatis ubertim com„ perta, altitonantem Dominum, piiſſimas „ ei grates agentes, laudavimus qui poſtula„ tus dat omnibus ſapientiam, & in Domo „ faciens unanimes habitare, ſalvat omnes in „ ſe ſperantes, & protegit ſe in veritate quę„ rentes, quique neque probos reos, neque „ facit pios tyrannos: tamen juſtè judicans, „ beatis quibuslibet æterna præmia, & infœ„ licibus, reſervato interim pœnitudinis tem„ pore, niſi reſipuerint, æterna confert ſup„ plicia. Prædictis quoque literis præconia „ noſtra legentes, affectum tuum cognovi„ mus, & quam ſis nunc erga nos devotus, „ ſatis evidenter reperimus: verùm in quo „ noſtra merita non ſuffragantur Deo dimitti„ mus; & in quo nos humanis laudibus qui„ cumque mortalium elevare conatur, fragi„ litatem naturæ noſtræ cum ſumma formidi„ ne, eodem Deo præoculis habito contem„ plantur. Scimus enim ipſo dicente: *Quia* „ *qui ſe exaltat humiliabitur, & qui ſe humi*„ *liat exaltabitur.*

617 „ Quod dicitur autem, Sanctam „ Conſtantinopolitanam Eccleſiam in te con„ venit teque privatam Sedem recipere: Miſ„ ſos verò noſtros tecum minimè conſecrare: „ de adunatione omnium Deo gratias agimus; „ ſed miſſis noſtris, ideo de hoc mandatum „ non dedimus, quia nil certitudinis, qua„ liter ipſa ſedes haberet, anteà comproba„ vimus. Nunc verò, ſicut de pace & adu„ natione ipſius Sanctæ Eccleſiæ valde gau„ demus, ità & de diſſenſione nolentium „ aquieſcere contriſtamur, quia Samuele te„ ſtante, *quaſi peccatum ariolandi eſt repu*„ *gnare, & ſicut genus Idololatriæ, nolle aquie*„ *ſcere.*

618 „ Verùm ſuper receptione privatæ „ Sedis nos debuimus ante Conſuli. Tamen „ quia obeunte Fratre & Coepiſcopo noſtro „ Ignatio, te Conſtantinopolitano throno „ præſidere audivimus; tantùm ut pax augea„ tur, & jurgia ceſſent multimodos Deo gra„ tias agimus. Tu autem omnium mentes „ demulcens, omnes paternis ulnia ample„ ctere, omnes diſperſos congregare non de„ ſinas, omnes colligere ſolicitè ſtude; quia „ ſicut Sanctus Papa Leo Magnus ſcribit, Se„ dis Apoſtolicæ, *inquiens*, moderatio hanc „ temperantiam ſervat, ut ſeveriùs agat cum „ obduratis, & veniam cupiat præſtare cor„ rectis.

619 „ Et cum non ſit reprehenſibilia „ erga correctum quantacumque miſeratio, „ ſi ſatisfaciens coram Synodo, miſericor„ diam ſecundùm conſuetudinem poſtulave„ ris, ac ſi evidenti correctione utaris, & pe„ ritiæ non oblivisſcens, nullius damna mo„ liaris, quin potius auxilia eorum, qui tibi „ non velle conſentire dicuntur, ſtudioſè diſ„ ſolveris, eoſque ſuis Eccleſiis & honoribus „ reſtitueris: &, ſi, quia ſpiritualis Filius „ noſter Baſilius Chriſtianiſſimus Imperator „ apud nos pro te multis precibus intervènit, „ omnes uno voto, uno conſenſu, & unâ con„ cordia in tua reſtitutione convenerint: ve„ niam pro pace Sanctæ Conſtantinopolitanæ „ Eccleſiæ tibi concedimus, communionem

quo-

„ quoque, & gradum coràm Synodo misericordiam quærendo nihilominus reddimus, „ & ut Sanctæ Constantinopolitanæ Ecclesiæ „ præesse debeas, consentimus: ità tamen ut „ deinceps de Laicis, in eadem Ecclesia Episcopus contra Sanctorum Patrum statuta „ nullatenùs ordinetur, & omnis illa mala „ consuetudo abindè penitùs amputetur, juxtà Capitulum, quod super hac re in venerabili Synodo, tempore scilicèt decessoris nostri Hadriani Junioris Papæ Constantinopoli habita, est congruentissimè promulgatum.

620 „ Reliqua verò quæ literæ tuæ à nobis fore censenda, expectant, dato Commonitorio nostris Legatis, Petro venerabili Presbytero Cardinali nostro, deliciisque Consiliariis nostris quædam scriptis, „ quædam autem verbis injunximus, qui „ juxtà censuram nostri Apostolatus instructi „ de omnibus, cuncta, Deo pro oculis habito, contemplantes, & admittenda ubi „ fas est admittere studeant, & corrigenda „ æquitatis libramine corrigant.

621 „ Præterea sicut vestra pars suum „ velle conatur accipere, ita & nos Diœcesim „ nostram Bulgariam, quam Apostolicæ recordationis, Sanctissimique Don. Papæ „ Nicolai certamine SedesApostolica recepit, „ ac Hadriani æque Beatissimi Præsulis tempore possiderat, summa nobis celeritate restitui volumus, & de cætero omnem ordinationem Ecclesiasticam, ab Ecclesiæ Constantinopolitanæ Præsulibus in eadem Diœcesi Bulgarica, auctoritate Apostolica amputamus; ipsos autem ordinatos ibidem „ Episcopos, & omnes alios inferioris Ordinis Clericos, ut indè se subtrahant, & ab „ invasione Bulgaricæ nostræ Diœcesis se omninò compescant, decertare procures. Quibus si tu, aut pallium dederis, aut quamcumque illis ordinationem feceris, vel donec nobis obediant, cum eis communicaveris, pari excommunicatione cum eis teneberis annexus. *Hactenus genuina Ioannis Epistola*. Sed quomodo eam Photius corruperit videndum, qui eam sic recitavit.

Joannes Episcopus Servus Servorum Dei Photio Sanctissimo Fratri & Comministro Patriarchæ Constantinopolitanæ Ecclesiæ.

622 „ Sapientiam & prudentiam fraternitatis tuæ in tuis literis cum perspexerimus, instàr tonitrui cœlitus missi ex Deo „ resonantem, & omnes terminos terræ suo „ strepitu replentem, pias Deo gratias, & „ excelsas laudes retulimus, qui omnibus „ petentibus juxtà eorum petitionem largitur „ sapientiam, & qui habitat in concordiæ domo, & favet & protegit omnes, qui veritate spem suam in ipsum collocant: quique „ nec malos in finem reiicit, neque bonos ut „ in tyrannidem aliquam incidant, supra eorum vires permittit; sed potiùs justitiæ „ æqualitate, ac judiciorum æquilibrio omnes res humanas dirigit, & fœliciter ducit. „ Et Beatus ille, qui alacri animo: præsenti „ tempore per pœnitentiam lapsos erigit: in „ Cœlis enim iste thesauros sibi thesaurizat: „ hic etenim in hac fœlicitate permanens „ fruetur sempiternis futuris bonis, cum revelabitur futura Gloria. Tuas itaque prædictas humanissimas literas cum accepissemus, & laudes nimias, quibus nos exornas, & qua animi alacritate ergà nos te habes, agnovimus, & quomodo piè & sanè „ te geris, licèt laudes, quas nobis tribuis, „ longè à nobis absint, cum enim mortalem „ & mutabilem naturam nacti simus, non sunt „ laudes satis tutæ; & magno timore afficimur, illius videlicèt qui omnia videt, & omnia prospicit, tum occulta, tum aperta, „ ne aliquo pacto alitèr ab hominibus nos habiti, alitèr in conspectu Dei reperiamur, „ & pro laudibus & optata gloria, perpetuum „ dedecus lucremur. Sed hæc permittamus „ intereà Deo, qui novit omnia, & quem nihil nostrum latet. Novimus enim ipsum dicere, *qui se exaltat humiliabitur*,

623 „ Scripsisti nobis, quod SanctissimaDei „ Constantinopolitana Eccl. in te recipiendo, „ concors & unanimis facta est: & quod Sedem recepisti, quæ tua erat, & qua fueras orbatus. His de rebus de Ecclesia videlicèt, & de tua restitutione, qua es ad „ propriam Sedem restitutus, Deo ex corde, „ & pro virili gratias agimus. Habebant „ etiam literæ pietatis tuæ, quod nostri Legati noluerunt, quàm primum tibi comministrare. Et hoc factum dicimus, quia nondùm illis permiseramus, ut ea facerent, „ quæ præceperamus. Si enim mandatum „ nostrum habuissent, nulla ipsis fuisset dubitatio, nec alicujus mestitiæ causam pietati tuæ præbuissent. Nec nos satis certi „ eramus de fraternitate tua, quod ad tuam „ Sedem te Deus restituisset, & jam ipsam „ obtinuisses: Si enim hoc rescivissemus, misissemus proculdubiò, ut par erat, gratulatori tibi pro tua Sedis receptione. Nè igitur intereà iniquo feras animo: quod enim „ antea defuit, jam ex superabundantia impletum est.

624 „ Didicimus præterea, quòd sunt „ inter vos nonnulli Schismatici, qui non „ quiescùnt, sed in vanum laborant, & certamen Diabolicum certant, juxta Prophetam dicentem: Divisi sunt contriti, ut evellant & evertant ad se nonnullos simpliciores. „ Et quemadmodùm gavisi sumus pro tua restitutione, quam Deus operatus est, & unione facta Ecclesiæ: ità tristati sumus pro „ Schismaticorum illorum interitu.

625 „ Tu verò, qui præstas sapientia & & prudentia & gratia à Deo tibi largita (quid enim habes quod non accepisti, si accepisti, novimus te non gloriari quasi non acceperis) omnes tibi devincire humanitate contendas eos, qui à te proeùl sunt segregati & dispersi, misericordiæ viscera illis aperiendo, & benignitate illos complectendo, simul congregare nè graveris; ut, quemadmodùm Sanctissimus Papa Leo Magnus scribit, eos qui quærunt humiliari in conspectu Dei, & unionem vobiscum quærere, suscipiamus. Sicut contrà adversùs eos qui duro sunt corde, fortitudine & constantia & patientia illos vincamus, duritiæ etiam cordis illorum obsistamus. Similiter illis qui pœnitentiam quærunt, quæ lapsos sublevat, manus adjutrices præbeamus. Non enim est desperatio pœnitentibus, & petentibus misericordiam non est confusio.

626 „ Quapropter fraternitatem tuam rogamus, ut Christi mores imitando, præcipuè verò ejus humilitatem, quam sustinuit pro salute generis nostri, non te pigeat in Synodo prædicare Dei erga te misericordiam & auxilium, necnon Sanctissimæ Romanæ Ecclesiæ protectionem, & tutelam, & laborem, quem pro tua dilectione sustinuit, ut hoc pacto ædifices omnes pro communione nostra & animorum nostrorum concordia. Quandoquidem quæcumque ab illa petisti, obtinuisti etiam. Et sicut illis mos est, ut omnibus qui injustè patiuntur opem ferat, ità ejus auxilio tu non caruisti, sed Divina ope hujus Sanctæ Sedis labore & studio ad Sedem tuam es restitutus.

627 Quapropter rationi congruum duco, ut hujus consueti auxilii, necnon benignitatis, quam ipsis operibus singulis diebus experiris, de illa in omnem terram sonum emittere non obliviscaris, sed etiam ipsam sequere, & instar illius nulli damnum inferas, nec aliquem à visceribus misericordiæ tuæ repellas. Si qui usque adhuc unionem cum tua pietate amplecti noluerunt, neque tecum convenire, nè desistas, sed potius laborem & certamen sustine, eùm docendo, tùm etiam sermocinando, & longanimi admonitione, necnon alacri & benevolo vultu, ut juxtà Apostolum, vel omnes, vel plerosque lucrari studeas, & tibi conciliare, ac per te ipsi Deo accedentes, illos ad te, & per te ad Deum suscipere dignare. Sacerdotales etiam honores & eorum Ecclesias illis restitue.

628 „ Et quemadmodùm spiritalis filius noster Imperator Basilius pro te nos rogavit, & nos ejus petitioni rationabili & justæ & Deo gratæ obsequentes, fecimus tua pietate, quod Imperator petierat, eodem pacto te rogamus, ut tu etiam obliviscaris malorum, quæ adversùs te commiserunt, qui à te fuerant ablienati, qui si revertantur ex corde, tua pietas honore insignita apertis ulnis illos recipere dignetur, ut omnes fœliciter consentientes, ad conversionem & restitutionem tuæ Sedis commune gaudium & diem festum, & lætitiæ peragamus.

629 „ Hoc etiam rogamus fraternitatem tuam, ut nobiscum decernas, ut imposterum nullus sæcularis extemporè ad Pontificalem Sedem assumatur, sed secundùm gradum & ordinem procedens, & proprium unusquisque in suo gradu progressum virtutis ostendens, ità Pontificalis Sedis gradum obtineat. Qui enim aliter ascendit, Ecclesiasticis nostris Canonibus contraria facit. Et volumus morem hunc, qui non est probandus, ab initio in vestra Ecclesia inventum, imposterum irritum abolere. Hoc autem dicimus juxta Canonem editum in Synodo tempore Hadriani Sanctissimi Papæ & Tarasii beatæ memoriç Patriarchæ Constantinopolitani.

630 „ Synodum verò contra pietatem tuam ibidem habitam, irritavimus, & annulla[illegible]nus, imò & abiicimus, tum propt[illegible]a, tum etiam quod Beatus Papa Hadrianus Prædecessor noster illi non subscripsit; Reliqua verò omnia de Ecclesiasticis rebus, quæ tua Epistola nobis insinuavit, scribere omittimus, quoniam de illis in Commonitorio scripsimus, cui etiam subscripsimus omnes pro tua restitutione, & illud Petro Religiosissimo Presbytero Cardinali & Legato nostro dedimus, quem misimus & unà cum Eugenio & Paulo Religiosissimis Episcopis Legatis nostris, Dei timorem præ oculis habentes, & suam conscientiam immaculatam conservantes, omninò vobiscum faciant, quæ vestræ Ecclesiæ conferre noverint. Deus te conservet usque ad finem, dilecte Frater Reverendissime, & Comminister noster. *Hactenus Epistola Joannis Photii versio corruptissima.*

631 Ab exordio corrumpere enim incœpit, etiam inscriptionem diversificans, posteàque in primò Capitulo, quæ in Dei laudem exaravit Joannes, in sui laudem verrit Photius. Tacet porrò in secundo Capitulo quod de usurpata Sede inconsulto Pontifice, scribit Joannes, & quasi Romanus Pontifex id tanquam justum, Photioque debitum comprobasset, verba hoc significantia supposuit. In laudem quoque sui multa consarcinavit. Cùmque Joannes in Capitulo IV., ut habetur sub num. 645. agat de petenda à Photio venia coràm Synodo, sicut egerat in literis Basilii, ità & hic omnia illa sustulit, aliaque supposuit à Joanne minimè scripta. Quæ porrò Joannes scripserat de restituenda Diœcesi Bulgarica, omninò præteriit Photius; adjecitque

quæ de ſuo, quæ de abolitione & caſſatione VIII. Synodi leguntur. Itemque, ut de non promovendis Laicis ad Patriarchale faſtigium, aliqua falſa ſupponeret, cum Joannes citet Decretum VIII. Synodi ſub Hadriano II. celebratæ, Photius nè ex hoc appareret, Joannem Papam probaſſe VIII. Synodum, tranſtulit verba illa ad Hadrianum I., qui vixit ætate Tharaſii. Cæterùm facta collatione harum duarum Epiſtolarum, nemo erit non videns in quantis Photius genuinam corruperit Joannis Epiſtolam. Cùmque Joannes Papa, ut in ſuperioribus fati ſumus, ſcripſerit per eundem Petrum ad Clericos quoque Conſtantinopolitanos, quorum nomine etiam literas ſupplices pro Photii reſtitutione acceperat, eas quoque ſubiiciendas duximus.

Reverendiſſimis, & Sanctiſſimis omnibus Epiſcopis & Confratribus Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ Sedem reſpicientibus, ſeu tribus Principalibus Eccleſiæ Hieroſolymitanæ.

632 „ Quorundam ſanè veſtrum, fratres chariſſimi, ſcripta ſuſcipientes, unanimitatem, atque conſenſum in parte Photii in eis plenè reperimus, indeque obnixè optantes, ut quod particulariter hactenus, hoc canonicè ſemper & generaliter, atque ſecundùm ea quæ ſunt Chriſti Jeſu, & non quæ veſtra, pia animi devotione id ipſum, ut non ſit in vobis ſchiſma, ſapiatis quærere, pulſare, & invenire; nos autem moderatione Sedis Apoſtolicæ, ſicut diviſa contentione, atque dolemus ſciſſa errore, ità gaudemus in vinculo pacis, ac charitatis, compagine ſoliditatis, fraternitatem veſtram ſine intermiſſione inviolatè perſiſtere, juxta Apoſtolum, *idem ſapite, & Deus pacis erit vobiſcum*

633 „ Quod verò ſolicita intentione veſtra petit dilectio, ut auctoritate Beati Apoſtoli Principis Apoſtolorum Petri, vobis Photium Patriarcham in Regia Urbe Conſtantinopolitana fore conſentiamus, illud animo luce clarius retinetis, quod in Evangelio primo Paſtori Dominus ait: *Ego pro te rogavi Petre, ut non deficiat fides tua; & tu aliquando converſus confirma fratres tuos*. His hortatibus ſuccenſi; imò potius corroborati, in quantum ſine gravi offenſione valemus auxilium ferrè, tam cunctis Domino Sacerdotibus, quàm univerſo in Orbe terrarum Populo Chriſtiano, nunquam definimus, ſequentes Prædeceſſorum exempla, de quibus ſanctæ memoriæ Hadriani Papæ in Tharaſii nuperrimè Regiæ Urbis Patriarchæ confirmatione hæc interim ponimus verba.

634 „ Ipſe enim Tharaſius Regiæ Urbis Patriarcha miſit nobis ſynodicam, priſcam amplectens conſuetudinem, quam ſuſcipientes & liquidiùs indagantes, & tam de faſſione rectæ fidei ejus, quàm dogmatum Sanctarum ſex Synodorum, & venerandarum Ignatium ovantes, nimis iterum conturbati, ac contriſtati ſumus, quia ex Laicorum ordine, & imperialibus obſequiis deputatus, repentè in Patriarchatus culmen electus eſt, & Apocaligus contrà Sanctorum Canonum cenſuram factus eſt Patriarcha. Et quod dicere pudet, & grave tacère eſt, qui regendi adhuc & docendi, ſunt Doctores, nec erubeſcunt videri, nec metuunt, ducatumque animarum impudenter aſſumunt, quibus via omnis ignota Doctoris eſt, quod vel ipſi gradiantur, ignari ſunt. Quod quàm pravum, quamve ſit temerarium ſæculari ordine, & diſciplina monſtratur: Nam dum Dux exercitus, nonniſi labore & ſolicitudine expertus eligitur, quales animarum duces eſſe poſſunt, qui in Epiſcopatus culmen immatura cupiunt feſtinatione conſcendere? Hujus ſaltem rei comparatione conſiderent, aggredi repentè inexpertos labores abſtineant; quippe qui non didicerint quod doceant. Unde canonica inſtituit cenſura, nequaquam ex Laico ad Sacerdotium repentè tranſire. Et niſi per ejus fidelem concurſum pro Sanctarum Imaginum erectione, ejus conſecrationi aſſenſum omnimodo tribuere nequivimus.

635 „ Porrò & nos, ac vos, fratres chariſſimi, lege conſtringimur, ut ſi deinceps apud cunctam Eccleſiam, quæ in vobis eſt, à paternis regulis per ſimilem prævaricationem nunquam ſpondeatis delinquere, ideſt, nè Neophitum repentè ad honorem aſcendere. Et ſi Parochiam Bulgariæ gentis, quæ Deo auctore Beati Petri Apoſtoli interceſſione; atque deceſſorum noſtrorum labore ad Chriſtum converſa eſt, ſubducta, quam ibi feciſtis illicitam, ordinatione, reddideritis, & abjectos quoſque fratres, ac diſcordantes veſtro labore reconciliaveritis ſtudio cum prædicto Photio quem Patriarcham in Regia Urbe deſideratis habere, aliiſque piis operibus, offenſionem, quam coràm Deo, & ſanctis canonibus contraxiſtis, in hac parte recompenſaveritis, venerabilem Fratrem Photium coràm Synodo miſericordiam quærendus, & Patriarchatus honore fungi volumus, & noſtræ communionis, imò & Beatorum Apoſtolorum, ſeu omnis Eccleſiæ fore Domini, miſeratione, participem. Hoc exemplo roborati maximè, quo egregius Prædeceſſor noſter Innocentius Sanctiſſimus Papa Photium reſtaurare dignatus, dicens: veniam nunc ad maximum quaſi quoddam thema, Photinum & inter alia; quia res ad ſalutem re-

„ rediit veniæ, hunc in tantum vobis anni-
„ tentibus post condemnationem more Apo-
„ stolico subrogamus, tantisque vestris as-
„ sertionibus, vobisque, tam bonis, tam ca-
„ ris non dare consensum, omnibus duris re-
„ bus duriùs arbitramur. Pro vestra ergò ap-
„ probatione, fratres charissimi, & senten-
„ tia & postulatione Episcopum Photium ha-
„ bitote. Licitum est ita constituere ut de-
„ precamini; & nostram in meliùs conver-
„ sam sententiam, labore vel testimonio ve-
„ stro, compotes voti suscipite. Solicitos
„ enim vos pro salute libenter admitto, cui
„ manum porrigitis, vobiscum porrigo; cui
„ porrigo, mecum porrigite. Hæc enim est
„ ad Corinthios Apostolica declarata beni-
„ gnitas, ut in uno spiritu ductam, ac redu-
„ ctam sententiam boni semper indifferen-
„ ter sequantur. Data Mense Augusto Indi-
„ ctione XII.

Missa per Petrum Presbyterum.

636 Hæc itaq; rescripsit Joannes ad Episcopos, cæterosque de Clero, sub quorum nomine literas Photius ad Pontificem, quasi suam restitutionem postulantes, miserat, quas pariter corrupit, auferendo præcipuè ea, quæ ad veniam postulandam à Photio coràm Synodo, Pontifex scripserat; & quemadmodum in aliis se egerat superiùs recitatis literis, ità & in hac substituit in illorum loco sequentia: *Photius Patriarcha sanctissimus & religiosissimus frater noster non dedignatur in conspectu Synodi gratiam & studium nostrum, quin potiùs viscera misericordiæ Romanorum Ecclesiæ prædicare, quòd ab ea sit receptus.* Tantum absfuit à superbia Photii, ut veniam coràm Synodo postularet. Aliam porrò, ut fati sumus, ad Constantinopolitanos, tùm Laicos, tùm Clericos, fecit Joannes Epistolam tenoria sequentia.

Eximiis viris Joanni, Leoni, & Paulo patriciis, atque Styliano, Joanni, & Metrophani Reverendissimis Metropolitis, & cæteris Sacerdotibus, seù cujuscumque ordinis, Clericis, seù Laicis.

637 „ Omnium Ecclesiarũ Dei, secundùm
„ Apostolum, sollicitudinem habentes, & Pa-
„ storis gregis Dominici nobis in Ipso Apo-
„ stolorum Principe curam commissam geren-
„ tes, Dño dicente: *Si diligit me, Simon Pe-
„ tre, pasce oves meas*, condolemus vobis;
„ quoniàm multis jam labentibus annis us-
„ que ad præsens, in discordiæ divisione, &
„ in scandalorum perturbatione vos videmus
„ promptos manere, nec per charitatis cu-
„ stodiam ad unitatem Ecclesiæ reverti.
„ Quam videlicet unitatem qui non tenet,
„ Dei legem non tenet, Patris & Filii fidem
„ non tenet, vitam non tenet, nec salutem.
„ Hoc deniquè unitatis Sacramentum, hoc
„ concordiæ vinculum inseparabiliter cohæ-
„ rens ostenditur, quandò in Evangelio tu-
„ nica Domini nostri Jesu Christi non divi-
„ ditur omninò, nec scinditur, sed sortienti-
„ bus de veste Christi, quis potiùs Christum
„ indueret, integra vestis accipitur, & incor-
„ rupta atque indivisa tunica possidetur.
„ Possidere enim non potest indumentum
„ Christi, qui scindit, & dividit Ecclesiam
„ Christi. Quis ergò sic sceleratus & perfi-
„ dus? Quis sic discordiæ furore vesanus?
„ Quis aut credat scindi posse, aut audeat
„ scindere unitatem Dei? Vestem Domini?
„ Ecclesiam Christi? Monet ipse in Evange-
„ lio suo dicens: *Et erit unus grex, & unus
„ Pastor*. Apostolus autem Paulus hanc ean-
„ dem nobis insinuans unitatem, hortatur,
„ dicens: *Obsecro vos per nomen Domini Je-
„ su Christi, ut idipsum dicatis omnes, & non
„ sint in vobis schismata: Sitis autem perfecti
„ in eodem sensu, & in eadem sententia.* Et
„ iterùm dicit: *Sustinentes invicem in dile-
„ ctione, satis agentes servare unitatem spiritus
„ in conjunctione pacis*; quoniam nec habere
„ pacem cum Deo poterit qui cum fratribus
„ pacem per zeli discordiam non habuerit.
„ Quam igitur sibi pacem promittunt inimi-
„ ci fratrum? Quæ sacrificia celebrare se
„ credunt Sacerdotes, charitatis Dei qui
„ non sunt veste induti? Pacem nobis Chri-
„ stus dedit; *Pacem*, inquit, *meam do vobis,
„ pacem relinquo vobis*. Concordes, atque
„ unanimes esse præcipit; dilectionis & cha-
„ ritatis fœdera incorrupta atque inviolata
„ mandavit.

638 „ Et ideò vestram salutem cupien-
„ tes, monemus, & Apostolicâ benignitate
„ jubemus, vos omnes Sanctæ Ecclesiæ uni-
„ ri, vestroque Patriarchæ, Photio videlicet,
„ quem pro Ecclesiæ Dei pace & unitate re-
„ cepimus, adhærere, communicareque stu-
„ dete; Nam si hæc Apostolica nostra moni-
„ nita tantis supradictis testimoniis divinis
„ firmata audire contempseritis, in vestra
„ pertinacia manere volentes, scitote, quia
„ Missis nostris præcepimus tamdiù vos omni
„ Ecclesiasticâ communione privare, quam-
„ diù ad unitatem Corporis Christi, & ad
„ vestrum contempseritis redire Pontificem.
„ Nec aliquis vestrum hanc habeat in re-
„ deundo excusationem pro scripturis de hac
„ causa compositis, quia divinâ potestate,
„ quam accepit Ecclesia Christi, cuncta sol-
„ vuntur vincula, quandò per pastoralem
„ auctoritatem, quæ fuerant ligata, solvun-
„ tur; quoniam, sicut dicit Sanctus Papa
„ Gelasius, nullum est vinculum insolubile,
„ nisi circà eos, qui in errore persistunt.
„ Datâ mense Augusto, Indictione XII.,
„ die XVI.

Missa per Petrum Presbyterum.

639 Cùmque Joannes in superiùs recitatis literis, tùm ad Imperatorem, cùm ad Photium datis, fateatur, se commonitorium quoquè Legatis suis misisse ad illorum instructionem, quomodò scilicet oportebat se geri in Photii causa, tùm in Synodo celebranda, tùm extrà illam, sequendo in cunctis Apostolicæ Sedis jussa. Quod quidèm commonitorium ex more in Synodo Romana, consentientibus compluribus congregatis Episcopis, & Cardinalibus, editum fuerat; proindè & hoc transcribere opus esset, ad exactam Joannis gestorum in hac causa habendam notitiam. Sed quoniàm Eruditis omnibus testantibus cum Baronio, Binio, & aliis, genuinum Joannis commonitorium minimè extet; benè verò corruptum à Photio, atque falsatum, quod sic corruptum, recitatum fuit Act. III. Photianæ Synodi, ideò nè quidquam ad hanc causam conducens, desiderandum restet, illud subjiciemus, prout à Photio jam corruptum, in præfata Photiana Synodo recitatum fuit, quod sic se habet,

Joannes Episcopus Servus Servorum Dei, Commonitorium fratribus Paulo, & Eugenio Episcopis, similiter & Petro Presbytero Cardinali, nostris Constantinopoli Legatis.

640 „ Cùm primùm, Divinâ favente „ gratiâ, & intercessionibus Sanctorum Apo„ stolorum, Constantinopolim ingressi fueri„ tis, illùc divertite, quò præcipiet Impera„ tor; & antequàm Imperatorem visitaveri„ tis, nulli alii Apostolicas literas tradere „ velitis. Cùm coràm Imperatore fueritis, „ literas illi tradetis hujusmodi verbis illum „ alloquentes: Salutat vestrum ex Deo Re„ gnum spiritalis vester Pater Dominus Jo„ annes Apostolicus Papa, tuam ex Deo po„ tentiam suis orationibus singulis diebus „ Sancto Deo commendans, ut ille, qui vo„ bis hoc dedit desiderium propter Ecclesia„ sticam pacem, tribuat vobis gratiam suam, „ & consoletur vos suâ felici protectione, & „ perficiat in bonis desideria vestra. Si ro„ gaverit Imperator, antequàm literas le„ gat, sivè Capitula responsionis nostræ, hu„ jusmodi verbis illi respondete: Si jubet „ imperium vestrum, videat Epistolas. Et si „ dixerit: Quid continent Epistolæ? Illi „ respondete: Salutationes continent, & „ omninò rectè perficiunt.

641 „ Postridiè salutaturi Photium san„ ctissimum accedite, & Epistolam illi tra„ dite, salutantes illum decenter talibus „ verbis: Salutat te Dominus noster Joan„ nes Apostolicus Papa, & vult habere te „ fratrem, & comministrum, sicut scripsit „ Imperator, ut propter pacem Ecclesiæ re„ ciperemus Sanctissimum Patriarcham Pho„ tium fratrem & comministrum nostrum, „ exaudiremus preces vestras, & præcipe„ remus, ut coràm nobis veniat ad Syno„ dum. Et ut recipiat ipsum universa Ec„ clesia, juxtà tenorem literarum nostrarum, „ illum recipite ut comministrum nostrum, „ atque ut Ecclesiæ Romanæ gratiam ha„ beat, surgentes illi dicite: Mandat „ Dominus noster Sanctissimus Papa, ut om„ nes, qui in diversis locis extrà terminos „ extiterint, sivè Episcopi, sivè Presbyteri, „ sivè quivis alii fuerint; & noluerint huc„ usquè vobis communicare, vestro opere & „ labore uniantur Ecclesiæ Dei, & fiant unum „ vobiscum. Qui, si venerint, recipite illos „ ut pater recipit filios, eosque monebit sæ„ piùs, ut propter pacem Dei Ecclesiæ idem „ sentiant cum Apostolico, ut unius sint „ cum ipso voluntatis, recipientes videlicet „ Photium Sanctissimum Patriarcham, & „ cum illo unà communicantes. Si autem „ venerint quicumque anteà fuerant ordi„ nati, accipiant ab Episcopis ipsis victum, „ & vestitum necessarium.

642 „ Præsidentibus vobis in Synodo „ unà cum prædicto Sanctissimo Patriarcha, „ & Legatis Orientalibus, unà cum reliquis „ Archiepiscopis, Metropolitis, & omnibus „ Sacerdotibus Constantinopolitanæ Eccle„ siæ, primùm legantur literæ ad Imperato„ rem missæ; & interrogetur Synodus, si „ illas recipit, & si observat testimonia, quæ „ continent literæ ipsæ. Quibus annuenti„ bus, hæc dicite: Dominus noster Sanctis„ simus Papa, omnium Ecclesiarum curam „ gerens, salutem etiam vestram, & unionem „ & pacem procurans, misit nos servos suos, „ ut dispersos congregemus, & diffidentes „ conciliemus, & Ecclesiæ misericordiæ ma„ num porrigamus, lapsos erigamus, ut om„ nes uno ore glorificemus Patrem cum Fi„ lio, & Spiritu Sancto.

643 „ Sequentes Canones nostrorum Pa„ trum dicimus, ut post obitum Photii San„ ctissimi Patriarchæ, nullus à civili dignita„ te Constantinopolitanam Sedem ascen„ dat, quemadmodùm etiam literæ nostræ „ testantur.

644 „ Volumus etiam, ut coràm Syno„ do prædictum Photium Sanctissimum Pa„ triarcham oretis, ut neque Pallium in „ Bulgariam mittat, neque ordinet quem„ quam in ipsa Provincia. Si enim hæc fe„ cerit, juxtà sacros Canones illum ar„ guemus.

645 „ Volumus prætereà, ut coràm uni„ versa Synodo promulgetur, quòd Syno„ dus habita adversùs prædictum Patriar„ cham Photium tempore Hadriani Sanctis„ simi Papæ, tùm Romæ, tùm Constantino„ poli, ex nunc habeatur nulla, & irrita, „ & non numeretur cum alia sancta Sy„ nodo.

646

646 „ Advertite, ut juxtà mandatum „ nostrum ità ambuletis, neque muneribus „ vos corrumpi sinatis, neque adulationibus, neque minis & terroribus declinetis, „ sivè ad dexteram, sivè ad sinistram, sed regiam viam incedite, tanquàm habentes locum & potestatem nostram, quam vobis „ propter Ecclesiæ pacem sumus impertiti, „ ut vestro labore & diligentiâ dignè gratiam nostram, & Apostolicæ Sedis obtineatis, & nostræ communionis sitis hæredes. *Hactenus Commonitorium*.

Sequuntur subscriptiones.

„ Zacharias Episcopus Ecclesiæ Anagninæ, & Bibliothecarius Apostolicæ Sedis in hoc Commonitorio pro receptione „ Photii Sanctissimi Patriarchæ, propriâ manu subscripsi.

„ Martinus Episcopus Ecclesię Narniensis in hoc Commonitorio Apostolicæ Sedis pro restitutione Photii Sanctissimi Patriarchæ, propriâ manu subscripsi.

Ità eodem modo subscripserunt infrascripti Episcopi.

„ Dominicus Episcopus Triventi. Florius Episcopus Marturensis. Gaudericus „ Episcopus Velitrensis. Stephanus Episcopus Ferentinas. Leo Episcopus Sabinensis. Petrus Episcopus Forosempronienſis. „ Leo Episcopus Terracinensis. Walpertus „ Episcopus Portuensis. Simeon Episcopus „ Fundensis. Joannes Episcopus Siminorum. „ Benedictus Episcopus....... Gregorius „ Episcopus Sylvæ Candidæ. Bonifacius „ Episcopus Bleranorum. Theodorus Episcopus Gallesiensis. Stephanus Episcopus „ Nepesinus.

Subscriptio Presbyterorum Cardinalium.

„ Germanus Presbyter, Tituli Sanctorum Joannis & Pauli. Petrus Presbyter, „ tituli Sanctæ Balbinæ. Hadrianus Presbyter, tituli Sancti Laurentii. Joannes „ Presbyter, tituli Sanctæ Cęciliæ.

Diaconi Cardinales.

„ Paulus Diaconus subscripsi. Leo Diaconus subscripsi.

Hactenus subscriptiones.

647 At corruptum à Photio hoc monitorium, ex ipsius genuinis suprarecensitis literis satis manifestum fit. Indubium est, quemadmodùm in literis, ità & in monitorio, Joannem Photio injunxisse, ut veniam peteret coràm Synodo, quod in hoc monitorio desideratur. Sicut enim à Joannis literis hoc idem sustulit Photius, ità quoquè ab ipso monitorio abrasit. Immutavit etiam ea, quæ de restituenda Bulgarię Diœcesi Ecclesiæ Romanæ Joannes scripserat. Non enim verosimile est, in monitorio injunxisse Legatis, ut rogarent Photium pro hac restitutione, quandò in suis literis absolutè restituendam præcipit, adjectâ quoquè excommunicationis pœnâ. Deniquè id, quod de abrogatione Concilii œcumenici, celebrati sub Hadriano II., in causa ejusdem Photii, in ipso legitur monitorio, longè abest à verò, est prorsùs adjectum à Photio; quoniàm in literis Joannis genuinis non habetur, sed in falsatis dumtaxat à Photio, ut in eis videre est. Immò ex ipsa subscriptione Patrum monitorio adjecta, quam fortè intactam Photius reliquerat, nihil sibi præjudicare cogitans (mendax enim non semper omnia advertit) apparet, nihil de abolenda Synodo Joannem in monitorio posuisse; nam quemadmodùm Patres illi fatentur se subscribere pro receptione Photii: *In hoc Commonitorio pro receptione Photii sanctissimi Patriarchæ propriâ subscripsi manu*; ità quoquè fassi fuissent se subscribere pro abolitione Concilii œcumenici, quod erat majoris momenti. Immò ipse Joannes in Epistola data ad Photium 250., & in altera sequenti, data ad Imperatores Orientis post Photianam Synodum, apertis verbis protestatur, se Acta illius Synodi recipere in ea tantùm parte, quæ respiciebat Photii restitutionem, juxtà ipsius mandata, nullà penitùs factâ mentione de abolitione VIII. œcumenicæ Synodi; undè addit: *Et si fortasiè nostri Legati in eadem Synodo contrà Apostolicam præceptionem egerunt, nos nec recipimus, nec judicamus alicujus existere firmitatis*.

648 Sic itaque & literis, & monitorio Joannis Papæ corruptis atque falsatis, Synodum in Regia Constantinopolis Urbe habuit Photius Anno Domini DCCCLXXIX., Pontificatus Joannis Papæ VIII. Anno VII., Imperii Basilii XIII., inchoatâ à mense Septembris Indictione XIII., consedisse in ea cum Apostol. Sedis Legatis CCCLXXXIII. Patres, Acta ipsa produnt, apud Baronium ad hunc Annum, sub num. 64., licèt non dubitet fateri, nomina tantorum Patrum majori ex parte esse à Photio conficta: „ In prima „ Actione, *inquit*, Synodi Photianæ perperàm ab ejus Auctore octavæ nuncupatæ, „ non habentur ex instituto antiquo Ecclesiæ usu dies, & Consul, sicut in aliis subsequentibus Actionibus. Totus enim fuit „ Photius in componendis suo more nominibus Episcoporum. In prima enim Actione „ recitatur numerus Episcoporum trecentorum octuagintatrium. In omnibus magna „ adulatio, & Græca vanitas & levitas. *Hæc Baronius*. Quæ porrò in ea acta sunt, in septem continentur Actionibus, si reverà acta sunt quæ in eis Photius recenset.

649

649 In prima namque Actione habetur in primis Photii jactantia, quòd nimirum Joannes Papa semèl, & iterùm per suos Legatos eum inviserit, primùm per Paulum, & Eugenium, inde per Petrum. A' mendacio quidèm incipit, quoniam constat ex ipsis Joannis supra recitatis literis ad Photium datis, primos Legatos, Paulum scilicet, & Eugenium nequaquàm communicasse cum Photio, de quo ipsemet conquestus est in literis ad Joannem missis. Absolutâ porrò Photii jactantiâ, surgens Joannes quidam Heracleæ Thraciæ Episcopus, multa contrà Romanam effutiit Ecclesiam, eique mala omnia, quæ acciderant, adscribens. Multa quoquè contrà Nicolaum, & Hadrianum Romanos Pontifices protulit, laudans Joannem Papam; Synodum ad præterita curanda mala congregatam fassus est; Multa, quæ, ut fatebatur, passus erat injustè Photius, declamavit. Deindè inducuntur Legati, quasi munera Apostolica, vestes scilicet Sacerdotales, & ornamenta Episcopalia à Joanne Papa missa, obtulissent Photio. Nec sinè mendacio, cùm ex Joannis literis constet, talia non fuisse missa donaria; si enim misisset, ex more non tacuisset Joannes.

650 Secunda Actio legitur habita die XVI. Novembris, Indictione XIII., in qua primùm lectę sunt Joannis literę ad Basilium, & ad Photium datæ, corruptæ tamen à Photio, prout scilicet Photius inde habito priùs sermone in sui laudem, maximam in Ignatium humanitatem se exhibuisse jactavit, dùm viveret, qua etiam, jam defunctum, se eum prosequuturum pollicitus est. Lectæ porrò sunt literæ Michaelis Patriarchæ Alexandrini ad Basilium datæ, eo fine, ut octava Synodus œcumenica destrueretur. Deindè introductus est Thomas Metropolita, qui fuit unus ex tribus Legatis Orientalium Sedium in VIII. œcumenica Synodo, aliis duobus, ut illic dicitur, mortuis; procuratum est à Photio, ut hìc pœnitens recantet palinodiam de ministerio adhibito in dicta œcumenica Synodo. Lecta est post hæc Epistola Theodosii Patriarchæ Hierosolymorum ad Photium scripta, tota, ut Photius voluit, encomiastica. Lectæ sunt quoquè Epistolæ Patriarchę Antiocheni, nomine pariter Theodosii, & Abrahami Metropolitæ Amidorum, illa ferè tota versabatur in laudem Photii; hæc verò acrem continebat invectivam contrà octavam Synodum. Et ità absoluta est Actio secunda.

651 Die porrò XVIII. ejusdem mensis, convenientibus iterùm, celebrata est Actio tertia, in qua primùm lecta est Epistola Joannis Papæ, data ad Ecclesiam Constantinopolitanam, & Episcopos eidem subjectos, & ad Patriarchas Orientis. Cùmque in eis literis fateretur Joannes, se pacem Ecclesiæ Orientalis procurare, Photiani Episcopi conclamarunt, quòd jam antè Joannis literas Photium sequentes Patriarcham pace fruerentur; hujusmodi verò literas omninò superfluas fuisse. De Diœcesi Bulgarica Sedi Apostolicæ restituenda, ut in præfatis literis continebatur, dixerunt, negocium ad Imperatorem remittendum, cùm ageretur de Imperii terminis. Lecta posteà est Epistola Theodosii Episcopi Hierosolymitani, data ad Imperatorem, qua miserias suas deplorabat, propter receptas à Saracenis molestias, petens eleęmosynarum subsidium. Et deniquè falsatum Joannis monitorium recitatum est, & absoluta est Actio tertia.

652 Porrò habita est Actio IV. mense Decembri, feriâ V. in vigilia Nativitatis Domini: In ea introductus est Legatus Patriarchæ Antiocheni, lectæque sunt literæ ab eo contraditæ, quæ plura in laudem Photii continebant: afferebatur quoquè in eis, Legatos missos ad VIII. Synodum, non Patriarcharum fuisse Legatos, sed Saracenorum. Introducti indè sunt duo Patricii, quasi pœnitentes de gestis eorum contrà Photium in VIII. Synodo, affirmantes, se à falsis Legatis deceptos. Posteà recitata sunt quinque Capitula, quasi à Legatis Apostolicæ Sedis proposita, Primum, de Diœcesi Bulgariæ; alterum, de non eligendo Laico in Patriarcham; Tertium; nè Patriarcha assumatur de aliena Ecclesia; Quartum, de abroganda Synodo VIII. contrà Photium habita. Quintum deniquè, ut excommunicarentur qui cum Photio communicare renuissent. Quæ omnia Synodus recepit, excepto Capitulo de Ecclesia Bulgarica, quod Imperatoria voluntati commissum fuit.

653 Demùm habita est Actio V. Die XXVI. mensis Januarii, ineunte Anno Domini DCCCLXXX., in qua de septima Synodo habitus est sermo, decretumque est, ut ab omnibus inter œcumenicas reciperetur. Citatus porrò est Metrophanes Metropolita Smyrnensis, qui pro Ignatio plurimùm laboravit, & dira sustinuit, & habitus est ut Schismaticus, eò quià secutus Ignatii partes, noluerit cum Photio communicare. Deindè suggerentibus Apostolicæ Sedis Legatis, ut Photius fingit, decretum est, nè excommunicati, & depositi à Romano Pontifice recipiantur à Photio, & è converso, nec recipiantur, nec restituantur à Romano Pontifice depositi, & ejecti à Photio.

654 Ad hæc verò tres Canones hac in Actione conditi sunt: primus, nè depositi à Photio, vel excommunicati ab eo, absolvi, aut restitui possint à Romano Pontifice; sicut depositi à Romano Pontifice, nec recipi, nec absolvi possint à Patriarcha Constantinopolitano: quo Canone voluit Photius se æquare Romano Pontifici, demptâ appellatione ad Sedem Apostolicam, sibi omni jure debita, atqueroborata etiam per Sardicenses Canones.

655

655 Secundus Canon: nè quis relinquens Episcopatum, trãsiens ad statum monasticum, Episcopatū retinendi haberet ampliùs facultatem, nec ad illum revertendi aditus pateferet. Qui certè Canon repositus est à Gratiano in sua collectione caus. 7. quæst. 1. cap. 45. *Temporis*, & hoc veluti ac si esset conditus in legitima Synodo, non advertens editum in hoc Photiano Conciliabolo.

656 Tertius deniquè Canon editus est adversùs Sæculares Magistratus, carceribus mancipantes, vel verberantes Episcopos. Quo Canone sibi Photius consulere voluit, magìs quàm aliis. Ad hæc verò sequutæ sunt omnium subscriptiones, in primis verò Legatorum Apostolicæ Sedis cum detestatione omnium Synodorum sub Hadriano Pontifice contrà Photium collectarum.

657 His porrò quinque in Ecclesia absolutis Actionibus, iterùm convenerunt in Palatio, in aureo triclinio sic dicto, ubi Actionē VI. habuerunt, præsente Basilio Imperatore. in qua, Photio suggerente, exhibita, & recitata est Fidei definitio, comprobata in septem œcumenicis Synodis, adjectâ contestatione, nè quid ab aliquo adderetur, vel minueretur omninò. Porrò recitatum est Symbolum Nicænum, & Constantinopolitanum, reprehendentes Latinos, quòd addidissent verba illa, *Filioque*, quæ non habentur in Nicæno, neque in Constantinopolitano. Subscripsit porrò Imperator cum improbatione eorum, quæ contrà Photium acta fuerant in VIII. Synodo. Subscripsit quoquè eodem modo Imperatoris Filius.

658 Deniquè die XIII. Martii in magna Ecclesia iterùm convenientes, celebrata est Actio VII., ubi iussa est legi Fidei definitio in præcedenti Actione probata, additis, & multiplicatis Anathematismis, si quis quid ei adderet, vel minueret. Et ità absoluta est Photiana Synodus, œcumenica dicta, & conclamata ab universis Schismaticis.

659 Exaltat hanc Synodum Nilus Schismaticus Metropolita Rhodi, qui in suo de Synodis libello, sic de hac scribit Synodo: „ Sancta, & œcumenica octava Synodus trecentorum octoginta Sanctorum Patrum habita est, imperante Basilio Macedone, in qua Synodo coaluit pax cum Occidentali Ecclesia, ac reliquis Patriarchis, manifestè profitentibus occidentalibus in hæc verba; *Nos ità legimus, ac credimus, ut vos, & absquè ulla additione Symbolum Sanctum, ut ità se habens, sit verè Symbolum veræ Fidei. Sed & eos qui addunt, aut detrahunt quid, anathematizamus*. Aderant illic Joannes Papa Romæ (*hoc falsum*) Photius Constantinopolis, & Legati Romanorum Ecclesiæ, Paulus, & Eugenius Episcopi, & Petrus Presbyter ac Cardinalis, aliique Patriarchæ per Legatos: quibus congregatis pro communi Ecclesiarum concordia, Presbyteri senioris Romæ conclamarunt, decorum est, nihil aliud innovari, sed veterem definitionem, & toto orbe obtinentem ac celebratam, legi, & confirmari.

660 „ Cùmque Sanctum Symbolum absque adjectione, sicuti se habet, lectum fuisset, Sancta Synodus acclamavit: Nos secundùm Servatoris doctrinam, & Apostolorum traditionem, ac præterea secundùm canonicos Sanctarum œcumenicarum septem Synodorum typos definitionē sincerissimæ Christianorum Fidei antiquitùs à Patribus ad nos usque propagatam, mente, & linguâ comprobamus, & omnibus constanter annunciamus, nihil detrahentes, nec adiicientes menti, nec verbis, nihil immutantes, nihil adulterantes.

661 „ Posteà Legatis Romæ, & tota Synodus acclamavit, si quis audeat aliud Symbolum, aut hanc definitionem commoveat, vel adiiciat, detrahatvè quidpiam huic Sacrosanctoque Symbolo, quomodò lectum est, anathema esto. Hæc etiàm in Romania Canonibus actorum hujus Synodi comperiuntur ex Epistola Joannis Papæ Romani ad Photium Patriarcham Constantinopolis. Et tua fraternitas novit, quòd cùm ad nos venit, qui nuper ab ea missus est, ut probaret nos super Sancto Symbolo, invenit nos illud conservantes intemeratum, prout antiquitùs nobis traditum fuerat; neque quidquam adiicientes, detrahentesvè, cùm probè noverimus, iis qui talia audent, gravem imminere condemnationem. Rursùm igitur significamus reverentiæ vestræ, ut de hoc articulo, ob quem inter Ecclesias Dei scandalum exortum est, ità de nobis persuasum habeas; quòd non modò dicimus hoc, sed & eos, qui primùm ausi sunt suâ temeritate hoc facere, eos transgressores Divinorum Sermonum censemus, & interversores, Theologiæ Domini Christi, Sanctorumque Patrum, qui synodicè Symbolum hoc Sanctum acceperunt, eosquè cùm Juda collocamus, quod idem ac ille sint ausi, non Dominicum quidèm Corpus morti tradentes, sed fideles, qui sunt Corporis ejus membra, lacerantes, & alios ab aliis discerpantes. *Hactenus Nilus*, totus intentus, ut hujus Concilii auctoritate firmetur dogma de processione Spiritus Sancti à solo Patre. Cæterùm Epistolam Joannis Papæ, quam citat adversùs processionem Spiritus Sancti etiàm à Filio, confictam prorsùs à Photio, nemò est quì non agnoscat. Sic enim se habet.

Joan-

Joannes Episcopus servus servorum Dei, Photio Reverendissimo, & catholico fratri Patriarchæ Constantinopolitano, gratiam desupèr ad opera salutarem.

662 „ Non ignoramus, quòd nonnulli „ eorum, qui apud vos sunt, pacis parùm „ studiosi de nostra Ecclesia, & de Nobis ip„ sis, veritate neglectâ, malè loquuntur. „ Resque eò progressa est, ut parùm absit, „ quin tua fraternitas de nobis, & de iis, qui „ nobis sunt subditi, malè sentiat. Et illi „ quidèm nacti sunt occasionem, sicut etiàm „ ego ipse affirmarem hujusmodi proposito „ satis congruam. Veritas tamèn ipsa, uti „ se habet, nullo pacto est adulterata, ne„ què vitiata, ut procedens sermo rem ma„ nifestam faciet, & Deus hoc ipsum nobis „ suo testimonio desupèr confirmabit. Ve„ rùm illi instar eorum, qui vinum aqua mi„ scent, & adulterantur, nonnulla à seipsis „ falsa fingentes, & excogitantes adhibent. „ Oportet enim, ut Dæmon, qui ab initio „ mali opifex fuit, & inter nos, & Deum „ inimicitias posuit, ac deindè nostrum pri„ mum parentem à Dei amore separavit, & „ Creatori suo inimicum illum constituit, „ etiàm nunc aliquos habeat sui Ministros, „ & hos ipsos impellat, ut inter Ecclesias „ scandalum aliquod concitent.

663 „ Ego verò ad Deum potiùs aucto„ rem, & largitorem oculos dirigens, qui „ inimicitias, etiàm in Cruce, sua morti tradi„ dit, pro viribus illorum omnium, qui „ malis delectantur, ora obstruere contendo. „ Et hac de causa etiàm, antequàm tua fra„ ternitas aliquid mihi significet, hæc tibi „ manifesta facere decrevi, ut de rebus no„ stris satis edoctus, aures minùs præbeas iis, „ qui contendere, & conviciari student; sed „ ipsos rejicias potiùs & respuas, efficias „ prætereà, ut alii eorum verbis fidem non „ adhibeant.

664 „ Novit etiam tua fraternitas, quòd „ cùm nuper ad nos accessit is, qui à te mis„ sus est, & de sancto Symbolo nos consu„ luit, quomodò invenit nos illud inconcus„ sum, sicut nobis ab initio traditum est, con„ servare, neque aliquid addidisse, vel de„ traxisse; cùm rectè noverimus, quòd eos, „ qui talia facere audent, gravis condemna„ tio expectat. Reverentiæ itaquè tuæ ite„ rùm significamus, ut de hac additione in „ Symbolo (*ex Filio scilicet*) tibi satisfacia„ mus, quòd non solùm hoc non dicimus, „ sed etiam, quòd eos, qui principio hoc di„ cere suâ insaniâ ausi sunt, quasi transgres„ sores divini verbi condemnamus, sicut „ Theologiæ Christi Domini eversores, & „ Sanctorum Pontificum, & reliquorum San„ ctorum Patrum, qui synodicè convenien„ tes, sanctum Symbolum nobis tradiderunt, „ & unà cum Juda illos collocamus, quod „ eadem ipsa, quæ illi patrare non sunt vè„ riti, non quia Dominicum Corpus morti „ tradiderunt, sed quia Dei fideles, qui sunt „ ejus membra, schismate segregarunt, & „ invicem diviserunt, & ità æterno igni illos „ præcipites dantes, & multò magis seipsos, „ ut fecit prædictus Judas indignus Christi „ discipulus, suffocarunt.

665 „ Arbitramur autem, tuam Reve„ rentiam rectè nosse, cùm sis sapiens, & do„ ctrinâ præditus, quòd dùm, ut reliqui no„ stri Episcopi nobiscum idem sentiant, totis „ viribus contendimus, non mediocrem id „ nobis molestiam affert. Et reverà rem adeò „ gravem tàm citò commutare, nullus id „ facere posset, licèt brevi tempore ortum „ habuerit, nec multorum annorum spatio „ fuerit confirmata. Et hac de causa rationi „ congruum nobis visum est, nè violenter „ aliquis cogatur à vobis additionem illam „ dimittere, quam ipse adjecisse Symbolo se „ noverit, sed potiùs mansuetudine aliquâ „ hujusmodi homines admonere, & paulatim „ à blasphemia revocare: *Pascite*, inquit, „ *Summus Apostolorum Petrus, qui in vobis* „ *est, gregem Dei, providentes, non coactè,* „ *sed spontaneè, neque ut dominantes in Cle*„ *ris, sed forma facti gregis*. Qui igitur ità „ nos accusant, ac si talia malè sentiamus, „ non jure nos accusant. Tuam itaquè decet „ fraternitatem, neque scandalum aliquod „ adversùs nos pati, neque à reliquo Eccle„ siæ corpore proscindi, sed potiùs nobiscum „ fidei agònes sustinere cum prudentia & „ longanimitate; & alios, qui à veritate de„ clinaverunt, ad illam amplectendam revo„ care, ut pro his eandem nobiscum merce„ dem recipias. Valè in Domino Reveren„ dissime, & Catholicæ Frater. *Hactenus con*„ *ficta sub Joannis nomine Epistola*.

666 Huic Epistolæ innixus Nilus conatur probare auctoritate Romani Pontificis, Spiritum Sanctum à solo procedere Patre. Verùm à Photio ipso sub mentito Joannis nomine confictam, præter multos probat Baronius ad Annum Domini DCCCLXXIX., sub num. 59., eò quòd ipsemet Photius in Epistola, quam de hoc eodem argumento scripsit ad Archiepiscopum Aquilejæ, de qua suo loco dicemus, de hac Joannis Epistola vel minimam mentionem facit. Si enim ejusmodi literas accepisset, magno certè præconio exhibuisset, vel citasset; eò magis, quòd etiam mentiendo, tradit in eadem Epistola, aliquos ex Romanis Pontificibus id idem docuisse. Scribit pariter ad præfatum Episcopum Aquileje, Legatos missos à Joanne Constantinopolim, in Synodo antiquæ Fidei professioni, additamento, *Filioque* carenti, subscripsisse, nullo facto verbo de Joannis Epistola. *Hæc ex Baronio*. Itaque verosimile est,

ad suos decipiendos Græcos præfatam suppofuisse Epistolam; proindèque non est usus eâ, agens cum Latinis, certò certiùs sciens, facilè ab eis potuisse de falsitate convinci, adhibito etiam ipsius Romani Pontificis testimonio, si opus fuisset. Longè etiam abest à stylo Joannis, ut ex ejus genuinis Epistolis manifestè liquet. Longè quoquè aliena est à gravitate Romani Pontificis, servato stylo nimis abjecto.

667 Subjungit Baronius, Joannis VIII. temporibus in Romana Ecclesia absque aliqua ambiguitate usu receptum, ut Spiritus Sanctus à Patre, Filioque procedere diceretur; probatque ex eo, quòd Joannes Diaconus scribens ad hunc ipsum Joannem Pontificem quatuor à se elaboratos libros Vitæ S. Gregorii Papæ, lib. 4. cap. 75., ubi agit de Dialogis ab eo scriptis, & in Græcum à Zacharia Papa translatis, justè quæritur, quòd cùm ipse Sanctus Gregorius, lib. 2. cap. ult., asseruerit disertis verbis, Spiritum Sanctum à Patre, Filioque procedere, illi textum corrupuerint, illaque verba, *Filioque*, abradendo, illi abstulerint, eos magnoperè redarguens, quòd audacter nimis, sicut & impudenter, Sancti Gregorii textum ità corrupuerint, planè significans, Romanam Ecclesiam nihil diversum ab ipso Sancto Gregorio Papa sentire, nec Joannem, ad quem scribit, ab ea sententia discrepare. *Ità ex Baronio*.

668 Porrò, in appendice ad Libellum Synodicum hujus Constantinopolitani Conciliaboli, magis, quàm Synodi legitimæ, mentio habetur, his verbis: „ Ignatio circà Annum Domini DCCCLXXVII. mortuo, „ Photius, consentiente Joanne IX. Papa „ Romano, qui VIII. aliàs solet nominari, in „ Solium Patriarchale reductus est à Basilio „ Imperatore. Habita indè Synodus est Episcoporum Constantinopoli, in qua de unione cum Joanne his verbis, quæ apud Balsamonem reperiuntur, est actum. Statuit „ sancta & universalis Synodus, ut si qui ex „ Italiæ Clericis, vel Episcopis, in Asia, vel „ Europa, vel Lybia versantes, sub vinculo, „ vel depositione, vel anathematizatione „ apud Sanctissimum Papam Joannem fuerunt, ut ii quoquè sint ejusmodi etiam apud „ Photium sanctissimum Patriarcham Constantinopolitanum in eadem pœnæ definitione, idest, vel depositi, vel anathematizati, vel segregati; & quos Photius quidèm sanctissimus noster Patriarcha, Clericos, vel Laicos, vel Episcopalis, vel Sacerdotalis ordinis in quacumque Parochia, „ segregationi, vel depositioni, vel anathematizationi subjecerit sanctissimus quoquè „ Papa Joannes, & Sancta Dei Romanorum Ecclesia eodem pœnæ judicio habeat; „ privilegiis, quæ adsunt Sanctissimæ Romanorum Ecclesiæ Sedi, & ejus Antistiti, nihil penitùs innovatis, nec nunc, „ nec imposterùm. *Hactenus ex Libello Synodico*.

CAPUT XX.

De hujus Synodi auctoritate, & reliquis Ioannis VIII. cum Photio gestis.

669 HAnc Synodum, œcumenicam Græci schismatici pronunciant, ut sanctam, atque in Spiritu Sancto congregatam venerandam proclamant, eamque, abrasâ legitimâ & œcumenicâ VIII. sub Hadriano celebratâ, illius loco substituunt. Hinc Theodorus Balsamon in sua Canonum collectione tres hujus Synodi recenset Canones, veluti in œcumenica conditos Synodo. Hanc pariter Zonaras in altera Canonum collectione & interpretatione loco octavæ posuit. Ità se egit Nilus Metropolita Rhodi in Libello de Synodis, quos posteà secuti sunt cæteri Schismatici. Hinc Marcus Ephesius in Synodo Florentina, Act. sexta, hanc eandem pro œcumenica citavit, ut etiam in superioribus fati sumus, inquiens: „ Synodus hæc, de qua loquitur vestra Reverentia, continet Acta adversùs Photium „ (*legitima nimirum* VIII.) tempore Joannis Papæ, & Hadriani. Posteà celebrata „ est altera Synodus, quæ Photium restituit, & priorem Synodum abrogavit. Hæc „ Synodus, quæ octava etiam est appellata, „ facta est sub Joanne Papa, cujus Joannis, „ inquam, Papæ extant pro Photio Epistolæ. *Hæc Ephesius*.

670 Hanc porrò ut legitimam videtur agnovisse Innocentius III., qui in Epistola data ad Episcopum Faventinum, electum in Episcopum Ravennatem, quæ habetur lib. 1. Decretal. tit. IX. cap. XI. *Post translationem*, citat Canonem secundum ejusdem Synodi, ubi dicitur: *Ut si quis Episcopus ad vitam monasticam descendere, & pœnitentiæ locum implere voluerit, Antistitis dignitatem non ampliùs retineat. Monachorum enim instituta ad obedientiæ & disciplinæ rationem pertinent, minimè verò ad Magisterii, & præfecturæ; atque eorum sunt, qui non alios pascere, sed pasci profitentur*. Etenim Faventino Episcopo ad Archiepiscopatum Ravennatem translato, Præpositi, & Canonici Faventini jus eligendi in primum Canonicum summo consensu detulerant! Ipse verò Joannem Canonicum Regularem Sancti Fridiani Sarnatensem, olim Episcopum, in Faventinum Episcopum postulavit. At requisitus Innocentius, respondit: „ Postulationi hujus videbatur Concilii Constantinopolitani Capitulum obviare, in quo statutum est: *Ut quicumque de Pontificali dignitate ad Monachorum vitam, & pænitentiæ locum descenderit*,

„ rit, nequaquàm ulteriùs ad Pontificatum „ resurgat..

671 Gratianus porrò in suo Decreto, caus. 7. quæst. 1. sub Cap. XLIV. disertis verbis eandem Synodum recipit, recitato enim Gregorii Canone de Sedium mutatione, postulante temporum necessitate, subjungit: *Undè in quinta Actione Constantinopolitanæ Civitatis Synodo CCCLXXXIII. Patrum sub VIII. Joanne Papa, cui præfuit Petrus Presbyter Cardinalis, & Paulus Anconitanus Episcopus, & Eugenius Ostiensis Episcopus, Apocrisiarii Papæ dixerunt*. Et statim subjungit, recitans secundum Canonem præfatæ Synodi: „ Hoc nequam apud nos habeatur, ut „ quicumque de Pontificali ordine & habitu „ ad Monachorum descenderit vitam, ulte- „ riùs possit in Episcopatum reverti. Item, „ præcipit sancta Synodus, ut quicumque „ de Pontificali dignitate, habituque ad Mo- „ nachorum vitam & pœnitentiæ descenderit „ locum, nequaquàm ad Pontificatum re- „ surgat. Monachorum enim vita subjectio- „ nis habet verbum & discipulatus, non do- „ cendi, vel præsidendi, vel pascendi alios. *Hæc ex Gratiano*.

672 Nihilominùs apud universos Catholicos indubitatum est, præfatam Synodum esse prorsùs reprobatam, quid, quid Græci jactent, nec Innocentius III. eam recepit; & licèt citet Canonem secundum ejusdem Synodi, non ideò hoc, quasi existimaret eam legitimam, sed potiùs, aut lapsus memoriæ, aut deceptus ex aliqua Canonum collectione, in quam potuit incidisse, quià existimavit editum in Synodo prima Constantinopolitana, ut ejus sequentia indicant verba, cùm statim subjungat: *Undè contrà dictum Concilium (cùm sit unum ex quatuor principalibus, quæ sicut quatuor Evangelia Ecclesia Catholica veneratur) nullatenùs videbatur eorum postulatio admittenda*.

673 Gratianus porrò utiquè præfatum Canonem inseruit in suo Decreto, ut editum in hac Synodo, quia non visus est ei bonis moribus, aut Ecclesiasticæ contraire disciplinæ, sicut & multa alia inseruit ad propositam conducentia quæstionem, etiam ex Apocryphis deprompta. Exposuit tamen illum, nimirùm habere locum in iis Episcopis, qui ob crimen, & pœnitentiæ agendæ causâ ad statum monachalem transeunt, non de illis, qui aliis de causis, quas etiam Innocentius exponit, ad Monasteria, relicto Episcopatu, transeunt. Mens tamen Photii in eo condendo Canone talis fuit, ut Ignatium, qui è Solio Patriarchali pulsus, in Monasterium secesserat, ad Ecclesiæ regimen redire non potuisse, & à Sede Apostolica, & octava Synodo illegitimè restitutum fuisse, imperitis persuaderet. Cæterùm ab ipsomet Joanne VIII. omnia antefatæ Synodi gesta, restitutione duntaxat Photii exceptâ, primùm reprobata fuisse, ex infrà recensendis palàm fiet.

674 Absolutâ Synodo, Imperator Basilius, & Photius literas fecerunt ad Joannem Papam, quas Apostolicæ Sedis Legatis, Paulo scilicet, Eugenio, & Petro, Romam reversuris, contradendas, Pontifici dederunt. In eis namque literis, dissimulatis quæ in ea Synodo acta erant contrà Romanorum Pontificum Nicolai, & Hadriani, atque Synodi VIII. œcumenicæ Decreta, necnon & quæ contrà ipsiusmet Joannis mandata egerant, agique permiserant, nil aliud continebatur, quàm reddita, Photio restituto, pax Ecclesiæ Constantinopolitanæ; restitutio Ecclesiæ Bulgaricæ Apostolicæ Sedi, ut Joannes jusserat; & quod in promptu erat Classis expedienda versùs Italiam contrà Sarracenorum incursiones. Photius verò addebat suis in literis, omnia cessisse secundùm votum Pontificis; tantùm se misericordiam coràm Synodo non rogasse, quòd proprium illud sit eorum, qui aliquid iniquè gesserunt, suæ certè non immemor superbiæ. Nec aliud Legati oretenùs, Romam jam reversi, retulere Pontifici, cæteris actis pariter dissimulatis. At Pontifex relectis præfatis literis, & auditâ Legatorum relatione, non discordante ab eis, propter transgressum mandatum de petenda à Photio venia coràm Synodo, subspleatus est, non in hac duntaxàt parte, sed in aliis quoquè Capitibus Legatos mandata sua prætergressos, undè datis responsis, tùm ad Imperatorem, tùm ad Photium, in fine cujusque Epistolæ protestatur, nihil aliud de gestis in ea Synodo probare, quàm Photii restitutionem; cætera verò, si fortè gesta præter ejus mandata, prorsùs reprobare. Ad Imperatorem ergò his verbis rescripsit.

Imperatoribus Augustis.

675 „ Post innumeras sollicitudines, qui- „ bus nimirum oneratur Imperiale fastigiū, „ laudabile elementiæ vestræ cognoscimus „ Christianissimi Imperatoris esse proposi- „ tum, per quod submotis omnibus discor- „ diarum, & zizaniorum seminibus, quæ in „ agro Dominico humani generis inimicus „ asperserat, Sanctæ Catholicæ Ecclesiæ piis- „ simæ mentis affectu consulere voluistis. In „ quo scilicet animi voto ac desiderio, quan- „ tùm rebus humanis favère Divina Provi- „ dentia dignetur, sollicitudo clementiæ ve- „ stræ spiritu Dei incitata demonstrat, quæ „ in Catholica Ecclesia misericordem per „ auctoritatem & judicium Sedis Apostoli- „ cæ, quæ, Christo Domino delegante, totius „ Ecclesiæ retinet Principatum, nihil impa- „ catum, nihil voluit esse diversum, cùm „ omnes schismaticâ pravitate divisos, vel „ zelo quolibet separatos, atque dispersos, „ clementi affectione, vel studio ad veræ pa-

eis soliditatem, concordiæque sincerissimæ unanimitatem revocare, & in uno Christi ovili cum proprio Pastore, Photio videlicet confratre, & comministro nostro, aggregare curavit. Pro quibus videlicet nostri pastoralis magisterii officium est, apud Serenitatis vestræ Augustalem clementiam assiduâ semper sollicitudine omnimodis intercedere, ut vestræ pietatis Majestas, more christianissimorum Imperatorum, benigna circà omnes existat; & quasi, Deo contemplante, populum Domini sibi commissum fœlici regat semper & gubernet intuitu, nec ampliùs patiatur, eos aliquibus sæculi hujus procellis illidi, aut malignis perturbationibus concuti, quatenùs post hoc vitæ præsentis imperium, cœleste adipisci, & in æternum cum Domino retinere valeatis.

676 „ Nunc itaque pro tanta devotione, animique vestri sinceritate, quam non solùm verbis, sed lucifluis etiàm operibus circà Ecclesiam Sancti Petri, & nostram Paternitatem ostendistis, immensas post Deum Serenitati vestræ grstias agimus. Primò quidèm, quòd Dromones vestros, qui pro defensione Terræ Sancti Petri, in nostro maneret servitio, nobis misistis. Secundò autèm, quòd Monasterium Sancti Sergii intrà vestram Regiam Urbem constitutum, quod Sancta Romana Ecclesia jure proprio quondsm retinuit, Divinâ inspiratione repleti, pro honore Principis Apostolorum nostro Præsulatui reddidistis. Tertiò verò, vobis grates multas referimus, quià Bulgarorum Diœcesim pro amore nostro, gratanti animo Sancto Petro, ut justum erat, permiseritis habere. Undè obnixè petimus, ut vestro potenti solatio Sanctam Romanam Ecclesiam in hoc periculoso tēpore in omnibus adjuvare, defendereque non dedignemini; quatenùs ex hoc vestra Imperialis Gloria Apostolicis suffragantibus meritis, per cunctas Mundi partes magìs ac magìs accrescat, & apud Omnipotentem Dominum dignam retributionem percipiat.

677 „ Et iterùm humiliter petimus, ut in hujus bonæ voluntatis, ac pietatis affectu, quem pro amore Dei circà Ecclesiam Christi habetis, immobiles permaneatis; quoniàm nos Augustalem Excellentiam vestram ulnis extensis amore paterno amplectimur, & honore debito veneramur, atque assiduis orationibus nostris juxtà sacrosancta Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli Corpora fusis, omnipotenti Domino commendare studemus, ut pro tantis beneficiis, quæ Sancto Petro impenditis, ipse vobis, & in hoc præsenti sæculo vestrum Sanctum Imperium cum omni prosperitate, magìs ac magìs conservet incolume, clarisque semper dignetur ubique decorare triumphis; & in Cœlesti postmodùm regione sempiternam gloriam, & Beatitudinem cum Sanctis, & electis suis habere concedat. Nam & ea, quæ pro causa restitutionis Reverendissimi Photii Patriarchæ Synodali Decreto Constantinopoli misericorditer acta sunt, recipimus. Et si fortassè nostri Legati in eadem Synodo contrà Apostolicam præceptionem egerint, nos, nec recipimus, nec judicamus alicujus existere firmitatis. Data Idibus Augusti, Indictione XIII. *Hactenus Joannis Epistola ad Basilium, & Filium reddita.* Ad Photium porrò in hæc scripsit verba.

678 „ Hoc nostri semper certaminis, & laboris fuit; hoc nostri voti existit, ut pro orthodoxæ Fidei integritate, seù pro statu, & pace omnium Dei Ecclesiarum, quarum curam constringimur, adeò operam demus, quatenùs dispersa congregentur, congregata conserventur, & ut quidquid inhonestum, vel aliter quàm se rectitudo habet, per providentiam Dei, Sanctorum Apostolorũ meritis suffragantibus corrigatur, omni conamine, juxtà officium nobis commissum, speculando satagimus.

679 „ Hujus rei gratiâ, more Apostolico Sanctæ Constantinopolitanæ Ecclesiæ misereri volentes, decrevimus, ut unius incrementum nullius fieret detrimentum; quin potiùs omnium manifestum existeret adjutorium. Convocatâ nostrâ Ecclesia, quantùm ad præsens tempus coegit necessitas, auctoritate, & potestate Apostolica dictæ Constãtinopolitanæ Ecclesiæ consuluimus, & Legatis nostris directis, ut inoffenso pede incederent, instituimus; de cujus scilicet unitate pacis, sivè concordiâ gratulamur, & cunctipotenti Domino laudes innumeras referentes, licèt ei, qui tanta bona servis suis largitur, condignas gratea agere non possimus, hunc benedicimus, & assiduis vocibus glorificare studemus. Gloria namque sit illi, & omnis laus, ac virtus, cujus majestate, & semper perlaudabili gratiâ certatâ ad rectitudinem reducuntur, prava diriguntur, contumacia retunditur, humilitas exaltatur, zizania quandòque evelluntur, scandala amputantur, & omnis bonitas augumentatur: undè non in nobis, sed in eodem Domino, gloriemur, jucundemur, & exultemus in misericordia ejus, qui dicit: *Confidite, quia ego vici Mundum.* Et in alio loco; *sine me*, inquit, *nihil potestis facere*; sed cum nos scriptis, & verbis misericorditer tecum specialiter agendum esse decreverimus, mirandum valdè est, cùr multa, quæ nos statueramus, aut aliter habita, aut mutata esse noscantur; & nescimus cujus studio, vel neglectu variata monstrentur.

680 „ Cæterùm scribens subintulisti, quòd, te innuens, nonnisi ab iniqua gerentibus

tibus

„ tibus misericordia sit quærenda; quòd, & „ non de his, qui Deum se scire non fantur, „ licèt dispensatoriè fatemur; tamèn nos, „ quod lectum est, exagerare nolumus, nè „ quod dignum est, judicare cogamur; ideo- „ que talis excusatio sileat, nè hoc dicentes, „ illa sententia tangat, quà dicitur: *Vos estis, qui justificatis vos coràm hominibus; Deus autèm novit corda vestra; quià quod hominibus altum est, abominabile est apud Deum.* „ Igitur laudabilis tua prudentia, quæ dicitur humilitatem scire, non molestè ferat, „ quòd ab Ecclesia Dei miserationem jussa est „ postulare: quin potius se, ut exaltetur humiliet, & fraternum dilcat erga sui miserentem servare affectum. Quia nos, si tu „ debitam devotionem & fidelitatis incrementa erga Sanctam Romanam Ecclesiam, & „ nostram parvitatem observare studueris, & „ ut fratrem amplectemur, & ut charissimum „ proximum retinebimus. Nam & ea, quæ „ pro causa tuæ restitutionis synodali decreto „ Constantinopoli misericorditer acta sunt, „ recipimus. Et si fortasse nostri Legati in „ eadem Synodo contra Apostolicam præceptionem egerunt, nos nec recipimus, nec „ judicamus alicujus existere firmitatis. *Hactenus Ioannes ad Photium.*

681 Proinde liquidò apparet, Joannem præter Photii restitutionem, cujus rei gratia dumtaxat LegatosConstantinopolim miserat, ut ex ejus literis, & Commonitorio etiam constat, & pro repetenda, & recuperanda Ecclesia Bulgarica, & obtinendo à Basilio adversùs Sarracenos Italiam infestantes auxilio, cætera in ea Synodo gesta, disertis verbis reprobasse. Neque has literas utcumque misit Joannes Papa: quoniam aucta in eum suspicione de perperam ibidem gestis, selegit Marinum Episcopum, commissa ei Legatione, eumque Constantinopolim misit, exploraturum omnia synodica gesta, & ut quæ per priores Legatos, præter Sedis Apostolicæ mandata acta erant, vel in synodo, ipsis annuentibus, decreta, & definita fuerant, ejusdem Apostolicæ Sedis auctoritate prorsùs infirmaret.

682 Profectus itaquè Constantinopolim Marinus, & contraditis, tum Principi, tum Photio Pontificiis literis, cùmque cognovisset cuncta, quæ præter sententiam Romani Pontificis synodicè definita Constantinopoli fuerant, summâ animi constantiâ, Zelo Divini honoris, ac fidei succensus, infirmavit, irrita fecit, ac nullius roboris & firmitatis, juxta tenorem Epistolarum Joannis, declaravit, Cujus rei causa Indignatus Basilius, instigante fortasse Photio, jussit Marinum carceribus mancipari, ubi spatio triginta dierum detineri fecit, indèque extractum cum contumelia remisit. Hæc quidem Stephanus Papa V. recenset in ejus data ad eundem Basilium Epistola, ubi post plura scribit: „ Neque enim hoc dicimus ad tui contumeliam: „ Te enim in universo Orbe Deo dilectum „ prædicamus; sed tantum ad nostram defensionem, & Marini majorem gloriam, qui „ eadem sensit & sapuit cum Prædecessore & „ Doctore nostro Sanctissimo Papa Nicolao. „ Et quidem voluit adimplere, quæ illi ante „ visa fuerant, in maximum devenit apud „ vos contemptum, & ludibrium Divinus ille Marinus. Et cum noluerit simul duci „ cum iis, qui aliena sentiebant, & quæ ipse coràm tua Majestate synodicè gesserat, „ dissolvere & annullare, ac irrita reddere; „ propterea triginta diebus carcere fuit detentus: Id sibi gloriæ potius tribuens, quàm „ contumeliæ, pro veritate pati. *Hæc Stephanus Papa.*

683 Post hæc verò Idem Joannes decessorum suorum Nicolai I. & Hadriani II. sententias in Photium confirmavit, novoque anathemate ipsum ritu solemni conclamato damnavit; Ita Raderus in præfat. ad VIII. Synodum œcumenicam, scribens: „ Videntur „ enim Pontifices notari, quod Photium post „ mortem Ignatii ad Patriarchium admiserint: „ quod Baronius quoque observavit. Joannem enim octavum eo nomine pessimè vulgò audisse, Papissamque appellatum, quod „ ab Eunucho Photio se circumvenlri, decipique passus sit. Id quod ipse Pontifex probè sensit, unde in publicum ambonem publicè progressus, Photium, veteri anathemathe renovato, novo insuper mactavit. *Hæc Raderus.* Qui in appendice ad eandem VIII. Synodum apud Baronium ad annum Domini DCCCLXXX. sub num. 11. referens Epistolam Formosi Papæ ad Stylianum Episcopum datam, ex quodam antiquissimo monumento aut codice in Bibliotheca columnensi reperto, ait ad calcem ejusdem Epistolæ adesse seriem sententiarum synodicarum & decretorum Romanorum Pontificum, quæ pronunciata sunt adversùs Photium, in qua recensitâ Hadriani secundi sententiâ in Concilio cantum & viginti Episcoporum contrà Photium latâ, hæc alia legi testatur.

684 „ Hanc sententiam promulgavit Papa Hadrianus, & Archidiaconus ejus Joannes, qui illi successor fuit. Atque alta voce coràm ipso ita proclamavit: In Photio „ completum videmus; Domine sanctissime „ & œcumenicæ Papa illud psalmi: *Dixit peccator ut delinquat in semetipso, non est timor Dei ante oculos ejus. Posuit in Cælum os suum*, & graveolens ejus guttur aperuit „ Photius adversùs Clavigerum Apostolicæ „ Sedis. Accendatur itaque ut ignis Zelus „ tuus, & accingere ut vir super femur tuum, „ & contumeliam Apostolicæ Sedis, ut justus „ Judex, vindica, & falce sententiæ tuæ abscinde memoriam ejus, & illos qui eum sequuntur, vel tuentur, anathematis vinculo constringe, & nisi propria voce vel scriptio-

„ ptione ipsum damnaverint, ut neque laica-
„ li communione recipiantur. Qui hæc dixit
„ Joannes, Hadriano in Sede successit, &
„ anathemate Photium damnavit, quando
„ ille seduxit Eugenium & ejus Socios, qui
„ pro rebus Bulgariæ venerant: Cum enim
„ accepisset Evangelium & ambonem consen-
„ disset, omnibus audientibus dixit: *Qui-
cumque non habet damnatum Photium divi-
nà sententià, sicut ipsum reliquit Nicolaus
& Hadrianus Sanctissimi Papæ Prædecessoris
mei: sit anathema*. Hæc ibi.

685 Sed & in eadem præfatione apud Labæum in notis ad VIII. Synodum, hæc alia reperiri in præfato codice, scribit idem Raderus, nimirum: „ Photius autem etiam secundò Sedem Constantinopolitanam per „ fraudem occupavit, malisque artibus impetravit dispensationem, cùm Paulum & „ Eugenium Episcopos postea à Joanne VIII. „ damnatos, corrupisset, & Joanni ipsi fucum fecisset. Unde factum est, ut Catholici Græci Photium nunquam pro absoluto „ & restituto, legitimoque Patriarcha agnoscerent, Latini verò & Romani Pontifices „ omnibus modis execrarentur. Stylianus „ porrò tandem etiam corruptus, à Pontificia auctoritate descivit: ad quem Joannes „ Nonus Pontifex Maximus Epistolam dedit, „ quæ Breviarium sequitur, & post Epistolam, Epistolæ ipsius declaratio cujusdam „ Scholiastæ Græci, qui Photium à duodecim Pontificibus damnatum, ait: quorum „ primus *Nicolaus I., Hadrianus II. alter: „ Joannes VIII. tertius Marinus I. Hadrianus III. Stephanus VI. dictus V. Formosus, „ Bonifacius VI. Stephanus VII. dictus VI. „ Romanus I. Theodorus II. Joannes IX., qui „ anno Christi nongentesimo obiit*. Hæc ex Radero.

686 Cæterùm Joannes IX. in Epistola data ad Stylianum Episcopum Neocæsareæ, profitetur se eadem sentire, & eodem loco habere Photium & omnes Patriarchas Constantinopolitanos ab Ignatio usque ad Antonium, quo habuerunt omnes sui prædecessores Romani Pontifices, inter quos & Joannem pariter VIII. enumerat, inquiens: „ Volumus „ igitur, ut etiam nunc, secundùm eandem „ regulam decreta Sanctissimorum Pontificum Prædecessorum nostrorum, inconcussa „ maneant. Quapropter Ignatium, & Photium, & Stephanum, & Antonium, sicut „ Sanctissimus Papa Nicolaus, & Hadrianus, & Joannes, & sextus Stephanus, & „ universa Romana Ecclesia hucusque tenuit, etiam nos eodem ordine illos recipimus & tenemus, & illis qui supersunt eodem ordine, eodem pacto nobiscum manus „ præbeas, hortamur. *Hactenus Ioannes IX.* Ex quibus omnibus palàm concluditur, Joannem VIII. & Photianam reprobasse Synodum & Photium anathemate damnasse. Unde ab hoc tempore interrupta est Joannis cum Photio communicatio, quem pertinacem in lata excommunicatione reliquit.

CAPUT XXI.

De Photii Gestis ab obitu Joannis Papæ VIII. ad obitum usque Basilii Macedonis.

687 Biennio ferè post latam in Photium excommunicationem decessit Joannes XVIII. Kal. Januarias labentis anni Domini DCCCLXXXII. Indictione XV. Imperii Basilii Macedonis anno XVI. cum sedisset annos X. & diem unum: Cui datus est successor, tredecim exactis vacantis Sedis diebus, Marinus ab aliis perperàm Martinus II. nuncupatus, creatus summo omnium consensu v. Kal. Januarias. Fuit Oppido Gallesio Oriundus: vir magnæ constantiæ: qui cum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ esset Diaconus, missus est cum Donato & Leone Constantinopolim à Nicolao I. excommunicandum Photium: indèque iterum cum Donato & Stephano Episcopis missus est Constantinopolim ad deponendum Photium & restituendum Ignatium, ab Hadriani II. Nicolai successore, ipsoque præsidente unà cum duobus recensitis Episcopis nomine antefati Hadriani, celebrata est VIII. œcumenica Synodus, ut superiùs recensita produnt ejusdem Synodi Acta. „ Hic „ *scribit Auctor ejus vitæ*, dum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Diaconus Cardinalis esset, „ missus est cum Donato atque Leone Constantinopolim, ad insinuandam Photio anathematis sententiam, qua à Nicolao Papa „ perculsus erat. Cum Donato & Stephano „ tempore Hadriani II. iterato munere Legationis Apostolicæ functus, Constantinopoli Photium deposuit, Ignatium restituit, „ atque sacrosanctæ œcumenicæ Synodo octavæ præsedit. *Hactenus ibi*.

688 Ad superos inde evocato Hadriano, ac substituto Joanne VIII. creatus est Episcopus, cùmque Eugenius, Petrus, & Paulus, missi ab Apostolica Sede Constantinopolim, pro causa restitutionis Photii, pro repetenda Bulgarica Diœcesi, prævaricati essent, iterum tertiò ab eodem Joanne Marinus Constantinopolim missus est, ubi dira magna animi constantia passus est, ut supra fati sumus; unde & Auctor vitæ ejus scribit: „ Creatus à „ Joanne Pontifice Episcopus, tertiam Legationem obiturus, tertiò missus est Constantinopolim, ad ruinam illam reparandam, quo per Petrum, Paulum, & Eugenium tres Sedis Apostolicæ istuc pro Photio restituendo ad Synodum ablegatos facta „ erat. Cùmque ibidem summâ animi constantiâ coram Basilio Imperatore, cuncta, „ quæ prædicti tres Legati perperam gesserant,

„ rant. irrita reddidissent, triginta diebus, „ *inquit*, Stephanus in Epistola ad Basilium „ Imperatorem carcere detentus fuit.

689 Itaque, cum optimè novisset Photii facinora, non minori fidei Zelo succensus factus Pontifex, ac in Diaconatus, & Episcopatus extiterat munere, initio Pontificatus sui, Photium omniaque ejus gesta damnavit, atque Photianam Synodum, falsò œcumenicam VIII. à schismaticis nuncupatam, penitùs reptobavit: Cujus rei causâ permotus Basilius adversùs eum insurrexit, & non esse legitimum Pontificem nec ritè electum, missis Romam Epistolis, pronunciavit: innixus rationi, quod cum Marinus jam esset Episcopus, non poterat eligi in Pontificem. Hæc omnia pariter in Marini vita: ubi dicitur: „ Initio „ Pontificatus sui Photium, omniaque ejus „ acta, ad munus Episcopale spectantia damna- „ vit, atque acta conciliabuli pseudooctavi „ planè reprobavit: Qua de causa Basilius „ Imperator graviter offensus, furore gravi „ incensus, Romam scribens dicebat, Ma- „ rinum non esse Pontificem, eò quòd alte- „ riùs Ecclesiæ Episcopus jam ante ordinatus „ fuisset, aliaque multa adversùs eundem „ Papam sanctissimum effutiens, solio Ponti- „ ficio eum deiicere satagebat. *Hactenus ibi.* Etenim non consueverat Ecclesia Romana eum, qui unius Ecclesiæ erat ordinatus Episcopus, in Pontificem & Romanum eligere Episcopum, sed propter excellentem Marini virtutem, & confessionis gloriam, universo suffragante Clero, cunctoque assentiente Romano Populo, translatus est ad Episcopatum Ecclesiæ Romanæ, fortè primus omnium ex hactenus creatis Pontificibus Romanis, ex ordine Episcopali assumptus.

690 Hoc porrò tempore, sub Marini videlicet Pontificatu, Aquilejensis Episcopus, cujus proprium ignoratur nomen, schismaticus & in dogmate de Processione Spiritus Sancti cum Græcis sentiens, decreta ad Photium Legatione, datisque literis illius pro suo dogmate tuendo auxilium postulat, atque rogat per Epistolam instrui, ut adversùs Latinos validis pugnare possit argumentis. Photius verò gratulanter hoc accepit, & datis responsis, compluribus argumentis conatus est probare Spiritum Sanctum à solo procedere Patre, blasphemiam esse dicere, à Filio quoque procedere. Hanc Photii Epistolam recenset Baronius ad annum Domini DCCCLXXXIII. sub num. 5. cui præfixus est titulus. *Photii Patriarchæ Constantinopolitani ad Archiepiscopum Aquilejæ, videlicet Venetiarum, de his qui blasphema ore, Spiritum Sanctum à Filio etiam procedere affirmant.* Incipit postea: *Beatitudinis tuæ literæ nobis allata.*

691 Exorditur verò à commendatione Legati (is enim Episcopus erat, schismaticus ab eodem Aquilejensi Episcopo ordinatus) quem de prudentia & doctrina, aliisque virtutibus collaudat: „ Vidimus, *inquit*, enim „ hominem prudentia magis; quàm canitie „ venerandum, virtute præterea non minus „ quàm prudentia exornatum, & mentis con- „ stantia prudentiam suam firmantem, at- „ que (ut unico verbo dicam) tali gratia „ præditum, qua par est eum fulgere, qui „ à Deo accipit, ut Sacerdos statuatur tre- „ mendorum mysteriorum nostrorum, vestra „ etiam dignum doctrina, & manuum impo- „ sitione. Talem quidem esse eum, qui li- „ teras Beatitudinis tuæ nobis attulit, expe- „ rientia ipsa nos docuit. *Hæc & alia in antefati Legati commendationem.* Progreditur inde commendans sapientiam, virtutemque ipsiusmet Aquilejensis Episcopi, posteaque ad propositam quæstionem sermonem vertit: „ Cadent enim, *inquit*, unà cum aliis bonis „ à pietatis gloria & ab ipsomet Divino Spi- „ ritu, dum ipsius Sancti Spiritus detrahunt „ dignitati, dicentes illum à Filio procede- „ re, & secunda quadam processione illum „ contumelia afficientes, quasi unica proces- „ sione non sint contenti.

692 Ut autem probet Spiritum Sanctum à solo Patre procedere, allegare non veretur confueto mendacio, testimonia Romanorum Pontificum, atque illorum decreta, præcipuèque Magni Leonis, & alteriùs Leonis junioris, necnon ipsius Romanæ Ecclesiæ, aliarumque Ecclesiarum Patriarchalium; ait namque: „ Quomodo enim non erit absurdum, „ vel potius quomodo non omnem blasphe- „ miæ excessum superat, ipsismet Dominicis „ verbis adversari? Traditioni etiam, & „ doctrinæ refragari, quæ ubique apud ma- „ gnas Patriarchales Sedes viget? Atque ut „ ejus prædecessores omittam: Leo siquidem „ Romanus Pontifex, tum Senior, tum il- „ lum sequutus junior, eadem sentire cum „ Catholica & Apostolica Ecclesia, & San- „ ctis Pontificibus, qui eos præcesserunt, & „ Apostolicis Decretis agnoscuntur. Et prior „ quidem Leo Quarta Generali Sancta Sy- „ nodo multas laudes est assecutus non solùm „ pro sacris illis viris, quos nomine suo Le- „ gatos misit: verum & pro sua Epistola, qua „ Nestorius & Eutyches damnati fuerant, in „ qua Spiritum Sanctum à Patre procedere „ prædicavit, juxtà præcedentia synodica de- „ creta, non autem à Filio.

693 „ Similiter & Junior Leo, qui non „ solùm nomen, verum etiam fidem illius est „ æmulatus: Hic siquidem Leo Junior pieta- „ tis fervens Zelator, ut nullo pacto barbara „ lingua corrumperetur immaculatæ nostræ „ fidei doctrina, Græca lingua, ut initio „ dictum est, Occidentalibus Sanctam Tri- „ nitatem glorificandam, & celebrandam tra- „ didit. Et non solùm sermone & mandato id „ faciendum curavit, verum etiam quibus- „ dam ancilibus, quasi clipeis constructis & „ columnis erectis illam inscripsit, & in con- spe-

„ spectu omnium statuens ad Ecclesiæ valvas „ collocavit, ut hoc pacto facilè & incorru- „ ptè possent omnes pietatem edisceere,& nul- „ lo pacto istiusmodi occultis depravatoribus „ & novatoribus pateret aditus depravandi nostram Christianorum pietatem, & secundam causam filium introducendi præter Patrem Spiritus Sancti, qui procedit à Patre, eodem honore & dignitate, qua genitus est Filius.

694 „ Nec hi duo soli Sacri Viri, qui in „ Occidente micuerunt, pietatem integram „ conservarunt: (non ità enim Occidenta- „ lium Ecclesia Doctorum copiâ caret) ve- „ rum etiam alius ipsorum innumerabilis nu- „ merus, qui unà cum superiùs dictis viris „ pietate præstant. Cùm igitur Romana Ec- „ clesia, unà cum quatuor aliis Patriarcha- „ libus Sedibus eadem sentiret & confitere- „ tur, & in petra verborum Domini fundata „ & firmata esset Ecclesia (contra quam ne- „ que inferi portæ, ora videlicèt hæretico- „ rum portis carentia, ullo pacto prævalere „ posse ipsamet veritas confirmavit) unde & „ ex quibus nova hæc emersit adversùs Spiri- „ tum Sanctum blaphemia? Et quomodo non „ erit multis lacrymis digna atque suspiriis? *Hæc Photius de Romanorum Pontificum testimonio.* Sed mendacissimè, quoniam nemo ex Romanis Pontificibus dixit Spiritum Sanctum à solo Patre procedere. Scripturæ quoque, quas in progressu Epistolæ allegat, & aliorum Patrum testimonia; solùm fatentur, Spiritum Sanctum à Patre procedere, quod quidem verum est, sed non dicunt à solo Patre, nec excludunt processionem à Filio, licèt de hac explicitè non loquantur. Versutia Photii ad incautos decipiendos talia congessit: quæ omnia peroptimè refutata sunt ab Ugone Aeheriano, Gennadio & aliis, & nos plura superiùs suo loco retulimus.

695 Sed paulò post è vita migravit Marinus ubi sedisset in Pontificatu annum I., & dies XX. obiit namque XV. Kal Februarias, anno Domini DCCCLXXXIV. Imperii Basilii XVIII. Caroli Tertii Imperatoris Orientis anno IV. Indictione II. Et biduo post renunciatus est, Romanus Pontifex Hadrianus hujus nominis II. creatus XIII. Kalendas Februarias, ut adnotat Baronius, natione Romanus: qui sui decessoris sectatus vestigia, licèt solicitatus à Basilio, ut cum Photio communicaret, nullo pacto adduci potuit, quin & ejusdem decessoris acta in Photium confirmavit, & in eadem censura & damnatione eum esse pronunciavit: adeout Imperator ira succensus, contumeliosas ad eum misit literas, quas Hadrianus morte præventus minimè recepit, sed acceptis à Stephano illius successore, ut par erat, ab eo responsum accepit. Hæc omnia in vita Hadriani III. apud Labæum: ubi dicitur: „ Solicitatus à Basilio „ Imperatore, ut cum Photio in rebus fidei „ & Religionia communicaret, non tantùm „ non petitioni ejus aquievit, verum exem- „ plo prædecessoris sui Marini eundem tan- „ quam laicum acerrimè est insectatus. Quo „ facto Imperator gravissimè contrà eum com- „ motus, hostiles ei literas contumeliis ple- „ nissimas transmisit. Hadriano priùs hac vi- „ ta functo, quam literas Imperatoris mi- „ nacissimas accepisset: accepit eas Stepha- „ nus, reddiditque ad Basilium eam Episto- „ lam, quam supra in appendice octavæ Sy- „ nodi impressam invenies. *Hæc ibi.*

696 Cùmque Hadrianus sedisset annum I. Menses III. diesque XIX. ad Dominum migravit VI. Idus Maji, anni Domini DCCCLXXXV. Imperii Basilii anno XIX. & Caroli III. Imperatoris Occidentis anno V. currente Indictione III. atque in ejus locum suffectus est Stephanus natione Romanus, ex Patre Hadriano, de Regione Via lata, in ordine V. cognominatus verò VI. Vir utique genere nobilis, sed virtute nobilior; Erat enim, ut in ejus vita legitur, corpore castus, animo benevolus, vultu hilaris, eloquio prudens, opibus largus, ingenio facundus, mœrentium consolator, pupillorum, & inopum enutrior, & ut generaliter uno verbo cuncta comprehendantur, omnium virtutibus florum adornatus. Hic cum in initio sui Pontificatus Basilii Macedoniis calumniosas ad decessorem suum datas accepisset literas, fidei Zelo & Religionis succensus, sequentea dedit ad eundem Imperatorem literas,

Epistola Stephani Papæ Romani ad Basilium Imperatorem, quando postremò scilicèt vitæ suæ tempore, seductus ille à Photio, contrà Sanctum Papam Marinum Romam scripsit.

697 „ Vestræ serenitatis literas ad Ha- „ drianum Prædecessorem nostrum missas ac- „ cepimus, valdèque mirati sumus magnifi- „ centiam tuam, quæ hactenus æquitatis ar- „ bitra fuit, talia scribere ansam; præser- „ tim cum pia potentia tua norit, regiam po- „ testatem non esse capacem Sacerdotalis, at- „ que Apostolicæ nostræ dignitatis. Quam- „ vis enim ipsius Christi summam imperando „ similitudinem in terris geras, tamen res „ tantum politicas & civiles curare debes, „ quod etiam ut diutissimè facias, optamus. „ Quemadmodùm igitur vobis rerum tempo- „ ralium Principatus à Deo est tradituɑ, ita „ nobis per Coryphæum Apostolorum Pe- „ trum rerum spiritualium Principatus. Ac- „ cipe quæso bonam in partem quæ subiicio. „ Datum tibi est, ut cures, quo pacto ty- „ rannorum impietatem, & immanitatem po- „ tentiæ ferro præcidas, subjectis tuis jura „ administres, leges condas, terra marique „ exercitum rite componas. Hæc sunt capita „ curæque Imperii vestri.

698

698. „ Nostri verò cura gregis tanto præ-
„ stantior est, quantum est inter Cœlestia ac
„ terrena discrimen. Audi Dominum ad Pe-
„ trum dicentem: *Tu es Petrus, & super
„ hanc petram ædificabo Ecclesiam meam, &
„ portæ inferi non prævalebunt adversùs eam.*
„ De vestro verò Imperio, quid ait? *Nolite
„ timere eos qui corpus occidunt, animam autem
„ non possunt occidere.* De credito nobis mi-
„ nisterio quid porrò addit? *Tibi dabo claves
„ regni Cœlorum*; & quæ sequuntur. Ob-
„ testor igitur tuam pietatem, ut Principum
„ Apostolorum instituta sequaris, magnaq;
„ veneratione prosequere. Omnium enim in
„ Orbe terrarum ordo & Pontificatus Eccle-
„ siarum, à Principe Apostolorum Petro Ori-
„ ginem accepit, per quem & nos sincerâ &
„ incorruptâ doctrinâ instruimus omnes, &
„ docemus. Tua verò Majestas nè ex mini-
„ mis conjecturam faciens ad majora investi-
„ ganda gradum faciat: quin perpendat po-
„ tiùs, qua hæc auctoritate aggrediatur.

699 „ Is qui adversùs Sanctissimum Ma-
„ rinum tuas Deo obsequentes aures inqui-
„ navit, contrà Dominum Nostrum Jesum
„ Christum, nutu suo cuncta temperantem,
„ execratam linguam ausus est exerere. Quis
„ verò ille est, qui adversùs intemeratum il-
„ lius Sponsum & Sacerdotem, contraque
„ Matrem omnium Ecclesiarum ausus est ver-
„ bum effutire? Errat, qui existimat Disci-
„ pulum esse supra Magistrum, & servum su-
„ pra Dominum. Obstupescimus omninò,
„ dum tuam perspicacem mentem, clarissi-
„ mamque prudentiam circumventam ità cer-
„ nimus, ut adversùs illum Sanctum Virum
„ alienum quippiam cogitaris. Etenim, qui
„ vir ille fuerit, nobis etiam tacentibus lapides
„ clamabunt: *Muta fiant labia dolosa, quæ
„ loquuntur adversùs Deum iniquitatem*, aut
„ adversùs justum: Si è grege Dei, quod
„ opto, ovis es, limites Principis Aposto-
„ lorum nè transilias. Dic, age, qui te ità
„ seduxit, ut œcumenicum Pontificem con-
„ viciis & scommatis lacesseres, Sanctamque
„ Ecclesiam Romanam maledictis lacesseres,
„ cui oportet ut summa te cum veneratione
„ subiicias? An non intelligis, hanc omni-
„ bus Ecclesiis præesse? Qui te Pontificum ju-
„ dicem constituit? Quorum sacris institutis
„ edoctus es, à quibus ad Deum pro te pre-
„ ces effunduntur. Tenes illud sacrum oracu-
„ lum: *Nolite tangere Christos meos, & in
„ Prophetis meis nolite malignari.* Hoc gene-
„ ratim de Sacerdotibus est dictum. Tu te
„ ipsum Deo exequas, qui Angelos ejus ju-
„ dicare audes. Nam Propheta dicit: *Labia
„ Sacerdotis loquuntur judicium, & legem ex
„ ore ejus requirent: Angelus enim est Do-
„ mini Omnipotentis.* Quomodo judicas eos,
„ qui uni Dei judicio sunt subjecti, qui soli
„ potestatem acceperunt ligandi atque sol-
„ vendi? Vide in quod te barathrum præci-
„ pitaris. Ajunt, augustissime Imperator,
„ in te Jobi mansuetudinem & patientiam es-
„ se: & miror ut sis deceptus & abreptus.

700 „ Scripsisti illum (*scilicèt Marinum*)
„ non esse Episcopum. Unde nosti? Si non
„ nosti, quomodo damnasti? Magna Ponti-
„ ficum est potestas. Non ignoras historiam
„ Beati Ambrosii, quæque sint ejus in Theo-
„ dosium Imperatorem acta. Qui dicunt Ma-
„ rinum antea fuisse Episcopum (eoque ad
„ aliam Sedem non potuisse transferri) osten-
„ dant hoc. En dilecte & veneratione prose-
„ quende Imperator, si erat per Canones pro-
„ hibitus, ut non erat, per Sanctorum Pa-
„ trum cœtum, judicium & auctoritatem in
„ primo gradu poterat collocari. Verùm di-
„ vina providentia, cum quod esset, è re Ec-
„ clesiæ nosset, eum (*scilicèt Marinum*) in
„ Sancti Petri Principis Apostolorum throno
„ collocavit. Quid verò eximius ille Grego-
„ rius cognomento Theologus, nonnè Nan-
„ zianzium translatus est, & Meletius Se-
„ baste Antiochiam? Dositheus (*sive Theo-
„ dosius*) Seleuciâ Tharsum Ciliciæ, Beren-
„ tius ex Archiphoenice Tyrum, Joannes
„ Gordoliâ Præconnesum, Theodorus Apa-
„ mæâ Selybriam, Alexander Cappadociâ
„ Hierapolim, multique alii variis in locis
„ ex suis Sedibus in alios thronos sunt trans-
„ lati.

701 „ Dicat Majestas tua, quibus ac-
„ cusatoribus aut quibus testibus convictum
„ de iis, quæ obiiciebantur, Sanctum Ma-
„ rinum condemnasti? An ignoras quid in
„ prima Synono Nicæna, præsidente ibi San-
„ cto Constantino, Beatus Sylvester Papa,
„ de non judicando supremo throno (per Le-
„ gatos) pronunciavit? Quid ergò pecca-
„ vit Sancta Romana Ecclesia, ut perditi ho-
„ mines te impulerint, ut linguam tuam in
„ illam exerceres & vibrares? Nonnè illa pro
„ veteri Synodorum more, te imperante Le-
„ gatos Constantinopolim misit? Nonnè pro
„ eadem Synodo magnam curam gessit? Que-
„ ris ad quem miserit Ecclesia Romana? Uti-
„ que ad Photium Laicum. Quod si Patriar-
„ cham haberes, frequentiùs eum Ecclesia
„ nostra reviseret. Sed heu, ejusmodi tam
„ illustrem Civitatem, atque in Dei tutela
„ sitam, Pastore carere, solaque tua regiâ
„ præsentia illustrari? Quod nisi nos tui amor
„ & desiderium reprimeret, faceretque ut Ec-
„ clesiæ nostræ injuriam toleraremus, fanè
„ coacti fuissemus graviores pœnas, quam
„ adhuc est ab aliis usitatum, qui nos præ-
„ cesserunt, in transgressorem Photium con-
„ stituere, qui in nos tam indigna & impia
„ convicia evomuit.

702 „ Sed hæc non in tuam contumeliam
„ proferimus (te enim ubiquè gentium ut
„ Deo dilectum deprædicamus) sed ad no-
„ stram dumtaxat defensionem, majoremque
„ Photii ignominiam. Marinus summa pie-

„ tate præditus cum ea sentiret, ea defenderet, quæ decreta erant à Prædecessore nostro Doctore Sanctissimo Papa Nicolao, velletque illa ad unguem exequi, in summum apud vos contemptum venit. Et quia, uti dictum est, cum iis, qui aliena sentiebant, consentire recusavit, nec acta synodica, coràm tua Majestate quondam à se transacta rescindere & antiquare voluit, ad triginta dies in carcere est habitus? quod ipsum sibi pro veritate passo, gloriæ potiùs quàm contumeliæ duxit.

703 „ Sed tu alter Constantine, cur illum (*Constantinum Magnum*) non es imitatus, qui Libellos contrà Sacerdotes sibi oblatos igni tradidit, quod se indignum esse diceret, qui Sacerdotes judicaret? Quapropter fili spiritalis, te monemus ut Romanam Ecclesiam oppugnes. Cum verò accepissemus è tuo statu narum Sacris Ordinibus initiatum, magna sanè animi voluptate perfusi sumus. Rogo tuam Sacram Majestatem, uti celoces munias, robusque necessariis ab Aprili ad Septembrem usque instruas, mittasque qui portus nostros maritimave loca contrà Agarenorum populationes tueantur. Cætera taciti sustinemus, cum nobis nè oleum quidem suppetat pro Ecclesiæ luminaribus ad cultum Dei necessarium, cui Gloria in sæcula. Amen. *Hactenus Epistola Stephani*. Desumpta ex Appendice ad VIII. Synodum apud Labæum tom. VIII. Concil. Quæ pariter extat alteriùs versionis tom. IX. inter Stephani Epistolas.

704 At vitâ functo Basilio, ejusmodi literas accepit filius ejus Leo, qui Patri in Imperio successit, obiit Basilius anno Domini DCCCLXXXVI. sui Imperii anno XX., Pontificatus Stephani VI. anno II. Caroli III. Imperatoris Occidentis, anno VI. Indict. IV. antè cujus obitum, supplicante Senatu, Leonem filium suum, quem in carcerem detruserat, extrahi jusserat. Opera enim perfidi Theodori Santabareni Episcopi Eucharitarum, per calumniam Iram Patris Leo promeruerat. Defuncto enim Constantino Basilii primogenito, anno sui Imperii XIII. salutatus est à Patre Imperator Leo alter filius jam adultus, quòd cum non placuisset Sanctabareno, per insidias egit, ut de medio tolleretur: Rem narrat Cedrenus, inquiens: „ Sed Leo filius ejus jam adultus, & Martinacii filia uxore ducta, à Patre Imperator salutatus, Sanctabareno non delectabatur, sed eum veneficum appellabat & prestigiatorem, & Imperatoris deceptorem. His ille veluti spiculis quibusdam ictus ad ultionem insurgit; simulatâque erga Leonem benevolentiâ: *Cum sis*, inquit, *adolescens Imperator, & cum Patre veneris & equites, pugio etiam tibi deferendus est, quo & contra feram utaris, & patri porrigas, cum res tulerit, aut etiam insidiatores ejus ulciscaris*: Is, dolo non animadverso, pugionem, ut ille suaserat, in calceo fert. Eo pugione Sāctabarenus ad delectationem Leonis usus: *Imperator*, inquit, *filius tuus tibi insidiatur. Indicio illud est, quod in venatu pugionem occultum gerit*. His auditis venatum exit Basilius, Leo Patrem comitatur. Inventus est pugio in calceo Leonis occultatus, visus est vera dixisse delator. Rei defensio non admittitur, ardet iracundia Pater contrà filium. In quodam Imperatorio cubiculo ipsum concludit: & (ut quidam tradunt) ei oculos eruere in animo habebat, Sanctabareno ad id eum instigante. Idque omninò futurum fuisset, nisi Patriarcha & Princeps Senatus multis precibus Imperatorem à sententia deduxissent, *Hæc Cedrenus*.

705 Sic reculsus mansit Leo usque ad ultimum annum Imperii Basilii Patris, quo, ut fati sumus, postulante & supplicante Senatu, extractus est: Unde Curopalatus sic ait: „ Multo interjecto tempore, ex quo in carcerem conjectus est, cum Senatus sæpè pro ipso voluisset deprecari & variis de causis prohibitus fuisset, tandem opportuna oborta est ei occasio, qua posset, quod in animo habebat, & studiosè curabat, perficere. Erat quędam avis in Regia, in Cavea inclusa ad spectaculum & oblectationem audientium, & videntium, Psitacus avi est nomen, quæ humanam vocem imitans, multum loquitur: quæ quidem sive ab aliquo edocta, sive alioquin casu, sæpè, *heu*, *heu Domine Leo*, pronunciabat. Cùmque aliquando lautum fecisset Imperator convivium, & accersiti Principes Senatus cum eo simul essent, avisque sæpè id quod modò diximus loqueretur: Mœsti convivæ à cibis abstinentes cogitabundi sedebant. Quod animadvertens Imperator, causam ab eis, cur non comederent, percontabatur. At illi persusi lacrymis: quem cibum, inquiunt, ò Domine comedemus, quibus ab istius rationis expertis, aut tale quid dicitur convicium, cum tamen ratione præditi & Domini nostri studiosi habeamus? Nàm hoc animal ratione carens suum Dominum requirit, nos autem genio indulgentes, Dominum, qui nihil peccavit obliti sumus. Qui si peccasse convincitur, & in parentem dexteram armasse, omnes nos manu nostra eum interficiemus, neque ejus unquam explebimur sanguine. Si verò de quibus accusatus est, calumniam coarguit: quoad lingua calumnians tantum in ipsum poterit? Mollitus igitur talibus verbis Imperator, tunc ipsos sedere jussit, seque rem diligentiùs spopondit exploraturum: Neque sanè multò post ad suum ingenuum rediens, è custodia eductum sibi prestò esse jubet filium, ademptaque ei lugubri veste & supervacua, quæ in luctu excreverat coma,

„ ma, pristinum ei Imperii honorem restituit. „ Neque sanè multò post, diarrhæa morbo „ correptus paulatim tali tabe consumabatur, „ ordinatisque, ut sibi videbatur, Imperii re- „ bus, instituto hærede & successore Leone, „ decessit, è vita, cum regnasset cum Michae- „ le Imperatore annum unum, deinde solus „ undeviginti, *Hæc Curopalates*.

CAPUT XXII.

De Leonis VI. Imperio, ejusque gestis in causa Photii sub Stephano VI. Romano Pontifice.

706 Eodem ergò die Basilii obitus, Leo Regni gubernacula suscepit, & receptis Stephani Papæ literis ad patrem, ut fati sumus, directis, atque perlectis, cùm Sanctabareno, qui per calumniam in causa suæ carcerationis fuerat, adversaretur, & cujus gesta longè etiam anteà detestaretur, proindèq; nec Photium eidem Sanctabareno intimè conjunctum, cujus operâ apud Basilium patrem fuerat introductus, rectis oculis conspiceret, captâ à Stephani literis occasione, ac sub prætextu, quòd tàm Sanctabarenus, quàm ipse Photius, consilium iniissent de eligendo in Imperatorem cognato Leonis, statim Photium è Throno deposuit, ac in Armenorum Monasterium relegavit. Sanctabarenum verò sceleslissimum hominem, magum, præstigiatorem, sectâ Manichæum, specie solùm, vel nomine Christianum, flagellis cæsum, ac oculis orbatum Athenas, in exilium misit. Justo siquidèm Dei judicio, ut ille, qui per calumniam egerat, ut filius principis luminibus privaretur, ipse, eodem præcipiente, obcæcaretur. Sed & in locum Photii, consentientibus Sacerdotibus catholicis, substituit Stephanum fratrem suum germanum. Quomodò hæc se habuerint, recensentur in appendice ad VIII. œcumenicam Synodum apud Labæum, tom. VIII. Concilliorum, post Epistolam Stephani VI. ad Basilium datam, qua recensita pag. 1395., subjungitur.

707 „ Hæc Epistola missa quidèm est ad „ Imperatorem Basilium, sed vitâ functo „ jam parente, Leo Basilii filius eam accepit, qui, cùm vim & auctoritatem Epistolæ „ perspexisset, pessimis Photii artibus de- „ prehensis, subitò cunctos veritatis Sacer- „ dotes, à damnato Photio acerbè divexatos, „ revocavit; ejectoque tyranno Photio, qui „ per vim Thronum invaserat, Stephanum „ germanum suum in Patriarchio collocavit; „ & vocato Styliano Neocæsareæ Metropo- „ lita, cognomento Mapa, ceterisque Episco- „ pis, Monasteriorum Præpositis, Presby- „ teris, Diaconis, aliisque eximiis pietatis „ propugnatoribus, qui unà cum eo gravia „ fuerant in illa persecutione perpessi, ad „ eos in hunc modum verba fecit. Nostrum „ à Deo profectum Imperium, re benè priùs „ agitatâ, virum impium de Throno deturbavit, justèque vos à tyrannide illius liberavit, cum quo ut inviti communicetis, „ nequaquàm ego vos urgeho; quin potiùs „ vestram pietatem oro, obsecroque, ut cum „ fratre meo sentiatis, unumque ovile fiat. „ Quod si absque Romanæ Ecclesiæ auctoritate, quæ Photium anathemate damnavit, „ cum fratre meo, ut qui à Photio Diaco- „ nus sit consecratus, communicare recusetis, agite, Romam scribamus, libellumque supplicem ad Papam mittamus, ut anathematis censurâ absolvat eos, qui à Photio sunt initiati. *Hæc loco antedicto*. Quibus peractis, tàm Imperator, quàm Stylianus literas supplices fecerunt ad Romanum Pontificem pro antedicta obtinenda dispensatione. Undè subjungitur ibidem: *Scripsit igitur Imperator ad Papam, unàque Mappa Neocæsareæ Metropolita cum sociis, cujus Epistola est hujuscemodi.*

Longè Sanctissimo, Beatissimoque Stephano, Domino & œcumenico Papæ, Stylianus Neocæsareæ Euphratesinæ Provinciæ Episcopus, servus servorum Dei, & qui mecum sunt Episcopi, omnesque reliqui Episcopi, Presbyteri, & Diaconi Sanctissimæ Ecclesiæ Constantinopolitanæ, omnesque ad Orientem & Occidentem Cænobiorum Præfecti, Presbyteri, Monachi, & Anachoretæ.

708 „ Catholica Dei, Apostolicaque Ecclesia semper de suis oppugnatoribus triumphat. Etenim scriptum est: *Franget Deus adversarium ejus*; & qui adversatur Ecclesiæ ejus, hostis Dei est. Varia sanè & multiplex, sacer venerabilis Pontifex, variis „ ætatibus mali Dæmonis ars fallendi homines fuit, cùm alios aliter à recto calle ad „ devia & obliqua avertit. Hoc verò potissimùm in Dei Ecclesia facere consuevit, ubi „ quod rectè fit, laudandum; quod impiè, „ maximoperè formidandum.

709 „ Itaquè cùm in Ecclesia Dei opportuna quædam receptacula impietatis „ suæ reperisset, Imaginum sacrarum venerationem & cultum, tùm Christi, tùm intemeratæ Genitricis ejus, & famulorum „ Dei, ex benè constituto Ecclesiæ statu sustulit. Sed jam Dei beneficio, Ecclesia nostra splendorem suum per Imperatorum pietatem recuperavit, sectæque Iconomachorum invisum Deo dogma exterminatum „ est.

710 „ Quid verò recti, bonique omnis „ inimicus Dæmon? Aliam rursùs per Gregorium, cognomento Asbestam, Bulampium, & Petrum, eorumque sectatores, „ tempestatem concitavit, per quas membra

 Chri-

„ Christi inter se distrahere, & à Sanctissimo
„ Patriarcha suo Ignatio avellere non dubi-
„ tavit. Quos tamen Patriarcha cùm sæpiùs
„ ad Synodum citatos, & quantâ poterat
„ humanitate tractatos, curare vellet, nè ab
„ Ecclesia Dei resecti, malo insidiatori præ-
„ da fierent, sanare non potuit; quapro-
„ pter depositos anathemati subjecit. Qui
„ Legatos cum literis ad Sanctissimum Pa-
„ pam Romanum Beatum Leonem, qui tùm
„ Pontificatum gerebat, miserunt, illum sibi,
„ ac si essent læsi, ultorem petentes; Papa
„ ergò datis ad Ignatium literis, voluit, ut
„ Patriarcha suo nomine Legatum Romam
„ destinaret, per quem de Schismaticorum
„ causa cognosceret. Nec diù morstus Pa-
„ triarcha, Lazarum Monachum, & fidei
„ confessione clarum, qui omnia, quæ ad
„ Gregorium pertinebant, optimè noverat,
„ cum literis misit, qui Papæ causam dili-
„ genter exposuit. Itaquè eandem in Schis-
„ maticos sententiam tulit, quam anteà in
„ eosdem tulerat Ignatius.

711 „ Leone deindè ex humanis sublato,
„ rursùm illi Benedicto, qui Leoni successit,
„ de eisdem rebus molesti fuerunt. Enim-
„ verò & ipse Benedictus Vir Sanctissimus,
„ re diligenter excussâ, sententiam adversùs
„ illos secundùm Ignatium pronunciavit.

712 „ Qui Photio postèa Constantino-
„ politanæ Ecclesiæ perduelli, & schimati-
„ co, politicoque Magistratu fungente, so-
„ cio, & adjutore nisi apud Bardam Cæsa-
„ rem, & Michaelis Imperatoris avunculum,
„ qui & ipse ab Ignatio Patriarcha ob ince-
„ stas nuptias arguebatur, Ignatium de thro-
„ no per vim detrahunt, non paucis in eum
„ confictis criminibus, & Imperatori impo-
„ nunt; qui, pulso Ignatio, Photium à Schis-
„ maticis designatum, subitòque uno, eodem-
„ que die à Gregorio deposito consecratum,
„ intrusit. Quo tempore simùl & Antisti-
„ tes, & lectissimus quisque Sacerdotum, &
„ quicumque insignes erant in Ecclesia (in
„ quibus & ego postremus eram) propter
„ sacrilegam hanc Photii in Ecclesiam irru-
„ ptionem avulsi sunt. Multos tamèn ille suis
„ partibus adjunxit donis, alios minis, alios
„ tormentis fractos circumvenisset.

713 „ Præterea suâ manu per scriptum
„ testatus est, nullam se adversùs Ignatium,
„ aut Sacerdotes ab eo consecratos accusa-
„ tionem instituturum. Sed non ità multò
„ post violato suo Chirographo, concilium,
„ vel potiùs latrocinium in nobili Sancto-
„ rum Apostolorum æde, atque mœchus le-
„ gitimum Patriarcham Ignatium gradu mo-
„ tum, anathemati devovet. Insuper cùm
„ suam ipsius impietatem abundè firmare
„ vellet, Romam veterem vestram ad San-
„ ctissimum Papam Nicolaum, qui tùm ad
„ Ecclesiæ clavum sedebat, Episcopos, assen-
„ tiente Imperatore, misit, Legatosque ab
„ eo petivit, qui Constantinopolim veni-
„ rent, & acta à se contrà Ignatium obser-
„ varent.

714 „ Quod & factum est, missique cum
„ literis commendatitiis ad Michaelem Im-
„ peratorem, & Photium, Rhodoaldus, &
„ Zacharias, qui cùm Constantinopolim ap-
„ pulissent, Synodus celebrata est, corru-
„ ptique Legati Romani à Photio donis, mi-
„ nis ab Imperatore territi, mandata Ponti-
„ ficis neglexerunt; damnatoq; Ignatio, Pho-
„ tium contrà Pontificis decretum in Pa-
„ triarchali Throno collocarunt, atque ad
„ Apostolicam Cathedram cum Regiis, &
„ Photianis literis reverterunt. Hic Mona-
„ chus & Archimandrita Theognostus rei in-
„ dignitate commotus, veste mutatâ, clam &
„ ipse Romam sæculari habitu properavit,
„ causamque Ignatii Sanctissimo Papæ Ni-
„ colao totam exposuit, qui mox coactâ Sy-
„ nodo, suos Legatos Rhadoaldum & Za-
„ chariam, ut qui contrà decreta fecissent,
„ honore Episcopatus exuit. Aliàque rur-
„ sùm celebratâ Synodo, Photium adulte-
„ rum & invasorem anathemate vinxit, Igna-
„ tiumque Patriarcham Germanum renun-
„ tiavit, actaque omnia Michaeli, & Photio
„ transmissa, declaravit.

715 „ Postquàm autem Imperium ad Ba-
„ silium est devolutum, divino ille concita-
„ tus spiritu, acta Romæ à Papa Nicolao de
„ Photii exauctoratione, & Ignatii restitu-
„ tione, rata habuit, Ignatiumque ab exi-
„ lio revocavit, Photiumque dejecit, & Le-
„ gatos ad Apostolicum Thronum, ex Igna-
„ tii & Photii suâque parte, misit, atque sy-
„ nodicum Photii contrà Nicolaum volumen
„ ex fabulis & mendaciia conflatum adjun-
„ xit; sed Nicolao mortuo, Legati Hadria-
„ num successorem offenderunt, apud quem
„ Legationem totam exposuerunt.

716 „ Hadrianus Papa rursùm indicto
„ Concilio Provinciali, eadem Beati Papæ
„ Nicolai contrà Photium decreta confirma-
„ vit, selectosque religiosos Viros, Con-
„ stantinopolim misit; ibique Concilio Ge-
„ nerali coacto, præsentibus etiam Patriar-
„ charum Orientalium Vicariis, rursùs est
„ in Photium damnationis sententia pronun-
„ ciata, ut qui, more adulteri, Ecclesiam
„ Constantinopolitanam invasisset, deponens
„ eum, & anathemati subdens, Ignatiumque
„ restituens.

717 „ Sed necdùm Photius impietatis
„ consilia abjecit, aut quievit, sed impios
„ quosdam præstigiatores & impostores con-
„ duxit, perjurosque calumniatores appo-
„ suit, atque Sanctissimum Ignatium indi-
„ gnissimis modis vitâ spoliandum curavit.
„ Quin & Ignatio suo adhùc in Throno resi-
„ dente, ille ab œcumenico Concilio exau-
„ ctoratus, execratusque, Photius in Pro-
„ vincia Constantinopolitana complures or-

di-

dinationes fecit; & cum armata manu, quemadmodùm implus olim Macedonius in Eccleſia Dei, Symmiſtia noſtris in Auguſto Sophiæ Templo Deo operantibus, inſiliit. Quem cùm ſacrificantes in locum ſacrificii irrumpentem cernerent, rem ſacram inchoatam reliquerunt, indèque profugerunt. Photius autem Sacerdotes Domini Symmiſtas noſtros renitentes, multis plagis afflictos ad ſe pertraxit, vel invitos. Ego verò, & qui mecum erant Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi, juxtáq; mecum omnes ad Orientem & Occidentem Cœnobiorum Præſides, vitæque monaſticæ & ſolitariæ cultores, quos nemo facilè numeraverit, Dei beneficio integri, intactique permanſimus, penitùsque nos ab ejus ſocietate ſejunximus, nec anteà, nec poſteà communione illius inquinatos.

718 „ Is verò, cùm, ut dictum eſt, Patriarchatum contrà canonicas Sanctiones iterùm invaſiſſet, multoa reddidit perplexos, qui aſſerebant, à ſe non receptum iri Photium, donec à Romana & Apoſtolica Sede eſſet confirmatus. Quod cùm ille advertiſſet ſimpliciores, in hunc modum circumvenit Paulum, & Eugenium Epiſcopos, Joannes Papa ad Patriarcham Ignatium de cauſa Bulgaricæ Provinciæ miſerat; quoa, defuncto jam Ignatio, Photius excepit, partimque donis corrupit, partim regiis minis perculſos, impulit, ut in conventu Cleri, Epiſcoporum, & univerſi Populi teſtarentur, ſe à Papa Joanne adversùs Ignatium miſſoa, ut Ignatium anathemate ferirent, & Photium Patriarcham renunciarent. Atque hinc factum eſt, ut plurimi Symmiſtarum noſtrorum ſint ab illo decepti.

719 „ Photiua porrò cum & veſtro Apoſtolico Throno vellet imponere, Ignatii Patriarchæ nomine Symmiſtarum illius, libellum compoſuit, quo ſacram Apoſtolicæ Sedis Sanctitatem rogitabant, ut Photium reciperet, & hunc libellum ad vos miſit. Hinc Petrus Presbyter à vobis hùc ad Urbem Regiam miſſus, re cum Paulo & Eugenio communicata, Photium, velut jam ab Apoſtolica Sede receptum, unà cum illia proclamavit. Indè Photiua omnia impunè auſus, politicas quoquè curas ſuſcipere, atque ità & ipſa Regiam poteſtatem ſibi ſenſim uſurpare cœpit.

720 „ Abbatunculum enim quemdam obſcurum & ignobilem, præſtigiatorem inſuper & magum ſibi adjunxerat, cujus pater, cognomento Sanctabarenus, ſectâ Manichæua, arte magus erat; qui & deprehenſua, nè etiam comprehenderetur, ad Bulgaros adhùc Idolorum, Dæmonumque cultores profugit, ubi fidem & Chriſtum ejuravit. Hujus ergò, quem dixi, filius Abbatulua in Urbe Regia Conſtantinopoli relictus, à Barda Cęſare admodùm adoleſcens, in Studitarum Cœnobium traditua eſt, ibique detonſus. Cùmque adoleviſſet, omnique ſcelere pectus imbuiſſet, Photio, moribus ſimillimo, adhæſit, quem Photiua in priore Patriarchatus tyrannide Sacerdotem conſecravit. Photio verò poſt factam ab œcumenica Synodo publicam ſui exauctorationem, de Throno dejecto, Abbatulus, de quo ſæpè dictum, Sanctabareni filius ſuggerit, ut aliquem ex Palatinis Imperatori familiaribus venetur; per illum enim Photium poſſe reſtitui affirmabat. Repertus ergò Nicetas à cubiculo, cognomento Clæuſa, qui plurimia captus donis, comparata à Sanctabareno præſtigiatore pharmaca, eſculenta, & poculenta medicata, Imperatori apponit; inviſumque priùs Photium, charum illi, gratumq; reddit.

721 „ Ergò Ignatio adhùc in Patriarchio ſedente, Photium Imperator è loco, qui Stenum dicitur, in Regiam accerſit, atque in Palatio contubernium aſſignat, ut Photius Patriarcha potiùs eſſet, quàm Ignatius, quamvis Thronum teneret. Quarè, ut ſuprà narrabamua, etiam conſecrationes celebrabat, adeòque Imperatori inviſum reddidit Ignatium, ut illum etiam malè perditum iret. Ignatio igitur ità per ſcelus ſublato, continuò Photius Thronum invaſit, ſecùm habens Sanctabarenum, quem etiam Imperatori familiariſſimum reddidit, atque Euchaitorum Epiſcopum creavit; Cœnobiaque illuſtria aliis in Provinciia ſita, aliiſque Epiſcopis ſubjecta, ipſos eripuit, & Sanctabareno tradidit, itaut Euchaitorum Eccleſiæ jungerentur, ſuoſque Epiſcopos à Sanctabareno initiatos acciperent.

722 „ Hic unà cum Photio contrà religioſiſſimum Imperatorem, qui nunc rerum potitur, Leonem, init conſilium peſſimum, patremque Baſilium à filio, tanquàm inſidiatore, & patris voluntati repugnante, alieniſſimum reddidit. Nam cùm Baſilius exitiali morbo correptus eſſet, jamque in ultimis verſaretur, putaverunt (Photiua, & Sanctabarenus) ſe, Baſilio mortuo, Filioque procùl amoto, facilè Regnum occupaturos, illudque, vel per ſe, vel per alium, quem vellent, adminiſtraturos. Sed enim, Dei providentiâ, antequàm ad exitum perducerentur, diſſipavit. Quamvis enim Leo filius à patre Baſilio in ordinem redactus, privatus ageret, & in cuſtodia teneretur, patre tamen extincto, Imperium tenuit, & Photium multa impiè, nefarièque auſum, de Throno mox dejecit, & nos multis ærumnis (quod ei non obſequeremur) afflictos, in libertatem vindicavit.

723 „ Cùm autem sciamus, nos ab Apostolica vestra Sede regi & gubernari debere, propereà nostris exiguis literis vestram venerandam dignitatem rogamus, utì populo, qui non sinè gravi causa Photium admisit, veniam, misericordiamque indulgère velit; Nam priùs Rhadoaldi & Zachariæ Legatorum vestrorum auctoritate inductus hoc fecit, qui Photium ab initio Patriarcham in Sede Constantinopolitana collocarant; deindè ab Eugenii & Pauli, qui Photium denuò ad communionem admiserunt, nè unà cum Photio in exitium trahatur, & infinita vis hominum aliorum ab Ecclesia proscribatur. Hoc enim in Ecclesia usu receptum est.

724 „ Nam quartum Concilium Generale, impietatis antesignanum Dioscorum, Beatissimi Flaviani Patriarchæ Constantinopolitani interfectorem, tanquàm hæreticum & parricidam, quique ausus esset in Sanctissimum Papam Leonem excommunicationem torquere, exauctoravit; Consecratos autem à Dioscoro, aut illum sequutos & lapsos, factosque fidei persecutores, per pœnitentiam recepit. Nicæna quoquè VII. Synodus Iconomachorum duces quidèm damnavit; verumtamèn eorum sectatores, cùm eos impietatis pœniteret, admisit. Quapropter par est, ut & tua singularis virtus Photium quidèm jam tùm à principio schismaticum, & à Schismaticis contrà sacras leges inauguratum, aliaque multa facinora ausum, proscribat. Sed per fraudem ab illo circumventos, rogamus, ut commiseratione, veniàque per dispensationem prosequere, ut Ecclesiæ Constantinopolitanæ pax reddatur, & non sint alii quidèm Apollo, alii Cephæ, alii demùm Pauli, & ità corpus Ecclesiæ, quod unum est, distrahatur, sed omnes Christum Deum, velut unum Caput, communemque omnium nostrum Salvatorem uno ore celebremus, mandata ejus pariter prædicemus, nè propter unius scelus tanta hominum multitudo funditùs intereat.

725 „ Etenim nos, ut diximus, cum jussu Deo dilectorum Principum Constantinopolim evocati venissemus, multis nos ad Photianorum communicationem hortantibus, jurantibusque ab Apostolica Sede per dispensationem illis permissum esse, ut ritè Sacerdotum munere fungi possint; fidem tamen illis nequaquàm habendam putavimus, donec à tua Sanctitate certiùs aliquid & firmiùs afferatur. Nullus porrò eorum, venerando Pontifex, vel ipso Deo teste, qui cum Photio communicarunt, suà id voluntate fecit, sed vi compulsus eorum, qui tùm rerum potiebantur, Quamobrèm rogamus tuam Sanctitatem, utì desperabundi populi miserearis. Rogat te ipse Petrus, cujus locum, Thronumque, ut administres, fortitus es, qui à communi cunctorum Domino, etiam iis, qui scientes, volentes peccant, septuagies septies didicit ignoscere. Exaudi nos; sic tutè etiam supernam Dei clementiam experiaris, ut deprecatu Sanctissimæ Dei Genitricis, Virtutum Cœlestium, Apostolorum, Prophetarum, Martyrum, Confessorum, ac Beatorum omnium, quàm diutissimè Apostolicam Ecclesiam administres. *Hactenus Styliani, ac aliorum Episcoporum & Sacerdotum Epistola.*

726 In hac porrò Epistola universa Photii causa compendiosè descripta continetur, quoniàm ab hoc tempore, relegatus sinè ulla restitutionis spe, reliquum suæ vitæ spatium insumpsit, obiit in eo exilio, sed quandò, aut quo mortis genere, nescitur. Græci schismatici ut Sanctum colunt; alii pœnitentiam de anteactis egisse ante obitum produnt, sed res prorsùs incerta est; nec est reperiri monumenta, quod ostendat, in communione catholica decessisse.

727 Cæterùm nedùm Stylianus nomine totius Ecclesiæ Constantinopolitanæ pro dispensatione antedicta obtinenda scripsit, verùm & ipsemet Leo Imperator, quæ tamen non extant. Et quoniàm circà Photii depositionem dissentibat Stylianus in suis literis ab Imperatore, scribens, Photium à Principe dejectum: *Patre tamen extincto*, ait, *Imperium tenuit, & Photium multa impiè, nefarièque ausum, de Throno mox dejecit.* Imperator verò dicebat in suis, Photium spontè se abdicasse, quietamque sibi vitam elegisse; proindè Stephanus utriusque perlectis literis, & perspectâ ejusmodi contradictione, judicium suspendit, optans meliùs informari, æquum ei non videbatur acquiescere iis, quæ ab Imperatore scripta erant de spontanea Photii abdicatione, nè probare quodamodò videretur illius illegitimam sessionem. Non enim locus erat renuntiationis, ubi nulla erat possessio legitima, & ut fur & latro Photius Thronum possederat, & ut talis ab eo erat ejiciendus, nullâ expectata, nec attentà renuntiatione. Et hujus rei causâ Pontifex, suspenso, ut fati sumus judicio, ad Styliani Epistolam ità respondit.

Stephanus servus servorum Dei cunctis ubiquè terrarum degentibus Episcopis, & Clericis reliquis.

728 „ Catholica Christi Dei nostri Ecclesia ædificata suprà firmam petram, quæ est Apostoli Petri confessio, etsi quamplurimis tempestatum fluctibus, & turbinum procellis agitetur, tamen solidatur magis, & crescit. Nec mirum videri debet, si malignus Ecclesiæ membra tentamentis aggrediatur, quandò idem Caput Ecclesiæ Do-

„ Dominum nostrum Jesum Christum tentare non dubitavit.

729 „ Quarè mirandum non est, si fatis invisum ab Ecclesia Photium ejecistis, qui ipsam quoquè vivificam Crucem, per quam omnia sacra Sacerdotii ministeria peraguntur, à qua ipse fons sacri Baptismatis sanctitatem accipit, judicatus est. Si ergò is, quem modò dixi, laicus (Photius) viam regiam institisset, & à Patrum decretis & sanctionibus non recessisset, nunquàm in tantam insaniam incidisset. Hinc illi, qui humilitatem Christi, hoc est, venerandam ejus Crucem irriserunt, non secùs, ac primogenita Ægypti percussi sunt. Tunc quidquid Israelis signatum erat, salvum fuit. Quid enim sanguis Agni in Israelitarum postibus erat aliud, quàm Crux patientia Christi, qua credentium frontes insigniuntur? Qui ergò salutarem Crucem contemnit, Evangelico gladio mactatur.

730 „ Sed de Photio vos quidèm ità scripsistis; Nos verò lectis Imperatoris literis, eas plurimùm à vestris discrepare animadvertimus. Ità enim illæ: *Photium vitam privatam & quietam amplexum, sponte animi per chirographum sese Patriarchatu, humilitate superbiæ antepositâ, id quod privata ejus testatur vita, abdicasse*. Hinc nos ancipiti cogitatione distracti hæremus: multùm enim differt voluntaria abdicatio à violenta ejectione. Quarè nos absque diligenti totius rei indagatione nullam possumus sententiam proferrè; quapropter & nupèr sententiam distulimus; & oportet, ut ab utraq; parte Reverendissimi Episcopi Legati mittantur, ut omni discussâ dubitatione, veritateque ex omnibus partibus exploratâ, quod Deus suggesserit, judicare possimus. Etenim Sancta Romana Ecclesia, velut speculum quoddam & exemplar Ecclesiis cæteris proposita est; quæ, si quid definierit, id omnibus sæculis firmum, inconcussumque maneat. Par ergò est, ut absque causæ cognitione judicium & sententia non pronuntietur. *Hactenus Epistola Stephani*.

731 Intereà Stephanus Patriarcha Constantinopolitanus decessit Anno III. Leonis Imperii, suæque pariter Sedis, Domini verò Anno DCCCLXXXVIII., Pontificatus Stephani VI. Anno IV., Indictione VI., de cujus obitu Curopalates sic breviter: *In sequenti Anno*, inquit, *nempè tertio Imperatoris Leonis, Stephanus Imperatoris frater, & Patriarcha excessit è vita, in cujus locum suffectus est Antonius, cognomento Cauleos*. Antè ejus obitum à Romano Pontifice cum eo dispensatum fuisse, ut non obstante, quòd in Sacris fuisset à Photio initiatus, Sedem Patriarchalem propter Photii ejectionem obtentam, catholicis Sacerdotibus consentientibus, retinere potuisset, scribit Baronius ad Annum Domini DCCCLXXXVI. sub num. 28. *Nam*, inquit, *ille sedisse, atque cum ipso idem Stephanus Papa communicasse invenitur*. Et post Baronium, idem tradit Binius in notis ad vitam Stephani VI., ubi ait: „ Cùmque Stephanus in locum Photii substituendus, à Photio ordinatus esset, Stylianus Episcopus Neocæsariensis eum Leone Imperatore per literas Stephanum Pontificem Romanum rogarunt, ut hac in re Apostolicâ auctoritate cum designato Stephano Patriarcha Constantinopoleos Photii successore dispensare non dedignetur; quam gratiam à Sede Apostolica, post causæ diligentem cognitionem, impetratam esse, communio utriusque Sedis deinceps usurpata & frequentata, satis apertè testari videtur. *Hactenus Binius*.

732 At in Monologio Græcorum inter Sanctos relatos legitur sub die XVII. Maji, quo fortè obiit, cum hoc nimirum Elogio: „ Sancti Stephani Patriarchæ Constantinopolitani, Basilii Imperatoris filii memoria. Hic Basilii quidèm illustris Romanorum Imperatoris filius fuit. Et propter simplices ejus mores, atque prudentiam & quietem, virtutisque sublimitatem, adhùc juvenis, Imperatoris, & sacræ Synodi, Clerique totius, & populi suffragio, Dei beneplacito atq; judicio Constantinopoleos Patriarcha fuit electus. In magno autem & sacro Throno collocatus, & magnum habens creditum gregem, totius illius Ecclesiæ curam gerens, vigil Custos & verus Pastor, ad orthodoxæ fidei pascua proprias agens pecudes, mendicos miserans, viduas, & orphanos protegens, injuriamque patientes ab iniquorum exuens manibus, Deumque colens in omnibus. Sic itaquè faciens, & carnem continentiâ consumens, in ipso ætatis flore ad Christum migravit. *Hæc ibi*. Addit Baronius ad Annum Domini DCCCLXXXVIII. sub num. 9., quòd Nicephorus Philosophus in Oratione funebri, quam habuit in obitu ejus successoris Antonii, testatur, hunc Stephanum à fasciis Sanctum fuisse. Et cùm legantur diversæ novellæ Constitutiones Leonis, ad statum Ecclesiarum pertinentes, ad eundem Stephanum Patriarcham datæ, indubium est, eo consulente, pro Ecclesiarum bono, atque etiam Ecclesiasticorum exactâ firmandâ disciplinâ, à Leone editas; quoniàm propter diuturnum Photianum schisma eversa penitùs erat Ecclesiastica disciplina, cunctaque ad Ecclesias, & Sacerdotum, atque Monachorum, & Clericorum statum pertinentia prorsùs confusa.

733 Itaquè sublato Stephano, & substituto in Patriarchali Throno Antonio, ut fati sumus, decreta est Legatio ab ipso Leone, Styliano, cæterisque Episcopis ad Stephanum Papam, prout ipse anteà mittendam jus-

jusserat, selecto Viro nobili, & palatino ad hoc munus obeundum, datisque literis tenoris sequentis.

Longè Sanctissimo, Beatissimoque Stephano Papæ æcumenico, Stylianus Episcopus Neocæsareæ, meique Symmistæ Episcopi, Eusebius Episcopus Nazianzi, Joannes Episcopus Cumanorum, Joannes Episcopus Leontopoli, cæterique Episcopi in superiore Epistola præfixi.

734 „ Divinas, sacrasque sanctæ, magnificæque, excellentissimæ Pontificiæ dignitatis vestræ literas tenuitas accepit, „ magnamque indè voluptatem percepit (post „ exordium Epistolæ, quo Apostolici Throni illustre Elogium continetur, hæc diserte præscripta sequuntur.)

735 „ Continebat veneranda Pontificatus tui Majestas literis suis, Serenissimum „ Imperatorem nostrorum literas cum nostris „ non consensisse. Hujus rei causa hæc est: „ Qui Photium spontè renunciasse dignitatem scripserunt, illi ipsi Photium, ut Sacerdotem, receperunt. Nos autem nullum „ in Photio agnoscentes vestigium Sacerdotii, secundùm legitimum & canonicum „ laudatissimorum Pontificum Nicolai, & „ Hadriani judicium, quemadmodùm & sancta & œcumenica Synodus Constantinopoli à Legatis Apostolicæ Cathedræ, & „ trium Orientis Thronorum Vicariis celebrata promulgavit. Quomodò potuimus „ in hunc modum damnatum, tanquàm spontè abdicatum, scribere? Illud verò mirari „ subiit, quo pacto, quem à firma Christi „ petra rejectum, in exordio Epistolæ scripseras, eundem posteà in fine Epistolæ, „ tanquàm legitimum Antistitem, judicandum scripseris. Quomodò modò is, qui „ rejectus est, judicabitur? Nonnè sic Patrum Sanctorum prædecessorum decreta „ infringuntur? Tamen, si quis in Photium curiosiùs velit inquirere, is, opinor, damnationem ejus magis etiam confirmabit.

736 „ Ut enim alia mittamus, illa, quæ „ contrà integerrimum, & reverà Sanctissimum Papam Marinum confixit, quorsum loco „ ponis? Quæ te tamen non ignorare certò „ scimus, quemadmodùm & literæ tuæ ad „ laudatissimum Basilium Imperatorem nostrum declarant. Sed nos rursùm ad preces conversi, pro illis, qui vi receperunt, „ deprecamur & oramus, ut Encyclicas literas ad Orientis Patriarchas mittas, ut ipsi „ quoquè dispensationem nostram ratam habeant, confirmentque & obsignent; præsertim cùm sapientissimus noster Imperator roget, qui nos ex tenebris, & umbra „ mortis eduxit, lumenque libertatis impertivit.

737 „ Non est contrà Canones, Photium „ quidèm esse damnatum, eos verò, qui inviti eum receperunt, per pœnitentiam in „ gratiam recipi, hoc enim & magnus ille „ Athanasius Patriarcha Alexandrinus ad „ Rufinum scripsit: In Conciliis hæresiarchas dumtaxàt, & Auctores schismatum „ eliminandos, cæteros autem per dispensationem recipiendos, pax toti Mundo & nobis in Christo Jesu, per gloriosissimæ Dominæ nostræ Dei Genitricis, & Deiformium Angelorum, & clarissimorum Apostolorum, Sanctorumque omnium preces „ multiplicetur. *Hactenùs Epistola.*

738 Hisce cum literis profectus Romam Episcoporum, & Principis Legatus, reperit Stephanum vitâ jam functum, reddiditque illius successori Formoso. Sexto namque sui Pontificatus Anno excessit è vitâ Stephanus, Anno Domini DCCCXCI., Imperii Leonis Anno VI., Indictione IX., Pontifex laudatissimus, cui malè Leo Hostiensis tribuit scelus patratum à Sergio schismatico; eique datus est successor Formosus, religione, morum integritate laudatissimus, quem Anastasius in vita Nicolai Papæ, magnæ sanctitatis Episcopum nominat, cujus sanctitatem maximè etiam collaudat Hincmarus Rhemensis, prout tradit Flodoardus, lib. 3. Histor. Rhemensis, cap. 20. Errat pariter Leo Hostiensis suprà relatus, qui in Historia Cassinate, lib. 1. cap. 48. collocat Formosum post Hadrianum. & ante Stephanum; cùm Luitprandus, Flodoardus, & cæteri illius ævi Scriptores referant, post Stephanum V. aliter VI. nuncupatum, electum Formosum, licèt tumultuaria quodammodò electione, elevante se contrà eum Sergio Diacono. Hic ergò accepit literas Styliani ad decessorem suum datas, Legatumque Leonis, & Episcoporum honorificè suscepit, quibus perlectis, cunctis perpensis, post maturam deliberationem, consulens bono Ecclesiæ Constantinopolitanæ, sequentem fecit Epistolam.

Epistola, quæ ad præcedentem respondetur, data à Sanctissimo Papa, & successore Beati Stephani, Formoso ad eundem Stylianum.

739 „ Literas Sanctitatis tuæ ad Sedem „ Apostolicam datas, sanè quàm libenter accepimus. (*Et post multa alia, quæ continebat Epistola, hæc sequuntur.*) Petis misericordiam, & non addis, quomodò, aut cuinam, Laico, an Sacerdoti: Si Laico, veniâ dignandus est, ut qui à Laico dignitatem acceperit. Si Sacerdoti non perpendis, honorem ab illo nullum tribui posse, „ qui ipse honore careat. Photius nihil dare „ potuit, præter damnationem, quam per im-

impiæ manus impoſitionem habuit, damnationemque dedit. Quomodo dignitatem accipiat is, qui damnato Socius adhæret? Cave nedum pro conſecrato rogas, conſecrantem potiùs foveas, id quod à Domino dictum eſt: *aut facite arborem bonam, & fructus ejus bonos; aut facite arborem malam, & fructus ejus malos. Numquid poteſt ficus uvas proferre, aut vitis ficos?* Æquum ergò eſſet ab hac Eccleſia, ad quam talia ſpectant, graviſſimas conſtitui pœnas, per quas Eccleſia veſtra perfectè repurgaretur. Sed cuilibet nos clementia, & benignitas, ut alia quidem toleremus, alia verò ſtirpitùs convellamus.

740 „ Quapropter à latere noſtro religioſiſſimos Epiſcopos Landulphum Capuanum, & Romanum miſimus, quibus cum ut tua ſanctitas conveniat, hortamur, Theophylactum quoque Ancyræ Metropolitam, & Petrum fidelem noſtrum. Ità tamen, ut ante omnia, ſententia damnationis ab anteceſſoribus noſtris œcumenicis Pontificibus, in Synodis; in prevaricatorem, & legum violatorem Photium pronunciata, atque à noſtra inſuper humilitate confirmata, in perpetuum inconcuſſa, immutataque permaneat. In eos verò, qui à Photio conſecrati ſunt, clementem ſententiam tulimus, ut datis libellis ſupplicibus fateantur ſe peccaſſe, veniam per pœnitentiam petant, polliceanturque nihil ſe ampliùs hujuſmodi peccaturos. His ità peractis, tua ſanctitas ex noſtro mandato, unà cum ſupradictis Legatis, cætera omnia tranſigat, nihilque in his addat, dematque, neque immutet. Ità enim illis ut Laicis, à nobis & tua reverentia in fidelium communionem receptis, offenſa omnis & ſcandalum tolletur. Quibus confectis, ſi quis illorum vobiſcum communicare recuſaverit, ſciat ſe à noſtra communione excluſum. Valete in Chriſto. *Hactenus Formoſi Epiſtola.* Quæ cum ſuperioribus recenſitis extat in additione ad VIII. œcumenicam Synodum apud Labæum tom. 8. Concil. Habentur quoque prælibatæ Epiſtolæ inter Epiſtolas præfatorum ſummorum Pontificum, licèt alteriùs verſionis.

741 Itaquè Apoſtolicæ Sedis Legati, quos Formoſus ſelegerat venientes Conſtantinopolim, redditiſque Pontificiis literis, cuncta juxtà ſibi demandata compoſuere, pax per eos reddita eſt Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, firmataque utriuſque, Occidentalis ſcilicèt & Orientalis Eccleſiæ unio, ſedatumque eſt, tam perniciosum ſchiſma: Imperante præfato Leone VI. anno ſui Imperii VI. Clavum Petri tenente Formoſo I. ſui Pontificatus anno, Domini verò anno DCCCXCI. Indictione IX. ſedente in Throno Patriarchali Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ Nicolao cognomento Myſtico, Antonii ſucceſſore, qui biennio poſt ſuam inthronizazionem deceſſerat anno ſuperiori.

742 Sed quid de Photio? Diximus ſuprà, quoſdam in ea eſſe ſententia, ut in unitate Catholicæ Eccleſiæ deceſſerit, inter quos ex Orthodoxis extat Manuel Calecas, libro 4. contrà Græcos. Inter ſchiſmaticos id idem teſtantur Michael Anchiali in Dialogo cum Emmanuele Comneno, Maximus Marguniua in Dial. Græci cum Latino, & Auctor de ſeparatione Eccleſiæ Romanæ à Græca, apud Leonem Allatium, lib. a. de perpetua conſenſione Eccleſiæ Occidentalis, & Orientalis cap. 6. ſed certè errant: quoniam in Breviario Synodi VIII. ad ingreſſum Magnæ Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ exaratum, apud Labæum, in Appendice ſæpè citata contrarium tradit, ſcribit namque in eo Auctor, qui Photium videre potuit, & alloqui: „ Photius quadraginta quinque annis ad hodiernum uſque diem, à Papa nempè Leone uſque ad Formoſum, excommunicatus fuit. Nam annos undecim adhuc politicus excommunicatus fuit, quod cum Gregorio Syracuſano communicaret. Et alios quatuor ſupra triginta annos, poſtquàm ſacris initiatus eſt. Etenim Leo, Benedictus, & Nicolaus, Gregorium propter varias & graves noxas anathemate damnarunt. Ubi verò Photius à damnato conſecratus eſt, cum propter alia illius facinora, tum quod ſacris à Gregorio eſſet initiatus, à novem Pontificibus Romanis, Leone, Benedicto, Nicolao, Hadriano, Joanne, Marino, Hadriano III., Stephano, & Formoſo anathematis fulmine eſt ictus.

743 *Deinde ſubjungit idem Breviarii Auctor*: „ Nec ullus ex iis, qui Nicolaum ſunt ſequuti, illos (Gregorium & Photium) abſolverunt: nec enim poteſtatem habuerunt: Joannes Eugenium & allegatos in Bulgarorum cauſa, ſuperſtite adhuc Ignatio Conſtantinopolim miſerat, quos (mortuo jam Ignatio) comprehenſos Photius miris modis vexavit, donec communicando cum Photio omnibus imponerent. Qui Romam reverſi à Joanne Papa in ambone publicitùs ſunt damnati, & exauctorati. Iſti igitur novem, Pontifices, & alii ſex Patriarchę quatuor Catholicorum Patriarcharum, Ignatius, Conſtantinopolitanus, Sophronius & Michael Alexandrini, Nicolaus Antiochenus, Sergius & Theodoſius Hieroſolymorum, illos excommunicarunt. Præterea, qui ad VIII. Synodum convenerant Patriarcharum Legati, ubique denique communi omnium conſenſu, Photium, & Gregorium, illorumque inaugurationes damnaverunt. Hos igitur à tot Patriarchis damnatos unum Patriarchium abſolvere nō poteſt, qui totos quadraginta quinque annos nunquam ſoluti fuerunt, quos & civilis lex ad decennium, aut tricennium conſtrin-

stringit. Photium porrò, qui se ipsum solverat, quomodo uni absolvere licebit? Imò quomodo non arctiùs constringendus erit, ut qui censuras ipsas contemnat,

744 Et post aliqua hæc alia subnectit: Quæ omnia cum à Photio perpetrata sint, quomodo non mentiuntur, qui affirmant illum à Papa Joanne fuisse absolutum? Qui ab altero ligatus est, ab altero solvi non potest. Quemadmodùm neque Papa Joannes Photium à priore Pontifice ligatum absolvere potuit. Neque per modum dispensationis fieri posse, quis concedat. Etenim D. Chrysostomus ait, ibi esse dispensandum, ubi non sit prævaricandum, quemadmodùm & ipse fecit cum Ephesinis Episcopis propter Simoniam damnatis, Sacramentorum usum in Sacrario indulsit, cum ob rem sacram munera accepissent, quod se defenderent, id se ex diù jam usurpato more factitasse, atque in id criminis incidisse. Has omnes ob causas, fieri non potest, ut Ecclesia Romana eos, qui ad quadragesimum quintum annum usque ab ipsis Patribus excommunicati manserunt, hodieque manent, per dispensationem in Sacerdotium restituat. Pulchrum est, inquit magnus ille Maximus, pacem colere. Rectè, sed cum iis, qui in religione, seù fide conveniunt: tum enim præstat bello pax, cum pax ad honestam & æquam concordiam ducit. Nè verò mihi hanc tu concordiam appellites, sed discordiam potiùs & sectionem. Tunc enim pacis nomen atque rem valere judico, cum Sanctorum Patrum & decretis & auctoritati non repugnamus, aut contraria molimur. Quid dicis? Orthodoxos fuisse tum, cum excommunicarentur, atque idcircò illos nunc resipiscentes Sacerdotio restituendos? Apagè. Multi Orthodoxi prævaricati sunt, & anathemate mactati: sed ad Sacerdotii gradum nunquam redierunt. *Hactenus ibi*.

745 Itaque hæc non cohærent, cum iis, quæ scribit Manuel Calecas loco supra citato, ubi inter alia ait. Mortuo Ignatio, Joannem VIII. indignatione contrà Photium simulatè deposita, Patriarcham appellasse, misisseque illi omnia, quæ à Romano Episcopo iis, qui nuper instituebantur, mitti erant solita: Ac ideò Photium voti compotem effectum pugnam adversùs Romanum Pontificem posuisse, & Patrem illum ac Sanctum, ad extremum usque vitæ spiritum agnovisse. Hoc quidem omninò à veritate alienum antefati Breviarii demonstrat historia. Et quidem non abnuo afferere, Photium à Joanne VIII. nequaquam fuisse absolutum, quonism mandatum datum Legatis de recipiendo Photio, ut antefati sumus, non fuit absolutum, sed sub certis conditionibus, præcipuèque ut veniam peteret coràm Synodo, id quod nequaquam præstitit Photius: proindeque prævaricati sunt Legati ipsum recipientes non purgata conditione; & tantum absuit, ut Joannes haberet pro absoluto Photio à suis Legatis recepto, quod & ipsos Legatos deposuit & à communione segregavit: Et in Photium excommunicationis sententiam à suis antecessoribus latam publicè confirmavit. Certè Romanus Pontifex ut intelligenda sunt Breviarii verba, ligatum Photium in sua permanentem contumacia, solvere non poterat, non quia non habeat potestatem solvendi à suis antecessoribus ligatos, si resipiscunt, sed quia Photius incapax semper fuit recipiendi beneficium absolutionis, nunquam resipiscens, semperque in suo fixus errore, & in sua firmus contumacia,

746 Ac denique demus Photium à Joanne absolutum; nonnè & post Joannem, Marinus & cæteri Romani Pontifices usque ad Formosum renovarunt, atque in eum anathemata pronunciarunt? Constant hæc ex antedictis, & habentur in ipsis eorundem Pontificum superiùs recensitis literis. Itaquè de Photii sæpè reiterata excommunicatione, satis constat, de ipsius verò pœnintentia, & absolutione nullibi scriptum quidpiam reperitur: unde veriùs erit asseri, excommunicatum & segregatum decessisse: sicut & scholistes ad antefatum Breviarum innuit, dum ait: *Mortuo Basilio Imperatore, Leo Basilii filius Photium de Sede depulsum, in exilium ejecit, in quo tandem miserè periit*.

CAPUT XXIII.

De Styliani Lapsu.

747 Sic rebus compositis, sedatoque schismate, contigit Formosum ad Dominum migrare, die XIX. Kal. Januarii VI. sui Pontificatus anno, Domini verò anno DCCCXCVI. Imperii Leonis VI. anno XI. inchoata Indictione XV. post cujus obitum orto schismate intrusi sunt in Petri Cathedra Bonifacius, & Stephanus VI. dictus VII. sed post dies quindecim pulsò Bonifacio, firmatus est in Throno Stephanus, cui, licèt indigno, ad vitanda majora mala, & schismata, adhæsit Clerus Romanus, quem in Sede priùs intrusum confirmavit: vir sanè pessimæ indolis: sed ulciscente Numine quadriennio post, anno scillicèt Domini DCCCC. prævalente factione adversùs Adelbertum Etruriæ Principem cui Stephanus favebat, detrusus est in Carcerem, ubi biennio exacto, sui Pontificatus anno VI. strangulatus vitam clausit: cui successit Romanus Patria Galesianus Constantini filius, qui acta Stephani contra Formosum reprobavit; sed quatuor dumtaxat sedit menses; postquam Pontificatum accepit Theodorus hujus nominis II. Patria Romanus, qui viginti exactis à sua inthronizatione

tione diebus obiit: Eique datus est successor Joannes IX. Patria Tiburtinus, filius Rampoaldi, professione Monachus, ordine verò Diaconus, creatus anno Domini DCCCCI. Qui congregata Synodo, decreto synodico acta pariter Stephani contrà Formosum irrita reddidit.

748 Hoc itaque regnante Pontifice, Stylianus Mapa Episcopus Neocesareæ, ad quem Formosus per Legatos superiùs recensitas scripserat literas, deceptus ab amicis & cognatis, cum Photianis communicans prævaricatus est: sed ut licitè se hoc facere Orthodoxis ostenderet, conatus est dispensationem extorquere à Joanne Papa pro antefatis Photianis, deditque ad eum hujus argumenti supplices literas. Ità in suprà relato Breviario, ubi dicitur: „ Neque ignorandum prætereà, Mapam „ illum Neocesariensem Metropolitam, Sty- „ lianum, Septennio (*sive ut Baronius adno-* „ *tat, novennio*) postquàm Epistolam à For- „ moso, de qua supra scriptum est, accepe- „ rat, stolidà per amicos & cognatos super- „ biâ elatum, relicto veritatis tramite (nem- „ pè communicando cum Photianis) in con- „ traria versum dogmata, scripsisse Romam, „ petivisseque ordinationem ipsius, & facul- „ tatem communicandi cum Photianis.

749 At hujusmodi literæ desiderantur, quid porrò egerit Pontifex Styliani literis receptis, subjungit Breviarii auctor, inquiens: „ Papa verò Joannes cum hujusmodi Mapæ „ petitionem accepisset, perpendissetque: „ veritus nè fortè per irrisionem, & contem- „ ptum hæc scripta essent, nevè Græci lude- „ rent Romanos, si illorum petitioni satisfe- „ cissent: neque concessit quod petivit, ne- „ que sua manu (ad Stylianum) rescripsit „ sed ad illius literas in hunc modum res- „ pondit.

Epistola Joannis IX. responsiva ad Epistolam Styliani.

750 „ Gratias quas par est, honoratis- „ sime frater, tuæ charitati habemus, quod „ nunquam à matre tua, Sancta, inquam, „ Catholica, Apostolicaque Romana Eccle- „ sia deficere volueris: nulla quippe tormen- „ ta, exilia nulla, nec artes & lenocinia ul- „ la, te ab Ecclesia matre tua avocare potue- „ runt. Omninò tamen spero tuarum ardore „ precum dura illorum pectora, qui ad Bea- „ tam destinati sunt vitam, flexum iri, pa- „ cem diù expetitam postliminio reddituram „ (quod sanè per quam certis futurum argu- „ mentis apparet) & schismatis dissidium, „ quod ad quàdragesimum jam annum dura- „ vit, ad pristinam sanitatis concordiam re- „ ductum iri. Quæcumque enim hactenus „ tua Mater Ecclesia damnavit, tu damnasti, „ & quæ probavit, tu probasti.

751 „ Quapropter & nunc Sanctissimo- „ rum Pontificum, qui nos præcesserunt, „ decreta, eodem esse loco, incorruptève „ volumus observari. Itaquè Ignatium, Pho- „ tium, Stephanum, & Antonium eodem nos „ loco, quo Sanctissimus Papa Nicolaus, & „ Joannes, & Stephanus VI. totaque Eccle- „ sia Romana habuerunt, habemus, recipi- „ mus, & tenemus. Et quicumque ex or- „ dine ab illis consecratorum supersunt, ma- „ num præbemus, atque ut tu pariter no- „ biscum illis manum porrigas, monemus. „ Pacem quoque illis, & communionis gra- „ tiam reddimus, si tamen ipsi leges à nobis „ præscriptas observaverint. Sed Chirogra- „ phum tuum, quod fecisti, licèt diù mul- „ tumque à nobis quæsitum, reperire tamen „ nusquam potuimus. *Hactenus Epistola cui Scholiastes hæc subjungit.*

752 „ Consideranda sunt porrò probè „ meditata hujus Epistolæ verba. Neque „ enim hic Papa absolvit, aut recipit Photium, „ illiusve ordinationem; sed priorum Pon- „ tificum sententias confirmavit. Cum au- „ tem dixit; *Nulla tormenta, vel exilia,* „ *vel fraudes, vel lenocinia adulterorum, te* „ *à Matre tua Ecclesia Romana potuerunt* „ *avellere*; Tyrannum utique & persecuto- „ rem, & lenonem seu adulterum insinuavit „ Photium. Ulteriùs verò progressus osten- „ dit, nec eos qui Photio in Patriarchatu suc- „ cesserunt ad quadragesimum usque annum, „ salvos, sanève secutos fuisse, soloque no- „ mine Sacerdotes extitisse. Præcepitque „ priorum Pontificum decreta contrà Pho- „ tium & Gregorium Syracusanum edita, „ nulla ratione violanda esse. Cum rursùs „ dixit: *Eodem nos loco, quo priores Pontifi-* „ *ces, habemus, ac tenemus*, Ignatium qui- „ dem consecratum apertè dicit, cæteros autē „ perindè quasi pro non consecratis habendos.

753 „ Sextus porrò (Stephanus fuit) à „ Nicolao, qui Nicolaus primus Photium „ damnavit, & Ignatium absolvit: secundus, „ Hadrianus: tum Joannes VIII.; deinde „ Marinus: quintus Hadrianus III. postea „ Stephanus VI. Hunc Formosus; Formo- „ sum alii quatuor sunt sequuti, Bonifacius, „ Stephanus VII., Romanus, Theodorus, „ & post hos omnes Joannes IX. qui hæc scri- „ psit. Cùm porrò dixit: *Quemadmodùm to-* „ *ta Ecclesia ad hodiernum usque diem tenuit*, „ complexus est omnes, qui se processerunt „ & sequuti sunt Pontifices, quorum decre- „ tis se quoque stare dicit. Ut fieri non pos- „ sit hæc duo simul vera esse: ut decreta il- „ lorum servet, & per illorum decreta, exau- „ ctoratos ad Sacerdotium omninò recipiat. „ Sed pacis dumtaxàt communionis gratiam „ ritu laicorum illis impertiendam signare de- „ claravit. *Hactenus Scholiastes*. Post hæc verò quid egerit Stylianus nihil literis proditum reperitur.

CAPUT XXIV.

De Constantinopolitano Schismate occasione quarti Matrimonii Leonis VI.

754 SEdato Photiano Schismate novum exortum est dissidium in Ecclesia Constantinopolitana occasionatum à quartis nuptiis Leonis Imperatoris hujus nominis VI. cognomento sapientis, de quo suprà, id illi prohibente Nicolao, cognomento Mystico Patriarcha Constantinopolitano, qui Imperatorem minimè obtemperantem, coactâ Synodo, ab Ecclesia segregavit: Ille verò indignatus Nicolaum de Throno ejecit, substituto in ejus locum Eutymio: unde exortum est ea in Ecclesia dirum schisma. At quomodò res se habuerit narrat Curopalates: inquiens: „ Cum Imperator tertia uxore de„ functa, quartam super induceret, Zoen „ nomine, eas nuptias Nicolaus Patriarcha „ benedicere recusavit, sed & Thomam Pre„ sbyterum, qui benedixit; Presbyteri ho„ nore privavit. Quin insuper ab ingressu Ec„ clesiæ Imperatorem prohibuit: qui licèt ro„ gatus, cum recipere in Ecclesiam eum nol„ let, persuasione Samonæ Patricii, Impe„ ratorem eum è solio exturbatum exulare jus„ sit, relegarique in Monasterium ab ipso „ conditum, dictum Galacrenorum. Facta „ sunt hæc initio Mensis Januarii. Cum nec „ multo interlapso tempore, substitutus est „ in locum ejus Euthymius, vir pius & sum„ ma virtute præditus, quem ajunt, Sacer„ dotium renuentem, divino fuisse oraculo „ impulsum, ut illud susciperet. *Hæc Curopalates*.

755 In Annalibus verò Eutychii Episcopi Alexandrini, hæc leguntur: „ Cum Leoni „ Imperatori Romano mortua esset uxor nul„ la relicta prole, aliam ille uxorem ducere vo„ luit; at prohibuit ipsum Nicolaus Patriar„ cha Constantinopolitanus, dicens: Non „ est tibi licitum uxorem ducere, siquidem „ Anagnostes es, & precibus Sacerdotum „ consecratus: quod si uxorem duxeris, non „ licèt tibi ad Altare accedere. Cui Leo: „ Uxorem ducere cupio, quo sit mihi filius, „ qui post me regnum hæreditario possideat. „ At non permisit ipsi Patriarcha conjugium. „ Scripsit ergò Leo Imperator ad Patriar„ cham Romanum, Michaelem Patriarcham „ Alexandrinum, Eliam Mansuri filium, Pa„ triarcham Hierosolymitanum, & Simonem „ Zamacki filium, Antiochenum, rogans ut „ ad ipsum accederent, quo dispicerent, li„ ceret necnè ipsi uxorem ducere. At noluit „ eorum quispiam ad ipsum accedere, nisi „ quod singuli nomine suo Legatum mitte„ rent. Ac Legatis se adjungentes Episcopi „ quidam Constantinopoli, de negotio Im„ peratoris dispicientes, matrimonium ipsi „ licitum pronunciarunt. Quare uxorem „ duxit: natusque est ipsi filius, quem Con„ stantinum appellavit. Cùmque Nicolaum „ Patriarcham Cathedrâ abdicasset, consti„ tutus est ipsius loco Eutymius Patriarcha „ Constantinopolitanus. *Hactenus ibi*. Sed admodum confusè.

756 Constantinus autem Porphyrogenitus in præambulis ad edictum unionis, quod habetur lib. 2. juris Orient. clariùs hanc historiam enarrat, inquiens: „ Imperator ille „ doctissimus Leo, primam quidem uxorem „ habuit sanctam Theophanonem, ex qua „ filium procreavit. Sed ea citò rebus huma„ nis excessit. Itaque cum hæc sancta mulier „ migrasset ad Dominum, Zoe Styliani Tzaut„ zæ, qui ex proceribus & amicis Imperato„ ris erat, filiæ jungitur. Illa quoque brevi „ temporis spatio sine liberis extincta ter„ tiam duxit Eudociam ex Opsicii Provincia „ oriundam, olim dicta Mæonia, formæ no„ mine selectam: quæ in puerperii doloribus „ unà cum infante moritur. Imperator au„ tem inessabili dolore correptus, quod nul„ los sustulisset liberos, eorum gignendorum „ desiderio, quartam quoque duxit uxorem „ Zoan Carbonopsinæ filiam, quæ ei Con„ stantinum parit. Verùm Patriarcha Nico„ laus & Metropolitani Imperatorem ab Ec„ clesia segregant, eamque segregationem „ nonnulli Pontificum brevi spatio definien„ dam, non in longum tempus extendendam „ ajebant, illis in hoc non assentientibus. „ Itaque dissidia inter eos erant, magnaque „ seditio, atque Imperatorem magnopere de„ precantem & orantem, alii recipiebant, alii „ contumaciter reiiciebant. Cùm autem Prin„ ceps ipse prudens esset, atque unde discor„ dia Pontificum orta esset, haud ignoraret: „ loco Patriarcham Nicolaum movet, Eccle„ siæque finibus expellit, ut mendacem, & „ qui multoties quidem jurejurando confir„ masset, ac promisisset, se Imperatori gra„ tiam pœnæ facturum, ac totidem vicibus „ animum mutasset, remque datâ operâ ex„ traheret. Ejus loco Patriarcham constituit „ Patrem suum spiritualem Eutymium, vi„ rum multis annis exercitatione solitaria no„ bilitatum, denique Prophetici spiritus par„ ticipem. Is Imperatorem à pœna facit im„ munem, atque à vinculo diuturno liberat, „ & ad communionem admittit. Sed erant „ adhuc multi Pontifices, qui dispensationi „ Patriarchæ non assentiebantur, præsertim „ ii, qui ab expulsi Nicolai partibus stabant. *Hæc ibi*.

757 Primam ergò uxorem Leonis Sanctissimam fuisse Græci decantant, miracula quoque post obitum edidisse affirmant; Martinacii filiam facit Zonaras, à Basilio Patre Leoni filio adulto jam nuptui traditam, anno Domini

mini DCCCLXXIX. Imperii Basilii XIII. *Sed Leo filius ejus jam adultus, & Martinacii filiâ uxore ductâ à Patre Imperator salutatus.* At in Græcorum Monologio sub die XVI. Decembris, quando ejus memoria à Græcis celebratur, & ubi ejus sanctitas speciali elogio decoratur, dicitur filiam fuisse cujusdam Constantini viri illustris, triumque Imperatorum consanguineam. Sic enim legitur: *Beatæ Theophaniæ Leonis sapientis Principis memoria:* „ Beata Theophania Constantinopoleos fœtus & Regina, Constantini filia fuit illustria, trium Imperatorum consanguinea. „ Cujus Mater Anna similiter erat sterilis, „ ut illa prior Anna Samuelis Prophetæ genitrix, sed cum viro frequenter orans Sanctam Dominam nostram Dei Genitricem, „ quæ præsertim ad Bassi colebatur, Sanctam concepit Theophaniam, & natam virtutibus instruxit, literas quoque docens. „ Cùm verò Basilius illustris Imperator filio „ Leoni sapientissimo vellet uxorem conjugere, nec hac meliorem invenirct, ipsam illi „ desponsavit. Coronata verò, & Imperatrix effecta, pauperum tamen non obliviscebatur, sed solitam retinens virtutem, & „ eleæmosynam, Deo, qui sibi Cœlorum „ quoque donavit regnum, piè famulabatur: *Hactenus de Theophania in Monologio*,

758 Potuit fortasse Martinacium nomen quoque habuisse Constantini, nè contraria auctor Monologii referat. Cæterum Glicas, quorundam miraculorum hujus Theophaniæ meritis, à Deo patratorum meminit. Unde Curopalates tradit Leonem Augustum in honorem præfatæ Theophaniæ defunctæ, pulcherrimum erexisse templum Ecclesiæ Sanctorum Apostolorum proximum. Porrò secundam uxorem Leonis, quam Constantinus Porphyrogenitus filiam dicit Styliani, Zoen appellatam, illius Styliani filiam fuisse censendum est, ad quem scripsit diversas Constitutiones Novellas, quæ ejusdem Leonis in jure leguntur: Cui & scripsit Constitutionem XI. qua pœnam statuit tertiò nubentibus: cujus est titulus: *Ut qui tertium Matrimonium contrahunt, Sacri Canonis pœnæ obnoxii sint*. Novella porrò constitutio ad hunc modum se habet.

759 „ Oportebat nos, cùm divina manu formati, menteque ac ratione præditi sumus, quorundam brutorum præstantiæ „ non cedere. Non enim illa imbecillitas reprehensione vacat, neque à justis vituperationibus libera est: sed tantò obnoxior, „ quantum Brutali naturæ rationabilis prudentia antecellit. Oportebat, inquam, homines, cùm in aliis, tum præcipuè in castitate matrimoniali à Brutis non vinci. „ Multa autem animantium genera, conjuge mortuo, perpetuam viduitatem amplectuntur, alterisque nuptiis priores, velut „ congestâ terrâ obtegere nolunt. Verùm „ quoniam hanc imbecillitatem turpem non „ esse, quamquam turpissima sit, existimans, natura primo suo matrimonio contenta non est, sed nullo pudore tacta, ad „ secundum etiam procedit. Quin cùm illam „ hic saltem sistere deberet: non tamen id facit. Et quamquam per sacram legem non „ liceat, à secundo matrimonio ad tertium „ prorumpit, haud dubiè constitutam in tertium matrimonium pœnam, quod non exerceatur, contemptui habens, idque eò magis quod civilis lex, qua nescio de causa „ spiritus pœnam constituentis decreto non „ consentiat, sed hos à reprehensione porrò „ liberat, qui post alterum matrimoniale „ consortium à matrimoniis abstinere nolint. „ Idcircò quæ spiritui placent, sequentes, „ statuimus, ut qui ad tertium matrimonium „ pervenerint, pœnæ, quam in ipsos facer „ Canon promulgavit obnoxii sunt. *Hactenus Leonis Novella*.

760 Et sanè mirandum, eum, qui tertias damnat nuptias, quartis copulari. Huic tamen Constitutioni, ut sibi impunè liceret quartò nubere, nova edita Constitutione derogare cogitabat, statuereque cuilibet impunè licere secundò non solùm, sed & tertiò & quartò nubere: Id quod à Patriarcha prohibitus ei fuit, ut scribit Curopalates, inquiens: *Cogitabat Imperator, sibi multis viris ad id operam navantibus, legem ferre, qua liceret homini eidem tres, vel quatuor uxores ducere, verum hoc omnibus viribus probibuit fieri Patriarcha.* Non enim agebatur de pluribus uxoribus simul habendis, sed successivè, defunctis prioribus, quæ erat controversia de qua agebatur, & propter quam ortum fuerat dissidium, inter Nicolaum Patriarcham, & ipsum Leonem.

761 Nitebatur Nicolaus antiquis Neocæsariensis Synodi Canonibus pœnam statuentibus, plures, licet successivè, contrahentibus, ut Can. III.: „ De his qui frequenter uxores ducunt, & de his, qui sæpiùs nubunt, „ tempus quidem pœnitentiæ, quod his constitutum, observabunt: sed conversatio & „ fides eorum tempus abbreviabit. *Et Canone VII.* Presbyterum convivio secundarum „ nuptiarum interesse non debere, maximè „ cum præcipiatur secundis nuptiis pœnitentiam tribuere. *Itemque & Canoni IV. Magni Basilii ad Amphilochium.* Trigamorum & Polygamorum, eundem Canonem „ definimus, quem in Digamis, proportione; Annum enim in Digamis, alii verò „ duos annos; Trigamos autem sæpè tribus „ & quatuor annis segregant. Id autem non „ ampliùs conjugium, sed Polygamiam appellant, vel potiùs castigatam fornicationem. Et ideo Dominus Samaritanæ, quæ „ quinque Maritos jam habuerat: *quem nunc,* „ inquit, *habes, non est Maritus tuus*. Nempe quod digni non sint, qui à Digamię mensura

„ surâ exciderunt, ut vel mariti vel uxoris „ nomine appellentur. Consuetudinem an„ tem accepimus in trigamis quinquennii se„ parationem, non à Canone, sed ab eorum „ qui præcesserunt consequentia. Oportet „ autem non eos omninò arcere ab Ecclesia, „ sed dignari auditione duobus vel tribus an„ nis: & posteà permitti quidem consistere, „ seu in fidelium esse congregatione, à boni „ tamen communione abstinere, & sic post„ quàm pœnitentiæ fructum aliquem osten„ derint, communionis loco restituere. *Ha„ ctenus Basilius.*

762 His itaque stantibus Canonibus, quasi lege receptum erat in Ecclesia Orientali, à tertiis & quartis nuptiis abstinendum, & licèt tertiæ nequaquam dissolverentur, sed cum taxatâ à Basilio contrahentibus pœnitentiâ admitterentur, ad quartas transire nefas putabatur: quoniam nullo existente Canone pro quarto nubentibus, inferebant omninò fore illicitas & invalidas quartas nuptias, hoc ex eodem Canone Basilii deducentes, propter ibidem Christi verba ad Samaritanam allegata, *quinque viros habuisti, & quem nunc habes, non est tuus vir.* Maximè quoque favere poterat testimonium Sancti Gregorii Nazianzeni orat. 37. ubi explicans Pauli verba in Epistola ad Ephesios cap. 5., ait: „ Hac enim ora„ tione secundas nuptias deprecari mihi vi„ detur; Si enim duo Christi sunt; duo quo„ que viri sint, & duæ uxores: si autem „ unus Christus, unum Ecclesiæ caput, una „ etiam caro sit, secunda non respuatur. Quod „ si secundùm prohibeat, de tertia quid di„ cendum? Primùm lex est, secundum ve„ nia & indulgentia, tertium iniquitas: qui „ autem hunc numerum excedit, porcinus „ planè est. *Hæc Gregorius.*

763 Ad exactam porrò hujus historię veritatem, quam confusè, & nimis compendiosè Scriptores Græci recensent, recolenda sunt quæ ipse Nicolaus mysticus revocatus ab exilio scripsit ad Romanum Pontificem in ea Epistola, quæ incipit: *Inde principium scribendi sumam, Beatissime Pater, undè nobis tot mala promanarunt*, quæ habetur apud Labæum in Additione ad tom. IX. Concil. pag. 1264. necnon apud Baronium ad annum Domini DCCCCXII. sub num. 6. cujus est titulus: *Sanctissimo Papæ veteris Romæ Nicolaus Patriarcha Constantinopolitanus, de Trecamia à Romanis recepta.*

764 Ait namque in ea: ante contractas Leonis cum Zoe nuptias, post obitum tertiæ uxoris, ex ea filium genuisse, quo genito nuptias cum eadem affectasse, ut hac via susceptam legitimaret prolem, Episcopos verò atque universum Clerum restitisse, coacta ab ipsomet Nicolao Synodo, in qua pariter vetitum fuisse, ait, nè solemni & Imperiali pompa baptizaretur puer, nisi priùs dimissa Zoe; Imperatorem verò simulatè consensum præbuisse: „ Post *inquit*, uxoris obitum subiit „ optimi atque dilecti nobis Imperatoris ani„ mum, quartum quoque Connubium ex„ periri velle: quod nemo ante, nedùm pri„ vatus, verum etiam amplioria gradus sub „ ditione Romana ausus fuerat. Quæ enim „ tam effusè petulans libido, refragantibus „ Sanctorum Canonum sancitis non cohibe„ retur; nisi summo Imperio suffulta, licere „ sibi censeret, quidquid concupisset? Vi„ cit ergò ad extremum amor, quartaque „ jam uxor expetita est: puer autem obten„ tui assumptus, qui pridem ab ea genitus, „ successione Imperii nullo prolis adhuc sub„ sidio innixi destinabatur. Quod quidem „ fieri minimè debuerat: neque enim partus „ subsecutus illegitimam conjunctionem ra„ tam effecit. Alioqui obvium unicuique & „ in promptu foret legibus illudere. Hunc „ Imperatoris conatum Ecclesiæ Orientalis, „ pro eo gravitas rei postulabat, tam molestè „ tulit, ut conspiranti Antistitum consensu, „ solemnem illam pompam Augustorum filiis „ exhiberi solitam (id enim pater flagrantis„ simè cupierat) in baptizando puero vetue„ rit, nisi priùs à se mulieris missionem jura„ ret Imperator. Quod & ore præstitit prom„ ptissimè, quamvis aliud animo occulto ve„ laret.

765 His peractis antè triduum à baptizato puero, Zoe mater in Palatium ingreditur multo cum comitatu, causâ celebrandi, eâ quâ cum decet magnificentia, nuptias cum Principe, ubi coràm magnatibus & nobilibus, consueta Imperiali pompa, non vocato Patriarcha, imò contempto, & nullius ordinis Ecclesiastici viro præsente, nuptiæ celebratæ sunt: „ Nondùm enim triduum, *inquit*, „ à baptismo filii effluxerat, cum pueri ma„ ter in Palatium, ut Principis decet nu„ ptam apparatu regifico accitur: cæremoniæ „ expediuntur nuptiales, nullius Sacerdotis „ interventu, Imperatore ipso & Sponsi & Au„ spicis munus exequente. *Hæc Nicolaus.* Unde constat errare Curopalatem superiùs relatum dicentem, Thomam quemdam Sacerdotem has nuptias benedixisse, eaque de causa Presbyterii honore privatum, cùm ipse Patriarcha testetur, absque Sacerdotis interventu præfatas nuptias fuisse celebratas.

766 Subjungit inde, se quantum potuit Principem rogasse, ut ab instituto desisteret, expectaretque quid veteris Romæ Pontifex hac in causa definiret, sed frustrà: „ Quod „ quidem, *subnectit*, non aliter ac si funda„ menta totius fidei convellerentur, non „ Præsules modo, Clericosque cujuscumque „ ordinis commòvit: verùm etiam totam si„ mul Civitatem perculit. Me autem quid „ agere tunc aliud oportuit, quàm quod ami„ co Antistiti Excubitori de Ecclesiæ digni„ tate, Principisque salute, dies noctesque „ cogitanti agere par erat. Primùm quidem

ad

„ ad genua ipſius, imò ad pedes uſque provolutus, & monebam eum, ut errantem, „ & ut Imperatorem obſecrabam, vereretur „ faſtigium dignitatis Auguſtæ, in qua non „ ſecùs ac in facie, vel tantillum quidèm maculæ oculi vix poteſt, agnoſceret longè ſe „ ſublimiorem Regem tàm inauditum facinus cœlitùs ulturum; non ideò Principes „ legibus exſolvi, ut vitam per omne ſcelus „ impunea ac infrenes agant, ſed ut ſibi leges „ ipſi ſint, virtutis præſcripto mores componentes. Poſtremam conditionem afferebam „ lacrymis obortis, aut ſaltèm ſecubaret à „ à muliere tantiſper, donec acciti Romæ „ veteris, cæterarumque Patriarchalium Sedium Legati, nobiſcum quid facto opus „ eſſet, diſceptarent. His ergò tunc verbis „ nihil profuturis (obſtruxerat enim tunc „ aures ejus amor) Regem fatigabam.

767 Cùmque ergò Nicolaus ſe fruſtrà laborare noviſſet, congregatâ Synodo, ut innuit Conſtantinus Porphyrogenitus ſuprà allegatus, Imperatorem ab Eccleſia ſegregavit: *Verùm Patriarcha Nicolaus*, ait Conſtantinus, *& Metropolitani Imperatorem ab Eccleſia ſegregant*. Licèt hoc in ſua Epiſtola non referat Nicolaus, immò diſſenſiſſe inter ſe Epiſcopos, notat Conſtantinus, dùm ſubnectit: *Eamque ſegregationem nonnulli Pontificum, brevi ſpatio definiendam, non in longum tempus extendendam ajebant, illis in hoc non aſſentientibus. Itaquè diſſidia inter eos erant, magnaque ſeditio*. Putabant fortè aliqui ſecundùm rigorem Canonis Baſilii procedendum; alii verò cum ſummo Principe molliùs adeundum exiſtimabant. Porrò pœnæ ſubiiſſe Imperatorem, & pro abſolutione poſtulaſſe, tradit pariter idem Conſtantinus, inquiens; *Atque Imperatorem magnoperè deprecantem, & orantem, alii recipiebant, alii contumaciter rejiciebant*.

768 Intereà Imperator cauſam ſuam Romam detulit, ſcripſitque ad Joannem Papam, & ad cunctos Orientis Patriarchas, quatenùs per ſe, aut per ſuos Legatos ad ipſum accederent pro hujus cauſæ definitione, ut etiam Euthymius ſuprà relatus ſcribit. Quarè Joannes, hujus nominis IX., receptis Imperialibus literis, ſtatim ad Principem Legatos deſtinavit, dato eis mandato, ut licitas præfatas declararent nuptias, ratasque pronuntiarent, diſpenſando Apoſtolicâ auctoritate ſuper Canones Orientales, pœnas ejuſmodi contrahentibus ſtatuentes. Itaquè venientes in Regiam Civitatem Apoſtolicæ Sedis Legati, habito conventu cum Vicariis aliarum Eccleſiarum Patriarchalium Orientis, & compluribus aliis Epiſcopis, & Metropolitis, excluſo Nicolao Patriarcha, pronuntiatum eſt licitum Leonis Matrimonium. Ità Euthymius jam relatus; & ipſemet affirmat Nicolaus in eadem Epiſtola, ubi poſt ſuprà recenſita ſtatim proſequitur, inquiens,

769 „ Cùm interim Romam adveniunt „ Legati, quos ille (ſic enim publicè ſermonibus divulgabatur) connubio firmando „ evocarat. Res ſanè ſi quæris hominibus „ noſtris indigniſſima eſt viſa, ſummoque „ cum dedecore conjuncta; quippè quæ procurationem mihi debitam aliis deferret, „ Provincias Patriarchales, jampridèm inter „ ſe Patrum ſanctionibus diſcretas, turpiter „ confunderet, nefarium ſcelus olim ab Eccleſia dirâ execratione vetitum, in jus de„ nuò, nullo ſervato jure, revocaret. *Hæc ille*. Conqueſtus, quòd hoc negotium definiendum, aliis fuerit commiſſum. Quòd porrò excluſus fuerit à conventu, cauſa eſſe potuit, quòd Apoſtolicæ Sedis Legatos contempſerit, licèt ipſe ſe ab hoc crimine purgari contendat per ea, quæ ſubjungit, dùm ait,

770 „ Non ignoro à calumniatoribus jactatum, me per ſuperbiam Legatorum conſpectum, atque colloquium ſpreviſſe, quaſi „ verò mihi integrum fuerit, aut palàm adire „ viros ſummâ paſſim invidiâ flagrantes, ob „ rumorem, quem plerique ſparſerant, adeſſe „ reprobatarum à nobis nuptiarum aſſertores; aut ipſi Imperatori non ſuaſerim, ſecretum nobis in Palatio cum Legatis congrediendi locum daret, ubi, remotis arbitris, de quæſtione ipſa nuptiali diſceptaremus. Quod ille facere neglexit, in meam „ unius perniciem animo intentus, quam „ quidèm ità confuſis dolis eſt aggreſſus.

771 Prolatâ itaquè, ut fati ſumus, de validitate Matrimonii ſententiâ, cunctis, qui in co conventu intervenerant, cum Apoſtolicæ Sedis Legatis conſentientibus, eique ſubſcribentibus, indignè ferens Nicolaus, ut indicant illius verba ſuprà allegata, nè fortè revertentibus præfatis Legatis, & aliarum Sedium Patriarchalium Vicariis, Nicolaus novum tumultum, diſſidiumque excitaret, conſulentes paci Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ tàm Imperator, quàm cæteri, decretum fuit, amovendum Nicolaum, atque in exilium relegandum, aliumque loco ipſius ſubſtituendum in Throno Patriarcham, primas partes in eo habentibus prædictis Apoſtolicæ Sedis Legatis, ut conqueritur Nicolaus in eadem Epiſtola, ubi de ſua amotione & exilio, atque relegatione, ſic ſubjungit.

772 „ Primum omnium nonnullos noſtrorum Præſulum partim donis, partim „ pollicitationibus illectos, quaſi ſuas peculiares adverſùs me copias conſcripſit; deindè me juſſit in Regiam accerſiri ad convivium, quod illi inſtruere quotannis in „ Beati Triphonis feſto moris erat. Accedo „ imperterritâ fretus conſcientiâ, ſolemni „ cœtui interſum, epulis accumbo; inter „ ſacra menſæ deniquè abripior, atque navigio impoſitus, in exilium agor immitiſſimum, non amico, non famulo, non li-

„ libro deniquè, cujus lectione me solari
„ possem, fugam comitante; ubi non tàm
„ hiemis rigore, rerumque omnium egestate
„ pressus, quàm Custodum violentia penè
„ enectus, diù mansi. Pari inclementià in
„ reliquos sanioris consilii sævitum est; carcere relegatione, vinculis afflicti omnes,
„ deliquisse pœnâ tantummodò creduntur.
„ Accessit, nè quid planè nobis deesset mali,
„ aut superesset præsidii, Legatorum asperitas; qui, non secùs ac si Romà ad indicendum nobis bellum hùc delati essent, nos
„ indignissimis modis oppugnarunt; tantum
„ miserorum odium, tantus contemptus ordinis homines incesserat. Et quidèm decebat, Primatum Ecclesiasticum sibi vindicantes, rem totam seriò inquirere, atque ad Summum Pontificem referre. Non
„ autem per summam injuriam, atque ludibrium eorum damnationi assentiri, qui
„ nullius affines culpæ, Principis indignationem incurrerunt ob id solùm, quia fornicationis labem sunt abominati. Verùm
„ estò, duos, aut tres Viros, delatorum hinc
„ calumniis, indè potentiorum prece, seù
„ pretio expugnatos, humani aliquid, cùm
„ homines sint, pati potuisse. Occidentales
„ Præsules meris inimicorum mendaciis inductos, innocentium exilium suo confirmasse suffragio, quis ferat? Præsertim cum
„ indictâ causâ aliquem damnare, nè Barbari
„ quidèm, nedùm Romani moris usquàm fuit.
Hæc ille.

773 Apparet ergò ex hac Epistola tota hujus facti historia; sed indè Nicolaus adhùc in sua persistens sententia, etiam ab exilio reversus, conatur ostendere, præfatum matrimonium omninò illegitimum, nec licuisse in eo Romano Pontifici dispensare, prout in eadem Epistola subjungit, inquiens: „ At facto dispensationis nomen, ut audio, prætenditur, quasi verò per ullam dispensationem liceat fidei dignitatem, Ecclesiæ
„ disciplinam, imminuere, effractisque Canonum repagulis fornicationem introducere
„ in sancta; aut non inter nascentis Evangelii initia hujusmodi crimen Apostolorum sanctionibus, unà cum immolatitiis
„ & suffocato, vetitum non fuerit. Dispensatio, ni fallor, cùm sibi imitandam proponat Dei miserationem, quæ delictum
„ aufert, non fovet, salutaris quædam condescensio censenda est; peccatori quidèm
„ manum, ut se humo attollat, porrigens,
„ non autem jacère permittens lapso. Non
„ describo quæ in hanc sententiam retulit
„ Vas Electionis, cùm nota sint omnibus;
„ miror magis, cùr nos eo potissimùm relegamur nomine, quod vestigiis inhærentes
„ Patrum, damnata ab illis non permittimus;
„ Ecclesiæ decreta, animarum nobis à Deo
„ creditarum salutem, Principis gratiâ, seù
„ indignatione potiora ducimus.

774 Deindè insurgit adversùs asserentes, quartas nuptias non esse fornicationem; aitque: „ Non deerunt fortassè qui objicient,
„ errori suo latebram quærentes, hoc, de
„ quo eis est, matrimonium esse merum, non
„ autem fornicationem. Itanè verò Matrimonium vocatur immunda cum quarta
„ muliere conjunctio? Et quid aliud est vim
„ inferre verbis, si dira lascivientis animi
„ libido tàm honesto nomine prætenditur?
„ Honorabile connubium Paulus appellat,
„ & genialem torum impollutum. Cùr igitur eos, qui hujusce modi culpæ subcubuère, sacri Canones ab Ecclesia ejiciunt?
„ Cùr brutalem hanc luxuriam, & fines humanos supergressam vocant? At Romanis
„ id in more positum (non enim desunt qui
„ id dicant, laudi ne id vobis, an vitio vertentes, non sat scio) nam apud vos, si famæ credimus, non modò quarta uxor, verùm quinta, & sexta, & super hanc alia,
„ atque alia permittitur, usque ad Orci fauces in exhausta illa dispensatione omnes
„ prosequente, illud subindè Apostoli verbum ingerente: *Satius est nubere, quàm uri*. Quasi verò ille intemperantiæ patronus induci debeat, qui nè omnibus quidèm
„ secundas nuptias suasit, dùm ait: *Dico
„ autem innuptis, & viduis, bonum esse illis
„ sic permanere; quòd si continere nequeunt,
„ nubant*. Viduis quidèm mulieribus permittens secundum connubium ob sexus
„ imbecillitatem; Viris autem non item,
„ nisi his tantùm, qui matrimonii jugum
„ nondùm sunt experti: his enim, *nubere satius, quàm uri*. Alioqui, si cum quarta muliere connubium est, cùr illud Clemens
„ tàm apertè damnat? Clemens, inquam,
„ ille alumnus, atque auditor Petri; sic enim
„ apud eum legimus: *Monogamia quidèm
„ naturæ, atque legi consentanea est; Digamia verò post promissionem illegitima, non
„ ob conjunctionem, verum propter mendacium; Trigamia intemperantiæ indicium;
„ quæ autem trigamiæ additur aperta fornicatio est, & indubia incontinentia*.

775 Deniquè, ut totam concludamus Epistolam, hæc alia subnectit: „ At non
„ unus è plebe, sed Imperator est, qui id aggreditur, cui voluntati refragari nefas.
„ Præclarè fanè: An quia omnes ille dignitate supereminet, ideò nobis enitendum,
„ ut inquinatior quoquè reliquis appareat?
„ Eàdem ratione pedum, nè luto respergantur, summam curam adhibebimus, capitis prorsùs nullam? Apage, nonnè vides
„ ad Principis vitam, tanquàm ad exemplum populorum conformari mores, pronumque magis esse prava imitari, naturali
„ quadam ad deteriora humani ingenii inclinatione? Quòd si principibus Viris, quia
„ potestas à Deo major eis attribuitur, ideò
„ nequam agere plùs licet. Quid inter eos,
& Ju-

„ & Jumenta differet, quæ copia reddit effe„ ratiora, contumeliosioraque? Potentes po„ tenter examinabuntur, monet ille. Quin„ immò, si in idem crimen Tribunus, & Mi„ les gregarius impegerit, magis hoc illum „ disciplina puniet Castrensis; adeò dignitas „ non mitigat, sed incendit pœnam.

776 „ Neque verò à me in eum sensum „ hæc dicuntur, ut velim diris à vobis im„ peti Imperatorem tale nefas ausum, ip„ sumque Sergium Pontificem prædecesso„ rem vestrum. Non ea mens animo, nec „ tantæ vindictæ amor Dei servos decet. Am„ bo hac vita excessère pridèm, Supremi om„ nium Judicis Tribùnal adituri. Ille verò „ antequàm hinc emigraret, agnovit flebili„ ter errorem suum, veniamque à Deo pe„ tiit, me inter primos hortatore, ac depre„ catore (aderam enim tunc fortè ab exilio „ reversus, ab eoque Ecclesiæ gubernationi „ restitutus) in eos animadvertendum, Bea„ tissime Pater, qui superfunt, qui tot in „ me, tantasque turbas criminationibus fal„ sis excitarunt. Ità tuæ erunt partes, id à „ te dignitas primùm tua, Romanæque Se„ dis decus exigit; id, qui nunc rerum po„ titur Imperator, misso ad te Palatii Magi„ stro, nosque omnes obnixè petimus atque „ obsecramus. Deus Sanctitatem tuam in„ columem servet. *Hactenus Epistola*.

777 Ex qua primùm notandum venit, Nicolaum Sergio Papæ tribuere dispensationem præfati quarti matrimonii Anastasii decessori, ad quem Anastasium videtur hæc directa Epistola. Cùmque in serie Constantinopolitanorum Episcoporum, græcè scripta, apud Baronium ad Annum DCCCCI., sub num. 2., dicatur, Nicolaum Patriarcham ejectum è Throno Anno XI. à sua prima inthronizatione, substituto Euthymio in ejus locum, cohærere non videntur Nicolai dicta. Etenim, ut habetur in eadem serie Patriarcharum Constantinopolitanæ Ecclesiæ, in corpore juris Orientis inserta, Antonius Patriarcha, qui post ejectum Photium à Leone sapiente, Stephano successerat, post biennium excessit è vita, Anno nimirum Domini DCCCXC., quandò Nicolaus hic, cognomento Mysticus, ad Thronum fuit evectus. Si ergò Anno XI. suæ Sedis, occasione antefatarum nuptiarum fuit depositus, necesse est asseri, hoc accidisse Anno Domini DCCCCI., quo post obitum Romani successoris Stephani V., dicti VI., Pontifex renunciatus fuerat Theodorus, & post Theodorum, qui diebus tantùm viginti sederat, Joannes, hujus nominis IX. Et ità hac supposita serie, magis sub Joanne IX., quam sub Sergio, Nicolaum Mysticum è Throno ejectum fuisse, dicendum videtur.

778 Ad hæc verò, scribit idem Nicolaus Mysticus in antefata Epistola, se, jubente Leone, revocatum ab exilio, fortè extremo Leonis Imperii tempore, & præsentem fuisse illius morti. Et in altera Epistola, quam fecit ad Joannem Papã X., scribit per Annos XV., plùs, minùsque, ærumnarum fluctibus jactatum, inchoandos certè à quo exorta fuit de quartis nuptiis Leonis controversia: *Quot, quantisque*, inquit, *ærumnarum fluctibus per XV. Annos jactati sumus (tot enim plùs, minusvè effluxère, ex quo primùm scandala Ecclesiam Constantinopolitanam pervagata, omnia turbarunt*. Quibus stantibus, sequitur, Nicolaum ab exilio revocatum, saltèm ante diem XI. mensis Maji, vel Junii, Anni Domini DCCCCXI., quo Leo sapiens objit; atqui ab electione Sergii in Romanum Pontificem, & Leonis excessum, quinque ad summum effluxèrunt anni. Etenim Joanni IX. successit Benedictus IV. Anno Dñi DCCCCV., qui expleto sui Pontificatus anno, objit in Domino, Anno scilicet DCCCCVI. Huic subrogatus est Leo, hujus nominis V., qui à Christofaro Sedis Apostolicæ invasore, post dies quadraginta è Sede pulsus, reclusus est in carcere, eodem Christofaro invasore, Pontificiam dignitatem sibi usurpante. Hic porrò cùm septem menses Sedem Pontificiam tenuisset, dejectus est à Sede violenter ab altero invasore, scilicet Sergio, hujus nominis III., & strictissimis vinculis, atque in carcerem trusus, per vim inductus, vitam & habitum monasticum suscepit. Ab Anno ergò ad summum DCCCCV. labente sumi possunt initia Pontificatus Sergii, quinquennio, vel sexennio ante Leonis obitum: Et ideò his omnibus attentis, non videtur posse sustineri quod ipsemet Nicolaus ait, sub Sergio Papa fuisse ejectum è Throno, amandatumque in exilium. Et potiùs credendum est memoriâ lapsum Sergium loco Joannis posuisse, nisi velimus amanuensibus & transcribentibus errorem adscribere. Et quidèm numerando annos quindecim ab exorta nuptiarum controversia usque ad id tempus, quo Nicolaus scripsit ad Joannem Papam X. pro ineunda concordia perfecta cum Ecclesia Romana, ut infrà dicemus, quod accidit Anno V. Pontificatus Joannis, reperiemus nullatenùs sub Sergio, sed magis sub Joanne IX. ipsum è Throno ejectum.

779 Id porrò, quod etiam est notandum, spèctat ad dogma, sivè controversiam de quartis nuptiis, quas constanter Nicolaus Mysticus, ab exilio revocatus, prorsùs illicitas pronunciat, & meram esse fornicationem contestatur, conaturque probare in eadem antefata ad Romanum Pontificem data Epistola. Et quidem ex illa Pauli sententia in priori ad Corinth. cap. 5., ubi ait: *Dico autem non nuptis, & viduis: bonum est illis, si sic permaneant, sicut & ego; quòd si non se continent, nubant; meliùs est enim nubere, quàm uri*. Ex quibus verbis infert, vix Paulum viduis propter sexus imbecillitatem secundas con-

cedere nuptias. Sed quidèm non rectè, quoniam Apostolus nullam ibi præscribit limitationem ad secundas, vel tertias nuptias, & ratio ab eo allegata, *si non se continent, nubant; meliùs est enim nubere, quàm uri*; militat tàm pro secundis ineundis nuptiis, quàm pro tertiis, & quartis, & ulterioribus.

780 Dicit insuper Paulus in eodem capite, vers. 39. *Mulier alligata est legi quanto tempore vir ejus vivit; quòd si dormierit vir ejus, liberata est; cui vult nubat; tantùm in Domino: Beatior autem erit, si sic permanserit.* Ubi vult, mulierem viro tantùm alligatam, quandiù vir ille vixerit, quo mortuo, solutam dicit, facultatemque nubendi alteri, cui vult, tribuit; & quidèm absque ulla limitatione, & generaliter sententiam pronunciat; nam sicut mortuo primo viro, soluta est, & alteri nubere potest, pariformiter soluta est, mortuo secundo, & tertio, & quarto, & deinceps, & semper alteri nubere poterit. Id quod adnotat magnus Doctor Augustinus in lib. de Bono Viduitatis, cap. 13., ubi in terminis quæstionem de tertiis & quartis nuptiis proponit, inquiens: „ De tertiis, & de quartis, & de ultrà pluribus nuptiis solent homines movere quæstionem. Undè, ut breviter respondeam, nec ullas nuptias audeo damnare, nec eis verecundiam numerositatis auferre. Sed nè cuiquam brevitas hujus responsionis meæ fortè displiceat, uberiùs disputantem reprehensorem meum audire paratus sum. Fortassis enim affert aliquam rationem, quarè secundæ nuptiæ non damnentur: tertiæ damnentur; nam & ego, sicut in exordio sermonis hujus admonui: *non audeo plùs sapere, quàm oportet sapere*, quis enim sum, qui putem definiendum quod nec Apostolū video definisse? Ait enim, *Mulier alligata quandiù vir ejus vivit*. Non dixit, primus, aut secundus, aut tertius, aut quartus, sed, *mulier*, inquit, *alligata est quandiù vir ejus vivit; si autem mortuus fuerit vir ejus, liberata est; cui vult, nubat tantùm in Domino: Beatior autem erit, si sic permanserit*. Quid huic sententiæ, quantùm ad hanc rem attinet, addi, vel detrahi possit, ignoro. *Hactenus Augustinus*.

781 Deindè Divus Hieronymus in Apologia ad Pamachium pro libris adversùs Jovinianum, quoniàm duriùs visus est in eis libris de matrimonio loqui, se explicans cap. 2., & allegata suprà recensita Pauli sententia, ait: „ Qui secundas nuptias, tertiasque concedit in Domino, primas cum Ethnico prohibet. Aperiant, quęsò, aures obtrectatores mei, & videant, me secundas & tertias nuptias concessisse in Domino, qui secundas & tertias non damnavi, primum potui damnare matrimonium? *Et cap. 7.* Porrò, *inquit*, ubi de digamis, & trigamis differentes diximus, meliùs est, licèt alterum, & tertium, unum virum nosse, quàm plurimos; idest, tolerabiliùs est uni homini prostitutam esse, quàm multis; nonnè statim, cùm hoc diceremus, subjecimus? Siquidèm & illa in Evangelio Samaritana, sextum maritum habere se dicens, arguitur à Domino, quòd non sit vir ejus. Ego etiam nùnc liberà voce proclamo, non damnari in Ecclesia digamiam, imò nec trigamiam; & ità licere quinto, & sexto, & ultrà, quomodò & secundo marito nubere. Sed quomodò non damnantur istæ nuptiæ, ità nec prædicantur; solatia miseriæ sunt, non laudes continentiæ. Undè & in alio loco dixi: ubi unus maritus exceditur, nihil refert secundus, aut tertius sit, quia definit esse monogamus: *Omnia licent, sed non omnia expediunt*. Non damno digamos, imò nec trigamos, & si dici posset, octogamos; habeat & cuilibet octavuum maritum, & esse definat prostituta. *Hæc D. Hieronymus*.

782 Et ità constat ex doctrina Augustini & Hieronymi, nedùm secundas nuptias, verùm licitas esse & tertias & quartas, quam disciplinam ab initio recepit & approbavit Sancta Romana Ecclesia, quæ in Synodo Florentina, in decreto pro unione Armenorum: *Exulate Deo salutari nostro*, definiens, ait: „ Quonià nonnullos asseritur quartas nuptias, tanquàm condemnatas respuere, nè peccatum, ubi non est, esse putetur, cùm, secundùm Apostolum, mortuo viro, mulier sit ab ejus lege soluta, & nubendi, cui vult in Domino, habeat facultatem; nec distinguat, mortuo primo, vel secundo, vel tertio. Declaramus non solùm secundas, sed tertias, & quartas, atque ulteriores, si aliquod canonicum impedimentum non obstat, licitè contrahi posse. Commendatiores tamen dicimus, si ulteriùs à conjugio abstinentes, in castitate permanserint; quia sicut viduitati virginitatem, ità nuptiis castam viduitatem laude, ac meritò præferendam esse censemus. *Hæc ille*.

783 Concedimus per antiquos Canones indictam pœnitentiam pluriès nubentibus; negamus tamen ex hoc inferri, esse illicitas & invalidas iteratas successivè nuptias; nam si ex pœnitentia rectè concludi posset earundem invaliditas, etiam secundæ nuptiæ proscriptæ essent ut invalidæ, quoniàm & pro secundis quoquè sancita est per Canones pœnitentia; & tamen Græci secundas minimè damnant, imò Canon 111. Neocæsariensis Concilii, non loquitur solùm de secundò nubentibus, sed etiam de tertiò, fortè & quartò, cùm sit titulus: *de his, qui frequenter uxores ducunt, & de his, qui sæpiùs nubunt*. Sed frequentèr uxores ducere, ac sæpiùs nubere, non est tantùm bis nubere, sed pluriès nubere, sivè bis, sivè ter, sivè quartò, indefinitè

lo-

loquens, nec declarat præfatas nuptias invalidas; vult solùm, quòd Canones pœnitentiales pro sæpè nubentibus serventur. Et Patres Synodi Laodicenæ, propter Cataphrygarum, & Montanistarum errorem statuentium secundas nuptias prorsùs illicitas, rigorem primorum Canonum ex parte temperarunt, edito Canone primo, ubi dicunt: *De his, qui secundùm Ecclesiasticam regulam liberè ac legitimè secundis nuptiis juncti sunt, nec occultè nuptiarum copulam fecerunt, oportet, ut parvo tempore transacto, vacent orationibus & jejuniis, quibus etiam, juxtà Indulgentiam, communioni reddi decrevimus.* Et hoc fortè, nè ex diuturna pœnitentia videretur Ecclesia Catholica quasi consentire errori Cataphrygarum.

784 Basilius porrò in Canone iv. ad Amphilochium, etsì diuturniorem pœnitentiam statuat trigamis, quàm bigamis, non tamen omninò nullas censet trigamorum nuptias, quibus, postquàm fructus pœnitentiæ dignos ostenderint, in communionem recipiendos decernit. De quatrigamis non loquitur, quoniàm raró accidit, aliquem quarto nubere, & ex mente ipsius in hoc casu solùm inferri posset, oportuisse quatrigamos diutiùs pœnitere, eâ servatâ proportione, quæ de bigamis ad trigamos, inter quatrigamos & trigamos. Non enim Basilius trigamos decernit esse segregandos quasi nulliter nubentes, sicut nec ullus Canon statuit hoc. Et certè, si hujusmodi nuptiæ essent invalidæ, per sacros Canones deberent sejungi, & sejungendos in Synodis definitum esset, quòd in nulla Synodo, nullovè Canone est reperiri.

785 Porrò Gregorius Nazianzenus videtur duriùs sanè loqui; non tamen ex illius verbis inferri licèt, nullas esse quartas nuptias; tertias vocat iniquitatem, non tamen dicit nullas, quartas porcinas, ex modo loquendi exagerativè, propter incontinentiam nubentium, nàm quo pluriès quis nubit, eò magis incontinens arguitur, & plùs recedit à nuptiarum significato; significant namque nuptiæ unionem Christi cum Ecclesia, ut docet Paulus: *Sacramentum hoc magnum: Ego dico in Christo cum Ecclesia.* Et sicut unus est Christus, & una Ecclesia, sic sola monogamia perfectè repræsentat unionem Christi cum Ecclesia, à qua repræsentanda recedit bigamus, plùs trigamus, magis ac magis quatrigamus, & ulteriùs. Cujus rei causâ talia loquitur Gregorius, cùm dicat: *Si enim duo Christi sunt, duo quoque viri sint, & duæ uxores; si autem unus Christus, unum Ecclesiæ caput, una etiam caro sit; secunda autem respuatur*, non quòd sit invalida secunda conjunctio, sed quia non significat perfectam unionem Christi cum Ecclesia. Et ità mens ejus est explicanda de tertia conjugali conjunctione, quam exagerando appellat iniquitatem, & de quarta, quam dicit porcinam.

786 Deniquè allegatum à Nicolao Mystico testimonium ex Apocrypho Clementis, licèt nullius firmitatis sit, quia ex Apocrypho, & nullius auctoritatis libro desumptam: attamèn eo admisso, non perindè infertur ex eodem, Clementem quartas, ut invalidas, damnare nuptias; nàm dùm dicit: *quæ trigamiæ additur, aperta fornicatio est, & indubia incontinentia*, hyperbolicè loquitur, & per quandam exagerationem. Etiam Basilius in antefato Canone tertias nuptias castigatam appellat fornicationem: *Trigamos autem*, inquit, *sæpè tribus & quatuor annis segregant. Id autem non ampliùs conjugium, sed polygamiam appellant, vel potiùs castigatam fornicationem.* At per hoc non infertur de mente Basilii, quòd sit propria & peccaminosa fornicatio, sed propter nubentium incontinentiam, incontinentium fornicationi comparat; & hoc pacto verba Clementis allegati sunt intelligenda, dato quòd Clementis essent.

787 Adducit ad exemplum idem Basilius illud Christi Domini ad Mulierem Samaritanam: *Quinque viros habuisti, & quem nunc habes, non est tuus maritus*; & ait, non ità dixisse, quasi reverà non esset maritus, sed solùm quia, qui à digamia excedunt, non sunt digni, ut vel mariti, vel uxoris nomine appellentur: *Et ideò*, inquit, *Dominus Samaritanæ, quæ quinque maritos jam habuerat*, quem nunc, *inquit*, habes, non est maritus tuus, *nempè quòd digni non sint qui à digamiæ mensura exciderunt, vel mariti, vel uxoris nomine appellentur.* Concedit Basilius quartò & quintò nubentes esse maritos, licèt digni non sint propter distàtiam à vera significatione unionis Christi cum Ecclesia, & propter nubentium incontinentiam, ut vocentur mariti. Et hoc pacto maritalis trigamorum, vel quadrigamorum, & ulteriùs nubentium conjunctio, non est digna, ut vocetur conjunctio matrimonialis, licèt sit talis, sed magis appellanda castigata fornicatio; non quòd sit vera & propria fornicatio, sed propter recessum à significato ejusdem maritalis conjunctionis, & propter nubentium intemperantiam.

788 Hoc pariter modo exagerando ait idem Basilius in secunda Epistola canonica ultimo Canone: *Quarè lege tertium matrimonium non celebratur. Verumtamèn ea, ut Ecclesiæ inquinamenta videmus, sed publicis condemnationibus non subjicimus, ut quæ solutâ, ac profusâ fornicatione sunt magis expetenda.* Cæterùm non irritantur tertiæ, nec quartæ nuptiæ. Pluriès nubentibus pœna imposita est in antiquis Ecclesiæ præcipuè Orientalis Canonibus, propter incontinentiam, ad ostensionem scilicet illorum incontinentiæ. Sunt irregulares secundùm Canones in universa Ecclesia receptos, quoniàm illud iteratum &

consumatum matrimonium non significat ampliùs conjunctionem Christi cum Ecclesia, ut fati sumus; & quia incontinentiæ signum est, ut etiam diximus: at non decet Altari ministrare eum, qui incontinentiæ signa dedit: cum præcipuè Sacerdotes, & Clerici, verbo & exemplo alios ad castitatem inducere debeant. Prohibetur insuper Præsbyteris ut non intersint convivio bigamorum, nec secundas benedicant nuptias; quoniam illa solemnitas quæ primis dumtaxat debetur nuptiis, cum non pereat, maneatque adhuc, non est reiteranda in secundis, & ulterioribus nuptiis. Et ita Urbanus III. in cap. *Virautem: Extra de secundis Nuptiis*, inquiens: *Vir autem & mulier ad Bigamiam transiens, non debet à Presbytero benedici: quia cum alia vice benedicti sint: eorum benedictio iterari non debet.*

789 Sed & inter Canones Arabicos Concilii Nicæni, decerptos ex quatuor Regum ad Constantinum libris, apud Labæum tom. 2. Concil. pag. 367. habetur sub cap. VII. Constitutio de matrimonio Viduarum, seu de Bigamis, ubi non damnantur Bigami, nec Trigami, nec ulteriùs nubentes, sed quomodo cum eis agendum dumtaxat statuitur: unde sic habet constitutio. „ Viduorum, & Viduarum matrimonia sincerè, & sanctè divulganda sunt, & in vulgus hominum indicenda, nec dotis, nec reliquarum conditionum ad matrimonium spectantium prætermittendus est contractus. Tamèn coronarum benedictio eis adhibenda non est; hæc enim semel datur tantùm in primis nuptiis; nec iteranda: quia permanens est, & indelebilis: loco ejus igitur propitiatorias fundat pro iliis Sacerdos preces. Si verò alter eorum viduus non fuerit, ipse solus accipiat coronæ benedictionem, unà cum paranymphis, quoscumque vult. Hæc autem constitutio æque communis est viris, & mulieribus. Convivia autem celebrare in nuptiis viduarum, quæ bis, aut pluries nubunt, minimè fas est, nec Sacerdotibus licèt earum adesse commessationibus, & epulis, quia id ex consilio Sacerdotum haud factum fuit. Sacerdotibus enim non licèt conviviis, & gaudiis adesse, ubicumque suas non impertiuntur benedictiones, quoniam Sancti Deo sunt, & Divinis ejus præsunt ædibus, Missæ Sacrificium offerendo, & quotidianas concinendo laudes in ipsius templum, adeoque omni honore & veneratione sunt digni. *Hactenus Constitutio*. Ubi inter alia notanda præcipuè veniunt verba illa: *Convivia autem celebrare in Nuptiis Viduarum, quæ bis, aut pluries nubant, minimè fas est*. Quibus verbis supponit constitutio aliquem bis, & pluries posse nubere, & cum pluries nubentibus eandem regulam servandam statuit, ac cum tantùm bis nubentibus: ut ex hoc ostendatur ejusdem valoris & ordinis esse tertias & quartas Nuptias & ampliùs, ac sunt secundæ.

790 Verum tamen est, Ecclesiam Orientalem severiorem disciplinam ac in re bservasse, non tamen ex lege Apostolica, sed municipali, & statutis Conciliorum Provincialium. Occidentalem verò Ecclesiam mitiorem extitisse, tum ex suis Canonibus, tum ex recepta consuetudine, est manifestum: unde Beatus Hieronymus in Epistola ad Geruchiam de Monogamia, refert in Urbe Roma fuisse de plebe hominem qui viginti successivè nupserat uxoribus, fœminam quoque quę vigintiduos sepelierat maritos: „ Rem dicturus, *inquit*, incredibilem, sed multorum testimoniis approbatam. Ante annos plurimos, cum in chartis Ecclesiasticis juvarem Damasum, Romanę Urbis Episcopum, & Orientis atque Occidentis synodicis consultationibus responderem: vidi duo inter se paria, vilissimorum, è plebe hominum comparata, unum, qui viginti sepelisset uxores: altera quæ vigesimum secundum habuisset maritum, extremo sibi, ut ipsi putabant, matrimonio copulatos. Summa omnium expectatio, virorum pariter ac fœminarum, post tantas rudes quis quem priùa efferret: vicit maritus, & totius Urbis populo confluente, coronatus, palmam tenens, adoreamque per singulos sibi acclamante, uxoris multinubæ feretrum præcedebat. *Hæc Sanctus Hieronymus*. Sed satis de hac materia, & ad historiam iterùm sermo vertendus est.

791 Ut ergò ex Epistola Nicolai Mistici in superioribus fati sumus, ipsemet Nicolaus ab exilio revocatur, ipsomet jubente Leone Imperatore, & in Thronum restitutus est, expulsò Eutymio: nec diù post vita functo Leone, Alexander ejus frater pro parvulo Constantino Leonis filio, Regni suscepit gubernacula: Unde Curopalates scribit: *Leone autem vita functo Alexander frater ejus Juvenis, qui vigesimum ætatis annum transegisset, habenas Imperii suscepit, simul regnante Constantino Leonis filio puero*. Addit porrò hunc Alexandrum Nicolaum ab exilio revocasse, sed ut satis fati sumus, à Leone ipsum revocatum, ipse Nicolaus testatur. Cæterùm ea quæ subjungit de ejectione Eutymii, potuit utique sub Alexandro accidisse: Ait namque Curopalates: „ Alexander igitur simulatque ad Imperium pervenit, accersitum mittit Nicolaum Patriarcham, jam anteà ejectum, è Galacrenis, ubi degebat exul, & de Sede Euthymio ejecto, Nicolaum iterum reduxit. Et cum eo sedens in Magnaura, facto silentio, Euthymium Patriarcham abdicavit, quem addicti Nicolao Clerici, simulatque abdicatus est, veluti agrestas in invadentes feræ, percutere, pugnos infligere, colaphis cædere, sacram barbam evellere in cervicem impellere, aliasque intole-

„ tolerabiles pœnas ipsi infligere, equitem „ vocantes, & adulterum, ut qui ad alienam „ uxorem ingressus esset, nempe Nicolai Ec„ clesiam accepisset. At religiosus ille vir „ clementer, & æquo animo hæc perferebat, „ Hæc ille, qui paulò post subjungit: *Eu„ thymius in exilium ad Agathi loca missus, „ paulò post excessit, è vita; & in Urbem in„ troductus in suo Monasterio sepelitur.*

792 Acta sunt hæc sub Anastasio Papa III. anno Domini DCCCCXI. Indictione IV. anno Leonis VI. XXVI. qui & primus fuit Imperii Alexandri, & Constantini. Cùmque anno sequenti obiisset Alexander, solus imperavit Constantinus, sed sub tutoribus, inter quos adnumeratus est Nicolaus Patriarcha. De Alexandri morte, hæc scribit Curopalates: „ Alexander autem sexta Junii men„ sis, lotus & pransus, vinoque ebrius, post „ meridiem pila lusurus descendit, exorto„ que labore quodam in ipsius intestinis, præ „ cibis, quibus se ingurgitaverat, atque „ ebrietate, reversus in Palatium multo, è „ naribus ac pudendis effuso sanguine, postri„ die mortuus est. *Hæc ille*. Idque in ultionem Divini Numinis ei accidisse, ob illatas Euthymio contumelias, scribit Aretas Cæsariensis apud Lippomanum tom. 3.

793 Cùmque Nicolaus non sede tantùm potens, sed administratione pollens Imperii esset, utpotè pueri Principis tutor, memor injuriarum antiquarum, quas passus fuerat sub Leone, à quo suadentibus Apostolicæ Sedis Legatis, è throno depositus, & in exilium missus fuerat, scripsit ad Anastasium Pontificem superiùs recitatam quærelis plenam Epistolam. Mortuo inde Anastasio, & Leone, qui Anastasio successerat, Pontificatum invasit Joannis hujus nominis x. Episcopus Ravennatis, potiùs Antipapa quam Papa, ut auctores illius vitæ scribunt: eoque sedente, & anno V. sui Pontificatus, & pariter V. Imperii Constantini VIII. Leonis filii, Domini verò DCCCCXVI. pro perfecta ineunda concordia inter Romanam & Orientalem Ecclesiam, à Nicolao Patriarcha unà cum Constantino Principe, decreta est ad eundem Pontificem Legatio, & missus Basilius Protospatharius, & aurei Triclinii præfectus, datis ad Joannem tenoris sequentis literis.

Joanni Beatissimo Papæ.

794 „ Quot quantisque ærumnarum flu„ ctibus per quindecim annos jactati simus, „ (tot enim plus minusvè effluxere, ex quo „ primùm scandala Ecclesiam Constantino„ politanam pervagata, omnia turbarunt) „ & meminisse mihi permolestum est, Beatis„ sime Pater, & memorare fecienti tibi super„ vacuum. Læta potiùs amicis, & coexeu„ bitoribus impartiri juvat, Ecclesiæ nempe „ pacem subsecutam, conspirantemque om„ nium Ordinum in his quæ sunt fidei con„ sensum. Cum eò in eo esset res, ut nulla „ ampliùs spes humanis experimentis, nostra „ metientibus superesse videretur: affulsit „ subitò illa captum omnis intellectus super„ gressa pax, Dominus scilicèt & Deus No„ ster Jesus Christus, qui sævam illam hye„ mem atque tempestatem communis hostis „ operâ coortam in ipsa Halcyonia mutavit: „ adeòut nullum penitùs dissensionis vesti„ gium remanserit, nulla odii cicatrix: om„ nes velut ex condicto veterum obliti, idem „ planè sentiunt, omnes Sanctæ Matris Ec„ clesiæ, quæ eos obuiis ulnis diù expecta„ rat, optatissimum eunt in amplexum. Et „ nostræ quidem ita se res habent.

795 „ Verùm quia & vestram fraternam „ dilectionem, cujus ergà nos officia tem„ porum difficultatibus intermissa sunt, ex„ petimus & consuetam Ecclesiis unionem „ optamus: ideò has ad vos dare literas de„ crevimus, ut omnis offensionis memoriâ „ depositâ, Sanctitatem vestram ad sinceram „ amicitiam, atque conjunctionem animo„ rum, Pastoribus populorum debitam, pro„ vocaremus; quæ tum demùm missis hinc „ inde Legatis coalescet, cùm judicatum „ fuerit concorditer, quartum connubium, „ quod dissensiones & scandala in Ecclesiam „ invexit: non rei ipsius, sed personæ causâ „ permissum esse; suadente tunc occasione „ lenitatem atque affectum ergà Principem „ indulgentiorem, nè repulsâ ipsius animus „ offensus deteriora moliretur. Sic enim & „ Sanctitatis tuæ nomen ex Sacro Ecclesiæ „ Constantinopolitanæ albo, ut mos olim „ erat, unà cum nostro rursùs celebrabitur; „ & nos omni ex parte gaudio repleti, ju„ cunditate pacis perfruemur.

796 „ Enim verò ut huic curæ sedulò in„ cumbas, te iterùm atque iterùm rogat Deo „ dilectus Imperator, oratore Romam ad „ tuam Sanctitatem destinato charissimo Vi„ ro Basilio Protospathario, & aurei Tricli„ nii præfecto, cui nos comitem itineris, „ curarumque conscium adjunximus Eulo„ gium, honorabilem Presbyterum. Hos tu, „ Beatissime Pater, & excipies (uti spero) „ fronte hilari, & nos mutuis legationis of„ ficiis remunerabis: Joanni Venerabili Epi„ scopo, cujus apud nos jam experta virtus „ id munus, si expediri videbitur, injun„ gens, aut alicui alii moribus illi non absi„ mili, qui si quâ sunt adhuc correctionis in„ dicia, doctrina atque consilio emendare va„ leat nobiscum, juxtà Ecclesiasticas Con„ stitutiones. Vale in Domino Beatissime „ Pater. *Hactenus Nicolai Patriarchæ Epi„ stola ad Joannem.*

797 At Joannes his receptis literis, petitioni annuens, misit Theophylactum & Carum Episcopos Apocrisiarios Constantinopolim, ut ea quæ pacis erant agerent, dato quo-

que

què mandato, ut compositis rebus Constantinopolis, in Bulgariam proficiscerentur, pro pace tractanda inter Simeonem Bulgarorum Regem & Imperatorem Constantinum, qui ad invicem bellum gerebant. Profecti ergò Legati Constantinopolim, firmata est utriusque Ecclesiæ pax, ut scribit Nicolaus Mysticus in Epistola data ad Simeonem Regem Bulgarorum apud Baronium ad annum Domini DCCCCXVII. sub num. 4., inquiens: „ Hæc de Legatione Romana, cujus adven- „ tu (cùr enim tibi sub Christi signis, quam- „ vis adversùs Christianos Diaboli fraude „ pugnanti commune gaudium invideam?) „ scandalis, quæ ob tetragamiam apud nos „ omnia turbarant, impositus est finis, pax „ Clero reddita, cætus sacri mira animorum „ conspiratione habiti: Et ut verbo dicam, „ Romana, ac Constantinopolitana Ecclesia „ ità in unam eandemque coalita est fidem, ac „ consensionem, ut ampliùs vetet, quominùs nos optatissima illorum communione, „ & sanctificatione perfruamur. *Hac Nicolaus*. Verùm præfati Legati indignè habiti sunt à Bulgarico Principe, nec quidem auditi, ut in eadem Epistola recenset idem Nicolaus.

798 Intereà ad Dominum migraverat Euthymius, sed illius adhærentes, nondùm rectè coherebant cum Nicolao & qui ex parte ejus erant: qui tamen Anno Domini DCCCCXX. Imperii Constantini anno IX. & pariter IX. Pontificatus Joannis, Indictione VIII. ablegatis diffidiis, in unum coaluerunt: sic adnotat Curopalates, inquiens: *Julio autem mense, Indictione VIII. Ecclesiæ unio facta est, unitis Metropolitanis & Clericis, qui à Nicolao Patriarcha & Euthymio divisi fuerant*. Et facta est summa cum magnificentia translatio Corporis Euthymii, è loco exilii ad Regiam Constantinopolis Civitatem.

799 Deindè anno sequenti, Indictione IX. publicatum est edictum unionis in causa nuptiarum, editum à Constantino VIII. Imperatore, cognomento Porphyrogenito, de quo Theodorus Balsamon in Nomocanone Photii, & in notis ad Epistolam Basilii ad Amphilochium, ait: „ Unionis verò decisio, & to- „ mus qui editus est, sub Constantino Porphy- „ rogenito & Romano, Constantino quidem „ Imperatore, Socero autem ejus Romano „ Patris Imperatoris auctoritatem & dignita- „ tem obtinente, anno ab origine Mundi „ scilicèt sex millesimo quadringentesimo vi- „ gesimo nono, Indictione IX., & qui sin- „ gulis annis legitur in suggestu, mense Ju- „ lio, hæc dicit circa finem. *Deinceps autem* „ *communi sententia, ac judicio pronunciavi-* „ *mus, ex præsenti anno sex millesimo quadrin-* „ *gentesimo vigesimo nono, Indictione IX., ne-* „ *minem oportere se quarto matrimonio junge-* „ *re, sed esse omninò reiiciendum. Et si quis* „ *ad hujusmodi conjugium venire voluerit, esse* „ *omni Ecclesiastica Congregatione privatum*, „ *& ab ipso in Sanctum Templum ingressu alie-* „ *num, donec in conjugio permanserit. Hoc* „ *enim etiam Sanctis Patribus qui nos præces-* „ *serunt, visum est. Nos verò etiam senten-* „ *tiam apertiorem reddentes, ipsum ut Chri-* „ *stianæ Reipublicæ alienum judicamus*. Cæterùm integrum edictum habetur in volu- „ mine Juris Græcorum, quod ita se ha- „ bet.

Tomus unionis, sive expositio factæ unionis in Ecclesia Constantinopolitana, Constantini & Romani tempore: quorum ille tunc imperabat, hic ea dignitate fulgebat, quod Imperatoris Pater audiret.

800 „ Dominus Deus Noster Jesus Chri- „ stus Discipulis suis & Apostolis, atque iis, „ qui cum his digni evaserunt hæreditate ip- „ sius, eximium quoddam bonum, nimìrum pacem reliquit; hoc suis indicium tra- „ dens affectionis ergà ipsum, si vinculo pacis constricti, spiritus unionem non dissol- „ verent: cum priùs ipse suo nobis exemplo, „ quænam ejus de pace sententia sit, osten- „ disset, qui supra omnem sublimitatem positus, ad infirmam nostram extremitatem de- „ scenderet, perindèque ad nos carnis & san- „ guinis particeps factus sit, ut à se invicem „ divisos ad unitatem redigeret. Hinc illis „ etiam, qui ejus in doctrina sunt instituti, „ hæreditatem hanc reliquit ut pacem inter „ se colant. Neque dumtaxat hoc, verum „ etiam ut alios inter se dissidentes ad pacem „ trahant.

801 „ Enim verò cùm res ita comparata „ sit, indè ab initio in hoc usque tempus haud „ cessavit illius mali seditiosa improbitas Sa- „ crum Ecclesiæ corpus, modò hanc, modò „ illam causam movens, perturbare. Sed „ enim hic talis est. At pacis auctor, ac „ Magister Christus, Deus ille noster, qui „ dixit inferorum portas Ecclesiæ suæ non „ prævalituras, semper ista scandala in ipsius „ mali caput convertens Ecclesiæ suæ pacem „ illibatam conservat. Hic ipse Christus pax „ nostra, Deus Pater, Pontifex, verus Pa- „ stor, Sanctis castissimæ Sponsæ suæ, nimìrum Ecclesiæ, liberis à se invicem divulsis, „ providentiâ, gratiaque sua unionem restituit, eosque rursùs ad matris inculpatum „ sinum congregavit: atque ipsi quidem ma- „ tri concessit, ut ob congregationem libe- „ rorum gauderet; sibi verò gloriæ ac laudis „ oblationem ab ore uno, atque uno corde „ profectam, tribuit: omnibus autem illis, „ qui non ad turbolentam Dæmonis volun- „ tatem declinant, sed pacis auctoris man- da-

„ datum colunt, atque observant gratiarum „ actionis præstationem. Enim verò superioribus temporibus accidère scandalorum „ occasiones tales, quales eæ sanè fuerunt, & „ quovis tempore, malo se commovente, sapientes Ecclesiarum gubernatores idoneam „ medicinam invenerunt.

802 „ Nunc autem, quod Ecclesiam ex „ causa matrimoniali perturbari contigerit, „ quando istud ipsum matrimonium reprehensione non caret, ad ejus prohibitionem „ sacrum Ecclesiæ judicium fert, nè progressò fiat ulteriùs, hæve nuptiæ locum inveniant. Sic enim & nunc & imposterum à „ vigentibus scandalis immunes se se reddant, „ quicumque contentionem & rixam non potiùs amant, quàm Christi pacem. Quippè „ remota occasione, ex qua nata fuere scandala; causa nulla est quæ prohibeat, quominùs pacis studiosi pacem colant. In quovis enim negotio sic comparata res est. Cum „ causa fallax procreationis absurdorum remota est, ad elegantiam pristinam redeunt, „ quæ inde vitium contraxere: sic cùm à „ morbo corpus est occupatum, ubi morbi „ causa recessit, integra valetudo redit. „ Et Mari ventorum violentiâ turbato, postquam tempestas cessavit, tranquilla serenitas revertitur.

803 „ Quamobrèm nos publicè congregati Pontifices, atque Sacerdotes, quibus non sibimetipsis (nam mitto dicere, „ aliis) placere lubuit, sed visum potiùs „ est, Ecclesiæ pacem seditionibus anteferre, quando de matrimonialibus occasionibus scandala nata fuerunt, ea ipsa „ purganda putavimus, atque cavendum, „ nè deinceps ipsis in hominum vitam irrepentibus, tum Ecclesia perturbetur, tum „ eorum vita, quibus sic vivere libitum est, „ damnabilis evadat. Ac proinde sententiâ „ judicioque communi decernimus, nè ab „ hoc anno præsenti, qui est annus Mundi „ sex millesimus quadringentesimus vigesimus octavus, Indictionis octavæ, quartas „ Nuptias ullus contrahat, sed ut prorsùs „ eæ reiiciantur: Quod si quis ad ejusmodi „ conjugium, progredi decreverit, ab omni „ cœtu Ecclesiastico exclusus esto, & ab ipso „ in sanctam ædem ingressu tantisper alienus, „ donec in hoc conjugio permanserit. Hoc „ enim Sanctis quoque Patribus, qui ante „ nos vixere, visum fuit. Ac nos sanè sententiam reddentes apertiorem, eum velut „ alienum à Republica Christianorum abdicamus. Et in hunc quidem modum de quarto matrimonio. *Ità in terminis in decreto „ unionis*.

804 Sed, & de tertio quoque Matrimonio in eodem decreto nonnulla sancita leguntur, quæ summariè recensebimus. Sancitum ergò est: *Ut si quis ad annum quadragesimum provectus, & neque naturæ motus reverentiâ, neque vitæ decentis, & honestæ, quæ à Christianis requiritur, habita ratione, sed vitiosa tantùm libidine victus, ad tertium se Matrimonium projecerit: omnia accuratione & diligenti observatione adhibita, perceptionis Sacramenti ad quinquennium exors sit, neque de hoc tempore ullo modo quidquam decidatur*. Ità ibi. In hoc enim unum annum pœnitentię adjunctum ad Canonem IV. Basilii, manifestum est, qui Trigamos tres, vel quatuor tantùm annos, segregandos definit, & quidem ex consuetudine.

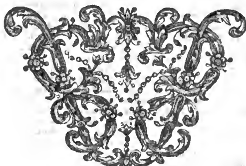
805 Deinde statuitur, ut si de prioribus uxoribus extent liberi, & post quadragesimum suę etatis annum ad tertias nuptias quis transire voluerit, nullo pacto ei permittatur. *Est enim sanè quàm iniquum* dicitur ibi, *intempestivæ libidini Patrem indulgere: nec liberis, è prioribus Matrimoniis susceptis prospici, atque caveri, ut mœroris expertes sint, & perturbationis, & aliorum, quæ generi mortalium ex fœcunda multorum liberorum procreatione solent accidere*.

806 Denique in eo verò, qui trigesimum habet annum, & ex prioribus uxoribus liberos genuerit, si tertiò nupserit, statuitur pœna, absque spe veniæ, ut per annos quatuor exors sit participationis Sacramentorum: *Cum satis pateat*, dicitur ibi, *eum nulla alia re, quàm intemperantiæ motum, & quod carnalis libidinis mancipium sit, ad ejusmodi se Matrimonium conferre*. Quibus elapsis annis, decretum est, ter tantùm in anno ad participationem Sacramentorum admittendum, semèl scilicèt in Resurrectione Domini Nostri Jesu Christi, semèl in obdormitione Beatæ Mariæ Virginis, & semèl in Natalitio die Christi Dei Nostri præcedente etiam jejunio. Si porrò qui ad talem ætatem annorum triginta pervenerit, & ex prioribus uxoribus liberos non susceperit. Si ad tertias transierit nuptias, nulla vi hujus decreti, sancita est pœna, sed eam dumtaxàt exequendam decernitur, quæ in usu hactenus fuit: *quandoquidem*, inquiunt, *sobolis procreationem appetere, non ejusmodi quiddam est, quod veniam non mereatur. Condonandum erit hoc Matrimonium, & eâ tantùm pœnâ, quæ dudum & hue usque fuit in usu mulctandum*.

807 Circa verò primas & secundas nuptias, etiam cautionem adhibendam sancitur: *Enim verò*, ibi, *nec secundas, nec primas citrà cautionem admittimus, sed eas quoque si contrahendas statuimus, nullam ut improbam causam habeant, vel ex raptu, vel ex præcedente clandestino stupro, sed ut legitima sint, & inquinationibus, hujusmodi ac impuritate scortationum careant*. Contravenientibus porrò sancitur pœna separationis à perceptione Sacramentorum per septennium, nisi urgeret mortis periculum. Hæc ergò in decreto unionis de nuptiis & Matrimonio sancita habentur in Regia

Ci-

Civitate Constantinopolis, ab universis Sacerdotibus ibique existentibus, & fortè præsentibus etiam Apostolicæ Sedis Legatis Theophylacto & Caro, Imperatore ipso consentiente: & quidem pro Ecclesia dumtaxat Orientali, minimè pro Occidentali, quæ talia decreta non admisit. Firmata tamen hoc decreto pax est in Ecclesia Orientali, sedatumque prorsùs schisma exortum inter Euthymianos, & eos qui ex parte Nicolai erant. Pax quoque cum Ecclesia Romana, ut fati sumus, hoc eodem tempore perfectissimè constabilita est.

H I-

HISTORIA POLEMICA
DE GRÆCORUM SCHISMATE.
PARS QUARTA.

1 NICOLAO Myſtico Eccleſiam Conſtantinopolitanam moderante, atq; quovis Schiſmate in Oriente ſublato, Romæ tyrannide Widonis Marchionis Tuſciæ, ſuadĕte turpiſſima fœminâ Marotiâ ejus uxore, Joannes X. Romanus Pontifex ejectus è Throno, & in carcerem recluſus moritur, Anno ſui Pontificatus XVI., & pariter XVI. Imperii Conſtantini Porphirogeniti, Dñi verò CMXXVII., Indictione xv., cique in Sede Pontificia ſucceſſit Leo, hujus nominis VI., Chriſtophori Primicerii filius, qui & ſimilem cum deceſſore ſuo expertus eſt exitum, nàm cùm ſediſſet menſes VI. & dies xv., captus & incarceratus, curſum vitæ abſoluit, ſubrogato in ejus locum Stephano, hujus nominis VII., dictus tamen VIII., Romanus patriâ, ac Theudemundi filius.

2 Sub hujus Stephani Pontificatu, Anno II., & Imperii Conſtantini XIX., Domini verò Anno DCCCCXXX., Indictione II. moritur Nicolaus Myſticus, & in Patriarcham Conſtantinopolitanum eligitur Stephanus Archiepiſcopus Amaſeæ, ut ſcribit Curopalates, inquiens: *Quo pariter anno Conſtantinopoli defuncto Nicolao Patriarcha, in locum ejus ſubrogatur Stephanus Archiepiſcopus Amaſeæ*. At paulò poſt Stephanus Papa pariter obiit Romæ, cùm ſediſſet Annos duos, menſem unum, & dies quindecim, invadente poſt ejus obitum Petri Cathedram Joannne, hujus nominis XI., quondam Sergii Pſeudopapæ ex Scorto Marotia filio.

3 Hoc porrò Pontifice Eccleſiam Dei moderante, Stephanus Patriarcha Conſtantinopolitanus, cùm illi præfuiſſet Eccleſiæ Annos duos, & menſes undecim, Curopalate teſte, exceſſit è vita Anno Dñi CMXXXIII., Imperii Conſtantini XXII., Pontificatus antefati Joannis XI. Anno III., Indictione VI., ſeleĉto in ſucceſſorem Theophylacto Eunuco, Conſtantini Imperatoris filio, cui, cùm adhùc eſſet in puerili ætate (agebat enim tùm Annum XVI., ut notat Curopalates) datus eſt Triphon Monachus in coadjutorem, donec Theophylactus ad legitimam perveniret ætatem; cujus rei causâ nonnulli ſcribunt, Triphonem in Patriarcham ad tempus fuiſſe electum. Hic porrò Theophylactus ab eodem Joanne XI., ſic jubente Alberico, qui Romæ tyrannidem exercebat, ut Imperatori rem gratam faceret, obtinuit pro ſe, & ſucceſſoribus ſuis privilegium utendi Pallio abſque alia Romani Pontificis permiſſione, ut deplorat Luitprandus in relatione ſuæ Legationis.

4 Et licèt hic Theophylactus improbus fuerit, à communione tamen Romanæ Eccleſiæ nequaquàm receſſit; vixit namque ſub hoc Joanne, & ſub Leone VI., Stephano quoquè IX., Marino item II., Agapito, & Joanne XII. Romanis Pontificibus, nec legitur vel minimum exortum cum aliquo ex iis diſſidium. Objit ergò Anno I. Pontificatus Joannis XII., Imperii Conſtantini XLIV., Domini Anno DCCCCLVI., Indictione XIV. Sic notat Curopalates, ſcribens: „ Menſis Februarii vigeſimaſeptima, Indictione „ XIV. deceſſit è vita Theophylactus Patriar„ cha, Sacerdotio functus Annis vigintitri„ bus, diebus vigintiquinque, ſexdecim An„ nos natus, quandò contrà Canones Eccle„ ſiæ accepit gubernacula, & ſub Pedagogis, „ heù, uſque ad aliquod tempus vitam tranſ„ egit, atque utinam id ſemper ille feciſſet. „ Videbatur enim gravis & moderatus; ſed „ cùm jam ad maturiorem perveniſſet æta„ tem, permiſſus ſuo modo vivere, nihil ex „ iis, quæ turpiſſimá eſſent, aut omninò in„ terdicta prætermiſit, venales proponens „ Eccleſiaſticos Ordines, & creationes Epi„ ſcoporum, & alia faciens, quæ veris Epi„ ſcopis indecora ſunt. *Hæc, & alia Curopalates*.

5 In defuncti porrò locum, electum Polyeuctum Monachum, virum morum gravitate & sapientiâ præstantem, subjungit, inquiens: „ Tertia Aprilis mensis, eâdem Indictione, in locum ipsius Patriarcha eligitur Polyeuctus Monachus, Constantini alumnus atque discipulus, à parentibus exectus, diùtiùsque in monastica vita laudabiliter versatus, quem Imperator ob excellentem sapientiam & simplicitatem morum, & inopiam delegit Patriarcham. *Hæc ille*.

6 Post hæc verò Constantinus Imperator Porphyrogenitus moritur Anno Domini DCCCCLX., sui integri Imperii XLIX., Joannis XII. Pontificatus Anno V., Indictione III., die IX. Novembris, ut notat Curopalates, de cujus obitu ita scribit: „ Anno autem sui Imperii post Romanum XV. Septembri mense, Indictione III., Anno Mundi sexmillesimo quadringentesimo octavo, exit Constantinus Imperator in Olympum montem, specie quidèm, ut Patrum, qui illic degebant, precibus armaretur, reverà autem cum Theodoro Cyzici Præsule conjungeretur, qui tùm ibi commorabatur, cùmque eo de abdicando Polyecto Patriarcha Constantinopolitano consultaret. Illùc igitur profectus, sivè corporis morbo, sivè rursùs à filio veneno infectus, dolens recessit, & ad extremum Septembris mensis in lecto decumbens, ad Regiam Urbem pervenit, nonâque Novembris mensis vitâ functus est, infectis rebus, de quibus consuluerat, relictis, cùm vixisset omne vitæ tempus, annis quinquaginta quatuor, & menses duos, regnasset autem cum patre, & Alexandro puero, atque matre, annos tresdecim, deindè cum Romano, qui tyrannidem occupavit, annos vigintisex; & postquàm ille Imperio excidit, solus rerum potitus, annos quindecim. *Hactenus Curopalates*.

7 Constantino successit Romanus ejus filius, cui præceptum dederat de non ineundo connubio cum externis gentibus. Hic porrò eodem primo sui Principatus Anno, Basilium ejus filium per Polyeuctum Patriarcham coronare fecit. Non tamèn diù Imperium tenuit, immaturo fato functus tertio sui Imperii Anno, Domini DCCCCLXIII., Joannis XII. Pontificatus Anno VIII., Othonis Orientis Imperatoris Anno II., die XV. Martii, Indictione VI., suæ ætatis Anno XXIV., ut tradit Curopalates; eique non filius Basilius successit, licèt jam coronatus, sed Nicephorus Phocas, victoriis clarus, ab Exercitu acclamatus, & à Polyecto Patriarcha eodem anno, die XVI. mensis Augusti coronatus, ut idem testatur Auctor.

8 Hoc eodem in Oriente imperante Principe, ea Romæ evenère, quæ in vita Joannis XII. referunt Scriptores, nimirum de ipsius Joannis ejectione, Leonis VIII. substitutione, iterùmque Joannis restitutione, & adulteri expulsione, cæteraque in hujusmodi causa gesta; post quæ non diù post excessit è vita Joannes, Anno videlicèt Domini DCCCCLXIV. pridiè Idus Maji, Reginone teste, cui datus est successor Benedictus, hujus nominis V., licèt non sinè tumultu electus, Leone Pseudopapâ complura adversùs eum moliente, adeoût coactus fuerit exilium pati, in quo brevi tempore cursum vitæ suæ sanctissimum absolvit. Mortuò porrò Leone, & Ecclesia in libertate posita, Clerus universus, & Plebs cuncta Joannem Narniensem Episcopum in Petri Solio collocarunt, qui fuit hujus nominis XIII. Et licèt ipse propter aliquorum tyrannidem in sui Pontificatus initio è Throno exturbatus fuisset, attamen vindictam in perduelles assumente Othone Occidentis Imperatore, brevi restitutus fuit.

9 Intereà Nicephorus Phocas Orientis Imperator post multa patrata scelera, factâ conjuratione, suâque propriâ consentiente Uxore, à conjuratis occiditur Anno Domini DCCCCLXIX., sui Imperii Anno VII., Pontificatus Joannis XIII. Anno IV., Othonis Occidentis Imperatoris Anno VIII., Indictione XII., Imperium arripiente Joanne, cognomento Zemisces, cui, post actam de commisso delicto pœnitentiam, factâque promissione elargiendi suas pauperibus facultates, à Polyecto Patriarcha Diadema Reginum impositum fuit in magno Templo, ipso Natalis Domini nostri Jesu Christi die, ut narrat Curopalates. Sed paulò post, nimirùm post dies trigintaquinque, ex quo Joannem Imperatorem coronaverat, objit Polyeuctus Patriarcha, atque in ejus locum substitutus est Basilius Monachus Scamandrenus, boni nominis vir, ut Cedrenus, Curopalates, & alii Græci adnotant Scriptores.

10 Anno indè III. Imperii Joannis Zemiscæ, Othonis Anno XI., Domini verò DCCCCLXXII., Indictione XV. objit Joannes XIII. Papa, VIII. Idus Septembris, cùm sedisset Annos VI., menses XI., & dies V., cui successit Domnus, sivè Dominus, patriâ Romanus, creatus XII. Kalendas Octobris, qui tres dumtaxàt sedit menses, fato functus die XIV. Kalend. Januarias; ac die sequenti, nimirùm XIII. Kalend. ejusdem mensis subrogatus est Benedictus, hujus nominis VII., patriâ Romanus, Hildebrandi filius, qui Bonifacium tyrannum, & Apostolicæ Sedis invasorem abire cogit; quo tempore vitâ functo Othone I. Occidentis Imperatore, Imperii habenas suscepit alter Otho, hujus nominis II. ejus filius.

11 Joannes quoquè Zemisces Orientis Imperator, peractâ Syriacâ expeditione, victisque Sarracenis, objit Constantinopoli, veneno Damasci priùs sumpto, Anno Domini

vel DCCCCLXXVI., Benedicti VI. Anno II. vel III., Othonis II. Imperatoris Occidentis Anno III., Indictione IV., die IV. mensis Decembris, succedentibus ei in Imperio Basilio & Constantino Romani quondam Imperatoris filiis. Sed & ante obitum Joannis Zemisces, ipsâ Indictione III. Basilius Patriarcha Constantinopolitanus criminis accusatus atque convictus, synodali decreto deponitur, substituto in ejus locum Antonio Monacho Studita, ut scribit Curopalates; sed Bardâ adversùs Imperatores rebellante, sponte Antonius se abdicavit, nullo tamèn subrogato, quoadusque vixit: objit porrò Anno Domini DCCCCLXXXI., Indictione IX., & in ejus locum suffectus est Nicolaus, cognomento Chrysoberges, eodem Curopalate teste.

12 Anno indè DCCCCLXXXIV. objit Romæ Benedictus VII. Papa, eratque Annus IX. Imperii Basilii & Constantini, Othonis III. Imperatoris Occidentis Annus I., vitâ jam functo Romæ superiori anno Othone II., currente Indictione XII.; seditque Annis IX., & ex hac vita migravit die X. mensis Julii, dato ei in successorem Petro Episcopo Papiensi, qui sibi nomen indidit Joannis XIV. Sed hic ab invasore Bonifacio, qui, mortuo Benedicto, Romam iterùm venerat, captus, atque vinculis alligatus, in Arce Sancti Angeli detrusus, inediâ & fame vitæ cursum consumavit: verùm quatuor elapsis mensibus à patrato scelere, repentinâ morte miserè interiit; quo itâ sublato, communi omnium suffragio electus est in Romanum Pontificem Joannes, hujus nominis XV., patriâ Romanus, Leonis filius, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Presbyter.

13 Sub hoc porrò Pontifice habita est Constantinopoli Synodus à Nicolao Patriarcha coacta, imperantibus Basilio & Constantino, pro omninò eliminandis dissentionibus, quæ adhùc pullulabant in causâ quarti Matrimonii, ut produnt Acta Synodica, relata lib. 2. Juris Græcorum, post Edictum Unionis, de quo suprà. In ea nàmque Synodo infrascripta anathemata dicta sunt.

I. „ Universa, quæ contrà sanctos Patriarchas Tharasium, Nicephorum, & Methodium scripta, vel dicta sunt, anathema.

II. „ Universa, quæ præter Ecclesiasticam traditionem, & doctrinam, & dispositionem Sanctorum Patrum innovata, gestaque sunt, vel imposterùm agentur, anathema.

III. „ Calumniantibus Sanctam Ecclesiam, quòd quartas nuptias admiserit ob dispensationem Dei benignitate factam, atque propter assumptionem, unionemque fratrum nostrorum, quos præcedentium scandalorum causâ sejunxerat, anathema.

IV. „ Audentibus dicere, quòd Ecclesia illibatam puritatem sanctimoniæ suæ non retineat, sed inquinamento quodam affecta sit propter eam filiorum ipsius junctionem, quæ per Dei gratiam facta est, divisorum quidèm à se invicem per scandalum jàm olìm admissum, ut per abolitionem & abdicationem ejusdem denuò copulatorum, anathema.

V. „ Contemptui sacros, divinosque Canones Sanctorum Patrum nostrorum habentibus, qui & sacrosanctam Ecclesiam fulciunt, & universam Rempublicam christianam ornantes, ad divinam pietatem redigunt, anathema. *Hactenus Anathemata*.

14 Post hæc Nicolaus Patriarcha objit, ut ait Curopalates, cùm sedisset Annos duodecim, & menses octo, substituto in ejus locum Sisinio. Romæ quoquè paulò post objit Joannes XV., Anno videlicèt Domini DCCCCXCVI., Imperii Basilii & Constantini XXI., Othonis III. Occidentis Imperatoris Anno I., Indictione IX., Nonis Maji, cùm sedisset Annos decem, & aliquot menses, dies verò XI. sepultusque est in Basilica Sancti Petri in Oratorio Sanctæ Mariæ, cui canonicè electus, successit Gregorius, hujus nominis V., antè Bruno vocatus, natione Germanus, atque Othonis Imperatoris consanguineus. At verò Crescentii studio, qui tyrannidem Romæ affectabat, creatus est in schismate Pseudopapa Joannes XVI., natione Calaber, tunc Episcopus Placentinus. Verùm Romam veniente Othone, & expugnatâ Urbe, de Pseudopapa, atque fautore Crescentio dirum sumpsit supplicium, ambobus post varia tormenta miserè necatis. Ex quo facto & Roma libertatem obtinuit, & Gregorius in suo Throno quievit. Sed non diù vixit, sedit tantùm Annis duobus, mensibus VIII., diebus verò IV., objitque pridiè Nonas Februarias, Anno Domini DCCCCXCIX., Indictione XII., Anno Imperii Basilii & Constantini XXIV., Othonis III. Occidentis Imperatoris Anno IV.

15 Huic porrò datus est successor Gerbertus Archiepiscopus Ravennatis, dictus Sylvester, hujus nominis II. Et hoc eodem anno defuncto Sisinio Patriarcha Constantinopoleos, creatus est in Patriarcham Sergius Abbas, ex progenie Photii, à quo parùm degenerans, conatus est & ejusdem Photii calumnias adversùs Sanctam Romanam Ecclesiam instaurare, licèt ad separationem ab eadem Ecclesia minimè devenerit, fortassè ipsis Imperatoribus contradicentibus. Diù Ecclesiam Patriarchalem rexit, cùm sedisset in ea ab obitu Sisinii Annos XX., teste Curopalate. Excessit nàmque Anno Domini MXIX., Indictione II.

16 Hoc porrò Patriarcha moderante Ecclesiam Constantinopolitanam, Romæ objit

Sylvester II., Anno Domini MIII., Indictione I., Imperii Constantini & Basilii Anno XXVIII., die 12. Maji, sui Pontificatus Anno V. jàm inchoato, vacante Imperio Occidentali, jàm vitâ functo Othone III. ferè biennio anteà. At post Sylvestri obitum exortis in Ecclesia Romana dissidiis, prævalente Comitum Tusculanorum factione, subrogatus est Joannes XVI., si à numero Romanorum Pontificum eradatur ille schismaticus Placentinus, qui voluit appellari Joannes XVI., eo tamèn incluso, erit hic XVII., qui cùm sedisset menses V. & aliquot dies, obiit, eodemque Anno in hujus locum creato altero Joanne, cognomento Fasano, hujus nominis XVII. vel XVIII. Hic verò Joannes vixit in Pontificatu ab hoc Anno ad Annum usquè Domini MIX., quo xv. Kalendas Augusti objit, Indictione VII., Anno Imperii Basilii & Constantini XXXIV., adhùc vacante Imperio Occidentali; & post mensem unum, & dies XIII. vacantis Sedis subrogatus est Petrus Episcopus Albanensis, qui appellari voluit Sergius, hujus nominis IV., qui cùm sedisset Annos II., menses VIII., & dies XIII., ex hac vita migravit die XIII. mensis Maji, Anno Domini MXII., Basilii & Constantini Imperii Anno XXXVII.

17 Defuncto Itaquè Sergio, creatur Romanus Pontifex Benedictus, hujus nominis VIII., natione Tusculanus, adversùs quem in schismate contrà sacros Canones creatus est Gregorius, & prævalente suâ factione ejectus est Benedictus, qui ad Henricum Regem Germaniæ confugit; & anno sequenti Romam cum Exercitu veniente antefato Rege, perterritus Gregorius, fugam arripuit, relictâ Cathedrâ ipsi Benedicto, qui præfatum Regem in Imperatorem coronavit, coronatâ quoquè Kunegunda sanctissima illius uxore.

18 Anno posteà VIII. Pontificatus Benedicti, Domini MXIX., Imperii Basilii & Constantini XLIV., Henrici Occidentis Imperatoris Anno VI., Indictione II. Constantinopoli objit Sergius Patriarcha, in cujus locum suffectus est Eustachius primus Presbyterorum, qui erant in Templo Regiæ.

19 Sub hoc Patriarcha Romæ ex hac vità migravit Benedictus VIII. tertio Kal. Martias, Anno Domini MXXIV., Imperii Basilii & Constantini Anno XLIX., Henrici Imperatoris Occidentis Anno XI., Indictione VII., cùm sedisset Annos XII.; & eodem sui obitus die, potentiâ Principum, & pecuniæ largitione, ut Scriptores referunt, Apostolicam Sedem invasit Joannes Gregorii Comitis Tusculani filius, ac defuncti Benedicti frater germanus, dictus Joannes XX., licèt ab aliis dicatur XIX., excluso, ut suprà fati sumus, Episcopo Placentino; à nonnullis verò XVIII., hoc excluso, & altero Joanne, qui immediatè Sylvestro II. per Procerum Romanorum potentiam subrogatus fuit. Ad hunc, Eustachio suggerente, Basilius Imperator nobilem Legationem cum muneribus misit, petens, quatenùs de ejus consensu liceret, Ecclesiam Constantinopolitanam in suo Orbe, sicut Roma in universo, universalem dici, & haberi. Joannes verò honorificè suscepit Legatos, nec remissa à Basilio recusavit munera; quibus fortassè impulsus petitioni annuere paratus erat; sed per literas Wilelmi Abbatis Monasterii Sancti Benigni admonitus, à proposito destitit, nihilq; concessit, ut scribit Glaber lib. 4. cap. 1. Posteà præfatus Pontifex intelligens, Sedem Apostolicam à se Injustè detineri, acturus pœnitentiam, seipsum abdicavit. Cujus facti ædificatus Clerus Romanus, ipsum in Pontificem canonicè elegit, ac ità in ea dignitate legitimè ad mortem usquè perseveravit.

20 Anno I. hujus Pontificatus ad Dominum migravit Henricus Imperator, designato priùs in successorem Conrado, licèt propter dissidentes Principes, nonnisi post biennium Imperii regimen susceperit. Anno II. ejusdem Pontificis objit Constantinopoli Eustachius Patriarcha, & paulò post Basilius Imperator, cùm imperasset Annos quinquaginta; mortuus nàmque est Anno Domini MXXV., mense Decembri, Indictione IX., repentino morbo correptus, relicto integro Imperio Constantino ejus fratri. Eustachio porrò datus est successor Alexius Monachus, & Monasterii Præfectus, quo adjutore in Republica administranda Constantinus utebatur.

21 Deindè Anno V. Joannis Pontificatus ex hac vita migravit Constantinus Anno III. post fratris obitum, Dñi verò MXXV., Conradi Imperatoris Occidentis Anno II., Indictione XI., in cujus locum successit Romanus ejus consanguineus, qui priori repudiatâ Conjuge, Zoe filiæ Constantini nupserat. Et Anno V. hujus Imperii, Conradi Imperatoris Occidentis Anno VII., Dñi MXXXIII., Joannes XX., sivè XIX., aut XVIII. objit Romæ VI. Idus Novembris, cùm sedisset Annos IX., menses VIII. & aliquot dies, sepultusque est in Basilica Sancti Petri inter Portam Argenteam, & Romanam. At eo defuncto Benedictus, hujus nominis IX., Alberici Comitis Tusculani filius, Benedicti VIII., ac Joannis XX. nepos, ætatis Annor. XVIII., quasi per tyrannidem Pontificatum usurpavit, nemine verò propter parentum potentiam contradicente.

22 Anno I. Pontificatus Benedicti IX., cooperante Zoe Romani uxore, strangulatus Ipse Romanus periit, evecto ad Imperium Michaele Paphlagone, quem Zoe adultera in deliciis habebat: erat enim arte argentarius, nimiæ tamen pulchritudinis vir, cujus rei causâ amore ergà cum succensâ, Marito proprio non pepercit; & hunc Maritum fecit, & simùl

simul Imperatorem. Indè Anno ejus VI. Conradus quoquè Occidentis Imperator vitâ functus est XIII. sui Imperii Anno, Michaelis Imperatoris Orientis Anno VI., Domini verò MXXXIX., Indictione VII., Nonis Junii, post cujus obitum per aliquot annos Imperium Occidentale vacavit.

23 Porrò Michael Paphlago Imperator Orientis, cùm regnasset Annos VII., menses VIII. objit, datis priùs pœnitentiæ signis; post cujus obitum à Zoe Augusta coronari visum est Michaelem, cognomento Calaphatem, filium Stephani patruelis Imperatoris, quem & in filiū adoptavit; sed ingratus tanto beneficio, paulò post depositam è Throno Zoen, nec in Monasterium ingredi permisit, sed in exilium amandare voluit; cujus rei causâ indignatus Populus, factâ seditione, captus, & oculis orbatus, è Throno dejicitur. Indè revocatus ab exilio Constantinus, cognomento Monomachus, undè à Joanne fratre Michaelis Paphlagonis amandatus fuerat, junctusque Zoe in matrimonium, coronatus est Imperator die XI. mensis Junii, Anni Domini MXLII., Pontificatus Benedicti IX. à morte Conradi Imperatoris Occidentis III., Indictione X. Et Anno I. hujus Imperii moritur Alexius Patriarcha Constantinopolitanus, in quem locum ipsius est subrogatus Michael, cognomento Cerularius, qui pariter à Joanne germano Michaelis Imperatoris actus fuerat in exilium ob affectatam tyrannidem, ut scribit Curopalates.

24 Intereà Romæ Benedictus IX., sivè vi sibi illatâ, sivè suâ spontè Pontificatū Romanæ Ecclesiæ cessit, sui Pontificatus Anno XI., Domini verò MXLIV., Imperii Constantini Monomachi Anno II., Indictione XII., in cujus locum malis artibus, atque datâ pecuniâ successit Sylvester III. Episcopus Sabinensis; sed vix tribus elapsis mensibus, Benedictus operâ suorum Comitum Tusculanorum iterùm ad Pontificatum reversus, Sylvestrum prorsùs dejicere conatus est. Verùm his duobus de Pontificatu contendentibus, Joannes quidam Romanus Archipresbyter eandem Sedem invasit, adeoùt tres essent Pontifices. Hunc porrò Ecclesiæ statum commiseratus Gratianus quidam Romanus Presbyter, singulos adiit, & à Sede Sanctâ cedere, datâ & collatâ iis pecuniâ, non ad emendam ullam spiritualem dignitatem, sed ad redimendam, quam vocant vexam Ecclesiæ, persuasit. Hinc omnium primus Benedictus seipsum Pontificatu abdicavit, indè & reliqui duo idem præstiterunt, receptâ redituum portione sibi assignatâ.

25 Itaquè hac viâ sublato schismate, Clerus, & Romanus Populus memor tanti beneficii, unanimi consensu ipsum Gratianum in Romanum Pontificem elegerunt, & mutato nomine, Gregorium VI. vocaverunt. Qui biennio post in Synodo Sutrina coràm Henrico Germanorum Rege celebrata, nullius criminis reus, nullo testimonio convictus, atque nullâ judicatus sententiâ, ad schisma dumtaxàt, quod imminebat, vitandum, spontè se abdicavit, cùm sedisset Annos II., & menses VIII., creato in ejus locum, operâ & studio ejusdē Regis Henrici Suidgerus Bambergensis Episcopus, natione Germanus, creatus Romæ in Vigilia Nativitatis Domini Anno Christi MXLVI., qui sibi nomen indidit Clementis, hujus nominis II.; sed nono mense à sua promotione ex hac vita migravit, cui successit Damasus, hujus nominis II. Episcopus Brixiensis, anteà Poppo appellatus, qui ab Henrico Rege, Clero, & Populo Romano præsentatus, communi omnium suffragio electus fuit Anno Domini MXLVIII. verùm sedit tantùm dies XXIII., & defunctus est Præneste.

26 Eo itaque defuncto, Benedictus IX. iterùm Romanam Sedem tertiò invasit, cujus rei causâ usque ad annum sequentem Sedes vacavit. Intereà Cardinales missâ Legatione ad Henricum Regem, petiverunt suo nomine eligi, & præsentari aliquem idoneum, qui, Benedictum jàm tertiò Sedem Apostolicam invadentem, ejicere posset. Imperator verò auditâ petitione, delegit Brunonem Tulliensium Episcopum, ex Comite Daspurgensi, & ex nobili Francorum Familia oriundum, virum alindè sanctissimum; qui Romam privato habitu, unà cum Ildebrando Cluniacensis Monasterii Priore veniens, Thronum Pontificium conscendere noluit, nisi priùs à Clero Romano eligeretur. Electus ergò Romæ, & coronatus, nomen Leonis IX. sibi indidit. Et sub hoc sanctissimo Pontifice, operâ & studio Michaelis Cerularii Patriarchæ Constantinopolitani, conflatum est novum schisma inter Ecclesiam Orientalem, & Occidentalem, omnium deterrimum, quoniàm nunquàm hactenùs satis extinctum, de quo in hac quarta, & ultima Parte acturi sumus.

CAPUT I.

De origine novi Græcorum Schismatis sub Michaele Cerulario Patriarcha Constantinopolitano.

27 JAm sub Eustachio Patriarcha, ut antefati sumus, antiqua revixit ambitio, nomen sibi usurpandi œcumenici Patriarchæ, missâ ad hunc effectum ad Romanum Pontificem Legatione per Basilium Augustum, quatenùs ejusdem Pontificis accedente consensu, hujusmodi titulo quietè, ac pacificè Patriarchæ Constantinopolitani frui liberè, & uti possent. Cùmque id minimè obtineri potuissent, licèt Eustachius, & post

post eum Alexius nihil moliti fuerint, Michael tamen Cerularius Latinis infensissimus, alterius Michaelis schismatici, ac Photii secutus vestigia, nomen universalis Patriarchę, quasi jure sibi debitum usurpavit, licèt non ab initio sui Patriarchatus, sed decennio post, ad tempus retento in corde perfidiæ suæ veneno.

28 Tempore, quo Michael iste Thronum Constantinopolitanum conscendit, Ecclesiæ omnes Patriarchales Orientis perfectissimè erant cum Sancta Romana Ecclesia conjunctæ, ac Romanum Pontificem, cui communicabant, universalis Ecclesiæ Christi visibile Caput agnoscebant, Primatumque super totius Orbis Ecclesias tenuisse, recta fide profitebantur, atque in sacris Diptycis nomen Romani Pontificis retinebant: Sic post Ecclesiam Constantinopolitanam Antiochena, sic Alexandrina, & Hierosolymitana; quarum Patriarchæ post illorum electionem suæ fidei professionem ad Romanum Pontificem, expetentes illius communionem, mittere consueverant.

29 Erat Annus Domini MLIII., Pontificatus Leonis IX. Annus V., Constantini Monomachi Imperii V., Henrici II. Imperatoris Occidentis VII., Indictione VI., & Annus X. Patriarchatus Michaelis Cerularii, quandò Antiochenus Patriarcha Petrus noviter electus, atque ordinatus, ad Leonem IX. suæ fidei professionem misit, communionem postulans, & suæ ordinationis confirmationem, ut ex literis ejusdem Pontificis ad eum datis, quarum initium est: *Gratulamur vehementer in Domino*, satis perspicuum fit. Id quod infenso tulit animo Michael, qui super universas Orientis Ecclesias Primatum affectabat. Quarè, ut præfatas Ecclesias sibi subjugaret, cogitavit priùs eas avellere à communione Ecclesiæ Romanæ, quod, ut faciliùs posset, ascito in suæ perfidiæ socium Leone Archiepiscopo Aeridiæ in Bulgaria, conatus est antiquas adversùs Romanam Ecclesiam, à prioribus Schismaticis ementitas, renovare calumnias, novasque superaddere; atque non solùm inter Græcos, verùm & inter Latinos evulgare voluit, ut ex literis datis ad Joannem Tranensem in Apulia Episcopum infrà recensendis, palàm demonstratur. Capita verò criminationum, quæ ab initio exposuit, & in præfatis literis continentur, sunt: Quòd Ecclesia Latina, contrà Christi Domini institutionem, in azimo Eucharistiam conficiat. Quòd Sabbatum custodiat. Quòd de suffocatis comedat. Et quòd in Quadragesima Alleluja non cantet. Sed processu temporis àlias à Photio, & altero Michaele criminationes adinventas, iterùm renovavit, & superaddidit, ut infrà suis in locis dicemus. Literæ ergò datæ ad Episcopum Tranensem, ejusmodi continentes criminationes, quæ prima hujus schismatis semina projecerunt, ad hunc modum se habent.

Michael universalis Patriarcha novæ Romæ, & Leo Archiepiscopus Acridiæ Metropolis Bulgarorum, dilecto fratri Joanni Tranensi Episcopo.

30 „ Dei magna dilectio, & jucunda „ compositionis viscera flexerunt nos scribe„ re ad tuam Sanctitatem, & per te ad univer„ sos Principes Sacerdotum, & Sacerdotes „ Francorum, & Monachos, & Populos, & „ ad ipsum Reverendissimum Papam, & me„ mores de Azimis, & Sabbatis, quæ my„ sticè indecenter custoditis, & communi„ catis Judæis. Etenim Azima, & Sabbata „ ipsi custodire à Moyse jussi sunt: nostrum „ verò Pascha Christus est. Qui ut non jux„ tà legem inveniretur adversarius, & cir„ cumcisus est, & legale Pascha celebravit „ primitùs. Sic illo discedente, nostrum no„ vum operatus est.

31 „ Et hoc manifestum est in Evange„ lio, secundùm Matthæum. De mystica Cœ„ na loquens Evangelista, sic quoquè inquit: „ *Primò autem die Azimorum accesserunt Di*„ *scipuli ad Jesum, dicentes: Ubi vis ut paremus* „ *tibi comedere Pascha?* qui ait: *Ite in Civita*„ *tem ad quemdam, & dicite ei: Tempus meum* „ *propè est; apud te facio Pascha cum Discipu*„ *lis meis*. Et post pusillum: *Vespere autem* „ *facto discumbebat cum duodecim, & edenti*„ *bus illis, dixit: Amen amen dico vobis, quia* „ *unus vestrum me traditurus est*. Et post pu„ sillum dicente Juda: *Numquid ego sum,* „ *Rabbi?* Dicit ei: *Tu dixisti*. Hucusque, „ ò Dei homines, universa legalis Paschæ „ sunt.

32 „ Deindè, quæ mystici & nostri sunt, „ addidit Evangelista, & dicit: *Edentibus* „ *autem illis, accepit Jesus panem, fregit, &* „ *dedit Discipulis suis, & dixit: Accipite, &* „ *comedite: Hoc est Corpus meum, quod pro* „ *vobis tradetur. Et accipiens Calicem, gra*„ *tias egit, & dedit illis, dicens: Hic est San*„ *guis novi Testamenti*. Dicendo enim, *novi*, „ ostendit quo modo ea, quæ veteris fuerunt „ Testamenti, cessaverunt. Aspicite quo„ modò panem Corpus suum sub novo Te„ stamento vocavit, sicut vivificum, & ple„ num spiritu, & sicut caloris demonstrati„ vum. Vos quidèm *Panem* nos *Artos* dici„ mus. *Artos* autem interpretatur elevatus, „ & sursùm portatus à fermento, & sale ca„ lorem, & elevationem habens: Azima au„ tem nil distat à lapide sine anima, & à lu„ to lateris deorsùm consumptæ terræ, & „ sicco luto comparatæ, quas cum amaritu„ dinibus Moyses comèdere miseris Judæis „ semèl in anno legem constituit, dicens.

33 „ Quoniàm malæ passionis & tribulationis symbola sunt; & nostrum Pascha gaudium, & lætitia totum est, & extollit nos ab humo propter gaudium ad Cœlum, sicut & fermentum propter proprium calorem, panem; qui panis omni suavitate repletus est: Azimæ verò, neque sal, neque fermentum habentes, lutum est aridum. Aut non audistis Jesum dicentem Discipulis suis: *Quia vos estis sal terræ, & quoniàm simile est Regnum Cœlorum fermento, quod accipiens mulier, abscondit in farina satis tribus, donec fermentatum est totum?* Mulierem Sanctam Ecclesiam vocat; satis verò tribus modis repletis, Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum, quorum nequaquàm lutolentæ Azimæ sunt participes. Dicit enim & David de Christo: *Tu es Sacerdos in æternum, secundùm ordinem Melchisedech*, qui ante Moysen, & Abraham Cœli, & Terræ, & cæterarum creaturarum agnoscens Dominum, exurgens, obtulit illi panem & vinum. Ideò dicit divinus Apostolus: *Quoniàm si consumatio per Leviticum Sacerdotium erat, non secundùm ordinem Melchisedech Sacerdos Christus diceretur. Et quia translato Sacerdotio, necesse est, ut legis translatio fiat*, quæ lex lutolenta constituit, Azima Judæis custodire.

34 „ Idem ipse magnus Paulus ad Corinthios primâ Epistolâ, de his loquens, ait: *Fratres, ego enim accepi à Domino quod tradidi vobis; quoniàm Dominus nocte, qua tradebatur, accepit panem, gratias agens, fregit, & dixit: Accipite, & comedite: Hoc est Corpus meum, quod pro vobis tradetur; hoc facite in meam commemorationem.* Similiter & de Calice: *Hic est Calix, novum Testamentum in meo Sanguine: Hoc facite quotiescumquè bibetis in meam commemorationem. Quotiescumquè manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annunciabitis.* Azimæ verò, neque commemorationem habent Domini, neq; mortem illius annunciant; sicut Mosaycæ, & ante mille quadringentos annos ex lege constitutæ, & per novum Testamentum, hoc est, per sanctum Evangelium, & per Christum maledictæ & derelictæ.

35 „ At Sabbata verò quomodò in Quadragesima judaicè observatis? Aut non audistis Evangelium, loquens: quia transeuntes Discipuli in Sabbatis, cœperunt iter agere, evellentes spicas, & comedentes. Dicebant autem Judæi ad Christum: *Vide quid isti faciunt in Sabbatis?* Qui dixit: *Etiam: An nescitis quid egit David, cùm esuriret ipse, & qui cum eo erant, quomodò intravit in Templum, & panes propositionis comèdit? Et quia Sabbatum propter hominem factum, non homo propter Sabbatum.* Qui dicebant: *Quoniàm homo iste non est ex Deo, qui Sabbatum non custodit.* Et iterùm loquente Christo in Sabbato ei, qui manum aridam habebat; similiter & ei, qui Dæmonis spiritum habebat, in Sabbato mundato, & murmurantibus Judæis, & multa dicentibus, dicit Christus: *Hypocritæ unusquisque vestrum non solvit asinum à præsepe, aut bovem suum, & ducit adaquare?* Et Paralitico similiter, quem sanum fecit. Et ideò hi, qui Sabbata cum Azimo custodiunt, neque Judæi, neque Christiani sunt, sed similes sunt Leopardo, sicut dicit magnus Basilius, cujus capilli nec nigri sunt, nec omninò albi.

26 „ Quomodò autem & suffocata hi tales comedunt, in quibus sanguis tenetur? Aut nescitis, quòd omnis animalis sanguis sit in anima ipsius, & qui comedit sanguinem, animam comedit? Et idcircò secundùm hoc Gentiles ex toto sunt: Illi autem occidunt, aut plangentes comedunt.

37 „ Et iterùm *Alleluja* in Quadragesima non psallitis, sed semèl in Pascha tantummodò, quod interpretatur: *Dominus venit, laudate; Hymnum dicite, & benedicite eum.* Ergò secundùm hoc, neque Domini Dominum, neque benedictus qui venit, psallitis. Et istud verò, *Alleluja*, hebraicè dictum est. Cùr tantam deceptionem horum talium non aspicitis, nec intelligitis, neque corrigitis populos, & vosmetipsos, sicut qui debent judicari ex his à Deo? Non derelinquitis quod dicitis, quod hoc Petrus, & Benedictus, & Paulus, & cæteri docuerunt? Decepistis vosipsos, & populum in istis.

38 „ Quæ verò scripsi, ea sunt, quæ Petrus, & Paulus, & cæteri Apostoli, & Christus docuit, & Sancta atque Catholica Ecclesia suscepit, & custodit religiosè, quæ & vos correcti custodite. Azima verò, & custodias Sabbatorum projicite miseris Judæis: Similiter & suffocata barbaris gentibus, ut simus puri in recta & immaculata fide, & unus grex, unius Pastoris Christi. Cujus in Cruce Divino Sanguine inebriati, laudamus puri purè Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum, universa Mosayicæ Legis, & ab eo custodita derelinquentes sinè Deo Judæis, qui velut cæci perquirentes Christum, lumen miserunt, permanentes in umbra, sicut insipientes perpetuò.

39 „ Hæc autem, homo Dei, & multotiens ipse cum populo, agnoscens, docuisti esse, & correctus scripsisti multis similem consuetudinem habentibus, & ut habeas salutem animæ tuæ, mitte Principibus Sacerdotum, & Sacerdotibus, & adjura, ut per hæc seipsos corrigant, & Dei populum, ut Dei mercedem in istis habeas; & si hoc feceris, propono per secundam scriptionem majora, & perfectiora his tibi scribere

fidei

„ fidei verâ ostensione, & firmamento animarum, pro quibus Christus posuit animam suam. *Hactenùs Epistola*.

40 Hac receptâ Epistolâ Episcopus Tranensis, Humberto Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinali Episcopo Sylvæ Candidæ, tunc Trani commoranti, eam communicavit, qui, utpotè in Lingua Græca peritissimus, in Latinam transtulit, atque ad ipsum Leonem IX. Romanum Pontificem detulit. Hic verò hujus admiratus novitatis, optimè norens ex ea novi schismatis semina esse jactata, audaciam Michaelis, atque Leonis Acridiani arrogantiam statim reprimere volens, satis prolixam ad eos fecit Epistolam, qua reprehendit eos, quòd superbiâ elati, & audaciores facti, conati fuerint Romanam Ecclesiam à Sanctissimis Apostolis Petro, & Paulo edoctam, novâ præsumptione instruere; quæ, cùm sit omnium Ecclesiarum Mater ac Magistra, ejus est cunctas Orbis Ecclesias instruere & docere, non ipsa ab aliis instrui & doceri. Incipit prælibata Epistola: *In terra pax hominibus bonæ voluntatis*. A' pace à Christo Domino suis in hæreditatem Discipulis relictâ, exorditur; deindè ad eos sermonem convertit, quòd hanc pacem in sancta Dei Ecclesia novâ docendi præsumptione ausi sint perturbare. Hinc ait.

41 „ Tu charissime nobis, & adhùc dicende in Christo frater, & Antistes Constantinopolitane; Tuque Leo Acridane, dicimini Apostolicam & Latinam Ecclesiam novâ præsumptione, atque incredibili audaciâ, nec auditam, nec convictam palàm damnasse, pro eo maximè, quòd de Azimis audeat commemorationem Dominicæ Passionis celebrare. Eccè incauta reprehensio vestra: Eccè bona gloriatio vestra, quandò ponitis in Cœlum os vestrum, cùm lingua vestra transiens in terra, humanis argumentationibus & conjecturis antiquam fidem confodere ac subvertere moliatur. Eccè, nisi quantociùs resipiscatis, incorporati & adnumerati, quod absit, eritis in cauda Draconis, quæ tertiam partem Stellarum Cœli traxit, & in terram misit. Eccè jàm post mille, ac fermè viginti à Passione Salvatoris nostri annos, incipit per vos discere Romana Ecclesia, qualitèr memoria Passionis ejusdem sit recolenda, quasi nil ei contulerit præsentia, conversatio, & diuturna institutio, seù, qua clarificavit Deum, mora pretiosa illius venerabilis Senis, cui specialitèr Christus Filius Dei vivi dicit: *Beatus es Simon Bariona, quia caro, & sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in Cœlis est*. Non ergò perpenditis, quantâ impudentiâ dicatur, Pater, qui est in Cœlis, abscondisse à Principe Apostolorum Petro cultum, seù ritum visibilis sacrificii, per dispensationem Unigeniti sui, cui per semetipsum plenissimè revelare dignatus est illud ineffabile arcanum invisibilis Divinitatis Filii sui? Et cui non per Angelum, nec per Prophetam, sed proprio ore ipse Dominus Angelorum, & Prophetarum sic repromittit in sequentibus: *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*.

42 Et, ut exemplis quoquè ostendat auctoritatem, atque Ecclesiæ Romanæ magisterium super ipsam Constantinopolitanam Ecclesiam, nedùm etiam super totius Orbis reliquas, recenset exortas sub diversis ejusdem Constantinopolitanæ Ecclesiæ hæreses, à Sancta Romana Ecclesia expugnatas, atque & schismata ambitione suorum Præsulum enata, ab eadem Sancta Apostolica Ecclesia sedata: „ Dicendum videtur, *inquit*, ex parte, quantas Constantinopolitana Ecclesia per Præsules suos suscitaverit pestes, quas virilitèr expugnavit, potrivit, & suffocavit Romana & Apostolica Sedes. *Hæc ille*, qui indè tales Patriarchas hæresum & schismatum inventores enumerat, incipiens ab Eusebio Nicomediensi Episcopo, Ecclesiæ Constantinopolitanæ invasore, quem signiferum Arii extitisse scribit, & progrediens per singulos ad Joannem usque Patriarcham, qui primus omnium ausus fuerat sibi titulum & nomen Patriarchæ œcumenici usurpare, ad retundendam Michaelis superbiam, qui in Epistolæ titulo se Patriarcham œcumenicum appella erat, ait.

43 „ Successit quoquè huic Joannes, cujus superbiam, quamvis universus Mundus capere nequiverit, angustus tamèn cespes post non multum temporis compressit. Hic nimiæ vanitatis novum nomen primus sibi usurpavit, ubi se à cunctis œcumenicum Patriarcham, idest universalem, & dici, & scribi debere decrevit. Pro qua utiquè præsumptione à Beatis Pontificibus Pelagio, & Gregorio dignâ perculsus est excommunicatione. Cujus contagii macula adhùc vobis cum ipsa maledictione sic adhæsit; ut nunc quoquè vos ipsos œcumenicos Patriarchas & appellare, & scribere non timeatis. Et certè nomen illud à Sanctis Patribus in Chalcedonensi Synodo ob reverentiam Sanctæ Romanæ & Apostolicæ Sedis, Sanctissimo decessori nostro Leoni Papæ, & præclarissimo Doctori, successoribusque ejus fuit oblatum. Sed nec ab illo, nec ab ullo successorum ipsius constat hactenùs receptum. Et cui post Christum Jesum hoc nomen magis poterat aptari, quàm successoribus Petri? Sed imitanda humilitas Reverendorum Pontificum, attendens, quòd ipse Princeps Apostolorum non inveniatur dictus universalis Apostolus, superbum refutavit vocabulum penitùs, quò videbatur par dignitas subtrahi cunctis per Orbem Præsulibus, dùm

uni

uni ex toto arrogaretur, tanquàm singuli dicerent verbis & factis, quòd Magister eorum, & primus crucifigendus inquit: *Non sum dignus caput sursùm ponere, sed declinare vultum in terram*.

44 „ Vestra ergò fraternitas videat, quanta apud se protervia tumeat, quæ nec oblatum sibi à quoquam, nec concessum, sed potiùs denegatum, & sub anathematis interpositione ab Apostolica & prima Sede, & à Sanctis, atque orthodoxis Patribus interdictum superstitiosum vocabulum, tantæ obstinationis contumacia, per quadringentos jàm à Beatissimo Papa Gregorio & ampliùs annos, usurpare non cessat. Et qualitèr exemplo Domini nostri Jesu Christi, & suorum, parati estis pro fratribus animas ponere, qui per tot tempora noluistis saltèm inane nomen, & totius Ecclesiæ unitatem suâ insolentiâ scandalizans, deponere? Et quid efficit in vestris mentibus totiès declamata in auribus illa gloriosi Apostoli Pauli professio, qui dicit: *Quis scandalizatur, & ego non uror?* Qui non solùm pro scandalo aliorum non uimini, sed etiam scandalo vestro quotidiè uritis Ecclesiam Dei? *Hæc Leo*, adversùs inane œcumenici Patriarchæ nomen Michaelis.

45 Deindè ad dignitatem, & primatum Apostolicæ Sedis ostendendum, iterùm sermonem convertit; id quod Evangelicis & Apostolicis probat Scripturis, & Magni Constantini confirmat decreto. Fidem illibatam à Sanctis Apostolis Petro traditam, & Paulo, Latinam Ecclesiam, Romanamque Sedem retinuisse semper, docet, subjungens indè: „ Quapropter à tanta amentia jàm resipiscite, & Latinos verè Catholicos, atque maximi Petri familiariores Discipulos, institutionisque ejus devotiores sectatores, cessate subsannando azimitas vocare, aut Ecclesias illi denegare, seù tormenta, sicut cœpistis, inferre, si vultis nunc & semper pacem & portionem habere cum Petro. Cujus doctrinam & traditionem in Epistola ad Romanos, sapientibus & insipientibus debitor ille Gentium Doctor, ad tertium Cœlum, & in Paradisum raptus, sic per omnia commendat, dicens: *Primùm quidèm gratias ago Deo meo per Jesum Christum pro omnibus vobis, quia fides vestra annunciatur in universo Mundo*. Ex cujus Capituli occasione Beatus & Catholicus Doctor Augustinus, in Latinaq; Lingua clarissimus, atque noster Chrysostomus ait: *Fides ista, quam Romani habent, ipsa, eademque est, & non alia, quæ in universo Mundo annunciatur, & creditur; quæ non solùm in terra, sed & in Cœlis prædicatur*. Hæc & alia plura in eadem Epistola, in cujus porrò finem hæc alia habet.

46 „ Sed quia jàm nunc videmur digressi modum Epistolæ, alio exordio congruum censuimus respondère vestræ calumniæ, quam confratribus, & Coepiscopis nostris Apulis scriptum ad sugillationem nostri Azimi, & prædicationem vestri fermenti, non dubitastis dirigere. Inter hæc dirigimus vestris cavillationibus refragrantia venerabilium Patrum nostrorum aliqua super his scripta. Deindè, ut Deus inspirabit, nostra rescripta, quatenùs multipliciter, vestra retundantur, & retrò ferantur jacula, & quem non vultis, feriant; Nam si vos non erubescitis, nec timetis de loquacitate, nos non tantùm erubescere, quantùm timere debemus de taciturnitate; quia de nostra, multorum pendent animæ, quæ falsis fratribus calumniantibus, & nobis tacentibus, habent perire.

47 „ Istâ antem vobis paternâ pietate, ac germanâ dilectione interim rescribimus, in quibus satis declinasse nos credimus, nè in illud Salomonis inciderimus: *Noli respondère stulto juxtà stultitiam suam, ne efficiaris illi similis*. Verùm, si non respueritis, experiemini quod idem mox sequutus ait: *Responde stulto juxtà stultitiam suam, nè sibi sapiens esse videatur*. Et illud Apostoli: *Hæreticum hominem post unam, & secundam correctionem devita: Subversus est enim qui ejusmodi est, & delinquit proprio judicio condemnatus*. Et cavendo interdictum veteris Legis typicum, deinceps non coquemus hædum in lacte matris suæ; sed impetiginem ejus & scabiem fricabimus instanter mordaci aceto, & multo sale, quia cum dolore abscindenda sunt quæ leni manu palpari, & sanari non possunt, ut Dominus admonet, dicens: *Si manus tua, vel pes tuus scandalizat te, abscinde eum, & projice abs te; & si oculus tuus scandalizat te, erue eum*.

48 „ Sed miseratio Dei præcedens hæc nostra dicta, parcet & nobis, & vobis, ut deinceps non sit necesse circà quæstiones & pugnas verborum occupari, sed ex divinis paginis nostram in hoc Mundo peregrinationem invicem consolari, & pacificè adhortari, ut Psalmista canit: *Pax multa diligentibus legem tuam, Domine, & non est illis scandalum*. Quòd verò charitas & unitas fratrum ipsa sit lex Dei, ostendit illud Evangelii: *Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem*. Quam nos sinceram hic conservare, & in futuro sine fine ipsam, quę Deus est, perspicere, qui vult omnes homines salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, dignetur concedere. Amen.

Hic finit Epistola Leonis IX.

CAPUT II.

De Legatione missa à Leone IX. Constantinopolim pro Ecclesiastica pace conciliandâ.

49 RECeptis Michael antefatis Leonis Literis, simulatâ ad tempus perfidiâ, videri voluit zelator pacis, atque amator concordiæ; proindèque pacis literas ad eumdem Pontificem rescripsit, persuasione creditur magis Imperatoris, quam suâ sponte; nam eodem tempore inflatus spiritu superbiæ Ecclesiæ Alexandrinæ, atque Antiochenæ jura & privilegia convellere studebat, & illarum Episcopos, seù Patriarchas, sibi subjugare conabatur, ut Leo ipse in ea Epistola, quæ ad eum per Legatos misit, affirmat; idemque repetit & in altera ad Imperatorem data. Sed quoniàm ejusmodi dissidia videbantur Imperatori non prodesse, eâ tempestate rebus Imperii, propter Northmannos, qui à duodennio antè victis Græcis totam possidebant Apuliam, & tunc cæteras Provincias, præcipuèque Calabriam proximam invadere minitabantur, quippè qui nec locis Ecclesiæ Romanæ parcebant; ideòque effecit, ut Michael de ineunda cum Romano Pontifice concordia ageret, præfatasque pacificas scriberet literas, ut firmatâ pace, auxilio ejusdem Romani Pontificis, & armis Latinorum Principum, maximèque Henrici Imperatoris, apud quem plurimùm Leo poterat, faciliùs posset audaciâ refrenare Northmannorum, eosque debellare.

50 Hac eâdem de causa & ipsemet Imperator Constantinus, quasi ineundæ concordiæ mediator, ejusdem argumenti fecit ad eumdem Pontificem literas; petiitque in eis, ut missis Constantinopolim Legatis, de ejusmodi controversia definienda tractaretur, atque perfecta utriusque Ecclesiæ concordia firmaretur. Annuit præstò Leo, ut hac occasione & de conficiendo bello adversùs Northmannos, pariter cum ipso Imperatore ageretur. Quoniàm & tunc temporis ipsemet Pontifex in expeditione, quam adversùs eosdem Northmannos jura omnia pervertentes, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ loca invadentes, & expilantes, fecerat, captus fuerat, licèt honorificè tractatus, indèque relaxatus, ut scribit Leo Ostiensis lib. 2. cap. 88. Selectis ergò ad hoc munus obeundum Humberto Cardinali, & Episcopo Sylvæ Candidæ, Friderico Archidiacono, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cancellario, & Petro Archiepiscopo Amalphitano, ut idem Leo Ostiensis cap. 89. refert, Constantinopolim unà cum literis, tùm ad Imperatorem datis, tùm ad Michaelem Patriarcham, direxit, Anno Domini MLIV., sui Pontificatus VI., Imperii Constantini Monomachi XII., Henrici II. Imperatoris Occidentis Anno VIII., Indictione VII., sic notat antefatus Leo Ostiensis, inquiens: „ Eodem Anno gratiâ concordandi Romanam, Constantinopolitanamque Ecclesiam, „ Leo Papa prudentissimos Viros ad Imperatorem Constantinum, cognomento Monomachum, Apocrisiarios miserat, Fridericum scilicèt Cancellarium suum, & Humbertum Episcopum Sylvæ Candidæ, & Petrum Archiepiscopum Amalphitanum, qui ad Cassinense Monasterium primitùs advenientes, ac se fratribus devotè commendantes, itâ demùm viam suam profecti sunt. *Hæc ille*. Porrò literæ ad Imperatorem datæ, fuère tenoris sequentis.

Leo Episcopus, servus servorum Dei, glorioso & religioso Imperatori novæ Romæ Constantino Monomacho, dilecto filio; salutem.

51 „ Quantas gratias referre jugitèr debeamus creatrici & gubernatrici omnium „ Sanctæ & Individuæ Trinitati, super inenarrabili dono ejus, quo operatur omnia „ in omnibus, etiam ex tua devotione & religiosa industria, Gloriosissime Fili, atque „ Serenissime Imperator, perpendere possumus, qui te talem nostris exhibuit, & gratuita pietate providit diebus, cujus fidâ ope statum Sanctæ Catholicæ Ecclesiæ revelari, & terreni Imperii Rempublicam „ meliorari confidamus.

52 „ Tu enim post nimium longas & „ perniciosas discordias, primus pacis & concordiæ monitor, portitor & exoptatus exactor efficeris, & cum ipso Vase Electionis humillimo Paulo dicere videris: *Pro Christo Legatione fungentes, tanquàm Deo exhortante per nos, obsecramus, reconciliamini propter eum, qui est pax nostra, qui facit utraque unum*. Etenim, velut religiosa, & egregiæ indolis proles, gemitus matris tuæ non oblivisceris; nec contemnendam, quia senuis, sed potiùs reverendam „ arbitraris, atque plenis charitatis visceribus, ad eam redire meditaris, ut uni Deo „ & Patri omnium tantò sis charior & propinquior, quantò eidem principali Matri „ benignior, atque humilior. Neque enim „ tuam prudentiam latet, quod in Ecclesiastico habent: *Benedictio Patris firmat domos filiorum; maledictio autem matris eradicat fundamenta*. Et illud: *Nè dimittas legem Matris tuæ, liga eam in corde tuo jugitèr*. Quę utiq; Proverbia magìs curant nobis „ commendare Matrem, quæ ad æternam vitam nos generat, & erudit, quàm illam, „ quæ ad mortem parit, & carnaliter diligit, „ & instruit. Cui, nisi illa successerit, ut rege-

„ generet, & refovent, ists proculdubiò fe-„ cundæ mortis filios suos destinat.

53 „ Porrò hæc Catholica Mater, & in-„ corrupta Virgo, quamvis omnem terram, „ & fines Orbis occupaverit membris suis & „ repleverit: tamen unum caput omnibus re-„ verendum, & suspiciendum exerit, & præ-„ tendit. Quod quicumque exhonorat, fru-„ strà se in ipsius membris computat. Illud „ autem quod sit, tua imperialis claritas om-„ ninò novit: illud nimirum, quod Christi „ vos prætulit, & præeminere voluit univer-„ sis, & subsequens Ecclesiæ pietas, & gene-„ ralis Sanctorum Patrum consensus jugitèr „ hactenùs celebravit. Cujus venerabilem „ faciem tu quoque honorificare dispona, „ non ingratus illi, quæ tuum verticem dia-„ demate terreni principatus decenter insigni-„ vit, & tremendum, & amandum populis „ effecit, & ut in sempiternum regnes, chris-„ mate adoptionis inunxit. Nempè ipsa an-„ tiqua, & jam emerita Roma illum primum „ nobilissimum, & religiosissimum Constan-„ tinum, cujus genealogiâ gloriaris, & po-„ tentiâ magnificaris, cujusque de nomine „ dictam Urbem famosam regis, temporali-„ ter edidit, nutrivit, provexit, & super „ omnes mortales constituit, nec à beneficiis „ cessavit, donec eundem æterni regni gloria „ cumulavit.

54 „ Unde multimoda gratiarum actio-„ ne tuam excellentiam, gloriosissime fili, „ magnificando tanto majori super tua devo-„ tione, & recognitione replemur gaudio, „ quanto copiosior animarum numerus ex tuo „ regimine pendet, tuoque innititur exem-„ plo. Et ideo non cessamus orare commu-„ nem Dominum, per quem reges regnant, „ & principes justa decernunt, ut in suo bene-„ placito te conservet longævum, & com-„ pleat in bonis desiderium tuum. Porrò ego „ ipse qualiscumque Apostolicæ Vicarius Se-„ dis, pro modulo humilitatis meæ, & pos-„ sibilitatis supplere laborans vicem mihi „ commissæ dispensationis secundùm Deilo-„ quum Paulum: *Væ mihi est, si non evan-„ gelizavero: necessitas enim mihi incumbit „ maxima*, posituro rationem æterno, & di-„ stricto judici, propter unius regimen Ec-„ clesiæ, hoc est, de omnium Ecclesiarum „ merito.

55 „ Illa ergò solicitudine, qua omnibus „ Ecclesiis debeo invigilare, videns indisci-„ plinatam, & alienam gentem, incredibili, „ & inaudita rabie, & plusquàm pagana im-„ pietate adversùs Ecclesias Dei insurgere „ passim, Christianos trucidare, & nonnul-„ los novis horribilibusque tormentis usque „ ad defectionem animæ affigere, nec infanti, „ nec seni, seu fœmineæ fragilitati, aliquo „ humanitatis respectu parcere, nec inter „ sanctum, & profanum aliquam distantiam „ habere, Sanctorum Basilicas spoliare, in-„ cendere, & ad solum usque diruere, sæpis-„ simè perversitatem ejus redargui, obsecra-„ vi, prædicavi, opportunè, importunèque „ insisti, terrorem divinæ & humanæ vindi-„ ctæ denuntiavi. Sed quia sapiens, ait: *Ne-„ mo potest corrigere, quem Deus despexerit, „ & stultus non corrigitur*. Ideò obdurata, & „ obstinata ejus malitia permansit, ut de die „ in diem adderet pejora pessimis. Undè non „ tantùm exteriora bona pro liberatione „ ovium Christi cupiens impendere, sed su-„ perimpendi ipse peroptans, visum est mi-„ hi ad testimonium nequitiæ eorum, vel, si „ sic expediret, ad repressionem contumaciæ, „ humanam defensionem undecumque attra-„ hendam fore, audiens ab Apostolo: Prin-„ cipes non sine causa gladium portare, sed „ ministros Dei esse, vindices in iram omni „ operanti malum: & quia Principes non sunt „ timori boni operis, sed mali: & reges, at-„ que duces missos à Deo ad vindictam male-„ factorum.

56 „ Suffultus ergò comitatu, qualem „ temporis brevitas, & imminens necessitas „ permisit, gloriosi Ducis, & Magistri Ar-„ gyroi fidelissimi tui colloquium, & consi-„ lium expetendum censui, non ut cujusquam „ Northmannorum, seù aliquorum hominum „ interitum optarem, aut mortem tractarem, „ sed ut saltèm humano terrore resipiscerent, „ qui divina judicia minimè formidant. Inte-„ reà nobis eorum pertinaciam salutari admo-„ nitione frangere tentantibus, & illis ex ad-„ versò omnem subjectionem fictè pollicenti-„ bus, repentino impetu comitatum nostrum „ aggrediuntur: sed adhuc de victoria sua po-„ tiùs tristantur, quàm lætentur.

57 „ Sicut enim tua pietas scribere cura-„ vit ad nostram consolationem, pro ista sua „ præsumptione, majorem in proximo expe-„ ctant sibi superventuram indignationem, „ post illam quam experti sunt, suæ catervæ „ diminutionem. Nos quoque divinum ad-„ jutorium nobis adfore, & humanum non „ defore credentes, ab hac nostra intentione „ liberandæ Christianitatis non deficiemus, „ nec dabimus requiem temporibus nostris, „ nisi cum requie Sanctæ Ecclesiæ periclitan-„ tis. Ad quam aquirendam, & obtinendam, „ habemus maximum ex divina pietate sola-„ tium, & præsidium, carissimum, & claris-„ simum Filium nostrum Imperatorem Henri-„ cum, cujus de die in diem expectamus pro-„ missum & proximum adventum, utpotè „ cum procinctu, & expeditione imperiali „ properantis ad nostrum subsidium. Ad quod „ etiam superna gratia tuam Serenitatem ani-„ mavit, ut hinc inde vobis duobus, velut „ totidem brachiis inimicam gentem ab Ec-„ clesia Christi propellentibus, & procùl ef-„ fugantibus, afflictæ nunc Christianitatis „ reveletur decus, & Reipublicæ reformetur „ status.

58 „ Et quia abundante iniquitate, & refrigescente charitate, Sancta Romana Ecclesia, & Apostolica Sedes nimium diù obsessa fuit Mercenariis, & non Pastoribus, à quibus sua, non quæ sunt Jesu Christi, quærentibus, devastata jacebat miserabiliter hactenùs: Divinum consilium voluit meam humilitatem suscipere tantæ Cathedræ pondus. Quo licèt plurimùm mei imbecilles prægraventur, & deprimantur humeri, non parùm mihi subest sanctæ spei, quandòquidem ex utroque latere tales astat filii, religione, & potentia præclarissimi.

59 „ Quapropter, devotissime fili, & Serenissime Imperator, collaborare nobis dignare ad revelationem tuæ Matris Sanctæ Ecclesiæ, & privilegia dignitatis, atque reverentiæ ejus, necnon patrimonia recuperanda in tuæ ditionis partibus, sicut manifestè cognoscere poteris ex venerabilium Prædecessorum nostrorum, seu tuorum, scriptis & gestis. Tu ergò magnus Successor Magni Constantini, sanguine, nomine, & imperio factus, ut sias etiam imitator devotionis ejus ergà Apostolicam Sedem, exhortamur: & quæ ille mirabilis vir, post Christum eidem sedi contulit, & confirmavit, & defendit; Tu juxtà tui nominis etymologiam, constanter adjuva recuperare, retinere, & defendere. Ità enim apud Deum singulariter pugnans, cognòminaberis, quod jam dudùm inter homines cognominaris, hoc fanè gloriosissimus Filius noster Henricus perficere molitur in suis partibus. Quæ omnia nobis & vobis pervenient feliciùs, & multipliciùs, ubi quantociùs, Dei gratia perveniente, & Beatissimis Apostolorum Principibus intervenientibus, & me qualicumque Vicario eorum mediante, & obtinente, firmissimum pacis, & amicitiæ inter vos ambos componetur fœdus.

60 „ Præterea confrater noster Archiepiscopus Michael exhortatorias ad concordiam, & unitatem direxit nobis literas: quem ad tam optabile, & necessarium bonum præmonentem, tantò necesse est nos devotiùs, & alacriùs suscipere, quanto perspicaciùs consideramus non posse computari inter Discipulos Christi aliquem, qui fraternæ paci dedignatur aquiescere, Domino suis dicente: *In hoc cognoscent omnes, quia mei estis Discipuli, si dilectionem habueritis ad invicem*: & Magno Paulo sic protestante: *Pacem sequimini cum omnibus, & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum*.

61 „ Sed noverit tua claritas, super præsumptionibus ejus multa, & intolerabilia jam dudùm pervenisse ad aures nostras, qualiter etiam aperta persecutione in Latinam Ecclesiam exardescens, anathematizare non timuit omnes, qui Sacramenta attrectant ex azimis: & quod Alexandrinum & Antiochenum Patriarchas, antiqua dignitate sua privare contendens, contra fas, & jus sibi subdere nova ambitione appetit: & pleraq; quæ usurpare dicitur, sicut à nostris Nuntiis diligenter agnoscere poteris. In quibus si quod absit, pertinax fuerit, pacem nostram nullatenus retinere poterit, quia proculduhiò, ad nos revertetur, sicut Dominus dicit, *si ille noluerit esse filius pacis*. Unde & Apostolus: *Si fieri*, inquit, *potest quod ex vobis est cum omnibus hominibus pacem habentes*. Siquidem in vano Patremfamilias honorat, qui uxorem ejus exhonorat. Et frustrà Matrisfamilias caput, & faciem magnificat, qui vel minimos filiorum ejus impugnans, velut digitos pedum ejus conculcat: contra quem sapientia Dei in Ecclesiastico sic intonat: *Quàm malæ famæ qui fugit Patrem, & est maledictus à Deo, qui exasperat Matrem*. Confidimus tamen, quod præveniente gratia Dei invenietur innoxius ab his, aut correctus, aut citò resipiscet admonitus: & efficietur non qualis dicitur, sed qualis à nobis piè desideratur, & speratur.

62 „ Hinc jam tuæ gloriæ præsentes filios nostros Sanctæque Romanæ, & Apostolicæ Sedis Nuntios per omnia commendamus, quatenus, ut decet liberaliter suscipiantur, reverenter habeantur, benignè, & honestè tractentur, rationabiliter patienterque audiantur, atque quantociùs nobis laudabiliter remittantur, nè tantum laborem illos frustrà arripuisse pigeat, nos mandasse pudeat. Porrò ex Amalphitano Episco nulla tibi suboriatur suspicio, quia Romanus est omninò, & ab Amalphitanis discedens, familiariter nobiscum vivit jam penè anno integro. Benedictus Deus, & Pater Domini Nostri Jesu Christi, Pater misericordiarum, & Deus totius consolationis, dignetur tuam excellentiam benedicere omni benedictione spirituali, repleatque omni gaudio, & pace, ut in præsenti Sæculo per longa tempora fæliciter domineris; & in futuro fine fine cum Rege Regum, & Domino Dominatium, Regno Cœlorum beatè perfruaris, honorabilis, & desiderabilis nobis in Christo fili, & gloriose Auguste. Amen. *Hactenus Epistola Leonis ad Constantinum*: Ad Michaelem verò Patriarcham alteriùs tenòris Epistolam scripsit ad hunc modum se habentem.

Leo Episcopus Servus Servorum Dei, Michaeli Constantinopolitano Archiepiscopo.

63 „ Scripta tuæ honorandæ fraternitatis tandem ad nos pervenerunt, in quibus ad maximè necessarium, omnibusque Christifidelibus amplectendum bonum concordiæ, & unitatis exhortari studes: quatenùs

„ nùs post nimium longas, & perniciosas discordias filia ex propriæ Matris reconciliatione exultet. Ad quod utiquè te provocantem, & præmonentem tantò promptiùs auscultare cupimus, quantò vigilantiùs animadvertimus, hanc solam propriam, & specialem virtutem piorum atque sanctorum, cum cæteræ virtutes bonis, & malis esse possunt communes, Domino sic præmonstrante: *In hoc cognoscent omnes quia mei estis Discipuli, si dilectionem habueritis ad invicem*: Deiloquo Paulo protestante: *pacem sequimini cum omnibus, & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum*.

64 „ Unde plurimùm tuæ fraternitati gratulamur in Domino, quoniam summum desiderium nostrum tuâ industriâ anticipâsti: quod utique si aliquo frigore charitatis pigritareris exequi, nostrâ debueras solertiâ præveniri. Nos enim, juxtà præfatum Apostolum, si fieri potest, cum omnibus hominibus pacem habere peroptamus, quantò magis ergò tecum, quem videmus Ecclesiæ Dei valdè utilem, & necessarium posse fore ministrum, si non transgredi laboraveris terminos, quos Patres nostri posuerunt. Et quia Christianæ perfectionis est, pacificum esse, etiam cum inimicis pacis, & spe correctionis, non consensu malignitatis: tantò sollicitiùs debemus omnes occasiones scandalorum de medio tollere, quantò tenaciùs optamus pacis amicos retinere.

65 „ Plurima autem ex tua fraternitate intolerabilia rumor jam diù pertulit ad aures nostras, quæ nos, partim quia incredibilia videbantur, partim quia nulla facultas inquirendi talia concedebatur, indiscussa hucusque reliquimus. Deniquè diceris Neophytus, & non gradatim prosiluisse ad Episcopale fastigium: quod nullatenus esse faciendum, & Apostolus edocet, & venerabiles Canones interdicunt. Hinc nova ambitione Alexandrinum, & Antiochenum Patriarchas, antiquis suæ dignitatis privilegiis, privare contendens, contra omne fas, & jus tuo dominio subjugare conaris. Quod quanto tuo periculo tentes, omnibus sanè mentis patet: quandoquidem vanagloria, & pompa sæculari elatus, consilium Divinitatis antiquum super stabilimento columnarum suæ Ecclesiæ mutare contendis, quasi ex fallacibus divitiis prejudicium facturus illi, qui cum verè & singulariter Dives esset, pauper pro nobis factus, delegit, suæ temporali Nativitati opidulum, & speluncæ diversorium, non quodlibet Regum Palatium. Cujus exempla quisquis horret ad sortem illius pertinet, qui tunc per se, nunc autem per suos satellites, dicere audet: *Ascendam super altitudinem nubium, similis ero Altissimo. Sed non cogitationes meæ, cogitationes vestræ: neque viæ meæ, viæ vestræ, dicit Dominus*: qui dispergit superbos in furore suo, & respiciens omnem arrogantem humiliat, & exurgit ut non prævaleat homo, in cujus conspectu non est Deus. Nè enim superbia propter altitudinem suam se conjunctam putaret Deo, dicit psalmista: *Alta à longè cognoscere excelsus Dominus*. Unde per semetipsum testatur: *Quod altum est hominibus, abominabile est apud Deum*.

66 „ Qualis ergò & quàm detestabilis, atque lamentabilis est illa sacrilega usurpatio, qua te universalem Patriarcham jactas, ubique & scripto, & verbo, cum omnis Dei amicus hujusmodi hactenùs horruerit honorari vocabulo? Et quis post Christum convenientiùs posset insigniri hoc vocabulo, quàm cui dicitur Divina voce: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*? Veruntamen, quia ille non invenitur universalis Apostolus dictus, quãvis Princeps Apostolorum sit constitutus, nullus successorum ejus tàm prodigioso prænomine consensit appellari penitùs, licèt Magno Leoni Prædecessori nostro, & successoribus ipsius, hoc sancta decreverit Chalcedonensis Synodus. Nempè animadvertebant non esse amicum Sponsi, qui pro Sponso vellet amari: quin potiùs paranymphum, & Leonē Antichristi, qui adversatur, & extollitur super omne quod dicitur Deus, aut quod colitur.

67 „ Ecce ille Joannes vester, cujus vesanæ adinventionis adhuc hæredes permanetis, qui secundùm psalmistam, per voa adhuc vocat nomina sua in terris suis, cum interiit, non sumpsit omnia, neque descendit cum eo gloria ad infernum: quia cum in honore esset non intellexit. Ipse à Beatissimis Pontificibus Pelagio, & Gregorio Successoribusque eorum pro hac insolentia anathematizatus, in sua pertinacia irrevocabilis periit, jamque per quadraginta & quadringentos annos suæ contumaciæ sequaces præcipitare non cessavit. Quibus quid profuit superbia, divitiarum jactantia, quid contulit? Transierunt omnia velut umbra. *Quid denique prodest homini, si totum Mundum lucretur, animæ verè suæ detrimentum patiatur?* Et quomodo animas pro fratribus habetis ponere, qui inane nomen, & universam Ecclecam scandalizans, dedignamini, deponere? Respice ergò, rogamus, ab hac insania, nè illius consors tu quoque, quod absit, fias, de quo dicitur: *Omne sublime videt, & ipse est Rex super universos filios superbiæ*.

68 „ Illud autem quis non stupeat, quod post tot Sanctos, & Orthodoxos Patres, per mille & viginti à passione Salvatoris annos, novus calumniator Ecclesiæ Latinorum emersisti, anathematizans omnes, & publicam persecutionem excitans, quicum-

cum-

„ cumque participarentur Sacramentorum ex azymis? Quam præſumptionem tuam, & fama nobis obtulit, & literarum ſub nomine tuo ad Apulos datarum textus manifeſtavit.: quæ violenter adſtruere conantur fermeutatum panem fuiſſe, quo Dominua Apoſtolis ſuia, corporis ſui myſterium in Cœna commendavit. Quod omninò ſalſum eſſe ex utroque teſtamento ſacillimè deprehenditur: quia qui non venerat ſolvere legem, ſed adimplere, juxtà ipſius lcgis præceptum ex azymis & vino vetus Paſcha adimplevit, & protinus ex azymis & vino novum, ſicut apertè Lucas uarrat, Diſcipulis tradidit. Neque enim totis octo diebua illis fermentatum apparebat in omnibus finibus Iſrael, & apud quemcumque inveniebatur, peribat anima ejus de populo ſuo. Quod ſi In Cœna Domini Jeſu apparuiſſet, aut ipſe, ſeu Diſcipuli ejus quoquomodo guſtaſſent, juſtè ſicut prævaricatores legis perirent, nec ipſe Dominua diceret ſuis inſidiatoribus: *Quit ex vobis arguet me de peccato?* Nec eſſet opus falſos teſtes ad perdendum eum quærere, cum hoc ſolo perderetur juſtè. Sed qui peccatum non fecit, nec inventus eſt dolus in ore ejus quod paſſurus Diſcipulis mandavit, evidenter per Apoſtolum, in quo loquebatur, commemorans, iuquit: *Epulemur non infermento veteri, neque in fermento malitiæ, ſed in azymis ſincertatis, & veritatis.* Denique, *modicum fermentum totam maſſam corrumpit.* Ubicumque autem corruptio, ibi proculdubio naturæ deterioratio, & alicujus vitii ſuſceptio.

69 „ Porrò noſtrum Paſcha ideò novum dicitur, quia illud vetus præceptum eſt Iſraelitis in memoriam ſuæ egreſſionis ex Ægypto: iſtud verò Chriſtiania in memoriam Dominicæ paſſiouis, qua ad Patrem trauſivit ex hoc Mundo. Sed quia tàm de his, quàm de aliis, quibus uos calumniaris, latiùs à noſtris Nuutiia per alia ſcripta noſtra, quæ deſerunt, inſtrueris: hic breviter attigiſſe ſit ſatia. Diſcat autem fraternitas tua, ſaltem admonita, cautè & humiliter loqui, nè aliquando Domiuus dicat & tibi: *Ex abundantia cordis os loquitur.*

70 „ Scripſiſti ſiquidem nobia, quoniam, *ſi una Eccleſia Romaua per uos baberet nomen tnum, omnes Eccleſiæ in toto Orbe terrarum baberent per te nomen noſtrum.* Quid hoc monſtri eſt, frater chariſſime? Romana Eccleſia caput & mater Ecclcſiarum membra & filias non habet? Et quomodo poteſt dici caput aut mater? Credimus enim propter quod & loquimur, atque conſtanter profitemur: Romaua Eccleſia adeò non eſt ſola, vel ſicut tu putas una, ut in toto Orbe terrarum quæcumqne natio diſſentit, ſuperbè ab ea non ſit jam dicenda, vel habenda Eccleſia aliqua, ſed omninò nulla: quin potiùs conciliabolum hæreticorum, aut conveuticulum ſchiſmaticorum, & Syusgoga Satanæ. Videris dicere illud Sancti Eliæ, tunc præſumentis de ſe: *Delictus ſum ego ſolus.* Sed audi quid ille audivit à Domino: *Reliqui mihi ſeptem millia virorum.* Quieſce, quieſce jam venerabilis frater, ab his ſuperſtitiouibus, nè illud Salomonis in te dicatur: *Sunt qui ſe divites affectant, nibil babentes.* Simillimum nempè hoc eſt diabolicæ arrogantiæ, qui Regna Mundi à conditore omnium facta, putans ſua eſſe, dixit illi. *Hæc omnia tibi dabo.*

71 „ Igitùr hinc jam ad cor redeatur, & tam pernicioſa ſcandala de medio tollantur, & tunc, ſecundùm pſalmiſtsm. *Loquetur Dominus pacem in plebem ſuam, & ſuper ſanctos ſuos, & in eos qui convertuntur ad cor.* Nam nos cum pertinacibua, & in errore ſuo permanentibus, pacem aliquam habere non poſſumus, nè operibus malignis communicemus: quia nec Dominum Chriſtum alicubi talis feciſſe invenimua: cum etiam in nativitate ipſius, Augeli pacem anuuntiaveruut ſolummodò bonæ voluntatis hominibus. Qui etiam oculum ſcandalizantem eruendum, manum vel pedem ſcandalizantes, abſcindeudos inſiuuat.

72 „ Ceſſent ergò hæreſes, & ſchiſmata, & diligentihus legem Dei jam non erit ſcaudalum, ſed pax multa. Quicumque glorietur Chriſtiano nomine, ceſſet Romanam Sanctam, & Apoſtolicam Eccleſiam maledicere, & laceſſere: quia ſruſtrà Patremfamilias houorat, quisquis ejus uxorem exhonorat. Et ſruſtrà Matrisſamilias caput, & faciem magnificat, qui minimos filiorum ejus impugnans, tamquam digitos pedum illiua conculcat. Uude in Ecclcſiaſtico dicitur: *Quam malæ eſt ſamæ, qui ſugit Patrem; & eſt maledictus à Deo, qui exaſperat Matrem.* Et in Proverbiis: *oculum qui ſubſannat Patrem, & deſpicit Matrem, effodiant eum Corvi de torrentibus, & comedant eum filii Aquilę.*

73 „ Confidimus tamen ex divina pietate, quod ab hia iunoxiua, aut correctus invenieris, aut certè admonitus citò corrigeria. Quod dum fuerit effectum, pax noſtra jam ad nos non revertetur: ſed ſuper te requieſcet ceu ſuper pacis filium: Et regnabit inter nos germana charitas de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta: nec neceſſe babebis nobis ſupplicare, ſed jubere. Super hæc ſicut cœpiſti, collabora, ut duo maxima regna connectantur pace optata. Orantem pro nobis tuam honorabilem ſraternitatem S.Trinitas in perpetuum conſervet. Data Menſe Januario, Indict. VII. *Hactenus Epiſt. ad Michaelem.*

74 Itaquè hujusmodi cum literis profecti sunt Apostolicæ Sedis Legati Constantinopolim, ac peracto fœliciter itinere, mense Junio ejusdem Anni MLIV., Indictione VII. ad Regiam Urbem pervenerunt; ab ipso Imperatore honorificè suscepti, ut antefatus Leo Ostiensis his verbis tradit, inquiens: *Eos Imperator honorificè susceptos, aliquandiù secum in Palatio tenuit*. Quænam verò per eos acta sunt, dicemus Capite sequenti.

CAPUT III.

De gestis Legatorum Apostolicæ Sedis in Urbe Constantinopolitana.

75 DEgentibus ergò in eadem Urbe, ac jam traditis, tùm Imperatori, cùm Michaeli Pontificiis literis, aggressi sunt refutare dicta, & scripta Michaelis adversùs Ecclesiam Latinam, similiter & quæ adversùs eandem scripserat Niceta quidam Monachus, cognomento Pectoratus, de Azimo, de Sabbato, & de Nuptiis Sacerdotum, Michaele verò vitante colloquium cum Legatis, Humbertus Sylvæ Candidæ, primus ex eisdem Legatis, editâ in scriptis disputatione, seù responsione ad objecta Michaelis, & Leonis Acridani, unà cum responsionibus ejusdem ad librum Nicetæ Pectorati, quas jussu Constantini Imperatoris in Græcum Idioma translatæ fuère, dementiam eorum palàm fecit; atque universis Græcis ostendit, sinè fundamento, & per calumniam dumtaxàt, præfatos Viros talia Latinæ, atque Romanæ Ecclesiæ objecisse.

76 Verùm Nicetas Pectoratus corripuit se, atque scripto suo de Azimo, de Sabbato, & de Sacerdotum Nuptiis, coràm Imperatore, atque Proceribus, præsentibus iisdem Apostolicæ Sedis Legatis, in Monasterio Studii, in ipso die Nativitatis Sancti Joannis Baptistæ, anathema dixit; atque die alterâ idem Niceta profectus ad Palatium Pigi, ubi morabantur Legati, initoque cum eis colloquio, & acceptâ suarum propositionum solutione, iterùm suâ sponte anathematizavit omnia dicta, & facta, vel adversùm Apostolicam Sedem temerè attentata; cujus rei causâ ab ipsis Legatis fuit in communionem receptus, atque eorum effectus est familiaris amicus.

77 Permanente in sua duritie Michaele, præfati Legati, factâ diligenti inquisitione de universâ Michaelis doctrina, invenerunt eum compluribus hæresibus coinquinatum, eisdem pariter infectos illius sectatores; quarum capita erant, quòd Dei dona vendebant; suos hospitea castrabant; castratos verò ad Episcopatum promovebant; quòd baptizatos, maximè à Latinis, rebaptizabant. Asserebant pariter, exceptâ Græcorum Ecclesiâ, Christi Ecclesiam, & verum sacrificium, atque baptismum ex toto periisse Mundo. Neminem ad Sacerdotium promovendum, nisi priùs duxisset uxorem. Insuper Moysis legem maledictam pronunciabant. Spiritum Sanctum à Filio procedere omninò negabant, atque fermentatum omninò animatum esse affirmabant. Porrò carnalem Judæorum munditiam adeò servabant, ut ante octavum diem, etiam periclitantes & morientes parvulos, non esse baptizandos, contendebant. Prohibebant etiam baptizari fœminas menstruatas, aut in partu periclitantes, etsì paganæ forent; ac deniquè à sua communione rejiciebant Clericos omnes, qui Latino more barbam radebant, & comâ tonsurati incedebant.

78 His ergò, aliisque de pluribus causis, ipse Humbertus Sylvæ Candidæ, & cum eo alii duo Apostolicæ Sedis Legati, videntes Michaelis pertinaciam, & quòd nullo pacto ad colloquium eos admittere voluit, primùm in præsentia Imperatoris, & Optimatum ejus, vivâ voce sententiam excommunicationis generaliter pronunciarunt, his verbis conceptam: *Quicumque Fidei Sanctæ Romanæ, & Apostolicæ Sedis, ejusque sacrificio pertinaciter contradixerit, sit anathema maranatha, nec habeatur Christianus catholicus, sed Prozymita hæreticus: fiat, fiat, fiat*. Diendè scripto nominatim eundem Michaelem, aliosque omnes ei adhærentes, eidem excommunicationi subjecerunt die XVII. Kalend. Augusti in Ecclesia Sanctæ Sophiæ, positâ chartâ ipsius excômunicationis super principale ejusdem Templi Altare, sub oculis totius populi, atque universi Cleri. Hujus excommunicationis meminit Leo Ostiensis loco suprà citato, per hæc verba: *Quo tempore plerosque Græcorum hæreses corrigere studentes, Patriarcham tandèm Michaelem, & Leonem Acridanum Episcopum, omnesque illorum complices auctoritate Apostolicâ damnarunt*.

79 Intereà Romæ objit Leo Papa, cujus obitus ab Auctore ejus vitæ ità describitur: „Beneventi infirmatus in Comitatu Gunfri„di Northmanni, olim hostis sui, Romam „delatus, sanctè & piè obdormivit in Domi„no XIV. Kalendas Maji, postquàm sedisset „Annos V., mensea II., & dies VIII. Se„pultus in Basilica Sancti Petri juxtà sepul„chrum Sancti Gregorii, miraculis celeber„rimis claruit. *Hæc ille*. Cùmque delata fuerit fama obitus Leonis ad aures Legatorum, festinarunt Romam reverti; proindè missis exemplaribus chartæ excommunicationis antefatæ in diversas Provincias, dispositis quoquè & ordinatis Ecclesiis Latinis intrà ipsam Constantinopolim, & pronunciato anathemate adversùs eos, qui communicarent cum Michaele, & cum ejus adhærentibus, petitâ à Principe licentiâ, eisque benignè concessa, cum donis ab eodem Principe collatis, egressi, iter arripuerunt. De mune-

neribus ab Imperatore eis collatis, hæc addit Leo Ostiensis: *Sed cùm intrà hos dies, defunctus jam Papa, redire disponerent, regiis illos donis secutus Imperator, Beato quoquè Petro munera per eos haud parva transmisit. Illorum insuper precibus, binas auri libras huic Monasterio, ex redditibus regiis, dari singulis annis instituit.*

80 At Michael Patriarcha acceptâ suæ excommunicationis chartâ, eam prorsùs corrupit, causas fortasse præfatæ excommunicationis allegatas in ea à Legatis, prorsùs abradens, aliasque substituens, quæ fortè populum irritare potuissent adversùs Legatos: quo facto, adiit Imperatorem, & nimiâ precum instantiâ egit, ut revocatis Legatis, permitteret cum eis in Ecclesia Sanctæ Sophiæ habere congressum. Annuit Imperator, & à Salambria, ubi jam pervenerant, suis literis revocavit: qui festinantes regressi, diverterunt ad Palatium Pigi. Cùmque Michael deprehendisset eos rediisse, conatus est eos adducere quasi ad Concilium in Ecclesiam Sanctæ Sophiæ, eo fine, ut coràm populo ostensâ chartâ suæ excommunicationis ab eo, ut fati sumus, corruptâ & redactâ in terminos irritandi populum adversùs Legatos, ab eodem populo ibidem obruerentur. At Imperator præcavens, jussit nullum celebrandum Concilium, nisi & ipse adesset præsens. Renuente & contradicente Michaele, Imperator præcepit, Nuncios confestim arripere iter. Ità in cassum abiit impia Michaelis machinatio.

81 Qui ardens rabie, iràque scandens, ausus est contrà ipsum Imperatorem popularem concitare seditionem, quòd annuerit Legatorum voluntati, in iis, quæ ipsi egerant, & contrà jura Orientalis Ecclesiæ, & antiquam eorum fidem, prout ipse fortassè potuit demonstrasse ex Legatorum charta ab eo corrupta. Hinc Imperator, ut seditionem tàm grandem vitaret, coactus, Interpretes Latinorum, Paulum videlicet, & ejus filium Smaragdum, cæsos & detentos, Michael tradidit; & ità tumultus ille conquievit. Verùm posteà accepto veracissimo exemplari excommunicationis latæ in charta à Legatis, sibi à Civibus, & à Civitate Russorum remisso, comperit, sacrilegum Michaelem chartam falsasse Legatorum, quem de falsario convicit. Ac proindè commotus, affines, & amicos ipsius honoribus privatos, à Palatio eliminavit, atque adversùs ipsum graves iras retinuit. Quæ quidem omnia habentur in brevi Commentario rerum gestarum Constantinopoli ab Apostolicæ Sedis Legatis, tùm apud Baronium ad Annum Domini MLIV. sub num.19., tùm apud Labæum tom.9. Concil. pag. 991., tùm deniquè apud Binium tom.7. Concilior. part.1. pag.251., ad hunc modum se habente.

Incipit brevis & succincta commemoratio eorum, quæ gesserunt Apocrisiarii Sanctæ Romanæ & Apostolicæ Sedis in Regia Urbe, & qualiter anathematizarunt Michaelem cum sequacibus suis.

82 „ Anno XII. Imperii Constantini Monomachi, Indictione VII., ipso die Nativitatis Beati Joannis Baptistæ, advenientibus à Domino Papa Leone IX. Apocrisiariis Sanctæ Romanæ & Apostolicæ Sedis, Humberto scilicet Cardinali Episcopo Sylvæ Candidæ, & Petro Amalphitanorũ Archiepiscopo, Friderico quoq; Diacono, & Cancellario, ad Monasterium Studii intrà Urbem Constatinopolitanam, Niceta Monachus, qui & Pectoratus, ante præsentiam præfati Imperatoris, & Procerum ejus, insistentibus ipsis Nunciis Romanis, anathematizavit quoddam scriptum sub suo nomine contrà Sedem Apostolicam, & omnem Ecclesiam Latinam editum, & prætitulatum: *De Azimo, de Sabbato, & de Nuptiis Sacerdotum*. Insuper anathematizavit cunctos, qui ipsam Sanctam Romanam Ecclesiam negarent, primam omnium Ecclesiarum esse, & qui illius fidem semper orthodoxam præsumerent in aliquo reprehendere. Post hæc statim in conspectu omnium, ad suggestionem eorumdem Nunciorum Romanorum, jussit idem orthodoxus Imperator præfatum incendi librum; sicque fuit discessum.

83 „ Sequenti autem die prædictus Niceta Urbe egressus, ultrò adjit ipsos Legatos intrà Palatium Pigi, à quibus accipiens perfectam suarum propositionum solutionem, iterùm spontè anathematizavit omnia dicta, & facta, vel tentata adversùs primam & Apostolicam Sedem. Sic ab eis in communionem receptus, effectus est eorum familiaris amicus. Porrò dicta, vel scripta eorumdem Nunciorum adversùs diversas calumnias Græcorum, & maximè contrà scripta Michaelis Constantinopolitani Episcopi, & Leonis Acridani Metropolitani Episcopi, atque sæpè dicta Nicetæ Monachi, jussu Imperatoris in Græcum fuère translata, & in eadem Urbe hactenùs conservata. Tandèm Michaele præsentiam eorum, & colloquium devitante, atque in stultitia sua perseverante, præfati Nuncii XVII. Kalendas Augusti adierunt Ecclesiam Sanctæ Sophiæ, & super obstinatione illius conquesti, Clero, ex more, ad Missas præparato, jam horâ tertiâ, die Sabbati, chartam excommunicationis super principale Altare posuerunt sub oculis præsentis Cleri, & Populi. Indè mox egressi, etiam pulverem pedum suorum excussère in testimonium illis, juxtà dictum Evange-

„ benignitati, ut par est, gratias egimus, & „ longævam vitam, & tranquillam insuper „ precati summa. *Et post nonnulla omissa*, „ *subjungit*.

93 „ Antè aliquod tempus, cùm novissemus ab iis, qui è vetere Roma ad nos venirent, de nobilitate & scientia Papæ videlicet Urbis Romæ nupèr defuncti, Leonis scilicèt; necnon quòd simùl nobiscum sentiret, & conveniret propter ea scandala, quæ de ipsis feruntur circà orthodoxam fidem, non pauca illi scripsimus nostris literis, multâ humilitate, ut tu rectè vales cognoscere ex iisdem literis. Idque eâ de causa fecimus, quoniàm ipsum lucrari volebamus; necnon, ut benevolum nobis & familiarem redderemus, quo per eum Francorum auxilium nobis procuraremus. Quas quidèm literas cùm illi tradidissemus, qui ad Papam unà cum Imperatoris literis esset illas allaturus, responsiones accepturus, & nobis redditurus. Ille verò cùm has accepisset literas, & pervenisset ad Magistratum, & Ducem Italiæ, Argyrum nuncupatum, qui artificiosè ipsum decepit, eo videlicèt nomine, quo citiùs literæ ad Papam pervenirent, ipse illas accepit. Qui cùm omnia diligenter didicisset, nec inquam suæ superstitionis & vafriciei oblitus esset, sed semper ea moliretur, quæ Regiæ Urbi, & Romanæ damno essent; neque hac in re sui absimilis, sed nomina ipsa, quæ ab Imperatore Vestiarius accepta referebat, ipse etiam accepit, ut lucro suo omnia illis uteretur, id scilicet curans, ut viderentur prædictæ literæ hac de causa scriptæ pro ædificatione Castrorum, & cura de illis habenda. Et ità rem, quam dicemus, artificiosè paravit.

94 „ Cùm enim quosdam, quibus ille maximè confidebat, ut par est, accersisset, quorum unus est, qui, ut audivimus, Amalphitanorum Ecclesiæ aliquandò præfuit; deindè verò ab eadè ejectus Ecclesia rationabilibus de causis, quinquennio peregrinus vagatur. Alter verò nomine tantùm Archiepiscopus, re autem omninò alienus, cùm nulli Metropoli præfuisse unquàm reperiatur. Tertiò personam, quæ illi placuerit, tribuens, videlicet Cancellarii, idque coràm Romana dignitate insigni quadam versutia, ut talem se diceret, abduxit, ut posset per eum, quæ machinabatur obtinere, quasi quodam forti clypeo illo usus. Mearum itaquè literarum, dempto sigillo, & quæ in ipsis habebantur, cum legisset, & alia quædam ad nos, quasi Papæ nomine missa componens; & pro hujusmodi literis offerendis prædictos destinavit, miseris illis suadens (oh seductionem magnam, & illorum stultitiam!) ut ad Regiam Urbem venirent, & has literas darent mihi. Qui Urbem Regiam ingressi, potenti primò & sancto Imperatori se eos conspiciendos exhibuerunt, gravi quidèm & superbo habitu, & gressu, & supercilio.

95 „ Deindè verò cum ad nostram humilitatem venissent, quis dicere posset, quantâ superbiâ & arrogantiâ usi sint? cùm nec triviali salutatione nos salutassent, neque sua capita vel modicum quid inclinassent, & consuetam nobis venerationem exhibere dignati fuissent; neque à tergò Metropolitarum nobiscum in secreto congregatorum sedere ullo pacto voluissent, sed quasi pro ipsorum contumelia id factum putassent. Sed cùr non dicam, quæ his sunt absurdiora? Nec ipsi Imperatoris conspectui, & majestati omninò se inclinarunt, sed potiùs seipsos magnoperè extollentes, & quæ eos non decebant, cogitantes, cùm cruce & sceptris Regium ingrediuntur Palatium. Nihil igitur horum, ut par erat, cùm fecissent, Epistolam nobis sigillatam dederunt, & quamprimùm recesserunt. Quam cùm humilitas nostra accepisset, & sigillum aperire aggressus essem, & diligenter ipsum sigillum inspexissem, inveni illud depravatum, & literas doli, & malæ mentis plenas.

96 „ Illa enim per se manifestabant, quæ Agyrus Megalopolim cùm venisset, frequenter insusurrabat humilitati nostræ, præcipuè de fermentato. Quapropter non solùm semel, sed bis & tertiò, & sæpiùs à nobis ejectus fuit à sacra communione. Exemplum nostrarum literarum ad Papam, necnon earum ad nos, quas Papæ nomine improbi isti attulerunt, in Græcam Linguam cùm vertissemus, ad tuam Beatitudinem misimus, ut cognosceres quid nos illi scripserimus, & quæ nobis allata Epistola significaret, ut apertè cognoscas, quòd non levem suspicati sumus suspicionem, sed veritatem ipsam sumus assecuti. Hæc verò techna apertiùs fuit deprehensa, & manifestata ab Archiepiscopo Tranensi, & Sincello, qui indè ad nos venit, & veram eorum mentem aperuit, ut diximus, potenti & sancto nostro Imperatori.

97 „ Jam verò quoddam ad nostras aures pervènit, quòd tua Beatitudo prædictum Papam in sacris referat Dypticis, necnon & idem faciat Alexandriæ, & Hierosolymorum Patriarcha; nec adduci possum, ut credam, vos tantâ ignorantiâ detineri, præcipuè tuam incomparabilem virtutem. Nosti enim, quòd à sexta œcumenica Synodo hucusquè à sacris Dypticis dempta est Papæ commemoratio à nostra sanctissima Ecclesia, cùm Vigilius Papa, qui tunc Romanæ præerat Ecclesiæ, ad Synodum non venisset, neque anathemata damnasset ea, quæ à Theodoreto adversùs rectam fidem, & duodecim Capitula Sancti Cyrilli scripta sunt, Epistolam præterea Ibæ. Et

,, ex eo tempore usq; ad nostra tempora Pa-,, pam à sanctissima nostra Ecclesia segregatum esse. Qua de causâ incredibile nobis ,, omninò visum fuit, non adeò pro illis, ,, quàm pro tua magna sapientia & singulari ,, prudentia: Nec hoc solùm, verùm etiam ,, quòd prædicti duo Patriarchæ, non solùm ,, alios Azimis vescentes recipiunt, sed etiam ,, ipsi aliquandò in Azimis sacrum conficiunt ,, Sacrificium. Et nos quidèm cùm non habe-,, remus in promptu hominē, per quem de hac ,, re illos sciscitaremur, quin etiam nec aliis ,, confidere volentes, rem totam tuæ San-,, ctitati requirendam relinquimus, ut de hac ,, re cùm omnia diligenter fuerit scrutata, hu-,, militati nostræ singula faciat manifesta. Et ,, de his quidèm hactenùs.

98 ,, Pervênit preterea ad manus nostras ,, per Illustrissimum Præfectum, & Ducem ,, Antiochiæ, cognomento Durum, exem-,, plar Epistolæ tuæ ad Gradensem, seù Aqui-,, lejensem Patriarcham, quod cùm legissem, ,, concitato cursu de Azimis tantùm multa ,, te dicere inveni, omissis aliis Romanorum ,, erroribus, cùm multi sint, & gravissimi. ,, Fortassè ità etiam scripsit Sanctitati tuæ, ,, quòd de his quidèm humilitas nostra illi ,, scripserat; sed de nulla illarum rerum, vel ,, ipsi unquàm, vel Papæ, vel alii cuipiam ,, Episcoporum ejus humilitas nostra signifi-,, cavit, & scripsit, præter eam Epistolam, ,, cujus nunc exemplum ad te misimus. Sed ,, ut videre licet, è rebus ipsis, & eorum gestis ,, sunt illi omninò mendaciorum, & fraudis ,, studiosi. Sed certò scito, quòd non unicâ ,, tantùm sagittâ, Azimorum videlicet erro-,, re confossi sunt Romani (quod omnibus ,, apertè patet) sed multis aliis diversis. Qua-,, propter illos omninò aversari necesse est, ,, & quæ quidèm Judæorum more peragunt, ,, talia sunt, ut error, qui illis tribuitur de ,, Azimo, & quòd suffocatum comedunt, & ,, barbam radunt, & Sabbata custodiunt, & ,, comedunt immunda, Monachi carnibus ,, vescuntur, nidore videlicet suis, & larido ,, omni, quod usquè ad carnem pertinet; & ,, quod etiam attinet ad primam hebdoma-,, dam Quadragesimæ, & aliam etiam heb-,, domadam Quinquagesimæ, quiâ nos ovis ,, tantùm, & lacte vescimur, & propterea ca-,, sei hebdomadam illam appellamus.

99 ,, Sed præter hæc talia, & ejusmodi ,, se habentia in sacro Symbolo, hanc etiam ,, adhibent addictionem, malè & perniciosè ,, sentientes; ità enim se habet: *Et in Spi-,, ritum Sanctum, Dominum, & vivificantem, ,, qui ex Patre, Filioque procedit*. In sacra ,, etiam Missa illud: *Unus Sanctus, unus Do-,, minus Jesus Christus in gloria Dei Patris ,, per Spiritum Sanctum*, altâ dicunt voce. ,, Præter hæc, nuptias Sacerdotum prohibēt, ,, illos videlicet, qui uxores habent, ut nullo ,, pacto Sacerdotii dignitatem consequantur ,, permittunt, sed innuptos manere volentes, ,, qui Sacerdotes esse cupiunt. Duo etiam ,, fratres duas ducunt sorores. Et in sacra ,, Missa tempore communionis alter Ministro-,, rum comedens Azima, alios amplexatur, ,, & pacē illis largitur. Episcopi etiam Annu-,, los gestāt in manibus, quasi uxores Ecclesias ,, accipientes, & arrhabonem ferre dicunt.

100 ,, Ad bellum etiam exeuntes, ma-,, nus suas sanguine coinquinant, & in con-,, spectu suo animas occidunt, & occiduntur; ,, quemadmodùm etiam à nonullis, qui hoc ,, affirmant, accepimus. Sacrum baptisma ,, ità peragunt, ut eos, qui baptizantur, uni-,, câ mersione baptizent, *In nomine Patris*, ,, *& Filii, & Spiritus Sancti*, dicentes. Sale ,, etiàm prætereà eorum, qui baptizantur, ,, ora implent. Malè etiam Apostolicum il-,, lud accipientes, quod ait, modicum fer-,, mentum totam massam fermentare; ipsi ,, verò ità scriptum habent: modicum fer-,, mentum totam massam corrumpit; conten-,, dentes, hac modica hujus verbi occasione ,, tollere fermentatum, quod panem suble-,, vat, & attollit. Quinimmò Sanctorum Re-,, liquias illorum nonnulli non venerantur, ,, nec sanctas etiam Imagines. Sanctos etiam ,, illos, & magnos Patres nostros Basilium, & ,, Chrysostomum cum reliquis Sanctis non ,, connumerant, nec illorum doctrinam om-,, ninò recipiunt. Alia etiam faciunt multa, ,, quæ singula enumerare esset molestum.

101 ,, Cùm itaquè hoc pacto vivant, & ,, istiusmodi moribus sint educati, & quæ ,, apertè sint legibus vetita, & interdicta, & ,, execrata facere audeant, quomodò inter ,, eos, qui orthodoxi sunt, collocandi ab iis, ,, qui rectè sentiunt, judicabuntur? Num-,, quid equidèm id ego crederem? Qui verò ,, istos ità sentientes rectè facere fuerint ar-,, bitrati, eandem cum illis sortiuntur por-,, tionem. Nunquàm enim nos ipsos æmula-,, bimur in hac ipsorum concordia & confes-,, sione; nec ità, inquàm, mente capti eri-,, mus, vel nostro sensu privati, ut hanc se-,, quamur viam. Hæc verò, hac de causa, vo-,, luimus nos percurrere, ut scire valens tua ,, Beatitudo, quæ ab istis peraguntur, non ,, putet eos circà Azima tantùm errare, quem-,, admodùm nos etiam hucusquè putavimus; ,, sed cùm noverit alios, præter hæc, ipsorum ,, errores, cum illis eos numeret, cum qui-,, bus digni sunt, ut connumerentur: quod ,, verò omnium est gravissimum & intolera-,, bile, & eorum amentiam satis superquè ,, declarant, illud est. Dicunt enim, quòd ,, non acceperunt hæc, tanquàm ut ab aliis ,, edocerentur, sed potiùs, ut alios ipsi do-,, cerent; fore etiam ut persuadeant nobis, ,, sequi eorum dogmata. Et hoc, inquiunt, ,, cum imperii potestate, & inverecundia ,, maiore. Dominus Deus Beatitudinem ,, tuam custodiat incolumem multis anno-

rum

„ rum curriculis pro nobis Deum orantem.
Hactenus Epiftola.

102 In qua quis non videt quot mendacia, quot calumnias confsrcinaverit miserrimus, & infelix fchifmaticus Michael? Legstionem à Sanctiffimo Leone Papa ipfo, & Imperatore petentibus, tamquam fictitiam, & nequaquàm à Pontifice miffam vituperat. Splendidoque mendacio Pontificias literas verè à Leone confcriptas, vel dictatas. ab Agyro militum Italiæ Duce, & Magiftro, & ab ipfis Legatis confictas, calumniatur. Vagantes perfonas, & nullius veræ dignitstis infignitas mentitur fuiffe Legatos: quos & calumniatur, qusfi nulla fslutatione dignati fint, dum ad ipfum acceffèrint; quando nunquam ad eum accefferunt, vitante ipfo illorum colloquio, ut fupra fati fumus: unde & de fuperbia, & faftu eos accufat, quos fortaffe nec videre volult, nec vidit. Sed & quæ obiicit adversùs Latinos, aut omninò falfa, vel levia nullavè obfervatione digna, aut omninò falfa, & calumniofa: non enim Sancta Romana Ecclefia facras contemnit Imagines, & Sanctorum Reliquias; utrafque pio cultu venerata eft, & veneratur. Sanctiffimos Ecclefiæ Orientalis Patres, Bafilium, Chryfoftomum, Gregorios, Cyrillos, aliosque ejufdem Ecclefiæ Orthodoxos, recepit femper, & recipit, adeoùt nonnifi per calumniam, vel craffam ignorantiam contrarium afferatur à Michaele. De additione facta Symbolo, ac de Sacerdotum cælibatu, ficut & de Sabbati jejunio, atque nonnullis aliis Romanæ Ecclefiæ obfervationibus, fatis fupra pertractavimus, de cæteris, quæ obiicit, infrà brevi excurfu agemus. Modò videamus quid deceptus hifce literis Petrus Antiochenus refcripferit; extat illius refponfio apud Baronium, excerpta ex Vallicellana Bibliotheca, unde & fuprarecenfitam hauferat, ut notat ad annum Domini MLIV. fub num. 28. & 38. Hæc verò fine titulo, ità fe habens.

Epiftola refponfiva Petri Patriarchæ Antiocheni, ad Michaelem Cerularium.

103 „ Quæcumque humani generis hoftis
„ ftis adversùs fanctitatem tuam machinatus
„ eft, & quàm perverfam mentem adverfarii
„ tui in te exercuerunt, attolentes capità fua
„ in medio Ecclefiæ tuæ, fatis fuperquè tuæ
„ literæ nos edocuerunt; Sacratiffime & San-
„ ctiffime Domine; Et magnoperè fumus mi-
„ rati, dum eas legeremus, cùm non poffe-
„ mus conîicere, quo fpiritu motus, nec
„ quid fibi volens. Italus ille Agyrus ad tan-
„ tum declinavit errorem, & profanus cum
„ fit, facra contrectare non dubitavit. Quid
„ enim commune cani, & balneo? Ut ille
„ in fæcularium ordine conftitutus, eadem
„ quæ ad Sacerdotes pertinent, nimis curio-
„ sè fatagat, & hujufmodi literas, ut tu do-
„ cuifti, falfas excogitet, atque conficiat,
„ ex quibus nihil magis quàm dedecus lucra-
„ ri debeat, re ipfa patefacta. Præfertim
„ cùm Papa vita functus fuerit. Sed gratias
„ Deo, qui corripit fapientes in eorum ma-
„ litia, & non diù eorum figmenta latere per-
„ mifit.

104 „ Habent præterea facræ literæ fan-
„ ctitatis tuæ, quod rumor quidam ad aures
„ pervenit tuas, quod nos Papam in facris
„ Diptycis referimus, & hoc ipfum faciunt
„ alii Sanctiffimi Patriarchæ, & quod non
„ oporteret tali infcitia nos detineri, me præ-
„ cipuè ante alios, cum fciam, quod à fex-
„ ta Sancta œcumenica Synodo ad hæc ufque
„ tempora (ut tuis verbis utar) in facris Di-
„ ptycis Papæ commemoratio, è medio fu-
„ blata eft, ea videlicèt de caufa, quod Vi-
„ gilius tunc temporis Papa ad Synodum non
„ venit, neque ea damnavit, quæ à Theo-
„ doreto adversùs rectam fidem, & duodecim
„ Capitula Sancti Cyrilli fcripta fuerant: &
„ ex eo tempore hucufque à noftra Sancta Ec-
„ clefia Papam fegregatum fuiffe. Hæc quî-
„ dem cùm tuæ venerandæ literæ haberent,
„ pudore nefcio quo pacto confufus (crede
„ mihi) præcipuè verò tuâ causâ, præfertim
„ fi eo pacto, quo ad nos fcripfifti, eadem ad
„ alios fcripferis Beatiffimos Patriarchas, cùm
„ abfque diligenti inquifitione, & exacta re-
„ rum cognitione, quæ non gefta funt ac fi
„ gefta effent, vano rumore impulfus protu-
„ leris. Quomodo enim debebam ego hucuf-
„ que in facris Diptycis Papam referre, cum
„ Sanctiffima Ecclefia tua ipfum non referat?
„ Cum ego fim ipfius Ecclefiæ alumnus, &
„ æmulus, ut quivis alius, & verbis ejus,
„ privilegia femper magnifaciens, & vene-
„ rans?

105 „ Quòd verò de Vigilio perperàm
„ dicitur, cùm res non ità fe habeat, id quan-
„ tum ignaviæ tribuas venerabiliffimo Char-
„ tophylaci tuo, tutè ipfe videris. Et fi enim
„ doctus eft ille vir circa Rethoricam faculta-
„ tem (ut accepimus) nondùm tamen eam,
„ ut par eft, Ecclefiafticarum rerum notitiam
„ adeptus eft. Fidem enim non habet, ut in-
„ quit Joannes Climacus, vinum, quod re-
„ cens, è torculari expreffum eft. Et hac de
„ caufa oportet eum, cùm ad tantum gradum
„ evectus fuerit diligenter & exactè, & non
„ per tranfennam fcripturas percurrere: fub-
„ ftantia enim noftri Sacerdotii funt eloquia
„ à Deo tradita, videlicèt Sacrarum Scriptu-
„ rarum vera fcientia, quemadmodùm Ma-
„ gnus nos docuit Dionyfius. Vigilius enim
„ Quintæ Synodi temporibus fuit, in quo de
„ Origine, Evagrio, Didymo & aliis, Petro,
„ & Severò, & Zoara, & de operibus Theo-
„ doreti actum eft, non in fexta Synodo, cùm
„ inter utramque Synodum centum & fexa-
„ ginta novem interceffèrint anni. Illum verò
con-

„ contigit paulò ante à Diphytiehis amoveri,
„ quoniam ipsum cum Sanctiss. Patriarcha Mē-
„ na altercari accidit, & eum depositionis
„ subiiceere vinculo, quousq; iterùm Pontifices
„ illi invicem conciliati inter se convenerunt.

106 „ Tempore verò sanctæ sextæ Syno-
„ di Sacer Papa fuit Agathon, vir quidèm
„ venerandus, & sacrarum rerum peritus.
„ Et lege tu acta ipsa sextæ Synodi, quæ le-
„ gi consueverunt Dominica post Exaltatio-
„ nem Venerandæ Crucis. Invenies enim ibi
„ prædictum Agathonem Papam multis En-
„ comiis honoratum. Et hac in re ego qui-
„ dem testis fidus, & alii multi Ecclesiæ pro-
„ ceres, quod tempore beatæ memoriæ Pa-
„ triarchæ Domini Joannis, Romanus Papa,
„ Joannes etiam ipse nuncupatus, in sacris
„ Diptycis habebatur. Et cùm Constantino-
„ polim quadraginta quinque ab hinc annis
„ venissem, inveni tempore beatæ memoriæ
„ Patriarchæ Domini Sergii prædictum Pa-
„ pam in Missa unà cum aliis Sanctissimis Pa-
„ triarchis relatum. Quomodo verò deinde
„ ejus relatio, & commemoratio, è medio
„ sublata sit, & quanam de causa, ignoro.
„ Sed de his quidem res ita se habet, & aliud
„ prætereà nihil. De Papæ commemoratio-
„ ne cupio te diligentiùs indagare.

107 „ Quicumque verò à te sunt enume-
„ rati Romanorum errores, percurrimus: &
„ alios quidem illorum execrandos duxi, at-
„ que vitandos, alios verò incertos, & alios
„ prætermittendos. Quid enim nostra inte-
„ rest, quod illorum Sacerdotes barbam ra-
„ dant? Quid etiam, quod illi annulos ge-
„ stent in Symbolum contracti cum Sanctis
„ Dei Ecclesia connubii? Nos etiam coronam
„ in capite gestamus, pro veneratione pro-
„ culdubiò Principis Apostolorum Petri, su-
„ per quem Dei Ecclesia est super ædificata:
„ Quòd enim impii illi ad contumeliam illius
„ sancti excogitarunt; hoc nos piè ad glo-
„ riam, & honorem ipsius facimus. Romani
„ quidem barbam radentes: nos verò capite
„ coronam gestantes. Auro etiam exornamur
„ & nos, Chirothecas, & manipulos & sto-
„ las auro contextas habemus.

108 Quod verò immundia rebus vescan-
„ tur, & Monachi carnes comedant, & nido-
„ rem suillum: invenies etiam hujusmodi res,
„ si diligenter inquiras, à nonnullis nostro-
„ rum fieri: Bithyni enim, & Thraces, &
„ Lydi comedunt picas, & corniculas, &
„ vultores, & Therrestres, Echinos, quo-
„ rum usum indifferentem Patres nobis reli-
„ querunt. Nulla enim creatura Dei est re-
„ probanda, si cum gratiarum actione su-
„ matur: Idque docet vas illud Sindonis, è
„ Cœlo demissæ. Inquit enim Beatus Basilius:
„ *Sicut in oleribus quod noxium est ab invicem*
„ *segregamus, ità à carnibus, quod noxium est,*
„ *ab utili distinguimus.* Herba enim est Aconi-
„ tum, sicut caro vulturis; nihilominùs neq; to-
„ sciamum comederet aliquis sanus mente,
„ neque carnem canis attingeret absque ali-
„ qua magna necessitate urgente, itaùt qui
„ comederet, non malè fecisset. In Legumini-
„ bus verò & oleribus nidorem suillum immi-
„ scere, hoc etiam à Sanctis Patribus permis-
„ sum est decretum, præsertim illis apud quos
„ bonum oleum non reperitur. Inquit præte-
„ reà in sua regula Beatus Basilius, quod ci-
„ borum differentia nihil prodest. Socii præ-
„ tereà Sancti Pachomii suea alebant.

109 „ Sed malum est illud, & malorum
„ pessimum, additio in Symbolo: si enim no-
„ stra Evangelia eadem sunt cum illorum
„ Evangeliis, unde illa plura, quæ nos edo-
„ cti, hujusmodi alienam additionem fece-
„ runt? Sed ut videtur, amiserunt Roma-
„ ni exempla Nicænæ sanctæ Synodi,
„ cum Vuandalica gens Romæ Imperio diù
„ posita sit, à quibus fortasse Arianorum er-
„ rorem sectantibus didicerunt, unica immer-
„ sione: *In nomine Patris, & Filii, & Spi-*
„ *ritus Sancti* (si vera sunt quæ scripsisti (Ba-
„ ptismum conficere. Nobis enim satis est,
„ perfectam veritatis cognitionem, & con-
„ firmationem sapiens illud & salutare divinę
„ gratiæ Symbolum.

110 „ Docet enim nos perfectam fidem
„ de Patre, & Filio, & Spiritu Sancto: Incar-
„ nationem prætereà Domini fidelibus mani-
„ festat, qui illam recipiunt. Illos itaque,
„ qui Symbolo aliquid addunt, vel auferunt
„ anathemate damnamus. *Si quis enim,* in-
„ quit Apostolus, *evangelizaverit vobis præ-*
„ *ter id quod evangelizatum fuit vobis, anathe-*
„ *ma sit.* Bonum est enim ad bonum respice-
„ re, præsertim cum neque Deus, neque fi-
„ des aliquod patitur detrimentum, ad pa-
„ cem semper inclinare, & fratrum dilectio-
„ nem: Fratres enim nostri isti sunt, licèt ru-
„ sticitate, vel ignoratione contingat illos
„ sæpè à recto recedere, propriæ servientes vo-
„ luntati. Nec oportet nos adeò exactam re-
„ rum diligentiam quærere inter barbaras
„ gentes, quàm nos quærimùs, qui circà li-
„ teras versamur. Magnum enim erit: si apud
„ illos absque aliquo errore Sanctissima Trini-
„ tas, vitæ origo, & causa prædicetur, & si
„ Incarnationis etiam mysterium, juxtà no-
„ stram sententiam illi confiteantur.

111 „ Quod verò suffocata ipsi come-
„ dant, & duæ Sorores duobus Fratribus
„ commisceantur, puto hæc fieri absque Pa-
„ pæ permissione, vel ab aliis Pontificibus
„ hæc parvipendi. Id verò contigit fieri pro-
„ pter eorum audaciam, qui hæc facere non
„ dubitant: qualia etiam in nostro Romano
„ Imperio multa præter leges, etiam execran-
„ da, fieri contigit, quæ nos ignoramus.
„ Invenies siquidem etiam in ipsa Constanti-
„ nopoli, & extra eam multos, qui sangui-
„ nem suillum comedunt. Vide itaque, Ve-
„ nerabilissime Domine, quomodo nos multa
eo-

CAPUT V.

De azimo, & fermentato.

120 OCcasiones quærit, *qui vult recedere ab amico*, ait in proverbiis Sapiens, nemo enim fine aliqua, saltem ficta causa, ab aliquo cui conjunctus fuerat recedit. Certè heretici omnes, atque universi schismatici, qui à Catholica recesserunt Ecclesia, ementitas causas consignare consueverunt, nè temerè se recessisse viderentur. Hinc in Photio vidimus, atque in aliis anterioribus schismatis auctoribus, defectionem Ecclesiæ Romanæ à recta fide, mendaciter tamen, pro suæ recessionis causa assignasse; cùm reverà, sola superbia, atque ambitio illorum, fuerit in causa. Sic ergò & Michael, ut secessionem faceret à Sancta Romana Ecclesia, & jugum subjectionis excuteret, multa eidem objecit Ecclesiæ, & quasi à fidei fundamento, & salutis deviasset, ab ea recedendum esse docuit, aliosque ut recederent est hortatus prout in superioribus retulimus. Incepit ergò calumniaa texere ab azimo: Nam quoniam Latini Sacram Eucharistiam in pane ayimo conficiunt secundùm antiquissimam Sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli traditionem, defecisse ab Ecclesia Latina verum Sacrificium Corporis Domini Nostri Jesu Christi, debbachari cœpit, datis, ut vidimus literis, primò ad Episcopum Tranensem, indè ad Petrum Antiochenum, aliosque Orientalis Ecclesiæ Patriarchas, & Primarios Episcopos: contendens nonnisi in fermentato, verùm Corpus Christi in Sacrosancta Eucharistia confici posse.

121 Et id quidem diversis allegatis rationibus, quarum prima est, quoniam non licèt deviare ab instituto Christi, nec materiam Sacramenti immutare, sed eam retinere debemus, quam ipse Dominus Jesus Christus firmavit, qui pro materia conficiendi Corpus suum in Eucharistia, non azimum panem designavit, sed fermentatum; Cùm in ultima Cœna, quando hoc Sacramentum instituit, usus sit pane fermentato, nequaquàm azimo; & hoc ex Evangelica historia primum probare nititur, sicut & Nicæta Pectoratus in suo quoquè Libello conatus est ostendere. Inquit ergò Joannes, cap. 13. *Ante diem Festum Paschæ, sciens Jesus, quia venit hora ejus, ut transeat ex hoc mundo ad Patrem &c. Et Cœna facta, cum Diabolus jam misisset in cor ut traderet eum Judas Simonis Iscariotta &c. surgit è Cœna, & ponit vestimenta sua: & cum accepisset linteum præcinxit se: Deindè misit aquam in pelvim, & cœpit lavare pedes Discipulorum suorum*. Itaquè stante hac narratione, die ante Festum Paschæ Dominus Jesus Cœnam fecit cum Discipulis suis, ac Sacramentum Eucharistiæ in ea instituit: Atqui Ante diem Festum Paschæ, nondùm erat dies azimorum, azimæ enim incipiebant in ipso die Paschatis, ergò Christus in ea Cœna non est usus azimis, sed pane fermentato usuali. Si ergò tunc consecravit, in fermentato, non in azimo consecravit,

122 Deindè ex eodem Evangelista cap. 18. legitur. *Ministri Judæorum adducunt Jesum ad Caipham in Prætorium, erat autem mane: & ipsi non introierunt in Prætorium, ut non contaminarentur, sed ut manducarent Pascha*: non ergò Judei ea hora Pascha manducaverant, & dies illa erat, quo Pascha eos mandocare oportebat ex legis præscripto: eratque primus azimorum dies, ergò Dominus Jesus, qui sero, antecedenti die, Pascha manducavit, Cœnamque cum Discipulis suis fecit, ante dies azimorum talia egit, & ante Pascha Judæorum. Undè & idem Joannes cap. 19. dùm notat tempus quo Pilatus sententiam protulit, sedens pro Tribunali, ait: *Erat autem Parasceve Paschæ, hora quasi sexta*, hoc est erat Vigilia Paschæ, seù dies præparatoria, in qua disponebantur omnia, quæ pro celebranda Pascha, necessaria erant: & sic ad Vesperam prima azimorum dies, & non ea, in qua Christus manducavit Pascha.

123 Itaquè Nicætas Pectoratus in Libello contrà Latinos, conatur ostendere Feria V. qua Christus cœnavit cum Discipulis, fuisse XIII. diem Lunæ, non XIV. ac proindè non adhùc incepisse azimorum tempus: sic enim discurrit: „ Non erat azima, *inquit*, in V. „ Feria, cùm esset Luna XIII. & non XIV. se- „ cundùm XV. Lunam fuerat institutum azi- „ ma fieri, sicut & agnus ad Vesperum XIV. „ diei jussum est immolari, secundùm quàm „ immolatus est Christus Agnus Dei, qui tol- „ lit peccata mundi. Si autem Christus im- „ molatus est, & Crucifixus in XIV. die Lu- „ næ Feriæ VI. in Sabbato autem erat Festum „ azimorum: quando azima comedit, & Apo- „ stolis suis facere in novo testamento tradi- „ dit: quomodo dicitis ab Apostolis accepis- „ se vos facere azima jam post Resurrectio- „ nem à mortuis? Non videtis, quia mani- „ festè ex rebus arguimini, quoniam non „ tunc erant azima, cum mysteria novi testa- „ menti traderet Apostolis Christus.

124 „ Ostendam vobis hoc ex legislatio- „ ne Moysis: loquitur enim: *Hæ sunt Festivitates Domini, & ipsæ sanctæ, quas vocabitis in temporibus suis. In primo Mense in quartadecima die Mensis inter medium Vesperum erit Pascha Domino, & in quintadecima die Mensis hujus dies Festum azimorum Domino. Septem enim diebus azima comedetis*. Ecce enim & ex legislatione „ Moysis didicistis: quoniam non tunc azima, „ quando post Cœnam, secundùm diem V. „ Feriæ Christus tradidit per fractionem pa- „ nis, novi testamenti mysterium. Ante Fe- „ stum enim azimorum hoc fecit, cum esset

„ XIII. dies Mensis. Quintadecima enim
„ die Mensis, ut legislatio habet Moysis, erat
„ Festum azimorum, & Christus in Feria VI.
„ Crucifixus secundùm XIV. diem Mensis,
„ quando debebant Judei immolare agnum,
„ Sabbato autem secundùm XV. diem Mensis,
„ cùm esset Festum azimorum, in Sepulchro
„ jacuit sepultus. *Hæc Pectoratus.*

125 Insuper probat non fuisse diem azimorum, nec Christum azima comedisse, eo quod tàm Mathæus cap. 26. quàm Lucas capite 22. & Paulus in primo ad Corinth. cap. XI. de eadem Cœna ultima, mentionem facientes, non dicunt Christum accepisse, & fregisse azimum, ac Discipulis suis tradidisse; sed panem; *accipiens Iesus panem, & benedicens fregit, & dedit Discipulis.* Et hoc quidem adnotat Michael Cerularius, & cum eo Leo Acridanus in Epistola adversùs Latinos, data ad Episcopum Tranensem: ubi relatis Evangelicis verbis; *Accepit Iesus panem*, & ea quæ sequuntur, ait; „ Aspicite quomodo
„ panem corpus suum sub novo testamento
„ vocavit, sicut vivificum, & plenum spiri-
„ tu, & sicut caloris demonstrativum. Vos
„ quidem *panem*, nos *Arton* dicimus. Artos
„ autem interpretatur elevatus, & sursum
„ portatus, à fermento, & sale, calorem &
„ elevationem habens; azima autem nil di-
„ stat à lapide sine anima, quas cum amari-
„ tudinibus Moyses comedere Judæis semel
„ in anno legem constituit: *Hæc Michael.*

126 Pectoratus item allegat Canone XI. sextæ Synodi sub Agathone Papa, in quo dicitur: „ Nemo eorum, qui in Sacerdotali
„ ordine enumerantur, vel Laicus Judæo-
„ rum azima comedat, vel ullam cum eis fa-
„ miliaritatem ineat, vel in morbis accersat,
„ vel ab eis medicinas accipiat, vel una cum
„ eis in balneis lavetur. Si quis autem hoc
„ facere aggressus fuerit, si sit quidem Cleri-
„ cus, deponatur; si autem Laicus, segre-
„ getur. *Hæc ibi.* Et Pectoratus ait; si enim traditum fuit vobis ab Apostolis comedere azima, quomodo Agathon Sanctissimus Papa, vester præcessor, cum præesset sanctæ sextæ Synodo sub Constantino Imperatore, & Divinus Gregorius Agrigentinorum Episcopus non obsistere, cum sanctæ hujus Synodi Divini Patres adversum azima legem constituissent à nemine fidelium hoc fieri?

127 Sed ad perfectam hujus rei intelligentiam præmittenda sunt, quæ in sacris veteris testamenti eloquiis de Pascha, & de azimis exarata leguntur: in quibus Christiani omnes convenire debent. Primò enim in libro Exodi cap. 12. ante exitum filiorum Israel de Ægypto, hoc præceptum dedit: *Decima die Mensis hujus tollat unusquisque Agnum per familias & domos suas.* Et post aliqua: *Erit autem Agnus absque macula, masculus anniculus: juxtà quem ritum tolletis, & hædum. Et servabitis eum usque ad quartamdecimam diem Mensis hujus. Immolabitque eum universa multitudo filiorum Israel ad Vesperam. Et sument de sanguine ejus, ac ponent super utrumque postem, & in superliminaribus domorum, in quibus comedent illum. Et edent carnes nocte illa assas igni, & azimos panes cum lactucis agrestibus.* Et posteà. *Comedetis festinanter: Est enim Phase, idest transitus Domini, & transibo per Terram Ægypti nocte illa, percutiamque omne primogenitum in terra Ægypti ab homine usque ad pecus. & in cunctis Diis Ægypti faciam judicia: Ego Dominus. Erit autem sanguis vobis in signum in ædibus in quibus eritis: & videbo sanguinem, & transibo vos. Nec erit in vobis plaga disperdens, quando percussero terram Ægypti.* Hæc ergò prima lex de Pascha facienda, sivè de Agni Paschalis festivitate.

128 Deindè & hanc solemnitatem, & azimorum in futuris generationibus eodem die quolibet anno celebrandam præcepit, eodem cap. 12. libri Exodi, inquiens: *Habebitis autem hunc diem in monumentum: & celebrabitis eam solemnem Domino in generationibus vestris cultu sempiterno. Septem diebus azima comedetis: in die prima non erit fermentum in domibus vestris: quicumque comederit fermentatum peribit anima illa de Israel, à primo die, usque ad diem septimum. Dies prima erit sancta atque solemnis, & dies septima eadem Festivitate venerabilis: nihil operis facietis in eis, exceptis his, quæ ad vescendum pertinent. Et observabitis azima: in eadem enim ipsa die educam exercitum vestrum de terra Ægypti, & custodietis diem istum in generationes vestras ritu perpetuo.*

129 Deindè repetit Moyses, inquiens: *Primo Mense, quartadecima die Mensis ad Vesperam comedetis azima usque ad diem vigesimum primum ejusdem Mensis ad Vesperam. Septem diebus fermentum non invenietur in domibus vestris; qui comederit fermentatum, peribit anima ejus de cœtu Israel, tàm de advenis, quàm de indigenis terræ. Omne fermentatum, non comedetis: in cunctis habitaculis vestris edetis azima.*

130 Sed & post egressum filiorum Israel de Ægypto, de ejusmodi solemnitate locutus est iterùm Moyses in libro Levitici, cap. 23. inquiens: *Hæ sunt ergò Feriæ Domini sanctæ, quas celebrare debetis temporibus suis. Mense primo, quartadecima die Mensis, ad Vesperam, Phase Domini est: & quintadecima die Mensis hujus, solemnitas azimorum Domini est. Septem diebus azima comedetis. Dies primus erit vobis celeberrimus, sanctusque: omne opus servile non facietis in eo.* Et in lib. num. cap. 28. *Mense autem primo, quartadecima die Mensis Phase Domini erit: & quintadecima die solemnitas: septem diebus vescentur azimis. Quarum dies prima venerabilis, & sancta erit: omne opus servile non facietis in ea.*

131 His ergò ſtantibus conſtat, quartam decimam diem primi menſis ad veſperam incœpiſſe Azimorum ſolemnitatem. Primus enim menſis, Martius erat, qui à Judæis Niſan appellabatur, juxtà illud Exodi cap. 12. *Menſis iſte, vobis principium menſium, primus erit in menſibus anni*. Et in lib. Heſter cap. 3. verſ. 7. *Menſe primo, cujus vocabulum eſt Niſan*. Et verſ. 12. *Vocatique ſunt Scribæ Regis menſe primo Niſan*. Qui menſis initium ſumebat à Novilunio proximo Æquinoctio vernili. Dies enim Novilunii erat prima menſis dies; ac indè dies decimusquartus præfati menſis aliquandò incidebat, & incidit in menſe Aprili, computato Anno juxtà curſum Solarem; quoniàm Hebræi computabant Annum ſecundùm curſum Lunarem, ut conſtat ex allegatis Teſtibus.

132 Et licèt in libro Levitici dicatur, Paſcha celebrandum die XIV., & die XV. eſſe Azimorum ſolemnitatem: *Quartadecima die menſis ad veſperam Phaſe Domini eſt; & quintadecima die menſis hujus ſolemnitas Azimorũ Domini eſt*; non indè ſequitur, quòd die decimaquarta ad veſperã non comederint Azima, quoniàm, ut in eodem Levitici capite, ſub verſ. 32. à veſpera uſquè ad veſperam diei ſequentis, celebrabantur Judęorum feſta: *A veſpera uſque ad veſperam celebrabitis Sabbata veſtra*. Et in libro Exodi cap. 12. verſ. 18. apertis verbis jubetur, ad veſperam diei XIV. comedendum Azima: *Primo menſe, quartadecima die menſis ad veſperam comedetis Azima, uſque ad diem XXI. ejuſdem menſis ad veſperam*.

133 Porrò Solemnitas Paſchalis, ſivè Agni Paſchalis ab Azimorum ſolemnitate prorsùs diſtincta fuit: Illa enim ad veſperam diei XIV. celebrabatur, quandò Agnus Paſchalis parabatur in victimam, & immolabatur, indèque in legali Cœna comedebatur; qua legali Cœnâ abſolutâ, ſolemnitas acta erat; & inſtituta fuit in memoriam beneficii recepti ex conſervatione Primogenitorum Iſrael, co tempore, quo Primogenita Ægyptiorum ab Angelo exterminatore interficiebantur, juxtà ea, quæ ex libro Exodi retulimus. Hæc verò Azimorum ſolemnitas originem habuit ex eo, quod Populus Iſrael in nocte egreſſionis de Ægypto Azima tantùm comederunt, juxtà illud Exodi cap. 12. *Obſervabitis Azima; in eadem enim ipſa die educam Exercitum veſtrum*. Et exeundo, farinam aſportantes, abſquè fermento, cùmque in deſerto eſſent, ſubcinericios & Azimos panes ſibi fecerunt, ut habetur in eodem cap. verſ. 34. *Tulit igitur Populus conſperſam farinam, antequàm fermentaretur, & ligans in palliis, poſuit ſuper humeros ſuos*. Et verſ. 39. *Coxeruntque farinam, quam dudùm de Ægypto conſperſam tulerant, & fecerunt ſubcinericios panes Azimos*. Et hæc ſolemnitas per dies ſeptem celebrabatur, hoc eſt, à primis veſperis diei XIV. uſquè ad veſperam diei XXI. Hinc primis veſperis diei XIV. celebrabatur ſolemnitas Paſchalis, fiebatque Cœna legalis, in qua de Agno jàm immolato comedebatur, & incipiebat Azimorum ſolemitas, in qua non niſi de Azimis veſci licebat, hac ſolà exiſtente differentiâ, quòd eàdem die & veſperâ abſolvebatur Paſchalis ſolemnitas; Azimorum verò incipiebat, continuatura per continuos dies ſeptem.

134 Et quidèm ex libro Deuteronomii cap. 16. hæc eadem colligi poſſunt, ubi primò Moyſes agens de Phaſe celebranda, ait: *Obſerva menſem novarum frugum, & verni primùm temporis, ut facias Phaſe Domino Deo tuo: quoniàm in iſto menſe eduxit te Dominus Deus tuus de Ægypto nocte. Immolabisq; Phaſe Domino Deo tuo de ovibus, & de bobus in loco, quem elegerit Dominus Deus tuus, ut habitet nomen ejus ibi*. Pergit poſteà: *Non comedes in eo panem fermentatum; ſeptem diebus comedes abſque fermento, afflictionis panem, quoniàm in pavore egreſſus es de Ægypto: ut memineris diei egreſſionis tuæ de Ægypto, omnibus diebus vitæ tuæ. Non apparebit fermentum in omnibus terminis tuis ſeptem diebus, & non remanebit de carnibus ejus quod immolatum eſt veſpere in die primo uſque mane*. Itaquè hac lege præcipitur, ut eo veſpere, quo Paſcha immolatur, non comedatur fermentatum, dicens, *non comedes in eo fermentatum*. Et infrà ait: *Immolabis Phaſe veſpere ad Solis occaſum, quandò egreſſus es de Ægypto, & coques, & comedes in loco, quem elegerit Dominus Deus tuus*. Eodem ergò veſpere, quo comedebatur Phaſe, interdictum fuerat fermentatum, & ſolùm Azima veſci licebat. Quibus omnibus firmatis, ut ad noſtram propoſitam difficultatem redeamus, ex tempore, quo Chriſtus Dñus Paſcha celebravit, & Agnum Paſchalem comedit, ſecundùm Evangelica eloquia, licebit inferre, de Azimis tunc comediſſe, nequaquàm fermentatum, ac in Azimo conſecraſſe, & fracto, ſuis tradidiſſe Diſcipulis.

135 Scribit Sanctus Matthæus cap. 26. *Primâ die Azimorum acceſſerunt Diſcipuli ad Jeſum, dicentes: Ubi vis paremus tibi comedere Paſcha? At Jeſus dixit: Ite in Civitatem ad quemdam, & dicite ei: Magiſter dicit: Tempus meum propè eſt, apud te facio Paſcha cum Diſcipulis meis. Et fecerunt Diſcipuli, ſicut præceperat eis Jeſus, & paraverunt Paſcha. Veſpere autem facto, diſcumbebat cum 12. Diſcipulis ſuis*. Prima ergò dies Azimorum, in qua Judæi Paſcha immolabant, veſpere Chriſtus Dominus Paſcha fecit cum Diſcipulis ſuis. Undè Marcus cap. 14. ait: *Et primo die Azimorum, quandò Paſcha immolabant, dicunt ei Diſcipuli: Quo vis eamus, & paremus tibi, ut manduces Paſcha?* Et Lucas cap. 22. *Venit dies Azimorum, in qua neceſſe erat occidi Paſcha, & miſit Petrum, & Joannem*, di-

dicens: Euntes, parate nobis Pascha, ut manducemus. Atqui primâ die Azimorum, quandò Judæi solebant occidere Pascha, erat dies Lunæ XIV., juxtà superiùs allegata, & vespere illius diei incipiebat Azimorum solemnitas, nec licebat habere fermentatum, sed solùm Azimum panem, eoque ad præscriptum legis Moysis tantùm vesci. Igitur Christus in ea Cœna, quando Pascha comedit, solo Azimo usus est pane, ut lex ipsa præcipiebat. Non ergò in fermentato Eucharistiam confecit, benè verò in Azimo.

136 Sed dicunt nonnulli ex Græcis, præfatos Evangelistas errore lapsos talia scripsisse, Joannem verò, ultimum Evangeliorum Scriptorem, illorum errorem correxisse.

137 Audistis blasphemiam in Spiritum Sanctum? Dictante Spiritu Sancto sacrarum Scripturarum Scriptores, velut illius Amanuenses scripserunt: ut enim loquitur Petrus Apostolorum Princeps Epist. 2. cap. 1. *Non enim voluntate humana allata est aliquandò Prophetia, sed Spiritu Sancto inspirati, locuti sunt sancti Dei homines*. Dicere ergò, tres Evangelistas errore lapsos, idem est ac dicere, ipsum Spiritum Sanctum errasse. Si enim in sacra Scriptura vel levis error concedatur, nullius erit auctoritatis. Undè B. Augustinus in Epistola 9., data ad Hieronymum, ait: *Si enim ad Scripturas sanctas admissa fuerint officiosa mendacia, quid in eis remanebit auctoritatis? Quæ tandèm de Scripturis illis sententia proferretur, cujus pondere contentiosæ falsitatis subruatur improbitas? Statim enim, ut protuleris: si aliter sapit, qui contrà nititur? dicit illud, quod prolatum erit honesto aliquo officio, Scriptorem fuisse mentitum*.

138 Deindè non est, undè dici possit, Joannem priores correxisse Evangelistas, qui cap.13., agens de tempore Passionis Domini, scribit: *Ante diem festum Paschæ, sciens Jesus, quia venit hora ejus, ut transeat ex hoc Mundo ad Patrem, cùm dilexisset suos, qui erant in Mundo, in finem dilexit eos*. Deindè & Cœnam describit, & lotionem pedum, & Judæ proditionem, & sermonem, quem habuit ad Discipulos, & cætera ad Christi Passionem pertinentia. Si ergò antè diem festum Paschæ & Cœnam fecit, & cætera alia, & Indè captus est; pridie Paschæ hæc evenère, antè solemnitatem Azimorum, idest Lunâ XIV., primâ Azimorum die ad vesperam inchoanda, ut cæteri Evangelistæ affirmant. Passus est Jesus in die solemnitatis Azimorum feriâ sextâ, captus feriâ v. post vesperam, & post Agni, & Azimorum esum. Et biduo antè ejus Passionem Principes Sacerdotum consilium inierunt de capiendo Jesu. Hæc omnia optimè notat Beatus Augustinus in Epistola 86., data ad Casulanum, ubi agit de jejunio quartæ, & sextæ feriæ.

139 „ Cùr autem, *inquit*, quarta & sex„ ta maximè jejunet Ecclesia, illa ratio red„ di videtur, quòd considerato Evangelio, „ ipsa quarta Sabbati, quam vulgò quartam „ feriam vocant, consilium reperiuntur ad oc„ cidendum Dominum fecisse Judæi. Inter„ misso autem uno die, cujus vespera Do„ minus Pascha cum Discipulis manducavit, „ qui finis fuit ejus diei, quem vocamus „ quintam Sabbathi, deindè traditus est eâ „ nocte, quæ jam ad sextam Sabbati, qui „ dies Passionis ejus manifestus est, pertine„ bat. Hic dies Azimorum primus fuit à ve„ spera incipiens. Sed Matthæus Evangeli„ sta quintam Sabbati dicit fuisse primam „ diem Azimorum, quia ejus vespera se„ quente futura erat Cœna Paschalis, quâ „ Cœnâ incipiebat Azimum, & ovis immo„ latio manducari.

140 „ Ex quo colligitur, quartam Sab„ bati fuisse, quandò ait Dominus: *Scitis* „ *quia post biduum Pascha fiet, & Filius Ho*„ *minis tradetur, ut crucifigatur*. Ac per hoc „ dies ipse jejunio deputatus est, quia sicut „ Evangelista sequitur, & dicit: *Tunc con*„ *gregati sunt Principes Sacerdotum, & Se*„ *niores populi in atrium Principis Sacerdo*„ *tum, qui dicebatur Caiphas, & consilium* „ *fecerunt, ut Jesum dolo tenerent, & occide*„ *rent*. Intermisso autem uno die, de quo „ dicit Evangelium: *Primâ autem Azimo*„ *rum accesserunt Discipuli ad Jesum, dicen*„ *tes: Ubi vis paremus tibi comedere Pascha?* „ Hoc ergò die intermisso, passus est Domi„ nus, quòd nullus ambigit sexta Sabbati, „ quapropter & ipsa sexta rectè jejunio de„ putatur. *Hactenus S. Augustinus*.

141 Id verò, quod Græci asserunt, Christum Dominum eo anno anticipasse uno die esum Agni, ac proindè non die XIV. ad vesperam Pascha comedisse, sed die XIII. Est omninò excogitatum, non enim cuiquam licebat hoc agere; nemini concessum fuit contrà præscriptum Legis determinatum diem, Pascha anticipare; quoniàm sicut observantes Legem, præcepta, & cæremonias in Lege descriptas, diversis repleti fuerant benedictionibus, sic & compluribus maledictionibus subjecti erant transgressores. Undè in Deuteronomio cap.28. scriptum est: *Si audire nolueris vocem Domini tui, ut custodias, & facias omnia mandata ejus, & cæremonias, quas ego præcipio tibi hodiè, venient super te omnes maledictiones istæ, & apprehendent te*. Et vers. 58. *Nisi custodieris, & feceris omnia verba Legis hujus, quæ scripta sunt in hoc volumine, augebit Dominus plagas tuas*. Hoc & in Levitico cap. 26. pariter habetur, dùm dicitur: *Si spreveritis leges meas, & judicia mea contempseritis, ut non faciatis ea, quæ à me constituta sunt, & ad irritum perducatis pactum meum, ego quoquè hæc faciam vobis; visitabo vos in egestate, & ardore, qui conficiat oculos vestros, & consumat animas vestras*. Christus ergò Dominus, qui non venit solvere Legem, sed adimple-

plete, prout ipse testatus est, non est probabile, voluisse in hoc tam rigoroso præcepto Legem prætcrire, ac irritum reddere præceptum de Pascha celebrando die XIV. per unius diei anticipationem.

142 Deindè in duobus reum visum fuisse Dominum, evidens est, si Pascha anticipasset; & in Pascha manducando, fermentato usus fuisset; quoniàm non solùm præceptum erat, ut Pascha die XIV. comederetur ad vesperam, verùm, ut cum Agno Azima vescerctur, prout ex suprà allegatis Scripturæ locis fit manifestum. Et certè Judas, qui Cœnæ præsens fuit, & cui Dominus intinctum panem eadem in Cœna porrexit, ut notat Joannes cap. XIII., optimè hujusmodi Legis transgressionem observasset, ac Principibus Sacerdotum, & Senioribus Populi, qui quamlibet occasionem illum perdendi quærebant, indicassent. Et ità ex præscripto Legis poterant eum morti addicere, præcipiente Deo per Moysen, ut quicumque comedisset de fermentato, à primo die usque ad septimum, exterminaretur: *Qui comederit fermentatum, peribit anima ejus de cœtu Israel*. Undè optimè Judæi, Pilato quærenti, quam accusationem haberent adversùs Jesum, hanc non omisissent, dicentes, fermentatum in Paschate comedisse, aliosque comedere fecisse, ac ideò, secundùm legem, fore morti addicendum. At de hoc nequaquàm fuit accusatus, sed per calumniam de aliis per falsos testes assertis, ut Evangelica narrat Historia: ergò non est verosimile, Christum cum Pascha fermentatum comedisse. Quæ ratio urget, sivè Pascha celebraverit die uno anticipato, sivè eodem die, secundùm Legis præscriptum, quia si eodem die, jam omne fermentatum interdictum erat; si die antecedenti, jam cum Pascha solùm Azima comedi licebat; & ità in utroque casu habitus fuisset, ut Legis transgressor.

143 Cùm verò dicunt, Pascha Judæorum celebratum fuisse ad vesperam diei Passionis Domini, quoniàm Joannes tradit, Ministros Judæorum non introisse in Prætorium, ne contaminarentur, ut manducarent Pascha, dicimus nomine Pascha, non venire tantùm Agnum, qui comedebatur ad vesperam diei XIV., sed quodcumque sacrificium, quod spatio septem dierum à vespera diei XIV. offerebatur, & manducabatur. Quæcumque ergò immolabantur spatio illorum dierum Phase, idest Pascha nuncupabantur. Undè in Deuteronomio cap. 16. dicitur: *Observa mensem novarum frugum, & vernum primum temporis, ut facias Phase Domino Deo tuo; quoniàm in isto mense eduxit te Dominus Deus tuus de Ægypto nocte. Immolabisque Phase Domino Deo tuo de ovibus, & de bobus, in loco, quem tibi elegerit Dominus Deus tuus*. Et quoniàm nonnisi qui sanctificati fuerant, ac mundi, Phase hujusmodi vesci solerent, ideò Pharisæi noluerunt manè ingredi Prætorium, nè contaminarentur, ut possent manducare Pascha, hoc est de oblatis eodem die, & sequentibus diebus septem.

144 Porrò, juxtà mentem Sancti Joannis Chrysostomi, Homil. 84., probabile est, Sacerdotes, & Seniores populi, & qui necem Christi procurabant, eàdem nocte, licèt XIV. & verè paschali, nequaquàm comedisse Pascha, differentes contrà præscriptum Legis ad vesperam diei XV. cupiditate occidendi Christum, occupati toto illo die vespere, & majori parte noctis in perfidis consiliis, & tractatibus de Christo capiendo, omiserunt manducare Pascha, eaque parare, quæ ad talem esum necessaria erant, ad diem sequentem, legem violando, transferentes. Ait ergò Chrysostomus: *Non intraverunt in Prætorium, nè contaminarentur, sed ut comederent Pascha*: „ Quid igitùr dicendum est? Videlicet cupiditate ità occidendi Christum, eos legem dissolvisse, & aliâ die Pascha comedisse? Neque enim Christus tempus Paschatis violasset, qui sub vesperam illud comederit, sed illi audacissimi homines, & vel sexcentarum Legum conculcatores, cùm enim irâ accensi valdè essent, & sæpè conati occidere ipsum, minimè potuissent, ex insperatò cùm eum cœpissent, tempus Paschatis negligere maluerunt, modò ardentes cæde animos suos explerent. *Hactenus Chrysostomus*.

145 Ex quo testimonio evincitur, Christum Dominum debito à Lege præscripto tempore Pascha comedisse, idest die XIV. Lunæ ad vesperam; Sacerdotum verò Principes & Pharisæos in alteram diem transtulisse contrà Legis decreta, in quo legem violasse testatur. Ac ità fit manifestum, Salvatorem nostrum, debito tempore Pascha celebrantem, Azimo usum, nequaquàm fermentato. Hinc Sanctus Hieronymus in cap. 26. Matthæi, ait: *Primo Azimorum XIV. primi mensis, quandò Agnus immolatur, & Luna plenissima est, & fermentatum abjicitur*. Immò idem Chrysostomus notat Homil. 83., quòd licèt Principes, Sacerdotes, & Pharisæi, Legum conculcatores, distulerint Pascha manducare in sequentem diem, non sic tamèn universus populus, & plebs cuncta; undè ait: *Tunc immiserunt in eum manus, & tenuerunt illum ipsâ nocte, in qua comederunt Pascha, tantà insaniâ, tantoque furore agitabantur*. Itaquè constans est Sancti Joannis Chrysostomi sententia, Christum Dominum Lunâ XIV. ad vesperam Pascha comedisse, eaque nocte captum, & vinctum, initia suæ Passionis dedisse. Et ità falsum est id, quod tradit Nicetas Pectoratus, & sentiunt cum eo alii Græci, Christum Pascha manducasse Lunâ XIII.

146 Ad illud porrò, quod objiciunt ex nominis panis ethymologia, qui, *Artos*, in Greco dicitur, quod interpretatur elevatus, & sursùm portatus à fermento, & sale, calorem,

rem, & elevationem habens, dicimus, parvi ponderis esse hujusmodi objectionē; quoniàm in omni loco Scripturæ, ubi Latina versio legit *panem*, *Artos*, legit Græca, & tamen non semper significat panem fermentatum; sicut enim nostra Latina semper vertit panem, sivè fermentatum sit, sivè Azimum, ità & Græca legit, *Artos*, tàm de fermentato, quàm de Azimo. Et quidèm sacra Scriptura in Psal. 77. Manna, quod pluerat in deserto, panem appellat, secundùm Latinam versionem: *Et pluit illis Manna ad manducandum, & panem Cœli dedit eis: Panem Angelorum manducavit homo*; & secundùm Græcum textum, *Artos*. Sic & panes propositionis, *Artos* appellat Græca versio, qui Azimi erant, quoniàm lege Levitici cap.2. vers. 11. omnis oblatio ex Azimo fieri oportebat: *Omnis oblatio*, inquit, *quæ offertur Domino, absque fermento fiat, nec quidquam fermenti, ac mellis adolebitur in sacrificio Domino*. Et ut cætera loca omittamus, satis erit observare locutionem Lucæ, dùm cap.24. dicit, Christum fregisse panem, & porrexisse duobus illis Discipulis in Castello Emaus: *Et factum est*, inquit, *dùm recumberet cum eis, accepit panem, & benedixit, ac fregit, & porrigebat illis*. *Panem* vertit Latinus Interpres, Græcus verò *Arton*. Atqui Azimus erat non fermentatus, quoniàm tunc temporis non inveniebatur fermentatum in cunctis domibus Israel; erat enim dies tertia à Passione Domini, ac proindè intrà Azimorum dies. Ergò si in hoc textu nomen *Panis*, & si *Arton* intepretetur in Græco, non significat fermentatum panem, non est undè ex eodem vocabulo inferri possit, nomen Panis, vel Artos, significare fermentatum, quandò idem Lucas cap.22. ait: *Et accepto pane, gratias egit, & fregit, & dedit eis, dicens: Hoc est Corpus meum*.

147 De cætero, licèt nos asseramus, Christum Dominum in ultima Cœna solos comedisse Azimos, ac in eis sacram Eucharistiam confecisse, non proindè volumus, Azimum panem esse materiam necessariam Eucharistię, ut excludamus panem fermentatum à ratione sufficientis materiæ conficiendi corpus Christi. In Concilio nàmque Florentino definitum est, sivè in Azimo, sivè in fermentato pane triticeo, veraeitèr confici corpus Christi, ut in Decreto Unionis, ubi dicitur: *Item definimus, in Azimo, sivè in fermento pane triticeo, corpus Christi veracitèr confici, Sacerdotesque in alterutro, ipsum Domini corpus conficere debere, unumquemque juxtà Ecclesiæ suæ ritum*. Ecclesia Latina nunquàm damnavit Ecclesiam Orientalem, eò quòd in fermentato consecraret, juxtà suam à Patribus receptam traditionem. Et temerè Græci damnant Latinam Ecclesiam, eo quòd in Sacrificio, Azimo utatur, quoniàm in hoc traditionem receptam à Sanctis Apostolis Petro, & Paulo sequitur, ut tradit Innocentius III. lib.4. Myster. Missæ, cap.4., & scribunt Algerus lib.6. cap. ult., Rupertus lib. de Divinis Offic. cap.22., & alii plures.

148 Et quidèm antè Michaelem Cerularium nemo ausus est in hoc reprehendere Latinam Ecclesiam, ut notat Leo Papa IX. in Epistola data ad eundem Michaelem, suprà recitata, inquiens: „ Quis non stupescat, „ quòd post tot sanctos & orthodoxos Pa„ tres, per mille & viginti à Passione Salva„ toris annos, novus calumniator Ecclesiæ „ Latinorum emersisti, anathematizans om„ nes, & publicam persecutionem excitans, „ quicumque participarentur Sacramentum „ ex Azimis. *Hæc ille*. Nec Photius ipse, qui diversas calumnias consarcinavit adversùs Sanctam Romanam Ecclesiam, ausus est in crimen ei objicere, quòd in Azimo consecraret, ut constat ex calumniarum ipsius Catalogo, relato part.3. cap. 7. num. 115. Hic igitur Michael primus hujus calumniæ inventor extitit, quem posteà secuti sunt plures ejusdem Ecclesiæ Orientalis Schismatici, adeoùt Hieremias Constantinopolitanus Patriarcha in censura ad Confessionem Luteranorum, cap.10., apertè fateatur, Azimum non esse verum panem, nec sufficientem consecrationis materiam. In odium indè Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Centuriatores Centur XI. cap.8. in Græcorum opinionem inclinant. Calvinus lib.4. Institut. cap.17. §.43. mendacitèr scribit, Latinam Ecclesiam usam fermentato in Sacrificio usquè ad Alexandri Papæ ætatem, qui vetustà abolità traditione, jusserit in Azimo consecrari; undè Calvinistæ omnes, Græcorum more in sua Cœna fermentato utuntur.

149 Materia ergò conficiendi corpus Christi panis est triticeus, ex triticea farina, & aqua naturali confectus, igne decoctus, qui in usum, ac nutritionem hominum cedit, sivè Azimus sit, sivè fermentatus: nam fermentum non immutat speciem panis, sed ei tantùm qualitatem superaddit quamdam accidentalem, ratione cujus panis fermentatus meliorem habet saporem, & magis delectat, estque minùs ponderosus, ac ideò ad satiandum, & reficiendum videtur magis dispositus, cujus rei causà magis frequentatur, ac panis Azimus, qui tamen & ipse substantialitèr nutrit, & ad usum aptissimus. Undè in Scriptura legimus, sæpè Patres comedisse panes subcinericios, qui certè erant Azimi, & ipsi Judæi spatio septem dierum eo tantùm nutriebantur in solemnitate Paschali, sivè Azimorum.

150 Immò aptior materia, si spectemus figuram, videtur Azimus panis, quàm fermentatus, quoniàm panis, qui super Altare pro Sacrificio offerebatur, sinè fermento erat, juxtà illud Levitici cap.2. *Omnis oblatio, quæ offertur Domino, absquè fermento fiet; nec quidquam fermenti, ac mellis adolebitur in Sacrificio*

eiò Domino. Et cap. 7. in oblationibus, quæ fiebant pro gratiarum actione, præcipitur offerri panem sinè fermento; undè vers. 12. ait Moyses: *Si pro gratiarum actione oblatio fuerit, offerent panes absque fermento*. Non tamèn omninò rejicit fermentatum, concedit, ut offeratur fermentatum in oblationibus pro pacificis, inquiens vers. 13. *Panes quoquè fermentatos cum hostia gratiarum, quæ immolatur pro pacificis*. Sed magnâ cum differentia, quoniàm panes fermentati solùm offerebantur, velut donaria cedentia in usum Sacerdotis, veluti primitias, ut sacri interpretantur Expositores, & qui etiam inserviebant ad esum carnis; non tamèn offerebantur super Altare ad Sacrificii usum; ad hujusmodi verò usum, solùm panes Azimi offerri poterant, ut cap. 2. præscribitur. Si ergò in veteri Lege in Sacrificiis, quæ umbra erant veri Sacrificii Christi in Cruce oblati, & christianorum Sacerdotum quotidiè sacrificantes in Altari incruentum sacrificium Corporis & Sanguinis Domini nostri Jesu Christi, panes Azimi tantùm, propter perfectiorem significatum offerri poterant, nequaquàm fermentati, inferri licebit, in nostro Sacrificio aptiorem esse materiam panem Azimum, quàm fermentatum, & quidèm propter perfectiorem significationē.

151 Azimus namquè puritatem denotat, & candorem, simplicitatem, humilitatem, & incorruptionem, quæ tùm Christo in Eucharistia latenti, tùm fidelibus ad hoc accedentibus Sacramentum propriè conveniunt; fermentum verò malitiam, & corruptionem morum exprimit; sic Paulus in 1. ad Corinth. cap. 5. per allegoriam loquens, ait: *Nescitis quia modicum fermentum totam massam corrumpit? Expurgate vetus fermentum, ut sitis nova conspersio, sicuti estis Azimi; Etenim Pascha nostrum immolatus est Christus, itaquè epulemur non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ, & nequitiæ, sed in Azimis sinceritatis, & veritatis*. Et ad Galatas cap. 5. *Quis vos impedivit veritati non obedire? Persuasio hæc non est ex eo, qui vocat vos. Modicum fermentum totam massam corrumpit*. Et ipsa veritas Christus, Lucæ cap. 22., docens Discipulos ait: *Attendite à fermento Pharisæorum, quod est hypocrisis*. Et Matthæi cap. 16. *Intuemini, & cavete à fermento Pharisæorum, & Sadducæorum*, ubi pro fermento malam illorum doctrinam intelligit, ut explicat Evangelista vers. 12. Et propter hujusmodi significatum, nec in veteri Lege fermentatum in Sacrificio offerendum voluit, sed Azimum panem, qui mundítiem, & puritatem exprimit, ubi omnia sibi sacrificanda jusserat, exclusis quibusvis etiam ex ipsis animantibus immundis. Cùr ergò non dicamus, Azimum esse aptiorem materiam in sacrosancto Altaris Sacrificio, quàm fermentatum. Habet nobiliorem significationem; nàm licèt fermentatum aliquandò in Scriptura legamus, acceptum in bonam partem, frequentiùs tamen accipitur in malam; at Azima nunquàm in malam partem, semper in bonam legitur accepta.

152 Nec officit Michaelis reprehensio, asserentis textum Pauli, dicentis: *Modicum fermentum totam massam corrumpit*, in Latina versione esse à Latinis corruptum, cùm in genuino textu Græco legatur, *fermentat*, non *corrumpit*, ex hoc nihil concludit; nàm etiam si legi oporteret, fermentat, adhùc restat, ut Paulus sumat, fermentare, in malam partem, ut ex contextu liquet. Et Salvator ipse sumit fermentum pro malitia, & hypocrisi Pharisæorum, & pro falsa illorum, & Sadducæorum doctrina, ut superiùs fati sumus. Itaquè concludendum est, quòd panis Azimus sit aptior materia, fermentatus verò sufficiens materia, adeoùt in utroque verè conficiatur corpus Christi in Altaris Sacrificio; & sacrilegum, & impium est velle contendere, non confici in Azimo corpus Christi. Qui verò plura videre cupit in hac materia, legat Humbertum Sylvæ Candidæ in Dialogo contrà Michaelem Patriarcham, & in responsione ad Libellum Nicetæ Pectorati, tàm in Bibliotheca veterum Patrum, quàm apud Baronium ad calcem Tomi XI., ipsum quoquè Baronium tom. 1. Annalium, Bellarminum lib. 11. de Sacramento Eucharistiæ tom. 3., & alios Doctores, tàm Controversistas, quàm Scholasticos, quoniàm pro sufficienti notitia satis sunt superiùs dicta. Hoc solùm addo, Canonem allegatum à Niceta Pectorato sextæ Synodi, ut ait, nullius esse auctoritatis, ut sæpè dictum est, quoniàm verò sexta Synodus nullos edidit Canones; qui enim circumferuntur à paucis, fuère conditi post sextam Synodum, ab Ecclesia Romana non recepti, sed magis reprobati.

CAPUT VI.

De suffocatorum, & Animalium immundorum esu.

153 Altera calumnia, quam adversùs Latinam Ecclesiam profert Michael, à quâ Photius se abstinuit, in eo fundatur, quòd Ecclesia Romana sanguine vescatur & suffocato, neque ab Animalibus immundis edendis se abstineat, cùm tamèn hæc omnia ab Apostolis ipsis, in Hierosolymitana Synodo, universis Christianis interdicta legantur, hoc edito decreto, quod legitur apud Lucam in Actor. Historia, cap. 15. vers. 28. *Visum est Spiritui Sancto, & nobis, nihil ultrà imponere vobis oneris, quàm hæc necessaria, ut abstineatis vos ab immolatis simulachrorum, & sanguine, & suffocato, & fornicatione; à quibus custodientes vos, benè agetis*. Quo namque decreto confirmata videtur illa Moysis lex promulgata in Levitico cap. 7.

illa

verf. 26. *Sanguinem quoque omnis animalis non sumetis in cibum, tàm de avibus, quàm de pecoribus. Omnis anima, quæ ederit sanguinem, peribit de populis suis*. Repetita, & explicata magis cap. 17. verf. 12. per hæc verba *Omnis anima ex vobis non comedet sanguinem, nec ex advenis, qui peregrinantur apud vos. Homo quicumque de filiis Israel, & de advenis, qui peregrinantur apud vos, si venatione atque aucupio ceperit feram, vel avem, quibus vesci licitum est, fundat sanguinem ejus, & operiat illum terra. Anima enim omnis carnis in sanguine est: unde dixit filiis Israel: Sanguinem universæ carnis non comedetis, quia anima carnis in sanguine est: & quicumque comederit illum, interibit*. Hinc & in lib. Genesis cap. 9. data à Deo potestate Noe, & filiis ejus vescendi carnibus, ac de cunctis animantibus edendi, esum tamen sanguinis interdixit, inquiens: *Et omne quod movetur, & vivit, erit vobis in cibum, quasi olera virentia tradidi vobis omnia, excepto, quod carnẽ cum sanguine non comedetis*. Hæc ergò præcepta legis, videtur confirmasse SS. Apostolos in antefata Synodo, voluisseq; ad illorum teneri observantiam, etiam Christianos universos.

154 Ad cujus rei elucidationem, causam inquirere oportet hujusmodi in veteri lege prohibitionis: & qua de causa Apostoli moti tale ediderint decretum. Et quidem prima omnium causa antiquæ prohibitionis, assignatur à Domino in eodem Levitici lib. cap. 17. verf. 10., inquiens: *Homo quilibet de Domo Israel & de advenis, qui peregrinantur inter eos, si comederit sanguinem, obfirmabo faciem contra animam illius, & disperdam eam de populo suo: quia anima carnis in sanguine est*: Et in lib. Deuteronomii cap. 12. verf. 23. *Cave nè sanguinem comedas: sanguis enim eorum pro anima est: idcircò non debes animam comedere cum carnibus*. Itaquè prima ratio est, quia sanguis animalium pro anima est: & in sanguine potissimùm illorum sensitiva viget anima est enim sanguis vehiculum, & nutrimentum animæ sensitivæ: Et ut docet ipse Aristoteles, animalis vita consistit in temperamento calidi & humidi, quomodo maximè est sanguis, qui etiam ultimum alimentum est, sine quo vita consistere non potest: Et ex eo vitales spiritus, quibus maximè vita fovetur, formantur, ac in eo resident: imò sunt ipsæ tenuiores, puriores, ac ferventiores sanguinis partes. Et idcircò vetuit Deus edere sanguinem animalis, in quo, modo prædicto, anima est, quia, comedere sanguinem, idem videbatur esse, ac comedere ipsum animal vivum, id quod ferinum est, & inhumanum. Voluit porrò Deus hoc præcepto deterrere Israelitas à barbara, & ferina quorumdam Ethnicorum consuetudine, qui crudam animalis carnem, sanguine madefactam, aut sanguine adhùc manantem comedebant: quam quidem beluinam consuetudinem, adhuc viguit apud quosdam Ethnicos, ætate Arnobii, & Clementis Alexandrini: Ille enim lib. 5. adversùs Gentes, reprehendens immanea Ethnicorum mores inter alia, ait: „ Baccanalia prætermittamus immania, quibus nomen *Omophagiis* (crudivoris) Græcum est: in quibus furore mentito, & sequestra pectoris sanitate, circumplicatis vos anguibus, atque in vos plenos Dei numine ac Majestate doceatis, caprorum reclamantium viscera cruentatis oribus dissipatis. *Hæc ille*. Clemens porrò Alexandrinus in sua ad Gentes oratione, eundem morem recensens, ait: „ Dionysium Menoclem Orgiis Bacchi celebrant, crudarum carnium esu sacram agentes insaniam, & Cæsarum carnium peragunt divisionem coronati serpentibus, ululantes *Evam*. Complura alia quoque Deus interdixit Filiis Israel, ut ab impiis Gentilium ritibus, & moribus deterreret proùt universi Scripturales adnotât.

155 Altera porrò ejusdem prohibitionis causa, in eodem Levitici textu assignatur, dùm subjungit Deus: *Et ego dedi illum vobis* (puta sanguinem) *ut super Altare expietis pro animabus vestris, & sanguis pro anima piaculo sit*. Sibi enim Deus sanguinem in Sacrificiis immolandum reliquit: unde cap. 3. ejusdem libri docens, quo pacto deberent hostias pacificorum offerre, tam de bobus, quàm de ovibus, agnis, & Capris, jubet filios Aaron Sacerdotes fundere sanguinem victimæ per Altaria circuitum: *fundentque Filii Aaron Sacerdotes sanguinem per Altaris circuitum*. Sic & Cap. 4. agens de Sacrificiis offerendis pro Principe, aut multitudine per ignorantiam peccante, mandat, ut de sanguine victimæ immolatæ septies aspergatur contra velum Tabernaculi, & reliquum fundatur in cornibus Altaria, & juxta basim Altaris olocaustorum. Etiam in Sacrificio Turturum, parietem Altaris de illarum sanguine aspergendam præcipit, ex cap. 5. ejusdem libri. Et in principio ejusdem cap. 7. agens de oblatione hostiæ pro delicto, ait: *Hæc quoque lex hostiæ pro delicto Sancta Sanctorum est. Idcircò, ubi immolabitur holocaustum, mactabitur & victima pro delicto: sanguis ejus per gyrum Altaris fundetur*. Sicut pariter cap. 16 jubet, ut de sanguine vituli oblati septies digito aspergatur contra propitiatorium, ad Orientem, idemque servandum mandat de sanguine oblati hirci: Et deniquè eadem habetur lex ergà initium cap. 17., ubi dicitur: *Immolent eas hostias pacificas Domino: fundetque Sacerdos sanguinem super Altare Domini ad ostium Tabernaculi testimonii*. Unde ex consequenti prohibens esum sanguinis rationem afferens, subjungit: *Ego dedi illum vobis, ut super Altare in eo expietis pro animabus vestris, & sanguis pro animæ piaculo sit*. Itaquè cum Deus animalium sanguinem in Sacrificiis, pro criminum expiatione, sibi offerendum

dum reservaverit; conveniens fuit, ut esus illius interdiceretur. Hinc S. Joannes Chrysostomus homil. 27. in Genes., ait: *Carnem animalium indulsit homini, quod id pertineret ad utilitatem: sanguinem autem sibi reservavit in Sacrificiis immolandum.*

156 Tertia porrò hujus prohibitionis ratio, desumi potest, ex cap. 9. Genesis, ubi facta prohibitione de comedendo sanguinem, sive carnem cum sanguine, statim subjungit Deus: *Sanguinem enim animarum vestrarum requiram de manu cunctarum bestiarum: & de manu hominis, de manu viri, & fratris ejus, requiram animam hominis. Quicumque effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius: Ad imaginem quippe Dei factus est homo.* Unde colligi potest ad homicidia quoque prorsùs vitanda esum sanguinis interdixisse, nè gustata acrimonia sanguinis bestiarum sitirent posteà humanum sanguinem, & ad homicidia efficerentur propensi, prout exponunt Doctores. Hæc ergò videntur fuisse hujus prohibitionis causæ in veteri lege.

157 Sed qua de causa moti Apostoli de sanguine, & suffocato Christianis comedere interdixerint, restat videre. Origenes in libro 8. contrà Celsum, fatetur sententiam seu gentilium opinionem fuisse, hujusmodi suffocata cibum fuisse Dæmonum illisque ali: nè ergò viderentur Christiani vesci Dæmonum cibis, Apostolos interdixisse: „ Suffocata „ fuerunt, *inquit*, sanguine non expresso de „ mortuo: quæ utique Dæmonum esse asserunt cibum, ut ex ejus nidore hi pascantur, „ hæc idcircò prohibet sermo, nè in cibum „ sumantur, nè fortè Dæmonum cibis enutriamur: proindè nè nobiscum istiusmodi „ spiritus coalantur, si suffocatis vescamur. *Ità Origenes.*

158 Verior tamen est D. Augustini sententia lib. 32. contrà Faustum cap. 13. ubi ait, non propter observantiam Legis Mosaycæ Apostolos hujusmodi præcipisse abstinentiam, sed ut faciliùs Christianorum, Judæorum, & Gentium animi conglutinati, in unum populum coalescerent, sublatis, rebus hisce, quæ vehementiùs eos dissociare, atque alienare possent. Judæi enim propter antiquam consuetudinem, esum sanguinis, & suffocatorum incredibiliter aversabantur, & exhorrescebant: undè permisso horum esu ad Christum venire detraxissent; ad facilitandam ergò illorum conversionem, & coadunationem eum Gentibus ad fidem conversis, placuit Sanctis Apostolis esum sanguinis interdicere & suffocatorum: ait ergò Augustinus: „ Si hoc tunc „ Apostoli præceperunt, ut ab animalium „ sanguine abstinerent Christiani, nè præffocatis carnibus vescerentur, elegisse mihi „ videntur pro tempore rem facilem, & nequaquam observantibus onerosam, in qua „ cum Israelitis etiam gentes, propter *angularem illum lapidem, duos parietes in se condentem*, aliquid commune observarent: simul & admonerentur, in ipsa Arca Noe, „ quando Deus hoc jussit, Ecclesiam omnium „ gentium fuisse præfiguratam: cujus facti „ prophetia, jam gentibus ad fidem accedentibus incipiebat impleri. *Hæc Sanctus Doctor.*

159 Proindè non æternum sed temporaneum fuisse ejusmodi præceptum, concludit: nam cùm postea Ecclesia crevisset, & Judæi & Gentes in unum coaluissent, illique duo parietes, unus ex circumcisione, alter ex præputio venientes, in angulari lapide Christo, compaginati essent, cœpit paulatim hujusmodi cessare præceptum: nam causa cessante, cessat & effectus, & amoto fine legis, ipsa quoque cessat lex: „ Transacto autem illo „ tempore, *subjungit Augustinus*, quo illi „ duo parietes, unus ex circumcisione, alter „ ex præputio venientes, quamvis in angulari lapide concordarent, tamen suis quibusdam proprietatibus distinctiùs eminebant. At ubi Ecclesia Gentium talis effecta est, ut in ea nullus Israelita carnalis appareat, quis jam hoc Christianus observat, „ ut turdos, vel minutiores aviculas non attingat, nisi quarum sanguis effusus est? aut „ Leporem non edat, si manu à cervice percussus, nullo cruento vulnere occisus est? „ Et qui fortè pauci adhùc tangere ista formidant, à cæteris irridentur. Ità omnium „ animos in hac re tenuit illa sententia veritatis, *non quod intrat in os vestrum, vos coinquinat, sed quod exit*, nullam cibi naturam, quam societas admittit humana, sed „ quæ iniquitas committit, peccata condemnans. *Hactenus S. Augustinus.*

160 Itaquè Christiani non tenentur ad hujusmodi præcepti observantiam ex vi legis Mosaycæ: quia post Christum antiqua veteris testamenti Sacrificia cruenta jam cessarunt, nec mactantur in sacrificium animalia, quorum sanguine necessè sit conspergi Altare pro peccati expiatione, quemadmodùm tùnc fieri oportebat, cujus rei causa hanc prohibitionem fecisse superiùs ex Levitici textu demonstratum est: Illa erant futurorum figura & umbra, quæ per Christi legem evacuata sunt. Nec tenentur modo ex vi Apostolici decreti, quoniam ut dicit Augustinus, cessavit causa, & hujus mandati finis: quare non est unde Latini reprehendi possint quod sanguinem comedant & suffocata.

161 Sed quo tempore evacuatum est, apud Latinos hoc præceptum, quod ab initio etiam citrà scandalum erat obligatorium, non est adeò notum & certum. Et quidem ætate Tertulliani adhùc servabatur, & ætate Minutii Felicis: nam Tertullianus in Apologetico adversùs Gentes cap. 9., ait: *Erubescat error vester Christianis, qui nec animalium quidem sanguinem in esculentis habemus; qui propterea quoque suffocatis, & morticinis abstinemus, nè*

quo sanguine contaminemur, vel intra viscera sepulto. Deniquè inter tot tentamenta Christianorum, botulos etiam cruore distentos admovetis: Tam constanter ea ætate hoc Christiani servabant præceptum, ut Ethnici botulos ex carnis frustibus confectos, & sanguine conspersos, & madefactos in tentamentum ori illorum admoverent: Minutius Felix verò in Octavio, similia in Christianorum defensam, qui de homicidiis per calumniam accusabantur, scribit, inquiens: *Nobis homicidium, nec videre, nec audire: tantumque ab humano sanguine cavemus, ut nec evulium pecorum sanguinem in cibum noverimus*. Etiam Blandina Martyr apud Eusebium lib. 5. histor. cap. 1. ad expurgandam illatam ab Ethnicis calumniam, quod Christiani infantium carnibus vescerentur, hanc quoque causam adduxit, quod nec animalium sanguine vescerentur, inquiens: *Multum erratis, ò viri, quod putetis infantium carnibus vesci eos, qui ne mutorum quidem animalium sanguine utuntur*.

162 Itaque in primitiva Ecclesia tenaciter hoc præceptum servatum putaverim ad tempora fortasse, usque Magni Constantini, quando Ecclesiæ pace restituta, ex Gentibus innumeri Christianam fidem susceperunt, & ut ità dicam, ferè universus Orbis ad Christum accessit: Tunc enim duo illi parietes, qui ex Judæis, & qui ex Gentibus venerant perfectè in lapide angulari Christo compaginati fuerant. Et ideò maximè in Ecclesia Latina omissa est hujusmodi observantia, quia ex Gentibus magis, quam ex Judæis in Christum credentibus conflata est: unde & scandalum quod præberetur Judæis ad fidem conversis ea in Ecclesia cessavit, ex illorum paucitate, & aliarum Gentium copiosa numerositate; & occasio retardandi Judæorum conversionem omninò sublata est; cessavit ergò maximè in Ecclesia Latina finis præcepti, & illius prohibitionis causa, ac proindè cessavit præceptum, seu vis obligandi ad illius observantiam.

163 Sed in Ecclesia Orientali diutiùs potuit durasse causa, quoniam Judæi majori ex parte in Oriente versabantur, pauci in occiduis partibus, unde visum est Patribus Græcis citrà scandalum, & fidei discrimen, non esse declinandum à tali observantia, unde factum est, ut ex diuturnitate, ut præceptum perpetuò observandum retentum fuerit. Id quod etiam Ecclesiasticis, & imperialibus legibus confirmare conati sunt: nam in collectione Canonum primitivæ Ecclesiæ, qui sub nomine Apostolorum circumferuntur, inter additos ad quinquaginta receptos & verè antiquos, & hunc sub num. 62. addiderunt: *Si quis Episcopus, aut Presbyter, vel Diaconus, vel omninò ex Sacerdotali Catalogo comederit carnes in sanguine animæ ipsorum, vel quid à ferit captum, vel morticinium deponatur. Hoc enim lex prohibuit. Si autem sit Laicus segregetur*. In Synodo porrò Grangrensi in Paphlagonia, sive in regione Pelasgorum celebrata sub Sylvestro Papa, & Magno Constantino, circa Domini annum CCCXXIV. statuentes Patres adversùs Eustachium Episcopum Sebastensem in Armenia, licere Christianis cum fide, & pietate carnibus vesci, excipiunt sanguinem suffocatum, & immolata, decernentes in Canone 11. *Si quis carnem edentem, præter sanguinem, & Idolis immolatum, & suffocatum, cum religione & fide condemnat, velut spem propter hujusmodi perceptionem non habentem, anathema sit, prout versit Dionysius exigunt*.

164 Cùm porrò etiam apud Græcos hujusmodi lex in dissuetudinem abire cœpisset actum est, ut lege Imperiali statutis acerbissimis pœnis renovaretur: Unde Leo Imperator Basilii Macedonis filius in Novella sua Constitutione LVIII. decernit, inquiens: „ Simul olim Legislatori Moysi, sanguine vescendum non esse mandavit Deus, simul ab istiusmodi cibo abstineri debere præconibus gratiæ, est constitutum. Et quanquam tum veteris, tum novæ gratiæ tempore illa rea vilis habita sit & nefaria, eò tamen contumaciæ, imò vecordiæ homines processere, ut neutri legi aurem præstent morigeram. At contra alii lucri, alii gulæ causa, summa cum impudentia mandatum contemnunt, in escamque qua pasci vetitum est, sanguinem convertunt. Perlatum enim ad aures nostras est, quod intestinis tamquam tunicis illum infartum, vel consuetum aliquem cibum, ventri præbeant. Quod tolerari non debere Imperatoria nostra Majestas rata, neque tam impio soli gulæ inhiantium hominis invento, nunc præcepta Dei divina, nunc Reipublicæ nostræ honestatem dedecore affici sustinens: jubet, nè quis id scelus, neque ad usum suum, neque ut emptorea detestando, cibo contaminentur, ullo modo exercere audeat. At sciat quicumque de hinc Divinum mandatum contemnere, sanguinemque in cibum convertere (sive vendat, sive emat) deprehensus fuerit, se bonorum publicationi subiiciendum, & ubi acerbum in modum flagris cæsus, ac cutè tenus fœde detonsus erit, perpetuò patriæ exilio mulctandum esse: quoquidem in judicio, neque Civitatum Magistratus, citrà criminationem dimittendos censemus: sed ut & ipsi (neque enim, si illi convenienti alacritate Magistratum gessissent, id scelus commissum esset) quod negligenter, socorditerque subditis præfuerint, decem librarum auri mulctam substineant. *Hactenus Leonis constitutio*. Ad quam condendam permotum, aut à Stephano Patriarcha ejus Germano, qui, ut supra fati sumus, expulsò Photio, thronum est adeptus, aut ab Antonio Stephani successore, aut à Nicolao My-

Mystico, qui post Antonium sedit, aut denique ab Eutymio, quoniam sub istis Patriarchis Imperium tenuit ab anno Domini DCCCLXXXVI. ad annum usq; DCCCCXI. probabile mihi videtur. Factum itaque est, ut Orientales ad hæc nostra usque tempora de sanguine & suffocato legem servent.

165 Cæterùm, etsi propter allegatas à D. Augustino rationes licitè potuerit in disusum abire apud Latinos, & sua ætate jam apud plurimos abjerit, quia ut fati sumus potuit incœpisse aboleri post Constantini Magni tempora, non tamen ita evenit, ut continuò ab universa Ecclesia Latina abrogata fuerit; sed paulatim, & sensim accidisse, nonnulli Canones Latinæ Ecclesiæ demonstrant. Et quidem in Ecclesia Aurelianensi in Gallia viguisse hanc legem de abstinendo à suffocatis tempore Joannis Papæ II. imò & renovatam anno Domini DXXXIII. regnante cum fratribus Childeberto Rege, indicat secundùm ibi, eo anno celebratum Concilium, ubi Can. xx. sancitum est: *Catholici, qui ad Idolorum cultum, non custoditâ ad integrum accepta gratiâ, revertuntur, vel qui cibis Idolorum cultibus immolatis, gustu illicitæ præsumptionis utuntur, ab Ecclesiæ cœtibus arceantur. Similiter & hi, qui bestiarum morsibus extincta, vel quolibet morbo, aut casu suffocata vescuntur.* Licèt hoc in Canone non omnia suffocata legantur interdicta, sed ea dumtaxàt, quæ morbo, aut casu suffocata sunt, aut bestiarum morsibus extincta: Et ità videtur alia, arte suffocata ab hominibus, ad effectum comedendi de eis non fuisse tunc temporis interdicta, aut à Canone denuò prohibita: quoniam aliàs non limitassent illius Synodi Patres sententiam ad quædam suffocatorum genera. Nec de esu sanguinis ulla in eo mentio sit. Unde apparet, paulatim à Latinis inceptum fuisse usum comedendi de suffocatis, quædam priùs eligendo, alia reiiciendo, donec posteà indiscriminatim de universis, dummodò non nocivis comederint.

166 Hoc idem colligi potest ex collectione Canonum Concilii Wuormatiensis in Germania celebrati sub Adriano II. Papa, & Ludovico II. Imperatore anno Domini DCCCLXVIII. in causa Ecclesiasticæ disciplinæ, ubi Canone 54. decernitur: „ Animal vulneratum à „ bestiis, & gustatum, licitum est manducare, si homo priùs illud animal vivum occiderit. Si verò mortuum fuerit priùs, „ deiiciatur caro ejus: si apes occidunt hominem, occidi debent festinanter: mel tamen „ manducetur. Et Can. LXV. Animalia quæ „ à Lupis, seù Canibus lacerantur non sunt „ comedenda, nisi Porcis & Canibus: nec „ Cervus, nec Capra, qui sanguinem hominis gustantes tetigerunt, manducentur: „ sed qui cadaver mortuum lacerantes manducaverint, carnes eorum manducare non „ licèt, usque dùm macerentur post annum. „ Pisces autem licèt manducare, quia alteriùs naturæ sunt. Aves verò & alia animalia, si in retibus strangulantur, non sunt „ comedenda. *Hactenus ibi*. Hunc Canonem depromptum ex Concilio Carthaginensi II. tradit Baronius: sed quidquid sit de hoc, si recitatus & receptus in Synodo Wormatiensi, ostendit in ea Ecclesia tunc temporis non omninò abrogatam fuisse legem de non comedendis suffocatis.

167 Urget quoque Canon pœnitentialis in collectione facta à Gregorio III. Romano Pontifice apud Labæum tom. 6. Concil. pagina 1477. sub titulo: *Iudicia congrua pœnitentibus*. Nam sub num. 29. dicitur: *Suffocatum dicimus, quod sine sanguinis effusione perimitur, vel quod in laqueo necatur. Si quis à Lupo, vel Cane, aut in laqueo suffocatum venerit, nullatenus manducetur: nec sanguinem alicujus bestiæ quis manducare, aut bibere præsumat. Quod si quis fecerit, quadraginta dies pœniteat.* Et cum Gregorius III. adeptus sit Pont. anno Domini DCCXXI. videtur ea tempestate nondùm ubique apud Latinos evacuatam fuisse legem de suffocato non comendo & sanguine. Verùm tamen est hunc Canonem non esse conditum ab ipso Gregorio, sed tantùm excerptum ex Patrum dictis, & sententiis antiquorum Canonum, ab eo tantùm cum aliis Canonibus relatum: unde potuit lex illa esse Romæ penitùs evacuata, licèt tamen non ubique, & pro locis ubi nondùm fuerat evacuata, Canonem illum retulisse: nisi velimus dicere eo Canone voluisse tantùm ostendere quænam sancita erat pœnitentia transgredientibus legem de suffocatis, quando antiquitùs erat in suo robore, vimq; adhùc suâ habebat.

168 Utcumque ergò res se habeat, certum existimo antè Constantini tempora, ut ante dictum est, ab universis totius Orbis Christianis fuisse servatam, post verò Constantinum, ferè universo Orbe Romano ad fidem converso, paulatim deficere incepisse. Et ætate S. Augustini jam non ubique servatam, ut ex illius verbis supra recensitis sit manifestum, progressu verò temporis ubique apud Latinos in dissuetudinem abiisse: cessante illius obligatione, ex causis desuper allegatis. Et Græci mordicus retinere illam voluerunt, & retinent: nec nos eos damnamus, nam præcisa Apostolica lege, sua ipsa Ecclesia libera est, ut legem eandem ferat, obligetque sibi subjectos ad observantiam. Nec per hoc quod Latini, cessante obligatione illius Apostolicæ legis, noluerint se obstringi nova Ecclesiastica lege, ad observantiam illius, damnandi sunt: servanda est fraterna charitas, ut *qui manducat, non manducantem non spernat*, prout admonet Apostolus; *Et qui non manducat, manducantem non judicet. Nam, qui manducat, Domino manducat, gratias enim agit Deo. Et qui non manducat, Domino non manducat & gratias agit Deo.*

169 Unde ergò est, quod Græci cnm suo Archischismatico Cerulario Latinos accusent, quia de immundis comedunt? Quænam sunt viro Christiano immunda à quibus arceri oporteat? In veteri lege, ut habetur in Levitico cap. 11. de immundia hæc scripta habentur: *Omne quod babet divisam ungulam & ruminat in pecoribus, comedetis. Quidquid autem ruminat quidem, & babet ungulam, sed non dividit eam, sicut camelum & cætera non comedetis illud, & inter immunda reputabitis. Cherogrillus qui ruminat, ungulamque non dividit, immundus est. Lepus quoque: nam & ipse ruminat, sed ungulam non dividit: & sus: qui cum ungulam dividat, non ruminat: borum carnibus non vescemini.* Porrò de aquaticis. *Quidquid pinnulas & squammas non babet eorum quæ in aquis moventur, & vivunt, abominabile vobis, execrandumque erit, carnes eorum non comedetis.* Inde de Avibus: *Aquilam & Gryphum, & baliæetum, & milvum, ac vulturem juxtà genus suum: & omne corvini generis in similitudinem suam, struthionem, & noctuam, & larum, & accipitrem, juxta genus suum: bubonem, & mergulum, & Ibin, & Cygnum, & onocrotalum, & porphyrionem, herodionem, & Charadrion juxtà genus suum, upupam quoque & vespertilionem. Omne de volucribus quod graditur super quatuor pedes, abominabile erit vobis.* Deniquè de Reptilibus. *Omne quod reptat super terram, abominabile erit, nec assumetur in cibum. Quidquid super pectus quadrupes graditur, & multos babet pedes, sive per humum trabitur, non comedetis, quia abominabile est.* Hæc sunt quæ Levitici lege immunda sunt, repetita quoque in Deutoronomii cap. 14. à quibus abstinere oportebat Judæos. Verùm ad hujusmodi legis observantiam Christiani nequaquam tenentur. Nec illa Deus Judæis prohibuit quasi naturâ mala, aut naturâ immunda: nam omnia, quæ Deus cresvit erant valdè bona: *Vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valdè bona*, ait Moyses Gen. cap. 1. Et ut ait Paulus ad Romanos scribens cap. 14. *Omnia quidem munda, sed malum est bomini, qui per offensionem manducat.*

170 Rectè Beatus Augustinus in libro contra Adimantium cap. 14. exponens præcepta illa Levitici de abstinentis ab immundis, ait: „Quod enim de quibusdam carnibus non „ manducandis Judæis præceptum est, & im„ mundæ sunt dictæ, ad significationem va„ let hominum immundorum, qui per figu„ ras in veteribus Scripturis sunt designati. „ Sicut enim bos ille, cui trituranti vetat os „ alligari, Evangelistam significat, sicut „ Apostolus apertissimè exponit: sic & illa, „ quæ prohibita sunt, quasdam hominum „ immunditias significant, quæ in societatem „ Corporis Christi, idest, Ecclesiam stabi„ lem, & sempiternam non recipiuntur. Nam „ quod ad cibos attinet, omninò nihil im„ mundum esse, sed malum esse homini, qui „ per offensionem manducat, manifestissimè „ apparet. *Hæc Augustinus.*

171 Christiani ergò in libertatem vocati, ab onere legis per Evangelium soluti, à Legalium observantia, quæ quidem solos Judæos obstringebant, immunes sunt: alia eis de cibis edendis promulgata sententia: nam & ipse Christus apud Matthæum cap. 15. putantes Pharisæi esum ciborum in lege vetitorum hominem coinquinare per se: contrarium docuit, inquiens: *Non quod intrat in os coinquinat bominem: sed quod procedit ex ore, boc coinquinat bominem*: Non enim cibus quicumque sit, qui natura sua bonus est, *quia omnis creatura Dei bona est*, ut scribit Paulus in prima ad Timotheum cap. 4. coinquinat hominem, sed quæ ex ore procedunt coinquinant hominem: Quod autem per os intrat, solùm ex circunstatiis hominem coinquinare possunt, si scilicèt adsit prohibitio: quoniam tunc inobedientia coinquinat hominem, vel aliquando etiam intemperantia: Et ità esus carnium temporibus prohibitis propter inobedientiam coinquinat: caro ipsa, quæ natura sua bona est, non habet coinquinare, sola inobedientia reum constituit comedentem.

172 Cum verò prohibitio de non edenda carne quorundam animalium, quæ Lege Mosaica dicuntur immunda, per Evangelium cessaverit, non est unde reprehendi possint Christiani, si etiam de carnibus vetitis in veteri lege comedant. Ex doctrina porrò Apostoli Pauli constat Christianos exemptos ab hujusmodi obligatione. Nam ad Romanos scribens cap. 14., ait: *Infirmum autem in fide assumite, non in disceptationibus cogitationum: alius enim credit se manducare omnia: qui autem infirmus est, olus manducet.* Idest, qui perfectus est, & firmus in fide, scit veterem legem mortificatam in Christi passione, atque sibi licere manducare omnia, & si aliunde in veteri lege prohibita, eò quod in lege Evangelica nullum genus ciborum censeatur vel immundum, aut vetitum. Sed qui infirmus est, & parùm in fidei Mysteriis instructus, putat id Christianis non licere, sed cibis olim lege vetitis, credit adhuc abstinendum esse. Iste ergò, ait Paulus, nè contra conscientiam propriam peccet, *olus manducet*, se abstineat scilicèt à prohibitis in lege, & non prohibitis vescatur. Subjungit posteà. *Is qui manducat non manducantem non spernat.* Qui enim firmus in fide, & quibuslibet vescitur cibis non spernat infirmum, qui ab aliquibus se abstinet, non habeat vilem illius salutem, scandalum ponens, faciens suo exemplo illum contra conscientiam comedere. *Et qui non manducat, manducantem non judicet*, non scilicèt condemnet eum tamquam legis transgressorem, aut immundo cibo se contaminatum.

173 Non est propter cibum contristandus frater, prosequitur Paulus, contristans verò non in charitate ambulat. *Si enim propter cibum*, inquit, *frater tuus contristatur: jam non secundùm charitatem ambulas. Noli cibo tuo illum perdere pro quo Christus mortuus est. Non ergò blasphemetur bonum nostrum. Non est enim Regnum Dei esca, & potus*. Et paulò post. *Noli propter escam destruere opus Dei: omnia quidem sunt munda: sed malum est homini, qui per offendiculum manducat*. Hec ergò Apostoli verba apertè docent non esse inter Christianos contendendum super ciborum discrimine, nec propter hujusmodi differentiam contristandum fratrem. Et in priori ad Corinthios cap. 10., ait: *Omne quod in macello venit, manducate, nihil interrogantes propter conscientiam. Domini est terra & plenitudo ejus*. Quæcumque venalia exposita in Macello sunt, emi posse, & comedi consulit Paulus: quia omnia animalia Deum habent auctorem, & bona sunt, nam Domini est terra, & Domini sunt, quæ in terra vivunt animantia universa, omniaque, quæ gignuntur in ea. Et in priori ad Timotheum cap. 4. postquàm dixerit venturos in novissimis diebus homines prohibentes nubere, & abstinere à cibis in hypocrisi loquentes mendacium: ait: *Omnis creatura Dei bona est, & nihil reiiciendum, quod cum gratiarum actione percipitur*. Et ad Titum cap. 1. *Omnia munda mundis*, ait, *coinquinatis autem, & infidelibus nihil est mundum*. In creaturis namque Dei nihil est ex se immundum: benè, & sanctè viventibus, & rectè rebus utentibus, omnia munda sunt. Sed non rectè credentibus, ac malè viventibus omnia immunda sunt.

174 Sed audiamus S. Augustinum lib. 31. contra Faustum Manichæum super hanc Pauli sententiam, sic cap. 4. loquentem: „ Cum ait Apostolus: *Omnia munda mundis*, naturas ipsas intelligi voluit, quas Deus creavit, secundùm illud quod Moyses in Genesi scripsit: *Et fecit Deus omnia: & erant bona valdè*: non significationes, secundùm quas Deus, per eundem Moysen ab immundis munda discrevit: Unde quia multa, & multis locis jam diximus, nunc breviter admonuisse sufficerit. Proindè illos, qui jam tempore revelationis novi testamenti, adhuc illas umbras futurorum ita custodiendas putarent, ut sine iis gentes salutem, quæ in Christo est, percipere non posse contenderent, immundos dicit Apostolus, quod carnaliter saperent: & infideles, quod tempus gratiæ à legis tempore non discernerent. Quibus ideò dicit nihil esse mundum, quia & iis, quæ respuebant, & iis quę sumebant, non sanctè, nec justè utebantur: sicut omnes quidem infideles. *Hactenus S. Augustinus*. Alia quoq; ad rem habet lib. 6. contra Faustum cap. 7. Itaq; firmum stat, licere Christianis omnia indiscriminatim comedere, etiam si in veteri lege vetita, nec per hoc rectè à quovis reprehendi possunt, nisi fortè à Judæis, vel Judaizantibus. Advertant hoc Græci, qui cum Cerulario audent hæc obiicere Latinis, nè Judæos imitentur. Certum tamen est, à multis in lege vetitis Christianos quoque se abstinere, non lege prohibente, sed natura abhorente, nam neque noctuas comedunt, nec miluos, nec bubones, nec alia plura, à quibus natura abhorrere videtur, vel sibi nociva existimant. Sed de his satis.

CAPUT VII.

De cæteris Michaelis calumniis.

175 Licèt cætera quæ obiicit Michael, aut jam in Photii calumniis examinata sint atque rejecta, aut adeò levia sint, ut discussione nec quidem mereri videantur; attamen breviter percurrere decrevi, ut nihil Lectori desiderandum restet. Et primò obiicit, quod Clerici Latini barbam radant, quę fuit VIII. Photii calumnia, adversùs quam plura diximus. Modò addo, apud Latinos esse ritum tondendi Clericis barbam: Unde in Pontificali Romano, sub titulo *de Barba tondenda*, talia præscripta leguntur. *Quando primo Clericis barbæ tondentur, dici debet, sedente cum mitra, Antiphona*: sicut ros hermon, qui descendit in Montem Sion: sic descendat super te Dei benedictio: *Deinde recitatur integer psalmus*. Ecce quam bonum, & quam jucundum habitare fratres in unum, *cum Gloria Patri* in fine. *Inde repetitur Antiphona, qua finita Pontifex, deposita mitra, surgit, & stans versus ad illum dicit*: „ Oremus. Deus, cujus providentia omnis creatura crementis adulta congaudet, preces nostras super hunc famulũ tuum juvenilis ætatis decore lætantem, & primis auspiciis attondendum exaudi, ut in omnibus protectionis suæ munitus auxilio, ævoquæ largitore provectus, cœlestem Bene ✠ dictionem accipiat, & præsentis vitæ præsidiis gaudeat & futuræ. *Per Dominum nostrum &c. Amen*. An porrò hoc verti debeat in crimen Latinæ Eccl., videnda sunt, quę diximus loco antefato in eadem materia.

176 De Sabbati jejunio in Ecclesia Latina servato, quod obiicit quarto loco Michael, diffusè disputatum est adversùs primam Photii calumniam. Quod Latini immunda animalia comedant, ut quinto loco obiicit Michael dictum est in superiori capite, occasione refutandi primam calumniam de suffocatorum esu.

177 Pergit sextò Michael reprehendens Ecclesiam Latinam, ex eo quod sui Monachi carnes comedant. Sed quàm sit parvi momenti hujusmodi reprehensio, quis non videt? Certè

Certè nullâ Divinâ, aut Ecclesiasticâ Lege prohibetur Monachis esus carnium, sed universi suæ Regulæ instituta sectantur, prout à Sanctis Institutoribus ordinatum fuit. Sunt ergò apud Latinoa Monachi perpetuò à carnibus abstinentea ex propriæ Regulæ instituto, ut Carthusiani, & alii plures. Et sunt qui carnes comedunt, quia nec aliquâ positivâ Ecclesiæ Lege, nec ex propriæ Regulæ instituto est eis vetitum. Non enim status Monachalis, secundùm se, ut præcisè Monachalis, annexam habet hujusmodi obligationem. Sunt diversa Monachorum genera, diversas habentia observantias, ad quarum normam vitam instituunt, tàm in victu, quàm in vestitu, in operibus, in Divinis Officiis, in orationibus, & in cæteris pluribus. Undè & si sunt qui carnes comedunt, non prohibente aliquâ lege, non sunt reprehendendi, minùs ex hoc reprehendenda est Ecclesia Latina, quæ unicuique vivere permittit secundùm propriæ Regulæ præscriptum.

178 Tria dumtaxàt Monachorum Instituto substantialia sunt, nimirum, Obedientia, Paupertas, & Castitas; ad hæc antiqui Monachi se obstringebant sequentes Evangelica consilia: *Si vis perfectus esse, vade, vende quæ babes, & da pauperibus, & babebis thesaurum in Cælo*, Matthæi cap.19., quod quidèm pertinet ad paupertatem. *Et veni sequere me*, quod perfectam indicat obedientiam per abnegationem sui ipsius; nam Matthæi cap.16. ait: *Qui vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat Crucem suam, & sequatur me.* Deindè pro voto Castitatis faciunt Evangelica illa verba, apud eundem Matthæum, cap.19. *Et sunt Eunuchi, qui se castraverunt propter Regnum Cælorum*. Undè & Sanctus Hieronymus in Epistola ad Eustochium describens Monachorum Instituta, quantùm ad Monachorum obedientiam hæc habet: *Prima apud eos confederatio est, obedire Majoribus*. Et in Epistola ad Rusticum Monachum, inquit: *Per hæc omnia ad illud tendit oratio, ut doceam te, non tuo arbitrio dimittendum, sed vivere debere in Monasterio sub unius disciplina Patris, consortioque multorum*. Et Sulpitius in Dialogo de Virtutibus Sancti Martini, differens de Monachis, ait: *Præcipua ibi virtus & prima, est obedientia*.

179 De Paupertatis autem voto altera Monachorum virtus, & illorum Instituto annexa, scribit Cassianus lib.4. de Institutis Renunciantium, cap.13., inquiens: *Illum virtutem inter cæterus eorum Institutiones, vel commemorare superfluum puto, quòd scilicèt nulli cistellam, nulli peculiarem sportellam liceat possidere, nec tale aliquid, quod velut proprium retinens, suo debeat communire signaculo*. Hinc & Sanctus Bernardus in declamatione super illud Matthæi 19. *Vade, vende quæ babes*, ait, *Hæc sunt verba, quæ contemptum Mundi in universo Mundo, & voluntariam persuasère paupertatem, hæc sunt quæ Monachis Claustra replent, Deserta Anachoretis*.

180 Deniquè quoad Castitatem à Monachis professam, hæc scribit Epiphanius hæresi.58., inquiens: *Quinam hi fuerint, qui se castraverunt propter Regnum Cælorum, quàm generosi Apostoli, ac monasticam vitam degentes, & deinceps Virgines?* Et Divus Hieronymus in Epistola ad Sabinianum scribit: *Moris est in Ægypti, & Syriæ Monasteriis, ut tàm Virgo, quàm Vidua, quæ se Deo voverint, & sæculo renunciantes, omnes delicias sæculi conculcarint, crinem Monasteriorum Matribus offerant desecandum*.

181 Hæc itaquè tria ad substantiam Monachalia pertinent Instituti; hæc ab universis Monachis, tàm in Oriente, quàm in Occidente servantur; hæc ab omnibus cujusvis Ordinis Religiosis amplectuntur. Cætera verò ad particularia cujusvis status Monachalis, aut Ordinis Religiosorum Instituta pertinent. In Oriente quidèm, fateor, Monachos à carnibus abstinuisse, immò, & à multis aliis cibis in magna abstinentia vitam ducentes; de quibus Sanctus Augustinus in lib. de Moribus Ecclesiæ Catholicæ, cap.31., sic scribit: „ Quis enim nescit summæ continentiæ hominum Christianorum multitudinem per totum Orbem in dies magis, magisque diffundi, & in Oriente maximè, atque Ægypto, quod vos nullo modo potest latère. Nihil de iis dicam, quos paulò ante commemoravi, qui secretissimi penitùs ab omni hominum conspectu, pane solo, qui eis per certa intervalla temporum affertur, & aquâ contenti, desertissimas terras incolunt, perfruentes colloquio Dei. *Hæc ibi*; qui paulò post de Monachis, & illorum Institutis agens, primò dicit: *Nemo quicquam possidet proprium, nemo cuiquam onerosus est. Operantur manibus ea, quibus & corpus pasci possit*; & post plura subjungit: „ Corpus deindè reficiunt quantùm saluti, & salubritati sat est, coercente unoquoque concupiscentiam, nè se profundat, vel in ea ipsa, quæ præstò sunt parca, & vilissima. Ità non solùm à carnibus, & vino abstinent pro sufficientia domandarum libidinum, sed ab iis etiam, quæ tantò concitantiùs ventris, & gutturis provocant appetitum, quantò quasi mundiora nonnullis videntur; quo nomine solet turpe desiderium exquisitorum ciborum, quod à carnibus alienum est, ridiculè, turpitèrq; defendi. *Hæc, & alia ibi Augustinus*. Sed hæc tàm rigida abstinentia, nec in Oriente modò à Monachis servatur, ut per se notum est, licèt utplurimùm à carnibua se abstineant, quemadmodùm, ut antefati sumus, & in Occidente plures ex Monachis, & nonnulli diversorum Ordinum Religiosi, ex proprio à Patribus Fundatoribus Instituto, se abstinent; quidèm omni tempore, non admittentes di

spen-

spensationem neque infirmitatis causâ. Alii in sola infirmitate edentes; nonnulli certis tantùm temporibus abstinentes, vel etiam in locis. Servetur ergò in hoc uniuscujusque Institutum: *Nec ampliùs judicemus invicem*, ut admonet Paulus, *& hoc magis judicandum, nè ponamus offendiculum fratri, vel scandalum*.

182 De VII. porrò calumnia, qua reprehendit Latinos, quasi rectè non servent Quadragesimale Jejunium, comedentes carnes in prima Quadragesimæ hebdomada, & in illa Quinquagesimæ, miror cùm non dixerit cum Socrate, lib. 5. Histor. Eccles. cap. 22., Romanos, tres tantùm hebdomadas jejunare pro Quadragesimali Jejunio: Certè aut Socratem non legerat, aut apertum mendacium ab eo pronunciatum agnovit. Cæterùm, quid ad Latinos, si Græci per hebdomadam ante Quadragesimam à carnibus se abstinent, vel à Quinquagesima jejunium incipiant? Latini namquè Quadragesimam jejunant, ptout à Patribus acceperunt. Et teste Augustino, Epist. 119., quadraginta dierum spatio cursum Quadragesimalis absolvit: *Ut quadraginta illi dies*, inquit, *ante Pascha observentur, Ecclesiæ consuetudo roboravit*. Et Serm. 69. de Tempore, ait: *Hos sanctæ Quadragesimæ dies debemus omni cum veneratione suscipere; nec longiorem numerum hujus temporis fastidire*. Leo Magnus Serm. 3. de Quadragesima: *Meritò*, inquit, *doctrina Spiritus Sancti hac eruditione imbuit Populum Christianum, ut ad Paschale festum quadraginta dierum se continentiâ præparent*.

183 Cùr verò aliqualis diversitas in Quadragesimali servando jejunio intercesserit, tradit Theonas apud Cassianum Collat. 21. cap. 24., ubi quærens Abbas Germanus, cùr alicubi sex hebdomadibus Quadragesimale Jejunium celebretur, alibi verò septem, respondit: „ Quod dicitis diverso more, idest, „ sex, vel septem hebdomadibus per nonnul„ las Provincias Quadragesimam celebrari, „ una ratio, idemque Jejuniorum modus di„ versâ hebdomadarum observatione conclu„ ditur. Hi enim sibi sex hebdomadarum „ observantiam præfixerunt, qui putant, die „ quoquè Sabbato jejunandum. Sex ergò „ in hebdomada jejunia persolvunt, qui eos„ dem sex & triginta dies revolutos consum„ mant. *Hæc ille*. Porrò hæc jejunii diversitas, si quæ sit, & quæ olim fuit, non dissociat Ecclesias, quę cum hac diversitate in unitate fidei perfectè copulantur, ut optimè suâ ætate observavit Ireneus in Epistola, data ad Victorem Papam, apud Eusebium, lib. 5. Hist. cap. 24., inquiens: „ Ne„ que enim de die solùm controversia est, sed „ etiam de forma ipsa jejunii. Quidam enim „ existimant, unico die sibi esse jejunandum; „ alii duobus, alii pluribus, nonnulli etiam „ quadraginta horis diurnis, ac nocturnis „ computatis, diem suum metiuntur. At„ que hęc in observando jejunio varietas, non „ nostrâ primùm ætate nata est, sed longè „ apud majores nostros cœpit; qui negligen„ tiùs, ut verisimile est, Præsidentes, ex sim„ plicitate, & imperitia ortam consuetudi„ nem posteris tradiderunt. Nihilominùs ta„ mèn & omnes isti pacem inter se retinue„ runt, & nos invicèm retinemus. Itá Je„ juniorum diversitas consensione fidei com„ mendat. *Hactenus Ireneus*. Discant ergò Schismatici ab hoc Sanctissimo Doctore diversitatem Jejuniorum, ac modi jejunandi in primitiva quoquè Ecclesia extitisse, Ecclesias tamèn non dissociasse, & vereantur sequi Cerularium, qui pro una secessionis causa ab Ecclesia Latina, diversam observantiam Jejuniorum assignat.

184 Prętereo id, quod octavo objicit Cerularius de addictione facta Symbolo ab Ecclesia Latina circà Spiritus Sancti processionem, cùm de hac controversia copiosè actum sit adversùs secundum Photii objectum. Quòd porrò in Missa Latina verba illa: *Unus Sanctus, unus Dominus Jesus Christus*, cum iis, quæ sequuntur, altâ voce decantet, ut nono objicit Cerularius, nescio quod crimen sit, & qua hoc sit interdictum lege, ut in crimen Ecclesiæ Latinæ verti possit. Dicere non satis est, nisi dictum probetur: Ei ergò probare incumbit, non licère altâ voce talia proferri verba.

185 Decimo indè in crimen vertit, quòd in Ecclesia Latina duo fratres duas in uxores ducant sorores; & quòd prohibeant Sacerdotibus nubere. De hac secunda parte plura diximus adversùs tertium Photii objectum; undè solùm restat videre, an liceat duobus fratribus duas ducere sorores: Si enim non liceret, ratione certè alicujus canonici impedimenti id eveniret, quod esset assignandum. Verùm nec jure Divino naturali, nec jure aliquo Ecclesiastico id prohibitum constat; quoniam nec in Levitico, cap. 18., ubi diversa recensentur impedimenta contrahendi matrimonia, nec in aliquo Ecclesiastico Canone reperitur interdictum, nè duo fratres duas ducant sorores; immò lege Deuteronomii, cap. 25., licebat fratri innupto uxorem demortui fratris sinè liberis ducere ad suscitandum semen fratris sui; & ita una mulier poterat esse uxor duorum fratrum successivè, quod certè majùs est, quam quòd duæ sorores sint duorum fratrum uxores. Et ante legem scriptam, sistendo in jure naturæ, licebat uni viro duas sorores simùl ducere, ut habetur Genes. cap. 29. de Jacob, qui Racheli nupsit, & Liæ sororibus, quod pariter fortiùs est.

186 Itaquè si adesset aliquod impedimentum prohibens hujusmodi matrimonia, proveniret, aut ex cognatione, ratione scillicèt consanguinitatis, aut ex affinitate: Ex neu-

tro

tro capite oritur impedimentum, nè duo fratres duas possint ducere sorores; non quidèm ex consanguinitate, quia hæc est vinculum eorum, qui ab uno stipite per sanguinis propagationem descendunt, itaut omnes eundem sanguinem participent, atque ad unum & eundem reducantur stipitem. Atquì soror uxoris fratris, per hoc, quòd sit soror præfatæ uxoris, nullam consanguinitatem habet cum marito sororis, multò minùs cum fratre ejusdem mariti, quià non per hoc, quòd sit maritus sororis, fit, ut ab eodem stipite naturali propagatione descendat per sanguinem, & multò minùs frater mariti. Ergò locum non habet in casu impedimentum cognationis, vel consanguinitatis.

187 Affinitas porrò inter eos est, qui tantùm per unionem duorum in unam carnem copulantur; nàm quia per carnalem copulam vir & fœmina fiunt una caro, juxtà illud Genes. cap. 2. *Et erunt duo in carne una*. Et Christus, Matthæi cap. 19. *Itaquè jàm non sunt duo, sed una caro*. Undè fit, quòd consanguinei mariti efficiuntur affines uxori, & consanguinei uxoris efficiuntur affines marito. At consanguinei uxoris non efficiuntur affines consanguineis mariti, nec consanguinei mariti efficiuntur affines consanguineis uxoris; nàm affinitas respicit tantùm uxorem, quæ facta est una caro cum marito, & ipsum maritum factum una caro cum uxore. Et ità, licèt frater mariti sit affinis uxori sui fratris, non tamèn est affinis sororis uxoris mariti; sicut & uxor licèt sit affinis fratri mariti, soror tamèn uxoris fratris non est affinis ipsi fratri. Ergò non adest impedimentum affinitatis prohibens, nè duo fratres duas ducant sorores; sicut adest, nè duo fratres ducant eandem uxorem, etiam post demortuum fratrem, nec unus maritus ducat duas sorores, licèt una extincta. Ergò gratis, & per solam meram calumniam vertit Cerularius in crimen Ecclesiæ Latinæ, quòd permittat, duos fratres duas ducere sorores. Hoc enim in universa totius Ecclesiæ Canonum collectione non reperitur prohibitum.

188 Inania quoquè sunt quæ XI. & XII. adversùs Latinam profert Ecclesiam, quòd in solemnioribus Missis antè sacram Communionem alter Ministrorum alterum osculetur, cùm & ille posteà alium, & successivè alter alterum ex assistentibus, & Sacrificio interessentibus, pervetustus est Ecclesiæ Catholicæ ritus. Est enim pacis osculum, ac ideò osculando dicit: *Pax tecum*, & quidèm desumptus ex iis, quæ in nonnullis Epistolis Paulus admonet, ut ad Roman. cap. 16. vers. 16. *Salutate invicèm in osculo sancto*. Et in priori ad Corinth. cap. 16. vers. 21. idem dicens. Et in prima ad Thessal. cap. 5. vers. 26. *Salutate fratres omnes in osculo sancto*. Optimè Origenes in Epistola ad Romanos, ad cap. 16. ait: „ Ex sermone Pauli (scilicèt, cùm „ dicit: *Salutate vos invicèm in osculo sancto*) mos in Ecclesia traditus est, ut post „ orationes, osculo se invicèm suscipiant „ fratres. Hoc autem osculum sanctum appellat Apostolus; quo nomine illud docet „ primùm, ut casta sint oscula, quæ in Ecclesiis dantur; deindè, ut simulata non „ sint, sicut fuerunt Judæ. Osculum verò „ fidele, primò castum sit, deindè pacem in „ se, simplicitatemque habeat in charitate „ non ficta. *Hæc Origenes*. Et antè Origenem, Justinus Martyr circà finem Apologiæ hujus ritus meminit, dùm ait: *Precibus finitis, mutuo nos invicèm osculo salutamus*; post quem sequi Eucharistiæ administrationem dicit. Cyrillus porrò Hierosolymitanus Catechesi v. Mystag. de eodem pacis osculo scribit: „ Nec hoc ità accipias, quasi osculum „ illud sit hujusmodi, quale in foro inter „ omnes amicos esse consuevit, neque enim „ tale est. Hoc igitùr osculum animos mutuò conciliat, & omnem malorum oblivionem illis spondet. Signum igitur est „ hoc osculum reconciliationis animorum, „ universæq; injuriarum memoriæ deletæ.

189 Meminisse oportebat Cerularium verborum Christi Domini apud Matth. cap. 5. vers. 26., ubi ait: *Si ergò offers munus tuum ad Altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adversùm te, relinque ibi munus tuum antè Altare, & vade priùs reconciliari fratri tuo; & tunc veniens, offeres munus tuum*. Antè perceptam Eucharistiam in signum perfectæ reconciliationis osculantur Christiani in osculo sancto, nè pollutis labiis Dominicum Corpus sumere audeant; undè idem Cyrillus post aliqua subjungit, dicens: *Igitùr osculum hoc, quo in sacris utimur, reconciliatio est, atque idcircò sanctum, de quo Paulus dicit: Salutate vos invicèm in osculo sancto*. Et Petrus inquit: *in osculo dilectionis*. Et Sanctus Augustinus Serm. 83. de diversis idem tradit, inquiens: „ Post Orationem „ Dominicam, quam accepistis, & reddidistis, dicitur: *Pax vobiscum*, & osculantur „ se invicèm Christiani in osculo sancto, „ quod est signum pacis, si quæ ostendunt labia, fiat in conscientia, quomodò labia „ bia tua ad labia fratris tui accedunt, sic „ cor tuum à corde illius non recedat. Plura etiam tradit ad rem Chrysostomus Homil. 30. in cap. 13. Epistolæ secundæ ad Corinthios. Undè Athenagoras, in Orat. ad Christianos, ait: *Tàm accuratè temperare osculum, seù potiùs ad orationem salutationis oportet, nè si quò modo pauxillum mens polluta fuerit, ab æterna vos vita proscribat Verbum*. Ejusdem paritèr meminit Clemens Alexandrinus lib. 3. Pædag. Et Tertullianus in libro de Oratione, præfatum osculum signaculum orationis appellat. Quodnam ergò crimen erit, si antè sacram Communionem Sacerdos pacem Ministro in sancto præbet osculo, & Minister successivè

aliis,

aliis, ut omnes perfectè signum reconciliati cum fratre animi exhibentes, ad dignè Corpus Dominicum suscipiendum, accedere possint? Hoc non est solùm Ecclesiam Latinam reprehendere, verùm & primitivæ Ecclesiæ Patres, tùm Latinos, tùm Græcos, nè dicam ipsos Sanctos etiam Apostolos.

190 De Annulo porrò, quo Episcopi in Ecclesia Latina uti solent, secundùm ejusdem Ecclesiæ consuetudinem, dicimus nec rem novam fuisse, nec suo carere significato. Meminit Optatus Millevitanus, lib. 1. contrà Parmenianum, & datur ad honorem & significationem, quòd Ecclesiæ suæ Sponsus est. Habet & plura significata, ut tradunt Isidorus lib. 1. de Eccles. Offic. cap. 5., Innocentius III. lib. 1. cap. 46., Durant., & alii, qui de Sacris Ritibus scripsère. Porrò in signum fidei incontaminatæ servandæ suæ Ecclesiæ, Annulum dari Episcopo in ejus consecratione, ipsum Pontificale Romanum docet; nàm ubi agit de Episcopi electi consecratione, In Annuli benedictione, hanc recitandam tradit Orationem: „ Oremus. Creator & conservator humani generis, dator gratiæ spiritualis, largitor æternæ salutis, Tu, Domine, emitte bene ✠ dictionem tuam super hunc Annulum, ut quicumque hoc sacrosanctæ fidei signo insignitus incesserit, in virtute Cœlestis defensionis ad æternam vitam sibi proficiat. Per Christum Dominum nostrum. Amen. *Hactenus Oratio*. Asperso indè Aquâ Benedictâ, dùm Episcopo consecrato traditur, hæc consecrans, profert verba: *Accipe Annulum, fidei scilicèt signaculum, quatenùs Sponsam Dei, Sanctam videlicèt Ecclesiam, intemeratâ fide ornatus, illibatè custodias. Amen*. Non est ergò crimen, quòd Episcopi Annulo utantur, ut Ecclesiæ suæ Sponsi: *Ecclesiæ siquidèm Sponsus unusquisque æstimatur Episcopus*, ut scribit Paschalis II. Papa in Epistola 96., data ad Henricum Anglorum Regem.

191 Illud verò, quod XIII. objicit de Episcopis Latinis ad bellum proficiscentibus, dicimus ex aliquorum Episcoporum vitio id procedere, non ex instituto Ecclesiæ Latinæ, quæ sæpè ejusmodi rem improbavit. Immò in plurimùm, nec ex Episcoporum voluntate, sed vi magis, & Principum potentiâ coacti, id præstiterunt; quod ex Capitulari Caroli Magni, apud Labæum tom. 7. Concilior. Titul. 2. cap. 4. pag. 1165., perspicuum fit; mandat enim ibi: *Ut nullus Sacerdos in hostem pergat, nisi duo, vel tres tantùm Episcopi propter benedictionem, & prædicationem, populique reconciliationem*. Et pauló infrà subjungit: *Hi verò nec arma ferant, nec ad pugnam pergant, nec effusores sanguinum, vel agitatores fiant*. Aitque indè, non prævaluisse Reges, qui Sacerdotes pugnare permiserant: „ Gentes enim, *inquit*, & Reges earum, quæ Sacedotes secum pugnare permiserunt, nec prævalebant in bello, nec victorea extiterunt, quia non erat differentia inter Laicos, & Sacerdotes, quibus pugnare non est licitum. Hæc verò Galliarum, Hispaniarum, Longobardorum, nonnullasque alias Gentes, & Reges earum fecisse cognovimus, qui propter prædictum nefandissimum scelus, nec victores extiterunt, nec patrias retinuerunt. *Hæc ille*. Et cap. 3. protestatur, hæc sancire de Episcoporum, & reliquorum Sacerdotum consilio. Undè constat Ecclesiam ejusmodi consuetudinem fuisse detestatam.

192 De baptismo autem collato per unicam immersionem, prout XIV. objicit, crimen non esse fatemur; nam materia proxima baptismi, necessaria ad valorem Sacramenti, est ablutio notabilis, nec ad essentiam pertinet, ter, vel semèl mergi, dummodò unicâ immersione notabiliter abluatur, & nomina trium Divinarum Personarum abluendo invocentur. Dominus enim dixit: *Docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*, non dixit ter, aut bis, vel semèl mergendo. Et licèt in primitiva Ecclesia in usu esset trina immersio, tàm in Oriente, quàm in Occidente; attamèn in Ecclesia Occidentali cœptum est in Hispania semèl tantùm mergi, justis de causis, quas alibì recensuimus, præcipuèq; in nostris Vindiciis Areopagiticis, immutatam consuetudinem, approbante Gregorio Magno lib. 1. Epist. 41. ad Leandrum Episcopum Hispalensem, quam recipit Toletana Synodus IV., ut habetur in Canone V. Et rationem affert Sanctus Gregorius in præfata Epistola, inquiens: „ De trina verò mersione Baptismatis, nihil responderi veriùs potest, quàm ipsi sensistis, quia in una fide nihil officit Sanctæ Ecclesiæ consuetudo diversa; nos autèm quòd tertiò mergimus, triduanæ sepulturæ, Sacramenta signamus, ut dùm tertiò infans ab aquis educitur, resurrectio triduani temporis exprimatur. Quòd si quis fortè etiam pro Summæ Trinitatis veneratione existimet fieri, neque ad hoc aliquid obsistit, baptizandum semèl in aquas mergere, quia dùm in tribus subsistentiis una substantia est, reprehensibile esse nullatenùs potest, infantem in baptismate in aquam, vel ter, vel semèl mergere, quandò & in tribus mersionibus Personarum Trinitas, & in una potest Divinitatis singularitas designari. *Hæc S. Gregorius*.

193 Propter Arianos hæreticos, qui ter mergendo baptizabant, Divinitatem Personarum dividi significantes, orta fuit in illa Ecclesia controversia inter Catholicos, aliis nè viderentur convenire cum hæreticis, per unam tantùm immersionem baptizantibus, aliis non immutatâ consuetudine, per trinam abluentibus immersionem, atqui priorum sententiam probavit Magnus Gregorius, undè lo-

loco citato subjungit: „ Sed si nunc usquè „ ab hæreticis infans in baptismate tertiò „ mergebatur, faciendum apud vos esse non „ censeo, ne dùm mersiones numerant, Di- „ vinitatem dividant; dùmque quod factis „ faciebant, morem vestrum se vicisse glo- „ rientur, *Hæc ille*. Hinc & Patres antefatę Toletanæ Synodi Can. IV. definiendo dixerunt; „ Propter vitandum schismatis scan- „ dalum, vel hæretici dogmatis usum, sim- „ plam teneamus baptismi mersionem, nè „ videantur, apud nos, qui tertiò mergunt, „ hæreticorum approbare assertionem, dùm „ sequuntur & morem.

194 Quę ergò ad substantiam Sacramenti non pertinent, sed magis ad modum conferendi, justis de causis possunt ab Ecclesia immutari. Ac ideò in Ecclesia Latina, neque per unam immersionem ampliùs baptizatur, sed per trinam aquæ effusionem super caput baptizandi, ut Rituale Romanum docet; licèt validum quoque esset Sacramentum, si per unam tantùm effusionem conferretur, invocatis nominibus Divinarum Personarum. Et quidèm Apostolos etiam per aspersionem baptizasse, deduci potest ex Actorum Historia cap. 2., ubi legitur, unâ die tria millia fuisse baptizatos: *Baptizati sunt, & appositi sunt in die illa animæ circitèr tria millia*; quoniàm non videtur sufficisse tempus tot personarum numerum baptizandi per immersionem, vel effusionem aquæ super caput. At Philippum baptizasse Eunuchū Reginæ Candacis per immersionem, evincitur ex verbis Lucæ, Actor. cap.8., ubi dicit: *Et descenderunt uterque in aquam, Philippus, & Eunuchus, & baptizavit eum*. Sivè ergò baptismus conferatur per immersionem trinam, sivè per unam, sivè per effusionem, stat valor Sacramenti, neque in crimen Ecclesiæ verti potest, quòd hoc, vel illo modo conferatur. Et quemadmodùm Latini non reprehendunt Græcos, retinentes trinam mersionem, neq; ipsi erunt à Græcis justè reprehendendi, si unicam retineant mersionem, aut baptizent per trinam, vel unam effusionem.

195 De sale, quod in Ecclesia Latina in ore infantis, dùm baptizatur, imponitur, quod in crimen vertit Ecclesiæ Cerularius, ut habetur in XV. illius calumnia, dicimus, Latinam Ecclesiam præfatum ritum à Patribus accepisse propter significationem; nàm, ut ait Isidorus in lib.2. de Divinis Offic. cap. 20. *Ut eorum gustu condimentum sapientiæ percipiant, neque desipiant à sapore Christi*. Et Ivo Carnotensis in Sermone de Sacramento Neophytorum, ait: *Datur sal benedictum in os pueri propter typum sapientiæ, ut sale conditus, fœtore careat iniquitatis*. Alcuinus verò: *Ut nempè*, inquit, *putrida, & fluxa baptizati peccata, sapientiæ sale divino mundentur*. Nec obscurè hunc ritum innuit Origenes Homil. 6. in Ezechielem, dicens: *Qui renascitur Christo, debet sale saliri*. Undè dùm Sacerdos sal immittit in ore pueri, dicit: *Accipe sal sapientiæ propitiatio sit tibi in vitam æternam. Amen. Pax tibi: Et cum spiritu tuo*, orans indè dicit: „ Deus Patrum nostrorum, Deus „ universæ conditor veritatis, te supplices „ exoramus, ut hunc sàmulum tuum respi- „ cere digneris propitius, & hoc primum pa- „ bulum salis gustantem, non diutiùs esurire „ permittas, quominùs cibo expleatur cœ- „ lesti, quatenùs sit semper spiritu fervens, „ spe gaudens, tuo semper nomini serviens. „ Perduc eum, Domine, quæsumus, ad no- „ væ regenerationis lavacrum, ut cum fide- „ libùs tuis promissionum tuarum æterna „ præmia consequi mereatur. Per Christum „ Dominum nostrum. Amen. *Hactenus ex Rituali Romano*.

196 Omitto apertam illam Cerularii calumniam, quam XVI. objicit adversùs Latinam Ecclesiam, illam reprehendens, quasi nec cultum sacrarum Reliquiarum, & Sanctorum Imaginum recipiat, quoniam toti Orbi apparet esse calumniam, quandò constat, Ecclesiam Romanam acerrimè pugnasse contrà Græcos Iconomachos, Sanctorum Imaginum contemptores, prout in serie hujus Historiæ vidimus. Ad ultimam accedamus considerandam calumniam, qua in crimen Latinæ Ecclesiæ vertit, quòd tempore Quadragesimali prohibeat cani, aut dici Alleluja.

197 In primis *Alleluja* nomen est hebræum, quod in Latinum non habetur expressum, sicut & diversa nomina, quæ in sua vernacula lingua relicta sunt ab Interpretibus, quoniàm in aliam linguam translata, sonare non possunt, & ea exprimere, quæ in propria exprimunt: significat ergò idem, ac *Laudate Dominum*, ut explicat Sanctus Hieronymus in Epistola 137. data ad Marcellam, & consentit Sanctus Augustinus in Psal. 118. Hinc Rupertus lib. 1. cap. 35. dicit esse vocem peregrinam, ad exprimendum peregrinum gaudium, quod in Cœlesti Hyerusalem nobis manet. Est ergò dicere Alleluja, idem ac dicere, *Laudate Dominum*, sed cum plenitudine gaudii, & exultationis; undè in Apocalypsi cap. 19. ad hoc gaudium exprimendum, lætitlamque, & exultationem, audita est vox Sanctorum dicentium: *Alleluja. Salus, & gloria, & virtus Deo nostro est*. Sic & Seniores adorantes Deum in Throno sedentem, legitur dixisse: *Amen Alleluja*. Et vox multitudinis audita est, dicentium: *Alleluja; quoniàm regnavit Dominus Deus noster omnipotens. Gaudeamus, & exultemus, & demus gloriam Deo*. Est ergò vox gaudii, & exultationis.

198 Ex antiqua porrò traditione in usu fuit in Sanctâ Dei Ecclesia certis temporibus *Alleluja* cantare, tradit Beatus Augustinus in Psal. 106. in initio, inquiens: „ Est enim „ bis *Alleluja*, quod nobis cantare certo tem-

„ tempore solemniter moris est, secundùm „ Ecclesiæ antiquam traditionem. Neque „ enim & hoc, sinè Sacramento, certis diebus „ cantamus *Alleluja*; certis quidèm diebus „ cantamus *Alleluja*, sed omni die cogitamus. Sic enim hoc verbo significatur laus „ Dei, & si non in ore carnis, certè in ore „ cordis. *Et paulò post subjungit.* Cantatur „ autèm iste de universa Ecclesia Dei diffusa „ toto Orbe terrarum. *Hæc Augustinus*; ex quo duo habemus: primùm quòd ex antiqua Ecclesiæ traditione usus invaluit in universa Ecclesia canendi *Alleluja*; alterum verò, quòd non toto anno, sed certis tantùm anni temporibus. Et indè in Psalm. 110. se explicans, quo scilicet tempore in more fuerit cantandi Alleluja in universa Ecclesia, tradit, fuisse à Pascha usque ad Pentecosten, per totos scilicet quinquaginta dies; undè ait: *Quinquagenario verò numero post resurrectionem Domini, quo cantamus Alleluja, non cujusdam temporis finis & transitus, sed beata illa significatur æternitas.*

199 Deindè in Epistola 119. data ad Januarium cap. 17. tradit, alicubì, etiam extrà antedictos quinquaginta dies in more fuisse, ut cantaretur Alleluja, non tamèn in universa Ecclesia, inquiens: *Ut autem Alleluja per illos solos dies quinquaginta in Ecclesia cantetur, non usquequaque; nàm & in aliis diebus variè cantatur alibi, atque alibi, ipsis autem diebus ubique.* Undè in Ecclesia Romana à tempore Damasi Papæ constitutum fuit, ut etiam extrà tempus Paschale caneretur, ut innuit Sanctus Gregorius Magnus lib. 7. Epistola 64. data ad Joannem Episcopum Syracusanum, ubi ait: *Ut Alleluja hic diceretur de Hierosolymorum Ecclesia, ex Beati Hieronymi traditione, tempore beatæ memoriæ Damasi Papæ traditur tractum.* Hinc in Ecclesia Hierosolymitana principaliter morem invaluisse, etiam extrà Paschale tempus canendi Alleluja, tradit Gregorius, & innuit ipse Hieronymus in Epistola 17. data ad Marcellam, ubi agens de Villa Bethlem, inter plura ait: *In Christo verò, ut suprà diximus, Villula, tota rusticitas, & extrà Psalmos, silentium est. Quocumque te verteris, Arator stivam tenens, Alleluja decantat.*

200 Sed quoniàm fortassè hujusmodi mos canendi Alleluja extrà tempus Paschale intermissus Romæ fuerat, Sanctus Gregorius Magnus restituit, ut habetur in prælaudata ejus Epistola, ubi tradit, à nonnullis fuisse reprehensum, quòd jusserit hoc inter alia servari, quasi voluisset ritum Græcum inter Latinos transferre: „ Veniens quidam de Si„ cilia, *inquit*, mihi dixit, quòd aliqui amici „ ejus, vel Græci, vel Latini, nescio quid, „ quasi sub zelo Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, de „ meis dispositionibus murmurarent, dicen„ tes: Quomodò Ecclesiam Constantinopo„ litanam disponit comprimere qui ejus con„ suetudines per omnia sequitur? Cui cùm „ dicerem: Quas consuetudines sequimur? „ Respondit: Quia *Alleluja* dici ad Missas „ extrà Pentecostes tempora fecistis. *Hæc illæ.* Undè posteà respondens, ait, hunc morem à tempore Damasi Papæ, ex Jerosolyma tractum fuisse; quasi diceret, se tantùm restituisse, quod jàm traditum fuerat à Damaso, nihil tamèn novi ordinasse.

201 Cæterùm eundem S. Gregorium in ipsa sua Ordinatione, qua statuit etiam extrà tempus Paschale cantari *Alleluja*, excepisse quadragesimale tempus, à Septuagesima scilicèt usquè ad Pascha, legitur in ejus vita, quæ recitatur in Breviario Romano sub XII. Martii, ubi dicitur: „ Apud Sanctum „ Petrum, coactâ Synodo, multa constituit: „ In iis, ut in Missa *Kyrie eleison* novies re„ peteretur; ut extrà id tempus, quod con„ tinetur à Septuagesima, & Pascha, *Allelu„ ja* diceretur. Ratio verò hujus exceptionis allegatur à Patribus Concilii Toletani IV. sub Honorio I. Papa celebrati, Can. XI., in quo sic sancitum legitur: „ Itèm cogno„ vimus, quosdam Hispaniæ Sacerdotes, quod „ in Quadragesimæ diebus Alleluja decântant, „ præter in ultima hebdomada Paschæ, quod „ deinceps interdicimus fieri, statuentes, ut „ in omnibus prædictis Quadragesimæ die„ bus, quià tempus est, non gaudii, sed mœ„ roris, Alleluja ideò non decantetur: Tùnc „ enim opus est fletibus, ac jejuniis insistere, „ corpus cilicio, & cinere induere, animum „ mœroribus deiicere, gaudium in tristitiam „ vertere, quousquè veniat tempus Resur„ rectionis Christi, quandò oportet Alleluja „ in lætitia canere, & mœrorem in gaudium „ commutare: Hoc enim Ecclesiæ univer„ salis consensio, in cunctis terrarum parti„ bus roboravit; quod, & à nobis omnibus, „ ut conservetur per Hispanias, Galliasque „ Provincias, oportebit.

202 Est enim Alleluja, ut supra fati sumus, canticum lætitiæ, & jubili, undè Isidorus lib. 6. Etymolog. cap. 19. ait: „ Al„ leluja duorum verborum interpretatio, „ hoc est, Laus Dei, & est Hebræum. Si„ gnificat igitur laudare Deum cum jubilo, „ & letitia, & cantu; undè in Cœlo auditur, „ ubi omnia cantica sunt læta, & perpetuum „ Alleluja. *Hæc ille.* Cùm porrò dies Quadragesimæ luctui, fleto, ac mœrori sint addicti, conveniens non est, ut eo utatur cantico, quod cum jubilo, & lætitia cantari debet. Et ideò idem Isidorus, qui præfato Concilio præfuit lib. 1. de Eccles. offic. cap. 13. ait: *Apud nos, secundùm antiquam Hispaniarum traditionem, præter dies Jejuniorum, vel Quadragesimæ, omni tempore canitur Alleluja.* Et Leo Papa IX. relatus à Gratiano, *de Consecratione, distinct. 1. cap. 54.* „ Hi duo, *ait*, „ solummodò hymni ab Angelis in novo „ Testamento inveniuntur decantati: *Al-*

„ leluja, Gloria in Excelsis Deo, quos pariter in Septuagesima intermittimus, quia pro peccato hominis veteris, à conventu Angelicæ jubilationis expulsi, in hujus miseræ vitæ Babylonem super flumina ejus sedemus, & flemus, dùm recordamur illius Sion, in qua Deum decet Hymnum. Et post alia. A' Septuagesima, quandò lapsus Protoplasti in Ecclesia recitatur, Alleluja novem hebdomadas intermittimus, scilicèt usque in Pascha, ubi Christus resurgens à mortuis, tristitiam nostram in gaudium vertit, & Alleluja nobis reddit. Hactenus ille. Tot ergò rationibus suffultâ Ecclesiâ Latinâ, non est undè ei in crimen verti possit, si in Quadragesima Alleluja recitare, & canere omittit. Sed satis ad Cerularii calumnias,

CAPUT VIII.

De continuato schismate post Michaelis Cerularii obitum.

203 Constantinus Patriarcha, jàm in Throno Patriarchali per obitum Cerularii firmatus, etsi nihil novi molitus sit adversùs Latinam Ecclesiam, non tamèn legitur quæsiisse Ecclesiæ Romanæ communionem, nec ex more, litteras ad Romanum Pontificem dedisse: Undè cum omnimoda independentia ab Apostolica Sede, in eo statu, quo Michael reduxerat, tenuit, & gubernavit. Isacius verò Imperator, nihil hujus recogitans, memor dumtaxàt patrati sceleris, propter usurpatum Imperium, causâ repentis fulminis de Cœlo emissi, quo percussus, dejectus est equo, spontè Imperio cessit, & delecto in Successorem Constantino Duce, habitum suscepit Monasticum, atque in Monasterio Studii, Monachis serviens, reliquum vitæ cursum absolvit. Sic Curopalates, inquiens: „ Fulmine siquidèm percussus Imperator, dejectus est equo, & humi spumas ex ore edens, uti epilepticus, devolvebatur. In parvum autèm navigium impositus, ad Regiam defertur incolumis: attonitus tamèn, & ob aflatum seipsum minimè sentiens, morboque dies aliquot detentus, mortem expectabat: & idcircò ad placandum sibi Deum pœnitentiam amplectitur, & Imperatoriam potestatem, quam sibi injuriâ vindicarat, libens deponit. Hæc ille; reliqua posteà prosequens, tàm de electione Constantini Ducis, quàm de suscepto Monastico instituto, ejusque exercitio, & morum honestate.

204 Itaquè Constantinus Dux imperare cœpit Anno Domini MLIX., Pontificatus Nicolai, hujus nominis I., Anno I., currente Indictione XII., sub cujus Imperio paulò post Nicolaus Papa Romæ obiit, Anno scilicèt Domini MLXI., qui erat Annus secundus Imperii Constantini Ducis, in fine mensis Julii, Indictione XIV., cùm sedisset Annos II., & menses VI. Post cujus obitum, elapsis tribus mensibus vacantis Sedis, Romæ canonicè eligitur in ipsis Kalendis Octobris Alexander, hujus nominis II., anteà Anselmus nuncupatus, patriâ Mediolanensis, atque Episcopus Lucensis, aliundè Henrici Regis IV. familiaris, Aulæque Regiæ quasi alumnus & domesticus. Sed Episcopi Longobardiæ simoniaci, & concubinarii, alium Pontificem in schismate eligunt, Cadolaum scilicet Parmensem Episcopum, anteà à Nicolao excommunicatum, quem favore Regis Henrici freti, sustinere se posse putabant, Verùm contrarium evènit; nàm Cadolaus, licèt nonnullis Proceribus Romanis corruptis, dùm bis conatus est Romam ingredi, semper repulsus recedere coactus fuit. Denique coactâ Synodo plurimorū Episcoporum in Germania, coràm ipso Rege, re diligenter examinatâ, definitum est in Alexandri favorem, pronunciato Cadolao schismatico, & Sedis invasore, qui deniquè à schismate recedens, petitâ, & obtentâ veniâ ab Alexandro, paucis post diebus, malam mortem incurrit. Hec omnia in Alexandri II. vita, sed fusiùs apud Baronium.

205 Sub hoc Pontifice, vitâ functo Constantino Patriarcha Constantinopolitano, subrogatur Joannes Xiphilinus, qui Dionem Cassium, Romanarum rerum antiquum Scriptorem, nobilissimum in compendium decurtavit; & hoc moderante Ecclesiam Constantinopolitanam, decessit Constantinus Dux Imperator, Anno Domini MLXVIII., Alexandri II. Pontificatus Anno VIII., Indictione VI., relictâ Eudociâ Augustâ uxore unà cum filiis, à qua sacramentum acceperat, ut filiis Imperium servaret, nè alteri nuberet, Syngraphâ deposito in manus Patriarchæ, qui operâ cujusdam Vaferrimi Eunuchi circumventus, muneribus quoquè & pollicitationibus seductus, restituto Eudociæ Syngraphâ, à juramento absolvit, atque, ut alteri posset nubere, facultatem concessit. At illâ absolutâ à juramento, Romani Diogeni nupsit, & ad culmen transtulit Imperii, filiis quoquè assensum præbentibus, ut scribit fusiùs Curopalates, vituperans Xiphlini ignaviam.

206 Porrò Romanus hic non diù Imperium tenuit; nàm cùm imperasset Annos III., & menses VIII., miserando exitu cursum vitæ absolvit, Anno Domini MLXXI., Alexandri II. Pontificatus Anno XI., Indictione IX. Cùm enim bellum gereret adversùs Asam Sultanum Turcharum, & oblatam ab eo per suos Legatos pacem superbè rejecisset, casu incidit in manus Asæ, cum magna suorum clade. Et licèt victor magnâ cum huma-

manifstate vinctum Principem recepisset, ac fœdere cum eo initio, liberum cum cæteris captivis dimisisset, tamen Constantinopolitani, audita ejus Clade, mox alium subrogarunt Imperatorem, Michaelem scilicèt Constantini Ducis filium: indeque reclusâ Eudociâ Augustâ in Monasterio, missus est Andronicus in occursum Romani Diogenis, quem captum atque nigra indutum veste super mulum in Regiam duxit Urbem, ubi jubente novo Principe miserè obcæcatur: paulòque post, vulneribus ex oculorum effossione non curatis, cum ejus caput intumuisset, vermibusque scateret, grave olens, horribilis visu, ut humanum ostentum expositus omnium oculis, finem vivendi fecit, luens tamen hic pœnas, nè æternas incurreret: nam, ut ait Curopalata, *in talibus & tot malis nullum maledictum protulit, neque aliquid nefarii locutus est, sed Deo gratias agere perseverabat, casus æquo animo ferens*.

207 Cùmque Ecclesia Constantinopolitana relicta videretur, & nihil cum ea actum fuisset de concordia, licèt nec Xiphilinus aliquid novi attentare aggressus fuisset, tamen videbatur segregata, intermisso penitùs litterarum commercio, Alexander Papa, ut ostenderet Imperatorem recipere in Communionem Ecclesiæ Romanæ, decrevit ad hûc Michaelem mittere Apochrisiarium ex more vetusto, ut etiam hac via posset conciliare Ecclesiasticorum animos, eosque ad obedientiam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ debitam, reducere. Delegit ergò ad hoc munus obeundum Petrum Episcopum Anagninum miræ sanctitatis virum, scientiâ quoque præstantissimum. Qui Constantinopolim veniens, ab Imperatore humanissime est exceptus: & cum in gravem incidisset infirmitatem, hujus Sancti Viri orationibus, pristinæ sanitati est restitutus: cujus beneficii accepti memor Imperator, eundem ad construendam Ecclesiam, quam inchoaverat, multa donatum pecuniâ dimisit, ut fusè scribit Brunus Segniæ Episcopus in ipsius Petri vita.

208 Cæterùm per annum solùm mansit ibi, ad obitum usque Alexandri II. & creationem Gregorii VII. Etenim Alexander Romæ decessit anno Domini MLXXIII. anno II. inchoato Michaelis VII. Imperatoris, Indictione XI. die Dominico XI. Kal. Maji: & eodem sui obitus die, omnium Cardinalium consensu & subscriptione, totiusque Cleri & populi approbatione, Hildebrandus, patria Soanensis in Tuscia, ex Cancellario Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, in Pontificem est electus, assumpto nomine Gregorii VII. in memoriam Gregorii VI. quem Magistrum habuerat, vir sacris literis eruditissimus, & in tota Ecclesia, tempore quoque priorum Pontificum, virtutum genere celeberrimus, ut scribit Lambertus Schafnaburgensis, laudatus quoque à Mariano Scoto, ab Ottone Frisingensi, aliisq; Scriptoribus illius ævi, quidquid mussitent Schismatici Henriciani. Ejus electionem ratam habuit Henricus Rex, probavit, & confirmavit, ut idem Labertus scribit, quamvis posteà Henricus, propter illius severitatem, seu potiùs ardentem Zelum extirpandi Simoniacam labem ab Ecclesia, atque tollendi abusum, recipiendi investituras Ecclesiarum à Rege per annuli & baculi traditionem, aliter de eo, ejusque electione publicare conatus esset, ut Scriptores illius ætatis ferunt.

209 Romam itaque reverso Petro Anagnino, Michael Imperator Latinos minimè abhorrens, ac cum Sancta Romana Ecclesia communicans, munera complura Cassinum misit, rogans illius Abbatem, ut pro se, ac liberis, & pro statu sui Imperii Deum exoraret, ut scribit Leo Ostiensis lib. 3. cap. 38. inquiens: „ Circa hos dies Michael Constantinopolitanus Imperator Patri Desiderio per Nuntios „ dona plurima transmisit, poscens, ut pro „ se, ac liberis; ac pro statu Imperii sui, Omnipotentis Dei Clementiam assiduis precibus exoraret. Insuper ob Beati Benedicti „ patris reverentiam, pro salute animæ suæ, „ per præceptum, aurea Bulla roboratum constituit, ut annis singulis Monasterium istud, „ ex regiis redditibus vigintiquatuor libras „ acciperet, & pallia quatuor, ad nostræ „ Congregationis sustentationem. *Hac ille*.

210 Itaque licèt hæc de Imperatore prodita habeantur, tamen non constat Joannem Xiphilinum Patriarcham communicasse cum Ecclesia Romana: Ac itá ab ea sejunctus decessit, substituto à Michaele in locum ejus Cosma, anno Domini MLXXVIII. Pontificatus Gregorii Septimi anno VI. Indictione I. quo anno Nicephorus cognomento Botoniates, facta seditione surrexit adversùs Michaelem, quem captum unà cum Maria Augusta conjuge, atque Filio Constantino Porphirogenito, in Blachernis relegavit, & in Monasterium reclusit; ac ita tyrannicè Imperium sibi vindicavit, coronatus ab eodem Cosma Patriarcha. Sed perlatâ tanti sceleris notitià ad Gregorii Pontificis aures, in Synodo Romæ eodem anno celebrata, Nicephorum usurpatorem & tyrannum anathemati subjecit: ut produnt ejusdem Synodi acta, in quorum initio hæc leguntur: „ Anno ab Incarnatione „ Domini, millesimo septuagesimo octavo, „ Pontificatus verò Domini Gregorii Septi„ mi Papæ sexto, tertio Kalendas Decem„ bris Indictione II., celebrata est Synodus „ Romę in Ecclesia Sanctis Salvatoris pro re„ staturatione Sanctæ Ecclesiæ. In qua inter „ alia excommunicatus est Constantinopoli„ tanus Imperator, aliique, qui subscripti ha„ bentur. *Hactenus ibi*.

211. Hac porrò non obstante excommunicatione, nihil molitum legimus Nicephorum adversùs Latinos, occupatum in Civilibus dissidiis, variisque concertationibus adver-

versùs diversos insurgentes tyrannos, à quibus deniquè victus, Imperio est privatus. Nam licèt nonnullos vicerit, victus postea remansit, ab Alexio Comneno, cujus jussu detrusus est in Monasterium, anno Domini MLXXX. Pontificatus Gregorii VII. anno VIII. Indictione III. sui Imperii anno III. Et ad hunc annum vitam produxisse Joannem Xiphilinum Patriarcham, ex Codice Juris Orientalis colligitur, cum sedisset annos XIII. & menses VI. Et hoc eodem anno non priùs incepisse sedère Cosmam Hierosolymitanum illius successorem, ex consequenti asserendum est: Quarè corrigenda sunt quæ paluò superiùs diximus, nempè biennio anteà decessisse, substituto Cosma, & hunc Nicephorum coronasse, quem à Joanne Xiphilino coronatum veriùs dici debet.

212 Alexio ergò moderante Imperium Orientale auctum est Græcorum odium adversùs Latinos; sed Robertus Guisgardus Dux Ecclesiæ Romanæ, à qua in schismate Henriciano desciverat, perfectè reconciliatus, suoque juramento eidem Sanctæ Ecclesiæ promissâ obedientiâ, expeditionem in Orientem adversùs Alexium, quem in prælio victum terga vertere coegit, anno Domini MLXXXI. ut notat Leo Ostiensis, libero 3. cap. 48. in fine scribens: „Hoc anno Robertus Dux transito „ Mare cum quindecim millibus pugnatorum „ Thraciam debellaturus ingreditur. Adversùs „ hunc Alexius Imperator cum centum septuaginta millibus pugnatorum ad prælium exiens superatus est. *Hæc ille*. Cui pro tam magna parta victoria, gratulatoriam, & hortatoriam simùl literas dedit Gregorius Papa, tenòris sequentis.

Gregorius Episcopus Servus Servorum Dei, Roberto glorioso Duci, salutem, & Apostolicam benedictionem.

213 „ Quod gesti belli proventum, & „ adeptæ victoriæ palmam, nobis & Romanis notificasti, id quod decuit prudenti consilio usus egisti, ut res, quàm ex voto amicorum gloriosè obtinueras, ipsorum congratulationibus gloriosior tibi redderetur, „ atque jucundior. Oportet intereà te illum „ alta memoria figere, cujus favore & auxilio non ambigis res tuas jam dudùm procedere. Nam sicut ingratitudo provocat indignationem, ità devotio incunctanter accumulat gratiam. Quapropter Beatum Petrum, cujus tibi adesse patrocinium grandia facta testantur, præ oculis habere semper memineris, ejusque beneficiis, cùm necessè est, gratiam vicem rependens, ipsum „ de cætero velut debitorem efficere tibi procurato: de quo nimirum eò magis præsumere poteris, quo ampliùs obsequiis, illum „ tibi quasi obnoxium adstrinxeris.

214 „ Memento itaque Matris tuæ Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, quæ de te inter cæteros Principes specialiter confidit, & peculiariter diligit. Memento quod sibi promisisti, & quod pollicitus es (cui etiam non promittens ex jure Christianitatis debes „ adimplere) cùm promiseria, non ulteriùs „ differas. Non enim ignoras, quanta perturbatio contra eam per Henricum dictum „ Regem sit orta, quantumque tuo, qui suus „ es filius, auxilio indigeat. Age ergò, ut „ quantùm studet filius iniquitatis adversari, „ non minus debeat de tuæ devotionis opitulatione Mater Ecclesia gratulari. Dubitavimus hic sigillum plumbeum ponere, nè si „ illud inimici caperent, de eo falsitatem aliquam facerent. *Hactenus Epistola*, quæ habetur lib. 9. Epist. 17.

215 Alexius verò tantæ cladis perterritus, qui ut ærarium suum repleret, postposito Dei timore, Ecclesiarum omnium donaria, sustulerat: quod à neminè ex suis decessoribus hactenùs attentatus fuerat: peccatis suis, prudentior factus, adscribens, pœnitentiâ ductus, edita constitutione, sancivit nè quis imposterum talia facere, quæ ipse fecerat, auderet. Extat ejus constitutio inscripta, Bulla aurea in corpore juris Orientalis, tom.3. Bibliot. Veter. Patrum, ubi post plura præmissa, hæc definiens, subjungit: „ Quarè „ imposterum, tùm sibi, tùm post se futuris „ Christiani dogmatis principibus, *Aurea hac Bulla* legem non minus observandam imponit, quàm si à Deo ipso dictaretur: *Nè quis posthàc sacra temère contrectet*, etiam si „ vel cadmea necessitas urgeat; nè manus „ impuras sacris rebus iniiciat, nè profana „ ex divinis dimodia fiant, dùm in publicos „ usus circumferuntur. Cùmque inter Deum „ & homines sit interstitii loco positum, quod „ nullus, si modò pius fuerit, transgredietur, homines quidem, rebus nostris utemur & fruemur. Deo autem sacra tecta manebunt, quæcumque illi consecrata fuerint, „ nec illa manibus, vel audacissimis contingent. Quod si quis, Domine Deus, imposterum manus Sacris & Divinis Dimodiis „ utensilibus & vasis, quæ sacris olim, & venerandis Ecclesiis tuis dicata, vel imposterum dicanda fuerint, iniicere audeat: is nè „ lumine in die visitationis tuæ fruatur: nè „ sol illi matutinus illucescat, nec tuo hic auxilio, nec tua istich protectione gaudeat; „ sed ubique despectus à te, desertusque jaceat. *Hæc & alia plura Alexius ibi*.

216 Verùm peccatum hoc grande agnovit Alexius, ignoravit tamen adhuc, vel ignorare voluit sacrilegium nefarii schismatis, in qua Ecclesia Constantinopolitana jam sordescebat, neque ipso, neque Patriarcha reconciliationem exquirentibus: In quo schismate, sicuti & sui decessores, à Cerulario & post obierunt, sic & Cosma decessit anno Domini

ni MLXXXVI. Alexii Imperii anno VI. Victoris III. Pontificatus anno I. Indictione IX. ubi fediffet annos V. & Menfes VI. fubftituto in ejus locum Euftathio, cognomento Garides, cùm anteà Salerni ad Dominum migraffet Gregorius VII. die videlicèt XXIV. Maji anni antecedentis, felecto, poft varias concertationes, in ejus fucceflorem Defiderio ex Monacho & Abbate Caffinenfi, Epifcopo Oftienfi, affumpto nomine Victoris III. juxtà Confilium decefforis, qui ante obitum, hunc eligendum præmonuerat Cardinales. Non tamen diù Pontificatum tenuit, nam XVII. Kalendas Octobris anno Domini MLXXXVII. paucis elapfis poft ejus confecrationem menfibus, ex hac vita migravit, nominato in fuccefforem Ottone, Epifcopo Oftienfi, qui elapfis Menfibus v. & diebus XVI. vacantis Sedis, IV. Idus Martii anni Domini MLXXXVIII. communi omnium fuffragio electus eft Romanus Pontifex, & appellari voluit Urbanus Secundus. Et hoc Pontifice Ecclefiam Catholicam moderante deceffit ConftantinopoliEuftathius Patriarcha, anno Domini MLXXIX. cum fediffet annis tribus, cui datus eft fucceffor Nicolaus cognomento Grammaticus, qui Sedem tenuit annis XXVII. & Menfibur III.

CAPUT IX.

De Alexii Comneni geftis cum Urbano II. ejufque porrò perfidia adversùs Latinos.

217 CUM Alexius armis Sarracenorum premeretur, conciliare fibi Pontificis animum cogitavit, ut indè ope illius, auxilia Latinorum adversùs barbaros obtinère poffet: qua de rè primùm ab excommunicatione abfolvi poftulavit, quod libenter conceffit Papa, data per fuos Legatos abfolutione, ut produnt Acta Romanæ Synodi primæ, fub Urbano habitæ apud Bertboldum illius ævi Scriptorem, ubi dicitur. *Dominus Papa Conftantinopolitanum Imperatorem ab excommunicatione per Legatos fuos abfolvit*. Sed cùm in dies Turcharum potentia excrefceret, decrevit Alexius ad Urbanum Legationem, fuppliciter poftulans, ut fibi auxilium aliquod pro Imperii & Ecclefiæ defenfione præftaretur: Quod cum Papa Placentiæ tunc moraretur, ac Synodum ibidem celebrare decreviffet, in caufa Praxedis Philippi Regis Francorum repudiatæ, eâ congregatâ in plena Synodo auditi funt Legati, indèque actum eft de expeditione comparanda adversùs infideles, Hæc omnia ex Actibus Synodi Placentinæ, celebratæ anno Domini MXCV. tradit idem Bertholdus, inquiens: „ Itèm „ Legatio Conftantinopolitani Imperatoris „ ad hunc Synodum pervènit, qui Dominum „ Papam omnefq; Chrifti fideles fuppliciter, „ imploravit, ut aliquod auxilium fibi contrà Paganos pro defenfione Sanctæ Ecclefiæ conferrent, quam Pagani jam penè in „ illis partibus deleverant, qui partes illas, „ ufque ad muros Conftantinopolitanæ Civitatis obtinuerant. Ad hoc auxilium Dominus Papa multos incitavit, ut etiam jurejurando promitterent fe illuc, Deo annuente ituros, & eidem Imperatori, pro „ poffe fuo, fideliffimum adjutorium collaturos. *Hæc ibi*.

218 Accefferunt ad hæc poftulationes & præces fidelium Hierofolymam incolentes, atque etiam ejufdem Ecclefiæ Hierofolymitanæ Patriarchæ, per Petrnm Eremitam ad Urbanum, cum eorum literis delatæ, pro recuperatione Terræ Sanctæ, quibus permotus Pontifex curavit accelerare negotium, & difcedens ab Italia, ut Henrici Regis Indignationem fugeret, Alpes tranfcendit, & in Galliam venit, ibidemque eodem anno apud Claramontem in Alvernia, coacta Generali Synodo, Menfe Novembris, cui ex univerfis Tranfalpinarum partibus & Provinciarum interfuerunt Archiepifcopi trefdecim, Epifcopi & Abbates ducentl & quinque, ut Bertholdus tradit, iuquiens: „ In Galliis ad Clarum Montem Synodus Generalis à Domino „ Papa in Octava Sancti Martini congregata „ eft, in qua trefdecim Archiepifcopi cum „ eorum Suffraganeis fuerunt, & ducentæ „ quinquæ Paftorales virgæ numeratæ funt. *Hæc ille*. In qua quidem Synodo, ut ait Willermus Tyrius lib. I. de Bello Sacro Cap. 14. Ordinatis priùs de Prælatorum Ecclefiæ & Deum timentium confilio inftitutionibus, quæ ad erigendum labentis Ecclefiæ ftatum videhantur refpicere, & promulgatis Canonibus, qui ad morum ædificationem & corrigendam delictorum enormitatem poterant proficere; & qui pacem, fuggerente Petro Eremita, quæ de rebus perierat, reformarent, Papa fermonem habuit de recuperanda Terra fancta, ad hunc modum alloquens.

219 „ Noftis, fratres dilectiffimi, & ve„ ftram noffe id expedit charitatem, quomodo „ humani generis reparator, pro noftra omniū „ falute carnem affumens,& homo inter homi„ nes converfatus, terram promiffionis, quam „ pridem Patribus promiferat,propriâ illuftra„ vit præfentiâ, & affūptis difpenfationis ope„ ribus,& crebra fimul miraculorum exhibitio„ ne reddidit fpecialiter infignem: id enim ve„ teris & novi penè in omnibus Syllabis do„ cet feries teftamenti. Quadam fanè dile„ ctionis prærogativa certum eft eam dilexif„ fe, itaut eam Orbis partem, imò particu„ lam, hæreditatem fuam dignatus eft ap„ pellare, cum ejus fit omnls terra & pleni„ tudo ejus. Unde per Ifaiam ait: *Hereditas mea Ifrael*. Et itèm. *Vinea Domini* „ *Sabaoth Domus Ifrael*. Et licèt totam in „ partem præcipuam fibi dedicaverit ab initio,

„ tio, peculiariùs tamen Urbem sanctam sibi
„ adoptavit in propriam, testante Propheta,
„ qui ait; *Diligit Dominus portas Sion super*
„ *omnia Tabernacula Jacob*. De qua gloriosa
„ dicuntur, videlicèt, quod in ea docens,
„ passus & resurgens Salvator, salutem ope-
„ ratus est in medio. Ad hoc à sæculis est præ-
„ lecta, ut tantorum esset conscia, & cella
„ familiaris mysteriorum. Electa nimirum,
„ quod ipse, qui eligit testatur dicens: *Et de*
„ *Hierusalem Civitate, quam elegit, veniet*
„ *vobis Salvator*.

220 „ Quam & si, peccatis inhabitan-
„ tium, id exigentibus justo judicio suo, in
„ manus impiorum sæpiùs tradi permiserit
„ Dominus, & duræ jugum servitutis ad tem-
„ pus eam sustinere passus sit, non tamen ar-
„ bitrandum est, quod eam, quasi à se repu-
„ diatam abjecerit, cum scriptum sit: *Fla-*
„ *gellat Dominus omnem filium, quem reci-*
„ *pit*. Illi veró thesaurizat iram, cui dicitur:
„ *Recessit Zelus meus à te; jam ampliùs non*
„ *irascar tibi*. Diligit ergò eam, nec intepuit
„ ergà eam dilectionis fervor, cui dicitur:
„ *Eris corona gloriæ in manu Domini, & dia-*
„ *dema regni in manu Dei tui, & non vocabe-*
„ *ris ampliùs desolata, sed vocaberis voluntas*
„ *mea; quia complacuit Domino in te*. Hæc
„ igitur salutis nostræ cunabula, Domini pa-
„ triam, Religionis Matrem, populus ab-
„ sque Deo, Ancillæ filius Ægyptiæ, possi-
„ det violenter, & captivatis liberæ filiis ex-
„ tremas imponit conditiones, quibus versa
„ vice, meritò servire tenebatur.

221 „ Sed quid scriptum est? *Eiice An-*
„ *cillam & Filium ejus*. Sarracenorum enim
„ gens impia, & mundanarum sectatrix tra-
„ ditionum, Loca Sancta, in quibus stete-
„ runt pedes Domini, jam à multis retrò tem-
„ poribus violenta premit tyrannide: sub
„ actis fidelibus & in servitutem damnatis,
„ ingressi sunt canes in sancta, profanatum est
„ sanctuarium, humiliatus est cultor Dei po-
„ pulus, angarias patitur indignas genus ele-
„ ctum, servit in luto & in latère regale Sa-
„ cerdotium, Princeps Provinciarum facta
„ est sub tributo Civitas Dei. Cujus non li-
„ quefiat anima? Cujus non tabescant præ-
„ cordia, iis ad animum recurrentibus? Quis
„ hæc siccis oculis audire potest, fratres cha-
„ rissimi? Templum Domini, de quo Zelans
„ Dominus vendentes ejecit & ementes, nè
„ Domus Patris ejus fieret spelunca latro-
„ num, factum est Sedes Dæmoniorum. Id
„ ipsum enim & Mathathiam Sacerdotem
„ magnum, Sanctorum Progenitorum Ma-
„ chabæorum, ad Zelum accendit commen-
„ dabilem, sicut ipse testatur dicens: *Tem-*
„ *plum Domini, quasi vir ignobilis, vasa glo-*
„ *riæ ejus abducta sunt captiva*.

222 „ Civitas Regis regum omnium, quæ
„ aliis regulas intemeratæ tradidit fidei, gen-
„ tium superstitionibus cogitur in vita deser-
„ vire. Sanctæ Resurrectionis Ecclesia, re-
„ quies dormientis Domini, eorum sustinet
„ Imperia, fœdatur sporcitiis eorum, qui
„ Resurrectionis non habebunt partiçipium,
„ sed stipula ignis æterni, perennibus deputa-
„ buntur incendiis. Loca venerabilia Divi-
„ nis deputata Mysteriis, quæ Dominum in
„ carne susceperunt hospitem, signa viderunt,
„ senserunt beneficia, quorum omnium in se
„ plena fide prætendunt argumenta, facta
„ sunt Gregum præsepia, stabula jumento-
„ rum. Laudabilis populus, cui benedixit
„ Dominus exercituum, sub angariarum &
„ sordidarum præstationum pondere, gemit
„ fatigatus, rapiuntur eorum filii Matris Ec-
„ clesiæ cara pignora, ut Gentium immun-
„ ditiis deserviant, & nomen Dei vivi abne-
„ gent, vel ore blasphement sacrilego, com-
„ pelluntur: aut impia detestantes Imperia,
„ cæduntur gladiis more bidentium, Sanctis
„ Martyribus sociandi. Non est sacrilegis lo-
„ corum differentia, non est personarum res-
„ pectus. In Sanctuariis occiduntur Sacer-
„ dotes & Levitæ, coguntur Virgines forni-
„ cari, aut per tormenta perire, nec Matro-
„ nis ætas maturior suffragatur.

223 „ Væ nobis, qui in hanc tam peri-
„ culosi temporis descendimus miseriam,
„ quam in spiritu prævidens electus à Domi-
„ no David Rex fidelis deplorat dicens: *Deus*
„ *venerunt Gentes in hæreditatem tuam: pol-*
„ *luerunt Templum Sanctum tuum*. Et itèm
„ *Populum tuum humiliaverunt, & hæredita-*
„ *tem tuam vexaverunt. Ut quid Domine,*
„ *irasceris, in finem: accendetur velut ignis*
„ *ira tua?* Ubi sunt misericordiæ tuæ anti-
„ quæ, Domine? Verumnè est quod dicitur:
„ *Non obliviscetur misereri Deus: non conti-*
„ *nebit in ira sua misericordias suas? Recor-*
„ *dare, Domine, quid acciderit nobis, intue-*
„ *re & vide opprobrium nostrum. Væ nobis,*
„ *ut quid nati sumus videre corruptionem po-*
„ *puli nostri, & contritionem Civitatis San-*
„ *ctæ, & sedère illic, cum dantur in manibus*
„ *inimicorum sancta*.

224 „ Vos igitur dilectissimi, armami-
„ ni Zelo Dei, accingimini unusquisque gla-
„ dio suo super femur suum potentissime. Ac-
„ cingimini, & estote filii potentis: meliùs
„ est enim nobis mori in bello, qàm vidère
„ mala gentis nostræ & Sanctorum. Si quis
„ Zelum legis Dei habet, adjungat se nobis.
„ Subveniamus fratribus nostris, *dirumpa-*
„ *mus vincula eorum, & proiiciamus à nobis*
„ *jugum ipsorum*. Egredimini & Dominus
„ erit vobiscum: arma, quæ cede mutua il-
„ licitè cruentastis, in hostes fidei & nominis
„ Christiani convertite. Furta, incendia, ra-
„ pinas, homicidia, & cætera qualia, qui
„ agunt Regnum Dei non possidebunt, hoc
„ Deo beneplacito redimite obsequio, ut de-
„ lictorum, quibus Dominum ad iracundiam
„ provocastis, celerem indulgentiam pro vo-
bis

„ bis obtineant hæc pietatis opera, & de-„ precatio collata Sanctorum.

225 „ Monemus igitur, & exhortamur „ in Domino, & in remissionem peccatorum „ injungimus, ut fratribus nostris & Cœlestis „ Regni cohæredibus (omnes enim invicem „ sumus membra, hæredes quidem Dei, co-„ hæredes autem Christi) qui Hierosolymis, „ & in finibus ejus habitant, afflictioni & la-„ boribus compatientes, infidelium insolen-„ tiam, qui sibi regna, principatus & po-„ testates subiicere contendunt, debita com-„ pescatis animadversione, & illis totis viri-„ bus occurratis, quibus est propositum no-„ men delere Christianum. Alioquin futurum „ est, ut in proxima Ecclesia Dei jugum in-„ debitæ perferens servitutis, fidei sentiat „ dispendium, prævalente Gentilium super-„ stitione. In quanta enim positi sint afflictio-„ ne, noverunt ex vobis nonnulli, qui hæc „ quæ loquimur, oculata conspexerunt fide, „ & præsens illorum per manus Petri viri ve-„ nerabilis, qui præsens est, ad nos delata do-„ cet Epistola.

226 „ Nos autem de misericordia & Bea-„ torum Petri & Pauli Apostolorum authori-„ tate confisi, fidelibus Christianis, qui con-„ trà eos arma susceperint, & onus sibi hujus „ peregrinationis assumpserint, immensas, „ pro suis delictis pœnitentias relaxamus. „ Qui autem ibi in vera pœnitentia decesse-„ rint, & peccatorum indulgentiam, & fru-„ ctum æternæ mercedis se non dubitent ha-„ bituros. Interim verò eos, qui ardore fi-„ dei ad expugnandos illos laborem istum as-„ sumpserint, sub Ecclesiæ defensione, & Bea-„ torum Petri & Pauli protectione, tanquam „ veræ obedientiæ filios recipimus, & ab uni-„ versis inquietationibus, tam in rebus, quàm „ in personis, statuimus manere securos. Si „ verò quispiam molestare eos ausu temera-„ rio præsumpserit, per Episcopum loci ex-„ communicatione feriatur, & tamdiù sen-„ tentia ab omnibus observetur, donec & „ ablata reddantur & de illatis damnis con-„ gruè satisfiat. Episcopi verò & Presbyteri, „ qui talibus fortiter non restiterint, officii „ suspensione mulctentur, donec misericor-„ diam Sedis Apostolicæ obtineant. *Hacte-nus Urbanus*.

227 Et his dictis, finem dicendi fecit (subjungit Willermus Tyrius) præcipiens iis, qui aderant, Ecclesiarum Prælatis, ut ad propria reversi, cum omni instantia, & debita solecitudine plebes suas ad idem hortentur & invitent diligentiùs. Iis dictis finem dicendi fecit: & soluta Synodo, vale dicentes ad invicem, ad propria sunt reversi: ante omnia, juxtà statuta Synodi fideliter laborantes, ut pax (quæ verbo vulgari *Tregua* dicitur) ab omnibus observetur illibata, nè ire volentibus, & ad necessaria discurrere, ullum ministraretur impedimentum. Dedit ergò Dominus fideli servo suo Evangelizanti virtute multâ, & excelso in verbo gloriæ, pro fidei meritis verbum efficax, & sermonem omni acceptione dignum in oculis universorum. Et visa est à Domino res egressa, itaut mandatum ejus, licèt arduum nimia & difficilè videretur, cum omni aviditate, tam majores, quàm minores amplecterentur. *Hæc totidem verbis Willermus Tyrius*. Dùm porrò omnia pro sacro bello ineundo in universa Europa necessaria pararentur, Urbanus Papa Romam reversus, sequentem ad Alexium Orientis Imperatorem fecit Epistolam.

Urbanus secundus Romanus Pontifex Alexio Constantinopolitano Imperatori &c.

228 „ Cùm statutum fuisset ad Clara-„ montem Alverniæ, ut communibus votis „ bellum adversùs Sarracenos gereretur, tan-„ ta hominum multitudo cruce signata est, „ ut ad trecenta hominum millia censa fue-„ rint. Ducum autem fortissimorum tantus „ ardor, ut de recuperanda Hierosolyma „ multum sperare debeamus. Primus omnium „ Petrus eremita innumerabilibus se ducem „ præbuit, cui Godefredus, Eustathius, & „ Balduinus fratres, Balionii Comites se addi-„ derunt, majores etiam copias paraverunt. „ Hinc Podiensis Episcopus belli Dux, & Rai-„ mundus Sancti Ægidii Comes, inde Ugo „ Magnus Philippi Francorum Regis Frater, „ & Robertus Nortmanniæ, & alter Rober-„ tus Flandriæ, & Stephanus Carnuti Co-„ mites. Quid dicam de Boemundo ipso, „ qui ingenti animi magnanimitate, iis se co-„ mitem adjunxit cum septem millibus dele-„ ctæ juventutis Italicæ, relicta fratri rerum „ omnium cura, quo cum diù bello conten-„ derat? Ad hoc belli maximos apparatus „ unum illud in primis est necessarium, ut tuo „ præsidio commeatuque tantæ copiæ juven-„ tur. Quare abs te peto, majorem in mo-„ dum in quibuscumque rebus poteris justis-„ simo bello gloriosoque faveas. Illud au-„ tem, tametsi non dubitem abs te curatum „ iri, volui tamen te per literas nostras scire „ id mihi & universæ Christianæ Reipublicæ „ jucundissimum fore. Vale Romæ &c. *Ha-ctenus Urbani ad Alexium Epistola*.

229 Verùm Alexio, tam ingentem belli apparatum, & si contra hostem suum, minimè placuit, & qui auxilia Latinorum adversùs eundem hostem maxima cum instantia postulaverat, de tanta auxilii copia tristatur, quandò quilibet cordati animi, lætitiam percipere debuisset. Hinc statim ad fraudes animum adjecit, consueto Græcorum more, unde Latinorum spem frustrare posset, imò & eos perdere. Cœpta est ejusmodi Latinorum expeditio anno Domini MXCVI. Urbani Papæ anno IX. Imperii Alexii Comneni an-

no XVI. Indictione IV. Mense Martio, VIII. die Mensis, sub *Galtero* cognomento, *Sensaucir*, viro nobili & in armis strenuo cum ingenti multitudine pedestrium turmarum, ut idem Willermus Tyrius scribit, lib. I. Cap. 18. iter arripiente per Theutonicorum Regnum versum Hungariam, cui posteà se adjunxit Petrus Eremita cum quadraginta millibus, qui cum, ex omni populo, & tribubus, & linguis & nationibus collecti, sequebantur. Advenerat inde Godescalcus Sacerdos Teuthonicus cum quindecim millia à se collectis militibus, qui Galtero, & Petro se sociavit; Deinde Mense Augusto ejusdem anni, die XV. iter aggressus est Godefredus Lotaringiæ Dux, quem secuti sunt complures magnę Nobilitatis viri,

230 Cùmque in ditionem Imperatoris Græcorum devenissent, multi viri nobiles cum Ugone magno Philippi Regis Francorum fratre, dolo ab Alexio jussi sunt, detineri in vinculis; sed adveniente posteà Godefredo, dimissi sunt, coactus Imperator eos reddere, nè universa à Latinorum exercitu devastarentur. Non tamen hostilem animum impius Princeps omisit, multa per insidias parans, ut idem Tyriensis accuratè scribit. Undedùm Godefredus adhuc in castris propè Urbem Regiam moraretur, accessit Nuncius ferens ei literas Boemundi tenoris sequentis, videlicèt.

231 „ Noveris virorum optime, quod „ tibi contra feram pessimam, & cum homine „ nequam incumbit negocium: cujus proposi„ tum est semper fallere, & omnem Latinorum „ nationem usque ad mortem modis omnibus „ persequi: & quod de eo rectè sentiam, tuo „ quoque aliquando approbabitur judicio. No„ vi enim Græcorum malitiā, & odium adver„ sùs Latinorum nomen pertinax & obstina„ tum. Cedo ergò, si placet, Urbe relicta, „ ad partes Adrianopolitanas, vel circa Phi„ lippopolim, & Legiones tibi à Domino „ commissas, in locis uberibus, alimentis & „ ocio præcipe recreari, Ego autem, aucto„ re Domino, circà veris initium festinus ade„ ro, consilium & auxilium, fraterna chari„ tate, tanquam Domino meo, contra im„ pium Græcorum Principem ministraturus. *Hactenus Epistola*.

232 Qua perlecta & ejus tenòre pleniùs intellecto, de communi principum consilio literis, & viva voce, respondit Godefredus in hæc verba: „ Novi, dilectissime frater, & „ fama referente pridèm edoctua sum, quod „ odio inexorabili Græcorum astucię, popu„ lum semper nostrum persequi ardentissimè „ studuerunt: Et si quid mihi defuit priùs ad „ scientiam, quotidiè per experimentum ad„ disco pleniùs; nec dubito, quin justo Zelo „ adversùs eos movearis, & de eorum ne„ quitia rectè sentias. Sed Dei timorem ha„ bens præ oculis, & propositum meum con„ siderans, arma infidelibus debita, in popu„ lum convertere Christianum reformido. „ Adventum tamen tuum nobis desiderabi„ lem, & aliorum Principum Deo Devoto„ rum præsentiam avidissimè Deo amabilis, „ qui nobiscum est, expectat exercitus. *Hæc Godefredus*,

233 Intereà Alexius missis Nunciis ad Godefredum petiit, ut ad se ingrederetur, dato filio obside pro securitate: Accessit ille, & multa cum honorificentia, adstantibus principibus fuit exceptus, & ad pacis osculum admissus: qui ut faciliùs decipere illum posset, sic ei affatus est: „ Audivit Imperium no„ strum, Dux dilectissime, quod apud Prin„ cipes tuos; & pietatis propositum, quod „ studiosè prosequeris, devotionis fervore „ armatus commendabili, non habet incogni„ tum; quodque potitus est, constantis ani„ mi, & sinceræ fidei virum te fama celebria „ longè, lateque prædicat. Unde & multo„ rum, qui te præsentem non viderunt, mo„ rum elegantia id exigente, gratiam merui„ sti, Quapropter nos etiam te tot charitatis „ visceribus amplecti volentes, & honorare „ propensiùs, in filium hodie præsentibus sa„ cri Palatii nostri magnatibus, te adoptare „ decrevimus; Imperium nostrum sub tua po„ testate ponentes, ut per te in facie præsen„ tis & affuturæ multitudinis illæsum manere „ possit & incolume. *Hæc Imperator*,

234 Quibus dictis, subjungit Tyrius, lib. 2. cap. 20., cum vestibus indutum Imperialibus, adhibita, juxtà morem curiæ, solemnitate quadam, quæ in hujusmodi inaugurationibus fieri solet, secundùm regionis morem adoptavit in filium, Indè apertis thesauris suis, tam Godefredo, quàm ejus Comitibus, dona ingentia in auro, gemmis & holosericis, & vasis preciosis, hominum æstimationem, tàm operis elegantiā, quàm dignitate materiæ penitùs excedentia, pro sua liberalitate contulit; itaùt usque ad supremum muneribus cumulati, & divitiarum incomparabiles copias, & principis admirarentur munificentiam: Nec semèl tantùm ergà Ducem tanta functus est liberalitate; sed ab Epiphaniorum die usque ad Ascensionem Domini, singulis hebdomadibus, quantum duo viri fortes aureæ monetæ poterant humeris sustinere; de æreis verò denariis decem modii, de Imperiali Palatio ei ministrabantur. *Ità in terminis Tyrius*.

235 Post hæc verò, Boemundo advenienti Legationem in itinere Alexius misit, datis literis, humanitate & benevolentia, atque æstimatione omni refertis, sed in dolo, tentans, si quomodo posset decipere: similia præstitit Comiti Flandriensi, licèt occultè eis insidias tendere minimè renuisset, Ad eundem post illorum adventum habuerunt accessum, & muneribus cumulati dimissi fuerant. Suspectam tamen habebant illius amicitiam, & cave-

bant

bant pro posse, non tamen caverunt quantum satis erat: Non omiserunt Latini Principes eum invitare, & suadere, ut ad sacrum bellum una cum ipsis proficisci dignaretur, esſetque in eo Dominici Exercitus Dux, & Comes; sed variis allegatis excusationibus adire distulit, verè tamen quia cogitabat, universum perdere Latinorum Exercitum sinè pugna. Et ad hunc finem Comitem eis dedit in via, ut Dux itineris quendam *Taninum* nomine, virum Græcum, Imperatori familiarem, perfidum aliundè, & nequam, nares mutilas habens in signum mentis perversæ; nàm ille, ut ait Tyrius, cuncta quæ in expeditione fiebant, cunctaque, quæ à singulis Principibus dicebantur, sinistrâ pervertens interpretatione, Imperatori significabat, ab eo, versâ vice, commentorum & fraudis per frequentes Internuncios formam recipiebat. Sequutus est Principes, & Exercitum usquè Antiochiam, sed antequàm illùc deveniret, majorem partem per asperas & angustas Montium semitas abire fecit, ubi grandia mala passi sunt Milites ex difficultate illùc transeundi.

236 Describit hæc Robertus Monachus in sua Historia Hierosolymitana ad calcem lib. 2., inquiens: „ Universus verò exercitus, qui remanserat, iter arripuit, miseroque infortunii successu per quædam Montana, quæ nulli erant nisi feris, aut reptilibus pervia, ubi semita erat, quæ ampliùs quàm unius pedis spatio dilatabatur, sed hinc indè rupibus, & densis spinarum, seù veprium frutetis artabatur: ima Vallium in abyssum videbantur immergi, cacumina Montium ad sydera tolli: Hac inæquali semita milites, & armigeri collo suo arma dependentia gestabant; omnes æqualiter pedites, quià nulli eorum equitabant: Plerique libentissimè loricas, galeas, clypeosque suos vendidissent; si emptores invenissent: multi quidèm plurimâ lassitudine deficientes ea proiiciebant, ut saltèm sic expediti ire valerent. Jumenta cum oneribus ire nullatenùs poterant, sed plerisque in locis onera jumentorum homines ferebant. Stare loco, aut sedere nemò poterat, quiâ alter alterum impellebat. Nemò poterat juvare suum comitem, nisi præcedentem ultimus; quoniàm qui præibat, vix converti valebat ad subsequentem. *Hæc ille*. Idem refert Baldricus Archiepiscopus lib. 2. Historiæ Jerosolymitanæ. Post hæc verò *Tanninus*, sivè *Taninus*, cùm jàm Antiochia à Latinis obsessa fuisset antè deditionem, petitâ à Principibus licentiâ, licèt cognita illius perfidia, abire permissus est.

237 In hac eadem expeditione Alexius Imperator aliâ proditione penè universum Petri Eremitæ exercitum inimicorum gladiis exponere, pessimâ arte curavit. Cujus proditionis meminit Raymundus de Agiles in Historia Hierosolimitana per hæc verba: „ Cognovimus tùnc, quòd Petrum Eremitam, qui longè antè exercitus nostros cum magna multitudine Constantinopolim venerat, Imperator cum prodidisset. Etenim ipsum, qui ignarus locorum erat, & totius militiæ, & suos transfretare coegit, atque Turcis exposuit. Turcæ autem de Nicæa, illam imbellem multitudinem videntes, sinè labore, & mora ex eis decollaverunt usquè ad sexaginta millia. *Hæc ille*. Bertholdus verò hæc alia impiè ab eodem Imperatore gesta refert, inquiens: „ Constantinopolitanus Rex huic dispositioni impedimento fuit, qui se commodè à nostrorum adjutorio subtraxit; Nàm Civitates illas, quas nostris de manibus eripuerunt, ille penitùs incendio devastare, & Paganis reddere non timuit, iterque Hierosolymitanum per suam potestatem omnibus peregrinis omninò prohibuit. *Hactenus Bertholdus*.

238 Intereà Urbanus Papa laborabat pro Græcorum unione, cujus rei gratiâ Anno Domini MXCVII., sui Pontificatus Anno X., Imperii Alexii Anno XVIII., Indictione v. Concilium indixit Bari in Apulia celebrandum, ubi cōmodiùs Græci Episcopi interesse possent. Et convenientes Episcopi ad Kalendas Octobris, tùm Græci, tùm Latini in Ecclesia, ubi requiescit Sancti Nicolai Corpus, agitatæ sunt Controversiæ inter eos diutiùs ventilatæ, sed potissimùm de processione Spiritus Sancti, quem à solo Patre procedere Græci asserebant. Interfuit huic Concilio Beatus Anselmus Archiepiscopus Cantuariensis, sanctitate, & doctrinâ celebris, qui in confutandis Græcis, primas tulit partes; undè Edincrus ait: „ Cui Concilio, dùm Anselmus se presentasset, & persuasus à Papa, Græcos in processione Spiritus Sancti, utpotè, quem à Patre, & non à Filio procedere Græci adstruant errantes, rationabili, & Catholicâ disputatione confutasset, magni apud omnes est habitus, & veneratione dignissimus comprobatus. *Hæc ille*.

239 De hac eadem Synodo, & Anselmi disputatione, scribit etiam Vuillelmus Malmesburiensis lib. I. de gestis Pon. Angl., ubi tradit, eâ absolutâ, de communi omnium Patrum, præcipuè Latinorum consensu, Urbanum Anathemati subjecisse, asserentes, Spiritum Sanctum à solo Patre procedere. Ait namque, agens de hac Synodo: „ Ut ergò ventum ad Concilium, Apostolicus antè Corpus Sancti Nicolai constratus tapetibus, & palliis, ipse casula cum pallio amictus, Tribùnal ascendit, cæteri cum cappis sedebant. Omnibus ergò suum locum ex antiquo vendicantibus, Anselmus humilitate summus, quo poterat assedit. Ex-

„ ciderát animo Summi Pontificia ingruente „ tumultu, ut ei locum delegeret, sed erroris admonitus est, quæstionis necessitate à „ Græcis proposita, probare volentibus, Spi- „ tum Sanctum nonnisi à Patre procedere, *Ità ille*.

240 Cœpta est disputatio, & accersito, Pontificia jussu, Anselmo, quem juxtà Romanum Archidiaconum, tertiò post se sedère fecit, ad Græcorum objecta summâ cum eruditione, nec minori modestiâ respondit; verùm labente tempore, ad alterum diem dilata est; undè idem Vuillelmus subjungit: „ sed „ sequenti die maturiùs Cœtu coacto, pro- „ motus in editum, ità tractavit quæstionis „ latera, ità penetravit, & enubilavit inti- „ ma, ut Latini clamore testarentur gau- „ dium, Græci de se prebère dolerent ridi- „ culum: Nullus porrò inops, & inanis „ scientiæ discederet. Sensus illius sermonis „ procedente tempore luculenter digessit in „ libro de processione Spiritus Sancti. Tunc „ ubi verbum absolvit, omnes in eum ocu- „ los, & ora conversi, hic laudare fidem, „ ille scientiam, omnes eloquentiam. Seda- „ to fragore, quem laus ejus suscitaverat, „ intendens in eum Summus Pontifex, ait: „ *Benedictum sit cor tuum, & spiritus tuus*, „ *& sermo oris tui benedictus*. Nec mora; „ cum consensu omnium roboratus, ni aliter „ sentientes fulmen excommunicationis in- „ torsisset, ventilari de Rege Anglorum ser- „ mo cœpit. *Hæc ille*.

241 Post hæc verò Latini Sanctam Civitatem occuparunt, subjugatis priùs nobilioribus Syriæ Urbibus, capta est, ut ait Tyrius ad calcem libri VIII., Anno ab Incarnatione Domini MXCIX., mense Julio, XV. die mensis, feriâ VI. circà horam diei nonam. Anno tertiò, ex quo fidelis populus tantæ peregrinationis sibi onus assumpserat, Præsidente Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Domino Urbano Papa secundo, Romanorum verò Imperium administrante Henrico IV., in Francia verò regnante Domino Philippo, apud Græcos autèm in sceptris agente D. Alexio. *Hæc Tyrius*: Erat enim Annus XII. Urbani Papæ, Henrici III. Imperatoris Annus XVI., Alexii Comneni XIX., Indictione VI. Sed antequàm hujus rei notitia Romam delata esset, Urbanus Papa ad Dominum migravit paucis scilicèt post diebus à capta Hierosolyma, nimirùm IV. Kal. Augusti ejusdem Anni, cùm sedisset Annos XI., menses IV., dies verò XVIII.

CAPUT X.

De Paschali II. Papa, & Græcorum gestis ad obitum usque Alexii Comneni.

242 DEfuncto, ut fati sumus, Urbano, mirâ totius Cleri, & Cardinalium consensione, fusis priùs per dies plures ad Deum precibus, renunciatus est Romanus Pontifex Raineriua, sivè Ragnerius, Presbyter Cardinalis Tituli Sancti Clementia, Abbas Monasterii Sanctorum Laurentii, & Stephani extrà muros, & dictus est Paschalis Secundus, creatus ipsis Idibus Augusti, ejusdem superiùs memorati Anni. Erat enim Tuscius, ex Crescentia, & Alsatia parentibus ortus, patriâ verò Bledanus, in Monasterio Clunaciensi, ferè ab infantia enutritus, & Monachali suscepto habitu, sub Sancto Hugone Abbate plurimos trãsegerat Annos, donec ob sui Monasterii negotia Romam missus, à Gregorio VII. Romano Pontifice creatus fuit S. Romanæ Ecclesiæ Presbyter Cardinalis tituli Sancti Clementis, indè Abbas antedicti Monasterii.

243 A' decessore suo nominatum in successorem, tradit Auctor ejus vitæ, & reluctantem tanto oneri subiisse, idem pariter notat. Ejus verò promotionem, & sui Pontificatus diuturnitatem revelatam priùs fuisse cuidam Religioso, scribit Dodechinus illius ævi scriptor in hæc verba: „ Cuidam Reli- „ gioso revelata est mors Urbani. Cui in- „ terroganti, quis post eum futurus esset „ Pontifex, respondit ei qui apparuit: *Rai-* „ *nerius Abbas*. Rursùm illo interogante, „ quamdiù vivere deberet: *Respice*, ait, *ad* „ *suppedaneum lectuli tui*. Cùmque respexis- „ set, vidit jacentem schedulam parvulam, „ ex una parte pilosam, ex alia puram, „ paucis literis taliter inscriptam: *Terniter* „ *Quaterni Ternique*, qui simul faciunt de- „ cem, & octo. *Hactenus ille*. Baronius verò ad Annum Domini M. sub numero 2. refert in quodam anonimo scriptore in Codice Vaticano, reperiri in ea schedula ità scriptum fuisse: *Quater Quaterni Ternique*, cùm Paschalis reverà pervenisset usquè ad Annum XIX., subjungit posteà Dodechinus: „ Rur- „ sùs autèm sciscitante illo, cùr prædicta „ schedula partim pilosa, partim pura esset? „ respondit: *Tempus Papatus ejus partim pla-* „ *cidum, partim turbolentum erit*, quod „ verum fuit. *Hæc Dodechinus*.

244 Ad hunc ergò Pontificem legitur data Epistola Archiepiscopi Pisani, Apostolicæ Sedis Legati in bello sacro, Godefredi Ducis, Regimundi Comitis, ac etiam nomine totius exercitus, simùl quoquè directa uni-

universis Episcopis, & cunctis Christianæ fidei cultoribus, continens gesta in bello sacro à capta Nicæa Urbe, usquè ad captam Hierosolymam, & paulò post. Extat apud Baronium ad Annum Domini MC. sub num. VIII., ad hunc modum se habens.

Paschali Papæ Romanæ Ecclesiæ, & omnibus Episcopis, & universis Christianæ Fidei cultoribus, Pisanus Archiepiscopus Apostolicæ Sedis Legatus, & Godfredus Dux, gratiâ Dei Ecclesiæ nunc Sancti Sepulchri Advocatus, & Regimundus Comes Sancti Ægidii, & universus Dei Exercitus, qui est in terra Israel, salutem.

245 „ Multiplicatæ preces, & orationes „ cum jucunditate, quoniàm Deus magni- „ ficavit suam misericordiam, complendo „ in nobis ea, quæ antiquis temporibus pro- „ miserat. Etenim cùm, captâ Nicæa, cun- „ ctus Exercitus indè discessisset, plusquàm „ trecenta millia armatorum ibi fuerunt. Et „ licèt tanta multitudo esset, quæ univer- „ sam Romaniam occupare, atque epotare „ flumina omnia, compascere omnes segetes „ unâ die posset, tamèn cum plenitudine „ tanta conduxit nos Dominus, ut de æra- „ rio nummi vix duodecim acciperentur. Præ- „ tereà etsi Principes, & Reges Sarraceno- „ rum contrà nos surrexerunt, tamèn, Deo „ volente, victi & conculcati sunt. Oh quæ „ quidèm fœliciter acta, quia quidam intu- „ muerant, opposuit nobis Dominus Antio- „ chiam, humanis viribus inexpugnabilem, „ ibiq; per 9. menses nos detinuit, atque in „ obsidione extrà itá nos humiliavit, ut in „ toto Exercitu nostro vix boni centum Equi „ reperirentur. Tandèm aperuit nobis Do- „ minus copiam suæ benedictionis, & nunc „ etiam induxit in Civitatem, & turres, & „ omnia eorum potestati nostræ tribuit. Cùm „ hæc quasi viribus nostris acquisita tenere- „ mus, tantâ multitudine Sarracenorum ob- „ sessi sumus, ut vix ab humanis dapibus ali- „ quis abstinuerit. Longum est enarrare mi- „ serias, quæ in Civitate fuerunt.

246 „ Respiciens autem Dominus po- „ pulum suum, quem itâ diù flagellaverat, „ benignè consolatus est nos. Itaquè primò „ quasi per satisfactionem tribulationis lan- „ ceam suam, à nemine inventam à tempore „ Apostolorum, pignus victoriæ nobis con- „ tulit: Deindè corda hominum adeò ani- „ mavit, ut illis, quibus egritudo, vel fa- „ mes ambulandi vires negaverat, arma su- „ mendi, & viriliter contrà hostes dimicandi „ virtutem infunderet. . . . . . . Deniquè „ cum triumphantibus hostibus, fame, ac te- „ dio deficeret Exercitus Antiochiæ, & ma- „ ximè propter discordias Principum, in Sy- „ riam profecti, Varram, & Marram Urbes „ Sarracenorum expugnavimus, & Castella „ Regionis obtinuimus. Cùmque ibi moram „ facere disposuissemus, tanta fames in Exer- „ citu fuit, ut corpora Sarracenorum jàm „ fœtentium, à Populo Christiano ibi com- „ mesta sint.

247 „ Deindè, cùm interiora Lusaniæ „ ingrederemur, largissimam, & misericor- „ diosissimam, & victoriosissimam manum om- „ nipotentis Dei Patris nobiscum habuimus. „ Etenim Cives, & Castellani Regionis, per „ quam procedebamus, ad nos cum multis „ donariis Legationes promittebant, parati „ servire nobis, & Oppida sua dedère. Sed „ quia Exercitus noster non multus erat, & „ unanimiter in Hierusalem venire festina- „ bat, acceptis securitatibus, tributarias eas „ fecimus, quippè quòd de multis Civita- „ tibus, in una de illis, quæ ex minimis est, „ plures homines haberentur, quàm in no- „ stro Exercitu essent. Cùmque auditum es- „ set Antiochiæ, & Rhoes, quia manus Do- „ mini nobiscum esset, plures de Exercitu, „ qui ibi manserant, consecuti sunt nos apud „ Tyrum; hinc itaquè, Deo cooperante, „ usque ad Hierusalem pervenimus. Cùm- „ que in obsidione multùm Exercitus labo- „ raret, maximè propter inopiam aquæ, ha- „ bito consilio, Episcopi, & Principes cir- „ cumeundam esse Civitatem nudis pedibus „ prædicaverunt, ut ille, qui pro nobis „ humiliter ingressus est, per se judicium „ de his hostibus faciendo, nobis eam ape- „ riret.

248 „ Placatus itaquè Dominus hac hu- „ militate, octavo die post humiliationem, „ cum suis hostibus Civitatem nobis tribuit, „ eo videlicèt die, quo primitiva Ecclesia in- „ dè abjecta fuit, cùm festum dispersionis „ Apostolorum celebraretur. In porticu Sa- „ lomonis, & in Templo nostri equitabant „ in sanguine Sarracenorum usquè ad Equo- „ rum genua. Deindè cùm ordinatum esset, „ qui Civitatem retinere deberent, cùm alii „ amore patriæ, & pietate parentum suorum „ redire voluissent, nunciatum est nobis, „ Regem Babyloniæ Ascalonam venisse cum „ innumerabili multitudine militum, ductu- „ rum Francos, qui Hierosolymis erant, in „ captivitatem, & expugnaturum Antio- „ chiam; sed aliud Deus de nobis statuerat. „ Itaquè descendimus obviam illi, relictis „ sarcinis, & infirmis Hierusalem cum præ- „ sidio.

249 „ Cùmque Exercitus noster, & ho- „ stium se conspexissent, genibus flexis ad- „ jutorem Deum invocavimus, ut qui in aliis „ necessitatibus Legem Christianorum con- „ firmaverat, in præsenti bello, confractis „ viribus Sarracenorum & Diaboli, Regnum „ Christi, & Ecclesiæ à Mari usquè ad Mare „ usquequaquè dilataret. Hic Dominus ad- „ fuit, & tantas tribuit vires, ut in hostem „ currere, ut videntem fontem aquæ, sitien-

tem

„ tem Cervum segnem indicarent; miro vi-„ delicèt modo, cùm in nostro Exercitu, „ non ultrà quinque millia Equitum, & cen-„ tum quinquaginta millia Peditum fuissent; „ & in Exercitu hostium, centum millia „ Equitum, & quadringenta millia Peditum „ esse potuissent. Tunc mirabilis in Servis „ suis Dominus apparuit, cùm antequàm „ confligeremus, pro solo aspectu nostro hanc „ multitudinem in fugam vertit, & omnia „ eorum arma diripuit, ut si deinceps vellent „ repugnare, non citò haberent arma. Spo-„ lia inaudita, Thesaurum Regis Babylonis „ obtinuimus. Ceciderunt ibi Maurorum ul-„ trà centum millia gladio. Timor autèm „ eorum tantus erat, ut in porta Civitatis „ ad duo millia suffocati sint. De his verò, „ qui in Mari interierunt, non est numerus; „ Spineta etiam ex ipsis occidernnt. Pugna-„ bat certè pro nobis Deus. Pridie quàm „ bellum fieret, multa millia Camelorum, & „ Bovum, & Ovium cœpit Exercitus; Prin-„ cipum jussu, populus hæc divisit. Ad pu-„ gnam progredientes, multæ turmæ horum „ animalium comitabantur miraculosè, & „ stabant cum stantibus, & currebant cum „ currentibus. Nubes ab æstu Solis defen-„ debant nos, & refrigerabant.

250 „ Celebratâ itaquè victoriâ, rever-„ sus est Exercitus Hierusalem, relicto ibi „ Godefredo Duce. Comes Sancti Ægi-„ dii, & Robertus Comes Normanniæ, & „ Robertus Comes Flandriæ Laodiceam re-„ versi sunt; ibi Classem Pisanorum, & Boe-„ mundi invenerunt. Cùmque Archiepisco-„ pus Pisanus Boemundum, & Dominos no-„ stros concordare fecisset, regredi Hierusa-„ lem pro Deo, & fratribus suis Raimundus „ disposuit. Ad hanc igitùr, tàm admirabi-„ lem fratrum nostrorum fortitudinis devo-„ tionem, ad tàm gloriosam omnipotentis „ Dei retributionem, ad tàm exoptabilem „ omnium peccatorum nostrorum, per Dei „ gratiam, remissionem, & Catholicæ Chri-„ sti Ecclesię, & ipsius Latinæ, invitamus „ vos ad exaltationem, & omnes Episcopos, „ & bonæ vitæ Clericos, & Monachos, & „ omnes Laicos, ut ille nos ad dexteram Dei „ consedère faciat, qui vivit & regnat per „ sæcula. Rogamus, & obsecramus vos per „ Dominum Jesum, qui nobiscum semper „ fuit, & collaboravit, & ex omnibus tribu-„ lationibus nos eripuit, ut fratrum sitis me-„ mores vestrorum, qui ad nos revertuntur, „ benefaciendo eis, & solvendo debita co-„ rum, ut vobis Deus benefaciat, & vos ab-„ solvat ab omnibus peccatis, & in omnibus, „ quæ vel nos, vel illi apud Dñm meruimus, „ partem vobis concedat. *Hactenus Epistola.*

251 His relectis literis, plurimùm in Domino gavisus est Paschalis, ac per universam Ecclesiam Occidentalem publicatis, omnium fermè Latinorum incenderunt animos Hierosolymam adeundi, & subsidio esse fratribus, novam meditantem expeditionem; de qua ità Wilhelmus Tyrius, lib. 10. cap. 12., scribit, inquiens: „ Dùm hæc in Oriente geruntur, „ audientes Occidentales Principes mirabi-„ lia magna, quæ per servos, qui peregrina-„ tionem ingressi fuerant, operatus est Do-„ minus, quomodò per tot terrarum spatia, „ per tot varios, multiplicesque casus Exer-„ citum suum in Terram traduxerat Promis-„ sionis; & quomodò ante faciem eorum sub-„ jecerat gentes, Regna humiliaverat, læti „ de fratrum successu. Sed hoc ægrè feren-„ tes, quòd eorum fœlicibus actibus digni „ non fuerunt interesse, apponunt qui relicti „ fuerant, & ex compromisso apud se firmi-„ ter concipiunt, expeditionem innovare. *Hæc ille.* Paschalis verò, licèt variis ærumniis pressus propter Schismaticorum Henricianæ hæresis factionem, nequaquàm filiorum suorum, qui in Asia pro Christo, pro Religione, & pro Fide strenuè militabant, oblitus, decrevit per novam Legationem eos confortare, selecto Mauritio Episcopo Portuensi, & datis ad eos sequentibus literis.

Paschalis Episcopus servus servorum Dei, Venerabilibus fratribus, sivè filiis, Episcopis, Clericis, Proceribus, Militibus, & omni Populo Militiæ Christianæ in Asia triumphantis, salutem, & Apostolicam benedictionem.

252 „ Quod per Prophetam populo suo „ Dominus pollicetur, impletum in vobis „ cognoscimus: *Inhabitabo*, inquit, *in eis*, „ *& inambulabo cum eis*, quia per fidem in „ vestris pectoribus habitat, & per operatio-„ nem ità inambulat, ut patenter in vobis „ inimicos suos expugnasse videatur. Re-„ novavit enim Dominus antiqua miracula, „ ut in uno mille, & in duobus decem mil-„ lia persequeretur, & his Ecclesiæ armis, „ Sacerdotalium precum tubis, & inimica-„ rum Urbium mœnia aperiret. Illud verò „ quanti gaudii, quàm potentis miraculi „ æstimatis, quod sacrosancti Lateris San-„ guine cruentam Lanceam, & vivificæ Cru-„ cis partem vestris oculis revelavit, vestram „ tractandam manibus obtulit? Quantas su-„ per his Redemptori nostro gratias debea-„ mus, nec humanus animus opinatur, nec „ lingua prævalet enarrare.

253 „ Videmus enim christianę fidei ho-„ stes, christiani populi oppressores, per Di-„ vinam Misericordiam manu vestrâ partìm „ contritos, partìm è diù possessis Regioni-„ bus effugatos. Videmus Orientalem Eccle-„ siam, post longa captivitatis tempora, ma-„ gnâ ex parte ad antiquam libertatis glo-„ riam rediisse. Dicendum igitùr ore: *Glo-*

ria

„ *ria in altissimis Deo, & in terra pax homini-* „ *bus bonæ voluntatis*. Orationi etiam & vi- „ giliis insistendum, ut quod cœpit, adim- „ pleat, & manus vestras, quas hostium suo- „ rum sanguine consecravit, immaculatas us- „ què ad finem, affluentes firmâ pietate cu- „ stodiat.

254 „ Quapropter agite, filii in Chri- „ sto desideratissimi, rememoramini, quanta „ pro fratrum salute, & erectione pericula „ subieritis; patriam, domos, parentes post- „ habuistis, vosmetipsos exilio addixistis, „ morti opposuistis; curate nunc ad meliora „ semper tendere; pacem cum omnibus con- „ servate, ut possitis ad æternam pacem, Do- „ mini misericordiâ, pervenire.

255 „ Plurima vobis significare per char- „ tam, & atramentum supersedemus, quo- „ niàm ex Apostolicæ Sedis gremio charissi- „ mum fratrem Mauritium Portuensem Epi- „ scopum destinamus, ut qui per Beati Petri „ Vicarium, sanctæ in Christo memoriæ præ- „ decessorem nostrum Urbanum, tanti pere- „ grinationem itineris assumpsistis, Beati „ Petri solatiis semper abundetis; & quem „ fundamentum tanti operis habuistis, ipsum „ quoquè ad finem caput in fide, & obedien- „ tiâ teneatis. Vices etiam nostras eidem „ fratri Mauritio & Episcopo commisimus, „ ut eum in omnibus reverenter excipere, „ audire, & per ipsum nobis, immò Beato „ Petro, obsequi debeatis. Cui nimirum in „ præceptis dedimus, ut Ecclesiæ, quam per „ vos Dominus liberavit, seù liberaturus „ est, ordinationi vigilanter immineat; si „ quæ minùs canonicis regulis apta repere- „ rit, corrigat, & in eisdem cum vestro „ auxilio plantanda plantet, ædificanda ædi- „ ficet.

256 „ Hortamur itaquè, hortantesque „ præcipimus, ut ei, tanquàm personam no- „ stram præferenti, in omnibus obedire cu- „ retis. Omnipotens Dominus & velle, & „ posse in vobis tribuat, ut quæ, eo auctore, „ facienda cognoscitis, ipso adjuvante, im- „ pleatis. Ipse vos ab omnibus peccatis ab- „ solvat, & exilio vestro patriam æternam „ tribuat. Datum Romæ IV. Nonas Maji, „ Indictionis VIII., per manum Joannis Dia- „ coni. *Hactenus Paschalis literæ*. Hujus Le- gationis meminit Albertus Aquensis, lib. 7. Expedit. Hierosol. cap. 47.

257 Anno indè sequenti, nimirum, Domini MCI., Pontificatus Paschalis Anno II., Imperii Alexii Comneni XXI., Henrici III. Imperatoris in Occidente Anno XVIII., Indictione IX., Anno II. à capta à Christianis Hierosolyma, facta est à Latinis secunda, & auxiliaria expeditio pro eodem bello sacro, præeuntibus sacræ Militiæ Wilhelmo Comite Pictaviensi & Aquitaniæ Duce, Hugone Magno, Philippi Regis Francorum fratre, Comite Viromandensium, qui primam expeditionem secutus, captâ Antiochiâ, inopiâ rei familiaris tractus, in patriam redierat, Stephano Carnotensium & Blesensium Comite, qui turpiter in prima expeditione, captâ pariter Antiochiâ, futurum bellum reformidans, recesserat, Stephano Burgundiæ Comite, multisque aliis Viris nobilibus. Hi ergò cum ingenti multitudine Cruce signatorum vestigia priorum sectantes, Constantinopolim pervenientes, ab Alexio Imperatore sunt honorificè suscepti, simulans cordis venenum; quoniàm & hos prodere, sicut & priores prodiderat, non omisit, sollicitans Christianorum hostes, Turcas scilicèt & Sarracenos, instruensque, ut collectis Copiis, in Milites Christi irruerent. Hinc idem Tyrius lib. 10. cap. 13., agens de hac expeditione, & de adventu Crucesignatorum, & Principum ad Regiam Urbem, subjungit: „ At verò „ idem Imperator, vetusto Græcorum more, „ nostrorum successibus invidens, quamvis „ eos, ut prædiximus, apud se satis benignè „ habuisset, occultè tamèn per Internuncios „ frequentes, in eorum perniciem hostes sol- „ licitabat; & de eorum adventu crebris Epi- „ stolis, & Nunciorum discursibus reddebat „ instructiores, eos præmonens, nè tantum „ populum suo periculo liberè transire pa- „ tiantur. Vicem Scorpionis agens, cui cùm „ non sit in facie quod formides, prudenter „ feceris, si caudæ posterioris declinare po- „ teris maleficium. *Hæc ille*, prosequens de collectis à Turcis Copiis, & quomodò irruentes in sacram illam Militiam, divisam quidèm in plures turmas, unâ die in ore gladii occiderunt promiscui sexus plusquàm quinquaginta millia.

258 Sed licèt hæc dolosè ageret Alexius in Latinos Milites invidiâ permotus, fortassè quoquè timore, nè auctâ in Oriente Latinorum potentiâ posset & Imperium suum periclitare; non erat tamèn sejunctus à communione Romanæ Ecclesiæ, à qua complures Episcopi, Cerularii sectantes vestigia, sejuncti manebant, præcipuèque propter dogma de processione Spiritus Sancti, pertinaciter contendentes, à solo Patre, nequaquàm à Filio procedere, & in crimen Ecclesiæ Romanæ vertentes, quòd profiteretur, æquè à Patre, & Filio procedere. Qua de rè Paschalis Papa, & universam Orientalem Ecclesiam sibi conciliaret, & schisma de medio radicitùs evelleret, delegavit ad Alexium Chrisolanum, alii Grossolanum, Episcopum Mediolanensem, virum aliundè doctrinâ, ac morum probitate tunc temporis celeberrimum, quatenùs ageret, ut sublatis Græcorum erroribus, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ cuncti reconciliarentur Orientales.

259 Paruit Pontificis mandatis Chrisolanus, & profectus est Constantinopolim, honestè receptus à Principe; qui, cùm optimè nosset, nullè ab Imperatore pendere, ut sibi

sibi subjecti Episcopi sanctæ reconciliarentur Ecclesiæ, disputationem instituit de Spiritus Sancti processione à Patre,& Filio,coràm eodem Principe habendam, ut ille de dogmatis veritate persuasus, cogeret contradicentes, & ipsos eidem assentiri. Extat ejus disputatio, sivè oratio habita coram Imperatore, apud Baronium ad Annum Domini MCXVI. sub num. VIII., licèt mutila, sicut ad ejus manus ex Codice Græco devenerat, in cujus initio ità exorditur: „ Audi, & intellige „ quæ tibi dico, sapientissime, & clementissime Imperator Alexi, de Spiritu Sancto; neque respicias me, licèt sim omnium „ servorum postremus,sed potiùs ad illum respice, de quo loquor, Dominum videlicèt „ Jesum Christum, qui est Imperator Imperatorum, & omnibus Imperatoribus major. *Per ipsum Reges regnant, & legum conditores justa decernunt.* Pro ipso itàquè, „ & de ipso ego illius servus, licèt indignus, „ & inutilis, tecum verba facio: Nè ullo „ pacto sinas in Regno tuo, aliquàm ipsi fieri contumeliam; nè etiam, & ipse graves, „ & quas decet Imperatores, à te exigat „ pœnas in Regno suo. *Hæc ille in exordio.* Et indè statim ait, contumeliam inferri Filio, si dicatur, Spiritum Sanctum ab eo quoquè non procedere: Et in processu disputationis probat hanc veritatem Catholicam scripturis, & rationibus, Grecorumque objecta solidissimè refutat.

260 Verùm frustrà laboravit Chrisolanus, permanentibus in sententia, qui ex Græcis aliter sentiebant;& plures ex eis scripto aggressi sunt Chrisolani refutare dicta, editis libellis adversùs illius disputationem; inter quos primarii fuerunt, Joannes quidam Monachus, & Nicolaus Methònes, quorum meminit Gennadius Scholarius in Apologia Concilii Florentini adversùs litteras Circulares Marci Ephesini, eosque non veretur appellare Schismaticos, & Photii discipulos. Scripsit indè contrà eundem Chrisolanum Eustratius Metropolita Nicænus, ut testatur Leo Allatius, & scripserunt nonnulli alii posteriores. Quare re infectà reversus est Chrisolanus ad propria.

261 Hanc Legationem peractam à Chrisolano creditur post Concilium Lateran. IV. à Paschali celebratum, hoc est, eo absoluto, Anno scilicèt Domini MCXVI., Paschalis Pontificatus Anno XVII., Imperii Alexii Comneni Anno XXXVII., Henrici IV. Imperatoris Occidentis Anno VI., Indictione IX. Quoniàm eidem Concilio Lateranensi, eo Anno celebrato, pridiè Nonas Martii, ut indicant ejus acta à Vespergensi recitata, interfuisse legitur. Dicitur nàmque: *Primà itàque die, quæ secunda feria tertiæ hebdomadæ Quadragesimalis, inter Mediolanenses Episcopos Grosolanū, & Jordanem, in alterum de invasione, in alterum, quòd Ecclesiæ suæ desertor extiterit, ventilata est controversia*; quàm posteà decisam refert die Sabbati sequenti in ultima Sessione, inquiens idem scriptor: „ Sabbato deniquè inter Mediola- „ nensium Episcopos controversia, tali di- „ spensatione terminata est, Apostolico Pa- „ schali docente, translationes Episcoporum „ duobus fieri modis, necessitate, vel utili- „ tate. Hujus autèm translationis Grosola- „ ni, quæ videbatur in ut' itatem, in ani- „ marum, & corporum damna conversam, „ Grosolanum quidèm in locum, undè trans- „ latus fuerat, restituit, Jordanum verò Me- „ diolanensibus concessit. *Hactenus Vespergensis.*

262 Porrò paulò post decessit è vita Nicolaus Grammaticus, aliàs Muzalon, Constantinopolitanus Patriarcha, Anno videlicèt MCXVII., ubi sedisset Anno XXVII., & menses III., ut scribit Zonaras, asserens quoquè, ejus funus magnificis honoribus Imperatorem prosecutum fuisse,cui successit Theodorus Chalcedonensis Ecclesiæ Constantinopolitanæ Diaconus, ut idem Zonaras testatur. De tempore hujus Sedis nihil certi proditum legitur, nec scitur verè, qui ei successerit, tacèntibus Græcis Scriptoribus; undè post hunc Theodorum interpolata est series Patriarcharum Ecclesiæ Constantinopolitanæ, cujus rei causà nec nos in hac Historia eandem seriem, sicut in antecedentibus, exactè texere poterimus.

263 Indè altero Anno,nimirū MCXVIII. obiit Alexius Imperator XVIII. Kalendas Septembris, ubi imperasset Annos XXXVII., menses IV., & aliquot dies, in cujus obitus præsagium, statua ænea Magni Constantini, sita super celeberrimam Columnam porphyreticam in Placoton collocata, improvisò, ac vehementissimo ventorum turbine in terram dejecta est, ac prorsùs contrita, ut Zonaras tùm in Constantino Magno, tùm in ipso Alexio Comneno scribit; cui in Imperio successit Calo Joannes Comnenus ejus filius, natu major, eodem anno, & die.

264 An Alexius in communione catholica decesserit, dubitant nonnulli, asserit tamèn Baronius ad hunc Annum, sub num. 23. Movetur in primis, quòd compluribus oblationibus frequentarit Cœnobium Sancti Benedicti, teste Petro Diacono in Chronico Cassinensi, quòd Legationem miserit ad Paschalem Papam; & quòd, ut scribit Euthymius Zigabenus in exordio suę Panoplię, curaverit, ut omnia fidei decreta, adversùs serpentes hæreses, in unum colligerentur pro fidelium instructione: *Celebrandum est studium, atque consilium*, ait Euthymius, *quod orthodoxa fidei decreta colligenda curavit.* Ac deniquè illud ejusdem Principis laude dignum narrat idem Euthymius, quòd nimirum Basilium hæresiarcham, anctorem sectæ Bongomillorum, flammis addixit. Quomodò hoc ac-

acciderit, narrat Zonaras, inquiens: „ His „ temporibus secta nefaria Bongomillorum „ extitit, cujus Preco, Doctorque primarius fuit quidam Basilius Medicus, habitu „ Monachus, sed ipso potiùs Satana indutus; qui, cùm annis quindecim, erroris illius perniciosa dogmata didicisset, quinquaginta duobus docuisset, totum ferè Orbem sua pestis implevit. Tandèm etiam „ Urbem imperatricem ingressus, in manifesto crimine veritatis inimicus est deprehensus; nàm Imperator, ejus impietate cognitâ, simulavit se fidem habere homini „ infœlici, & Magistrum appellavit, & Salvatorem errantium animarum. His, & „ pluribus aliis, ægrè quidèm & tardè, sed „ tamèn effecit tandèm, ut homo pestifer „ evomeret virus suæ improbitatis. Sed fera „ cassibus irretita, doctrinam ejus vulgavit, „ & dogmata contempsit; communique suffragio in equestri theatro impostòrem comburi jussit. *Hactenus Zonaras*.

265 Hujus porrò impia dogmata erant: Deum humanâ esse prçditum formâ. Mundum à malis conditum Angelis. Archangelum Michaelem esse incarnatum. Imagines Sanctorum non esse venerandas, cultores verò earum esse Idololatras. Crucem Christi nullo pacto esse in cultu habendam, etiamsi in ea mortuus fit ille, quam Dçmones fictè tantùm timère, & eam fugere simulant. Sanctum Christi Ecclesiæ Baptismum, aliud non esse, quàm ipsum idem Joannis baptismum; & verum Christi baptismum se solùm habere. Incruentum Christi Sacrificium nullo pretio habendum. Eucharistiam nil aliud esse, præter Dominicam Orationem, quam solùm retinendam; cæteras verò orationes mera esse vaniloquia. Suos Sectatores omnes concipere Dei verbum, ac illud parere, sicut & Beata peperit Virgo. Mortuorum resurrectionem, esse purũ figmentum, nec aliam esse resurrectionem, præter pœnitentiam, & vitam Evangelicam. Ac deniquè libros Mosis omninò rejiciebat, solùmve septem universæ Scripturç libros recipiebat, & recipiendos esse docebat. Tales ex satannico illo ore prodibant blasphemiæ in perniciem universæ Fidei christianæ; undè non immeritò traditus fuit igni comburendus, jussu christiani Principis.

266 Hçc tamen argumenta non adeò sunt efficacia, ut probent, Alexium in communionem decessisse; nàm si Legationem ad Papam misit, necessitate ductus, fecit, pressus à Barbaris, eâ Legatione, auxilia à Papa magis exquisivit, quàm obedientiam exhibuisset. Non enim fuit Legatio præstandi Sanctæ Apostolicæ Sedis obedientiam, ut consueverant decessores sui catholici, ad Imperium evecti, ad Romanum Pontificem cum literis delegare. Et Paschalis in literis ad eum datis, nec verbum quidèm laudis in eum profert, propter exhibitam Apostolicæ Sedi obedientiam; quod sanè non omisisset, secutus decessorum suorum vestigia in similibus casibus, si etiàm simùl, & ad effectum præstandi debitam obedientiam, & auxilia adversùs Saracenos postulandi, talem fecisset Legationem. Et qualis fuerit ejus ergà Latinos propensio, Acta suprarecensita adversùs Crucesignatorum Milites perspicuè demonstrant.

267 Porrò oblationes per eum missæ ad Ecclesiam Cœnobii S. Benedicti apud Cassinum, pietatem ejus ostendunt, & devotionem ergà Sanctissimum illum Patrem, atque illius Monasterii Viros religiosos, & Monachos, qui ibidem in orationibus & jejuniis, aliisque virtutibus Deo famulabant. Atqui donaria ad Sanctum Petrum, more catholicorum Imperatorum, misisse non legimus, quæ signa certa forent illius submissionis, ac reverentiæ ergà Apostolorum Principem, atque etiam ergà Romanum Pontificem, illius successorem, & præfatæ Ecclesiæ Præsulem. Quòd deniquè igni tradiderit hæresiarcham Basilium, ut christianus potuit hæc egisse, licèt non catholicum, quoniàm universam christianam Religionem, quam etiam Alexius profitebatur, impiis suis dogmatibus evertebat scelestissimus hæresiarcha. Lutherus in exilium amandare fecit Carlostadium, anteà suum discipulum, quoniàm nova aliquas, ab eo traditæ illi doctrinæ, visus est superaddere voluisse, ambo tamèn extrà Romanæ Ecclesiæ communionem. Michael Servetus, hæreticorum jussu, primas partes tenente Calvino, Genevæ igni traditus est; quoniàm dogmata impia docebat, evertentia totius Sanctissimæ Trinitatis mysterium, creditum à Calvino, & ab aliis, qui ejus doctrinam sectabantur, licèt in multis aliis fidei dogmatibus hæretici & ipsi forent. Ergò cùm Basilius dogmata docuisset prorsùs adversa christianæ fidei, quam Basilius profitebatur, & profitebantur cæteri Græci, licèt in omnibus non consentientes cum Ecclesia Romana, potuit Alexius, justissimè motus, in Basilium hæresiarcham animadvertere.

268 Addo insupèr, Euthymium Zigabenum Panoplism suam, qua Patrum sententiç adversùs singulas hæreses in unum corpus fuère redactæ, jussu Principis, ejusdem nimirum Alexii, conscripsisse, indicat ipsemet Euthymius in exordio illius operis. Et licèt in ea Euthymius non damnet Latinos, ut hæreticos, nec Latinorum sectam inter alias, quas hæreticorum recenset, non enumeret; tamèn scripsit unum Libellum integrum adversùs Latinos de processione Spiritus Sancti, qui extat in Bibliotheca Regis Christianissimi, ut testatur Natalis Alexandri in Histor. Eccles. Sæculi XII. cap. 4. art. 3., cui præfixus est titulus: ***Euthymii Monachi Zigabeni adversùs Romæ veteris Cives, seù Italos, Capita duodecim demonstrantia, non ex Filio procedere Spiritum Sanctum***. Erat ergò hujus sen-

tentiæ Euthymius; & in hoc saltèm dogmate cum Ecclesia Romana non consentiebat; in quo pariter errore fuisse Imperatorem, qui in rebus literariis unicè cum Zigabeno communicabat, & cui Panopliam conscribere jusserat, indubium erit. Quo stante, si in hoo dogmate cum Ecclesia Romana non communicabat, nullo pacto cum ea communicasse, inferri potest. Ceterùm hæc obitèr dicta sint, certam hac in re sententiam proferre non audeo. Doctiores judicent, quorum judicio, me non vereor submittere.

269 Circà eadem tempora ad Dominum migravit etiã Paschalis Papa, de cujus obitus tempore hçc mihi occurrit difficultas:an priùs vitâ functus sit Alexius, an verò Paschalis; nàm sequendo Annales Baronii, & Auctorem illius vitæ apud Labæum, tom.10. Concilior. pag.622., priùs videtur obiisse Paschalem, indè Alexium; quoniàm ab utrisque consignatur obitua Paschalis sub An. Dñi MCXVIII., xv. Kalendas Februarii; undè ad calcem vitæ Paschalis, Auctor antefatus ità scribit: *Objit Paschalis Papa Anno Dom.* MCXVIII., xv. *Kal. Februarii, cùm sedisset Annos* XVIII., *mense* v., *& dies* iv., *sepultus est in Basilica Lateranensi*. De obitu verò Alexii Baronius scribit ad eundem Annum: *Moritur hoc pariter Anno* XVIII. *Kalendis Septembris, Alexius Imperator, ubi regnasset Annos* XXXVII. *& trigesimum octavum per menses* iv., *& aliquot dies inchoasset*. Qui porrò de Bello sacro scripserunt auctores illius temporis conveniunt in eo, quòd Paschalis Papa obierit antè Alexium. Sic Fulcherius Carnotensis de gestis Peregrinorum Francorum, loquens de portentis, quæ acciderant in Oriente Anno Domini MCXVII., mortem Paschalis consignat in mense Januario sequente, ineunte scilicet Anno Domini MCXVIII. De portentis verò hæc scribit: *Majo mense subsequente advolaverunt in terram Hierusalem, Locustarum infinita multitudo, multò ampliùs solito devorantes tàm vineas, quàm segetes, necnon & arbores omnigenas*. Et infrà. *Sequente autem mense, qui Junius erat, apparuit nobis aspicientibus in Cœlo Luna post Galli cantum, priùs tota rubea, novissimè verò mutato rubore, nigredine fuscata, adeòut vim luminis sui per duas penè horas perderet. Hoc siquidèm contigit nocte, quæ cum die sua tertiadecima computo legebatur*. Et post aliqua. *Anno autem eodem, mense Decembri, nocte quinta post Eclypsim Lunæ, quæ acciderat, cùm tertiadecima pronunciabatur, vidimus omnes Cœlum, nocte illà inceptà, in Septentrionali parte, vel ignei, vel sanguinei coloris fulgore respersum; quod signum, signis mirificis plenum, suspicientes admirati sumus; nàm per medium ruborem illum, qui primitùs paulatim excrescere cœpit, videbamus albarum radios coloris, ab imo sursùm quamplures extolli, nunc antè, nunc retrò, nunc in medio; in parte autem inferiori Cœlum parebat album, ac si Aurora diei esset, quæ propè diem clarescere solet, cùm sol jam oriri debet. In fronte etiam signi hujus, in ea videlicèt parte, videbamus quemdam albòrem, quasi deberet Luna ibi oriri; undè Terra undiquè, & cætera propè nos posita, clarè candebant*. Hæc Fulcherius de visis portentis, cùm posteà subjungat, inquiens: *Quod etiam portentum ad defunctionẽ personarum, quæ anno ipso obierunt, significantes aliquanti sortitè sunt. Subsequenter enim mortui sunt Paschalis Papa in mense Januario; Balduinus quoquè Hierosolymitanorum Rex in Aprili, necnon uxor ejus in Sicilia, quam dereliquerat, obiit; Hierosolymorum etiam Patriarcha Arnulphus; Imperator quoquè Constantinopolitanus Alexius, & alii quamplures Proceres in Mundo*.

270 Anonymus quoquè in parte 2. Histor. Hierosolymitanæ, enarratis antedictis, quę acciderant, portentis, sub Anno MCXVII. subinsert, inquiens: *Defunctarum tamèn post antè Annum sublimium in hoc sæculo personarum, plures præmisso præsignari casus opinabantur; Romæ Paschalis Papæ, mense Januario; Hierosolymis Balduini Regis, mense Aprili; Arnulphi quoque Patriarchæ; & Imperatoris Græcorum Alexii, necnon, & aliàs aliorum defunctorum per idem tempus plurimorum hujus Magnatorum Mundi*. Ità ille. Accedit ad hęc Willermus Tyrius lib. XII. cap. 4., asserens, Paschalem defunctum antè mensẽ Aprilis Anni Dñi MCXVIII., quo mense notat, Gelasium II. in Petri Cathedra sedisse, agens autẽ de coronatione Balduini Comitis Edesseni in Regem Hierosolymitanum, ait: *Coronatus autèm, & consecratus est, Anno ab Incarnatione Domini MCXVIII., mense Aprili, secundà die mensis; præsidente S. Romanæ Ecclesiæ Domino Gelasio Papa Secundo; Antiochenæ verò Bernardo, Latinorum in eadem Civitate Patriarcha primo; Sanctæ Hierosolymitanæ Ecclesiæ Domino Arnulpho, ex Latinis in eadem Civitate Patriarcha quarto. Per idem tempus Constantinopolitanus Imperator Alexius, Latinorum maximus persecutor, rebus humanis exemptus est; cui successit Joannes filius ejus, patre multò humanior*.

271 Verùm his omnibus contrarium asserere videtur Bibliothecarius, relatus à Baronio ad Ann. Dñi MCXVIII., sub num. 1., ubi asserit, Paschalem antè suũ obitum, Præneste recepisse Legatos Joannis Imperatoris Constantinopolitani; agens autẽ de Paschalis obitu, ait: „ Præneste, octavã Nativitatis Domi-
„ ni, atquè etiam Epiphaniam devotissimè
„ celebravit, & datâ licentiâ Legatis Joan-
„ nis Imperatoris Constantinopolitani, quos
„ ibidèm receperat Præneste, quibus, & in
„ mandatis dedit, ut Imperatorem adversùs
„ Sarracenos vehementer animaret, liberatu-
„ rus Beati Petri Basilicam, incautis hosti-
„ bus Romam in porticum venit. *Et post*
„ *aliqua*. Biduò post reditum tantò arctiùs

ob

„ ob laborem iteneris, populique frequen-
„ tiam infirmitas in eum convaluit, quantò
„ remissiùs, & quietis assiduitate, & sedulí-
„ tate obsequii antè defecerat. Convocatis
„ Patribus, ut in costantia Fidei, & sinceri-
„ tate veritatis Deum sequerentur, injun-
„ xit; ut caverent dolos ab his, qui intùs
„ erant, & extrà in execratione Guibertino-
„ rum, ac enormitatis Teutonicæ; se Invi-
„ cèm diligerent, & invicèm idem dicerent,
„ & ipsum verùm, quem diligerent, in omni-
„ bus Deum tenerent. Post hæc unctus Oleo
„ Sacro, factâ Confessione, peractis in eo
„ omnibus, prout decuit, secundùm Sanctæ
„ Ecclesiæ ritum, psallendo cum psallenti-
„ bus, mediâ nocte, ut qui de tenebris pro-
„ perabat ad lucem, senex honestus, carnis
„ debitum soluit, decimoquinto Kalendas Fe-
„ bruarii. *Hæc ille*.

272. Si ergò Paschalis, ut hic auctor scribit, antè obitum suum Præneste recepit Legatos Joannis Imperatoris Constantinopolitani, & obiit xv. Kal. Februarias Anni MCXVIII. ineuntis, quemadmodùm, & antesati alii scriptores pariter scripto produnt, necesse est asseri, Alexium antè Paschalem vitâ functum esse, cui Joannes in Imperio successit, nisi asserere velimus, Joannem antè Patris obitum Legatos misisse ad Paschalem, quod quidèm non videtur probabile. Itaquè asserendum est, aut Bibliothecarium errore lapsum, talia de Joannis Legatis, à Paschale receptis scripsisse, aut cæteros scriptores non rectè consignare tempus obitus Paschalis, & Alexii, & quòd vel Alexius obierit mense Augusto Anni MCXVII., & Paschalis, mense Januario Anni MCXVIII. ineuntis, vel si Alexius decesserit Anno MCXVIII., prælibato mense, è vita migrasse Paschalem, mense Januar. MCXIX. Judiciû sit penès Lectorem.

CAPUT XI.

De Græcorum Gestis sub Joanne Comneno.

273 Defuncto Alexio, ut præfati sumus, Joannes, sivè Calo Joannes ejus filius natu major, habenas Imperii Orientalis suscepit, qui, si vera sunt quę Bibliothecarius scribit in Paschalis vita, quòd Legationem nimirùm ad Romanum Pontificem miserit, ab Ecclesia Romana non fuit alienus, & cum ea communicasse inferri licebit, licèt complures ex Orientalibus Episcopis ab ea omninò præcisi, eo imperante, fuerint.

274 Paschali porrò Papæ datus est successor Joannes, ex Monacho Cassinensi, S.R.E. Cardinalis Diaconus Tituli S. Mariæ in Cosmedin, & ejusdem Sanctæ Ecclesiæ Cancellarius, patriâ Cajetanus, assumpto nomine Gelasii II., summâ omnium consensione post maturam discussionem electus. Hic statim à Cencio Francipano, ex factione Henrici Regis Schimatici, manu armatâ captus, pugnis & calcibus percussus, tractus per capillos, & brachia, domum suam adducitur, ibidèmque catenis vinctus clauditur, ut Pandulphus Diaconus in ejus vita scribit: verùm accurrente Petro Urbis Præfecto, unà cum multa nobilium caterva, innumerâ armatorum multitudine, coactus est Francipanus territus, predam reddere; quo restituto, coronatur in Ecclesia Lateranensi, piorum omnium plausu. Paulò verò postcà quæsitus ab Henrico Rege Schismatico, coactus est primò latère, indèque per Tiberim versùs Mare, clàm fugam arripere. Quo audito ab Henrico, & Henricianis, constitutus est in Papam Mauritius, quondam Bracharensis Archiepiscopus, excommunicatus jàm priùs à Paschali, & depositus. Hæc omnia breviter recensentur ab eodem Gelasio in Epistola data ad Gallos, ex Civitate Cajetæ, ubi post fugam suam appulerat, quæ ità se habet.

Gelasius servus servorum Dei, Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, Clericis, Principibus, & cæteris per Galliam Fidelibus, salutem, & Apostolicam benedictionem.

275 „ Quia vos Romanæ Ecclesiæ mem-
„ bra estis, quæ in ea nupèr acta sunt, dile-
„ ctioni vestræ significare curamus. Siqui-
„ dèm post electionem nostram Dominus Im-
„ perator furtivè, & inopinatâ velocitate
„ Romam veniens, nos egredi compulit; pa-
„ cem posteà, & minis, & terroribus postu-
„ lavit, dicens, quæ posset se facturum, nisi
„ nos ei, juramento, pacis certitudinem fa-
„ ceremus. Ad quæ nos ità respondimus:
„ *De controversia, quæ inter Ecclesiam, & Re-*
„ *gnum est, vel conventioni, vel justitiæ liben-*
„ *ter acquiescimus; loco & tempore competenti,*
„ *videlicèt Mediolani, vel Cremonæ, in pro-*
„ *xima Beati Lucæ festivitate, fratrum nostro-*
„ *rum judicio, qui à Deo sunt Judices consti-*
„ *tuti in Ecclesia, & sinè quibus hæc causa tra-*
„ *ctari non potest.*

276 „ *Et quoniam Dominus Imperator à*
„ *nobis securitatem quærit, nos verbo, & scri-*
„ *pto eam promittimus, nisi ipse eam interim*
„ *impediat; aliàs enim securitatem facere, nec*
„ *honestas Ecclesiæ, nec consuetudo est.* Ille
„ statim, die videlicèt post electionem no-
„ stram quadragesimoquarto, Mauritium
„ Bracharensem Episcopum, anno præterito
„ à Domino prędecessore nostro Paschali Pa-
„ pa in Concilio Beneventi excommunica-
„ tum, in Matris Ecclesiæ gremium ingessit.
„ Qui etiam cùm per nostras olim manus
„ pallium accepisset, eidem Domino nostro,
„ & catholicis successoribus, quorum pri-
„ mus ego sum, fidelitatem juravit.

277 „ In hoc autem tanto facinore nul-
„ lum de Romanis Dominus Imperator, Deo

„ gratias, socium habuit, sed Guibertini soli, Romanus de Sancto Marcello, Cencius, qui dicebatur de Sancto Chrysogono, Teuto, qui multo per Daciam debacchatus est tempore, tàm infamem gloriam celebrarunt. Vestræ igitùr experientiæ, literarum præsentium perceptione mandamus, ut super his, per Dei gratiam, communi deliberatione tractantes, ad Matris Ecclesiæ ultionem, communibus, præstante Deo, auxiliis, sicut oportere cognoscitis, accingamini. Datum Cajetæ XVII. Kalend. Februarii. *Hactenus Epistola*.

278 Sed in data hujus literæ irrepsisse errorem certum puto, quoniam ejus electio incidit in diem XXIV. Januarii, scilicèt VIII. Kalendas Februarias, ut idem Pandulphus Diaconus & Gelasii Comes scribit, undè non potuit hanc literam scripsisse XVII. Kalendas Februarias, die nempè XIV. Januarii, quando nondùm in Pontificem electus erat. Cum porrò in ea notet tempus elevationis Schismatici Mauritii, fateaturque accidisse quadragesimoquarto die à sua electione, facta supputatione à die XXIV. Januarii, in qua fuerat electus, ad quadraginta quatuor dies posteà, quando Mauritius fuit inthronizatus, sequitur hujus inthronizationem incidisse in diem IX. Mensis Martii, scilicèt VII. Idus Martii, & ità veriùs hanc Epistolam scriptam putamus XVII. Kal. Aprilis, die scilicèt XVI. Martii, & sexta vel septima die, post inthronizatum Mauritium. Et eodem tempore datam pariter dicendum est, & alteram ejusdem argumenti, datam ad Bernardum Ecclesiæ Toletanæ Episcopum, quæ incipit. *Non latere credimus:* Similiter & aliam, quam legimus datam ad Clerum & Plebem Romanam, incipientem, *Dilectionis vestræ*, qua mandat, ut à Schismatico Mauritio intruso, & excommunicato, prorsùs se abstineant.

279 Cùmque posteà Gelasius collectis copiis sub Duce Willelmo, & Roberto Principe Capuano, aliisque Regni Baronibus Romam repeteret, Henricus sibi timens, relictâ Româ, & Italia, in Alemanniam rediit, commendato Mauritio suis Factionariis. Ingressus est indè Romam Gelasius clàm, & latenter in domo quorundam piorum, ac nobilium virorum; sed quoniam una die dùm Sacra Solemnia celebraret per Frangipanum multa dira ipse & sui passi fuerint, vix Gelasius de inimicorum manibus elapsus, habito cum suis consilio, decrevit Romam deserere: inquiens: „ Viri fratres & filii, sicut nec longè malum, ità nec longo opus est, nec novo sermone; sequamur Patres nostros, quoniam valdè bonum est antiquos sequi parentes. Sequamur nihilominùs Evangelium. Quandòquidem vivere in Civitate ista non possumus, fugiamus in aliam. Fugiamus Sodomam, fugiamus Ægyptum, fugiamus novam, juxtà verbum propheticum Babyloniam, Civitatem sanguinum fugiamus. *His & aliis dictis*. Consentientibus qui cum eo erant, profectus est in Galliam, ubi celebrato Concilio apud Viennam, morbo pleuritidis infectus, obiit in Domino in Monasterio Cluniacensium IV. Kal. Februarii, Domini anno MCXIX. Joannis Comneni Orientis Imperatoris anno I. Henrici IV. Imperatoris Occidentis anno IX. Indictione XII., ubi sedisset Annum unum, & dies quatuor.

280 Datus est porrò ei successor Guido Archiepiscopus Viennensis, S. Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, natione Francus, reluctans, & nolens, sumpto Callisti Secundi nomine, qui habità Rhemis Synodo, Henricum Imperatorem iterùm anathemati subjecit, ut in suis Annalibus Anglicanis refert Rogerius: sub hoc Pontifice sublatum est schisma, & pacem tandèm post longa tempora Romana Ecclesia obtinuit. De obitu Gelasii, electione Callisti, ac pace reddità Ecclesiæ, compendiosè scribit Tyrius, lib. 12. cap. 8., in hæc verba: „ Anno sequenti mortuus est Dominus Gelasius Papa Secundus, Domini Paschalis successor, qui, & Joannes Cajetanus dictus, vir litteratus, qui fugiens Domini Henrici Imperatoris persecutionem, & æmuli sui Antipapæ, qui cognominatus est Burdinus, (*erat Mauritii cognomen*) declinans violentiam, in Regnum Francorum se conferens, apud Cluniacum, diem clausit extremum, ibidèm etiam sepultus. Cui successit Dominus Guido, secundùm carnem nobilis, Viennensis Archiepiscopus, qui posteà in Papatum assumptus, Callixtus appellatus est. Hic postmodùm Domini Imperatoris Henrici, cujus consanguineus erat, consecutus gratiam, & ejus fretus auxilio, in Italis cum Cardinalibus, & universa Curia descendens, apud Sutrium Urbem Romæ conterminam, æmulum, & Hæresiarcham Burdinum violenter cœpit: insupèr & Camelo impositum, cute indutum ursina, ad Canense Cœnobium, quòd juxtà Salernum situm esse dignoscitur, cum multa misit ignominia: ubi usquè in supremum senium, vitam compulsus est, legi loci, ducere Cœnobiticam. Et ità sopitum est schisma, quòd à tempore Domini Gregorii VII., per tempora Domini Urbani, Domini Paschalis, Domini quoque Gelasii, prædecessorum ejus, quasi per triginta Annos Ecclesiam incessantèr fatigaverat. Domino Imperatore Henrico, ad ovile Ecclesiæ, post multa tempora, quibus per excommunicationis sententiam à cœtu fidelium præcisus fuerat, revocato. *Hactenus Tyrius*. Sed qui cupit scire gesta Henrici Regis cum Callixto Secundo, & quomodò concordarint, percurrat acta Concilii Rhemensis, celebrati Anno MCXIX. Itèm Acta Synodi

di Vvormatiensis, habitę Anno MCXXII. Et deniquè Generalis Concilii Lateranensis Acta, celebrati eodem Anno, secundùm Baronium, vel Anno MCXXIII., ut referunt Robertus de Monte, & Fulco in Chronico Beneventano, apud Labæum tom. 10. Concilior.

281 Ut verò ad Græcorum gesta veniamus, de quibus sermo principalis præsentis instituti nostri est, sub Gelasio Secundo nihil proditum legitur; sub Callixto verò Secundo, pauca; quoniàm literarum communionem inter Pontificem, & Joannem Imperatorem, vel Constantinopolitanum Patriarcham, aut Legationem intercessisse minimè reperitur. Nec enim legimus, hos creatos Pontifices, ex vetusto more, aliquas ab antefatis Imperatore, & Patriarcha, recepisse gratulatorias, vel obedientiales literas: communicasse tamen cum Ecclesia Romana, conjicit Baronius ad Annum Domini MCXIX., ex duabus literis datis, una ad Imperatorem, altera ad Patriarcham à Petro Abbate Cluniacensi, sub Callixto Secundo Papa, quarum prima ad Imperatorem data, sic se habet.

Glorioso Principi, & Magnifico Constantinopolitanæ Urbis Imperatori Joanni Calo, Frater Petrus humilis Cluniacensis Abbas, salutem ab eo, qui dat salutem Regibus.

282 „ Gratias omnipotenti Regi Re-
„ gnm, cujua Regnum est omnium sæculo-
„ rum, qui Imperatoriam Majestatem Ve-
„ stram super omnes christiani nominis Prin-
„ cipes exaltavit, & ad tuendam toto Orbe
„ Ecclesiam suam, velut in medio Orientia,
„ Occidentis, Aquilonis constituit, undè
„ olim Aquilonaribus Barbaris, sed & ulti-
„ mis, ac pessimis christiani nominis inimi-
„ cis Arabibus, in occiduas, & meridianas
„ plagas irruentibus, Regni vestri partes,
„ etsi oppugnari, nunquàm tamèn expugna-
„ ri permisit, sed in vos magni illius Roma-
„ ni Imperii gloriam, nomenque transfudit.
„ Voluit, ut sicut potestas, sic & vocabu-
„ lum ad vos transmigraret, ac Religione
„ mutatâ, Imperio translato, sicut à Psgano
„ Romulo Roma dicebatur, sic à christiano
„ reparatore Constantino, vestra Urbs Con-
„ stantinopolis vocaretur.

283 „ Hanc, ut dixi, velut metam in-
„ trasmeabilem, velut invictum obicem, ve-
„ lut præfixum, quem nunquàm liceat trans-
„ gredi, terminum, providens supernus ocu-
„ lus, paganis Regibus, barbaris Gentibus
„ posuit, quo oriens, terreatur, Boreas sub-
„ datur, Occidens defendatur. Isto planè
„ Regni vestri obice repulso, & antiqui er-
„ roris, si qui supersunt Pagani, & novi ho-
„ stes christiani nominis, Turci sedibus pro-
„ priis contenti, in seipsos reprimantur, ut
„ nec aliena invadere audeant, & Divini
„ brachii virtute, manum potentiæ vestræ
„ roborante, sua etiam plerùmque amittant;
„ super quibus regali magnitudini nos qui-
„ dèm, licèt humiles, gratias agimus, à Deo
„ verò æterna vos decorandum coronâ, si in
„ his fideliter permanseritis, nec in modico
„ dubitamus.

284 „ Præter hæc pro Hierosolymitano
„ Rege, pro Antiocheno Principe, pro uni-
„ versis deniquè Gallis nostris fidem vestram
„ & nobilitatem rogamus, ut quia ipsi ma-
„ gnis Urbibus, prædiis, parentibus, & lo-
„ cuplete patriâ, Domini nostri Jesu Christi
„ amore dimissis, loca Redemptionis huma-
„ næ, non altero, quàm sui Sanguinis pre-
„ tio mercati sunt, & proprio assiduè pericu-
„ lo defendunt; vos ejusdem Christi nostri
„ amore eos substentetis, foveatis, juvetis,
„ nè tanto zelo fidei, tantisque laboribus
„ parta (quod absit) pereant. Erit illud
„ non tantùm merces fidei vestræ, sed etiam
„ tutela non parva Imperii vestri, quandò
„ sicut vos Aquilonis, sic & illi impetum
„ Orientis obtundent. Fecit hoc inter egre-
„ gios Principes recensendus Alexius pater
„ vester, cui sicut in Regno fœliciter succes-
„ sistis, sic decet, ut tàm bono opere fœliciùs
„ succedatis.

285 „ Qui inter multa laudabilia, quæ
„ gessit, non passus Græciam suam, sua uni-
„ versa bona includere, ad remotissimos ma-
„ num beneficii sui extendit; & non solùm
„ transmarina, sed etiam transalpina loca
„ copiosis muneribus, & pretiosis ornamen-
„ tis ditavit. Inter quæ Cluniaco Monaste-
„ rio omnibus Latinis Regibus, & Gentibus
„ notissimo, eique subdito magno & religio-
„ gioso loco, qui *Charitas* dicitur, Mona-
„ sterium juxtà ipsam Regiam Civitatem,
„ quod *Civitot* vocatur, dedit, & in per-
„ petuum Abbatis Cluniacensis, & Prioria
„ de Charitate obedientiæ subjecit; quod
„ nostris autem mortuis, aut recedentibus,
„ aut expulsis, alieni Monachi invaserunt,
„ & jàm, ut audivimus, ferè per triennium
„ abstulerunt. Oro igitur, & mecum uni-
„ versa Cluniacensis Congregatio, Majesta-
„ tem, & pietatem Regiam deprecatur, ut
„ nobis & loco de Charitate per harum lite-
„ rarum latores, Monasterium ablatum resti-
„ tui faciat, & pro æterna animæ suæ salute
„ servos Dei, ibidem habitaturos ab injuriis
„ defendat, & in pace custodiat.

286 „ Et ut aliquid beneficii spiritualis
„ vobis ista facientibus rependamus, sicut
„ prædecessores nostri, & nos ipsi, Reges
„ Francorum, Reges Hispanorum, Reges
„ Germanorum, ipsos Imperatores Roma-
„ norum, ac vicinos vobis Reges Hungaro-
„ rum, confratres, & conparticipes omnium

be-

„ beneficiorum Cluniacensis Congregatio-
„ nis fecimus, ità Sublimitatem vestram, ex
„ parte omnipotentis Dei,& Beatissimæ Ma-
„ riæ semper Virginis, Dei Genitricis, &
„ Sanctorum Apostolorum, & omnium San-
„ ctorum, in iisdem spiritualibus beneficiis
„ plenè, & perfectè (in quantùm licet) su-
„ scipimus, ut omnipotens Salvator & hìc
„ temporale Regnum vobis adaugeat & con-
„ servet, & in futurum cum Sanctis Regi-
„ bus vos ad sempiternum perducat. Amen.
Hactenus Petrus ad Imperatorem. Altera porrò data ab eodem ad Patriarcham, ad hunc modum se habet,

Venerabili & magno Pontifici Dei Constantinopolitano Patriarchæ, Frater Petrus humilis Cluniacensis Abbas, æterni Pontificii stolà indui, & gloriâ, & honore coronari.

287 „ Quamvis & terrarum remotio, &
„ linguarum divisio nobis invicèm & vultus
„ invideant, & verba subducant, tamèn unus
„ Dominus, una Fides, unum Baptisma,
„ una Charitas & divisa conjungere, & affe-
„ ctus unire, & sermones debent aliquandò
„ communicare. Debemus eo glutine uniri
„ in terris, quo nunquàm dissociandi cohæ-
„ rere expectamus in Cœlis, ut illud in mi-
„ seriis sit nobis refrigerium, quod in Bea-
„ titudine perfectum erit præmium. Utinam
„ posset in me corpus, quod concupiscit spi-
„ ritus, ut Urbem à Cœli Rege Jesu Christo,
„ & à Principe Terræ Constantino in Chri-
„ sto fundatam videre, & in ea, non ædificia,
„ vel ornatus, sed quidèm Deo subditorum
„ Principum, & Prophetarum, Apostolorum,
„ Evangelistarum, & multorum Martyrum
„ de diversis Mundi partibus illùc translato-
„ rum, velut commune Cœmeterium videre,
„ & adorare possem: funderem qualescum-
„ que preces ad Sanctos illos, fidei & spei
„ nostræ Patres; magnaque mihi spes conse-
„ quendæ gigneretur salutis, si quos ejus ha-
„ bui prædicatores, habere mererer pro ea
„ intercessores. Viderem & optabilem faciem
„ vestram, & in vobis beatos Urbis vestræ
„ Pontifices venerarer, & ex eorum beati-
„ tudine multiplicem miseriam, ut par es-
„ set, deflerem; inirem fœdus nunquàm
„ dissolvendum, & in mutuum ac spiritua-
„ lem amorem, nisi fortè sperneretis, ju-
„ rarem.

288 „ Orarem præsens, quod, & absens
„ rogo, ut me, & Cluniacensium fratrum
„ Ovile in vestris, populique vestri preci-
„ bus, spirituali charitatis dono susciperetis,
„ quod, & à nobis, quod, & ad nos, vel
„ nostros pertinet, pari affectu consequere-
„ mini. Rogarem post illa, quòd, & nunc
„ rogo, ut Cluniacensi Ecclesiæ, & Mona-
„ sterio de Charitate, locum, qui *Civitot* di-
„ citur, juxtà Constantinopolim positum,
„ restitui juberetis, ac Dominum Imperato-
„ rem, si necesse esset, pro eo restituendo
„ rogaretis. Dedit illum Cluniaco, & Mo-
„ nasterio de Charitate, etiam apud nostros
„ magni nominis gloriæ Imperator Alexius
„ pater ejus, cui sicut in Regno, sic multò
„ magis in justitia, & pietate illum decet
„ succedere. Commendamus ergò Excel-
„ lentiæ Pontificali Monachorum, & fra-
„ trum nostrorum humilitatem, ut per eum
„ nobis nostra restitui faciatis, quatenùs, &
„ justitia, quæ suum est consequi, & à Patre
„ Filii mereamur exaudiri. *Hactenus Petri Epistola ad Patriarcham*.

289 His ergò stantibus literis, rectè infert Baronius conservatam tunc temporis inter Latinos, & Græcos communionem, licèt non universaliter, adeoùt cuncti Græci ea ætate communicarent cum Ecclesia Latina; nàm ex Episcopis Orientalibus complures in secessione manebant, ut rectè colligi potest, ex Epistola Hadriani IV., data ad Archiepiscopum Thessalonicensem, suo loco recitanda, tempore Manuelis Comneni, filii Calo Joannis Comneni, quâ plurimùm dolet de secessione Orientalium ab Ecclesia Romana, ad cujus concordiam revocare conatur. Communicasse verò cum eàdem Sancta Romana Ecclesia Imperatorem Calo Joannem, illud præcipuè argumenti est in data à Petro ad eum Epistola, quòd ipsum Imperatorem in societatem sui Ordinis aggregat, & orationum, atquè omnium bonorum operum ejusdem Ordinis participem fore pollicetur. Non potuit ergò Imperator tunc temporis fuisse extrà Catholicæ Ecclesiæ communionem, in quo statu nemo capax est participare de orationibus, operibusque piis, quæ intrà fiunt Ecclesiam Catholicam. Maximum etiam argumentum est, communicasse Joannem cum Ecclesia Latina, quòd primùm ac evectus fuit ad Imperiale fastigium, Legationem fecerit ad Paschalem Papam, ut in superioribus, ex Bibliothecario fati sumus. Quæ certè Legatio in signum obedientiæ, & reverentiæ debitæ Apostolicæ Sedi, missa fuit, more majorum Catholicorum Orientis Principum, qui statim ac ad Solium ascendebant, Romanum Pontificem tanquàm obedientes filii, certiorem per litteras, & Legatos reddere consueverant.

290 De Patriarcha verò hæc non militant argumenta; omisisse quòd in more Catholicorum Patriarcharum semper fuit, mittendi nimirum ad Romanum Pontificem Synodicam de sua electione, unà cum fidei suæ professione, certùm puto; quoniam nullum id fecisse monumentum est reperiri. Petri verò Cluniacensis Epistola supponit esse in communione, & ideò supponit, quià non constat no-

nominatim fuisse segregatum, aut contrà Ecclesiam Latinam quid novi attentasse. Cæterùm si sub ejus Patriarchatu Cluniancenses Monachi ejecti fuerant à Monasterio, ab Alexio eis concesso, ut scribit Petrus Cluniacensis in præfatis Epistolis, hoc non potuit evenisse sinè Patriarchæ consensu, cui Monachi in toto suo Patriarchatu immediatè subjiciebant; vel saltèm ejectionem, & invasorum Monachorum attentata probavit, nec prohibens, nec illàtam injuriam vindicans toto jàm elapso triennio. Cùmque ejusmodi expulsio in Latinorum odium facta fuerit, nescio quomodò excusari possit Patriarcha, quin & ipse Latinos eodem odio prosequutus fuerit. Hoc semper in more fuit in schismate apud Græcos, aut Latinas Ecclesias in Regia Urbe interdicere, aut Latinos à Sacris arcère omninò, aut etiam absolutè abjicere. Id quod à Photio habuit initium, quem postea cæteri secuti sunt Schismatici, ut in superioribus præfati sumus. Hinc præfato Patriarchæ aptari possunt Sancti Bernardi verba, ad Eugenium III. de Græcis tunc temporis generaliter prolata, cùm ait: *Ego addo & de pertinacia Græcorum, qui nobiscum sunt, & non sunt, juncti fide, pace divisi, quamquàm in fide claudicaverunt à semitis rectis.*

291 Sed reassumendo sermonẽ de ipso Imperatore Calo Joanne, piissimum fuisse dicitur ergà Deiparam Virginem Mariam, cujus ope magna cum fiducia, nec sinè lacrymis implorato, maximam de Scythis obtinuit victoriam Anno sui Imperii V., & Callixti Papæ pariter V., ab Incarnatione Domini MCXXIII., Indictione 1. De qua parta victoria hæc scribit Nicetas Coniat Choniata: „ Cùm Romanæ Phalangea, urgentibus hostibus, & audaciùs se inferentibus laborarent, Imaginem Dei Genitricis, cum gemitu, & miserabilibus gestibus Imperator intuens, lacrymas bellicis sudoribus calidiores fundebat; neque id frustrà: Statim cœlesti robore armatus, Scythicam aciem profligat, quemadmodùm Moyses extensione manuum Amalechitarum turmas dissipavit. *Hæc, & alia ibi Nicętas*, addens, ejusdem Dei Genitricis auxilio, Triballos quoquè, aliasque barbaras debellasse Gentes. Indèque Constantinopolim reversum, more antiquorum Romanorum, indixisse Triumphum, pro quo fabrefacto splendido Curru, ex argento interpuncto, atque lapidibus pretiosis exornato, ducendo ab Orientali Porta usquè ad Palatium, non ascendisse eum, ait, sed Dei Genitricis Imaginem in eo locasse, ipsum verò Crucem manu gestantem, pede antecessisse: „ Imperator autem, *inquit*, non conscendit, sed Dei Genitricia Imaginem in eo collocavit, ob quam lætitiâ exultabat, & animo penè deliquebatur, cui victorias, ut Collegæ Imperii invictæ acceptas ferebat. Habenas Viris potentissimis moderandas, & Cognatis suis Currum curandum dedit. Ipse Crucem manu gestans, pede antecessit; & Dei Sapientiæ Templum ingressus, atque in conspectu omnis Populi, oh successus, gratiis Deo actis, in Palatium abiit. *Hæc ille*.

292 Intereà, hoc eodem Joanne imperante, VI. sui Imperii Anno, & XIV. Imperii impii Henrici IV., ab Incarnatione Domini, labente Anno MCXXIV., Indictione 11., Callixtus Papa Romæ ex hac vita migravit Idibus Decembris, cùm sedisset Annos V., menses x., & dies XIII. Undè Pandulphus, apud Baronium, ait: *Ad finem autem, vergente anno, febre correptus Callixtus Papa, moritur, sepeliturque in Basilica Lateranensi, juxtà Paschalem Papam, in festivitate Sanctæ Mariæ Virginis*, licèt alibì legatur, objisse XIV. Kalendas Januarias. Quo sepulto, cœptum est agi de successore, cum formidine tamèn, propter Francipani tyrannidem. Convenientes posteà Cardinales de Curia, & alii, electus fuit Lambertus Episcopus Hostiensis, patriâ Bononiensis, & dictus est Honorius, hujus nominis II. Verùm Francipani operâ in schismate ab aliis suffectus est Theobaldus Cardinalis tituli Sanctæ Anastasiæ, assumpto nomine Cœlestini Secundi. Cùmque cum Honorio potior pars esset, fautores Theobaldi, rerum eventum cernentes, ad Honorium se contulerunt, ut scribit Vespergensis, & habetur in Chronico Cassinensi.

293 De hac Honorii electione Willermus Tyrensis, lib. 13. cap. 15., sic scribit: „ Eodem anno Dominus Callixtus, bonæ memoriæ, Papa Secundus vitâ decessit, cui substitutus est quidam Lambertus, patriâ Bononiensis, Hostiensis Episcopus, qui dictus est Honorius. Hic electus est sub contentione cum quodam Theobaldo Presbytero Cardinali, tituli Sanctę Anastasię. Et quia electio ipsius Honorii minùs canonicè processerat, post duodecim dies, in conspectu fratrum, mitram, & mantum spontè refutavit, atque deposuit. Fratres verò tàm Episcopi, quàm Presbyteri, & Diaconi Cardinales, videntes ipsius humilitatem, & prospicientes imposterùm, nè in Romanam Ecclesiam aliquam inducerent novitatem, quod perperàm factum fuerat, in meliùs reformarunt, & eundem Honorium denuò auctorizantes, ad ejus vestigia procìderunt, & tanquàm Pastori suo, & universali Papæ, consuetam obedientiam sibi exhibuère. *Hæc Tyrius*. Similia ex Codice quodam Vaticano refert Baronius ad eundem Annum sub num. 8., hac solâ differentiâ, quòd Tyrius scribit, duodecimo die ab electione, Honorium, dignitate priùs renunciatâ, confirmatum. Auctor verò antedicti Codicis, hæc accidisse refert post dies septem, nempè die vigesimaoctavâ Decem-

cembris, juxtà cujus opinionem afferendum est, primam Honorii electionem incidisse in diem XXI. mensis Decembris, hoc est XII. Kalendas Januarii, secundùm Tyrium verò XVII. Kalendas, nimirum die XVI. Decembris, triduo post obitum Callixti, sistendo in opinione Pandulphi.

294 Hic verò Pontifex, per ea, quæ spectant ad res Orientales, electionem Willelmi in Archiepiscopum Tyri, ejusque consecrationem à Guarimundo Hierosolymitano Patriarcha peractam, confirmavit, ratamque habuit, ut constat ex literis Honorii, datis ad Tyrios, quarum initium: *Venientem ad nos*; & ex aliis datis ad Guarimundum Patriarcham, incipientibus: *Susceptis fraternitatis tuæ literis*, sub die VIII. Julii in Territorio Barensi. Sub hujus Pontificatu decessit infœlix Henricus IV. Imperator Occidentis, dùm cogitabat Civitatem evertere Rhemensem in vindictam, eò quòd in Synodo à Callixto in ea celebrata, fuisset anathemate perculsus: obiit nàmque x. Kalendas Junii, Anno I. Honorii, sui Imperii XV., Joannis Comneni VII., ab Incarnatione Domini Anno MCXXV., Indictione III., nulla relictâ prole masculinâ, quæ succederet in Germaniæ Regno: justo Dei judicio, ut ità defecisset à Germanis Imperium Occidentale, quo ad impugnandam sanctam Dei Ecclesiam per multos abusi fuerint annos, translato nutu divino ad Saxones Sanctæ Romanæ Ecclesiæ propugnatores. Et ità Lotharius Dux Saxonum, operâ Alberti Archiepiscopi Moguntini, consentientibus Apostolicæ Sedis Legatis ab Honorio missis, III. Kalend. Septembris Moguntiæ, in Romanorum Regem & Imperatorem electus est; atque Idibus Septembris à Friderico Coloniensi Archiepiscopo est Aquisgrani coronatus, ut scribit Dodechinus, & consentiunt alii ejusdem ævi Scriptores.

295 Sub hoc verò Pontifice res Ecclesiæ Orientalis Græcorum remanserunt in iisdem terminis, ac sub decessore ejus Callixto, nihilo innovato ex una, vel ex altera parte, Græcis nihil novi molientibus, nihil ab eis exposcente Pontifice, qui cùm sedisset annos V., Mensem I., diesque XVII., obiit in Domino XVI. Kal. Martii anni Domini MCXXX. Imperii Calo Joannis XII. Indictione VIII. & sepultus est in Basilica S. Salvatoris. Et eodem die sui obitus canonicè electus est in Successorem Gregorius Diaconus Cardinalis Sancti Angeli, Patriâ Romanus, nobili genere ortus, assumpto nomine Innocentii II. At una pars paucissimorum Cardinalium Innocentii electionis minimè contenti, Petrum Cardinalem, Leonis Civis Romani & potentissimi, filium, in Schismate, Pontificem crearunt, sub nomine Anacleti Secundi. De qua rè Sugerius Abbas apud Baronium ad hunc annum scribit: „ Venerandæ memoriæ Summo Pontifice & universali Papa Honorio viam universæ carnis ingresso, cùm Ecclesiæ Romanæ majores & sapientiores ad removendum Ecclesiæ tumultum consensissent, apud Sanctum Marcum, & non alibi, & nonnisi communiter, more Romano, celebrem fieri electionem, qui & assiduitate & familiaritate propinquiores Apostolici fuère, timere tumultuantium Romanorum illùc convenire non audentes, anteqnàm publicaretur Domini Papæ decessus, personam venerabilem, Cardinalem de Sancto Angelo, Diaconum Gregorium, Summum eligunt Pontificem. Qui autèm Petri Leonis parti favebant, ad Sanctum Marcum, pro pacto alios imitantes convenerunt, Dominique Papæ morte compertâ, ipsum eundem Petrum seriùs Cardinalem Presbyterum, multorum Episcoporum, & Cardinalium, & Clericorum, & Romanorum Nobilium consensu votivè elegerunt: *Hactenus ille*. Verùm Auctor Anonymus in codice Vaticano scribit, meliorem, & saniorem partem, stetisse pro Innocentio. Et confirmat Sanctus Bernardus in Epistola 127., ubi ait, unam partem paucissimorum Cardinalium stetisse pro Petro Leonis; undè ait, ut recitat Baronius: *Pars altera infames ausus, violentiâ, non ratione corroborans, Petrum Leonis ad hunc apicem aspirantem fraudolentis machinationibus, seorsùm, & præcipitanter nominavit Anacletum, & cæteris renitentibus ordinavit*.

296 De hoc schismate Vuillermus Tyrius lib. 14. cap. 11. hæc scripto prodiit: „ Dùm hæc in Oriente geruntur, Dominus Honorius Papa, extremum diem claudens, fatale debitum solvit: dùmque de substituendo ei successore inter Cardinales tractaretur, divisa sunt eorum desideria, ità quòd non valentes in idem consonare, sub contentione duos elegerunt, Grægorium videlicèt Diaconum Cardinalem Sancti Angeli, quem consecrantes, vocaverunt Innocentium. Et Petrum, qui cognominatus est Leonis, Presbyterum Cardinalem, Tituli Sanctæ Mariæ Transtyberim, quæ dicitur, fundens Oleum, quem etiam consecrantes, qui eum elegerant, Anacletum vocaverunt. Ortum est igitùr schisma periculosum nimis, itàut non solùm quæ infrà Urbem erant periclitarentur Ecclesiæ, & populus mutuâ cæde periret; verùm etiam penè orbis concuteretur universus, Regnaque diversis accensa studiis inter se colliderentur: obtinuit tandèm post multos labores, & immensa pericula Dominus Innocentius, prædicto Petro, Papatus æmulo, priùs vitâ defungente. *Hæc Tyrius*.

297 Favebat autèm Petro Leonis Rogerius Siciliæ, & complures Romani Proceres, quibus cùm resistere minimè valeret Innocentius,

tius, Urbe Româ relictâ, & transcensis Alpibus, in Franciam se contulit, ut scribit Frisingensis lib. 7. cap. 18., ubi habitâ Synodo apud Clarum Montem Anacletum, scilicèt, Petrum Leonem cum suis sectatoribus anathemate perculsit. Congregata porrò ast eodem Anno M C X X X. Stampis, ubi ventilata est controversia super exorto schismate, & decretum est Innocentio parendum, anathematizato Petro Leonis, ut scribunt Vincentius, lib. 27. cap. 6., & Bernardus Abbas in vita S. Bernardi, lib. 2. cap. 1. Eodem tempore, eâdem de re habita est Aniciensis Synodus, in qua idem pariter in favorem Innocentii sancitum est. Itèm, & Anno sequenti Innocentius Rhemis aliam habuit Synodum, ac in ea iterùm Anathemate perculsit Anacletum. Idem repetitum est Leodii in altera ab eodem Innocentio celebrata Synodo: ac denìquè Anno MCXXXIV., revertente Innocentio, & Pisas petente, habita ibidem Synodo, priora in Petrum Leonem Anathemata renovavit. Deniquè fretus auxilio Lotharii Regis Germanorum, superatâ adversariorum potentiâ, Romam repetit Anno Domini MCXXXVIII. Quò miserrimè obiit infelix Petrus, impœnitens, à suis, occulto cunctis loco, sepultus. Innocentius verò in Imperatorem coronavit Lotharium, & habitâ generali Synodo in Ecclesia Lateranensi, Acta Anacleti, sivè Petri Leonis, universa rescidit, restitutâ salubribus Decretis Ecclesiasticâ Disciplinâ, Anno Domini MCXXXIX., & Sanctæ Ecclesiæ optatâ reddita pace.

298 Sub hoc Pontifice, quamvis inter Græcos, & Latinos, in Religionis causa, nulla legatur excitata controversia, aut novum exortum dissidium, attamèn inter Orientales Latinos, peccatis fortè exigentibus, schisma enatum tradit Willelmus Tyriensis, lib. 14. de Bello sacro, & quidèm non sinè gravi Ecclesiæ Latinæ detrimento, immò & dedecore, utpotè non modicum fomentum præbens Græcis conterminis, aut secedendi ab obedientia Ecclesiæ Romanæ, qui adhùc in ea continebantur, aut in sua secessione remanendi, qui jàm alienati fuerant ab ea.

299 Itaquè, viam universæ carnis ingressus Bernardus, primus Latinorum apud Antiochiam Patriarcha, Anno sui Pontificatus XXXVI., cùm universi illius Sedis Suffraganei, Episcopi, & Archiepiscopi, de more convenissent, ut Ecclesiæ Pastore destitutæ, utiliter providerent, & super eo ipso negotio, in Palatio Patriarchali, diligentiores mutuò haberent tractatus, Rodulphus quidam Mamistanus Archiepiscopus de Castro Danfrunt oriundus, quod in confinio Normanniæ, & Cœnomanensis Diœceseos situm est, Vir militaris, magnificus, & liberalis plurimùm Plebi, & Equestri admodùm acceptus Ordini, absq; fratrum, & Coepiscoporum conscientia, solo populi, ut dicitur suffragio, electus est, & in Cathedram Principis Apostolorum inthronizatus. Quo comperto, qui ad electionem convenerant, timentes indiscretos Populi impetus, infecto negotio ad invicèm divisi sunt, obedientiam præstare denegantes ei, quem non elegerant. Ille verò contemptis Episcopis, Ecclesiam occupans & Palatium, sinè mora, Pallium de Altari Sancti Petri, nullâ ad Sanctam Romanam Ecclesiam habitâ reverentiâ, sibi assumpsit. Indè posteà nonnullos ex Suffraganeis ad suam traxit obedientiam, quos sibi repugnantes comperit, diversis malis affecit; nàm Majores Ecclesiæ, alios violenter ejècit, alios vinculis & carceri quasi capitalium reos mancipavit, diversaque crudelitatis genera in pios exercuit & innoxios; quæ omnia ferè totidèm verbis refert Tyrius.

300 Eodem quoquè tempore regebat Ecclesiam Hierosolymitanam Willelmus, quondàm Prior Ecclesiæ Sanctissimi Sepulchri, natione Flamingus, de loco, qui dicitur *Mecine*, Vir aliundè simplex, & modicè literatus, Regi tamèn Balduino Secundo, Principibus, & Populo acceptus, sextus, à capta Hierosolyma, Patriarcha, electus post Stephani obitum; nàm primus Patriarcha Hierosolymitanus fuit Daimbertus ex Archiepiscopo Pisano, cui successit Gibelinus, huic verò suffectus est Arnulphus, vir nequam, Arnulpho verò datus est successor Garimundus, post Garimundum electus est Stephanus, cui sexto loco Willelmus iste successit, qui ergà Sanctam Romanam Ecclesiam visus est minùs devotus; etenim cùm Folcherus Aquitanius vir religiosus, olìm Abbas Canonicor. Regular. in Monasterio Cellæ evectus ad Archiepiscopatum Tyri, & ab eodem Willelmo Patriarcha, ex more consecratus, vellet ad Ecclesiam Romanam proficiscere pro obtinendo, ex more, Pallio, per eundem, & suos, varias passus est insidias, & violentias, itaut vix, & multâ difficultate manus eorum effugere potuerit. Et hoc quidèm ex eo præcipuè, nè ex ejus adventu Romam, interpositâ Romani Pontificis auctoritate, cogeretur Ecclesiæ Tyriensi eos restituere Suffraganeos, quos Hierosolymitanus propriâ auctoritate, & contrà Pontificis mandata, suæ addixerat obedientiæ. Quæ omnia ex literis ejusdem Innocentii Papæ, datis eidem Willelmo Hierosolymitano Patriarchæ apparent, in quibus ità Pontifex scribit.

Innocentius Episcopus, servus servorum Dei, Venerabili fratri Willelmo Hierosolymitano Patriarchæ, salutem, & Apostolicam benedictionem.

301 „ Magisterium totius Ecclesiæ, & „ Ecclesiasticæ Institutionis B. Petro Apo„ stolorum Principi cœlesti privilegio esse „ collatum, Evangelica declarat auctoritas.

„ *Et infrà*. Miramur autem, quoniàm cùm Romana Ecclesia pro liberatione Orientalis Ecclesiæ tantoperè laboraverit, & filiorum multorum sanguinem effundendo, corda, tàm Ecclesiasticorum, quàm Sæcularium ad ejus servitium excitaverit; nequaquàm, prout convenit, eidem Matri suæ, hac vice respondère curasti. Parùm enim tibi visum fuerit, quòd venerabilem fratrem nostrum Fulcherium Tyriensem Archiepiscopum, more prædecessorum suorum, pro susceptione Pallii ad Romanam Ecclesiam venientem, disturbare præsumpseras, nisi & ergà eum à nobis redeuntem, te inhumanum, difficilemque, & nimis asperum exhiberes, adeò quòd nec antiquam dignitatem Tyriensis Ecclesiæ sibi restituere, nec de damnis sibi illatis, aut etiam de Caipha, sivè Porphyra, juxtà mandatum nostrum, infrà tres menses post acceptionem nostrarum literarum, ei justitiam facere volueris. Cùm utiquè satis indignum sit, ut honor, qui sibi, si ei obediret, ab Antiochena exhiberetur Ecclesia, à te, vel tuis successoribus subtrahatur.

302 „ Præterea in subjectos Illius nimis potestativè diceris te habere: Quocircà auctoritate Apostolicà mandando tibi præcipimus, sicut ejusdem Matris tuæ piis optas studiis, atque solatiis confoveri, sicut in tuis necessitatibus ejus patrociniis desideras adjuvari, jàm dictum Archiepiscopum diligas & honores, & in nullo perturbare præsumas; quin potiùs de omnibus, de quibus apud te quærimoniam deposuerit, sibi plenam justitiam infrà quadraginta dies, postquàm præsentia scripta susceperis, exhibere non differas, nec aliquid in subditos suos contrà statuta Canonum presumas. Alioquin timendum est, nè tàm ipsum, quàm Suffraganeos suos à tua obedientia subtrahamus, eosque in manu nostra retineamus. Datum Laterani XVI. Kalend. Januarii. *Hactenus Epistola ad Hierosolymitanum Patriarcham*, cui & alteram ejusdem argumenti fecit Epistolam tenoris sequentis.

Innocentius Episcopus, servus servorum Dei, Willelmo Hierosolymitano Patriarchæ, salutem & Apostolicam benedictionem.

303 „ Quantò munificentiæ supernæ benignitas Hierosolymitanam Ecclesiam tuis temporibus altiùs sublimavit, tantò magis expedit, personam tuam ergà fratres suos humaniorem existere, & eos, qui tibi obedientiam exhibent, charitate mutuâ honorare. Proindè fraternitati tuæ mandamus, quatenùs venerabilem fratrem nostrum Fulcherium Tyrensem Archiepiscopum, qui ex mandato Sanctæ Romanæ Ecclesiæ tibi obedit, fraterni amoris intuitu diligas & honores; solicitè providens, nè sibi gravamen aliquod inferas, vel sub obtentu hujuscemodi subjectionis, quæ utiquè ex beneficio Apostolicæ Sedis, tibi, & Ecclesiæ Hierosolymitanæ impenditur, Tyrensis Ecclesia nobilis & famosa, suæ justitiæ, aut dignitatis patiatur aliquod detrimentum. Indignum est enim, ut honor, qui sibi, si ei obediret, ab Antiochia exhiberetur, à te, vel tuis successoribus subtrahatur. Datâ Albani XVI. Kalendas Augusti. *Hactenus Epistola*. Et quoniàm Patriarcha Antiochenus subtraxerat ab obedientia Episcopi Tyrensis Episcopos Tripolitanum, Tortosanum, & Biblitanum, propriâ auctoritate, eosque ad sibi parendum, juramento obstrinxerat, Innocentius denuò eidem Archiepiscopo Tyrensi subjecit, & à juramento Antiocheno prestito absoluit, datis ad presatos Episcopos litteris; ad hunc modum se habentibus.

Innocentius Episcopus, servus servorum Dei, Venerabilibus fratribus Gerardo Tripolitano, R. Tortosano, & H. Biblitano Episcopis salutem & Apostolicam benedictionem.

304 „ Scire debet vestra fraternitas, quoniàm status Ecclesię tunc clariùs elucescit, cùm gradus in ea constituti illæsi serventur, & quæ debetur Prælatis singulis, absque contentione, seù contradictione, reverentiâ exhibetur. Unumquemque etenim ex his, qui subjecti sunt, considerare convenit, quantâ suos Prælatos, si quos habeat, reverentiâ & honorificentiâ debeat honorare; quę si injustè immeritò subtrahantur, unitatis status profectò nutabit, ad quem Ecclesiastica Doctrina ob majorem firmitatem, diligenti consideratione omnia in se ordinando, reduxit.

305 „ Nè igitùr Ecclesiarum vestrarum honor, vel dignitas, ob contentionem, seù rebellionem indebitam minuatur, vel annulletur, per Apostolica vobis scripta mandamus, atque præcipimus, quatenùs venerabili fratri nostro Fulchero Tyrensi Archiepiscopo, tanquàm Metropolitano vestro, debitam obedientiam & reverentiam deferatis. Nos enim vos, & Ecclesias vestras Tyrensi Ecclesiæ, quæ vestra Metropolis est, auctoritate Apostolicâ restituimus, & à juramento, vel fidelitate, qua Patriarchæ Antiocheno estis adstricti, eodem modo absolvimus. Si verò nostris mandatis obedire, & intrà tres menses post harum acceptionem literarum, ad obedientiam prædicti fratris nostri redire neglexeritis; sententiam, quam ipse in vos cano-

nicè

„ nicè promulgavit, nos, auctore Deo, ratam habebimus. Datum Laterani XVI. Kalendas Februarii. *Hactenus Epistola*. Et nè fortassè ab Episcopo, seù Antiocheno Patriarcha, præfati Episcopi ad debitam Tyrensi Metropolitano præstandam obedientiam, vi & potentiâ detinerentur, scripsit paritèr ad eum sequentem Epistolam.

Innocentius Episcopus, servus servorum Dei, Dei, venerabili fratri Rodulpho Antiocheno Patriarchæ, salutem, & Apostolicam benedictionem.

306 „ Sanctorum Canonum institutionibus continentur, ut unusquisque suis terminis contentus existat, nec in aliena jura irrepat. Ea etiam, quæ nobis fieri nolumus, tàm divinis, quàm humanis legibus, proximis nostris facere prohibemur. Quæ cùm ità sint, Fraternitati tuæ mandamus, quatenùs Suffraganeos Tyrensis Ecclesiæ non impedias, quin venerabili fratri nostro Fulcherio Archiepiscopo, Metropolitano suo, debitam obedientiam, & reverentiam deferant; alioquin canonicis sanctionibus contraitur, si Metropolitanis à suis Suffraganeis obedientia subtrahatur. Optamus enim, ut circà Prælatos, & subditos suum jus, & proprius ordo absquè contradictione servetur. Datum Laterani XVI. Kalendas Februarii. *Hactenus Epistola*. Cùmque etiam à Patriarcha Hierosolymitano detenti fuissent Episcopi Berycensis, Sydoniensis, & Ptolemaidensis, quominùs debitam Metropolitano Tyrensi præstarent obedientiam, ad eosdem Innocentius sequentes pariter fecit literas.

Innocentius Episcopus, servus servorum Dei, venerabilibus fratribus Balduino Berycensi, Bernardo Sydoniensi, Joanni Ptolemaidensi Episcopis, salutem, & Apostolicam benedictionem.

307 „ Ad hoc Sancti Patres diversos esse in Ecclesia gradus & ordines voluerunt, ut dùm subjectionem & reverentiam minores majoribus exhibent, una fieret ex diversitate connexio, & rectè officiorum gereretur administratio singulorum. Gravat autem nos, & valdè miramur, quòd cum vobis jàm pridèm literis Apostolicis præcepimus, ut venerabili fratri nostro Fulcherio Tyrensi Archiepiscopo, Metropolitano vestro, obedientiam & reverentiam exhiberetis, quasdam occasiones & interpretationes minùs idoneas prætendendo, id facere contempsistis; cùm utiquè quasi peccatum ariolandi, sit repugnare, & quasi scelus Idololatriæ, nolle acquiescere.

308 „ Mandamus itaquè vobis, & auctoritate Apostolicâ iteratò præcipimus, quatenùs, omni occasione submotâ, eidem fratri nostro de cætero pareatis; nec sub obtentu obedientiæ, quam alicui Primatui dependitis, sibi subjectionem & reverentiam Metropolitano vestro debitam, aliquatenùs subtrahatis. Quòd si contemptores ulteriùs extiteritis, sententiam, quam idem Archiepiscopus in vos canonicè protulit, aut protulerit, nos, auctore Domino, ratam habebimus. Si verò pro eo quod eidem fratri nostro obedieritis, à Patriarcha Hierosolymitano aliquid contrà vos fuerit constitutum, nos eandem sententiam viribus carère decernimus, & nullius momenti esse censemus. Datum Laterani XVI. Kalendas Februarii. *Hactenus Epistola*.

309 Hæc itàque omnia egit Innocentius, ut dissidentes Latinos in Oriente Episcopos, ad concordiam revocaret; verùm Rodulphus Antiochenus Patriarcha, modo suprà relato in Patriarchale Thronum intrusus, Pontificis mandatis parère detrectabat: ut enim ait Tyrius lib. 15. cap. 13. Sedem, cui præerat, Antiochenam videlicèt, Romanæ subjacere dedignabatur; Sed ei eandem in omnibus parificare contendebat, dicens: *Utramque Petri esse Cathedram, eamque quasi primogenitæ insignem prærogativâ*. Id quòd ansam Græcis præbebat in suo se schismate confirmandi: quippè qui contendenbant Patriarchas suos, præcipuè Constantinopolitanum non subesse Romano, parilique illum cum isto frui potestate, nec unum dignitate altero inferiorem. Atqui Deus, Rodulphi superbiam diù sustinere non valens, æmulos ei suscitavit, qui in multis accusatum, coegerunt eum primò sistere coràm Romano Pontifice, cujus priùs potestatem in contemptum habuerat, indèque Romano ipso Pontifice decernente, in plena Synodo Antiochiæ ab accusationibus se defendere. Celebrata est Antiochiæ in causa Rodulphi Synodus Anno Dñi MCXXXVI., Imperii Joannis Comneni XVIII., Pontificatus Innocentii Anno VII., Indictione XIV., præsidente Apostolicæ Sedis Legato, ac in ea convenerunt Patriarcha Hierosolymitanus Willelmus, Gaudentius Archiepiscopus Cæsariensis, Anselmus Episcopus Bethleemita, Fulcherius Archiepiscopus Tyri, Bernardus Sydoniensis, & Balduinus Berytensis Episcopi, Stephanus quoquè Tarsensis Archiepiscopus, Gerardus Laodicensis, Hugo Gabulensis, & alii Episcopi, & Abbates, ut scribit idem Tyriensis lib. 15. cap. 15., & 16. Et cùmque Rodulphus ter vocatus, & ad Synodum citatus per tres continuos dies, accedere renuisset, Synodali Decreto depositus fuit; indè captus, ac vinculis alligatus, apud Monasterium Sancti Simeonis, iuxtà Mare, in Monte eminentissimo situm, carceri est man-

cipatus: undè post aliquot tempus elapsum, Romam profectus est, ubi aliquatenùs gratiam Apostolicæ Sedis affecutus, dùm redire maturaret, veneno, nescio à quo propinato, interiit.

310 His sublatis dissidiis, quæ diù inter personas Ecclesiasticas viguerant, Joannes Comnenus Constantinopolitanus Imperator expeditionem in Syria paravit, veniensque in multitudine virtutis suæ, in curribus, & equis, in thesauris infinitis, & innumerabilibus copiis, iter versùs Antiochenas dirigit partes. Et peragratâ Ciliciâ antè Torbessel, munitissimum Castrum, situm circà Eufratem, sub ditione Comitis Edesseni Joscellini consedit; indèque receptâ in obsidem Isabellâ Comitis Joscellini filiam, ab eodem Comite traditam, gressus direxit magnâ cum celeritate versùs Antiochiam. Et collocato exercitu secùs oppidum, nuncupatum *Gastam*, Nuncios direxit ad Antiochenum Principem, mandans, ut juxtà pactorum legem inter se priùs initam, Urbem ei cum præsidio, & omnibus indifferenter Civitatis munitionibus resignet. At resistentibus Principe, & Proceribus Civitatis, ægrè ferens Imperator, cùmque jàm hyems increfceret, in Ciliciam cum exercitu propè maritimam, hyemandi causâ venit, sperans hyeme transcursâ iterùm Antiochiam redire, eamque, invitis Civibus, in suam potestatem redigere. Atqui sagittâ venenatâ à se ipso, casu in venatione, vulneratus, antè transactam hyemem decessit, relicto Imperio Manueli filio natu minori, quem secum habebat, ad exclusionem Isaacii natu majoris, tunc Constantinopoli commoranti.

311 Spreverat Joannes Imperator monita Innocentii Papæ, qui per Episcopum Gabulensem Apostolicæ Sedis Legatum, rogare fecerat, nè adversùs Christianos Latinos in Oriente contrà Barbaros pugnantes, ipse arma sua dirigeret; quinimmò, ut Otho Frisigensis scribit, in viros sanctissimos desævit acerbiùs. Non ergò mirum, si in ea expeditione, amissis priùs duobus filiis, Deo vindicè, re infectâ, & ipse fato cedi coactus sit. Decessit verò Anno Domini MCXLIII., sui Imperii XXV., Pontificatus Innocentii Anno XIV., Indictione III., mense Aprilis, cùm imperasset Annos XXIV., & menses VIII., ut Nicetas Choniata, & Otho Frisigensis scribunt. Eodem Anno obiit pariter Constantinopoli Leo Stypiota Patriarcha Constantinopolitanus, ut notat idem Nicetas. Romæ verò VIII. Kalendas Octobris migravit ad Dominum Innocentius Papa, cùm sedisset Annos XIII., & menses VII., & dies VIII.

CAPUT XII.

De iis, quæ gesta sunt sub Imperio Manuelis Comneni, ab exordio sui Imperii usque ad Hadriani IV. Pontificatum.

312 Vitâ functo, ut præfati sumus, Calo Joannes Comnenus Imperator, Manuel ejus filius, compositis rebus, cum omni sospitate, Constantinopolim suos duxit exercitus: ubi fratrem, natu se priorem, ut ait Tyrius, Palatium, auditâ patris morte, jàm obtinentem, per Misticonem suum, qui Palatio, & Thesauris præerat universis, missis occultè literis, ex improviso captum, & nihil tale veritum, in vincula conjecit. Sed postmodùm, postquàm Urbem Regiam solemniter ingressus, per interventionem communium consanguineorum, & Principum Sacri Palatii fidelem operam, fratri reconciliatus est; sicquè cum tranquilitate debita, juxtà patris supremum judicium, obtinuit Dominus, Manuel Monarchiam, fratrem suum, tamquàm primogenitum, multiplici non cessans, quàm diù vixit, honore prævenire, & gratia prosequi cumulatiore. Ità in terminis Tyrius.

313 Romæ porrò elapso die ab obitu Innocentii, Domini Cardinales imminère comperientes à Romanis civile bellum, ob Senatum in pristinum restitutum sub extremis diebus Innocentii, conservandum, absquè mora, & sinè ulla dissensione, & controversia, unanimi consensu, in successorem delegerunt Guidonem de Castello, Presbyterum Cardinalem S. Marci, nominatum Cœlestinum, hujus nominis Secundum: de cujus electione Auctor ejus vitæ hæc scribit: „ Cœlestinus Secundus, natione Tuscus, „ Guido anteà vocatus, ex Presbytero Car- „ dinale Tituli S. Marci, juxtà Constitu- „ tionem Innocentii prædecessoris sui, qua „ populus omninò à Pontificis electione ar- „ cebatur, primus sinè ullis populi suffra- „ giis, teste Onuphrio, propter civile bel- „ lum, quod à Romanis Senatum restituere „ satagentibus, imminebat, creatus est Pon- „ tifex tempore Conradi Imperatoris, An- „ no Domini MCXLIII.: *Hæc ille*; & Petrus Cluniacensis in Epistola ad eundem Cœlestinum datam, cujus initium est: *Benedictus Dominus, Deus noster*, de canonica hujus Pontificis electione, inter alia hæc scribit: „ Gavisi sumus audientes ista, & im- „ mensum cor nostrum exhilaratum est, „ agnoscentes, non in armis, non curribus, „ non minacibus agminibus rem Divinam „ tutari, sed solâ misericordis Domini ma- „ nu, & suavi protectione, ad pacem com- „ positam esse. Agnovimus verè quòd co-

gno-

„ gnoscendum erat, imperasse Christum ventis, & Mari, & factam esse solitam tranquillitatem; statuisse procellam Maris in auram, & siluisse fluctus ejus. Et quis non miretur, a tempore Alexandri Secundi Papæ, per Gregorium, Urbanum, Paschalem, Gelasium, Callixtum, Honorium, Innocentium, Summos Ecclesiæ Dei ac præclaros Pontifices, quantùm ad eorum promotionem pertinet, Ecclesiasticam pacem pertransisse; sed in nullo eorum præter vos quievisse? *Hæc Cluniac. Abbas Petrus.*

314 Verùm non diù Pontificatum tenuit, ad Superos evocatus mense sui Pontificatus sexto, sequenti nimirùm Anno MCXLIV, VIII. Idus Martii, ubi sedisset menses V., & dies X., defunctus apud Palladium, & in Ecclesia Lateranensi tumulatus. Eique datus est successor Lucius, hujus nominis Secundus, ex Presbytero Cardinali Sanctæ Crucis in Hierusalem, qui fuit ex Provincia Æmiliæ, patriâ Bononiensis, ex patre Viseo. Non tamèn est passus pace frui, Romanis conantibus Senatum in pristinam redigere potestatem, ipso verò totâ vi contradicente; cujus rei causâ plura à Romanis dira perpessus est, de qua re in Codice Vaticano, apud Baronium, hæc scripta leguntur: *Hic, tanquàm Vir prudens & fortis, habito cum Ecclesiæ fidelibus consilio, Senatores, qui contrà prohibitionem prædecessoris sui Papæ Innocentii Capitolium conscendere, Senatum abjurare coegit.* Ex literis porrò ejusdem Pontificis, datis ad Conradum Imperatorem, quibus ab eo adversùs rebelles Romanos auxilium poscit, clariùs quæ ipse passus fuerat, enitescit. Eas recenset Otho Frisigensis, lib. 7. cap. 31., ubi ait: „ Per idem tempus Lucius Papa, vir pro mansuetudine & humilitate sui officio Sacerdotali dignus, Cœlestini, qui non planè sex mensibus sederat, successor, gravem à Civibus persecutionem passus, humiles ad Regem Conradum, tàm suam oppressionem continentes, quàm de incolumitate & prosperitate ejus, Deo gratias agentes, ipsumque ad patrocinium Romanæ Ecclesiæ invitantes, literas mittit in hunc modù.

Lucius Episcopus, servus servorum Dei, charissimo filio Conrado Romanorum Regi Illustri, salutem & Apostolicam benedictionem.

315 „ Omne datum optimum &c. Populus enim Romanus nullas insaniæ suæ metas ponere volens, Senatoribus, quos anteà instituerat, Patricium adjiciunt, atque ad hanc dignitatem Jordanem Petri Leonis filium eligentes, omnes ei, tanquàm Principi subjiciuntur. *Et infrà.* Deindè Pontificem suum adeunt, ac omnia regalia ejus, tàm in Urbe, quàm extrà posita, ad jus Patricii sui reposcunt, eumque more antiquorum Sacerdotum, de Decimis tantùm, & oblationibus sustentari oportere dicentes, de die in diem animam justi affligere non timuerunt. *Hactenus Epistola.*

316 Hæc porrò omnia evenisse operâ cujusdam Arnaldi, auctoris hæresis Politicorum, olim jàm ab Innocentio damnato, auctor est idem Frisigensis. Conradus indè, etsi Romanorum literas exceperit, quibus comprobationem Actorum suorum postulabant, minimè illorum attentata, rata habere voluit; quin potiùs omnia privilegia Ecclesiæ Romanæ, & Summis Pontificibus per decessores suos Romanos Imperatores concessa, postulante ipsâ Ecclesiâ Romanâ per Guidonem Pisanum Cardinalem Legatum, benignè confirmavit. Hæc omnia idem Frisigensis recenset, qui relatâ Romanorum Epistolâ, ad Imperatorem datâ, subjungit: „ At christianissimus Princeps hujusmodi verbis, sivè neniis, præbere aures abnuit. Quinimmò venientes ad se ex parte Romanæ Ecclesiæ Viros magnos & claros, quorum unus Guido Pisanus ejusdem Ecclesiæ Cardinalis, & Cancellarius erat, renovationem antiquorum privilegiorum suorum postulantes, honorificè suscepit, & honestè dimisit. *Hæc ille.*

317 Cæterùm pius & sanctissimus Pontifex quotidianis cruciatibus propter ejusmodi Romanorum rebellionem, ac tędio vitæ affectus, in morbum incidit, atque infrà anni spatium ultimum diem clausit. Defunctus est Anno Domini MCXLV., Manuelis Imperatoris Anno III., Conradi Regis Anno VII., Indictione VIII., V. Kalendas Martii, ubi sedisset menses XI., & dies XIV. Eo sepulto, cùmque Romani tumultare cœpissent, convenientes Cardinales in Ecclesia Monasterii Sancti Cæsarii, communi omnium suffragio, extrà eorum gremium elegerunt in Pontificem Bernardum Abbatem Monasterii Sancti Anastasii Trium Fontium, Ordinis Cisterciensis, qui Sancto Bernardo Claravallensi in Præsulatu illius Monasterii successerat, patriâ Pisanus, assumpto nomine Eugenii III., qui, ut scribit Otho Frisigensis, lib. 7. cap. 31., in principio susceptæ dignitatis, eò quòd, auctore Arnaldo, Populus Romanus ad tradenda Urbi regalia, sicut antecessores suos, ità ipsum sollicitare vellet, cum Episcopis, & Cardinalibus, Urbe cedens, ad Monasterium Farfensem se contulit, ubi proxima ab ejus electione Dominica, consecratus est; undè in Codice Vaticano apud Baronium legitur: „ Noctis silentio Urbem cum paucis fratribus exiit, & ad Arcem Monticelli se tutum recepit. Congregatis verò aliâ die cunctis Patribus, qui dispersi fuerant propter metum furentis populi, processit ad Farfense Monasterium, in Sabinis positum, cum domestica familia, & consecrationis gratiam in sequenti Dominica pro plenitudine sui Apostolatus, se-

„ secundùm morem Ecclesię, Domino aucto-
„ re, suscepit. *Hæc ibi*.

318 Porrò Constantinopoli post decessum Leonis Stypiotæ, de quo suprà, qui fortè successor fuerat Theodori Chalcedonensi, olim suffecti Nicolao Grammatico, sivè Muzalono, in Patriarcham Constantinopolitanum subrogatus est Michael Monasterii Acuti Monachus, vir virtute celebris, ut Nicętas refert, cognominatus Oxytas, ab Oxya Insula, ubi suum situm erat Monasterium, qui cùm sedisset Annos II., & menses VIII., suâ spontè se abdicavit, atque ad Monasterium suum se iterùm contulit; de quo Nicętas Choniata hæc scribit; „ Is Michael sum-
„ mâ Sede ultiò cessit, & in Oxyam Insu-
„ lam rediit, in qua vitæ inopis & simplicis
„ institutum à puero, fuerat complexus. Ibi
„ in Templi vestibulo prostratus, cuivis Mo-
„ nacho collum calcandum præbuit, quòd
„ contrà quam sibi expediret, adamatam à
„ primis annis quietem repudiasset, nullo-
„ que cum fructu Thronum sublimem con-
„ scendisset. *Hæc Nicętas*. Huic porrò successit Cosmas ex Diacono, patriâ Æginensis, ut ait idem Nicętas, quem plurimùm commendat, sed elapsis mensibus decem, objit, dato ei in successorem Charitone ex Monacho, qui sedit mensibus dumtaxàt undecim, eique suffectus est Lucas Chrysoberges, Anno Eugenii III. Pontificatus IV., Imperii Manuelis IV., Conradi Romanorum Regis X., Domini verò MCXLVIII., Indict. XI.

319 Itaquè sub Pontificatu Eugenii, ferè Anno primo, Viterbii commorantis, dùm complures Græci, ut in superioribus fati sumus, Episcopi, & Archiepiscopi, ab obedientia Apostolicæ Sedis secesserant, Armenii pro unione cum eadem Apostolica Sede Legatos ad Pontificem miserunt; de qua Legatione Otho Frisigensis, qui tunc Viterbii aderat, lib. 7. cap. 31., hæc scribit: „ Eâ tempestate
„ Legati Armeniorum Episcoporum, eo-
„ rumque Metropolitani, quem ipsi Catho-
„ licon, idest universalem, propter infini-
„ tum, idest, ampliùs quàm mille Episco-
„ porum sub se habentem numerum vocant,
„ Legati, ab ultimo penè Oriente Summum
„ Pontificem Viterbii, laboriosum iter per
„ Annum, & sex menses complentes, adeunt;
„ eique ex parte illius Ecclesię subjectionem
„ omnimodam, eum consalutando offerentes,
„ causas vix nobis cum aliis multis præsen-
„ tibus apud veterem aulam aperiunt, quæ
„ tales erant. Inter ipsos & Græcos quæ-
„ dam de ritu Sacrificii habitudo est in qui-
„ busdam, in aliis verò discrepantia: po-
„ nunt enim fermenatum panem, sicut illi,
„ aqua autem vino non admiscent, sicut nos,
„ & illi. Prætereà Nativitatem Domini Epi-
„ phaniæ continuantes, duas illas festivita-
„ tes unam faciunt. Pro his, & aliis, dùm
„ inter se dissentirent, Romanam Ecclesiam
„ Judicem eligentes, consultum veniunt,
„ formamque Sacrificii, juxtà consuetudi-
„ nem ejus sibi tradi deposcunt.

320 „ Quos Romanus Antistes gratan-
„ ter suscipiens, Missarum solemniis, ac Sa-
„ crificii secretis adhibuit; diligenterque ea,
„ quæ fiebant, eos animadvertere monuit.
„ Quod dùm facerent, intentique sacro Al-
„ tari astarent, unus ex eis Pontificali di-
„ gnitate præditus, sicut postmodùm in ple-
„ na Curia retulit, in Beati Martini octava,
„ quandò dedicatio Ecclesiæ Sancti Petri
„ celebrari solet, Summo Pontifice Divina
„ Mysteria agente, splendido fulgore radium
„ Solis super caput ejus eoruscare, & in ip-
„ so duas Columbas ascendentes, & descen-
„ dentes vidit. Cùmque diligentiùs hàc, il-
„ làcque oculos circumferret, nullumque
„ aditum, per quem lux illa transfunderetur,
„ inveniret, Deificum hoc esse cognoscens,
„ ac ad obedientiam Romanæ Sedis ampliùs
„ accensus, cunctis, quæ viderat, aperuit.

321 „ At venerabilis Pater non suis hoc
„ meritis attribuens, ipsius potiùs fide cœli-
„ tùs hoc sibi monstratum affirmabat, ut vi-
„ delicèt Ecclesia, à qua ipse missus fuerat,
„ Sacramentorum virtutem veritatis luce
„ perfusam cognosceret, ac deinceps quali
„ eam reverentiâ, & formâ tractare deberet,
„ addisceret. Retulit etiam præfatus Episco-
„ pus, quòd in confinio Armeniæ quædam
„ gentes essent, quæ fœtus suos fœtentes ge-
„ nerarent, eosque statim ad aquas Arme-
„ niorum lavandos transmitterent; quos cum
„ illi baptismatis unda ingentes tinnarum eis
„ fœtorem propellerent, mox tamèn remissi,
„ ad Paganismi ritum & spurcitiam redibant.
„ Quod utrùm faciendum esset, item Roma-
„ nam Ecclesiam consuluerunt. *Hæc de Armeniorum Legatione Frisigensis*.

322 Eodem tempore per Prætextatum Gabulensem Episcopum, de Syria venientem, delata est ad eundem Pontificem notitia de capta à Sarracenorum Principe Sanguineo, qui regnabat in Ninive, Edessa, nobilissima Civitate, & Mediæ Metropoli, cunctis, qui in ea erant, Christianis barbarico gladio trucidatis, pius Pontifex amaro hæc audiens animo, statim omnem operam adhibuit, ut Christianorum Occidentalium Principes ad præstanda Christianis Orientalibus bellica auxilia præstò essent, missis religiosis Viris, qui opere & sermone hortarentur occiduos populos ad arma capienda, atque fratribus in Oriente periclitantibus auxilia præstanda, inter quos & fuit Divus Bernardus Abbas Claravallensis, sanctitate & doctrinâ tunc celeberrimus, qui suis concionibus, ac verbis hortatoriis plurimùm profuit, & nedùm plebejos, verùm & nobilissimos Viros ad hoc pium opus exequendum excitavit. Hæc omnia Tyrius, lib. 16. cap. 18., describit, inquiens: „ Captâ igitùr Urbe, ut præsimus

Edes-

„ Edessenâ, rumor lethalis memoriæ pleniùs „ personuit, & crebrò fama divulgabatur „ per Occidentem universum, quòd impia „ gens Turcharum, non solùm Urbem præ„ dictam, sed omnem omninò Orientis tra„ ctum, licentiâ liberiore percurrens, no„ strorum Urbes, Villas, Municipia depopu„ larentur, sed populum ampliùs solito chri„ stianum præliis, & crebris nimiùm invasio„ nibus affligerent. Erant qui verba hujus„ modi longè, latèque in populis & nationi„ bus disseminarent; & desides, & longâ pa„ ce dissolutas, ad tantarum ultionem inju„ riarum solicitarent Provincias.

323 „ Dominus quoquè Eugenius Papa „ Tertius, vir Deo plenus, paternam ge„ rens pro filiorum Orientalium, quæ dice„ batur afflictione, solicitudinem, & eis affe„ ctu pleniore compatiens, Viros religiosos „ exhortatorii sermonis habentes gratiam, „ potentes in opere & sermone, ad diversas „ Occidentis partes dirigit, qui populis, & „ tribubus, & linguis, Orientalium fratrum „ denuncient pressuras intolerabiles; & ad „ tantas ultum in fraterni sanguinis injurias, „ eos debeant animare. Inter quos vir im„ mortalis memoriæ, & honestæ conversa„ tionis speculum, Dominus Bernardus Cla„ ravallensis Abbas, piæ in Domino, & per „ omnia amplectendæ recordationis, ad præ„ dicti, Dei placitis, muneris executionem, „ præcipuus eligitur. *Hæc Tyrius*.

324 Scripsit porrò Eugenius exhortatoriam Epistolam ad Ludovicum Galliarum Regem, quæ incipit: *Quantùm prædecessores nostri*; datam Vetrallæ Kalendis Decembris, ubi, post exordium, hæc subjungit: „ Uni„ versitatem itaquè vestram in Domino com„ monemus, rogamus, atque præcipimus, & „ in peccatorum remissionem injungimus, ut „ qui Dei sunt, & maximè potentiores & „ nobiles viriliter accingantur, & infidelium „ multitudini, quæ se tempus victoriæ super „ nos adeptam lætatur, sic occurrere, & Ec„ clesiam Orientalem, tantâ Patrum vestro„ rum, ut prædiximus, sanguinis effusione „ ab eorum tyrannide liberatam, ità defen„ dere, & multa captivorum millia confra„ trum nostrorum de ipsorum manibus eri„ pere studeatis, ut christiani nominis digni„ tas vestro tempore augeatur, & vestra for„ titudo, quæ per universum Mundum lau„ datur, integra & illibata servetur. *Hæc Eugenius*; confirmans indè gratias, remissiones, & privilegia ab Urbano Papa concessa militantibus adversùs Orientis Infideles.

325 Ludovicus ergò, qui fuit hujus nominis VII., monitis Pontificis acquiescens, inito quoquè consilio cum Sancto Bernardo Claravallensi, Crucem suscipere decrevit, atque cum Exercitu in Orientem proficisci. Et convocatâ Synodo apud Vizeliacum in Burgundia, præsente Sancto Bernardo, & multa Procerum nobilitate, coràm Episcopis, Archiepiscopis, & Abbatibus compluribus, eodem scilicèt Anno MXLVI., Crucem accepit, & post eum magni nominis Principes, ac Barones, & Nobiles multi. Posteà alter conventus pro eadem expeditione facienda habitus est Carnoti Dominicâ tertiâ post Pascha, ut scribit Sanctus Bernardus in Epistola ad Petrum Abbatem Cluniacensem. Intereà & Conradus Romanorum Rex zelo fidei accensus, Crucem suscepit, paratus & ipse cum suis Nobilibus, & numeroso Exercitu in Orientem contrà christiani nominis hostes arma deferre. Quo audito in Gallia, apud Stampas habita est postrema Synodus pro acceleratione ejusdem expeditionis, in die Dominicæ Septuagesimæ, ut scribit Odo de Diogilo, lib. 1. de profectione Ludovici VII. Regia in Orientem; Tyrius verò, lib. 16. cap. 18., eandem duorum Principum, Conradi scilicèt, & Ludovici expeditionem sic breviter describit, inquiens: „ Nec solùm in ple„ beis & popularibus turmis hic persuaden„ tium sermo ità se præbuit efficacem, verùm „ usquè ad supremos Orbis Moderatores, & „ eos, qui præcipua Regnorum videbantur „ dispensare fastigia, sermo iste cum effectu „ non inferiore pervenit. Illustres enim, & „ potentissimi Regum Terræ, Dominus vi„ delicèt Conradus Romanorum Imperator, „ & Dominus Ludovicus Rex Francorum, „ cum multis utrinsque Regni Principibus, „ consono voto, & paribus desideriis ample„ xi sunt verbum; & salutare vivificæ Cru„ cis signum in arram futuræ profectionis, „ cum omni devotione cervicibus impri„ munt, & indumentis.

326 Itàque compositis Regnorum suorum rebus, unanimiter Dominus Imperator Conradus, & Dominus Rex Ludovicus suis cum copiis iter arripuerunt mense Majo Anni Domini MCXLVII., Eugenii Papæ, Anno III., Imperii ejusdem Conradi IX., Manuelis verò V., Indictione x., sed Omine sinistro, avibusque infaustis, Deo permittente, ità peccatis exigentibus, nec simul iter prosequi voluerunt, nàm mutato consilio, nonnullis allegatis causis, segregatim incedere decreverunt. Sic divisi ambo Principes inter se, unusquisque seorsùm cum suo proficiscebatur exercitu, præcedente Conrado cum suis copiis, lento pede sequente Ludovico: sed qui præcesserat primus, priùs in insidias incidit. Venit ergò Conradus Constantinopolim, ubi honorificè à Manuele susceptus, moram aliquam fecit: undè receptis sibi ab eodem Manuele datis viarum Ducibus, sub illorum ductu, transito Helesponto, venit in Bithyniam, & indè in Pago Chalcedonensi castrametatus est cum suis Legionibus. Posteà verò à Ducibus viarum deceptus, ductus est per loca devia, ubi commodè ab hostibus, universus Conradi exerci-

tus

tus opprimi posset, sicut evênit; quoniam clàm fugam arripientibus præfatis viarum Ducibus, in Terra penitùs à Latinis incognita, aspera, & deserta, remansit cum suis Legionibus Conradus, ubi ab Infidelibus in maxima copia à Sultano Iconii collectis, de repentè invasi, ferè totus Christianorum exercitus periit: *Nàm*, ait Tyrius lib. 16. cap. 22. *de Septuagesima millibus loricatorum Equitum, & de tanta pedestrium turbarum manu, quorum infinitus erat numerus, vix, ut asserunt, qui præsentes fuerunt, decima pars evasit, aliis fame, aliis gladio interemptis, nonnullis etiam vinculis hostium mancipatis.*

327 Studio, & Manuelis Imperatoris Græcorum fraude deceptum à viarum Ducibus Conradum, fama fuit: Tyrius verò, qui hujusmodi miserrimam cladem recenset, lib. 16. primò sub cap. 20. ait: „ Tradiderat „ autèm Constantinopolitanus Imperator „ viæ Duces, locorum peritos, Provincia- „ rum finitimarum omnem habentes pru- „ dentiam, sed fidei modicæ. *Post verò aliqua, subjungit*: Verùm Græci innatâ usi „ malitia, & consueto in nostros ducti odio, „ sivè de mandato Domini sui, sivè hostium „ corrupti pecuniâ, studiosè, & ex indu- „ stria per devia cœperunt trahere Legio- „ nes, & in ea introducere loca populum, „ quibus simplicem major fieret hostibus „ opprimendi, & expugnandi copia, & lon- „ gè amplior ministraretur opportunitas. „ *Et cap. 21. ait*: Dicebatur publicè, nec à „ verisimili multùm abhorrebat, quòd de „ conscientia, & mandato Imperatoris Græ- „ corum, nostrorum provectibus invidentis, „ constructa fuerunt hæc tàm periculosa mo- „ limina. *Hæc ille*. Sed apertissimè Auctor Græcus Nicetas scribit, Turcas ad bellum inferendum Latinis, Manuelis Literis concitatos fuisse: undè brevi periodo plura concludens, ait: „ Breviter, ut dicam, nullum „ mali genus fuit, quòd Imperator non vel „ ipse in eos machinaretur, vel aliis machi- „ nandi auctor esset: nempè, ut calcem fa- „ rinæ Græci miscerent, ut scilicèt eorum „ posteri perpetuis monimentia ab adjuvan- „ dis Romanis, deterrerentur. Idem & „ Turci imitati sunt, Manuelis literis ad „ bellum Alemannis faciendum concitati. *Hæc Nicetas*.

328 Pòst antefatam cladem evasus Imperator, cum paucis ex Principibus suis, invisitur à Ludovico Francorum Rege, qui paulò post cum suis, non longè ab Imperatoris Castris advenerat, habitoque cum eo colloquio de tuta capienda via, & de prosequenda expeditione, ambo simul profecti sunt: cùmque Ephesum pervenissent, ipse Imperator: *Seù quià cum paucioribus erat*, ut ait Tyrius, cap. 23., *qui multò plures secum habuerat, verecundiam sustinens, aut Francorum fastum non ferens, seù aliis latentibus causis, remissis quæ supererant per terram Legionibus, ipse ab Epheso usus navigio, Constantinopolim reversus est*. Ibi honorificè ab Imperatore Manuele susceptus, & multò quàm primo adventu honestiùs, per totam hyemem usquè ad veris initium moram fecit, transcursâ indè hyeme, donis cumulatis, classe quam ei Manuel deputaverat vectus, cũ quibusdã ex Principibus suis in Orientem perveniens, portum Acconensem attigit: *Indè*, ait Tyrius, *Hierosolymam proficiscens, à Domino Rege Balduino, & Domino Fulcherio bonę memoriæ Patriarcha occurente ei extrà Civitatem, universo Clero, populo, cum hymnis, & Canticis in Sanctam introductus est Civitatem*.

329 Intereà Ludovicus Rex, qui pariter funesto fato, ferè dimidiam partem exercitus dimiserat post Heandrum, circà Montem Loodiciæ, Antiochiam venerat, ubi postquàm ab Antiocheno Principe Raymundo fuerat honorificè susceptus, exortis inter ipsum, & præfatum Principem variis dissidiis, sibi fortasse consulens, discedere, Principe insalutato, cogitavit. Id quòd clàm præstitit, & ad partes Tripolitanas se contulit. Quo audito Hierosolymorum Rex Balduinus III., unà cum Proceribus Regni, misso ad eum D. Fulcherio Patriarcha Hierosolymitano, ut Hierosolymam venire dignaretur, maxima cum instantia rogare fecerunt. Acquievit postulatis Rex, & incunctanter Hierosolymam advènit, cui advenienti, occurrit universus Clerus, & populus cum hymnis, & Canticis, unà cum Principibus, ac ità honorificè, & cum debita gloria in Urbē receptus est, & ad loca venerabilia deductus. Indè completis, de more, orationibus, indicta est apud Urbem Acconensem Curia Generalis, ut de fructu tantæ peregrinationis, & de tantorum fine laborum, & de Regni desiderato tractaretur incremento, ut in terminis scribit Tyrius ad calcem lib. 16. Qua habita, die statuta, convenientibus in ea præter Regem, & Principes Hierosolymitanos, ac Episcopos, & Archiepiscopos, aliosque plures, tùm Ecclesiasticis, tùm Militaris Ordinis, Domino Conrado Imperatore, & Domino Ludovico Rege, deliberatum est obsidendam Urbem Damascum, utpotè Latinis sub infidelium dominio plurimùm infensam. Obsessa itàque est, sed infelici exitu, quoniàm corruptis nonnullis ex ipsis Latinis pecuniæ cupiditate, proditorio illorum consilio actum est, ut dùm ex una parte expugnaretur Civitas, ex qua facilè in deditione devenire poterat, ad eam in altera parte expugnandam pergerent, ubi difficilior erat aggressus, & minùs ad subsistentiam copiarum suppeditabant necessaria, undè cognità proditione, licèt serò cùm redire ad pristinum locum ampliùs non possent, solutà obsidione inglorii discesserunt. Post hæc ve-

verò, ait Tyrius, lib. 17. cap. 8. *Videns Dominus Conradus Imperator, quod ei gratiam suam subtraxerat Dominus, & in Regni negociis ei procedere negabatur, parato navigio sumptàquè licentiâ, in Regnum proprium est reversus*. At Ludovicus Rex reversus Hierosolymam, usquè ad festum Paschæ permansit, quo celebrato, & ipse ad propria remeavit. *Dominus verò Rex Francorum*, subjungit Tyrius, *peracto apud nos unius anni curriculo, circà transitum Vernalem, Pascha Hierosolymis celebrato, cum uxore, & Principibus suis, ad propria reversus est*.

330 Hic ergò hujus tàm grandis expeditionis exitus, hic finis, ità exigentibus Latinorum peccatis. Quę quidèm in hac Historia inserere volui, ut legentibus, quæ ab Imperatore Græcorum, & suis acta sunt, in Latinorum perniciem perspicua sint. Præcipua nàmque tàm infœlicis exitus causa fuit proditio Manuelis in Conradum, & exercitum ejus. Et licèt in Ludovicum Regem talia egisse non legatur, quæ in Conradum, attamèn ipsum è Palestina redeuntèm, non sunt veriti Græcorum Duces capere, animo præsentandi captum Manueli, & egissent, nisi à Georgio Duce classis Regis Siciliæ, præda de manibus fuisset erepta. Rem describit Robertus à Monte in appendice ad Sigibertum, inquiens: „Ludovicus Rex Francor. à Palestina „ navigans, ut in patriam rediret, Græco„rum Naves incurrit. Cùmque ab eis Im„peratori Cursolium obsidenti præsentan„dus deduceretur, Georgius Dux Navium „ Regis Siciliæ eos aggreditur: siquidèm „ vastatis, & spoliatis Græcorum Provin„ciis, usquè ad ipsam Urbem Regiam Con„stantinopolim accedens, sagittas aureas „ in Palatium Imperatoris ejecerat, & in„censis suburbanis, de fructu hortorum „ Regis violenter tulerat. Undè rediens „ Naves Græcorum incurrit, captum Lu„dovicum Regem eripuit; sed captos, Regis „ obtentu dimittit. *Hæc ille*; qui posteà subjungit, eundem Regem Ludovicum redeuntem, tùm à Rege Siciliæ Rogerio, tùm ab Eugenio Papa fuisse honorificè susceptum, atque deductum: *Ludovicus*, inquit, *à Rogerio Siciliæ Rege, nec non à Papa honorificè suscipitur, atque deducitur*. Idem porrò Papa ad Conradum Imperatorem reversum, literas fecit consolatorias tenòris sequentis.

Eugenius Episcopus, servus servorum Dei, charissimo in Christo filio Conrado, Dei gratiâ Romanorum Regi illustri, salutem, & Apostolicam benedictionem.

331 „ Cùm in hoc Mundo cuncta mutabilitatis ordo corrumpat, sicut nec prosperis elevari, ità nec frangi adversis, confidentes de Divina miseratione, debemus, „ quia Dei, & hominum mediator admiran„dâ dispensatione consuevit omnem filium, „ quem recipit, adversitatibus flagellare, ut „ dùm ipsum per amorem ad æterna præmia „ vocat, præsens mundus ejus animum per „ turbationes, quas ingerit, à seipso repel„lat, tantòque faciliùs ab hujus sæculi amo„re recedat, quantò magis impellitur, dùm „ vocatur, quod in Israelitico Populo, Moy„se vocante, & Pharaone, signatur. Moyses „ nàmque tunc ad vocandum missus est, cùm „ Pharao duris eum operibus perurgebat, „ quatenùs alter vocando pertraheret, alter „ impelleret sæviendo, ut plebs in servitio „ turpiter fixa, vel provocata bonis, vel im„pulsa molestiis, moveretur.

332 „ Hoc itaque rationis debito incitati, discretionem tuam commonemus, & „ exhortamur in Domino, quatenùs tribu„lationes, quas tibi, & exercitui tuo omni„potens Deus irrogavit, patienter suppor„tes, & in eo spem tuam constituas, qui „ quem vult, permittit affligi, & confidentes „ in se, misericorditer liberare consuevit. Si „ enim patientiam & humilitatem in adver„sis perfectè tenueris, per desertum hujus „ vitæ, sub protectione Columnæ nubis, & „ ignis, idest patientiæ, solatio & charitatis „ ardore, intrepidus perducèris.

333 „ Quià igitùr personam tuam verâ „ charitate diligimus, & de te valdè confidi„mus, si post tuum reditum sine dilatione, „ de his, quæ ad honorem Sanctæ Ecclesiæ, „ & Regni spectare noscuntur, tecum po„tuissemus tractare colloquiis, nobis utiquè „ gratum fuisset. Verùm quià id nobis tem„poris qualitas denegavit, & de tua salute „ sumus soliciti, quosdam de fratribus no„stris, postquàm te ad Longobardiæ partes, „ auctore Domino, incolumem pervenisse „ accepimus, sicut per venerabiles fratres „ nostros Artuvicum Bremensem Archiepi„scopum, & Anselmum Namelburgensem „ Episcopum tibi significavimus, ad tuam „ Serenitatem duximus destinandos; ut af„fectum, & benevolentiam, quam ergà te „ gerimus, tibi exponerent, & quòd de te „ audire cupimus, ipsorum relatione nosce„remus. Quibus dedimus in mandatis, ut „ tibi, tanquàm charissimo filio nostro & ca„tholico Principi, atque speciali Sanctæ „ Ecclesiæ defensori, ipsius Ecclesiæ statum, „ & nostrum exponerent. Qui siquidèm in „ Tusciam usquè progressi, ex quo te ad Teu„tonicas partes pertransisse noverunt, lon„gitudinem viæ, & difficultatem itineris pro„pter æstatis intemperiem metuentes, ad no„stram præsentiam redierunt.

334 „ Cæterùm, quis statum tuum, & „ dilecti filii nostri Henrici junioris Regis, „ quam post discessum tuum paterno affectu „ dileximus, & imposterùm actiones ejus

„ prosperari in Domino præoptamus, co-
„ gnoscere cupimus, cùm fratres nostri, pro-
„ pter æstatis fervorem, laborem tanti itine-
„ ris perficere non valerent, per fidelem no-
„ strorum Franconem latorem præsentium,
„ & Apostolica scripta tuam Excellentiam
„ visitantes, nobilitatem tuam monemus &
„ exhortamur in Domino, quatenùs ea, quæ
„ circà te & ipsum geruntur, & statum Re-
„ gni, per eundem Franconem nobis studeas
„ intimare, & hoc tempore devotionem,
„ quam ergà Matrem tuam Sanctam Roma-
„ nam Ecclesiam geris, ostendas, ut nostro
„ respondère affectui congruè videaris, &
„ Beati Petri Apostolorum Principis inter-
„ cessionibus, cui te totum debes exponere,
„ Creatoris nostri largiorem debeas gratiam
„ promereri. Datum in Tusculano VIII. Ka-
„ lendas Julii. *Hactenus Epistola*. Ex qua
constat, Eugenium cùm primùm cognovis-
set, Conradum in Longobardiam venisse, Le-
gationem destinasse, fungendam à duobus an-
tefatis Episcopis: sed quoniàm ipsis in Tu-
sciam advenientibus, auditum est, eum in
Germaniam jàm profectum, intermissam fuis-
se Legationem, Legatis Romam reversis, &
hasce litteras scripsisse.

335 Circà autem Græcorum schisma sub
hoc Pontifice nihil innovatum legimus, uno-
quoque ex Græcis propriam sequente senten-
tiam, præter commune Græcorum odium in
Latinos. In dies tamen status Ecclesiæ Con-
stantinopolitanæ in pejus ruebat, jura om-
nia Ecclesiastica usurpantibus Imperatoribus,
ut scribit Theodorus Balsamon Scriptor licèt
schismaticus, illius temporis, in notis ad Ca-
nonem xv. Concilii Carthaginensis, inquiens:
„ Hodiè autem hæc negliguntur; propter
„ quam causam nescio. Multi enim non so-
„ lùm Laici, sed etiam sacrati, Episcopos,
„ Clericos, & Monachos ad civilia judicia
„ attrahunt, nec Imperatoris quidèm man-
„ datum de ea re exhibentes, & neque in-
„ competentis Judicis præscriptio, seu exce-
„ ptio prodest iis, qui rei aguntur. Eos enim
„ cogunt, vel invitos judicio contendere, nè
„ sacrati, qui eos traxerunt, aliquid peni-
„ tùs damni sensère. Sed nec Monachi, vel
„ Clerici, adversùs quos in foro Ecclesiasti-
„ co agitur, si id quidèm recusaverint, civi-
„ lem autem excommunicationem pertive-
„ rint, ullâ in re puniti sunt. Quemadmo-
„ dùm nec Clerici, vel Monachi, qui in sæ-
„ culari judicio tracti sunt, in eo litigare
„ non recusarunt. Cùm autem Pantepopus
„ Monachus ille Meletius, qui Præfectus
„ Monasterii dictus est, ad Synodale judi-
„ cium tractus, ipsum, ut sibi non gratum
„ recuset, & causam ad sæculare judicium
„ traduxisset per mandatum Imperiale, San-
„ ctissimus Patriarcha Dominus Lucas id
„ ægrè ferens, plurimum studium adhibuit,
„ ut corrigeretur quod factum fuerat. Au-
„ divit autem à Civilibus Judicibus, quòd
„ Imperatoria potestas omnia facere potest.
Hæc, & alia Balsamon.

CAPUT XIII.

De Hadriani IV. gestis pro Græcorum unione sub eodem Manuele Comneno.

336 CUm Eugenius III. Papa, meri-
tis cumulatus, ad Superos evo-
lasset Anno Domini MCLIII. Imperii Ma-
nuelis XI. Friderici Romanorum Regis II.
sui Pontificatus IX. VIII. Idus Julii, In-
dictione I. cùm sedisset Annos VIII., men-
ses IV., & dies XIII., convenientibus Do-
minis Cardinalibus in unum, summâ animi
consensione die sequenti, VII. nimirum Idus,
vel, ut aliis placet, VI. Julii, suffectus est
Conradus Civis Romanus, ex Regione Su-
burra, Benedicti filius, homo veteranus, &
in consuetudine Romanæ Curiæ exercitatus,
ex Abbate Sancti Anastasii Veliternæ Diœ-
cesis, & Cardinale Episcopo Sabinensi, as-
sumpto nomine Anastasii IV. Sed elapso sui
Pontificatus Anno uno, mensibus IV., & die-
bus XXIV., vitam commutavit cum morte IV.
Nonas Decembris Anno Domini MCLIV.

337 Huic porrò successit Hadrianus, hu-
jus nominis IV., natione Anglus, Nicolai
nomine antè Pontificatum appellatus, San-
ctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, Albanensis
Episcopus, creatus III. Nonas Decembris
Anno Domini MCLIV. Hic ab Eugenio Pri-
mo in Norvegiam missus ad Fidem propa-
gandam, absoluto feliciter sui Apostolatus
munere, sub Anastasio Romam reversus est;
quo paulò posteà defuncto, ipse invitus & re-
luctans, ad Pontificatus apicem est evectus.
Undè in Codice Vaticano, apud Baronium,
inter alia hæc leguntur: „ Divinâ itaquè
„ dispensatione Apostolatus sui diem præve-
„ niens, defuncto Papa Eugenio, & Anasta-
„ sio in ejus locum ordinato, ad Matrem
„ suam Sanctam Romanam Ecclesiam, au-
„ ctore Domino remeavit; relinquendo pa-
„ cem Regibus, legem Barbaris, quietem Ec-
„ clesiis, ordinem Clericis, & disciplinam,
„ & Deo populum acceptabilem, sectatorem
„ bonorum operum.

338 „ Transeunte autem modico tempo-
„ ris intervallo, obiit Anastasius Papa. In
„ secundo die convenientibus in unum pro
„ eligendo sibi Pastore cunctis Episcopis, &
„ Cardinalibus apud Ecclesiam Beati Petri,
„ non sine Domini dispensatione consilii, fa-
„ ctum est, ut in ejus personam unanimiter
„ concordarent, & Papam Hadrianum à Deo
„ electum, tàm Clerici, quàm Laici paritèr
„ conclamantes, eum invitum & renitentem,
„ in Sedem Beati Petri inthronizarent. Deo
au-

„ auctore, III. Nonas Decembris, Domi-„ nicæ Incarnationis MCLIV., Indict. III: „ cœpta mense Septembri. Erat autem vir „ valdè benignus, mitis & patiens, in Græ-„ ca, & Latina Lingua peritus, sermone fa-„ cundus, eloquentiâ politus, in cantu Ec-„ clesiastico præcipuus, Prædicator egre-„ gius, ad irascendum tardus, ad ignoscen-„ dum velox, hilaris dator, eleemosynis lar-„ gus, & in omni morum compositione præ-„ clarus. *Hæc ibi*, de doctrina, de moribus, de vitæ sanctitate, ac Hadriani electione.

339 In sui Pontificatus initio, Willelmus Rogerii filius, Siciliæ Rex, cum Copiis Salernum venit, ad quem Hadrianus Legatum direxit Henricum Cardinalem, Tituli Sanctorum Nerei & Achillei, quem Willelmus sprevit, nolens recipere, eò quòd Papa, non Regem, sed Dominum Siciliæ eum appellasset; qui & posteà hostili manu Terras, & Loca Sanctæ Romanæ Ecclesiæ invasit, universa devastans. Cujus rei causâ indignatus Pontifex diro anathemati cum subjecit: *Guillelmum Siciliæ Regem*, ait Auctor vitæ ejus, *qui literas Pontificias, ideò quòd Regis titulo, quem sibi usurpasset, inscriptæ non fuissent, & aliquas Ecclesiæ terras occupasset, anathematis vinculo innodavit*. Ipsam quoque Urbem Romam interdicto supposuit, eò quòd Cives recepissent iterùm Arnaldum Brixiensem, jàm priùs expulsum, pessimum, hæreticum, & cujus operâ à seditiosis, ausu temerario in Via Sacra, ad interitum usq; vulneratus fuerat Gerardus Presbyter Cardinalis, Tituli Sanctæ Pudentianæ, dùm ad ipsum Pontificem properabat. Nec concessit, eam ab interdicto solvere, nisi priùs expulso ab Urbe Arnaldo, & Arnaldistis. Quod cùm egissent Romani, captus est Arnaldus apud Otriculos, operâ Magistri Gerardi Diaconi Cardinalis: sed ab ejus manibus ereptus à Vicecomitibus Campaniæ, auctoritate & vi Friderici Imperatoris, eidem Pontifici resignatus est; cujus jussu in Urbe Roma, quam ab interdicto solverat, igne usquè ad cineres crematus est, projectis in Tyberim illius cineribus. Itá in ejus vita, ubi sic scribitur: „ Ci-„ vitas interdicto subjecta, non priùs est ab-„ soluta, quàm Arnaldum, ejusque sectato-„ res mœnibus, & imperio Urbis elimina-„ rent. Quòd cùm præstitissent, sublata est „ censura interdicti, ipsique Cives Sacra-„ mentorum perceptioni restituti fuerunt. „ Hæresiarcham Arnaldum ab Urbe relega-„ tum in finibus Tusciæ apud Otriculos, qui „ cùm tanquàm Prophetam in terra sua om-„ ni honore colebant, per Gerardum Cardi-„ nalem Sancti Nicolai captum, à Viceco-„ mitibus Campaniæ, è manibus ejus abre-„ ptum, instantiâ Pontificis per Fridericum „ adhùc Regem, sumpto de Vicecomite, uno „ gravi supplicio, aliisque fugatis, Pontifi-„ ciæ jurisdictioni restitutum, tandèm Ur-„ bis Præfectus, à Papa, in Urbe existente, „ requisitus, ligno adegit, ac rogo in pulve-„ rem redacto funere, nè à stolida plebe cor-„ pus ejus venerationi haberetur, cinerem „ in Tyberim immisit. *Hæc ille*.

340 Post hæc verò, coronato priùs Romæ Friderico in Regem, & Romanorum Imperatorem, Beneventum, à Primoribus Regni vocatus, sese Hadrianus contulit, & potissimam partem è manibus Guillelmi recuperavit. Indèque ibidem moram trahente, missa est ad eum Legatio à Græcorum Imperatore Manuele, postulante sibi resignari tres in Apulia maritimas Urbes, & promittente se suis stipendiis, Guillelmum Siciliæ Regem, & Ecclesiæ hostem, ex Italia abjecturum, oblatis etiam eidem Pontifici quinquaginta millia librarum auri, ut in ejus vita legitur. In Codice verò Vaticano, apud Baronium, ubi hujus Pontificis gesta descripta habentur, de hac Legatione hæc leguntur: „ Intereà Im-„ perator Græcorum de thesauris pecuniam „ per quendam Principem suum, nomine Pa-„ leologum, Ancouam misit. Scripsit etiam „ eidem Pontifici, rogans, & petens ab eo, „ ut de Civitatibus Apuliæ, quæ sitæ sunt „ in maritimis, tres eidem Imperatori eo te-„ nore concederet, ut ipse ad expugnandum „ ipsum Regem, & de tota Sicilia expellen-„ dum, sufficientes eidem Pontifici vires, „ tàm in pecunia, quàm in Militibus, & „ aliis armorum præsidiis indeficienter con-„ ferret. *Hæc ibi*. Hadrianus verò nec oblatam recepit pecuniam, nec postulatis annuit, quoniàm Guillelmus hæc audiens, pœnitentiâ ductus, reconciliari Ecclesiæ humiliter per Legatos suos poposcit, sub certis quibusdam conditionibus in favorem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ: quæ licèt ab exordio, renuentibus quibusdam Cardinalibus, qui Friderico Imperatori adhærebant, res non fuerat effectum suum sortita; postea tamèn suâ ipsius auctoritate, videns Hadrianus, quòd Ecclesia majora patiebatur detrimenta, eidem Guillelmo pacem dedit, atque in gratiam recepit, ut Acta ex eodem codice descripta produnt.

341 Intereà cùm pius Pontifex comperisset, Ecclesiam Constantinopolitanam ex diuturno otio in pejus trahi, augeri in ea schisma, & ab obedientia sanctæ Romanæ Ecclesiæ magis, ac magis in dies recedere, tanquàm bonus Pastor, ut ad unum Ovile dispersos hinc indè greges reduceret, Legationem fecit ad Imperatorem Manuelem pro Græcorum dissidentium unione cum Apostolica, Catholica, Romana Ecclesia. Fecit ad hunc effectum literas ad Basilium Archiepiscopum Thessalonicensem in Oriente, magni nominis virum, Imperatori verò plurimùm acceptum, sperans, tantæ æstimationis viro mediante, posse rem ad effectum deduci. Itaquè eodem

primo sui Pontificatus anno ad præfatum Basilium ad hunc modum scripsit.

Hadrianus Episcopus, servus servorum Dei, Venerando fratri Thessalonicensium Archiepiscopo, salutem, & Apostolicam benedictionem.

342 „ Ex quo per Invidiam hostis antiqui „ Constantinopolitana Sedes, à Sacrosancta, & „ Apostolica Romana (quòd sinè lacrymarum „ inundatione vix famur) Ecclesia seipsã separavit, & hominis inimicus proprium malitiæ venenum effudit; & à matris obedientia liberi secesserunt, unitatisque locum „ binarius subiit; laborem multum, & studium, qui nos præcesserunt Beati Petri „ successores, adhibuerunt, ut schisma de „ medio tolleretur, & unitati Ecclesiæ, qui „ se ab ea separarunt, redderentur. Quàmobrem & nos, qui hoc tempore Apostolicæ Sedis curam suscepimus, ut Deo placet, „ pro omnibus Ecclesiis, quæ sunt intra terrarum Orbem constitutæ, quàmvis Beati „ Petri virtutibus par nihil habeamus, ministerio tamèn fungi cogimur. Ad id credimus attendendum, nè connumeremur, „ (quòd absit) iis, quos per Prophetam Dominus reprehendit, dicens: *Quod ejectum est, non introduxistis, quod infirmum non sanavistis, & quod periit, non quæsivistis, & quod confractum, non obligastis.*

343 „ Ideòque ad introductionem liberorum in locum Ecclesiæ, & unitatis, inventionemque amissæ drachmæ properemus, & Apostolico Præcepto incitati, in „ eos, qui doctrinæ sermones aspernantur, ut „ persuasum habeamus, moderari, & fidelium admonitionem tempestivè, intempestivè factam: & illius exemplo edocti, qui „ erat gloriæ Dominus, & omnia in sua potestate habens, inclinare fecit Cœlos, & „ descendit, acceptâque servi formâ, seipsum exinanivit, ut ovis amissa suo gregi „ restitueretur. Undè, frater in Christo, dilectionem tuam his literis admonemus, ut „ hanc rem diligenter cures; Nàm una sola „ est Ecclesia, & una sola Sanctificationis „ Arca, in quam unumquemque fidelium è „ diluvio servari oportet. Et circà unionem „ modis omnibus labores: tuaque cogitet „ prudentia, ut Ecclesia Dei non possit divisa consistere, ut omnem animam viventem, „ è presentis diluvii procellis, intrà unam Arcam Ecclesiæ congregari oporteat ad Beatum Petrum omnium fidelium gubernatorem.

344 „ Traditum est quonam modo Sancti Patres, Divino Spiritu Illuminati, omnium Ecclesiarum Primatum, Sacrosanctam „ Romanam Ecclesiam absolutè obtineri jusserint, & ad ejus sententiam omnium judicium referri præscripserint: & ad tollendam de medio divisionem, ad unionem Ecclesiæ, ad conjunctionem divisi parietis, „ propter Dei dilectionem, propter animæ „ salutem, & propter fruitionem gloriæ, „ quę non marcescit, vigilanter adverte. Primùm apud teipsum, deindè in aliis, quatenùs Divina gratia largitur, da operam, „ ut grex cum Ecclesia uniatur, & qui seipsos Dominicas oves confitentur, ad gregem Beati Petri revertantur, qui Domini „ jussu eorum curam suscepit. Nos quidèm „ in hoc non temporariam laudem spectamus, non prætereuntem gloriam quærimus, „ qui pascendi suscepimus officiũ. Servos nos „ omnium Dei Servorum confitemur. Sed „ cùm Dominum, & Magistrum nostrum, ut „ unũ mortuum resuscitaret in corpore, profectum fuisse, & lacrymatum legimus ad „ sepulchrum, & dixisse: *Lazare exi foràs*, „ judicamus indignum, si Domini retineamus talentum, & quos possumus in anima „ resuscitare, negligamus.

345 „ Quod superest, dilectos filios nostros Balduinum, & Baldirzioninum præsentes tabellarios ad dilectissimum filium „ nostrum Emanuelem Imperatorem Constantinopolitanum, à Religioso cœtu missos, dilectioni tuæ studiosè commendamus: rogantes, ut per dilectionem Dei, „ Beatique Petri, & Sedis Apostolicæ, & „ pietatis cultum, aspectu gratioso in eorum necessitatibus consolationem adhibeas. De tua valetudine cupimus per literas fieri certiores. *Hactenus Hadriani literæ.*

346 Quibus receptis, atquè relectis Thessalonicensis Archiepiscopus Basilius, ægrè tulit, quòd Pontifex sibi persuasum haberet, eum aut in schisma esse, aut schismati alicui favere, vel quòd Ecclesia Orientalis esset schismatica, & ab Ecclesia Catholica segregata: rescripsit ergò, se nullo pacto abscissum esse à Communione Catholicæ Ecclesiæ, Orientalem verò Ecclesiam in ritibus dùmtaxat quibusdam discrepare ab Ecclesia Occidentali: si quæ porrò componenda fore, adesse Imperatorem, virum sapientiâ, & prudentiâ præditum, ad cujus nutum se parère, & alios profitebatur Orientales. Literæ verò ad hunc modum se habent.

Epistola Basilii Archiepiscopi Thessalonicensis ad Hadrianum Papam.

347 „ Legimus tuam Epistolam, Sanctissime Papa, ex qua perspeximus ingenii „ tui sublimitatem, humilitatis profunditatem, latitudinem tuam ergà Deum dilectionis, & affectionis, per quam non coangustiatur Apostolicum cor tuum, quin potiùs viscera dilatantur ad suscipiendum, ac-

„ acquirendamq; omnium Ecclesiarum Christianos. Vocem tuam agnovimus per literas, alloquentem nos ad aures, mentisq; intima: audivimus loquentem, ut patrem, ut pastorem, vel potiùs archipastorem. Nàm quasi pater filios, qui à te ablienati videntur, sub paternos sinus tuos cogis, eorumque sollicitudinem habes: quasi pastor autem, ut oves errantes revocas, quasi pastorum pastor, pastoralem tuam divinitùs infusam scientiam nos doces, nè greges negligamus, sed totis viribus prospiciamus, ut rei, quòd male habet, sedulò medeamur. Audivimus revocantem ad seipsum, & ad vocem tuam conversi sumus. Planè si alienos à tua Sanctitate filios nos ipsos existimassemus, aut longè à pastorali cura tua separari voluissemus, nequaquàm agnovissemus, ut paternam vocem, nequè ad pastorem receptui canentem conversi fuissemus. Nàm juxtà verbum Domini nemo unquàm cognoscit extraneorum vocem, sed potiùs ab ea fugiet.

348 „ Quid igitùr ad nos errantis ovis similitudo, Sanctissime Papa? Quid imago amissæ drachmæ? Nos enim à sinu tuo excidisse negamus, & filiorum appellationem, aut pastoralem curam non refugimus, ut tale convicium nobis exprobretur. Tutò autèm ac firmiter, Dei gratiâ, stetimus in Beati Petri confessione, & quem illic confessus est, & prædicavit, confitemur, & prædicamus; nihil ex Synodalibus Sanctorum Patrum Decretis innovantes, nec adjicientes Evangelicis, & Apostolicis verbis ad unum apicem usquè, vel jota unum. Didicimus enim à Gentium præcone, quàm gravis impendeat iis pœna, qui talia audent: *Et si enim ego*, inquit, *vel Angelus de Cœlò annunciaverit vobis, præter id quod accepistis, anathema esto*. Hoc metuentes, vivificam, & incruentam hostiam, ut qui accipit à Domino, nobis tradidit, sic exhibemus, Judaicam quidèm humilitatem è legis umbra superascendentes: cum Jesu autèm, & ejus discipulis in sublimis gratiæ palatium conscendentes, & panem comedentes, non afflitionis, (ut lex ait) sed letitiæ, & cor reverà confirmantem.

349 „ Quòd si, ut pastores illi despuimus (quod absit, nec tantùm in nos possit malignus) de quibus Jeremias Propheta lamentans, ait: *Sacerdotes non dixerunt, ubi est Dominus? Et qui legi adhærebant, nescierunt me, & pastores in me impii fuerunt*: si tale tibi videbamur, Sanctissime Pater, quonam pacto posses nos aliter nominare, quàm oves errantes, & dragmam perditam, & multorum dierum mortuum in sepulchro jacentem? Verùm nè eam de nobis opinionem concipias: *Nequè enim aliud novimus fundamentum, quàm quod substractum est*: eadem tecum prædicamus, & docemus ego, iique omnes, qui ad Magnam Apostolicamque Sedem Constantinopolitanam pertinemus. Et unus, qui in utrisque Ecclesiis personat sermo Fidei, idemquè sacrificatur Agnus, qui tollit peccata Mundi Christus, inter Occidentales Antistites, qui sub tuum principale culmen agunt, & nos qui ab Oriente sole sublimi Constantinopolitana Sede Sacerdotii accepimus splendorem, quàmvis parva quædam offendicula in medio interjecta nos separarint, & ex uno, eodemq; spiritu multos fecerint. Quæ omininò tollere de medio, & velùt lapides, juxtà Propheticum sermonem, è via projicere, unitatemque Ecclesiarum sinè offendiculo constituere, tuæ Sanctitatis erit: quæ Christi exemplo, velut è Cœlo prospiciens, distantia in unum congregare vult, & potest. Nos enim pauci sumus, & parvo gregi præsumus, mediocrem quidèm, & ut guttam, dicendi facultatem habentes, virtutis autèm nequidquàm participes, etiam si tua Sanctitas contrarii persuasione decepta, maximâ quædam de nobis suspicata sit ex dilectinne quorundam, qui hic peregrinationes allocuti sunt.

350 „ Tua autèm integritas, undiquè perfecti Christi, tàm Sede, quàm peritiâ, & vitæ splendore, imaginem, & similitudinem referens, poterit omninò dissidio causam præbentia scandala removère, & Ecclesiis unionem, soliditatemque restituere. Habet autèm ad hoc Sanctitas tua unanimem, & adjutorem potentissimum, & inter Imperatores maximum, ac summum pietate, qui & viribus inexpugnabilis, & prudentiâ excellens, & inter omnes bonos, qui unquàm admirationi fuerunt, celeberrimus; cujus nutui & nos parebimus, & servi Dominicæ voluntatis obsequemur. *Hactenus Epistola*.

351 Et quidèm Petrus Abbas Cluniacensis, ejusdem ævi Scriptor, in Epistola data ad Sanctum Bernardum, lib. 5. Epist. 26., in eadem videtur fuisse sententia, non aliud agnoscens discrimen inter utramque Ecclesiam, præter ritum, quòd una nimirùm in azimo, altera in fermentato sacrosancta conficiunt Mysteria: „ *Testes sumus & nos*, *inquit*, temporis nostri, qui Romanam Ecclesiam, & totam Latinam Linguam offert Deo salutare Sacrificium azimi panis videmus, cùm Græca Ecclesia, & maximè Orientis pars, ac barbara, sed christianæ gentes sacrificare de fermentatò dicantur. Cùm hoc ità sit, nec antiqui, nec moderni propter tàm celebres & famosas usuum dissonantias à charitate mutua desciverunt; quià nihil, quod fidem, vel charitatem læderet, in his omnibus tenuerunt. *Hæc ille*. Verùm non ità sentire videtur ipse Divus Bernardus coævus, qui scribens ad Eugenium Ter-

Tertium Papam, ait: *Ego addo & de pertinacia Græcorum, qui nobiscum sunt, & non sunt, juncti fide, pace divisi. Quamquam & in fide claudicaverunt à semitis rectis*. Certè ea tempestate, & si non omnes, major tamen Græcorum pars desciuerat ab obedientia Romani Pontificis, imò Ecclesiam ipsam Constantinopolitanā recessisse illud argumenti est, quod intermiserint ejus Patriarchæ consuetudinem illam uetustissimam, post suam electionem mittendi ad Romanum Pontificem Epistolam synodicam, fideique professionem, ut ab eo confirmationem acciperent. In eo præcipuè antefati Patriarchæ, se Ecclesiæ Romanæ, summoque Pontifici subiici ostendebant: At illum morem resecantes, se omninò independentes ab Apostolica Sede declararunt. Et hoc uerum est schisma. Cæterum optimè Hadrianus Papa id animaduerterat, & hujus rei causā, præfatam pro perfecta incunda unione fecit Legationem; qui postea propter difficiles exortas controuersias inter ipsum & Fridericum Imperatorem Romanorum, rem prosequi non potuit: quoniam nondùm adhuc sedatæ, ad Dominum migrauit.

CAPUT XIV.

De Hadriani obitu, Alexandri III. electione, & ejusdem Alexandri gestis in Græcorum causa, sub eodem Manuele Comneno.

352 ANno Domini MCLIX. Imperii Emanuelis XVII. Friderici Coronati Imperatoris Romanorum V. ineunte Indict. VIII. labente VII. in ipsis Kal. Septembris, Anagni ultimum clausit diem Hadrianus, cum sedisset annos IV. Menses VII. & dies XXVIII. de cujus obitu Tyrius lib. 18. cap. 26. hæc scribit: *Per idem tempus Domino Hadriano Papa apud Anagniam Urbem Campaniæ morbo squinantia defuncto, corporeque ejus Romam translato: & in Basilica Apostolorum Principis honorificè sepulta: dùm de substituendo Pastore inter Cardinales haberetur tractatus, sicut in talibus solet frequenter contingere, divisa sunt eligentium desideria*. Otto verò Frisigensis ejus temporis Scriptor, lib. 8. cap. ult. de ejusdem Hadriani obitu, ait: Friderici Imperatoris anno VIII. qui cum anno Christi MCLIX. coincidit, venerabilem Papam obiisse: Et quidem in ipsis Kalendis Septembri obiisse, tradunt continuator Sigiberti, & Radivicus lib. 2. de Gestis Friderici Imperatoris, cap. 43. corrigendus est Dodechinus in appendice Mariani, qui scribit decessisse, Mense Octobris. Romam inde translatus, sepultus est in Ecclesia Beati Petri secundo Nonas Septembris, Clero, Senatu, Romanoque populo præsentibus, ac regiis Nuntiis adhuc ibi existentibus.

353 Eo itaque tumulato, ut inquiunt Acta ex Codice Vaticano apud Baronium, Episcopi & Cardinales tractaturi de substituendo sibi Pastore, pridiè Nonas Septembris in Beati Petri Apostoli Ecclesia convenerunt pariter, & per trium dierum spatium ad invicem de ipsa electione, sicut moris est pertractantes, tandem omnes quot quot fuerunt, præter Octavianum Tituli S. Cæciliæ, Joannem Tituli Sancti Martini, & Guidonem Tituli Sancti Calixti Presbyteros Cardinales in Personam Rolandi Presbyteri Cardinalis Tituli Sancti Marci, & Apostolicæ Sedis Cancellarii, Tusci Natione, auctore Domino, unanimiter concordarunt, & invocata Spiritus Sancti gratia, in eum assentiente Clero & Populo Romano, in Romanum Pontificem, Alexandrum Papam III. nominarunt & elegerunt. Duo autem, quos nominavimus, Joannes & Guido, attendentes ad Octaviani electionem, secundario eum procacitèr nominarunt. Joannes Episcopus unà cum Ostiensi, Portuensi, & Sabiniensi Episcopis, cæterisque Diaconibus & Presbyteris Cardinalibus per manus Priorum Diaconorum, juxtà priscum Ecclesiæ ritum, electum suum Alexandrum fugientem, excusantem insupèr omninò & reluctantem, Papali Manto, Deo favente, induerunt. Hæc de Alexandri electione, ex præfato Codice.

354 Sed Octavianus minimè electo cedens, eum cum Cardinalibus in munitione S. Petri, à suæ factionis militibus obsidère fecit. indèque favore Francipani, aliorumque nobilium, & ipsius Senatus liberatus, ad Ninphas, unà cum iisdem Cardinalibus transiens per mediam Urbem, comitantibus multis Romanis Militibus, processit, perveniens prosperè in Vigilia Sancti Matthæi Apostoli, ubi prima Dominica die per manus Episcopi Ostiensis, præsentibus Cardinalibus, Episcopis, Abbatibus, Prioribus, Judicibus, Advocatis, Scrinariis, compluribus Nobilibus, & plurima parte Romani populi, solemni ritu ex more consecratus est. Octavianus verò in Ecclesia Sancti Petri, præsentibus Joanne de Morsone, & Guidone Cremensi Cardinalibus, à quibus fuerat electus, à quodam Episcopo Melphitano, qui Alexandro adversabatur, ab Episcopo Fereutini, & Joanne Episcopo Tusculano, consecrationem, seù potiùs execrationem accepit, sumpto nomine Victoris hujus nominis III.

355 Cùmque posteà Alexander cum suis Terracinam se contulisset, comitantibus Ottone Palatino, & Guidone Comite Blanderamo, qui ab Imperatore Friderico Nuntii missi fuerant ad Hadrianum Papam, non sincero ergà Alexandrum animo, utpotè dignoscentes, Imperatori electionem Alexandri minimè potuisse placère, cujus animus in Octavianum, tanquam suæ parti addictum erat propen-

penfus, fed fimulatè, & fraudolenter: deliberavit, inito ibidem cum fratribus confilio, Nuntios cum Apoftolicis literis, ad Imperatorem in partibus Longobardiæ, apud Cremam degentem, deftinare. Imperator verò jam præventus ab Octaviano, & qui ei favebant, Alexandri Nuntios contempfit, & vix literas legere permifit. Quarè in eodam Codice legitur: „ Ille verò nimio faftu fuperbiæ inflatus, non folùm legere literas fprevit, fed tanquam infanus Nuntios ipfos, nifi Dux Welpho cum Duce Saxoniæ ipfi reftitiffent, fufpendere nequiter voluit. Quorum confilio & fuafione Principum, quamvis tandem eofdem Nuntios coràm fe venire & literas Pontificis demum legi permiferit, nihil tamen ad eos dignatus eft refpondere lætum. *Hæc ibi*.

356 Et quidem refcripfit poftea Fridericus literas, quarum initium eft: *Quoniam Divinà præordinante Clementià*, quibus præcipiens mandabat utrumque, Alexandrum fcilicèt, & Octavianum accedere Papiam, & caufam eorum examinandam coràm Synodo ab ipfo indictam, & celebrandam in die Octavæ Epiphaniæ: „ ut autem huic pefti, *inquit in literis Imperator*, competens & Deo gratum exhibeamus remedium, & Religioforum Virorum confilio generalem Curiam, & Conventum in Octava Epiphaniæ Papiæ, indiximus celebrandam, ad quam evocavimus totius Imperii noftri, & aliorum Regnorum, fcilicèt Angliæ, Franciæ, Ungariæ, Daciæ, Archiepifcopos, Epifcopos, Abbates, & Viros Religiofos, ac Deum timentes; quatenus remoto omni fæculari judicio, hoc tam magnum Ecclefiæ negotium, Ecclefiafticarum tantùm perfonarum fententiâ ità fopiatur, ut & Deo debitus exinde honor deferatur, & Ecclefia Romana fua integritate & juftitia non poffit à quoquam privari, vel ftatus Urbis, quæ caput Imperii noftri eft, inquietari. Proindè eruditioni veftræ mandamus, & ex parte Dei Omnipotentis & totius Ecclefiæ Catholicæ præcipimus, ut ad eandem Curiam five Conventum veniatis, & Ecclefiafticarum perfonarum fententiam audituri, & recepturi. *Hæc in fuis literis Imperator*. Quas per Verdenfem, & Pragenfem fuæ factionis Epifcopos, ad Alexandrum & Cardinales ex parte Alexandri miferat: Qui venientes Anagniam, ubi tunc cum fua Curia aderat Alexander, fuperbiæ faftu inflati, & Palatium intrantes, federunt coram Pontifice, & nulla ei exhibitâ reverentiâ, præfatas literas ex auro bullatas exhiberunt.

357 Quibus relectis, turbatus eft Pontifex, & univerfa Curia cum eo, & excuffo inde quovis humano timore, fumma animi conftantia inter plura, quæ Alexander refpondit, ut in præcitato Codice relata habentur dixit: „ Quia nunc ab eo contra privilegium Ecclefiæ inculcatum fieri videmus, per quem deberet ab aliorum impugnatione defendi: & quia ita fcriptum eft matri, ficut & cuilibet abjectæ perfonæ: hoc afque admiratione nimia ferrè non potuimus, nec debemus. Ad Curiam verò ejus, vel ad fententiam accedere, canonica traditio, & reverenda Patrum auctoritas non permittit. Unde cum nec in minoribus Ecclefiis Advocati earum, & fingulares Principes, vocationes, difceptationes, ac decifiones hujufmodi caufarum, fibi aut Curiis fuis ufurpent, fed fuorum Metropolitanorum, aut Apoftolicæ Sedis femper notitiam & diffinitionem expectent: Divina videtur animadverfione digniffimum, & ab omni Ecclefia tantò duriùs arguendum, quantò ampliùs ad univerfalis Ecclefiæ periculum redundaret, fi per ignorantiam noftram, aut pufillanimitatem fpiritus, à capite (quod avertat Deus) diebus noftris ifte moribus inciperet, & nos Ecclefiam pretiofo Sanguine Chrifti redemptam, in fervitutem redigi fineremus. Ergò pro cujus libertate tuenda Patres noftri proprium Sanguinem fuderunt, & nos ipfi ad eorum exemplum, exigente neceffitatis articulo, extrema audemus pericula fuftinere. *Hæc Alexander*.

358 Commoti hoc refponfo ac indignati Imperatoris Legati, Segniam profecti funt ad Octavianum, comitante eos, Comite Palatino, de quo fupra, & ad pedes ipfius procedentes adoraverunt eum: indèque reverfi funt ad Imperatorem, Alexandri refponfum deferentes, qui die indicta, Octava fcilicèt Epiphaniæ, anni Domini ineuntis MDLX. Friderici Coronati Imperatoris VI. Manuelis Imperii XVIII. Indict. VIII. Conventum Papiæ habere voluit, cui tantùm interfuerunt ex tot Regnis vocatis Epifcopis, quinquaginta, ut Reudivicus lib. 4. de geftis Friderici cap. 68. fcribit; caufaque difcuffa juxtà Imperatoris placitum ceffit fententia, admiffo fcilicèt Octaviano, ac repudiato Alexandro: „ Refidentibus itaque Epifcopis & Clero univerfo, *ait Redevicus*. Septem diebus caufa ventilata eft, tandemque Domino Octaviano, cùm præfens adveniffet, & haberet, qui partem fuam defenderent, ceffit litis victoria, & pro ipfo Concilium dedit fententiam, condemnato Rolando & reprobato, qui citatus legitimè Concilio, fe præfentare contumaciter abnuiffe dicebatur. *Hæc ille*. Verùm in gratiam Imperatoris fic decifum eo in Conciliabulo apertis verbis, fcribit Willelmus Neubricenfis, primò inquiens: „ Poterat fanè fciffura illa citò refarciri, poterat multitudini paucitas cedere atque uniri, nifi Fridericus Imperator, veteri odio Rolandi Alexandrum non ferens, partem Octavianam tuendam, fovendamque modis omnibus fufcepiffet.

Et

„ *& infrà agens de Papiensi Conventu, subjungit*: Dictus quidem Victor tanquam subiturus judicium affuit; Alexander verò, „ præjudicium, quod ei sibi è nomine judicii „ parabatur, non solùm cautè, sed etiam liberè „ recusavit: itaquè ex Teutonico simul & Italico Regno, Episcopi Imperiali jussione cum „ ingenti multitudine Prælatorum inferioris „ Ordinis, Papiæ congregati, in gratiam Imperatoris, qui cum suis Ducibus terribilis „ aderat, quæcumque causam Alexandri juvare poterant, cum pro eo nemo allegaret; „ vel silentio supprimentes, quod pro altera „ parte minus de veritate suppetebat, arte „ supleverunt. *Hæc ille*.

359 His ab Imperatore & Conciliabulo peractis, adjecta sunt Imperialia edicta, comminantia exilii pœnam adversùs eos, qui Octaviani simulacro genua non flecterent: „ Sic „ itaque, *inquiunt acta Alexandri*, in perniciem animæ suæ Imperator, & in ruinam „ multorum, tunicam Christi, unitatem videlicèt Catholicæ fidei, scindere tentans: „ ipse priùs inclinavit se ad pedes illius, & „ alios quos posset, ad ipsum coegit. Quo „ facto, per totum sibi subjectum Imperium „ edictum misit: Ut Ecclesiarum Prælati ad „ statuam quam erexerat, adoraturi accederent: Quod quicumque agere nollent, „ de Terra sua non reversuri exirent. Hujus „ autem verbum durum & asperum insonuit „ per totam Italiam. Tunc omnes qui spiritu „ fervebant, elegerunt exilium potiùs pati, „ ac persecutionem pro Deo & manutenenda „ fidei unitate, quàm pacificè adhærere schismaticis, & honoribus abundare cum divitiis hujus sæculi. *Hæc ibi*.

360 Alexander verò cum horrore hæc omnia præsentiens, imperterritus tamen, non faciens animam suam prætiosiorem quam se, Divino Zelo accensus, in ipsa Anagnina Civitate sacro congregato cœtu in die Cœnæ Domini, citat Imperatorem, non parentem, excommunicationem interminatur, ut eadem acta referunt, posteàque Urbe ac Italiâ relicta profectus est in Galliam, honorificè primùm à Januensibus, & si contrà præscriptum Friderici, in itinere susceptum, à Rege inde Galliarum Ludovico VII. omni profectum veneratione & honore. Ubi posteà & Rex Anglorum ad eum venit, personaliter honorem & reverentiam exhibiturus. Ibidemque apud Turonium in Ecclesia Sancti Martini, magna congregata Synodo, cui interfuerunt Cardinales numero XVII. Episc. CXXIV. Abbates CCCCXIV. & maxima Clericorum & laicorum multitudo, Victorem Pseudopapam, atque Imperatorem Fridericum novo anathemati subjecit. Sequebatur quidem universus Orbis Christianus Alexandrum, Friderico imperatore tantùm excepto, qui cum suis pertinaciter Octaviano favebat: Hinc & in Oriente Latini in Syria & Palestina commorantes, ad quos Legationem Alexander miserat, convocata apud Nazareth Synodo cum interventu complurium Episcoporum, aliorum Ecclesiastici Ordinis & Nobilium Personarum, Alexandro parendum decretum est, missam ad eundem Pontificem synodicam, tenoris sequentis Epistolam.

Domino & Patri suo dignè Reverendo Alexandro, Dei gratia Romanæ & Apostolicæ Ecclesiæ universali Papæ, Amalricus Sanctæ Resurrectionis Ecclesiæ minister humilis cum omnibus Suffraganeis suis, tam debitum, quam devotum totius obedientiæ famulatum.

361 „ Sanctæ & Catholicæ & electæ electionis vestræ Epistolam, quanta debuimus „ veneratione suscepimus: & die præfixa, convocatis etiam in unum omnibus venerabilibus fratribus, & filiis nostris, qui omnes „ ex voluntario quidem & lubenti animo vel „ afferunt, vel literas excusatorias, assensum tamen suum præferentes & denunciantes miserunt. Eam, ut diximus Epistolam in præsentia omnium, Tyrensis & Nazareni, & reliquorum fratrum & filiorum „ nostrorum, legimus diligenter & relegimus. „ Audita verò contumacia & temeraria perversitate, & perversa temeritate, Octaviani scilicèt & Pseudofratrum suorum Joannis, & Guidonis, pertimuimus: & quia ab „ unitate S. Matris Eccl. recesserant, doluimus.

362 „ Attamen intellecta postmodùm „ Venerabilium Fratrum, & Dominorum nostrorum Episcoporum, & cæterorum Cardinalium concordi & sana unanimi voluntate, cognito etiam assentientis Cleri, & „ acclamantis Populi assensu & desiderio super electione & consecratione vestra, tam „ sanctâ & canonica, respiravimus, & gaudio magno gavisi sumus, laudavimus & approbavimus communiter, & concorditer „ approbamus, & excommunicatis schismaticis, Octauiano, Joanne, & Guidone cum suis fautoribus, quantum in nobis „ est, uos in Dominum temporalem & patrem spiritualem elegimus unanimiter, & „ uoluntariè recepimus. *Hactenus Epistola synodica*.

363 Deterrimum hoc schisma fuit, pertinaciter illud fauente Friderico, nam licèt cuncti Orbis Christiani Principes Alexandro adhærerent, ipse solus cum sibi subjectis obstinato aduersabatur animo: adeout infelici morte prævento Octauiano, adhuc Alexandro superstite, nouum idolum erectum in Sancta Dei Ecclesia non sit ueritus recipere, imò ad cumulum suæ damnationis jurare, ut acta Alexandri produnt, super Sancta Dei Euangelia,

gelia, neminem se agniturum pro Catholico Pontifice Romano, præter novitèr intrusum, ejusque successores. Iste enim post Octaviani obitum fuerat Guido Cardinalis Cremensis, primarius auctor schismatis. à perfidis schismaticis inthronizatus apud Lucam, ubi [illegible] decesserat in suo schismate execratus, atque excommunicatus Octavianus, sumpto nomine Paschalis, hujus nominis III. Et eo pariter, Divino ulciscente Numine, morbo cancri miserrimè sublato, à schismaticis substitutum Joannem quemdam Abbatem Strumensem, virum apostatam, lubricum, voracem, & gyrovagum, moribus penè corruptum, pravis, & sceleratis hominibus, Apostatis scilicèt, Lenonibus, Scurris, Fugitivis, Furibus, & Raptoribus, adhærentem, sacrilegus Fridericus, licèt magna cum sui honoris ignominia, pariter in Romanum Pontificem recepit, suis præcipiens, ut manutenerent, & sustentarent.

364 Itaquè funestissimum hoc schisma per Annos ferè XIX. sanctam Dei Ecclesiam molestavit: protractum enim est ab Anno MCLIX. ad Annum usquè MCLXXVII. quo apud Venetias convenientibus Alexandro, & Friderico, habitoque conventu, pax inter eos firmata est, degradato, & deposito Joanne de Struma, qui nomen Callixti III. sibi indiderat, atque ab omnibus Principibus Ecclesiasticis, & sæcularibus, etiam ab ipso Imperatore dejecto, & reprobato, necnon universis quoquè Episcopis, Archiepiscopis, & Abbatibus, qui ab eo, vel aliis præcedentibus schismaticis Pontificibus fuerant ordinati, pariter depositis, & degradatis, prout Scriptores ejus ævi scripto produnt. Compendiosè Tyrius lib. 18. cap. 26. de hujus schismatis diuturnitate hæc scribit: „ Divisa sunt eligentium desideria, itaùt pars „ eligeret Dominum Rolandum ejusdem Ecclesiæ Presbyterum Cardinalem, Tituli „ Beati Marci, qui idem erat Sedis Apostolicæ Cancellarius, cui manus imponentes, „ & ordinantes Episcopum, Alexandrum appellaverunt; alii verò Dominum Octavianum, virum, secundùm carnem, nobilem, „ ejusdem Ecclesiæ Presbyterum Cardinalem, Tituli Sanctæ Ceciliæ Transtiberim; „ cui etiam nihilominus manus imponentes, „ Episcopum constituerunt, vocantes eum „ Victorem. Cujus schismatis occasione universa Latinorum Ecclesia, peccatis nostris „ exigentibus, paulò minùs habuit dividi, „ & irrevocabiliter ab invicem separari, majoribus Orbis Principibus certatim partibus gratiam suam & favorem ministrantibus. Tandèm Anno nonodecimo, redeunte ad unitatem Ecclesiæ Domino Friderico Romanorum Imperatore, qui parti oppositæ auxilium suggerebat & consilium, „ & Domino Papæ plenâ charitate reconciliato, reddita est pax Ecclesiæ, & depulsis „ errorum tenebris, resplenduit tranquillitas, quasi Stella matutina in medio nebulę. *Hactenus ille*.

365 Eodem porrò tempore, quo Ecclesia Latina à Friderico tàm acritèr premebatur, Manuel Orientis Imperator, [illegible] Ludovici Francorum Regis, Alexandrum se in Romanum Pontificem, & universalem Papam recipere, suis ad eundem Ludovicum datis literis, professus est. Extant literæ apud Labæum, tom. 10. Concil. pag. 1301. quæ ad hunc modum se habent.

Manuel in Christo Deo fidelis Imperator Porphyrogenitus, Regnator, Fortis, Excelsus, semper Augustus, Autocrator Romeon Comninos, dilectissimo Consanguineo, & Amico Imperii sui, Ludovico nobiliss. Regi Francorum salutem, & consanguineum indissolubile vinculum.

366 „ Ex quo iter, quod propter servitium Domini nostri Jesu Christi à vobis „ peractum fuit, nostrę unanimitatis & unionis causa extitit, ex tunc dilectionem vestram indeletam in animo nostro conservatam esse non hæsitatis. Quamobrèm solicitati sumus addiscere de nobilitatis vestræ „ prosperitatibus; quoniàm autem Divinæ „ Providentiæ placuit, tàm longinquam, atque vetustam effectam parentelam nostram „ & amicitiam, per aliam propinquiorem „ consanguinitatem renovare, & veluti quodammodò repubescentem reddere, in eo, „ quod de nobilissima prole vestra Imperium „ nostrum consortem ducere decrevit, filiam „ videlicèt R. nobilissimi Principis Antiocheni, unius quippè ex honoratissimis Imperii nostri Principibus, quam Imperiali Diademate magnificè insignivimus; justum est „ deinceps nos & scriptis, & Internunciis invicèm frequentiùs visitari.

367 „ Quamobrèm literas nobilitatis vestræ suscipientes, in quibus continebatur, „ quoniàm coadunatione Ecclesiarum, cæterarumque nobilium Personarum, à vobis „ tractatum, confirmatumque est, quasi justum Papam Sanctissimum Alexandrum suscipiendum esse, quem vos utiquè, quasi „ Patrem, Summumque Pontificem suscepistis, & ideò nostro Imperio scripsistis, „ quatenùs ei concedentem honorem & amorem, utpotè tali, tantoque Viro exhiberet, „ hoc nostrum vobis Imperium rescribit. Anteà quidèm addiscebat Imperium nostrum „ de statu sapientiæ, sobrietatisq; ipsius; nunc „ verò tale de Sanctitate ejusdem testimonium suscipiens, scripto tanti Viri, qualis „ vos estis, tùm præclarâ Coronâ insigniti, „ tùm fide & veritate decorati, & consanguinitatis propinquitate & amicitia Impe-

,, rio nostro obligati, credibile & receptibile
,, testimonium vestrum decernimus, & con-
,, dignam reverentiam ipsius Sanctitati ex-
,, hibemus, & orationum ejus participes fieri
,, optamus. Si autem vobis placet, diligen-
,, [illegible] vestræ nobilitatis, & de sanctitatis
,, ejus voluntatibus, per Internuncios vestros
,, injunctum habentes, de omnibus hujusce-
,, modi negotio pertinentibus loqui & audi-
,, re, & operam dare his, quæ locuta fuerint,
,, & confirmata nostro Imperio insinuare,
,, paratam invenient tranquillitatem nostram
,, ad hoc peragendum.

368 ,, Quoniàm verò, non per Nuncios
,, nostros apicem istum vestræ nobilitati por-
,, reximus, non ob aliud hoc factum fuit,
,, nisi quia nobilium hominum immissio pro-
,, pter itineris difficultatem in præsenti tem-
,, pore non facilis; & minorum vestræ nobi-
,, litati, & hujuscemodi negotii dispensationi
,, indigna videbatur. Etenim non multò ante
,, Nuncius Imperii nostri ad vestram nobili-
,, tatem missus fuit, post aliquos, quos præ-
,, miserat. Quapropter Venerabili Archie-
,, piscopo Beneventino, hunc apicem, & di-
,, spensationis in eo contentorum, solicitu-
,, dinem committere nostrum Imperium de-
,, crevit. Quatenùs, aut per seipsum, aut
,, per Nuncios Imperii mei illùc missos, si
,, tamèn adhùc in partibus illis habentur,
,, aut alitèr ipsum vestræ nobilitati ostendat.
,, Rescribere autem, & renunciando mittere
,, nostro Imperio ea, quæ vestræ sublimitati
,, placent, si volueritis, non pigritemini.
Hactenus Manuelis Epistola.

369 Anno posteà Domini MCLXVI. Alexandri Pontificatus VII. Imperii Manuelis XXIV. Friderici Imperatoris XII. Indictione XIV. ipse Manuel cùm Ecclesiam suam quodammodò scissam cerneret, nec Ecclesiæ Romanæ perfectè coadunatam, atque unitam, Legationem, pro tractanda unione utriusque Ecclesiæ, ad Alexandrum Pontificem decrevit, selecto ad hoc munus obeundum Jordano Imperii sui Sebasto, atque Roberti Capuani Principis filio, quem cum pretiosis muneribus misit; Quæ omnia in Actis Alexandri expressa, his verbis leguntur;
,, Per idem quoquè tempus Emmanuel ma-
,, gnus, & excelsus Constantinopoleos Im-
,, perator, sciens molestias, & gravamina,
,, quæ prædictus Fridericus venerando Epi-
,, scopo Alexandro, contrà Deum, & omnem
,, justitiam minabatur inferre, misit ad Ur-
,, bem Romam Jordanum Imperii sui Seba-
,, stum, filiumque Roberti Capuani Princi-
,, pis ad subventionem, & servitium ejusdem
,, Pontificis. *Et item*, Veniens autem idem
,, Sebastus, humilitèr se inclinavit eidem
,, Pontifici, & oblatis ad pedes ejus magnis
,, & pretiosis muneribus, omnia, quæ acce-
,, perat in mandatis, diligentèr ipsi exposuit;
,, & inter cætera unum principalitèr conti-
,, nebatur, quod Deo, & hominibus appare-
,, parebat valdè acceptum. Asseruit enim,
,, quòd idem Imperator Ecclesiam suam uni-
,, re volebat, sicut meliùs antiquitùs fuit,
,, cum ipsa Matre omnium Ecclesiarum sa-
,, crosancta Romana Ecclesia, ut sub una
,, Divinæ Legis observantia, & uno [illegible]
,, Capite, uterque Populus, & Clerus Lati-
,, nus & Græcus, perpetuâ unitate subsiste-
,, rent. *Hæc ibi*.

370 An verò pietate, & religione motus, talia procuraverit, vel Græcorum more propter aliquod temporale lucrum, ex iis, quæ eadem Acta subjiciunt, judicet Lector. Postulabat nàmque simùl sibi tradi & Coronam Imperii Occidentalis, tanquàm sibi jure debitam; ,, Nihilominùs petebat, *inquiunt*
,, *Acta*, ut quià occasio justa, & tempus op-
,, portunum & acceptabile se obtulerat, Ro-
,, mani corona Imperii à Sede Apostolica
,, redderetur, quoniàm non à Friderici Ale-
,, manni, sed ad suum jus assereret pertinere.
,, Ad quod opus faciendum, tantas auri, ar-
,, gentique opes, & fortium Virorum poten-
,, tiã se largiturum firmitèr spondebat, quòd
,, non solùm Romam, sed etiam totam Ita-
,, liam ad Ecclesiæ servitium, & restituen-
,, dam sibi Ecclesiæ Coronam, absquè dubio
,, sufficere poterit.

371 At Alexander honorificè suscepto Legato, ac benignè audito, cùm difficilis ei visa fuerit secunda Manuelis postulatio, habito cum fratribus suis consilio, decrevit Legatum à Latere suo ad eundem mittere pro causa tractanda: ,, Quod verbum, *subjiciunt*
,, *Acta*, licèt nimis difficile videretur ei, &
,, multâ deliberatione opus haberet, utile
,, tamèn visum est, ut Pontifex habito cum
,, fratribus suis consilio, Episcopum Ho-
,, stiensem, & Cardinalem Sanctorum Joan-
,, nis & Pauli, pro causa ipsa tractanda, è La-
,, tere suo cum prædicto Sebasto ad ejusdem
,, Imperatoris præsentiam destinaret. *Hacte-
nus Acta*.

372 Verùm cùm eodem Anno à Luca Chrysoberge Patriarcha Constantinopolitano legatur Synodus celebrata in eadem Regia Civitate, nihil legitur in ea actum de prætensa ab Imperatore unione. Id, quod principalitèr tractari oportuisset, si ex corde, & cum effectu eam optasset Imperator. Nàm Theodorus Balsamon, qui ejus Synodi in suo meminit Nomocanone, licèt in Notis ad Canonem XV. Concilii Carthaginensis deploret statum Ecclesiæ Orientalis, dùm tamèn nonnulla præfatæ Synodi Acta recenset, nec verbum quidèm habet de tractata unione. Ad Canonem verò octuagesimumquintum Trullanum, hæc tantùm habet; ,, Tempore au-
,, tem sanctissimi Patriarchæ Domini Lucæ
,, synodicè affuerunt Agareni, & cùm ab eis
,, postularetur, ut baptizarentur, dixerunt,
,, quòd in suis Regionibus antè baptizati
fue-

„ fuerant. Et interrogati, responderunt, „ esse consuetudinem, ut omnes Agarenorum Infantes ab orthodoxis Sacerdotibus „ baptizarentur, non tamèn admissi fuerunt. „ Audierat enim, quòd baptismus, quem Infideles à Christianis petunt, non bonâ affe„ ctione, & orthodoxo proposito petitur, sed „ propter corporalem medicinam. Persua„ sum est enim Agarenis, fore ut sui liberi à „ Dæmone vexentur, & tanquàm canes malè oleant, nisi baptismum christianum asse„ quantur. Quamobrèm, ut omnium animæ „ fordium mundatorem, divinæque lucis, & „ sanctificationis præbitorem baptismum po„ stulant, sed tanquàm veneficium & incan„ tationem. Quidam autem eorum dicebāt, se „ matres habere orthodoxas, seque earum „ curâ ac studio fuisse baptizatos, sed nec „ ii exaudîti sunt, quoniàm testes non addu„ cebant. *Hactenus Balsamon*. Et de hac Synodo videnda sunt quæ consignata habentur lib. 3. Codic. Juris Orientalis, & quæ idem Balsamon notat in præfato Nomocanone, titul. 13. cap. 2. de Laicis. Notatur nàmque hac eàdem XIV. Indictione fuisse celebratam: qua absoluta, pauló posteà excessisse Lucam, suffecto ei Michaele Anchialo, conjectat Baronius ad hunc Annum sub numero 41.

373 Cæterùm antefatum Cardinalem Legatum, ab Alexandro ad Manuelem missum, honorificè fuisse susceptum, ac ferè per biennium ibidem mansisse, indèque muneribus ditatum, ad Pontificem, tunc Beneventi commorantem, dimissum, scribit Joannes Saresberiensis lib. 2. Epist. 26. data ad Episcopum Pictaviensem Anno Domini MCLXVIII. inquiens: *Dominus Papa receptis Nuntiis, qui Constantinopolim profecti fuerant, cum muneribus, & honore, & similiter Legatis Regis Siculi, prosperatur in viis Domini, moram faciens Beneventi*. Sed quænam cum Imperatore conclusa fuerint in causa præfatæ unionis, nihil habetur memoriæ proditum, proindè verosimile est, solis verbis tunc omnia conclusa, factis tamèn nequaquàm.

374 Porrò, quoniàm primariò mens Imperatoris eò tendebat, ut occasione dissidii Alexandri cum Friderico, posset Occidentale Imperium sibi subjugare, atquè in suam redigere potestatem, si Pontifex manus præbuisset: ideò Anno Dñi MCLXX. sui Imperii XXVIII. Alexandri III. Pontificatus XI. Friderici Imperatoris Occidentis XVI. Indictione III. alteram Legationem misit ad Alexandrum adhùc Beneventi degentem, selecto uno ex Primoribus sui Imperii Principibus, qui cum magna pecuniarum copia, eidem Pontifici contradenda, Beneventum venit, ubi veneratus, ut decebat, Alexandrum, postulata sui Principis exposuit, petens, ut jura Romani Imperii sibi restituantur, ut hac via Ecclesia Orientalis, sicut antiquitùs fuerat cum Ecclesia Romana sub eodem Pastore Romano Pontifice, in unum coalesceret. Ità ferunt Alexandri Acta, in quibus hæc leguntur: „ Intereà Emmanuel magnus Constanti„ nopolitanus Imperator, cùm videret Fride„ ricum Imperatorem, Ecclesiam Romanam, „ & Alexandrum Papam vehementèr cum „ schismaticis impugnare, & persequi, misit „ Beneventum de Majoribus Imperii sui „ Apocrisiarium, cum immensa multitudine „ pecuniarum, ad præsentiam ipsius Pontificis, „ loquentem hæc verba: Dominus Imperator „ tamdiù desiderio desideravit exultare, & „ honorare Ecclesiam Romanam matrem „ suam, & personam vestram. Nunc autèm „ cùm videat Fridericum Imperatorem ejus „ Advocatum, qui ex officio suo eam debe„ ret ab aliis tueri, atque defendere, acrem „ illius esse impugnatorem, & persecutorem: „ magis vult eidem Ecclesiæ servire, atque „ succurrere. Et ut temporibus istis illud „ Evangelicum adimpleatur verbum: *Et fiet* „ *unum ovile, & unus Pastor*, Ecclesiam „ suam Græcam in eo statu, in quo antiqui„ tùs fuisse dignoscitur, eidem Romanæ Ec„ clesiæ unire desiderat, atque subjicere, „ dummodò sibi velitis sua jura restituere. „ Undè rogat, & postulat, quatenùs prædi„ ctæ Ecclesiæ adversario, Imperii coronâ „ jàm pravato, schismatis causâ, sibi eam, „ prout ratio est, & justitia exigit, restitua„ tis. Pro cujus rei complemento, quidquid „ videritis necessarium, in sufficienti pecunia„ rum summa, atque in potentia, & virtute „ armorum, juxtà vestrum beneplacitum „ paratus est elargiri, & solvere absquè mora. *Hactenus Apocrisiarius ad Alexandrum*.

375 In qua quidèm postulatione illud permaximè animadvertendum est, quòd Ecclesiæ Græcæ cum Romana unionem proponit, ea sub conditione, ut Jura Occidentalis Imperii ab eo prætensa, sibi restituantur: *Ecclesiam suam Græcam*, ait Apocrisiarius, *in eo statu, in quo antiquitùs fuisse dignoscitur, eidem Romanæ Ecclesiæ unire desiderat, atque subjicere, dummodò sibi velitis sua jura restituere*. Ergò sequitur, quod ea non purificata conditione, nolit Imperator, ut ambæ Ecclesiæ uniantur, velitque, quòd sicùt divisæ sunt temporali Imperio, ità & maneant etiam sejunctæ in spirituali Imperio, quasi quòd jura spiritualia Ecclesiæ sequantur temporalium Principum jura, & Ecclesiastica potestas, atque spiritualis fundata sint in potestate temporali, & non magis è converso. Hæc quidèm fuit antiqua Schismaticorum Græcorum sententia, Romam videlicèt, primatum super universas Orbis Ecclesias obtinuisse ratione Imperii Romani, primatum in temporalibus tenentis super Mundum universum, eoque Constantinopolim ad Grecos per magnum Constantinum translato, transiisse quoquè cum Imperio primatum Ecclesiasti-

cum ad ipsos Constantinopolitanos Patriarchas. Et hanc eandem sententiam, videtur secutus Emmanuel, dùm petit sibi restitui Imperium Occidentale, ut totius Orbis una Ecclesia fiat sub uno tantùm Pastore.

376 At Pontifex his auditis, *inquiunt Acta*. „ Cum Episcopis, & Cardinalibus, „ atque nobilibus Romanorum Consilio diutiùs habito, respondit prędicto Apocrisiario hoc modo, videlicèt: nos agimus gratias Domino tuo Imperatori, tamquàm charissimo Principi, & Beati Petri filio, ex devota, & frequenti visitatione sua, & ostensione bonæ voluntatis, quam habet ergà Sanctam Romanam Ecclesiam. Quapropter, & affectuosa ejus verba libenter audivimus, & postulationes, in quibus secundùm Deum possumus, paternâ benignitate admittere volumus. Ea verò quæ de Imperio postulat, nimis alta sunt, & valdè periculosa, & perplexa, quibus pro sua difficultate obviantibus Sanctorum Patrum statutis, assensum prebère sub hujusmodi conventionibus non possumus, nec debemus, qui ex officio nobis à Deo commisso, pacis auctores nos esse convenit, & custodes.

377 His dictis Pontifex munera sibi exhibita, & ab Imperatore ei missa, eidem Apocrisiario reliquit, quem honorificè dimisit, delegatis duobus Cardinalibus, quos ad ipsũ Imperatorem Apocrisiarios destinaverat, ut eum comitarentur: „ Sic igitur, *subjiciunt Acta*, excussis ab omni munere ipsius Pontificis manibus, cum tota pecunia, quam detulerat jàm dictus Apocrisiarius, rediit ad Dominum suum, subsequentibus eum duobus Cardinalibus, quos ad eũdem Imperatorem idem Pontifex destinavit. *Hactenus Alexandri Acta*. Quid porrò egerint præfati Cardinales Legati cum Emmanuele, non est memoriæ proditum. Verum tamèn est, ipsum Alexandrum inter Romanæ Ecclesiæ fautores connumerasse Manuelem; nàm agens cum Legatis Friderici de pace inter eos firmanda Anno Domini MCLXXVI., ut in sæpè citatis actis habetur, inter alia, quæ Alexander prolocutus est, dixisse ferunt: *Sed si vult integram pacem suam nobis tribuere, & Ecclesiæ Romanæ, oportet, ut ampliatoribus nostris, maximè Regi Siciliæ, Lombardis, & Imperatori Constantinopolitano, qui nobis contrà eum in Ecclesiæ necessitatibus firmiter astiterunt, pariter tribuat*.

378 Compositis deindè diuturnis inter Fridericum Imperatorem, & Alexandrum, tàm Ecclesiæ Sanctæ perniciosis dissidiis, ac eidem Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ pace restituta, Alexander ad turbatas Ecclesiæ res propter prefatum schisma, in pristinum restituendas, atq; collapsam Ecclesiasticam Disciplinam instaurandam, nec non, ut serpenti hæresi Catharorum, sivè Publicanorum, vel Paterinorum, quæ in Vascovia, in Albigesio, & in partibus Tolosanis maximè vigebat, opportuno occurreret remedio, Anno Domini MCLXXVII. Synodum indixit Generalem celebrandam sequenti Anno in Ecclesia Lateranensis, cujus Indictionis Literæ, quæ datæ fuerunt ad Episcopos per Tusciam constitutos (quoniàm aliæ non extant) ad hunc modum se habent,

Alexander Episcopus, servus servorum Dei, Venerabilibus fratribus Pisano Archiepiscopo, & universis Episcopis, & dilectis filiis Abbatibus per Tusciam constitutis, salutem, & Apostolicam Benedictionem;

379 „ Quoniàm in agro Domini, qui est Ecclesia, tanquàm spinæ, & tribuli nascuntur quotidiè, & pullulant germina vitiorum, tùm videlicèt, quià proni sunt sensus hominis ad malum ab adolescientia sua, tùm quià inimicus homo, de malitia sua, zizania superseminare non cessat, & germen bonum nititur suffocare: necesse est diligentiam adesse cultorum, & nunc evellere, & amputare jàm nata, nunc etiam nasciturìs nocivis germinibus proficiendi aditum obserare, subsequentèr autèm & inserere fructiferum germen, & seminare semen bonum, quòd trigesimum, sexagesimum, & centesimum fructum, fœcundante Deo, possit afferre. Nàm & hæc verba illa Dominica sonare videntur, quibus Hieremiam Prophetam, & in eo Evangelicum Sacerdotem instruxit, dicens: *Dedi verba mea in ore tuo. Ecce constitui te super gentes, & Regna, ut evellas, & destruas, & disperdes, & dissipes, & ædefices, & plantes*.

380 „ Idcircò licèt universis Ecclesiarum Rectoribus incumbat, multò tamèn fortiùs immineet Romanæ Urbis Antistiti, quià Domino Jesu Christo, ut Caput esset Ecclesiæ, in Beato Petro accepit, & de pascendis Dominicis ovibus, & fratribus confirmandis, expressum, & specialiter noscitur habuisse mandatum. Indè siquidèm est, quòd nos licèt insufficientes meritis ad providèntiam Apostolicæ Sedis, & ministerium universalis Ecclesiæ à Deo, ut ipsi placuit, disponente vocati, quià in Ecclesia Dei correctione videmus, quamplurima indigere, tàm ad emendanda, quæ dignà emendatione videntur, quàm ad promulganda, quæ saluti fidelium visa fuerint expedire: de diversis partibus personas Ecclesiasticas decrevimus evocandas, quarum præsentiâ, & consilio, quæ fuerint salubria, statuantur; & quod bonum secundùm consuetudinem antiquorum Patrum, provideatur, & firmetur à multis,

Quod

„ Quod si particularitèr fieret, non facilè „ posset plenum robur habere.

381 „ Quocircà per Apostolica vobis „ scripta mandamus, qualiter huic nostræ „ dispositioni plenis desideriis cooperari cu- „ retis, & primâ Dominicâ advenientis „ Quadragesimæ, ad Urbem Romam, du- „ cente Domino, veniatis, & cooperante „ Sancti Spiritus gratiâ, tùm in corrigendis „ enormitatibus, tùm in statuendis, quæ, „ Deo grata fuerint, communi studio quo „ fuerit agendum, agatur, & in uno humero „ sublevemus Arcam Domini, atque uno „ ore honorificemus Deum, & Patrem Do- „ mini nostri Jesu Christi. Datum Tusculi „ XI. Kal. Octobris.

382 Hanc Synodum celebratam Anno MCLXXX., nonnulla Acta Synodica ejus referunt. Matthæus Parisins asserit celebratam Anno MCLXXIX., Willermus, Tyrius qui præsentialiter interfuit, lib. 21. de Bello Sacro cap. 26. tempus hujus Synodi cōsignat in eundē Annum, ejus verò Indictionem in Annum antecedentem: „ Anno, *inquit*, ab Incarnatio- „ ne Domini MCLXXVIII. qui erat Re- „ gni Domini Balduini IV. Annus V. men- „ se Octobri, cùm Anno præcedente indi- „ cta esset per universum Latinorum Orbem „ Romæ Synodus Generalis, ad eandem Sy- „ nodum vocati, profecti sunt de nostro „ Oriente, Ego Willermus Tyrensis Archie- „ piscopus, Heraclius Cesariensis Archiepi- „ scopus, Albertus Bethlemita Episcopus, „ Rodulphus Sebastenus Episcopus, Tolciua „ Acconensis Episcopus, Romanus Tripoli- „ tanus Episcopus, Petrus Prior Ecclesiæ „ Dominici Sepulchri, Raynaldus Abbas Ec- „ clesiæ Montis Sion. *Et in fine ejusdem ca- „ pitis subjungit*. Per idem tempus Romæ „ celebrata est Synodus in Basilica Constan- „ tiniana, quæ dicitur Lateranum, trecen- „ torum Episcoporum, Pontificatus Domini „ Alexandri Anno XX. mense Martio, In- „ dictione XII. quinta die mensis: *Hacte- nus ille*. Cùm ergo dicat, se cum recensitis Episcopis profectum esse Anno Domini MCLXXVIII. mense Octobris, & Synodum incœptam mense Martio, die quinta ejusdem mensis, fit certùm, eam celebratam Anno MCLXXIX. è proximo Januario inchoato, qui Annus reverà incidit in Indictionem XII. & in XX. Annum Pontific. Alexandri, qui erat Imperii Manuelis XXXVII. Friderici verò Annus XXV.

383 Eidem ergò Synodo interfuerunt, non solum ducenti octoginta Episcopi, ut corrupta Acta referunt, sed, ut ait Tyrius testis ocularis, trecēti. Complura etiam saluberrima decreta in ea sancita sunt, præcipuèq; ad schisma in futurum vitandum decretum est, ut Romanus Pontifex habeatur ille, qui à duabus partibus fuerit electus, & receptus. Cassata indè sunt universa Acta Octaviani, Guidonis, & Joannis Strumensis, atq; eorum ordinationes irritæ declaratæ sunt. Damnati quoquè fuerunt hæretici, cognominati Barbancones Aragonenses, Navarii, Bascoli, sivè Baschii, Coterelli, & Triaverdini. Complures insupèr schismatici redeuntes, recepti sunt, prævià abjuratione schismatis, hæresis, & plura alia definita habentur, quæ extant in ejusdem Generalis Concilii Actis. Ex Græcis porrò schismaticis Legatus antefatæ Synodo interfuit, Nectarius quidèm Abbas schismaticus & ipse, qui eâdem, qua venerat induratâ nequitiâ, atque perversitate, inflexus, & obstinatus, post prolixas disputationes reversus est ad suos, à quibus tamquàm in Olympiacis victor, magnâ cum honoris laude, atque virtutum famâ receptus est. Extant hujus argumenti literę Georgii Corcyræ Metropolitæ, ad eundem Nectarium datæ, tenoris sequentis.

Sapientissimo Præposito Sancti Monasterii Casulorum, & meo dilecto fratri in spiritu Domino Nectario, Georgius Corcyræ Metropolita, & tuarum precum egens.

384 „ Quærunt multi, cùr tu, optime „ Nectari, & ego tanto tempore taceamus, „ qui priores illas frequentes. nostras mutuas „ literas noverunt, ac illas tribuunt amori „ illi, qui ex mutua aliqua neceessitate oriri „ solet, & hac de causa intermissas literas „ autumant, quasi amicitiæ nostræ vincula „ sint disrupta. Ego verò iis, qui à me hæc „ sciscitantur, illud respondère soleo: An „ non habemus facultatem uterque nostrum „ tacendi, & loquendi? Vel utrùm ad scien- „ tiæ ostentationem id facere oportet, instàr „ garrulorum avium? Aut quemadmodùm „ in Dodona quondàm æs illud perpetuo „ tempore tinniebat, ità & nobis etiam fa- „ ciendum? Vel utrùm solus ego, & Necta- „ rius debemus loquendi studio navare ope- „ ram? Cùm præsertim sapientem nobis præ- „ cipientem audivimus, quòd sapientum la- „ bia obstringuntur silentio, & suo tempore „ clauduntur opportunè, & aperiuntur; & „ quòd vir prudens silentium voveat, & lin- „ guæ frenum imponit, nè hùc, illùc deferatur, sunt enim hæc tempora valdè periculosa, & præcipitiorum plena. Hęc equi- „ dèm respondère soleo illis, qui silentii no- „ stri impatientes causam scire contendunt.

385 „ Ipsi verò non abstinent propterea, „ quin potiùs instantiùs nos urgent, hujusmodi verbis: Dic nobis, Domine, utrùm „ ferendum & tolerabile tibi videtur, sapien- „ tissimi Nectarii silentium ulteriùs progre- „ di? Utrum tibi videtur honestum, ut nos „ nihil audiamus de illius profectione ad Ur- „ bem magnæ gloriæ Romam? Vel de ejus „ impetuoso quodam motu à Deo excitato? „ Dùm fama per nostras discurrit aures, quòd ipse

„ ipse Nectarius ità ingenuè & intrepidè se „ gesserit ibi cùm adversariis, ut omninò non „ quasi judicandus, sed judicaturus potiùs, „ & damnaturus accesserit, pravoa hæreti- „ corum errores. Gladius enim factus est, „ veritatem segregans à mendacio, & ignia „ accensua est, qualem venit, ut poneret su- „ per terram Christus Dominus, qui depra- „ vantes dogmata, foret combusturus, & eos, „ qui veritari accederent, illuminaturus, nec- „ non refrigeratur, ut utrique parti admira- „ bilis apparuerit; alteri quidèm, quòd tale „ à Deo firmamentum obtinuerit; alteri ve- „ rò, quòd quasi esset libra quædam, & gno- „ mon exquisitus, eorum cogitationes obli- „ quas correxerit.

386 „ Cùm indè fuerit reversus, & quasi „ alter Olympionices multis ornatus venerit „ coronis & premiis, oporteret, ut ipse no- „ bis non invideret, & suarum jucundissima- „ rum narrationum nos participes faceret, „ quandoquidèm ejua aspectu, & locorum „ suorum certaminum, ità longè absuimus. „ Ità quidèm aliua hinc, aliua aliundè, ma- „ gna cum instantia mecum contendunt. „ Ego verò cùm non valeam quidquam re- „ spondere adeò validis objectionibus, eò de- „ venio, ut omninò obtumescam, nec pos- „ sum effugere captiones eorum, qui nec „ cessabunt, nisi tu ipse nectarea tua aperue- „ ris labia, & narraveris ea, quæ coràm ver- „ tice illo Apostolia comparando, summo „ videlicet Pontifice, & cum reliquo corpo- „ re illius, quæ ibi est Ecclesiæ, optimè dis- „ serueria, & certaveris propositum tibi cer- „ tamen, cursum consumaveria, & fidem „ servaveria, ut reposita corona justitiæ tibi „ sit meritò expectanda, quam tibi reddet „ pulcherrimam in extremis temporibus ju- „ stus Judex Dominus, qui certamina pro- „ ponit, & præmia servis suis, ut par est. „ Me verò, qui jàm de salute corporis despe- „ ravi mei, præ gravitate dolorum, qui me „ nimis angunt; vel ab his doloribua liberet „ Deus tandèm, vel me doceat æquo illos „ animo ferre, si sua summa providentia, ut „ hæc patiar, conducibiliùs mihi fore de- „ crevit. Saluta meo nomine Dominum „ Joannem. *Hactenus Georgii Epistola*, qui & schismaticus erat. In dies namque Græcorum augebatur in Oriente schisma, quod & Theodorus Balsamon ejusdem ævi scriptor permaximè fovebat, ipsiusmet testantibus scriptis, & notis in Monocanonem Photii; nàm licèt Manuel Imperator ergà Apostolicam Sanctam Romanam Ecclesiam devotus videretur, Episcopi tamèn, & alii Ecclesiastici Ordinia alia exadversò incedebant via.

387 Intereà verò temporis necesse est objisse Constantinopoli Michaelem Anchialum Patriarcham, suffecto in ejus locum Theodosio; quoniàm, ut habetur lib. VII. Juris Orientalis, eâdem Indictione XII. præfatus Theodosiua constitutionem edidisse fertur de gradibua affinitatis, quam Balsamon, & Carthularius citant. Sed cùm Salhadinus Turcarum Princepa eâdem tempestate innumerabili multitudine in Syriam venisset, omniaque devastasset, occupatis Latinorum munitionibua, aliis dirutis, aliis incendio datis, & valdè timeretur, nè omnia, quæ Latini in Oriente possidebant, unà cum ipsa sancta Civitate, Barbaro deniquè cederent. Principes christiani, qui tunc in Oriente imperabant, auxilia ab Occidentalibus, maximâ cum instantia postularunt, literas dantes ad ipsum Alexandrum Papam, quatenùs suâ interpositâ auctoritate, ageret, ut necessaria auxilia præstò essent. Pontifex verò hia acceptis, literas fecit ad universos Christiani Orbis Principes, Duces, Barones, & Comites, hortans eos ad subsidium indigentibus fratribus pro consequenda Terra Sancta exhibendum. Extant ejua literæ sub datis Tusculani XVII. Kalendas Februarii, incipientes: *Cor nostrum, & omnium fratrum nostrorum*. Fecit & alias ejusdem argumenti literas, incipientes: *Cùm Orientalis terra*, ad omnes Archiepiscopos, Episcopos, Abbates, & alios Ecclesiarum Prælatos. Quibus literis commoti Principes, præcipuè Reges Angliæ, & Franciæ, se pararunt ad ferenda subsidia, quò citiùs sibi concessum fuisset, ut Rogerius in suis Annalibus refert.

388 At ubi ista, de Occidentalium scilicèt apparatu innotuère, Emmanuel Imperator de Latinorum expeditione sollicitus, sibi timens, nè in transitu aliquid in Imperium Franci molirentur, scripsit ad Alexandrum Romanum Pontificem de procurando rebus suis securitatem, mittendoque cum Francorum Exercitu aliquem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem Legatum, cujus reverentiâ illi compescerentur. Literæ porrò ad hunc modum se habent.

Ad Alexandrum III., Emmanuel Comnenus Imperator.

389 „ Sanctissime Papa, cùm didicisset Imperium meum per missam ad me scri- „ ptam Epistolam Sanctitatis Vestræ, quià „ pronobilissimus Rex Franciæ motorus est „ Exercitum cum aliis quoquè Principibua, „ & Comitibus, & reliquis Magnatibus in „ ultionem Sanctissimi Sepulchri contrà ini- „ micos Dei, valdè hoc gratum habui, sicut „ anteà quoquè scripsi Tuæ Sanctitati, & „ paratum est Imperium meum, secundùm „ scriptam Epistolam Tuæ Sanctitatis, præ- „ parare his transitum in Orientem, & mea- „ tus in omnem Occidentem. Quia verò, si „ præbenda sunt eis necessaria, sinè vexatio- „ ne debent permanere Terræ Imperii mei, „ necesse est certificari Imperium meum à do-

„ declarato protonobilissimo Rege, & cum „ eo venientibus, nè lædatur terra Imperii „ mei quomodolibet in transitu eorum; quià „ & Imperium, & transitus paratus est iis, & „ meatus in Occidentem, & contrà Turcas „ transitus in Orientem. Et ipsi quidquid „ receperint Civitatum à Turcis, quod intrà confinem Romaniæ persliterit (quarum „ catalogus missus est cum Apocrisiariis Imperii mei (tradant hoc Imperio meo. Vult „ ergò meum Imperium excitari ad hujusmodi causam Tuam Sanctitatem, & cooperari ad hæc, & scribere protonobilissimo „ Regi Franciæ, & his, qui cum eo venturi „ sunt, Magnatibus, quod certificationem „ de hoc faciant Imperio meo per præsentes „ Apocrisiarios.

390 „ Quià verò Tua Sanctitas in hujusmodi Dei placito servitio curatrix facta „ est, ut per scripturam suam cognitum est: „ Hoc Imperium meum vult, ut Cardinalem „ mittat Tua Sanctitas in transitu horum, & „ aliquod signum certiùs ab omnibus Francis clarè cognitum, clarè missum Imperio, Quòd si fortè quidam stulti inquietum quid tentaverint contrà terram Imperii, per eum ab hujusmodi cœptum „ refrenentur; nàm quòd in tanta multitudine non sint quidam etiam stulti, omninò impossibile est. Imperium verò meum „ mirabatur, quomodò nunc usquè non misit Sanctitas Tua ad ipsum nostrum Imperium Nuncios, & redocuit ipsum per literas de sospitatibus Tuæ Sanctitatis, quomodò Deus eam adjuvet. Non est enim „ inconveniens, ut Imperium meum crebrò „ discat de salute Tuæ Sanctitatis, si à Tua „ Sanctitate eodem modo, quo à Deo adjuvetur Imperium meum. Si verò plùs „ etiam quid vult inter nos fieri Tua Sanctitas ad unionem nostri, & concordiam „ majorem, gratum hoc & acceptum Imperium meum arbitrabitur, vel in utilitatem „ Provinciarum Christianorum. Præsens verò Nuncius Imperii mei . . . . virilissimus, ac nobilis est fidelis Imperii. „ Missâ mense Martii, Indictione XIII. custoditâ Civitate. *Subscriptio*.

Manuel Christo Deo fidelis Rex Porphyrogenitus, sublimis, celsus, fortis Augustus, & Imperator Romanorum Comnenus.

391 Eâdem Indictione excessit ex hac vita Nectarius Casulorum in magna Græcis Abbas, qui ut præfati sumus, Concilio Lateranensi interfuerat, fovens Schismaticorum factionem, quem Georgius Corcyræ Metropolita, eâdem schismatis fuligine tinctus, ut pariter suprà diximus, multis laudibus extollit; undè in Epistola de ejusdem Nectarii obitu, quam fecit ad Nicolaum Judicem Hydruntinum, inter aliàs adulatorias laudes, quas in eum profert, disputationem habitam in Synodo Lateranensi pro schisma Græcorum tuendo, plurimùm ad Cœlum usquè exaltat: „ Honoravit, *inquit*, enim tandèm „ etiam gloriosissimorum Apostolorum Principem, cùm satis illustre & insigne esset „ ibi locutus, & periclitanti Civitati pro virili sua est auxiliatus: Stetit enim quasi „ altera Nubis Columna, suis quidèm umbra, & mite & suave propagulum Fidei factus, adversarii verò quasi ignis comburens, apparens. Mihi autem opinari in „ mentem venit, quòd ea, quæ tunc habita „ fuit disputatio, mirabilem illum manifestavit coràm illo præsidentium cœtu, & supercilium attollente circùm circà, & conante Mysterium nostræ perfectionis conculcare: Sed mirabiliorem puto illum factum ipsis Angelicis Choris, è Cœlo fortassè observantibus, & verba excipientibus robusti illius Senis, cujus robur, & „ vigorem longa ætas non debilitavit, sed „ vigebat animo & robore; & eos, qui sermonis velocitate & facundiâ præstabant, „ quasi juxtà Lydium Currum currentes, „ tardos, & segnes demonstrabat. Oh cor, „ è quo scatebat fons sapientiæ! vel potiùs „ venter Evangelicus, de quo (ut Evangelista ait) fluvii pietatis emanabant & scaturiebant! Oh lingua nihil unquàm non opportunè, quæ oportebat, auditorem suâ facilitate, & dicendi copiâ trahebat! *Hæc, & alia schismaticus Georgius in Schismatici Nectarii laudes*.

392 Porrò eodem tempore Emmanuel Imperator Synodum congregari jussit, datis literis ad universos Episcopos, & magni nominis viros etiàm longè, atque in ipso Occidente positos; ad quos etiam Theodosius Patriarcha Constantinopolitanus suas convocatorias fecit literas. Hæc omnia ex Epistola ejusdem Georgii Corcyrensis Metropolitæ, nomine Occidentalium Prælatorum ad eundem Patriarcham data, perspicua fiunt. Ait namque in initio illius: „ Nos, qui in hac „ Occidentali Regione Pontificalem suscepimus curam, & qui populus tuus, & oves „ pascuæ tuæ esse, & dici non erubescimus, ò „ superlucens Sol Patriarcharum lucidorum „ Orbis, nostri Principis mandatum paulò „ antè congregavit felicissimi Ducis Domini Emmanuelis, qui pietatem armis ornavit, & arma pietate illustravit: Sed mandatum ipsum, & congregatio ipsa nihil est, „ cùm literæ Sanctitatis Tuæ, ad ejus Altitudinem & Celsitudinem missæ, ad universale Auditorium & Synodum, nullo pacto „ nos efficaciùs convocarent. Convenimus „ itaquè in unum, alius aliundè, & omnes „ ad sacri cœtus complementum, excepto „ uno, aut altero, vel fortassè tertio, qui „ rationabili detenti sunt causâ. Quoniàm ve-

„ verò quasi principio quodam, & signo da„ to, dicto Principis mandato nostra Prælatorum caterva recto trumite se ad iter accinxit, & quicumque & dignitate, & armis, dicendi peritia præstabat: quinimmò quicumque virilem ætatem sunt adepti. *Hæc inter alia ibi de indicta Constantinopolitana Synodo*.

393 Cujus meminit & Nicetas, scribens, indictam esse ad discernendas in causa fidei quasdam, quæ emerserant, quæstiones; nec dubito quin principaliter mentem fuisse Imperatoris, ut in ea tractarentur etiam controversiæ illæ, quæ inter Ecclesiam Orientalem, & Latinam scissuram pariebant. Id quod in corde habuisse satis demonstrant & ejus literæ, & Legationes ad Alexandrum missæ, de quibus suprà egimus; quoniàm hac via poterat propensiores quoque sibi reddere Latinos Orientales, necnon Occidentales properantes ad subsidium Terræ Sanctæ, quorum expeditio parabatur, quæ non modicum timorem ei indiderat, ut recitatæ ejus ad Alexandrum literæ denotant. Sed eodem anno indictæ Synodi, antequàm celebraretur, Manuele fato functo, ipsa Synodus infecta mansit.

394 Decessit nàmque Manuel Anno MCLXXX. sui Imperii Anno XXXVIII. Alexandri III. Pontificatus Anno XXI. Friderici Occidentis Imperatoris Anno XXVI. Pridie Nonas Octobris, Indictione XIV. inchoata mense, mense Septembris, relicto Imperio filio suo Alexio Comneno Porphyrogenito; de cujus obitu Willelmus Tyrius, lib.22. de Bello Sacro, cap.5. scribit: „ Eodem mense, tertiâ mensis die (*idest Octobris*) vir eminentissimus, & immortalis memoriæ, omnium Principum Terræ munificentissimus, Dominus Manuel Constantinopolitanus Imperator, onere carnis deposito, animam Cœlo reddidit: cujus memoria in benedictione, cujus eleemosynas, & beneficia largissima enarrabit omnis Ecclesia Sanctorum. *Hæc ille*; referens quoquè & obitum Ludovici Septimi Francorum Regis paulò antè, nimirum XIII. Kalendas Octobris; cùm posteà pridie Nonas Kalend. Octobris ejusdem anni vitâ functus fuisset Almaricus Hierosolymitanus Patriarcha Latinus, Athanasio schismatico, ejusdem Ecclesiæ pro Græcis munere Patriarchatus fungente.

395 Elapso indè anno ad Superos migravit Sanctissimus Pontifex Alexander III., nimirum VI. Kalendas Septembris, vel XII. Kalendas Octobris, ut alii scribunt, Anni Domini MCLXXXI. sui Pontificatus Anno XXII. cùm sedisset Annos vigintiduos, minùs diebus septem, ut Rogerius suis adnotat in Annalibus, cui suffectus est Lucius, hujus nominis III., anteà dictus Hubaldus Episcopus Hostiensis, Tuscus natione, patriâ Lucensis. Sic Tyrius, eodem libro 22. cap.7. in fine, inquiens: „ Eodem Anno, mense Augusto, vigesimaseptima die mensis, Pontificatus ejus Anno vigesimotertio, Dominus Alexander Papa Tertius viam universæ carnis ingressus est, & in Ecclesia Lateranensi sepultus; cui substitutus est Dominus Lucius Papa Tertius, qui & Hubaldus, Hostiensis Episcopus, natione Tuscus, patriâ Lucensis, vir grandevus admodùm, & modicè literatus. *Hactenus ille*.

CAPUT XV.

De aucto post Manuelis obitum schismate, & Græcorum perfidia adversùs Latinos.

396 Cum regnante Manuele Latinus Populus tantam gratiam apud eum reperisset, ut neglectis Græculis suis, tanquàm viris mollibus & effœminatis, solis Latinis grandia committeret negotia, ipsisque in rebus arduis uteretur, concitatus est Nobilium, & aliorum Græcorum animus ad invidiam; qui ad tempus simulantes, eo defuncto conceptam pepererunt iniquitatem. Fovebant illi iidem schisma, etsi propter Imratoris reverentiam, quem Latinis propensum sciebant, in manifesto non audebant, expectautes magis sibi favorabile tempus. Notat hæc omnia Tyrius, lib.22. cap.10., ubi recensitis quæ Manuel favoribus præstiterat Latinis, subjungit: „ Undè Græcorum nobiles, & maximè ejus consanguinei, sed & reliquus populus odium insatiabile adversùs nostros conceperant, accedente etiam ad indignationis cumulum, & odiorum fomitem & incentivum ministrante, Sacramentorum inter nos & eos differentiâ. Arrogantes enim suprà modum, & à Romana Ecclesia per insolentiam separati, hæreticum omnem eum reputant, qui eorum frivolas non sequitur traditiones; cùm ipsi magis hæreticorum sibi nomen adaptent, dùm contrà Romanam Ecclesiam, & Apostolorum Petri & Pauli fidem, adversùs quam portæ Inferi non possunt prævalere, novas, & pestiferas opiniones aut gignunt, aut sequuntur. Deniquè his & ejusmodi à multo retrò tempore, simultatem, quam apud se conceperant, opportunitatem quærentes, ut saltèm post Imperatoris obitum, invisum Latinorum populum, tàm in Urbe, quàm in Imperii finibus commorantem, delerent penitùs, odium inexorabile satiantes. *Hæc ille*.

397 Itaquè sublato Manuele, eique succedente tàm hæreditario jure, quàm vi paterni testa menti, Alexio ejus filio, annorum tredecim sub Matris tutela, procurante pro

eo

eo Regni negotia Alexio Protosevasto, Manuelis ex fratre nepote, visum est tàm Majoribus, quàm Populo Civitatis Constantinopolitanæ, opportunitatem invenisse, ut quod adversùs Latinos malignè conceperant, possent effectui mancipare. Sed quoniàm Alexius Protosevasto, defuncti Principis vestigia sectatus, Latinorum consilio utebatur & auxilio, eosque sibi quantùm poterat, reddebat familiariores; existimantes nec sub hoc Principe posse malitiam suam complere, remque ad effectum reducere, aggressi sunt primùm insidias proprio tendere Principi, evocantes Androicum ex Ponto seniorem prædefuncti Imperatoris Patruelem, virum perfidum & nequam, conspirationum seminatorem, atque ergà Imperium semper infidelem, qui sic vocatus, ait Tyrius cap. 11. „ Innumeras „ barbararum Nationum secùm trahens copia, ad Urbem accessit, & secùs Helespontum è conspectu Civitatis castrametatus, universam occupavit Bithyniam: contrà quem missi quidam potentes, ut ejus resisterent moliminibus, proditorum more, ad eos se contulerunt; inter quos primi erant & præcipui, Andronicus Angeli Princeps Militiæ, quæ contrà eum directa fuerat, & Alexius Magaducas, qui Classi erat Præfectus, uterque Imperatoris consanguineus.

398 Sed quæ indè secuta sunt, ex eodem Tyrio cap. 12. ejusdem libri 22. audiamus: „ Factum est itaquè, *inquit*, quòd invalescente eorum conspiratione, captus est Protosevasto, & privatus est oculis, & argumentis virilibus decurtatus; undè nostri plurimùm mente consternati, timentes nè Civium super eos fieret repentina irruptio, præmoniti à quibusdam, qui conjurationis habebant conscientiam, qui validiores erant, alii in Galeis quadraginta-quatuor, quas in Portu repererant, Græcorum effugerunt molimina; alii in Navibus, quarum in Portu maxima erat copia, omnem domum imponentes, mortis evaserunt discrimen. Qui autem seniores erant, vel infirmi reperti sunt, & ad fugam minùs idonei, ii in Domibus suis relicti, impietatis, quam alii effugerant, rabiem perpessi sunt.

399 „ Nàm parato clàm navigio supradictus Andronicus, universas, quas secùm trahebat, in Urbem introduxit copias, quæ vix ingressæ, unà cum Civibus in eam Urbis partem, quam nostri incolebant, irruentes, residuum Populi, qui aliis abeuntibus, aut noluerant, aut non poterant exire, desævientibus gladiis peremèrunt; & licèt pauci essent, qui ad arma possent sufficere, restiterunt tamèn diù, & cruentam de se hostibus reliquerunt victoriam. Immemores igitùr & fœderis, & obsequiorum, quæ plurima Imperio nostri contulerant, peremptis iis, qui resistere posse videbantur, ignem eorum domiciliis subjiciunt, & universam eorum Regionem subitò convertunt in favillam; mulieribus, & parvulis, senibus, & valetudinariis incendio consumptis.

400 Prosequitur indè crudeliora enarrare, inquiens: „ Nec sufficiebat eorum impietati in loca desævire profana; verùm Ecclesias, & loca quælibet venerabilia succendentes, qui ad ea salutis causâ confugerant, cum ipsis pariter sacris ædibus concremabant. Nec erat differentia plebejorum, & Cleri, nisi quòd atrociùs in eos desæviebant, qui Religionis, & honestatis habitum prætendebant. Monachis enim, & Sacerdotibus primas irrogabant injurias, & exquisitis perimebant cruciatibus; Inter quos virum venerabilem, Joannem nomine, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Subdiaconum, quem pro negotiis Ecclesiæ Dominus Papa illùc direxerat, comprehendentes, in contumeliam Ecclesiæ decollaverunt, caput ejus ad caudam Canis immundæ religantes. Sed nec mortuis, quibus omnis parcere consueverat impietas, inter tàm detestabiles, & pejores parricidis sacrilegos, tuta erat quies, quos de monumentis extractos per vicos, & plateas, quasi illatas sentirent injurias, distrahebant.

401 „ Accedentes prætereà ad Xenodochium, quod dicebatur S. Joannis, quotquot in eo repererunt languidos, gladio peremèrunt. Qui autèm ex officio pietatis, oppressorum meritò tenebantur afflictionem relevare, eorum videlicèt Sacerdotes, & Monachi, hi dato pretio, grassatores, & sicarios, ad stragem invitabant, disquirentes secessus, & domorum penetralia, nè qui in eis delitescerent, ut mortis discrimen declinare possent: inventosque, & violenter extractos tradebant carnificibus: quibus etiam, nè gratis operam impenderent, pretium sanguinis pro miserorum interfectione porrigebant. Qui autèm clementiùs cum eis videbantur operari, hi eos, qui ad se confugerant, & quibus spem dederant salutis, Turcis, & aliis infidelibus populis, in perpetuam vendebant servitutem: ex quibus promiscui sexus ætatis, & conditionis, plusquàm quatuor milia, barbaris nationibus, pretio interveniente, distracta esse dicuntur. Sic ergò impius Græcorum populus, & genimina viperarum, more serpentis in gremio, & muris in pera, nihil tale meritos, nihilque tale verentes, malè remuneraverunt hospites suos: quibus tamèn filias suas, nepotes quoque, & sorores, uxores dederant, & ex diutino convictu sibi reddiderant familiares. *Hactenus Tyrius*.

402 Ejusdem crudelitatis meminit Nicetas, complura tamèn omittens, ac nonnulla in

suæ nationis gratiam obvelans; agens enim de Andronici Imperio, ait: „ Andronicus alacrior factus, victoriâ potitus, Protosebasto capto, missis triremibus, quæ magnum Ducem sequebantur, & delectis ex suo exercitu cohortibus, bellum Latinis in Urbe versantibus infert. Cùm autèm urbana quoque multitudo animos, contrà eos sumpsisset, & invicèm ad strenuè pugnandum cohortati essent: terra marique simùl pugnatum, & Latini à duobus exercitibus circumventi, quià se defendere non poterant, ut quisque potuit, salutem quæsiverunt, apertis ad diripiendum ædibus, quæ plenæ divitiarum omnis generis, eorumque bonorum fuerunt, quæ mortales appetere solent. Neque enim consistere, neque Romanos invadere (*idest Constantinopolitanos*) neque eorum impetum sustinere audebant. Itàque alii, quos sors tulit in Urbe, sunt dispersi; alii in magnatũ ædes evaserunt; alii longis navibus suorum popularium conscensis, ferrum vix evaserunt. Qui comprehensi fuère, capitis sunt damnati: omnes rei familiaris jacturam fecerunt. *Hæc Nicetas*.

403 Joannem verò, quem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Subdiaconum à perfidis Græcis occisum, scribit Tyrius, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem fuisse, ac Apostolicæ Sedis Legatum, petente Manuele, ab Alexandro missum, scribit Robertus ejusdem ævi scriptor, qui eadem gesta in Latinorum excidium à Græcis peracta enarrans, inter alia, inquit: „ Cùm autèm Latini occiderentur per crudelitatem istius Andronici, quidam Cardinalis Romanæ Ecclesiæ, Joannes nomine, quem Romanus Pontifex miserat Constantinopolim ad petitionem Manuelis Imperatoris, qui erat vir Religiosus, & volebat per prædicationem illius Cardinalis revocare Ecclesiam Græcorum ad instituta, & subjectionem Romanæ Ecclesiæ: hic, inquam Joannes, cùm Latini occiderentur, erat in hospitio suo: veneruntque ad eum quidam Religiosi viri suadere ei, ut discederet, nè occideretur. Quod cùm audiret, dixit: *Absit hoc, nè fiat. Ego hic sto pro unitate Ecclesiæ, & præcepto Papæ Alexandri Domini mei*: qui miserat eum illùc. Tùnc irruentes in eum Græci perfidi, occiderunt eum, & ligantes canem cum eo, ità quòd cauda canis esset in os ejus, traxerunt per vicos Civitatis, & factâ foveâ, ibi combusserunt eum, & posteà viri Religiosi de fovea tulerunt corpus ejus, & optimè sepellierunt illud, ubi crebrò fiunt miracula. *Hactenus Robertus*.

404 Ex hoc ergò constat, ab Imperatore Manuele procuratã suorum Græcorum unionem, cùm & Legatum ad hunc effectum à Romano Pontifice mittendum postulasset, ac hujus rei causâ Synodum Constantinopoli celebrandam jussisse, de qua suprà fati sumus, ut nimirum in ea coràm Apostolicæ Sedis Legato res tractaretur, & tandèm finiretur: sed morte præventus Michael, optata perficere non valuit, Et tùnc apparvit, quantùm hactenus neglectum schisma excreverit, & quàm perfidè Græci Latinis adversarentur. Sub hoc scelestissimo Tyranno Andronico, occultum virus sub Emmanuelis Imperio in corde retentum, palàm prodiit, adeòut & Monasteria Grecorum, quæ in Urbe, & finitimis locis, & insulis adjacentibus sita erant, plena apparuerint Monachis, & Sacerdotibus Schismaticis, quos PseudoMonachos, & sacrilegos Sacerdotes, Tyrius appellat. Qui describens, quæ indè in ultionem tantæ crudelitatis egerint, qui evaserant Latini, hæc subjungit.

405 „ Verùm non omninò, tantùm & à sæculis inauditum facinus impunè commisisse dicuntur; nàm qui, ut præmisimus, in galeis exierant, & qui postmodùm eos aliis navibus sunt subsecuti, habentes secum multitudinẽ maximam, & classem non modicam, circà Urbem, satis in vicino se collegerant, rei expectantes exitum. Qui postquàm pleniùs cognoverunt, quòd hi, qui in Civitate tumultum excitaverant, eorum succenderant Regiones; uxores quoque, & liberos, & omnem familiam partim gladio, partim consumpserant incendio, justa indignatione commoti, exarserunt in iram. Et cupientes vehementi fervore, ultum iri suorum sanguinem, circuirent utrùmque Helesponti littus, ab ostio maris Pontici, quod ab Urbe Constantinopolitana distat triginta milliaribus, usquè ad ostium Maris Mediterranei, quod ab eadem distat milliaribus ducentis, Urbes, & quælibet municipia in utroque sita littore, comprehendentes violenter, & eorum habitatores ferro perimentes universos: sed & Monasteria, quæ tàm in utroque ejusdem Maris littore, quàm in Insulis modicis, quæ per illud Mare dispersæ sunt, sita erant, pervadentes, Pseudomonachos, & sacrilegos eorum Sacerdotes, in ultionem fraterni sanguinis, gladio peremèrunt, ipsa Monasteria cum iis, qui ad ea confugerant succendentes.

406 „ Ex quibus locis, infinitas auri, argenti, gemmarum, & holosericorum dicuntur extraxisse copias; undè damnum rerum amissarum, & dispendia bonorum suorum multiplici fœnore sibi poterant recompensare. Nàm præter Monasteriorum divitias innumeras, & thesauros infinitos, quos à multis retrò congesserant temporibus, Cives Constantinopolitani, ingentia ibidèm deposuerant auri, & cæterarũ gazarum pondera: quæ omnia secùm deferentes; & Maris illius deferentes angustias, inter Seston, & Abydon, Urbes antiquissimas,

„ ſimas, & maritimas, Mare ingreſſi ſunt „ Mediterraneum; littora Theſſaliæ, & Mari „ adjacentium Provinciarum Urbes, & Oppida perluſtrantes diligentiùs, & cuncta „ incendio, & rapinæ tradentes, ſtragem innumeram operati ſunt. Sed & galeas alias „ à Prioribus circà Chriſopolim, Urbem „ Macedoniæ, dicuntur reperiſſe decem, „ aliaſque in locis aliis quamplures: undè ſibi claſſem maximam, & Græcis omninò „ formidabilem in eorum perniciem dicuntur „ ordinaſſe. Alii verò, qui ſtragem, & rapinam abominabantur operari, cum uxoribus, & liberis, & reſiduo ſubſtantiolæ ſuæ, „ naves ingreſſi, quarum illis multus occurrebat numerus, à prædicto declinantes „ exercitu, ad nos in Syriam deſcenderunt. *Haſtenus Tyrius.*

407 Acta ſunt hæc Anno Domini MCLXXXIII. licèt per errorem apud Tyriū legantur Acta Anno antecedente, Lucii Papæ III. Anno II. Imperii Friderici Anno XXIX. Alexii Comneni Anno II. Indictione I. Qui fuit & Annus primus Tyrannidis Andronici: nàm eodem tempore perfidus Andronicus victoriâ potitus, ipſum infelicem Imperatorem Alexium crudeliter è medió ſuſtulit, ſtrangulato ipſo nocte arcus nervo, abſolutione à juramento, quòd, viventi ipſi Imperatori Alexio præſtiterat, ab Epiſcopis ſacrilegis pollicitatione redemptâ, ut Nicetas in Andronico in fine lib. 2. ſcribit, & ait, eodem tempore in Sede Patriarchali, indulgente Andronico ſubſtitutum Theodoſio fuiſſe Baſilium Camaterum.

408 Poſt hæc verò periclitantibus Latinorum rebus in Oriente, prævalente Saladino in multitudine Exercitus ſui, miſſa eſt à Hieroſolymorum Rege Legatio ad Lucium Papam, & ad Regem Angliæ, fungentibus hujuſmodi Legatione Heraclio Hieroſolymorum Patriarcha, & ſummis Hoſpitalis, & Templi Magiſtris; de qua Legatione Rogerius in Anglorum Annalibus ad Annum Domini MCLXXXV. ſic ait: „ Eodem anno „ Balduinus Leproſus Rex Hieruſalem, & „ Templares, & Hoſpitalares miſerunt ad „ Regem Angliæ filium Mathildis Imperatricis, Heraclium Sanctæ Civitatis Hieruſalem Patriarcham, & ſummos Hoſpitalis, & Templi Magiſtros, unà cum Vexillo Regio, & Clavibus Sepulchri Domini, & Turris David, & Civitatis Hieruſalem, poſtulantes ab eo celerem ſuccurſum, ſicut ab hærede, & Domino Terræ „ Hieruſalem. *Hæc illa.* Legati porrò Romam primùm venientes, datis Lucio Papæ literis, & oretenùs expoſito infœlici Terræ Sanctę ſtatu, ſuam opem paritèr implorarunt. At Pontifex his non ſinè animi mœrore auditis, ſummâ cum celeritate ad Regem Angliæ eos remiſit, datis per eos contradendis ad eundē Regem literis, tenoris ſequentis, videlicèt.

Lucius Epiſcopus Servus Servorum Dei, Henrico Illuſtri Anglorum Regi, ſalutem, & Apoſtolicam Benedictionem.

409 „ Cùm cuncti Prædeceſſores tui, pre „ cæteris terræ principibus armorum gloriâ, „ & animi nobilitate longè retrò claruerint, „ eoſque fidelium populus habere in ſua didicerit adverſitate patronos: meritò ad te, „ non tantum regni, ſed paternarum virtutum hæredem, quadam ſecuritate præſumpta recurritur, ubi Populo Chriſtiano imminere periculum, imò exterminium formidatur; ut per brachium regiæ magnitudinis membris ejus impendatur præſidium, „ quietè, ut ad tantæ gloriæ & prælationis „ apicem pervenires ſua pietate conceſſit, & „ te contra tui nominis impugnatores nefarios murum inexpugnabilem ordinavit.

500 „ Primùm noverit Serenitas tua, jam „ crebris & moleſtis ſub hæc pulſata querelis, „ qualiter Terra Hieroſolymitana, ſpecialis „ hæreditas Crucifixi, in qua noſtræ ſalutis „ ſunt prænunciata Myſteria, & ipſius rei „ exhibitione completa, quàm ille qui cuncta condidit in ſuam ſortem peculiari privilegio deputavit, perfidę, & ſpurciſſimæ „ Gentis attrita, & convallata præſſuris, niſi „ ei celeri remedio ſuccurratur, prona ſit ad „ ruinam: & inde quod abſit, ſubſtineat „ irreparabilem Religio Chriſtiana jacturam.

410 „ Ille enim Saladinus ſancti & tremendi nominis immaniſſimus perſecutor, „ ità ſpiritu furoris incanduit, & totius nequitiæ ſuæ vires ad internecionem populi „ fidelis exercet: ut niſi immanitatis ejus vehemens impetus, quaſi objectis obicibus, „ reprimatur, certam ſpem, fiduciamque „ ſuſcipiat, quod Jordanis influat in os ejus, „ & terra aſperſione vivifici ſanguinis conſecrata, ſpurciſſimæ ſuperſtitionis ipſius contagio polluatur, & quam glorioſi & nobiles Prædeceſſores tui à Domino Gentis incredulæ, multis laboribus & periculis exemerunt, rursùs nefando tyranni nequiſſimi Dominio ſubjugetur.

411 „ Ob hanc itaque neceſſitatis, & imminentis doloris inſtantiam, magnificentiam tuam Apoſtolicis literis duximus exorandam, imò dilatatis præcordiis ſummâ „ acclamatione pulſandum, quatenùs ad honorem ipſius reſpiciens, qui te conſtituit in „ ſublimi, & juxtà nomen magnorum, qui „ ſunt in terris, nomen tibi contulit glorioſum, ad deſolationem præfatæ terræ, pietatis ſtudio te convertas, & ut ejus confuſio „ in hac parte tollatur, qui pro te in ipſa „ terra voluit haberi ludibrio, operam adhibeas efficacem: quatenùs Prædeceſſorum „ tuorum veſtigia ſubſecutus, quam ipſi de

„ Principia tenebrarum faucibus eripuerunt, „ in cultu magni Dei per tuam diligentiam, „ auxiliante Domino conservetur. Eo autem curiosius celsitudinem tuam in tanta „ oppressionis angustia convenit laborare, „ quod terram ipsam regis, intelligis præsidio „ destitutam, & totam spem defensionis suæ „ ipsi proceres in tuæ magnitudinis duxerunt „ patrocinio collocandum.

412 „ Quod inde clariùs tua serenitas „ potest agnoscere, quod summos terræ il„ lius magnificos defensores Venerabilem „ Fratrem nostrum Heraclium Patriarcham, „ & dilectum Filium nostrum Magistrum Ho„ spitalis, ad tuam excellentiam destinarunt; „ ut ex ipsorum præsentia considerata digni„ tate perpenderes quanta fuerit necessitatis „ angustia, pro qua eorum sustinent tamdiù „ carere præsidio, ut per ipsos faciliùs ad vo„ ta sua tuam devotionem inclinent. Viros „ igitur præfatos, tanquam ab ipso Domino „ tibi destinatos, benignè suscipias, & debi„ ta charitate pertractes, eorumque postula„ tionibus tantò faciliùs aquiescas, quantò „ gravitatis, & honestatis intuitu favor est „ eis & gratia exhibenda. Sanè recolat pru„ dentia tua, & solicita secum meditatione „ revoluat, promissionem illam quam de im„ pedendo sæpè dictæ terræ præsidio tuam „ celsitudinem obligasti: & ita in hac parte „ te cautum & studiosum exhibeas, ut te in „ tremendo judicio tua conscientia non accu„ set, & ejus qui non fallitur districti Judi„ cis interrogatio non condemnet. *Hactenus Luci Epistola.*

413 Legati ergò his cum adjunctis literis profecti sunt in Angliam, cùmque propè es„ sent; „ Rex Angliæ, *ait Rogerius*, oc„ currit eis in Villa de Redinges, & eos cum „ gaudio suscepit. Qui statim ad pedes Re„ gis provoluti, cum fletu magno & singul„ tu verba salùtationis ex parte Regis, & „ principum, & universæ plebis Terræ Hie„ rosolymitanæ proferebant, exponentes cau„ sam adventus eorum, tradiderunt ei vexil„ lum regium, & Claves Sepulchri Domini, „ & Claves Turris David, & Civitatis Hie„ rusalem ex parte Regis, & Principum Ter„ ræ Hierosolymitanæ, & literas ex parte Lu„ cii. *Hæc ille*. At Rex his auditis, distulit respondere, statuta die suæ responsionis pro prima Dominica Quadragesimæ; indèque profecti Londinum, die præfixa habito conventu cum Episcopis, Abbatibus, & Regni proceribus, placuit universis, ut Dominus Rex consuleret quoque Philippum Franciæ Regem; Ac interim complures Viri nobiles, tam Clerici, quàm Laici de manu Regia crucem acceperunt. Denique habito cum Philippo colloquio dictum est Domino Patriarchæ, se promptos esse ad auxilium ferendum, tam in hominibus, quàm in pecunia; sed cum Dominus Patriarcha optaret, aut quod Rex ipse, vel unus ex ejus filiis personaliter ejusmodi expeditioni interesset, minimè placuit tale responsum; qui cum obtinere non potuisset, quod postulaverat repatriaturus, ut ait Rogerius, dolens, & confusus à Curia recessit.

414 Intereà dùm hæc agerentur Lucius Papa Primarius hujus expeditionis promotor, ex hac vita migravit eodem scilicèt Domini Anno MCLXXXV. Andronici Imperii III. Friderici Imperatoris XXXI. sui Pontificatus Anno V. Indictione IV. in ipsis Kalendis Decembris, Veronæ dùm esset, ubi & honoricè sepultus est, ubi sedisset Annos IV. Menses II. Dies verò XXVII. Cui mirò omnium suffragantium consensu substitutus est Urbanus III. Mediolanensis, Lambertus anteà nominatus, ex ejusdem Mediolani Civitate Archiepiscopus, è genere Cribellorum.

415 Eodem pariter anno plusquam tragico eventu miserrimè ultimum quoque diem clausit Andronicus, qui tyrannidem ferè triennio exercuerat, Imperio invadente Isaacio Angelo, quem captum catenis & compedibus vinctum, ludibrio expositum, post varia tormentorum genera, populari indignationi interficiendum tradidit. De cujus funestissimo eventu, hæc scribit Nicætas Choniates: „ Itaque in Ameniæ Castellum duabus gravibus „ catenis cum ferreis feris superbo collo inje„ ctis, & compedibus oneratus, ut capti„ vos tractari moris est, conjicitur; eoque „ habitu ad Isaacium perductus, contume„ liosis verbis insultatur, alapæ impingun„ tur, nates pulsantur, barba vellitur, den„ tes excutiuntur, capilli evelluntur, pu„ blicè omnibus ludibriis expositus, etiam à „ mulieribus pugnis cæditur, iis præsertim „ quorum maritos aut occiderat, aut excæ„ carat; Deinde præcisâ dexterâ in idem Ca„ stellum reducitur, sine cibo, sine potu, „ sine ullo cujusque officio.

416 „ Post aliquot dies altero oculo ef„ fosso, scabioso camelo impositus, per fo„ rum triumphi specie traducitur, calua gla„ bra instar aridæ quercus, & ovo nudiore, „ & brevi tunicula tectus, spectaculum mi„ serabile, quod rivos lacrymarum elicere „ queat ex oculis non inhumanis. Sed stoli„ dissimi & petulantissimi Urbis incolæ, præ„ sertim Sartores, Coriarii opifices, & cir„ cumforanea, sordidaque turba, muscarum „ instar, verno tempore ad mulctras, & pin„ guia Cymbia convolantium, nulla ratione „ habita, quod is nudiustertius Imperator, „ regio diademate ornatus, ab omnibus lau„ datus, celebratus, adoratus esset; quod„ que sanctissimo jure jurando fidem & bene„ volentiam suam ergà illum testati essent, ef„ feratis animis sine ulla ratione ruentes, ni„ hil mali prætermiserunt, quod Andronicum per nefas non efficerent.

417 „ Alii clavas in Caput ejus impegerunt, alii stercore nares ejus fœdarunt, alii spongias excrementis hominum & pecudum fœdatas in faciem ejus expresserunt, alii verbis obscenis parentes ejus infectati sunt. Erant & qui verberibus latera ejus pungerent. Impudentiores quidam lapidibus conjectis rabidum Canem eum appellabant. Scortum quoddam impudens ollam ferventi aqua plenam è cucina raptam, in faciem ejus effudit, nemo denique erat qui non malè faceret Andronico. Ità ignominiosè in Theatrum ridiculo triumpho perductum, ac misero illo camelo detractum, juxtà duas columellas, quibus supernè lapis incumbit, propè æneam lupam & hyænam, quæ inflexis cervicibus, quasi altera in alteram impetum factura, concitatæ adstant, pedibus suspendunt fune alligatis.

418 „ Tot mala perpessus, & alia sexcenta, quæ prætermisimus, tamen generoso adhuc animo illata mala tolerabat, ac mente integra ad affluentem turbam, & jacentem convesus, nihil dicebat aliud nisi: *Domine miserere; & : Quid calamum contritum infringitis*. Cæterùm dementissima populi turba, nè tum quidem afflictissimo pepercit Andronico, postquàm pedibus suspensus fuit: sed direpta tunicula, virilia ejus vexavit, & quidam homo nefarius longum ensem per facies ejus usque ad intestina adegit. Duo verò Latini generis, enses, ambabus annixi manibus in nates ejus adegerunt, ut periculum facerent, uter esset acutior, ictus dexteritate gloriati. Post tot ærumnas & clades ægrè vitam abrùpit, dexterâ cum dolore ad os admota, ut multi putarent, eum callidum ex ca sanguinem ob recentem plagam adhuc distillantem, exugere. Imperavit Annos duos: unum verò rerum potitus est sine purpura & regio diademate. *Hactenus Nicætas de infelici Andronici exitu*. Quem posteà detractum in Theatri fornicem quemdam projectum jacuisse ut bestiam, subjungit, donec quidam humanitate adducti, nec iræ nimium indulgentes, cadaver ejus indè sublatum juxtà Ephori Monasterium, quod ad Zeuxippum est, in quodam infimo loco posuerunt. Addit insuper, Imaginem Apostoli Pauli, ergà quem devotus Andronicus extiterat, antiqua manu pictam, auroque exornatam, in sua æde repositam, in præsagium exitii lacrymasse, atque & in tanta copia lacrymas effudisse, ut licèt linteolo ipse Andronicus abstergere curaret, magis tamen velut ex fonte exerescerent.

419 Itaque Isaacius potitus Imperio, Sede Patriarchali statim expulit Basilium Camaterum, substituto in ejus locum Nicæta Mundano, ut refert Nicætas Choniates in Isaacio, inquiens: „ Principatum adeptus Isaacius, Basilio Camatero, quamquam ejus ope maximè adiutus, Patriarchatu dejecto (causa prætexebatur, quod, quas Nobiles Matronas Andronicus in Monasteria invitas abstrusisset, iis ipse mirò vestitu deposito, reditum ad pristinum habitum, & vitæ rationem concessisset) Nicætam Mundanum pro eo Patriarcham designavit, Ecclesiæ maximè Sacellarium. *Hæc ille*. Sed hic, nec per integrum Annum sedit, dejectusque & ipse, dato ei ab Imperatore in successorem Leentio quodam Monacho, qui nondùm expleto Anno dejectus est, suffecto Dositheo Monacho studii, Viro Schismatico ex Patriarcha Hierosolymitano, excluso Theodoro Balsamone, qui ad eandem dignitatem anhelabat, ut refert idem Nicætas Choniata.

420 Imperante ergò Isaacio Angelo in Oriente, Ecclesiam verò Catholicam moderante Urbano III. capta est à Saladino Sancta Hierosolymitana Civitas IV. Kalendas Octobris, Anno Domini MCLXXXVII. Pontificatus ejusdem Urbani, Anno III. Imperii antefati Isaacii Angeli, Anno II. Friderici Imperatoris Occidentis, Anno XXXIII. ineunte Indictione v. exigentibus quidem Latinorum peccatis, sed cooperante Græcorum perfidia, quorum Imperator in perniciem Latinorum fœdus injerat cum Saladino, adhibitis indignis Christiano Principi conditionibus, in solius Latini nominis odium: Quæ omnia describit Conradus filius Marchionis de Monteferrato in Epistola data ad Archiepiscopum Cantuariensem; ad hunc modum se habente.

Cantuariensi Archiepiscopo Balduino,
Conradus Filius Marchionis
de Monte Ferrato,
salutem.

421 „ Turbantur elementa, & Catholicæ fidei derogatur, cum Sedes Hierosolymitana Apostolicæ Sedi subtrahitur. Periit enim Hierosolyma, & inertiâ Christianorum, à Sarracenis vilissimè pertractatur. Fœdant namque Dominicum sepulchrum, destruunt Calvariæ locum, Nativitatem Christi contemnunt, & Beatæ Virginis eradicant sepulchrum. Sedes Constantinopolitana Romanæ Sedi nullam exhibet reverentiam; Antiochena quidem laborare dignoscitur in extremis. Hæc autem omnia Christianorum constat dissidia desidiâ contigisse. Lugenda est Civitas Hierusalem, atque lugubriter lamentanda, quæ suis cultoribus spoliata, qui Christo per horas diei ac noctis constituti, Deo cantando, & orando, famulabantur. Nunc (proh dolor) Mahometh excelsa voce laudatur, ritibus polluta Sarracenis. Vestræ igitur celsitudini preces cum lacrymis porrigo commixtas, quatenus calamitatum

Terræ

„ Terræ Sanctæ misereri dignemini, ut confortetis Reges, commoneatis fideles, ut canibus expulsis à patrimonio Jesu Christi, misericorditer subveniant, vincula solvant, profanata mundent, ut Terra Sanctis Christi pedibus calcata de potestate Infidelium potenter liberetur.

422 „ Accedit etiam ad cumulum iniquitatis, ad opprobrium & desolationem Christianitatis familiaritas, quæ viget inter Saladinum & Imperatorem Constantinopolitanum, cui idem Saladinus tradidit omnes Ecclesias Terræ promissionis, ut in eisdem serviatur secundum ritum Græcorum. Insuper etiam & idem Saladinus misit Idolum suum Constantinopolim Imperatoris assensu, ut ibi publicè coleretur; sed per gratiam Dei captum est in Mari à Januensibus, & cum ipsa Navi perductum est Tyrum. Nuper etiam exercitus constructus est copiosus antè Urbem Antiochiæ, & dictus Imperator promisit centum Galeas. Saladinus quoque dedit ei totam terram promissionis, itá scilicèt, ut impediat viam Christianorum; maximè autem Francorum, ad succursum Terræ Sanctæ properantium. Nec est aliquis apud Constantinopolim, qui Crucem accipiat, quin statim capiatur, & incarceretur. Hoc autem nobis solatium est, quod nuper frater Saladini, & Filius antè Antiochiam capti sunt, & sub salva custodia deputati. *Hactenus Conradus*.

423 Ex Latinorum Principum diffidiis occasionem arripuisse Saladinum arma reassumendi adversùs eos, notat Jacobus de Vittiaco in sua Hierosolymitana Historia, cap.94. Et destitutos Dei auxilio, peccatis exigentibus, ad pugnam properantes in manus inimicorum devenisse, etiam salutifero Crucis ligno, quod tanquam inexpugnabile scutum fuerat hactenùs Christianis, antè captam Hierosolymam infœliciter amisso. Mense enim Julio ejusdem Anni ante captam Hierosolymam apud Tiberiadem, pugnatum est à Saladino magna cum Christianorum clade, quam idem Jacobus de Vittriaco cap. 94. cit. in fine sic describit: „ Mense Julio IV. Nonas ejusdem, in Festo Translationis Sancti Martini, Anno Incarnationis Domini MCLXXXVII. tradidit Dominus Populum Christianorum infinitis eorum peccatis exigentibus, in manus impiorum, adeò quod nostri subitò terga dantes inimicis, ferè omnes à maximo usque ad minimum trucidati sunt, vel captivitate detenti. In tanta enim formidine & pusillanimitate humiliavit eos Dominus, quod unus ex hostibus versa vice, centum persequebatur ex nostris; & quidam arma sua turpiter projicientes, in manus inimicorum se ipsos gratis tradebant. Facta autem magna strage Cæsorum Guido de Lisiniaco Rex Hierosolymorum, & Magister Militiæ Templi cum multis aliis, tam majoris, quàm minoris Ordinis in captivitate detenti abjerunt absque fortitudine ante faciem subsequentis. Ut autem certis indiciis & evidentibus signis Dominum sibi terribiliter offensum agnoscerent, & Divinæ protectionis clypeum ab ipsis recessisse non dubitarent, lignum salutiferæ Crucis quod die illo tenebroso secum in prædio detulerunt, lamentabili infortunio amiserunt. *Hæc ille*. Qui posteà subjungit, Saladinum hac parta Victoria, in deditionem, nemine resistente accepisse Acconem, Berithum, Biblium, cæterasque Maritimas Civitates, indèque progressum Hierosolymam, fixis tentoriis, absque difficultate sub nonnullis conditionem, traditam à Christianis, in suam redegisse potestatem.

424 De capta porrò Hierosolyma Marinus Sanctus dictus Torsellus in lib.3. Secretorum Fidelium Crucis par. 9. Cap. 6. hæc habet: „ His peractis Saladinus antè Hierusalem sua figit tentoria: & à parte Occidentali per decem dies continuè dat insultus, Civibus viriliter se tuentibus: à parte aquilonari muros machinis obruit: tandem XIV. die obsidionis MCLXXXVIII. XI. Octobris, Civitatem sub certis pactis, per deditionem accepit: ut videlicèt, duobus aureis infans redimi valeat: decem verò. qui decem Annos excessit: Mulier quinque. Intrantes igitur Sarraceni innumeri, loca Sancta prophanant, in Ecclesiis, cæterisque locis, Deodicatis, equos stabulant, & turpia quæque agunt: Ecclesiam quoque Sancti Sepulchri multo auro, nè polluatur redimunt Suriani. In Templo verò Domini, cum multa reverentia, adorant Turchi. Saladinus verò, antequàm illud intraret, parietes ejus lavari fecit aqua rosacea: habebat enim quingentos Camelos eadem aqua onustos: & multa millia pauperum absolvit à pretio prætaxato: insirmis etiam jussit necessaria ministrari: Deponi quoque fecit magnam Crucem auream, quæ erat in summitate Templi: quam Sarraceni funibus ligantes, confusibiliter traxerunt usque ad Turrim David, quæ est in Monte Sion, ibique eam confregerunt: hoc tamen, mandato Saladini factum non legitur. Capta quoque est Hierusalem à Turchis postquàm Annis LXXXVIII. fuerat sub Domino Latinorum; & quasi tandem priùs fuerat à Turchis possessa. Ab illo tempore citrà, homines nasci dicuntur cum dentibus paucioribus solito; priùs enim dentes XXIII. habuisse dicuntur. *Hactenus ille*. Scripsit porrò de hac eadem Hierosolymitana clade Terricus magnus, quondam præceptor Templi ad Henridum Regem Angliæ, data ad eum Epistola tenòris sequentis.

Cha-

Chariſſimo Domino Henrico Dei gratia Illuſtri Anglorum Regi, Duci Northmaniæ, & Aquitaniæ, & Comiti Andegoviæ, Frater Terricus quond. magnus præceptor Domus Templi Hieruſalem, ſalutem in eo qui dat ſalutem Regibus.

425 „ Sciatis, quod Hieruſalem cum „ Arce David reddita eſt Saladino. Syrii autem habent cuſtodiam Sepulchri uſque ad „ quartum diem poſt Feſtum Sancti Michaelis: & ipſe Saladinus in domo Hoſpitalis „ permiſit remanere decem de fratribus Hoſpitalis ad cuſtodiendum infirmos uſque in „ unum Annum. Fratres verò Hoſpitalis de „ Belliverio optimè reſiſtunt Sarracenis adhuc, & duas jam caravanas Sarracenorum „ expugnaverunt, in quarum alteriùs captione, omnia arma & utenſilia & victuaria, „ quæ erant in Caſtro Fabæ, quod Sarraceni „ deſtruxerant, viriliter lucrati ſunt. Adhuc „ etiam reſiſtunt Saladino Grægeus Montis „ Regalis, & Mons Regalis, & Saphet Templi, & Grachua Hoſpitalis, & Magratum, „ & Caſtellum, Blanchum, & Terra Tripolis, „ & Terra Antiochiæ.

426 „ Capta autem Hieroſolyma, Saladinus Crucem de Templo Domini deponi „ fecit, & eam per duos dies per Civitatem „ in oſtentum fuſtigando portare fecit. Deinde fecit Templum Domini aqua roſata in „ tus & exterius, ſurſum & deorſum lavari, „ & legem ſuam deſuper illud per quatuor „ partes miro tumultu acclamari. A' Feſto „ Sancti Martini uſque ad Circumciſionem „ Domini obſedit Tyrum, tredecim Perariis „ die nocteque lapides in eam inceſſanter jactantibus. In Vigilia Sancti Sylveſtri Dominus Conradus Marchio milites & pedites „ per murum Civitatis diſpoſuit, & armatis „ ſeptemdecim galeis, & decem aliis naviculis, cum auxilio Domus Hoſpitalis, & Fratrum Templi adversùs Galeas Saladini dimicavit, eaſque expugnans, undecim ex „ eis retinuit, & Magnum Alexandriæ Admiraldum cum octo aliis Admiraldis cœpit, „ Sarracenorum multitudine interfecta. Reliquæ verò galeæ Saladini Chriſtianorum „ manus evadentes, ad Saladini exercitum „ confugerunt, quibus præcepto illius, ad „ terram extractis, ipſe Saladinus, igne appoſito, in cinerem & favillam fecit redigi, „ nimio dolore commotus, Equi ſui auriculas & caudam amputans, equum illum per „ totum exercitum videntibus omnibus equitavit. Valete. *Hactenus Epiſtola*. Extat altera ejuſdem Terrici Epiſtola de eodem argumento data ad univerſos Præceptores & Fratres Templi, quæ incipit. *Quot quantiſque calamitatibus ira Dei.* Ad eundem porrò Henricum Regem tempore obſidionis nondùm capta Sancta Civitas, literas fecit Narmericus Patriarcha Antiochenus: quarum initium eſt. *Condignum & inæſtimabilem dolorem noſtrum.*

427 Ex his porrò conſtat errorem irrepſiſſe in iis quæ Marinus Sannutus conſignat de tempore captæ Hieroſolymæ, tum in adnotatione anni, tum diei, cum tradat captam Civitatem Anno Domini MCLXXXVIII., die XI. Octobris, cum conſtet ex aliorum Scriptorum ſententia captam An. MCLXXXVII. die XXVIII. Menſis Septembris. De Anno verò fit evidens ex eò quod capta eſt ſub Urbano III. ſicut enim recuperata fuerat ex infidelium manibus ſub Urbano II. ſic ad eorundem manus rediit ſub Urbano III. conſtat porrò Urbanum III. hoc eodem Anno MCLXXXVII. ex hac vita ad Dominum migraſſe. Captam indè antè Feſtum Sancti Michaelis Arcangeli, ſuper recenſita Terrici litera demonſtrat, ubi ait traditum Domini Sepulchrum Syris retinendum ad quatuor dies poſt ejuſdem S. Michaelis feſtum, quod cum incidat in diem XXIX. Septembris, hoc eſt III. Kal. Octobris, ſequitur, captam Hieroſolymam fuiſſe ſaltem die antecedente, nimirum XXVIII. Septembris, & IV. Kalendas Octobris.

428 Sed antè tam luctuoſam cladem diverſa oſtenta viſa in Cœlo eam præſagientia tradit idem Marinus Sannutus, lib. 3. cit. Capitolo 5., inquiens: „ Ipſo anno tres Lunæ „ in Cœlo viſæ ſunt, & in medio Signum „ Crucis: non multò poſt in Cœlo viſi ſunt „ tres ſoles. Sol etiam obſcuratum eſt parùm „ ante nonam, & diù duravit, & Lunæ Eclipſis fuit penè univerſalis VIII. Kal. Aprilis. „ Viſa quoque eſt IV. Idus Februarii, paulò „ ante Auroram, sereniſſima Notte uſque ad „ terram in momento Luna deſcendere: & „ poſt Morulam, quaſi reſumptis viribus ad „ locum ſuum paulatim aſcendere. *Hactenus Sannutus.*

429 Illud deniquè memorabile, & omne excedens humanum judicium in memoriam reducendum eſt, quod refert Thomas Cantipatrenſis apud Surium ſub die 23. Junii, capite 30. nimirum, gaudium magnum factum in Cœlo, dùm hæc triſtia in terra acciderunt. Et dùm homines de amiſſa Hieroſolyma lugebant, Sancti exultabant Angeli, quoniàm in animarum lucrum ejuſdem Civitatis Sanctæ amiſſionem ceſſiſſe, Beatæ ac Venerabili Servæ Dei Chriſtianæ fœminæ, magni nominis in Germania tunc temporis revelatum tradit, inquiens: „ Longè etiam antè prædixit „ Terram Sanctam & Hieroſolymam in impiorum Sarracenorum ditionem redactum „ iri (*id eſt præfata Dei Serva*) Quo autem „ die à Saladino Ægypti Sultano capta fuiſſet Hieruſalem cum Sepulchro & Cruce Chri-

„ Christi : Illa in Castro Leonensi, tùm constituta, Spiritu cognovit rem gestam. „ Cùmque multum exultaret, ab iis, qui „ aderant, rogata ut ejus lætitiæ causam exponeret: Jure, *inquit*, exulto : nàm & „ Christus Dominus cum Angelis suis exultans, occasionem præbuit, qua magna possit hominum copia salva fieri. Illis rursùs „ sciscitantibus, quænam esset hæc occasio, „ respondit: Noveritis Terram Sanctam hodie venisse in manibus hominum impiorum, „ atque hac re magnam salutis oblatam occasionem. Christus enim pro illata sibi contumelia dignum censuit, ut terra illa hac „ ignominia afficiatur, quamvis ipsius passione sanctificata, attamèn in fine Mundi „ cum ipso Mundo peritura: quandò illius „ recuperandæ causâ animæ semper victuræ, „ ejusque Sanguine Redemptæ, ab iniquitate ad justitiæ studium convertentur, fundentque homines sanguinem suum,& quandam morti Salvatoris vicem cum multa devotione rependent. His dictis mirabantur. „ Omnes, & quidam adnotarunt tempus. *Hactenus Cantipatrensis*.

430 Intereà Urbanus Papa cum Ferrariæ esset, ultimum clausit diem XIII. Kalendas Novemb. eodem Anno Domini MCLXXXVII. cum sedisset Annum I. menses IX. & dies XXV. ut Rogerius in Anglorum Annalibus scribit, qui asserit dolore percitum propter amissam à Christianis Terram Sanctam, in morbum incidisse, quo postcà defunctum: *Eodem Anno*, inquit, *Urbanus Papa, cùm audisset, quod temporibus suis captus esset Rex Hierosolymitanus, & Crux Dominica, & Civitas Sancta Hierusalem, doluit vehementer, & incidit in ægritudinem, & mortuus est XIII. Kalendas Novembris apud Ferrariam*. Auctor verò ejus vitæ hæc scribit: „ Omne suum studium ad reconciliandos Christianorum animos, qui in Syria bellis impliciti erant „ convertit. Verùm cum in ejusmodi procurationibus operam luderet, & Christiani „ Principes odiis & dissensionibus intricarentur: Soldanus pluribus locis potitus, etiam „ Hierosolymam suo Imperio adjecit IV. Kal. „ Octobris, Anno, postquàm à Godefredo „ recuperata fuerat octogesimo quarto. Ad „ hæc, Crucem Dominicam ludibrio affectam, Regem Hierosolymitanum captum, „ & adversariorum copias adversùs Antiochiam directas esse intelligens: dolore percitus, in morbum incidit, ex quo Ferrariæ „ mortuus est XIII. Kal. Novembris, Anno „ Domini MCLXXXVII. cum sedisset annum I. mense IX. & dies XXV. *Hactenus ille*.

431 Cæterùm Nuntius de capta Hierosolyma non potuit pervenisse Romam, aut Ferrariam ante obitum Urbani: nam si capta est Hierosolyma IV. Kal. Octobris, nimirum die XXVIII. Septemb., & Urbanus decessit XIII. Kal. Novembris ejusdem anni, die scilicèt XX. Octobris, non potuit tam facilè spatio minus XXII. dierum Nuntius pervenisse, nam duo & viginti dies dumtaxàt intersuerunt à capta Hierosolyma ad obitum usque Urbani, qui certè aliquot dies ante ægrotasse fatendum est. Itaque probabiliùs est, accepisse Nuntium de Christianorum clade, & capto Hierosolymitano Rege in prælio inito, mense Julio apud Tiberiadem, ut supra fati sumus, ob cujus rei causam dolore percitum, subsequentia mala prævidentem, in morbum incidisse. Optimè Neubricensis ejusdem ævi Scriptor adnotat post defunctum paulò ante Urbanum, & substituto jam Gregorio VIII. Nuntium Romam venisse: „ Rerum, *inquit*, intra Octavas Apostolorum Petri & Pauli infeliciter „ gestarum Nuntii circa Festivitatem Beati „ Lucæ Evangelistæ ad Apostolicam Sedem „ venerunt. Urbano Paulo ante hac luce subtracto, & maturè substituto Gregorio. „ Qui Venerabilis Pontifex ex tristi Nuntio „ perculsus ingemuit, & vi doloris anxius, tam „ enormem Christiani nominis jacturam in„ consolabiliter deploravit. *Hæc ille*. Ubi notandum præstat, neque notitiam à capta Hierosolyma detulisse, verùm solum de clade à Latinis accepta, mense Julio infra Octavam Sanctorum Apostolorum, licèt, ut assolet, ante Nuntium potuerit fama pervenisse ante Urbani obitum.

432 Defuncto itaque Urbano, communi omnium consensu, altero ab obitu ejus die, electus est Gregorius VIII. Papa Beneventanus, Albertus anteà dictus. ex Presbytero Cardinali Tituli Sancti Laurentii in Lucina: qui utpotè doloris successor, ac hæres calamitatis, statim ad omnes fideles literas fecit, admonens ad agendam pœnitentiam, & ad Crucem capiendam in subsidium Terræ Sanctæ, concedens, & proficiscentibus ad bellum contra infideles, plenariam omnium peccatorum indulgentiam; & illorum bona durante illorum absentia, sub sua & Archiepiscoporum, & Episcoporum, aliorumque Eccl. Prælatorum cura suscipiens: Incipiunt literæ: *Audita tremendi severitate Judicii*: Datæ Ferrariæ IV. Kal. Octobris Indictione IV. inchoata scilicèt à mense Septembri, ejusdem Anni MCLXXXVII. Et eodem tempore aliam scripsit Breviorem pariter ad omnes fideles de servando jejunio, ac precibus agendis ad placandum Deum, quæ ad hunc modum se habet.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei, universis Christi fidelibus, ad quos literæ istæ pervenerint salutem, & Apostolicam Benedictionem.

433 „ Nunquam meliùs superni Judicis „ pacatur, quàm cum ex mandato ipsius car-

„ carnalia in nobis desideria extinguuntur. „ Proindè, quia Hierosolymitanæ Terræ discrimen, quod irruentibus Sarracenis nuper evènit, ex peccato maximè habitatorum Terræ, & totius Populi Christiani, accidisse non dubitamus: Nos de Fratrum nostrorum communi Consilio, multis Episcopis approbantibus, statuimus, ut omnes usque ad quinquennium, saltem per omnes sextas Ferias, in cibo Quadragesimali jejunent. Et Missa, ubi Cantanda fuerit, ad Nonam cantetur: quod ab Adventu Domini, usque ad Natale Domini statuimus observandum: Feria verò Quarta, & Sabbato omnes indifferenter, qui benè valent, à carnibus abstineant. Nos autem & Fratres nostri in secunda quoque Feria, nobis, & familiis nostris esum carnis interdicimus, nisi fortè, aut infirmitas, aut magna Solemnitas, vel alis evidens causa visa fuerit impedire: sperantes quod sic nobis ignoscet Dominus, & relinquet post se benedictionem. Hoc igitur adeò statuimus observandum, ut quicumque transgressor extiterit, quasi prævaricator Quadragesimali jejunii habeatur. Datum Ferrariæ IV. Kalendis Novembris. *Hactenus Gregorii Epistola*.

434 Præter hæc verò pro Terræ Sanctæ recuperatione Domini Cardinales de Pontificis assensu plura spoponderunt, digna sanè memoriâ, quæ in suis Annalibus Rogerius his verbis recenset, inquiens: Cardinales verò „ de assensu Domini Papæ inter se firmiter promiserunt, quod abjectis omnibus divitiis, & deliciis prædicarent Crucem Christi, non solùm verbo, sed opere & exemplo: & euntes mendicando, acciperent Crucem primi, & præcederent alios in Terram Hierusalem. Statuerunt etiam de assensu Domini Papæ firmissimam treguam inter Principes Christianitatis usque ad septennium: ità quod quicumque guerram contra Christianum medio tempore moverint, maledictioni Dei, & Domini Papæ, atque excommunicationi omnium Prælatorum universalis Ecclesiæ subjacebunt. Firmiter etiam inter se promiserunt, quod de cætero nulla munera ab aliquo, qui causam habeat in Curia, sed ea tantùm recipere poterunt, quæ fuerint pro eorum necessitate & sustentatione donata, vel missa. Et non ascendent in equum, quamdiù terra, in qua pedes Domini steterunt, fuerit sub pedibus inimici. *Hæc ille*.

435 Post hæc verò Dominus Papa Gregorius Pisas se contulit, ut Pisanos cum Genuensibus novo colligaret fœderis vinculo, ut conjunctis eorum Maritimis copiis, huic sanctæ expeditioni inservirent: sed dùm hæc omnia tanto cum fervore & honoris Dei Zelo, infaticabili animo ageret Pius Pontifex, placuit divinæ bonitati illum ad se vocare, decedens in eadem Pisana Civitate XVII. Kalendas Januarias, eodem labente Domini Anno MCLXXXVII. ubi sedisset dies LVII. Hinc in ejus vita hæc leguntur: „ Initio Pontificatus, Christianos Principes Legationibus literisque pro subsidio Terræ Sanctæ, & de agenda pœnitentia ad diversos scriptia solicitavit, ut exercitu Terra Marique comparato ad recuperandam Hierosolymam sese colligerent. Ut verò faciliùs id quod suadebat consequeretur, Pisas se contulit, ut ejus loci populos cum Genuensibus fœderis novi vinculo religaret, ac sic conjunctis copiis, quibus plurimum Mari valebant, ad hanc expeditionem sanctissimam animarentur. Verùm inopinatus vitæ illius exitus, sanctæ expeditioni & voluntati Pisis finem imposuit. Obiit enim XVII. Kal. Januarii, Pontificatus sui die LVII. *Hactenus Auctor vitæ Gregorii*.

436 Huic posteà, elapsis diebus xx. vacantis Sedis datus est successor Clemens hujus nominis III. anteà Paulinus, patria Romanus, ex Cardinale Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Prænestino, creatus VIII. Idus Januarii, ineunte Domini Anno MCLXXXVIII. Imperii Isaaci Angeli Anno III. Friderici Imperatoris Occidentis Anno XXXIV. Indictione VI.: „ Qui, *ut ex Rogerio, scribit Auctor ejus vitæ*, statim indictam à prædecessore expeditionem ad Terram Sanctam promovère, eamque ad effectum ducere laboravit, & indulgentiam confirmavit: statuens, ut quicunque ex de causa Sacram Crucem susceperit, de omnibus peccatis, de quibus pœnitens confessus fuerit, auctoritate Dei & Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli esset liber & absolutus. *Hæc præfatus Auctor*.

437 Deindè instituisse Clementem quandam formulam precum ad implorandum Divinum auxilium pro Terræ Sanctæ recuperatione, idem Rogerius est auctor, inquiens: „ Eodem Anno à Domino Papa & Cardinalibus statutum est, quod ab universali Ecclesia fieret sine intermissione oratio ad Dominum pro pace, & liberatione Terræ Hierusalem, & Christianorum captivorum, qui in vinculis Sarracenorum detinebantur. Fiebat autem singulis diebus in Ecclesia Beati Pauli in hunc modum. Ad Missam, dicto à Sacerdote. *Pax Domini sit semper vobiscum*: & à Choro: *Et cum Spiritu tuo*. Antequàm Agnus Dei inciperetur, Sacerdos, vel præceptor incipiebat Antiphonam hanc. *Tua est potentia, tuum regnum, Domine tu es super omnes gentes. Da pacem Domine in diebus nostris*. In die Dominica cum isto psalmo. *Quarè fremuerunt gentes*. Et in die Lunæ cum isto psalmo. *Deus in nomine tuo salvum me fac*. Et in die Martis cum isto psalmo. *Deus repulisti nos, & destruxisti nos*. In die Mercurii cum isto psalmo:

„ mo: *Ut quid Deus repulisti in finem?* Et in „ die Jovia cum isto Psalmo: *Deus, venerunt* „ *gentes in hereditatem tuam*. Et in die Ve- „ neris cum isto Psalmo: *Deus, quis similis* „ *erit tibi*, Et in die Sabbati cum isto Psal- „ mo: *Deus ultionum Dominus*.

438 „ Dictis itaque Psalmo & Antipho- „ na prædicta sequitur: *Kyrie eleison*, *Chri-* „ *ste eleison*, *Kyrie eleison*. *Pater noster*. *Et* „ *ne nos*. *Ostende nobis Domine misericor-* „ *diam tuam*. *Fiat misericordia tua Domine* „ *super nos*. *Nè memineris iniquitatum no-* „ *strarum antiquarum*. *Adjuva nos Deus sa-* „ *lutaris noster*. *Salvum fac populum tuum* „ *Domine*. *Esto eis Domine turris fortitudi-* „ *nis*. *Nihil proficiat inimicus in eis*. *Fiat* „ *pax in virtute tua*. *Domine Deus virtutum* „ *converte nos*. *Domine exaudi orationem* „ *meam meam*. *Dominus vobiscum*, Oremus. „ Omnipotens sempiterne Deus, in cujus „ manu sunt omnium potestates, & omnium „ jura Regnorum, respice ad christianum „ benignus Exercitum, ut gentes, quæ in „ sua feritate confidunt, potentiâ tuæ dexte- „ ræ comprimantur. *Hæc ille de precibus in-* *dictis à Clemente*.

439 Eodem tempore, primo scilicèt sui Pontificatus Anno, ad conciliandos Angliæ, & Galliæ dissidentes Reges excitandos, quo ad Bellum Sacrum, Legatum misit Willermum Archiepiscopum Tyri, qui convenientes inter Triam, & Gisortium, præter omnium hominum opinionem, Domino miraculosè operante, factum est, (ait Rigordus in lib. de gestis Philippi Augusti ad Annum MCLXXXVII.) quòd per inspirationem Spiritus Sancti cœlitùs missi, illi duo Reges in eodem loco, pro liberatione Sancti Sepulchri Domini, & Sanctæ Civitatis Hierusalem, signum Sanctæ Crucis assumpserunt, & multi Archiepiscopi, Episcopi, & Comites, Duces, & Barones cum eis. Posteà in Anglia duo Concilia celebrata fuêre pro decimis taxandis, ad effectum subveniendi expeditioni faciendæ ad loca Sancta, In Gallia quoquè apud Parisios Philippus Rex magnum conventum habuit, in quo, ut ait Rigordus, innumerabilis militum multitudo, seù peditum, Sacratissimâ Cruce insigniti sunt; & taxatæ quædam Decimæ, quæ dictæ sunt Saladinæ, solvendæ uno tantùm Anno propter instantem Sacri Belli necessitatem: Fridericus quoquè Romanorum Imperator, Deo, Ecclesiæ, & Clementi Romano Pontifici priùs reconciliatus, de manu Henrici Cardinalis Albanensis Episcopi, & Apostolicæ Sedis Legati, Crucem accepit, & ad expeditionem sacram se præparavit, magno suorum Cruce signatorum collecto exercitu.

440 Dùm hæc in Occidente parabantur, semper in dies aucto Græcorum schismate, eorumque adversùs Latinos odium, quidam Impostor Pseudomonachus, magis quàm Monachus Monasterii Studii magnæ Urbis, qui Vatem se profitebatur esse, falsis vaticiniis animum perculit Isaacii Imperatoris, ut cùm adversùs Latinos concitaret, & huic sanctæ expeditioni obsisteret: asseruit nàmque præfato Imperatori, ut Nicetas Choniata scribit, Fridericum Occidentis Imperatorem rem suæ expeditionis in dolo agere, fingere nimirùm simulareque, se in Palestinam adversùs Sarracenos profecturum, cùm serò aliud agens, potiri haberet in animo Constantinopolitanâ Civitate. Erat hic nomine Dositheus, vir aliundè ambitiosus, & qui in præmium detecti secreti, aut redditæ revelationis, post Leontium, qui Athanasio successerat, ab Imperatore obtinuit Patriarchatum Hierosolymitanum, quem posteà cum dedecore amisit, cùm ad Patriarchatum Constantinopolitanum anhelasset.

441 Anno itàque Domini MCLXXXIX. Pontificatus Clementis III. Anno II. Imperii Isaacii Angeli Anno IV. Friderici Imperatoris Romanorum Anno XXXV. Indictione VII. idem Fridericus profectionem suam in Terram Sanctâ instituit: cujus exercitus pars altera terrestri viâ, altera verò benè munitâ classe navium quinquagintaquinque, è portu Orientem solvit. Sed propter ingruentes afflitiones, & Græcorum Imperatoris perfidiam, nonnisi sequenti Anno in Thraciam pervènit exercitus. Isaacius nàmque fidem habens falsæ Dosithæi revelationi, varias curavit insidias tendere itineranti Friderici exercitui, adeòut conatus fuerit bellum, primum cum insidiantibus committere Græcis, ut ipsis superatis, patèret ei aditus proficiscendi in Syriam. Hæc describit Auctor Anonimus, Comes tamèn ejusdem Friderici, in quadam Epistola ab eo scripta, ubi in exordio ait.

442 „ Cognoscat itàq; vestræ Sanctitatis „ discretio, quòd ab amantissimo Rege Hun- „ gariæ Bela honorificè recepti, & benignè „ ab ipso, & humaniter tractati, statim cùm „ Regnum Græciæ intravimus, in manus „ Furium, & Latronum incidimus, nullâ „ in Græcis fide repertâ. Nam contrà com- „ munem non violandorum Legatorum le- „ gem, Episcopum Monasteriensem, & Co- „ mitem Robertum cœperant. Undè cum „ magno labore per partes Bulgariæ proce- „ dentes, post longam viæ nostræ moram „ (captâ priùs Civitate Philippopoli, & de- „ struêtâ, & famoso Castro Verm destructo, „ & totâ circùm jacente Regione gladio de- „ vastata: captâ etiam nobili Civitate An- „ drinopoli, & circùm jacentibus Civitati- „ bus, captâque inexpugnabili Civitate Ti- „ motico à Duce Sveviæ, & infinitis habi- „ tatoribus Villæ occisis, destructo etiam „ quodam Castro, nomine Maniceta, à mi- „ litibus nostris, & paucis de exercitu, ubi „ circiter sex millia Græcorum perierunt „ igne, & gladio; captis quoquè compluri- bus

„ bus Castris, & factâ magnâ strage Græco- „ rum, cum etiam fame perirent; acceptis „ etiam à Constantinopolitano Imperatore „ idoneis obsidibus, redditis etiam nobis „ Nunciis Soldani, & filiis ejus, quos ad nos „ missos antè acceperat) in festo Paschæ „ cum omni prosperitate rerum, & persona- „ rum, Brachium Sancti Georgii transivimus, „ sed postmodùm, quæ à prædicto Imperatore „ jurata, & promissa sunt, nequsquàm sunt „ observata. *Hæc ille*: prosequens indè brevi stylo cætera Friderici gesta enarrare usquè ad illius obitum, qui accidit in eodem itinere, superato priùs Iconii Soldano, & innumeris sibi armatibus occurrentibus Turcis cæsis, IV. Idus Junii Anni Domini MCXC. sui Imperii XXXVI. De quo obitu hæc idem Auctor scribit.

443 „ Moventes castra proximo Sabbato, „ directâ viâ versùs Jarandinum ivimus, „ ubi Kal. Junii hospitati fumus. Et in tempestæ noctis silentio tantus factus est Terræmotus, quod putabamus super nos Turcorum acies irruisse: quòd credidimus fuisse „ præsagium mutationis circà D. Imperato- „ rem. Nàm cùm indè procederemus, ivimus „ Caleph (*sive Saleph, vel Selechinum*) ubi „ tantam asperitatem, & difficultatem viæ „ in transitu Montium invenimus, quòd „ summâ jacturâ rerum vix pervenimus Ca- „ leph in Dominico die, quæ fuit vigilia „ Barnabæ Apostoli. Eodem die, cùm Do- „ minus Imperator per quoddam compen- „ dium transiret in Convallibus Montium „ quamdam rapidissimam aquam, salvum se „ recepit in aliam partem. Facto autèm indè „ prandio, post infinitos, & intollerabiles „ labores, quos per mensem jàm erat passus, „ & vellet balneari in eadem aqua, & ità „ refrigerari vellet natando, Dei judicio la- „ crymabili, & inopinato, submersus est. „ Cujus reliquias debitâ veneratione nobi- „ scum portamus, *Hactenus ille de Friderici exitu*.

444 Compendiosè quoquè hæc omnia recenset Jacobus Vitriacus in sua Historia Hierosolymitana cap. 99., inquiens: „ Dùm „ hæc in exercitu ab his qui præcesserant, va- „ riè agerentur, Imperator Romanorum Fri- „ dericus cum virtute magna, & innumera „ pugnatorum multitudine per terram profe- „ cturus, iter arripuit. Egressus autèm de „ ultimis finibus Alemanniæ, transiensque „ Hungariam, Macedoniam, & Græciam, „ per terras Sarracenorum in manu potenti, „ & brachio extento, subjugatis sibi Iconio, „ Philomena, & aliis pluribus Civitatibus, „ usquè ad Armeniam pervenit: ubi dùm „ æstu maximo, balneandi gratiâ in fluvium, „ quem Ferreum appellant Incolæ, descendis- „ set, casu flebili, submersus, & suffocatus „ in aquis, peccatis exigentibus interiit, „ in totius Christianitatis detrimentum. *Hactenus Vitriacus*. Sed Marinus Sanutus lib. 3. par. 10. agens de eodem sinistro Friderici casu, ait: „ Cùm verò intrasset Arme- „ niam, & Saleph, parvi fluvii amenitate, „ ut quibusdam placet, allectus, balneo, vel „ secundùm alios, Equo lapsus, vix vivus „ extractus est. Et paulò post moriens, uni „ ex tribus filiis, quem secum habebat, exer- „ citum commisit regendum Anno MCXC. „ qui parvo post tempore naturali lege vitâ „ functus est. *Hæc ille*; successit ei in Imperio Henricus, hujus nominis V.

445 Cùm porrò Henricus Rex in Italiam intraret profecturus Romam, atquè Apostolicam suscepturus benedictionem, Dominus Papa Clemens mortuus est, Anno scilicèt Domini MCXCI. Imperii Isaacii Angeli Anno VI. Indictione IX. sui Pontificatus Anno IV. ubi sedisset Annos III. menses III. dies verò IV. obiit enim IV. Idus Aprilis, sepultusque in Lateranensi Ecclesia: eique suffragantibus Dominis Cardinalibus, datus est successor Cœlestinus, hujus nominis III. patriâ Romanus, ex Cardinali Diacono Sanctæ Mariæ in Cosmedin, ætate grandævus, quoniàm ut scribit Petrus Blesensis in Epistola 123., qui tùnc clarebat, in officio Diaconatus S. Romanæ Ecclesiæ, permanserat antè suam electionem per Annos sexagintaquinque. Auctor vitæ ejus apud Labæum Tom. 10. Concil. pag. 1767. scribit ex Rogerio in Annalibus Anglicorum, Cœlestinum successisse Clementi IV. Idus Aprilis, & ità eodem die obitus Clementis, ordinatum Sacerdotem in Vigilia Paschæ, & consecratum ipso Paschæ die: „ Cœlestinus III., *inquit*, „ Patriâ Romanus, qui Auctore Rogerio, „ priùs Hiscynthus Diaconus Cardinalis Sã- „ ctæ Mariæ dictus fuerat, subrogatus est „ Clementi Tertio, Anno Domini MCXCI. „ IV. Idus Aprilis. In Vigilia Paschæ Sacer- „ dos ipso Paschę die Pontificatum est conse- „ quutus. *Hactenus ille*.

446 At Rogerius non dicit, Cœlestinum successisse Clementi IV. Idus Aprilis, sed eo die, ait, obiisse Clementem, eique posteà successisse Cœlestinum, ordinatum in Sacerdotem in Vigilia Paschæ, consecratum die Paschæ XVIII. Kal. Majas: „ Mense Aprilis, „ *inquit*, IV. Idus ejusdem mensis, feriâ „ quartâ, obiit Clemens Papa Tertius, cui „ successit Hiacynthus Diaconus Cardinalis „ Sanctæ Mariæ in Cosmedin, & in ipsa Vi- „ gilia Paschæ ordinatus est in Sacerdotem, „ & in die Paschæ, quæ in XVIII. Kal. „ Maii evènit, in Romanum Pontificem con- „ secratus est ab Octaviano Episcopo Ostien- „ si, & vocatus est Cœlestinus Papa Tertius. *Hactenus Rogerius*. Per ea porrò, quæ refert Cencius Camerarius Auctor, qui vixit eodem tempore, de consuetudine tùnc servata circà electionem Pontificis post obitum antecessoris, coniici potest, Cœlestinum electum

Pridie Idus Aprilis, ordinatum Sacerdotem ipsis Idibus Aprilis, consecratum verò XVI. Kal. Maii. Ait namque, tertiâ die ab obitu consuevisse Cardinales convenire ad electionem; *Secunda die*, inquit; *conveniunt in Ecclesia, & missâ mortuorum cantatâ, omnes similiter secundùm consuetudinem antiquam recedunt. Tertiâ autèm die iterùm omnes in Ecclesia congregati, & missâ Sancti Spiritus celebratâ, tractant de electione*. Undè si Clemens decessit IV. Idus Aprilis, cùm tertia dies incidat in Idibus Aprilis, sequitur eâ die electum esse Cælestinum, qui paulò posteà coronavit Henricum VI. in Romanorum Imperatorem; à quo antiqua Ecclesiæ Romanæ jura, & privilegia confirmata fuère, annuens cunctis à Romanis postulatis.

447 Eodem anno Philippus Francorum Rex in Palestinam venit, sequente paulò post illum Richardo Rege Angliæ, qui propter injuriam irrogatam sorori Regis Navarræ desponsandæ ab iis, qui nomine Isaacii Constantinopolitani Imperatoris Insulam Cypri tenebant, contrà Græcos ibidem commorantes arma vertit, & expugnatis cunctis munitionibus, captoque inibi Gubernatore cum uxore, & filia, aliisque pluribus magni nominis, totamque Insulam in suam redègit potestatem, ut scribit Sanutus lib. 3. part. 3. cap. 4. Et dimissâ eâ sub Templariorum custodia, cùm universa præda Ptolemayidam venit, quam jam à Rege Franciæ obsessâ, junctis viribus in deditionem cum eodē recepit. Verùm ortâ indè gravi inter Regem Angliæ, & Regem Franciæ dissensione, divisi sunt ab invicem, Franciæ Rege in Galliam revertente. Richardus verò post nonnulla adversùs Saladinum egregiè gesta, dùm communi omnium Cruce signatorum desiderio agebatur de obsidenda, & iterùm recuperanda Hierosolyma, mutato consilio, reque infectâ, recessit, atque paulò post ad propria revertitur, exultante Saladino, mœrentibus autem Christianis universis.

448 Eodem tempore Georgius Xiphilinus Patriarchatum Constantinopolitanum adeptus est, ubi sedit Annos septem, ut Nicetas scribit; huic Theodorus Balsamon obtulit Commentarium suum super Canones, inceptum sub Emmanuele Comneno, & Michaele Anchialo Patriarcha, ipsis quoque jubentibus; quod certè opus in causa fuit confirmandi, & augendi Græcorum schismatis, quoniam toto illo opere summâ animi amaritudine à se conscripto, nihil magis elaboravit, quàm ut infamaret Latinorū Ecclesiam principalem, Sanctam scilicèt Catholicam, & Apostolicam Romanam Ecclesiam. In eo namque apocrypha cum authenticis miscuit, cœlibatum Clericorum in Ecclesia Latina à primæva Ecclesiæ traditione retentum calumniat; Jejunium Sabbati receptum secùndùm priscam consuetudinem, in eadem Ecclesia prorsùs damnat. Jus appellandi ad Apostolicam Sedem aufert; primatumque Romano Pontifici adimit; Ecclesiam Constantinopolitanam frui in omnibus Romanæ Ecclesiæ privilegiis firmat, & alia ejusmodi in contemptum Ecclesiæ Romanæ, & illius dignitatis detrimentum. Itèmque, ut ait Baronius ad Ann. Domini MCXCI. sub num. 51., quod nemo alius Græcorum anteà fecerat, ex Actis Sancti Sylvestri Papæ, sub Eusebii Cæsariensis nomine falsò græcè scriptis edidit edictum Constantini de donatione, non ut rem gratam faceret Romanæ Ecclesiæ, sed ut Constantinopolitanum Patriarcham ostenderet antiquissimum, atque simùl Ecclesiam Romanam ab ipso Constantino prælatam super universas Orbis Ecclesias, non à Christo Domino, eaque jura, quæ sibi attribuit, ab eodem Constantino accepisse. Quod quàm falsum sit, sequenti ostendemus Capite.

449 Cæterùm de promotione Georgii Xiphilini ad Patriarchatum Ecclesiæ Constantinopolitanæ agens Nicetas, refert, Leontium Monachum, qui Nicetæ Mundano ab Isacio substitutus fuerat, ante annum suâ spontè se abdicasse; quo se abdicato, dùm de substituendo successore ageretur, Theodorum Balsamonem ad eam aspirasse dignitatem; ab Imperatore tamen deceptum; qui habito cum eodem Balsamone colloquio, dolens dixit, se non invenire in universo Imperio Virum tanto honore dignum, quòd si Canones non obstarent, circà translationem Episcoporum de una ad aliam Ecclesiam, libenter eum de Patriarchatu Antiocheno ad Thronum transferret Constantinopolitanum. Quo audito Balsamon demonstravit Principi ejusmodi translationes esse licitas. Imperator verò habita Episcoporum Synodo, Theodori sententiam comprobare fecit, eamque Imperialibus literis confirmatam voluit. Quibus peractis, non Balsamonem, sed Dositheum Prophetam suum Hierosolymitanum Patriarcham in Sedem Constantinopolitanam transtulit, licèt universis tàm de Clero, quàm de Populo contradicentibus; ubi tamèn non diù sedit, amotus indè cum ignominia, & cum amissione quoquè Patriarchatus Ecclesiæ Hierosolymitanæ, substituto in Ecclesia Constantinopolitana Georgio Xiphylino, alio verò in Ecclesia Hierosolymitana.

450 Itaquè Nicetas his enarratis de Dosithei translatione, hæc subjungit: „ Dositheus verò à Sede Hierosolymitana Con„ stantinopolim est translatus cum tàm fre„ quenti & splendido comitatu, ut haud du„ biè Regium Thriumphum æquaret. At „ primarii Sacerdotes, cæterique facundiâ „ insignes, qui se Canonibus temerè violatis „ deceptos videbant, obstupefacti; cùm ri„ sum diutiùs perferre non possent, extraor„ dinaria conciliabula, & plebis conventicu-

la

„ la instituunt. Alienæ Ecclesiæ occupator „ Audit Dositheus, secundo honore abrogato, è Sede educitur. Imperator verò „ ignominiam illam non ferens, omnibus „ modis adversatur; ac nihil non facit, ut „ approbata illa translatio valeat; nec multò „ post, abrogatione sublatâ, Dositheumque „ denuò confirmatum, per Bipemniferos Satellites, & Palatinos Proceres in sacram „ ædem deducit, populi motum veritus. Erat „ enim Dositheus ob ambitionem, & Imperatoris intempestivam pertinaciam, & pa„ rùm laudatum sui studium omnibus invi„ sus. Cæterùm rursùs Sede ejicitur, eo„ demque modo, quo Canis Æsopicus, & „ Pontificatum, quem tenuerat, amittit (nàm „ alina Hierosolymia electus est) & majori „ Sede excidit, magno Vasorum Custode „ Xiphylino Georgio Patriarchâ designato. *Hactenus Nicetas*.

451 Intereà surrexit adversùs Isaacium quidam PseudoAlexius Tyrannus, qui incitatis Persis adversùs eum, in magno posuit discrimine, introductis plurimis ex illis in Regiam Urbem, in Templo Sancti Michaelis Archangeli reclusis, ubi & Sacra omnia prophanarunt, & Sanctorum Imagines ex calculis varii coloris expressas, vel, ut dicitur, opere musayco confectas abolerunt: Sed ad intentum non valuit pervenire Tyrannus, dormiens à quodam Sacerdote, propter ejusmodi nefaria scelera occisus. Cùmque hujus rei causâ Isacius in plurimos sæviret, quos suspectos habebat, factum est, ut exurgente adversùs eum Alexio Angelo, Imperium amittere coactus fuerit, æmuloque suo cedere, à quo & in carcerem detrusus fuit Anno Domini MCXCV. Cœlestini Pontificatus Anno V. Imperii Henrici V. Anno V. Indictione XIII. ætatis suæ L. cùm imperasset Annos IX. & menses VIII. Hec omnia ex Niceta Choniate, qui & ejus mores describit.

CAPUT XVI.

De Primatu Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, ac de Constantini Donatione.

452 Emersit circà Annum Domini MCXCI. Anctore Theodoro Balsamone in Nomocanone Photii, tit. 2. & in Justiniani Novella cap. 123. edictum Constantini de Donatione facta Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, excerptum, ut ipse ait, ex Actis Sylvestri Papæ, sub Eusebii Cæsariensis nomine falsò græcè scriptis; cujus fragmentum inter paleas recitatur à Gratiano distinct. 96. cap. *Constantinus*. Integrum verò recensetur à Binio tom. 1. Concilior. pag. 310. & à Labæo in sua Collect. tom. 1. pag. 1530. sed corruptum quidèm, & interpolatum (sic genuinum edictum reverà à Constantino editum fuit, de quo infrà.) Nec ut rem gratam Romanis faceret, schismaticus auctor edidit, sed ut Constantinopolitanam Ecclesiam mirum extolleret in modum, ac ejus Patriarchatum antiquissimum ostenderet; Ecclesiamque Romanam, suam dignitatem, atque primatum ab ipso obtinuisse Constantino, non jure divino in Sancto Petro à Christo Domino collatum. In eo namque edicto, quod incipit: *Ea quæ Salvator noster*, ut apud antefatos Binium, & Labæum legitur, post plura infrascripta habentur.

453 „ Utile judicavimus, unà cum om„ nibus nostris Satrapis, & universo Senatu, „ Optimatibusq; meis, etiam & cuncto populo „ Romanę Glorię Imperio subjacenti, ut sicut „ in Terris Sanctus Petrus Vicarius Filii Dei „ esse videtur constitutus, etiam & Pontifi„ ces qui successores sunt ipsius Principis „ Apostolorum, Principatus potestatem, am„ pliùs quàm terrena Imperialis nostræ Sere„ nitatis mansuetudo habere videtur, conces„ sum à nobis, nostroque Imperio obtineant, „ eligentes nobis ipsum Principem Aposto„ lorum, & ejus successores, firmos apud „ Deum esse patronos. Et sicut nostram ter„ renam Imperialem potentiam, sic ejus Sa„ crosanctam Romanam Ecclesiam decrevi„ mus veneranter honorari, & ampliùs quàm „ nostrum Imperium, & terrenum Thronum „ Sedem sacratissimam Beati Petri gloriosè „ exaltari, tribuentes ei potestatem, & glo„ riæ dignitatem, atque vigorem & honorifi„ centiam Imperialem; atque decernentes, „ sancimus, ut Principatum teneat, tàm su„ per quatuor præcipuas Sedes, Antioche„ nam, Alexandrinam, Hierosolymitanam, „ & Constantinopolitanam, quàmque etiam „ super omnes in universo Orbe terrarum „ Dei Ecclesias. Et Pontifex, qui pro tem„ pore ipsius Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ „ extiterit, celsior & Princeps cunctis Sa„ cerdotibus totius Mundi existat, & ejus „ judicio quæque ad cultum Dei, vel Fidei „ Christianorum stabilitatem procurãda fue„ rint, disponantur. *Hactenus ibi*.

454 Hoc ergò fragmentum confictum, atque ab eodem Balsamone in edicto Constantini insertum, duo antefata demonstrant, nimirum quidquid dignitatis, aut primatus Ecclesia Romana obtinet, ex munificentia Constantini obtinere; Ecclesiam porrò Constantinopolitanam antè Constantini tempora dignitate Patriarchali fuisse insignitam; quæ quidèm, quàm falsa sint, luculentèr ostendemus.

455 Et primò adversùs prætensam antiquitatem Patriarchatus Ecclesiæ Constantinopolitanæ plura militant: non enim tempore Constantini Magni hoc titolo Patriarchali Ecclesia illa insignita fuit; nàm si tempus

pus dati edicti attendatur, nondùm Civitas à Constantino extructa fuerat, nec Constantinopolis adhùc appellabatur, sed antiquum retinebat Bizantii nomen. Legitur namque datum III. Kalend. Aprilis, Constantino IV. & Gallicano Coss. verò anno, quo quartum gessit Consulatum, nec baptizatus adhùc fuerat Constantinus, & ille annus incidit in Annum Domini CCCXV. Immò nec quartum Consulatum gessit cum Gallicano, sed cum Licinio IV. cùm esset Imperii Constantini Annus X. Licinii IX. Silvestri I. Pontificatus II., ut accurati Chronologici adnotant: Constantinopolim verò nonnisi post Concilium Nicænum, Anno scilicèt Domini CCCXXV. Imperii Constantini XX. & Sylvestri Papæ XII. dicatum fuisse, & ab Imperatoris nomine nomenclaturam sumpsisse, atque & novam Romam appellatam, tradunt eruditi omnes, & ità fit manifestum, tempore dati edicti nondùm Civitatem Bizantii appellatam fuisse Constantinopolim.

456 Deindè in Concilio Nicæno eo anno celebrato, ubi mentio habetur Can. VI. de Ecclesiis Patriarchalibus, recensitis Romana, Alexandrina, & Antiochena, de Constantinopolitana altum silentium est. Et licèt Canone VII. aliquem honorem tribuant Patres Æliæ, sivè Hierosolymitanæ Ecclesiæ Episcopo, nulla in universa illa Synodo legitur concessa prælatio Episcopo Byzantino, vel Constantinopolitano. Hinc Græci absolutâ Synodo Constantinopolitanâ I. celebratâ Anno Domini CCCLXXXI. extrà eam, inter Canones ab eis editos, tertio loco Episcopo Constantinopolitano, post Romanum Episcopum, locum immediatè consignarunt, ut diximus Part. I. Cap. I. Si ergò à tempore Constantini obtinuisset Patriarchatus honorem, non erat necesse hac de re Canonem confingere, quem posteà cum aliis Sancta Romana Ecclesia reprobavit. Idem posteà conati sunt adstruere in Synodo Chalcedonensi, celebratâ Anno Domini CCCCLI., edito Canone XXVIII., absentibus Apostolicæ Sedis Legatis pro primatu Ecclesiæ Constantinopolitanæ post Romanam, protestantibus indè adversùs eum iisdem Apostolicæ Sedis Legatis, & fortitèr reclamante Leone Papa, ut in eadem Part. I. Cap. 2. fusè ostendimus. Et Gelasius Papa in Romana Synodo celebrata Anno Domini CCCCXCIV. inter Ecclesias Patriarchales nullo pacto enumerat Ecclesiam, Constantinopolitanam, quæ nonnisi Justiniani decreto evecta fuit in Patriarchalem, tacentibus Romanis Pontificibus pro bono pacis; pro qua recolenda sunt quæ in prima Parte hujus Operis dicta sunt.

457 De primatu porrò Ecclesiæ Romanæ, ejusque supèr cunctas Orbis Ecclesias prælatione, plura scripsère Viri docti, ostendentes, mentiri eos, qui aut primatum non habere contendunt, aut si concedunt, ex munificentia & liberalitate, vel Constantini Magni concessis privilegiis habere contendunt. Non est enim Ecclesiæ primatus quidquam temporale, quòd præstare possint hujus Seculi Principes, sed quoddam spirituale, quod nonnisi ab eo, qui Spiritus est, & in Spiritu adoratur, immediatè conferri potest. Spiritualis potestas, quam super universum Populum Christianum exercet Sancta Romana Ecclesia, & Romanus Pontifex, non fluit à temporali Principum potestate, quæ longè est inferioris ordinis, sed immediatè à Deo, & Christo Jesu Domino & Salvatore nostro, qui hanc potestatem & primatum Petro contulit, dùm ei dixit, Joannis cap. 21. *Pasce Agnos meos; pasce Oves meas*, quam cùm adhùc esset in mortali carne in partes Cæsareæ Philippi promiserat, Matthæi cap. 16. dicens: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam; & portæ Inferi non prævalebunt adversùs eam. Et tibi dabo claves Regni Cælorum; & quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in Cælis; & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in Cælis*.

458 Hoc ergò testimonio, nisi Sancti Patres jure Divino primatum super omnes totius Orbis Ecclesias competere Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, ac Romano Pontifice apertis verbis pronunciarunt: Undè Anacletus Papa Epistola 3. §. 3. ait: „ Hæc verò Sacrosancta Romana & Apostolica Ecclesia, „ non ab Apostolis, sed ipso Domino Salvatore nostro, primatum obtinuit, & eminentiam potestatis super universas Ecclesias, ac totum Christiani Populi gregem „ assecuta est, sicut ipse Beato Petro Apostolo dixit: *Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam &c.* Deindè enumerans Ecclesias Patriarchales, eas tantùm consignans, quæ à Petro Apostolo, vel eo jubente, sunt fundatæ, asseritque, primam omnium esse Romanam à Petro fundatam, in qua & martyrium subiit; Alexandrinam secundam, à Marco ejusdem Beati Petri nomine fundatam; tertiam verò Antiochenam paritèr ab eodem Sancto Petro, antequàm Romam veniret, fundatam, subjungens posteà §.4.: „ Si quæ verò causæ difficiliores inter „ vos ortæ fuerint, ad hujus Sanctæ Sedis „ apicem eas, quasi ad caput referre, ut Apostolico terminentur judicio; quià sic Dominum, velle, ab eoque ità constitutum „ esse antedictis testimoniis declaratur. Hæc „ verò Apostolica Sedes cardo & caput (ut „ prætactum est) omnium Ecclesiarum, à „ Domino, & non ab alio, est constituta. „ Et sicut cardine ostium regitur, sic hujus „ Sanctæ Sedis auctoritate omnes Ecclesiæ, „ Domino disponente, reguntur. *Hactenus Anacletus*, qui claruit Anno Domini CII. vel CIV.

459

459 Alexander I., qui claruit Anno Domini CXXI. vel CIX. Epistolâ 1. data ad omnes orthodoxos, §. 1. scribit: „ Relatum „ insuper est ad hujus Sanctæ & Apostolicæ „ Sedis apicem, cui summarum dispositio „ causarum, & omnium negotia Ecclesiarum ab ipso Domino tradita sunt quasi ad „ caput, ipso dicente Principi Apostolorum: „ *Tu es Petrus, & super hanc petram Ecclesiam meam ædificabo*; quod quidam æmu- „ li Christi, ejusque Sanctæ Ecclesiæ insi- „ diatores, Sacerdotes Dei ad Judices pu- „ blicos accusare præsumant.

460 Sixtus I., qui claruit circà Annum Domini CXXX. vel CXXXII. Epistolà 2. data universis Ecclesiis, §. 2.: „ Si quis verò, „ *inquit*, vestrum pulsatus fuerit in aliqua „ adversitate, licentèr hanc Sanctam & Apo- „ stolicam appellet Sedem, & ad eam, quasi „ ad caput, suffugium habeat, nè innocens „ damnetur, aut Ecclesia sua detrimentum „ patiatur. *Hæc ille*.

461 Higinius Papa, qui claruit circà Annum Domini CLII. vel CLIV. in Epistola data ad omnes Christifideles, agens de causis Episcoporum à Metropolitanis cum Episcopis comprovincialibus cognoscendis, decernit ità procedendum, sed salvo in omnibus Romanæ Ecclesiæ privilegio, cujus est, omnes causas Episcoporum cognoscere; ait namque §. 2. „ Cæterùm fratres, salvo in omni- „ bus Romanæ Ecclesiæ privilegio, nullus „ Metropolitanus, absquè cæterorum om- „ nium comprovincialium Episcoporum in- „ stantia, aliquorum audiat causas eorum, „ quià irritæ erunt, aliter, quàm in conspectu „ eorum omnium ventilatæ; & ipse si fecerit, „ coerceatur à fratribus.

462 Pius Papa I. qui claruit circà Annum Domini CLVIII. vel CLX. Epist. 1. data ad omnes Christifideles, Ecclesiam Romanam caput omnium Ecclesiarum dicit, cui cæteræ Orbis Ecclesiæ conformari debere fatetur; statuit namque diem Dominico Pascha à cunctis fidelibus celebrandum, indèque subjungit: *Undè & vos Apostolicà auctoritate instruimus, omnes eadem servare debere, quià & nos eadem servamus, nec debetis à capite quoquo modo dissidere*. Et Epistolà 2. data ad Italicos, dùm decernit causas spectantes ad Religionis observantiam, cognoscendas in Synodis Provincialibus, hoc fieri concedit, salvâ Apostolicâ auctoritate: *De cætero*, ait, *salva in omnibus Apostolicà auctoritate quæcumque sunt ad Religionis observantiam pertinentia, locis suis, & à suæ Diæceseos Synodis, audiantur*.

463 Anicetus Papa I. qui claruit ergà Domini Annum CLXV. vel CLXVII. in Epistola data ad Episcopos Galliæ, Episcoporum judicia à Sede Apostolica esse cognoscenda declarat, inquiens: „ Si verò incor- „ rigibilis cisque inobediens apparuerit, ad „ hanc Apostolicam Sedem (cui omnium „ Episcoporum judicia terminare præcepta „ sunt) ejus contumacia referatur, ut vin- „ dicta de eo fiat, & cæteri timorem ha- „ beant. Si autèm propter nimiam longita- „ tem, aut temporis incommoditatem, vel „ itineris asperitatem, grave ad hanc Sedem „ ejus causam deferre fuerit, tunc ad ejus „ Primatem causa deferatur, & penès ipsum „ hujus Sanctæ Sedis auctoritate judicetur. „ Similitèr, si aliquis Episcoporum proprium „ Metropolitanum suspectum habuerit, apud „ Primatem Diæceseos, aut apud hanc Apo- „ stolicam Sedem audiatur.

464 Eleutherius Papa, qui claruit Anno Domini CLXXVII. vel CLXXIX. in Epistola data ad Provincias Galliæ similia tradit in causis accusationum Clericorum, inquiens §. 2. „ De accusationibus ergò Cle- „ ricorum, super quibus consulti sumus, „ quià omnes eorum accusationes difficile „ est ad Sedem Apostolicam deferre, finiti- „ va Episcoporum tantùm judicia hùc defe- „ rantur, ut hujus Sanctæ Sedis auctoritate „ finiantur, sicut ab Apostolis, eorumque „ successoribus, multorum consensu Episco- „ porum, jam definitum est.

465 Victor Papa I. in Epistola data ad Theophylum Episcopum Alexandrinum, seù veriùs Metropolitanum Cæsareæ Palestinæ, cujus meminit Euseb. lib. 5. Histor. cap. 22. agens paritèr de causis Episcoporum terminandis, §. 3. ait: „ Similitèr, ea vos judica- „ re ad Apostolicam delàtum est Sedem, quę „ præter nostram vobis definire non licet au- „ ctoritatem, idest, Episcoporum causas. „ Undè ità constitutum liquet à tempore „ Apostolorum, & deinceps placuit, ut ac- „ cusatus, vel judicatus à Comprovinciali- „ bus in aliqua causa Episcopus, licentèr „ appellet, & adeat Apostolicæ Sedis Pon- „ tificem, qui aut per se, aut per Vicarios „ suos, ejus retractari negotium procuret. „ Et dùm iterato judicio Pontifex causam „ suam agit, nullus alius in eo loco pona- „ tur, aut ordinetur Episcopus; quoniàm „ quamquàm à Comprovincialibus Episco- „ pis accusati, causam Pontificis scrutari li- „ ceat, non tamèn diffiniri, inconsulto Ro- „ mano Pontifice, permissum est, cùm Bea- „ to Petro Apostolo, non ab alio, quàm ab „ ipso dictum sit Domino: *Quæcumque ligaveris super terram, erunt ligata & in Cælo*; „ *& quæcumque solveris super terram, erunt* „ *soluta & in Cælo*. Hæc Victor.

466 Victori successit Zepherinus, circà Annum Domini CCI. vel CCIII. qui in Epistola 1. data ad omnes Episcopos Sicilienses de Episcoporum judiciis, & majoribus Ecclesiæ causis ab Apostolica Sede cognoscendis, velut omnium Ecclesiarum matre, Principatum tenente in totius Orbis Ecclesias, hæc inter plura scribit: „ Finis verò ejus causæ ad

„ ad Sedem Apostolicam deferatur, ut ibidèm terminetur; nec anteà finiatur, sicùt „ ab Apostolis, vel successoribus eorum „ olim statutum est, quàm ejus auctoritate „ fulciatur. Ad eam quoquè ab omnibus, „ maximè tamèn ab oppressis, appellandum „ est, & concurrendum quasi ad matrem, ut „ ejus uberibus nutriantur, auctoritate de„ fendantur, & à suis oppressoribus releven„ tur, quià *non potest, nec debet mater obli„ visci filium suum*. Judicia enìm Episcopo„ rum, majoresque Ecclesiæ causæ, à Sede „ Apostolica, & non ab alia, sicùt Apostoli, „ & sancti Successores eorum statuerunt, „ cum aliis sunt terminandæ; quia licèt in „ alios transferantur Episcopos, Beato ta„ mèn Apostolo Petro dictum est: *Quæcum„ que ligaveris super terram, erunt ligata & „ in Cœlis; & quæcumque solveris super ter„ ram, erunt soluta & in Cœlis*. Et reliqua „ privilegia, quæ huic Sanctæ Sedi concessa „ sunt, & in constitutis Apostolorum, eo„ rumque successorum, aliisque quamplurì„ mis cum eis concinnentibus, habentur in„ serta.

467 Fabianus Papa, qui claruit Anno Domini CCXXXVI., vel CCXXXVIII., Epistola 1. data ad universam Ecclesiam, Sanctam Romanam Ecclesiam omnium matrem dicit, eamque in suis ritibus sequendam admonet, inquiens in principio: „ Divinis „ præceptis, & Apostolicis monemur insti„ tutis, ut pro cunctarum Ecclesiarum statu „ impigro vigilemus affectu; Undè conse„ quens est, debere vos scire, quæ apud Ro„ manam in sacro aguntur ritu Ecclesiam, „ ut ejus sequentes exempla, ejus veri filii „ inveniamini, quæ vestra est mater vocata. *Hæc ibi*. Sed & in Epistola data ad Hilarium Pictaviensem, dùm peregrina judicia prohibet, Apostolicam auctoritatem reservat, inquiens § 2. *Peregrina verò judicia, salvâ in omnibus Apostolicâ auctoritate, generali sanctione prohibemus*. Deindè agens de Episcopo appellante ad Apostolicam Sedem, velut ad Caput omnium Ecclesiarum § 5. scribit: *Placuit etiam, ut si Episcopus accusatus, appellaverit ad Apostolicam Sedem, id statuendum, quod ejusdem Sedis Pontifex censuerit*.

468 Deindè Clerus Romanus, vacante Sede post Fabiani Martyrium, & urgente Decii Imperatoris persecutione, propter Ecclesiæ Romanæ principalitatem super cæteras Orbis Ecclesias, scripsit hortatoriam literam ad Clerum Carthaginensem, ad Fidei constantiam, & instruens quomodò se gerere deberet circà lapsos in Fide: Et quidèm ex debito talia scribere sibi incumbere testatur, inquiens: „ Et cùm incumbat nobis, qui vide„ mur præpositi esse, & vice Pastoris custodire „ gregem, si negligentes inveniamur, di„ cetur nobis quod antecessoribus nostris „ dictum est, qui tàm negligentes præpositi „ erant; quoniàm perditum non requisivi„ mus, & errantem non correximus, & „ claudum non colligavimus, & lac eorum „ edebamus, & lanis eorum operiamur. „ *Hæc & alia ibi*. Si ergò Ecclesia Romana „ Principatum nequaquàm habuisset in cæte„ ras Orbis Ecclesias, talia minimè ausus „ fuisset ejus Clerus ad Ecclesiam rescribere „ Carthaginensem; Nec Cyprianus illius „ Ecclesiæ Episcopus consuluisset eundem „ Clerum in causa lapsorum, prout consu„ luit, ut ex ejusdem Cypriani literis ad „ eundem Clerum datis, & ex Cleri respon„ sis luculenter apparet.

469 Electo posteà Cornelio circà Domini Annum CCLII., vel CCLIV., in Epist. 2. data ad Rusticum Coepiscopum Orientalem, ab eodem consultus, agens de Episcoporum causis, à Comprovincialibus Judicibus definiendis, inconcussum relinquit jus appellandi ad Apostolicam Sedem propter illius majorem dignitatem: *Nullus enim Sacerdotum*, inquit, *causam suam alieno committat judicio, nisi ad Sedem Apostolicam fuerit appellatum*. Et §.2. Romanam Ecclesiam universalem appellat: *Et Sacramenta*, ait, *super quibus hanc Sanctam Romanam, ac universalem Ecclesiam consulere voluisti, fieri prohibeas, & neminem unquàm infestes, aut noceas*. Intereà celebratâ Africanâ Synodo à S. Cypriano in lapsorum causa, prolatâque sententiâ, missa est Synodica ad Cornelium Papam, quæ incipit: *Statueramus quidèm jam pridèm*, ut certior redderetur de gestis in ea Synodo, postulantes quodammodo suam ab eodem Cornelio confirmari sententiam; scribentes inter alia: „ Placuit nobis, Sancto Spiritu suggerente, „ & Domino per visiones multas, & manife„ stas admonente, quià hostis nobis immi„ nere prænuntiatur, & ostenditur, collige„ re intrà claustra Milites Christi, & exami„ natis singulorum causis, pacem lapsis dare, „ imò pugnaturis arma suggerere, quod cre„ dimus vobis quoquè, paternæ misericordiæ „ contemplatione, placiturum.

470 Lucius indè Papa, successor Cornelii, qui claruit circà Domini Annum CCLIII., vel CCLV., in Epistola, quam dedit ad Galliæ, & Hispaniæ Episcopos, pro Primatu Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, inter alia hæc quoquè §.6. subnectit: „ Hæc Sancta, & Apo„ stolica Mater omnium Ecclesiarum Christi „ Ecclesia, quæ per Dei omnipotentis gratiâ „ à tramite Apostolicæ traditionis numquàm „ errasse probatur, nec hæreticis novitati„ bus depravata succubuit, sed ut in exordio „ normam Fidei Apostolicæ percepit ab au„ ctoribus suis, Apostolorum Christi Prin„ cipibus, illibata sine tenùs manet, secun„ dùm ipsius Domini Salvatoris Divinam „ pollicitationem, qui Discipulorum suo„ rum Principi in suis fatus est Evangeliis: „ *Petre, inquiens, ecce Satanas expetivit, ut*

cri-

„ *cribraret vos, ficut qui cribrat triticum*. *Ego* „ *autem pro te rogavi, ut non deficiat fides* „ *tua. Et tu aliquandò converfus, confirma* „ *fratres tuos*. Et paucis interjectis, fubjungit: Fidem Beati Petri non defecturam „ promifit, & confirmare eum fratres fuos „ admonuit; quòd Apoftolicos Pontifices, „ meæ exiguitatis prædeceffores, confidentèr feciffe femper cunctis eft cognitum. „ Quorum & pufillitas mea, licèt impar & „ minima, pro fufcepto tamèn, divinâ dignatione minifterio, pediffequa cupit exiftere.

471 Stephanus indè I. creatus Romanus Pontifex Anno Dñi CCLV. aut CCLVII., Lucii fucceffor, in Epiftola 2. data ad omnes Epifcopos per diverfas Provincias conftitutos, agens de Epifcoporum caufis, & judiciis, tradit majores caufas ad Apoftolicam Sedem, propter illius fummam auctoritatem effe referendas: „ In ipfis verò Urbibus, *in-* „ *quit*, poft Chrifti adventum, Apoftoli & „ fucceffores eorum Patriarchas, vel Primates pofuerunt, ad quos Epifcoporum negotia, falvâ in omnibus Apoftolicâ auctoritate, & majores caufæ, poft Apoftolicam Sedem, funt referendæ. *Hæc ille*; qui & primatum Apoftolicæ Sedis fatis exercuiffe videtur ea in controverfia de Hæreticorum baptifmo exorta in Africa fub Cypriano Epifcopo; nàm quòd Cyprianus diverfis in Synodis cum Africanis Epifcopis ftatuerat, Afianis quoquè compluribus cum Firmiliano confentientibus, de iterando nimirum hæreticorum baptifma, ceffavit fupremâ fui Pontificatus auctoritate, atque annullavit, refcribens, ut idem Cyprianus in Epiftola 74. ad Pompejum refert: *Si quis ergò à quacumque hærefi venerit ad nos, nihil innovetur, nifi quod traditum eft, ut manus illi imponatur in pœnitentiam, cùm ipfi hæretici propriè alterutrum ad fe venientes non baptizent, fed communicent tantùm*. In quam poftea fententiam, licèt poft multa diffidia, defcenderunt univerfi Epifcopi Africani, & Afiani, pace tandèm firmatâ, ut Sanctus Auguftinus in lib. de Baptifmo contrà Donatiftas, pluribus demonftrat; & Divus Hieronymus in lib. contrà Luciferianos. Immò idem Auguftinus Epift. 48. data ad Vincentium conjicit etiam, Sanctum Cyprianum fuam correxiffe fententiam. Ait namque in ea, quæ in nova editione eft XCIII. fub num. 38. *Correxiffe autem iftam fententiam non invenitur, non incongruentèr tamèn de tali Viro exiftimandum eft, quòd correxerit, & fortafsè fuppreffum fit ab eis, qui hoc errore nimium delectati funt, & tanto velut patrocinio carère noluerunt*.

472 Sub eodem Pontifice agnitus eft Ecclefiæ Romanæ primatus ab ipfis quoquè hæreticis, quoniàm Bafilides Epifcopus in Hifpania propter hærefim depofitus, ad Sedem Apoftolicam veniens, decepto falfis reprefentationibus Stephano, obtinuit ab eo, ut in fua Sede reftitueretur, ut fcribit Cyprianus in Epiftola 68. *Romam pergens*, ait de Bafilide loquens, *Stephanum collegam noftrum longè pofitum, & geftæ rei, & tacitæ veritatis ignarum fefellit: ut exambiret reponi in Epifcopatu, de quo fuerat juftè depofitus*. Et propter eundem Romani Pontificis Primatum idem Beatus Cyprianus in caufa Marciani Arelatenfis Epifcopi Novatiani hæretici & Schifmatici fautoris, fcripfit ad eundem Stephanum Papam, quatenùs fupremâ fua auctoritate, datis literis ad Relatenfes mandaret Marcianum deponi, & alium fuo loco Epifcopum Catholicum fubftitui. In ea namque Epiftola 67. enarrat priùs Cyprianus Marciani lapfum, inquiens: „ Fauftinus collega no- „ fter Lugduni confiftens, frater chariffimè, „ femèl atque iterùm mihi fcripfit, fignificans ea, quæ etiam vobis fcio utique nunciata, tam ab eo, quàm à cæteris Coepifcopis noftris in eadem Provincia conftitutis, quod Marcianus Arelate confiftens, „ Novatiano fe conjunxerit, & à Catholicæ „ Ecclefiæ unitate, atque à corporis noftri „ & Sacerdotii confenfione difcefferit, tenens „ hæreticæ præfumptionis duriffimam pravitatem, ut Servis Dei pœnitentibus & dolentibus, & ad Ecclefiam lacrymis & gemitu & dolore pulfantibus, divinæ pietatis & lenitatis paternæ folatia & fubfidia claudantur, nec ad fovenda vulnera admittantur vulnerati, fed finè fpe pacis & communicationis delicti, ad Luporum rapinam „ & prædam Diaboli proiiciantur. *Hæc ille*.

473 Qui, ut huic malò remedium opportunum præbeatur, pro fua fententia confulens, fubjungit: „ Cui rei noftrum eft „ confulere & fubvenire, frater chariffimè, „ qui Divinam Clementiam cogitantes, & „ gubernandæ Ecclefiæ libram tenentes, fic „ cenfuram vigoris peccatoribus exhibemus, „ ut tamen lapfis erigendis, & curandis vulneratis, bonitatis & mifericordiæ divinæ „ medicinam non denegemus.

474 Deindè optimè norens foliùs Romani Pontificis, ratione fupremæ fuæ in univerfas Orbis Ecclefiæ poteftatis, effe Epifcopos deftituere, atque inftituere, habereque præcipiendi cunctis fidelibus auctoritatem, hæc fubnectit: „ Quapropter facere te oportet „ pleniffimas literas ad Coepifcopos noftros „ in Galliis conftitutos, ut ultrà Marcianum „ pervicacem, & fuperbum, & divinæ pietatis, „ ac fraternæ falutis inimicum, collegio noftro infultare patiantur: quod nec dùm videatur à nobis abftentus, qui jam pridem „ jactat, & prædicat, quod Novatiano ftudens, & ejus pervicaciam fequens, à communicatione fe noftra fegregavit.

475 Post verò aliqua addit Cyprianus: „ Dirigantur in Provinciam & ad plebem „ Arelate consistentem à te literæ; quibus „ abstento Marciano, alium in locum ejus „ substituatur, & Grex Christi, qui in ho- „ diernum ab illo dissipatus & vulneratus con- „ temnitur, colligatur. Sufficiat multos il- „ lic ex fratribus nostris, annis istis superiori- „ bus excessisse sinè pace; vel cæteris subve- „ niatur, qui supersunt, & diebus ac nocti- „ bus ingemiscunt. *Et in fine*. Significa pla- „ nè nobis, qui in locum Marciani Arelate „ fuerit substitutus, ut sciamus, ad quem „ fratres nostros, dirigere, & conscribere „ debeamus. *Hactenus Cyprianus*.

476 Sixto porrò successit Dionysius Papa circam annum Domini CCLVIII. vel CCLXI. qui in Epistola 2. datam ad Severum Episcopum Apostolicam Sedem consulentem in causa Parochianorum, apertè in exordio illius fatetur Romanum Pontificem super universam Ecclesiam principatum tenere, inquiens; „ Olim & ab initio tantam percepi- „ mus à Beato Petro Apostolorum Principe „ fiduciam, ut habeamus auctoritatem uni- „ versali Ecclesiæ, auxiliante Domino, sub- „ venire: & quidquid nocivum est, aucto- „ ritate Apostolica corrigere & emendare. „ Ad hoc enim Divinæ dispensationis provi- „ sio gradus, & diversos constituit ordines „ esse distinctos, ut dùm reverentiam mino- „ res potioribus exhiberent, & potiores mi- „ noribus dilectionem inpenderent, una con- „ cordiæ fieret ex diversitate contextio. *Et* „ *paulò infrà*. Hinc etenim pax & charitas „ mutua se vice complectuntur, & manet „ firma concordiæ in alterna & Deo placita „ dilectione sinceritas; quià unumquodque „ tunc salubriter completur officium, cum „ fuerit unus, ad quem possit recurri Præ- „ positus. *Hæc ille*.

477 Sub hoc Pontifice ab ipsis quoque Ethnicis agnita est Ecclesiæ Romanæ prælatio super cunctas Orbis Ecclesias, id quod ex actis Pauli Samosateni Episcopi Antiocheni pessimi hæretici, apud Eusebium lib. 7. hist. Cap. 23. & 24. & Cap. 30. in ædit; Valesiana, & Capitolo 26. in vetusta ædit. MCCCCLXXIX. palàm fit, qui cum esset damnatus in Antiochena Synodo, circa Annum Domini CCLXX. aut CCLXXII. ac depositus synodali Decreto, substituto in ejus locum Domno Demetriani filio, viro omni genere virtutum exornato, ut Patres in Epistola synodica testantur, è Domo Ecclesiæ secedere recusans appellavit Aurelianum Imperatorem; sed hic appellatione recepta, præcepit Domum antefatam iis tradi, quibus Italiæ Episcopi, & maximè Romanus Pontifex tradendam decernerent; „ Sed cum Paulus, *ait Eusebius*, è „ Domo Ecclesiæ nullatenus excedere vellet; „ interpellatus Imperator Aurelianus rectis- „ simè hoc negotium diudicavit, iis Domum „ tradi præcipiens, quibus Italici Christianæ „ Religionis Antistites, & Romanus Episco- „ pus scriberent. Hoc modò vir supramemo- „ ratus eum summo dedecore per sæcularem „ potestatem ab Ecclesia exturbatus est. *Hactenus Eusebius*. Et in antiqua editione legitur: *Aurelianus religiosè satis, sanctèque de hoc decernit, bis præcipiens Ecclesiæ Domum tradi, quibus Italiæ Sacerdotes, & Romanus Episcopus scripserant*. Ex aliis fortè comprobatam habuisse Aurelianum Ecclesiæ Romanæ ac Pontificis Romani super universos Christianos potestatem, verosimiliter asseri potest.

478 Felix quoquè Papa I. Dionysii successor Anno Domini. CCLXX. vel CCLXXII. in Epistola I. data ad Paternum Episcopum, & Epistola 2. data ad Episcopos Galliæ, suprema sua auctoritate multa præcipit servanda in causis accusationum Sacerdotum, & Episcoporum, & in prima Epistola §. 5. ut ostendat Apostolicæ Sedis auctoritatem in hujusmodi causis cognoscendis, ait: *Primates quoque accusatum discutientes Episcopum, non ante sententiam proferant damnationis, quam Apostolica freti auctoritate*. In tertia quoque Epistola data ad benignum Episcopum consulentem super quibusdam fidei dubiis, ergà initium, *ait*; „ Semper enim dubia & majora „ negotia, terminum ab hac S. Sede, à tem- „ pore Apostolorum, qui eam suis documen- „ tis instruxerunt, accipere consueverunt. „ Et ideò tu rectè fecisti, quod hujus Sanctæ „ Sedis consultis, te cæterosque firmari & „ instrui voluisti.

479 Euthychianus post Felicem adeptus Ecclesiæ Romanæ Pontificatum Anno Domini CCLV. Epistola 2. data ad Episcopos Siciliæ, de accusationibus, & modo procedendi in causis Ecclesiasticis, Romanam Ecclesiam universalem dicit, & quid servandum in hujusmodi causis suprema jubet auctoritate, inquiens §. 1.; „ Unde ista præcaventes, & stul- „ torum animos prævidentes, cura pastorali „ cum omnibus Episcopis, & Sanctæ Roma- „ næ & universalis Ecclesiæ utriusque Ordi- „ nis fidelibus, statuimus, non ità in Eccle- „ siasticis agendum esse negotiis, sicut in sæ- „ cularibus. *Hæc ille*

480 Sed & Cajus Papa electus Anno Domini CCLXXXIII. in Euthychiani locum, in Epistola data ad Felicem Episcopum consulentem Apostolicam Sedem, primò asserit præfatam Apostolicam Sedem fontem esse à qua quævis doctrinæ veritas emanat; „ Hoc „ ergò, *inquit*, frater carissimè, propositum „ tuæ consultationis tota mente tractantes, „ de te quoque provenire confidimus, qui re- „ gulam Catholicæ fidei iisdem studes tenere „ vestigiis, quibus eam in Apostolica Sede „ cognoscis esse fundatam. *Et posteà*. Si quid „ ex his in Ecclesia, quæ tuæ gubernationi „ (Domino auxiliante) commissa est, ne- „ dùm plena luce claruerit, ad eundem fon-

tem

„ tem, de quo illa salutaria manarat lympha,
„ recurritis. *Hæc ille*. Qui in fine Epistolæ
ut primatum Apostolicæ Sedis palàm ostendit,
concludens, ait: *Et quæcumque difficiles quæ-
stiones per singulas Provincias exortæ fuerint,
semper ad Apostolicam Sedem referantur*.

481 Cajo successit Marcellinus, huic suf-
fectus est Marcellus I. Anno Domini CCCIV.
qui in Epistola data ad Episcopos Antiochenę
Provinciæ, præclarè de Ecclesiæ Romanæ Pri-
matu pertractat: Ait namque, de Petro agens:
„ Ipse enim caput est totius Ecclesiæ, cui
„ ait Dominus: *Tu es Petrus & super hanc*
„ *petram ædificabo Ecclesiam meam*, & reliqua.
„ Ejus enim Sedes primitùs apud vos fuit,
„ quæ posteà jubente Domino, Romam trans-
„ lata est, cui adminiculante gratia Divina,
„ hodierna præsidemus die. Nec ab ejus di-
„ spositione vos deviare oportet, ad quam
„ cuncta majora Ecclesiastica negotia (Di-
„ vina disponente gratia) jussa sunt referri,
„ ut ab ea regulariter disponantur, à qua
„ sumpsere principia. Si vestra verò Antio-
„ chena, quæ olim prima erat, Romanæ ces-
„ sit Sedi, nulla est quæ ejus non subjecta
„ sit ditioni, ad quam omnes quasi ad caput
„ juxtà Apostolorum eorumque successorum
„ Sanctiones, Episcopi qui voluerint, vel qui-
„ bus necessè fuerit, suffugere, eamque ap-
„ pellare debent, ut indè accipiant tuitio-
„ nem & liberationem, unde acceperunt in-
„ formationem & consecrationem. Quod om-
„ nibus minimè convenit denegare Episcopia,
„ sed absq; ulla custodia, aut excommunicatio-
„ ne, vel damnatione, vel expoliatione, li-
„ berè ire concedatur. Simulque iidem (in-
„ spirante Domino) constituerunt ut nulla
„ Synodus fieret, præter ejusdem Sedis au-
„ ctoritate, nec ullus Episcopus, nisi in le-
„ gitima Synodo, suo tempore Apostolica au-
„ ctoritate convocata, super quibuslibet cri-
„ minibus pulsatus audiatur, vel judicetur:
„ quià (ut paulò superiùs prælibatum est)
„ Episcoporum judicia, & summarum causa-
„ rum negotia, sivè cuncta dubia, Aposto-
„ licæ Sedis auctoritate sunt agenda & finien-
„ da. Et omnia comprovincialia negotia,
„ hujus Sanctæ universalis & Apostolicæ Ec-
„ clesiæ sunt retractanda judicio, si hujus Ec-
„ clesiæ Pontifex præceperit. *Hæc Marcellus*.

482 Marcello suffectus est Anno Domini
CCCIX. Eusebius, & hic in Epistola 3. si
genuina est, eandem principalitatem Ecclesiæ
Romanæ tribuit, dùm ait: „ Benedictus Do-
„ minus Deus noster, qui per misericordiam
„ suam Romanam Ecclesiam Beati Petri Apo-
„ stolorum Principis Sacerdotio ditavit, no-
„ bisque viam monstrandam circà nos (pro-
„ pter universalem curam, quæ nobis est pro-
„ pter privilegium ejusdem Ecclesiæ) invi-
„ cem charitatis indulsit, ut qui cohæremus
„ firmitate fidei, jungamur quoque votivi
„ jucunditate colloquii.

483 Melchiades indè Eusebii successor,
creatus Romanus Pontifex Anno Domini
CCCXI. In ea, quam ad Hispaniæ Episco-
pos scripsit, Epistola eandem prærogativam
Ecclesiæ Romanæ concedit, si pariter genui-
na est: nàm in præfatione inter alia scribit:
„ Episcopos nolite judicare, nolite condem-
„ nare absque Sedis hujus auctoritate. Quòd
„ si feceritis, irrita erunt vestra judicia, &
„ vos condemnabimini. Hoc enim privile-
„ gium huic Sanctæ Sedi à temporibus Apo-
„ stolorum statutum est servari, quod illæsum
„ monet usque in odiernum diem. Episcopos
„ ergò, quos sibi Dominus tanquam oculos
„ elegit, & columnas Ecclesiæ esse voluit,
„ quibus etiam ligandi & solvendi dedit po-
„ testatem, suo judicio reservavit: hocque
„ privilegium Beato clavigero Petro, sua vi-
„ ce solummodò commisit. Quod ejus justè
„ prærogativum successit Sedi, futuris hæ-
„ reditandum atque tenendum temporibus,
„ quoniàm & inter Beatos Apostolos fuit
„ quædam discretio potestatis. Et licèt cun-
„ ctorum par electio foret, Beato tamen Pe-
„ tro concessum est, ut aliis præemineret,
„ eorumque quæ ad quærelam venirent cau-
„ sas & interrogationes prudenter responde-
„ ret. Quod Dei ordinatione taliter ordina-
„ tum esse credimus, nè omnes posteri eo-
„ rum cuncta sibi vindicarent, sed semper
„ majores causæ, sicut sunt Episcoporum,
„ & potiorum Curæ negotiorum, ad unam
„ Beati Principis Apostolorum Petri Sedem
„ confluerent: ut indè suscipiant finem judi-
„ ciorum, undè acceperunt initium, insti-
„ tutionum, nè quandoque à suo discrepa-
„ rent capite. *Hactenus Melchiades*.

484 Hæc ergò sunt antè Sylvestrum, &
antè Constantini edictum testimonia, quæ
demonstrant Ecclesiæ Romanæ primatum alio
jure concessum, quàm à Constantino Magno,
ut expressè fatentur, quotquot Sylvestro præ-
cesserunt ipsi Romani Pontifices, Viri San-
ctissimi, qui majori ex parte gloriosum pro
Christo subjere Martyrium. Quod si fortè
hujusmodi testimonia minimè placent, vel
quià Romanorum Pontificum causam pro-
priam agentium (quod nefas est suspicari de
calumnia in Sanctis Viris) vel quià fortè non-
nulli recentiores critici, præfatas Epistolas,
undè excerpta sunt prælibata testimonia, spu-
rias pronunciant & suppositiias, atque in
eodem ordine repunentes cæteras, quæ circum-
feruntur sub nomine Romanorum Pontificem
usque ad Syricium Papam: quibus tamèn com-
plures eruditi viri adversantur, eas pro ge-
nuinis recipientes, aliquibus dumtaxàt ex-
ceptis, licèt & ille omni prorsùs non careant
probabilitate. Utcumque tamèn se habeant,
adsunt & testimonia quibus nemò adversari
potest, cum non sit qui ea in dubium revoca-
re possit, ac eorum esse non confiteri, à quibus
prolata feruntur.

485 Itaquè cùm nemo dubitet genuinas esse Beati Cypriani datas ad Clerum Romanum literas, Sede adhuc vacante, & ad eundem Cyprianum à Clero redditas, ex iis perbellè elicitur Ecclesiæ Romanæ prærogativa ejusque prælatio super cunctas Orbis Ecclesias. Antè Dacianam persecutionem divinitùs revelatam, volens ad majorem suæ Ecclesiæ utilitatem illam secedendo vitare, literas ad Clerum Romanum fecit, secessus sui rationem reddens: „ Quoniàm, *inquit*, comperi, fratres charissimi, minùs simpliciter, „ & minùs fideliter vobis renuntiari, quæ hic „ à nobis gesta sunt & geruntur, necessarium „ duxi has ad vos literas facere, quibus vobis „ actus nostri, & disciplinæ & diligentiæ ra- „ tio redderetur. *Hęc ille*. In Epistolę exordio, quę est inter Cyprianicas Pamelianę editionis 14. Si verò Cyprianus haud agnovisset Ecclesię Romanæ prærogativam super cunctas Orbis Ecclesias, nequaquam tantam solicitudinem exhibuisset, reddendi sui secessus rationem. In fine porrò Epistolę, suggerit nonnullas causas indecisas reliquisse, definiendas tamèn, restituta Ecclesiæ pace, & de ejusdem Cleri Romani consilio & assensu: Planè, *inquit*, cæterorum causas, quamvis „ libello à Martyribus accepto, differri man- „ davi, & in nostram præsentiam reservavi; „ ut cum pace à Domino nobis data, plures „ præpositi convenire in unum cœperimus, „ communicato etiam vobiscum consilio di- „ sponere singula, & reformare possimus. *Hactenus Cyprianus*.

486 Hinc Clerus Romanus audito Cypriani secessu, literas fecit ad Clerum Carthaginensem, quibus ex officio sibi incumbere tradit instruere eos quid agere oporteret tempore hujus secessus, ut supra fati sumus: *Et cum incumbat nobis*, inquiunt, *qui videmur præpositi esse*, *& vice pastoris custodire Gregem*, & reliqua superiùs recensita: sunt autem hæc verba expressè designantia prælationem Ecclesiæ Romanæ super alias Ecclesias, sivè per universum Christi Gregem. Et in alia ejusdem Cleri Epistola inter Cyprianicas 31. data ad ad Cyprianum in causa lapsorum, de qua ipse Cyprianus per geminatas literas consuluerat, non obscurè indicatur principalitas Romani Pontificis in definitione, eorum quæ ad fidem & Ecclesiasticam disciplinam pertinent, ubi legitur: „ Quamquam nobis dif- „ ferendæ hujus rei necessitas major incum- „ bat, quibus post excessum nobilissimæ me- „ moriæ Viri Fabiani, nondùm est Episco- „ pus propter rerum & temporum difficulta- „ tes constitutus, qui omnia ista moderetur, „ & eorum qui lapsi sunt possit cum auctori- „ tate & consilio habere rationem.

487 Porrò sub Zepherino Papa, orta Montanistarum hæresi, damnatisque cunctis hujus sectæ fautoribus, reclamans Tertullianus, qui ei addictus fuerat, & Pontificio anathemati pariter cum aliis subjectus, diversa volumina adversùs Catholicos, quos Psychicos appellat, idest, animales, edidit, & inter alia librum de Pudicitia, ubi, licèt in Romanum Pontificem infensus, attamèn Pontificem Maximum, & Episcopum Episcoporum ea ætate dici rescribit, Cap. 1., inquiens: *Audio etiam edictum esse propositum, & quidem peremptorium. Pontifex scilicèt maximus, Episcopus Episcoporum dicit: Ego & Mœchiæ, & Fornicationis delicta, pænitentia functis dimitto*. Et licèt quasi irrisoriè talia scribat, irridet tamen id quod à communi Catholicorum consensione censebatur. A' Catholicis enim Pontifex Maximus appellabatur & pro Episcopo Episcoporum habebatur; undè Tertullianus exagerans ea epitheta tribuit, quæ à Catholicis tribui consueverant: quasi diceret: *Ille qui Pontifex Maximus appellatur, qui Episcopus Episcoporum dicitur, tale Decretum edidit*: Hinc & subjungit: *O, edictum cui adscribi non potest bonum factum?* Et infrà. *Sed hoc in Ecclesia legitur, & in Ecclesia pronunciatur, & virgo est? Absit, absit à Sponsa ista tale præconium*.

488 Deindè non negat Tertullianus communicatorias literas à Romano Pontifice solitas dare iis, qui de hæresi suspecti apud Apostolicam Sedem purgati, indè recedebant; quibus exhibitis cum Ecclesiis etiam à quibus ejecti erant communicare consueverant; quod nonnisi ratione supremæ potestatis super alias Ecclesias id licuisse indubium est. Asserit ergò Tertullianus in libro adversùs Praxeam, Romanum Pontificem literas has pro Montano & Phrygis dedisse: dolet tamen intuitu Praxeæ eas revocasse; agens enim de Praxea, ait. „ Idem tunc Episco- „ pum Romanum agnoscentem jam Prophe- „ tias Montani, Priscæ, Maximillæ, & ex „ ea agnitione pacem Ecclesiis Asiæ & Prygię „ inferentem, falsa de ipsis Prophetis & Ec- „ clesiis eorum asseverando, & præcessorum „ ejus auctoritate defendendo, coegit & li- „ teras pacis revocare jam emissas, & à pro- „ posito recipiendorum charismatum concessere. *Hæc ille*.

489 Sed antè Zepherini tempora: Victor Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Pontifex, ratione supremæ potestatis jure divino sibi concessæ, Asianas Ecclesias pro controversia de celebratione Paschæ à Corpore Ecclesiæ Catholicæ, & à cæterorum fidelium communione abscindere conatus est, quoniàm in eorum opinione contra traditam à Sanctis Apostolis doctrinam, aut disciplinam, receptam atque retentam in Ecclesia Occidentali, & ferè in cunctis Orbis Ecclesiis, Asianis exceptis, pertinaces reperit. Hæc omnia ex Eusebio lib. 5. histor. ubi priùs præmissa controversia, & relatis in hac causa habitis diversis in locis Conciliis, & quam pertinaciter Asiani contenderent celebrandum esse Pascha Luna XIV. more Judaico

daico ad Mosaycę Legis præscriptum, in quamcumque septimanæ diem incideret, Capitulo 24., ait: „ His rebus adductus Vi„ ctor, qui tùm Romanæ Ecclesiæ præerat, „ totius Asiæ Ecclesias cum aliis finitimis, „ tanquam alteriùs fidei, & opinionis, si„ mul omnes (ut complectar brevi) à com„ muni unitate Ecclesiæ amputare conatur, „ & in eos per literas, graviter invehitur: „ atque adeò omnes fratres, eam incolen„ tes regionem, prorsùs à communione se„ cludendos edicit. *Hæc ex versione Christo-forsoni*. Valesius verò vertit: „ Victor qui„ dèm Romanæ Urbis Episcopus illicò om„ nes Asiæ vicinarumque Provinciarum Ec„ clesias, tanquam contraria rectæ fidei sen„ tientes, à communione abscindere cona„ tur. *Hæc ille*. Altera antiquior versio Joannis Schalli edita MCCCCLXXIX. lib. 1. cap. 24. legitur: „ Sed adhùc Victor Roma„ næ Ecclesiæ Episcopus pertinaciùs agens, „ passim totius Asiæ ac vicinarum Provincia„ rum Ecclesias à communionis societate ab„ scindere nititur, tanquam in hæresim de„ clinantes, & literas mittit, quibus om„ nes simul absque discretione ab Ecclesiasti„ co fœdere segregaret. *Hactenus ibi*.

490 Hoc ergò facto perlucidè evincitur, Romanum Pontificem supremam habere in universam Christi Ecclesiam potestatem: non enim alius nisi ille, qui universo Dominico præest Græci talia efficere potest: Qui in jurisdictione limites habet præfinitos, illos excedere non potest: In Ecclesiam sibi non subjectam nemo Episcopus sententiam ferrè potest: nullus Episcopus extrà Diœcesim suam actum ullum jurisdictionis exercere valet, sacris regulis contradicentibus. Ergò Victor Romanus Pontifex, qui talia egit adversùs Asiaticas Ecclesias, supremam in eas habebat potestatem: nàm licèt displicuerit compluribus Episcopis ejusmodi rigorem, nemo tamèn ausus est eum reprehendere, quasi limites suæ potestatis excessisset, falcemque in messem alienam misisset: imò supponunt in eo potestatem evellendi, & amputandi à Corpore universalis Ecclesiæ in fide contumaces: Quarè subjungit Eusebius: „ Verùm ista cæteris om„ nibus parùm placebant Episcopis: Illum „ igitur contrà magnoperè hortabantur, ut „ pacis, & concordiæ & charitatis ergà proxi„ mos diligentem curam haberet: quorum „ verba, utpotè Victorem acriùs & acerbiùs „ coarguentium, scriptis prodita adhùc ex„ tant; inter quos Irenæus, quamquam per „ literas scriptas ex persona fratrum in Gal„ lia, quibus præerat, tradit Mysterium Re„ surrectionis Domini solo die Dominico re„ colendum quidèm esse: Victorem tamèn, „ de hoc videlicèt, nè tàm multas Ecclesias „ omninò propter traditionem ex antiqua „ consuetudine inter illas usurpatæ observa„ tionis, à Corpore universæ Christi Eccle„ siæ penitùs amputet, cùm pleraque, tùm „ ista quæ sequuntur, appositè & convenien„ tèr admonet. *Hactenus Eusebius*.

491 Idem porrò Irenæus lib. 3. adversùs hæreses Cap. 3. apertis verbis Ecclesiæ Romanæ Primatum declarat dùm ait: „ Maxi„ mæ, & antiquissimæ, & omnibus cognitæ „ à gloriosissimis duobus Apostolis Petro & „ Paulo Romæ fundatæ, & constitutæ Ec„ clesiæ, eam quam habet ab Apostolis tra„ ditionem, & annuntiatam hominibus fidem, „ per successiones Episcoporum pervenien„ tem usque ad nos, indicantes, confundi„ mus omnes eos, qui quoquomodo, vel „ per sui placentiam malam, vel vanam glo„ riam, vel per cæcitatem & malā sententiam, „ præterquàm oportet colligunt. Ad hanc „ enim Ecclesiam, propter potentiorem prin„ cipalitatem, necessè est omnem convenire „ Ecclesiam, hoc est, eos qui sunt undique, „ conservata est ab Apostolis traditio. *Hæc Irenæus*.

492 Item Tertullianus Catholicus in lib. de Præscriptionibus adversùs hæreticos eandem prælationem agnoscit in Ecclesia Romana dùm ait: „ Si Italiæ adjacet; habes Ro„ mam, unde nobis quoque auctoritas præ„ sto est. Fœlix Ecclesia, cui totam doctri„ nam Apostoli cum sanguine suo profude„ runt: ubi Petrus passioni Dominicæ adæ„ quatur, ubi Paulus Joannis exitu corona„ tur, ubi Apostolus Joannes, posteaquam „ in oleum igneum demersus, nihil passus est, „ in Insulam relegatur. Videamus quid di„ dicerit, quid docuerit. *Hactenus Tertullianus*.

493 Cùm ergò allegata testimonia deprompta sint ex genuinis Patrum scriptis, quibus nemo hactenùs ausus est contradicere, qui & ante Constantinum vixerunt, evidens fit Ecclesiæ Romanæ jura, & super universi Orbis Ecclesias privilegia, Primatum & Prælationem, non à Constantino, nondùm agnito à prælibatis Patribus obtinuisse, sed à Christo Domino, ut supra præmisimus: nè Ecclesia, quæ veluti corpus est, ut Apostolus scribit, Acephala esset, & sinè visibili capite, aut monstruosa sub pluribus & diversis non subordinatis capitibus appareret: nè inferioris ordinis, & minoris perfectionis existeret, ac fuerat Synagoga illius umbra & figura, quæ sub uno summo, & supremo omnium Sacerdotum regebatur, cui universi parere tenebantur, ut habetur Deutoronomii Cap. 17. Et aliis pluribus de causis, quas in præsentiarum omittimus. Ineluctabilia quoque argumenta, tùm ex gestis Ecclesiasticis, tùm ex aliorum Sanctorum Patrum dictis, prætereo modo, alibi fusiùs de iis tractaturus: quoniàm & præsens intentum solùm fuit convincere Balsamonem, ac Græculos ei adhærentes, qui ex Constantini edicto conati sunt ostendere Sanctæ Romanæ Ecclesiæ jura, privilegia,

gia, & Primatum ex munificentia Constantini Originem trahere: quod quàm falsò id asserant, satis demonstratum est. Modò ad ipsum edictum.

494 De Constantini edicto, & donatione Urbis Romæ aliarumque Civitatum in eo recensitarum, facta Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, plures plura scripsere, & diù agitata inter eruditos controversia fuit. Adversùs eam calamum arripuere quotquot eidem Sanctæ Ecclesiæ doctrinæ novitate adversantur: Acri porrò stylo contrà eandem declamavit, integrò declamatorio edito libello, Laurentius Valla. At universi otioso labore: nàm primatum Ecclesiæ Romanæ, cui adversantur Novatores, & cujus causà contrà edictum acritèr pugnare aggrediuntur, non humano aliquo jure, sed Divino concessum Catholici fatentur, ut & in superioribus probatum est. An verò dominium temporalem Urbis Romæ aliarumvè Civitatum eadem Sancta Romana Ecclesia acceperit, vel non acceperit à Constantino, nec auget, nec minuit illius supremam in spiritualibus dignitatem, ac super universas Orbis Ecclesias principatum. Nec pariter detrahit dominio ipso temporali omnium quæ possidet, quoniam & eo secluso edicto, extant plurium Imperatorum diplomata præfatum jua eidem Sanctæ Ecclesiæ concedentium post Constantini tempora.

495 Itaque Baronius ad Annum Domini MCXCI. sub num. 53. hæc ait: „ Quod „ autem inani studio laborent Novatores im„ probare, quod fertur edictum, seu decre„ tum Constantini donationis, è Græco in „ Latinum translatum: sciant ipsi, se in his „ nostram potiùs causam agere, quàm contrà „ nos pugnare, qui profitemur cum Irenæo, „ Cypriano, & aliis Sanctis Patribus, iis„ demque Romanis Pontificibus, Romanæ „ Ecclesiæ privilegia, non ab hominibus, „ sed à Christo in Petro esse collata, & à Pe„ tro in successores esse transfusa, id ipsum „ sentientibus cum Latinis, etiam Græcis „ Sanctis Patribus, qui ab exordio nascentis „ Ecclesiæ hactenùs floruerunt. Neque ob „ eam causam, quod nolint suffragari nobis „ ipsum Constantini decretum, mox jure ex„ cedit eadem Ecclesia temporalium rerum „ dominio, quod certum atque indubitatum „ in omnibus est, plurium Imperatorum di„ plomatibus, possidere. *Hæc ille.*

496 Cæterùm ex recentioribus nostratis Scriptoribus, Natalis Alexandri in historia Ecclesiastica sæculi IV. dissert. 24. fusè probare conatur ejusmodi donationem esse commentitiam: non enim contentus est asserere præfatum edictum, ubi continetur illa donatio, esse interpollatum & ex parte adulteratum, sed in totum rescindere aggressus est, utens in primis pro rationibus iis omnibus, quæ ferè communiter adjecta ab Interpollatore universi profitentur. Deindè per diversas Conclusiones probat, Ecclesiam Romanam à Constantini tempore ad Pipinum usque Francorum Regem, nullum dominium temporale habuisse supra Urbem Romæ, nec suprà alias Italiæ Civitates: Ex quo infert antedictam Constantini donationem esse omninò commentitiam, & suppositam. Non enim attendit, quod data etiam veritate donationis Constantinianæ potuerant Romani Pontifices, viri illius ævi Sanctissimi, ab eo dominio, ex humilitate, & modestia se abstinere præcipuè repugnantibus Constantini successoribus, & subsequentibus Imperatoribus: Non ergò per hoc, quod Romani Pontifices longo tempore non sint usi tali dominio, vel quià noluerint, vel quià non potuerint, prævalente aliorum Imperatorum potentia, rectè inferri licèt falsam esse, & commentitiam Constantini donationem. Certè, auctore Dione lib. 53. hist. Augustus Cæsar primus Romanorum Imperator, Romano Senatui tribuit Africam, Asiam, Numidiam, Epirum, Græciam, Dalmatiam, Macedoniam, Bithyniam, Pontum, Cyrenen, Siciliam, Sardiniam, & Hispaniam Beticam, & tamèn posteriores Imperatores eisdem pro arbitrio usi sunt, antedictam cessionem ab Augusto factam minimè attendentes.

497 Sed Natalis hoc quoquè utitur argumento, quod Magnus Constantinus suo Testamento, Italiam cùm Urbe Roma Juniori Constantino filio tribuerit, quòd non fecisset, si priùs Ecclesiæ Romanæ dono dedisset. Verùm incertum est, an divisio Imperii in tres illos filios Constantem, Constantium, & Constantinum facta à Patre fuerit, aut ab ipsismet Cæsaribus inter se concordantibus. Zonaras enim tom. 3. Annalium, quem Natalis citat, hoc absolutè non asserit, cum scribat: „ Inter tres illius filios divisum Impe„ rium, vel ab ipso Constantino, ut quidam „ scribunt, vel eo defuncto, ex impsorum „ consensu in hunc modum: Constanti tri„ butam esse Italiam, & Romam ipsam, Afri„ cam, Siciliam cum reliquis Insulis, atque „ etiam Illyricum, Macedoniam, & cum „ Achaiam Peloponcsum, Constantino Al„ pes Cottias cum Galliis. & tractum Py„ renæi usque ad Mauritaniam, Oceani an„ gusto freto direptam ab Hispanis. Con„ stantio ea obvenisse, quæ in Orientali par„ te Romanæ ditionis erant, & Thraciam „ cum Urbe paterna. *Hæc Zonaras*. Zosimus verò lib. 21. eosdem Constantini filios inter se partitos Imperium tradit, inquiens: „ Primùm nationes inter se partiebantur: „ Et Constantinus quidèm natu maximus, „ cum minimo natu Constante, omnia Trans„ alpea sita, & Italiam & Illyricum sortitus „ est; prætereà Ponto Euxino finitima & „ Africa quidquid ad Carthaginem pertinet, „ Constantio datum est, quidquid esset in Asia, „ & Oriente, & Ægypto. *Hactenus Zosimus*.

mus. At Victor de eadem Imperii partitione sic, in Constantino scilicèt scribit *accepisse Constantium cunctas Transalpes regiones, Constantinum à freto Propontidis Asiam & Orientem; Constantem Illyricum, Italiamque & Africam, Dalmatiam, Thraciam, Macedoniamque, & Achiam*. Neque ergò inter se concordant Scriptores circà hujusmodi Imperii partitionem.

498 Eusebius in vita Constantini libro 4. cap. 63., scribit Magnum Constantinum antè obitum, prout ipsi visum fuerat, cuncta disposuisse: *Cuncta*, inquit, *prout ipsi videbatur constituerit*. Quomodò posteà disposuerit, vel quomodò Imperium filiis diviserit, sub silentio præterit. Theodoretus lib. 1. capite 32. hæc alia habet: *Tres quidem Imperii heredes reliquit, Constantinum scilicèt, Constantium, & Constantem natu minimum*: Quomodò porrò partitus sit inter eos Imperium, nihil prodit. Et Socrates lib. 1. capite 39. solùm tradit Constantinum suo Testamento Orienti Constantium præfecisse. Non ergò constat, dato etiam quod Constantinus Testamento suo diviserit inter filios Imperium, Constantino natu majori Italiam, & Romam tribuisse, ut Natalis Alexandri asseveranter tradit. In divisione namque Imperii Constantino cessit Gallia, Hispania, Britania, & Africa Proconsularia. Constanti natu minimo, Italia, Africa reliqua, Illyricum, Macedonia, Græcia Pontoque Euxino finitima. Constantio Mysia, Thracia, Constantinopolis, Asia, Ægyptus, Orientisque Imperium ab Illyrico ad Nisibim, ex Zosimo lib. 2. Eunapio in Edesio pag. 45. Gotholredo in Chronologia Codicis Theodosiani, & aliis.

499 Et hanc divisionem compositam esse à Constantio in Pannonia, tradit Julianus Augustus in Oratione 3. sed nec omninò placuit Constantino, orto inter ipsum, & Constantem fratrem dissidio, tùm de Africa ad Carthaginem pertinente, cùm de ipsa Italia: quod quidem dissidium fatale fuit Constantino, occiso, procurante Constante, ut Zosimus eodem lib. 2. refert, inquiens: „ Cæterùm controversia mota inter Constantinum „ & Constantem de pertinente ad Carthagi„ nem Africa, deque Italia; Constans incau„ tum fratrem opprimere volens, inimicitias „ toto triennio dissimulat; expectatoque „ tempore, quo per Provinciam sibi fidam & „ benevolam ingressus erat; ablegat milites, „ specie quidem tenus opem Constantio la„ turos in gerendo bello Persico, sed re ipsâ „ Constantinum, nihil tale scientem oppres„ suros: hi perficientes quæ imperata fue„ rant, Constantinum occidunt. *Hactenus Zosimus*.

500 Ex hujusmodi dissidiis, & ex iis quę Julianus Augustus de composita à Constantio Imperii divisione coniici, licèt, ejusmodi divisionem, non à Patre Constantino factam, & suo Testamento firmatam. Id quod etiam colligi potest, ex eò quòd post Patris obitum, per tres ferè menses altercantes, nomen Augusti nemo ex eis sumpsit: adeòut toto illo tempore leges omnes, atque edicta, nomine Magni Constantini, tanquam superstitis inscribebantur: quod non obscurè Eusebius indicat lib. 4. de vita Constantini cap. 67. ubi ait: *Solus post mortem imperavit Princeps Beatissimus: cunctaque more solito administrata sunt, quasi adhùc in vivis esset*. Et cap. 71. *Ipse etiam post mortem Imperium retinens, quasi redivivus universum Orbem gubernans, Victor, maximus Augustus, suo adhùc nomine Rempublicam regeret*: Ubi Valesius in notis ait: „ Ex loco apparet, post obitum Con„ stantini maximi tribus circiter mensibus, „ idest, toto interregni spatio, leges omnes „ atque edicta Constantini tanquam supersti„ tis nomine inscripta fuisse: cùm nullus „ alius esset Augustus in Orbe Romano. *Hæc ille*. Hinc legitur in Codice Theodosiano, lib. 10. titul. 64. ex collectione Justiniani, titulo, *de Excusationibus Artificum* lex lata sub nomine Magni Constantini IV. Nonas Augusti, Fæliciano, & Titiano Conf. sub quorum Consulatu XI. Kal. Junias obiisse Constantinum Magnum consona est Scriptorum sententia cum Socrate, Ruffino, Sozomeno, Idacio, Chronico Alexandrino, & aliis. Extat quoquè Epistola Constantini Junioris data eodem Anno ad Ecclesiam Alexandrinam sub inscriptione, Constantinus Cæsar quę cum data legatur Treveris XV. Kal. Julias, demonstrat nondùm statim post obitum Patris, Augustum esse denunciatum: & ut in fastis Consularibus sub nomine Idacii scriptum habetur, nonnisi V. Idus Septembris, tàm ipsi, quàm æterni fratres denunciati sunt Augusti, jam tunc composita Imperii divisione per Constantium, ut antefati sumus.

501 Itaquè his omnibus perpensis, ac rectè examinatis elicitur, aut à Constantino Magno nullatenùs divisum Imperium inter filios vi Testamenti fuisse, ac ità falsum esse ab eo Constantino Juniori tributam esse Italiam cum Urbe Roma, aut si à Constantino divisum, eam à filiis non fuisse receptam divisionem, & quod de Urbe Roma uni filio tributa habetur, ex dispositione Constantii potiùs, quàm Constantini evenisse censendum est: eò magis, quòd neque Constantino tributa fuit, ut Natalis asseverat, sed Constanti fratri, ut supra observatum est. Filii ergò Imperii aviditate, Patris donationem parvifacientes, potuerunt sibi jus addicere, tùm in Urbem Romam, tùm in cæteras Italiæ Civitates, non obstante Patris donatione, quemadmodùm fecere successores Augusti ergà eas Provincias, quas ipse Senatui Romano cesserat, ut suprà præmisimus.

mus. Hoc porrò dato, mirum non est, si Romani Pontifices per plura sæcula ab ejusmodi possessione exclusi fuerunt. Semèl autèm quòd Constantini filii jus præfatum sibi usurpaverint, cæteri subsequentes Imperatores, illorum sequentes vestigia, idem jus amittere noluerunt.

502 Prætereà constat ex antiquis Scriptoribus, post obitum Constantini universum turbatum Imperium, adeòut omnia per vim agerentur. Occiso Constantino, ut suprà fati sumus, universum Imperium devolutum est ad duos fratres, Constantem, & Constantium: Deindè & inter eos exorta jurgia leguntur. Constans dolo Magnentii tandèm occiditur, arreptâ homicida Imperiali Purpura; cui in Pannonia æmulus emersit Vetranius Dux Exercitus, à Militibus acclamatus Imperator, Romæ verò in Solium evehitur Nepotianus, Eutropiæ Constantini Magni sororis filius, utpotè sanguine Constantiniano generi propinquior; sed hic occiditur pauló post ab Aniceto, quem Urbis Præfectum Magnentius constituerat. Indè bella exorta inter Constantium, & Magnentium, donec superato Tyranno atque occiso, totius Imperii summa ad ipsum devoluta est Constantium. Hic porrò cùm Arrianus esset, tantùm absuit, ut Romanis Pontificibus patris privilegiis, sivè Donatione frui sineret, quòd eos dirè est persecutus, diùque afflixit. Huic porrò successit Julianus Apostata christiani nominis implacabilis hostis. Inter hæc verò mutatâ totius Imperii facie, omnia in Occidente per tyrannidem agebantur. Quomodò ergò Romani Pontifices poterant temporalem auctoritatem exercere in Romanam Urbem, aut reliquas Italiæ Civitates à Constantino concessas, si Tyranni Imperium per vim invadebant; si ipsi Imperatores, aut Ecclesiæ Romanæ, aut ipsius christiani nominis infestissimi hostes fuère? Per tyrannidem ergò ablatum est Romanis Pontificibus concessum à Constantino Magno dominium.

503 Extinctis porrò Tyrannis, & superatis Ecclesiæ hostibus, Christiani, & Catholici Imperatores, ut Valentinianus, Gratianus, Theodosius, & alii, Dominium præfatum sibi retinuère, permansitque apud eos usquè ad Augustulum, sub quo Anno Domini CDLXXVI. juxtà Chronologiam Baronii, imperante in Oriente Zenone, Anno illius Imperii III. Pontificatus Simplicii Anno IX. devolutum est ad Odoacrem Herulorum Regem, ex quo tempore prævalentibus Barbaris Regibus, per plura sæcula, ad Carolum Magnum usquè, numquàm Romani Imperatores passi sunt quietè eo frui dominio: Licèt nàmque sub Justiniano Seniore, & Romana Urbs, & major pars Italiæ, in suam devenissent potestatem, pacificè tamèn possidere nec ipse potuit, nec ejus successores, Barbaris nondùm ex Italia penitùs exclusis continuis bellis infestantibus. Non est ergò undè probet Natalis Alexandri commentitium Edictum Constantini, ex non exercita auctoritate à Pontificibus Romanis in Urbem Romam, à tempore obitus Constantini usquè ad Odoacrem, sivè ab Odoacre ad Justiniani Imperium, aut à Justiniano ad tempora usquè Pipini, & Caroli Magni: si enim post Constantini obitum ipsi filii non suâ sorte contenti in invicem æmulati sunt, nec defuerunt viâ Tyranni aliena occupantes: quomodò poterant Romani Pontifices concessum possidere, vi Imperatorum, & potentiâ Tyrannorum prævalente? Ab Odoacre porrò ad Justinianum, si non potuerunt Imperatores ipsi Romanorum ullam exercère auctoritatem in universam Italiam subactam à Barbaro Rege, & retentâ in manu forti ab ejus successoribus; multò minùs potuerant eam Romani Pontifices exercere. Armatus porrò, & maximâ cum potentia Justinianus, vix recuperatam Imperii Occidentalis partem possidere potuit, & post eum, qui in Imperio successerant, plura iterùm amiserunt, sub eorundem Barbarorum dominio devoluta: Quid mirùm est, si inermes Pontifices jurisdictionem illam temporalem exercère non potuerunt? Inutiles mihi videntur tot Natalis Alexandri conclusiones.

504 Verosimile mihi videtur, primos illos Romanos Pontifices, qui Beato Sylvestro in Petri Cathedra successerunt, defuncto Magno Constantino, nè in filiorum invidiam, de Imperio, & partibus Imperii contendentium inciderent, & pax Sanctæ Ecclesiæ turbarentur, cùm Fidei recentèr in universo Imperio plantatæ maximo detrimento, liberè filiis cessisse temporale dominium supèr Romanam Urbem, ac cæteras in edicto à Patre concessum, Italiæ Civitates, contenti solùm animas spiritualiter regere, quemadmodùm à Petro, qui à Christo acceperunt, relictâ temporali curâ sæculi Principibus. Quæ cessio licèt non inveniatur literis exarata, nec monumentis prodita, ex facto ipso elici potest: quoniàm non contradicentes, permissi sunt eo dominio ab ipsis Imperatoribus frui, ac omnia prædicta liberè possidere. Hæc itaquè sint dicta, salvo doctiorum, & eruditiorum meliori judicio.

505 Cæterum antè Pipinum, & Carolum Magnum nonnulla loca, & Civitates quasdam Roman. Pontifices possedisse, eorundem gesta declarant: scribit nàmque Anastasius in vita Gregorii Papæ, hujus nominis III. præfatum Pontificem muros à fundamentis jàm collapsos construi fecisse in Centumcellium Civitate: *Nàm*, inquit, *& in Centumcellium Civitate muros dirutos penè à fundamentis fortissimè construi fecit*. Quæ quidèm Urbs apud oram Maris Thyrreni sita non ignobilis fuit, quam Plinius Secundus, lib. 6., Epistola 31. describit. Et sub eodem Pontifice scribit idem

idem Anastasius in vita Zachariæ Papæ, à Duce Spoleti Trasimundo, pro Luitprando Longobardorum Rege ablatas fuisse à Romano Ducatu quatuor Civitates, nimirum Ameriam, Ortas, Polimartium, & Bleram, quas posteà eidem Zachariæ Papæ restituisse ait, inquiens: *& prædictas quatuor Civitates, quas ipse antè biennium per obsessionem factam pro prædicto Trasimundo Duce Spoletano abstulerat, eidem Sancto cùm eorum habitatoribus redonavit viro.* Indè subjügit, plura alia loca spectantia ad patrimonium S. Petri triginta antè Annos ablata, pariter eidem Sancto Pontifici, sivè Beato Petro fuisse reconcessa: „ Nàm, „ *inquit*, & Sabinensem patrimonium, quòd „ per Annos propè triginta fuerat ablatum, „ atquè Narniense, & Auximanum, atquè „ Anconitanum, nec non, & Numanatense, „ (sivè Polimarense) & Vallem, quæ voca- „ tur magna, sitam in Territorio Sutrino, „ per Donationis titulum ipsi Beato Petro „ Apostolorum Principi reconcessit, & pa- „ cem cum Ducatu Romano ipse Rex in „ viginti confirmavit Annos. *Hæc Anastasius*.

506 Deindè cuncta, quæ Pipinus Rex Aistulpho Longobardorum Regi abstulerat, & Beato Petro reddidit, jure ad ipsum Beatum Petrum spectare fassus est Pipinus ipse, & Stephanus II. Papa in Epistola, quem fecit ad eundem Pipinum. Sed quo jure, nisi acquisito per Constantini donationem? Scribit ergò Stephanus Papa Epist. 3. ad Pipinum, incipien. *Providi, & sapientissimi Salomonis*, dùm ab Aistulpho post initum fœdus cùm Pipino, vexaretur, inter alia hæc: „ Omnia „ deniquè, quæ per Dei jussionem vobis lo- „ cuti sumus, veraciter ediximus, & jàm „ patefacta sunt, ut facta ipsa demonstrant. „ Etenim sicùt primitùs Christianitati vestræ „ ediximus, iniquus Aistulphus Rex, ingressò in ejus corde perfido Diabolo, omnia „ quæ per Sacramentum Beato Petro per „ vestros Missos restituendo promisit, irrita „ fecit, nec unius palmi terræ spatium Beato „ Petro reddere voluit. *Hæc ille*.

507 Sed nè quis dicat loqui, Stephanū de prædiis, aliisque inferioris ordinis possessionibus, nequaquàm de Civitatibus, & Provinciis, recolenda sunt quæ recenset Anastasius in vita ejusdem Stephani, ubi recitatis iis, quæ egerat Pipinus Rex, contrà Aistulphum, ait, Pontificem eum rogasse, ut Ravennantium Urbem, & cæteras ejusdem ditionis Civitates, & loca Imperatori Constantinopolitano tribueret: respondisset autem Regem, se pati non posse eos alienari à jure Ecclesiæ Romanæ: „ At nequaquàm, *inquit*, valuit firmissimum „ jàm fati Christianissimi, atquè benignissi- „ mi fidelis Dei, & amatoris Beati Petri „ Apostoli, scilicèt antefati Pipini Francorum Regis inclinare cor, ut easdem Civitates, & loca Imperiali tribueret ditioni. „ Asserens idem Dei cultor, mitissimus Rex, „ nullâ penitùs ratione easdem Civitates „ à potestate Beati Petri, & jure Ecclesiæ „ Romanæ, vel Pontificia Apostolicæ Sedis, „ quoquomodò alienari pati. *Hæc Anastasius*, qui paulò post agens de inito fœdere inter Pipinum, & Aistulphum, subjungit, Aistulphum restituisse pactas in fœdere Civitates, simulq; cum eis etiam Comachium: *Restituit ipsas Civitates prælatas, addens & Castrum, quod cognominatur Comaclum*.

508 Quænam porrò Civitates, & loca restituta fuerant ab Aistulpho, & à Pipino, novâ donatione Ecclesiæ Romanæ sunt attributa, idem Anastasius tradit, inquiens: „ Eidem Apostolo, & ejus Vicario sanctissi- „ mo Papæ, atquè omnibus ejus successoribus „ Pontificibus perenniter possidendas, atquè „ disponendas tradidit, ideft, Ravennam, „ Ariminum, Pisaurum, atquè Fanum, Cese- „ nas, Senogallias, Æsium, Forum Pompilii, „ Forum Livii, cum Castro Sussubio, Mon- „ tem Ferretri, Acerragium, Montem Lu- „ cari, Serram, Castellum Sancti Mariani, „ Bobium, Urbinum, Gallium, Luceolos, „ Eugubium, Comaclum, nec non & Civi- „ tatem Narniensem, quæ à Ducatu Spole- „ tano à parte Romanorum, per evoluta an- „ norum spatia fuerat invasa.

509 Infrà posteà agens de Desiderio, qui, vitâ functo eodem tempore, sinè prole Aistulpho, Longobardorum Regnum accipere festinabat, asserit, hunc deprecatum Romanum Pontificem, quatenùs ad præfatum Regnum consequendum auxilia præberet, sub sponsione jurata, reddendi Romanæ Reipublicæ quæ adhùc restituenda remanserat: „ Ad „ hæc, *ait*, præfatus Desiderius obnixè „ præfatum Beatissimum Pontificem depreca- „ tus est sibi auxilium ferre, quatenùs ipsam „ Regiam valeret assumere dignitatem, spon- „ dens jurejurando omnem præfati Beatis- „ simi Pontificis adimplere voluntatem. In- „ super, & Reipublicæ se redditurum profes- „ sus est Civitates, quæ remanserant, imò & „ copiosa daturum munera. *Hæc Anastasius*; ubi notandum est verbum, *restituere*, quod indicat jure eas pertinuisse ad Ecclesiam Romanam, quam Rempublicam nominat ibi Anastasius; sicùt inferiùs agens de Stephani obitu, ait: *Et annuente Domino, Rempublicam dilatans, & universam Dominicam plebem, videlicèt rationales sibi commissas oves, ut bonus Pastor, animam suam ponens, ab insidiis eruit inimicorum; cursumque consummans, & omnia utiliter perficiens, Dei vocatione vitam finiens, ad æternam migravit requiem*. Loca verò à Desiderio restituta, Faventiam fuisse cum Castro Tiberiano, seù Gabellum, & universum Ducatum Ferrariæ in integro; idem Anastasius recenset.

510 Stephanus verò Papa in Epistola VI. data ad Pipinum, cujus initium est, *Explere lin-*

lingua, scribit, & recensita, & alia loca Desiderium spopondisse restituere Beato Petro, dicit non dono dare, sed restituere: Verba ejus sunt: „ Longobardorum Desiderius „ vir mitissimus in præsentia ipsius Fultradi „ sub jure jurando pollicitus est restituendum Beato Petro Civitates reliquas, Faventiam, Imolam, & Ferrariam cum earum finibus; simùl etiam, Saltora, & omnia Territoria, nec non & Auximum, Anconam, & Numanam Civitates, cum earum Territoriis. Et postmodùm per Garinodum Ducem, & Grimoaldum, nobis „ reddendum spopondit Civitatem Bononiam cum finibus ejus. *Hæc ille*; qui superiùs in eadem Epistola rogat eum, ut plenariam justitiam tribuat Dei Ecclesiæ, agens, ut reliquas Civitates Sanctæ Ecclesiæ restituantur: „ Pro Sanctæ Dei Ecclesiæ, *inquit*, „ perfectâ exaltatione, & ejus populi deliberatione, & integrâ securitate, & plenariam justitiam eidem Dei Ecclesiæ tribuere digneris, atquè optimum, & velocem „ finem in causa fautoris tui Beati Petri adhibere jubeas, ut Civitates reliquas, quæ „ sub unius Dominii dictione erant connexæ, atquè constitutos fines, Territoria „ etiam loca, & Saltora, in integro matri „ tuæ spiritali Sanctæ Ecclesiæ restituere „ præcipiatis.

511 Eodem verbo restituere utitur Paulus I. Papa, Epist. 2. data ad præfatum Pipinum, quæ incipit, *Quotiès perspicua eximietatis vestræ*, quà cum rogat, quatenùs compellat Desiderium Regem, atquè constrigat, *ut prolatam à Deo promissionem Beato Petro, restituere debeat*, Imolam scilicèt, Bononiam, Auximum, & Anconam, quas Beato Petro Apostolo pollicitus erat restituere. Similia scribit tùm in Epistola tertia, tùm quarta ad eundem Regem datis. Sic & Stephanus III. Papa, Epistola 2. data ad Carolum, & Carolomannum Reges, & Pipini filios, quæ incipit, *Benedictus Dominus Deus noster*, qua eos hortatur, adjurat, & obsecratur, ut cogatur Desiderium Longobardorum Regem ad restituenda ea omnia, quæ propria erant Sancti Petri, & Romanæ Ecclesiæ: *ut plenarias justitias Beati Petri sub nimia velocitate exigere, & Beato Petro reddere jubeatis*. Et infrà, *ut sua propria idem Princeps Apostolorum, atquè S. Romana Ecclesia recipiat*.

512 De Caroli Magni porrò donatione, subacto jàm Desiderio Longobardorum Rege, hæc scribit Anastasius in vita Adriani I. Papæ: „ Et reverà Christianissimus Carolus „ Francorum Rex adscribi jussit per Etherium religiosum, ac prudentissimum Capellanum, & Notarium suum, ubi concessit easdem Civitates, & Territoria Beato „ Petro, easque Beato Pontifici contradi „ spopondit, per designationem confinium, sicùt in eadem donatione continere monstratur, idest, à Lunis cum Insula Corsica, „ deindè in Suriano, deindè in Monte Bardone, indè in Verceto, deindè in Parma, „ deindè in Regio, & exindè in Mantua, atquè Ponte Silicis, simùlque, & universum „ Exarchatum Ravennantium, sicùt antiquitùs erat, atquè Provincias Venetiarum, „ & Histriam, nec non & cunctum Ducatum Spoletanum, & Beneventanum.

513 Dicunt tamèn qui Constantinianæ Donationi adversantur, verba illa, *restituere*, referri ad Patrimonia Sancti Petri, Prædia scilicèt, Possessiones, & Latifundia, quæ Imperatores, Patritii, nec non & aliæ privatæ Personæ Ecclesiæ Romanæ liberalitèr obtulerant, nequaquàm ad Civitates, Castra, vel Provincias; vel si ad Civitates etiam referantur, intelligendum esse, respectu primæ Donationis factæ à Pipino Rege, postquàm barbari Longobardorum Reges, aut reddere promissa distulerunt, aut jàm reddita, per tyrannidem iterùm abstulerunt. Et ideò Romanos Pontifices deprecatos esse & Pipinum, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ per suam Donationem concessa, & nondùm à Longobardis reddita, ut restitui juberet. Sic paritèr exorasse Carolum Magnum ut ageret, quatenùs à Pipino Donata, à Longobardis adhùc retenta, vel iterùm ablata, restituerentur. Ità Natalis Alexandri cit. Differt.24. in responsione ad tertiam objectionem.

514 Verùm hæc responsio non videtur planè satisfacere testimonio ab ipsomet allegato, desumpto ex Epistola 1. Hadriani I. Papæ, data ad Carolum Magnum, cujus initium est: *Dùm nimio provocati amore*; in ea namque Beatus ille Pontifex hortatur Regem, ut Constantini exemplo, Ecclesiam exaltare pergat, tùm promissa largiendo, tùm à Longobardis erepta restituendo; undè ait: „ Et sicut temporibus Beati Sylvestri Romani Pontificis, à sanctæ recordationis piissimo Constantino Magno Imperatore, per „ ejus largitatem Sancta Dei Catholica, „ & Apostolica Romana Ecclesia elevata, „ atque exaltata est, & potestatem in his „ Hesperiæ partibus largiri dignata est; ità „ & in his vestris temporibus, atque nostris, „ Sancta Dei Ecclesia, idest Beati Petri Apostoli germinet atque exultet, & ampliùs „ exaltata permaneat, ut omnes gentes, quæ „ hæc audierint, edicere valeant: *Domine* „ *salvum fac Regem, & exaudi nos in die*, „ *qua invocaverimus te*.

515 Hæc autem verba clara sunt, perlucida sunt, & patentia. Ait enim Hadrianus, Constantinum Magnum elevasse, atq; exaltasse Sanctam Romanam Ecclesiam, potestatem largiendo in partibus Italiæ: *Per ejus largitatem Sancta Dei Catholica & Apostolica Romana Ecclesia elevata, atque exaltata est, & potestatem in his Hesperiæ partibus largiri* di-

dignata est. Si enim de Prædiis tantùm, & Latifundis, quæ Constantinus pariter, tùm Ecclesiæ Sancti Petri, tùm aliis Ecclesiis, tàm Romæ eo jubente, quàm in universo Romano Imperio extructis in dotem eis concesserat, ut in ipsa quoquè Donatione refertur, loqueretur, non dixisset Hadrianus, largitum fuisse Constantinum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ potestatem in Italiæ partibus, ac per ejusmodi largitionem eandem Sanctam Ecclesiam elevatam, & exaltatam fuisse. Ad dominium Italiæ contraditum à Constantino in suæ Donationis edicto, necesse est Hadrianum respexisse, dùm talia scripsit. In quo quidèm Edicto hæc leguntur: „ Undè ut „ Pontificalis apex non vilescat, sed am- „ pliùs etiam quàm terreni Imperii dignitas, „ & gloriæ potentia decoretur, eccè tàm „ Palatium nostrum,ut prædictum est, quam- „ que Urbem Romam, & omnes totius Ita- „ liæ,& Occidentaliū Regionum Provincias, „ Loca, & Civitates, præfato Beatissimo „ Pontifici nostro Sylvestro universali Pa- „ pæ contradimus, atque relinquimus, ac „ successorum ipsius Pontificum potestati, & „ ditioni, firmâ Imperiali censurâ, per hanc „ divalem nostram, & pragmaticum consti- „ tutum decernimus disponendum, atque in „ jure Sanctæ Romanæ Ecclesiæ concedimus „ permansurum. *Hæc ibi*. Undè liquet per hanc donationem & largitionem, elevatam, & exaltatam fuisse Romanam Ecclesiam, per quam potestatem accepit in partibus Italiæ, ut Hadrians scribit, non per Latifundia, & Prædia ex ejusdem Constantini munificentia recepta; quoniam si de Prædiis & Latifundis loqueretur Hadrianus, non rectè dixisset, potestatem accepisse in partibus Italiæ, ac perindè Principis largitione elevatam, & exaltatam.

516 De Donationibus porrò factis ab aliis Imperatoribus & piis Viris, subjungit Hadrianus, hæc scribens: „ Sed & cuncta „ alia, quæ per diversos Imperatores, Patri- „ tios etiam, & alios Deum timentes, pro „ eorum animæ mercede, & veniâ delicto- „ rum, in partibus Tusciæ, Spoleto, seù Be- „ nevento, atque Corsica, simùl & Sabi- „ nensi Patrimonio, Beato Petro Apostolo, „ Sanctæque Dei, & Apostolicæ Romanæ „ Ecclesiæ concessa sunt, & per nefandam „ gentem Longobardorum per annorum spa- „ tia abstracta, atque ablata sunt, vestris „ temporibus restituantur.

517 Cùmque certum sit, cuncta, sivè à Constantino, sivè ab aliis Patritiis, & piis Viris Sanctæ Romanæ Ecclesiæ concessa, per Pipinum, & Carolum Magnum, ac eorum pietatem & munificentiam, à Barbaris priùs ablata, eidem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ novâ Donatione restituta fuisse, & redonata: hinc est, quòd idem Hadrianus in Epistola 2. data ad eundem Carolum Magnum conquestus de usurpatione facta à Leone Archiepiscopo Ravennate jurium Sanctæ Romanæ Ecclesiæ in Exarchatum Ravennæ, aliasque Civitates, puta Faventiam Forum Livii, Cesenas, Bobium, Comiadum, Ducatum Ferrariæ, Imolas, & Bononias, inter alia scribit, eas Civitates, & Loca, ereptas de Longobardorum manibus, Sanctam Romanam Ecclesiam à Pipino, & ipso Carolo accepisse: „ Quid vobis profuit, *inquit*, quòd Longo- „ bardorum gens est abolita, & Regno Fran- „ corum subjugata? Et ecce jàm nihil de „ his, quæ promissa sunt, adimpletum est: „ Insuper & ea, quæ anteà Beato Petro con- „ cessa sunt à sanctæ recordationis Domino „ Pipino Rege, nunc ablata esse noscuntur. *Hæc, & alia ibi*. Subsequentes porrò Imperatores, & Principes solam Pipini, & Caroli Magni memorant Donationem, tanquàm notiorem & proximiorem. Sic Otho primus Imperator in Diplomate confirmationis jurium Romanæ Ecclesiæ dato, Anno Domini DCCCCLXII. tempore Pontificatus Joannis XII. ad Donationem factam à Pipino, & Constantino se reportat. Diploma porrò ad hunc modum se habet.

In nomine Domini Dei Omnipotentis, Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.

518 „ Ego Otho Dei gratiâ Imperator „ Augustus, unà cum Othone glorioso Rege „ filio nostro, Divinâ ordinante Providentiâ, „ spondemus, atque promittimus per hoc „ pactum confirmationis nostræ tibi Beato „ Petro Principi Apostolorum, & Clavigero „ Regni Cœlorum, & per te Vicario tuo „ Domino Joanni Summo Pontifici, & uni- „ versali XII. Papæ, sicut à Prædecessoribus „ vestris usquè nunc in vestra potestate, at- „ que ditione tenuistis, & disposuistis Civi- „ tatem Romanam cum Ducatu suo & Sub- „ urbanis suis, atque viculis omnibus, & „ territoriis ejus, montanis, & maritimis, „ litoribus, atque portubus, seù cunctis Ci- „ vitatibus, Castellis, Oppidis, ac Viculis „ Tusciæ partibus, idest, Portum, Centum- „ cellas, Cerem, Bledam, Marturianam, „ Sutrium, Nepem, Castellum, Gallisem, „ Ortem, Polimartium, Ameriam, Tudsm, „ Perusiam cum tribus Insulis suis, idest, „ Majore, Minore, Pulvensim, Narniam, „ & Utriculum, cum omnibus finibus, ac „ territoriis ad suprascriptas Civitates perti- „ nentibus; nec non Cathedram Ravenna- „ tem sub integritate, cum Urbibus, Civi- „ tatibus, Oppidis, & Castellis, quæ piæ „ recordationis Dominus Pipinus, & Do- „ minus Carolus Excellentissimus Impera- „ tor, prædecessores videlicèt nostri, Beato „ Petro Apostolo, & prædecessoribus vestris, „ jam dudùm per Donationis paginam con-

„ tulerunt, hoc est, Civitatem Ravennam, „ & Æmiliam, Bobium, Cæsenam, Forum „ Pompilii, Forum Livii, Faventiam, Imolam, Bononiam, Ferrariam, Comiaclum, „ & Hadrianis, atque Gabellum cum omnibus finibus, territoriis, atque Insulis, „ Terrâ, Marique ad suprascriptas Civitates „ pertinentibus, simùl & Pentapolim, videlicèt Ariminum, Pisaurum, Fanum, Senogalliam, Anconam, Auximum, Numanam, Hesim, Forum Sempronii, Montem „ Feltri, Urbinum, & territorium Balnense, Calles, Luciolis, & Eugubium, cum „ omnibus finibus, & territoriis ad easdem „ Civitates pertinentibus.

519 „ Eodem modo territorium Sablnense, sicut à Domino Carolo Imperatore antecessore nostro, Beato Petro Apostolo per Donationis scriptum concessum „ est sub integritate. Item in partibus Tusciæ Longobardorum Castellum Felicitatis, Urbem Veterem, Balneum Regis, Ferentum, Viterbium, Ortem, Martam, Tuscanam, Suanam, Populonium, Rosellas, „ cum Suburbanis, atque viculis omnibus, „ & territoriis, ac maritimis, Oppidis, ac „ viculis, seù finibus omnibus. Itemque Almus cum Insula Corsica, deindè in Surlano, deindè in Monte Bardonis, deindè in „ Berceto, exindè in Parma, deindè in Regio, exindè in Mantua, atque in Monte „ Silicis, atque Provincia Venetiarum, & „ Istria, nec non Ducatum Spoletanum, seù „ Beneventanum, unà cum Ecclesia Sanctæ „ Christianæ, posita propè Padum, juxtà „ Padum, quarto milliario.

520 „ Itèm in partibus Campaniæ, Soram, Arces, Aquinum, Arpinum, Theanum, & Capuam; nec non Patrimonia ad „ potestatem, & ditionem vestram pertinentia, sicuti est Patrimonium Beneventanum, „ & Patrimonium Neapolitanum, & Patrimonium Calabriæ superioris, & inferioris. „ De Civitate autem Neapolitana, cum Castellis, & Territoriis, & finibus, & Insulis „ suis sibi pertinentibus, sicut ad easdem respicere videntur; nec non Patrimonium „ Siciliæ, si Deus nostris illud tradiderit manibus. Simili modo Civitatem Cajetam, „ & Fundum cũ omnibus earum pertinentiis,

521 „ Insuper offerimus tibi, Beate Petre Apostole, Vicarioq; tuo Domino Joanni Papæ, & successoribus ejus, pro nostræ „ animæ remedio, nostrique filii, & nostrorum parentum, de proprio nostro Regno „ Civitates, & Oppida cum Piscariis suis, „ idest Reatem, Amiternum, Furconem, „ Nurisiam, Balvam, & Marsim, & alibi „ Civitatem Interamnem cum pertinentiis „ suis.

522 „ Has omnes supradictas Provincias, Urbes, Civitates, Oppida, & Castella, Viculos, & Territoria, simùlque & „ Patrimonia, pro remedio animæ nostræ, & „ filii nostri, & parentum nostrorum, ac successorum nostrorum, & pro cunctò à Deo „ conservato, atque conservando Francorum „ Populo, jàm dictæ Ecclesiæ tuæ, Beate „ Petre Apostole, & per te Vicario tuo spirituali Patri nostro Joanni Summo Pontifici, & universali Papæ, ejusque successoribus, usquè ad finem Sæculi, eo modo confirmamus, ut in suo detineat jure, Principatu, atque ditione.

523 „ Simili modo per hoc nostræ delegationis pactum confirmamus Donationes, „ quas piæ recordationis Dominus Pipinus „ Sex, & posteà Domnus Carolus Excellentissimus Imperator Beato Petro Apostolo „ spontaneâ voluntate contulerunt; nec non „ censum, vel pensionem, seù cæteras dationes, quæ annuatim in Palatium Regis Longobardorum inferri solebant, sivè de Tuscia, sivè de Ducatu Spoletano, sicut & „ in suprascriptis Donationibus continetur, „ & inter sanctæ memoriæ Hadrianum Papam, & Domnum Carolum Imperatorem „ convenerunt, quandò idem Pontifex eidem de suprascriptis Ducatibus, idest, Tuscano, & Spoletano, suæ auctoritatis præcepto confirmavit, eo scilicèt modo, ut „ annis singulis prædictus census ad partem „ Ecclesiæ Beati Petri persolvatur, salvâ „ super eosdem Ducatus nostrâ in omnibus „ dominatione, & illorum ad nostram partem, & filii nostri subjectione.

524 „ Cæterùm, sicut diximus, omnia „ superiùs nominata ità ad vestram partem „ per hoc nostræ confirmationis pactum roboramus, ut in vestro permaneant jure, „ Principatu, atque ditione; & neque à nobis, neque à successoribus nostris per quodlibet argumentum, sivè machinationem in „ quacumque parte vestra potestas imminuatur, aut à vobis indè aliquid subtrahatur, „ de suprascriptis videlicèt Provinciis, Urbibus, Civitatibus, Oppidis, Castris, Viculis, Insulis, Territoriis, atque Patrimoniis, nec non & pensionibus, atque censibus; itaut neque nos ea facturi simus, neq; „ quibuslibet ea facere volentibus consentiamus, sed potiùs omnium, quæ superiùs leguntur, idest Provinciæ, Civitates, Urbes, „ Oppida, Castella, Territoria, & Patrimonia, atque Insulæ, Censusque, & Pensiones ad partem Ecclesiæ Beati Petri Apostoli, atque Pontificum in sacratissima illius Sede residentium, nos in quantùm „ possumus, defensores esse testamur, ad hoc, „ ut ea in illius ditione, ad utendum & fruendum, atque disponendum firmitèr valeant „ obtineri, salvâ in omnibus potestate nostrâ, & filii nostri, posterorumque nostrorum, secundùm quod in pacto, & constitutione, & promissionis firmitate Eugenii „ Pontificis, successorumque illius, continetur, idest.

525 „ Ut omnis Clerus, & univerfa Populi Romani nobilitas, propter diverfas neceffitates, Pontificum irrationabiles ergà populum fibi fubjectum afperitates retundendas, facramento fe obligent, quatenùs futura Pontificum electio (quantùm uniufcujufque intellectus fuerit) canonicè & juftè fiat; & ut ille, qui ad hoc fanctum atque Apoftolicum regimen eligitur, nemine confentiente, confecratus fiat Pontifex, priusquàm talem in præfentia Miffórum noftrorum, vel filii noftri, feù univerfæ generalitatis, faciat promiffionem pro omnium fatisfactione, atque futura confervatione, qualem Domnus & venerandus fpiritalis Pater nofter Leo fponté fecifle dignofcitur.

526 „ Præterea alia minora huic operi inferenda prævidimus, videlicèt, ut in electione Pontificum, neque liber, neque fervus ad hoc venire præfumat, ut illis Romanis, quos ad hanc electionem per conftitutionem Sanctorum Patrum antiqua admifit confuetudo, aliquod faciat impedimentum. Quòd fi quis contrà hanc noftram inftitutionem ire præfumpferit, exilio tradatur.

527 „ Infupèr, ut nullus Miffórum noftrorum cujufcumque impeditionis argumentum componere in præfatam electionem audeat, prohibemus; Nàm & hoc omnimodis inftituere placuit, ut qui femèl fub fpeciali defenfione Domni Apoftolici, fivè noftra fuerint fufcepti, impetrata juftè utantur defenfione. Quòd fi quis quemquam illorũ, qui hoc promeruerunt, violare præfumpferit, fciat, fe periculum vitæ fuæ effe incurfurum.

528 „ Illud etiam confirmamus, ut Domno Apoftolico juftam in omnibus fervent obedientiam, fivè Ducibus, ac Judicibus fuis ad juftitiam faciendam. Huic enim inftitutioni hoc neceffariò adnectendum effe perfpeximus, ut Miffi Domni Apoftolici, feù noftri, femper fint conftituti, qui annuatim nobis, vel filio noftro renuntiare valeant, qualitèr fingull Duces, ac Judices populo juftitiam faciant. Hanc Imperialem Conftitutionem quomodò obfervent qui Miffi, decernimus, ut primùm cunctos clamores, qui per negligentiam Ducum, feù Judicum fuerint inventi, ad notitiam Domni Apoftolici deferant. Et ipfe unum è duobus eligat, aut ftatim per eofdem Miffos fiant ipfe neceffitates emendatæ, aut Miffo noftro nobis renuntiante, per noftros Miffos à nobis directos emendentur. Hoc, ut ab omnibus fidelibus Sanctæ Dei Ecclefiæ, & noftris firmum effe credatur, propriæ manus fignaculo, & nobilium Optimatum noftrorum fubfcriptionibus hoc pactum confirmationis noftræ roboravimus, & Bullæ noftræ impreffioni obfignari juffimus.

Signum Domni Othonis Sereniffimi Imperatoris, ac fuorum Epifcoporum, Abbatum, & Comitum.
Signum Adalgagi Nammaburgenfis Ecclefiæ Archiepifcopi.
Signum Harberti Curienfis Ecclefiæ Epifcopi.
Signum Drogonis Ofnaburgenfis Ecclefiæ Epifcopi.
Signum Ottuuini Nildesheimenfis Ecclefiæ Epifcopi.
Signum Landuvaarti Mindonenfis Ecclefiæ Epifcopi.
Signum Otgeri Nemetinenfis Eccl. Epifcopi.
Signum Gezonis Tortonenfis Ecclefiæ Epifcopi.
Signum Hucberti Parmenfis Eccl. Epifcopi.
Signum Widonis Mutinenfis Eccl. Epifcopi.
Signum Attonis Fuldenfis Ecclefiæ Epifcopi.
Signum Gunthorii Herolfeldenfis Monafterii Abbatis.
Signum Eberarti Comitis.
Signum Gunthorii Comitis.
Signum Burghardi Comitis.
Signum Utonis Comitis.
Signum Ernuftet.
Signum Tietberis, Ricdages, Liupen, Hartvviges, Arnolves, Ingiltbies, Burcbartes, Retingens.

Anno Dominicæ Incarnationis nongentefimo fexagefimo fecundo, Indictione quintà, menfe Februarii, decimo tertio die ejufdem menfis, Anno verò Domni Othonis Imperii invictiffimi Imperatoris vigefimo feptimo facta eft hæc pactio fœlicitèr.

529 Hoc autem Diploma emanatum videtur conformitèr ad pactum confirmationis editum olim à Ludovico Pio, Magni Caroli filio, ac in Imperio fucceffore tempore Pafchalis Papæ Primi, cujus fragmentum recitatur à Gratione dift.63. cap.30. *Ego Ludovicus*; fed integrum recenfet ex Vaticana Bibliotheca Cardinal. Baronius ad Annum Domini DCCCXVII. fub num. 10. quod ità fe habet.

In nomine Domini Dei Omnipotentis, Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.

530 „ Ego Ludovicus Imperator Auguftus ftatuo, & concedo per hoc pactum confirmationis noftræ tibi Beato Petro Principi Apoftolorum, & pro te Vicario tuo

tuo Domino Paschali Summo Pontifici, & universali Papæ, & successoribus ejus in perpetuum, sicut à prædecessoribus vestris, usquè nunc in vestra potestate, & ditione tenuistis, & disposuistis Civitatem Romanam cum Ducatu suo, & Suburbanis, atque viculis omnibus, & territoriis ejus, montanis & maritimis litoribus, & portubus, seù cunctis Civitatibus, Castellis, Oppidis, ac Viculis in Tusciæ partibus, idest, Portum, Centum Cellas, Cœre, Bledam, Marturanum, Sutrium, Nepe, Castellum Gallesii, Ortam, Polimartium, Ameriam, Tudertum, Perusiam, cum aliis tribus Insulis suis, idest, Majorem, & Minorem, Pulvensem, & Lacum; Narniam, Otriculos, cum omnibus finibus, ac territoriis ad supradictas Civitates pertinentibus. Simili modo in partibus Campaniæ, Signiam, & Anagniam, Ferentinum, Alatrum, Patricium, Frusinonem, cum aliis partibus Campaniæ; nec non Tibur cum omnibus finibus, & territoriis ad easdem Civitates pertinentibus.

531 „ Nec non & Exarchatum Ravennatensem sub integritate, cum Suburbanis, Civitatibus, Oppidis, & Castellis, quæ piæ recordationis Domnus Pipinus Rex, ac bonæ memoriæ genitor Carolus Imperator Beato Petro Apostolo, & prædecessoribus vestris jàm dudùm per Donationis paginam restituerunt, hoc est, Civitatem Ravennam, & Ameliam, Robium (*sivè Bobium*) Cesenam, Forum Pompilii, Forum Livii, Faventiam, Imolam, Bononiam, Ferrariam, Comaclum (*sivè Comiaclum*) & Adriam, & Gabelum, cum omnibus finibus, territoriis, atque Insulis in Terra, Marique ad prædictas Civitates pertinentibus; simùl & Pentapolim, videlicèt Ariminum, Pisaurum, Fanum, Senogalliam, Anconam, Humanam, Æsium, Forum Sempronii, Montem Ferretri, Urbinum, & territorium Balnense, Calles, Luceolos, Eugubium cum omnibus finibus, ac terris ad easdem Civitates pertinentibus.

532 „ Eodem modo Territorium Sabinense, sicut à genitore nostro Carolo Imperatore Beato Petro Apostolo Donationis scriptum concessum est sub integritate, quemadmodùm ab Itherico, & Macenario Abbatibus, Missis illius inter idem Territorium Sabinense, & Reatinum, definitum est. Itèm in partibus Tusciæ Longobardorum Castellum Felicitatis, Urbevetum, Balneum Regis, Ferenti, Castrum, Viterbium, Martam, Tuscaniam, Populoniam, Soanam, Rosellas. Et Insulas Corsicam, & Sardiniam, & Siciliam sub integritate cum omnibus adjacentibus, & territoriis maritimis, litoribus, portubus, ad supradictas Civitates, & Insulas pertinentibus. Itèm in partibus Campaniæ, Soram, Arcea, Aquinum, Arpinum, Theanum, Capuam, & Patrimonia ad potestatem, & ditionem nostram pertinentia, sicut est Patrimonium Beneventanum & Salernitanum, & Patrimonium Calabriæ inferioris & superioris, & Patrimonium Neapolitanum, & ubicumque in partibus Regni, atque Imperii à Deo nobis commissi, Patrimonia vestra esse noscuntur.

533 „ Hæc omnia supradicta Provinciæ, Urbes, Civitates, Oppida, & Castella, Viculos, & Territoria, simùlque & Patrimonia jàm dictæ Ecclesiæ, Beate Petre Apostole, &. per te Vicario tuo spirituali Patri nostro Domno Paschali Summo Pontifici, & universali Papæ, ejusque successoribus usq; ad finem Sæculi eò modo confirmamus, ut in suo detineant jure, Principatu, & ditione. Simili modo per hoc nostræ confirmationis decretum firmamus Donationes, quas piæ recordationis Domnus Pipinus Rex avus noster, posteà Domnus, & genitor noster Carolus Imperator Beato Petro Apostolo spontaneà voluntate contulerunt. Nec non & censum, & pensiones, seù cæteras Donationes, quæ annuatim in Palatium Regis Longobardorum inferri solebant, sivè de Tuscia Longobardorum, sivè de Ducatu Spoletano, sicut in supradictis Donationibus continetur, & inter sanctæ memoriæ Hadrianum Papam, & Domnum & genitorem nostrum Carolum Imperatorem convènit, quandò eidem Pontifici idem de suprascriptis Ducatibus Tuscano, & Spoletano, suæ auctoritatis præceptum confirmavit, eo scilicèt modo, ut annis singulis supradictus census Ecclesiæ Beati Petri Apostoli persolvatur, salvâ super eosdem Ducatus nostrâ in omnibus dominatione, & illorum ad nostram potestatem subjectione.

534. „ Cæterùm, sicut diximus, omnia superiùs nominata ità ad nostram potestatem, per hoc nostræ confirmationis decretum roboramus, ut in vestro, vestrorumque successorum permaneant jure, Principatu, atque ditione, ut neque à nobis, neque à filiis, & successoribus nostris, per quodlibet argumentum, sivè machinationem, in quacumque parte minuatur vestra potestas, aut vobis de suprascriptis omnibus, vel successoribus vestris indè aliquid subtrahatur, de suprascriptis videlicèt Urbibus, Provinciis, Civitatibus, Oppidis, Castris, Viculis, Insulis, Territoriis, ac Patrimoniis, nec non & pensionibus, atque que censibus, itaut neque nos ea subtrahamus, neque quibuslibet subtrahere volentibus consentiamus, sed potiùs omnia, quæ superiùs leguntur, idest, Provincias, Civitates, Urbes, Oppida, Castella, Territoria, Patrimonia, atque Insulas, census, ac pensiones, Ecclesiæ Beati Petri Apostoli,

„ li, & Pontificibus in sacratissima illius Sede in perpetuum residentibus, in quantum possumus, defendere nos promittimus, ad hoc, ut omnia ea in illius ditione ad utendum & fruendum, atque disponendum firmitèr valeat obtinere; nullamque in eis nobis partem, aut potestatem disponendi, aut judicandi, subtrahendivè, aut minorandi vindicamus, nisi quandò ab illo, qui eo tempore hujus Sanctæ Ecclesiæ regimen tenuerit, rogati fuerimus. Et si quilibet homo de supradictis Civitatibus ad vestram Ecclesiam pertinentibus ad nos venerit, subtrahere se volens de vestra jurisdictione, vel potestate, vel quamlibet aliam iniquam machinationem metuens, aut culpam commissam fugiens, nullo modo eum alitèr recipiemus, nisi ad justam pro eo faciendam intercessionem ità dumtaxàt, si culpa, quam commisit, venialis fuerit inventa, sin aliter comprehensum, vestræ potestati eum trademus, exceptis his, qui violentiam, vel oppressionem potentium passi ideò ad nos venerint, ut per nostram intercessionis justitiam accipere mereantur, quorum altera conditio est, & à superioribus valdè disjuncta.

535 „ Et quandò Divinâ vocatione hujus sacratissimæ Sedis Pontifex de hoc Mundo migraverit, nullus ex Regno nostro, aut Francus, aut Longobardus, aut de qualibet gente homo sub nostra potestate constitutus, licentiam habeat contrà Romanos, aut publicè, aut privatè veniendi, aut electionem faciendi, nullusque in Civitatibus, vel Territoriis ad Ecclesiam Beati Petri pertinentibus, aliquod malum propter hoc facere præsumat, sed liceat Romanis cum omni veneratione, & sinè aliqua perturbatione honorificam Pontifici suo exhibere sepulturam, & eum, quem Divinâ inspiratione, & Beati Petri intercessione, omnes Romani uno consilio, & unâ concordia, sinè aliqua promissione ad Pontificatus ordinem elegerint, sinè aliqua ambiguitate & contradictione more canonico consecrari. Et cùm consecratus fuerit, Legati ad nos, vel ad successores nostros Reges Francorum dirigantur, qui inter nos, & inter illum amicitiam & charitatem, & pacem socient, sicut temporibus piæ recordationis Domni Caroli attavi nostri, sivè Domni Pipini avi nostri, vel & Caroli Imperatoris genitoris consuetudo erat faciendi.

536 „ Hoc autem, ut ab omnibus fidelibus Sanctæ Dei Ecclesiæ, & nostris, firmum esse credatur, firmiùsque per futuras generationes, & sæcula ventura custodiatur, propriæ manus signaculo, & venerabilium Episcoporum, atque Abbatum, vel Optimatum nostrorum sub jurejurando, & subscriptionibus pactum, istud nostræ confirmationis roboravimus, & per Legatum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Theodorum Nomenclatorem Paschali Papæ direximus.

Ego Ludovicus misericordiâ Dei Imperator subscripsi.

537 Eidem porrò constitutioni subscripserunt tres Ludovici filii, Episcopi decem, Abbates octo, & Comites quindecim, & Bibliothecarius unus, & Mansionarius unus, & Ostiarius unus, ut ex eodem codice Vaticano refert idem Baronius. Sed & in hac eadem constitutione illud pervaldè est adnotandum, quòd ergà initium, dùm agit Ludovicus de concessione facta à Rege Pipino, & Carolo, utitur verbo restitutionis, quasi anteriori jure ea ad Ecclesiam Romanã pertinerent: *Quæ piæ recordationis, ait Dominus Pipinus Rex, ac bonæ memoriæ genitor Carolus Imperator Beato Petro Apostolo, & prædecessoribus vestris jàm dudùm per donationis paginam restituerunt.* Hinc Pipinus, & Carolus Magnus, qui jure belli à barbaris Regibus erepta sua fecerunt, respicientes tamèn ad antiqua Romanæ Ecclesiæ jura, eidem Sanctæ Ecclesiæ redonare summâ cum pietate voluerunt, & redonando olim deperdita, atquè amissa restituere. Debet Sancta Romana Ecclesia munificentiæ Constantini, sed multùm debet Francorum Regibus, sinè quibus tanto dominio numquàm usa fuisset, sicùt & post Constantinum, usquè ad Francorum Reges, Pipinum, & Carolum, nequaquàm uti potuit.

538 Hujus porrò Ludovici pii concessionis, sivè donationis, vel rerum concessarum, & donatarum confirmationis, & ratificationis, meminit Leo Ostiensis in Chronico Cassinate lib. 1. cap. 18. ubi habet: „ Ultimo hujus Abbatis anno, Ludovicus Imperator, qui cognominatus est Almus, vel Sanctus, hujus Caroli filius, Quarto Imperii sui Anno, Aquisgranum in Palatio cum pluribus totius Franciæ Episcopis, Abbatibus, Religiosisque Monachis, Concilium faciens, utilissima nostri Ordinis observationi, octo generalia Capitula constituit, quæ omnia apud nos perindè ferè, ac Regula Sancti Benedicti observantur. Hoc pactum constitutionis, & confirmationis fecit Beato Petro Apostolo, ejusque Vicario Domino Paschali, parentes suos Pipinum, & Carolum imitatus, manusque suæ, ac filiorum subscriptione corroborans x. Episcopos, viii. Abbates, & Comites xv. Bibliothecarium, Mansionarium, & Ostiarium unum subscribere fecit, & per Legatum S. Romanæ Ecclesiæ Theodorum Nomenclatorem, Domino Paschali Papæ transmisit. *Hactenus Leo Ostiensis.*

539 Deniquè Carolus Calvus eadem jura Sanctæ Romanæ Ecclesiæ confirmavit, ut testatur Joannes Papa VIII. Epist. 9. data ad Landulphum Episcopum Capuanum, ubi scribit: „ Siquidèm nosse volumus tuæ religionis intentionem, quoniàm, Domino cooperante, Leone venerabile Episcopo nepote nostro, ac Sanctæ Ecclesiæ Romanæ eximiò Apocrisiario, aliisque nostris Legatis, quos nuper direxeramus, à charissimo filio nostro Carolo Imperatore Augusto reversis, vobis, utpotè à secreto Consiliariis nostris, ratum ducimus animi ejus, Deo inspirante, circà Ecclesiarum præsertim Romanæ, quæ caput est omnium, exaltationem, affectum patefacere, omne sanè jus potestatis, antiquitùs attributum capitularitèr renovatum in conventu Episcoporum, ac Optimatum, inviolabilitèr concessit habendum. *Hæc ille.* Hujus porrò Concilii, sivè conventus, Legatorum quoquè, meminit Aimoinus lib. 5. de gestis Francorum, cap 33. Hæc itàque sunt, quæ hac in causa in medium afferre curavi, non ferens sententiam, hanc enim definiendam Doctoribus reservavi, verùm ad aliqualem notitiam; nàm hoc unum citrà controversiam est, ea scilicèt omnia, quæ Sancta Romana Ecclesia possidet, sivè ex Constantini munificentia, sivè beneficio Francorum Regum, & eorum Donationibus, & Concessionibus, possideat, legitimè, ac bono jure possidet.

CAPUT XVII.

De Innocentii Papæ III. Pontificatu, atque ab eo Græcorum unione procurata.

540 Imperante in Oriente Alexio Angelo, in Occidente Imperio vacante, ineunte Anno Domini MCXCVIII. ejusdem Alexii Angeli Imperii Anno IV. Cœlestini III. Pontificatus Anno VII. Indictione xv. inchoatâ à proximo Septembri, vel prima, si auspicatur à mense Januario, idem Cœlestinus Papa ex hac vita ad Dominum migravit, de cujus obitu Rogerius hæc scribit: *Eodem Anno millesimo centesimo nonagesimo octavo Cælestinus Papa senio & gravi morbo laborans, obiit Romæ mense Januarii, sexto Idus ejusdem mensis, ferià sextà, septimo Anno Papatus sui, & Laterani sepultus est*, ubi sedisset Annos VI. menses VIII. & dies XXVIII. In cujus locum mirà animi consensione suffectus est Innocentius, hujus nominis III. ante Lotharius appellatus, ex patre Trasimundo, de Comitibus Segniæ, matre verò Clarina, juvenis annorum triginta, vel paulò plùs, vir tamen perspicacis ingenii, & tenacis memoriæ, staturà mediocris, & decorus aspectu, prudens & liberalis; severus contrà rebelles & contumaces, sed benignus ergà humiles & devotos; fortis & stabilis, magnanimus & astutus; in justitia rigidus, sed in misericordia pius; humilis in prosperis, & patiens in adversis: erat enim omni virtutum genere exornatus, ut ejus vitæ ferunt Scriptores. Creatus est Romanus Pontifex v. Idus Januarii antefati Anni, sequenti scilicèt die ad obitum Cœlestini, reluctans, & nolens, ut ipse in Epistola de sua electione testatur.

541 Publicata per Orbem Innocentii electione Alexius Angelus Oratores muneribus onustos prætiosis misit, ad ostentationem magis, quàm ad filialem obedientiam præstandam, ut exitus probavit; & ut Legatos suos ad lustrandum amandaret Imperium per eosdem Pontificem rogavit: qui summa cum humanitate susceptis Oratoribus, annuens Imperatoris postulatis, Apocrisiarios ad eum direxit Albertum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Subdiaconum, & Albertinum Diaconum, datis ad eum literis hortatoriis, ut Terræ Sanctæ suppetias ferret, & ut Græcorum Ecclesiam ad Apostolicæ Sedis obedientiam, à qua contumaciter tamdiù defecerat revocandam, operam daret: quibus in literis inter alia scripsit.

542 „ Imperialis Excellentiæ magnitudo, si se coràm eo humiliaverit, *qui humilia respicit, & alta à longè cognoscit*, & super eo sui stabilierit Imperii fundamentum, præter quod aliud poni non potest, quod est ipse Jesus, & super quo ipse Dominus noster nascentis Ecclesiæ posuit fundamentum, *super hanc petram*, inquiens, *ædificabo Ecclesiam meam*, exaltabitur & elevabitur; quoniàm *omnis, qui se humiliat, exaltabitur* secundùm testimonium veritatis, & *firmabitur, & non flectetur*: quoniàm ædificium, quod super hoc fundamentum consistit, nec casum timet, nec ad machinas formidat hostiles. Ut autèm firmiùs, & fortiùs Imperium tuum in hujus fundamenti firmitate persistat, oportet ut Deum universis tuis affectibus anteponas, & Sponsam ejus Romanam Ecclesiam, cujus ipse fundamentum, & fundator existit, præcipuè venereris, ut dùm in dilectione Sponsi, & Sponsæ perstiteris unitate, ex nulla parte celsitudinis tuæ sublimitas quatiatur.

543 „ Verùm non ut ad detractionem, sed tuam potiùs correctionem loquamur, miramur non modicum, murmurat etiam adversùs te Populus Christianus, imò & ipse Jesus, ubi ille te increpat: *Hospes fui, & non collegisti me, infirmus & non visitasti me, in carcere & non venisti ad me.* Cùm enim, peccatis nostris exigentibus, venerint gentes in hæreditatem Domini, & coinquinaverint templum sanctum ejus, imò

„ imò ipsum Jesum Christum quodam modò „ captivaverint, Lignum Sanctæ Crucis, in „ qua salus Mundi pependit, & delevit Chirographum mortis antiquæ in qua etiam „ Apostolus se asserit gloriari: *Mihi absit*, inquiens, *gloriari nisi in Cruce Domini nostri Jesu Christi*. Nec Christo exuli subvenire, „ nec ad liberationem Terræ nativitatis ipsius intendere, hactenùs, sicut debueras, „ curavisti, cùm tamèn ex vicinitate locorum, & abundantia divitiarum tuarum, „ & potentia, qua inimicos Crucis munere „ Divino præcellis, id potueris commodiùs, „ & expeditiùs aliis principibus adimplere.

544 „ Est etiam aliud propter quod non „ solùm adversùs te, imò adversùs Romanam „ Ecclesiam, quæ id hactenùs, quasi sub dissimulatione transivit, murmurat Populus „ Christianus. Cùm enim Dominus noster „ unam sibi Sposam elegerit non habentem „ maculam, neque rugam, juxtà quod in „ canticis protestatur: *Una est*, inquiens, „ *dilecta mea*, *Sponsa mea*, *columba mea*. Et „ in Evangelio dicit: *Alias oves habeo*, *quæ non sunt ex hoc ovili*, *& illas oportet me adducere*, *ut fiat unum ovile*, *& unus Pastor*. „ Cùm etiam inconsutilis tunica Christi divisa non fuerit, & in Symbolo contineatur „ expressè: *Credo in unam Sanctam Catholicam & Apostolicam Ecclesiam*; Græcorum „ populi ab unitate Apostolicæ Sedis & Romanæ Ecclesiæ recedentes, quæ disponente „ Domino, cunctorum fidelium mater est, & „ magistra, sibi aliam Ecclesiam confinxerunt, si tamèn præter unam est, Ecclesia „ sit dicenda. *Hæc & alia Innocentius*.

545 Qui & alias adjecit literas ad Patriarcham Constantinopolitanum, quibus paritèr hortatur, ut suas in tollendo Schismate partes adhibeat, atque ad recuperandam Terram Sanctam, Christi imbutam sanguine, ac Sarracenorum flagitiis & sacrilegiis contaminatam, Alexium permoveret. Objerat jam Gergius Xiphilinus Superiori Anno MCXVIII. ubi sedisset Annos septem, ac in ejus locum substitutus fuit Joannes Camaterus pessimus Schismaticus, ad quem antedictas literas Innocentius scripsit: sed cum esset vaferrimus, Legatos Pontificios humanissimè excepit, atque & Innocentii Zelum plurimùm commendavit, quod de unione Græcorum cum Romana Ecclesia procuranda animum adjecisset, sed & perfidiam suam, per modum dubii, eidem Sancto Pontifici exponere curavitt, datis ad eum literis, quibus quæsivit, cur Romanam Ecclesiam appellasset universalem, & omnium Ecclesiarum Matrem, & non magis is dignitatis titulus attribuendus sit Ecclesiæ Hierosolymitanæ, cùm ex ea Christiana fides emanarit. Cujus literæ ad hunc modum se habent.

Innocentio Sanctissimo PP. Rom. & in Christo Domino dilecto fratri.

546 „ Quòd mihi in tuæ Sanctitatis scripto non modicam super induxit ambiguitatem, non abscondam. Nàm & pro mirò „ habeo, quomodò unam & universalem Romanorum vocasti Ecclesiam, ut quasi, jam „ divisam in species quasdam specialissimas, „ & hæc uno existente Grege, ovilium Christi nobis quodammodò Pastoribus, sub eò „ constitutis Pastorum principe communique „ Doctore: & quomodò erit, quod apud vos „ Romanorum Ecclesia Mater (ut dixisti) „ communis aliarum Ecclesiarum, & secundùm quas aliquas rationes, & per quas „ unquam causas quæro addiscere dubitans.

547 Quod autèm mihi & plus extendit „ ambiguitatem, dicam, & indulge mihi sacerrimè Papa, si nunc primò hunc Patriarchalem sacrum Thronum me ascendentem, „ nondùm de tali hac dubitatione diligentem solutionem addiscere accidit: Audiens „ enim quis in psalmis David dicentem: *Mater Sion dicet homo & homo natus est in ea*, „ secundùm verùm utique Verbi, & justitiæ „ æquitatem, Hierosolymitanam Ecclesiam „ Matrem aliarum Ecclesiarum nominabit, „ prærogantem secundùm fidem, tàm tempore, quàm dignitate. In ea enim utique „ ut novissimus omnium Christus & natus „ est secundùm carnem, & conversatus est. *Hæc Camaterus*.

548 De Schismate verò quod à Pontifice Græcis fuerat exprobatum, se suosque purgans subnectit, inquiens: *Reprehensionem autem à tua Sanctitate nobis super inductam silere nequeo, ut scindentibus quasi unam, & desupèr contextam Christi vestem, & sic à vobis usque nunc discissis &c.* At Innocentius his acceptis literis, ut Pater & Doctor, ad Patriarchæ & Græcorum Instructionem alias fecit literas solidâ doctrinâ refertas, qua Camateri objecta diluit, in quibus inter plura quæ diffusissimè scripsit, sequentia ad rem præsentem exaravit. Allegatis namque quæ de Petro Apostolorum Principe alleganda erant, subjungens indè ait.

549 „ Huic Dominus oves suas pascendas, vocabulo tertiò repetito, commisit, „ ut alienus Grege Dominico censeatur, qui „ eum etiam in successoribus suis noluerit „ habere Pastorem. Non enim inter has, & „ illas oves distinxit, sed simpliciter, inquit: „ *Pasce oves meas*, ut omnes omninò intelligantur ei esse commissæ. Jacobus enim „ frater Domini, qui videbatur esse columna, Hierosolymitana sola contentus, ut „ ibi semen fratris præmortui suscitaret, ubi „ fuerat crucifixus; Petro non solùm univer-

„ sam Ecclesiam, sed totum reliquit saeculum gubernandum. *Et post plura*. Pro hoc argumento ex Sacris Scripturis producto, subjungit.

550 „ Ipse quidèm primus Judaeos, ipse quoquè primus Gentiles, post ascensionem „ Christi convertit ad Fidem, ut super „ utrosque fideles se primatum accepisse „ monstraret. Cùm ipso dic Pentecostes ad „ verbum exhortationis ipsius, circiter tria „ millia Judaeorū Baptismi receperint Sacramentum, ac deindè Cornelium Centurionem, & suos quasi primitias Gentium ad revelationem Angelicam baptizarit, Cùm „ autèm inter Apostolos ad Consultationem credentium magna fieret conquisitio, „ utrùm oporteret circumcidi fideles, & legem Mosaicam observari, Petrus, principali fretus auctoritate, respondit: *Quid tentatis Deum imponere jugum super cervicem „ discipulorum, quod neque Patres nostri, nequè nos portare potuimus?* Cujus sententiam subsecutus, Apostolicum super ipsa „ quaestione decretum Jacobus promulgavit, „ Paulus etiam postquàm abiit in Arabiam, „ & iterùm rediit in Damascum, deindè post „ tres annos venit Hierosolymam, ut Petrum videret, cum eo Evangelium, quod in „ gentibus praedicaverat, collaturus, nè „ fortè in vacuum curreret, aut etiam cucurrisset, *Et post alia*.

551 „ Quaesivisti etenim, *ait*, dubitans, „ & addiscere volens, qua ratione Romanam „ Ecclesiam unam, & universalem in nostris „ literis voca erimus, velùt in quasdam species specialissimas jàm divisam, cùm & „ unus sit Pastor, & unum ovile, licèt sub „ uno Pastorum Principe Christo plures sint „ constituti Pastores, Nos autèm inquisitioni tuae taliter respondemus, quòd Ecclesia „ duabus de causis universalis vocatur: intelligentia nàmque dictorum ex causis assumenda dicendi, cùm non res sermoni, sed „ rei sit sermo subjectus, Dicitur enim universalis Ecclesia, quae de diversis constat „ Ecclesiis, quae Graeco vocabulo Catholica „ nominatur, & secundùm hanc acceptionem „ vocabuli Ecclesia Romana non est universalis Ecclesia, sed pars universalis Ecclesiae, prima videlicèt, & praecipua, velùt caput in corpore, quoniàm in ea plenitudo „ potestatis existit; ad caeteros autèm pars „ aliqua plenitudinis derivatur.

552 „ Et dicitur universalis Ecclesia illa „ una, quae sub se continet Ecclesias universas; & secundum hanc nominis rationem, „ Romana tantū Ecclesia universalis nuncupatur, quoniàm ipsa sola singularis privilegio dignitatis caeteris est praelata, sicùt „ & Deus universalis Dominus appellatur, „ non quasi jàm divisus in species, aut specialissimas, aut etiam subalternas, sed „ quoniàm universa sub ejus dominio continentur, Est enim una generalis Ecclesia; „ de qua veritas, inquit, ad Petrum: *Tu es „ Petrus, & super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam*. Et sunt multae particulares „ Ecclesiae, de quibus Apostolus, ait: *Instantia mea quotidiana solicitudo omnium Ecclesiarum*, ex omnibus una consistit, tamquàm ex particularibus generalis, & una „ praeminet omnibus, quoniàm cùm unum „ sit corpus Ecclesiae, de quo dicit Apostolus; *omnes unum corpus sumus in Christo*, „ illa velùt caput caeteris membris excellit.

553 „ Quaesivisti etiam, & te asseruisti „ non modicum dubitare, cupiens addiscere „ causam, quàm acceptabis finè cōtradictione „ rationem habentem, cùm David de Hierusalem dicat in psalmis: *mater Sion dicet „ homo, & homo natus est in ea*, utpotè in „ qua Christus dignatus est conversari, praedicare pariter, & docere, ac nostram operari salutem, in ea nostrae ponens Fidei „ fundamenta, propter quòd meritò mater „ debet nuncupari, cùm ex ea doctrina processerit salutaris. Cùr mater omnium Ecclesiarum Ecclesia Romana dicatur, quae „ ab Hierosolymitana Ecclesia orthodoxae „ Fidei Sacramenta recepit, cùm Apostolus etiam inquiens se usquè ad Illyricum „ Evangelium praedicasse, quòd quasi à Hierusalem inceperit, evidenter ostendat.

554 „ Licèt autèm ex praemissis intelligatur, & huic inquisitioni responsum, „ cùm Ecclesia Romana mater dicatur, non „ ratione temporis, sed ratione potiùs dignitatis; Nàm etsi secundùm Joannem Andreas priùs venerit ad Fidem, quàm Petrus, praelatus est tamen Petrus Andreae, „ cum & in Apostolorum Cathalogo semper primus, quasi praecipuus praemittatur, „ non quòd Petrus sit prior tempore, sed potior dignitate.

555 „ Ad omnem tamèn dubietatem tollendam tua fraternitas debet distinguere, „ secundùm diversas nominis rationes inter „ Romanam, & Hierosolymitanam Ecclesiam, quòd illa dicenda sit mater Fidei, „ quoniàm ab ea Sacramenta Fidei processerunt; Ista verò dicenda sit mater fidelium, „ quoniàm privilegio dignitatis universis „ fidelibus est praelata. *Haec Innocentius*. Qui & pro pace, ac Ecclesiarum unione conciliandа proposuit se Concilium oecumenicum celebraturum,

556 Scripsit porrò & Alexius ad Innocentium literas datas Indictione 11. mense Februarii, die 11. ejusdem mensis, missas per Georgium Venetum Nuncium suum, quibus asserebat, quòd nondùm pro Terra Sancta, & Sarracenorum manibus eripienda elaborandum foret, seque timere valdè, nè si illi liberandae praefinitum à Deo tempus antevertere auderet, frustrà opus pertentaret, atquè adeò sibi à Domino propheticū illud objice-

jiceretur: *Sibi regnaverunt, & non per me, dominati sunt, nec me noverunt*. Erat nàmque infœlix iste Princeps permaximè Astrologicis addictus prædictionibus, ut Chonistes lib. 3. adnotat; adeòut, cùm aliquod opus agendum suscepturus erat, Astrologos consulere priùs non vereretur. Adjecerat porrò in iisdem literis, se pro unione Ecclesiarum promptum habere animum, operamque se daturum, ut optata perficeretur. Hinc Innocentius præfatis receptis literis, rescripsit ad ea primùm, quæ de liberanda Terra Sancta acceperat, in hæc verba.

557 „ Ut non ad reprehensionem, quàm „ instructionem loquamur, si diligenter con„ sideres, & inspicias veritatem, longè aliter „ intelliges sentiendum. Bonorum enim om„ nium dator, *qui reddet secundùm opera sua*, „ cui servitia coacta non placent, liberum „ homini concessit arbitrium, ut super his, „ in quibus humanum posset inveniri reme„ dium, Dominum non tentaret; scriptum „ est enim: *Non tentabis Dominum Deum* „ *tuum*. Est igitur in tanta necessitate po„ puli Christiani, vel potiùs Jesu Christi „ tàm tibi, quàm universis sacri baptismatis „ undâ renatis libero utendum arbitrio, & „ subveniendum exuli Crucifixo; nè, si Re„ demptionis ejusdem terræ tempus ignotum „ hominibus expectare volueris, & nihil „ agere per teipsum, sed universa relinquere „ dispositioni Divinæ, Sepulcrum Domini„ cum à Sarracenorum manibus, præter tuæ „ subventionis auxilium liberetur, & indè „ per negligentiam Imperialis magnificentia „ Divinam incurrat offensam, undè per sol„ licitudinem suam, gratiam Domini po„ terat promereri. Nùmquid enim sensum „ Domini cognovisti? Nùmquid consilia„ rius ejus es? Ut certus indispositione Di„ vinâ tùnc primùm arma moveas in Paga„ nos, & ad liberationem Hierosolimitanæ „ Provinciæ accingaris, cùm Dominus mi„ sereri disposuerit populi Christiani, & hæ„ reditatem suam de Sarracenorum manibus „ liberare. *Hæc ille inter plura*.

558 Ad ea porrò, quæ Alexius scripserat de sui animi promptitudine ergà conciliandam Ecclesiarum pacem, ac earundem ineundam unionem, rescripsit in eadem Epistola Innocentius, se hoc in plurimùm gaudere: „ Gaudemus autèm, *inquit*, quòd super Ec„ clesiæ unione, pro qua Imperatoriæ ma„ gnificentiæ specialiter literas nostras dire„ ximus, & Legatos, sicùt & literis tuis ac„ cepimus, promptum videris habere affe„ ctum, & ad consumandum, quod scripsimus, „ intendere diligenter. *Hæc ille*; qui & adjecit, se decrevisse Concilium Generale celebrandum, ad consulendum in eo Ecclesiæ commodis, atquè utilitatibus. Quas literas per Joannem Cappellanum suum, & familiarem, cum potestate Apostolicæ Sedis Legati, misit, quem & Alexio commendavit, & ut benignè eum exciperet, atquè honore prosequeretur, est hortatus.

559 Cùmque non corde recto, verùm simulatè agerent cum Innocentio, Alexius, & Camaterus, acceptis Pontificiis literis, quibus Pontifex Generale Concilium pro ineunda, & pertractanda unione celebrandum promittebat, pœnituit Imperator de iis, quæ super hac unione scripserat, doluitque cum eo, & Patriarcha: qua de re inito malignantium consilio, in eâ sententiam descenderunt, esse Pontifici rescribendum, placere eis Concilium Generale, si in Oriente, ubi priora quatuor habita fuère, celebraretur. Sic Auctor gestorum Innocentii, inquiens: „ Cùm „ autèm Imperator, & Patriarcha literas „ hujusmodi recepissent, & eas sibi fecissent „ diligenter exponi, non minimum doluerunt „ de iis, quæ priùs scripserant pœnitentes; „ quoniàm Imperator ex promissione sua co„ gnoscebat se obligatum, quòd cùm Roma„ nus Pontifex convocaret Concilium Ge„ nerale, ipse debebat Græcorum Ecclesiam „ ad illud Concilium destinare, statuta „ Concilii accepturus. Patriarcha verò ex „ responsionibus Apostolicis super suis con„ sultationibus factis, cognoscebat, se tàm „ rationibus, quàm auctoritatibus coarcta„ tum ad obedientiam Romano Pontifici ex„ hibendam. Imperator igitùr habito cum „ Græcis longè consilio, ad ultimum sic re„ spondit, quòd si Romanus Pontifex face„ ret in Græcia celebrare Concilium, ubi „ quatuor antiqua Concilia fuerant celebra„ ta, illùc Græcorum Ecclesia suos mitteret „ Responsales: & fingens se longiùs ire, ad „ aliam materiam se convertit, mittens sum„ mo Pontifici literas, in quibus nitebatur „ probare, quòd Imperium Sacerdotio præ„ pollebat, ad quas Dominus Papa respon„ dit. *Hæc ille*.

560 Qui & literas Innocentii ad Alexium redditas recitat, quibus vanam refutat, & falsam imperiti Principis opinionem, & non minùs solidissimis rationibus, quàm auctoritatibus ostendit, Sacerdotalem dignitatem longè Imperiali dignitati antecellere, subnectens indè, inquiens: „ Hæc si pruden„ ter attenderit Imperatoria celsitudo, non „ faceret, aut permitteret, venerabilem fra„ trem nostrum Patriarcham Constantinopo„ litanum, magnum quidèm, & honorabile „ membrum Ecclesiæ, juxtà scabellum pe„ dum suorum in sinistra sedère, cùm alii „ Reges, & Principes, Archiepiscopis, & „ Episcopis suis, sicùt debent, reverenter as„ surgant, & eis juxtà se honorabilem Sedem „ assignent. Nàm & piissimus Constantinus, „ quantùm honoris exhibuerit Sacerdoti„ bus, tua, sicùt credimus, prudentia non „ ignorat. *Hæc Innocentius*, ut immoderantiam superbi Principis retunderet.

561 Eodem tempore, dùm hæc ab Innocentio agerentur, scissâ hactenùs ab Ecclesia Romana Diocliæ, atque Dalmatiæ Ecclesiâ, per Legatos Pontificios Joannem Cappellanum, & Simonem Subdiaconum, adnitente Vulcano ejusdem Diocliæ, & Dalmatiæ Rege, reconciliata est; de qua re extant literæ præfati Regis, datæ ad Innocentium, inter ejusdem Pontificis literas insertæ, lib.2.Epist. 167. Literæ quoquè ejusdem argumenti scriptæ à Joanne Dioclienfi, & Antibarensi Episcopo ad eundem Innocentium, extant paritèr in eodem Volumine lib.2. Epist.169. Undè & præsentibus, & præsidentibus iisdem Apostolicæ Sedis Legatis, habita eodem tempore est Synodus pro Ecclesiastica Disciplina reformanda in universo illo Regno, editaque sunt salubria in ea decreta. Et ad verecundiam Patriarchæ Cõstantinopolitani Sancta Romana Ecclesia, Can.VI. *omnium Ecclesiarum Mater & Magistra appellatur*. Et Can. VIII. anteponitur spiritualis potestas potestati sæculari & temporali.

562 Sed & eodem paritèr Anno, Domini videlicèt MCXCIX. Gregorius Armenorum Patriarcha, & Leo Rex illorum Legatione decretâ, nobiles Viros ad præstandam Romano Pontifici obedientiam cum muneribus direxerunt; undè in Actis hujus Pontificis habetur; „ Auditâ famâ nominis ejus Gregorius Armeniorum Catholicus, & Leo Rex „ minoris Armeniæ, Nuncios, & literas cum „ muneribus Domino Innocentio transmiserunt, ad devotionem & obediéntiam ejus „ se humilitèr exponentes. *Hæc ibi*. Extant literæ ejusdem Regis, datæ ad Innocentium, relatæ etiam à Clemente Galano, tom.1.Concilior. Eccles. Arm. cum Romana, cap. 23. depromptæ ex Codice Epistolar. Innocentii, lib.2. Epist. 208. ad hunc modum se habentes.

Leo Armeniæ Rex, Reverendissimo in Christo Patri Innocentio, Dei gratia, Summo Pontifici, & universali Papæ, tanto, ac tali honore dignissimo.

563 „ Leo per eandem, & Romani Imperii gratiam Rex omnium Armeniorum, „ cum salutatione seipsum, & quidquid potest, Gloria, laus, & honor Omnipotenti „ Deo, qui vos tantum & talem Pastorem „ Ecclesiæ suæ præesse voluit, vestris bonis „ meritis exigentibus; & tàm fructuosam, & „ firmam fabricam super fundamentum Apostolorum componere, & tantum lumen super Candelabrum positum toti Orbi terrarum ad salutem totius Christianitatis effundere dignatus est. In vestri veri luminis gratia salutaribus monitis Reverendissimi Patris nostri Archiepiscopi Moguntini instructi & informati, omne Regnum „ nobis à Deo commissum, amplissimum & „ spatiosum, & omnes Armenios, hùc illùc „ in remotis partibus diffusos, ad unitatem „ Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, Divinâ inspirante Clementiâ, revocare cupimus, & exoptamus.

564 „ Ad hæc calamitates, miserias, paupertates, & imbecillitatem Regni Syriæ, „ & nostrum, per ipsum prædictum Moguntinum (quia difficilior labor erat scripto „ retexere) pietati vestræ patefacimus. Ipse „ verò per singula rei veritatem vobis explicabit, in cujus notitiam ista non prætereo. Hanc utiquè contritionem & collisionem in valle destituti lacrymarum jàm diù „ sustinuimus; quod de cætero sinè spe subsidii, & auxilii vestri sustinere nequimus. „ Verùm, quia zelus domus Dei tepescere „ non debet in cordibus tàm vestrò, quàm „ nostro, non ut personam instruentis geramus, ejusdem domus decorem diligere, & „ pro eadem domo murum nos oportet opponere, ut impetum, quem super eam faciunt „ inimici Crucis, cooperante Dei gratiâ, „ collectis in unum animi viribus, resistendo „ excludamus. Hinc est, quòd vestram flexis genibus imploramus pietatem, quatenùs lacrymabilibus Domini Moguntini „ precibus, & nostris, divino intuitu aures „ misericordiæ porrigatis; & miseriis Christianitatis compatientes, subsidium christianissimum nobis occurrendo mittatis, „ antequàm irremeabile, quod absit, incurramus diluvium, imò cum Dei, & vestro auxilio evaginato ense, de Hur Caldeorum, „ & persecutione Pharaonis liberari possimus. Datum Tarsi, Anno ab Incarnatione Domini MCXCIX. mense Majo, die 23. *Hactenus Leonis Regis Epistola*.

565 Hanc pius Rex Romam direxit per Legatum, ad hunc effectum ab eo specialitèr designatum, quâ accepta, plurimùm gratulatus Innocentius, rescripsit ei, laudans illius studium ergà Sedem Apostolicam; deindè ejusdem Sanctæ Sedis primatum super universas Orbis Ecclesias demonstrat; atque, ut in obedientia ejusdem Sedis fidelitèr perseveret, hortatur; & subsidium contrà Sarracenos citò se missurum pollicetur. Ait namque suis in literis Innocentius.

566 „ Is Ecclesiam suam congregatam „ ex gentibus, non habentem maculam, neque rugam, super gentes, & Regna constituit; is extendit palmites ejus usquè ad „ Mare, & usquè ad terminos terræ ipsius „ propagines dilatavit: *Cujus est terra, & plenitudo ejus, orbis terrarum, & universi, qui habitant in eo*. Ipse etiam Romanam „ Ecclesiam, non solùm universis fidelibus „ prætulit, sed super cæteras Ecclesias exaltavit, ut cæteræ ab ea, non tàm vivendi „ normam, & morum sumerent disciplinam, „ sed & fidei etiam catholicæ documenta recipe-

„ ciperent, & ejus servarent humilitèr instituta.

567 „ In Petro enim Apostolorum Principe, cui excellentiùs aliis Dominus ligandi, & solvendi contulit potestatem, dicens ad eum: *quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum & in Cœlis; & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in Cœlis;* Ecclesia Romana, Sedes ejus, & sessores ipsius Summi Pontifices, Successores Petri, & Vicarii Jesu Christi, sibi invicem per successivas varietates temporum singularitèr succedentes super Ecclesiis omnibus, & cunctis Ecclesiarum Prælatis, immò etiam fidelibus universis, à Domino primatum, & magisterium acceperunt; vocatis sic cæteris in partem sollicitudinis, ut apud eos plenitudo resideat potestatis. Non enim in Petro, & cum Petro singulare illud privilegium explravit, quòd successoribus ejus futuris usquè in finem Mundi Dominus in ipso concessit, sed præter vitę sanctitatem, & miraculorum virtutes, par est in omnibus jurisdictio successorum, quos etsi diversis temporibus, eidem tamèn Sedi, & eâdem auctoritate Dominus voluit præsidere.

568 „ Gaudemus autem, quòd tu, sicut Princeps Catholicus, Apostolicæ Sedis privilegium recognoscens, Venerabilem fratrem nostrum Moguntinum Archiepiscopum, Episcopum Sabinensem, unum ex septem Episcopis, qui nobis in Ecclesia Romana Collaterales existunt, benignè, ac hilaritèr recepisti, & non solùm per eum institutis salutaribus es instructus, quibus juxtà continentiam literarum tuarum totum Regnum tuum, licèt amplissimum, desideras informari, & universos Armenos ad Ecclesiæ Romanæ gremium revocare; sed ad honorem & gloriam Apostolicæ Sedis, quam constitutam esse novisti super Gentes, & Regna, Diadema Regni recepisti de manibus ejus; & eum curasti devotè, ac humilitèr honorare, & nos per ipsum, & literas tuas ad Orientalis terræ subsidium invitasti.

569 „ Ei ergò, à quo est omne datum optimum, & omne donum perfectum, qui habet corda Principum in manu sua, quos possumus, gratias referentes, quòd tibi tantæ humilitatis animum inspiravit; rogamus Serenitatem Regiam, ac per Apostolica tibi scripta mandamus, quatenùs in timore Domini, & Apostolicæ Sedis devotione persistens, ad expugnandam barbariem Paganorum, & vindicandam injuriam Crucifixi, tantò potentiùs & efficaciùs studeas imminère, quantò fraudes & versutias hostium viciniùs positus, meliùs cognovisti, non in exercitus multitudine, aut virtute, sed de ipsius potiùs miseratione confidens, qui *docet manus ad prælium, & digitos movet ad bellum*; qui arcus fortium superat, & robore accingit infirmos. Jàm enim, per Dei gratiam, ad commonitionem nostram, multi Crucis signaculum receperunt, & plures, Domino dante, recipient, in defensionem Orientalis Provinciæ opportuno tempore transituri. Jam etiam duo ex fratribus nostris de manibus nostris vivificæ Crucis assumpsère vexillum, Exercitum Domini precessuri. Confide igitùr, & esto robustus, quià citiùs forsitàn quàm credatur, Orientalis Provincia subsidium sentiet expectatum. Datum Laterani VIII. Kal. Decembris.

570 Hæc porrò Epistola inserta habetur in Codice Epistolarum Innocentii, Epist. 209. ubi & lib. 2. Epist. 247. alia ad eundem Regem refertur Innocentii Epistola, qua vexillum Crucis se per Robertum Margat militem utendum in bello adversùs Sarracenos, se dirigere fatetur: „ Nos igitùr de tuæ devotionis sinceritate confisi, *inquit in ea Innocentius*, ad petitionem dilecti filii Roberti de Margat militis Nuncii tui, in nostræ dilectionis indicium, vexillum Beati Petri tuæ Serenitati dirigimus, quo in hostes Crucis dumtaxàt utaris, & eorum studeas contumaciam cum Dei auxilio, suffragantibus Apostolorum Principis meritis, refrenare. Datum Laterani XV. Kalendas Januarii.

571 Rescripsit indè idem Leo Rex ad eundem Innocentium & aliam Epistolam anterioris responsivam, quà profitetur se Vexillum recepisse: „ Misisti autem, *inquit*, nobis Vexillum Sancti Petri in memoriale dilectionis Sedis Apostolicæ, quod semper ante nos portari contrà inimicos Crucis ad honorem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ faciemus. *Indè contestatur se omninò alligatum vinculis obedientiæ Apostolicæ Sedi*. Prætereà nos obedientiæ vinculis de cætero Apostolicæ Sedi esse alligatos non dubiteris; eapropter si placet Sanctitati vestræ, cuilibet alteri Ecclesiæ Latinæ nec volumus, nec debemus alligari. *Undè & privilegium petit subjungens*:

572 „ Hinc est, quòd Sanctitatem vestram humilitèr flagitamus, quatenùs nobis literas apertas mittere dignemini, ut non teneamur, videlicèt cum Latinis de terra nostra de qualibet conditione, exceptâ Sanctâ Romanâ Ecclesiâ, cuilibet Ecclesiæ Latinæ; & quòd non habeat potestatem, nos, seu Latinos, de terra nostra excommunicandi, vel sententiam in Regno nostro proferendi super Latinos quælibet Ecclesia, exceptâ, ut dictum est, Sede Apostolicâ. *Hæc ille*. Indulsit postulatis Innocentius, datisque literis per Garnerum Teutum Nuncium Regis, ad ipsum Regem ferendis, privilegium in hac forma concessit, inquiens.

573 „ Volentes igitur, quantùm cum Deo possumus tuæ Serenitati deferre, & cum honestate nostra petitiones Regias exaudire; tuis precibus inclinati, auctoritate præsentium inhibemus, nè quis in te, Regnum tuum, aut homines Regni tui, cujuscumque conditionis existant, qui mediantibus tamen ejusdem Regni Prælatis, Sedi Apostolicæ sunt subjecti, prætèr Romanum Pontificem, & ejus Legatum, vel de ipsius speciali mandato, districtionem Ecclesiasticam audeat exercere. *Hæc Innocentius*, ut habetur lib.2. Epist. 44. Undè conspicere licebit quantâ cum differentia se gerant ergà Sanctam Romanam Ecclesiam Leo Rex Armenus, & Alexius Græcorum Imperator: Ille verò summâ cum devotione, mirâque humilitate se Romano Pontifici, & Apostolicæ Sedi submittit, perfectamq; obedientiam promittit, eunctosque sui Regni ad eandem obedientiam & reverentiam præstandam, quantùm in se est, reducturum profitetur. Hic verò è contrario elatâ cervice, & suos Romanæ Ecclesiæ submittere recusat, & ausu temerario audet de dignitate Sacerdotii contendere, & se Romano Pontifice digniorem facere; dùm dignitatem Imperialem non veretu[r] [P]ontificiæ anteponere. [illegible] quanto [c]um discrimine se gerat Gregorius Patriarcha Armenorum cum universo Clero ergà eandem Apostolicam Sedem, ac se gesserit Joannes Camaterus Patriarcha Constantinopolitanus, ex ejusdem Gregorii literis, ad Innocentium redditis, quæ habentur lib.2. Epist. 206. perspicuum erit: scribit nàmque ad hunc modum.

574 „ Vobis, qui estis caput post Christum, consecrati ab eo, & Caput Catholicæ Ecclesiæ Romanæ, Matris omnium Ecclesiarum, adeò prudentes & sancti, quòd debetis esse in loco Apostolorum sublimis Papa; & vobis sanctis Archiepiscopis, Episcopis, Cardinalibus, Presbyteris, & omnibus, qui sunt de Sancta Ecclesia, salutem, & fraternitatem: Pax Dei sit inter vos. Gregorius homo Jesu Christi, per gratiam Dei Catholicus totius Ecclesiæ Armeniorum, filius vestræ Sanctæ Ecclesiæ, quæ est fundamentum Legis totius Christianitatis.

575 „ Sciatis, quòd nos Archiepiscopi, Episcopi, Presbyteri, & Clerici oramus Jesum Christum, qui est Caput omnium nostrum, ut servet vos, & vestros ab omnibus malis, quia cùm vos, qui estis Caput, estis incolumes, nos, qui sumus corpus, benè valebimus per vestram benedictionem.

576 „ Noveritis Dominè, quòd ad nos venit nobilis, sapiens, & sublimis Archiepiscopus Moguntinus, qui nobis attulit ex parte Dei, & ex parte sublimitatis Ecclesiæ Romanæ, & ex parte magni Imperatoris Romanorum sublimem Coronam; & coronavit Regem nostrum Leonem; & nobis reddidit Coronam, quam perdidimus à longo tempore, undè nos fuimus elongati à vobis. Et nos recepimus eam libentèr, & cum magno gaudio; & inclinamus, & regratiamus Deo, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & alto Imperatori Romanorum.

577 „ Sciatis Dominè, quòd ipse nobis monstravit vestra præcepta, & nos ea multùm libentèr audivimus, & libentèr volumus legem, & fraternitatem sublimis Ecclesiæ Romanæ, quæ est Mater omnium Ecclesiarum, & nos solebamus eam habere, & nunc eam habemus, & libentèr volumus esse ad vestrum mandatum. Et firmitèr sunt ad mandatum vestrum omnes Archiepiscopi, Episcopi, & omnis Clerus nostræ Ecclesiæ, qui sunt in nostris Terris, & sunt multi per Dei gratiam. Et nos rogamus vos, ut oretis Deum pro nobis, quià nos sumus in ore Draconis, & in medio inimicorum Crucis, & inter eos, qui sunt naturalitèr inimici nostri.

578 „ Et nos vos rogamus per Deum, quatenùs nobis mittatis tale adjutorium, & tale consilium, quòd nos possimus conservare honorem Dei, & Christianitatis, & Vestrum, quià postquàm nos sumus vestri, & vos estis memores Nostri, efficiatis tantùm ergà nos, quòd nos gratiam referamus Deo, qui nos redèmit Sanguine suo; & quòd gratias agamus Sanctæ Cruci Domini nostri, qui fecit totum Mundum Jesus Christus, defendat vos, & omnes vestros ab omni malo, & nobis det vestram benedictionem. *Hactenus Epistola*. Cui Innocentius rescribens, ut ab eode Epistolarum, lib.2. Epist. 207. inter alia ait.

579 „ Ex eo te radicatum in fide catholica, & esse catholicum, non tàm nomine, quàm meritò, experimur; quòd Apostolicæ Sedis magisterium recognoscens, eam Ecclesiarum omniùm Matrem, & nos Caput universorum Fidelium confiteris, sicut ex tuarum nobis innotuit serie literarum. *Deindè agit de primatu Apostolicæ Sedis, & posteà subdit*. Hoc autem tua fraternitas diligentèr attendens, ac sciens, quòd secundùm Apostolum, omnes unum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra, nos, quos Dominus, licèt immeritos, Vicarios suos esse voluit, & Apostolorum Principis successores, Caput Ecclesiæ confiteri, & te, ac fratres, & Coepiscopos tuos partē nostri corporis recognoscis, sciens, quòd sicut Palmes nòn potest fructum facere à semetipso, nisi manserit in Vite, sic & membrum & sensu caret, & actu, si non in corporis permanserit unitate. Gaudemus ergò nòn modicum, quòd in fide catholica perseverans, circà nos piè ge-

„ geris devotionis affectum, & filium te esse „ Apostolicæ Sedis innuis, dùm eam esse „ Matrem omnium protestaris, recognoscens „ à nobis magisterium Ecclesiasticæ Disci- „ plinæ. *Hæc, & alia Innocentius*.

580 Alias porrò idem Gregorius Patriarcha suo, & totius Cleri nomine literas fecit ad eundem Innocentium Papam, quibus illi ob collatum Regium honorem gratias agunt amplissimas, commendantes Apostolicæ Sedis dignitatem, atque primatum, iterùmque obedientiam exhibentes; quarè in exordio dicunt: „ Post Deum, qui est Caput omnium bonorum, Apostolicam Sedem te- „ nenti, & Summo Capiti totius Ecclesiæ, „ & totius terrenæ Sedis, magno Christi „ Confessori, primæ Domus Hospitalitatis „ totius Populi, & Religionis, & successori „ Beati Petri, majoris nati post Christum „ Principis, & Patris totius Mundii, sedenti „ secundùm Deum, & portanti Christum in „ corpore suo, Innocentio Dei gratiâ Sum- „ mo Pontifici, & universali Papæ Summæ „ Sedis Romanę Urbis, quę Imperiali trium- „ pho universum Mundum suo subjugavit „ Dominio, & nostro in Christo Patri spi- „ rituali, tantæ Civitatis gloriâ sublimato, „ Gregorius minimus Episcopus catholicus „ omnium Armeniorum, peccator, & servus „ fidelium Christi, omnesque Archiepiscopi, „ Episcopi, Abbates, Sacerdotes, & Cle- „ rici, orationes in Domino assiduas. Quià „ suprà Sedem dilecti Discipuli Christi sede- „ tis, universæque dominamini Europæ, eò „ ampliùs vos de jure venerari debemus; & „ quià Pater estis totius fidei Christianitatis, „ mandatum vestrum cum amore recepimus, „ & posuimus super oculos, & faciem no- „ stram, & referimus laudes Creatori totius „ Mundi, & benedicimus Deum Creatorem „ nostrum, qui dignatus est in nos tantum „ amorem habere, ut ipse amor noster fieret. „ *Hæc ibi, & alia plura*.

581 Per idem tempus, excusso à Bulgaris Græcorum jugo, idem Innocentius ad Joannem eorum Principem literas fecit, & Legatum misit, ut hac via ad Catholicæ & Romanæ Ecclesiæ revocare gentem illam hactenùs Græcorum perfidia avulsam posset. Cujus Legationis, & literarum mentio fit in Actis Innocentii, ubi dicitur: „ Direxit „ Dominicum Archipresbyterum Bisfonti- „ num, virum in Græca & Latina Lingua „ peritum, ad Joannem Dominum Blanco- „ rum, & Bulgarorum, qui a Græcorum „ dominio se subduxerat, per quem tales ei „ literas destinavit. *Hæc ibi*. Indè recitantur literæ Innocentii, in quibus inter alia hæc leguntur,

582 „ Respexit Dominus humilitatem „ tuam & devotionem, quam ergà Romanam „ Ecclesiam cognosceris hactenùs habuisse, „ & te inter tumultua bellicos, & guerrarum „ discrimina non solùm potentèr defendit, „ sed etiam mirabilitèr & misericorditèr di- „ latavit. Nos autem audito, quòd de nobili Urbis Romæ prosapia progenitores tui „ originem traxerunt; & tu ab eis & sangui- „ nis generositatem contraxeris, & sinceræ „ devotionis affectum, quem ad Apostolicam „ Sedem geris, quasi hæreditario jure, jàm „ pridèm te proposuimus & literis, & Nun- „ ciis visitare; sed variis Ecclesiæ sollicitu- „ dinibus detenti, hactenùs non potuimus „ nostrum propositum adimplere: nunc ve- „ rò inter alias sollicitudines nostras, hanc „ etiam assumendam duximus, immò con- „ sumandam potiùs jàm dudùm assumptam, „ ut per Legatos, & literas te in laudabili „ foveamus proposito, & devotione Sedis „ Apostolicæ solidemus. *Hæc & inter alia in ea Epistola*, quæ etiam habetur lib.2. Epistol.257. Et Calo Joannes receptis literis, & Innocentii Nuncio, in hanc formam rescripsit, ut habetur lib.5. Epist.115.

Venerabili & Sanctissimo Patri Summo Pontifici, ego Calo Joannes Bulgarorum & Blacorum, gaudium, & salutem manda tibi.

583 „ Notum facimus Sanctitati vestræ, „ quòd nos recepimus sacrosanctas vestras „ literas, quas nobis portavit religiosus Ar- „ chipresbyter Brundusinus, & nos reputa- „ vimus eas charas super omne aurum, & „ quemlibet pretiosum. Undè multas egi- „ mus gratias Omnipotenti Deo, qui visita- „ vit nos servos suos indignos, secundùm „ suam ineffabilem bonitatem, & respexit „ humilitatem nostram, & reduxit nos ad „ memoriam sanguinis, & patriæ nostræ, à „ qua descendimus. Et nunc Sancte Pater, „ tanquàm bonus Pastor, & Caput omnium „ fidelium Christianorum filios Sanctæ Ca- „ tholicæ & Apostolicæ Sedis congrega- „ re volens in unum, requisisti nos remo- „ tos secundùm corpus. *Et post alia subjungit*.

584 „ Sanctissime Pater, significastis no- „ bis per sacras literas vestras quod nos si- „ gnificaremus vobis, quid ab Ecclesia Ro- „ mana petamus; hoc autem petit Imperium „ nostrum ab Apostolica Sede, ut nos simus „ in Ecclesia Romana sicut matre filialitate „ firmati. In primis petimus ab Ecclesia Ro- „ mana matre nostra Coronam, & honorem, „ tanquàm dilectus filius, secundùm quòd „ Imperatores nostri veteres habuerunt. „ Unus fuit Petrus, alius fuit Samuel, & „ alii, qui eos Imperio præcesserunt, sicut „ in nostris libris invenimus esse scriptum. „ Nunc autem, si placitum est Sanctitati ve- „ stræ nobis istud implere, quidquid Impe- „ rio nostro duxeritis injungendum, illud ad ho-

„ honorem & Ecclesiæ Romanæ complebitur. „ *Et postea*. Verùm, si placet vobis, Sanctissime Pater, mittere nobis magnos Nuncios, „ de quibus nobis per vestras literas intimastis, & istum destinare cum eis, & tunc „ certificabimur de prima missione, pariter „ & secunda: det vobis Dominus multos annos. *Hæc Bulgarorum Rex*.

585 Scripsit & simùl omni officio & humanitate refertas literas ad eundem Pontificem Basilius Archiepiscopus Bulgarorum, quarum initium est, ut tradunt Acta Innocentii: *Honoratissimo & Sanctissimo Summo Pontifici Papæ, ego Basilius indignus Archiepiscopus Sanctitatis vestræ, & Pastor de Zagor, salutem, gaudium, & ad orationem meritò vobis tanquàm Patri nostro speciali. Quamvis non possimus vos corporaliter adorare, vos tamen spiritualiter adoramus*; & reliqua in eis contenta ejusdem argumenti cum Regiis literis, ut videre est lib. 5. Epist. 117. At Dominus Papa receptis his literis, inquiunt Acta, transmisit ad eos Joannem Cappellanum suû cum Apostolicis scriptis, habentibus hunc tenorem; indè recitantur literæ, quæ etiam habentur lib. 5. Epist. 116. in quibus inter alia ait Innocentius.

586 „ Petisti humiliter, ut coronam tibi Ecclesia Romana concederet, sicùt Illustri memoriæ Petro, Samueli, & aliis „ progenitoribus tuis legitur concessisse. „ Nos ergò, ut super hoc majorem certitudinem haberemus, regesta nostra perlegi „ fecimus diligenter, ex quibus evidenter „ comperimus, quòd in terra tibi subjecta „ multi Reges fuerant coronati. Prætereà „ continebatur in eis, quòd tempore bonæ „ memoriæ Nicolai Papæ prædecessoris nostri Rex Bulgarorum, ad quorum consulta „ sæpissimè respondebat, cum toto Regno sibi commisso ad prædicationem ejus fuerat „ baptizatus, & Rex ipse ab eo Archiepiscopum postularat. Legatus quoquè Michaelis Regis Bulgarici, cum donis regalibus „ Hadriano Papæ prædecessori nostro Regias „ literas præsentarat, & postularat ab eo, „ ut aliquem ex Cardinalibus in Archiepiscopum eligendum dirigeret, quem post „ approbationem eorum ad Sedem Apostolicam remeantem, ipse postmodùm consecraret. Cùmque idem Hadrianus illùc cum „ duobus Episcopis quendam Subdiaconum „ direxisset, Bulgari corrupti donis Græcorum, & promissionibus circumventi, „ Romanis ejectis, Græcos Presbyteros receperunt.

„ 587 „ Licèt igitur tantæ memoria levitatis nos usquè adeò induxerit ad cautelam, ut nullum ex fratribus nostris Cardinalibus, scilicèt præsentialitèr ad tuam „ præsentiam mitteremus, nihilominùs tamèn „ dilectum filium Joannem Cappellanum, & „ familiarem nostrum Apostolicæ Sedis Legatum, virum providum, & discretum, „ quem nos, & fratres nostri suæ Religionis, „ & probitatis obtentu inter cæteros Cappellanos nostros, specialis in Domino brachiis dilectionis amplexamur, ad te duximus destinandum, cui etiam commisimus „ vices nostras, ut in tota terra tua, quo ad „ spiritualia corrigat, quæ corrigenda cognoverit, & statuat, quæ secundùm Deum „ fuerint statuenda. *Hæc & alia Innocentius*, qui ejusdem argumenti literas fecit quoquè ad Basilium Archiepiscopum de Zagora, sub datis Laterani v. Kal. Decembris. Dùm porrò universæ Orientales nationes Christianæ piè, ac devotè se Romano Pontifici, ac Sanctæ Romanæ Ecclesiæ submittere omni studio conabitur, soli Græci in sua permanentes perfidia schisma fovebant cum suo Alexio, & Constantinopolitano Patriarcha: sed quid eis acciderit, ulciscente Numine, dicemus in sequenti Capite.

CAPUT XVIII.

De amisso Alexii Angeli Imperio, ac Isaacii Angeli, ejusque filii substitutione.

588 Cum per tyrannidem Alexius Imperium arripuisset, ut in superioribus, cap. 15. num. 440, adnotavimus, dejecto Isaacio Angelo, quem obcæcatum, cum Alexio filio in carcerem reclusèrat, factum est, ut elapso tempore Alexius, arreptâ fugâ, de recuperando Imperio solicitus, ad Romanum Pontificem primùm, indè ad Latinos Principes, auxilium petiturus confugerit: quo comperto, Alexius Nuncios ad Pontificem Innocentium misit, rogans, nè Isaacii annuat postulationi. Hæc Auctor gestorum Innocentii, inquiens: „ Alexius autèm filius Isaacii quòdàm Constantinopolitani Imperatoris, de carcere fugiens, venit „ ad Summum Pontificem, gravem de patruo „ suo quærelam deponens, quòd videlicèt „ patrē suum Imperatorem Isaacium, quem „ sicùt fratrem, & Dominum debuerat honorare, crudeliter excæcaverat, & invadens violenter Imperium, tàm ipsum, „ quàm Alexium ejus filium incarceraverat, „ ferreis vinculis compeditum, postulans de „ eo justitiam exerceri. Contrà quem idem „ Imperator Nuncios, & literas suas Summo „ Pontifici destinavit, quarum tenor in ipsis „ responsivis Apostolicis explicatur, & ad „ alia, quibus idem Imperator ei scripserat „ respondetur.

589 De fuga verò Isaacii, & Alexii filii, & quomodò Alexius ad Philippum Sveviæ Ducem, qui sororem ejus in uxorem habebat, confugerat, auxilium postulaturus mediante sorore, scribit Nicetas lib. 3. Annalium in hæc

hæc verba: „ Alexius fratrem Isaacium Imperio dejectum excæcarat: Sed cùm ejus custodia prorsùs negligenda esset, oblitus plerisque inuri calamitates, nec deleri posse, & vindictam non perpetuò stertere, sed feris gaudere mutationibus, & celeriter ingruentem tacito eos pede consectari, qui nefaria facinori perpetrent fratres juxtà duas columnas, quæ in freti littore sunt, liberè vivere passus est, neque quemquam ad eum trajicere vetuit. Erat igitur cujusvis Isaacium adire; tùm verò Latinorum, cum quibus arcana consilia de ulciscendis injuriis, & evertendo fratre Alexio conferebat, literis ad Irenem filiam missis, Philippi Alemannorum Regis conjugem, quibus eam ad opem sibi ferendam instigabat, atque indè literas recipiebat, quibus quid agendum esset, monebatur.

590 „ Deindè filius quoquè ejus Alexius custodiâ eductus, liberè quò libuit, ambulavit, & ab Imperatore, contrà Protostratorem exituro, itineri comes est assumptus. Is verò de sententia Patris cum Pisano quodam maximæ rotundæ Navis Domino, consilio fugæ inito, navigandi opportunitatem captabat, quæ cùm contigisset, majus Navigium plenis velis ad Helesponti Ausoniam fertur; minùs verò Athyræ Alexii recipiendi causâ appulit, & quo id consilium latèret, Nautæ arenam intulerunt, suburrandi scilicèt vacui Navigii gratiâ, quo Alexius Damocrania eò profectus conscenso, ad magnam Navem pervehitur.

591 „ Fugâ ejus cognitâ, mittuntur ab Imperatore qui Navem perscrutentur, nec tamen Alexium deprehendere potuerunt, comâ in orbem rasâ, & Latina veste indutus, ut in turba magna obversans, inquisitores latuit, perductus in Siciliam, sorori indicatur, quæ justo præsidio misso, fratrem amplexa, maritum Philippum orat, ut Patri suo pro virili opem ferat, simùl & Imperio, & lumine privato; & fratrem quoquè juvet exulem & extorrem, & errantium Stellarum instàr vagantem, neque quidquam ferentem secùm, præter corpus. *Hactenus Niceta*. Sed quid Innocentius receptis Nunciis, & literis Imperatoris Constantinopolitani egerit, ex redditis ad eundem Imperatorem responsis, quæ extant lib. 5. Epist. 122. habemus, quæ ad hunc modum se habent.

Illustri Constantinopolitano Imperatori.

592 „ Literas, & Nuncios Imperatoriæ dignitatis, ea, qua decuit, benignitate recepimus, & tàm ea, quæ iidem Nuncii proponere voluerunt, quàm quæ in literis continebantur eisdem, intelleximus diligenter. Proposuerunt siquidèm nobis dicti Nuncii tui, & id etiam tuæ literæ continebant, quòd cùm Christianorum Exercitus, qui venturus est in subsidium Terræ Sanctæ proposuerit tuæ Magnitudinis terram invadere, & contrà Christianos arma movere, nostro conveniebat officio, ut eos à tali deberemus proposito revocare, nè fortè manus suas de Christianorum nece fœdantes, & Dei exindè offensam incurrerent, ac inimicos Christi, debilitati non modicum, non possent aliquatenùs impugnare.

593 „ Ex parte insupèr tuæ Celsitudinis adjecerunt, quòd Alexio filio Isaacii Angeli quondàm Imperatoris, qui ad Philippum Ducem Sueviæ accessit, ut Imperium contrà te ipsius possit auxilio obtinere, favorem nullatenùs præstaremus, quià Imperium non debet ad eum aliquâ ratione devolvi, cùm illud non per successionem, sed per electionem nobilium conferatur, nisi fortè genitus esset post adeptum fastigium Imperatoriæ dignitatis, quod nunquàm idem Alexius non poterat allegare, cùm priusquàm pater ejus esset in Imperatorem promotus, natus fuerit, & quià pater ejus tùnc privata erat persona, in Imperio non poterat sibi jus aliquod vindicare.

594 „ Id etiàm ex parte tuæ Celsitudinis fuit propositum coràm nobis, quòd cùm Fridericus Imperator multùm offenderit Romanam Ecclesiam, & eam odio iniquo fuerit persecutus, & filii sui patria vestigiis inhærentes eam non modicum aggravarint, prædicto Duci Sueviæ, ut Regnum posset modo quolibet obtinere, non præstaremus subsidium, vel favorem. Ad quod efficiendum de facili debebamus induci, cùm idem Philippus clericali fuerat charactere insignitus, & personæ hujusmodi nec contrahere possint, nec militari cingulo decorari, vel dignitatem aliquam in populo obtinere, cùm sint excommunicationis vinculo innodati.

595 „ Nos autem Imperiali prudentiæ talitèr duximus respondendum, quòd prædictus Alexius olim ad præsentiam nostram accedens, gravem in nostra, & fratrum nostrorum præsentia, multis nobilium Romanorum adstantibus proposuit quæstionem, asserens, quòd patrem ejus injustè cœperis, & feceris etiàm nequitèr excæcari, eos diù retinens carcerali custodiâ mancipatos. Et quia ad Superiorem nobis non poterat habere recursum, & nos, juxtà Apostolum, eramus tàm sapientibus, quàm insipientibus debitores, & justitiam facere tenebamus. Cùmque nos eidem dedissemus responsum, juxtà quod vidimus, expedire, recessit à nobis, & ad prædictum Philippum sororium suum concitus pro-

„ peravit, cum quo deliberato consilio sic
„ effecit, quòd idem Philippus Nuncios suos
„ ad Principes Exercitus christiani sinè qua-
„ libet dilatione transmisit; rogans eos, &
„ petens, ut quià pater suus, & ipse fuerant
„ jure suo & Imperio nequitèr spoliati, cum
„ eo Constantinopolitanum deberent Regnum
„ intrare, ac ad illud recuperandum, eidem
„ præstarent consilium & favorem, promit-
„ tens eisdem, quòd tàm in subsidium Ter-
„ ræ Sanctæ, quàm in expensis & donativis
„ eis magnificè responderet, paratus etiàm
„ in omnibus & per omnia nostris stare man-
„ datis, & quòd sacrosanctam Romanam
„ Ecclesiam vellet, juxtà posse suum, modis
„ omnibus honorare, ac ea efficere, quæ no-
„ stræ forent placita voluntati.

596 „ Cæterùm dicti Principes delibera-
„ to consilio responderunt, quòd cùm in tàm
„ arduo negotio sinè mandato & auctoritate
„ nostra non possent procedere, nec deberent,
„ nos volebant consulere super his, ac exin-
„ dè præstolari nostræ beneplacitum volun-
„ tatis, inducentes dilectum filium nostrum
„ Petrum tituli Sancti Marcelli Presbyte-
„ rum Cardinalem, qui cum eis transfretare
„ debebat, ut ad præsentiam nostram rediret,
„ & super prædictis omnibus nostram inqui-
„ reret voluntatem. Verùm idem Cardina-
„ lis ad præsentiam nostram accedens, omnia
„ nobis curavit proponere diligentèr, & cùm
„ Nuncii tui ad nostram accesserunt præsen-
„ tiam, super his cum fratribus nostris habe-
„ bamus tractatum, & illud statuimus, quòd
„ tibi poterit meritò complacere, quamquàm
„ plures assererent, quòd hujusmodi postu-
„ lationi benignum non deberemus præstare
„ favorem, pro eo, quòd Græcorum Eccle-
„ sia sit Apostolicæ Sedi minùs obediens, &
„ devota.

597 „ Super eo autem, quòd de juvando
„ illo ad Romanum Imperium obtinendum,
„ qui Romanam Ecclesiam deberet diligere,
„ & nostris obsecundare mandatis, tua nos
„ Celsitudo voluit commonere, noveris,
„ quòd licèt prædictus Philippus potens sit,
„ & multùm abundet, tamèn Rex Otho adeò
„ nostro studio, & diligentià mediante, per
„ gratiam Dei est promotus, quòd contrà
„ eum ille hactenùs non potuit prævalere, ad
„ quod exequendum, quantùm nobis subve-
„ neris, licèt multà fuerint nobis promissa,
„ Imperialis Excellentia non ignorat; quòd
„ utiquè tantò gratiùs deberes habere, quan-
„ tò id, te non promerente, noscitur procura-
„ tum. Si enim idem Philippus obtinuisset
„ Imperium, multa tibi ex Imperio suo gra-
„ vamina pervenissent, cùm per terram cha-
„ rissimi filii nostri Friderei Regis Siciliæ ne-
„ potis sui, in Imperium tuum insurgere de
„ facili potuisset, sicut Henricus olim Impe-
„ rator frater suus per Siciliam tuum propo-
„ suerat Imperium occupare.

598 „ Licèt autem à tempore inclytæ
„ mem. Manuelis prędecessoris tui Constanti-
„ nopolitani Imperium non meruerit, ut ta-
„ lis efficere deberemus, cùm semper nobis, &
„ prædecessoribus nostris per verba respon-
„ sum fuerit, & nihil operibus demonstra-
„ tum, in spiritu tamèn lenitatis & mansue-
„ tudinis duximus procedendum, credentes,
„ ut inspectâ gratiâ, quam tibi fecimus, emen-
„ dare celeritèr debeas, quòd tàm à te, quàm
„ à prędecessoribus tui minùs providè hacte-
„ nùs est omissum, cùm & secundùm huma-
„ nam industriam id deberes studiosissimè
„ procurare, ut ignem in remotis partibus
„ extingueres, non nutrires, nè usquè ad
„ partes tuas posset aliquatenùs pervenire,
„ Rogamus igitùr Imperialem Excellentiam,
„ monemus, consulimus, & hortamur, qua-
„ tenùs quicquid super his duxeris statuen-
„ dum, operibus nobis, & non verbis dum-
„ taxàt studeas respondere, quià nos dile-
„ ctionem, quam ad te habemus, in opere
„ demonstrare curavimus, & effectu. Dispo-
„ suimus autèm nostrum propter hoc Nun-
„ cium destinare, qui si fortè tardaverit, tu
„ tamèn non tardes super hoc nobis, sicut
„ expedire cognoveris, respondere. Datum
„ Laterani xvi. Kalen. Decembris. *Hactenus
Epistola Innocentii*.

99 Cæterùm Philippus Svevius, in proposito de recuperando Imperio Alexio Sororio suo permanens, & illius allectus pollicitationibus, & uxoris precibus ac instantiis permotus, inito consilio cum Marchione Montis Ferrati christiani Exercitus sacri Belli Ducis, decretum est, ut idem Marchio Romam properaret ad Innocentium sub prætextu tractandi cum eo de rebus ad eandem sacram expeditionem pertinentibus, ac Pontificiam accipiendi Benedictionem, eâque occasione tantispèr præfatam tangeret materiam, non tamen insisteret, si alienum Pontificis animum dignosceret. Id quod accuratè præstitit idem Dominus Marchio, ut Auctor Innocentii gestorum prodit, qui cum de eodem Marchione verba fecerit, subjungit.

600 „ Is verò de Francia per Aleman-
„ niam transitum fecit, ubi cum Philippo
„ Duce Sveviæ, qui se Regem gerebat, di-
„ cebatur habuisse tractatum, ut Alexium
„ Sororium suum, filium videlicèt Isaacii
„ quondàm Constantinopolitani Imperato-
„ ris, cujus sororem ipse Philippus duxerat
„ in uxorem, à fœdo captivitatis ergastulo
„ fugientem reduci faceret Constantinopo-
„ lim ab Exercitu christiano, ad obtinendum
„ Imperium Romaniæ, de quo cùm idem
„ Marchio ad Summum Pontificem accessis-
„ set, cœpit agere à remotis. Sed cùm intel-
„ lexisset ejus animum ad hoc non esse dire-
„ ctum, expeditis negotiis ad Crucis offi-
„ cium pertinentibus, ad propria remeavit.
Hæc ille.

601 Adveniente porrò constituto sacræ expeditionis tempore, quo omnia per integrum triennium elaborata, sivè parata in promptu erant, universi Crucesignati ex Italis, Germanis, Hungaris, Gallis, Belgis, Anglis, aliisque populis, cum eorum Ducibus; nimirum Bonifacio Marchione Montis Ferrati, Balduino Flandriæ Comite, Henrico Comite Sancti Pauli, Plea Comite Doloici, & aliis compluribus magni nominis Viris, & Bellatoribus conspicuis, Venetias confluentes, Naves à Venetis toto triennio fabricatas, conscensuri, Alexium juvenem, juxtà concordata inter Philippum Suevium, & Marchionem MontiaFerrati, secum ducunt, licèt contrà Innocentii mentem, ad effectum recuperandi ei injustè Patri Isaacio ablatum Imperium, ut ferunt Innocentii Acta, in quibus dicitur.

602 „ Philippus autèm, sicut convenerat cum Marchione Montis Ferrati, misit „ Alexium Sororium suum, filium videlicèt „ Isaacii quondàm Constantinopolitani Imperatoris, & eodem Marchione sagacitèr „ mediante, tractatum est inter ipsum, & „ Exercitum christianum, ut idem Exercitus „ reduceret illum in Græciam, & juvaret „ ad Constantinopolitanum Imperium obtinendum, ipseque pecuniam eis promissam „ solveret, & alia pacta cum eis inita custodiret; postquàm Imperium obtineret. *Hæc ibi*. Rem quoquè narrat Nicetas Choniata, sed utpotè schismaticus, acri stylo adversùs Latinos, & nonnulla falsa commiscens; scribit nàmque.

603 „ Classe ad oram solvendam paratâ, „ malum malo cumulatur, & fluctus fluctum „ urget, ut dicitur; nàm Alexius Isaacii „ Angeli filius, literis veteris Romæ Pontificis, & Regis Alemanniæ Philippi instructus, qui piraticis istis collegiis plurimùm „ se debitores profitebantur, si adolescentem in patrium Imperium restitueret, aliquantò post cupidissimè ad classem & pervenit, & excipitur, ut qui non tantùm latrocinium illud contrà Romanos (*idest Græcos*) institutum promovere, & honestâ „ specie fucare, sed & pecuniarum acervis „ ipsorum avaritiam explere posset. Is non „ ætate magis, quàm animo puer, à Viris „ validis & versutis susceptus, pepigit, & „ Sacramento firmavit, ea se præbiturum, „ quæ perduci ad exitum minimè poterant; „ nec enim maria pecuniarum dumtaxàt illis „ postulantibus promisit, sed & auxilium „ contrà Sarracenos cum Romanis militibus, „ & quinquaginta Triremibus, & quòd majus est, ac longè absurdiùs, Latinorum depravatam Religionem amplectitur, & privilegiorum invocationem, & veterum Romanorum institutorum mutationem pollicetur. *Hactenus schismaticus Scriptor*.

604 At veriùs rem narrat Gunthefus apud Canisium tom. 5. dùm ait: „ Factum „ est, dùm adhùc Nuncii nostri in Curia versarentur, certus rumor insonuit, venisse „ videlicèt Alexium juvenem in Castra, Græcum genere, filium videlicèt Isaacii Regis „ Constantinopolitani, missum à Philippo „ Rege Theutonicorum cum Nunciis, & „ mandatis, quibus enixè rogabat Exercitum, „ ut præfatum Juvenem in Regnum suum restituere niteretur. *Et posteà*. Certissimè „ promittens, si ille auxilio ipsorum Sedem „ suam reciperet, peregrinis omnibus tàm „ per Theutoniam, quàm per totam Græciam tutam & liberam patère viam. Accedebat etiam ad hoc, quòd idem Juvenis „ certissimè pollicebatur, si viribus eorum „ restitutus foret, eis in commune argenti „ trecenta Marcharum millia se daturum. *Hæc Guntherus*. Undè constat, non Maria pecuniarum promisisse, ut scribit Niceta, sed tantùm trecenta millia Marcharum, & quidèm ad solvendum æs alienum à Crucesignatorum Exercitu contractum Venetis, ut scribit Jacobus Meyer in Annalibus Flandriæ ad Annum MCCIII. Et simùl promisisse Ecclesiam Græcam se reducturum ad obedientiam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, idem auctor prodit.

605 Tantùm porrò absuit, ut Innocentius vel minimam partem haberet in causa recuperandi Alexio Isaaci filio Imperium, quod nè in hoc Crucesignati se ingererent, datis literis mandaverit, ut enim tradunt ejus gesta, statim ac talia audierit Pontifex, scripsit, ut habetur lib. 6. Epistola 101. literas, in quibus inter alia dicebat: „ Cùm in „ manu valida, & extenso brachio egressi fueritis de Ægypto, ut vos ipsos Domino in „ sacrificium offerretis, doluimus non modicum, & dolemus, quòd adhùc Pharao „ vos persequitur fugientes, vel potiùs vos „ sequimini Pharaonem, qui vos sibi quadam necessitatis specie, ac velamine pietatis sub jugo peccati vetustæ nititur subdere servituti. *Et indè*. Pro Populo christiano, *ait*, doluimus, & dolemus, quoniàm indè humiliatur ampliùs, undè credebatur potiùs exaltari. Cùm enim multi, „ qui vos præcesserunt in Terræ Sanctæ succursum, quòd non ascenderitis audito, ad „ propria sunt reversi de proximo vestro passagio diffidentes: Sarraceni de accessu vestro dubii, & de illorum recessu securi, „ contrà Christianos animum assumpserunt, „ & qualitèr, peccatis exigentibus, prævaluerint contrà eos, referre nolumus, cùm „ sit ferè ubilibet divulgatum. *Et infrà*.

606 „ Nullus itàque vestrum, *subjungit*, „ sibi temerè blandiatur, quòd terram Græcorum occupare sibi liceat, vel prædari „ tàmquam minùs Apostolicæ Sedis subjectum, & quòd Imperator Constantinopo-

„ litanus deposito fratre suo, & etiam excæcato Imperium usurpavit. Sanè quantùmcumque in hoc, vel aliis idem Imperator, ac homines ejus jurisdictioni commissi delinquant, nec ad hoc Crucis signaculum assumpsistis, ut hanc vindicaretis injuriam, sed opprobrium potiùs Crucifixi, cujus vos obsequio specialiter deputastis. *Hæc & alia Innocentius*, quibus jure de aperto mendacio reprenditur Nicetas.

607 Verùm illi minùs attendentes Pontificis monita, splendidis Alexii juvenis allecti promissis, Constantinopolim cum universo exercitu appulentes, Regiam Civitatem, terrâ marique obsidione cinctam, Imperatore nocte clàm arreptâ fugâ die VIII. in deditionem receperunt, Anno Domini MCCIII. Pontificatus Innocentii III. Anno VI. Indictione VI. mense Julii, Imperii Alexii Angeli Anno IX. cùm scillcèt Imperasset Annos VIII. menses III. & dies x. Post cujus deditionem Alexius juvenis proclamatus est, atquè Imperator receptus, coronatus indè solemni ritu in Ecclesia S. Sophiæ, universis Proceribus, ac populo exultantibus. Hæc omnia Crucesignati in Epistola data ad Innocentium Papam, quæ habetur in sæpè citato Regesti Codice lib. 6. Epist. 211., ubi inter alia hæc leguntur.

608 „ Sæpiùs per Nuncios nostros, immò „ per ipsum Exulem nostrum, & Barones „ nostros, à Civibus postulantes audiri, nec „ adventus nostri causam, nec petitionis modum potuimus explicare, sed quotiès terrâ, vel mari stantibus in muro sermones obtulimus, totiès retulimus tela pro verbis. Considerantes igitur, quòd præter spem nostram cuncta contingerent, in eum statum necessitatis impacti, ut statim necesse haberemus, aut perire, aut vincere, cùm obsidionē ipsam nullâ ratione in quindecim dies protelare possemus, quos victualium omnium incredibili urgeret angustiâ, non ex desperatione quidèm, sed inspiratâ quadam securitate Divinitùs suspirare cœpimus ad bella promptissimi periculis nos audactèr opponere, & incredibiliter in omnibus obtinere; ad conflictum etiam campestrem sæpiùs ordinati inæstimabilem multitudinem fugâ in Urbe ignominiosâ conclusimus. *Hæc illi*. Et quidèm in excusationem eorum, quæ contrà Pontificis monita egerant. *Pergunt indè*.

609 „ Aptatis igitur interim terrâ, & „ mari bellicis instrumentis, die obsidionis „ octavo violenter Civitas introitur, grassatur incedium, disponit in Campo contrà nos acies Imperator, & paratis nobis excipere venientes, constantiam nostram cum paucitate miratus, ignominiosè fræna reflectit in Urbem retrogressus ardentem, ipsâ nocte fugam cum paucis aggreditur, suamque in Urbe relinquit uxorem, & parvulam prolem. Eàdem re compertâ, nescientibus nobis, Græcorum Proceres in Palatio congregantur, & Exulis nostri solemnis electio celebratur, seù potiùs restitutio declaratur, insperatamque lætitiam copiosa in Palatio luminaria protestantur. Manè facto, prodit in Castra copiosa Græcorū Procerum multitudo, suumque cum gaudio quærit electum, restitutam Civitati asserit libertatem, & regredienti filio ad fasces Imperii, cum gaudio inæstimabili, sublevatum de carcere caput patris Isaacii Imperatoris ostendunt. Præordinatis itàque, quæ necessaria videbantur, ad Ecclesiam Sanctæ Sophiæ novus Imperator cum solemni processione deducitur, & Exuli nostro sinè omni contradictione Imperiale restituitur diadema cùm plenitudine potestatis.

610 „ His peractis ad solutionem promissorum exiit Imperator, & promissa rebus accumulat, victualia servitio Domini profutura nobis præbet ad annum; ducenta Marcharum millia nobis solvere pergit, & Venetis sumptibus suis Stolium prolongat in annum, seque juramento astringit, quòd erigere nobis debeat Regale Vexillum, & in passagio Martii nobiscum ad servitium Domini proficisci cum quantis poterit millibus armatorum, & sub eadem promissione concludit, quòd eam reverentiam præstare debeat Romano Pontifici, quam antecessores sui Imperatores Catholici prædecessoribus vestris Pontificibus, pridèm impendisse noscuntur, & Ecclesiam Orientalem ad hoc pro viribus inclinare, ac toto vitæ suæ tempore militem quingentos cum sumptibus suis in Terra Sancta honorificè provisurum ad servitium Redemptoria. *Hactenus illi ad Innocentium*. Ad quem & ipse Alexius juvenis sequentes fecit literas.

Sanctissimo Patri, & Domino Innocentio, Dei gratia, Summo Pontifici, Alexius fidelis in Christo Imperator à Deo coronatus, Romanorum moderator, & semper Augustus, reverentiæ filialis devotum obsequium.

611 „ Quanta mihi fecerit Dominus his „ diebus, secundùm misericordiam suam, „ Beatitudini vestræ potissimùm credidi breviter explicandum, quam locum ejus in terris noscitur obtinère, in cujus manu sunt omnium potestates, & omnium jura Regnorum, tàm Deo, & Sanctitati Vestræ in gratiarum actione devotus, quàm meritò teneor, & in perpetuum teneor obnoxius. Novit pleniùs Sanctitas Vestra parricidio in fratrem commisso occupatum diutiùs, & pollutum Imperium, meque ipsum

„ ipsum infælici exilio detestabilem evasisse tyrannidem, in quo, & mihi cœlitùs datum est Vestram Apostolicam videre personam.

612 „ Sed nec illud vestrum effugit auditum quòd peregrinorum beata societas crudelitatem abominata. Sceleris inauditi amore fraterno, seù potiùs miseratione paterna exilium meum, & causam justissimam quidèm, sed apud homines desperatam, tàm misericorditèr, quàm virilitèr adorsa fuerit sublevare. Et tùm qualiter in manibus eorum, tàm, mea, quàm Patris à Domino prosperata sit salus, sublevatum de carcere ejusdem Illustris Patris mei caput ostendit Imperialibus, ut decet, insignibus decoratum, & restitutum capiti meo cum solemnitate debita Imperii diadema, noctu elapso per fugam detestabili parricida, qui fasces Imperii inauditæ tyrannidis incubatione polluerat. Hic profectò suspirantem ad nos Urbem Regiam sermonibus adeò infecerat venenatis, ut ad subversionem libertatis antiquæ publicè Latinos assereret adventare, qui Apostolatui vestro locum, & gentem restituere laborarent, meque non dùm traherent amicorum, cujus occasione, & studio opus tàm insperatum Latinitas inchoasset.

613 „ Hæc, fateor, causa potissimum ad subsidium nostrum peregrinorum animos inclinavit, quòd promissione spontanea sub jurisjurandi Religione Christianâ sumus devotione polliciti, totius Christianitatis Ecclesiasticum Caput, Romanum videlicèt Pontificem Apostolorum Principis Petri Catholicū successorem nos humilitèr agnituros, & ad hoc ipsam Orientalem Ecclesiam pro viribus inducturos, si debitum nobis Divina miseratio restituisset Imperium, intelligentes profectò, quòd accedere debeat plurimùm honoris, & utilitatis imperio, & nomini nostro decus æternū, si tunica Domini incōsutilis suam nostris temporibus, & operibus recipiat unitatem.

614 „ Ex hoc quidèm, ut dictum est, tàm peregrinis vestris sub juramento promisimus, quàm Paternitati Vestræ exhibere pleniùs præoptamus, omnem vobis, & successoribus vestris canonicè substituendis devotionem per præsentes literas promittentes, quam antecessores nostri Imperatores Catholici prædecessoribus vestris Patribus orthodoxis Romanis Pontificibus antiquitùs exhibuisse noscuntur. Illud paritèr promittentes, quòd opportunitate nobis à Domino præstita salutari, ad idem Orientalem Ecclesiam, tàm prudentèr inclinabimus, quàm potentèr, super quo prudentiæ vestræ consilio desiderabamus inniti, ad hæc prædicta Inducti præcipuè consiliis salutaribus, & monitis Venerabilium Pattum C. .... Halbest, & G. .... „ Treen, & N. .... Suessionen. Episcoporum, Abbatis de Luced. & Magistri Joannis Novionen. Dat. in Urbe Regia VIII. Kal. Septembris. *Hactenus Imperatoris literæ*, quæ habentur lib. 6. Epist. 210.

615 His geminis literis receptis Innocentius, atque attentè perlectis, rescripsit priùs ad Crucesignatos sub hoc titulo: *Nobilibus viris Bonifacio Marchionis Montis Ferrati, & Balduino Flandriæ, Ludovico Blesensi, & Henrico Sancti Pauli Comitibus, & aliis Baronibus, Militibus Crucesignatis, spiritum consilii sanioris*, ut habetur lib. 6. Epist. 230. omittit Sanctus Pontifex consuetam salutationem & benedictionem, quoniàm dubitat an novo anathemate fuerint contaminati, propter initum adversùs Græcos bellum, Imperiumque Alexio Angelo ademptum; undè ait.

616 „ Quia veremur vos iterato excommunicationis esse labe pollutos, & utinàm non incurreretis fidei læsionem, ideò ad cautelam vobis spiritum sanioris consilii loco salutationis, & benedictionis optamus. Licèt enim, sicut ex literis vestris accepimus, apud charissimum filium nostrum Alexium Constantinopolitanum Imperatorem Illustrem institeritis & obtinueritis ab eodem, ut juramento firmaret, se omnem devotionem nobis, & successoribus nostris substituendis canonicè impensurum. *Hæc Innocentius*, qui posteà subjungit, à nonnullis præsumi, talia ad excusationem tantùm eorum esse facta, non tamèn ex rei veritate, monetque quid agendum, ut de gestorum veritate certus reddatur. Ait ergò.

617 „ Valdè tamèn præsumitur à quibusdam, quòd id ad excusationem vestram feceritis, ut per hoc vestrum velaretis excessum, quàm ut ad matrem filia, membrum ad caput, & pars rediret ad corpus. Verùm quià opera testimonium perhibent veritati, qua id intentione feceritis, meliùs effectus subsequens demonstrabit, si videlicèt Imperator ipse, se juramentum hujusmodi præstitisse per literas confiteatur apertas, quas nobis dirigat in testimonium reservandas, si apud Patriarcham efficiat, ut per solemnes Nuncios Ecclesiæ Romanæ primatum & magisterium recognoscat, & reverentiam nobis, & obedientiam repromittat, & pallium de corpore Beati Petri sumptum, sinè quo Patriarchale officium exerceri ritè non potest, ab Apostolica Sede requirat. *Hæc ille*.

618 Deindè subjungit, admonens quid inferendum, si Imperator talia peragere detrectaret; nàm fortassè dùm hanc Epistolam fecit, nondùm Imperatoris literas acceperat, vel satis sibi non fuisse visa sunt, quoniàm non per solemnem Legationem missas. Addit ergò: „ Quòd si forsàn hoc devotionis primor-

„ mordium circà suæ promotionis initia denegarit, & noluerit, quod scribimus adimplere, nec oculus vester simplex fuisse videbitur, nec intentio ejus pura, imò primæ transgressioni, quam apud Jaderam incurristis, videmini addidisse secundam, dùm arma, quæ in hostes Crucis credebamini assumpsisse, in Christianorum excidium iterùm convertistis. *Hactenus Innocentius*, qui ad Imperatorem in hunc modum rescripsit.

Innocentius &c.

619 „ Recepimus literas, quas nobis Imperialis Excellentia destinavit, affectione paternâ, & quæ significavit per eas, notavimus diligentèr. Gaudemus autem in Domino, & ei qui dominatur in Regno hominum, & cui voluerit, dabit illud, gratiarum exolvimus actiones, quòd pium tibi propitius inspiravit affectum, ut desiderares Ecclesiasticam unitatem, & ut membrum ad caput, & filia revertatur ad matrem, & Constantinopolitana Ecclesia, quæ Apostolicæ Sedi multo tempore devotionis debitum denegavit, reverentiam ei, obedientiam & honorem exhibeat, affectares, sicut & adhùc Exul cùm esset, in nostra præsentia constitutus asserebas te totis viribus affectare.

620 „ Ut autem desiderium tuum pleniùs demonstrares, & ad id populos tibi subditos exemplo inducere meliùs, quàm sermone, semèl exul, & iterùm sublimatus juramento firmasti, te omnem devotionem nobis & successoribus nostris impensurum, quam antecessores tui Imperatores catholici prædictis nostris Patribus orthodoxis Romanis Pontificibus noscuntur antiquitùs impendisse, Promisso paritèr, quòd opportunitate concessâ, Orientalem Ecclesiam ad id prudentèr inclinabis paritèr & potentèr, sicut per Imperiales nobis literas intimasti.

621 „ Sanè si dictis facta compenses, & quod polliceris verbis, operibus exequaris, Deum tibi reddes propitium, quem in honorificentia suæ sponsæ probabis honorare, & prætèr id, quòd ipse Imperium tuum solidabit in pace, Apostolica Sedes illud studebit efficacitèr roborare. Cùm enim per Latinorum auxilium post divinum sis Imperio restitutus, debes non immeritò Romanam Ecclesiam honorare, cujus filii tibi talitèr astiterunt, & quæ post Deum tibi, & Constantinopolitano Imperio præcipuè poterit necessarium patrocinium impertiri. *Et post aliqua subdit.*

622 „ Monemus igitùr Imperialem Celsitudinem, & hortamur in Domino, quatenùs sic in Apostolicæ Sedis devotione consistas, sic efficias, quòd jurasti, nè forte, quæ de tuis labiis processerunt, irrita facere videaris, sed verax appareas in promisso, & in juramento fidelis, Siquidèm si in timore Domini, & Apostolicæ Sedis reverentia Imperium tuum fuerit roboratum, non vacillabit, sicùt hactenùs vacillavit, sed in illius petræ soliditate fundatum, à qua Princeps Apostolorum dictus est Petrus, & de qua inquit Apostolus: *Petra autem erat Christus*, perpetuâ firmitate consistet, nec ventorum flatus, nec fluminum impetus, nec pluviarum formidabit incursus. Alioquin nè vano decipiaris errore, scire te volumus, quòd non solùm inimicorum tuorum rebellionem non poteris subjugare, sed antè ipsorum facies non subsistes. Datum Anagniæ. *Hactenus Innocentius*.

623 Et quidèm ultima hæc verbo prophetico protulit spiritu; quoniàm factus perjurius, per seditionem popularem dejectus est è Solio, indè per insidias necatus, ut dicemus sequenti Capite; hìc tantùm addens, seù potiùs Lectorem præmonens, ut antè recitatas in hoc Capite literas ad Historiæ veritatem anteponat iis, quæ schismaticus autor Nicetas Choniates, ut Latinos infamaret, prorsùs falsa, in hac eadem immiscuit Historia.

CAPUT XIX.

De Alexii perfidia, ejus nece, ac Imperii Orientalis translatione ad Latinos.

624 Firmato, ut præfati sumus, in Imperio Alexio unà cum patre Isaacio, licèt cæco, & egressis ex Urbe Regia Latinis, nè ex morum dissimilitudine rixæ Græcos inter & Latinos suborirentur, novus ille Imperator pactorum, etsi juramento firmatorum, immemor, ingratus quoquè ad beneficia, arma adversùs Latinos movet, qui castra exadversò Urbis defixerant, expectantes, ut promissis satisfaceret. Inopinatæ mutationis mirati Latini, arma ad se tuendum parant; sed eodem tempore magnâ intrà Urbem exortâ seditione in Alexii odium, plebs cuncta de novo sibi deligendo Imperatore festinè agit: Cùmque Viri nobiles & prudentes purpuram recusarent, certissimè competientes Alexium à Latinis propugnatum iri, ut scribit Nicetas, post triduum ab efferatâ plebe in Templo Sanctæ Sophiæ salutatus est Imperator Nicolaus Canabus, ætate adhùc adolescens: Sed perterritus Alexius, ad Latinorum, quos insigni læserat perjurio confugit opem.

625 Misit ergò Mursiphilum Oratorem suum ad Latinos Duces, qui Imperiale Palatium, Blachernas dictum, suo nomine poli-

liceretur, ut præsidio militari illud tenerent, donec promissa solveret, si semel in hac necessitate auxilium præberent. Annuentes Latini, iterùm decepti sunt. Intereà tamèn idem Murfiphilus nocte Græcis aperit, de Blachernia tradendia cum Latinis agi, ac tùm servitutis frænum ipsis injectum iri, hortana plebem de corripiendo Imperio: Pergit porrò ad Alexium, cum quo fingit, plebem factâ conjuratione ingruere, eumque rapit, quasi vitâ periclitanti servaret, sic raptum, ignotâ veste in suum adducit tentorium, indè in vincula conjicit: vinctum autèm frustrà veneno necare tentatum, laqueo præfocat, mense VI. sui Imperii, die VIII. ut notat Nicetas; & oppresso Nicolao, jàm à plebe deserto, ipse tyrannidem arripit.

626 Acta Innocentii referunt, Tyrannum hunc Oratores misisse ad Latinos, tentantem blandis promissis delinire, eos verò contempsisse Lagatos, ac respondisse, se cum proditoribus fœdus inire non posse, mandasseque, ut Alexium & libertati, & Imperio restitueret. At illum in sequenti nocte clàm laqueo favus ei elisisse, ac clava ferrea latera perfregisse, evulgatâ indè famâ, præcipiti ex alto casu extinctum, & manifestissimam funeris pompam, ut scelus tegeret, apparasse. Guntherus scribit, Murfiphilum, quem Murcissum appellat, qui in consilio fuerat, ut Isaacius pater obcæcaretur, suis propriis manibus Alexium præfocasse; & idem tradit Meyerus in Annalibus Flandriæ,

627 Tantum scelus detestati Latini, offensi quoquè, quòd talia in Imperatorem, qui per eos Imperium fuerat restitutus, egissent, consilium ineunt de capienda Urbe, & cùm hyems esset, expectato opportuno tempore, rem ad effectum producere aggrediuntur. Adveniente ergò mense Aprilis, V. Idus ejusdem mensis feriâ VI. antè Dominicam Passionis; cœpta est à Latinis expugnari Civitas navali prælio: Rejecti primùm Latini, iterùm roborati aggrediuntur 2. Idus Aprilis, feriâ secundâ post Passionem Domini, ac superatis muris, Vexilla in eis erigunt, atque in Civitatem habent ingressum; in crastinum verò victis, qui intùs pugnabant Græcis, Latini palatia munitissima occupant, & Tyrannus arreptâ fugâ, attonitam relinquit plebem, quæ cùm cogitat de novo sibi substituendo Imperatore, insecuti à Latinis, terga vertunt, ac universa Civitas cum suis opibus in potestatem remanent Latinorum. Capta ergò est Imperialis Constantinopolis Civitas à Latinis Anno Domini MCCIV. Pontificatus Innocentii Anno VII. Indictione VII. mense Aprilis.

628 Deindè ordinatis quæ disponenda poscebat rerum eventus, juxtà inter eos inita pacta, per Electores ei designatos, de quibus infrà, ventum est ad electionem Imperatoris, & summâ omnium consensione electus est Balduinus Comes Flandriæ in primum Constantinopolis Latinum Imperatorem; quoniàm ipse, & Bonifacius Comes Montisferrati, propter eximias illorum dotes, præcunctis in Exercitu spectatissimi erant. Hic porrò sic electus, ac solemni ritu per manus Episcoporum Latinorum coronatus, literas fecit ad Innocentium Papam continentes antefata gesta, totamque hujus historiæ seriem, ex qua corriguntur Scriptores Græci, qui multa falsa in eorum scriptis inseruerunt in odium Latinorum. Literæ ergò Balduini missæ per Henricum Dandalum Venetorum Classis Ducem ad antefatum Innocentium, ad hunc modum se habent.

Sanctissimo Patri, ac Domino charissimo Innocentio Dei gratiâ Summo Pontifici, Balduinus eàdem Dei gratiâ Constantinopolitanus Imperator, & semper Augustus, Flandren. & Han. Comes, miles suus, cum devota semper obsequii voluntate oscula pedum.

629 „ Cum paternæ sollicitudinis zelo,
„ & nostræ congregationis in idipsum amore
„ speciali, quæ circà nos aguntur, Sancti-
„ tas vestra scire desideret, feriatim vobis,
„ declarandum esse decrevimus, quàm mirà
„ circà nos usa sit Divina Clementia novita-
„ te, quàmque non nobis quidèm, sed nomi-
„ ni suo gloriam dederit omnibus sæculis ad-
„ mirandam. Mirabilibus ejus circà nos sem-
„ per mirabiliora succedunt, ut etiam infi-
„ delibus dubium esse non debeat, quin ma-
„ nus Domini operetur hæc omnia, cùm ni-
„ hil à nobis speratum, aut prævisum ante
„ contigerit, sed tunc demùm nova nobis
„ Dominus procurarit auxilia, cùm nihil
„ humani videretur superesse consilii.

630 „ Et quidèm, si benè meminimus,
„ per literas Paternitati vestræ transmissas,
„ nostri progressus & status narrationem eo-
„ usquè deduximus, ut Urbe populosâ ca-
„ ptâ violentèr à paucis, Tyranno fugato, ac
„ filio Isaacii Alexio coronato, mora nostra
„ promissa foret & ordinata per hyemem, ut
„ potentèr obtinerentur, si quæ resistere vi-
„ debantur Alexio, & nunc breviter narran-
„ da suscipimus quæ circà nos posteà conti-
„ gerunt, eo prænotato, quòd sicut non ope-
„ rè hominum fuère; sed Dei, quæ Græcis
„ intulimus, ità non hominum operâ fuère,
„ sed Dæmonum, quæ cum Imperatore novo,
„ Græcoque per omnia Græcia nobis ex per-
„ fidia consueta retribuit.

631 „ Nos siquidèm nè discordiæ inter
„ nos, & Græcos fomite ministraret moribus
„ nostris adversa Barbaries, de Civitate exe-
„ untes ex adverso Civitatis interjacente
„ portu, ad preces Imperatoris castra posui-
mus,

mus, & ex insperatò, seù innatâ malitiâ, seù Græcorum seductus perfidiâ, animo recedit à nobis, cui tanta beneficia contulimus, Imperator, & in omnibus cum patre, Patriarcha, & mole nobilium nobis promissis perjurus, & mendax tot incurrit in perjuria, quot nobis præstitit juramenta.

632 „ Undè nostro tandèm destitutus auxilio, prælia contrà nos meditatur incassum, & navigii, quod eum adduxerat, & sublimaverat ad coronam, procurat incendia; sed voto tàm crudeli, Deo nos protegente, fraudatur. Fit pars sua cuncta deterior, & hominum suorum cædes, incendia, & rapinæ proveniunt, imminente foris pugnâ, intùs timoribus coarctatur, Imperatorem ei æmulum parantibus Græcis, eâ occasione captatâ, quòd nullum ad auxilium nostrum deberet habere confugium. Cùmque ei evadendi spes unica restaret in nobis, juratum sibi quendam Marchuflum nomine, sanguine sibi propinquum, de quo pro beneficiis inpensis supèr omnes alios confidebat, mittit ad exercitum nostrum, qui Blachernæ Palatium nobis sub Imperatoris, & suo juramento promittit in obsidium, donec nobis cuncta promissa reddantur. Accedit ad Palatium recipiendum nobilis Marchio, illudit Alexius Marchionem, & quos jàm nobis dederat, spretis obsidibus, consueta perjuria non veretur.

633 „ Nocte insecutâ Marchuflus Domino suo periurus, & nobis, Græcis reddendi nobis Palatii revelata arcana, atquè ex hoc in perpetuum eis eripi libertatem, & ad hoc modis omnibus veniendum esse declarat, nisi dejiciatur Alexius, cujus proditionis merito tertius Imperator in Urbe attollitur, in Dominum dormientem, & rei nescium, sacrilegas mittit manus, eumque carcere tetro concludens, tertium Nicolaum quendam, qui apud Sanctam Sophiam Imperiales infulas noviter usurparat, traditum sibi Græcorum, qui eum creaverunt, proditione rursùs incarcerat: mortuoque postmodùm Isaacio, qui animum filii sui à nobis præ omnibus, ut dicebatur, averterat, ac clamante Clero Græcorum, & populo, ut de terra tolleremur, in brevi tantùm sanguinem nostrum sitientibus Græcis, prælium contrà nos proditor jàm dictus instaurat. Urbem machinis, & propugnaculis munit, quorum similia nemo viderit unquam.

634 „ Cùmq; murus miræ latitudinis lapidibus munitus, cemĕtoq; tenacitatis, & firmitatis antiquæ constructus, in altum valdè consurgens Turres haberet amplissimas, pedibus circitèr quinquagenis, paulò plùs minùsve distantes, inter quaslibet duas à parte maris, quo noster timebatur assaltus, Turris lignea erigitur super murum stationibus tribus, aut quatuor, multitudinem continentibus armatorum. Nihilominùs etiam inter quaslibet duas Turres, seù petraria, seù mangonellus erigitur; Turribus autèm supereriguntur ligneæ Turres altissimæ stationum sex, super quarũ supremam stationem adversùm nos porriguntur scalæ, appodiationes ex utraque parte, & propugnacula continentes, paulò minùs excelsis scalarum capitibus, quam jacère in altum posset arcus à terra, murum etiam ipsum murus circumgingit inferior, duplexque fossa, nè muris ulla possent applicari ingenia, sub quibus valerent latitare fossores.

635 „ Interim terrâ, marique nos tentat perfidus Imperator, nos semper, Domino protegente, & suos frustrante conatus: Nàm prætter orditionem nostram ad prædam victualium procùl exeuntibus nostris usquè ad mille animas hominum pugnatorum, Imperator occurrit in multitudine grandi, primoque congressu dissipatur omninò, cæsis, captisque non paucis sinè damno nostrorum, fugâ ignominiosâ consulens, consulem sibi clypeum abjicit, arma deponit, & nostris vexillum Imperiale dimittit, nobilemque quam sibi præferre faciebat Iconem, quam Ordini Cisterciensis nostri dedicavère Victores.

636 „ Iteratò navigium nostrum flammis aggreditur, intempestæque noctis silentio, sexdecim suas naves incensas, velis in altum expansis, & inferiùs colligatis ad proram, flante fortiter austro, nostras mittit in naves, sed, Domino faciente, cum multo nostrorum labore custodimur indemnes, & ardentibus navibus, clavis infixis catenis hærentibus, nostrorum remigio trahuntur in pelagum, & ab imminenti mortis periculo à Domino liberamur.

637 „ Nos igitur terrestrem cùm provocamus ad pugnam, & ponte, atquè amne transmisso, qui exercitum nostrum separabat à Græcis, cuneis ordinatis, antè portam diù stetimus Regiæ Civitatis, & Palatii Imperialis, quod Blacherna nuncupatur, in nomine Domini; agmina Israel, præcedente Cruce vivifica, parati ad prælium Græcos excipere, si eis placuisset. Et quidèm pro militiæ exercitio, exeuntem nobilem quemdam nostri pedites trucidarunt, sic in castra reversi, terrâ, marique sæpiùs provocamur, sed dante Domino, semper ac triumphaliter obtinemus.

638 „ Mittit ad nos pacis fictæ Legatos perfidus incubator Imperii, postulat, & obtinet cum Duce colloquium. Cùmque eidem Dux magnanimus objecisset, quòd nulla cum eo pacis posset esse securitas, qui Dominum suum carcere conclusisset, postpositâ jusjurandi Religione, & Fidei, ac fœderis inter quantumlibet infideles fir-

„ firmitèr obtinentis, & ipsi præripuisset „ Imperium, eidemque bonâ consuleret Fide, ut Dominum suum restitueret, & humilitèr veniam postularet, nostras etiam „ pro se promitteret preces, & quod cùm eodem Domino suo misericorditèr, si vellet, „ agere deberemus, ac quidquid contrà nos „ egerat venenosè, si rediret ad animum, „ imputare vellemus errato, lapsuivè consilii, illa vana verba subintulit, quià quæ „ responderet rationabilitèr non haberet.

639 „ Obedientiam autem Romanæ Ecclesiæ, & subventionem Terræ Sanctæ, „ quam juramento, & scripto Imperiali firmarat Alexius, adeò refutavit, ut vitam „ mittere præeligeret, Græciamque subverti, „ quàm quòd Latinis Pontificibus Orientalis Ecclesia subderetur. Nocte igitùr insequenti Dominum suum latentèr laqueo „ suffocat in carcere, cum quo ipsâ die prandium sumpserat Judæ, & clavâ ferreâ, „ quam tenebat in manu, latera morientis, „ & costas inauditâ crudelitate confringit, „ casuque vitam, quam laqueo extorserat, „ confringit ereptam, ac Imperiali sepultura „ concessa, propalatum omnibus scelus funeris honore dissimulat.

640 „ Sic nobis hyems tota perficitur, „ donec navibus nostris scalis aptatis, & instrumentis bellicis præparatis, nos, & nostra recipientes in navibus v. Idus Aprilis, „ hoc est, feriâ sextâ ante passionem Domini unanimitèr pro honore Sanctæ Romanæ „ Ecclesiæ, & subventione Terræ Sanctæ, „ navali prælio invadimus Civitatem, & eâ „ die, sinè multo tamen nostrorum sanguine, fuimus tanta perpessi, ut inimicis „ nostris in opprobrium verteremur, quorum eâ die pars fuit per cuncta superior, „ adeoùt tracta in terram Græcis compelleremur bellica nostra machinamenta relinquere, & infecto negotio, ad ripam redire „ cogeremur adversam, eâ die, ut videbatur, „ inutilitèr fatigati.

641 „ Conturbati ergò plurimùm & contriti, sed demùm in Domino roborati, „ definito consilio rursùm instauramur ad „ pugnam, & quarto die secundo Idus Aprilis, hoc est, feriâ secundâ post passionem „ Domini, flante boreâ rursùm applicamur „ ad muros, scalis navium, scalis turrium „ applicatis cum multo labore nostrorum, „ permultùm resistentibus Græcis, sed ex „ quo cominùs gladios sensère nostrorum, „ non diù anceps belli duravit eventus. Duæ „ siquidèm naves paritèr colligatæ, quæ nostros Episcopos Suessionensem videlicèt, „ & Trecensem deferebant, quorum erant insignia Paradisus, & Peregrina, primæ scalis suis scalas turrium attigerunt, & fœlici „ auspicio peregrinos pro Paradiso certantes, hostibus admoverunt. Prima muros „ obtinent Vexilla Pontificum, Ministrisque „ cœlestium secretorum prima conceditur de „ Cœlo victoria. Irruentibus igitùr nostris, „ cedit, Domino jubente, multitudo infinita „ perpaucis, & propugnacula relinquentibus Græcis, nostri audactèr militibus portas aperiunt.

642 „ Quorum cùm Imperator, qui procùl à muris in tentoriis stabat armatus, „ conspiceretur ingressum, statim tentoria „ derelinquit, & fugit, nostri cædibus occupantur, Civitas capitur populosa, recipiuntur in Palatiis Imperialibus, qui nostrorum enses effugiunt, multâque cæde „ factâ Græcorum, nostri sese recolligunt, „ advesperescente jàm die, arma fessi deponunt, de assaltu Palatiorum in crastino tractaturi. Suos recolligit Imperator, & crastinam hortatur ad pugnam, asserens, quòd „ nostros in potestate nunc habeat intrà murorum septa conclusos, sed nocte latentèr „ dat terga devictus.

643 „ Quo comperto Græcorum plebs „ attonita, de substituendò Imperatore pertractat, & dùm manè facto ad nominationem cujusdam Constantini procedunt, pedites nostri non expectatâ deliberatione „ Majorum, ad arma prosiliunt, & terga dantibus Græcis, fortissima & munitissima Palatia relinquuntur, totaque in momento „ Civitas obtinetur.

644 „ Diripitur Equorum innumera multitudo, auri, & argenti, sericorum, pretiosarumque vestium, atque gemmarum, „ & omnium eorum, quæ ab omnibus inter „ divitias computantur, tàm inæstimabilis „ abundantia reperitur, ut tantùm tota non „ videretur possidere Latinitas, & quemadmodùm pauca negaverant, cuncta nobis „ divino judicio reliquerunt, ut securè dicamus, quia majora his mirabilia circà bellorum casus nulla unquàm narrat Historia, „ ut impletâ Prophetiâ, manifestè videatur „ in nobis quæ dicit: *Persequitur unus ex vobis centum alienos*; quià si inter singulos „ victoriam partiamur, quilibet ex nostris „ non pauciores quàm centum, & obsedit & „ vicit. Non autem nobis victoriam usurpamus, *quia salvabit sibi dextera Domini*, „ *& brachium virtutis ejus revelatum est in nobis. A Domino factum est istud*; & supèr omnia mirabilia, *mirabile est in oculis nostris*.

645 „ Ordinatis igitùr diligentèr quæ „ disponenda rerum poscebat eventus, ad „ electionem Imperatoris unanimitèr & devotè procedimus, & omni ambitione seclusâ, cum sex Baronibus Venetorum, venerabiles Episcopos nostros, Suessionensem, Haberstatensem, Trecensem, Dominumque Bethlemitanum, qui à partibus „ transmarinis auctoritate Apostolicâ nobis „ fuerat delegatus, Acconensem electum, „ Abbatemque Lucedii Imperatoris nostri sub

„ sub Dominio nostro constituimus Electores, qui oratione præmisâ, ut decuit, Dominica, misericordiâ Domini, personam nostram, quòd à nostris meritis procùl erat, unanimitèr, ac solemnitèr elegerunt, divinis laudibus Clero, & Populo acclamante, sequentique Dominicâ, quâ *Jubilate* cantatur, præcipiente Apostolo Petro, Regem honorificari, eique obedire quasi præcellenti, & Evangelio nunciante, quòd *gaudium nostrum nemo tollet à nobis*, cum ingenti honore, atque tripudio, more etiam suo applaudentibus Græcis, ad honorem Dei, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, ac subventionem Terræ Sanctæ gloriosè coronatum, ad Imperii fastigia, Deo, & hominibus amabiles Patres memorati Pontifices, cum universorum applausu, & piis lacrymis sublimarunt.

646 „ Aderant Incolæ Terræ Sanctæ, Ecclesiasticæ, militaresque personæ, quorum præ omnibus inextimabilis erat, & gratulabunda lætitia, exhibitumque Deo gratiùs obsequium asserebant, quàm si Civitas sancta Christianis esset cultibus restituta, cùm ad confusionem perpetuam inimicorum Crucis, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, terræque Hierosolymitanæ sese Regia Civitas devoveret, quæ tamdiù tàm potentèr adversaria stetit, & contradixit utrique.

647 „ Hæc est enim, quæ spurcissimo Gentilium ritu pro fraterna societate sanguinibus alternis ebibitia, cum Infidelibus ausa est sæpiùs amicitias firmare ferales, & eosdem mammilla diù lactavit uberrima, & extulit in superbiam sæculorum, arma, naves, & victualia ministrando, Quid è contrario fecerit peregrinis, magis edocère sufficiunt in omni Latinorum gente exempla, quàm verba.

648 „ Hæc est, quæ in odium Apostolici culminis Apostolorum Principis nomen audire vix poterat, nec unam eidem inter Græcos Ecclesiam concedebat, qui omnium Ecclesiarum accepit ab ipso Domino Principatum.

649 „ Hæc est, quæ Christum solis didicerat honorare picturis, & inter ritus nefandos, quos sibi spreta Scripturarum auctoritate, confixerat, etiam lavacri salutaris plerùmque facere præsumebat iterando jacturam.

650 „ Hæc est, quæ Latinos omnes, non hominum nomine dignabuntur, sed canum, quorum sanguinem effundere penè inter merita reputabant, nec ulla pœnitentiæ satisfactione pensabant Laici, Monachivè, penès quos, Sacerdotibus spretis, tota ligandi, atque solvendi consistebat auctoritas.

651 „ Hæc, & hujusmodi deliramenta, quæ epistolaris non valet explicare angustia, Impletis iniquitatibus eorum, qui ipsum Dominum ad nauseam provocabant, Divina Justitia nostro ministerio dignâ ultione percussit, & expulsis hominibus Deû odientibus, & amantibus sese, terram nobis dedit omnium bonorum copiis affluentem, frumento, vino, & oleo stabilitam, fructibus opulentam, nemoribus, aquis, & pascuis speciosam, spatiosissimam ad manendum, & cui similem non continet Orbis aere temperatam. Sed nec in his desideria nostra subsistunt, nec ab humeris nostris sustinebimus Vexillum Regale deponi, donec terra ipsa incolatu stabilita nostrorum, partes debeamus invisere transmarinas, & Deo dante, propositum peregrinationis explere; Speramus enim in Domino Jesu, quòd qui cœpit in nobis opus bonum, ad laudem & gloriam nominis sui, inimicorum Crucis depressionem perpetuam *perficiet*, *confirmabit*, *solidabitque*.

652 „ Paternitatem igitùr vestram propensiùs exoramus & obsecramus in Domino, ut gloriæ hujus, atque victoriæ, & spei peroptatæ, cujus ostium magnum nobis apertum est, Principes esse velitis, & Duces, vestrisque temporibus & operibus adscribatis decus æternum, quod absque ulla vobis dubitatione continget, si Apostolicæ Sanctitati devotos, vestri præcipuè Incolas Occidentis, nobiles & ignobiles cujuslibet conditionis, aut sexus eisdem desideriis accensos, ad veras, immensasque divitias capessendas, temporales pariter & æternas salutaribus monitis accendatis, proposita venientibus omnibus Apostolica Indulgentiâ, nobis & Imperio nostro aut temporalitèr, aut perpetuò fidelitèr servituri.

653 „ Universis enim, Deo dante, sufficimus, quos nobis Christianæ Religionis zelus adduxerit, universos volumus simùl & possumus, secundùm status suos, varietatemque natalium & augere divitiis, & honoribus ampliare. Specialitèr autem Deo amabiles Ecclesiasticos Viros cujuslibet Religionis, aut sollicitudo vestra paterna potentèr inducat, ut adversùs populum prædicationibus publicis, & potentibus verbis accendant, & exemplis edoceant, catervatimque & ipsi venire festinent in locis amenissimis & uberrimis, non jàm in sanguine, sed in multa libertate & pace, omniumque bonorum affluentia Ecclesiam plantaturi, salvâ semper, ut decet, suorum canonica licentia Prælatorum.

654 „ Ad laudem etiam & gloriam Redemptoris, & Sanctitatis vestræ perpetuum decus, utilitatemque præcipuam generalia Ecclesiæ pertinere credentium nullus ambigeret, si in Civitate Constanti-

no-

„ nopolitana veteribus honorata Conciliis, „ vestra Paternitas generale Concilium convocaret, Beatissimæ Personæ vestræ præsentiâ confirmandum; novamque Romam veteri counire t sanctionibus sacris, ac perpetuò valituris. Jam enim ad Concilium Græciam rebellem vos didicimus invitasse, quasi qui tunc videritis tempora præsignando, licèt sivè pro rebellione Græcorum, sivè pro utilitatibus Mundi, & variis occupationibus interim videamini distulisse.

655 „ Ecce nunc tempus acceptabile, Pater Sancte, ecce nunc dies salutis. Cogitasse videtur Dominus temporibus vestris cogitationes pacis, qui scabellum pedum vestrorum vestros posuit inimicos. *Canite*, quæsumus, *tuba* sacerdotali *in Sion*, omantissime Pater, *vocate cœtum*, *congregate populum*, *coadunate senes*, *& suggentes ubera*, sanctificate diem acceptabilem Domino, diem stabiliendæ unitatis & pacis, & quam ad Dominum custodimus, nostræ fortitudinis confirmandæ; quamtumlibet enim insufficientes simus ex nobis, sperare audemus in Domino, quòd gaudium Domini sit fortitudo nostra ad evacuandum scandalum Crucis, & subjiciendam in terris omnem adversariam potestatem, erigentem se adversùs Dominum, & adversùs Christum ejus. Recordamini, Pater Sancte, Cathedræ vestræ Sessorum, quorum in Cœlo gaudent animæ, & in terris vivit gloriosa memoria, Joannis, Agapiti, & Leonis, seù aliorum, qui ex variis causis Constantinopolitanam leguntur Ecclesiam præsentialitèr visitasse, sicut in Apostolicis continetur Archiviis, & invenietis manifestè, si nos, qui asserunt se legisse, non fallunt, quòd pro causis longè minoribus eorum quilibet advenitarit.

656 „ Si quid ex ardenti desiderio ultrà quàm decet, ingerimus, ex benignitate consueta, Reverende Pater, ignoscite, affectumque nostrum, apicemque negotii ulteriùs, & potiùs quàm verba, spectate. Illud autem silère nullâ ratione debemus, quòd Reverendi Pontifices, & Abbates nostri, & inferioris status, venerabilis Clerus tàm magnificè ac decentèr, tàm honestè inter nos se habuit ac prudentèr, & armis Deo potentibus, tàm constantèr ac triumphalitèr dimicavit, ut coronam victoriæ de manu Domini meritò debeant expectare, & eorum in perpetuum esse meruerit in benedictione memoria, & quòd eis in ulla gratia desit, Apostolici favoris & gratiæ cumulum pro tàm benemeritis evidentiùs reportare. Illustrem virum Henricum Dandalum Ducem Venetorum dilectum nobis, ac meritò diligendum, cum amicis ac sociis nostris Venetis, quos fideles ac industrios per cuncta reperimus, Paternitati vestræ pro suæ probitatis merito plurimùm commendamus. *Hactenus Balduini Epistola*, quæ habetur in Regesto Epistolarum Innocentii lib. 7. Epist. 152.

657 Præter enarrata Auctores Græci aliqua addunt à Balduino prætermissa. Referunt namque Murziphilum Ducem, quem ferunt necasse Alexium, cùm omnia ruere videret, ac Civitatem ferè totam incendio datam, injicientibus in ea ardentes faces Latini, Euphrosinâ Alexii Angeli senioris conjuge, & Eudoxiâ ejus filiâ correptis, lemboque impositis fugam capessivisse; deindè ab Alexio Eudoxiæ patre captum, luminibus orbatum fuisse, ac demùm adductum Constantinopolim, Judicum sententiâ, ob necatum Alexium, ex altissima columna, quæ in Tauro stabat, præcipitem dejectum, cùm aliquandiù in pedes descendisset, evoluto corpore in caput allisum, miseram animam evomuisse. Ajunt etiam Græcos pugnantes cum Latinis, Imaginem Deiparæ, quam Imperatores Constantinopolitani secùm in bello pro præsidio ferre consueverunt amisisse, ac ad Latinorum manus devenisse. Denique ferunt etiam, Latinos Principes in Regni divisione Alexio seniori, licèt nefario, quià tamen Regia erat ortus Stirpe, portiunculam terræ tradidisse, ut in ea vitam honestè ducere posset. Sed quid Innocentius primis hisce receptis litteris respondit, videamus.

658 Itaquè Innocentius relectis Balduini literis, ac benignè recepto & audito Nuncio, gavisus est, rescripsit indè, ut habetur lib. 7. Epist. 153. insignem amoris notis refertam Epistolam, in quæ hæc in exordio habet: „ Literas Imperatoriæ dignitatis, quas nobis per dilectum filium Barrochium fratrem militiæ Templi, tua devotio destinavit, paternâ benignitate recepimus, earumque tenore plenissimè intellecto, gavisi sumus in Domino, & in potentia virtutis ipsius, quòd is, qui superbis resistit, humilibus autem dat gratiam, magnifica tecum miracula dignatus est operari ad laudem & gloriam nominis sui, ad honorem & profectum Sedis Apostolicæ, & ad utilitatem, & exaltationem Populi christiani; ut de tua taceamus magnificentia, & virtute. Illud autem inter cætera nobis gratum est & acceptum, & super eo tuam prudentiam commendamus, quòd potentiæ tuæ parùm, aut nihil, Deo auctori & nobis, totum adscribis, ut exaltet humilitas, quem superbia non extollit: *Hæc ibi*. Cùmque in hac Epistola Innocentius dicat recepisse Balduini literas per Barrochium missas, verosimile est alias anteriores, fortè breviores, per hunc Militiæ Templi Equitem ad eundem Innocentium misisse, cùm suprarecensitæ missæ dicantur per Henricum Dandalum.

659 Addit porrò Innocentius in præfata Epistola, sese ad servandam ejus, amplificandamque dignitatem, omnem operam & sollicitudinem præstiturum: Cujus rei gratiâ, ait se scribere tàm Clericis, quàm Laicis Crucesignatis in Oriente commorantibus, ut ad Constantinopolitanum tuendum retinendumque Imperium; cujus auxiliò faciliùs Terra Sancta ex infidelium manibus eripi, atquè in libertatem vindicari posset, strenuè contrà hostes ei operam navarent: Extant Innocentii literæ datæ ad antefatos Crucesignatos lib. 7. Epist.

660 In quibus inter alia habet: „ Tempus advenisse videtur, in quo destructis vitulis aureis Israel revertatur ad Judam, & „ ad Hierusalem Samaria convertatur, quatenùs Atriò, quod secundùm Apocalypsim „ Joannis est extrà Templum, foràs ejecto, „ non jàm in Dan, & Bethel, sed in Montem Sion ad Dominum ascendatur. Nos „ igitur ei, à quo est omne datum optimum, „ & omne donum perfectum, & si non quantas debemus, quantas tamèn valemus gratiarum exolvimus actiones, & ei labiorum nostrorum vitulos immolamus, qui „ temporibus nostris dedit hanc gloriam nomini suo Sancto, & Glorioso, quòd invocatum est super nos. *Hæc inter alia ibi*.

661 Hortatur porrò Innocentius in antefata ad Balduinum data Epistola, ut Græcorum Ecclesiam, & Constantinopolitanum Imperium, quòd Apostolicæ Sedis auxilio, Divinâque virtute ipsi subegerant, in ejusdem Sedis obsequio conservare studeat. Et in Epistola data ad Crucesignatos, copiosè tractat materiam de processione Spiritus Sancti à Patre, & Filio, adversùs Græcorum errores, ut salutari doctrinâ pro hoc dogmate instructi, faciliùs illorum operâ, Græci de errore convicti, ad obsequium Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, debitamque obedientiam traducerentur; ac proindè hortatur ipsos, ut Christianum exercitum ad pristinum ergà Romanã Ecclesiam amorem retinendum, augendũq; inflamment, & operam egregiè navent ad Græcorum Imperium universum, ad Sedis Apostolicæ observantiam adducendum, ut legere est in præfatis literis.

662 Post hæc autèm Balduinus alias fecit literas ad Innocentium, petens confirmationem conventionum, & pactorum, quæ antè captam Urbem, si caperetur, inierant inter se Duces, & nobiles, Episcopi, & Primores exercitus, insertâ eorundem pactorum, & conventionum Cedulâ. Literæ verò habentur lib. 7. Epist. 201. quæ ad hunc modum se habent.

Sanctissimo Patri Domino Innocentio, Dei providentiâ Summo Pontifici, Balduinus eâdem gratiâ fidelissimus in Christo Constantinopolitanus Imperator à Deo coronatus, Romanorum moderator, & semper Augustus, Flandriæ Ayneque Comes, cum debita subjectione obedientiam humilem, & devotam.

663 „ Statum, & processum exercitus „ Christiani, & nostrum Nunciis nostris literis Paternitati Vestræ pleniùs explanasse „ meminimus. Nùnc autèm conventiones inter nos, & peregrinos ex una parte, & Ducem Venetorum, & Venetos ex altera, „ antè expugnationem Regiæ Civitatis habitas, sigilli nostri munimine roboratas, vobis curavimus destinare: Sanctitatem Vestram, sicùt tenemus, attentiùs rogantes, „ ut dictas conventiones ratas habeatis, & eas auctoritatis Apostolicæ munimine confirmetis. Sanctitatem enim Vestram nosse „ volumus, quòd cum memorato Duce, & „ Venetis societatem bonam, & fidelem insimùl habuimus, & eos cooperatores probissimos, & efficaces ad honorem Dei, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & Imperii nostri, „ & ad subventionem Terræ Sanctæ, & unitatem Ecclesiæ conservandam societas eorum utilis sit, & necessaria, nec sine eorum societate, & amore Imperium nostrum, „ ad honorem Dei, & Vestræ Sanctæ Sedis „ regi valeat competenter. *Hæc ibi*. Pacta verò in Cedula contenta, exarata ad hùnc modum fuerant.

In nomine Dei Æterni amen.

664 „ Nos quidèm Bonifacius Montis „ Ferrati Marchio, & Balduinus Flandriæ, „ Hannoniæ, L. Blesen, & Clarimontis, H. „ Sancti Pauli Comites pro parte nostra, vobiscum, vir inclyte Domine Henrice Dandale Venetiarũ, Dalmatiæ & Croatiæ Dux, „ & cum parte vestra, ad hoc, ut unita, & „ firma inter nos possit esse concordia, & ad „ omnem materiam scandali evitandam ipso „ cooperante, qui est pax nostra, & fecit „ utraque unum, ad ejus laudem, & gloriam, talem duximus ordinem observandum, utraque parte juramento adstricta.

665 „ In primis omnes armatâ manu, „ Christi invocato nomine Civitatem expugnare debemus, & si Divinâ auxiliante potentiâ Civitatem intraverimus, sub eorum „ regimine debemus manere, & ire, qui „ fuerint super exercitum prælecti, & eos „ sequi, secundùm quod fuerit ordinatum. „ Totum quidèm havere, quod in Civitate inventum fuerit, à quolibet duci debet, & poni in commune, eo loco, quo fuerit

„ rit ordinatum, de quo tamèn havere nobis, „ & hominibus Venetis tres partes debent „ ſolvi pro illo havere, quòd Alexius quondàm Imperator nobis, & vobis ſolvere tenebatur. Quartam verò partem nobis retinere debemus, donec fuerint in ipſa ſolutione coæquales. Si autèm aliquid reſiduum fuerit, debemus per medietatem inter vos, & nos dividere, donec fueritis placati. Si verò minùs fuerit, ità quòd non poſſit ſufcere ad memoratum debitum perſolvendū, undecùmq; fuerit havere priùs acquiſitum, ex eo debemus dictum ordinem obſervare, ſalvis tamèn victualibus, quæ debent obſervari, & dividi tā veſtris, quàm noſtris æqualiter, ità quod utraq; pars poſſit indè cōgruè ſuſtentari. Quod autèm reſiduum fuerit, partiri debet in alio havere juxtà ordinem prænominatū. Vos etiam, & homines Veneti liberè, & abſolutè abſquè omni controverſia per totum Imperium habere debetis omnes honoreficentias, & poſſeſſiones, quas quondàm conſuevistis habere, tàm in ſpiritualibus, quàm in temporalibus, & omnes rationes, ſivè conſuetudines, quæ ſunt in ſcripto, & ſinè ſcripto.

666 „ Debent etiam ſex homines eligi pro parte veſtra, & ſex pro noſtra, qui juramento adſtricti, eam perſonam eligere debent de exercitu, quæ credetur meliùs ſcire ordinare terram, & Imperium ad honorem Dei, & Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, & Imperii, & ſi fuerint in uno concordes, illum debemus Imperatorem habere, quem ipſi concorditèr elegerint. Si verò ſex in una parte, & ſex in alia concordaverint, ſors mitti debet, & ſuper quem ſors ceciderit, debemus pro Imperatore habere; & ſi plures conſenſerint in una parte, quàm in alia, illum Imperatorem habebimus, in quem major pars conſenſerit; ſi verò plures partes fuerint, quàm duæ, ſuper quem major pars concordaverit, ſit Imperator. Debet verò iſte Imperator habere univerſam quartam partem acquiſiti Imperii, & Palatium Blachernæ, & Buccam Leonis: reliquæ verò partes per medietatem inter vos, & nos dividantur.

667 „ Sciendum etiam quòd Clerici, qui de parte illa fuerunt, de qua non fuerit Imperator electus, poteſtatem habebunt Eccleſiam Sanctæ Sophiæ ordinandi, & Patriarcham eligendi ad honorem, & Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, & Imperii. Clerici verò utriuſque partis illas Eccleſias ordinare debent, quæ ſuæ parti contigerint.

668 „ De poſſeſſoribus verò Eccleſiarum tot, & tantùm Clericis, & Eccleſiis debent provideri, quo honorificè poſſint vivere, & ſuſtentari; reliquæ verò poſſeſſiones Eccleſiarum dividi, & partiri debent ſecundùm ordinem præſignatum.

669 „ Inſuper enim jurare debemus, tàm ex noſtra parte, quàm ex veſtra, quòd ab ultimo die inſtantis menſis Martii morari debemus uſquè ad annum expletum ad Imperium, & Imperatorem manutenendum ad honorem Dei, & S. Romanæ Eccleſiæ, & Imperii.

670 „ Deindè verò anteà omnes, qui Imperio remāſerint ipſi Imperatori adſtringi debent juramento, ſecundùm bonam, & laudabilem conſuetudinem; & illi qui tùnc Imperio remanſerint, ut prædictum eſt, jurare debent, quòd firmas, & ſtabiles partes, & rationabiles partitiones, quæ factæ fuerint, debebunt.

671 „ Eſt autèm & ſciendum, quòd à noſtra, & veſtra parte duodecim homines, vel plures pro parte eligi debent, qui juramento aſtricti, feuda & honorificentias inter homines diſtribuere debent, & ſervitia aſſignare, quæ ipſi homines Imperatori, & Imperio facere debent, ſecundùm quòd illi bonum videbitur, & conveniens apparebit. Feudū verò, quod unicuiq; aſſignatum fuerit, liberè, & abſolutè poſſidere debet de hærede in hæredem, tàm in maſculo, quàm in fœmina, & plenam habeat poteſtatem ad faciendum indè quidquid fuerit ſuæ voluntatis, ſalvo tamèn jure, & ſervitio Imperatoris, & imperio. Imperator verò reliqua ſervitia facere debet, quæ fuerint facienda, præter quæ ipſi facient, qui feuda & honorificentias poſſidebunt, ſecundùm ordinem ſibi injunctum.

672 „ Statutum eſt etiam, quòd nemo hominum alicujus generis, qui communem guerram vobiſcum, & ſucceſſoribus veſtris, vel populo Veneto habuerit, recipiatur in Imperio, donec guerra illa fuerit pacificata. Teneatur etiam utraque pars ad dandum operam bonâ fide, ut hoc à Domino Papa poſſit impetrari, ut ſi aliquis contrà hanc inſtitutionem ire tentaverit, ſit excommunicationis vinculo innodatus.

673 „ Inſuper Imperator jurare debet, quòd firmas, & ſtabiles partitiones, & dationes, quæ factæ fuerint, irrevocabiliter habebit ſecundùm ordinem ſuperiùs diſtinctum. Si verò aliquid in iſtis omnibus fuerit addendum, vel minuendum, in poteſtate, & diſcretione veſtra, & veſtrorum ſex Conſiliatorum, & Domini Marchionis, & ejus ſex Conſiliatorum conſiſtat.

674 „ Sciendū eſt etiam, quòd vos, præfate Domine Dux, non debetis Imperatori, qui fuerit electus, vel Imperio ad aliqua ſervitia facienda juramentum præſtare, propter aliquod datum, vel feudum, vel honorificientiam, quæ vobis debeat aſſignari, tamèn illi, vel ille, quem, vel quos loco veſtro ſtatueritis ſuper his, quæ vobis fuerint aſſignata, debeant juramento teneri ad omne ſervitium Imperatori, & Imperio faciendum, juxtà omne ordinem ſuperiùs

„ rius declaratum. Dat. Anno Dñi MCCIV. „ mense Martii Indict. vii. *Hactenus Cedula conventionis*.

675 At Innocentius ea perlecta, nonnulla iniqua continere perspexit, & contrà Ecclesiasticam libertatem exarata. Anceps ergò, & fluctuans, viros prudentia spectatissimos, ultrà Dominos Cardinales consulendos coegit, & omnibus rectè perpensis, atquè libratis; eum visum fuisset hoc Græcis accidisse propter eorum perfidiam, qui ab obedientia Apostolicæ Sedis se subduxerant: adjecta spe faciliùs recuperandi Terram Sanctam, consistente apud Latinos Græcorum Imperio, in eam sententiam ventum est, ut Latini retinerent Imperium, conventiones inter Duces firmatas, iis demptis, quæ Ecclesiasticæ libertati adversabantur, confirmarentur. Ità ergò conclusum, Sanctus Pontifex literas fecit ad Marchionem Montis Ferrati, qui Apostolicam Sedem de iis præcipuè consuluerat, quæ habentur lib. 8. Epist. 131. Atquè in ejs primum reprehendit, de arrepto bello adversùs Græcos, indè de tot malis, & sceleribus commissis à militibus in Regia Urbe, ac deniquè sententiam suam de retinendo Imperio aperit, iniquas verò conventiones contrà Ecclesiasticam libertatem in Cedula pactorum expressas, abolendas decernit. Ait nàmque Innocentius in præfatis literis.

676 „ Vos nullam in Græcos jurisdictio- „ nem, aut potestatem habentes, à puritate „ voti vestri temerè declinasse videmini, dùm „ non contrà Sarracenos, sed contrà Chri- „ stianos arma movistis, non intendentes ad „ recuperandam Hierusalem, sed Constanti- „ nopolim occupandum, terrenas opes Cœ- „ lestibus divitiis præferendo.

677 „ Illud longè graviùs reputatur, „ quòd quidam nec Religioni, nec ætati, „ nec sexui pepercerunt, sed fornicationes, „ adulteria, & incestus in oculis omnium „ exercentes, non solùm maritatas, & viduas, „ sed etiam Matronas, Virgines, Deoque di- „ catas exposuerunt spurcitiis gartionū. Nec „ Imperiales suffecit divitias exhaurire, ac „ diripere spolia majorum pariter, & mino- „ rum nisi ad Ecclesiarum Thesauros, & quòd „ graviùs est, ad ipsarum possessiones exten- „ deritis manus vestras, tabulas argenteas de „ Altaribus rapientes, & violatis Sacrariis, „ Cruces, Icones, & Reliquias asportantes, „ ut Græcorum Ecclesia quantumcùmque „ persecutionibus affligatur, ad obedientiam „ Apostolicæ Sedis redire contemnat, quæ in „ Latinis nonnisi perditionis exempla, & „ opera tenebrarum aspexit, ut jàm meritò „ abhorreat plusquàm canes.

678 „ Tu verò contrà jurisdictionem & „ potestatem, vel potiùs usurpatam, Aposto- „ licæ Sedis Legati consilium allegasti, tan- „ quàm ex eo vobis licuerit cum præfato „ adolescente ad restituendum sibi Constan- „ tinopolitanum Imperium proficisci, quam- „ vis & id potueritis allegare, quòd cùm vos „ victualium defectus urgeret, sinè quibus „ non poteratis votum Crucis implere, li- „ cuerit vobis propter causam adeò necessa- „ riam operas vestras illi locare, qui justam „ causam prosequi videbatur, præsertim cùm „ per hoc intenderitis finalitèr ad Terræ San- „ ctæ succursum, & Apostolicæ Sedis augu- „ mentum. Cùmque pollicitam vobis, & „ debitam negaverint illi mercedem, jura- „ mentis & pactis penitùs violatis, quin „ etiam armis, igne, dolo, & toxico vos fæ- „ piùs attentaverint, tanquàm in arcto po- „ siti tracti fuistis, ut contrà schismaticos & „ perjuros debita vobis injustè negantes, „ exerceretis debitam ultionem, Divinum „ enim videtur fuisse judicium, ut qui tam- „ diù misericorditèr tolerati, & totiès non „ solùm ab aliis, sed etiàm à nobis studiosè „ commoniti, noluerunt redire ad Ecclesiæ „ universalitatem, nec ullum Terræ Sanctæ „ subsidium impertiri, per eos, qui ad utrum- „ que paritèr intendebant, amitterent locum „ & gentem, quatenùs perditis malè malis, „ terra bona bonis Agricolis locaretur, qui „ fructum reddant tempore opportuno.

679 „ Quià verò judicia Dei non nun- „ quàm adeò sunt occulta, ut à Propheta di- „ cantur *Abyssus multa*, itaùt & Apostolus „ exclamare cogatur: *Ob altitudo divitia-* „ *rum sapientiæ & scientiæ Dei, quàm incom-* „ *prehensibilia sunt judicia ejus, & investiga-* „ *biles viæ ejus! Quis enim cognovit sensum* „ *Domini, aut quis consiliarius ejus fuit?* Nos „ de tàm profundo judicio nolentes temerè „ judicare, præsertim antequàm de veritate „ negotii pleniùs instruamur, cùm & illi po- „ tuerint justè puniri proptèr peccatum, „ quod commiserunt in Deum, & vos nihi- „ lominùs injustè punire proptèr odium, „ quod exercebatis in proximos, si tamèn „ proximi sint dicendi, qui proximare con- „ temnunt, cùm & proptèr justam illorum „ pœnam forsàn justam Deus dederit vobis „ mercedem, juxtà quod dixisse legitur in „ Propheta: *Quia servisti mihi in Tyro, da-* „ *bo tibi Ægyptum*; undè Assur Virgam sui „ furoris appellat. Illud omissis dubiis tibi „ præ cætero duximus respondendum, in uno „ paritèr & eodem, tàm Terræ Sanctæ, quàm „ Apostolicæ Sedi, nec non animæ tuæ salu- „ britèr consulentes, ut sub timore Domini, „ & spe veniæ terram divino judicio acquisi- „ tam teneas & defendas, & tenendam, ac „ defendendam acquiras, populos tibi in ju- „ stitia regens, sub pace conservans, & Re- „ ligioni conformans; itaùt Ecclesiastica bo- „ na restituas secundùm propriam faculta- „ tem, pœnitens & satisfaciens de commissis.

680 Et in Epistola ad Henricum Dandalum Ducem Ventorum, qui conventiones, & pacta confirmanda postulaverat, ut habetur

tur lib. 7. Epist. 208. & Epist. 209. respondit, se ratam habere non posse conventionem illam tangentem dispositionem bonorum Ecclesiarum; „ Cùm Ecclesiarum thesauros, „ *inquit*, non sinè Creatoris offensa manus „ diripuerit violenta, majorem culpam in„ currerent, qui spoliatas thesauris Eccle„ sias, suis possessionibus mutilarent, nec de„ ceret Apostolicæ Sedi illos hoc modo de„ fendere, qui sic Ecclesiasticam offenderent „ dignitatem. Præterea cùm ad honorem „ Ecclesiæ Romanæ hujusmodi sint initæ pa„ ctiones, & ferè in singulis hoc expressum, „ ut ad honorem ejus omnia provenirent, „ nec debuimus, nec potuimus confirmare, „ quod contrà juramentum ab utraque parte „ communitèr præstitum honori Sedis Apo„ stolicæ derogaret. *Hactenus Innocentius*, qui paritèr & illam de eligendo Patriarcha conventionem, utpotè derogativam Jurium Apostolicæ Sedis, irritam fecit. Ipseque, ut habetur lib. 7. Epist. 204. formam præscripsit eligendi Patriarcham Constantinopolitanum, ut nimirum cùm Ecclesiam vacare contigeret, conventualium Ecclesiarum Prælati in Ecclesia Sanctæ Sophiæ unà cum Canonicis convenirent, atque is ad dignitatem efferretur, in quem majoris, vel sanioris partis suffragia cecidissent.

681 Cæterùm de Imperii Orientalis facta à Latinis divisione, Nicephorus Gregoras lib. 1. Histor. Rom. hæc scribit: „ Constan„ tinopoli à Latinis captâ, Romanorum„ que Principatu instàr navigii à ventis & „ decumanis fluctibus comprehensi, in plu„ rimas partes, & frustrà discerpto, alius „ alibi, quocumque sors tulit, regnavit. *Et* „ *infrà*. Quùm enim Latini verno tempore „ Urbem expugnassent, Imperium triparti„ to inter se diviserunt: Flandriæ Comes „ Balduinus, & Pleæ Comes Doloicus; so„ lus verò Montis Ferrati Marchio Thessa„ lonicæ & adjacentium locorum Rex est de„ claratus; Imperator autem ex eis Bizan„ tii Balduinus creatus, statim contrà Occi„ dentales Urbes, quæ sparsim in Thracia „ sunt, movit, easque celerrimè deditione „ cœpit. Montis Ferrati autem Marchio „ Thessalonicam usquè progressus, eaque „ potitus, facillimè instàr Incendii indè om„ nes ulteriores Pagos & Urbes est pervaga„ tus, donec ipsam Peloponesum ingredere„ tur, *Hæc ille*.

682 Meminit ejusdem divisionis Marinus Sanutus lib. 3. Secret. Fidel. Cruc. part. XI, cap. 1. ubi compendiosè universam captæ Urbis seriem recenset, inquiens; „ Captâ igi„ tùr Jadriâ, dùm ibi hyemare coguntur, „ Illustris puer Alexius Isaacii Constantino„ politani Imperatoris filius, cujus soror „ Philippo Alemanniæ Regi nupserat, ad „ Ducem Venetiarum, ac Barones Franciæ „ venit, exponens casum: *Quià Isaacius fra*„ *trem haberet Alexium, quem à Turcorum* „ *captivitate multo redemit pretio; eratque illi* „ *in Regno secundus. Reddidit autem fratri* „ *& Domino pro fructu pœnam, pro pietate do*„ *lum; & fraude excæcato Imperatore, me hæ*„ *redem duodecim annorum, in carcere posuit*: „ *Sed Dei nutu, de carcere eductus, vestro pe*„ *to auxilio Imperium mihi restitui*. Stoli au„ tem impensas & ampla promisit donaria, & „ Romanæ Ecclesiæ subjectionem. Accesse„ runt quoquè instantiæ Regis Philippi præ„ dicti, apud quem fuerat puer prædictus „ educatus, Regisque Hungariæ. Petitioni „ autem dicti Barones annunt; eorumque „ virtute Constantinopolis capitur, & puer „ coronatur. Et antè recessum Latinorum à „ Tutore puer nocte suffocatur. Iteratò „ proindè Civitas capitur, & Imperii medie„ tas obvenit Francis, mediatas Venetis. „ Sed Balduino Comite Flandriæ Imperatore „ creato, MCCIV. Franci partis suæ quar„ tam ei dederunt, & Veneti similitèr, undè „ eis remansit quarta para, & dimidia totiùs „ Imperii. Marchioni verò Montisferratis „ Regnum obvènit Thesaliæ. *Hæc ille*, de Imperii acquisitione, & divisione.

683 Subjungit indè in hoc completum esse Babylonicæ Sybillæ Vaticinium, quod explicat, inquiens: „ *Eneadum gloria Bizantium* „ *deducetur*; idest, Imperium à Roma in Bi„ zantium transfertur: *Eruntq; Danai in robore* „ propter Imperium: *delicato* propter pacem „ *usquè ad Leonem*, Emmanuelem IX. *pedum*, „ idest, annorum: tot enim annos ætatis ha„ buit, XL. autèm Regnavit: *Donec ca*„ *tulos ejus*, idest, filios, *ursus devoret*, An„ dronicus eorum Tutor. Hic enim Emma„ nuelis propinquus, cùm inter Principes, „ & Barones seditionem procurare inventus „ sit, pluriès carceribus mâcipatus est. Tan„ dèm nè pax turbetur, ad regendum Ponti „ regionem transmittitur. Mortuo verò Em„ manuele, ad Alexium puerum XIII. anno„ rum Imperium defertur. Cùm verò alius „ Alexius de sanguine Emmanuelis superbè „ Imperium procuraret, ab æmulia vocatur „ Andronicus, qui hunc peremit Alexium, „ sibique sumpsit Imperium, & pueri tutelam, „ quem in Mari submergi jussit. *Hinc Aquila* „ *despecta*, Isaacius, *ursum devoret*. Cùm enim „ Andronicus Isaacium hunc, de genere Em„ manuelis intersicere vellet, ipse in Civita„ te factâ commotione, Purpuram & Coro„ nam sumit Imperii, ac locum capit, qui „ dicitur Os Leonis, ubi erant Regii The„ saurii; deindè Andronicum in Blacherno „ obsidet, & vinctum ignominiosè mori fe„ cit, ac gratiosè cunctis imperavit, conju„ gem accipiens sororem Regis Hungariæ, „ ex qua habuit Alexium puerum, qui à „ Gallicis, & Venetis prædictum impetravit „ auxilium, *Aquilam hircus obtenebret*, Ale„ xius frater ejus oculos eruendo. Cùm enim

Isa-

„ Isacius in quadam Abbatia Philippis cum „ paucis se recrearet, Alexius illum aggreditur, & captum exoculat. *Pullum voret* „ *Aquilæ*, Alexium puerum de quo præfati „ sumus: *fietque potantium*, idest, Gallorum: *In aquis Adriaticis*, idest, in Mari „ Venetorum; *congregatio cæco præduce*, „ idest, Henrico Duce Venetorum, qui à „ Græcis abacinatus, quasi visum amisit: „ *Hircum ambiget*, Bizantium prophanabunt: „ *Hircus*, Imperator Græcus, *non balabit* „ *Gallus*, eorum Patriarcha non cantabit: „ *Usque dum* LIV. *pedes*, idest anni: & IX. „ *pollices*, idest menses: *Semisque præmensurati discurrant*: tanto enim tempore Latini ibibi Imperium tenuerunt. *Hactenus Sanutus*.

CAPUT XX.

De Balduini & Innocentii studio in Propaganda in novo Imperio Catholica fide, ac conciliandis Græcis, nec non de Balduini captivitate, ejusq; obitu.

684 NON immemor voti sui novus Orientis Imperator Balduinus, eodem ferè tempore, quo res humanas pro forma solidi regiminis disponebat, ad divinas quoque instaurandas adjecit animum; quoniam non tantum ad Innocentium literas fecit, quibus viros præcipuè Religiosos postulabat sibi mitti, ut eorum operâ Catholica augeretur fides, solidareturque; verum similes literas, nonnullis tantum demptis, Encyclicas fecit ad omnes Christi fideles Occidentis; legitur namque apud Arnoldum Lubacensem in Chron. Slau. lib. 6. Cap. 20. data. *Universis Christi fidelibus, Archiepiscopis, Abbatibus, Prioribus, Præpositis, Decanis, cæterisque Ecclesiarum Prælatis, Ecclesiasticisque personis, Baronibus, Militibus, Sartianis, omnique Populo Christiano*. Sed Innocentius, cui unicè semper in corde fuit amplificandi Catholicam fidem, Balduini literas, sua quoque monita adjecit & hortamenta: qua de causa scripsit primum ad Archiepiscopum Remensem S.R.Ecclesiæ Cardinalem & Apostolicæ Sedis Legatos, ut lib. 8. Epist. 69. Inde ad universos Galliæ Archiepiscopos & Episcopos, cæterosque Præsules, quatenus Balduinus annuerent postulatis. In ea namque data ad Archiepiscopum Rhemensem, post plura agens de Balduino, ait.

685 „ Hic igitur sublimatus mirabiliter, nobis humiliter supplicavit, ut Apostolicæ Sedis devotos Clericos simul, ac „ Laicos nobiles, & ignobiles cujuslibet conditionis & sexus Apostolicis dignaremur „ exhortationibus invitare, ut ad ipsius accedant Imperium, ab eo secundum qualitates & merita personarum gratas divitias „ recepturi. Attendentes igitur, quod mutatio hujus Imperii dexteræ mutatio fit excelsi, & ab eo factum fit istud, qui tempora mutat; & transfert regna, cùm per „ illud Terræ Sanctæ posset utiliùs subveniri, „ quin potiùs, cùm per illa, ista creditur „ posse recuperari: fraternitatem vestram monemus, & exhortamur in Domino, per „ Apostolicà vobis scripta mandantes, quatenus tam Clericos, quàm Laicos efficaciter inducatis, ut ad capescendas spirituales pariter, & temporales divitias, ad præfatum Imperatorem accedant, qui, ut ejus „ verbis utamur, cùm sufficiat universis, quos „ ad eum Christianæ Religionis Zelus adduxerit, singulos vult, & potest secundùm status suos, varietatemque Natalium, „ & augere divitiis, & honoribus ampliare. *Hæc & alia ibi*. In ea porrò quam fecit ad Archiepiscopos, Episcopos, & cæteros Galliæ Præsules, ut habetur lib. 8. Epist 71. post multa pariter de Balduini Imperio & gestis exarata, subjungit.

686 „ Volentes Imperatorem eundem „ tanto benigniùs in suis petitionibus exaudire, quantò majorem in majoribus frequenter sumus eis fidei sinceritatem experti, vestras universitates rogo, atque hortor per Apostolica vobis scripta monentes, „ quatenus pium ejus desiderium, quantùm „ in vobis fuerit, promoventes, de singulis „ ordinibus viros, moribus & scientia commendandos, ac in Religione ferventes, ad „ partes illas destinare curetis, per quos novella illa plantatio, in disciplina Domini „ erudita fructum reddat suis temporibus opportunum, & quod in eis est mirabilius „ consumetur. Memoratos quoque libros, „ quibus non solùm abundare, sed superabundare vos novimus, ad partes illas saltem pro exemplaribus mittere procuretis, „ & ut vestra abundantia illorum inopiam „ suppleat, & Orientalis Ecclesia in divinis „ laudibus ab Occidentali non dissonet, sed „ sicut est unus Deus, & Fides una, ità uno „ ore ipsum laudet, & glorificet oriens & occasus. Dat. VIII. Kalen. Junii. *Hactenus* „ *Innocentius*. Qui pariter ejusdem argumenti literas quæ habentur lib.8.Epist.72. scripsit ad Doctores, sivè Magistros, & Scholares Parisienses, quos etiam hortatur, ut, poscente Balduino, ad literarum studia instauranda in Græciam pergerent.

687 Porrò ad Ecclesiasticas res & personas disponendas, atque ordinandas, idem Balduinus ad se in Græciam vocavit Petrum Cardinalem Apostolicæ Sedis Legatum, in Provincia Hierosolymitana degentem: ut Acta ferunt Innocentii, in quibus legitur: „ Præfatus autem Balduinus Comes Flandriæ, „ postquàm ad Constantinopolitanum Imperium

„ rium extitit sublimatus, per Nuncios & „ apices suos vocavit ad se præfatum Petrum „ Tituli S. Marcelli Presbyterum Cardina- „ lem Apostolicæ Sedis Legatum, in Hieroso- „ lymitana Provincia existentem, ut acce- „ dens in Græciam, de personis & rebus Ecclesiasticis auctoritate Apostolica ordinaret. *Hæc Acta*. Addentes Godefredum quoquè Presbyterum Cardinalem Tituli S.Praxedis, in partibus Syriæ Apostolicæ Sedis Legatum, initâ priùs cum Sarracenis sex Annorum treguâ, ad Regiam Urbem cum eodem Petro se contulisse, sequente innumera Clericorum, Laicorum, & cujusvis generis personarum, tàm de indigenis, quàm alienigenis multitudine, ut penè Syria christianorum deserta videretur, Quod minus placuit Innocentio, ut ex ejus literis, quæ habentur lib.8.Epist.124. constat.

688 Nec minori studio intentus Innocentius, ut in novo Imperio cuncta rectè ordinarentur, misit Constantinopolim de Latere suo Legato Benedictum S.Romanæ Ecclesiæ Presbyterum Cardinalem Tituli S.Susannæ, data ei amplissima potestate ordinandi res ad Ecclesiam spectantes, prout habetur lib.Epistol.63. Quem plurimùm Balduino Imperatori commendavit per suas ad eum data literas, quæ habentur lib.8.Epist.56. scribens quoquè ad Præsules in Imperio Constantinopolitano commorantes, ut liquet lib.8. Epist.57. quatenus præfatum Legatum humaniter reciperent, eidem manus darent, ad Ecclesiam illam in optimo statu collocandam: in qua Epistola, de Ecclesiæ unitate, quæ inconsutili Christi tunica adumbrata est, ac de Græcorum erroribus, nonnulla pertractat.

689 Deinde provisa est Ecclesia Constantinopolitana de Patriarcha, quem Romę Innocentius consecravit: De cujus consecratione & privilegiis à Domino Papa concessis Acta Innocentii ajunt: „ Idem igitur Domi- „ nus Innocentius, præfatum Constantinopo- „ litanum electum Sabbato Quatuor Tem- „ porum Quadragesimæ in Diaconum ordi- „ navit, & in Sabbato hebdomadæ medianæ „ in Sacerdotem promovit, & sequenti Do- „ minica Romæ apud S.Petrum in Episco- „ pum consecravit, ac postmodum contulit „ ei pallium, in signum videlicèt plenitudinis „ Pontificalis officii, de Corpore Beati Petri „ Apostoli sumptum, recepto ab eo fidelita- „ tis, & obedientiæ juramento, sub ea for- „ ma juxta antiqua & approbata, & secun- „ dùm quam Primates, & Metropolitani so- „ lent in susceptione pallii Romano Pontifici, „ & Ecclesiæ Romanæ jurare, privilegium sibi „ sub hac forma concedens.

690 „ Prærogativa dilectionis & gratiæ, „ quam Apostolica Sedes exhibuit Ecclesiæ „ Bizantinæ, cum eam in Patriarchalem Se- „ dem erexit Ecclesiasticæ plenitudine pote- „ statis, quam non homo, sed Deus, imò ve- „ riùs Deus homo in Beato Petro Ecclesiæ „ Romanæ concessit, evidenter attestatur, & „ quod Romanus Pontifex ejus Vicario sit „ ostendit, qui & primos novissimos, & no- „ vissimos fecit primos.

691 „ Sanè cum eadem Ecclesia, quæ „ tunc Bizanzena, nunc autem Constanti- „ nopolitana vocatur, nec nomen, nec lo- „ cum inter Sedes Apostolicas haberet, Apo- „ stolica Sedes fecit ei nomen grande, juxtà „ nomen magnorum, qui sunt in terra, & ip- „ sam quasi de puluere suscitatam, usq; adeò „ sublimavit, ut eam tàm Ecclesiæ Alexan- „ drinæ, quàm Antiochenæ, ac Hierosoly- „ mitanæ, dignitatis privilegio anteferret, „ atque post se præ cæteris exaltaret; ità „ quod cùm multæ filiæ divitias congrega- „ runt, hæc sola per Matris gratiam specia- „ lem supergressa fuerit universas; Licèt au- „ tèm eadem Ecclesia interdùm ab obedientia „ Sedis Apostolicæ declinarit, quià tamèn „ ad eam per Dei gratiam humiliter est re- „ versa, tuis precibus annuentes, eandem Ec- „ clesiam, cui Deo auctore, præesse digno- „ sceris, sub Beati Petri & nostra protectio- „ ne suscipimus, & præsentis scripti pagina „ communimus. *Hæc ibi*. Datum est hoc privilegium Romæ apud S.Petrum III. Kalendas Aprilis, Innocentii Pontificatus Anno VIII.

692 Ex hoc omnque tempore Ecclesia Constantinopolitana evecta est super cæteras Orientis Patriarchales Ecclesias, prælata scilicèt est Alexandrinæ, Antiochenæ, & Hierosolymitanæ, hactenùs verò, ut in progressu hujus historiæ vidimus, ultimum locum inter Patriarchales Ecclesias tenebat, quem etiam locum, nec Summorum Pontificum, nec Generalium Conciliorum auctoritate, aut decreto obtinuerat, sed tantùm à Justiniano Imperatore accepit, Romanis Pontificibus, ad majora vitanda mala, tacentibus: qui tamen, quotiès Constantinopolitani Patriarchæ ausi sunt in alias Orientis Patriarchales Ecclesias, manus opponere, eis acerrimè restiterunt, ac per literas increparunt, ut ex superiùs enarratis liquet.

693 Itaquè Ecclesia Bizantina in Concilio Niceno inter Apostolicas & Patriarchales Ecclesias, nequaquam legitur computata: Canone namque VI. post Romanam Alexandrina, & Antiochena recensentur, adjecta Hierosolymitana in honorem S.Jacobi, subreptitios indè Canones à Græcis editos sub nomine Synodi Constantinopolitanæ primæ, & Chalcedonensis, Romani Pontifices reprobarunt. Et S. Leo Epist. 33. ad Anatolium data, post Romanam, solam Alexandrinam, & Antiochenam Patriarchales esse pronunciat. Ità & Nicolaus I. respondens ad Consulta Bulgarorum, notans, Ecclesiam Constantinopolitanam, favore Principum potiùs, quàm ratione evectam in Patriarchalem. Trullani Cano-

nes, In quibus pariter Græci, ut In Canone XXXVI. constabilire conati sunt Ecclesiam Constantinopolitanam inter Patriarchales, eique primùm, post Romanam, locum consignare, à Romanis Pontificibus prorsùs rejecti sunt. Canones porrò XXI. Synodi Constantinopolitani IV. & Generalis VIII. pro bono pacis nequaquam refragarunt Romani Pontifices, quoniàm tunc temporis agebatur de abolendo Photiano Schismate, & conciliandа Ecclesia Græca cum Latina, ac ideò non visum est opportuuum contraire, nè ex hoc pax optata turbaretur, & fomentum sumerent Græci augendi schisma.

694 Et ità ab Innocentio III. legitimè præfata Ecclesia secundùm locum obtinuit inter Patriarchales, & prælata est cæteris Orientis Sedibus Patriarchalibus. Quod synodali decreto firmavit in Concilio Generali Lateranensi Cap. 5. ubi sancitum legitur: „ Antiqua Patriarchalium Sedium privilegia renovantes, sacra universali Synodo approbante sancimus, post Romanam Ecclesiam, quæ disponente Domino super omnes alias ordinariæ potestatis obtinet principatum, utpotè Mater universorum Christi fidelium & Magistra, Constantinopolitana primùm, Alexandrina secundùm, Antiochena tertium, Hierosolymitana quartum locum obtineant, servata cuilibet propria dignitate. *Hæc ibi*. Similiter idem renovatum est in Concilio Generali Florentino sub Eugenio IV. in decreto unionis.

695 Dùm verò hæc agerentur, satis tristia acciderunt in Oriente, exigentibus peccatis: victis in Bello Bulgarico Latinis, capto Balduino Imperatore, ac in servitutem redacto, ut in Actis habetur Innocentii, & narratur in Epistola Henrici fratris Balduini, ad eundem Innocentium data, in qua tota facti historia narratur, quæ sic se habet, ut ex lib. 8. Epist. 129.

Sanctissimo Patri, ac Domino Innocentio, Dei gratia Summo Pontifici, Henricus frater Imperatoris Constantinopolitani, & moderator Imperii, cum debita reverentia, humili & devota pedum oscula.

696 „ Cùm universum Christiani exercitus „ progressum, & laborum peregrinationis nostræ seriem Paternitati vestræ per multiplices literas & Nuncios frater meus & Dominus Imperator, usque ad Martium elapsum novissimè satis lucidè significaverit, eventus nostros ex tunc prioribus multum dissimiles, imò pecatis nostris exigentibus nimis miserabiles, vobis tanquam Patri & Domino dignum duxi propalare.

697 „ Contigit Græcos, qui ex innata malitia, & perfidia consueta, post omne genus securitatis & cautionis, proditioni se semper pronos exhibent, statim post dimissionem Nunciorum ad vos ultimò directorum, proditionem, quam pridem mente conceperant, rebellione contra nos facta, detegère manifestè. Quo comperto frater meus & Dominus Imperator opportunè paucioribus comitatus, quippe nobis per munitiones & marchias pro magna parte dispersis, contrà caput Rebellionis, Adrianopolim videlicèt, quæ Civitas est Græciæ muntissimá, & montibus tantum interpositis, Blachorum affinis populis, ulciscendi animum intendens, Urbem Regiam agressus est.

698 „ Eramus tunc temporis sic divisi; Marchio Montis Ferrati ultrà Thessalonicam erat cum multis; Ego ex altara parte brachii Sancti Gregorii eram apud Andromiticum cum non paucis, Paganus de Aurelia, & Petrus de Braccel versus Nicæam ex eadem parte E. de Tric. apud Philippopulim cum pluribus, & aliis alibi per loca & munitiones dispersi. Porrò audito à Joannitio Blachorum Domino, quod Latini in tanta virorum paucitate Civitatem prædictam obsedissent; quem etiam Græci in auxilium suum, occultè tamen, ut magis læderet, evocarant, irruit subitò Blachus ille Joannitius in nostros cum multitudine Barbarorum innumera, Blachis videlicèt, Cumanis, & aliis, quibus etiam nimis improvidè obviam exeuntibus nostris, & remotiùs quàm oporteret instantibus, & per inimicorum insidias, tandem vallatis undique, proh dolor! Dominus Imperator, Comes Ludovicus, Stephanus de Pertico, & quidam alii Barones & milites, quod non sine sanguinearum lacrymarum effusione referre valeo, tanta obruti multitudine, non sine damno tamen illorum ab inimicis intercepti sunt; nescimus reverà qui capti fuerint, qui occisi: accepimus tamen ab exploratoribus nostris certissimis, & famâ veridicâ, quòd Dominus meus Imperator sanus teneatur & vivus, qui ab eodem Joannitio satis, ut asserunt, pro tempore honorabiliter procuratur cũ quibusdam aliis, quos tamen adhuc expressè nescimus nominare.

699 „ Sciatis autem quod ab ea die, qua Græcorum fines ingressi fuimus, usque ad diem infelicis illius congressus, quantacumque nobis ex nostris occurreret multitudo, licèt aliquando nostri paucissimi fuissent, cum triumpho tamen semper & victoria recesserunt. Inæstimabilem verò jacturam, quam tunc nobis dolemus & plagimus accidisse, ex inconsulta nostrorum audacia, & peccatorum nostrorum meritis credimus contigisse. Illi itaquè qui elapsi è prælio manus inimicorum evaserunt, Consilio abbreviato cum iis, qui ad tentoria servanda remanserant, absque alio damno

ab

„ ab obsidione recesserunt; quibus tendentibus ad Urbem Regiam, & tam inopinabiliter desolatis, tantam Domino subitò dedit consolationem, ut quasi in momento omnes simul,quotquot dispersi fuerant, tanquam convocati à Domino, apud Civitatem quamdam, quæ dicitur Rodestec convenirent. Marchio tamen feliciter & victoriosè in suis Marchiis, E. de Tric. in suis partibus, per Dei gratiam incolumis morabatur & indemnis. Inspectis igitur ibidem nostrorum viribus, Urbes & Castella ex tunc munire cœpimus, quæ contra Græcorum rebellionem tenere posse videbamur, & inter agendum Constantinopolim usq; profecti sumus.

700 „ Licèt itaquè in personis amissis infortunium lugubre nobis acciderit, speramus tamen in Domino, & audenter confidimus, quod inimicorum nostrorum, insidias, & assaltus, diutiùs, volente Domino, sustinere poterimus, & etiam de longinquo subventionem & auxilium expectare. Ecce tamèn, quod verebamur, hoc accidit, & quod fama canebat publica, quoque per literas ipsius Blachi, confederationem ipsius cum Turcis, & cæteris Crucis Christi inimicis continentes edocti fuimus, quas etiam à nobis cum Nunciis ipsius, interceptas Apostolatui vestro in utraque lingua transmisimus.

701 „ Legatos igitur cum auctoritate Apostolica à Latere vestro in Italiam,Franciam, & Alemanniam, & alias Occidentalium regiones dimitti petimus, qui integram Indulgentiæ plenitudinem in auxilium nostrum & subventionem, ad nos propter prædicta venturis deferant, quæ à Sede vestra Apostolica indulta est per annum integrum in servitio Crucifixi in terra Syriæ moraturis. Quoniàm autem quæ Paternitati vestræ singnificare cupimus, longum est scriptis inserere, Nuncios nostros, & fideles, & præcipuè Venerabilem Patrem nostrum Suesionensem Episcopum, qui tam fideliter, quàm constanter pro Terræ Sanctæ subventione, & negotio Romanæ Ecclesiæ laboravit, & adhuc tanquam fidelis & prudens talenti sibi commissi dispensator, sicut vos ipsi cernitis laborare non desinit, cujus absentia plurimum nobis esset damnosa, nisi cogens rei necessitas, & ipsa negotii arduitas, nos ejus præsentiâ ad tempus carere compellerent, & nobiles viros de Malli,& Joannem Bliaut Paternitati Vestræ transmitto, rogans & cupiens, ut eis, in iis, quæ de facto isto Apostolatui vestro suggesserint, fidem indubitatam adhibere velitis & firmam, & consilium vestrum, & auxilium sicut Ecclesiæ totique Christianitati, necnon & Domini, & fratris mei liberationi, qui se vestrum ubique devotum gerebat, & dicebat militem, expedire videritis apponatis. Datum in Palatiō, Anno Domini MCCV. Quinto Nonas Junii. *Hactenus Henrici literæ*.

702 Dolens hæc accepit Innocentius, ac Latinorum infortuniis compatiens, brevem rescripsit Epistolam Henrico, quæ habetur lib. 8. Epist. 132. hortans eum ut curet firmam cum Bulgarorum Rege constabilire pacem, intendatque ad fratris liberationem: „ Nobilitati tuæ, *inquit*, per Apostolica scripta mandamus, quatenus ad liberationem fratris tui intendens, veram & firmam pacem stabilias cum charissimo in Christo filio nostro Calo Joanne Rege Bulgarorum & Blachorum illustri, ut inter Bulgaros & Latinos,fidelis & stabilis amicitia de cætero perseveret breviter scribimus, quia opus est magis opere quàm sermone, multum enim utique poterit esse amicitia fructuosa. *Hactenus Innocentii Epistola*.

703 Scripsit porrò, ut habetur in Regesto lib.8. Epist.127. ad ipsum Bulgarorum Regem pro Balduini liberatione, & pro pace cum Latinis ineunda, atque firmanda, ut ea mediante sui Regni consuleret securitati, quoniam aliàs periculum erat, nè ab Ungaris ex una parte, ex altera à Latinia illud invaderetur: „ Noveris, *inquit*, fili charissime, quod ingens exercitus de Occidentalibus partibus est in Græciam profecturus, præter illum qui nuper accessit, unde tibi, & terræ tuæ debes summoperè providere, undè dum potest pacem ineas cum Latinis, nè si fortè ipsi ex una parte, & Ungari ex altera te studuerint impugnare,non facilè possis resistere conatibus utrorumque. Quocircà serenitati tuæ suggerimus,& consulimus recta fide,quatenus cum Balduinum Constantinopolitanū Imperatorem dicaris tenere captivum, ita tibi provideas, ut per liberationem ipsius veram & firmam pacem facias cum Latinis, ut ab impugnatione tua, & terræ tuæ penitùs conquiescant. Nos enim Henrico fratri ejusdem Imperatoris, qui Constantinopoli præest exercitui Latinorum, per Apostolica scripta mandamus, ut ad pacem tuam, pro liberatione ipsius Imperatoris Latinos inclinet, & à tua molestatione cesset omnino. *Hæc Innocentius*.

704 At inter hæc captivus adhuc detentus decessit Balduinus, quo tamen mortis genere, nondum exploratum est. Joannes, sive Calo Joannes Bulgarorum Rex, in reddita ad Innocentium Epistola, ut ferunt Innocentii Acta, scripsit in carcere constitutum è vivis discessisse. Baptista Egnatius ut referunt Annales Flandriæ, tradit fatali morte decessisse, Imperio fratri per manus tradito. Sed auctores Græci à Bulgarorum Rege occisum ferunt: „ Cæterùm Balduini mors ita *contigit*, *ait Nicetas Choniata*, Scythico bello captus, & vin-

„ & vinculis, ut dixi, oneratus, longo tem-
„ pore Ternobi fuit; Cum autem Aspietes ad
„ Latinos defecisset, Joannes irâ æstuans, &
„ dolere in diea ingravescente penè in rabiem
„ acta, Balduino educto è carcere pedes à
„ genibus, & manus à brachii Tenedia pla-
„ nè securi amputari, deinde ipsum in val-
„ lem præcipitari jubet: ubi tertiodecimo die
„ esca volucrum miserabiliter expiravit: ne-
„ que verò hunc solùm, sed Romanos etiam
„ captivos, eadem crudelitate interfecit, om-
„ ninò voce, & supplice gestu repudia-
„ to. *Hæc ille*.

705 Gregorius verò Logotheta decollatum obiisse tradit: „ Balduinus Imperator „ captus, *ait*, & vinculis gravis ad Bulgarorum Regem Joannem adducitur, illius „ caput abscissum, sordibusque internis ex-„ purgatum. & ornamentis undique circum-„ septum, poculi loco, Barbaro inserviisse, „ fama est. *Hactenus ille*. Unde, & Annales Flandriæ ex aliorum sententia, clàm decollatum volunt. *Sunt*, inquiunt, *qui ab Joanne Vallachorum Rege captum, ac clàm decollatum constanter tradant*. Id quod probabiliùs est, semel quod fatali mortis necessitate, non concedatur obiisse, nè Rex scribens ad Innocentium, quod in carcere obiierit, de mendacio à Pontifice reprehendi posset. Et Nicephorus Gregoras lib. 1. histor. Rom. præterit Balduini obitum, captum dumtaxat scribit, sed obitum silet; Ducem porrò Venetiarum Henricum Dandalum, ex receptis in bello plagis ultimum clausisse diem refert: *Nonnullos etiam vivos cœperunt*, ait, *inter quos, & Balduinus fuit. Doloicus Plea Comes in acie ceciderat. Venetiarum verò Dux Henricus Dandalus, cum per paucis fuga elapsus, non multò post ex acceptis in pugna vulneribus decessit*.

706 Imperavit Balduinus menses XI. & dies VI. nimirum à die IX. mensis Maji anni MCCIV. quo renunciatus fuit Imperator, ad diem XV. Aprilis Anni MCCV. quo, ut notat Niceta, à Bulgaris captus est. Fuit aliunde vir pius, modestus, pudicus, & aliarum virtutum genere ornatus, dignus sanè Imperio; De quo idem Nicetas, licèt Græcus, & Latinis infensus, hæc tamen in ejus laudem scripto commendavit, inquiens: „ Nondùm Balduinus annum ætatis XXXII. ex-„ cesserat, & alioqui vir erat pius, & mo-„ destus, nè impudico quidem aspectu mu-„ lierem intuitus, quandiù à sua conjuge ab-„ fuerat: vacabat Divinis laudibus, neces-„ sitatibus conflictantes sublevabat, suæ sen-„ tentiæ adversarios æquo animo audiebat, „ & quod maximum est, his qualibet heb-„ domada vesperi proclamari jubebat, nè quis „ in suo Palatio cubaret, qui alienam mu-„ lierem attigisset. *Hæc Nicetas*.

707 Per hæc tempora plures in Oriente constitutæ sunt Monarchiæ, & initia sumpsit Trebizondæ ad Pontum Euxinum Imperium, de qua re Nicetas scribit: „ Unde multorum „ dominatus Orientem depascebat, tricipi-„ ti quadam bellua à vecordibus implexa. „ Nam Maurozomea Manuel Caichosrroiæ „ auxiliis fretus, cui non multo ante recu-„ perato Iconio filiam desponderat, nihil non „ conabatur, ut Imperatorio nomine poti-„ retur, & omnem Mæandrium tractum Tur-„ cis vastabat; Theodorus Lascaris nobilis-„ simo genere ortus, & Imperatoris affinita-„ te inclytus, illo profligato, & rubro cal-„ ceo induto, ab omnibus Orientalibus Im-„ perator consalutabatur. David porrò Com-„ nenus exercitu ex Paphlagonia & Pontica „ Heraclea coacto, & Iberum, qui ad Pha-„ sidem habitant, legione conducta, Pagos „ & Urbes subigebat, & ut fratrem suum „ Alexium Magnum redderet, præcursorem „ ejus, & præconem agebat. *Hæc Nicetas*.

708 Ab hoc tempore auspicatur à Græcis Imperium Theodori Lascaris, de quo Georgius Logoteta, ait: „ Ante direptionem „ ascedens, & circa Nicæam Nicænos exo-„ rabat, ut semet intus reciperent, sibique „ veluti Domino obtemperarent: cùm non „ proficeret, acriùs incumbens, vel uxo-„ rem solum admitterent, impensè depre-„ cans, vix tandem illis hoc persuasit. Qua-„ re Niceæ uxore relicta, circa Prusam loca „ omnia excurrebat eo animo, ut illa sibi „ subjiceret, & pro Socero Alexio ipse velut „ Imperator rea ageret, ac ministraret: nec „ spes eum fefellit, namque interim ad Per-„ sarum Principem sibi amicitiâ devinctum „ profectus, atque auxiliaribus copiis au-„ ctus, quæ jamdiù animo conceperat, per-„ fecit. Duobus itaque annis integris cum „ ab omnibus uti Dispota Lascaris agnoscere-„ tur, conventusque ex viris celeberrimis, „ atque ex Ecclesiæ Primatibus Niceæ habe-„ retur, illud inter eos agitatum est, que-„ madmodùm Theodorus ad illa usque tem-„ pora Despota, Imperator acclamaretur. *Hæc ille*.

709 Nicephorus Gregora, qui ab Imperio Theodori Lascaris suam auspicatur historiam, refert lib. 1. Alexium, qui jam Imperio exciderat, cum intellexisset Theodorum generum suum in Oriente Imperatorem renunciatum, fœdus adversùs eum iniisse cum Jathatine Turcarum principe, & cum innumera Barbarorum multitudine ad prælium provocasse, ac inita pugna, vicisse Theodorum, & decollato Barbaro principe, capto Alexio vitam condonasse, ductumque Niceam in habitu privato vitam ducere permisisse, universa tamen ei necessaria suppeditasse. Indutum Imperialibus vestimentis Theodorum à Michaele Antonino loco Camateri vocari, ac renuentis accedere, in Patriarchali Throno suffecto, tradit idem Georgius Logotheta.

CA-

CAPUT XXI.

De Henrici Imperio, & Innocentii studio pro reducendis Græcis ad Eccl. Catholicæ unionem.

710 CApto à Bulgaris Balduino, ut præfati fumus, Henricus ejus frater moderandas fufcepit Imperii res, non fufcepto Imperatoris Titulo, nifi poft habitam de fratris morte certam atque indubitatam notitiam, quam nonnifi poft annum, & menfes quatuor accepit, & tunc Imperatoris Titulo infignitus eft: ut difertè notat Nicetas Choniata, inquiens: „ Ipfi Bizantium reverfi Henricum Balduini primi, & Latinis „ Bizantio dominati fratrem Imperatorem „ declarant. Cum autem unum annum, & „ menfes quatuor Rempublicam fine Imperatore adminiftrarent, nemini popularium „ fuorum Regni inaugurationem condonare „ voluerunt, nifi Balduini morte prius explorata.. *Hæc ille*. Quare initia Imperii Henrici aufpicanda funt à menfe Augufti, nec ante diem xv. Anni Domini MCCVI. Quo Anno labente, nempè III. Idus Decembris, Innocentius in literis ad Marchionem Namurcenfem, aliosque fideles crucefignatos, Henricum Imperatorem appellat, quem, & plurimùm commendat: „ Prætereà, *inquit*, „ præfentibus vobis literis innotefcat, quod „ poftquàm Illuftris, memoriæ Balduinus „ Imperator fub hoftili cuftodia diem claufit „ extremum, chariffimus in Chrifto filius „ nofter Henricus germanus ipfius Balduini „ frater, Imperator Illuftris ab univerfo exercitu Latinorum unanimiter, & concorditer fuit in apicem Imperii fublimatus, & „ tam contra.... Blachium, quam contra alios hoftes Imperii poftmodum fæpiùs „ triumphavit, qui etiam ante fublimationem fuam victoriofus extiterat contra illos, „ propter quod firmiter fperare debetis, quoniam ex quo ad partes illas aura vos falutaris impleverit, etiam qui habitant fines „ Imperii ad veftrum introitum contremifcent, & facilè fubjugabitis vobis nationes exteras ad obfequium Crucifixi. Datum Romæ apud Sanctum Petrum III. Idus Decembris. Anno IX. *Hæc Innocentius*.

711 Henrico itaque moderante Imperium Conftantinopolitanum, VIII. fui Imperii anno, Othonis verò Imperatoris Occidentis Anno V. Domini verò MCCXIII. Innocentii Pontificatus Anno XVI. Indictione I. Idem Sanctiffimus Pontifex Innocentius, cui Græcorum unio cum Sancta Romana, & Catholica Ecclefia in corde erat, ereavit Apoftolicæ Sedis Legatum in partibus Orientalis Imperii Pelagium Sanctæ Romanæ Ecclefiæ Cardinalem, & Epifcopum Albanenfem, quem fumma mifit cum auctoritate, datis in mandatis, ut Græcos, qui Latinis parebant à Schifmate abduceret; atque ad Ecclefiæ finum revocaret: & ut omnia optatum fortirentur effectum, & Legatum, & ipfam caufam Henrico Imperatori plurimùm commendavit; inquiens in Epiftola ad eum data, quæ recitatur lib. 16. Epift. 104. inter alia: „ Ipfe fummus angularis lapis „ Chriftus Jefus, in quo omnis ædificatio „ conftructa crefcit in Templum Sanctum in „ Domino, Ecclefiæ fundamentum, & fundator exifteus, inter cætera, quibus falutaria providit remedia populo Chriftiano, „ ad confolidandam fidei unitatem, & unus „ paftor effet, & unum ovile, Sedem Apoftolicam totius Chriftianitatis caput inftituit, & magiftram, à qua ficut unguentum in capite, quod defcendit in barbam „ Aaron, & ad oram etiam veftimenti, panis intellectus, & vitæ ad alias procedat „ Ecclefias, cum doctrina fidei, & aqua fapientiæ falutaris. *Et infrà*. Cum non folum neceffitas Ecclefiæ, fed etiam utilitas „ Conftantinopolitani Imperii poftularit, illuc à Latere noftro deftinari Legatum, nos „ ad exaltationem & commodum Ecclefię pariter, & Imperii, necnon perfonæ tuæ „ fpecialiter intendentes, ut in miffi perfona mittentis notetur affectus, illum ad partes ipfas duximus deftinandum, quem inter fratres noftros fpeciali dirigimus charitate. *Hæc ille*.

712 Deinde, & alias ejufdem argumenti literas quæ habentur eodem lib. 16. Epift. 206. fecit Innocentius ad Achajæ Principem, cæterofque proceres, opibus, & dignitate pollentibus, quos, & hortatus eft, ut Legati monitis faciles fe præberent. Porrò, & Archiepifcopis, & Epifcopis pariter literas dedit, quæ recenfentur lib. 16. Epift. 105. mandans, ut in reducendis Græcis manus Legato præberent, Ecclefiæque unitatem his verbis commendans, inquiens: „ Inconfutilis „ Domini tunica unl ceffit in fortem ut in ipfius Ecclefia fervaretur unitas illibata. Ad „ confervandum autem in ea myfterium unitatis, unum eidem, Beatum Petrum videlicet, Dominus caput inftituit, & magiftrum, fui oves Chrifti, dicente Domino, „ *Pafce oves meas*. funt fine diftinctione commiffæ, alienis ab ovili Dominico reputatis, „ qui Petrum in fuis fucceffforibus non agnofcunt effe paftorem. *Hæc Innocentius*.

713 CæterùmLegatus honorificè ab Henrico fufceptus, permiffus eft fuo munere fungi, eaque pro Græcorum unione, juxtà Pontificis mentem agere, quæ agendi ei videbantur. Sed quoniàm ardòre fidei incenfus, non lenitate tantum, quam inutilem expertus fuerat, fed vi quoque utebatur, reclamantibus ad Imperatorem Græcis, & de vi conquerentibus, inclinavit fe illis, poftulatisque

tisque annuit, ut finerentur sua Græci uti libertate, nec vi cogerentur Romano parere Pontifici, qui sua spontè illi subdi detrectarent. Hæc omnia, licèt acriori stylo, & plura præter rei veritatem exagerans, refert Schismaticus scriptor Græcus Georgius Logotheta, inquiens: Henricus cùm Bizantii imperaret, ad Reginam Urbium à Summo Pontifice, Præsul, quem ipsi Legatum indigitant, Pelagius nomine, Papæ prærogativas omnes referens, ablegatur. Namque calceos rubros induebat, neque diversi coloris indumentis amiciebatur, quinimmò æqui fagulum, & fræna eodem inficiebantur veneno: Et cum moribus esset inhumanioribus, fastus ac insolentiæ plenus, nimium sæviit in Constantinopolitanos, neque propositum à ratione aberat, omnes enim ut veteri Romæ colla subiicerent compellebat.

714 „ Hinc Monachi in carcerem impingebantur, Sacerdotes in vincula, & Templa omnia occludebantur, nec præter hęc duo tertium statuebat, etenim vel Papam primum omnium Pontificum faterentur, illiusque inter sacrorum solemnia memoriam facerent; vel qui id abnuissent, morte penderent pœnam. Ob hoc Bizantii accolæ, & inter eos primas obtinentes angi excruciarique animo, ad Henricum Imperatorem profecti: Nos, inquiunt, alio genere orti, aliumque habentes Pontificem, nosmet Imperio tuo, & potestati subjecimus, itaut corpora, non in animum, & spiritum dominareris. Namque in tui defensionem, dum bellum geritur, arma capere necesse est: at nostris ritibus, & cæremoniis cèdere, fieri omninò nequit. Aut itaque nos ab urgenti discrimine libera, aut tanquam liberi ad indigenas aditionem dato. Sic locutis, ille cum tot probis optimisque viris privari nollet, etiam invito Legato, ac renuente templa reseravit, & vinculis, custodiisue circumventos Monachos, ac Sacerdotes liberavit, & tempestati, qua tum Bizantium jactabatur, subvenit. *Hactenus ille*.

715 Intereà idem S. Pontifex eodem anno Generale Concilium indixit Laterani celebrandum, tum pro Hierosolymitana Urbe, & Terra Sancta recuperanda, tum pro universæ Ecclesiæ reformatione, ac etiam pro ipsa Græcorum unione procuranda. Et primum Encyclicas fecit literas ad omnes Christi fideles per Provinciam Moguntinam, & Magdeburgensem, Bremensem, Coloniensem, Saltzburgensem, Treverensem, Lundensem, aliasque in calce earundem literarum, ut in præambulis ad hoc Lateranense Concilium recensentur, constitutos: quibus literis incipientibus: *Quia major nunc instat necessitas*, hortatur fideles ad Crucem sumendam pro antesata expeditione, ac in fine mandat ut pro fœlici exitu ad divinum implorandum auxilium publicæ preces fiant, inquiens.

716 „ Verùm cum longè plus de Divina Clementia, quàm de humana potentia confidere debeamus: oportet nos in tali conflictu, non tam corporalibus armis, quàm spiritualibus dimicare. Ideoque statuimus, & mandamus, ut singulis mensibus semel fiat generalis processio, seorsum virorum, ac seorsum, ubi fieri poterit, mulierum, in humilitate mentis & corporis cum devota orationum instantia postulantium, ut misericors Deus auferat hoc à nobis confusionis opprobrium, liberando terram illam, in qua universa Redemptionis nostræ Sacramenta peregit, de manibus Paganorum, restituendo eam ad laudem, & gloriam nominis sui sancti populo Christiano, proviso prudenter ubi semper in ipsa processione verbum salutiferæ crucis cum diligenti exhortatione populo proponatur. Orationi verò jejunium, & elemosyna conjungantur, ut his quasi alis faciliùs, & celeriùs ipsa volet oratio ad piissimas aures Dei, qui nos clementer exaudiat in tempore opportuno.

717 „ Singulis quoque diebus intra Missarum solemnia, post pacis osculum, cum jam pro peccatis mundi offerenda, vel sumenda est hostia salutaris, omnes tam viri quàm mulieres humiliter prosternantur ad terram, & à Clericis psalmus iste. *Deus venerunt gentes in hæreditatem tuam*, alta voce cantetur: quo cum hoc versu devotè finito: *Exurgat Deus, & dissipentur inimici ejus: & fugiant qui oderunt eum à facie ejus*: Sacerdos qui celebrat, Orationem istam super Altare decantet alta voce. *Deus qui admirabili providentia cuncta disponis, te supplicìter exoramus, ut Terram, quàm Unigenitus filius tuus proprio sanguine consecravit, de manibus inimicorum Crucis eripiens, restituas cultui Christiano, vota fidelium ad ejus liberationem instantium misericorditer dirigendo in viam salutis æternę. Per Dominum nostrum &c.*

718 „ In illis autem Ecclesiis, in quibus conveniet processio generalis, truncus concavus statuatur tribus clavibus consignatus, una penès honestum Presbyterum, alia penès devotum Laicum, & tertia penès aliquem regularem fideliter conservandis, in quo Clerici & Laici, viri, & mulieres eleæmosynas suas ponant in Terræ Sanctæ subsidium convertendas secundum dispositionem eorum, quibus hæc fuerit sollicitudo commissa. Porrò super processu, & transitu modesto ordinato, congruo loco, & tempore faciendo, nondùm oportet aliquid diffinire, donec exercitus Domini Cruce signetur. Sed tunc pensatis undique circumstantiis, quæcumque

„ que viderimus opportuna, de prudentum „ Virorum consilio statuemus. *Hactenus ibi Innocentius.*

719 Deindè alias fecit literas encyclicas paritèr pro Concilii generalis convocatione, datas ad Episcopos, Archiepiscopos, Abbates, & Priores ferè per totius Orbis Provincias constitutos, per quas nedùm Latinos, verùm & Græcos vocavit: misit nàmque illas ad Episcopos Cypri, Athenarum, Heracleæ, Thessalonicæ, Larissæ, Patræ, Cretæ, aliosque earundem Provinciarum Episcopos, nec non ad Latinos & Græcos per Constantinopolitanam Provinciam constitutos. Et prætèr hos, atque universos Latinos Episcopos, per easdem literas vocavit Armenios, Imperatorem Constantinopolitanum, Regem Cypri, & ferè cunctos Reges Europeos: Similitèr & fratres Militiæ Templi, & fratres Hospitalis Hierosolymitani, qui omnes recensentur ad calcem illarum literarum, in præambulis ad præfatum Concilium, quæ ad hunc modum se habent.

720 „ Vineam Domini Sabaoth multiformes moliuntur bestiæ demoliri, quarum „ incursus adeò invaluit contrà ipsam, ut „ ex parte non modica pro vitibus spinæ succreverint, &, quòd gementes referimus, „ ipsæ jàm vites proferant pro uvà labruscam „ infectæ multiplicitèr & corruptæ. Illius „ ergò testimonium invocamus, qui testis „ est in Cœlo fidelis, quòd inter omnia desiderabilia cordis nostri, duo in hoc sæculo „ principalitèr affectamus, ut ad recuperationem videlicèt Terræ Sanctæ, ac reformationem universalis Ecclesiæ, valeamus „ intendere cum effectu. Quorum utrumq; „ tantam requirit provisionis instantiam, ut „ absquè gravi & grandi periculo ultrà dissimulari nequeat, vel differri. Undè supplicationes & lacrymas frequentèr effudimus corám Deo, humilitèr obsecrantes, „ quatenùs super his suum beneplacitum revelaret, spiraret affectum, accenderet desiderium, & propositum confirmaret, facultatem & opportunitatem præstando ad ea „ salubritèr exequenda.

721 „ Quapropter habito super his cum „ fratribus nostris, & aliis Viris prudentibus „ frequenti, ac diligenti tractatu, prout tanti „ sollicitudo propositi exigebat, hoc tandèm ad exequendum prædicta de ipso consilio providimus faciendum, ut quia hæc „ universorum fidelium communem statum „ respiciunt, generale Concilium, juxtà priscam Sanctorum Patrum consuetudinem „ convocemus, propter lucra solummodò „ animarum opportuno tempore celebrandum,, in quo ad extirpanda vitia, & plantandas virtutes, corrigendos excessus, & „ reformandos mores, eliminandas hæreses, „ ad roborandam fidem, sopiendas discordias, & stabiliendam pacem, comprimendas oppressiones, & libertatem fovendam, „ inducendos Principes, & Populos christianos ad succursum & subsidium Terræ „ Sanctæ, tàm à Clericis, quàm à Laicis impendendum, cum cæteris, quæ longum „ esset per singula numerare, providè statuantur inviolabilitèr observanda. Circà Prælatos & subditos regulares & sæculares „ quæcumque de ipsius approbatione Concilii visa fuerint expedire, ad laudem & gloriam nominis ejus, remedium & salutem „ animarum nostrarum, ac profectum & utilitatem Populi christiani.

722 „ Quià verò ante biennium universale non posset Concilium commodè congregari, disposuimus interim per Viros „ prudentes in singulis Provinciis pleniùs „ explorare quæ Apostolicæ provisionis limam exposcunt, & præmittere Viros idoneos ad Terræ Sanctæ negotium procurandum, ut, si exigente necessitate, sacrum „ Concilium approbaverit, nos personalitèr „ ipsum negotium assumamus efficaciùs promovendum.

723 „ Credentes igitùr hoc salutare propositum ab illo descendere, à quo est omne „ datum optimum, & omne donum perfectum universitati vestræ per Apostolica „ scripta præcipimus, quatenùs vos talitèr „ præparetis, quòd à præsenti Dominicæ Incarnationis millesimo ducentesimo tertiodecimo Anno, usquè ad duos Annos, & dimidium, præfixis vobis pro termino Kalendis Novembris, nostro vos conspectui „ præsentetis cum modestia & cautela, ità „ quòd in vestra Provincia unus, vel duo de „ Suffraganeis valeant Episcopis remanere „ pro Christianitatis ministeriis exercendis, „ & tàm illi, quàm alii, qui canonicà fortè „ præpeditione detenti personalitèr venire „ nequiverint, idoneos per se dirigant responsales, personarum, & evectionum mediocritate servatà, quam Lateranense Concilium definivit, ut nullus omninò plures, „ quivis autem pauciores adducere secùm „ possit, nec quisquam superfluas faciat & „ pompasas, sed necessarias tantùm, & moderatas expensas, ostendendo se actu & habitu verum Christi cultorem, cùm non sæcularis applausus, sed spiritualis profectus „ in hoc sit negotio requirendus.

724 „ Injungatis autem vos fratres Archiepiscopi, & Episcopi ex parte nstra universis Ecclesiarum Capitulis, non solùm „ Cathedralium, sed etiam aliarum, ut Præpositum, vel Decanum, aut alios Viros „ idoneos, ad Concilium pro se mittant, cùm „ nonnulla sint in ipsa tractanda, quæ specialitèr ad Ecclesiarum Capitula pertinebunt. Interim verò & per vos ipsos, & per „ alios Viros prudentes, universa subtilitèr „ inquiratis, quæ correctionis, aut reformationis studio indigère videntur, & ea fide-

„ fidelitèr conscribentes, ad sacri Concilii „ perferatis examen circà subventionem ne„ cessariam Terræ Sanctæ, ubi Deus Rex „ noster antè sæcula salutem in medio Terrę „ dignatus est operari, opem & operam effi„ cacitèr impensuri, assistendo fidelitèr, & „ prudentèr iis, quos deputavimus ad hoc ne„ gotium specialitèr procurandum.

725 „ Nullus itaquè se fallàcitèr excu„ sando, ab executione tàm sancti operis se „ subtrahat, si canonicam vult effugere ul„ tionem. Nemo dissensionum obstacula, „ vel itinerum impedimenta causetur, quæ, „ Domino faciente, signum in bonum ex „ magna jàm parte cessare cœperunt; nàm & „ quantò imminent majora pericula, tantò „ potiora remedia convenit adhiberi; nun„ quàm enim navigabit per ęquora qui sem„ per expectat, ut mare non concitet ex se „ fluctus. Datum Laterani XIII. Kalendas „ Maii, Pontificatus nostri Anno XVI. *Hactenus litera.*

726 Fecit etiam peculiarem Epistolam Patriarchæ Alexandrino, quæ incipit: *Ex literis*, certiorem reddens de indicto à se generali Concilio, ad quod personalitèr accedendum, si fieri potest, hortatur, & mandat: „ Quià igitùr, *ait in fine Epistolæ*, in tanto „ negotio tuam desideramus habere præsen„ tiam, fraternitatem tuam rogamus distri„ ctiùs, & monemus per Apostolica tibi scri„ pta mandantes, quatenùs, si fieri poterit, „ personalitèr ad præsentiam nostram acce„ das termino suprascripto, quòd si forsàn „ venire nequieris, saltèm aliquem Virum „ idoneum pro te ad Concilium mittere non „ postponas. *Hactenus Innocentius.*

727 Similitèr ad Patriarcham Hierosolymitanum alias scripsit literas, incipientes: *Pium & sanctum propositum*, quibus post plura & ipsum ad Concilium accedere hortatùr, & præcipit, dummodò id fieri possit finè dispendio rerum Terræ Sanctæ: „ Quià verò, „ inquit, tuam nobis præsentiam ad hoc sa„ lutare propositum exequendum valdè cre„ dimus necessariam, immò quàm maximè „ fructuosam, fraternitatem tuam rogandam „ duximus & monendam, per Apostolica tibi „ scripta mandantes, quatenùs si videris pos„ se fieri absque gravi dispendio Terræ San„ ctæ, præfixum ad universale Concilium „ celebrandum, quàm citò poteris, satagas „ prævenire terminum, ducens aliquos Vi„ ros tecum in consilio providos, & in com„ misso fideles, qui plenè noverint circum„ stantias causarum, & rerum, temporum, „ & locorum, quibus undiq; circumspectis, ad „ deliberationem hæreditatis Dominicæ uti„ liùs intendere valeamus. *Hactenus Innocentius*, qui eodem tempore pro Terræ Sanctæ restitutione scripsit ad Salphadinum Soldanum Babyloniæ & Damasci sequentem Epistolam.

Nobili viro Salphadino Soldano Babyloniæ & Damasci, timorem Divini Numinis, & amorem.

728 „ Daniele Prophetâ testante, didici„ mus, quòd est Deus in Cœlo, qui re„ velat mysteria, mutat tempora, & trans„ fert Regna, ut universi cognoscant, „ quòd dominatur Excelsus in Regno homi„ num, & cui voluerit, dabit illud. Hoc „ autem evidenter ostendit, cùm Hierusa„ lem, & fines ipsius in manus fratris tui (ni„ mirum Saladini) tradi permisit, non tàm „ propter ejus virtutem, quàm propter offen„ sam populi christiani, Deum ipsum ad „ iracundiam provocantis. Nunc autem ad „ illum conversi speramus, quòd ipse mise„ rebitur nostri, qui secundùm Prophetam, „ *cùm iratus est, non obliviscitur misereri.* „ Undè illum imitari volentes, qui de se di„ cit in Evangelio: *Discite à me, quià mitis „ sum, & humilis corde*, magnitudinem tuam „ humilitèr obsecramus, quatenùs nè pro„ ptèr violentam detentionem præfatæ terræ „ plùs adhùc effundatur humani sanguinis, „ quàm hactenùs est effusum, saniori utaris „ consilio, restituas eam nobis, de cujus de„ tentione, præter inanem gloriam, fortè, „ plùs tibi difficultatis, quam utilitatis ac„ crescet: ipsaque reddita, & dimissis utrim„ que captivis, quiescamus à mutuis impu„ gnationum offensis. Itaquè apud te non sit „ deterior conditio gentis nostræ, quàm „ apud nos est conditio gentis tuæ. Latores „ ergò præsentium ad tuam præsentiam de„ stinatos, rogamus, ut benignè suscipias, „ & honestè pertractes, dignum illis respon„ sum tribuens cum effectu. Datum Latera„ ni XIII. Kal. Maji, Pontificatus nostri An„ no XVI. *Hactenus ad Soldanum*; quæ literæ recensentur in Regesto Innocentii lib. 16. Epist. 34.

729 Soldanus verò his acceptis literis, ac auditâ famâ indicti Concilii generalis pro expeditione ad recuperandam Terram Sanctam, tanti apparatus metu perfusus, Terram Sanctam restituere profitetur, ac, ut à Christianorum armis tutus esset, se clientelę Patriarchę Hierosolymitani committere sassus est, solutâ ei certâ quadam auri summâ, ut refert in suis Annalibus Richardus à Sancto Germano ex literis Venetorum operâ ad Innocentium redditis, in quibus inter alia hæc recitantur: „ Volunt isti libentèr red„ dere in manus Domini Papæ Terram San„ ctam, quam tenent, ad opus Christiano„ rum, ut certi sunt; & securi de alia terra „ à Populo christiano, singulis annis volunt „ esse sub certo tributo Patriarchæ Hieroso„ lymitano, & dabunt indè cautelam Roma„ næ Ecclesiæ de non impedienda ampliùs „ Terra Sancta, quam Dominùs noster Je-

sus

„ ſus Chriſtus ſuis pedibus ambulavit. *Hæc ibi*. Similia in terminis recitantur à Jacobo de Vittriaco lib. 3. Hiſtor. Orientalis propè initium.

730 Porrò præfixo tempore, nimirum Anno Domini MCCXV. Pontificatus Innocentii III. Anno XVIII. Othonis Occidentalis Imperatoris Anno VII. Imperii Henrici Anno X. Indictione III. habita eſt generalis Synodus in Eccleſia Sancti Salvatoris Romę, quæ Conſtantiniana vocatur, inchoata III. Idus Novembris, cui interfuerunt, ut habetur in Chronico Foſſæ novæ Epiſcopi CDXII. Primates & Metropolitani LXXI. exceptis Patriarchis: Abbates verò & Priores ultrà octingentos, exceptis omnibus Nunciis Archiepiſcoporum, & Epiſcoporum, & aliorum Prælatorum, nec non Regum & Principum. Hinc Veſpergenſis ait: „ Eodem anno, ideſt „ Dominicæ Incarnationis MCCXV. cele„ brata eſt Romæ ſancta & univerſalis Syno„ dus in Eccleſia S. Salvatoris, quæ Con„ ſtantiniana appellatur, menſe Novembri, „ præſidente Papa Domino Innocentio III. „ Pontificatus ejus Anno XVIII. in quo fue„ runt Epiſcopi CCCCXII. inter quos fue„ runt de præcipuis Patriarchæ duo, Con„ ſtantinopolitanus & Hieroſolymitanus; „ Antiochenus verò gravi languore detentus, „ venire recuſavit, ſed miſit pro ſe Vicarium „ ſuum Antididenſem Epiſcopum: Alexan„ drinus verò ſub Sarracenorum dominio „ conſtitutus, fecit quod potuit, mittens „ pro ſe Germanum Diaconum ſuum. Pri„ mates verò, & Metropolitani LXXVII. „ Abbates, & Priores ultrà DCCC. Procu„ ratores quoquè Archiepiſcoporum, Epi„ ſcoporum, Abbatum, Priorum, & Capitu„ lorum abſentium, tantus non fuit numerus. „ Legatorum verò Imperatoris Conſtantino„ politani, Regis Siciliæ in Romanorum Im„ peratorem electi, Regis Franciæ, Regis „ Angliæ, Hungariæ, Hieroſolymitani, Cy„ pri, Aragonum, nec non aliorum Princi„ pum, & magnarum Civitatum, & aliorum „ locorum, ingens adfuit multitudo. *Hæc ille*. Et totidèm verbis idem ſcribit Matthęus Pariſius. Surius verò numerum Patrum, qui huic Synodo interfuerunt, aſcendiſſe ait ad MCCXV. vel, ut ait, eo plures.

731 In ea ergò Synodo, poſt Fidei decretum damnata eſt doctrina Abbatis Joachim contrà Petrum Lombardum Magiſtrum Sententiarum. Excommunicati indè ſunt generalitèr univerſi hæretici, eorumque fautores & receptores. Almarici quoquè doctrina hæretica atq; inſana, proſcripta paritèr & damnata eſt. Complura alia porrò ſalubria decreta ad Eccleſiaſticam diſciplinam & morum reformationem edita ſunt, quæ recitata habentur in eiuſdem Concilii Actis. Edita eſt & Conſtitutio pro recuperanda Terra Sancta, quæ incipit: *Ad liberandam Terram Sanctam*, ubi primùm, ſacro approbante Concilio, definitum eſt, ut ità Crucesignati ſe præparent, quòd in Kalendis Junii ſequentis poſt proximùm, omnes qui diſpoſuerunt tranſire per Mare, conveniant in Regnum Siciliæ; alii, ſicut oportuerit & decuerit, apud Brunduſium; & alii apud Meſſanam, & partes utrobique vicinas. Deindè ſtatuit, ut Clerici, qui hanc peregrinationem aſſumpſerint, beneficia ſua integra percipiant per triennium; ac ſi eſſent in Eccleſiis reſidentes. Monet Prælatos, ut hortentur qui Cruce ſignati ſunt ad votum perſolvendum. Concedit tranſeuntibus in Terram Sanctam, cunctis quoquè auxilium præſtantibus, Indulgentias, & peccatorum remiſſionem, ſicut in generalibus ſuis literis expreſſerat. Cogendos jubet remittendas Crucesignatis uſuras per præſtationes exigendas. Curſarios & Piratas capientes, aut ſpoliantes Crucesignatos tranſeuntes, aut bona in ſubſidium Terræ Sanctæ deportata rapiunt, diræ excommunicationi ſubjicit; cui anathemati ligatos decernit qui arma, ferramina, naves, vel quodvis genus rerum bellicarum ad Sarracenos deferunt. Prohibet ſub eadem pœna, nè in partes Sarracenorum, qui partes Orientales inhabitant, uſquè ad quadriennium tranſmittant, aut tranſeant naves ſuas, ut per hoc volentibus transfretare in ſubſidium Terrę Sanctæ maior navigii copia præparetur, & Sarracenis ſubtrahatur auxilium. Statuit inſupèr, ut ſaltèm per quadriennium in toto Orbe chriſtiano ſervetur pax generalitèr, ità quòd per Eccleſiarum Prælatos diſcordantes reducantur ad plenam pacem, aut firmam treguam inviolabilitèr obſervandam. Hæc & alia pro fœlici negotio ejuſmodi expeditionis ſancita leguntur in præfata Conſtitutione.

732 Actum quoquè in eadem Synodo de Græcorum unione, ſcribit Surius, inquiens: *Nemo ſanæ mentis ambigere poteſt, hanc quæ ſequitur Synodum Lateranenſem cum primis inſignem & verè æcumenicam fuiſſe; quippè in qua de negotiis Religionis ſumma Latinæ & Græcæ Eccleſiæ concordia tractatum eſt; cuique interfuère Patriarcha Conſtantinopolitanus & Hieroſolymitanus, Archiepiſcopi tùm Latini, tùm Græci ſeptuaginta, Epiſcopi* CCCCXII. *Abbates, & Priores plùs* DCCC. *ſimùl omnes Prælati* MCCXV. *aut eo plures*. Immò Eccleſiam Græcam in eadem generali Synodo ſe Latinæ ſubjeciſſe, tradit Godfridus Monachus in ſuis Annalibus ad Annum Domini MCCXV. ubi ait: *In hoc Concilio Orientalis Eccleſia, quòd anteà inauditum fuit, ſe ſubditam Romanæ Eccleſiæ exhibuit*. Et ſubjungit, de duobus Patriarchis Conſtantinopolitanis, Latino ſcilicèt & Græco, unum electum, qui & Latinis præeſſet & Græcis: *Nàm Conſtantinopolitani*, inquit, *duo in Patriarcham electi Romam venerunt; qui ambos conſilio Cardinalium depo-*

ſuit,

fuit, *& tertium substituit & investivit*, *& ad Sedem propriam remisit*.

733 Hoc idem indicat decretum in eodem Concilio editum, recitatum §.4. ubi statuitur: „ Licèt Græcos in diebus nostris ad „ obedientiam Sedis Apostolicæ revertentes, „ favère & honorare velimus, mores ac ritus „ eorum, in quantùm cum Domino possumus, sustinendo: in his tamen illis deferre nec volumus, nec debemus, quæ periculum generant animarum. Postquàm enim „ Græcorum Ecclesia cum quibusdam complicibus ac fautoribus suis ab obedientia „ Sedis Apostolicæ se subtraxit, in tantùm „ Græci cœperunt abominari Latinos, quòd „ inter alia, quæ in derogationem eorum impiè committebant, si quandò Sacerdotes „ Latini supèr eorum celebrassent Altaria, „ non priùs ipsi sacrificare volebant in illis, „ qnàm ea tanqnàm per hoc inquinata lavissent. Baptizatos etiàm à Latinis & ipsi „ Græci rebaptizare ausu temerario præsumebant; & adhùc, sicut accepimus, quidam agere hoc non verentur. Volentes ergò tantùm ab Ecclesia Dei scandalum amovere, sacro suadente Concilió, districtè „ præcipimus, nt talia de cætero non præsumant, conformantes se tanquàm obedientiæ filii sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ matri suæ, ut sit unum ovile, & unus Pastor. „ Si quis autem quid tale præsumpserit, ex„ communicationis mucrone percussus, ab „ omni officio, & beneficio Ecclesiastico,de„ ponatur. *Hactenus Decretum*. Sequitur indè & alterum Statutum de ordine Sedium Patriarchalium, quod in superioribus recensuimus. Et ità apparet quandam Græcorum unionem in eodem initam fuisse Concilio.

734 Discordiam porrò Episcoporum Græcorum Insulæ Cypri sub Lusiniano Rege, quibus Latini parere renuebant, in eadem Generali Synodo compositam, scribit Stephanus Lusinianus in Historia Cypria, inquiens: „ Absente Hugone Lusiniano Rege, „ & bellis adversùs Sarracenos occupato, „ ejus conjux Aloysia Regina, Nuncios ad „ Lateranense Concilium cum mandatis misit, qui peterent, ut quies restitueretur Ecclesiæ Cypriæ, tùm valdè perturbatæ, quòd „ Græcis Episcopis, qui in Insulam omnem „ potestatem exercebant, parere Latini nollent. Itèm, ut Salaminius Archiepiscopus, „ qui eversa Salamine, Famagustam translatus fuerat, Nicosiam Famagustà transferretur, in qua nobilitas universa, Regiusque Comitatus, & Latini omnes versabantur. Annuit Concilium Reginæ postulatis; „ Nicosiam translatus Archiepiscopatus; „ creatus Latinus Archiepiscopus, qui Latinis tantùm præesset, cui & Græci ipsi „ paruerunt, sublato è vivis Græco Archiepiscopo Simone. Tres alii Latini Episcopi „ instituti, Famagustanus, Nemosiensis, Paphius; & Græci Episcopi quatuordecim ad „ Latinorum numerum redacti, iisdemque in „ Urbibus. Quibus defunctis, eorum Ecclesiæ, & Decimæ Latinis attributæ sunt, certo tantùm stipendio Græcis concesso. *Hactenus ille*.

735 Cæterùm dùm aliena refero, nostra præterire nequaquàm debeo. Interfuisse huic Generali Synodo Beatissimum, & Sanctissimum Patriarcham meum Franciscum, ac in eo habitam esse, ut approbatam Regulam Fratrum Minorum, quam Anno Domini MCCX. ab eodem Pontifice sinè Bulla fuerat jàm probata, testatur, & probat Wadignus nostrorum Annalium celeberrimus Scriptor, ad hunc eundem Annum MCCXV. sub num. 33. ubi ait; „ Dùm autèm Romæ jàm omnia „ erant in promptu, ut inciperetur frequentissimum, & celeberrimũ Concilium Universale Lateranense, mense Novembri, ut „ habent Matthæus Parisius, & Abbas Vespergensis, & XVII. ejusdem mensis die, ut „ peculiaritèr notat Marianus, venit in Urbem Sanctus Patriarcha, indicto Concilio „ de rebus sui instituti acturus, quod & fecit. Nàm ad ejus instantiam, ut his ipsis „ verbis rem refert Marianus: *Dominus Papa* „ coràm omnibus ordinem suum esse approbatum manifestare fecit: idemque expressè „ afferunt Beatus Leo in legenda trium sociorum, & Beatus Angelus Clarenus in proemio expositionis in Regulam Fratrum Minorum apud me M. S. & in caput primum „ ejusdem. Quòd omninò verosimile, & rationabile erat, nàm, cùm tot molestias „ pateretur per varias Regiones, præcipuè „ ultramontanas, ejus Sectatores, propter „ vitæ, & habitus novitatem eo tempore, „ quo tot vigebant hæreses, effervescebantque undiqisectarii perniciosi, quorum in limine horũ Annalium mentionem fecimus, „ necessarium erat agere apud Pontificem, „ ut in solemnissimo, & frequentissimo conventu totius Orbis Patrum (utpotè bis „ mille ducentorum duodecim, ut ex æquo „ computo deducit Severinus Binius) declararet se, suosque non ex numero Hereticorum, sed ex Græge fidelium esse, manifestarique juberet in Concilio suum Institutum, & Regulam, quibusdam jàm annis „ à se approbatam. Idem confirmat Reverendissimus Dominus Gonzaga,dicens: *Sub* „ *Innocentio III. celebratum fuit Romæ Concilium Generale*, *in quo ab Ecclesia receptus*, „ *approbatus*,*& confirmatus est Ordo Minorum*. „ Hoc idem velle judico Chronicon Magnum Belgicum, dùm ait: *In Concilio Lateranensi constitutum fuisse Ordinem Minorũ*. Hactenus Wadingus: qui subjungit, etiam S. Patriarcham Dominicum inclyti Ordinis Prædicatorum Fundatorem, eàdem de causa eidem Concilio interfuisse, pro sui scilicèt Or-

Ordinis approbatione: concluditque hos ambos Ordines in præfato Concilio receptos fuisse, & approbaos.

736 Eâdem tempestate Suriani complures cum suo Patriarcha Jona, quovis abjurato errore, Catholicam Fidem professi sunt, & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ suavi jugo colla submiserant, & præfatus Patriarcha sancto, & universali Lateranensi interfuit Concilio, quorum Surianorum conversio non sinè miraculo accidit, quòd in Magno Belgi Chronico ad Annum Domini MCCII. his verbis narratur: „ In partibus Asiæ Majoris versùs „ Mesopotamiam, & Armeniam, quidam Jo-„ nas vir Venerabilis, erat Patriarcha in Ci-„ vitate Susis; in cujus Jonæ manibus, dùm „ Missam celebraret more suæ gentis (hoc „ est, secundùm consuetudinem Surianorum) „ tale refert accidisse miraculum, ut panis „ ille magnus fermentatus, undè fiebat Sa-„ crificium, in parvam, & pulchram hostiâ, „ ad morem Sacrificii Latinorum, converteretur, & calix ligneus destrueretur cum „ cochlearibus, reperto vero Sanguine in „ argenteo calice. Et hoc accidit in Festo „ S. Joannis Baptistæ hujus anni. Undè „ plures Surianorum Ecclesiæ, Armeni, „ Giorgiani, & Jacobitæ, consuetudinem „ Sanctæ Catholicæ, & Romanæ Ecclesiæ „ de die in diem per hoc miraculum cœpe-„ runt converti. Et iste Jonas Patriarcha „ magno Concilio Romano interfuit, & „ postmodùm in Patriarcham Alexandrinum „ promotus est. *Hactenus ibi*. Patriarcham deniquè Maronitarum, qui juga Libani incolunt, & sub Lucio Papa operâ Episcopi Tyriensis, abjurata Monothelitarum hæresi, Fidem Catholicam susceperunt, eidem Concilio interfuisse, Acta Synodica produnt, & in Notis observat Binius.

CAPUT XXII.

De Innocentii III. obitu, Honorii III. substitutione, Henrici quoquè Constantinopolitani Imperatoris excessu, Petri Imperio, atquè hoc Regnante Græcorum perfidia.

737 ABsolutâ Lateranensi œcumenicâ Synodo, Innocentius totus intentus ad expeditionem decretam pro recuperanda Terra Sancta, cùm conspiceret orta inter Pisanos, & Genuenses dissidia & bella, plurimùm detrimenti afferre præfatæ expeditioni, ut eos in concordiam revocare posset, Perusium se contulit, ubi gravi morbo correptus, spiritum Deo reddidit: *Cum Papa*, ait Martinus Polonus, *propter subventionem Terræ Sanctæ, inter Pisanos, Genuenses, & Longobardos pacem intenderet facere, in itinere ad hoc constitutus, apud Perusium est defunctus, ibique in Ecclesia S. Laurentii est tumulatus*. Defunctus est Anno Dñi MCCXVI. sui Pontificatus Anno XIX. Henrici Constantinopolitani Imperatoris Anno XI. Imperii Othonis in Occidente Anno VIII. Indictione IV. XVI. Kalendas Augusti, ut scribit Vespergensis, inquiens: *An. Dom. MCCXVI. Innocentius Papa obiit apud Perusium XVI. Kal. Augusti, Pontificatus sui Anno XIX.* Richardus de Sancto Germano in Chronico, defunctum dicit XVII. Kalendas Augusti: *Innocentius Papa*, inquit, *Urbem exiens, Perusium vadit, ubi mense Julio XVII. Kal. Augusti languore correptus, fœliciter expiravit*. Et hanc veriorem esse sententiam testantur literæ Honorii III. datæ ad Regem Hierosolymitanum, incipientes: *Magnus Dominus, & laudabilis nimis*, quibus asserit, Innocentium carnis debitum solvisse XVII. Kal. Augusti, sedit in Pontificatu Annis XVIII. mensibus VI. diebus verò IX.

738 Post cujus obitû celebratis, de more, honorificis exequiis, convenientibus Dominis Cardinalibus in unum, & Missâ Spiritus Sancti celebratâ, tertiâ scilicèt ab obitu Innocentii die, post unum tantùm integrum vacantis Sedis diem, unanimi omnium consensu renunciatus est Romanus Pontifex Honorius, hujus nominis III. Cencius antèa nuncupatus, natione Romanus, de nobilissima Sabellorum familia, ex Presbytero Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinali, Tituli Sanctorum Joannis, & Pauli. Hæc omnia ex ipsius Honorii literis certa redduntur. Ait námque in Epistola data ad Regem Hierosolymitanum, recensita in suarum Epistolarum Regestu lib. 1. Epist. 1. „ Fœlicis recodationis „ Innocentio Papa prædecessore nostro septi-„ modecimo Kalendas Augusti, soluto debi-„ to carnis, ad Regionem Sanctorum Spiri-„ tuum, ut credimus, evocato, & sequenti „ die celebratis exequiis, ac cum honore de-„ bito collocato ipsius corpore in sepulcro, „ unà cum fratribus nostris ad eligendum „ convenimus successorem, & die tertio Spi-„ ritus Sancti gratiâ invocatâ, super hoc „ tractavimus diligenter, & post tractatum „ diutinum placuit fratribus universis hume-„ ris nostris, quàmvis insufficientibus, im-„ ponere onus istud. *Hæc ille*. In Epistola porrò data ad Abbates Cistercienses generalem conventum habentes, & ex lib. 2. Epist. 1020. testatur, se ex Cardinali Presbyt. tituli Sanctorum Joannis, & Pauli ad Pontificatus apicem evectum: *Sanè nos*, ait, *ad eosdem gloriosissimos Martyres specialem devotionem habentes, utpotè qui ad eorum titulum Sacerdotii gradum accepimus*. Fuerat antè Diaconus Cardinalis tituli Sanctæ Luciæ in Silice. Et ut notat Vespergensis, functus quoquè fuerat Camerarii officio, Vir sanè optimè meri-

ritus, & singularibus exornatus dotibus.

739 Duxerat, humilis Pontifex, in animo suo tantæ dignitati resistere, nisi videretur Divinæ se velle resistere vocationi, assumpsit onus, in eum fiduciam suam unicè collocans, qui dat omnibus sufficientiam, & dat posse, & perficere: undè in antefata prima sua Epistola, ait: „ Et licèt in primis duximus resistendum, nè tamèn videremur vocationi Divinæ resistere, submisimus humeros ad portandum; sperantes in eo, qui linguas infantium facit disertas, qui vota fratrum aspirando prævenit, prosequetur etiam adjuvando. Fiduciam enim talem habemus per Christum ad Deum, non quòd sufficientes simus cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis, sed nostra sufficientia est ex Deo, qui nos ad suum ministerium evocavit. *Hactenus Honorius*.

740 Creatus est ergò Honorius Romanus Pontifex xv. Kal. Augusti, consecratus est in Ecclesia Sancti Petri Perusii ix. Kalendas ejusdem mensis; indè pridie Kal. Septembris reversus est Romam, & pridie nonas ejusdem, receptus est in Basilica Lateranensi; quæ omnia accuratè consignata leguntur in Chronico Fossæ Novæ, ubi habetur: „ Nono Kal. Augusti consecratus est, pridie Kal. Septembris reversus est apud Romam ad Sanctum Petrum, pridie nonas Septembris receptus est in Ecclesia Lateranensi cum tanto gaudio, & veneratione, glorià, & jucunditate, quòd omnes videntes, dixerunt, quòd nullus de prædecessoribus suis in receptione similis ei fuisset. *Hactenus ibi*.

741 In exordio sui Pontificatus, cùm adhùc Perusii esset, plures scripsit literas, ad Patriarchas, & Archiepiscopos pro expeditione ad recuperandam Terram Sanctam, confortans universos, nè per obitum Innocentii consternarentur, ac simùl hortans, ut ad præscriptum tempus decretum in Lateranensi Concilio parati sint, qui Crucem sumpserunt ad transfretandum. In ea verò, quæ ad Regem Hierosolymitanum scripsit, post suprà recensita ait: „ Non ergò propter obitum præfati prædecessoris nostri consternetur cor tuum, neque formidet, quasi propter hoc Terræ Sanctæ impediatur succursus, quoniàm etsi illius sufficientiæ nostræ videatur inferior, ad liberationem tamèn ipsius votis non minoribus adspiramus; quibus ipse Dominus, qui sperantes in se nullatenùs deserit, effectum tribuat, & profectum; ut quòd possibilitas nostra non obtinet, ejus nobis gratia largiatur. Serenitatem igitur Regiam rogamus attentiùs,& monemus, & exhortamur in Domino, quatenùs de gratiæ nostræ favore securus, utpotè qui ad subventionē TerræSanctæ ipsius totâ intendimus voluntate, conforteris in Domino, & in potentia virtutis ipsius, ad conservationem Terræ intendens viriliter, & prudenter, prœliaturus prælia Domini, cùm tempus advenerit opportunū, & ob hoc recepturus ab eo gratiam in præsenti, & gloriam in futuro. *Datum Perusii* VIII. *Kal. Augusti, Pontificatus nostri Anno Primo*.

742 Imperatorem quoquè Constantinopolitanum, dùm per literas, quæ habentur lib. 1. Epist. 5. certiorem reddit de sua ad Pontificatum promotione, admonet, ut Schismaticorum fastum edomare curet, ac Imperium Orientale, ex quo veluti ex arce fortissima in Sarracenorum, ac Terræ Sanctæ invasores excurrendum est, contrà Græcorum impetus, munire, & firmare satagat. Indè Romam reversus, primùm Burgundiæ, & Brabantiæ Duces, Bercnsem, & Antisiodorensem Comites, aliosque Principes, qui sacræ militiæ nomen dederant, ad trajiciendum cum reliquo Christiano exercitu expeditos esse jubet. Indè ad incendendos militari ardore Christi milites, qui se Cruce insigni erant, missis in Gallias ac Germaniam Legatis, has literas, ex lib. 1. Epist. 81. fecit.

Honorius Episcopus &c.

743 „ Cùm dicatur nobis à Domino per Prophetam: *clama*, *nè cesses*, *quasi tuba exalta vocem tuam*, tacère amodò non debemus, quin ad prælia Domini prælianda Christianos milites compellamus; nàm propè est, ut veniat tempus pugnæ, quo Rex noster Dominus Dominator suæ Crucis vexillum expiicet, ut suo congregato exercitu, in manu forti, & extento brachio dimicet contrà hostes ad faciendum vindictas in nationibus blasphemorum, qui Hierusalem nostram inclytam Civitatem, in Populi christiani opprobrium suâ se jactant detinere fortitudine occupatam.

744 „ Videntes igitùr Dei potentiam venientem, vocem extollimus & clamamus, ut eidem obviam occurratis. Quoniàm etsi filii alieni ad tempus occupaverunt ejus Regnum, exigentibus culpis nostris, ipse tamèn est in Israelitico populo regnaturus, qui nostra crimina sanguine suo lavit; fuit enim hactenùs dispositione provìdà ordinatum, ut dùm iter peregrinationis arripere Crucesignatorum exercitus retardarent, naves, arma, & alia necessaria pararentur; sed ecce his omnibus pro majori parte paratis transfretandi terminus appropinquat in sacro Generali Concilio constitutus: qui non debet ampliùs prorogari.

745 „ Ejà igitùr, sumite arma Viri, accite gladios, festinate milites Jesu Christi, ut adveniente tempore passagii generalis, in præfato Concilio denotato, divino comitante auxilio transfretetis, & congregato exercitu sequamini Regem Cœli, cujus

„ jus vos obſequio devoviſtis, firmitèr confi-„ dentes, quia ipſe, qui ſuum traduxit po-„ pulum per deſertum, ſalvos reddet homi-„ nes & jumenta; & vos, ſi eum ſecuti fueri-„ tis puro corde, non ſolùm faciet trium-„ phare, verùm etiam Regio coronabit Dia-„ demate poſt triumphum. Ad hoc cum ve-„ nerabili fratri noſtro Tyrenſi Archiepiſco-„ po dederimus in mandatis, ut vos ad id „ moneat & inducat, Univerſitati veſtræ per „ Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenùs „ eidem prædicanti verbum Domini pro ſuc-„ curſu Terræ Sanctæ, tanquàm fideli Nun-„ cio devotè ac humiliter intendatis. Datum „ Romæ apud S. Petrum Nonis Decembris, „ Pontificatus noſtri Anno I. *Hactenus Honorii literæ*.

746 Cùmque Inſubres armis ſe mutuo peterent, ad illorum ſedandas diſcordias, excitandoſque, ut arma adversùs Sarracenos verterent, miſit Cardinalem Hoſtienſem cum poteſtate Legati à Latere, quatenùs etiam per Eccleſiaſticas cenſuras compelleret ad pacem ineundam, datis ad eoſdem literis, quæ recenſentur lib. I. Epiſt. 189. quibus expoſitâ priùs miſerabili Hieroſolymitani Regni conditione, hortatur ad arma capienda pro illius ſubventione: „ Accingantur ita-„ què, *ait*, fideles, & ſint filii potentes, tem-„ pus eſt enim, ut faciant vindictam in na-„ tionibus, in gentibus ſcilicèt detinentibus „ & contaminantibus Terram Sanctam, in „ iis, qui ſtultam faciunt Crucis Chriſti, & „ exprobrant ignominiam Dominicæ Paſſio-„ nis. Properare igitur neceſſe eſt ad tantæ „ fœlicitatis bravium, & tollat fidelis quili-„ bet Crucem ſuam, & ſequatur vexillum „ gloriæ Summi Regis, nè excuſet ſe aliquis „ à ſervitio Jeſu Chriſti, qui vult regnare „ cum ipſo, quin potiùs abneget ſemetipſum, „ & exeat de terra, & cognatione ſua, in ma-„ nu illius dimittens omnia, qui contulit „ univerſa. *Hæc Innocentius*, qui ſimilia ad Piſanos ſcripſit & Januenſes, ut ex lib. 2. Epiſt. 752. admonens, ut ſedatis mutuis diſcordiis, ſacro bello ſe accingerent.

747 Tanta erat Honorii fiducia de capienda Hieroſolyma, & recuperanda per Cruceſignatos Terra Sancta, ut creditum fuerit ei revelatum hoc à Sancto Petro, ut auctor ejus vitæ apud Binium & Labæum ſcribit, inquiens: *Revelatione Sancti Petri, ut vulgò credebatur, inſtructus, publicè futurum prædicebat, Civitatem Sanctam Hieruſalem brevi recuperatum iri. Quo rumore, ait Veſpergenſis, plurimi Romanorum & Germanorum excitati, Crucem contrà Sarracenos ſumpſerunt.* Adfuerunt & divina prodigia, quibus Colonienſes permoti & Friſones, ad hanc expeditionem ſe accinxerant: „ Sub his diebus, „ *ſcribit in Annalibus Godefridus*, menſe Ma-„ jo, feriâ ſcilicèt ſextâ antè Penteçoſten, „ excitata fuit Provincia Colonienſis in ob-„ ſequium Salvatoris; nàm in Villa de Be-„ bon Friſiæ apparuit in aere triplex forma „ Crucis, una coloris candidi versùs Aqui-„ lonem; altera versùs Meridiem ejuſdem „ ſchematis & coloris; tertia medio colore „ colorata, habens Crucis patibulum, & „ formam hominis in eo ſuſpenſi, brachiis „ elevatis & extenſis, cum infixione clavo-„ rum in manibus & pedibus, & capite incli-„ nato: Et hæc media fuit inter alias, in qui-„ bus corporis humani effigies non appare-„ bat; Alia quoquè vice & alio loco, in Vil-„ la ſcilicèt Friſiæ, quæ Fuſerbuſe appella-„ tur, Crux apparuit, juxtà Solem croceru-„ lei coloris; & hanc plures, quàm priores „ viderunt; Tertia apparuit in Villa de Do-„ ckham, in qua Beatus Bonifacius martyrio „ coronatus eſt: ubi in feſto ejuſdem Mar-„ tyris, cùm multa hominum millia conve-„ niſſent, viſa eſt Crux magna & alba, ac „ lignum trabis ex tranſverſo alterius trabis „ artificialitèr conſtrueretur; movebatur „ antem paulatìm ab Aquilone ad Orientem, „ & hanc plurimi homines conſpexerunt. *Hæc ille*.

748 Itaquè ſtatuto tempore, & expirante tregua Chriſtianorum & Sarracenorum, facta eſt ſacra expeditio, ad præſcriptum in decreto Lateranenſis Concilii. Sed intereà ſatis triſtia Conſtantinopoli evenère, fato ibidèm functo Henrico Imperatore, qui cùm ſinè prole deceſſiſſet, Imperium ſub contentione reliquit, aliis ad res ejuſdem Imperii firmandas & roborandas advocantibus Andream Hungariæ Regem, ad quem extant literæ gratulatoriæ Honorii, ſub Datis Laterani III. Kalend. Februarii, ſui Pontificatus Anno Primo, ut ex lib. I. Epiſtol. 211. Aliis porrò ſuffragantibus in Petrum Comitem Antiſiodorenſem Socerum Andreæ Regis. Et cùmque major pars in eum conſenſerit, è Gallis vocatus, Romam convolavit, ut à Romano Pontifice Imperatoriâ inunctione delibutus, majorem ſibi apud Conſtantinopolitanos auctoritatem conciliaret. Coronatus eſt ergò Romæ Anno Domini MCCXVII. Pontificatus Honorii Anno I. Imperii Othonis Anno IX. Indictione v. menſe Aprilis, v. Idus ejuſdem menſis, ut habetur in Chronico Foſſæ Novæ, ubi legitur: „ MCCXVII. „ menſe Aprilis quidam Comes Francigena, „ nomine Petrus de Alſunla, à Græcis voca-„ tus & electus in Imperatorem Conſtanti-„ nopolitanum, applicuit Romam cum uxo-„ re & filiis, & alio Comitatu. Honorificè „ à Domino Papa Honorio, & à Clero, & à „ cuncto Populo Romano eſt receptus, v. Idus „ prædicti menſis in Eccleſia Sancti Lau-„ rentii Foris Murum cum magna gloria & „ decore coronatus eſt à Summo Pontifi-„ ce cum Uxore ſua. *Hactenus ibi*. Sunt de hac coronatione Honorii literæ, datæ ad Patriarcham Conſtantinopolitanum ex lib.

lib. 1. Epistol. 525. ad hunc modum se habentes.

Honorius Episcopus &c.
Patriarchæ Constantinopolitano.

749 „ Qui statuit terminos gentium, „ secundum numerum Angelorum, & utro-„ rumque ministeria ordine miro dispensat, „ sicùt Choros Angelorum variis dignitati-„ bus, quæ propriis vocabulis, teste Aposto-„ lo, appellantur, mirabiliter insignivit, sic „ & Ecclesiam adhùc militantem in terra, di-„ versis, tàm spiritualium, quàm tempora-„ lium distinxit titulis; potestatem penès „ unum, videlicèt Romanum Pontificem „ Christi Vicarium, & Apostolorum Princi-„ pis successorem, omnium magisterio pro „ firmamento Fidei remanente, ut pulchra fi-„ delibus, & infidelibus terribilis apparens, „ ut castrorum acies ordinata procedat pro-„ speré, donec Regina tandèm à dextris sum-„ mi Regis in vestitu sedeat deaurato fęlicitèr „ in perpetuum regnatura. Undè cùm co-„ stet, quòd omnis à Domino est potestas, „ qui solus potestatem habet in Regno homi-„ num, & quæcumque vult, suscitat super „ illud, nemo illi temerè debet resistere; nè „ secundùm Apostolum potestati Divinæ re-„ sistere videatur, quin potiùs tenetur quili-„ bet in operibus manuum Domini exultare, „ quæ semper, juxtà Prophetam, misericor-„ diam, & judicium esse constat.

750 „ Sanè factum est nupèr à Domino, „ quòd Imperio Constantinopolitano vacan-„ te, vocatus ad illud charissimus in Christo „ filius Petrus Antisiodorensis Comes, ad Se-„ dem Apostolicam cùm nobili muliere Jo-„ lanta uxore sua, ex insperatò veniens nobis „ opportunè, inportunè, in omnimodæ hu-„ militatis spiritu supplicavit, multiplicatis „ intercessionibus plurimorum, non solùm „ exorantium, sed etiam obtestantium in „ nomine Jesu Christi, ut dignaremur ipsum „ in Imperatorem, & uxorem suam in Impe-„ ratricem de nostræ potestatis plenitudine „ coronare. Nos autèm licèt plures denc-„ gassemus eisdem, nè qui posset, quamvis „ de superfluo, suspicari, quòd id in Eccle-„ siæ Constantinopolitanæ præjudicium fa-„ ceremus; quia tamèn timebatur à multis, „ nè si sic à nobis confusus abscederet, non „ solùm sibi, sed universo Imperio grave di-„ spendium immineret, condescendentes tā-„ dèm, ipsos, sinè tuo, vel alterius præju-„ dicio, vel contemptu, in Ecclesia B. Lau-„ rentii foris muros Urbis duximus solemni-„ ter coronandos. Quod ad hoc Divino nu-„ tu credimus esse factum, ut cùm Impera-„ tores Constantinopolitani, qui fuerunt „ pro tempore, cornu superbiæ contrà Ro-„ manam Ecclesiam erigentes, dedignati fue-„ rint recognoscere ipsam Matrem omnium „ Christifidelium generalem, propter quòd „ ab eis Imperium est translatum, nùnc in „ in Ecclesia generali, nec vestigium appareat „ perfidiæ præcedentis: isto tanquàm devo-„ to, & humili filio, à Summo Pontifice coro-„ nato, quarè generatio, & generatio lau-„ dent opera Domini, qui suscipiens man-„ suetos, & usquè ad terram humiliat pec-„ catores.

751 „ Cùm igitur beneplacitis nostris „ te tamquàm honorabile membrum capiti „ obsequi deceat humilitèr & devotè, frater-„ nitatem tuam rogamus, & monemus at-„ tentiùs, per Apostolica scripta mandantes, „ quatenùs quòd per nos actum est, immò per „ ministerium nostrum Dominus voluit ope-„ rari, gratantèr acceptans, Imperatorem „ prædictum, ad Solium suum, cum nostræ „ gratiæ plenitudine accedentē suscipias hi-„ lariter, & benignè, paternum affectum er-„ gà ipsum omnimodè exhibendo. Speramus „ itàque, quòd & ipse, qui vir Catholicus „ existit, nùnc à Domino exaltatus; tantò „ Deum, & Ecclesiam studebit humiliùs re-„ vereri, quantò se recognoscet priorem „ gratiam accepisse, & qui hactenus per ma-„ gnanimitatis virtutem, & operum magnifi-„ centiam se dignum exhibuit Imperii di-„ gnitate, provectus de virtute proficiet in „ virtutem, ad honorem, & gloriā Jesu Chri-„ sti, & totius populi Christiani. Noveritis, „ quòd nos eidem injunximus, quòd tibi, & „ Ecclesiæ tuæ de omnibus juribus, & con-„ suetudinibus debeat plenariè respondère, „ Datum Laterani 2. Idus Aprilis, Ponti-„ catus nostri Anno Primo. *Hactenus Epistola*.

752 Sic coronato Petro, ut fati sumus, iter in Orientem arripit, Comite Joanne Columna Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Presbytero Cardinali tituli Sanctæ Praxedis, quam Honorius cum potestate Legati à Latere ei adjunxerat, ut literæ ejusdem Honorii datæ ad Latinos Orientis Præsules, sed Imperii Principes, & Venetos, ex lib. 1. Epist. 418. tradunt, sub Datis Laterani x1. Kalend. Maji, sui Pontificatus Anno I. & liquet ex aliis literis subsequentèr datis VIII. Kalendas Maji ad eundem Joannem Cardinalem & Legatum, ex eodem lib. 1. Epist. 119. Cùmque Petrus cum Cardinali, & universo comitatu suo, ingressus esset Græcorum terras, perfidiâ Theodori Angeli Comneni & proditione captus est Petrus, captus Cardinalis, complures de suo comitatu capti, cæteri verò à proditoribus cæsi. Quomodò res habuerit, Chronicon Fossæ novæ sic enarrat.

753 „ Incipientes iter, *ait*, transierunt „ Mare euntem per Imperium Romaniæ gau-„ dentèr: major potestas Imperii Romaniæ „ & ditior invitavit prædictum Imperato-„ rem, ut dignaretur ire per terram suam, „ promittens ei omnes expensas usq; ad Ci-

vita-

„ vitatem Constantinopolitanam, callidus „ insidians & decipiens Imperatorem. Tunc „ Imperator cum Domino Cardinali ingressi „ sunt terram prædictæ potestatis, quæ pote- „ stas & dignitas apud nos dicitur Comnenio, „ nomine Theodorus, qui postquàm recepit „ Imperatorem & Dominum Cardinalem, vo- „ luit eos occidere: sed responsum est ab ami- „ cis & fidelibus dicentibus: si istos occideris, „ semper habebis guerram ab Imperio, & à „ Summo Pontifice, & Tu, & hæredes tui: „ si servaveris eos vivos, non erit qui te debel- „ let: posuit eos audacter in Custodiam, & „ constrictè constodivit eos in ergastulo. *Hæc ibi.*

754 Jordanus verò qui similia scribit, in Convivio ad quod receperat eos Theodorus, captos refert: „ Cum recessisset de Roma, „ *inquit*, & cum eo Legatus Apostolicæ Se- „ dis Joannes de Columna Cardinalis de „ Brundisioin Dyrrachium transit: Imperatri- „ ce autem cum filiabus divertente per Mare, „ ipse Imperator cum Cardinali, & toto co- „ mitatu, recepto Baronum homagio, sed „ proditioso accepto Consilio per terram trã- „ siit, & iu vita cum Theodoro fœdus iniit, „ à quo proditoriè invitatur, & in convivio „ capitur, & paucis fugientibus multitudo „ prostrata est. Hic Theodorus pro Impera- „ tore se gerebat, quia plus cæteris Emma- „ nueli propinquus fuerat., & tenebat totum „ Zagora à Duratio usque MarchiamBlachiæ. *Hæc Jordanus*. Cavendus est Georgius Logotheta hac in historia, qui ut suorum Græcorum perfidiam leniat, plura falsa inserit, asserens Imperatorem in prælio cum Theodoro inito cæsum esse: ita proditionem impii Theodori cooperire conatur: qui hactenùs visus fuerat Romanæ Ecclesiæ conjunctus, sed more Græcórum externè dumtaxat, ut sua faciliùs negotia peragant, intus superbiam & perfidiam retinentes. Ad hunc ergò post tale ac tantum facinus, scripsit Honorius, ut ex lib. 2. Epist. 543. sequentes literas.

Theodoro Comneno, Spiritum Consilii saniors.

755 „ Rem duram, rem amaram, rem „ perniciosam exemplo, rem multi dispendii „ es aggressus, Dominum non metuens, Ec- „ clesiam vilipendens; contemptor famæ ter- „ ræ tuæ periculi non provisor. Ecce dete- „ stabile facinus, quod in dilectum fratrem „ nostrum Joannem tituli S. Praxedis Presby- „ terum Cardinalem Apostolicæ Sedis Lega- „ tum manus temerarias extendisti, non ex- „ pavescens eum detinere captivum. Porrò „ credebatur hactenùs quod sapientia regna- „ ret in Græcis, sed Tu qua maturitate con- „ silii, qua providentia rationis id nedùm „ in executionem facti, sed etiam in delibe- „ rationem propositi deducere præsumpsisti? „ Prudenter quidem egisses, si conservasses „ tibi favorem Sedis Apostolicæ, cujus ali- „ quando patrocinium claræ memoriæ Mi- „ chael frater tuus pro te, sicut pro se ipso „ per solemnes Nuncios specialiter invocavit: „ sed ecce paras adversariam, quam deberes „ recognoscere matrem, & in ea illum tibi op- „ ponis contrarium, qui est Regum, & in „ Regno hominum dominator.

756 „ Sanè non erat nostri propositi, tibi „ ac tuis alicujus turbationis moliri dispen- „ dia, sed dolemus, quoniàm Tu compellis. „ Certè quid facti detestatio exigat, si præ- „ sumptionis immensitas in te non abstulit „ rationis judicium, videre poteris per te „ ipsum. Considera, considera, si Sedes Apost. „ in tantæ præsumptionis excessu manum ul- „ tionis remittere debeat, præsertim cum in „ isto negotio atrocem injuriam persequatur „ Dei, universalis Ecclesiæ, ac totius Or- „ dinis Clericalis.

757 „ Verùm si Catholicus esses, opera „ Catholici exhiberes & ad Terræ Sanctæ „ negocium auxilii, non impedimenti manus „ extenderes, & placares servitio Dominum, „ non injuria provocares. Sed vidimus evi- „ dentem te dare materiam, & manifestam „ causam, ut ad ulciscendum hoc facinus in „ te, ac tuos cruce signatorum exercitus „ convertatur, & sic ultrò te periculis, & „ terram tuam damnis exponis: sed videat „ Deus, & judicet, quia supersedere non „ possumus, nec dissimulare debemus, quin „ super hoc excitemus adversum te tales & „ tantos, quod erit tibi sera pœnitentia post „ ruvinam.

758 „ Verùm, quia in talibus bonum „ commonitionis Sedes Apostolica præmit- „ tere non consuevit, cùm illius vicem, li- „ cèt immeriti geramus in terris, qui pec- „ catoris quærit reditum, & neminem vult „ perire, quamvis non exhibueris opera fi- „ dei; nos tamen nolentes omittere quod est „ patris, dilectum Filium Andream Subdia- „ conum & Cappellanum nostrum, virum uti- „ que providum, & fidelem propter hoc de- „ stinantes, nobilitatem tuam monemus, & „ exhortamus in Domino, quatenus reco- „ gnoscens Deum Creatorem tuum, & Ro- „ manam Ecclesiam, quę tibi esse poterit, si „ per te non steterit, plurimùm fructuosa, „ prædictum Cardinalem liberum & illæsum „ cum suis vel redire permittas, in hoc tibi „ ac tuis salubriter providendo, cum jacère „ non debeas, ubi nè caderes, metuere de- „ buisti. Alioquin tibi habes, quod impu- „ tes. quem moritio non sine paterna com- „ minatione præmunit. Datum Ferentini. *Hactenus Honorius ad Theodorum.*

759 Scripsit insuper dolens & mærens in in tanti sceleris detestationem ad Regem Ungariæ, ut ex lib. 2. Epist. 544. quatenus per solemnes Nuncios agat cum Theodoro, ut & Pe-

Petrum Imperatorem sibi sanguinis affinitate conjunctum, & Joannem Cardinalem pristinæ libertati cum suis restitueret: ubi & Græcorum insolescentem exagerat perfidiam. sunt verò literæ.

Illustri Regi Ungariæ.

760 „ Cibavit nos Dominus Deus absynthio, & inebravit amaritudine mentem nostram, quia vox lamentationis, & doloris auribus nostris insonuit, Nuntiumque durum recepimus, & amarum, videlicèt charissimum in Christo filium nostrum Petrum Constantinopolitanum Imperatorem Illustrem, & dilectum fratrem nostrum Jonnem Tituli Sanctæ Praxedis Presbyterum Cardinalem, Apostolicæ Sedis Legatum, à nefando & perfido Theodoro proditionaliter captos esse, multis eorum qui cum ipsis erant, crudeliter interremptis. In quo & si occisorum multitudinem lugeamus, & prædictorum Imperatoris & Legati personis, continuis curarum angustiis nostrum angentibus animum, anxiemur, cogitamus tamen & alia, quæ nisi ille provideat, qui fecit aspera in vias planas, & prava in directa, ex hoc inopinabili, & lamentabili casu evenient detrimenta.

761 „ Ex hoc enim Græcorum perfidia insolescet, consternabuntur animi Latinorum existentium in partibus Romaniæ, propter hoc in gravi discrimine positorum. Christiani quoque existentes in partibus transmarinis, qui à Constantinopolitano Imperio, personarum, & rerum auxilium expectabant, his auditis rumoribus obstupescent, & assumet audaciam feritas Paganorum, & sic dicti casus tristitia totum tangit populum Christianum, quæ cum communis sit aliis, nobis ac tibi esse dignoscitur specialis, cum nec Apostolicæ Sedis Legatus, nec dictus Imperator, qui tibi tam propinquo vinculo est conjunctus, sine nostra, & tua injuria, & opprobrio valeant detineri.

762 „ Hortamur igitur serenitatem tuam, rogamus & obsecramus in Domino, quatenus omni mora postposita solemnes Nuncios ad præfatum Theodorum cum omni festinatione transmittas, & ab eo Imperatoris, & Cardinalis personas, blandis aspera regaliter admiscendo requiras, quia confidimus, quod eos confideratione tua restituet libertati, præsertim metuens tui exercitus apparatum, quem ipsi Nuncii tui sibi poterunt insinuari, prudenter innuendo te usurum viribus, si proficere nequiveris precibus apud Deum. Datum Ferentini v. Kal. Augusti, Pontificatus nostri anno secundo. *Hæc Honorius ad Regem Ungariæ.*

763 Eodem tempore fecit ejusdem argumenti literas ad Bajulum Imperii Constantinopolitani, ad Ducem & Populum Venetum, ad Achajæ Principem quæ recitantur in eodem lib.2. Epist.545. & 546., & 548. scripsit quoque & ad alios plures, ut in regesto suarum Epistolarum videri potest. Cùm verò adversùs Theodorum pararetur à Venetis, Gallis, Ungaris, & Constantinopolitanis magna Cruce signatorum expeditio, Honorio ipso, propositis indulgentiis, procurante, ille terrore adductus, pacis conditiones proposuit, & cooperantibus Episcopo Croconensi, atque Effrem Eremita, libertati restitutus est Cardinalis, ipseque Theodorus abjurato Schismate in ejusdem Episcopi Crotonensis manibus, se Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Obedientiæ submisit, pollicitus se ejusdem Sanctæ & Apostolicæ Sedis Imperiis fore obsequentem. Extant de hac re literæ Honorii ad eundem Theodorum datæ ex lib.2. Epist.882. ad hunc modum se habentes.

Theodoro Duci Comneno.

764 „ Gratum gerimus & acceptum, quod sicut ex relatione Venerabilis Fratris nostri Joannis Episcopi Crotonensis accepimus, ipsum & Fratrem Effrem Eremitam Nuncios nostros hilariter recepisti, & honorificè pertractasti, ac dilectum Filium nostrum Joannem Tituli S. Praxediâ Presbyterum Cardinalem Apostolicæ Sedis Legatum honoras, & erga illum te mansuetum exhibes, & benevolum, tuamque personam ad Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ devotionem exponens, ac ipsam primam recognoscens & Matrem, nobis obedire proponis, sicut devotus filius pio Patri. Pro quibus devotionem tuam in Domino commendantes, ei, à quo est omne datum optimum & omne donum perfectum, gratiarum referimus actiones, suppliciter postulando, ut ipse, qui hæc tibi misericorditer inspiravit, det perficere, ac perseverare in iis usque in diem Domini Jesu Christi. Super quo & tu ipse debes humiliter exorare, cùm ad id & fides Catholica, quam tenes, ut credimus, te inducat, ut fructus non modicus, qui ex hoc provenire tibi poterit in præsenti, præter æternæ gloriæ Diadema, quod tibi, si perseveraveris, reddet Dominus justus Judex.

765 „ Inde est, quod nos recepto pro te ab eodem Episcopo, sicut ei per tuas literas, quas coràm nobis legi fecimus, præcepisti corporali juramento, quod prædictum Cardinalem omnimodæ restitues libertati, & filius obediens nobis eris, ex consueta clementia, qua Ecclesia consueta ad se redeuntibus gremium aperire, te innumerandum duximus inter Ecclesiæ filios speciales, & petitiones, quas idem Episco-

„ Episcopus ex parte tua nobis porrexit, in „ quantum cum Deo potuimus, fratrum no„ strorum consilio exaudire curavimus, sicut „ per effectum evidenter apparet, firmiter „ æstimantes, quod & tu debeas adimplere „ promissa, prout Deum timentem, & Ca„ tholicum virum decet.

766 „ Cum igitur sola perseverantia „ bravium accipiat virtutibus in stadio cur„ rentibus universis, nobilitatem tuam mo„ nemus & exhortamur in Domino, quate„ nus in devotione, ac obedientia Apostoli„ cæ Sedis, & nostra sic firmiter perseveres, „ id potiùs per exhibitionem operis, quàm „ per scripta monstrando, quod & Divinam „ gratiam merearis, & favorem Apostolicum „ pleniùs obtinere.

767 „ Præterea, cum ex injuncto nobis „ Apostolatus officio, te, ac alios Ecclesiæ „ filios debeamus ad pietatis opera invitare, „ nobilitatem tuam rogamus attentè, & mo„ nemus in remissionem tibi peccaminum in„ jungentes, quatenus Divinæ pietatis in„ tuitu, & nostrarum præcum obtentu, ca„ ptivis aperias viscera pietatis, & pauperes „ præsertim, & alios, de quibus nullum po„ test tibi commodum provenire, restituas „ libertati, ut misericors Dominus te à tuo„ rum absolvat vinculis peccatorum, qui se „ illis non dimissurum testatur, qui fratri„ bus non dimittunt, solicitè recolendo, „ quod judicium sine misericordia fiet ei, qui „ non facit misericordiam, Beato Jacobo at„ testante. Datum Laterani VIII. Kal. Fe„ bruarias, Pontificatus nostri anno secundo. *Hactenus Honorii literæ.*

768 Et quoniam in præfatis literis nulla fit mentio de Petri Imperatoris liberatione, credendum est in captivitate ipsa ultimum clausisse diem, incertum, quo mortis genere: constat namque, post ejus captivitatem, nullam ampliùs de eo fieri mentionem, vel de ejus Imperio. Sub Bajulo credimus gubernatum Imperium Constantinopolitanum à præfatæ captivitatis tempore ad annum usque Domini MCCXXI. quo Robertus Henrici Imperatoris ex fratre Nepos, ut ait Gregoras lib.2. hist. Rom. vel ex sorore, ut aliis placet, coronatus est Imperator. Cardinalis porrò in libertatem restitutus Constantinopolim adiit, ubi magno cum Zelo suę Legationis functus est officio, & Patriarcham Constantinopolitanum, jura Apostolicæ Sedis sibi usurpantem, ut innuit Honorius in Epistola 1002. lib.2. intra limites sibi concessos restrinxit: necnon & alia plura ad Ecclesiasticam disciplinam pertinentia, composuit atque sanctè ordinavit.

769 Sed & inter hæc nequaquam retardata fuit in Terram Sanctam decreta in Lateranensi Synodo expeditio, de qua Jacobus Vitriacus lib.3. Historiæ Orientalis, ait: „ Anno gratiæ MCCXVII. expirante tregua „ Christianorum & Agarenorum, in primo „ passagio generali post Concilium Latera„ nense congregatus est exercitus Domini „ Acchon copiosus, cum tribus Regibus, Hie„ rusalem, Ungariæ, Cypri, qui mystica „ munera secum non deferentes, parùm ege„ runt memoriâ dignum. Adsuit Dux Austrię, „ vulgariter Ostriche, & Dux Bavariæ cum „ multis Comitibus & viris generosis, ac mi„ litia magna regni Theutonici. Aderant „ etiam Episcopi peregrini, Archiepiscopus „ Nicosiensis, Joriensis, Ungariæ, Bajocen„ sis, Sicensis, Monasteriensis, & Trajecten„ sis; & cum eis vir potens & nobilis Domi„ nus Gualterus de Avesnes, qui reversus in „ passagio vernali, quadraginta milites reli„ quit in servitio Terræ Sanctæ, quibus pro„ vidit sumptus per annum.

770 Deindè post plura, subjungit: „ Anno igitur gratiæ MCCXVIII. mense Majo, „ applicare cœperunt ad Portum Acchon Co„ gones de Provincia Coloniensi cum aliis „ paucis de Bremensi, & Trevirensi Provin„ ciis. Confirmatum fuit consilium in Con„ cilio Lateranensi cum Domino Papa Inno„ centio bonæ recordationis habitu Romę de „ introducenda militia Christiana in terra „ Ægypti. Mense ergò Maji post Ascensio„ nem Domini, præparatis Cogonibus ar„ matis, galeiis, & aliis Navibus oneratis, „ de Acchon profecti sunt Joannes Rex de „ Hierusalem, Patriarcha cum Episcopis Ni„ cosiensi, Acchonensi, Gyrmideno, Duce „ Austriæ, tribus Domibus, & copiosa mul„ titudine Christianorum. Indicta fuit col„ lectio Navigantium apud Castrum Filii „ Dei, quod Peregrinorum dicitur: sed flan„ te Borea, Rege, Duce, & Magistris Do„ morum ad indictum locum venientibus, „ exercitus Domini prosperis velis processit, „ ubi pervenit ad Portum Damiatæ tertio „ die. *Hæc ille.* Prosequitur inde agere de obsidione Damiatæ, & quomodo, Deo auxiliante, à Christianis capta fuit. De qua obsidione extant literæ datæ ad Honorium Papam recitatæ lib.3. Epist.136. Datæ ad Archiepiscopum Senonensem. Capta est Damiata, ut ait Godesridus Nonis Novembris absque deditione, sine defensione, sine violenta deprædatione, cum tumultu, ut solo Filio Dei adscribatur evidenter Victoria, ut in terminis loquitur: & totidem verbis scribit Jacobus Vitriacus. Anno scilicèt Domini MCCXIX. Honorii III. Pontificatus Anno III. Utroque Imperio vacante. Indictione VII.

771 Antè ejus captionem, dùm expugnaretur, à Coradino filio Saphadini, muri & munitiones Civitatis Sanctæ Hierusalem demolitæ sunt, penè ipsa quoque Civitate destructa, ut idem Vitriacus scribit, inquiens: „ Anno gratiæ MCCXIX. Regina Civita„ tum Hierusalem quæ videbatur inexpugna-

„ biliter munita, destructa est à Coradino „ filio Saphadini, & foris & intus. Muri „ enim cum Turribus redacti sunt in acervos „ lapidum,præter Templum Domini, & Turrim David. De Glorioso Sepulchro Do„mini destruendo habuerunt Sarraceni Con„silium; & per literas moniti sunt, quas „ Civibus Damiatæ transmiserunt ad eorum „ solatium. Sed huic temeritati nemo manus „ apponere præsumpsit, propter loci reveren„tiam. *Hæc ille*. Similia in terminis suis in Annalibus recensuit Godefridus.

772 Eodem Anno Domini MCCXIX. ut ad hunc eundem annum scribit Wadingus tom. I. Annalium Minorum, habita sunt à Seraphico meo Sanctissimo Patriarcha in Civitate Assisii generalia comitia, quibus ex universo Ordine interfuerunt quinque millia Fratres & ultrà, præsente quoque Sanctissimo Patriarcha Dominico, eidem Sancto Patri Francisco charissimo. Quibus absolutis propter Clericorum resistentiam, qui fratribus plebanis Verbum Dei exponere prohibebant, habito consilio cum Domino Cardinali Hugolino, Ordinis apud Sanctam Sedem Protectore, impetratæ ab ipso Honorio fuère sequentes literæ.

Honorius Episcopus servus servorum Dei Archiepiscopis, & Episcopis, Abbatibus, Decanis Archidiaconis, & aliis Ecclesiarum Prælatis.

773 „ Cum dilecti Filii Frater Franci„scus, & Socii ejus de vita, & Religione Mi„norum Fratrum, abjectis vanitatibus hujus „ Mundi elegerunt vitæ viam, à Romana Ec„clesia meritò approbatam, ac ferendo semi„na Verbi Dei Apostolorum exemplo, diver„sas circumeunt mansiones: universitatem „ vestram rogamus & exhortamur in Domi„no, per Apostolica vobis scripta mandan„tes, quatenus latores præsentium de præ„dictorum Fratrum Collegio existentes, cùm „ ad vos duxerint declinandum, ipsos recipia„tis sicut Catholicos & fideles; aliàs eis ad „ reverentiam Divinam, & nostram exhiben„tes vos favorabiles, & benignos. Datum III. „ Idus Junii, Pontificatus nostri Anno „ Tertio.

774 His Apostolicis literis munitus Ordo, idem Sanctissimus Patriarcha, per diversas Orbis partes sodales suos, & filios, ad annunciandum Dei Verbum destinavit, alios amandans in Hispaniam, alios in Ungariam, in Gallias alios, item alios in Germaniam, in Angliam, ac in alias Europæ Regiones, in Africam quoque, servatis sibi, & alii Sociis à se delectis Ægypti, & Syriæ Provinciis. Nec omisit etiam destinare ad deficientes nationes Græciæ, ut suorum prædicatione in sinum Catholicæ Ecclesiæ traducerentur, & misisse Fratrem Benedictum de Aretio cum aliis quàm pluribus, ex Mariano cap. 15. §. 20. scribit idem Wadingus ad præcitatum annum: ubi sub num. 33. hæc ait: „ In Græciam au„tem statim navigavit Benedictus, deposito „ ministeriatu Provinciæ Marchiæ, quem „ eousque laudabiliter gessit. Per quam be„nignè & humaniter receptus est à Petro Al„tisiodoro Orientis Imperatore, quo faven„te, & auxiliante, plura accepit, & ædi„ficavit suis sodalibus habitacula, & Reli„gionem ità dilatavit, ut brevi ampla coa„luerit Provincia Fratrum, dicta Romaniæ. *Hæc ille*. Corrigendus tamen in eo quod scripsit receptos à Petro Imperatore, cum ex superiùs allegatis non constet, Petrum post suam captivitatem Constantinopolim revertisse, magisque eredatur in captivitate ipsa decessisse: unde verosimile est, à Bajulo, qui loco Petri Imperium moderabat, fuisse receptos. Causam errandi dedisse incertam apud Europeos, sive Occidentales, hujus rei notitiam, quoniam Scriptores omnes, post Petrum regnasse Robertum tradunt, qui nonnisi sub Anno Domini MCCXVI. Imperii fastigia suscepit: Cùmque non adverterent aliqui à captivitate Petri ad annum Coronati Roberti vacasse Imperium, annos illos vacantis Imperii attribuunt Petro: sed non sine errore.

775 Deinde profectum Sanctissimum meū Patriarcham Franciscum in Syriam, atque Ægyptum, Provincias sibi reservatas hoc eodem Anno MCCXIX. tradunt universi Scriptores, qui hujus Sancti Viri gesta narrant: quos citat & refert Wadingus sub num. 57. Interfuisse obsidioni Damiatæ, testantur exteri quoque Scriptores, inter quos Marinus Sanutus lib. 3. secret. Fidel. Crucis par. XI. Cap. 7. ubi ait: ante captam Urbem monuisse Crucesignatos Spiritu Prophetico, nè ad certamen cum Sarracenis descenderent, quoniàm non erat benè eašurum pro Christianis: Illos verò parvipendentes Sancti Viri monita, cum suorum elade expertos fuisse veridicum vaticinium: „ Obsidentibus, *inquit*, Christia„nis Civitatem, liber quidam Christianis „ apparuit, Arabicè scriptus: Cujus auctor „ Christianum, Judæum, vel Sarracenum „ se esse negat: in quo, & quæ Saladinus con„tra Christianos gessit, & quod capienda „ esset Damiata continebatur: dicebat etiam „ quendam Christianorum Regem Nubiarum „ Mecham Civitatem debere destruere, & „ ossa Mahumeti dispersa proiicere. Fuit, & in „ ipsa obsidione Angelicus Vir Franciscus, „ qui gratiâ prædicandæ fidei, & desiderio „ Martyrii, ad partes Infidelium jam tertio „ festinabat. Dum igitur se Christiani para„rent ad pugnam, Christi servus vehemen„ter ingemuit, dixitque Socio: *Si belli „ fuerit attentatus congressus, non cedet pro„sperè Christianis*. Ille cognoscens in San„cto verè Spiritum Prophetiæ, suadet ut

ex-

„ exponat periculum Christianis. Tunc exi-„ liens Christi præco, salutaribus monitis „ Christianos aggreditur; prohibet bellum; „ denunciat casum; fit veritas in fabulam, „ contemnitur prophetia: induraverunt cor „ suum, & voluerunt reverti. Igitur pugna „ committitur, & bellatur: tota in fugam „ convertitur acies Christiana: finem belli „ obrobrium regerens non triumphum. *Hactenus ille*.

776 Porrò Jacobus de Vitriaco testis ocularis, in Epistola data ad fideles Fratres & Magistro Joanni de Nivella ad calcem lib. 3. suæ Orientalis historiæ, nedùm refert Sanctissimum Virum Franciscum, eidem interfuisse obsidioni, verùm & pertransisse hostium acies Evangelizaturum Dei verbum Sarracenis, & ipsi Soldano Saladino: nonnullos etiam assumpto ejus Religionis habitum, ipsum fuisse secutos addit: Ait namque ad calcem ejusdem Epistolæ: „ Dominus Reinerus prior Sancti „ Michaelis tradidisse Religioni Minorum „ Fratrum, quæ Religio valdè multiplicatur „ per universum Mundum, eò quod expres-„ sè imitatur formam primitivæ Ecclesiæ, & „ per omnia vitam Apostolorum. Magister „ verò illorum Fratrum, Frater Franciscus „ nominatur: qui adeò amabilis est, ut ab „ omnibus hominibus veneretur: Cum ve-„ nisset ad exercitum nostrum, Zelo fidei ac-„ census, ad exercitum hostium nostrorum „ ire non timuit; & cum multis diebus Sar-„ racenis Verbum Domini prædicasset, & cùm „ parùm profecisset, tunc Soldanus Rex Ægy-„ pti ab eo in secreto petiit, ut pro se Domi-„ minum supplicasset, quatenùs Religioni, „ quæ magìs Deo placeret, divinitùs inspi-„ ratus adhæreret. Eidem Religioni tradidit „ se Colinus Anglicus Clericus noster, & alii „ duo de Sociis, scilicèt Michael, & Do-„ minus Matthæus, cui Curam Ecclesiæ „ Sanctæ comiseram: Cantorem, & Hen-„ ricum & alios, vix teneo. *Hactenus Vitriacus*. Cæterùm Damiata non diù à Christianis retenta fuit, à Soldano Ægypti, exigentibus peccatis Christianorum, per deditionem recuperata Anno Domini MCCXXI. & Scriptores belli sacri communiter referunt.

CAPUT XXIII.

De Roberti Imperio, ac Græcorum Dissidiis cum Latinis.

777 TRIBUS ferè annis absolutis vacantia Imperii Orientalis post Petri captivitatem, Anno Domini MCDXXI. Honorii III. Pontificatus Anno V. Friderici Occistentia Imperatoris Anno II. Indictione IX. Robertus, de quo supra, Henrici quondam Imperatoris nepos renunciatus est, & coronatus Constantinopolitanus Imperator, qui sui Imperii initia auspicavit à Jurium Ecclesiasticorum defensione, initâ inter Ecclesiasticos & Imperium concordiâ, pro qua Cardinalis Columna Apostolicæ Sedis Legatus laboraverat. Editis ab ipso Imperatore concordiæ literis, quas Honorius Papa sua auctoritate roboravit, atque probavit, ut habetur in ejus literis quæ recitantur lib. 6. Epistol. 285. nihil immutando ab iis, quæ inter præfatum Cardinalem Columnam, & Imperii proceres biennio anteà concordata fuerant.

778 Intereà in Regno Cypri variæ exortæ sunt inter Græcos Episcopos & Latinos controversiæ, Græcia fastua superbiæ quasdam Latinorum Metropolitanorum, & Præsulum Diœceses sibi usurpantibus, qua de re indignatus Honorius Patriarchæ commisit Hierosolymitano, & Tyrensi, ac Cæsariensi Archiepiscopis, quatenùs Græcorum illorum Episcoporum reprimerent audaciam, ut ex literis ejusdem Pontificis lib. 6. Epist. 127. constat: Et quoniàm Rex Cypri Græcis favere videbatur innuens, ut pro firmanda concordia Græci omnes ubicumque in præfato Regno domicilium haberent Græcis Episcopis subjicerentur, Honorius Regis postulatis annuere distulit, rescribens, ut in præcitata Epistola 127. lib. 6. in hæc verba.

779 „ Cum in Prælatorum Latinorum „ Diœcesibus Regni tui: quidam Græci Ro-„ manæ inobedientes Ecclesiæ, etiam in Ec-„ clesiis Latinorum tanquam Pontifices co-„ morentur, pro quibus nobis humiliter sup-„ plicasti, ut in dictis Diœcesibus, prout sunt „ remeare permitteremus eosdem; Nos, li-„ cèt tibi, & Regno tuo deferre, quantum „ cum honestate nostra valemus, & Græcos „ ad obedientiam Sedis Apostolicæ reverten-„ tes fovere, ac honorare velimus, mores & „ ritus Græcorum ipsorum, quantum cum „ Deo possumus sustinendo, in iis autem, „ quæ periculum generant animarum, & Ec-„ clesiasticæ derogant honestati, apud nos „ esse non debet acceptio personarum. Qua-„ re talia de cætero sustinere nolentes, cùm „ monstruosum esset, sicut in Constitutioni-„ bus dicitur Concilii Generalis, unam & „ eandem Diœcesim diversos habere Pontifi-„ ces, tanquam diversa capita unum Cor-„ pus haberet, Venerabilibus Fratribus no-„ stris Patriarchæ Hierosolymitano, & Trien-„ si & Cæsariensi Archiepiscopis nostris da-„ mus literis in mandatis, ut eos morari de „ cætero Præsules in dictis Diœcesibus nul-„ latenus patiantur, Sacerdotibus, & Diaco-„ nibus Græcis prædicti Regni nihilominus „ firmiter injungentes, ut præfato Archie-„ piscopo, & Episcopis Latinorum, prout „ sunt, & fuerint in eorum Diœcesibus con-„ stituti, Canonicam Obedientiam juxtà „ compositionem faciant supradictam, se „ tanquam obedientiæ filii conformantes Sacro-

„ crosanctæ Romanæ Ecclesiæ Matri suæ, ut „ sit de cætero unum ovile, ac etiam unus „ Pastor. *Hæc Honorius*. Datæ sunt literæ III. Kal. Januarias sui Pontificatus Anno sexto.

780 Videre est ergò Græcorum levitatem, qui tam facilè à promissa Apostolicæ Sedi obedientia se subtrahere student. In Regno namque Cypri, ut in Superioribus observavimus, sub Innocentio III., cuncti Græci Præsules Romano se submiserant Pontifici, cùm posteà sub Honorio colla ab obedientiæ jugo excutere conati fuerint, cuncta pro libito agendo, & Apostolicæ Sedis auctoritatem parvipendendo. Theodorus quoquè Comnenus, quasi ad tempus Sanctæ Catholicæ Ecclesiæ reconciliatus, & in deceptione magìs, quàm in veritate, excusso Latinorum timore, tergà vertit & ad vomitum rediit conatus invadere Imperium Constantinopolitanum, contemnens excommunicationem latam ab Honorio adversùs eos, qui in hoc negotio Græcis adhærescerent: De qua lata excommunicatione ipse Honorius in literis ad Robertum Imperatorem datis, hæc scribit: „ Ut autem sinceræ dilectionis affectum, „ quem ad Progenitores tuos habuisse dignoscimur in te abundantiùs derivatum agnoscas, Imperialem volumus celsitudinem non „ latere, quod nos de tuo & commisisti tibi „ Imperii statu prospero soliciti existentes, „ omnes illos, qui contra te, & Constantinopolitanum Imperium Græcis adhæserint, „ ipsisque præstiterint auxilium, & favorem, „ excommunicationis mucrone perculimus. *Hæc Honorius*. Idemque repetit in Epistola data ad Proceres, Magistratus, & Viros Nobiles Constantinopolitanos, quæ habetur liber 6. Epist. 447. Ad contumacem porrò Theodorum Comnenum, ut ex lib. 7. Epist. 14. ad hunc modum scripsit.

Theodoro Cominiano spiritum Consilii Sanioris.

781 „ Licèt enormiter nos, & Ecclesiam „ Romanam offenderis dilectum Filium no„ strum Joannem Tituli S. Praxedis Presby„ terum Cardinalem ausu sacrilego capiendo: „ quià tamen sicut idem rediens nobis retulit „ viva voce, ipsum devotè tractasti, & in „ liberatione honorasti decenter, personam „ tuam, nisi per te steterit, quantum cum „ Deo possumus, diligere disponentes liben„ ter tuis secundum utrumque hominem pro„ futura provectibus cogitamus, & utinam „ nostris Consiliis acquiescat, quià sicut spe„ ramus in Domino nunquam exinde tibi nisi „ grata poterunt provenire. Sanè nobis ta„ centibus non ignoras, quod res unitæ con„ crescunt, & dispereunt disgregatæ; inde„ que fit ut discordia homines inter se invi„ cem adversantes, nisi aliter sapiantur, tam„ diù in utriusque partis dispendium militet, „ donec perdat alteram, vel utramque, sicu„ ti è converso concordia nititur ad conser„ vantiam sibi obsequentium, & augmen„ tum.

782 „ Quare saluti, & quieti tuæ plu„ rimùm, sicut, nec ipse dubitas, expedire „ credentes inter charissimum in Christo fi„ lium nostrum Robertum Imperatorem Cō„ stantinopolitanum Illustrem stabiliri pacis „ perpetuæ firmitatem, quià tibi plurimùm „ erit decens, ut id monitus à nobis efficias, „ nobilitatem tuam, hortamur attentè, qua„ tenus providè circumspectans inevitabilia „ rerum damna, incomparabilia personarum „ pericula, & animarum irreparabilia detri„ menta, quæ tibi ex discordia poterunt pro„ venire Christianissimo Imperatori prædicto, „ sicut Christianus es, te studeas pacis ter„ mino copulare; ità quod bonam de te de cætero fiduciam obtinentes, magìs, ac magìs „ tibi reddamur favorabiles, & benigni, nec „ si contrarium egeris cogamur aliud cogita„ re. Datum Laterani VI. Kal. Octobris, „ Pontificatus nostri Anno VII. *Hæc Honorius*, Leniter ad meliorem frugem exhortando.

783 Sed perversi difficilè corriguntur, quoniàm Theodorus Comnenus, absente Demetrio Thessalonicam occupavit, elatus inde in superbiam, Imperialia insignia corripere meditatus, cùm Thessalonicensem Episcopum ut iis ipsum redimeret, adducere non potuisset, ea à Bulgariæ Archiepiscopo obtinuit, & pro Imperatore se gessit. Hæc Nicephorus Græcoras lib. a. histor. Romanorum; inquiens: „ Interim è Thessalica barathris novum exi„ stit malum, Michaelis Angeli Frater Theo„ dorus, suscepto enim illius defuncti prin„ cipatu, vir acer & ad res novas moliendas „ ingeniosus, & plura subinde appetens, lon„ gè latèque fines propagavit. Quotquot „ enim Occidentales Urbes paulò ante Lati„ norum Regno servierant, eas omnes, in„ de sumpto initio, facillimè vicit, sibique „ adjunxit: donec amplissimam, & totius „ Macedoniæ Principem Civitatem Thessalo„ nicam subegit, Marchione tum in Patriam „ Longobardiam profecto: statimque sibi „ Regium nomen ascicit, ac regio more à „ Bulgariæ Archiepiscopo ungitur. *Hactenus ille*.

784 Per idem verò tempus vita functo Theodoro Lascari, qui Niceæ imperitabat, successit ei Joannes Ducas Batazes, sive Vatacius cognominatus, qui Irene Theodori filiæ nupserat, hæres ab eodem Theodoro ante obitum, & successor designatus. Verùm ægrè ferentes Alxeius, & Isaacius, qui Lascari sanguine erant ipso Joanne Conjunctiores, quod ipsis postpositis Regnum ad Joannem delatum fuisset, ad Robertum Imperatorem se

se contulerunt, auxilium postulantes pro sibi debito recuperando Regno: qui pollicitationibus illorum allectus, comparato exercitu adversùs Joannem, pro illis arma movit, infelici tamen exitu; nàm inito prælio, & victi Latini, Asiaticas Urbes, quæ eis hactenus paruerant, amiserunt, non sinè magna Constantinopolitani Imperii jactura: „ Lascaris, *ait*, *Gregoras*, octodecim annis in „ Imperio exactis, vitam cum morte com„ mutavit: Joanne Duce, qui filiam ejus „ Irenem in matrimonio habebat, successore „ designato; masculam enim prolem nullam „ susceperat. *Et infrà*. Cæterùm iis tem„ poribus Bizantii regnabat Robertus. Ad „ hunc Alexius, & Isaacius invidiâ & æmu„ latione æstuantes, quòd successores Impe„ rii designati non essent Imperatorio San„ guine conjunctiores, quàm per affinitatem „ ascitus Joannes, sese contulerunt; & lar„ gitionibus, ac pollicitationibus coacto „ exercitu, quantus Roberto tùm erat (quòd „ quidèm erat maximus & non aspernendus, „ sivè armorum genus, sivè bellica fortitudo „ spectaretur) Joannem Imperio dejectum „ forsitàn, idque sibi vindicaturi, bello pe„ tunt: Profectique in Asiam, Classe ad „ Lampsacum relictâ, unius diei iter in me„ diterranea progressi, quæ paulò antè Hen„ ricus Rex Latinis subjecerat, Imperatori „ cum Romanis Copiis adventanti occur„ runt; acritèr prælio facto, ac victi, eas „ etiam Urbes amittunt, quæ tùm eis in Asia „ parebant; ac mox Latinæ servitutis jugo „ excusso, ad Imperatorem ultrò sese contu„ lerunt. *Hactenus Gregoras lib. 2.*

785 Ex hoc autem tempore plurimùm Orientale Latinorum Imperium declinare cœpit, quo declinante, Græci ad suorum Gentilium obedientiam revocati, Romanam Ecclesiam iterùm contemnere inciperent, quoniàm non amore fidei ei se submiserant, sed amore rerum temporalium coacti Latinorum subesse. Tanta fuit (utinàm & nùnc non esset) Græcorum superbia, & in Ecclesiam Latinam aversio, post primum eorum schisma, ut nonnisi potentiâ Principum coacti, semper Sanctæ Romanæ Ecclesiæ parere detrectaverint. Accidit quoquè eàdem tempestate in Regia ipsa Constantinopolis Urbe plurimùm Græcorum schisma prævaluisse socordia, & depravatis Matthæi Patriarchæ moribus occasionem præbentibus, ad quem justâ indignatione permotus Honorius, gravissimas fecit literas, quæ habentur lib. 6. Epist. 374. arguens eum, & minis percellens, inquiens: „ Timemus, nè de te dicere nos oporteat, „ pœnitet nos hominem hunc fecisse. Cùm „ enim hujus rei gratiâ te ad Constantino„ politanæ Ecclesiæ regimen vocassemus, ut „ quasi lucerna supèr Candelabrum luceres „ in domo Domini, proficiendo verbo tuis „ subditis & exemplo, tuusque esses supèr „ tuos humeros Principatus, ac prodesses „ potiùs, quàm præesses, tu, sicut ad au„ dientiam nostri Apostolatus pervenit, non „ factus forma gregis ex animo, sed in Cle„ ris potiùs dominans, factus es multis offen„ diculum per exemplum.

786 Deindè post plura illius crimina recensens, subnectit: „ Mercenarium te ex„ hibes potiùs, quàm Pastorem, cùm lac & „ lanam quærens ex ovibus, vagas non re„ ducas ad caulam, nec lentas stimules, & „ languidas non sustentes, prædicationi mi„ nimè insistendo, quâ ipsas arguere, ac in„ crepare deberes in omni patientia & do„ ctrina. Missarum verò solemnia rarissimè „ celebras, & excommunicatis communica„ re non metuis, & cum Venetis, ut haberi „ ex fama publica dicitur, iniisti contrà na„ tiones alias illicitas pactiones, & ut quasi „ velis ab Aquilone tuum solium collocare, „ excommunicatos à Legato Apostolicæ Se„ dis passim absolvis, & appellationibus le„ gitimè interpositis ad eandem deferre con„ temnis. *Hæc Honorius*, adjiciens indè minas, monita, & præcepta, ut se corrigat, & emendet, nè cogatur securim arbori apponere infructuosæ.

787 Porrò idem Pontifex ad debilitandas Græcorum schismaticorum vires in dies excrescentes, egit cum Willelmo Marchione Montis Ferrati de eripiendo è Græcorum manibus Thessalonicensi Regno, jurè ad ipsum Marchionem pertinente,, propositis Indulgentiis, arma in auxilium præfati Marchionis sumentibus, sicut literæ ejus datæ ad virum nobilem V. Continacensem, recitatæ lib. 8. Epist. 149. tradunt, ità se habentes: „ Dilectus filius nobilis vir Willelmus Mar„ chio Montis Ferrati ad defensionem Regni „ Thessalonicensis, quod ad ipsum hæredi„ tario jure noscitur pertinere, magnanimi„ tèr se accingens, proposuit coràm nobis, te „ ad eundem cum ipso promptam gerere vo„ luntatem. Nos igitùr attendentes, quòd „ ejus accessus ad partes illas toti Constan„ tinopolitano Imperio grandem potest uti„ litatem afferre, considerantes etiam, quòd „ corroboratio status Imperii multum est „ utilis negotio Terræ Sanctæ, Tibi, & iis, „ qui tecum transibunt in Græciam in ejus„ dem auxilium Marchionis, peccatorum, de „ quibus verè contriti fueritis & confessi, „ plenam veniam indulgemus. Datum La„ terani tertio Idus Maji, Pontificatus nostri „ Anno VII.

788 Scripsit indè ad diversos varias Epistolas, quæ habentur lib. 8. Epist. 188. & seq. pro persolvenda pecunia eidem Marchioni, & ut apparet lib. 9. Epist. 83. scripsit Clericis universis, ac religiosis Viris Constantinopolitani Imperii, quatenùs dimidiam partem redditus bonorum Ecclesiasticorum unius anni conferrent eidem Marchioni pro Thessaloni-

nicensi bello. In eis nàmque literis inter alia scribit: „ Attendentes satiùs esse, ut bona
„ vestra, & Ecclesiarum vestrarum,pro manu-
„ tenendo Imperii statu communicetis ad
„ tempus, quàm ea omnia perpetuò amitta-
„ tis; de fratrum nostrorum consilio pro-
„ pter urgentem necessitatem duximus sta-
„ tuendum, ut omnium vestrorum proven-
„ tuum hujus anni, omniumque aliorum
„ mobilium, quæ nunc habetis in ipso Impe-
„ rio, exceptis dumtaxàt Ecclesiarum the-
„ sauris, divino cultui dedicatis, de quibus
„ alitèr procuravimus providere, ac exce-
„ ptis vestibus & equis quotidiano usui ne-
„ cessariis, ac utensilibus, in quibus non est
„ aurum, vel argentum, vel lapides pretiosi,
„ medietatem Marchioni prædicto, sub jus-
„ jurandi Religione integrè conferatis. *Hæc Honorius*, statuens, simile auxilium conferendum Imperatori Constantinopolitano à consistentibus ultrà Macram, & in Regia Urbe.

789 Inter hæc autem & Monachi quidam Græci in Nicomediensi Archiepiscopatu, qui Apostolicæ Sedi & Sanctæ Romanæ Ecclesiæ se submiserant, ab illius obedientia subtrahentes,Patriarchæ schismatico Nicæno se subjecerunt. Et recurrente ad Romanum Pontificem Archiepiscopo Nicomediensi, ut habetur lib.7. Epist. 110. rescripsit Honorius, eos censuris Ecclesiasticis, atque implorato Magistratuum auxilio, si res posceret, ad obsequium Ecclesiæ redigendos. Armeni quoquè Tarsensem, & Mamistanum Archiepiscopos, cæterosque earum Regionum Latinos Clericos expulerunt. De qua re conquestus Honorius, scripsit ad Armeniorum Catholicon, sivè Patriarcham, ut suam auctoritatem in iis ad suas Ecclesias revocandi, adhiberet; indèque & literas fecit ad Hierosolymitanum Patriarcham, & Suffraganeos, quatenùs, & ipsi adjunctis precibus, agerent cum præfato Armeniorum Patriarcha, ut prædicti Archiepiscopi, & Latini Clerici expulsi, ad easdem suas restituerentur Ecclesias:
„ Cùm adhùc, *inquit*, Catholico præfato
„ scribamus, ut cùm non sit sustinendum,
„ nec ullo modo ulteriùs dissimulare possu-
„ mus, quòd prædictorum justitia pereat, &
„ ea, quæ debetur nobis obedientia subtra-
„ hatur, hac saltèm vice se fsciat, sicut suum
„ & Armenorum vult periculum evitare, ut
„ eisdem Archiepiscopis & Capitulis resti-
„ tuantur in integrum Ecclesiæ supradictæ,
„ fraternitati vestræ per Apostolica scripta
„ mandamus, qustenùs tàm eundem Catho-
„ licon, quàm cæteros, qui dominium te-
„ nent Armeniæ, ad hoc moneatis sollicitè,
„ ac pro posse vestro efficacitèr inducatis,
„ quòd si monitis vestris acquiescere fortè
„ contempserint, vos eisdem Archiepisco-
„ pis & Capitulis studeatis, quatenùs suas
„ possint recuperare Ecclesias, utile consi-
„ lium, & opportunum auxilium exhibere,
„ ut ubi non prodest monitio, auxilia suffra-
„ gentur. *Hæc Honorius* in literis datis Laterani xv. Kalen. Januarias, sui Pontificatus Anno IX.

790 Ut porrò aliqua ab Honorio gesta pro expeditione ad recuperandam Terram Sanctam sub imperio ejusdem Roberti, tangamus, laboravit plurimùm pius Pontifex cum Friderico Imperatore, quem coronaverat, & qui emisso Voto, Terram Sanctam in brachio forti succurrere promiserat, quatenùs & votum adimpleret, & promissis satisfaceret. Verùm Imperator parùm sibi constans, propriis inniens commodis, postposito Dei amore, ac christiani nominis zelo sæpè lusit, & Pontificem illusit; undè non semèl ab eodem Pontifice reprehensum Fridericũ, tradunt literæ ad illum datæ, præcipuè quæ in Regesto leguntur lib.5. Epist. 709. & lib. 6. Epist. 61. & aliæ diversæ. Ostentabat sanè Fridericus ingens instaurandæ rei christianæ in Oriente desiderium, sed magis, ut ex inanium promissionum pompa gloriam apud homines colligeret, quàm ex veritate. Non recusavit venire cum Honorio ad colloquium pro eadem causa tractanda, ut literæ Innocentii datæ ad Episcopum Albanensem Apostolicæ Sedis Legatum ex Verulis Kalendis Maji Anno VI. sui indicant Pontificatus. Quod quidèm colloquium celebratum fuit in Campania, præsentibus Rege Hierosolymitano, cum Friderico & Honorio, ac Militum Magistris, ut scribit Honorius in Epistola data ad Regem Francorum ex lib. 7. Epist. 141. & Epist. 176. sed frustrà cuncta egerat, usus consuetâ simulatione, ut gesta, & literæ Honorii tradunt. Cæterùm quæ in eo colloquio concordata fuerant, ex Marino Sanuto lib.3. Fidel.Cruc. par.11.cap.10. compendiosè referam, ubi ait.

791 „ Resignatâ Sarracenis Civitate,
„ (*idest Damiata*) universi Ptolemaidam pro-
„ fecti sunt, exceptis paucis peregrinis ad
„ Italiam proficiscentibus, & Magistro Ala-
„ manorum, qui in Apulia Imperatori, de-
„ indè Summo Pontifici Christianorum ca-
„ sum exposuit. Quo audito Papa Hono-
„ rius III. amaro corde suspirans, Imperato-
„ rem ad se vocat: Illeque festinus accessit,
„ & simùl cum Cardinalium cœtu deliberant
„ quid facto opus sit. Tandèm in hoc con-
„ veniunt, ut Rex Hierusalem, Magistri-
„ què Hospitalis,& Templi accedant, ut cum
„ eis deliberent quid commodiùs agere va-
„ leant in auxilium Terræ Sanctæ. Tunc
„ Imperator in Apuliam rediens, pro eis
„ quatuor transmisit Galeas; & Magistro
„ Templi pro se alium transmittente, Lega-
„ tus prædictis sociatus est. Imperator verò
„ cum magno honore, sumptibusq; ad Sum-
„ mum eos deduxit Pontificem MCCXXII.
„ Et cum pro auxilio Terræ Sanctæ verba
hinc

„ hinc indè moverentur, tandèm conveniunt, „ ut Imperator Isabellam, Regis Hierosolymitani filiam, ac Regni hæredem, uxorem „ accipiat, ut cùm tempus affuerit pubertatis, usquè videlicèt ad annos quatuor; & „ indè ad duos annos pergat in auxilium „ Terræ Sanctæ, & utrinque sunt præstita „ Sacramenta, & apposita in contrafacientes „ excommunicationis sententia. *Hæc Sanutus*. Hoc tamèn sacramento non obstante, nequaquàm sub Honorio promissa adimplevit.

792 Ad res nostras modò transeuntes: Honorius Papa sui Pontificatus Anno VIII. Regulam Minorum in duodecim redactam Capitulis, olim jàm ab Innocentio III. approbatam, confirmavit, expeditâ Bullâ sub Datum Laterani III. Kalendas Decembris labente Anno Domini MCCXXIII. Indè Anno X. sui Pontificatus misit quosdam ex Ordine Minorum, & Prædicatorum ad Miramolini Regnum, causâ prædicandi Evangelium, Fidemque Jesu Christi annunciandam, datis literis, quæ incipiunt: *Vineæ Domini Custodes*, & per eas concessis privilegiis, ut in eadem Regione liceret eis *prædicare, baptizare Sarracenos ad fidem noviter venientes, & reconciliare Apostatas, excommunicatos illos absolvere, qui ad Sedem Apostolicam commodè non possunt accedere absolvendi*; & alia, quæ in præfatis literis leguntur apud Wadingum ad hunc Annum sub num. 27. Et ut in Regesto Pontificio ad calcem tom. I. Annalium refert præfatus Annalista, idem Honorius indulsit Fratribus Minoribus, ut in suis Oratoriis & locis possint celebrare in Altari viatico, datis literis, quæ incipiunt: *Quià populares tumultus*. In eorundem favorem scripsit Episcopo Parisiensi Epistolam incipientem: *Deberent Ecclesiarum Prælati*, ut liberet Fratres Minores à variis gravaminibus Prælatorum. Episcopo quoquè Rhemensi scripsit & alias literas, quæ incipiunt: *In his, quæ ad cultum divinum*, præcipiens, ut sinistram interpretationem suæ Decretalis editæ in favorem Fratrum Minorum, à quibusdam inventam, auctoritate Apostolica compescat, & Fratres in exercitio privilegii concessi conservet. Hæc, & alia, quæ habentur apud Wadingum concessit Honorius Ordini Fratrum Minorum, sub cujus Pontificatu Anno ejus IX. Domini MCCXXIV. Imperii Friderici XIV. Roberti Imperatoris Constantinopolitani Anno IV. à prima Ordinis fundatione Anno XV. Indictione XII. XV. Kalendas Octobris in vertice Alverniæ Montis Seraphicus meus Sanctissimus Patriarcha Franciscus, sacra divinitùs impressa Stigmata recepit; quem Annum fuisse VIII. Pontificatus Honorii notat Raynaldus, ad Annum Domini MCCXXIV. Porrò biennio post, Anno scilicèt MCCXXVI. idem Sanctus Pater migravit in Cœlum IV. Non. Octobris, eodem Honorio adhùc clavum Petri tenente.

CAPUT XXIV.

De Gregorii IX. Pontificatu, Balduini II. Imperio, ac procurata per eundem Pontificem Græcorum unione.

793 Anno Domini MCCXXVII. Friderici II. Imperatoris VIII. Roberti Constantinopolitani Imperatoris Anno VII. Pontificatus Honorii XI. Indictione XV. XV. Kalendas Aprilis, idem Dominus Honorius ultimum clausit diem, ubi sedisset Annos X. & menses VIII. Pervenisse usquè ad Annum XI. sui Pontificatus tradunt literæ sub eodem anno ab eo consignatæ, una ad Fridericum Imperatorem, quæ incipit: *Non dubitat*, data VI. Kalendas Februarias, sui Pontificatus Anno XI. Altera data universis Regibus Russiæ eodem Anno XVI. Kalendis Febr. quæ incipit: *Gaudemus in Domino*. Et aliæ nonnullæ, quæ habentur in hujus Pontificis Regesto. Porrò accidisse obitum ejus XV. Kalendas Aprilis, prætèr alios, Gregorius, qui ei successit, scribit in Epistola data ad christiani Orbis Præsules, quæ incipit: *Sanè bonæ memoriæ Honorio Papa prædecessore nostro XV. Kal. Aprilis soluto debito carnis, de præsenti sæculo nequàm erepto*.

794 Deindè persolutis, de more, exequiis, ac tumulato Honorio, Domini Cardinales in unum convenientes, unanimi consensu, ac nemine reluctante, à Spiritu Sancto inspirati, Romanum Pontificem renunciarunt D. Ugolinum ex Cardinali S.R.E. Hostiensi, omninò reluctantem, & nolentem, dictum Gregorium IX. virum omnium virtutum genere exornatum, de quo ex libro censuum asservato in Vaticana Bibliotheca, Raynaldus hæc transcripsit: „ Hic Natione Campanus „ de Anagnia, nobiliori ejusdem Provinciæ „ Civitate, patre de Comitibus Segniæ, fœlicis memoriæ Dominum Innocentium Papam III. consanguinitatis tertio gradu attingens, matre de potentioribus Anagninis exortus, formâ decorus, & pervenustus aspectu, perspicacis ingenii, & fidelis „ memoriæ prærogativâ dotatus, liberalium „ artium, atquè utriusque juris peritiâ eminenter instructus, fluvius eloquentiæ, „ Tullianæ, sacræ paginæ diligens observator, & doctor zelator Fidei, disciplina „ virtutis, rectitudo justitiæ, solatium miserorum, Religionis plantator, & cultor, „ castitatis amator, & totius sanctitatis „ exemplar. *Hæc ibi*.

795 De cujus creatione in Romanũ Pontificem post clara illius gesta, in Cardinalatus dignitate peracta, ab eodem auctore recensita,

hæc

hæc subjiciuntur: „ Qui tandèm defuncto „ piæ memoriæ Honorio III. sextâ feria, „ Hebdomada verò majoris Quadragesimæ „ quinta de communi, & impræmeditata fra- „ trum concordia, non minus electione cano- „ nica, quàm Divina inspiratione, lacryma- „ bili, & clamosa contradictione recusans, „ inter votivas eligentium manus,pia vestium „ laceratione grassatus, In domo Beati Gre- „ gorii, Gregorius ejus imitator assumitur „ apud septem solia. *Hactenus ille*. Creatus est XIV. Kal. Aprilis, eodem die, quo tumulatus est Honorius, ut ipsemet Gregorius in prælaudata Epistola data ad Christiani Orbis Præsules, innuere videtur, inquiens: „ Et „ in crastinum, juxtà morem, celebratis exe- „ quiis, & ipsius corpore ad tumulum depor- „ tato, unà cum fratribus nostris ad eligendū „ convenimus successorem: & Missâ, ut mo- „ ris est, in honorem Sancti Spiritus devotè, „ ac solemnitèr celebrata, post aliquantulùm „ tractatum de substitutione Pontificis, om- „ nes pariter ab imbellicitatem nostrā, quasi „ Divinitùs inspirati, oculos direxerunt, ut „ nobis renitentibus, & invitis, cum multa „ instantia, & etiam violentia conati sunt „ humeris nostris imponere onus istud; cujus „ gravitatē pertimescendo non modicum non „ posse portare, licèt suscipere fuerimus plu- „ rimùm reluctati; metuentes tamèn,nè vide- „ remur inspirationi Divinæ resistere,tandèm „ submisimus humeros ad portandū,sperantes „ in eo, qui jugum suum suave misericordia „ sua fecit, & onus leve prædulci charitate, „ quòd ipse, qui vota fratrum aspirando „ prævenit, adjuvando etiam prosequeretur, *Hactenus de sua electione Gregorius*.

796 Cùm itàque Honorius fato functus sit XV. Kal. Aprilis, & Gregorius scribat, in crastinum, tumulato Honorio, convenisse ad electionem successoris Dominos Cardinales, & post solum aliquantulùm tractatus, secutam in suam personam, sequitur hujusmodi electionem incidisse in diem XIV.Kal. ejusdem, quæ erat dies Sabbati antè Dominicam Palmarum, & concordant Acta ejus vitæ in præcitato codice transcripta, in quibus legitur: „ Sequenti autèm Dominica die San- „ tissimi Benedicti, Pater Benedictus Præla- „ torum comitatus obsequiis, assistente in- „ numerabili multitudine Romanorum in „ Principis Apostolorum Basilica,venerandus „ Princeps magnifico susceptus tripudio, & „ Apostolicæ Sedis more, suscepit pallium „ plenæ potestatis insigne. Itàque Missarum „ peractis solēnibus, Summus Pontifex gem- „ mis circumtectus & auro, ad Palatium „ Lateranense processit. Die verò Resurre- „ ctionis Dominicæ subsequentis, Missarum „ misteriis in Virginis gloriosę Basilica solem- „ niter celebratis, revertitur cum tripudio „ coronatus. Feria quidèm secunda in Albis „ in prædicta Basilica, Divinis Missarum Of- „ ficiis reverenter expletis,duplici diademate „ coronatus, sub fulgoris specie in Cheru- „ bini transfiguratus aspectum, inter purpu- „ ratam Venerabilium Cardinalium, Cleri- „ corum, & Prælatorum comitivam innu- „ meram, Insignibus Papalibus præcedenti- „ bus, equo in Phaleris pretiosis evectus, „ per Almæ Urbis miranda mænia, Pater Ur- „ bis, & Orbis, deducitur admirandus. *Hæc ibi*.

797 Itàque evincitur, Honorium obiisse XV. Kal. Aprilis feria V. feria indè VI. die XIV. Kal. ejusdem mensis creatum Gregorium: & die Dominico, quæ Palmarum fuit, XII. Kal. Aprilis D. Benedicto sacrata, ad Principis Apostolorum Basilicam deductum, Indè ad Lateranense Palatium; & subsequenter cætera per designatos ibidem dies peracta esse: ac proindè corrigendi sunt qui hujus Pontificis electionem consignant in diem XV. Kal. Aprilis, vel in aliam diem præter XIV. Kal. Aprilis. Hic porrò amantissimus sanctissimus mei Patriarchæ, dùm adhùc Cardinalis fuit, & Seraphicū Ordinem ardentissimè adamavit,fovit,& protexit: de qua re plura habet Wading. ad Annum Domini MCCXVII. sub num. VI. Et narrat Sanctus Antoninus 3.par. titul. 19. cap. 3. & cum eo Thomas Celanus In Legenda Gregorii IX. præfatum sanctissimum Patriarcham eidem Pontifici prædixisse Pontificatum, ut idem Wadingus refert loco mox cit. sub num. X. Qui Anno sui Pontificatus Secundo, eundem Sanctum Franciscum Sanctorum albo adscripsit, expedita bulla, quæ incipit: *Mira circà nos*, qua etiam ejus Festum celebrandum mandat IV. Nonas Octobris: *Habito fratrum nostrorum consilio, & assensu*, ait, *ipsum adscribi decrevimus Sanctorum cathalogo venerandum. Statuentes, ut* IV. *Nonas Octobris, die videlicèt, quo à carnis ergastulo absolutus, ad æthærea Regna pervênit, ab universali Ecclesia natalitia ejus devotè, ac solemnitèr celebrentur*. Et ad excitanda fideliū corda ad devotionem ergà eundem Sanctum Patrem alias literas fecit sub datis IX. Kal.Martii, incipientes: *Sicut Phialæ aureæ*, directas ad totius Orbis Prælatos.

798 Complura quoquè indulta, & privilegia eidem Ordini concessit Gregorius, quæ in Annalibus tom. 1. & in Regesto Pontificio ad calcem ejusdem tomi refert Lucas Wadingus: Et quoniàm prædicti Ordinis Fratres à tempore,quo adhùc in vivis degebat sanctissimus Fundator zelo propagandæ Fideì, ac Christo lucrandi animas, plurimùm inter Sarracenos, aliosque infideles, & schimaticos laborabant, præcipuè in Syria, Græcia, & in aliis Orientalibus Regionibus, Gregorius commendatos voluit Antiocheno, & Hierosolymitano Patriarchis Apostolicæ Sedis Legatis, aliisque Orientalibus Prælatis, datis eos literis, complura in favorem eorundem Religiosorum continentibus, quos nos ex Ar-

Archivio Sacri Montis Sion, ex proprio Originali transcribere curavimus, ad hunc modum se habentes.

Gregorius Episcopus, servus servorum Dei, Venerabilibus Fratribus Antiocheni, & Hiesolymitano Patriarchis Apost. Sedis Legatis, ac universis Archiepiscopis, Episcopis, & dilectis filiis Abbatibus, Prioribus, Præpositis, Decanis, Archidiaconis, & aliis Ecclesiarum Prælatis, ad quos literæ istæ pervenerint, salutem, & Apostolicam benedictionem.

799 „ Si Ordinis Fratrum Minorum Religionem attenditis, poteritis plenè cognoscere, quòd temporalia bona non cupiunt, cùm ex eorum institutione sufficientiam suam in paupertatem posuerint, & eam præcipuè sint professi; sicque sibi favorem vestrum, cùm expedierit, eò faciliùs impenderitis, quò minùs præsumitur, quòd ipsi quærant, vel ambiant commodum temporale.

800 „ Quapropter universitatem vestram monemus, & hortamur attentè, districtè vobis per Apostolica scripta præcipiendo mandantes, quatenùs si aliquis fidelium, vel iisdem ad opus ipsorum construere voluerint Oratoria in vestris Parochiis, cùm ipsi quærunt salutē animarum, & earum lucris intendant, favorem eis super hoc benevolum præbeatis, liberè permittentes, quibus permissum est à Provinciali Ministro, viros idoneos in vestris Parochiis proponere verbum Dei. Volumus tamèn, quòd non percipiant decimas, primitias, & oblationes, nec habeant Ecclesiasticam sepulturam, nisi pro Fratribus Ordinis prædicti.

801 „ Præterea, cùm fueritis requisiti, Cœmeteria ad opus ipsorum ab Apostolica Sede sibi concessa, benedicere procuretis, nullatenùs compellentes eosdem in aliquem interdicti, vel excommunicationis sententiam promulgare sinè mandato Sedis Apostolicæ speciali, mandatum, & præceptum nostrum taliter impleturi, quòd Religionis comprobemini zelatores, & nos vobis magis reddatis indè favorabiles, & benignos, nec cogamur in eis, in hac parte per alios providere. Datis Perusii Kal. Februarii Pontificatus nostri Anno III. *Hactenus literæ Gregorii.*

802 Cùmq; his munitis literis complures ejusdem Ord. Fratres Syriam peragrassent, & Græciam, quinque ex eis Nicæam, Bythiniæ venientes, Græcorum Patriarcham, Germanum nomine, diverterunt, qui Thronum suum ea in Civitate tenebat, à quo satis benignè, & humanitèr suscepti sunt: indè inter familiaria colloquia, de abjurando Græcorum schismate sermonem aperuerunt, ac de concilianda Latinæ, & Catholicæ Ecclesiæ, à tot annis Græca divulsa. Non contempsit Patriarcha sermonem, sivè ingenuè sibi placeret, sivè Græcorum more, consueta usus simulatione, sicùt exitus posteà demonstravit, & literæ ipsius superbiæ fastu refertæ probarunt. Itàque post diversa inita colloquia, Germanus, ut ostenderet se plurimùm optare præfatam unionem, scripsit hac de re ad Gregorium Romanum Pontificem sequentes literas.

Sanctissimo & Excellentissimo Papæ veteris Romæ, & Apostolicæ Sedis decori, Germanus, miseratione divinà, Archiepiscopus Constantinopolitanus novæ Romæ.

803 „ O' Domine Jesu Christe, salvum me fac, ò Domine benè prosperare: Te enim lapidem angularem, honorificatum pretiosum, electum, in fundamentum pono hujus negotiationis toti Orbi salutiferæ. Didici enim per Prophetam tuum Isaiam, quòd omnis, qui credit in te, talem lapidem existentem nullatenùs confundetur, neque à suæ spei base poterit commoveri. Et ità se habet veritas, ut nullus contradicere audet, nisi patris mendacii discipulus fuerit. Opus autèm tuum est, qui lapis angularis existis conjungere, quæ procùl sunt, vel quæ inter se distant, & ea quæ divisa sunt, in unitate Fidei congregare. Tu enim es, qui & procùl, & propè existentibus pacem evangelizasti, & fines Orbis terrarum, per tuarum super Crucem exaltationem manuum, ad Eusebiam convocasti, & paterno more super humeros elevasti. Tuæ igitur inæstimabili clementiæ supplico, qui Patris es Verbum omnipotens, consubstantialis sapientia Dei, ædifica in me domum hujus rei, & tu sis ejus fundamentum & tectum, qui juxtà theologicam vocem Joannis, *Alpha & Omega* diceris, tanquàm omnium principium & finis incircumscriptus.

804 „ Ac primis oculos elevantes ad Montes Cœlestes, undè venire nobis auxilium oravimus, deindè ad te Sanctissimum Papam, qui Apostolicæ Sedis primatum sortitus es, sermonis mutamus exordium. Et velis descendere aliquantulùm ab altitudine gloriæ, & incumbere verbis meis, qui miser sum, & vità & sermone. Si tu, inquam, assimilatus es qui in altis habitat, & humilia respicit Deus, incipiam autem hinc: Investigabilis sapientia Dei, quæ ex non esse omnia simùl produxit ad esse, semper autem continet, & providè regit, consuevit multotiès ex minima occasione, velut quodam fundamento diù an-

„ antè posito, magna opera postmodùm super ædificare ad commune proficuum & salutem. Joseph in Ægyptum argenteis venundatus, servus deducitur in lacum, & in carcerem truditur. Quæ autem secuta sunt postmodùm, quàm gloriosa, quàm honorabilia fuerint, & qualitèr Deus in medio ejus glorificatus extiterit, sapientissimam mentem sacræ animæ tuæ, Sanctissime Pater, non latet.

805 „ Ad quid autem sermo respiciat, & quid significare vult, fratres præsentes, quos quidèm periculosus occursus & injustus carcer fecit nostro vultui præsentare, Vestræ Sanctitati exponent; quorum numerus prudentum Virginum numero equipollet; Nàm & lampas operum suorum, & quod ex ea lumen exit, coràm hominibus lucet in gloriam Cœlestis Patris; ac prudentèr oleum boni operis apponunt semper, nè lumen lampadis extinguatur, & ipsi ad somnum trahantur Accediæ, & introitu Regni careant. Sinè baculis sunt omnes, & vestes singulas singuli habent, & sinè calceamentis. Nunc autem pedea eorum pulchros secundùm Apostolum existimo, tanquàm Evangelizantium pacem inter Græcos & Latinos, ut brevitèr dicantur, velut ex toto vacui, & levissimi & expediti cursores, ad Christum properantes attingere, qui omnium bonorum est meta: ad quem cùm pervenerint, sistent cursum, & percipient quod properant.

806 „ Hi quidèm, qui secundùm Deum, minores fratres dicuntur, sic uniti in una voluntate & unanimitate æquipollentes in quinquenario numero, In bonum signum appaaruerunt, & spem bonam proposuerunt de unitate & concordia, annuente Domino, inter quinque Patriarchatus. Accesserunt autem in domum nostram fratres ipsi ex divina providentia, sicut credidi, quæ cuncta disponit in eo, quod expedit; & cùm hinc indè inter nos multa verba fuissent exorta, vertebatur magis locutio præ cæteris super schismate longi temporis tunicæ inconsutilis Eusebiæ desuper contextæ, qua veste videlicèt Apostolorum manus catholicam Christianorum Ecclesiam induerunt. Præsumptuosè non quidèm manus militum, sed Ecclesiasticarum personarum sensus sciderunt & diviserunt, & schisma equidèm magnum & multorum annorum, & nullus est qui misereatur Sponsæ Christi, quæ scissa sic veste induta est, aut qui ejus velit turpitudinis misereri. Hoc, ut credo, & David in libro Psalmorum plangit, dicens: *Divisi sunt, & non sunt compuncti*. Si enim compunctionem habuissemus, doleremus & contristaremur; & si tribulationem & dolorem inveniremus, nomen Domini utiquè invocaremus, & adhùc nobis petentibus adesset, sicut in medio Discipulorum jàm pridèm pacificans discordes, & cogitationum amphibologiam corrigens. Numquid enim non mordentur ejus viscera? Numquid non contristantur propter discordiam? Etiam valdè.

807 „ Pater enim est, & omnium Patrum piissimus, & non sustinet videre pignora hostili more se ad invicem evellentia, & disperdentia, & more piscium alterum ab altero devorari; eò quòd major contrà minorem extollitur, & qui potentior est, opprimit infirmiorem. Siccinè docuit nos Piscator Petrus hominum, qui contrà naturam prioris artis, de morte ad vitam quos piscatus est, traduxit? Heù quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, ut plangam die ac nocte super contritione novæ Hierusalem de gentibus Ecclesiæ congregatæ? Qualitèr electus Populus Dei in Judam & Israel divisi fuimus, & Civitates nostræ in Hierusalem & Samariam? Ea enim, quæ de Cain & Abel, vel Esau & Jacob contigerunt, qui fratres quidèm naturâ erant, hostes quidèm mente, & sic contrarii. Piget me hæc sermoni inferere, nè fortè primatui fraternitatis injurari videar, aut subripere velle credar primogenita. Verumtamèn nec pater meus senuit, nec oculi ejus caligaverunt, sed in Cœlis existens liquidè omnia videt; & his, qui injustè oppressi sunt, benedictionem largitur.

808 „ Sunt quippè hæc amara valdè, & intelligenti tinea ossium, si frequentèr ad memoriam deducantur. Sed quod sequitur, vel quod dicendum est, amariùs, & malorum omnium est pessimum, & omni gladio secante utrimque magis acutum, & magis resecans, contrà quoscumque hominum fuerit adductum, sivè contrà Græcos, sivè contrà Latinos. Quid est hoc? Paulum dicentem audiamus: *Sivè nos, sivè Angelus de Cœlis evangelizaverit vobis, præter id, quod evangelizavimus, anathema sit*. Et non semèl hujusmodi gladio percutit, sed & secundò, ut majorem dolorem ex secunda percussione adducat, & ad Medicum quærendum exurgant, qui mortem animarum pertimescunt. Quid ergò dicam? Omnem curam & omnem sollicitudinem aliam à mentibus excutiamus velut pulverem à pedibus, & cum omni desiderio quæramus quos tangit hic gladius biceps & terribilis, & qui sunt quos separat à compagine Ecclesiasticorum membrorum, quorum caput est Christus. Si nos Græcos ostendite plagam, & sanguinem à vulnere tergite, ac emplastria spiritualia apponite, & ligamentis constringite, & salvos facite fratres in periculo positos, nè pereant; & Salomoni acquiescite proverbialiter sic dicenti: *Frater in angustiis com-*

pro-

„ *probatur*. Maximè autem ipsum Dominum audiatis, qui sapientiam ipsi tribuit Salomoni, & qui loquitur per Prophetam: *Qui separaverit pretiosum à vili, quasi os meum erit*.

809 „ Si autem nos quidèm Græci sinè plaga sumus, & absque vulnere à gladio anathematis, contrà autem Italicos & Latinos acutissimè adducitur, & ad mactandum, & perdendum quosdam extenditur; existimamus, quòd non sustinebitis per ignorantiam & pravam pertinaciam vos à parte Domini separari; pro quo decem mille mortes, si foret possibile, quilibet vestrum libenti animo sustineret. Quod autē discordia magna, & dogmatum contrarietas, & Canonum destructio & rituum, quos tradiderunt Patres immutatio, materia sint sæpis, quæ separat ea, quæ priùs unita fuerant & conjuncta concordiæ & pacis conjunctione, totus Mundus una lingua factus acclamabit, Dominum protestans, invocans Cœlum & terram in testimonium, quia nos junctis manibus vobis uniri, vel vos nobis, factâ diligenti inquisitione profundæ veritatis cum invocatione S. Pneumatis, instantissimè postulamus, nec ampliùs schismatico scandalo immeritò deturpari, & à Latinis diffamari, vel vos à Græcis depravari.

810 „ *Et ut veritatis medullam attingamus, multi potentes ac nobiles vobis obtemperarent, nisi injustas oppressiones*, & *opum protervas exactiones & servitutes indebitas, quas à vobis subjectis extorquetis; formidarent*. Hinc & crudelia bella in alterutrum, Civitatum desolatio, sigilla januis Ecclesiarum impressa, fratrum schismata & sacerdotalis ministrationis prorsùs vacat operatio, nè Græcorum climatibus, ut deceret, Deus collaudetur. Unum, ut credimus, quòd Græcis jàm pridèm desupèr fuit præfinitum, hucusquè defuit, tempus scilicèt martyrii. Sed & ipsum jàm imminet, ut tribunal tyrannicum aperiatur, & sedes tormentorum proponatur, fluat cruor inundans, & nos ad martyrii studium descendamus, & bonum certemus agonem, & coronam ab Omnipotentis dextera recepturi.

811 „ Novit ea, quæ dico, & propter quid Cyprus famosa Insula: quæ novit, & quæ novos Martyres fecit, & vidit milites Christi, qui priùs per aquam transeuntes, lacrymarum computionibus, & sudoribus loti, ex confessionis laboribus per longa tempora, ad ultimum etiam per ignem transierunt: & eduxit eos agonothetes Deus in Cœleste refrigeriū. Bona numquid sunt, ò Papa Sanctissime, Apostoli Petri successor? Hæc injungit Petrus mitis, & humilis Christi discipulus: Siccinè instruit Seniores per Epistolam suam, cum scribit: *Seniores, qui in vobis sunt, obsecro consenior, & testis Christi Passionum, qui & ejus, quæ in futuro est, gloriæ communicator: pascite, qui in vobis est gregem Dei, providentes, non coactè, sed spontaneè, non turpis lucri gratiâ, sed voluntariè; nequè ut dominantes Cleris, sed forma facti gregis. Et cùm apparuerit Princeps Pastorum, percipietis immarcescibilem æternæ gloriæ coronam*. Hæc est Petri doctrina, & videbunt qui non obediunt. Nobis autèm sufficit ad consolationem Epistolæ pars illa, In qua gaudere præcipit constristatos diversis tentationibus, ut examen Fidei nostræ multò magis pretiosus auro corruptibili igne examinato inveniatur, in laudem, & honorem, & gloriam, in revelationem Jesu Christi.

812 „ Sed concede veniam, Sanctissime Domine, & omnium prædecessorum tuorum veteris Romæ clementissimæ, & sustine verba multùm amaritudinis habentia: sunt enim languentis cordis suspiria, & datur indulgentia discretis his, qui propter cordis nimiam tristitiam in verba prorumpunt per singultus. Accinge igitùr sic fortitudine lumbos tuos, & accende tuæ discretionis lucernam, & quære dragmam, quæ periit super Fidei unitate, & compatiemur Sanctitati Tuæ: etiam nos non parcemus infirmo corpori, nec satiscentem causabor ætatem, prætendendo senectutis excusationem, non longam viam causabimur. Quantò enim laboriosiùs opus est quod incipitur, tantò magis erit causa plurium coronarum: *Unusquisque enim secundùm proprium laborem mercedem accipiet*, sicùt generalis stadii luctator, & maximè victoriosus coronæ Paulus ait.

813 „ Non ignoramus, Sanctissime Domine, quòd quemadmodùm nos Græci nitimur in omnibus observare orthodoxam, & Eusebiam sententiam, ut in nullo erremus à Sanctorum Apostolorum, & Patrum Statutis: eodem modo veteris Romæ Ecclesia, benè scimus, pro se utitur, ut non existimet se falli in aliquo, neque remedio indigère se asserit, vel correctione: hoc, & apud Græcorum Ecclesiam, & Latinorum dici novimus. Nàm nemo unquam in propria facie existentem turpidinem videre potest, nisi super speculum se inclinaverit, aut ab alio certificatus fuerit qualiter se circà faciem habeat, sivè turpiter, sivè non.

814 „ Habemus autèm specula multa, & magna, lucidaque, clarum videlicèt Christi Evangelium, Apostolorum Epistolas, libros Theologorum Patrum. Inspiciamus in eis, ipsa ostendent nobis qualiter unusquisque sentit, sivè nothè, sivè legitimè. Qui autèm ad speculum fuerit invitatus causâ experientiæ, cùm recesserit, confitebitur etiam invitus suum vultum esse de-

„ deformem. Deus autèm pacis conterat „ Satanam sub pedibus nostris citò auctorem „ discordiæ; pacificus, odientem bonum; „ qui causa est bonorum omnium, scandala „ facientem. Et qui pacis est Deus mittat „ ad nos, qui Pastores sumus ovium suarum „ rationabilium, Angelû pacis gaudium ma- „ gnû annuntiantem, sicùt priùs, in Nativitate. „ Secundùm carnem Emmanuelis Pastoribus „ brutarum oviû, & dignos faciat canere illam „ laudem mirabilem: *Gloria in excelsis Deo*, „ *& in terra pax hominibus bonæ voluntatis*; „ & in sancto osculo ad invicem salutare. „ Gloria Domini nostri Jesu Christi, & pax „ Dei Patris, & communicatio Sancti Spiri- „ tus vobiscum. Amen. *Hactenus Germani literæ*.

815 Quæ licèt aliquod pietatis specimen præseferre videantur, à Græcorum tamèn virulentia prorsùs non sunt immunes; simulat nàmque Germanus, & quidèm quasi commiserando se plurimùm optare, ut in eandem Fidem, & concordiam ambæ coalescerent Ecclesiæ; carpit tamèn Latinam Ecclesiam, quasi hæc à Græca desciviisset, non Græca à Latina. Sed quoniàm contrarium sentiunt Latini, ad hanc controversiam dirimendam ad scripturarum provocat auctoritatem. Carpit & Romanos Pontifices, dùm fatetur, non sinè calumnia vetuisse, nè Deus ritu coloretur Græco; atquè etiam persecutionem in Cypro adversùs Græcos concitasse, adeòut Græcorum aliqui post longum carceris squallorem, flammis absumpti essent, quos illustrem martyrii palmam collegisse gloriatur; quæ quidèm falsa sunt & calumniosa, longèque aliena à mansuetudine, pietateque Ecclesiæ Romanæ.

816 Id porrò, quod in præfatis literis legitur: *Et ut*, videlicèt, *veritatis medullam attingamus, multi potentes, ac nobiles vobis obtemperarent, nisi injustas oppressiones, & opum protervas exactiones & servitutes indebitas, quas à vobis subjectis extorquetis, formidarent*, non esse Germani, sed adjectum à Matthæo Parisio, qui de Græco in Latinum transtulit, suæque Historiæ inseruit, probat Wading. ad Ann. Dñi MCCXXXII. sub num. 35. quoniàm in Codice Vaticano sunt omissa. Parisium verò in universa sua Historia consuevisse passim carpere, Romanos Pontifices, velùt cupidos, colligendarum, vel emungendarum pecuniarum. Undè Baronius ad Annum Domini MCXCVII. sub num. 16. ait, Matthæum Parisium carpendi tantùm causâ Romanos Pontifices, scribendi Historiam suscepisse Provinciam. Et sub num. 17. recitatis Parisii verbis, admirabundus subnectit: „ Vidisti Lector, cùm legi- „ sti Parisii ingenium, animique mali com- „ positi malam sententiam, res fingere, ver- „ baque formare indigna Romano Ponti- „ fice, ut ab hoc uno tàm patenti menda- „ cio cætera discas & caveas, videasque, quà „ tunc sit homo fide dignus, cùm totus est „ in carpendis Romanæ Ecclesiæ Pontifici- „ bus. *Hæc Baronius*. Et quidèm illa à Parisio fuisse adjecta, concordat cum Wadingo Raynaldus ad eundem Annum sub n.49. Cæterum Germanus scripsit & aliam Epistolam, directam ad Dominos Cardinales, quam ex eodem Parisio prælaudatus Wadingus exscripsit, nullo alio sibi occurrente Codice, suisque minorum Annalibus inseruit, post suprà recitatam ad Gregorium Epistolam, quæ ità se habet.

Germanus, miseratione divinà, Archiepiscopus Constantinopolitanus novæ Romæ, Sanctissimis & discretissimis, & egregiis Cardinalibus, Apostolicæ Sedis decori.

817 „ Magnum utiquè bonum est huic „ Mundo, & omnibus hominibus valdè uti- „ le, discretum consilium, in omnibus agen- „ dis communem habere tractatum, & in- „ simùl convenire. Quod enim quandòque „ Deus uni celavit, alii inspiravit; & si „ quid dispensativè alicui bonum revelat, „ cùm in commune producitur, propagati- „ vè ad utilitatem subjectæ multitudinis „ transfertur. Si autem plures sint Consi- „ liarii, & sint docti & circumspecti, quan- „ tum-luerum, quantaque utilitas universæ „ plebi & populo subjecto provenit? Si „ enim vir, qui sinè consilio operatur, sibi „ ipsi est contrarius, sicut Salomon, & ve- „ ritas dicit: Ergò per contrarium, qui „ plura & bona habet consilia, amicos sibi „ multa charitate constringit, imò ipsos sibi „ attrahit inimicos. Quòd autem hoc divi- „ num sit paritèr & cœleste, Propheta Esaias „ testatur, ubi consubstantiale Patris Ver- „ bum, & magnum consilii Angelum, ad- „ mirabilem Consiliatorem dicit & nomi- „ nat, ut intelligatur videlicèt, quantùm „ quò ad Dominum decet Patris consilium „ ad distinguendam differentiam persona- „ rum; Nàm secundùm Naturam Divinam „ una voluntas, & velle & Patris, & Filii, „ & Spiritus Sancti. Magnus ergò indè pro- „ venit honor bonorum Consiliatoribus, eò „ quòd ex hoc commune cum Domino vo- „ cabulum sortiuntur, si juxtà quòd ipse ac- „ ceperat, consiliati fuerint pro salute hu- „ mana.

818 „ Cum igitur nutu supernæ provi- „ dentiæ, quæ cuncta disponit in eo quod „ expedit, magna Roma & egregia dignos „ suæ magnitudinis & gloriç vos præfecerint, „ tanquam discretione & Religione, omnes „ prædecessores vestros Cardinales alios Præ- „ cellentes, sicuti Religiosi fratres nostram „ humilitatem certificarunt, supplico San-

cti-

„ ctitati Vestræ, ut in agonem spiritualem „ surgatis. Induamini loricam spiritus, de„ struite maceriam sepis inimicitiæ veteris, „ inter Latinorum, & Græcorum Ecclesiam „ existentis. Arma enim vestra fortia sunt ad „ diruendas hujusmodi munitiones; & hac „ sæpè destructa, pacificare quæ divisa sunt, „ & conjunctiones pacis, & charitatis, & „ communis fidei, ea quæ à multis annis so„ luta sunt alligata & estote Consiliatores ad„ mirabiles, & Deo acceptabiles, apud San„ ctissimum & Excellentissimum Papam, vi„ rum desideriorum, spiritu cognoscentes „ eundem pacificum, mitissimum, & fecun„ dum nominis sui vocabulum, vigilantem „ semper, & orantem, & Dominum suum „ expectantem quando veniet, ut eum dul„ cissimæ beatitudinis dignum faciat, qui in „ simplicitate cordis sui pascit populum Chri„ sti, & in intellectu manuum suarum ad „ Pascua Paradisi deducet: manus autem, „ ut nostis, in Sacra Scriptura, operatio„ nem designat.

819 „ Nos quidem spem gerentes ex ve„ ra promissione Omnipotentis Christi, qui „ perficit veritatem suam in infirmitate no„ stra, negocium unitatis incepimus, & ad „ Sanctissimum Papam literas dirigimus. „ Exoro autem Regem Cœlorum, qui servi „ formam induit, propter servos suos inuti„ les, qui exaltatus extitit super Crucem; „ & eos qui in profundum malitiæ corrue„ rant, exaltavit ad se, ut ipse disponat in „ cordibus vestris omnem excellentem co„ gitationem, extollentem se contra frater„ nam unitatem nostram, & illuminet con„ scientias vestras lumine scientiæ, ut unum „ & idem dicamus, & non sint inter nos Schis„ mata. Maneamus autem instructi in una „ eademque mente, & non dicatur inter nos, „ sicut inter Corinthios quondam, quod *Ego* „ *quidem sum Pauli, Ego autem Apollo, Ego* „ *autem Cephæ, Ego autem Christi*. Sed ut „ omnes Christi esse nominemur, quemad„ modùm & Christiani vocamur. Maneamus „ quoque instructi in una eademque mente, „ & charitate, quæ secundum Christum est, „ sectemur: & illam Evangelicam vocem ha„ bentes in bucca, quæ dicit: *Unus Domi*„ *nus, una fides, unum baptisma*, liceat no„ bis vera confiteri, & induamini formam „ amicorum, ut liceat impunè de veris con„ fiteri.

820 *Quia autem scriptum est: verba sapientis veridici, & corripientis, sunt quasi Clavi in altum defixi: & veritas plerumque parit inimicos, licèt verear, tamen confitebor. Divisio nostræ unitatis processit à tyrannide vestræ oppressionis, & exactionum Romanæ Ecclesiæ, quæ de matre facta noverca, suos, quos diù educaverat, more rapacis volucris suos pullos expellentis, filios elongavit. Quæ etiam quanto humiliores, & sibi proniores, tantò magis conculcat, & habet viliores, non attendens illud Evangelicum: Qui se humiliat exaltabitur. Temperet igitur vos modestia, & licèt innata, paulisper sedetur Romana avaritia, & descendamus ad veritatis scrutinium: & veritatis inquisitione approbata, utrimque ad unitatis soliditatem revertamur.*

821 „ Etenim eramus omnes tam Itali„ ci, quàm Græci, aliquando in eadem fi„ de, & in eisdem Canonibus, pacem ha„ bentes inter nos, & pugnantes alter pro al„ tero, & inimicos Ecclesiæ confundentes. „ Et qui ab Oriente populus irruebat, hære„ ticorum tyrannide perdurante, quia fidele „ refugium habuit ad nos, & pars ejus ad „ vos, scilicèt magnam Romam, festino „ gressu, quasi ad turrim immobilem suæ con„ fugit fortitudinis, & consolationem rece„ pit utrobique, & mutua charitate frater in „ fratris sinu adprotectionem recipiebatur. „ Et cum Roma multoties fuisset à gentibus „ occupata, Imperium Græcorum ab eorum „ tyrannide liberavit. *Agapitus verò & Vi*„ *gilius ad Constantinopolim propter dissensio*„ *nes, quæ Romæ erant, aliquando confuge*„ *runt, & honorificè recepti, protectione de*„ *fendebantur: licèt nobis grata vicissitudine* „ *nunquam in arcto positis, asylum, vel auxi*„ *lium præbuistis. Sed oportet nos etiam in*„ *gratis bonos esse*: Nam & piratis pacan„ tur maria & solem facit Deus oriri super ju„ stos & injustos.

822 „ Heu, heu, quàm amara divisio„ ne sequestramur, unus detrahi alii, & alter „ alteriùs, velut animæ periculum, vitat „ consortium. Quid ergò dicemus? Si nos „ jacemus, erigite nos. Nolite in casum no„ strum esse tantummodò corporalem, sed „ estote etiam nobis in resurrectionem spiri„ tualem, & gratiarum vobis debitores nos „ fortè fatebimur. Si autem culpa & initium „ scandali à veteri Roma prodiit, & à suc„ cessoribus Petri Apostoli, illa verba Apo„ stolica legite, quæ ad Galatas Paulus scri„ bit, sic dicens: *Cum autem venisset Petrus* „ *Antiochiam, in facie ei restiti, quia re*„ *præhensibilis erat*, & cætera quæ consequen„ ter Paulus tangentia Petrum ait; sed re„ pugnatio hujusmodi, ut piè credendum est, „ non alicujus causa fuit discordiæ, ut corre„ ptionis amare, sed potiùs indagationis, & „ profundioris disquutationis, temporalem „ condescendentiam irritantis.

823 „ *Vinculo enim charitatis in Christo* „ *jungebantur adstricti, fide & doctrina con*„ *formes, nulla ambitione, vel avaritia di*„ *stracti: Utinam in his illis assimiliaremini.* „ *Mentibus autem nostris scrupulum generat* „ *offendiculi, quod terrenis tantum inhiantes* „ *possessionibus, undecumque potestis abrade*„ *re, aurum & argentum congregatis, Di*„ *scipulus autem ejus vos esse dicitis, qui ait:* „ *Aurum & argentum non est mecum; Regna*

vobis

„ *vobis tributo subiicitis? Negociationibus nu-*
„ *mismata multiplicatis; Actibus dedocetis,*
„ *quod ore prædicatis. Moderetur vos tempe-*
„ *rantia, ut sitis nobis, & omni Mundo exem-*
„ *plum & exemplar.*

824 „ Videtis quàm bonum est fratrem „ juvari à fratre. solus enim Deus nullo est „ indigens auxilio, vel consilio alicujus : ho„ mines autē indigent alter ab altero adjuva„ ri. Ego autem, nisi vererer Magnum Apo„ stolorum Petrum, qui caput est Aposto„ lorum Christi, & petra fidei, reducerem „ utique ad memoriam, qualiter hæc petra „ mota fuit à base, & à muliere misera com„ mota fuerit, permittente Christo, judi„ ciis, quibus ipse prævidet universa, cu„ jus judicia, Abyssus multa: qui per vocem „ Galli recordantis reduxit Petrum ad me„ moriam verbi prophetici, & à somno de„ sperationis excitavit eundem. Ille autem „ faciem suam lacrymis abluit excitatus, & „ confessus Deo, & toti Mundo, exemplum „ factus pœnitentiæ, claves portans Regni „ Cœlorum, & coràm omnibus hominibus „ currens, & dicens: Numquid qui cadit „ resurget nè? Qui cecidistis, surgite, in„ tuentes in me, & obedite mihi properanti „ ad Paradisum Cœlestem, cujus aperire por„ tas accepi potestatem. Hæc autem Sancti„ tati Vestræ scribo, ac refero pro recorda„ tione tantum. Novi enim quàm omni estis „ sapientia & scientia præditi, & Salomoni „ aquiescens, ad hujus verbum veni: *Da enim* „ dixit, *sapienti occasionem, & addetur ei* „ *sapientia. Doce justum & festinabit acci-* „ *pere.*

825 „ Hoc solum addam, ut verbo fi„ nem imponam, quod videlicèt multæ, & „ magnę Gentes sunt, quę nobiscum sapiunt, „ & nobiscum, qui Græci sumus, conve„ niunt in omnibus. Primi illi, qui in pri„ ma parte Orientis habitant Aethiopes, dein„ de Syrii, & alii, qui graviores sunt & ma„ gis virtuosi, scilicèt Hiberi, Lazi, Ala„ ni, Gothi, Chazari, innumerabilis pleba „ Russiæ, & regnum magnæ Victoriæ Bul„ garorum. Et hi omnes tanquam Matri no„ stræ obediunt, in antiqua Orthodoxia im„ mobiles hactenùs persistentes. Deus autem „ Sanctus, qui pro nobis homo factus est, & „ qui in caput positus est Ecclesiæ de Genti„ bus congregaræ, congreget nos iterum in „ unitate fidei, & dignetur Græcorum Ec„ clesiam, unà cum sorore sua & veteri Roma „ glorificare principem pacis Christum, per „ unitatem fidei in restitutionem Orthodo„ xiæ. in qua ab antiquitùs convenerunt. „ Det vobis charitatem fraternam, regat vos, „ omnes Sanctissimi Cardinales, manus Om„ nipotentis Dei, donec ad portum traquil„ lum cum gaudio pervenire possitis. Gra„ tia Dei cum omni vobis. Amen. *Hactenus Epistola.*

826 Sed interpollata & pluribus in locis adjectionibus à Parisio corrupta: universa namque sub num. 789. & sub num. 792. & quæ cursivo charactere sub num. 790. contenta, ab eodem Ecclesiæ Romanæ hoste Parisio, vel ab alio ei similí adjecta, nemo est qui non videat, si styli etiam diversitatem attendat, & si quantum distet à modestia, cætera scribentis advertat. Demptis porrò præfatis adjectionibus, optimè antecedentia cum subsequentibus nectuntur: Etenim post verba auctoris in fine numeri 788. *Liceat nobis vera confiteri, & induamini formam amicorum, ut liceat impunè de veris confiteri*, demptis quæ adjecta sunt sub num.789. rectè connectuntur cum iis quæ habentur sub num. 890. ubi dicitur: *Etenim eramus*, usque ad illa verba: *Et cum Roma multotiès fuisset à Gentibus occupata, Imperium Græcorum ab eorum tyrannide liberavit*. Quæ posteà nectuntur cum hia quæ sub num. 791. sunt apposita, *heu, heu, quàm amara divisione sequestramur*, relecatis quæ de Agapito, & Vigilio, ac Romanorum ingratitudine intermediantur. Sicut pariter per verba illa in fine numeri 791. *Sed potiùs indagationis, & profundioris disputationis, temporalem condescentiam irritantis*, optimè cohęrent quæ subjunguntur sub num. 793. *Videtis quàm bonum est fratrem juvari à fratre*, non sic tamen cohærent interjecta sub num. 792. quæ prorsùs aliena sunt ab instituto antecedentium.

827 Nec Germanus, qui pietatem affectabat, modestiam, & speciem quandam humilitatis & reverentiæ ergà Romanos Pontifices, probabile est voluisse apertis mendaciis eosdem, & Romanam Ecclesiam reprehendere. Nemo fanè ante illum, licèt pertinacissimus Schismaticus, non Photius, non Michael Cerularius, non Balsamon, non quivis alius aut promotor, aut Schismatis fautor ausus est asserere Ecclesiam Græcam descivisse à Romana propter tyrannidem, & iniquas exactiones, ut frontosus interpollatur adjecit. Imò Germanus in Epistola data ad Grægorium, potiùs vult Romanam à Græca, quàm hanc ab illa descivisse. Et licèt Agapetus coactus Rege Theodato Gothorum & tunc Romanorum Rege Legationem susceperit ad Justinianum Imperatorem, Vigilius tamen non propter exortas Romæ dissensiones, quasi quærens præsidium, Constantinopolim est profectus, sed ipso Justiniano accersitus propter edictum de tribus Capitulis ab eodem Principe promulgatum, & ex eo indè exortas coetroversias: & quanta mala coactus fuerit subire, in Superioribus suo in loco nos ipsi demonstravimus.

828 In eo verò censuram meretur Germanus, quod eis literis non tàm Romanæ Ecclesiæ gratiam colligere velle videtur, quàm Græcorum Rex amplificare, ritusque ostentare, dùm in fine Epistolæ, populos, qui Græ-

Græcæ Ecclesiæ morem gerebant, Æthiopes, Syros, Hiberos, Lazos, Alanos, Gothos, Chazaros, Affaros, Russos, & Bulgaros commemorat, nulla facta mentione, quod sese Ecclesiæ Romanæ velut Matri & Magistræ subiicere vellet: & solum preces ad Deum effudit, ut utramque conjungeret Ecclesiam: Et ità magis ad ostentationem talia scripsisse evincitur, quàm ad effectum procurandæ unionis, ut inde ipse rerum probavit exitus. Deinde falsò se Archiepiscupum Constantinopolitanum inscripsit, cum alter illi Ecclesiæ legitimè prælatus esset: à Græcis tamen fuerat tali dignitate insignitus erecta Sede Niceæ, quò etiam Græcus Princeps Theodorus Lascaris, solium Græci Imperii vel dominatus transtulerat. Hic porrò Germanus in Sede Episcopali successerat Manueli Philosopho, Manuel verò Michaeli Antyriano à Theodoro Lascari in Nicæa ad Thronum evecto: Nam post Joannem Camaterum usque ad hunc Emanuelem, Græci caruere Patriarcha.

829 Quid verò Domini Cardinales acceptia Germanis literia responderint, sub silentio latet, injuria temporum consumptis literis. Pontifex verò receptis per manus Nuntii, quem Germanus Legaverat, literis, perlectis, ac diligenter examinatis, responsivas fecit, quibus paterno affectu refutavit quidquid ille contra Petri primatum objecisse visus est, ac gravi Oratione Græcos exoravit, ut ad unitatem & gremium Catholicæ Ecclesiæ reverterentur. Et commissa duobus Religiosis Legatione, Nicæam remeare fecit, datis antefatis responsivis literis, tenoris videlicèt sequentis.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei, Venerabili Fratri Germano Græcorum Archiepiscopo, salutem & Apostol. benedict.

830 „ Fraternitatia tuæ literis, nobis & „ fratribus nostris per tuum Nuncium præ„ sentatis, qua decuit benignitate receptis, „ earumque tenore plenius intellecto, dispo„ suimus Viros Religiosos vitæ laudabilia & „ probatæ scientiæ ad tuam præsentiam desti„ nare: qui verba vitæ deferent, & nostram „ fratrumque nostrorum exponent pleniùs „ voluntatem. Verùm quià, *de comedente* „ *exivit cibus*, *& de forti egressa est dulcedo*, „ nè ex ore demortui Leonis, non sine rubo„ re scribentis, à patre favus exhibitus con„ temnatur: pauca ducimus rescribenda, nè „ viderentur scripta despici, si contingeret „ non rescribi: *Audiens enim sapiens sapien*„ *tior erit; & intelligens, gubernacula possi*„ *debit*.

831 „ Licèt autem Christus, sicut tuæ „ series Epistolæ texebat, primus sit & præ„ cipuum fundamentum fidei, quod fatemur, „ præter quod aliud poni non potest: secun„ da tamen & secundaria fundamenta legimus „ Apostolos & Prophetas: & fundamenta „ Sion in Montibus Sanctis, & Cives super„ næ Hierusalem super fundamenta Aposto„ lorum & Prophetarum super ædificati le„ guntur. Inter quos primus & præcipuus „ Beatissimus Petrus, non sine causa, sed „ ex prærogativa speciali, à Domino audire „ meruit: *Tu vocaberis Cephas, quod inter*„ *pretatur Petrus*: ut sicut in capite plenitu„ do sensuum consistit, à quo ad singula mem„ bra occultis meatibus pars aliqua tanquam „ à fonte rivulus derivatur, sic tres fidelium „ ordines in Ecclesia, Noe, Daniel, & Job, „ prælati videlicèt, continentes, & conju„ gati, quos Ezechiel vidisse legitur in vi„ sione salvandos, à Petro petra, super quam „ non Domum saltus Libani, nec porticum „ Columnarum, nec Domum filiæ Pharao„ nis, sed Ecclesiam suam ædificavit Domi„ nus fidelibus, velut de omni genere piscium „ in ejus rete conclusis, tanquam à Primate „ primatum, qui de fonte Dominici pecto„ ris fluenta potavit, & suæ salutis debent „ postulare remedia, & cum omni patientia „ & doctrina, non contentiosè vel superbè „ in aliquo resistentes, à mentis suæ tenebris „ dubietatis scrupulos amovere.

832 „ Nec obstat quod asseris, si tem„ pora locumque distinguas, Paulum Petro „ in faciem restitisse, cùm dispensatione ab „ Orthodoxis patribus hoc factum esse lega„ tur: dùm Petrus Legem Mosaycam profi„ tendo, Judæos; & Paulus circumcisionem „ evitans, totis viribus lucrifacere studue„ rit ex hujusmodi simulatione Gentiles. „ Alioquin & Paulum perambulantem Sy„ riam, & Ciliciam, cùm pervenisset De„ ben & Lystram, ex eo redargues, quod Ti„ motheum, ex Patri Gentili Ortum, fide„ lis Viduæ filium, circumcidit. Secundò „ etiam & tertiò vel se, vel Paulum argues, „ qui cum navigasset Syriam, & cum eo es„ sent Priscilla & Aquila, & Caput timore „ Judæorum totondisset in Lenchris, quare „ comam, quam ex voto nutrierat, quod „ Nazarei, qui secundò voverant, juxtà præ„ ceptum Moysi facere consueverant, ibidem „ totondit in lege?

833 „ Si, frater charissime, dignitatis „ mysterium, & auctoritatis officium, ple„ no intellectu distingues, & Petri & Pauli „ Zelum consideres, qui animaa tantummo„ dò sitiebant, eoa nec in morte, quos ea„ dem fidea & passio verè fecit esse germanos, „ nec dùm viverent, in doctrina invenies „ fuisse discordes. Licèt enim Petrus pro du„ ræ cervicis Judaico, & Paulus pro Gentili „ populo, lac parvulis, & escam provectis „ exhibentes, diversis linguis & ritibus la„ boraverint: cum jam plenitudo temporis

ad-

„ advenisset, unum Dominum, unam fidem,
„ unum baptisma, & alios articulos fidei,
„ secundum gratiam sibi datam à Domino,
„ in uno eodemque spiritu prædicavit utet-
„ que. Fuit enim Paulus ex Verbo Domini
„ Petro & cæteris Apostolis universaliter sic
„ dicentis: *Quorum remiseritis peccata, re-*
„ *mittuntur eis, quorum retinueritis, retenta*
„ *erunt*, cum Petro mysterium dignitatis
„ exercens: & ex verbis ejusdem auctorita-
„ tis singulariter Petro propositis. *Quodcum-*
„ *que ligaveris super terram erit ligatum & in*
„ *Cœlis: & quodcumque solveris super terram,*
„ *erit solutum & in Cœlis*, in Petro auctori-
„ tatis officium recognoscena: Ideoque ad
„ eum, tanquam Primatem & Evangelii Do-
„ minici fontem, venit Jerosolymam; & post-
„ modum cum ipso & aliis secundum revela-
„ tionem contulit Evangelium, nè in va-
„ cuum cucurrisset. Quod iterum ex verbis
„ Domini confirmatur, cum soli Petro, si
„ frater suus in se peccaverit, non tantùm
„ septies, sed usque septuagies septies præ-
„ cipitur remittendi: Ipsi soli oves indistin-
„ ctè committens, qui tàm speciali miracu-
„ lorum virtute pollebat, quod per plateas
„ in lectulis & grabbatis positi, ad umbram
„ ejus sanabantur infirmi. Cujus auctoritas
„ ex ejusdem Domini verbis expressius con-
„ firmatur, cum sibi dictum est. *Duc in al-*
„ *tum*; & pluraliter subinfertur: *Laxate re-*
„ *tia in Capturam*. Si igitur Petrus propter
„ excellentiam fidei, qua in uno Christo duas
„ naturas veraciter recognoscens, cum di-
„ xit: *Tu es Christus, Filius Dii vivi*, Cla-
„ ves Regni Cœlestis in terris solus accepit,
„ cùm *unus sit Dominus, una fides, unum*
„ *baptisma*, unum principium, unum cor-
„ pus militantis Ecclesiæ, & corpus cum
„ multis capitibus mostruosum, & sine capi-
„ te Acephalum censeatur: restat ut ad regi-
„ men generalis Ecclesiæ, quam idem cum
„ Paulo & cæteris de Gentibus Græcis, La-
„ tinis, & Barbaris congregavit, caput ejus-
„ dem & suum Dominus, per ea quæ pro-
„ missa sunt, ostenderet successorem.

834 „ Prævidens autem Dominus, quod
„ Ecclesia à tyrannis conculcaretur, & ab
„ hæreticis laniaretur, & à Schismaticis scin-
„ deretur, dixit: *Rogavi pro te, Petre, ut*
„ *non deficiat fides tua: & aliquando conver-*
„ *sus confirma fratres tuos*. Ex quo colligi-
„ tur evidenter, quòd dolentes dicimus, ut
„ Epistolæ tuæ verbis utamur, præsumptuo-
„ sè quidem, non per manus militum, sed
„ Ecclesiasticarum personarum sensus, veri
„ Joseph talaris tunica, & inconsutilis, est
„ passa scissuram. Sed quid sciderit videa-
„ mus.

835 „ Cùm Græcorum Ecclesia à Ro-
„ manæ Sedis unitate recessit, statim privi-
„ legio caruit Ecclesiasticæ libertatis: & quæ
„ libera fuit, facta est sæcularis potestatis
„ ancilla, ut justo Dei judicio, quæ noluit
„ Divinum recognoscere in Petro primatum,
„ toleret in vita dominium sæculare. Sub quo
„ non modica contemnens, paulatim deci-
„ dens, fidem informem profitens, & à fra-
„ terna charitate tepescens, licentiùs per
„ Campum licentiæ non refrenate discurrit,
„ ut sine alicujus reprehensione licitum sub
„ illicito palliaret, & à templo Petri recedens,
„ à Domino quasi attritum foris eiicitur:
„ quod virga sua Joannes, prohibente Do-
„ mino, non metitur, quoniàm datum est
„ illud Gentibus, quod jam conspicis visibi-
„ liter consumatum.

836 „ Quod Samaria, quæ à templo Do-
„ mini, & à Juda & veræ fidei confessione re-
„ cedens, facta Idololatra præfigurans, bel-
„ lorum cladibus continuis attrita, & pon-
„ dere peccatorum gravata (licèt Elias &
„ Eliseus tanquam magna luminaria, ibidem,
„ sicut in loco Caliginoso, refulserint) data
„ est Gentibus, projecta est foris in vindictam
„ fornicationis & Idololatriæ, quibus se à
„ Domino separavit. Quod si Paulum Græ-
„ corum Ecclesia se habere proponit, exhi-
„ beat: vel à successore Petri & Vicario Je-
„ su Christi in Apostolorum Basilica, quæ à
„ Constantino constructa est, cum Petro ex-
„ hibitum recognoscat. Officii etiam nota-
„ vit mysterium, licèt literis tuis sub forma
„ reprehensionis insertum fuerit: quod Pe-
„ trua ter motus ad Galli cantum excitatus,
„ factus est ostiarius Paradisi: ut videlicèt
„ qui præesse debuerat, pati sciret & compa-
„ ti, & ex auctoritatis officio, cui ter di-
„ ctum est: *Pasce*, non pascite, *oves meas*,
„ non alienas, ad successores misso exemplo
„ veri Pastoris, subditorum excessus ad uni-
„ tatem Ecclesiæ redeuntium in spiritu leni-
„ tatis corrigeret: & cultum Christiani no-
„ minis spontè professos, ab Ecclesia aber-
„ rantes, exigente contumacia, juxtà ver-
„ bum Apostoli, *tradendo hujusmodi Satanæ*
„ *in interitum carnis*, ad ovile reduceret vel
„ invitos.

837 „ Si verò ex compassionis affectu ad
„ Apostolicæ Sedis Primatem, sicut verus
„ Israelita recurris, & super conditione Jo-
„ seph, de scissura inconsutilis tunicæ mota
„ sunt tuæ pietatis viscera, passioni tuæ com-
„ patimur, & dolori tuo cum Apostolo con-
„ dolemus: & ei ad grates assurgimus, qui
„ oculos cæci nati aperuit: humiliter postu-
„ lantes, ut qui per collyrium ex felle piscis
„ Tobiæ oculos illuminavit, corda Ecclesiæ
„ Græcorum cum tuo illuminet, & nostris
„ tuisque temporibus ad unum ovile & unum
„ Pastorem providentia Divina reducat. Li-
„ brum igitur de quo dictum est Joanni in
„ Apocalypsi: *Accipe frater charissime, & de-*
„ *vora illum: & si amaricare faciat ventrem*
„ *tuum*, propter contritionis aculeos, qui
„ principio pugnant; *tamen in ore tuo erit*
dul-

„ *dulcis ad instar mellis*, juxtà verbum Sponsi dicentis in Canticis: *Sonet vox tua in auribus meis: vox tua dulcis*. Et prudentiæ tuæ conscientiam sine aliqua superstitione regyra, & illuminatus reperies, quod Romana Ecclesia, quæ omnium Ecclesiarum caput est, & Magistra, in speculo à te proposito (Evangelii videlicèt, & Epistolarum, & doctrina aliorum Doctorum) nil contrarium invenit, quod interpretativè, vel dispensativè, secundum statuta Sanctorum Patrum, in unitate fidei, & spiritus non concordent.

838 „ In cujus libri aperitione invenies, quod Romanus Pontifex, omnibus omnia factus, ut omnes salvi fiant, non turpis lucri gratia, vel voluntariè, sed à fratribus suis Divina inspiratione vocatus, statim servus servorum Dei effectus, murum pro fratribus suis, & Coepiscopis, & eorum Subditis contra hæreticos, schismaticos, & tyrannos, ad tuitionem Ecclesiasticæ libertatis cum suis fratribus se opponit. Et licèt quidam subrepant, publicè tamen ab omnium incursibus modernis temporibus Ecclesia Romana respirat.

839 „ Sed si Græcorum Ecclesia patienter sustineat (ut verbis tuis utamur) verba quæ mordeant, præter animarum pericula, quæ ex scissura eorum proveniunt, satis eis vexatio dedisse debuerat intellectum, in quorum manibus Ordo Ecclesiasticus per diversas Nationes Orientis indiversa partitus confunditur, Ecclesiastica libertas deprimitur, & Sacerdotalis dignitas conculcatur: *& non est qui consoletur eam ex omnibus caris eius*, quià tanquam Acephali ad caput Ecclesiæ reverti contempserunt. *Revertere* igitur *sunamites, revertere, revertere, ut intueamur te*: quia tunc rectè poterit frater à fratre adjuvari, si filius qui contempsit omnia dissolutè vivendo, à Domino inspiratus surgat, & dicat: *Pater, peccavi in Cœlum, & coràm te: jam non sum dignus vocari filius tuus: fac me sicut unum de Mercenariis tuis*: tunc enim Pater, non ut Mercenario, sed ut Filio revertenti occurrens, *primam stolam proferet, & occidet vitulum saginatum*, & generale convivium faciens omnibus Christi fidelibus, in exultatione annuntiabit, & gaudio, quod, & frater, & filius, qui mortuus fuerat, jàm revixit: & Dragma, quæ perierat, inventa est: Et sic te in gremio Matris Ecclesiæ cum honore recepto, veritatem manifestè videbis in speculo puritatis, quam Ecclesia Latina servat in fidei unitate, quæ non recipit maculam neque rugam. Datum Reate VII. Kal. Augusti, Pontificatus nostri anno sexto. *Hactenus ad Germanum Gregorius*.

840 His missis litteris, Gregorius, cui in corde erat præfata Græcorum unio, ut nihil omitteret quod ad optatum finem conducere conspiciebat, anno sequenti: nimìrum, Domini MCCXXXIII. sui Pontificat. Anno VII. Friderici in Occidente Imperatoris Anno XIV. Balduini II. Imperatoris Orientis Anno V. (Hic enim Roberti filius Patri adhuc puer, ut ità dicam, successit in Imperio Anno Domini MCCXXVIII. quo ille objerat) Indictione VI. doctrinalem Germano scripsit Epistolam, qua Græcorum errores refutare aggressus est, ac Romanum Pontificem utroque gladio, humana scilicèt, & Divina authoritate pollere, augustissimasque Christi Domini in terris vices gerere, à quo Græci ingenti suo damno desciverant: necnon Romanæ Ecclesiæ ritus in corpore Christi in pane azymo consecrando, Sanctissimos esse demonstravit: hortatus denique ad ejusdem Ecclesiæ castra, damnato Schismate, cum omnibus auctoritati illius obnoxiis se conferret. Ad eam verò ferendam Epistolam, quatuor selegit Viros Religiosos, pios, ac doctrina præditos, quos Apocrisiariorum Apostolicæ Sedis honore cumulavit, duos exordine Fratrum Minorum, Fratrem Aymonem videlicèt, & Fratrem Rodulphum, alios ex inclyto Prædicatorum ordine, Fratrem scilicèt Ugonem, & Fratrem Petrum, quos, ut viros conspicuos, morum honestate præclaros, & Scripturarum Sacrarum scientia preditos in eadem Epistola commendavit Pontifex, quam ex Vaticano M.S., & altero Bibliothecæ sfortianæ excripsit Wadingus, atque suis Minorum in Annalibus inseruit ad hunc Annũ MCCXXXIII. sub num. VIII. ad hunc modum se habentem, videlicèt.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei, Venerabili Fratri Archiepiscopo Græcorum, salutem, & Apostolicam benedictionem.

841 „ Cum juxtà testimonium veritatis occasio sit errorum ignorantia Scripturarum, cunctis expedit illas legere, vel audire: quia quæ in eis inspiratio Divina reposuit pro doctrina sequentium, ad cautelam trahere voluit modernorum. Sanè sub Hieroboam, qui peccare fecit, ut legitur, Israelem, præsumpta divisio Tribuum patenter signat Schisma Græcorum; & multitudo abominationum Samariæ, diversas hæreses multitudinis, à veneratione veri Templi Domini, Romanæ videlicèt Ecclesiæ reverentia separatæ. Quod Chrysostomus, Nazianzenus, Magnus Basilius, & Cyrillus emicuerint in cœtu dissentientium, eadem fuit Cœlestis altitudo Consilii, qua degere voluit Idololatras Heliam, Heliseum, & Filios Prophetarum.

842 „ Nunc igitur quia in aliis literis, quas dudùm tibi remisimus, latiùs hanc, & alias, auctoritatem, & rationem, quæ pro

„ pro Romanæ primatu Ecclesiæ faciunt, „ materias explicamus, illud tantùm adjicimus, quòd utrumque gladium ad Romanum pertinere Pontificem ex Evangelica „ lectione tenemus. Etenim loquente Jesu „ Discipulis de acquisitione gladii spiritualis, „ illi duos ibi positos ostenderunt, quos „ Dominus dixit sufficere, ad cohibitionem „ videlicèt spiritualis, & corporalis offensæ. „ Si materialem pertinere concedis ad potentiam temporalem, attende quod in Matthei „ Evangelio Dominus dicat Petro: *Converte* „ *gladium tuum in locum suum*, dicendo, „ *tuum*, materialem significavit gladium; „ quo percusserat ille servum Principis Sacerdotum. De spirituali nemini venit in dubium, cùm ei, idest Petro, per cujusdam specialitatis apicem, ligandi, & solvendi commiserit potestatem. Uterque igitur gladius Ecclesiæ traditur: sed ab Ecclesia exercendus est unus, alius pro Ecclesia manu sæcularis Principis eximendus; unus à Sacerdote, alius ad nutum Sacerdotis administrandus à milite.

843 „ Propter hoc ergò & alia, quæ post „ diligentem veritatis indaginem, ordinatam te sentire faciant charitatem, latores „ præsentium Hugonem, & Petrum de Prædicatorum; Aymonem, & Rodulphum de „ Minorum Ordinibus Fratres, viros virtute Religione conspicuos, morum honestate „ præclaros, Scripturarum sacrarum scientiâ „ præditos, juxtà quod tibi per memoratas „ literas intimare curavimus, & ad te duximus destinandos: ut si cum eis de omnibus, quæ in quæstionem veniunt, tractare „ fidelitèr, & socialitèr conferre decreveris, „ in rota, quæ infrà rotam Ezechieli ostensa est, vocem poteris audire tonitrui, & „ in mari vitreo speculari, quòd unus Adam „ collocatus ad opus, & custodiam Paradisi, „ unam est fortitus uxorem, unum Dominum „ Jesum Christum in justitia, & veritatis „ sanctitate creatum, & unicam Sponsam ejus „ Ecclesiam præfigurans, quòd Lamec, qui „ humiliatum sonat, dùm uxorem unam „ divisit in duas, sanguinarius factus est, „ & virum in suum vulnus occidit: quòd alia „ præter unam Arca non legitur, quæ cuncta „ vastante diluvio, sub unius Patriarchæ remigis potentatu, paucas animas sub perfectionis numero reservavit: quòd legem „ Domini secundò dedit, non alteram, sed „ eandem; quòd duorum Cherubim, qui „ propitiatorium obumbrãt, non aliorum versi, sed respicientes erant eorum vultus ad „ unum: & unam Joseph tunicam fuisse talarem, & nostri Salvatoris inconsutilem vestem unam.

844 „ Verumtamèn si dubietatis sensum, „ circà Augustissimũ Eucharistiæ Sacramentum, vester diversus à nostro ritus inducit: „ attende, quòd non sit aliud, nec diversum „ unius Domini nostri Jesu Christi, priùs in „ assumpta propter nos carne passibilis, post „ sicùt à morte, sic ab omni passibilitate „ prorsùs immunis, à Græcis pariter, & Latinis nostræ salutis mysterium frequentatur. Græcus ad Fidem cum Discipulorum „ Juniore præcurrens, & tantæ gratiæ non „ ingratus, illius dignationis, qua Deus „ compassus miseriæ humanæ, homo voluit „ esse passibilis, eligens quotidiè reminisci, „ hostiam offerre constituit fermentatam: ut „ Apostolo dicente, quòd ex fermento massa „ corrumpitur, in fermento corruptionis, „ cui antè Resurrectionem Corpus Dominicum subjacere potuit, ostendatur.

745 „ Latinus verò cum Petro Seniore „ secutus literæ monumentum, de qua procedit spiritualis sensus, prior introivit, & „ linteamina posita, quæ Sacrosanctum Corpus, quod Ecclesiam signat, involverant, „ separatumque Sudarium, quod fuerat super caput, aspexit: Sacramentum glorificati Corporis celebrare mirificentiùs in azimis sinceritatis elegit. Sed utique panis „ simplex antè Sacrificium panis est; Transubstantiatione verò facta per verba Dominica, panis non est, & ideò nec fermentatus „ nec azimus dici potest; sed *ille* potiùs „ creditur esse panis vivus, qui descendit de „ Cœlo, & tribuit vitam mundo. Hęc & his similia docuit Petri Sedem unctio spiritus, & „ sanitas intellectus. Utinã & tu tandèm aliquandò Juniorem Discipulum, qui vidit, „ & credidit, secutus introeas, ut omnibus intellectis, nobiscum verè psallas illud „ Davidicum: *Ecce quàm bonum, & quàm jucundum habitare fratres in unum*. Datum „ Laterani xv. Kal. Junii, Pontificatus nostri „ Anno VII. *Hactenus Epistola*.

846 Hac muniti Epistola antefati viri Religiosi Apostolicæ Sedis Apocrisiarii, profecti sunt in Orientem, & quibusdam consumptis in itinere mensibus, tandèm ineunte proximo anno, Niceam pervenerunt Dominicâ primâ post octavam Epiphaniæ, ut ex codice Vaticano inscripto *Centii Camerarii*, refert Wading. ad An. antedictũ MCCXXXIII. sub nu. x. ubi omnia ad hanc Historiam pertinentia continentur: & ex eo ipse transcripsit. Erantque eâ in Urbe Joannes Dux, Græcorum Imperator, & Germanus Patriarcha, qui in occursum illorum longè à Civitate proprios miserunt, à quibus exciperentur Nunciis: deindè obviam processerunt majores Ecclesiæ Canonici, quibus stipati ducti sunt in Civitatem, ac indè in magnam Ecclesiam, posteà verò per loca transeuntes Civitatis eodem comitatu ad Hospitii locum, honorificè Imperatoris jussu præparatum, lautè ministratis, & abundantèr, quibuscumque ad refectionem corporis necessariis.

847 Sequenti die, inquiunt Acta, suas literas Patriarchæ in publica aula dederunt, con-

consedentibus, & circumstantibus universis Urbis Ecclesiasticis, præmonitis, ut Legationi referendæ adessent. Dipploma, ut accepit Patriarcha, osculatus est magna cum reverentia, & ad suos conversus, inquit: Petrus, & Paulus, verba referens ad exculptas effigies, & expressa nomina Sanctorum Apostolorum in plumbo pendenti. Interrogati deindè, an velùt Legati Sedis Romanæ accesserint, vel Concilium indici vellent. Responderunt, pro Apocrisiariis, aut meris Nunciis missos, non ad Concilium convocandum, sed cum ipso Patriarcha tractandum, nequè velle, ut Legatorum honores sibi deferrentur. Contendente verò Patriarchâ vel minimo Nuncio Papæ veteris Romæ summos deberi honores, iisque gratias agentibus, multis hinc indè curialiter dictis, redierunt domum, magnâ & præcipuè Cleri parte comitante.

848 Feriâ tertiâ per Nuncios præmoniti, ut in Imperatoriam ascenderent, accesserunt, Imperatorem salutarunt ea, qua decuit reverentia, gratias reddentes pro acceptis honoribus, & beneficiis, qui amicabilitèr, & benignè eos excepit, præsente Patriarcha cum magna parte Cleri; coràm quo causam sui adventus exposuerunt, addentes Patriarcham literas excepisse, eandem plenius continentes. Actum deindè est de illorum potestate, quam dixerunt ex literis Pontificiis constare, & Pontificem ratum habiturum quidquid illa circà unionis negotium concluderent.

849 Statim ergò tractatum est de modo, quo in hac causa procedendum esset, an publica disputatione, vel amica collatione? An in aperto Concilio, vel cœtu privato. Respondentibus Apocrisiariis, se non ad disputandum circà aliqua, de quibus Ecclesia Romana dubitaret, missos, sed ad agendum de unione utriusque Ecclesiæ, & explicanda amicè ea, de quibus illi dubitabant, vel propter quæ recesserunt. Tandèm multis hinc indè prolatis de causa, vel modo recessus, deventum est ad duo separationis capita: nimirum, differentiam circà processionem Spiritus Sancti à Filio, & consecrationem Latinorum in azimis. De his itaquè determinatum est, ut tractaretur, monuerunt tamen Apocrisiarii, rem gravissimam esse, multamque præmittendam orationem, in sacrosanctisque sacrificiis petendum, ut Deus dignaretur illorum mentes illuminare, & Spiritus Sanctus infundere, quid æquè & dignè de sua processione esset proferendum.

850 Toto die Mercurii institerunt precibus & jejuniis: die verò Jovis vocati in Cæsaris Palatium, ubi inchoata est prima collatio de Spiritus Sancti processione, licèt Apocrisiarii quibusdam de causis voluerint, ut ab alia controversia de Sacramento Altaris inciperetur. Propositâ Græcorum Fide per Patriarchæ Chartophylacem, deventum est post varias disceptatiunculas ad rei medullam, an scilicèt catholicè asserendum erat, Spiritum Sanctum à Patre, Filioque procedere? In eo per aliquot dies multùm & acritèr institerunt Græci, temerè & contrà veram Fidem, Sanctorumque Patrum doctrinam additum à Latinis illud verbum, *Filioque*, Symbolo Fidei, præcipuè contendente Patriarchâ ex Epistola Cyrilli Alexandrini ad Joannem Antiochenum, quæ incipit: *Lætetur Cœlum, & exultet Terra*, non licere mutare, addere, nec detrahere voculam illam Symbolo Nicæno. Hactenus Acta in terminis: quæ verò sequutur, compendiosiùs ex eisdem Actis referam.

851 Recitata est Cyrilli Epistola: respondentibus Legatis, Cyrillum loqui, non esse addendum quidquam, nec detrahendum ad fidem Symboli, ipsumque Cyrillum obitèr docere, Spiritum Sanctum à Filio quoq; procedere: Græci, omisso Cyrillo, interrogarunt, an Latini confiterentur apertè se quidpiam Symbolo addidisse. Tunc Apocrisiarii rogarunt, ut Nicænum Symbolum recitaretur: quo recitato, iterùm recitari rogarunt Symbolum Constantinopolitanum: quo paritèr recitato, dixerunt, damnandos esse Patres Constantinopolitani, proptèr additionem Nicæno Symbolo ab eis factam, cùm plures voces constet adjectas Symbolo Constantinopolitano, quæ in Nicæno desiderantur, semèl quòd Latini propter unam superadditam voculam damnandi sunt. Cùmque Græci respondissent, præfatas voces adjectas Symbolo Constantinopolitano non esse additionem, sed clariorem explicationem. Apocrisiarii eandem responsionem in eos retorserunt ex additione illius vocis, *Filioque*, à Latinis Symbolo adjectæ. Prolata sunt indè diversorum Sanctorum Patrum testimonia, maximè Cyrilli, probantia, Spiritum Sanctum etiam à Filio procedere. Ac deniquè probatus est usus Latinorum conficiendi in azimo, licèt compendiosè, nervosè tamen.

852 At Patriarcha, ut sibi consuleret, aliud remedium excogitare non potuit, nisi allegare, non suum dumtaxàt esse negotium hoc, neque ad eum solum spectare quæstiones istas dirimere, nec unionem perficere, sed ad confratres suos Patriarchas Hierosolymitanum, Antiochenum, & Alexandrinum, hæc etiam attinere: quos se convocaturos fatebàtur in Concilium ad Martii medium, cui, ut interessent Apocrisiarii, rogavit coràm Imperatore sequenti die discessuro. Quo audito, dixerunt Apocrisiarii: neque ad Concilium, neque ad alios Patriarchas se à Pontifice missos: attamèn si ei placeret, in potestate esse Synodum congregare; atque in ea de sancta & desiderabili unione petractare, se verò Constantinopoli oppetituros Patriarcharum determinationem, ut eam referant Pontifici; ac indè bona cum Patriarchæ venia è Nicea recesserunt versùs Constantinopolim.

853 Intimatum est Concilium à Patriarcha apud Lescheram celebrandum, indè translatum apud Nympham, vel Nympheam ad Pontum Euxinum, ad quod vocati Apocrisiarii interesse primùm recusârunt, sed intercedente Imperatore Constantinopolitano, ac instantibus Fratre Benedicto Aretino Ministro Romaniæ, & Fratre Jacobo de Russano ex Minorum Ordine, tunc Constantinopoli degentibus, acquieverunt. Quarè solventes Constantinopoli Dominicâ tertiâ Quadragesimæ, pervenerunt ad statutum locum Dominicâ Passionis, gratantèr à Græcorum Imperatore excepti. Aperta est Nymphea Synodus feriâ secundâ post Pascha, Anni Domini MCCXXXIV. Pôtificatus Gregorii VIII. Imperii Friderici XV. Balduini verò Secundi VI. Indictione VII. Et vocati Apocrisiarii proposuerunt quæ acta Niceæ fuerant,& causam eorum adventus; indè orta est dissensio, an incipiendum esset à controversia de processione Spiritus Sancti, nùm ab azymo & fermentato; deniquè conventum est, ut Græci professionem suam fidei circà materiam Eucharistiæ scripto traderent, Latini verò circà Spiritus Sancti processionem. Hinc Græci Apocrisiariis Apostolicæ Sedis sequentem fidei professionem tradiderunt.

Professio Fidei Græcorum, qui convenerant in Synodo Nymphæ, celebrata circà materiam, in qua conficiendum erat Sacramentum Altaris.

854 „ Quæsierunt à nobis honorabilissimi Apocrisiarii Sanctissimi Papæ antiquioris Romæ, si possunt conficere Angmaton, hoc est sacrificium Corporis Christi in azymis, & respondimus, impossibile esse hoc hominibus volentibus sequi novam gratiam, propter eam, quam à principio traditionem Salvator tradidit Sanctis suis Discipulis & Apostolis per fermentatum panem, secundùm tenorem Evangelicorum. Tradiderunt autem & ipsi hujusmodi mysterium, quale & ipsum acceperunt secundùm sermonem Magistri Pauli scribentis ad Corinthios sic: *Fratres ego accepi à Domino, quod & tradidi vobis, quoniam Dominus Jesus in qua nocte tradebatur, accepit Arton, & gratias agens, fregit, & dixit: Accipite, & comedite: hoc est corpus meum, quod pro vobis frangitur, hoc facite in meam commemorationem. Similitèr & Calicem postquàm cœnavit: Hic Calix novum testamentum est in Sanguine meo; hoc facite quotiescumque bibetis in meam commemorationem; quotiescumque enim comedetis panem hunc, & hunc Calicem bibetis, mortem Domini annunciabitis.* Quià ego sic, & vos accepimus ab bonæ famæ Apostolis, sicut & ipsi acceperunt à Christo, & sic tenent quatuor Ecclesiæ Diœceses Orbis usquè nunc: Extimamus autem, quòd & Diœcesis antiquioris Romæ & sic accepit, & sic tenebit. Proptèr hoc diximus, quòd non potest consumari sacrificium per azyma, ut azimo per se existente, cujus typus cessavit legalis servitutis. Et hæc quidèm scripsimus quasi in compendio, secundùm Apocrisiariorum voluntatem non patientium audire latiùs. Si autem quærantur à nobis auctoritates, & probationes sermonis nostri, tunc dilatabimus, & à veteri, & à novo Testamento. Mense Aprilis, Indict. VII.

Joannes Chartophylax sanctissimæ magnæ Dei Ecclesiæ Constantinopolis, ex præcepto Sanctissimorum Patriarcharum universalis Theopholitanæ, magnæ Antiochenæ, & eorum, qui cum eis aderant Præsulum, subscripsi.

855 Lecta est publicè hæc fidei professio in ipsâ Synodo, deindè tradita Venerabilibus Apocrisiariis, qui ad eandem respôderunt, prout infrà subjicíemus. Deindè suam tradiderunt, priùs lectam coràm omnibus, professionem circà Spiritus Sancti processionem, tenoris subsequentis.

In nomine Domini, Amen. Definitio Apocrisiariorum Gregorii IX. quòd Spiritus Sanctus à Patre, Filioque procedat æqualiter.

856 „ Pater perfectus Deus,& in seipso, Filius perfectus Deus, à Patre genitus, Spiritus Sanctus perfectus Deus, à Patre, & Filio procedens. Procedit autem ex Filio quidèm immediatè, at ex Patre mediante Filio. Quòd enim Spiritus Sanctus à Filio procedit, id Filius habet à Patre. Propterea qvicumque non crediderit Spiritum Sanctum à Filio procedere, in via perditionis est. Undè Sanctus Athanasius, dùm in partibus Occidentalibus exulabat, in expositione Fidei, quàm latinis verbis reddidit, sic ait: *Pater à nullo est factus, nec creatus, nec genitus. Filius à Patre solo est, non factus, nec creatus, sed genitus. Spiritus Sanctus à Patre, & Filio, non factus, nec creatus, nec genitus, sed procedens.* Idemque Athanasius in expositione Fidei, quam græcis verbis declaravit, sic ad verbum inquit: *Spiritus autem Sanctus processio est Patris, omniaque portantis Filii, per quem replevit omnia.* Undè & Sanctus Gregorius, qui jure dicitur Thaumaturgus, seu mirabilium effector, Neocæsareæ Ponti Episcopus, in expositione Fidei, quàm per revelationem à B. Joanne Evangelista, mediante Dei Genitrice, accepit, sic

fit apertiſſimè exclamavit dicens: *Unus Deus Pater Verbi viventis, ſapientiæ ſubſiſtentis, & potentiæ, ac characteris ſempiterni, perfectus perfecti Genitor, Pater Filii Unigeniti, unus Dominus, ſolus ex ſolo, Deus ex Deo, Character, & Imago Deitatis, Verbum operativum*, & reliqua. At hic de Filio loquens, dicit: *ſolus ex ſolo*. Non ergò Spiritus Sanctus ex ſolo eſt: ergò ex Patre, & alio, cùm ſit ab aliquo.

857 „ Cæterùm dùm dicimus ex Patre, & alio, non dicimus ex alio quò ad ſubſtantiam, at ſecundùm hypoſtaſim, ſeù ſubſiſtentiam. Quòd enim Spiritus Sanctus immediatè ex Filio ſit, ex Patre autem mediante Filio, teſtatur Gregorius Nyſſenus, ità dicens: *Nos, qui divinam naturam differentiæ, variationiſve eſſe conſitemur expertem, eam, quæ circà cauſam & cauſatum conſideratur, differentiam non inficiamur; per quod ſolum comprehendimus alterum ab altero diſcerni, nimirum eò quòd credimus; aliud quidèm cauſam eſſe, aliud autem ex cauſa, & ex eò quòd cauſa eſt. Quin & aliam rursùs differentiam conſideramus; nàm aliud quidèm continentèr ex prima cauſa eſt*. Cùm illi, quo aliena diffèrunt, utrumque convenire ſit impoſſibile: quarè continentèr & immediatè exprimo eſſe, aut ſolùm Filio, aut ſolùm Spiritui Sancto conveniat neceſſe eſt. Quòd ſi (ut Sancti Patres aſſerunt) inter Patrem & Filium non ſit dare medium: erit igitùr ſolus Filius ex Patre immediatè; cùm & ſecundùm communem ſententiam, atque intellectum, id quod eſt ab aliquo, ab eodem ſit immediatè. Sed cùm Spiritus Sanctus ſit ab aliquo, ab aliquo immediatè erit: at non eſt à Patre immediatè, ſicut nunc oſtenſum eſt, erit igitùr immediatè à Filio.

858 „ Sanctos itaquè hos Patres, & inter alios Beatum Ambroſium Epiſcopum Mediolanenſem, Beatum Auguſtinum Civitatis Hipponenſis Epiſcopum, Beatum quoq; Hieronymum perverſiſſimorum Hæreticorum oppugnatorem, ſicut Beatus Cyrillus, & cum eo univerſa ſancta & œcumenica tertia Synodus, perſpicuè ſcriptum reliquit, Spiritum Sanctum ex Filio eſſe: Undè quiſquis ejus verba oppugnat, non orthodoxus eſt, ſed à Fide aberrans. Affirmat enim manifeſtiſſimè in ſua ad Theodoſium Regem de recta Fide expoſitione, Spiritum Sanctum à Filio eſſe, hiſce verbis: *Prætereà Virum dicens, qui mox affuturus, & videndus erat, ipſum dicit baptizare in igne, & Spiritu Sancto. Non quòd alienum his, qui baptizantur, immittat ſpiritum, ſervilem in modum, & quaſi miniſtrum; ſed ut Deum ſecundùm naturam cum ſuprema poteſtate, quia ex ipſo, & per ipſum*. Quid eo teſtimonio clariùs? Siquidèm hic manifeſtiſſimè de Filio dixit, quòd Spiritum Sanctum his, qui baptizantur, immittat ex ſeipſo, ac proprium ejus. Quin & hoc ipſum iiſdem verbis Hermiæ ſcribit Beatus idem Cyrillus in ſermone ad eundem Hermiam, cujus inſcriptio eſt: *De Incarnatione Unigeniti*; & quòd Chriſtus unus & Dominus ſecundùm ſcripturas. Illudq; ipſum ab eodē Cyrillo in declaratione noni Anathematiſmi dicitur: In eodem quippè anathematiſmo proprium Filii eſſe Spiritum, inquiens, eundemque nonum Anathematiſmum declarans, quo ſenſu proprium ſuum eſſe Spiritum dixerit, aperuit, dicens: *Cùm homo factum ſit Unigenitum Dei Verbum, etiam ſi tamen Deus manſit, omnia exiſtens, quæ Pater, ſolo hoc dempto, quòd ille Pater eſt, & proprium habens quod ab ipſo eſt, & eſſentialitèr ipſi inhærens Spiritus Sanctus*, & reliqua. Ubi rursùs Spiritum Sanctum ex Filio eſſe, clariſſimè Sanctus Pater affirmat.

859 „ Quarè nemini debet eſſe dubium, quin eundem hìc ſenſum Sanctus aperuerit, quem tenuit, quandò Anathematiſmum expoſuit. In eodemque ſenſu Anathematiſmum hunc cum omnibus aliis ſancta & œcumenica tertia Synodus ſuſcepit, in quo illum Sanctus declaravit. Certum nàmque eſt, Sanctos Patres in præfata Synodo congregatos, totam tertiam jàm dicti Patris Epiſtolam, ad impium Neſtorium Conſtantinopolitanum ſcriptam, abſquè ulla hæſitatione irrefragabilitèr ſuſcepiſſe. Novimus autem, prædictos duodecim Anathematiſmos in poſtrema dictæ Epiſtolæ parte contineri. Porrò ſi quis tanquàm legitima tueri conatus fuerit, impientiſſima Theodoreti Cyri Epiſcopi verba, quæ ipſe adversùs dicti Sancti Patris duodecim ſacra Capita, licentèr nimis, ac temerè evomuit, noverit is à quinta ſancta, generaliq; Synodo, præfati Theodoreti blaſphemias damnatas eſſe: quippè qui adversùs Beati Cyrilli verba, quibus ei reſpondit, nihil prætèr calumnias dicere novit; ait enim quinta ſancta, & univerſalis Synodus in Actione VIII. ad hunc modum: *Condemnamus & anathematizamus cum quibuſcumque aliis hæreticis, qui & anathemate percuſſi ſunt à dictis quatuor ſanctis Synodis, & ab Eccleſia Catholica & Apoſtolica, & Theodorum, qui fuit Epiſcopus Mopſueſtienſis, impiaque ejus ſcripta; & quæ impiè à Theodoreto conſcripta ſunt adversùs rectam fidem, & contrà duodecim Sancti Cyrilli Capita, nec non contrà tertiam ſanctā generalem Synodum Epheſinam, & quæcumque ad defenſionem Theodori, ipſiuſque Neſtorii ſcripta ſunt*.

860 „ Ex quibus perſpicuum evadit, illa, quæ Theodoretus adversùs duodecim Sancti Cyrilli Capita ſcripſit, damnata eſſe, impietatiſque plena. Et quiſquis ea

ut

„ ut vera & legitima tenet, inimicus existit, „ fidei. Scribit enim Beatus Cyrillus ad „ Acacium Melitensem Episcopum post con„ cordiam & pacem sanctarum Ecclesiarum, „ sic inquiens; *Quæ verò rectè contrà Nestorii blasphemias scripsimus, omninò nemo nobie, ut non rectè scripta dicamus, persuadebit*. Quid? Quod & ad Donatum Episcopum eodem modo scribit, ubi ait: *Quæ scripsimus, vera & inculpatæ patrocinantes fidei, neque quidpiam, ut illi referunt, sit dictum temerè, verùm ubique nos rectitudini adhærere fidei, veritatisque virenti consentire oportere*. Ex his itaquè longè clarissimum existit, Beatum Cyrillum eorum nihil inficiari, quæ dixit; sed in eodem sensu, quo hæc ab eo dicta sunt, citrà ullam correctionis notam perstitisse; cùm neque ipse solus corrigi potuisset, licèt etiam (quod tamèn à Sancto absit) voluisset, in his, quæ universa sancta Synodus absquè ulla ambiguitate irrefragabilitèr, confidentèrque accepit: accepit autem in eo sensu, sicut dictum est, quo exposuit, cum prima Synodo hæc suscipienda repetens. Si quidèm illam sanctam Synodum omnes Sancti Patres in Conciliis post consequentibus venerantur, eademque cum illa credunt; quin & Sancti Patres, qui hanc ipsam antecesserunt, eadem cum illa sensère. Hanc fidem tenemus, sic credimus, sentimus, & profitemur.

Hanc fidem teneo ego Rodulphus, ex Fratrum Minorum Ordine, Domini Papæ Gregorii veteris Romæ Episcopi Apocrisiarius, sic subscribo, & credo.

Hanc fidem ego Ammonius, Ordinis Fratrum Minorum, Apocrisiarius Domini Papæ Gregorii veteris Romæ Episcopi, habeo, sic credo, & ità teneio.

Hanc eandem fidem & nos Hugo, & Petrus, Prædicatorum Ordinis, ac Domini Papæ Gregorii veteris Romæ Episcopi Apocrisiarii, amplectimur, sic credimus, atque sentimus.

861 Tradito scripto Patriarchæ, inquiunt Acta hujus Synodi, cœperunt agere de porrecta sibi fide Græcorum circà Sacramentum Altaris, & interrogare, quo ducti fundamento asserebant consecrantes in azimis, seù azimatos, ut illi consueto nomine vocabant, esse in via perditionis, & cùm omnes essent in partibus, appellabant ad codices sacros, & sanctos Doctores. Sed nullibi suppetebant Græcis tùnc libri, vel porrigere nolebant; itàut ipsâ petentibus Bibliâ non liceret habere. Ultrà itaque instantibus Apocrisiariis, ut Græci traditæ Fidei rationem redderent, illam tradiderunt, se Christum in Consecratione imitari. Cùm verò ampliùs quærerentur, undè constaret, Christum in azimis non celebrasse, responderunt: Ex Evangelio, ubi habetur, quòd Dominus accepit *Arton*, & fregit. *Arton* autèm contendebant significare panem perfectum, panem levatum, panem fermentatum. *Hæc enim erat una ex præcipuis Michaelis Cerularii rationibus, ut in superioribus vidimus, qua Cardinalis Sylva Candida Humbertus doctissimè refutavit*.

862 Hic sibi hærendum judicarunt Apocrisiarii, & ostendendum vel ex ipsa Græcorum confessione, *Arton*, non semper significare fermentatum, & aliquandò poni per se dictionem, aliquandò cum adjuncto, nequè semper absolutè positum idem cùm eadem proprietate significare, sed & sæpissimè solum panem in communi, proptereàque in Evangeliis Latinis rectè translatum pro *Arton* panem. Confirmaruntque, & doctam hanc solutionem ex Levitici Capite VII. in lege hostiæ pacificorum, ubi habetur, *Arton* azimus, & *Arton* fermentatus; atqui hinc sequi, azimum, & fermentatum se habere tanquàm differentias specificas, vel accidentales, verbi *Arton*: atque ità dictionem illam per se absolutè positam, utrique tàm azimo, quàm fermentato pani æquè convenire: nequè enim genus magìs propriè prædicatur de una specie, quàm de alia.

863 Deindè quod allegarunt Græci de facto, & exemplo Christi, refutarunt ex illo loco Matthæi: *Primâ die azimorum accesserunt ad Jesum Discipuli, dicentes: Ubi vis paremus tibi comedere Pascha?* Cui objectioni responderunt ex Joanne Chrysostomo, per primam diem azimorum intelligi primam diem antè azimos. Admiserunt illi ità explicasse Chrysostomum; attamèn ampliùs addidisse, & veram Latinorum ibidem confirmasse sententiam, ità adjungendo: *Primâ die ante azima. Consueverunt enim semper vespere dies numerare, & eam commemorat, in cujus vespere Pascha erat immolandum &c.* Ergò in illo vespere fuerat Pascha Judæorum, & fuit eis prohibitum, nè fermentum, vel fermentatum haberent in domibus suis, vel in omnibus terminis vicinis. Ità enim legitur Exodi 12. *Septem diebus azima comedetis, in prima die non erit fermentum in domibus vestris. Quicumque comederit fermentatum, peribit anima illa de Israel, à primo die usque ad septimum*. Ex quo intulerunt per optimam consequentiam, Christum Pascha suum in azimis celebrasse, quia legem observavit usquè ad ultimum vitæ suæ terminum, ut expressè habent Chrysostomus citatus, & Epiphanius. Hinc argumentum ad hominem deduxerunt, ex illis verbis, quæ in scripto Greci porrexerunt, dum absque salutis detrimento dixerunt, non posse in alio pane confici Sacramentum, quàm in illo, in quo Christus consecravit; nàm ex dictis apparebat, Christum in

in azymis celebraffe: ergò inferenda erat illa confequentia: Græci nullatenus poffunt conficere in fermentato, quod tamen publica proteftatione caverunt, fe non velle inferre, neo dicere, cum illorum hunc cultum, vel ritum non condemnabant Pontifices, neque Ecclefia Latina, imò tolerabat, fed & probabat: atque ita fimiliter debuiffe eos facere circa Latinorum ritum, non condemnando eos, uti faciebant, pro hæreticis azymitis. *Hæc in terminis Acta.*

864 Porrò ex deficientia Codicum Sanctorum Patrum, memoriter ab Apocrifiariis recitata funt teftimonia Chryfoftomi, homilia 81. aliàs 82. In Matthæum, fuper illa verba: *Primò die azimorum*, ubi etiam Sanctus Doctor afferit, Chriftum Dominum noftrum etiam in ultima Cœna legem & ritum obfervaffe Judæorum: & ex homilia 82. alias 83. ubi & idem probat. Item ex Epiphanio in Panario contrà Ebionitas, ubi ait: *Quomodo carnium commeftione non ftatim eorum dementia redarguetur? Primò, Domino comedente Pafcha Iudæorum. Pafcha autem Iudæorum erat ovis, & azyma: carnes ovis affæ igne, ficut Difcipuli fui ei dicunt: Vbi vis paremus tibi comedere Pafcha?* Et contrà Marcioniftas dicente: ,, Contra te ò Marcion, induxifti ,, multis modis redargutionem, magis au- ,, tem ab ipfa veritate coactus. Pafcha enim ,, antiquum, nihil aliud erat, quàm ovis ,, immolatio, & carnium commeftio, ani- ,, matorumque perceptio cum azymis. *Et poft* ,, *pauca*. Quod enim tu detefteris carnium ,, comeftionem, Dominus Jefus cum fuis Di- ,, fcipulis comedit faciens Pafcha fecundum ,, legem. *Et alia quæ fequuntur.*

865 Renuentibus autem Græcis, *aiunt Acta*, plures audire auctoritates Sanctorum & jam dictis opponentibus locum illud Joannis: *Non introjerunt Judæi in prætoriam, ut non contaminarentur, fed ut manducarent Pafcha*: refponfum fuit ab Apocrifiariis, nequam vel leviter, ut Joannes cæteris contradixerit Evangeliftis: quare verba illa, *ut comederent Pafcha*, ità explicanda effe dixerunt, ut fcilicèt comederent cibos Pafchales, fic enim alias in veteri Teftamento verbum hoc Pafcha fumebatur: atque fuperiora dicta funt Luna decimaquinta. In his feffionem protaxerunt ufque ad profundam noctem, donec diffolvente cœtum Imperatore, recefferunt.

866 His peractis antequàm iterum convenirent, Imperator, cui magis ob politicas caufas, quàm alia ratione hæc unio in corde erat, clàm egerat cum Apocrifiariis de modo ineundi fœderis & unitatis inter utramque Ecclefiam, proponens pro medio termino, ut ex duobus controverfis Capitibus Latini unū cederent Græcis, alterum Græci Latinis: Ut nimirum Latini fuam de Spiritus Sancti proceffione opinionem miffam facerent, & ex Symbolo fuifque libris expungerent verbum *Filioque*, permittentes ut Græci hac in controverfia eodem modo quo priùs fentirent: Græci verò ex altera parte approbarent confecrationem Latinorum in azymis, neque ampliùs eos hæreticos propter hoc proclamarent. At renuentibus, & conftanter proclamantibus Apocrifiariis, Ecclefiam Romanam Catholicam nec jota unum, aut apicem fundatiffimæ fuæ fidei immutaturam, neque ullo modo uniri poffe cum Græca, nifi hæc priùs abjectis, & condemnatis erroribus: Imperator animo concidit, omnem unionis fpem exuens, quoniàm perfpectam habebat fuorum tenacitatem: Quare re Epifcopis & Patriarchæ patefacta commoti funt, & adversùs Apocrifiarios acerbiffime in dignati, quos ad Concilium vocarunt pro die Jovis hebdomadæ tertiæ poft Pafcha.

867 Accedentibus illis, *inquiunt Acta*, invenerunt univerfam plebis multitudinem congregatam, & apertis jannis fediffe in Atrio Patriarcham coacto in ampliori illo patulo Concilio. Sedentibus verò alta voce coràm omnibus dixit Pattriarcha: Dùm fpes erat unionis, omnem vobis locuuti fumus pacem, omnem exhibuimus amorem: modò verò fpe fruftrati, quod agamus, nefcimus, veftram nobis de Spiritu Sancto dediftis fidem in fcriptis, vultis, ut eam per gentes, nationes, & Provincias noftras promulgemus, quæ hic coràm aftantibus & vobis, dùm placeat, volumus ut recitetur. Illis refpondentibus fibi hæc valdè placere, neque quidquam ampliùs optare, quàm ut ubique diffundatur, & legatur Romanæ Ecclefiæ vera doctrina: ftatim unus ex grandevis Confiliariis univerfam definitionem Apocrifiariorum perlegit. *Hæc Acta*. Quæ inde fubjungunt nonnullas Patrum auctoritates allegatas à Græcis contrà proceffionem Spiritus Sancti à Filio, Damafi nimirum, Cyrilli, & Bafilii, aliorumque minoris efficaciæ, ab Apocrifiariis optimè folutas: atque tumultum murmuremque ex hoc exortum in populo: Addunt porrò, ceffato murmure & facto filentio, alta voce dixiffe Apoctifiarios: *Creditis Spiritum Sanctum procedere à Filio vel non?* Et refpondente pro omnibus Patriarcha: *Credimus quod non procedat à Filio*, illos fuhjunxiffe: *Sed Beatus Cyrillus, qui præfuit tertio Concilio, anathematizat omnes, qui hoc non credunt: Ergò vos eftis anathematizati. Item vos creditis & dicitis, quod Corpus Chrifti non poteft Confici in azymo: fed hoc eft hæreticum.*

868 Illi commoti, *profequuntur Acta*, de jure condemnatis illorum fententiis, Apocrifiarios, Fautorefque, vel Sectatores illarum opinionum, conclamabant hæreticos, & excommunicatos. Facta itaque magna feditione & tumultu recefferunt Apocrifiarii caventes fibi: & antequam亦 prandèrent, inftanter egerunt cum Imperatore de obtinenda regrediendi facultate; videntes fe nihil potuiffe

se proficere, nec spem ullam superesse de flectenda gente duræ cervicis, & in suis erroribus pertinaci. Venia itaque obtenta (dolebat enim Imperator rem infectam mansisse, atque ad contentionem seditionemque processisse) summo mane sequentis diei Sabbati recesserunt à Nympha, datis sibi Itineris Ducibus, & Comitibus: & postridie venerunt ad Villam Calam, ubi supervenerunt Cursores Nuncii missi ab Imperatore, & à Patriarcha. Imperatorius omnia eis bona precabatur, & fœlicis itineris terminum: significabat verò sibi displicuisse, ità latenter & ex abrupto insalutatis Patriarchis, & cæteris in Synodo congregatis. Cui illi, festini sui recessus justas exposuerunt causas, quas poterant, maximas gratias agentes Imperatori, ob singularia in eis beneficia.

869 Patriarchales verò Nuncii se à Concilio missos dixerunt, ut professionem, seù definitionem fidei circà processionem Spiritus Sancti, porrectam ab Apocrisiariis, eisdem redderent, repeterentque quam Græci tradiderant circa Eucharistiæ Sacramentum. Responderunt Apocrisiarii, propterea se illis definitionem dedisse, ut remaneret in memoriale fidei, & doctrinæ Ecclesiæ Romanæ, scirentque universæ Græcorum Ecclesiæ, quid credere & docère deberent circa illum articulum. Spiritum verò vestrum, inquiunt, circa Sacramentum Altaris volumus nobiscum deferre, ut Latinorum Ecclesiæ, ac Sanctissimo Domino Papæ certiùs constet, in quo errore versàmini, neque ab eo vos velle discedere. Institerunt tamen Nuncii de scripto reddendo per biduum, quod dum habere non poterant, tulerunt excommunicationis sententiam in omnes Comites, & Duces Apocrisiariorum, prohibentes sub anathemate, nè quisquam eis esset auxilio aut consilium. Illi frustrà tentarunt soli pedites abire. Nam post emensa septem vel octo milliaria, ob iter periculosum terræ desertæ, & inaquosæ, insidiasque in Montibus præparatas: ab Imperatoris Nuncio precibus, & obsecrationibus revocati, & protestationibus Imperatoris nomine factis fermè coacti, regressi sunt ad locum unde exiernnt Patriarchales videntes nihil se prece potuisse efficere circà obtinendam, quam petebant chartam, manum admoverunt, vi sarcinas omnes, libros, & quidquid erat suppellectilis Apocrisiariorum minutim investigantes: donec tandem vocatos in partes Socios explorarunt, & sub vestibus alligatam Originariam Scripturam detexerunt, & abstulerunt. Sed translationem vel exemplar Latinum non invenerunt, quod ad Pontificem detulerunt Apocrisiarii, cujus nos transumptus dedimus supra. Obtento quod desiderarunt, ad bona verba conversi, dimiserunt eos in pace, dantes eis has literas Patriarchæ Nicæni, seù Constantinopolitani, necnon Antiocheni, sive potiùs universæ Synodi, in quibus ad nauseam usque suum errorem de processione Spiritus Sancti, conglomeratis Sanctorum auctoritatibus, inculcant. *Hactenus Acta*. Quibus subjecta est Epistola antefata, sive fidei professio Patriarchæ Niceni, & universæ Synodi Nymphæ Græcorum, missa ad Sanctissimum Dominum Gregorium IX. ut habet inscriptio: quæ incipit: *Credimus in unam Deitatem*: relata integra à Wadingo ad Annum Domini MCCXXXIII. sub num.24. Deinde à Labæo tom. XI. Concil. par.1. pag.466. quæ cum sit satis prolixa legi potest apud præsatos Scriptores, eam nos omittimus. Quid tamen de ea scribat idem Wadingus referam: ait namque sub numero XXV.

870 „ Nullibi adeò diffusè Græcorum „ fundamenta pro pertinaci illa sua hæresi vidi congesta, neque in aliis eorum scriptis, „ quæ scurrerunt, neque in Concilio Florentino, neque apud controversistas, quarè consultum judicavi, omnem & si longam, tædiosamque, transcribere Epistolam, ut in ea cognoscatur, quid possint, „ aut soleant à tot annorum centuriis, pro „ sua probanda pervicacia proferre, & faciliùs ad singula præmanibus habeantur re„ sponsa. Sanè quædam citant opuscula, quę „ non facilè licèt invenire, alia corrupta „ sunt, modo ad castigatissimas hujus tempo„ ris editiones Greco-latinas ea confe„ ramus, cætera facilem habent solutionem. „ Nàm vel eorum vis consistit in eo, ut Pa„ trem dicant fontem, principium, radicem „ & his similia supersubstantialis Deitatis, „ quod verum est, cùm Pater sit principium „ sine principio, Filius etiam principium es„ se potest, sed principium de principio, „ Deus de Deo, rivulus de fonte. Vel ne„ gant Filio causalitatem (phrasis est anti„ qua Græcorum) quam habet Pater, quod „ verum est de causalitate, qua Pater rcspi„ cit Filium, similiterque de Notione Patris „ dicendum est, quam Filio quidam ex Græ„ cis negant: vel asserunt Spiritnm Sanctum „ procedere à Patre per Filium, quem lo„ quendi modum Bassarion Cardinalis Nice„ nus Archiepiscopus, Ordinis Minorum „ olim protector, in sensu cohærere cum lo„ cutione Latinorum largè probat in oratio„ ne habita pro unione utriusque Ecclesiæ in „ Concilio Florentino, quæ habetur post „ sessionem ultimam, necnon ipsum Conci„ lium, atque multi qui data opera de hac „ controversia scripserunt. *Hactenus Wadingus*.

871 Qui & in ea est sententia, Germanum & Imperatorem impensiùs desiderasse unionem, ac ideò pacatiùs & mitiùs per eos actum Niceæ, Nimphæ verò asperiorem modum agendi, non tam Imperatori & Germano tribuendnm, quàm Patriarchæ Antiocheno, & aliis: quod ostendit ex literis Joannis

Car-

Cardinalis Columnæ, datis ad Othonem Cardinalem Legatum in Anglia, apud Parisium ad Annum MCCXXXVII. ubi legitur. *Redierunt fratres à Regione diffidente cum Principe* (idest, Pontifice) *sed pacis impressa vestigia non apparuerunt: quia non paruerunt bajulis discordiæ sectatores. Antiochensis à Societate distrahitur, nec à redeuntibus commendatur*. Frustrà ergò laboravit Gregorius, frustrà tot labores, tot itinera, tot pericula passi sunt Religiosi Apocrisiarii, prævalente perfidia, & indurata Græcorum cervice.

872 Cæterùm idem Gregorius eodem tempore, egit de Mahumetanis, Georgianis, & aliis Nationibus à veritate fidei aberrantibus, ad agnitionem veritatis traducendis, nam ad Soldanum Damasci, duos ex Fratribus Minoribus legavit, datis litteris, quas ex Codice Vaticano excripsit Wadingus, suisque Minorum Annalibus inseruit ad Annum supracitatum sub num. I V. quarum initium est: *Cælestis altitudo, & immensa benignitas Dei excelsi*, quibus veritatem Christianæ fidei aperit, & in fine prædictos fratres, quos pro sua salute directos scribit, commendat: inquiens: „ Quapropter tuam exhortamur „ industriam, & tibi per eum qui cuncta crea- „ vit, injungimus, quatenus diligenter fi- „ lios..... & ...... Fratres Ordinis Fra- „ trum Minorum, ad te pro tua, & tuorum „ salute directos, libenter suscipere debeas, „ & diligenter audire, non reputans ocio- „ sum, quod à nobis in hac parte diebus no- „ vissimis inspiratione Divina, de Fratrum „ nostrorum Consilio sitientium illuminatio- „ nem omnium populorum, non sine Sacra- „ rum Scripturarum est auctoritate provisum, „ Datum Anagni xv. Kal. Martii an. v6. *Hæc ibi*. Inde ad Regem Georgiæ misit Fratrem Jacobum de Russano ejusdem Ordinis, datis ad eum litteris, quæ cum sint breviores, eas apud eundem Wadingum loco cit. ex Vaticano Regesto excriptas, subiiciemus: ita namque se habent.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei.

Illustri Regi Georgiæ.

873 „ Cum sit omnis ab omnipotente „ potestas, & quæ ab eo sunt, ordinata cre- „ dantur, illi profectò Reges non portant „ gladium sine causa, qui & erecti adversùs „ impios libenter vindicant injuriam Creato- „ ris, & fidelibus inclinati, pia ipsorum fa- „ cta fovendo, pariter & muniendo collau- „ dant. Sanè dilecto Filio Jacobo de Russa- „ no de Ordine Fratrum Minorum, latore „ præsentium, accepimus, referente quod „ Tu thronum Gloriæ, cui præsides ab au- „ ctore omnium recognoscens, personas ip- „ sius Ordinis, quin potiùs operantem in eis „ Spiritum venereris, intelligens, sicut cre- „ dimus, & attendens, quòd qui custodit „ parvulos hodie in confusionem hæreticæ „ pravitatis, Catholicam dignatur Ecclesiam „ evidentibus signis, atque miraculis deco- „ rare per eos, ut quo se fortiùs paupertate „ simul, & simplicitate deiiciunt, eò majori- „ bus ab eo, qui humilia respicit, virtutum „ honoribus attollantur.

874 „ Ut igitur justi & Prophetæ mer- „ cedem accipias, si Rex pro illo Rege, qui „ per ignem vivos & mortuos judicare ven- „ turus, quidquid minimis suis actum cle- „ menter invenerit, sibi præstitum reputabit, „ gratism, & favorem talium factis accomo- „ das, & eorum misericorditer infirma sup- „ portas: Serenitatem Vestram rogamus, „ monemus, & hortamur attentiùs, ac per „ Apostolica tibi scripta in remissionem pec- „ caminum injungentes, quatenus dictum „ Fratrem, dilectum familiarem nostrum, & „ cæteros ipsius Ordinis professores, qui in „ Ordine voluntariæ paupertatis pro Christo „ Legatione funguntur ad gentes, quæ non „ noverunt Deum, & assumunt in vanum „ nomen ejus, benignè recipias, & chari- „ tativè pertractes, in ipsis magnificans opus „ ejus, qui se ipsum nobis præbuit, & pro „ nobis, & nos de corruptionis redimens „ servitute, in filiorum libertatem vocavit, „ hæreditaturos, cum ipso gloriam sempiter- „ nam. Datum Laterani III. Idus Aprilis, „ Pontificatus nostri Anno VII. *Hactenus* „ *Epistola*. In favorem porrò fratrum proficiscentium in Terras Georgianorum, Sarracenorum, & aliorum infidelium, paucis post diebus, sequentes literas ex eodem Wadingo dedit.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei, dilectis Filiis Fratribus Ordinis Minorum in Terras Georgianorum, Sarracenorum, & aliorum Infidelium proficiscentibus.

875 „ Cum messis multa sit, operarii „ verò pauci: Evangelicus ille Pater fami- „ lias adhuc mittit operarios in vineam suam: „ & eos hac quasi hora undecima, vineæ suæ „ novos deputat vinitores, quorum laborem „ pari cum primis denario recompenset. Cùm „ igitur in terris Georgianorum, Sarraceno- „ rum, aliorumque infidelium vobis anima- „ rum solicitudine commissa illius operante „ clementia, qui de lapidibus potest filios „ Abrahæ suscitare, verbo & exemplo profi- „ ciatis: ibidem existentes in invio reduca- „ tis ad vitam, nos considerantes, quod mi- „ nisterium vestrum diligenter implentes, vos „ operarios inconfusibiles exhibetis, vitio- „ rum sentes extirpare de agro Dominico fa- „ tagendo: propter quod indubitanter de

„ vobis fiduciam obtinemus, ut qui spiritu „ vivatis, spiritu & ambuletis; & de doctri„ na vestra, & conversatione flores & fru„ ctus proveniant gratiores. Devotioni ve„ stræ præsentium auctoritate concedimus, „ ut in terris illis vobis sit licitum excom„ municatis communicare, in iis quæ ad sa„ lutem pertinent animarum. Quibus, & „ dummodò Latini sint, & Apostolicæ Sedi „ obediant, Fratres vestri Presbyteri valeant, „ congrua satisfactione præmissa, secundùm „ formam Ecclesiæ absolutionis beneficium „ impartiri. eorumque confessione audita, „ pœnitentiam salutarem injungere, & cum „ Ordinis vestri Fratribus super levi irregu„ laritatis notâ providè dispensare. Nulli er„ gò &c. Datum VI. Idus Aprilis Anno VII. *Hactenus litteræ Gregorii*. Exibet inde idem Wadingus in Regesto Pontificio ad calcem tom. I. Annal. alias Gregorii litteras, quibus nonnulla privilegia eisdem fratribus ad partes infidelium proficiscentibus, ex Archivio Aracælitano transcriptas, quæ sic se habent.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei, dilectis Filiis Fratribus Ordinis Fratrum Minorum Presbyteris, in Terra Sarracenorum,& Paganorum proficiscentibus, salutem,& Apostol. benedictionem.

876 „ Animarum salutem desiderio fer„ venti quærentes, auctoritate vobi præsen„ tium indulgemus, ut cùm in Sarraceno„ rum, & Paganorum terra fueritis, liceat „ vobis Christianis ibidem morantibus, con„ fessione peccatorum suorum audita, pœni„ tentiam salutarem injungere, ac ipsis si „ aliquibus excommunicationis sententiis „ sint adstricti, juxta formam Ecclesiæ absolu„ tionis beneficium exhibere. Nulli ergo ho„ minum &c. Datum Laterani 2. Nonas Maji, „ Pontificatus nostri Anno VII. *Hactenus litteræ*. In Annalibus verò ad Annum supra citatum sub numero VII. exhibet & alias litteras ex monumento Ordinis & speculo. Sub datis XVI. Kalendas Junii, Gregorii, Pontificatus Anno VII. quibus præfatis Fratribus auget privilegia. Verùm prædictæ litteræ, ex Originali asservato in hoc Sacri Montis Sion Archivio, leguntur datæ III. Kalendas Februarii sui Pontificatus Anno XI. Et ità se habent, ut ex præfato Originali.

Gregorius Episcopus servus servorum Dei, dilectis Filiis Ordinis Fratrum Minorum in terra Sarracenorum, & Paganorum proficiscentibus, salutem & Apostolicam benedictionem.

877 „ Pro Zelo Christianæ fidei, & pro „ Illuminatione Gentium, in ignorantiæ, „ ac erroris ambulantium cæcitate, peregri„ nationem vobis assumentibus ad exteras „ nationes, præsentium auctoritate conce„ dimus, ut proponere verbum Dei, & illa„ rum partium homines, per ministerium „ exhortationis vestræ converti ad unitatem „ Christianæ fidei cupientes, recipere, ac „ baptizare possitis, & Ecclesiæ Sacrosanctæ „ aggregare, aggregatos insignire characte„ re Clericali, ac eos, qui per Apostasiam, „ Schisma, vel hæresim à Christiani confes„ sione nominis recedentes, inter Sarrace„ nos habitant, absolvere, & reconciliare „ per gratiam pœnitentiæ salutaris, si ad obe„ dientiam Ecclesiæ Romanæ in humilitatis „ spiritu duxerint redeundum. Datum La„ terani III. Kal. Februarii, Pontificatus „ nostri Anno XI. *Hactenus litteræ*.

878 Eâdem tempestate, & Sanctissimi Patriarchæ Dominici filii Sacri Ordinis Prædicatorum fratres, non inferiori Zelo, ac Minores erant in vinea Domini laborantes, animarum quæstum pro Christo facientes, quorum opera XI. Anno Pontificatus Gregorii, Jacobitarum Patriarcham, excussis erroribus, ad obedientiam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ traduxerunt, ut Frater Philippus ejusdem Ordinis atque in Terra Sancta Prior, qui non mediocrem operam in tanto perducendo opere desixit, in Epistola refert ad eundem Pontificem missa, relata à Parisio Anglo in sua historia Anglica, in qua inter alia scribit: „ Patriarcha Jacobitarum Orientalium, vir „ quidem venerabili scientia, moribus & „ ætate, cum maximo comitatu, Archiepi„ scoporum, Episcoporum, necnon & Mo„ nachorum suæ gentis hoc anno venit ado„ rare Hierusalem. Cui Verbum Catholicæ „ fidei exponentes, ad tantum Divina coo„ perante gratia pervenimus, ut in ramis „ Palmarum, in processione solemni, quæ „ die illa in descensu Montis Oliveti in Hie„ rusalem fieri consuevit, obedientiam San„ ctæ Romanæ Ecclesiæ promitteret, & jura„ ret, omnem pariter hæresim abjurando, & „ confessionem suam nobis tradidit in litteris „ Chaldæis, & Arabicis in testimonium sem„ piternum. Ipse præest Chaldæis, Medis, „ & Persis, & Armenis; quas Terras Tarta„ ri pro magna parte jam vastaverunt, & in „ aliis Regnis in tantum dilatatur ejus præ„ latio, quod septuaginta Provinciæ ei obe„ diunt, in quibus inabitant innumerabiles Chri-

„ Christiani; servi tamèn, & tributarii Sar-„ cenis, exceptis Monachis, quos liberos di-„ mittunt à tributo. *Hæc ille*.

879 Jacobitæ à quodam Jacobo Syro di-cti, Dioscori, & Eutichetis sectatores, ait Damascenus in lib. de hæresibus, de Ægy-ptiis loquens, ait: *Ægyptii, qui idem schismatici, & Menophysitæ vocantur, specioso titulo libri legis, qui Chalcedone probatus erat, à vera Ecclesia defecerunt, Marciano, & Valentiniano Imperatoribus. Hi autem ob studium suum ergà Dioscorum Alexandrinum, qui in Chalcedonensi Concilio, ut Eutychetis Decretorum defensor, de gradu honoris motus fuerat, Concilio interfuerunt; tùmque sexcenta crimina, quæ in eis inerant, contrà ipsum Concilium confixerunt. Horum Principes fuerunt Theodosius Alexandrinus, à quo Theodosiani, & Jacobus Syrus, à quo Jocobitæ sunt nominati, conscii defensores, & propugnatores*. Di-ctus quoquè est *Bardacus*, ideft *Clitellorius*, & à Latinis *Zanzalus*, ut Abraham Ecchellensis in Notis ad Canones Arabicos Concilii Nicæni §.6. *de variis Sectis*, notat; ut ità secernatur ab altero Jacobo Syro Monacho, magnæ sanctitatis viro, de quo plura scripsit in Collectaneis Theodorus Lector. Sectantur isti Eutychetis, & Dioscori hæresim de una natura, voluntate, & operatione in Christo Domino; in quo dogmate concordant cum Armenis, Cophtis, & Ætyopis, licèt in pluribus discriminentur. Alios nàmque errores addiderunt posteri Jacobitæ, alios Cophti, alios Armeni, quos non acceperunt à primis suis auctoribus. Jacobitæ nàmque in materia Eucharistiæ discrepant ab aliis, nàm oleum, & salem pani triticeo admiscent consecrando, & id esse de necessitate materiæ fatentur ritu accepto, non à Jacobo Syro, sed à quondàm Joanne Barsusa Patriarcha Antiocheno, teste Davide Barphaulo in Cathechesi Jacobitarum apud eundem Ecchellensem.

880 Jacobus de Vittriaco in Histor. Hierosolymitana cap. 75. agens de Jacobitis: „ Hi à multis jàm temporibus à Constanti-„ nopolitano Patriarcha Dioscoro excom-„ municati, & ab Ecclesia Græcorum seque-„ strati, majorem partem Asiæ, & totius tra-„ ctus Orientalis inhabitabant: quidam inter „ Sarracenos, alii autem proprias absque „ consortio Infidelium occuparunt regiones, „ scilicèt Nubiam, quæ contermina est Ægy-„ pto, & magnam Ætyophiæ partem, & „ omnes regiones usque in Indiam plusquàm „ quadraginta Regna, ut asserunt, continen-„ tes: Omnes autem sunt Christiani, à Bea-„ to Matthæo Apostolo, & aliis Apostolicis „ Viris ad Christi fidem conversi. *Hæc de eorum origine, & incolatu Vittriacus*. Verùm sub uno Jacobitarum nomine comprehendere videtur Monophysitas omnes, qui tamen sunt specie distincti, ut sunt Cophti, Armeni, & Æthyopes, qui sub eodem genere Monophysitarum continentur, sub quo, & Jacobitæ, habentque, & errores diversos, licèt conveniant in aliquibus, & in præcipuo de unica natura in Christo. Nec Jacobus ille auctor hujus Sectæ, quem discipulum cujusdam Patriarchæ Alexandrini facit Vittriacus, excommunicatus à Dioscoro fuit, quem, teste Damasceno suprà relato, constat ex parte Dioscori fuisse, quemadmodùm Theodosius, à quo Theodosiani. Et ità etiam Nicephorus lib.18. cap.52. de Jacobitis agens, ait: „ Ja-„ cobus porrò, à quo nunc quoquè, ut jàm „ diximus, Jacobitarum hæresis denominata „ celebratur, Syrus genere fuit, obscurus „ prorsùs, & nullâ gloriâ vir, qui etiam „ *Zanzalus* propter summam tenuitatem est „ cognominatus. Hic Eutychetis, & Diosco-„ ri, Gnaphæique, ac propterea Petri atque „ Severi dogmate recepto, magnoperè id „ apud Syros propagare studuit. *Hactenus ille*.

881 Idem porrò Vittriacus recensens Jacobitarum errorem, primum dicit: *Parvulos suos in utroque sexu, more Sarracenorum, magna ex parte circumcidunt*. Deindè ait, confessionem auricularem non recipere. *Alius autem error ipsorum est*, inquit, *non minor prædicto, quòd confessiones peccatorum suorum, non Sacerdotibus, sed soli Deo latentèr faciunt, ponentes thus juxtà se in igne tanquàm eum fumo peccata sua ascendant coràm Domino*. Subjungit indè, addens & tertium errorem, quòd nimìrum plures eorum ante baptismum parvulos suos cum ferro calido adurentes, & signantes, in frontibus imprimunt cauterium. *Alii autem*, subnectit, *in modum Crucis in ambabus genis, seù temporibus, infantes suos consignant; perversè putantes, eos per ignem materialem expiori, eò quòd in Evangelio Beati Matthæi scriptum sit, quòd Beatus Joannes Baptista, de Christo dixerit: Ipse vos baptizabit in Spiritu Sancto & igne*. Thomas à Jesu Biatensis in suo Opere de Procuranda salute omnium Gentium lib.7. cap. 14. & 15. complures Jacobitarum recenset errores ex Leonardo Episcopo Sidoniensi in ejus Legatione ad partes Orientales, & ex illorum Catechismo asservato olim in Bibliotheca Cardinalis Sancti Severini, sed non omnes ibidem recensitos errores admittunt Jacobitæ. Sicut nec verum est, eos auricularem confessionem prorsùs rejicere, licèt rarò illam frequentent, & multi communicent finè auriculari confessione, ut præfatus Thomas ex relato Leonardo refert; & testatur noster Quaresmus lib.1. Elucid. Terræ Sanctæ cap.47. ex eorundem Jacobitarum testimonio.

882 Cæterùm hæc diversitas in Scriptoribus exoritur, ex eò quòd non omnes Jacobitæ per Orbem dispersi, eandem habeant fidem, alii aliis ejusdem nominis deteriores sunt; nàm qui in Ægypto commorantur,

plùs errant, quàm cæteri Orientales. Testatur idem Philippus prior Terræ Sanctæ in prælaudata Epistola ad Gregorium IX. ubi hæc etiam habet: „ Misimus etiam fratres in „ Ægyptum ad Patriarcham Jacobitarum „ Ægyptiorum, qui multò ampliùs errare so- „ lent, quàm Orientales, aliis erroribus „ circumcisionem ad modum Sarracenorum „ addentes, à quo similitèr recepimus, quòd „ velit redire ad Ecclesiæ unitatem, & jàm „ multis elisis erroribus, suos subditos pro- „ hibuit circumcidi. Huic subdita est minor „ India, & Lybia cum Ægypto; sed Æthyo- „ pes, & Lybii non sunt subjecti Sarracenis. *Hæc ille*. Et ità apparet nec omnes Jacobitas retinere circumcisionem, verùm eos dumtaxàt, qui per Ægyptum dispersi sunt; ubi & Cophti omnes, quorum infinitus est numerus, licèt pauperes, & miserabiles, me ipso teste, circumcisionem in utroque sexu retinent; & licèt à præsenti Patriarcha mandatum sit, nè pueri circumcidantur, parere tamèn renuunt: Et si aliqui se abstineant à masculorum circumcisione, non sic tamen à fœminis, impuras enim fœminas incircumcisas censent, ad quas mariti nullatenùs accedere volunt, ut ex nostris Missionariis in Ægypto accepi. Ex longa cum Turcis consuetudine, ad eorum mores, & ritus prolapsi sunt; undè & impedimenta matrimonii in quocumque consanguinitatis, vel affinitatis gradu in linea transversali non agnoscunt; & repudia ut Sarraceni admittunt, nec se abstinent à nubendo alteri, vivente adhùc primâ, & repudiatâ uxore; immò sorori repudiatæ nubere non verentur; & quod deteriùs est, hæc de licentia agunt Patriarchæ, qui semèl & iterùm à nostris convictus legem repudii Evangelio contraire, se optimè scire fassus est, sed propter suorum duritiem hoc permittere; nàm ipso contradicente & denegante, solutâ Tribunali Turcarum pecuniâ, de illorum licentia repudiant, & alteri nubunt; minùs malum esse, ut de sui Patriarchæ licentia talia peragant, & pecunia solvenda Turcis, in suum lucrum cedat, quàm recursum habeant ad Turcham, & solutâ pecuniâ, ab eo facultatem repudiandi, & alteri obtineant nubendi. Hæc quidèm ego ipse in Ægypto propriis auribus audivi.

883 Sed ad ordinem Historiæ revertentes, idem P. Philippus in antefata Epistola refert, tunc temporis duos alios Episcopos, Nestorianum unū, alterum Jacobinum, jurisdictiones habentes in Syria & Phœnicia, abjuratis erroribus, S. Catholicæ Ecclesiæ se submisisse. Ad idem faciendum paratum tunc refert magnum Nestorianæ hæresis Episcopum, jurisdictionem habentem per Indiam majorem, per Regnum Sacerdotis Joannis, & per Regna magis proxima Orienti. Deindè quasi mirabundus de Græcorum perfidia subdit: „ Et cùm omnes prædictæ Nationes „ doctrinæ Trinitatis, & prædicationibus no- „ stris acquiescant, soli Græci in malitia sua „ perseverant, qui ubìque aut latentèr, aut „ apertè Ecclesiæ contradicunt, omnia Sa- „ cramenta nostra blasphemant, & omnem „ sectam à sua alienam, pravam appellant, & „ hæreticam.

884 Et quidèm eo tempore, quo cæteræ, Nationes, rejectis erroribus, ad Sanctam Romanam Ecclesiam confluebant, Græci magis magisque eidem adversabantur: se gerebat tunc Joannes Dux Vatacius, ut Græcorum Imperator, qui Latinis infensus, armis & potentia Constantinopolitanum Imperium de eorum potestate eripere conabatur, & elatus victoriis in Asia positis, subactisque compluribus Ægæi Maris Insulis, in Europam arma transferre constituit, ut universas Urbes à Bulgarica & Italica manu liberaret. Quarè Asanes Bulgarorum Princeps Calo Joannis filius, rupto Latinorum fœdere, ad Schismaticorum Græcorum se contulit partem, Sacramentum olìm initum, quin & Religionem ipsam parvipendens; factus iterùm de Catholico schismaticus, qui priùs de schismatico evaserat Catholicus. Hic ergò, juncto cum Joanne Duce Vatacio fœdere, filium suum Theodorum nupsit Helenę Vatacii filię, & junctis Copiis adversùs Latinos castra movent.

885 At Gregorius hæc ægrè audiens, ad Belam scripsit Hungariæ Regem, hortans & præcipiens, ut Regnum perjuri Principis invadat, proposito Indulgentiarum pręmio; Atque in præfatia literis, quę incipiunt: *Supremus opifex*, post plura, agens de iis, quæ Ecclesiam Christi scindere moliuntur: „ De „ quorum numero perfidus est Assanus, qui „ ab Ecclesiæ unitate recedens, & de Petri „ ovibus esse recusans, ejus pasci doctrinæ „ verbo, operationis exemplo, & sacræ Com- „ munionis pabulo contradicens, receptat in „ terra sua hæreticos & defensat, quibus to- „ ta terra ipsa infecta dicitur & repleta. Còm „ igitùr dignum sit, ut sanguis eorum veniat „ super eos, iniquitate sua, velut Amorrhęi „ Populi consumanda, venerabilibus fratri- „ bus nostris Strigoniensi, & Colocensi Ar- „ chiepiscopis, Episcopo Perusino Apostoli- „ cæ Sedis Legato, & universis Episcopis per „ Hungariam constitutis, nostris damus li- „ teris in mandatis, ut contrà dictum Assa- „ num & terram suam prædicent verbum „ Crucis; illam Crucesignatis illùc in perso- „ nis, vel rebus laborantibus, Indulgentiam „ concedentes, quæ conceditur transeunti- „ bus in subsidium Terrę Sanctę. *Hæc & alia Gregorius ibi*. Data est Anno XI. sui Pontificatus.

886 Armeni è conversò in fide roborati, ergà Apostolicam Ecclesiam propensiores in dies se exhibebant, quorum Patriarcha Catholicon nuncupatus, missis ad eundem Gre-

go-

gorium Nunciis, Pallium postulavit: Cui annuens Pontifex, & Pallium transmisit, & Mitram, & Stolam, & Annulum, ut in litteris ad eum datis innuit Gregorius, inquiens: „ Ut „ sacrosanctam Romanam Ecclesiam, utpotè „ Caput omnium Christifidelium, & Magi- „ stram, tanquàm Matrem filius reverentèr „ amplectens, Beato Petro, & nobis, qui ei- „ dem Ecclesiæ, dispositione divinâ, licèt in- „ sufficientibus meritis præsidemus, nostris- „ que successoribus canonicè substituendis „ obediens semper, fidelis, & devotus exi- „ stas, quibusdam petitionibus per Nuncios „ tuos ex parte tua nobis exhibitis, ad gra- „ tiarum exauditionem admissis, petitum à te „ Pallium, tuo quod olim antecessoribus tuis „ fuit ab Apostolica Sede concessum, jàm „ quasi præ nimia vetustate consumpto, sicut „ iidem Nuncii exponere curaverunt, nec „ non Mitram, Stolam, & Annulum in si- „ gnum Apostolicæ dilectionis, & gratiæ, ac „ tuæ devotionis indicium, fraternitati tuæ „ per Nuncios mittimus antedictos; aliàs „ tibi velut honorabili membro Ecclesię prę- „ notatæ, in quibus cum Domino poteri- „ mus, propitii, & favorabiles assuturi. Da- „ tum Laterani VI. Idus Martii Anno XII. *Hactenus Gregorius*, qui eodem ferè tempore nonnullas prærogativas Regi concessit, & Reginæ Armeniorum, ut ex ejusdem Pontificis literis lib. 12. Epist. 391. 392. & 394. apparent.

887 Insuper, & Georgianorum Regina Rusuda cum Davide ejus filio Rege, ac insuper universo Regno ad obedientiam accesserunt Romani Pontificis, operâ Religiosorum inclyti Prædicatorum Ordinis, quos Gregorius misit, ut in ejus litteris, sub datis Laterani Anno XIII. ex lib. 13. Epist. 198. incipientibus: *Gaudemus pro vobis*, in quarum fine ait: „ Ad hoc dilectos filios fratres „ Huguicionem, Jacobum, Benevenutum, „ Rubinum, Petrum, Bernardum, Lamber- „ tum, & Guizardum Ordinis Fratrum Præ- „ dicatorum, potentes in opere, & sermone, „ in quibus vivficat vita doctrinam, & do- „ ctrina vitam informat, dùm hoc in eorum „ moribus legitur, quod sermonibus expli- „ catur, ad vestram præsentiam venientes; „ immò Christum in ipsis benignè recipere, „ & eorum salubria monita exaudire curetis. *Hæc Gregorius*.

888 Georgiani populi sunt, quos Iberos appellant Cosmographi, barbari sunt, & bellicosi, habitantque in interiori Armeniæ parte versùs Septemptrionem & Euxinum. Dicti sunt Georgiani à Divo Georgio, quem velut præcipuum Patronum, & in suis præliis contrà Paganos velut figniferum & propugnatorem, ingenti honore venerantur. Nonnulli asserunt, in tanto habere honore Divum Georgium, eò quòd credant, Divum Georgium omnium primum eam gentem ad fidem traduxisse. Sed Ruffinus lib. I. Histor. Ecclesf. cap. 2. tradit, Iberos operâ cujusdam captivæ fœminæ, Religione, & pietate celebris, ad Christum venisse; quem posteà secuti sunt Sozomenus lib. 2. cap. 6. Nicephor. lib. 8. cap. 34. Sigibertus in Chronic. & alii plures: Verùm Irenæus lib. I. cap. 3. inter remotiores Christi Ecclesias, eas recenset, quæ in Iberis suo tempore erant, ex quo apparet antè Constantini ætatem, sub cujus Imperio scribuunt, operâ christianæ fœminæ captivæ Iberos fidem suscepisse, jàm receptum Evangelium; undè creditur, quòd prædicatione Sancti Clementis Papæ primum lumen fidei effulserit apud Iberos, quoniàm Beatus hic Pontifex apud Iberos ad Chersonam desertam Civitatem trans Mare Euxinum, apud Cimmerium Bosphorum, in Tsurica Chersoneso relegatus sub Trajano, biennio mansit, totoque illo tempore Christum prædicans, innumeros ad fidem traduxit, adeò ut ejus Acta ferunt, diversis in locis ea regione septuaginta Ecclesiæ fuerint ædificatæ, destructis Simulacrorum Templis. Et quidèm secundùm illorum Populorum traditionem, ab exordio nascentis Ecclesiæ plantatam Fidem in ea regione fuisse, ipsa Regina Rusuda, & Rex David ejus filius testati sunt in litteris datis ad Gregorium IX. qui in suis responsivis ait: *Gaudemus pro vobis filiis, pro vobis lætitiâ summâ gaudemus, quòd charitati vestræ Dei verbum innotuit, quòd in partibus vestris fides, ut scribitis, à tempore nascentis Ecclesiæ firma, & sine ruga permansit*. Itaquè cùm Iberia posita sit propè Albaniam, & Colchos, non longè à Mare Caspio, & Caucasiis Montibus, illam partem Iberiæ, quæ vergit ad Mare Ponticum, Colchicam dictam, prædicatione Clementis sub Trajano fidem recepisse dicendum est; alteram verò partem juxtà Caucasum vergentem ad Mare Caspium, sub Constantino, & operâ captivæ illius christianæ fœminæ, de qua Ruffinus, ad Christum venisse.

889 Cæterùm ferè in omnibus cum Gręcis conveniunt, & Græci etiàm dicuntur, & sicut illi, & hi quoquè ab Ecclesia modò separati sunt. Prævalebant olìm, ait Quaresmus lib. I. Elucid. Terræ Sanctę cap. 48. Hierosolymis, ubi plura sibi sancta loca injustè usurparunt; sed ad pauperiem redacti, aliis ea Græcis concesserunt. Subjungit indè, inquiens: *Extrà Hierosolymam habitant in Conventu, & Ecclesia Sanctæ Crucis*. Est enim hoc Monasterium per unum milliarium distans à Hierosolymis, situm eo in loco, ubi, ut communis fert traditio, præcisum fuit lignum, ex quo sacratissima Crux Salvatoris nostri fuit efformata; & locus peculiaris, in quo præfatum lignum præcisum dicitur, sub Majori Altari Ecclesiæ monstratur, opertus marmore. Verùm ad præsens nec ampliùs ibi inhabitant Georgiani, recesserunt enim omninò,

nò, relicto Graecis etiam Monasterio illo, adeoùt nec Hierosolymis, nec in ejus finitimis auditur ampliùs Georgianorum nomen. Retinent adhùc in Monte Synai Monasterium Sanctae Catharinae, nullam habentes subjectionem Graecorum Patriarchae Alexandrino. Vincentius Belluacensis in Speculo Historiali lib.30. cap.93. refert, Georgianos à quodam Antiocheno Graecorum Patriarcha tractos in schisma. Sanctus Antoninus 3.par. Histor. tit.19. cap.8. §.9. & 10. plura scribit, aitque etiam, magno odio affici adversùs Armenos; hoc tamen habent commune cum universis Graecis. Graeci nàmque, & Armeni invicèm sese odio prosequuntur; verùm contrà Latinos facilè se nectuntur. Raphael Volaterranus lib 11. de Sectis Syriae, nonnulla de eorum moribus scribit.

890 Dùm itaquè isti sub Gregorio IX. ut praefati sumus, operâ Religiosorum Sacri Ordinis Praedicatorum, ad obedientiam Sanctae Romanae Ecclesiae redirent, Matremque omnium Ecclesiarum, & Magistram venerarentur,& agnoscerent: Ex altera parte Graeci in Regno Cypri, pertinaciores effecti, schisma iterùm renovarunt; quorum perfidiam conspiciens Archiepiscopus Nicosiensis, consuluit Gregorium,quid eum hujusmodi agendum, quorum Clerici, expilatis Ecclesiarum suarum, & Monasteriorum opibus, In Armeniam profugerant, anathemate dicto cunctis, qui Latino paruissent Archiepiscopo; cui Gregorius sancto armatus zelo in hunc modum rescripsit, ut habetur in ejus Regesto lib. 34. Epist.19.

891 „ Ex parte tua fuit nostro Apostolatui referatum, quòd cùm tu quondam mandatum Apostolicum recepisses, ut omnibus Episcopis tibi subjectis praeciperes, quòd ipsi in suis Dioecesibus nullum Sacerdotem Graecum, nisi priùs obedientiam Ecclesiae Romanae in suorum praesentia subditorum juraret, & abjuraret omnem haeresim, & maximè illam, qua Latinos pro eo quòd in azimis celebrant, haereticos mentiuntur, non permitterent aliquatenùs celebrare, contradictores, aut contemptores, si qui mandati nostri existerent, per censuram Ecclesiasticam,appellatione postpositâ compescendo. Tu mandati ejusdem diligens executor, Archiepiscopum & Episcopos Graecos tuae Provinciae congregans, mandatum hujusmodi ostendisti, ac legi fecisti eis diligentiùs, & exponi.

892 „ Sed licèt illi ad suae iniquitatis presidium multas iniquitates pretenderent, & processum tuum super hoc moliti fuerint impedire; quià tamen de sua confidere non poterant vanitate, petitâ, & obtentâ jàm dicti mandati nostri copiâ, concedendi sibi ad deliberandum, inducias postularunt, quas cùm tu asséreres, non esse in hoc articulo concedendas, eas ad convincendum superbiam, & superstitionem erroris ipsorum, ipsis postmodùm concepisti; qui infrà diem praefixum eisdem cum Abbatibus, Monachis, & Presbyteris majoribus Graecis, nudatis Monasteriis, & Ecclesiis, in quibus morabantur, omnibus bonis suis latentèr exiverunt Provinciae tuae fines, & ad partes Armeniae se transtulisse dicuntur, reliquis Abbatibus, Monachis, & Presbyteris Graecis in eadem Provincia remanentibus; si obtemperarent mandato Apostolico, dicto Graeco Archiepiscopo excommunicationis sententiam comminante, super quibus Apostolicum duxisti consilium requirendum à nobis humilitèr postulans & devotè, ut salubre super hoc adhibere remedium curaremus.

893 „ Nolentes igitùr, quòd Archiepiscopus, Episcopus, & Graeci alii supradicti in contumacia, & malitia sua praevaleant; sed in ipsis potiùs confundantur, mandamus, quatenùs finibus expellere non omittas ipsos,& praedictorum fugitivorum, Ecclesias & Monasteria de Latinis Sacerdotibus, & aliis Ministris idoneis, proùt secundùm utilitatem eorum expedire videris, ordinare procures. *Hactenus Gregorius*. Data est Laterani Idibus Aprilis, Anno XIV. Haec itaque sub tanto,& tali Pontifice acta sunt pro reducendis Graecis ad veram Christi Ecclesiam, frustrà tamèn, nè vel levi, ut ità dicam, fructu.

894 Porrò quae sub hoc Pontifice in sacro bello gesta sunt, apud alios Scriptores prodita habentur; nos verò ea dumtaxàt, quae à perfido Friderico II. Imperatore Occidentali catholicae Ecclesiae hoste, & schismatico, in perniciem Christianorum eo in bello perac̄ta sunt, brevitèr, ut hoc Caput absolvamus, attingemus. Nàm qui sub Honorio semèl, & iterùm sub sacramento transfretare in subsidium Terrae Sanctae promiserat, sub Gregorio, transacto jàm praefixo tempore, adimplere curavit, non animo ferendi subsidium Terrae Sanctae, sed potiùs consuetâ suâ nequitiâ prodendi, ut acta indè demonstrarunt; neque se, ut christianum Principem decebat, pietatis operibus ad tantum opus praestandum disponere curavit, sed magis oneratus sacrilegiis, & diro anathemate Irretitus, iter, contradicente Pontifice, aggressus est.

895 Itaquè Anno Domini MCCXXVIII. Pontificat.Gregorii Anno II. Roberti Orientis Imperatoris Anno VIII. sui Imperii Anno IX. Indictione 1. Romanos priùs adversùs Pontificem excitavit, pretio, & mentitâ promissione corruptos: quos diversis dolis ad sibi, Imperioque suo parendum adstrinxit; indèque & Perusinos, chariores Ecclesiae filios, crudeli seditione commovit. Quibus de causis, aliisque etiam praecedentibus justè permotus Gregorius, iterùm anathema in eum pronun-

nunciavit: qua de causa à Romanis qui Imperatori Sacramentum dederant, ab Urbe ejectus est, ut Acta Gregorii produnt, qui sic turpiter expulsus apud Reatem se contulit, ibique moram faciente, Fridericum persecutorem suum paternis litteris moneri, hortarique curavit, ut à susceptis improbis consiliis discederet, missis ad eum duobus ex Minorum Ordine religiosis viris, qui ipsum Sanioribus præceptis imbuerent, atque ad mentem Christiano dignum Principe inducendam incitarent: Extant hujusmodi litteræ in Regesto hujus Pontificis lib. 2. Epist. 10. in quarum fine ait: *Ad hos autem dilectos Filios B. & R. Fratres Minores ad te mittimus, si forsan saltem serò salubriter monitionibus nostris aures aperias, quas hactenus nimium inconsultè clausisti. Datum Reatæ Nonis Maii, Pontificatus nostri anno secundo.* At frustrà omnia hæc, in sua perfidia permanente Friderico.

896 His porrò, & aliis compluribus oneratus sacrilegiis, paulò post transfretavit Fridericus: *Non multò post*, inquiunt Acta, *paucorum comitatus vestigio, voti nihilominùs, & juramenti transgressor, non Imperator, sed verus Pirata transivit.* De cujus tenui transitu Marinus Sanutus lib. 3. secretor. fidel. Crucis par. XI. cap. XI. hæc scribit: ,, Sequenti
,, æstate, Imperator viginti parat galeas ad
,, transfretandum, in sua comitiva habens
,, milites non plures centum. Papa verò Gre-
,, gorius hæc audiens, per solemnes Nuntios
,, illi mandat, ut mare non transeat tanquam
,, crucesignatus, donec à sententia esset, quam
,, inciderat, absolutus; essetque per eum de
,, periurio quod incurrerat integrè satisfa-
,, ctum: quia tempus transierat transfretandi:
,, transibat præterea pauperrimè, & non ve-
,, lut Imperator, & non sicut promiserat, &
,, firmaverat juramento. Imperator verò de-
,, nuntiata parùm attendens, iter assumit.
Hæc ille.

897 Cùmque pervenisset in Syriam, nihil piè, aut rectè gessit, nec Christi hæreditatem, nec res curans Christianas, in sui dedecus, magìs Christiani nominis, infami inita cum Soldano tregua, iniquis Barbaro relaxatis conditionibus, recessit. Quæ omnia breviter recenset Sanutus loco cit. cap. 12., inquiens: ,, Dum hæc aguntur, in corde hye-
,, mis, apto navigio, secretus Nuncius ac-
,, cedit: Nuncians quòd Summus Pontifex
,, magnum paraverat exercitum; jamque
,, Sanctum Germanum ceperat, & versus
,, Capuam veniebat: & quod Civitates, &
,, Castra multa, illi se dabant: & quod Joan-
,, nes Rex quondam Hierusalem, & Thomas
,, Comes de Galan Capitanei erant exercitus.
,, Tunc perplexus Imperator considerat peri-
,, culum amittendi Regnum Siciliæ: & pro-
,, pter suum recessum imminere grande peri-
,, culum, & opprobrium Christianis in di-
,, spendium Terræ Sanctæ: recessum quoque
,, qualitas temporis prohibebat. Studuit
,, proindè cum Soldano treguas ad statum
,, pristinum reducere: superadditis Christia-
,, nis, Hierusalem, Bethlem, Nazareth,
,, & Casalibus, quæ sunt in via, sive recto iti-
,, nere usque Hierusalem, & Terram Thoro-
,, ni, & ad Sydonem pertinentia, quæ Sa-
,, raceni tenebant: retinuit tamen Soldanus
,, in Hierusalem Templum Domini, & id
,, quod in circuitu comprehendit. Ascendit-
,, que Imperator Hierosolymam, & positam
,, Coronam super majus Altare Ecclesiæ Se-
,, pulchri accipiens, capiti suo imposuit,
,, nullius Prælati aut Clericalis dignitatis
,, benedictione accepta, nec solemnitate Di-
,, vini Officii celebrata: Deinde Ptolemaidam
,, rediit, & disposita Civitate clàm recedens,
,, per Cyprum Brundusium properavit,
,, MCCXXIX. *Hæc Sanutus.*

898 Copiosè Geroldus Patriarcha Hierosolymitanus, & Apostolicæ Sedis Legatus gesta Friderici narrat in Epistola data ad Gregorium Papam, quæ habetur in ejus Regesto lib. 3. Epist. 34. & formam treguarum ad calcem præfatæ Epistolæ cum suis animadversionibus describit, quæ omnia ex Idiomate Gallico Latinitati concessit Raynaldus, & suis in analibus inseruit ad An. Dom. MCCXXIX. sub numero 15. ad hunc modum se habentia.

Transcriptum Capitulorum Treguæ ad Dominum Papam directum.

899 *Capitulum 1. Sultanus Hierosolymam Imperatori ejusque præfectis tradit, ut de ea quocumque modo pro arbitrio disponat communicativè.*

,, Notandum quod Imperatori sive Ba-
,, liliis suis fit concessio, non facta de Eccle-
,, sia, vel Christianitate, vel Peregrinis ali-
,, qua mentione: & ità apparet, quod
,, secundum formam treguæ nullus potest
,, eam munire, vel retinere nisi Imperator,
,, vel Balilii sui. Item notandum quod Sol-
,, danus de jure non habuerit potestatem con-
,, cedendi, cùm super hoc violentia infera-
,, tur Soldano Damasci, qui eam possidebat,
,, nec treguam jurare voluit, nec ratam di-
,, ctam concessionem habere.

900 *Capitulum II. Imperator non occupabit, attingetve Geemelata, quod Salomonis Templum est, nec Templum Domini, vel quidquam eorum ambitu complexuque contentum: Nec pati debet Francum ullum cujuscumque gentis fuerit, & invadere, sed nullo prorsùs immutato erunt in potestate Sarracenorum, qui ea ad Orationes suas fundendas, suamque legem proclamandam obtinebunt, nulla ijs prohibitione, aut contradictione facta, clavesque portarum, quæ in ambitu locorum sunt, apud*

eos,

eos, qui ad ea loca instruenda curandaque resident remanebunt, nec imposterum ipsis eripientur.

„ Hæc est abusio manifesta, quæ expo-
„ sitione non indiget: Hæc est conventio
„ Christi ad Belial. Per hoc apparet, si fre-
„ quentatio psalmi illius: *Deus venerunt gen-*
„ *tes*, cessare debeat. Cum adhuc Templum
„ Sanctum polluant infideles. Item notan-
„ dum, quod cum in locis adjacentibus Ci-
„ vitati nulla sint Casalia restituta, & rema-
„ neant in manibus Paganorum, & longè
„ major erit multitudo Sarracenorum venien-
„ tium causâ orandi ad Templum Domini,
„ quam multitudo Christianorum venien-
„ tium ad Sepulchrum, quomodo poterunt
„ habere Dominium Christiani usque ad de-
„ cem annos sine discordia, & periculo perso-
„ narum, cùm, sicut prædictum est, sibi vi-
„ res retineant Sarraceni.

901 *Capitulum* III. *Nulli Sarraceno vetitum erit in Bethlem liberè peregrinationem obire.*

902 *Capitulum* IV. *Si quis Francus firmam fidem in Majestatem dignitatemque Templi Domini habuerit, eòque ad preces fundendas ingredi voluerit, id illi licebit, at si in ejus Templi majestatem dignitatemque nòn credit, in toto loci ambitu consistere permittendum non est.*

903 „ Mirum est, quod etiam clausuram
„ illam utriusque Templi nullus Chri-
„ stianus ingredi permittatur, nisi credat
„ sicut Sarraceni credunt. Item mirum est,
„ quod ipsi possunt liberè intrare Bethlem,
„ locum scilicèt orationis nostræ, in infide-
„ litate sua sine omni examinatione, & nos
„ Templum Domini; imò nec clausuram,
„ in fide, & nomine Jesu Christi non poteri-
„ mus, nec permittemur intrare, nisi priùs
„ eis constet, quod de Templo, quod ipsi
„ credunt, credamus. Item notandum, quod
„ Templum Domini fuit primò Sedis Epi-
„ scopalis, quæ nunc Patriarchalis facta est,
„ & ibi nunc Sedes est Mahometi.

904 *Capitulum* V. *Si Hierosolymis Sarracenus alteri Sarraceno damnum aliquod intulerit, apud Sarracenos in judicium vocabitur.*

„ Ecce quod in Civitate jurisdictionem
„ habent sicut Christiani.

905 *Capitulum* VI. *Imperator nulli Franco, quisquis ille fuerit, quocumque modo operam præstabit, nec Sarraceno ad confligendum, bellumque movendum contra Sarracenos, quicumque ij fuerint, per has inducias belloque moto, nec quemquam impellet, vel mittet, nec cuiquam eorum sese conjunget, qui ad prælium ineundum fuerit progressus, sive nullo modo adhærescet, nec eos commeatu vel viris juvabit.*

„ Istud Sacramentum quod in hac parte
„ fecit Soldano, quomodo servari poterit
„ cum eo, quod fecit Ecclesiæ, de tenendis
„ mille militibus per bienninm, & de quin-
„ quaginta galeis, pro quibus excommuni-
„ catus est, quia adimplere eadem non cu-
„ ravit?

906 *Capitulum* VII. *Imperator avocabit eos omnes, qui meditabuntur cladem aliquam inferre terris Sultani Melec Elkemer, ac terris, idque suis, exercituique, ac subditis vetabit pro quanta in eo erit potestate.*

„ Si benè notetur istud Capitulum, &
„ si nunquam in aliis deliquisset, non solum
„ Deus, contra quem se specialiter obliga-
„ vit, verùm etiam totus Mundus deberet
„ insurgere contra eum, quia in hoc contra
„ universam Christianitatem commisit, in
„ opprobrium, & contemptum Excellentiæ
„ Imperialis, & totius Christianitatis de-
„ decus, non modicum & manifestum gra-
„ vamen.

907 *Capitulum* VIII. Penè idem sed magis expressum. *Si qui Franci pactiones conventas, aut quarum mentio facta sit in his induciis transgredi cogitent, Imperator Sultanum defendere tenetur, ac ab ea mente suos, subditosque, exercitumque suum revocare.*

908 *Capitulum* IX. *Tripolis ejusque territorium Crachum, Castelblancum, Tortosa, Margatum, & Antiochia, & quidquid in iis reperitur, tam in bello, quàm Induciis in suo statu relinquatur, ac Imperator suis exercituique suo, inque terris suis commorantibus, qui eò accedent, sive ii Franci fuerint indigenæ vel exteris opem Dominis dictorum locorum ferre prohibebit.*

„ Hoc nunquam accidit, sicut dicitur,
„ in Terra, nisi modo, quia quando in Re-
„ gno Hierosolymitano tregua habebatur,
„ loca precedentia milites Regni & alii Chri-
„ stiani indifferenter juvabant, & ea modis
„ quibus poterant defendebant. *Hactenus Treguæ capitula, & animadversiones.*

909 Pro quibus infidus, & proditor Fridericus, quasi de hostibus celeberrimum retulisset triumphum, ad inanem gloriam colligendam elatus, & superbus, triumphales ad Principes fecit litteras sub datis apud Sanctam Civitatem die XVII. Martii Anno MCCXXIX. quarum unam Henrico III. misit Anglorum Regi, à Parisio recitatam in sua Anglorum historia ad hunc annum. Cæterùm pii, & cordati viri, non sine stomacho hujusmodi pactiones, & conventiones Christiano principi prorsùs indignas audierunt: eas detestatur, & execratur Gregorius Papa, qui ad Ducem Austriæ tristes fecit litteras, ut ex lib. 3. Epist. 38. quæ ita se habent.

Nobili Viro Duci Austriæ.

910 „ Inter alia flagitia, quibus Fride-
„ ricus dictus Imperator, fidem nominis
„ Christiani confudit, & prodidit, quatuor
„ præcipuè notare debes, Alphabeto qua-
dru-

„ druplici deploranda, quæ per litteras Ve-
„ nerabilis Fratris nostri Patriarchæ Hiero-
„ solymitani Apostolicæ Sedis Legati, no-
„ bis fuut fideliter intimata, & in forma tre-
„ guæ initæ cum Paganis perpeuditur mani-
„ festè.

911 „ Primùm, quod arma Christianæ
„ militiæ gladii potestatem de Altari Beati
„ Petri sumpti ad vindictam malefactorum,
„ laudemque bonorum, sibi à Christo per
„ suum Vicarium assignati, quo pacem Chri-
„ sti, fidem Ecclesiæ defenderet, & muni-
„ ret, Soldano Babyloniæ, inimico fidei,
„ adversario Jesu Christi, cultori perditi
„ Mahometi, impudentissimè resignavit, de-
„ nuntians ei, ut de ipso faceret quidquid
„ vellet, & affirmans se nolle arma de cætero
„ assumere contra ipsum, quem ut impugna-
„ torem fidei fideliter impugnaret, accepe-
„ rat imperialis culminis dignitas. Per
„ quod patenter arguitur, quod dignitati
„ Imperii, ejusque spontaneus renunciavit ho-
„ nori: cùm executionem gladii contra ho-
„ stes fidei pacto execrabili, & inaudita præ-
„ sumptione remittens, potestatis, & digni-
„ tatis suæ se spoliavit officio, causa se pri-
„ vatum insinuans, cujus effectu promisit,
„ & juravit se de cætero cariturum: privile-
„ gium enim meruit amittere dignitatis, qui
„ concessa sibi abusus est potestate.

912 „ Secundùm magis execrabile, &
„ inauditi admiratione stuporis horrendum,
„ quòd de Templo Dei, in quo Christus
„ oblatus est, & Sedem sibi primam Cathe-
„ dralem constituit, quando in medio Do-
„ ctorum sedit, audiens & respondens, ip-
„ sum impudenter, & irreverenter ejecit, &
„ in Sede sua Mahometum perditum collo-
„ cavit, cùm doctrinam nefandam, & le-
„ gem ipsius in Templo Dei prædicari, &
„ clamari concedens, silentium præconio
„ Evangelicæ veritatis imposuit, ejusdem-
„ que Templi custodiam, & septi ejus claves
„ Sarracenis committens, nullum intrare
„ statuit Christianum, nisi de altitudine
„ Templi primò examinatus, suam Pagano
„ credulitatem exponat. Per quod datur
„ intelligi manifestè, quod judicio Sarrace-
„ ni relinquitur, utrum debeat Dei Tem-
„ plum ingredi Christianus.

913 „ Tertium est, quod Antiochiam,
„ & Antiochenam Provinciam, Tripolita-
„ nam etiam cum adjacentibus suis, Castrum,
„ quod dicitur Crach, Castellum album, &
„ Margatum occupanda Paganis exposuit,
„ quando ipsa à confederatione treguarum
„ excepit. Imò si ea invadi contigerit à Pa-
„ ganis, non solum omne subsidium se dene-
„ gaturum assensit, sed universos ferentes au-
„ xilium impedire, & cohibère, nefandissimo
„ juramenti vinculo se astrinxit, quasi non
„ sufficiat inauditæ tyrannidi & infidelitati
„ damnatæ Templum Dei hostium fidei sub-
„ dere potestati, & prophanari immunditiis
„ Paganorum, ac Christum de sede sua tur-
„ piter ejecisse, nisi etiam primam Sedem
„ Apostolorum Principis, ejus Vicarii jura-
„ mentum ei prestitum malè servans, expo-
„ suerit inimicis fidei Christianæ; manifestè
„ protestans, quod infidelis capiti, non so-
„ lum uni membro, sed toti Corpori sit in-
„ fidus.

914 „ Quartò autem, contrà totum Po-
„ pulum Christianum apparet ipsius & Paga-
„ norum confœderatio manifesta, ubi ita se
„ damnabiliter obligavit, quod si omnes præ-
„ dicti inter se initis factionibus vellent quo-
„ modolibet obviare, juramento, tenetur
„ suis expensis, & exercitu suo pro suis viri-
„ bus debellare. Ex quo constat, quod si
„ Christianus exercitus ulcisci sui vellet in-
„ juriam Redemptoris, & à Templo Dei, &
„ à Terra Sancta eliminare spurcitias Paga-
„ norum, patenter tenetur se opponere Chri-
„ stianis. Numquid super id non indignabi-
„ tur Zelus tuus, aut impunè Christus de
„ regno suo, & Sede repellitur, & transa-
„ ctionem principis solo nomine Christiani,
„ qua Templum Dei conceditur Mahometo,
„ religio Christiana conniventibus oculis
„ approbavit?

915 „ Absit ut illius qui læsæ majestatis
„ reus est, particeps vel consors existas. Si
„ reus est criminis hujus, cujus ope vel dolo
„ Civitas hostibus, vel Provincia traditur:
„ quantò magis ejusdem criminis reus est,
„ qui cum inimicis Christianæ fidei contra
„ regem Cœli, & Imperatorem æternum, &
„ thronus ejus ad adversarium transferatur,
„ nefarias iniit pactiones? Si secundum le-
„ ges Principum sæcularium hoc piaculare
„ flagitium tam dura, diraque pœna mulcta-
„ tur, ut feratur ultio tam in actores scele-
„ ris, quàm in progeniem damnatorum; &
„ ejusdem criminis noxius non solum honore,
„ sed vitâ privetur, filiosque perpetua co-
„ mitetur infamia, ut ad nullum honorem,
„ nullaque prorsùs perveniant Sacramenta,
„ ut mors sit eis solatium, & vita in suppli-
„ cium convertatur; quanta qualive pœna
„ est dignus, qui in tot, & tantis impiè Do-
„ minum Jesum Christum offendit, cum lon-
„ gè sit graviùs æternam, quàm tempora-
„ lem offendere Majestatem? Quocircà no-
„ bilitatem tuam rogamus, & monemus in
„ Domino per effusionem Christi sanguinis
„ obsecrantes, quatenùs ad vindicandam in-
„ juriam Salvatoris nostri Dei taliter assur-
„ gas, ut cùm à uobis fueris requisitus, pa-
„ ratum te inveniat Ecclesia Mater tua ad
„ exprobandum opprobrium inimicorum cru-
„ cis Christi, & abolendam maculam tantæ
„ infamiæ à gloria nominis Christiani,

916 „ Cùm nuper die Dominica post fe-
„ stum Apostolorum super præmissis recepis-
„ semus litteras Patriarchæ, sequenti die Sab-

„ bati, alias ejusdem accepimus literas, in „ quibus inter alia perspeximus contineri, „ quod postquàm reversus est dictus Fridericus à Civitate Jerusalem, dictum Patriarcham, & fratres militiæ Templi, obsidens „ in Accon quinque diebus cum jis, qui secum erant, graviter impugnavit, intendens domos eorum bonis omnibus spoliare; „ sed cum Dominus conatum suæ nequitiæ „ repremisset, nec posset quod in animo gerebat, efficere, Balistas, & cætera arma, „ tam à charissimo in Christo Filio nostro „ Joanne Illustri Rege Hierosolymitano, „ quàm ab aliis peregrinis pro defensione Terræ Sanctæ ibi relicta, & longo tempore „ conservata, ad navim suam fecit clanculò „ asportare: quorum partem secum deferens, „ & reliquam Soldano, & fidei inimico „ transmittens, destructis Galeis, quæ erant „ ad Terræ Custodiam relinquendæ, in Festo Apostolorum Philippi, & Jacobi clàm „ fugit: & diluculo Civitatem egressus, & „ sic Terram viris, & viribus, armis, & „ munimentis cæteris destitutam relinquens, „ exposuit inimicis fidei occupandam. Datum Perusii xv. Kal. Augusti, Pontificatus „ nostri anno tertio. *Hæc Gregorius*.

917 Fuit autem Fridericus magis Sarracenis addictus, quam Christianis, & illorum moribus delectabatur: unde Geroldus Patriarcha Jerosolymitanus in antefata Epistola ad Gregorium data, inter alia nequam à Friderico gesta in Syria, hæc de pessimis ejus moribus scribit: „ Nec illud silendum est, „ quod ad majus dedecus Christianitatis cedere visum est. Imperator rogavit Soldanum, ut per Sarracenos suos in ipsius Imperatoria expensis Christianum exercitum „ faceret custodiri, quod cum ordinatum à „ Soldano fuisset, quia de lupis erant Pastores effecti, multi de nostris sub illa confidentia ceciderunt, & quod cum maxima „ vereeundia referimus, & rubore, Imperatori Soldanus audiens quod secundum „ morem Sarracenorum se haberet, misit cantatrices, quas, & saltatrices dicuntur, & „ jaculatores, personas quidem non solum „ infames, verùm etiam de quibus inter Christianos haberi mentio non deberet. Cum „ quibus idem Princeps hujus Mundi vigiliis, „ potationibus, & indumentis, & omni more Sarracenico se gerebat. *Hæc ille*. Sed & in Italiam reversus eisdem Sarracenis favit in Apulia, quibus permisit Nuceriam Urbem munire, de qua re conquestus Pontifex scripsit illi acres litteras, quæ habentur in Regesto, lib. 6. Epist. 180. Cum Soldano Babyloniæ nimiam servavit amicitiam, à quo per Oratores sæpè salutabatur, receptis quoque ab eodem missis ingentibus muneribus, quod etiam faciebat Soldanus Damasci, de quo Riccardus in sua Chronica ait: *Soldanus Damasci prætiosissima mittit xenia Imperatori per quosdam Nuntios suos in Apuliam venientes*. Ille ergò Imperator, qui Sacramento Ecclesiam Christi defendere tuerique tenebatur, sævissimè persecutus est, quos ejusdem Ecclesiæ hostes persequi debebat, fovit, & protexit: indignus sanè Imperio nedùm, sed ipso Christiani nomine.

918 Post hæc porrò nil dignum actum est Syria à Christianis, deficientibus viribus. Gregorius vero, cui in corde erat Terræ Sanctæ recuperatio, Crucem prædicare fecit in Regno Franciæ Anno Domini MCCXVXV. quam multi viri nobiles acceperunt, sed aliis de causis, & quidem urgentioribus, annuente Gregorio dilatus est transitus per quatuor Annos: Ità Sanutus loco cit. cap. 13. in fine, inquiens: MCCXXXV. *Papa Gregorius IX. fecit prædicari Crucem pro Terræ Sanctæ subsidio in Francia: sequenti Anno per Minores, & Prædicatores, multi Barones, milites & populares, necnon, & Clerici crucesignantur: Passagium tamen, annuente Papa, per quatuor annos dilatum est*. Inter alias causas præfatæ dilationis: una fuit, & præcipua, bellum Græcorum Schismaticorum adversùs Balduinum Imperatorem Constantinopolitanum, cui, multis ereptis Civitatibus, & locis, Regiam ipsam Urbem potenti exercitu eripere quoque moliebantur: qua de re Gregorius, ut periclitanti succurreret Imperio arma crucesignatorum in illius subventionem vertit, ut litteræ demonstrant ipsius, ex lib. 10. Epistol. 182. ferè Encyclicæ, datæ nimirum ad Cameracensem, Tornacensem, & Atrebatensem Episcopos in Gallia, & ad Colocensem, & Strigoniensem Archiepiscopos in Ungaria, quæ ita se habent.

Gregorius &c.

919 „ Ad subveniendum Imperio Constantinopolitano multiplex causa Catholicos Viros inducere, multiplex ad condolendum ejus doloribus ratio eos poterit admonere: in cujus esterminio Corpus Orientalis Ecclesiæ in gravium frusta Schismatum scinditur, ac subsidium Terræ Sanctæ „ plurimùm impeditur: in cujus exterminio „ ager Dominicus diversarum hæresum spinis occupatur, & tribulis, & omnium Latinorum timetur periculum in partibus habitantium Orientis: Illud enim ad hoc ipsos debet efficaciter exhortari, quod in „ subventione præfati Imperii oppressi pro „ Ecclesia, & fide Catholica, Cœlestem proculdubiò poterunt gloriam promereri. Hinc „ est quod eùm Vataciua Dei, & Ecclesiæ „ inimicus graviter Imperium ipsum oppressit, & plures ipsius Civitates, & Loca „ capiens, ea funditus devastarit, nos attēdentes, quod in ipsius conservatione Imperii, „ specialiter Terræ Sanctæ subsidium noscitur promoveri, & si, quod absit, Domi-

nio

„ no Græcorum, qui magis Latinos odiunt „ quàm Pagani, subjicitur, de facili ejusdem „ terræ dissidium sequeretur, mandamus, „ quatenùs vota quadringentorum Militum „ Regni Franciæ, & præter eos nobilium „ Virorum consanguineorum Illustris Imperatoris Constantinopolitani, & nobilis „ viri Balduini, ad quem Imperium ipsum „ spectat, & familiarium suorum Crucesignatorum, quorum ad id consensus accesserit, in subsidium præfati Imperii, non „ obstante juramento, quòd se ad transfretandum in Terram Sanctam obligasse dicuntur, auctoritate Apostolicâ commutantes, tàm eos, quàm alios, qui de novo vestris inducti monitis in succursum ipsius „ assumpserint signum Crucis, præceptis „ moneatis salutaribus, & inducere procuretis, ut sinè moræ dispendio ad succurrendum ipsi Imperio iter arripiant, & ad id „ festinantèr, & viriliter se accingant, spe „ ipsis propositâ, quòd dùm in eodem Imperio Terræ præfatæ subveniunt, duplicatum remunerationis divinæ præmium reportabunt. Datum Interamne VI. Idus Decembris, Anno X. *Hactenùs Gregorius*.

920 Et quoniàm Crucesignati, per terras Imperii erant transituri, Summum rogaverunt Pontificem, ut Fridericum impelleret, vel ad ferendum ipsis auxilium & commeatus suppeditandos, aperiendosque portus, vel ut ipse iis sese conjungeret, ac Ducem præbere dignaretur. Qui postulatis benignè annuens, fecit ad eundem Fridericum litteras, quæ habentur lib. 11. Epist. 284.. in quarum fine ait: „ Quocircà Serenitatem tuam rogandam duximus attentiùs, & monendam, „ quatenùs id ad examen Imperialis providentiæ referens, & processurum ex dilatione dispendium, & ex processu commodum „ proventurum, in libra rationis appendens, „ in hac parte Crucesignatis eisdem assentias, & eis, in navigiis, portubus, victualibus, & aliis ad passagium opportunis, „ consilium, auxilium tribuas & favorem &c. „ Datum Laterani IV. Non. Novembris Anno XI. *Hactenus Gregorius*. Sed infidus Princeps diversis excogitatis difficultatibus, præfatum transitum antedictis Crucesignatis denegare non est veritus. Qua de re pius Pontifex alias ad eum fecit tenoris sequentis litteras.

Gregorius &c. Friderico Imperatori.

921 „ Considerantes olìm, quòd Græcorum Ecclesia, ab obedientia Matris suæ „ Sedis Apostolicæ separata, ex eo vitam „ videbatur amittere Catholicæ Fidei, quòd „ à Capite suo, Ecclesia scilicèt Romana, in „ qua Dominus, & fidei totius Status Ecclesiastici magisterium posuit, non timuit segregari; quia nec ramus vivit, qui à radice sejungitur, nec membrum vitam retinet, quod à corpore separatur; considerantes, quòd cùm Ecclesia Sponsa Christi „ sit unica, quæ in Beato Petro Apostolorum „ Principe non dubitatur esse fundata, quisquis aliam Ecclesiam extrà istam constituit, „ seù credit posse constitui, certum est eum „ à vita veræ fidei in mortem hæresis separari; providâ deliberatione timuimus, nè dicti Græci, quos ab Ecclesia Dei transportavit in Synagogam Satanæ alluvio schismatis, impetu torrentis obruti in abyssum „ præcipitarentur hæreticæ pravitatis.

922 „ Propter quòd exemplo Summi Pastoris ovem perditam ad ovile Dominicum, „ propriis cupientes humeris reportare, ad „ Germanum dictum Patriarcham Nicænum, „ Prælatos & Clerum sibi subditos Fratres „ Prædicatores, & Minores in Lege Divina „ plenè peritos transmisimus, paternis apud „ ipsos monitis & precibus insistentes, ut à „ somno mortis exurgerent, & fugientes à „ ventura ira, illucescente illius supernæ claritatis lumine, se unioni catholicæ reformarent. At ipsi, sicut ex ipsorum Fratrum „ veridica relatione percepimus, diversos „ contrà fidem orthodoxam proponentes errores, & obturantes more aspidis aures „ suas, nullis potuerunt induci monitis, ut „ in viam redirent Ecclesiasticę unitatis. Super quo vehementèr dolore turbati, nè „ frustrà sit nobis evellendi & plantandi cœlitùs collata potestas, contrà dictum Vatacium schismaticum, & ejus fautores, qui „ excommunicati à nobis semèl in annis singulis nuntiantur, quià ipsorum vulnera sanare hujusmodi non potuit medicina; non „ tàm pro subsidio Constantinopolitani Imperii, quàm pro corroboranda & defendenda Fide Catholica in partibus Orientis, „ multos Principes, Barones & Milites signo „ Crucis fecimus insigniri; cultoris Evangelici sequentes exemplum, qui primùm „ circà ficum sterilem fodiens & mittens stercora, illam tempore sequenti succidit, nisi „ poma produxerit expectata: Quarè Serenitatem tuam Apostolicis Nuncio & scripto rogavimus, ut Crucesignatis prædictis per terram tuam transitum liberum „ indulgeres.

923 „ Verùm, cùm, sicut intelleximus, „ precibus nostris obicem difficultatis opponas, Imperialem Celsitudinem, sicut iterùm, sic attentiùs rogandam duximus & „ monendam, quatenùs prudentèr attendens, „ quòd hujusmodi denegando transitum apud „ Deum animæ, ac apud homines famæ tuæ, „ eò quòd dictos schismaticos in suo videris errore fovere, incurreres detrimentum; Crucesignatis Constantinopolitanæ „ Civitati succurrentibus, per terram præfatam & imperium transitum concedas liberum & securum: alioquìn scire te con-

„ venit, quòd Ecclesia non posset conniventibus oculis pertransire, quod in subversionem fidei catholicę contigerit attentari &c. „ Datum Laterani xvi. Kalendas Aprilis, „ Anno IX. *Hactenus Gregorius ad Fridericum.*

924 Porrò scripsit Ludovico Gallorum Regi, ut ex lib. 12. Epist. 311. pro ferendo subsidio eidem Constantinopolitano Imperio, hortans, ut agat cum Gallicano Clero, & Præsulibus, quatenùs ad annos tres, trigesimam redditùum Balduino penderent: „ Licèt enim, *inquit*, ad liberationem dicti Imperii, ut Terræ Sanctæ non minùs, quàm ei valeat provideri, Apostolica Sedes multos labores & expensas subierit, quià tamèn nisi nobis devotorum & fidelium ad id suffragetur auxilium, tantum negotium nostrarum virium metas excedit, te ad perfectionem ipsius, quòd & honorem personæ tuæ, & salutem animæ nihilominùs contìnet, duximus invocandum. Verùm quià dignum videtur & congruum, ut Ecclesia, cujus id respicit honorem & commodum, ad hoc auxilium conferat opportunum, Celsitudinem Regiam rogandam duximus attentè & hortandam, in remissionem tibi peccaminum injungentes, quatenùs secretò & singillatim apud Prælatos Regni tui, & primò apud eos, qui familiaritate speciali Sublimitati Regiæ sunt adstricti, ut liberalitèr & benignissimè assentiant, quòd Ecclesiæ & Clerici suarum Diœcesum in trigesima redditum suorum usq; ad triennium, prædictis Terræ Sanctæ, & Imperio provideant. *Hæc ille.* Datæ sunt litteræ Laterani VIII. Kalen. Decembris, Anno XII. quo tempore ejusdem argumenti litteras scripsit pariter Gregorius ad Reginam Franciæ. Itèm & pro ferendo auxilio alias dedit litteras Angliæ Regi; & alias Richardo Comiti Cornubiæ, quę habentur in eodem Regesto lib. 12. Epist. 312. & Epist. 313. Et deniquè scripsit ad Colomannum Ducem Sclavoniæ, fratrem Belæ Pannoniæ Regis, quatenùs benevolum ergà Balduinum se exhiberet, auxiliumque, res necessarias suppeditando tribueret, ut ex Epistola 314. ejusdem libri constat.

925 Deniquè Anno Dñi MCCXXXIX. Gregorii Papę Anno XIII. Balduini Anno XI. Imperii Friderici XX. Indictione XII. *Transfretant*, ait Sanutus cap. 15. *Tybaldus Rex Navarræ, & Comes Campaniæ; Hugo Dux Burgundiæ; Henricus Comes de Barleduc; Petrus Comes Brittaniæ, Comes de Forois, & de Nevers, ratione uxoris; Almericus Comes Montis Fortis, & Joannes Comes de Mascon, & alii plurimi Divites de Francia. Itaquè per Marsiliam, & Aquas mortuas applicuere Ptolemaydę, & deliberatione habita, Ascalonam reædificare disponunt.* Et Richardus in sua Chronica: *Mense Augusto*, ait, *Rex Navarræ cum copioso Crucesignatorum Exercitu de Marsilia in Terram Sanctam transfretat.* Eodem quoquè Anno Balduinus, qui anteà ad colligendas Copias & subsidia, ad diversos Principes se contulerat, valido cum Exercitu in Græciam se transtulit, ut Georgius Logotheta, Leone Allatio Interprete, tradit. Verùm in Syria exortis inter Crucesignatos civilibus dissidiis, nihil laude dignum egerunt. Anno dumtaxàt sequenti MCCXL. ut Sanutus scribit cap. 15. instante Soldano Damasci, inita cum eo à Crucesignatis est tregua, eo pacto, ut Christianis restituerentur Castra Belfort, & Saphet, totumque territorium Hierfolymitanum; ipsi verò tenerentur eum juvare contrà Soldanum Babyloniæ, nec possent cum eo treguas facere: Sed hujus treguæ occasione, ortà dissensione inter Templarios, & Hospitalarios, divisi sunt Milites christiani; nàm qui Hospitalariis adhærebant, treguam facere cum Soldano Babyloniæ, renuebant. Porrò aliis exortis inter Christianos nobiles dissidiis, quæ ab auctoribus descripta habentur, abscessit Rex Navarræ cum Comite Brittaniæ, & cæteris Crucesignatis, relictà Syriâ Barbarorum incursionibus exposita. Hospitalarii etiam, qui Imperio Constantinopolitano contrà schismaticos succurrere debebant, moribus corruptissimi, non sunt veriti adversùs Latinos fœdus inire cum schismatico Vatacio, eique auxilium præbere, ad quos mœstas litteras, sed acres simùl, scripsit Gregorius, quæ habentur in ejus Regesto lib. 12. Epist. 449. Et ità ubiquè res Latinorum, ipsismet causantibus Latinis, in deteriùs prolabebantur.

CAPUT XXV.

De Innocentii IV. Pontificatu, ejusque studio in revocandis Græcis, aliisque schismaticis, ad unitatem Catholicæ Ecclesiæ, & de his, quæ sub eo gesta sunt pro recuperanda Terra Sancta.

926 ANtequàm de Gregorii obitu sermonem faciamus, præmittenda sunt nonnulla ejus adversùs Fridericum gesta, hujusque etiam impii Principis adversùs Gregorium, & ipsam Sanctam Romanam Ecclesiam. Cùm itaque Fridericus innumera admisisset impunè scelera, monitaque paterna Pontificis contempsisset, Gregorius diù illius nequitiam sustinere non valens, Ecclesiastico utens gladio, anathemati subjecit, Anno Domini MCCXXIX. hac utens forma: „ Excommunicamus, & anathematizamus, auctoritate Patris, & Filii, & „ Spiritus Sancti, & Beatorum Apostolorum

„ rum Petri, & Pauli, & nostrâ, Fridericum „ dictum Imperatorem, pro eo quod contrà „ Romanam Ecclesiam seditionem movit in „ Urbe, per quod intendit, Pontificem, & „ fratres à sua Sede repellere, contrà privi- „ legia dignitatis, & honoris Apostolicæ „ Sedis; contrà libertatem Ecclesiasticam; „ contrà juramentum, quo super hoc tene- „ tur Ecclesiæ temerè veniendo. Itèm pro eo „ quod venerabilem fratrem nostrum Præne- „ stinum Episcopum Apostolicæ Sedis Lega- „ tum, nè in sua Legatione procederet, „ quam in Albigensium partibus pro corro- „ boratione catholicæ Fidei sibi commisi- „ mus, per quosdam fideles impedire mandavit. *Hactenus forma excommunicationis* latæ in Fridericum, quæ recensetur à Stadensi in Chronica, à Parisio in Historia Anglorum, & aliis, habeturque in Regesto Pontificio.

927 Hac verò de causa fremens Fridericus, & ira scandens, diram excitavit in Gregorium, & Sanctam Catholicam Romanam Ecclesiam persecutionem: Scribit nàmque Vitæ Gregorii auctor: „ Tunc Cæsar ipse „ cæsus levioribus citrà meritum delinquen- „ tis, non sub Christi humiliatus Vicario, „ sed super omne id, quod Deus dicitur, ac „ colitur, elevatus, correptionis divinæ me- „ delam in suæ nequitiæ recordatione non „ sentiens, elatus ex verbo Fridericus fren- „ dens, & fremens, absorbet iram, nec latæ „ sententiæ reputat sonare clangorem: factus „ cerastes in semita, ungula equi dentibus „ detractionis aggreditur, ut famam deii- „ ciat ascensoris; palliat culpam, proponit „ calumniam, innocentiam sub verborum „ colore mentitur. *Hæc ille*. Jactabat nàmque se injustè à Gregorio damnatum, varias ad hoc in Gregorium confingens calumnias, quas ipse Pontifex in suo Apologetico, ut in Regesto Epistolarum lib. 13. refellit. Hinc & apud Labæum tom. XI. Concil. extat Epistola XI. quæ incipit: *Ascendit de mari bestia*, data Laterani Anno XIII. & qua vitam, mores, ingratitudinem, impietatemque Friderici insinuat,& causas exprimit, propter quas Sedes Apostolica post multam cunctationem, ad vindictam tandèm faciendam, vel serò ferius tamen surrexerit, missa ad Archiepiscopum Moguntinum,& ejus Suffraganeos. Extat insuper & Epistola XVII. incipiens: *Miranda tuis sensibus*, data ad ipsum Fridericum, qua ad sibi objecta per Epistolam ab eodem Friderico respondet, & monet, ut redeat ad cor, nec suggestionibus, nec prosperis, se permittat seduci.

928 Sed Fridericus, ut surdus auditor, in pejus ruens, vindictam in Gregorium meditatur, quin & in ipsam Urbem Romam, cui exterminium minitatur, curans ad Pontificis terrorem, quinimmò contumeliam, & contemptum, ut in illius cubiculo, hoc impium Epigramma injiciatur.

Fata docent, Stellæque monent, aviumque volatus.
Totius Mundi malleus unus erit:
Roma diù titubans variis erroribus acta,
Totius Mundi finet esse Caput.

Quibus Gregorius perlectis, ad retundendam vani Principis audaciam, hoc Distichon retorsit.

Fama refert, Scriptura docet, peccata loquuntur.
Quod tibi vita brevis, pœna perennis erit.

Indè verò ad eludendam sententiæ in eum latæ severitatem, magno Pontificis contemptu ad futurum Concilium provocavit, de qua re ad plures Principes litteras fecit,inquiens, ut ait Parisius ad hunc Annum: „ Nos, qui „ processum hujusmodi temeritate plenum, „ & justitia vacuum habebamus, ad fratres „ suos litteras, & Legatos transmisimus, ge- „ nerale petentes Concilium convocari, in „ quo Judicis corrupti nequitiam, ac Impe- „ rii nostri justitiam,& innocentiam nostram „ argumentis arguere luce clarioribus spon- „ debamus; super quo, nedùm justitiæ no- „ stræ delata ratio fuit. *Hæc Fridericus ad diversos Principes*.

929 Licèt autèm Gregorius jure in hoc ei satisfacere minimè teneretur, attamèn, nè majorem calumniandi de injustitia ansam arriperet ex denegato generali Concilio Fridericus, annuens generale Concilium indixit, datis Encyclicis ad omnes Episcopos litteris, quæ incipiunt: *Petri Navicula*, *Matris Ecclesiæ sinus*, cùmque Fridericus justam causam non haberet, timens, nè in plena Synodo Acta Gregorii rata haberentur, & iterùm Synodali Decreto anathemati subjiceretur, aut cogeretur de anteactis debitam exhibere satisfactionem, mutato consilio, ad desturbandum Concilium aggreditur, fraudolente priùs utens arte, ut Præsules ad Concilium properantes interciperet, indè vi; nàm transfretantes Prælati in Januensium navibus, occurrente Friderici classe ex utriusque Siciliæ Regno parata, adjunctis Pisanis, commisso navali prælio, victis, & superatis Januensibus, complures Prælati cæsi sunt, nonnulli submersi, & alii unà cum Apostolicæ Sedis Legatis comprehensi, captivi facti sunt, ac in carcerem detrusi; de quo facinore, hæc Richardus à Sancto Germano in suo Chronico scribit: „ Mense Majo, in festo Inventio- „ nis Sanctæ Crucis, Galeæ Imperiales cum „ Galeis Januensium conflictum habentes, „ nonnullos Prælatos Occidentales, qui „ erant in eis, habità victorià de Januensibus „ cœperunt, & duxerunt apud Pisas captivos, cum duobus Legatis, Prænestino scilicèt Episcopo, & Oddone Sancti Nicolai „ in Carcere Tulliano Diacono Cardinali- „ bus, de quorum mandato veniebant ad Pa- „ pam: inter quos fuerunt Cistercienses, & Cla-

„ Claravallensis Abbates, nec non Rothoma-
„ gensis Archiepiscopus, & alii. De Galeis
„ quoquè Januensium captæ sunt ultrà vigin-
„ ti, & nonnulli Januensium in eis, & quam-
„ plures sunt spontè, ob metus causam in
„ mari submersi, qui omnes posteà, Impe-
„ ratore mandante, tàm Prælati, quàm alii
„ cum Legatis ipsis, in Regnum apud Nea-
„ polim per mare in captionem ducti sunt,
„ & in custodiam per Regni Castella trans-
„ missi. *Hæc Richardus*. Sed quot ærumnas, incommoda, aliaque hujus generis passi sint antedicti Præsules, & ipsi Apostolicæ Sedis Legati, sceleſtiſſimo, & pluſquàm tyranno Principe jubente, à Parisio rescire possumus ad Annum MCCXXXXI. ità scribente.

930 „ Jussu igitùr Imperiali ducti sunt
„ per mare cursu diuturno per spatium circi-
„ tèr trium hebdomadarum, donec venirent
„ Neapolim in Apulia, & in Castro, quod
„ est vicinum Civitati, & mari circumda-
„ tum tutelæ certiſſimæ mancipantur. Sed
„ non omnes æqua damnabat calamitas car-
„ ceralis: Prænestini enim miserrima erat
„ conditio, & omnes jàm, vel moribus, vel
„ læthalis invaserat imbecillitas. Cùm enim
„ diù navigaverant, sedentes glomeratim vin-
„ cti, & oppreſſi, ceciderat que super eos
„ æstus intolerabilis, muscis circumvolanti-
„ bus, & more scorpionum pungentibus, fa-
„ me, & siti cruciati, & ad arbitrium nequis-
„ simorum Nautarum, immò hostilium Pi-
„ ratarum, laceſſiti, & objurgati, longum
„ martyrium protraxerunt, quod pro obe-
„ dientia subierunt. Videbatur igitùr carcer
„ requies, licèt requie caruiſſet. Tabuerunt
„ ergò præcipuè delicatiores, & variis infir-
„ mitatibus languerunt; undè quidam Reli-
„ giosi, & multi alii animas afflictas exha-
„ lantes, ex miseria hujus Mundi, ad Domi-
„ num, non sinè palma martyrii, migraverunt.
Hæc Parisius.

931 Accepit Gregorius hujus funestæ cladis notitiam per litteras, & aliquorum, qui evaserant Præsulum Nuncios; quæ litteræ in ejus Regesto habentur lib. 15. Epist. 55. incipientes: *Dolentes referimus*, sub datis Januæ x. dic Maji; & per alias, quas ad eum miserat Commune Januensium, quę incipiunt: *Tacti sumus dolore cordis*; & habentur in eodem lib. Epist. 56. Et quali dolore, quavè animi, & cordis amaritudine affectus fuerit pius Pontifex, indicant ejus litteræ, datæ ad eosdem captivos, & exules Præsules, registratę in antefato lib. 15. Epist. 109. quæ ad hunc modum se habent.

Gregorius Episcopus &c. Prænestino Episcopo, Rothomagensi, Burdigalensi, & Auxitano Archiepiscopis; Neumasensi, Carcassonensi, Agathensi, Papiensi, Astensi, & Terdonensi Episcopis; & Oddoni Sancti Nicolai in Carcere Tulliano Diacono Cardinali; Cluniacensi, Cisterciensi, Claravallensi Abbatibus, & Gregorio de Romania Subdiacono, & Cappellano nostro; Decanis, Præpositis, Archidiaconis, & aliis exulantibus pro Ecclesiastica libertate.

932 „ Dolenda novi casus adversitas,
„ infœlicibus emergens eventibus, nupèr
„ filios uteri dolentis involvit, quæ suorum
„ consideratione gestorum, & novitatis præ-
„ sumptæ nequitia, generalis Ecclesiæ pectus
„ urens, nostris adaucta doloribus tristes
„ ingeminat gemitus, & causas mœroris; ac
„ præter Apostolicæ Sedis offensam, & illam
„ exempli perniciem, quam vulgus oppidò
„ venatur in Clerum, patris animum filio-
„ rum injuria vulnerat, non levem imprimit
„ præſſuram malitia, & angit angustia vigi-
„ lem diligentia affectum; nàm verisimilitu-
„ do non tolerat, ut patientibus membris ca-
„ put non langueat, aut expers doloris exi-
„ stat de palmite percuſſo colonus. Quia igi-
„ tùr orbati patris capiti dabit aquam, &
„ oculis fontem tribuat lacrymarum: Nàm
„ Joseph non superest, Simeon tenetur in vin-
„ culis, Beniamin junior est sublatus, filii
„ Syon incliti Ecclesiarum Principes reve-
„ rendi, auro primo amicti, cùm in manus
„ devolvuntur hostiles, velut vasa testea re-
„ putantur.

933 „ Quis patris lenire dolorem, aut
„ remediis poterit congruis fratrum tristi-
„ tiam temperare, dùm pro Mundi pace pro-
„ perantes ad matris cunabula, filios, Sa-
„ than insidiator expetiit? Sic subitò rapuit
„ una dies, quos regio mortis apula susce-
„ pit; Ægyptus infestus, carcer Pharaonis
„ includit Patres conscriptos, & alienæ li-
„ bertatis auctores, aliorum subjiciuntur ar-
„ bitrio, legibus neceſſitatis addicti cogun-
„ tur sæcularium parere judicio sæculi Ju-
„ dices, & Apostolorum legitimi succes-
„ sores.

934 „ Porrò chariſſimi, quos iterùm par-
„ turimus, donec Christus formetur in vo-
„ bis, nos, & fratres nostri doloris pane vo-
„ biscum, teste conscientia, pascimur; mœ-
„ roris potamus calice, ac tristes manipulos
„ metimus in vestrarum seminibus lacryma-
„ rum. Adest nobis in defectu vestræ liber-
„ tatis angaria, in penuria fames, in terro-
„ re supplicium, in exasperatione tormen-
„ tum; triste quod loquimur, flebile quod
„ sentimus. Dies festi convertuntur in lu-
„ ctum; in salicibus suspendimus organa,
„ dùm sedetis super flumina Babylonis obe-
dien-

„ dientes Ægyptiis, expositi judicio Pharaonis. Utinam Moysis manus accederet, cujus obsequio suo Israelis arbitrio redderetur ad solita Sacrificiorum libamina votivis mentibus offerenda. Cæterùm recolere libeat Ecclesiæ surgentis exordium, quid pro Patris legibus Patrum constantia pertulit; quid Apostolicus labor, quid Martyrum triumphus exceperit. Nec prudentum fœminarum, quibus naturæ mollities negavit audaciam, transeatis exempla, quæ fatis roborare genua debilia poterunt, & potabilem reddere calicem passionis ingenio prudenti recognita, & Domini digito in cordis tabulis exarata.

935 „ Quocircà sinceritatem vestram rogamus, & hortamur in Domino, quatenus Ecclesiæ causam, Apostolicæ Sedis injuriam, quæ contra fas, & debitum variis vexatur molestiis, & laceffitur offensis, solita devotione pensantes, piæ matris, quę vos recepit ad ubera super benigna genua blandiendo, eis, quas toleratis, angustiis præponatis affectum: ut probatio vestræ fidei, quæ fatis auro pretiosor invenitur, habeat cum tentatione proventum; nec aliquid tyrannus inveniant, quod sinistra interpretatione, notabile, aut dignum existimet suis diffamationibus inferendum, certæ spei fiduciam habituris, quod pro liberatione vestra, quinimmò nostra consusione tollenda, vias quærimus, remedia cogitamus, impensam solicitudinem nostris desideriis coæquantes, sic, quod nec de negligentia mordendi ılignè concurrimus, nec de filiorum oblivione notandi, nisi fortè visitandi raritas calumniam habeat, quæ nobis invitis de viarum difficultate procedens, votis nostris, & vestris obvia, justa potest excusatione defendi: nec enim à laboribus corpora, nec manus ab auxiliis deducemus, donec in vestris consolemur aspectibus, exulantibus filiis patris desideriis restitutis. Utinam, & suæ legis, & gentis misereatur Dominus, cujus est gressus dirigere, misericorditer recordetur. „ Datum Laterani II. Kal. Aug. Anno XV. *Hactenus Gregorii Epistola ad Præsules captivos*. Ad quos, & alias scripserat sub datis XVIII. Kal. Julii incipientes. *Vix diebus istis*.

936 Scripsit pariter Gregorius litteras ad Insubres Bononienses, & Venetos, quæ habentur lib. 15. Epist. 48. incipientes: *Existens in Mari hujus Mundi*, quibus hortatus est, ut in fide Romanæ Ecclesiæ perstarent, & nè ob ferocientis tempestatis minas concuti se paterenrur: Ostendit insuper Friderici inconstantiam, qui cùm initio concilium cogi flagitasset, mutata mente, priùs litteris, deinde armis, conscientiæ improbæ terrore actus, disturbare aggressus est, ac præsules in servitutem abduxerit.

937 Inter hæc verò, ex animi concepta amaritudine, tot confectus ærumnis, senectute quoque (erat enim ferè annorum centum) in morbum incidens læthale, Gregorius ad Dominum migravit XII. Kal. Septembris ejusdem Anni Domini MCCXLI. ut scribunt Richardus, & Stadensis, illius ævi scriptores in Chronica: ubi sedisset annos XIV., mensesque V. Et persolutis funeribus, de successore eligendo inter Cardinales agitatum est; qui verò extra Urbem degebant, licentia à Friderico obtenta, qui apud Cryptam ferratam castra metatus erat, & loca vastabat adjacentia, Romam remearunt. Ita Richardus, inquiens: *Et tunc de Gregorio Papa, quod obierit Romæ* XXI *Augusti, pro certo accepit* (puta Fridericus) *de cujus licentia Cardinales omnes, qui extra Urbem fuerant, pro electione Papæ facienda ad Urbem redeunt.* Deinde per Urbis Senatorem, & Romanum populum includuntur apud septiosolium, ut vel inviti ad electionem devenirent successoris, ut idem Richardus, subjungit, dum ait: *Cardinales, qui in Urbe ad Papæ electionem convenerant, per Senatorem, & Romanos apud septisolium includuntur, ut ad creandum Papam inviti procedant*. Cardinales porrò, qui extra Urbem degebant, & de licentia Imperatoris Romam venisse tradit Richardus, non alios fuisse quàm Jacobum Prenestinum Episcopum, & Othonem Diaconum Cardinalem, quos captivos tenebat, ex Parisio conjici potest: qui tradit eis fecisse ad eundi potestatem, precibus Richardi Comitis Cornubiæ flexus, ea tamen conditione, ut post electum Pontificem ad carcerem redirent, datis ad hoc obsidibus.

938 Dissidentes porrò Cardinales, protracta est electio ad mensem usque Octobris, ac denique convenerunt in Galfridum Mediolanensem, qui sibi nomen indidit Cœlestini IV. sed cùm esset valdè senis, intra sexdecim à sua electione dies vitam cum morte commutavit: quare Richardus sic scribit: *Mense Octobris Goffridus Mediolanensis in Cœlestinum Papam eligitur. Mense Novembris. Cœlestinus Papa Romæ apud Sanctum Petrum obiit*. Apud Labæum tom. XI. Concil. pagina 590. de Cœlestino IV. hæc prodita leguntur: „ Cœlestinus IV. Mediolanensis, è familia nobili Castilionum, ex Cardinale Sabino, propter vitæ integritatem, & raram eruditionem, Matthæo Parisio, & Abbate Stadensi, duobus hujus tẽporis Scriptoribus attestantibus, ad Pontific. pervenit, Anno Domini MCCXLI. imperante Friderico secundo, senectute & ægritudine confectus, cum octodecim diebus tantùm officio pontificali præfuisset, ex hac vita migravit. *Hæc ille*. Nec concordant Scriptores de Sedis tempore, nam Stadensis refert vixisse in Pontificatu quatuordecim dumtaxat diebus, alii scribunt decem, & septem. In

Schif-

Schismate electum tradit Parisius, utpotè qui juxtà Decretum Concilii Lateranensis duas tertias suffragiorum, & votorum non habuisset. Ex decem autem, quinque dumtaxat, in eum suffragasse tradit; At antefatus Stadensis ait, duobus Cardinalibus Schismaticis se abdicantibus, Cœlestinum legitimè à duabus partibus electum fuisse. Post ejus verò obitum Cardinales de Urbe fugientes Anagniam se contulerunt, insepulto relicto Pontifice, ut tradit Bernardus in Chronica Romanorum Pontificum: *Et de Cardinalibus quidem*, inquit, *eo insepulto, de Urbe fugerunt & contulerunt se Anagniam*. Duo verò Cardinales Prænestinus, & S.Nicolai in Carcere, nè obsides aliquid mali paterentur, iterum ad Imperatorem redierunt, quos iterùm Carceribus mancipavit.

939 At Domini Cardinales Anagniæ commorantes distulerunt successorem eligere, nam in captivorum Cardinalium absentia, ad novi Pontificis electionem procedere nec tutum eis nec conveniens videbatur: & ita Sedes vacavit viginti ferè mensibus, donec Fridericus multis Principum precibus flexus, in libertatem, antefatos restituit Cardinales, qui Anagnam venientes unà cum aliis adRomani Pontificis electionem devenerunt, & unanimi omnium consensu electus est Sinibaldus S.Laurentii in Lucina Cardinalis, nomine assumpto Innocentii IV. De cujus electione Richardus, ait: *Mense Iunio Sinibaldus Tituli S.Laurentii in Lucina Cardinalis apud Anagniam in Papam Innocentium creatus est voluntate, & consensu omnium Cardinalium*. Parisius verò scribit creatum die Nativitatis S.Joannis Baptistæ, Anno Domini MCCXLIII. qui erat annus XXIV. Imperii Friderici Secundi, Balduini verò Secundi xv. Indictione prima. *Ipso quoque anno*, ait Parisius, *die Nativitatis S.Ioannis Baptistæ creatus est in Papam Sinibaldus Cardinalis postquàm vacaverat Sedes Papalis per annum & novem menses, & die Apostolorum Petri & Pauli confirmatus & consecratus est: & vocatum est nomen ejus Innocentius IV.* Cæterùm si Cœlestinus obiit mense Novembris, ut supra innuimus, & creatus est Innocentius die xxiv. Junii, certum fit Sedem vacasse viginti circiter tantùm mensibus, in quo magis concordant alii Scriptores. Fuit Innocentius patria Januensis ex Nobili Fliscorum Lavaniæ familia, Doctrina, pietate, Zelo, & moribus eminens, unde non immeritò nemine discrepante, in eum cuncti Domini Cardinales consenserunt.

940 Sui Pontificatus initio, ut Friderici vitaret insidias clàm Romà egressus, nemine comitante, apud Centum Cellas appulit, ubi occurrentibus cum viginti tribus benè armatis Triremibus, Januensibus, unam ex illis, septem cum Cardinalibus ac paucis aliis, qui eum posteà secuti fuerant, conscendit, ac Januam, non fine grandi periculo, Mare, ultra quam Solet, fluctuante pervenit; Cum porrò ibi diutiùs tutò manère non posset, periculumque foret, nè Fridericum ferocem, animis atque armis præpotentem ad eam Urbem opprimendam alliceret, Astam fortissimo Januensium exercitus stipatus, perrexit, ac inde Lugdunum contendit. Hinc in tuto constitutus, non tantùm ad refrenandam contumacem Friderici audaciam animum adjecit, verum etiam ad fidem Catholicam propagandam, hæreses extirpandas, & dissitas Apostolicæ Sedi Ecclesias uniendas. Itaque secundo sui Pontificatus Anno selectis compluribus ex ordine Fratrum Minorum Religiosis Viris, ad Sarracenos, Paganos, aliosque infideles Evangelizandi gratiâ misit, nonnullos verò ad Græcos pro unione cum eis tractanda, ad Jacobitas insuper, Georgianos, Nestorianos, aliosve à Catholica fide dissidentes destinavit, quos diversis cumulavit privilegiis, & gratiis, ut ex litteris hoc Anno Lugduni XII. Kalen. Aprilis expeditis, quas ex originali asservato in Archivio Sacri Montis Sion transcribere curavimus, ad hunc modum se habentes,

Innocentius Episcopus servus servorum Dei, dilectis Filiis de Ordine Fratrum Minorum in Terras Sarracenorum, Paganorum, Bulgarorum, Græcorum, Cumanorum, Æthiopum, Syriorum, Iberorum, Alanorum, Gazanorum, Gothorum, Zicorum, Ruthenorum, Jacobitarum, Nubianorum, Nestorianorum, Georgianorum, Armenorum, Indorum, Mosilitorum, aliarumque Infidelium Nationum Orientis, seù quarumque aliarum partium proficiscentibus, salutem, & Apostolicam benedictionem.

941 „ Cum hora undecima sit diei hominibus, ut exeant ad opus usque ad Mundi Vesperam deputatis, & illud Apocalypsis elogium citò credatur cum Matris Ecclesiæ consolatione complendum, videlicèt, oportere viros spiritualis vitæ munditiam, & intelligentiæ gratiam cum Joanne sortitos populis, & gentibus, linguis, Regibusque multis denuò prophetare, quia non sequetur reliquiarum Israel per Isaiam prophetatam salvatio, nisi juxtà Paulum Apostolum priùs introeat gentium plenitudo.

942 „ Nos, licèt immeriti super Apostolicæ Sedis speculam constituti, fideliter, ac prudenter dispensandis Dei Mysteriis, & operibus coadunandis intendimus, si vergente plenitudine temporis post pia piorum studia in vineam Domini Sabbaoth novos, & penè novissimos, qui sapientiam longum didicere per otium operarios mittere procuramus. Vos igitur, qui juxtà professæ Religionis officium Zelus comedit animarum, & in quadriga quarta, quam variis charismatum donis, & fidei fortitudine

„ duc trahitis, ubique discurrere, ac vexillum Regis gloriæ procul levare gestitis ad gentes, quæ Jesum Christum Dominum non agnoscunt, & ad subtractionis filios, qui Sacrosanctæ Romanę Ecclesię non obediunt, destinamus. Vobis in remissionem peccatorum omnium injungentes, quatenus seminaturi super aquas multas, in illo tantum, qui mundum dixit se vicisse confisi, ad illuminationem cæcæ multitudinis, & exterminium hæreticæ falsitatis, ad confirmandos nutantium animos, & fidelium confortandos in luce sermonis, & rectitudine operis, propositum vobis iter, sine quorumlibet offensione curratis.

943 „ Ut autem ministerium vestrum honoretur pleniùs, & honorabiliùs impleatur, præsentium vobis auctoritate concedimus, ut in terris, quæ adhuc Sedis Apostolicæ magisterio non intendunt, proponere Verbum Dei, & constitutis ibidem, non obstante, si aliqua excommunicatione sunt Ligati, in Verbis, officio, & cibo, ac in aliis securè communicare, & ipsos, seù etiam alios converti ad unitatem Christianæ fidei cupientes, recipere, baptizare, & aggregatos filiis Ecclesię Sanctę possitis, & non aggregatos eosdem insignire charactere Clericali, & ipsos ad Acholitatus ordinem promovère.

944 „ Liceat etiam vobis ibidem redeuntibus ad obedientiam Sedis Apostolicæ, qui sunt excommunicatione ligati, absolutionis beneficium juxtà formam Ecclesiæ impertire, & super eo dispensare cum ipsis, quod Sacros receperunt Ordines, & Divina celebraverunt officia, sic ligati, hoc ipsum vobis sit licitum circà illos de terris eisdem, qui temporibus indebitis, vel infrà ætatem legitimam, aut qui omnes eodem die, vel qui superiores, prætermissis inferioribus, conferre, seù recipere Ordines præsumpserunt, si ità tamen in hoc servata forma talis extiterat, per quam Ordines recepisset.

945 „ Vobis prætereà dispensare liceat, ut illi ex nationibus vestræ prædicationi commissis, qui post susceptionem Sacrorum Ordinum, vel in gradibus, & casibus à Divina minimè lege prohibitis, matrimonia contraxerunt, remaneant in eisdem; & hi, qui ad Ecclesiæ Catholicæ redierint unitatem, ut inter suos habitent, eisdem communicent; necnon quod Clerici nationum ipsarum publicè ad obedientiam Sedis Ap. redeuntes, gaudeant privilegio Clericali.

946 „ Sit etiam vobis licitum omnium fidelium in terris prædictis confessiones audire, ac ipsis injungere pœnitentias salutares, & excommunicatos à Canone, vel alio modo, juxtà Ecclesiæ formam absolvere, dummodò injuriam, & damna passis satisfaciant competenter.

947 „ Cùm irregularibus autem partium earundem in illis casibus, in quibus solent Legati Sedis Apostolicæ dispensare, ac etiam cum Clericis ipsarum partium patientibus defectum natalium, dummodò non sint de adulterio, vel incæstu, aut de Regularibus procreati, sit vobis dispensandi facultas, quam similiter circà illos habeatis, qui ab unitate Ecclesiæ Catholicæ, seù Religione, vel Clericali Ordine discesserunt, si humiliter redire voluerint, & dignè satisfacere de commissis, ita quod ipsi Religiosi ad sua loca, salva disciplina Ordinis, resumantur, & illos ex jam dictis, qui excommunicationis vinculo sunt adstricti, juxtà præmissam formam, & prædictæ satisfactionis modum absolvere valeatis, & cum irregularibus ex eisdem sicut est expressum superiùs, dispensare.

948 „ Ad hæc, sit vobis facultas absolvendi occisores Clericorum, & Religiosarum personarum in prædictis partibus constitutas, fundandi ibidem de novo Ecclesias, & reconciliandi illas, quæ sunt casu aliquo prophanatæ, ac de novo fundatis Rectores idoneos providendi, & illis, qui de gentibus, vel schismaticis noviter sunt conversi, dandi licentiam, ut uxores suas, cum quibus in gradibus à Lege Divina non prohibitis contraxerunt, valeant retinere.

949 „ De causis matrimonialibus, quas in partibus illis ad audientiam vestram deferri contigerit, legitimè cognoscendi, ac discordantes inter se ad invicem, quod ad pacem, & concordiam redeant; necnon quod inordinatè viventes, de suis excessibus, sicuti justum fuerit, satisfactionem exhibebant, compellendi per Censuram Ecclesiasticam vobis libera sit potestas.

950 „ Insuper in locis, in quibus vos hospitari contigerit, vel in locis partium earundem, in quibus residentiam facietis, Missam, & cætera Divina celebrare Officia, & in eisdem partibus Cœmeteria benedicere, ac dare Indulgentias, commutare vota, facultatem, & licentiam habeatis.

951 „ Ceterùm vobis concedimus, quod à Catholicis Patriarchis, Archiepiscopis, & Episcopis possitis ordines, & alia Ecclesiastica Sacramenta suscipere, ac vestes Sacerdotales Altaris, pallas, & corporalia, per eos, qui ex vobis fuerint Presbyteri, cùm necesse vobis fuerit, benedicere, ubi Catholicorum Episcoporum copia non habetur; necnon, & alia facere, quæ ad augmentum Divini nominis, & ampliationem Catholicæ fidei, ac reprobationem, & irritationem illorum, quæ sacris traditionibus contradicunt, sicut pro loco, & tempore videritis expedire.

952 ,, Nulli ergò omninò hominum li-
,, ceat hanc paginam noftræ conceffionis in-
,, fringere, vel aufu temerario contraire. Si
,, quis autem hoc attentare præfumpferit,
,, indignationem Omnipotentis Dei, & Bea-
,, torum Petri & Pauli Apoftolorum ejus, fe
,, noverit incurfurum. Datum Lugduni XII.
,, Kal. Aprilis, Pontificatus noftri anno fe-
,, cundo. *Hactenus Apoftolicæ litteræ.*

953 Meminit hujus Miffionis Raynaldus
in Annalibus ad Annum Domini MCCXLIV.
fub num. 52. ubi ait: ,, Cùm verò infideles,
,, non tam armis ad Chrifti cultum fran-
,, gendi, quàm Divino Verbo pellicendo
,, fint, inter alios Viros Religiofos, ad in-
,, ferendam barbaris Evangelii lucem, mifit
,, Dominicum Aragonium Minoritam pietate
,, infignem. Sparfi etiam erant ex eadem fa-
,, milia plures in Oriente per Armenorum
,, Græcorum, Georgianorum, Jacobitarum,
,, & Neftorianorum terras, qui Ecclefiæ li-
,, mites latiùs proferre fummis laboribus con-
,, tendebant; quibus Pontifex, ut partes
,, fufceptas præftantiùs exequi pôffent con-
,, ceffit, cum hæreticis, ac fchifmaticis fa-
,, miliari fermone; & menfa uti poffent; eo-
,, rum tamen Ecclefias adire vetuit; fi quos
,, verò ad Ecclefiæ caftra traducerent, imper-
,, tiendæ iis abfolutionis poteftatem fecit.
Hactenus Raynaldus. Qui fub anno MCCXLV.
num. 19. hæc alia fubnectit: ,, Inter cæte-
,, ros, *inquit*, qui ad excolendam in remo-
,, tiffimis terrarum oris obfitam fentibus vi-
,, neam Domini miffi, Minoritarum familiæ
,, Religiofis viris circumferendi Evangelicam
,, lucem demandata Provincia eft: concef-
,, fumque, ut anathematis vinculis implici-
,, tos, in gratiam cum Ecclefia recipere,
,, verbis officioque familiariter cum iis con-
,, ferre, Gentiles baptifmo abluere, & Cle-
,, ricali charactere infignire, atque etiam
,, Acholytatus munere decorare poffe. *Hæc
ille.* Recitatque claufulam litterarum Apo-
ftolicarum talem facultatem concedentium,
fupra à nobis recenfitarum. Wadingus tom 1.
Annalium Minorum, sd Annum MCCXLIV.
fub num. 21. recitat alias litteras Innocentii,
Januæ datas eodem anno fecundo, directas
ad Fratres Minores proficifcentes in terras
Sarracenorum, Paganorum, aliorumque In-
fidelium, quibus poteftatem tantum conce-
dit audiendi confeffiones, & abfolvendi ab
excommunicatione: ,, Animarum falutem
,, defiderio ferventi quærentes: auctoritate
,, vobis præfentium indulgemus: ut cum in
,, Sarracenorum, & Paganorum, aliorum-
,, que Infidelium terra fueritis, liceat vobis
,, Chriftianis ibidem morantibus, confeffio-
,, ne peccatorum fuorum audita, pœniten-
,, tiam falutarem injungere: ac ipfis fi ali-
,, quibus excommunicationis fententiis fint
,, adftricti, juxtà formam Ecclefiæ abfo-
,, lutionis beneficium exhibere. Nul-
,, li ergò &c. *Datum Januæ IV. Nonas
,, Octobris.*

954 Deinde eodem fecundi fui Pontifica-
tus anno indixit Innocentius Concilium ge-
nerale Lugduni celebrandum, menfe Junio,
termino affignato pro fefto S. Joannis Bapti-
ftæ: extant ejus litteræ datæ III. Nonas Ja-
nuarii anno fecundo ad Archiepifcopum Se-
nonenfem incipientes, *Dei virtus, & Dei
fapientia*, ad Capitulum item Senonenfe, &
ad Regem Franciæ, paucis dumtaxàt vel ad-
jectis, vel mutatis. Similiter, & aliæ bre-
viores datæ pariter Lugduni fecundo Kalend.
Februarii, ejufdem anni ad Epifcopum Oftien-
fem ad Cardinales Sanctæ Mariæ Tranftybe-
rim Sanctæ Mariæ in Cofmedin, & Sancti
Angeli, quæ incipiunt. *Pro magnis & arduis
negociis.* Plures verò hujus indicendi Conci-
lii fuerunt caufæ, quas breviter tangit idem
Innocentius in memoratis ad Archiepifcopum
Senonenfem litteris, *ut ipfa Ecclefia*, ait,
*per fidelium falubre confilium fructuofum, fta-
tus debiti poffit habere decorem, & deplorando
Terræ Sanctæ difcrimine, & afflicto Imperio
Romano, properè valeat fubvenire, ac inveni-
re remedium contra Tartaros, & alios contem-
ptores fidei, ac perfecutores populi Chriftiani,
necnon pro negocio, quod inter Ecclefiam, &
principem vertitur, reges Terræ Prælatos Ec-
clefiarum, ac alios Mundi Principes duximus
advocandos.*

955 Expofuit clariùs inde Innocentius
eafdem caufas in oratione habita coram Pa-
tribus, ut tradit Parifius, affumpto thema-
te *O' vos omnes qui tranfitis per viam, atten-
dite, & videte fi eft dolor ficut dolor meus*, in
quo fatis eleganter, comparavit quinque do-
lores fuos maximos, quinque vulneribus, &
plagis Crucifixi: unum, ait idem Parifius,
de inhumanis, & feraliter Chriftianitatem
vaftantibus Tartaris. Alium pro Schifmate
Romaniæ, ideft Græcæ Ecclefiæ, quæ noftris
temporibus, & paucis evolutis annis, à gre-
mio matris fuæ velut noverca, infolenter,
decifa eft, & avulfa. Alium pro ferpigine
novarum hærefum, fcilicèt Patarenorum,
Bulgarorum. Jovianorum, & aliorum
Schifmatum, fectarum, & errorum, quæ
jam multas Civitates Chriftianitatis, præci-
puè tamen Lombardiæ, fubrependo macula-
vit. Alium de Terra Sancta, in quo Chorof-
mini deteftabiles, Domos Templi, & Hofpi-
talis, Civitatem quoque Hierufalem, & alias
multas Chriftianorum Civitates, cum ma-
gno Chriftiani fanguinis profluvio, ufque ad
internecionem, folo tenus diruendo deftru-
xerunt. Alium verò de Principe, ideft, de
Imperatore: qui cum effe teneretur fummus
fæcularium œconomus, & Protector Ecclefiæ,
hoftis factus familiaris, Ecclefiæ Chrifti effi-
cax, & valida factus eft inimicus, & Mini-
ftrorum ejus adverfarius jam manifeftus. Ità
in terminis Parifius de hujus Concilii cau-
fis

caufis ab Innocentio allegatis in antefata oratione.

956 Interfuerunt huic Concilio, cui perfonalitèr Summus præfuit Pontifex, Patriarcha Conftantinopolitanus, itèm & Antiochenus, Aquilejæ paritèr, qui & Venetiæ, Epifcopi, & Archiepifcopi centum & quadraginta, Imperator Conftantinopolitanus, Comes Tolofanus, Procuratores Angliæ, Comes Bigod, cum aliis Nobilibus: Adfuerunt quoquè Domini Cardinales, Abbates plures, Procuratores quoquè abfentium, & Capitulorum, & diverforum Regum, & Principum Nuncii, præcipuèque Imperatoris Friderici, Thadæus de Sueffa. Tribus Seffionibus univerfa eft abfoluta Synodus, quarum prima habita eft die Lunæ proxima poft feftum Nativitatis Sancti Joannis Baptiftæ, in quam inciderat vigilia Fefti Sanctorum Apoftolorum Petri, & Pauli, currente Anno Domini MCCXLV. Imperii Friderici XXVI. Balduini Secundi XVII. ineunte Anno III. Pontificatus Innocentii IV. Indictione 11. Elapfia indè feptem diebus, octavâ die videlicèt à prima, celebrata eft altera feffio, & octava die à fecunda habita eft feffio tertia, in qua lata eft fententia excommunicationis, & depofitionis in Fridericum Imperatorem, ab eodem Innocentio Papa pronunciata, quæ incipit: *Ad Apoftolicæ dignitatis apicem*; in cojus fine, numeratis priùs univerfis criminibus, exceffibus, & facrilegiis ipfius Friderici, adjecit Pontifex.

957 „ Nos itaquè fuper præmiffis, & „ compluribus aliis ejus nefandis exceffibus, „ cum fratribus noftris, & facro Concilio, „ deliberatione præhabitâ diligenti, cùm Je„ fu Chrifti vices, licèt immeriti, teneamus „ in terria, nobifque in Beati Petri Apoftoli „ perfona dictum fit: *Quodcumque ligaveris* „ *fuper terram erit ligatum & in Cœlis; &* „ *quodcumque folveris fuper terram erit folu-* „ *tum & in Cœlis*, memoratum Principem, „ qui fe Imperio, & Regnis, omnique hono„ re, ac dignitate reddidit tàm indignum, „ quique proptèr fuas iniquitates à Deo, nè „ regnet, vel imperet, eft abjectus, fuis li„ gatom peccatis, & abjectum, omnique ho„ nore, & dignitate privatum à Domino „ oftendimus, denunciamus, ac nihilominùs „ fententlando privamus; omnes, qui ei ju„ ramento fidelitatis tenentur adftricti, à „ juramento hujufmodi perpetuò abfolven„ tes; auctoritate Apoftolicâ firmitèr inhi„ bendo, nè quifquam de cætero fibi tanquàm „ Imperatori, vel Regi pareat, vel inten„ dat, & decernendo quoslibet, qui dein„ cèps ei, velut Imperatori, aut Regi confi„ lium, vel auxilium præftiterint, feù favo„ rem, ipfo facto excommunicationis vincu„ lo fubjacere. Illi autem, ad quos in eo„ dem Imperio Imperatoris fpectat electio, „ eligant liberè fucceflorem. De præfato ve„ rò Siciliæ Regno providere curabimus, „ cum eorundem fratrum noftrorum confilio, „ ficut viderimus expedire. Dat. Lugduni „ XVI. Kal. Augufti, Anno III. *Hactenus fententia*.

958 Addit Parifius: „ Hæc igitùr in me„ dio Concilio prolata, cunctia audientibus, „ ad inftàr corufcantia fulguria, non medio„ crem timorem omnibus incufferunt. Ma„ giftri igitur Thaddæus de Sueffa, & Wal„ terus de Ocra, & alii Procuratores Impe„ ratoris, & qui cum ipfis erant, emiffo eju„ latu flebili, hìc femur, hìc pectus in indi„ cium doloris percutientes, vix à profluvio „ lacrymarum fefe continuerunt. Et ait Ma„ gifter Thadæus memoratus: *Dies ifta, dies* „ *iræ, calamitatis, & miferiæ*. Dominus igi„ tùr Papa, & Prælati affiftentes Concilio, „ candelis accenfis, indictum Imperatorem „ Fridericum, qui jàm jàm Imperator non „ eft nominandus, terribilitèr, recedentibus, „ & confufis ejus Procuratoribus, fulgura„ runt. *Hæc Parifius*.

959 Salubria quoquè edita funt ea in Synodo decreta pro fubfidio ferendo in fubventionem labentis Imperii Conftantinopolitani contrà conatus Græcorum fchifmaticorum; pro Terræ Sanctæ recuperatione; pro reprimendis Tartarorum incurfionibus; & pro reformanda Ecclefiaftica difciplina. Capita verò eorundem Decretorum funt: De refcriptis: De electione, & electi poteftate: De officio, & de poteftate Judicis delegati: De Judiciis, de litis conteftatione: De dolo, & contumacia: De refcriptis: De eo, qui mittitur in poffeffionem caufę rei fervandæ: De confeffis: De Appellationibus, & Recufationibus: De fententia Excommunicationis: De Ufuris: De fubfidio Imperii Conftantinopolitani: Admonitio Prælatorum ad Populum fibi commiffum: De Tartaria: Et fuper Cruciata.

960 Abfoluto Concilio: *Papa*, ait Stadenfis, *per totam terram Teutoniæ lugubres litteras Principibus Ecclefiafticis deftinavit*. Cùmque Religiofi Minorum Ordinis Pontifici obtemperantes, ac Sanctæ Romanæ Ecclefiæ partes tenentes, præfatas litteras promulgaffent, iram excommicati Principis in fe concitarunt, adversùs quos diram excitavit perfecutionem, necatis in Regno Neapolis, & Siciliæ fexaginta, aliis ejectis, Enfelmo tyranno jubente. In Germania quoquè idem adversùs eofdem actum refert Wadingus ex m. f. Chronico addito ad Chronicon Saxonię Schafnabug, ubi legitur: „ Fridericus Se„ cundus per Lugdunenfe Concilium Impe„ rio privatus, furentèr eft Fratres in Ger„ mania perfecutus; undè afperrimè fanè „ miferia injecta fuot probra; multi ex lo„ cis fuis in exilium ejecti, multi vincula „ alligati, quidam etiam è medio fublati, „ quià Ecclefiæ auctoritati obedientes, tan-

„ quàm filii justas piæ matris partes, contrà „ rebellantium improbitatem viriliter defen- „ dendas susceperant. *Hæc ibi*. Ejusdem persecutionis mentio paritèr fit in compilatione Chronol. inter Germaniç historias ad Annum MCCXVI.

961 Ante celebratum Concilium idem Pontifex conatus est Tartarorum emollire ferociam, mittens ad eos Legatos, per quos invitarentur ad veram Christi fidem amplexandam. Destinavit itaquè ad hoc opus perficiendum Fratrem Laurentium de Portugallio, & Fratrem Joannem de Plano Carpinei, olim S.P. mei Francisci Socium, cum aliis ex eodem Ordine Sociis, ut litteræ ejusdem Pontificis ad Regem Tartarorum, per eosdem missæ indicant: In eis nàmque, quas ferendas Fratri Laurentio commisit, quæ incipiunt: *Dei Patris immensa benignitas*, post plura ait: „ Verùm quià humanæ conditionis renitente natura, uno, eodemque tempore „ diversis locis præsentialitèr adesse nequi- „ mus, nè ullatenùs negligere videamur ab- „ sentes, ad eos Viros providos, & discretos „ transmittimus vice nostrà, ipsorum mini- „ sterio circà illos Apostolicæ servitutis de- „ bitum exolventes; proptèr quòd ad vos di- „ lectum filium Fratrem Laurentium de Por- „ tugllio, & Socios ejus Latores præsen- „ tium, Ordinis Fratrum Minorum, viros „ Religione conspicuos, honestate decoros, „ & Sacræ Scripturæ scientiæ præditos, ut „ Ipsum Dei filium Jesum Christum salutaribus eorum eruditionibus agnoscentes, „ suum gloriosum nomen christianæ Fidei „ observatione colatis, duximus destinandos. *Datæ sunt Lugduni* III. *Non. Martii, sui Pontificatus Anno II.*

962 Fratri porrò Joanni commisit, ut cum eodem Tartarorum Rege ageret de pace cum Christianis ineunda, prout apertè demonstrant Pontificiæ litteræ, incipientes: *Cùm non solùm homines*, datæ eodem tempore, quo superiores. Ubi post plura ait Innocentius: „ Eccè dilectum filium fratrem Joannem, & „ Socios ejus latores præsentium, viros Re- „ ligione conspicuos, honestate decoros, & „ Sacræ Scripturæ scientiâ præditos, ad vos „ propter hoc duximus destinandos, quos „ divinâ reverentiâ, immò potiùs nos in ip- „ sos benignè recipiatis, & honorificè per- „ tractetis, fidem iis super iis, quæ vobis ex „ parte nostra dixerint adhibendo, & cum „ ipsis super prædictis, & specialitèr de iis, „ quæ ad pacem pertinent, tractatum fru- „ ctuosum habentes, nobis quid vos ad gen- „ tium exterminium moverit aliarum, & „ quid ulteriùs intendatis, per eosdem Fra- „ tres plenariè intimetis, providendo ipsis „ in eundo, & redeundo de securo condu- „ ctore, & aliis necessariis, ut ad præsentiam nostram tutè valeant remeare. *Hæc inter alia ibi*. De qua missione agit etiam Raynaldus ad Annum Domini MCCXLV. sub num. 15. ubi ait: „ Insignes erant inter „ eos Tartari gentium multitudine, Pro- „ vinciarum, quas subegerant numero, opum „ potentiâ, morum ferocitate, victoriarum „ partarum gloriâ, vesanæque superstitionis „ tenebris involuti: Ad quos Evangelii lu- „ ce collustrandos, nonnullos Minoritas in „ subeundis hujusmodi pro Christo labori- „ bus, ac periculis, fortissimos misit. *Hæc ille*. Recitat & Epistolas suprà memoratas, & nonnulla ex Vincentio Belluacensi in Specul. Histor. lib. 31. cap. 2. circà ritus à Tartaris servatos in inauguratione novi Principis; Sed copiosiùs tùm gesta Fratrum in hac Legatione, tùm nonnulli Tartarorum mores, & ritus descripta habentur apud Wadingum ad hunc eundem Annum.

963 Tentavit insupèr Innocentius ad Sanctæ Romanæ Ecclesiæ traducere Bulgaros, Ecclesiamque illam, quæ ab antiquo tempore ab eadem Sancta Romana Ecclesia fidem susceperat, avulsam indè per schisma, illi reunire, selectis paritèr ad tantum opus perficiendum nonnullis ex Fratrum Minorum Ordine probatis Viris religiosis, quos ad Colmannum Regem misit, datis eisdem ferendis litteris tenoris sequentia.

Innocentius Episcopus &c.
Illustri Colmanno in Bulgaria imperanti Deum diligere, & timère.

964 „ Cùm simus super Apostolicæ Se- „ dis specula constituti, vehementèr dolère „ cogimur, & turbari, cùm à capite mem- „ bra quædam videamus esse divisa, suæque „ divisionis damnum, tanquàm mortificata „ non plangere, nec sentire; nempè Ortho- „ doxorum neminem credimus jàm latère, „ unum in terris caput esse tantummodò, ex „ quo totum corpus contexitur militantis „ Ecclesiæ, verùm id exigente natura, quæ „ corpus si habuerit duo capita, indicat mon- „ struosum. *Deindè plura in medium affert ad probandum unum dumtaxàt esse Ecclesiæ Caput, hoc verò ex divina institutione Romanum esse Pontificem*. Postèaque subnectit.

965 „ Prævidens autem Dominus, quòd „ Ecclesia sua conculcaretur à Tyrannis, „ laniaretur ab hæreticis, & schismaticis „ scinderetur, ait: *Ego pro te oravi Petre*, „ *ut non deficiat fides tua; & tu aliquandò conversus, confirma fratres tuos*; ex quo colli- „ gitur evidentèr, quòd ad Sedem Petri om- „ nis sit quæstio referenda. Cui, cum, Dei „ gratiâ disponente, non nostris meritis præ- „ fideamus, nequaquàm sinè dolore possu- „ mus intueri à tanti capitis corpore mem- „ bra quædam esse divisa, videlicèt Græco- „ rum, & Bulgarorum Ecclesiam, sejunctâ „ nempè per inobedientiam à suo Capite, „ speciale corporis sensificatione nequaquàm par-

„ participant, cùm ab ejus se subtraxerint „ unitate.

966 „ Igitùr, quià debitores sumus omnium salutem quærere, servus servorum „ illius, qui neminem vult perire, non immeritò circà te, & subditos tuos misericordiæ visceribus affluentes, Pauli Gentium „ Doctoris affectum induimus, qui sciens, „ Creatorem omnium acceptionem non facere personarum, conformatus infirmis, & „ omnibus omnia factus, ut omnes Domino lucraretur. Rogamus, & obsecramus „ in Domino Jesu Christo, quòd ad unitatem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ redire non „ differas; nec repentes otiosum, quòd à nobis in hac parte diebus istis inspiratione divinâ, de fratrum nostrorum consilio sitientium illuminationem tuam, populique tibi „ subjecti, non sinè sacrarum Scripturarum „ est auctoritate provisum. Non enim vestra „ requirimus, sed animarum vestrarum cum „ Jesu Christo lucra sitimus. Nihil de facultate vestra subtrahere quærimus, vel minuere de honore, sed quantùm cum Deo „ justè possumus provehere vos, & ampliare „ potiùs affectamus. Erit proindè, dante „ Jesu Christo, nostris affectibus incrementum, si tu, qui esse populi tui Caput, & „ Princeps diceris, per gratiam intellectus, „ quo à multitudine subjecta discerneris, proposita tibi per pacis Nuncios audieris patienter, ad unitatem Ecclesiæ Catholicæ „ revertaris, ut efficiaris Christi primitiæ populi reversuri.

967 „ Et si fortè te excusare volueris, „ dicens, hæc nequaquàm fieri posse sinè Concilio generali. Respondemus, quòd ad „ congregandum Concilium ad requisitionem tuam, & Græciæ, & Bulgariæ Prælatorum, offerimus nos benevolos, & paratos recipientes vos, vestrosque Procuratores, & Nuncios, cum honore, & cordia „ lætitia, & restituemus corpori Ecclesiæ „ sua membra, proferentes stolam primam, „ occidemus vitulum saginatum, generale „ convivium faciemus universis Christi fidelibus, & annunciamus cum exultatione, & „ gaudio, quòd Ecclesia Catholica suo decore, ut à principio, est induta, tanquàm „ vitis abundans, cujus filii sunt, ut novellæ olivarum in circuitu suæ mensæ, sedentes expectando, ne occurrat salutari suo „ Domino Jesu Christo.

968 „ Quapropter tuam exhortamur industriam, ut tibi per Deum omnipotentem, & per Jesum Christum ejus Filium, qui suo sanguine nos redemit, injungimus, quatenùs dilectos filios Fratres „ Ordinis Fratrum Minorum latores præsentium, Viros virtutis, quos diù sub Observantia Regulari probatos, & in Scripturis „ Sacris instructos, inter alios præelegimus, „ quia utiliores tibi eos fore credimus, tanquàm nostri Salvatoris humilitatem sequentes, ad te duximus transmittendos, „ pro divina reverentia, & nostra liberalitate, „ & benignè suscipere, & honestè tractare „ debeas, imò potiùs nos in ipsis, & diligentèr audire, & credere firmitèr quæcumque ex parte nostra tibi duxerint proponenda; Nàm si putassemus, quòd fructuosiores, & gratiores tibi existerent, vel aliquos „ Ecclesiarū Prelatos ad te, vel potentes alios „ misissemus. Cùm itaquè super prædictis, „ & specialitèr de iis, quæ ad pacem pertinent, tractatum habeas fructuosum, providebis eisdem in eundo, & redeundo, de „ securo conductu, & aliis necessariis, ut ad „ Tartaros, & alias gentes ulteriores tutè „ valeant proficisci. Datum Lugduni XII. „ Kalendas Aprilis, Anno II. *Hactenus litteræ*. Quæ etiam recensentur à Raynaldo ad Annum Domini MCCXLV. sub num. XI. Ex quarum tenore apparet, latas fuisse per eosdem illos Religiosos, quos ad Tartarorum Regem destinaverat.

969 Plurimùm Innocentius utebatur operâ Fratrum Minorum, quos Sanctæ Romanæ Ecclesiæ obsequiosissimos fore expertus erat, pro cujus servitio pericula, calamitates, & mortem ipsam subire minimè formidabant: Undè & anno sequenti MCCXLVI. ad universos ejusdem Ordinis Fratres, per Theutoniam constitutos, litteras dedit, hortans, ut excitarent populos ad parendum illi Imperatori, qui in locum depositi Friderici electus fuisset. Exhibet litteras ex Codice Vaticano Wadingus ad hunc Annum sub num. 4. sic se habentes.

Innocentius Episcopus &c.
Universis Fratribus de Ordine Fratrum Minorum per Theutoniam constitutis.

970 „ Cùm Ordinem vestrum inter „ alios Apostolica Sedes speciali prosequatur affectu, ipsumque pluribus honoraverit privilegiis, & multiplici semper „ intendat communire favore, tantò pleniorem de vobis gerit fiduciam, quantò vos „ inter Religiosos cæteros, majori ergà se „ sperat devotione fervère. Hinc est, quòd „ universitatem vestram monemus, & hortamur attentè, quatenùs, postquàm electio „ de Romanorum Rege, in Imperatorem postmodùm promovendo, extiterit celebrata, „ Christifideles per Theutoniam constitutos, „ quotiès opportunitatem habueritis, attentis exhortationibus, juxtà datam vobis à „ Deo prudentiam, tàm in occultò, quàm „ in publico inducatis, in remissionem ipsis „ peccaminum, injungentes, ut ei, qui electus fuerit, fidelitèr, & efficacitèr intendant, ac assistant virilitèr, & constantèr. Lugduni X. Kal. Maji, Ann. III. *Hactenus litteræ*.

971

971 Cæterùm & ex Inclyto Prædicatorum Ordine consuevit Apostolica Sedes Religiosos assumere, & ad Gentium conversionem destinare, aliquandò eos solos mittebat, sicut & de Minoribus faciebat, aliquandò simùl cum Minoribus,qui cùm fraterna,exemplo Sanctorum duorum Patriarcharum, essent charitate conjuncti, pari zelo pro fidei incremento, pro conversione Infidelium, & pro schismaticorum reconciliatione certabant. Hinc & hoc eodem Anno III. Pontificatus Gregorii in Russiam, quæ, promovente Principe, reconciliari Sanctæ Romanæ Ecclesiæ postularat, abjecto Græcorum, quo irretiti erant, schismate, & illorum detestatis erroribus, utriusque Ordinis Religiosos Viros destinavit, ut ex iis Apostolicæ Sedis Legatus, jàm ad illam Provinciam destinatus, assumeret ad Ecclesiarum regimen: Undè Raynaldus ad hunc Annum sub num. 30. ait: „ Legato verò suo in Russia, quo feliciùs Religionis causam promoveret, injunxit, ut lectissimos quosque Viros scientiæ, ac virtutum laude conspicuos, sivè sæculares Sacerdotes, sivè ex Prædicatorum, ac Minorum religiosis Familiis, & aliis Regularibus, Episcopos Russis præficeret, iisque consecrationis munus impertiret. *Hæc ille*. Verùm Russiorum Principi, sivè Regi chariores fuisse Religiosos Sacri Prædicatorum Ordinis, qui fortè potissimam manũ habuerunt pro illius reconciliatione, indicant litteræ Innocentii, quibus eidem Principi indulsit, ut Alexius prædicti Ordinis Religiosus unà cum Socio in ejus aula versaretur, ut videre est in Innocentii Regesto lib.3. Epist.481.

972 Similitèr ad sinum Sanctæ Romanæ Matris Ecclesiæ, non solùm Daniel Russiæ Rex, verùm rediit & Wasilicus Laudemeriæ Rex illius frater, cum quo dispensavit, ut retineret uxorem, cùm qua in schismate contraxerat, non obstante impedimento consanguineitatis in tertio, & quarto gradu, ut Innocentii litteræ lib.5. Epist. 187. & Epist. 419. indicant. Danieli porrò, Instantibus Regni sui Ecclesiasticis concessit, ut ritus, qui Romanæ Ecclesiæ non repugnarent, in ipsius Regno servarentur, ac pro conficiendo Dominico Corpore liberè, & tutè uti possent fermentato pane, prout in litteris ad eundem Regem datis, lib. 5. Epist. 174. expressum legitur, ubi ait: „ Ea proptèr, charissime in Christo fili, tuis supplicationibus inclinati, Episcopis, & aliis Presbyteris de Russia, ut liceat eis more suo ex fermentato conficere, & alios eorum ritus, qui Fidei Catholicæ, quam Ecclesia Romana tenet, non obviant observare, auctoritate præsentium indulgemus. Datum Lugduni VI. Kalend. Septembris, Anno V.

973 Non sinè fructu Minoritarum missio ad Nestorianos, & Jacobitas, aliasque devIantes à recto fidei tramite nationes, superioribus annis destinata remansit; apparuit enim copiosa messis Anno Dñi MCCXLVII. Innocentii Pontificatus Anno V. Balduini XIX. à coronato Friderico Secundo, Anno XXVIII. Indictione V. Quo nimirum Nestoriani, & Jacobitæ, illorum Religiosorum operâ, præcipuè Fratris Andreæ, & sociorum Sanctæ Ecclesiæ reconciliati, litteras suorum Patriarcharum nomine, fideique suæ professionem ad Innocentium Papam per eundem fratrem Andream transmisère. Scripsit ergò Catholicos, sivè Patriarcha Orientis sequentes ad Innocentium litteras.

974 *Ad præsentiam Papæ magnifici ex parte illius, qui petit orationes ejus in subsidium debilitatis suæ, Raban ara Vicarii Orientis adorantis inter manus ejus Patri Patrum, decori Pastorum misericordiæ, vitæ fontis pietatis, & indulgentiæ intercedenti pro populo Domini, perfecto in Divinis, excellenti in spiritualibus, soli justitiæ, cujus lux oritur super quatuor Mundi climata, qui lucet, & splendet in Ecclesiis catholicis sanctis, Cherubim corporeo, & Seraphim carneo, tenenti Sedem Beati Petri, Domino meo Sancto Papæ Urbis Romæ, & omnium climatum Mundi coràm Deo: Sit vita ejus temporibus longis, quousque cesset Mundus iste admiratione sua, orationibus Prophetarum, & Apostolorum sociorum ejus, & nos confidimus ejus orationibus adjuvari. Amen*.

975 „ Pervenit ad nos Epistola vestra elegans, quæ ex ore vestro sancto prodiit, & manilato vestro excelso conscripta est, & suscepimus eam manibus nostris debilibus, & eam super oculos nostros posuimus, & sicut Simeon Senex, qui portavit Dominum nostrum Jesum Christum in ulnis suis, sic diximus, quia viderunt oculi nostri pietatem vestram immensam. Nunc igitur, Domine mi, dimitte servo vestro peccata sua, sicut posita est in manibus vestris potestas ligandi atque solvendi, & omnium Mysteriorum. Legimus eam siquidem cum lætitia, & intelleximus, quod in ea scriptum est cum gaudio, & mandatum vestrum attendimus, & non habemus os, quod sufficiat ad commendationem vestram; neque linguam, quæ possit exprimere gloriam vestram; & nos contremiscimus excellentiam vestram, quia Dominus magnificavit vos.

976 „ Insuper audivimus de anathemate quo anathematizastis Imperatorem, & intelleximus hoc factum esse propter transgressionem ejus, & peccatum. Nostis tamen, quod Dominus noster Jesus Christus præcepit, & dixit: *Si peccaverit in te frater tuus, dimitte ei*. Et etiam dixit: *Beati*

,, *ti pacifici*, *quoniàm Filii Dei vocabantur*.
,, Et in alio loco dixit Simon Petrus; *Domi-*
,, *ne uſque ſepties*, *ſi peccaverit in me frater*
,, *meus dimittam ei?* Et dixit Dominus: *Non*
,, *dico tibi uſque ſepties*, *ſed uſque ſeptuagies*
,, *ſepties*. Sic præcepit fundamento Eccleſiæ,
,, ut dimitteret fratri ſuo ignorantiam ſuam,
,, & non recordaretur peccatorum ſuorum.
,, Et nunc peto Domine mi, à Sanctitate Ve-
,, ſtra, & à Patribus Patriarchis, Epiſcopis
,, & Regibus ſubditis baculo Paternitatis Ve-
,, ſtræ, ut dimittatis dicto Imperatori pec-
,, catum ſuum, & delicta ſua. Et hoc tribus
,, de cauſis, propter ſtragem, & captivatio-
,, nem fratrum noſtrorum Chriſtianorum, &
,, propter deſtructionem Civitatis Sanctæ; &
,, propter tentionem, quæ accidit in concul-
,, cationem Sepulchri Domini noſtri Jeſu
,, Chriſti, qualis ab initio non eſt au-
,, dita.

977 ,, Propter hæc igitur porreximus
,, hanc petitionem, & ex Zelo quem habe-
,, mus propter Deum, & ex dolore cordis
,, ſcripſimus hæc; quia neceſſitas urget nos,
,, ut ſimus ſoliciti pro Eccleſiis Jeſu Chriſti.
,, Oporteret autem, ut omnes Eccleſiæ Jeſu
,, Chriſti, & Monaſteria, & omnes fideles,
,, qui ſunt in Oriente, & Occidente indue-
,, rent ſe Ciliciis, & ſederent in dolore, &
,, plangerent ſuper Jeruſalem, ſuper jis, quę
,, acciderunt in ea in diebus noſtris. Intima-
,, vimus hæc ſiquidem Dominationi Ve-
,, ſtræ.

978 ,, Nunc autem iſti fratres Filii Ve-
,, ſtri ſpeciales, Religioſi, virtuoſi in omni-
,, bus operibus ſuis, quos oportet honorari
,, ab omnibus hominibus, qui ſunt digni au-
,, diri, quod dixit os vivificantis: *Euge ſer-*
,, *ve bone*, *& fidelis &c*. Ipſi inquam miſſi
,, à vobis Andreas, & Socius ejus, conſer-
,, vati à Domino, notificabunt vobis ore ad
,, os, quæ viderunt, & audierunt apud nos:
,, Et cum hoc præſentabunt ſalutationem de-
,, bilitatis noſtræ, & univerſis Patribus, &
,, Sacerdotibus, & Monachis, Regibus ſub-
,, ditis Sedi Dominationis Veſtræ, pariter,
,, & omnibus Chriſtianis obedientibus Pater-
,, nitati veſtræ.

979 ,, Miſimus autem vobis per manus
,, dictorum Fratrum Nuntiorum veſtrorum
,, libellum, quem attulimus de pectore Orien-
,, tis, ſcilicèt de Terra Sion: & libellum
,, alium de fide ex parte Archiepiſcopi. Ne-
,, ſibini, cui ſubſcripſerunt alii duo Archie-
,, piſcopi, & tres Epiſcopi. Et nos unà cum
,, eis in ſpiritu petimus iterum à Paternitate
,, veſtra petitionem ſecundam pro I. Archiepi-
,, ſcopo Hieroſolymitano, qui eſt de gente
,, noſtra, & pro fratribus noſtris Orientali-
,, bus Chriſtianis, qui ſunt Antiochiæ, Tri-
,, poli, & Accon, & in aliis Terris Veſtris
,, ut recommandetis eos, nè aliquis eos of-
,, fendat, & ſiut apud vos, ſicut Dixit Do-
,, minus noſter Jeſus Chriſtus: *Quodcumque*
,, *uni ex minimis meis feciſtis*, *mihi feciſtis*: *&*
,, *quod vultis*, *ut faciant vobis homines*, *hoc*
,, *facite illis*. Hæc ſufficiant. Gratia autem
,, Divina reſidens in habitaculo cordis veſtri,
,, quæ operatur virtutes, & curationes in
,, omni hora per manus Veſtras Sanctas, cu-
,, ſtodiat vos per virtutem Apoſtolorum So-
,, ciorum veſtrorum, die, & nocte uſque in
,, ſempiternum. Amen. *Hactenus Orientis*
,, *Catholicon litteræ*. Sed, & Jacobitarum
,, Catholicon ſcripſit pariter ad Innocentium,
adjecitque, & fidei ſuæ profeſſionem, quas
per eundem fratrem Andream, & Socium mi-
ſit, ità ſe habentes.

Litteræ miſſæ ad Dominum Papam ex
parte Catholicon Jacobi-
tarum.

980 *Illi generi ſupremo conſtitutivo om-*
nium ſpecierum quod ita vocatur genus, *quod*
non contingit ipſum vocari ſpeciem: *Patri pa-*
trum, *Sanctiſſimo Innocentio*, *tenenti Sedem*
Beati Petri Principis Apoſtolorum, *glorifi-*
cato à Chriſto Deo, *qui credidit Beato Petro*
Claves Regni Cœlorum, *& poſuit eum funda-*
mentum Eccleſiæ; *ſervus ſervorum Chriſti Igna-*
tius debilis, *cui creditum eſt à Spiritu Sancto*,
ut ſit Paſtor Syriæ, *& totius Orientis populo*
Iacobitarum; *adorationem ſinceram in Spiritu*
& Corpore.

981 ,, Innoteſcat Sanctitati Patris com-
,, munis poſt Patrem Cœleſtem; & Domini
,, Communis poſt Deum Cœleſtem, quod
,, pervenit ad nos Epiſtola Veſtra Sancta per
,, manus Fratris Sancti Sapientis, omnibus
,, virtutibus ornati Andreæ: & levavi eam
,, ſuper capita noſtra, & benedictionem re-
,, cepimus ab ipſa, ſicut ad ſimilitudinem Ima-
,, ginis Jeſu Chriſti. Quod autem mandaſtis
,, de pace, & charitate communi: & quis
,, eſt, qui non gaudeat de concordia? Cùm
,, autem ſimus paci perfectæ obedientes, pri-
,, mò oſtendamus veritatem fidei noſtræ, quã
,, confitemur: & Deus teſtis eſt nobis, quod
,, illud quod credimus corde, confitemur ore,
,, & exaramus ſcriptura.

982 ,, Dicimus igitur, quod nos Chri-
,, ſtiani Orientales vocati Jacobitæ, credimus
,, in Patrem, & Filium, & Spiritum San-
,, ctum: unam naturam, tres hypoſtaſes, tres
,, perſonas. Et cum Pater ſit principium Fi-
,, lii, & Spiritus Sancti: principium Filii
,, generativi: & Spiritus Sancti principium
,, ſpirativi. At ut quia eſt una natura Divi-
,, nitatis, non oportet nos confiteri unam hy-
,, poſtaſim, & unam perſonam; nec iterum
,, quia ſunt tres hypoſtaſes, & tres perſonæ
,, perfectæ, oportet nos confiteri tres natu-
,, ras eſſe, ſed unam naturam, unam poten-
,, tiam, unam voluntatem, unum actum na-
,, turalem Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.

983

983 „ Et iterum confitemur, quod Deus Verbum Unigenitus Patris, de voluntate Patris, & Spiritus Sancti descendit, habitavit in Utero Virginis Mariæ, & natus est ex ea Nativitate fecunda, cum natus sit à Patre Nativitate æterna. Et factus est ex ea homo perfectus, animatus anima rationali intellectiva; similis nobis in omnibus præter peccatum: & ipse est perfectus Deus, perfectus homo, sine mixtione, sine confusione, sicut dicit Athanasius, & Cyrillus; quod Deo Verbo est uuna natura incarnata. Et propter hoc confitemur, quod Maria est Mater Dei in veritate: quia ipsa peperit Deum incarnatum, qui natus est pro salute nostra, & crevit in dimensionibus humanis, & complevit gubernationem; & passus est, & mortuus secundum carnem, & surrexit tertia die: & cum impleret Divina, erat in veritate perfectus Deus, & perfectus homo; & iterum cum operaretur humana, erat perfectus Deus, & perfectus homo unus post unionem.

984 „ Non recipimus igitur eos, qui confitentur dualitatem divisivam unitatis; nec iterum eos, qui confitentur mixtionem, & confusionem, sicut Eutyches excommunicatus: sed recepimus omnes, qui sequuntur fidem Beati Petri Principis Apostolorum, & incedunt per viam Nicæni Concilii, quicumque sint illi de Doctoribus Ecclesiæ Sanctæ, quorum veritas nota est apud excelsum Deum. Item damnamus & excommunicamus omnem deviantem à fide Beati Petri, & Concilii Nicæni, & corrumpentem rectitudinem fidei Christianæ à tempore Simonis magi usque ad diem hanc, quicumque sint illi, & qui noti sunt apud Deum.

985 „ Hæc est igitur fides nostra, & confessio nostra, & nobiscum Ægiptii, & Armeni, & Lybii, & Ethiopes: Confitemur iterum quod Sacrosancta Ecclesia Romana est mater, & caput omnium Ecclesiarum, & ipsa est, in qua sunt reposita Corpora Beatorum Petri & Pauli. Hæc autem ostendimus magnificentiæ vestræ breviter & succintè, nè afficiamus vos tædio in prolixitate, & hoc quia scimus, quod ex paucis intelligitis plura.

986 „ Cùm autem post letis unitatem & concordiam, & quis est qui hæc renuat? Quæ appropinquare faciunt Deo excelso? Sed in firmamentum pacis, & concordiæ petimus à Sanctitate Vestra; primò, quod Patriarcha nostro mortuo, congregentur Archiepiscopi; & statuant sibi secundum Canonem, & secundum sortem Apostolorum, quem elegit Spiritus Sanctus, & hoc secundum Canones, & consuetudines nostras. Secundò, quod Patriarcha, & Archiepiscopi & Episcopi Latini, qui sunt in partibus nostris, non judicent super Patriarchas, & Archiepiscopos nostros, sed sicut est præceptum vestrum, super Patriarchas, & Archiepiscopos Latinos; ità & sit super nos; & iterum sicut recipiunt sententias, & judicia vestra, ita & nos. Tertiò, quod Patriarcha, & Archiepiscopi, & Episcopi Latini non accipiant censum de Ecclesiis & Monasteriis, quæ habemus in terris ipsorum: sed communicent nobis libertates Ecclesiæ, sicut filiis in honore, & nos semper exhibesmus eis reverentiam, & honorem: Alioquin non erit decens, quod illa, quæ cum magno labore habemus, contra libertatem Ecclesiæ concupiscant. Quartò, quod illi de gente nostra, qui contrahunt cum Latinis, non compellantur ad confirmationem secundam; cum sint insigniti charactere baptismali, & confirmati fuerint una vice.

987 „ Cum pace igitur, & concordia tollatur hæc confirmatio. Iterum notificamus Sanctitati Vestræ, quod ex quo fratres vestri Latini Benedicti egressi sunt, & venerunt ad partes nostras, populus noster dilexit eos, & pro posse suo astitit eis in omnibus necessitatibus suis, sicut in liberatione sclavorum, vel captivorum, & consimilium. Nunc igitur petimus à Sanctitate Vestra, ut remuneretis nos in charitate, quæ super omnia assimi'iat nos, Deo, & oretis pro debilitate nostra, sicut incumbit nobis ex miseria nostra. *Hactenus littera Catholicon Iacobitarum*. Missa quoque fuit ad eundem Pontificem alteriùs Ignatii Jacobitarum Primatis fidei confessio ad hunc modum se habens.

Confessio Primatis Jacobitarum Orientalium.

988 „ Dico ego Joannes debilis Primas Jacobitarum Orientalium, quòd confessio mea, & fides mea est, de Domino Jesu Christo Verbo Dei Æterno, scilicet persona Filii Æterni, nati ex Patre ante sæcula, quod ipse descendit ex excelso Cœlorum habitaculo ex voluntate sua, & Patris sui, & Spiritus Sancti, & non recessit à Dominatione Majestatis suæ; & habitavit essentialiter in Maria Virgine Ancilla sua; & recepit ex ea corpus animatum animâ rationali intellectiva; & unitus est ei mediante anima prædicta, unione verò inseparabili. Et non dicimus, quòd priùs fuerit formatus homo, & post habitavit in eo Divinitas, sed dicimus, quòd non prodiit ad esse aliqua pars humanitatis ejus, quin Divinitas esset unita sinè mixtione, sinè confusione; unione, inquam, perpetua, inseparabili, indivisibili; & proptèr hoc confitemur, quòd ipse est unus Deus incarnatus, Filius unus natus ex Patre, primò nativitate æternâ, & ex Maria Virgine postre-

,, stremò nativitate temporali. Una Persona, una substantia ex duabus substantiis, non quòd Divinitas conversa sit in humanitatem, aut humanitas in Divinitatem; nec quod composita sit ex jis duabus substantiis, substantia tertia: sed est unita secundum normam unionis vitæ non accidentalis. Et licèt unio excludat dualitatem, & tamen indicia duarum naturarum, & proprietates earum permanent in ipso; & discernuntur solo intellectu.

989 ,, Et non attribuimus miracula, & opera magnifica Divinitati abstractæ ab humanitate, nec attribuimus naturalia opera infirma humanitati abstractę à Divinitate; sed dicimus, quod fecit miracula ex virtute Divinitatis, & gustavit passionem, & mortem voluntariam, quia natura humanitatis, & ipse tamen unus Filius Dei, & hominis. Et dicimus, quod quando suscepit passionem, & mortem voluntariam propter salutē creaturæ suæ, Divinitas ejus non est separata à corpore suo in hora mortis, sed semper fuit unita, & corpori, quod susceperat passionem, & animæ separatæ: nec attigit eam passio, cum substantia Divina propter excellentiam sui, immunis sit ab omni accidente, & passione.

990 ,, Cùm autem quælibet trium personarum nominetur Deus; & constet, quod Filius est una trium personarum, & nominetur Deus, oportet ut nominemus Virginem Mariam Mater ejus Genetricem Dei. Et si dicat nobis aliquis, quod hoc nomen Deus, nomen est commune tribus personis, & ità fortè transibit dictum ad personam aliam à Filio, vel ad tres simul; dicimus, quod hoc nomen est commune, nisi sit aliquod distinctivum, & proprium. Si sit aliquid distinctivum, quia quælibet trium personarum habet propriam notionem, qua distinguitur ab aliis, & hoc quia Pater paternitate distinguitur à Filio, & Spiritu Sancto, & Filius filiatione à Patre, & à Spiritu Sancto, & Spiritus Sanctus processione à Patre, & Filio. Si igitur nominemus Patrem Deum, & notificemus paternitatem, non sequitur quod transeat ad Filium, & Spiritum Sanctum, similiter de Filio, & Spiritu Sancto.

991 ,, Igitur cum dicimus: Maria Virgo peperit Deum, intelligitur tantùm de Filio, quia restringitur hoc nomen per notionem Nativitatis, & Filiationis; nec oportet quod transeat dictum ad alium. Et si dixerit nobis aliquis: Quare non sufficiat eam vocari Genetricem Christi? Respondemus, quod hoc nomen non sufficit ad notificationem veritatis essentiæ Genetricis, cum sit nomen derivatum ab unctione, & indigeat longa expositione, & exeat à sua prima expositione: & æstimabit fortè insipiens, quod vocatus hoc nomine sit sicut David, & sicut Saul, aut hujusmodi: sed si esset nomen derivatum à Divinitate & humanitate, sufficeret breviter dicere, Mariam Matrem Christi. Cum igitur natus de ea in veritate sit Deus, vocamus eam Genetricem Dei, & in hoc imitamur vestigia Sanctorum Patrum. *Hactenus Confessio Primatis Iacobitarum*. Sed & in Regesto Pontificio Innocentii, undæ prædictæ confessiones excerptæ sunt libero 4. Epist. 119. & 120. & lib. 5. Epist. 123. sub eodem lib. 5. Epist. 122. Adest, & altera confessio eidem Pontifici missa, ab altero Ignatio Jacobitarum Patriarcha, quæ ità se habet.

Confessio Venerabilis Patris Ignatii Patriarchæ Christianorum Orientalium, qui vocantur, Iacobitę, pro se, & populo suo sibi commissio.

992 ,, Credimus in Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum, unam naturam, & tres personas. Pater est gignens, Filius genitus ab eo, & Spiritus Sanctus procedens à Patre, accipiens à Filio. In ultimis autem temporibus ex voluntate Patris & Spiritus Sancti Verbum ęternum descendit de Cœlo, & habitavit in Utero Virginis, & natum est ex ea Nativitate secunda, & conservavit ei Virginitatem suam post partum; ideò credimus, & confitemur eam Dei Genitricem. Circumcisus est, & evacuavit Circumcisionem: Jejunavit siquidem, & tentatus est à Diabolo, & passus est, & mortuus est secundum carnem, & resurrexit; & post Resurrectionem suam quadraginta diebus Mundo apparuit, ut verificaret Resurrectionem suam: Ascendit ad Cœlum, sedet à dexteram Patris; inde venturus est judicare vivos, & mortuos. Et ipse in veritate est perfectus Deus, & perfectus homo: unus Christus ex duabus naturis, Divina, & humana. Et est divina natura conservata in sua essentia, & in suis proprietatibus: & facta unio inter ipsas sine confusione, sine mixtione, sine corruptione.

993 ,, Concordamus siquidem eum Beato Petro, & confitemur eum fundamentum esse Ecclesiæ, sicut nominavit eum Christus, *petram*, dicens: *super hanc petram ædificabo Ecclesiam*; Et ideo Ecclesia, in qua ste Corpus ejus repositum, est Mater omnium Ecclesiarum in universo Mundo: & dicimus, & prædicamus, quod ipsa est lampas lucens, ex qua omnes aliæ lampades succenduntur. Dicimus etiam, quod animæ iustorum, qui voluntatem Dei impleverint, quando separantur à corpore, requiescunt in Regno Cœlorum. Peccatores, qui moriuntur sine Confessione, flagellantur in inferno. Illi verò, qui pec-

„ caverint, tamen confessi sunt peccata sua, „ sed non compleverunt pœnitentiam, affligentur usque ad pœnitentiæ complementum. Dicimus siquidem, quod oportet „ Christianum Discipulum Jesu Christi diligere Christianum fratrem suum, sicut Christus dilexit nos, & posuit animam suam „ pro nobis. Christianos verò, qui odit fratrem suum non est Christianus, quia est „ prævaricator mandatorum Jesu Christi; sed „ ut Discipulus illius, qui invidit Adæ, & „ odivit eum, hæc autem sunt, quæ breviter diximus ad ostensionem fidei nostræ.
Hactenus alterius Ignatii Iacobitæ fidei confessio.

994 Ex quibus omnibus apparet, complures errores Jacobitarum nationi à Scriptoribus attributos, sub Pontificatu Innocentii IV. aut non tenuisse, aut si priùs retentos, dimisisse tamen. Constat namque ex ejusmodi confessionibus, fidem tenuisse quatuor primorum Generalium Conciliorum: profitentes Nicæni primi fidem de Filii Dei Divinitate, ac Patri consubstantialitate: dum efferunt Filium æternaliter à Patre genitum in unitate Divinæ naturæ, unamque esse trium personarum naturam, & hanc Divinam: & ita Arianam hæresim omninò damnanti fidem pariter secundæ generalis Synodi, & primæ Constantinopolitanæ, proscribentis impiam Macedonii inventionem contra Spiritus Sancti Divinitatem, recepisse Jacobitas, apparet: cum fateantur, Spiritum Sanctum eandem naturam habere cum Patre, & Filio, solumvè in hypostasi discretum, ac Patrem principium esse generativi Filii, & spirativi Spiritus Sancti. Professos quoque constat fidem tertiæ œcumenicæ Ephesinæ primæ Synodi, contra blasphemum Nestorium, cum confiteantur Christum unam esse personam in duabus naturis, non priùs hominem inde Deum, nec priùs Deum inde hominem, sed simul Deum hominem, natum ex Maria Virgine, & proinde hanc veram esse Dei Matrem, Deique Genetricem. Item & fidem quartæ Synodi œcumenicæ, Chalcedonensis scilicèt, à Patribus contrà Imperium Eutychetem, ejusque sectatores roboratam, retinuisse certum fit: quoniam, nec dualitatem personarum cum Nestorio fateri volunt in Christo, nec unitatem naturæ cum Eutychete, & ideo Catholicon Orientis fatetur, se non recipere eos, qui confitentur dualitatem divisivam unitatis, nec qui confitentur mixtionem, & confusionem, sicut Eutyches, & Jacobitarum Primas, in sua confessione apertissimè contra Eutychetis dogma confitetur in Christo: *Unam personam, unam substantiam ex duabus substantiis, non quod Divinitas conversa sit in humanitatem, aut humanitas in Divinitatem*. Et alter Ignatius asserit, utramque naturam, Divinam scilicèt, & humanam cum proprietatibus Divinis respectivè, & humanis in Christo conservatas. *Et est*, inquit, *Divina natura conservata in sua essentia, & in suis proprietatibus: & natura humana conservata est in sua essentia, & in suis proprietatibus, & facta unio inter ipsas. Sine confusione, sine mixtione, sine corruptione*. Neque infectos fuisse Monothelitarum errore, & credidisse juxtà fidem Quintæ Generalis Synodi, & Secundæ Constantinopolitanæ, liquet, ex eo quod asserant in Christo diversas operationes, eas, quæ à Divinitate prodebant discretas ab iis, quæ ab humanitate: Ait namque Joannes Primas Jacobitarum. *Et non attribuimus miracula, & opera magnifica Divinitati abstractæ ab humanitate, nec attribuimus naturalia, & opera infirma humanitati abstractæ à Divinitate; sed dicimus, quod fecit miracula ex virtute Divinitatis, & gustavit passionem, & mortem voluntariam, quia natura humanitatis*. Alter porrò Ignatius profiteri videtur processionē Spiritus Sancti à Patre, & Filio, cum dicat: *Et Spiritus Sanctus procedens à Patre, accipiens Filio*.

995 Errores porrò, quos Scriptores attribuunt Jacobitis, vel dicendum ante Innocentium quartum professos, sub hoc verò Pontifice dimissos: vel in eos post, Innocentii tempore ex commixtione cum aliis nationibus lapsos. Thomas enim à Jesu Biatensis in opere de procuranda salute omnium Gentium, lib. 7. cap. 15. ex quodam Jacobitarum Cathechismo, ut in superioribus etiam tetigimus, refert eos profiteri in Christo unam naturam, unamque voluntatem, & unam operationem. Magnum Leonem damnare cum Ario, & Nestorio, eo quod in Christo duas posuerit naturas. Christum ante, & post adunationem, esse unam naturam unitam, & compositam ex Divinitate, & humanitate, & unam personam, & unam voluntatem compositam ex humanitate pariter & Divinitate; & unam operationem productam ex Divinitate, & apparentem ex corpore. Quæ quidem omnia in præfatis confessionibus videntur ab eis rejecta. Refert porrò, teneri justorum animas manere in terra usquè in diem judicii. Contrarium tamen profiteri videntur ex alteriùs Ignatii confessione, in qua & ipsum temporaneum Purgatorium agnoscunt: *Dicimus etiam ibi, quod animæ Iustorum, qui voluntatem Dei impleverint, quando separantur à corpore, requiescunt in Regno Cælorum. Peccatores, qui moriuntur sine confessione, flagellantur in Inferno. Illi verò, qui peccaverint, tamen confessi sunt peccata sua, sed non compleverunt pœnitentiam, affligentur usquè ad pœnitentiæ complementum*.

996 Ad hæc verò additur, & alia fidei confessio Nestorianorum, eodem pariter tempore missa ad eundem Innocentium, nomine Archiepiscopi Nasabin, cujus Catholicon Orientis meminit in suis supra recensitis ad præfatum Pont. directis literis, quæ in eodem Innocentii Pont. Reg. lib. 5. Epist. 121. habetur inserta, & ad hunc modum se habet.

Con-

Confessio Nestorianorum.

997 „ Dico ego Enstaib Archiepiscopus „ de Nasabin, quòd Fides mea de Domino „ Jesu Christo, quòd ipse est perfectus Deus, „ & perfectus homo, unus Filius scilicèt „ Dei, & hominis, una persona; & ipse „ non fuit priùs homo purus, & post unitus „ Deitati, sed quælibet pars humanitatis „ ejus non extitit, nisi unita Deitati; & „ quòd Maria Virgo peperit perfectū Deum, „ & perfectum hominem filium unum, qui „ est Dominus Jesus; & hæc unio non fuit „ accidentalis possibilis separari, sed perma- „ nens, & perpetua; & quòd proprietates „ Divinæ Naturæ, & humanæ insunt Chri- „ sto: Mortuus est autem secundùm huma- „ nitatem unitam, & non desiit in eo unio, „ sed permansit, eo existente in Cruce, & in „ sepulchro, & est separata anima à carne in „ morte; nec tamen Deitas ab humanitate, „ sed permansit unio Deitatis ad animam se- „ paratam à corpore, & ad corpus, quod su- „ scepit passionem.

998 „ Initium autem unionis fuit, ex „ quo nunciavit Angelus Beatæ Mariæ, & „ ipsa consensit ei, & credidit verbis ejus, & „ dixit: *Fiat mihi secundum verbum tuum*; „ & facta est unio inter *F.* del *Fiat*, & inter „ *M.* del *tuum*; & in hoc, quod dicimus: „ *Maria peperit Christum*, intelligitur, quòd „ ipsa peperit Deum Filium, unam trium „ Personarum unitam homini uni, de quo „ dicitur in Evangelio, quòd ipse est Filius „ David, & Filius Abraham, & est Filius „ Mariæ Virginis, & Dei Patris, & in hoc, „ quod dicimus, Maria peperit Christum, „ intelligitur, quòd ipsa peperit Deum, tali „ tamèn conditione, quòd ipse est Deus Fi- „ lius unitus humanitati.

999 „ Sunt autem voces intellectuum, & „ hæc vox, *Christus*, significat perfectum „ Deum, & perfectum hominem: Hæc au- „ tem vox, *Deus*, significat de pari Sanctam „ Trinitatem, & supponit pro Patre, & sup- „ ponit pro Filio, & supponit pro Spiritu „ Sancto. Et cùm dicitur: *Maria peperit* „ *Deum*, existimabit fortè insipiens, quòd „ ipsa peperit, aut Sanctam Trinitatem, aut „ Patrem, aut Spiritum Sanctum, nisi ex- „ ponatur Deum Filium unitum. Cùm igi- „ tùr indigeat expositione, & Deus Filius „ unitus ipse sit Christus, sub vocabulo uno „ erit, cùm dicimus: *Maria peperit Christum*, „ Verbum unum breviter comprehendens „ Divinitatem, & Humanitatem. Est igitùr „ unus Christus, unus Filius, res duarum „ naturarum, Divinitatis, & Humanitatis; „ unum individuum, una persona. *Hactenus Confessio.*

1000 Sollicitus Innocentius de omnium salute, destinaverat Fratrem Laurentium Ordinis Minorum, ac suum Pœnitentiarium, Apostolicæ Sedis Legatum in Orientem per Græciam, Armeniam, Iconiam, Turchiam, ad Græcos omnes tàm in Regno Cypri, quàm in Patriarchatibus Antiocheno, & Hierosolymitano, ad Maronitas, Jacobitas, & Nestorianos cum pleno Legationis officio. Cùmque Græci conquesti essent apud Apostolicam Sedem de diversis sibi à Latinis illatis gravaminibus; & cognoscens hujusmodi Latinorum gesta adversùs Græcos plurimùm officere aliorum Græcorum reconciliationi, immò & jàm Reconciliatorum perseverantiæ, per suas literas instruere voluit prædictum Fratrem Laurentium de modo se gerendi, juxtà officium sibi demandatum, præcipuè cum Græcis, quos, ut à Latinorum gravaminibus defenderet, ei commisit, scribens ad hunc modum.

Innocentius Episcopus &c.
Fratri Laurentio Ordinis Minorum
Pœnitentiario nostro.

1001 „ Quia corporali præsentiâ non „ possumus locis singulis imminere, illius „ exemplo, quo pro salute humani generis „ de supremo Cœlorum ad ima Mundi de- „ scendens, Discipulos, quos elegit, in uni- „ versum Mundum transmisit, omni Crea- „ turæ Evangelium prædicare, nonnunquàm „ personas providas, & discretas in partem „ sollicitudinis destinamus pro negotiorum „ urgentium qualitate, quæ prava, indire- „ cta, & asperas convertentes in vias planas, „ rectas faciant semitas Dei nostri, popu- „ lumque acceptabilem sibi reddant.

1002 „ Sanè de circumspectione tua ple- „ nam in Domino fiduciam obtinentes, te „ ad partes transmarinas, tanquàm pacis An- „ gelum commisso tibi in Armeniæ, Iconio, „ Turchia, Græcia, & Regno Babyloniæ, „ ac super omnes Græcos, tàm in Antioche- „ no, & Hierosolymitano Patriarchatibus, „ quàm Regno Cypri morantes, nec non su- „ per Jacobitas, Maronitas, & Nestorianos „ plenæ Legationis officio, ut juxtà datam „ tibi à Deo prudentiam, evellas, & dissi- „ pes, ædifices, & plantes, duximus diri- „ gendum.

1003 „ Ideòq; monemus, quatenùs Græ- „ cos illarum partium quocumque nomine „ censeantur, anctoritate Apostolica prote- „ gens, turbari eos molestiis, vel quibus- „ cumque violentiis non permittas, injurias „ quaslibet, & offensas à Latinis illatas, eis- „ dem plenariè faciens emendari, & Latinis „ ipsis districtè præcipiens, ut à similibus de „ cætero penitùs conquiescant. Contradi- „ ctores, & rebelles per censuras Ecclesia- „ sticas, appellatione postposita, compescen- „ do. Non obstantibus, si aliquibus Lati- „ norum ipsorum à Sede Apostolica est in-

„ dultum, quòd interdici, suspendi, vel ex-
„ communicari non possint sinè speciali man-
„ dato Sedis ejusdem, faciente de Indulgen-
„ tia hujusmodi mentionem, & quibuscum-
„ que aliis Indulgentiis Apostolicis, per quas
„ præmissa impediri possint, vel etiam retar-
„ dari. Datum Lugduni Nonis Junii, An-
„ no IV. *Hactenus literæ*. Scripsit indè paulò post, ineunte V. sui Pontificatus Anno, eodem tamèn Domini Anno MCCXLVII. ad Orientis universos Prælatos, tùm Latinos, cùm Græcos, mandans, ut quascumque sententias, à dicto Fratre Laurentio, ad commissi muneris executionem spectantes promulgatas, habeant ratas, & firmas, atque in suis Civitatibus, & Diœcesibus promulgari facerent. Sunt autem literæ, quæ sequuntur.

Innocentius Episcopus &c.
Patriarchis, Archiepiscopis, & Episcopis tàm Latinis, quàm Græcis in partibus Orientis &c.

1004 „ Censuram Ecclesiasticam debi-
„ tum ubiquè robur obtinere volentes, præ-
„ sentium vobis auctoritate mandamus, qua-
„ tenùs si dilectus filius Frater Laurentius
„ de Ordine Fratrum Minorum, Pœniten-
„ tiarius noster, Apostolicæ Sedis Legatus,
„ auctoritate Legationis suæ, aliquas contrà
„ Latinos, exceptis tamen Patriarchis, Ar-
„ chiepiscopis, & Episcopis, pro evidenti-
„ bus injuriis, seù molestiis, quas indignè
„ Græcis inferunt, & debitam super illis sa-
„ tisfactionem præstare renuerint, moniti
„ diligentèr, aut in Græcos eosdem, pro ip-
„ sorum excessibus manifestis, suspensionis,
„ vel interdicti, aut excommunicationis sen-
„ tentias duxerit promulgandas, singuli ve-
„ strum in suis Civitatibus, & Diœcesibus,
„ ad requisitionem ipsius faciatis easdem us-
„ què ad satisfactionem condignam, aucto-
„ ritate nostra inviolabilitèr observari. Dat.
„ Lugduni III. Non. Augusti, Anno V. *Hæc Innocentius*.

1005 Dùm verò per suas literas antedictas agebat Innocentius, ut res in Oriente rectè cederent, præfatus Laurentius moram faciens in ejusdem Orientis partibus, Apostolico sibi commisso officio sedulò fungens laborabat pro Græcorum unione, atque eorum ad sinum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, & ad Romani Pontificis obedientiam reductione. Nec quidèm omninò frustrà suos adhibuerat conatus; quoniàm post varios labores ad præfatam reconciliationem animum disposuerat Patriarchæ Græcorum, aliorumque plurium Episcoporum ejusdem Patriarchæ Suffraganeorum, ac reddito de iis certiore Innocentio, ab eo sequentes literas accepit.

Innocentius Episcopus &c.
Fratri Laurentio de Ordine Fratrum Minorum, Pœnitentiario nostro Apostolicæ Sedis Legato.

1006 „ Juxtà desiderium nostrum, &
„ fiduciam de tua sinceritate conceptam,
„ ad hoc diceris omni fuisse virtute solici-
„ tus, quòd Venerabilis Frater noster Pa-
„ triarcha Græcorum, ejusque Suffraganei
„ redirent ad Sanctæ Romanæ Ecclesiæ uni-
„ tatem. Cùm autem hujusmodi prosecu-
„ tione negotii sit procedendum sollicitudi-
„ ne diligenti, ità quòd, ex hoc gloria Deo,
„ & honor Ecclesiæ proveniat, ac injurio-
„ sum, seù præjudiciale alicui non existat.
„ Volumus, & per Apostolica scripta man-
„ damus, quatenùs mentem habens ad cun-
„ cta vigilem, quæ rectitudinem in hac par-
„ te contineant, & sapiant honestatem, de
„ Prælatis Græcis ad devotionem, & reve-
„ rentiam ipsius Ecclesię redire volentibus,
„ sic provideas, & disponas, ut illic ex eis,
„ qui Antiochensi, seù Patriarchæ Hieroso-
„ lymitano, qui fuere pro tempore, aut
„ aliis Prælatis Latinis olim subjecti fuisse
„ noscuntur, ipsis adstricti ad debitam obe-
„ dientiam, & reverentiam teneantur. Illos
„ autem, quos eisdem Patriarchis, seù Præ-
„ latis noveris non fuisse subjectos, ad obe-
„ dientiam Ecclesiæ Romanæ recipias, alio-
„ rum per omnia jure salvo.

1007 „ Cæterùm prædicto Patriarchæ
„ Græcorum ex nostra parte suadeas diligen-
„ tèr, ut prævio salutis Angelo Apostolicam
„ Sedem adeat, in ejus unitatem, & plenam
„ gratiam admittendus, itaùt si nobis con-
„ staret, eum alicui Patriarcharum, & Præ-
„ latorum ipsorum subjectione aliqua non
„ teneri, ipse cum suis Suffraganeis, qui
„ fruuntur libertate simili Sedis Apostoli-
„ cæ, nullo medio sint subjecti. Si verò
„ ipse nostram personalitèr nequiverit adi-
„ re præsentiam, personas idoneas pro
„ ipso, & Suffraganeis memoratis, sufficiens
„ in hac parte mandatum habentes, ad Se-
„ dem transmittat eandem, & si fortè ipse,
„ vel alii ad hoc pro expensarum defectu ex-
„ titerint impotentes, tu ipsis expensas ne-
„ cessaris de bonis nostræ Cameræ largiaris.
„ Dat. Lugduni VII. Idus Augusti, Anno V. *Hactenus Innocentius literæ*.

1008 Laborabat eodem tempore & Bela Hungariæ Rex, ut Joannem Ducam Vatacium, qui ut Imperator Græcorum se gerebat, ad unionem, atque Sanctæ Romanæ Ecclesiæ obedientiam traduceret. Regina quoquè illius uxor, pro eadem causa plurimùm desudabat, quæ & literas ad Innocentium misit, quibus de hac assumpta Provincia certiorem fecit; proindèque summoperè gratulatus Pontifex rescripsit eidem, rogans, & hor-

hortans, ut quamprimùm Viros prudentiâ, ac doctrinâ spectatissimos, pro re perficienda, ad prædictum mitteret Vatacium: „ Exultantes accepimus, & referimus gloriantes, „ *ait Innocentius in literis ad eam datis lib. 4. Epist.* 38. quòd pro tuis insistis viribus, & „ laboras, ut ad sinum Matris Ecclesiæ redeat Vatacius, & gens ejus. Ex quo tantò „ tibi majores actiones referimus gratiarum, „ quantò magis id ad laudem cedit, & gloriam Jesu Christi, exaltationem contingit, „ & commodum Sponsæ suæ, nostram, & „ tuam utilitatem respicit, & honorem. Ut „ igitur charissima in Christo filia, effectus „ hujusmodi negotii faciliùs subsequatur, „ Excellentiam tuam requirimus, & rogamus, quatenùs aliquos Nuncios, Viros providos & discretos, ad præfatum Vatacium „ non differas destinare, quorum diligentiæ „ studio, & solicitudinis industriâ, prædictus Vatacius ad unitatem Matris Ecclesiæ „ revertatur. Nos enim tibi ob tui gratiam, „ & amorem, quidquid cum honore Dei, & „ Ecclesiæ, ac salute ipsius animæ fieri poterit, scire te volumus nos facturos. Datum „ Lugduni III. Kalend. Februarii. *Hac Innocentius.*

1009 Biennio autem posteà, Anno videlicèt Domini MCCXLIX. Balduini II. Imperii XXI. à coronato Friderico Anno XXX. Pontificatus Innocentii Anno VII. Indictione VII. idem Innocentius ad perficiendum opus unionis Græcorum, inceptum jàm à Fratre Laurentio, sollicitatum quoquè à Bela Hungariæ Rege, & Regina ejus consorte, ut præfati sumus, destinavit cum potestate Apostolicæ Sedis Legati, fratrem Joannem de Parma Minorum Ordinis Ministrum Generalem, ut tradit Marianus lib. 2. cap. 20. & testatur Angelus Clarenus in sua antiqua Chronica; confirmatque Divus Antoninus in 3. parte Summ. Historial. Titul. 24. cap. 9. Qui Pontificiis mandatis obtemperans, profectus est in Græciam, ubi tanta apud Joannem Ducam III. Trapesunli, sivè Græcorum in Asiam Imperatorem, Patriarcham, Populum, & Clerum, habitus est reverentia, tantâ æstimatione sanctitatis, & sapientiæ, ut quempiam antiquorum Patrum, verumque Christi Discipulum, se intueri putarent, ut præcitati referunt Scriptores; Undè Sanctus Antoninus loco prædicto ait: *Eo tempore Innocentius Papa misit præfatum Joannem Generalem Ministrum ad Imperatorem, & Patriarcham Græcos, ob unionem fiendam cum Romana Ecclesia, & desertione erroris, & detestatione: Ubi multùm vitâ, & scientiâ, tàm Imperatorem, & suos, quàm Clerum, & Populum universum ædificavit.* Notat Wadingus ad hunc Annum sub num. 4. Innocentium in literis datis ad Imperatorem, & Patriarcham, sub nomine, *Angeli pacis*, præfatum Legatum commendasse.

1010 Cùm itaquè, ut Angelus Pacis reverà fuisset receptus, scripsit Joannes ad Pontificem, ut refert Petrus Rodulphus, qui magnâ voluptate, ac lætitiâ perfusus, perlectis literis, adstantibus dixit: *Dilatatum est cor nostrum præ gaudiò vehementi, audito, quòd prudens Græcia novo Superioris irradiata Syderis fulgore, gratantèr accepit Fratrem Joannem*, De gestis porrò ejusdem Fratris Joannis pro unione Græcorum, hæc subjungit Sanctus Antoninus: *Et illud quidèm negocium fœlicitèr consumasset, nisi quòd tunc eodem anno Papa, & Imperator viam sunt universæ carnis ingressi*: Noster verò Arturus in Notis ad Martyrologium Franciscanum, sub die XIX. Martii §. 3. de hac Joannis Parmensis Legatione verba faciens, ait: „ Interim negocium unionis, eousquè promovit Sanctus Generalis, ut Græci, tàm Imperator, „ quàm Patriarcha, bis, diversisque vicibus „ Legationem instituerint solemnem ad Innocentium IV. Pontificem Maximum. Sed „ invidiâ Dæmonis, in itinere Apocrisiarii „ rebus spoliati, coacti sunt subsistere; ac „ tandèm infecto negotio, redière ad suos, „ cùm perturbata tempora accessum ad Papam non concesserint. Mòxque superveniens mors, tàm Pontificis, quàm Imperatoris, optatum rei exitum, & expectationem transigendæ unionis præcedit. *Hæc ille*. Et totidèm verbis tradit Wadingus ad Annum Domini MCCL. sub num. 2. Verùm mors Pontificis non accidit eodem anno, ut errore lapsus scribit Sanctus Antoninus, sed ferè quinquennio post, nàm Anno XII. sui Pontificat. ut infrà, decessit Innocentius. Hæc porrò Legatio facta est Anno VII. ut notavimus. Joannes porrò Ducas, ut suo loco dicemus, obiit post Innocentium, Anno nimirum primo Pontificatus Alexandri IV. Domini MCCLV. Joannem verò à Parma permansisse in sua Legatione ad obitum usquè Innocentii, ac Anno primo Pontificatus prædicti Alexandri IV. remeasse, ex ipsius Gestis apud Annales Minorum deducitur; nàm reversus ordinem reformare incœpit Anno II. ejusdē Alexandri Pontificatus, cujus rei causâ durissimas passus est molestias: Et probabile est etiam recessisse post Joannis quoquè Ducæ obitum. Et hoc est quod dicere voluit Beatus Antoninus negotium mansisse infectum, morte interveniente, tùm Imperatoris, tùm Pontificis: Tunc enim absoluta fuit Legatio Joannis Parmensis.

1011 Cæterùm, licèt Infectum remanserit negotium unionis Imperatoris, & Græcorum Patriarchæ, ob suprà recensitas causas, nonnulli tamèn Græcorum Episcopi, & maximè illi, qui de Regno Cypri à Latinis, ut asserebant, missi fuerant in exilium, restituti posteà à Fratre Laurentio Minorita Apostolicæ Sedis Legato, de quo suprà mentionem fecimus, ad obedientiam Apostolicæ Sedis re-

reversi sunt, quibus nonnulla poscentibus
beneficia, concessit Pontifex, præcipuè, ut
quatuordecim Episcopi, sicut anteà, Græci
in Regno Cypri præficerentur, nec Præsuli-
bus subessent Latinis, sed tantùm immediatè
Apostolicæ Sedi, ac alia insuper indulsit, quę
ad conciliandam aliorum Græcorum gratiam
maximè pertinebant, ut in ejus literis Epi-
scopo Tusculano Apostolicæ Sedis Legato,
apparet, quæ ad hunc modum se habent.

Innocentius Episcopus &c.
Episcopo Tusculano Apostolicæ Sedis
Legato.

1012 „ Venerabilis fratris nostri Archi-
„ episcopi Græcorum in Cypro transmissa
„ nobis insinuatio continebat, quòd ipse olim
„ per dilectum filium Fratrem Laurentium
„ Pœnitentiarium nostrum, tunc in partibus
„ illis Apostolicæ Sedis Legatum, ab exilio,
„ in quod eum illata sibi, ut asserit, à Lati-
„ nis Prælatis injuriarum molestia egerat,
„ revocatus, tibi postmodùm, in eisdem par-
„ tibus existenti, cùm Suffraganeis suis spon-
„ tè obtulit, & humilitèr præstitit Ecclesiæ
„ Romanæ nomine obedienciam manualem;
„ proptèr quòd idem Archiepiscopus, & Suf-
„ fraganei de Apostolicæ Sedis clementia,
„ quæ illis abundantiùs solet affluere, quos
„ integritatis consortio reconciliationis no-
„ vitas inserit; petitiones suas, quas missas
„ per communes Nuncios coràm nobis, &
„ fratribus nostris fecere proponi, ad gra-
„ tiam exauditionis admitti supplicitèr po-
„ stularunt.

1013 „ Petierunt siquidèm iidem Nun-
„ cii eidem Archiepiscopo, & suis successo-
„ ribus ordinandi, & substituendi canonicè
„ in Insula Cypri quatuordecim suæ natio-
„ nis Episcopos, cùm totidèm ibi Episcopa-
„ les Græcorum Sedes esse consueverint ab
„ antiquo, permitti de nostra licentia ple-
„ nam, & liberam potestatem; & concedi-
„ tam sibi, quàm eisdem Episcopis, eorum-
„ que successoribus in Ecclesię Romanę obe-
„ dientia permanentibus, nè Prælatorum La-
„ tinorum jurisdictioni subjaceant, sed in
„ subjectione Sedis Apostolicæ pari cum il-
„ lis gaudeant privilegio libertatis.

1014 „ De cætero quoque in Clericos,
„ & Laicos suos liceat eis jurisdictionem
„ ordinariam exercere, prout antequàm ab
„ Ecclesia Romana resilirent, obedientiam
„ exercebant, ejusque Clerum, & Populus
„ Græcorum, quemadmodùm à suis subditis
„ Latinis Prælatis intenditur, obediant in
„ spiritualibus, & intendant; & inconcussa
„ sit apud eos canonica Ordinum Ecclesia-
„ sticorum susceptio, & libera monasticæ
„ professionis electio, sicut erat antequàm
„ terra illa subderetur Dominio Latinorum.
„ Decimas verò, quas Archiepiscopus, &
„ Episcopi Latini, à Monasteriis Græcorum
„ de laboribus ipsorum, quos propriis ma-
„ nibus, aut sumptibus excolunt; necnon à
„ Surianis, & Græcię liberis Regni Cypri
„ exigunt, petierunt omninò dimitti, eo-
„ rundem Archiepiscopi Græcorum, & Suf-
„ fraganeorum suorum usibus profuturas.
„ Et nihilominùs eorundem, ac suorum su-
„ stentationi Clericorum, à memoratis Ar-
„ chiepiscopo, & Episcopo Latinis, aliqua
„ Decimarum, quæ ipsis de laboribus, & nu-
„ trimentis animalium Græcorum præfatæ
„ Insulæ proveniunt, portio assignetur.

1015 „ Ad hæc quoquè ipsorum suppli-
„ catio postulavit, ut liberum sit eis Græco-
„ rum omnium sæpefatæ Insulæ spirituales
„ causas audire, ac secundùm Canones, &
„ rationabiles, & antiquas ipsorum consue-
„ tidines diffinire, super quibus ab eis, non
„ ad Archiepiscopum, vel Episcopos Lati-
„ nos, sed ad nos, vel Legatum Sedis Apo-
„ stolicæ, quem in partibus illis deputabi-
„ mus, appelletur; qui ab Archiepiscopo
„ Græcorum Cypri, pro tempore subrogato,
„ Vice Romani Pontificis recipiat obedien-
„ tiæ, & reverentiæ sponsionem; ipsumque,
„ ac Suffraganeos ejus protegat ab indebitis
„ molestationibus, & defendat. Subjecit
„ prætereà petitio eorundem, ut quæcum-
„ que fuerunt in pœnam inobedientiæ ipso-
„ rum, vel ipsius occasione per bonæ memo-
„ riæ P. . . . . Episcopum Albanensem, tunc
„ in partibus illis Apostolicæ Sedis Lega-
„ tum constituta, vel scripta, & quibuslibet
„ pactis, vel conditionibus ordinata, seù per
„ quoscumque alios, contrà Archiepiscopum,
„ & Episcopos, ac cæteros Græcos Insulæ
„ sæpefatæ, ab eadem Sede, vel ejus Legatis
„ obtenta, in irritum revocentur, cùm culpæ
„ causà sublatà, effectus vindictę debeat sub-
„ moveri.

1016 „ Quià verò de circumstantiis, &
„ causis, quæ super hujusmodi petitionibus
„ erudire possent animi nostri motum, reddi,
„ sicut oportuit nequivimus circumspecti;
„ cùm in talibus ità petentium affectibus sit
„ faciendum, ut circà ea, quæ utilitèr expe-
„ diunt, non erretur; Nos plenam obtinen-
„ tes de tua discretione fiduciam, & atten-
„ dentes, quòd de iis, quæ oportebit in con-
„ siderationem deliberationis adduci, vici-
„ nitate suffragante locorum, tua poterit
„ prudentia facilius informari; mandamus,
„ quatenùs Prælatorum, & aliorum pru-
„ dentium Virorum, quos sinè scrupulo su-
„ spicionis videris consulendos, commu-
„ nicato consilio super præmissis, quæ ab
„ eisdem Archiepiscopo Græcorum, ejusque
„ Suffraganeis postulantur, & aliis eorum
„ justis desideriis statuere, ac disponere pro-
„ videndo, & ordinando, auctoritate nostrà
„ procures, quòd eorum intentioni pro ani-
„ marum salute, Ecclesiæ pace perpetuà, ac
salu-

„ salutaribus Catholicæ Obedientiæ incre„ mentis videris convenire. Datum Lugdu„ ni XII. Kal. Augusti, Anno VIII. *Hactenus Innocentius*.

1017 Eodem fere tempore Provincia Albaniæ, Græcorum jam infecta schismate, prorio procurante Archiepiscopo, ad eundem Sanctæ Matris Ecclesiæ sinum reversa est, ut tradunt Innocentii literæ ex lib. 8. Epist. 62. missę ad Episcopum Antivarensem. Datæ Lugduni VI. Idus Augusti, sui Pontificatus Anno VIII. Eodem modo ad unitatem præfatæ Sanctæ Ecclesiæ redière, qui Provincias Unaviæ, & Philot, propè Ungariam incolebant, ut ejusdem Innocentii literæ eodem anno mense, & die datæ ad Summum Prædicatorum Magistrum, indicant. Post hæc verò XI. sui Pontificatus anno destinavit Religiosos Prædicatores ad Sarracenos, Græcos, Bulgaros, Cumanos, Æthiopos, Syros, Iberos, Alanos, Cazaros, Scythas, Tartaros, Zichos, Ruthenos, Jacobitas, Nubianos, Nestorianos, Georgianos, Armenos, Indos, Moscelitas, Ungaros Majoria Ungariæ, Christianos captivos, aliosque Catholicos à fide Catholica aberrantes, ut eorum prædicatione ad Ecclesiæ Sinum revocarentur. Exhibet Pontificias literas ad præfatos Religiosos datas ex lib. XI. Epist. I. Regesti Innocentii Raynaldus, ad Annum MCCLIII. sub num. 48. incipientes. *Cum hora undecima sit diei*, sub datum Assisii X. Kal. Augusti Anno XI. Ad Tartaros inde, & Turchas, alios ex eodem inclyto Prædicatorum ordine Religiosos Viros misit, datis literis directis ad Soldanum Turchiæ, quæ in præfato Regesto leguntur lib. 10. Epist. 28. adjunctis literis ad Georgianorum Antistites, per quarum Terram erant transituri, quibus eosdem fratres plurimùm commendavit, quatenus charitativè eos pertractarent, benignè reciperent, ac de necessariis, & securo conductu providerent. Sic Zelo ardebat pius Pontifex, ut in turbulentissima sui Pontificatus tempora, nihil omiserit, quod expedire dignoverit, nedùm in procuranda Grecorum unione, verum & omnium Gentium conversione. Ultimo denique sui Pontificatus anno, quasdam diremit inter Latinos, & Regni Cypri Græcos exortas controversias, quæ perfectam societatem, & unionem disjungere poterant, datis literis ad Episcopum Tusculanum Apostolicæ Sedis Legatum, quæ habentur in Bullario, inter hujus Pontificis literas sub num. XIV. & ad hunc modum se habent.

Innocentius Episcopus &c.
Tusculano Apostolicæ Sedis Legato.

1018 „Sub Catholicę professione fidei at„ que cultu, consistere, ac proficere universos, „ cęteris nostrę mentis desiderabilibus præfe„ rentes, illud tanquam acceptabiliùs pleniori „ desiderio cupimus, & ad hoc velut operati„ vum salutis præcipuum, intimis affectibus „ anxius aspiramus. Hæc inquam, unio, sive „ connexio cordi inęstimabilis gaudii rorē in„ fundere, si varias gentium nationes, ejusdem „ observantia fidei in unū acceptabilē Chri„ sto populum adunaret. Id utique anxiæ no„ strę mentis ardorem affluentis lætitiæ refri„ geraret irriguo, si omnes, quos olim, in „ unum Catholicum gregem ovile collegit „ Domini, cum multi ab eo discesserint, in „ idem individuum Collegium unius Pastoris „ solidaret magisterium, & custodia commu„ niter. O, si Orientalibus Oriēns ex alto „ luceret, & sui luminis illustratione, ipsos „ ad Catholicam reduceret unitatem, ut cum „ reliquis Orthodoxis in unius aulæ collecti „ gremio, de Matris Ecclesiæ ubere fluenta „ doctrinæ salutaris haurirent. Tunc ipsi Ec„ clesiæ proveniret magnum, & desiderabile „ salutare, tunc ejus uterus sobole geminata „ concresceret, tunc Orientalibus oriretur „ supernæ illuminationis aurora, tunc eis „ clarescerent Lucifer veritatis; tunc per uni„ versam Ecclesiam inundantis gaudii erum„ peret plenitudo, tunc exultatione nimia „ claresceret totus Orbis, quià valdè bonum „ & jucundum existeret, fratres simul in Do„ mo Domini habitare; tunc eadem Eccle„ sia, multiplicata lætitiâ, novæ jucundi„ tatis canticum personaret.

1019 „ Verùm, quia nonnulli Græco„ rum jamdudum ad devotionem Sedis Apo„ stolicæ redeuntes, ei reverenter obediunt, „ & intendunt, licèt & expedit, ut mores „ ac ritus eorum, quantum cum Deo possu„ mus, tolerantes, ipsos in Ecclesiæ Roma„ næ obedientia, præservemus. Quanquam „ in his, quæ animarum periculum parerent, „ vel honestati Ecclesiasticæ derogarent, nec „ debeamus illis deferre aliquatenus, nec „ velimus.

1020 „ Sanè inter Venerabilem Fratrem „ nostrum Archiepiscopum Nicosiensem, & „ ejus Suffrag...eos Latinos ex parte una, & „ Episcopos Græcos Regni Cypri ex altera, „ de quibusdam certis Articulis, discordiam, „ & turbationem fore subortam, & eorun„ dem tenorem Articulorum, ac responsionea „ ipsorum Græcorum ad illos, nobis, ut „ meliùs possemus instrui super eis, plenè, „ ac providè per tuas literas intimasti, so„ licitè requirendo, ut providere super hoc „ Apostolicâ diligentiâ curaremus.

1021

1021 „ Nos autem literis ipsis affectuosè receeptis, earum seriem, & ipsos Articulos ao responsiones easdem, & cætera quæ continebātur in illis, unà cum fratribus nostris perlegimus, & intelleximus diligenter, prudentiam tuam multipliciter in Domino commendantes, & meditanres, ut deliberantas super his, prout rei qualitas exigebat.

1022 „ Circà hæc itaque sic deliberatio nostra resedit, ut Græci ejusdem Regni in unctionibus, quæ circa baptisma fiunt, morem Ecclesiæ Romanæ teneant, & observent. Ritus verò seù consuetudo, quam habere dicuntur ungendi per totum baptizandorum corpora, si tolli sine scandalo, vel removeri non potest, cùm sive fiat, sive non, quantum ad baptismi efficaciam vel effectum, non multum referat, toleretur. Nec refert etiam utrum in frigida, vel calida aqua baptizent, cùm parem vim, & effectum in utraque baptismum habere, asseverare dicantur.

1023 „ Soli autem Episcopi consignent chrismate in frontibus baptizatos, quia hujus unctio non debet nisi per Episcopos exhiberi: Quoniam soli Apostoli, quorum vices gerunt Episcopi, per manus impositionem, quam confirmatio, vel frontis chrismatio repræsentat, Spiritum Sanctum tribuisse leguntur. Singuli quoque Episcopi in suis Ecclesiis, in die Cœnæ Domini, possunt secundum formam Ecclesiæ, chrisma conficere, ex Balsamo quidem, & oleo olivarum: Nàm Spiritus Sancti donum in chrismatis unctione conferunt. Et Columba utique, quæ ipsum designat Spiritum, olivæ ramum ad Arcam legitur retulisse. Sed si suum antiquum ritum in hoc Græci potiùs servare voluerint, videlicèt quod Patriarcha, unà cum Archiepiscopis & Episcopis ejus Suffraganeis, & Archiepiscopi cum Suffraganeis suis, simul chrisma conficiant, in tali eorum consuetudine tolerentur.

1024 „ Nullus autem per Sacerdotes, vel Confessores pro satisfactione pœnitentiæ, unctione aliqua solummodò inungatur. Infirmis verò juxtà verbum Jacobi Apostoli unctio exhibeatur extrema. Porrò in appositione aquæ, sive frigidæ, sive calidæ, vel tepidæ, in Altaris Sacrificio, suam si velint consuetudinem Græci sequantur, dummodò credant, & asserant, quod servata Canonis forma, conficiatur pariter de utraque.

1025 „ Sed Eucharistiam in die Cœnæ Domini consecratam, usque ad annum, prætextu infirmorum, ut de illa videlicèt ipsos communicent, non reservent. Liceat tamen eis, pro infirmis ipsis, Corpus Christi conficere, ac per quindecim dies, & non longiori temporis spatio, conservare; nè per diutinam ipsius reservationem, alteratis forsitan speciebus, reddatur minus habile ad sumendum: licèt veritas, & efficacia semper eadem omninò remaneat, nec ulla unquam diuturnitate, seù volubilitate temporis evanescat.

1026 „ In celebratione verò solemnium, & aliarum Missarum, & de hora celebrandi eas, dummodò in confectione, vel consecratione, formam verborum à Domino expressam, & traditam observent, & celebrando non transgrediantur horam nonam, suam sequi consuetudinem permittantur. Sacerdotes autem dicant horas Canonicas more suo; sed Missam celebrare, priusquam Officium mattutinale compleverint, non præsumant.

1027. „ Promovendi verò ad Sacerdotium, & Presbyteri, qui præficiendi fuerint Ecclesiarum regimini, examinentur diligenter, si præcipuè de horis Canonicis, & Missarum Officiis, secundum distinctionem temporum exequendis, sint sufficienter instructi, ut ad hæc, nonnisi digni, & idonei admittantur.

1028 „ Cæterùm unusquisque Sacerdos in aureo, vel argenteo solum, aut saltem stanneo Calice sacrificet, habens corporale de lino candidum, & nitidum, & altare mundis vestimentis opertum, vel decentibus paramentis. Mulieres autem servire ad Altare non audeant, sed ab illius ministerio repellantur omninò.

1029 „ De jejunio verò diei Sabbati Quadragesimali tempore (quamquam honestiùs, & salubriùs Græci agerent, si sic toto illo tempore abstinerent, ut nec unico die institutum jejunium violarent) teneant, & servent pro libito morem suum.

1030 „ Sacerdotes quoque conjugati, & alii, quibus Parochiarum cura, vel Ecclesiarum Parochialium regimen per Episcopos suos committitur, licitè ac liberè possint Parochianorum suorum confessiones audire, ipsisque pœnitentiam injungere pro peccatis. Quia cui licèt, vel conceditur quod est majus, competit admirum, nec negari convenit quod est minus. Liberum tamen sit ipsis Episcopis, Viros alios idoneos coadjutores, & cooperatores habere, in audiendis confessionibus, & pœnitentiis injungendis, ac cæteris quæ ad salutem pertinent animarum. Ipsisque in his per eorum Diœceses, absque Sacerdotum ipsorum præjudicio, & gravamine, committere vices suas, cum propter occupationes multiplices, & occasiones varias possit contingere, quod nequeant per easdem Diœceses officium suum exequi per se ipsos.

1031 „ De fornicatione autem, quam solutus cum soluta committit, quin sit mor-

„ mortale peccatorum, non est aliquatenus ambigendum, cùm tàm fornicarios, quàm adulteros à Regno Dei Apostolus asserat esse alienos.

„ 1032 „ Ad hæc volumus, & expressè præcipimus, quod Episcopi Græci septem Ordines, secundum morem Ecclesiæ Romanæ, de cætero conferant; cum hucusque tres de Minoribus circa ordinandos neglexisse, vel prætermisisse dicantur. Illi tamen qui sunt taliter ordinati per eos, propter nimiam ipsorum multitudinem, in sic susceptis Ordinibus tolerentur.

1033 „ Quia verò secundum Apostolum, mulier mortuo viro, ab ipsius est lege soluta, ut nubendi cui vult in Domino liberam habeat facultatem, secundas, & tertias, ac ulteriores etiam nuptias Græci non reprehendant aliquatenus, nec condemnent, sed potiùs illas approbent inter personas, quæ alias licitè ad invicem matrimonio jungi possunt. Secundò tamen nubentes, Presbyteri nullatenus benedicant.

1034 „ Et quoniam apud eos consueverunt contrahi matrimonia inter personas contingentes se, juxtà eorum computationem; Octavo gradu, qui secundum computationem, & distinctionem graduum, quam nos facimus, apud nos quartus habetur, nè id præsumant, deinceps firmiter prohibemus. Districtè præcipientes, ut cum ulterioribus gradibus licitè matrimonia contrahantur, in prædicto quarto consanguinitatis, vel affinitatis gradu, copulari ulteriùs non præsumant, Statutum in hoc Generalis Concilii observantes. Illos tamen, qui jam in gradu hujusmodi contraxerunt, dispensativè permittimus in sic contracto matrimonio remanere.

1035 „ Denique cùm veritas in Evangelio asserat, quod si quis in Spiritum Sanctum blasphemiam dixerit, neque in hoc sæculo, neque in futuro dimittetur ei: per quod datur intelligi quasdam culpas in præsenti, quasdam verò in futuro sæculo relaxari, & Apostolus dicat, *quod uniuscujusque opus, quale sit, ignis probabit, & cujus opus arserit, detrimentum patietur, ipse autem salvus erit, sic tamen quasi per ignem* & ipsi Græci verè ac indubitanter credere, ac affirmare dicantur, animas illorum, qui suscepta pœnitentia, ea non peracta, vel qui sine mortali peccato, cum venialibus tamen, & minutis decedunt, purgari post mortem, & posse suffragiis Ecclesiæ adjuvari. Nos, quia locum purgationis hujusmodi, dicunt non fuisse sibi ab eorum Doctoribus certo, & proprio nomine indicatum, illum quidem, juxtà traditiones & auctoritates Sanctorum Patrum, Purgatorium nominantes, volumus, quod de cetero apud ipsos isto nomine appelletur. Illi enim transitorio igne peccata utique, non tamen criminalia, seù capitalia, quæ priùs per pœnitentiam non fuere remissa, sed parva, & minuta purgantur, quæ post mortem etiam gravant, si in vita fuerunt relaxata. Si quis autem absque pœnitentia in peccato mortali decedit, hic proculdubiò æternæ gehennæ ardoribus perpetuò cruciatur.

1036 „ Animæ verò parvulorum, post baptismi lavacrum, & adultorum etiam in charitate decedentium, qui nec peccato, nec ad satisfactionem aliquam pro ipso tenentur, ad patriam protinus transvolant sempiternam.

1037 „ Ordinationes demum, & instituta regularia Sanctorum Patrum de vita, & statu Monachorum, præcipimus ab Abbatibus, & Monachis Græcis inviolabiliter observari.

1038 „ Fraternitatem itaque tuam hortamur attentè, per Apostolica tibi scripta mandantes, quatenus præmissa omnia Episcopis Græcis præfati Regni, seriatim, & diligenter exponi facias, districtè ipsis injungens, ut ea solicitè attendere, studiosè tenere, ac efficaciter observare procurent, & à suis faciant subditis observari. Memoratis autem Archiepiscopo Nicosiensi, & ejus Suffraganeis Latinis, firmiter auctoritate nostra præcipias, ut eosdem Græcos super præmissis contra hujusmodi provisionem, & deliberationem nostram, non inquietent aliquatenus, nec molestent. Contradictores, eadem auctoritate, appellatione postposita, compescendo. Non obstantibus, si prædictis Archiepiscopo, & Suffraganeis, vel quibuscumque à Sede Apostolica sit indultum, quod interdici, suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas plenam, & expressam, ac de verbo ad verbum non facientes de indulto hujusmodi mentionem. Datum Laterani secundo nonas Martii, Anno XI. *Hactenus Innocentii literæ*.

1039 Circa Græcos porrò Generaliter emanarunt diversæ Summorum Pontificum Constitutiones. Pius namque IV. constitut. Incipiente, *Romanus Pontifex*, data apud Sanctum Petrum die XVI. Febr. 1569. Græcos omnes existentes in Regno Siciliæ, & ultra Pharum, aliisque in locis, & Christiani nominis Civitatibus, qui ab Ordinariorum jurisdictione, sub prætextu diversorum privilegiorum se exemptos fore prætendebant; circa ea, quæ Dei cultum, Sacramentorum administrationem, animarumque salutem, & hæresum extirpationem concernunt, non obstante quovis asserto privilegio, jurisdictioni Ordinariorum subjecit Pius V. altera Constitutione incipiente: *Providentia Romani Pontificis*. Data Romæ apud Sanctum Marcum XIII. Kalen. Septembris Anno Domini 1566.

1566. revocavit omnes facultates Græcis ad quorumvis magnorum Principum instantiam concessas, Missas celebrandi, ac Divina Officia peragendi Latino ritu, Latinis quoque eadem præstandi Græco ritu. Gregorius XIII. ut habetur in Bullario Constit. 33. tradidit formam professionis fidei, à Græcis, qui Sanctæ Ecclesiæ reconciliari exoptant emittendæ. Item Clemens VIII. de Anno 1595. plura ad Græcorum instructionem à Sacra Congregatione super Græcorum reformatione ordinata, comprobata, & servari jussit, ut in Bullario Romano Constit. 34. Quorum capita breviter subjiciemus. Et sunt.

1040 Nè Presbyteri Græci baptizatos confirment.

Ut baptizati à Presbyteris Græcis, & ab eis consignati iterum, saltem sub conditione, confirmentur à Latinis Episcopis.

Ut Sacramentum quod pro infirmis asservatur, singulis octo diebus, vel saltem quindecim renovetur.

Nè Sacramentum toto anno servetur, si verò servatum fuerit, sumatur.

Nè Sacræ Eucharistiæ in Cœna Domini misceatur oleum, aut alia res, ut species Sacramenti exiccetur, ut deinde asservetur.

Ut in casu necessitatis possint Græci Presbyteri Latinos absolvere, servata forma præscripta in Concilio Florentino, liberumque posteà sit eis dicere Orationem illam deprecativam, quam dicere solent,

Nè simul uxor, & vir eidem confiteantur Presbytero.

Ut Chrisma, quod solum ab Episcopo confici solet, ab Episcopis accipiant Catholicis: consecratum verò ab Episcopo Schismatico non accipiant, nec eo utantur.

Ut ordinati ab Episcopis Schismaticis, nisi sint dispensati à Sede Apostolica super irregularitate, etiam abjuratis erroribus, non exerceant ordines.

Nè Græci Latinis Episcopis subjecti ordinentur absque sui Episcopi dimissorialibus, ordinati verò sint suspensi, & si exerceant ordinem maneant irregulares, sicut Latini.

Ut Greci à Presbyteris Græcis baptizati, & confirmati non ordinentur ab Episcopo Latino, nisi priùs iterum ab eo, saltem sub conditione confirmentur.

Nè Matrimonia inter Græcos quo ad vinculum dirimantur: & si quæ soluta fuerint, pro irritis, & nullis habeantur, cogantur que redire cum suis maritis.

Nè maritus Latinus ritum sequatur uxoris Græcæ.

Nè uxor Latina sequatur ritum mariti Greci.

Ut Græca uxor sequatur ritum mariti Latini, quod si fieri non possit, unusquisque in suo ritu Catholico remaneat.

Ut proles sequatur patris ritum, nisi prævaluerit Latina mater.

Ut Presbyter conjugatus, per hebdomadam, vel per triduum saltem ante Missæ celebrationem, se ab uxore abstineat.

Ut Græci teneantur credere Spiritum Sanctum procedere à Patre, & Filio, non teneantur autem, secluso scandalo, id pronunciare: nisi necessitas postularet confitendi fidem Catholicam.

Nè Græcis Monachis, seclusa necessitate, animarum cura committatur.

Ut Presbyteris Græcis, Catholicis tamen committi possit animarum cura in Græcorum Ecclesiis.

Ut toleretur in eis usus carnium die Sabbati præciso scandalo, & præcisè dum inter eos versantur. Et quod non obligentur tempore Quadragesimæ ad jejunium Sabbati, excepto uno Sabbato Sancto.

Ut jejunia indicta à Summis Pontificibus pro Jubilæis, vel alia de causa, in quibus dies Sabbati esset inclusus, pro Græcis in alium diem transferatur.

Nè cogantur ad observantiam jejuniorum Latinæ Ecclesiæ Vigiliarum.

Ut Græci existentes inter Latinos cogantur ad servanda festa Latinæ Ecclesiæ.

Ut possint, si ita velint, sine altare portatili in suis Thronis celebrare, etiam sine corporalibus, si noluerint uti.

Ut aqua ritu Græco in die Epiphaniæ, vel primo die mensis benedicta, conservetur in Ecclesia, ut illa fideles aspergantur. *Hæc sunt à Gregorio sancita*.

1041 Modò quæ sub Innocentio IV. gesta sunt in bello sacro, & pro recuperanda Terra Sancta, videnda restant: quæ quidem satis tristia fuêre: nam anno secundo Innocentii Pontificatus, Domini MCCXLIV. Imperii Friderici XXV. Balduini Secundi Anno XVI. Indictione secunda, Chorasmini, qui rubri maris litora, qua Arabia ea parte erythræo sinu perfunditur, accolebant, excitati à Babyloniæ Soldano propter factam à Christianis cum Soldano Damasci treguam, ut aliqui ferunt, facta irruptione magno cum exercitu venerunt in Sanctam Civitatem, quam nemine resistente, occuparunt, exercentes in Christianos, qui illic remanserant omne crudelitatis Genus, nec in Christianos tantum, verùm, & ipsa Sacratissima Loca, quæ spurcissimé prophanarunt, nulli parcentes Sanctuario, ut Robertus Patriarcha, Apostolicæ Sedis Legatus, aliique Syriæ Præsules in literis datis ad Episcopos Angliæ apud Parisium ad hunc annum enarrant: inquiunt namque post plura: „ Prænominati „ perfidissimi Israelitanam Civitatem intran„ tes, quasi populo destitutam, Christia„ nos, qui ibi remanserant, seque infra Ec„ clesiam Sepulchri Dominici receptarant, „ ante ipsum Sepulchrum eviscceraverunt uni„ versos, & decapitantes Sacerdotes, qui in „ Altaribus celebrabant, dicebant ad invicem.

Hic

„ *Hic effundamus sanguinem populi christiani*, „ *ubi vinum libaverunt ad honorem Dei sui*, „ *quem hic dicunt fuisse suspensum*. Meritò Nangius in lib. de Gestis Sancti Ludovici, hanc eandem narrans lugubrem Historiam, ait sacrum illud vaticinium tùnc fuisse impletum: *Deus venerunt gentes in hæreditatem tuam, polluerunt Templum Sanctum tuum; posuerunt morticinia servorum tuorum bestiis terræ; effuderunt sanguinem tanquàm aquam in circuitu Hierusalem, & non erat qui sepelliret*.

1042 Subjungitur indè in præfatis literis: „ Insuper cum dolore dicimus, & cum „ suspiriis intimamus, quòd in Sepulchrum „ Resurrectionis Dominicæ, manus sacrilegas extendentes, illud multipliciter deturparunt. Tabulatum marmoreum, quod circùmcircà erat positum, funditùs evertentes; & Montem Calvariæ, ubi Christus extitit crucifixus, & totam Ecclesiam, ultraquàm dici valeat, in omni turpitudine, quantùm in se fuerat, fœdaverunt. Columnas verò sculptas, quæ antè Sepulchrum Domini erant ad decorem positæ, sustulerunt, illas in Christianorum contumeliam ad sepulchrum sceleratissimi Mahometi, in signum victoriæ, transmittentes; Et violatis Sepulchris fœlicium Regum in eadem Ecclesia collocatis, eorum ossa in Christianorum injuriam disperserunt; Montemque Sion reverendissimum sinè reverentia prophanantes; Templum Domini; Ecclesiam Vallis Josaphat, ubi Beatæ Virginis est Sepulchrum; Ecclesiam Bethleem; & locum Nativitatis Domini, indignis relatu enormitatibus polluerunt, omnium Sarracenorum nequitiam excedentes, qui licèt terram Christianorum sæpiùs occupassent, Loca Sancta utcumque venerantèr cunservabant. *Hactenus ibi*.

1044 Hæc tamen non ità intelligenda sunt, quasi sepulchrum Domini in petra excissum à pavimento, sivè solo prominens, demolitum à Chorismanis fuerit, sed quod ea dumtaxàt, quæ ad ornatum exædificata circà illud fuerant, majori ex parte diruerint, & prophanaverint. Constat nàmque sacratissimum illud Tumulum intactum remansisse ex Dei speciali providentia; quoniàm longâ post ætatem Pater Bonifacius de Ragusio Sacri Montis Sion Guardianus, occasione resarciendi collabentem circùm circà structuram propriis oculis conspexit, prout ipse, cùm esset jàm Episcopus Stagni, in sua Epistola scripta, & data Anno Domini 1570. sub die 13. Maji, apud Jacobum Gretserum, in Apologia pro Sancta Cruce testatur, ubi inter alia ait: „ Cùm igitùr ea structura solò æquanda necessariò videretur, ut, quæ instauranda denuò moles erat, firmior surgeret, diuturniorque permaneret, ea diruta, Sanctissimi Domini Sepulchrum in petra excissum nostris sese oculis apertè obtulit, in quo Angeli duo depicti superpositi cernebantur, quorum alter scripto dicebat: *Surrexit, non est hic*; alter verò Sepulchum digito notans: *Ecce locus, ubi posuerunt eum*; quorum Imagines, ubi primùm vim aeris senserunt, magnâ ex parte dissolutæ sunt. Cùm verò lamina una alabastri ex iis, quibus sepulchrum operiebatur, & quas Helena Sancta ibi locaverat, ut super iis sacrosanctum Missæ mysterium celebraretur, necessitate urgente commovenda esset, apparuit nobis apertus locus ille ineffabilis, in quo triduo Filius hominis requievit, ut planè Cœlos apertos videre tunc nobis, & illis, qui nobiscum aderant, omnibus videremur. Erat locus sacrosancto Domini Jesu cruore, unguento illo, quo ad sepultram unctus fuerat, permixto, tanquàm fulgentibus Solis radiis undequaque lucens, quem piis gemitibus, & spirituali quadam animi lætitia, & lacrymis excipientes, & conspeximus, & deosculati sumus, sociis, qui præsentes aderant (aderant autem & Orientalium, & Occidentalium nationum Christiani non pauci) incredibili refertis Cœlestis Thesauri devotione, aliis lacrymis profundentibus, aliis propèmodum exanimatis, omnibus animi quadam esthasi obstupescentibus.

1044 „ In medio sacrosancti loci Lignum reperimus collocatum, ac Sudario pretioso involutum; quod cùm in manu reverentèr suscepissemus, deosculatique fuissemus, ubi primùm illud aeri expositum est, inter manus nostras Sudarium in nihilum abiit, nonnullis aureis filis ex illo solùm manentibus. Erant pretioso illi Ligno inscriptiones quædam adjunctæ, sed ità vetustate corrosæ, & antiquatæ, ut nulla omninò integra ex illis verbis sententia colligi posset, quamvis ad caput cujusdam membranæ verba hæc Latinis literis majusculis legebantur, HELENA MAGNI. Undè, quamvis certò affirmare non possimus, cujusmodi illud Lignum sit, non difficilè tamèn conjectari licèt, hoc illud ipsum sanctissimum Crucis Lignum esse, quod à religiosissima Regina Helena inventum, & Hierosolymis ab eadem positum esse, sacris Historiis proditum est. *Hæc Pater Bonifacius*, qui & de perenni cultu Terre Sanctæ lib. 2. testatur, se non universum Templum à fundamentis restaurasse, benè verò Sacellum Sepulchri, dùm ait: „ Ego potni peroptimè scire, quià Corporis Dominici locum vidi, quandò sub Paulo IV. & Carolo V. sanctæ memoriæ Viris, sumptibus Catholici Regis Philippi, à primis fundamentis ipsum sanctum locum instauravi, & lucidissimis marmoribus decoravi. *Hæc ille*.

1045 Providentia itaquè Dei factum est, ut fati sumus, quòd sacratissimum illud Sepulchrum, etiam sanctâ Civitate sub Barbarorum dominio constitutâ, illæsum servaretur. Sæpè nàmque legitur in sacris Annalibus captam à Barbaris Hierosolymam, Civitatem ipsam devastatam, nunquàm tamèn legitur hoc sacrosanctum demolitum tumulum. Certè à Cosrhoe Persarum Rege capta primùm fuit, post suam sub Hadriano reædificationem, Anno Domini DCXLV. imperante Heraclio, sui Imperii Anno V. Bonifacii hujus nominis IV. Pontificatus, Anno VIII. Indictione secunda; Crucem sanctam abstulisse, unàque cum Zacharia Episcopo in Persidem transtulisse, Christianos plurimos necasse, innumeros captivos fecisse, Civitatem ipsam igne conflagrasse produnt Scriptores, demolisse autem gloriosum Christi Sepulchrum, nemo afferit; nàm Theophanes Græcus Scriptor ait: „ Anno V. Imperii Heraclii cœpe„ runt Persæ Jordanem bello, & Palæstinam, „ & sanctam Civitatem, & multos in ea „ per Judæorum manus interfecerunt, idest, „ ut quidam ajunt, millia nonaginta. Isti „ enim ementes Christianos, prout unus„ quisque habere poterat, occidebant eos, „ Zachariam verò Hierosolymitanum Præ„ sulem comprehensum, & pretiosa, & vivi„ fica Ligna sanctæ Crucis cum multa præda „ abduxerunt in Persidem. *Hæc ille*. Antiochus porrò Monachus Palæstinus deplorans hanc desolationem, Homil. 107. ait: *Debemus lacrymas profundere amaritudinis plenas: Primùm quidèm, quòd Civitas sancta incendio conflagrarit, Crux quoquè sancta Christi Dei nostri in Persidem transmigrarit*. Et in sua Exomologesi ad finem Homiliarum; *Ecce*, inquit, *Sanctuaria nostra hæc deserta; Civitas igni succensa est; populus in captivitatem abductus*. Dùm porrò scribit ad Eustathium Monachum, narrat à Modesto Monachorum Præfecto, qui loco captivi Patriarchæ Hierosolymitanam regebat Ecclesiam, biennio post excidium Civitatis restauratum fuisse sacratissimæ Resurrectionis Templum, igne & ipsum conflagratum: *Gratiâ enim plenus Spiritus Sancti*, ait, *Templa Salvatoris nostri Jesu Christi, quæ quidèm barbarico igne conflagrarunt, in sublime erigit omni prorsùs dignâ veneratione, putà ædes Sanctæ Calvariæ, ac sanctæ Resurrectionis*. Cùm ergò solùm igne conflagratas ædes sacras, & ipsam Civitatem referant, sequitur apertè sepulchrum Domini in petra excissum, nequaquàm demolitum, eò magis, quòd nulla expressa facta sit de ejusmodi demolitione mentio.

1046 Anno posteà Domini DCXXXVI. Imperii ejusdem Heraclii XXVII. Honorii Papæ Anno XI. Indictione IX. eadem sancta Civitas biennio obsessa à Sarracenis, Duce Haumar eorum Principe, qui tertius à Mahomete pseudopropheta Sarracenis, & Arabis imperavit, per deditionem capta est, honestis concordatis conditionibus, & præcipuè, ut liceret Christianis liberè suam servare Religionem: Scribit nàmque Theophanes: *Haumar direxit aciem contrà Palæstinam, & obsidens sanctam Civitatem, biennii tempore, cœpit eam verbo. Sophronius nàmque Hierosolymitanus Summus Sacerdos verbum accipit ad totius Palæstinæ securitatem*. Villermus Tyrius lib. 1. Histor. cap. 2. agens de hac eadem Arabum irruptione, ait: „ Ingressi ergò Ara„ bes, terram habitationibus reperientes va„ cuam, majorem subjiciendi eam sibi repe„ rerunt opportunitatem. Sic ergò Urbem „ Deo amabilem, Hierosolymam videlicèt, „ paribus calamitatibus involutam compre„ hendentes, populo, qui in ea erat, modico „ ut eis factus tributarius extremis condi„ tionibus deserviret, pepercerunt, permit„ tentes eis suum habere Episcopum, & Ec„ clesiam, quæ, ut prædictum est, dejecta „ fuerat reparare, & Religionem liberè con„ servare christianam. *Hæc ille*. Undè constat hunc Barbarum, nec demolisse Sepulchum Domini, nec quidèm Templum ejusdem Sepulchri prophanasse. In Mesquitam tam verò reduxisse Salomonis Templum, ab eodem restauratum, innuit Theophanes, qui subjungit: „ Cùm Haumar sanctam Civi„ tatem fuisset ingressus ciliciniis ex Ca„ melis, & sordibus vestimentis amictus, „ simulationemq; satanicam ostentans, Tem„ plum exquisivit, quod Salomon constru„ xerat, ad blasphemiæ suæ Oratorium con„ struendum videlicèt. Hoc audiens So„ phronius, ait: In veritate istud est abomi„ natio desolationis, quæ dicta est à Danie„ le Propheta, stans in loco sancto. Multis„ que lacrymis hic pietatis propugnator „ christianam deflevit plebem. Dùm verò il„ lic Haumar esset, rogavit eum Episcopus „ accipere Sindonem cum indumentis, & „ indui. At ille non patiebatur ea portare, „ Vix ergò persuasit his vestiri, donec sua „ lavarentur, & iterùm reddidit ea Sophro„ nio, & vestitus est propriis. *Hæc Theophanes*.

1047 Clariùs Tyrius loco mox citato, inquiens: „ Dùm autem in eadem Civitate „ Princeps suprà nominatus moram faceret, „ cœpit diligentèr à Civibus percunctari, & „ maximè à Viro venerabili Sophronio ejus„ dem loci Episcopo (qui modesto piæ me„ moriæ jàm defuncto successerat) ubinàm „ esset locus, in quo Templum Domini fue„ rat, quod à Tito Romano Principe, cum „ ipsa Urbe dirutum fuisse legitur; qui osten„ dentes ei locum designaverunt, aliqua ve„ tusti operis extantia vestigia demonstran„ tes; ubi sumptibus qui sufficere possent ad „ impensam designatis, & convocatis artifi„ cibus, subjecta pro votis materia, tàm ex „ marmorum diversitate, quàm ex ligno-

rum

„ rum differentia multiplici, Templum ædi-
„ ficari præcepit. Quo poſteà infrà modicum
„ tempus, juxtà conceptum mentis fœlicitèr
„ conſumato, quale hodiè Hieroſolymis eſſe
„ dignoſcitur, multis, & infinitis dita-
„ vit poſſeſſionibus, undè ſuppeterent facul-
„ tates ad habenda perpetuò ejuſdem farta
„ tecta, & vetera renovanda, & continenda
„ luminaria per manum eorum, qui in eodem
„ Templo deſervirent.

1048 Illæſum ergò ſervatum fuiſſe Dominicum Sepulchrum ſub hoc barbaro Principe conſtat paritèr ex eo, quod Anno Domini DCCXCIX. ſub Leonis III. Pontificatu, Patriarcha Hieroſolymitanus ſacroſancti Sepulchri claves miſit ad Carolum Magnum, ut liquet apud Baronium ad hunc Annum, ſub num. 12. ubi legitur: „ Eodem paritèr An-
„ Patriarcha Hieroſolymorum per ſuum Mo-
„ nachum miſit ad Carolum Magnum ſacro-
„ ſancti Sepulchri Redemptoris noſtri claves,
„ quem dimittens ipſe Carolus, Zachariam
„ Presbyterum illi adjunxit, qui dona ad lo-
„ ca illa ſancta deſerret. *Hæc ibi*; ac relatum in Annalibus Francorum idem teſtatur Baronius, ubi & refert ex Capitularibus Caroli Magni lib. 4. in Appendice cap. 3. indictam à Carolo fuiſſe collectam in univerſo ſuo Regno pro reſtauratione Eccleſiarum Hieroſolymorum. Extat nàmque in præfatis Capitularibus titulus: *De eleemoſyna mittenda ad Hieruſalem propter Eccleſias Dei reſtaurandas*, ut etiam videre eſt apud Labeum tom. 7. Concil. pag. 1177.

1049 Dirutum ſacratiſſimum Templum, in quo ſacrum hoc Tumulum aſſervatur, Judæorum dolo, præcipiente Soldano Babyloniæ, ſivè Ægypti, Anno Domini MIX. imperantibus in Oriente Baſilio, & Conſtantino, ſui Imperii Anno XXXIV. clavum Petri Romæ tenente Sergio IV. ſui Pontificatus Anno I. Indictione VII. ſcribit Glaber lib. 3. cap. 7. verùm ipſum ſacrum Tumulum nequaquàm dirui potuiſſe, addit; „ Eo quo-
„ què tempore, *ait*, ideſt Anno nono poſt
„ præfatum milleſimum, Eccleſia, quæ apud
„ Hieroſolymam Sepulchrum cōtinebat Do-
„ mini, ac Salvatoris noſtri, everſa eſt fun-
„ ditùs juſſu Principis Babylonis; cujus vi-
„ delicèt everſionis occaſio tale quod dicturi
„ ſumus cognoſcitur exordium habuiſſe.
„ Cùm enim de toto terrarum Orbe, ob inſi-
„ gne Dominicum memoriale, plurima fide-
„ lium multitudo Hieroſolymam viſitaturi
„ pergerent, rursùs cœpit invidus Diabolus
„ per aſſuetam ſibi Judæorum gentem veræ
„ fidei cultoribus venenum ſuę nequitię pro-
„ pinare. Erat igitur hujus generis apud
„ Aurelianenſem Galliarum Regiam Urbem
„ non modica multitudo, qui cæteris ſuæ
„ gentis tumidiores, & immundi, atque au-
„ daciores ſunt reperti. Hi deniquè nequam
„ conſilio inito, corruperunt quemdam datâ
„ pecuniâ, videlicèt gyrovagum ſub pere-
„ grino habitu, nomine Robertum, fugiti-
„ vum utiquè ſervum Beatę Mariæ Meleren-
„ ſis Cœnobii: quem accipientes cautè mi-
„ ſerunt ad Principem Babyloniæ cum he-
„ braicis caracteribus ſcriptis Epiſtolis, pi-
„ ctaciolis ferri baculo inſertis, nè quo caſu
„ potuiſſent ab eo divelli. Qui egreſſus de-
„ tulit literas prædicto Principi refertas do-
„ lo, & nequitiâ; & quoniàm niſi celeriùs
„ domum Chriſtianorum venerabilem ſub-
„ verteret, ſciret ſe in proximùm, Chriſtia-
„ nis Regnum illius occupantibus, omni pe-
„ nitùs dignitate carère. His verò Princeps
„ auditis, protinùs furore arreptus, miſit
„ Hieroſolymam de ſuis, qui prædictum fun-
„ ditùs ſubverterent Templum, qui venien-
„ tes, fecerunt ut eis fuerat imperatum. Ip-
„ ſum quoquè concavum Sepulchri tumu-
„ lum ferri tuditibus quaſſare tentantes, mi-
„ nimè valuerunt. *Hæc ille*. Idem narrat Cedrenus, ſed accidiſſe ſcribit Indictione VIII. meminit & Tyrius loco cit. licèt in Anno diſcrepet.

1050 Manſit ergò, eodem Scriptore teſte, Divinâ protegente dexterâ, inter Templi ruinas, intactum ſacrum illud tumulum; ut proſequitur poſt plura idem Graber, eodem anno: „ Divinâ propitiante clementiâ,
„ cœpit mater ipſius Principis, videlicèt, Am-
„ mirati Babylonis, mulier chriſtianiſſima,
„ nomine Maria, reædificare Chriſti Tem-
„ plum, juſſu ejus filii everſum, politis, &
„ quadratis lapidibus; Nàm & Vir ipſius,
„ quaſi alter Nicodemus, pater hujus ſcili-
„ cèt, de quo præſens eſt ſermo, habitus oc-
„ cultè Chriſtianus dicitur fuiſſe. Tunc quo-
„ què de univerſo Terrarum Orbe incredibi-
„ lis hominum multitudo exultantèr Hiero-
„ ſolymam pergentes, domui Dei reſtauran-
„ dæ plurima detulerunt munera. *Hactenus antedictus Glaber*. Curopalata Scriptor Gręcus ſcribit, idem Templum deſtructum iterùm ab Azizio Ægypti Soldano, cœptum poſteà reædificari à Romano Imperatore, permittente filio Azizii jàm defuncti, conſumatum poſteà à Michaele: „ Cùm autem, *in-*
„ *quit*, Azizius Ægyptius furore correptus
„ multa detrimenta Chriſtianis intuliſſet,
„ evertiſſetq; Templum Domini Jeſu Chriſti
„ Hieroſolymis; deindè ipſe quoquè turpiſ-
„ ſimè vitam finiſſet, ipſius filius è Romana
„ quadam Captiva natus, conceſſit iis, qui
„ vellent, Templum reædificare. Quod Im-
„ perator ſtudioſè conſtruere feſtinabat; ſed
„ mors, quæ illum occupavit, nè id perfice-
„ ret, prohibuit. At ſuceeſſor ejus Michael
„ ad exitum perduxit. *Hæc ille*.

1051 Anno verò MXCIX. quo ſancta Civitas ſub Duce Gotfrido à Cruceſignatis capta eſt, repertum eſt intactum Dominicum Sepulchrum, intrà quod adhùc Deus quotannis die Sabbati Sancti, ante Dominicam Re-

Resurrectionis, grande illud operabatur miraculum, ut igne de Cœlo emisso lampades emortuæ ibidem accenderentur. Cujus miraculi meminit Jacobus Gretserus tom.3. lib.2, cap.11. de Sancta Cruce; & apud eum Vespergensis ex relatione Hermanni Presbyteri; & Willelmus Malmesburiensis: Agunt etiam de eodem miraculo Joannes Catacuzenus in Apologia tertia contra Mahometanos, Rodulphus lib.4. Histor. Et Urbanus Papa, hujus nominis Secundus, in Sermone quodam, habito in Concilio Claramontano, cujus verba inter alia sunt: *Nequè equidèm ibi Deus hoc annuatim prætermittit facere miraculum, cùm in diebus Passionis suæ, extinctis omnibus, & in Sepulchro, & in Ecclesia circumcircà luminibus, jubare divino extinctæ reaccenduntur.* Accedit & Jacobus Vitriacus in Historia Hierosolymitana, cap. 61. ubi agens de Dominico Sepulchro, ait: „ In quo loco Corpus Domini prętiosum cum aromatibus „ honorificè sepultum, usquè in diem tertium „ requievit; die autem tertia resurrexit; in „ quo loco Sancti Angeli Mulieribus apparuerunt; Milites autem Sepulchrum custodientes velut mortui effecti sunt; in quo „ etiam loco in nocte Dominicæ Resurrectionis ignis sacer descendit de Supernis.

1052 Cæterùm ad comprobandam existentiam, & veritatem Dominici Sepulchri post captam à Crucesignatis sanctam Civitatem antefato anno, biennio adhùc post patratum à Deo idem miraculum, licèt secundo anno, nonnisi post multas preces, orationes, afflictiones, & processiones, & quidèm consueto tempore tardiùs, auctor est, & notatus testis Fulcherius Carnotensis in libro de gestis Peregrinorum Francorum, sub Anno Domini MI. regnante Hierosolymis Balduino Primo, ubi de hoc Cœlesti igne hæc scripto demandavit: „ Consuetudo est autem, propter ignem cœlestem, qui ad Sepulchrum Dominicum unoquoq; anno descensibilis cœlitùs, nutu divino in lampadibus, in vigilia Paschæ solet accendi; ut „ quicumque intrà Monasterium illud sanctissimum inesse possint, die illo toto ipsius „ vigiliæ supplicationi, & orationi vacantes, „ lumen illud à Deo mittendum, devoti cuncti expectent. Et cùm die illo Basilica illa sanctissima de tanta gente plenissima existeret, circà Tertiam missum est à Patriarcha, „ Officium diurnum à Canonicis incipi. „ Tunc Lectiones lectæ sunt alternatim, „ priùs Latinus latinè, posteriùs Græcus „ græcè identidèm, quod Latinus legerat „ Pulpito relegit. Officium quippè sic eis „ explentibus, antè horam paulisper nonam, „ cœpit unus de Græcis, à parte una Monasterii pro more prisco, voce altisona *Kyrieleison* exclamare; cui statim cuncti, qui „ aderant, modo simili eundem cantum responderunt. Ego autem *Fulcherius*, qui „ nunquàm hujusmodi symphoniam audieram, multique alii tumultui huic laudifluo „ moderni, oculis sursùm erectis, cordibus „ compuncti de terra surreximus, & lumen „ aliquod alicui in Ecclesia lampadi accendi „ speravimus; Sed cùm sursùm, ac deorsùm „ hàc & illàc humillimo corde intueremur; „ quià nondùm venerat non id vidimus. Cùm „ autem voce trina Græco prædicto, *Kyrieleison* inchoante, cæteri omnes idem exclamando respondissent, siluerunt; & continuò „ Canonici Officium suum jàm incœptum „ decantaverunt.

1053 „ Interim devoti expectabamus „ ignem sanctum, qui horam circitèr nonam „ advenire ritu solebat. Nec multò post, „ sicut primitùs, *Kyrieleison* decantatum fuerat, sic vice secunda repetitum fuit; nosque sono tanto concitati illam precem laudifluam præconi eam inchoanti voce celsa „ omnes respondimus. Et cùm ignem optatum plerique tunc venisse speraremus, cùm „ non venisset, silentio requievimus; Clerici „ autem lectiones, & tractus diurnos ceciņerunt. Cùm verò hora nona jàm transisset, vice trina voce sublimi, *Kyrieleison* repetitum est: Tunc Patriarcha noster sumptis claviculis, reseravit ostium Dominici Sepulchri, & introgressus, cùm lumen, „ quod desiderabamus, non inveniret, mòx „ antè ipsum sacrosanctum Sepulchrum supplex adorandum, flendo se prostravit, poscens omnipotentis Dei misericordiam, ut „ ignem olim consuetum, à populo suo supplicante tàm desideratum, emittere dignaretur. Nos quoquè cuncti, *Kyrieleison* altè concrepante, Domino supplicabamus, „ expectantes, quòd Patriarcha, dicto Sepulchro regrediens, lumen, ut sperabamus inventum, à Domino missum, nobis „ omnibus manifestaretur: Sed cùm illic diù „ preces suas plorando fudisset, & quod poscebat non impetrasset, tristissimus ad nos „ indè exiens, ignem non invenisse monstravit: quo comperto, perterriti, & contristati valdè sumus.

1054 Deindè post plura enarrata, subjungit, quomodò jàm imminente nocte, igne nondùm veniente, præceperit Patriarcha, cunctos de Ecclesia exire, & Monasterio, vacuo Templo per totam noctem remanente; & quomodò manè facto ipso die Resurrectionis Dominicæ, indictâ generali processione, Clerus, & major populi pars, Rex, & Proceres, nudis incedentes pedibus, ad Templum Salomonis oraturi profecti fuerint. Posteà addit, inquiens: „ Dùm autem in Templo illo „ Dominico gens nostra sic oraret, in Monasterio Sanctiss. Sepulchri similitèr Græci, & Syri, qui ibi remanserant, non minùs idem Sepulchrum cum processione sua „ circùmgirantes, orationi vacabant, qui „ præ nimio dolore genas suas, & capillos suos

„ suos ululando decerpebant. Cùm ergò po-
„ pulus noster oratione sua in Templo ex-
„ pleta, ad Ecclesiam Sanctissimi Sepulchri
„ rediisset, antequàm januas introisset, nun-
„ ciatum est Patriarchæ, & cæteris, ignem
„ desideratissimum, jàm in lampade unà antè
„ ipsum Sepulchrum, cœlitùs gratià Dei ac-
„ censum fuisse; quem propiùs astantes per
„ fenestras quasdam rutilare jàm viderant.
„ Quod cùm Patriarcha audisset, quantò
„ citiùs potuit, illùc lętus properavit; & cum
„ de clavicnlis, quas in manu sua gestabat,
„ ostium Sepulchri reserasset, confestim vi-
„ dit ignem in lampade, quem tàm præopta-
„ verat, splendere. Qua de re valdè lętatus,
„ primitùs antè sanctum Sepulchrum gratias
„ Deo reddens, se humilitèr prostravit; po-
„ steà verò accenso illic cereo uno, forás re-
„ vertens, divinum lumen omnibus mani-
„ festavit, quod cùm videremus, qui adera-
„ mus omnes, *Kyrieleison* cum lacrymis ex-
„ clamantes, gaudio magno gavisi sumus; &
„ quantò dolueramus, tantò magis tunc de
„ miraculo exultavimus. *Hactenus Fulcherius*, addens paulò posteà, cœlesti igne duas alias Ecclesiæ lampadas accensas, indè universas alias, quæ illic aderant: „ Deniquè
„ Rex, & alii, *subjungit post aliqua*, cum
„ eo nos subsecuti sunt; & cùm in Ecclesia
„ retrolsemus, vidimus illicò ignem, de
„ quo fatum erat, divinitùs in lampadibus
„ accendi, & catervatim unicuique lampadi
„ accensæ, plebem astare cum cereis suis, vel
„ accendendis, vel jàm accensis, jubilantem
„ Deo in voce exultationis. *Hæc Fulcherius*. Idem narrat Erimandus Presbyter apud Vespergensem suprà citatum. Ab antiquo temporum in sacratissimo illo loco patratum tantum miracnlum, testatur Malmesbariensis, qui ait: „ Legi ego in scripto Bernardi Mo-
„ nachi, quòd ab hinc annis ducentis quin-
„ quaginta, idest, Anno Incarnationis octin-
„ gentesimo septuagesimo, idem Hierosoly-
„ mam profectus, illum ignem viderit, ho-
„ spitatusque fuerit in Xenodochio, quod
„ Idem gloriosissimus Carolus Magnus con-
„ strui jusserat, ubi & Bibliothecam ingentis
„ expensæ compegerat. *Hactenus ille*.

1055 Cæterùm, occulto Dei judicio, cessavit hoc portentum, causis fortassè cessantibus, quibus permotus Deus, illud operabatur vel ità peccatis exigentibus. Sed quid egit humana malitia? Simulavit miraculum, quod Deus non fecit; simulatque adhùc ad simplicium deceptionem. Græci nàmque præcipuè, Armeni quoquè cum eis juncti, hunc ignem adhùc de Cœlo descendere eàdem die fingunt, tempore, quo ipsi Pascha celebrant; nàm sæpè post nostrum Pascha suum celebrant schismaticæ nationes, licèt aliquandò incidat cum nostro. Sed quomodò se disponant pro tanto, ac sublimi favore cœlitùs recipiendo, & quid agant, videamus. Ego ipse ocularis testis, non quæ audivi, sed quæ propriis conspexi oculis referam. semel tantum vidi, Anno Domini MDCCX quo, cùm nostrum Pascha incidisset cum illo Græcorum, causâ peragendi sacra detinebar in præfato Sacratissimi Sepulchri Templo, dolens vidi, nec sine lacrymis tantum facinus spectare potui: & ita abhorrui, ut de cætero præfato tempore, quo ipsi suum Pascha celebrabant, nec accedere volui.

1056 Itaquè die Parasceve absolutis à nobis sacris functionibus post horam tertiam, aperiuntur Templi Januæ, & universa Schismaticorum Turba cujusvis nationis, tam peregrinorum, quàm incolarum ingreditur, non sine tumultu, & strepitu, parùm aut nihil majori ex parte adorantes, incipiunt circumcirca sacratum tumulum cursitare, ac choreas ducere, continuato cursu usque ad horam Officii tenebrarum, quod à nobis ante præfatum Sacratum tumulum celebratur. Tunc cursitare quiescunt, nec aliud illo die agunt, cum usque ad noctis tempus potrahatur à nobis officium: indeque quædam pia sequatur processio, qua omnia ejusdem Templi Sanctuaria visitantur, habeanturque & sermones aptati ad mysteria, quæ in præfatis Locis peracta sunt, unde nonnisi circa sextam horam noctis absolvitur: quando omnes qui in Templo manent, super nudam terram se sternentes, quietem aliquam sumere procurant.

1057 Die porrò magni Sabbati, absolutis pariter à nobis Divinis Officiis, iterùm cursitare incipiunt, & Choreas ducere, ut die antecedenti, sed majori eum strepitu, ac tumultu. Inter hæc verò vidère est quosdam alios super humeros portantes, qui verò portantur stantes & dextera manu benedictionem dantes populo, alios verò brachiis sedile efformantes, & super sedile sedentem, adstantibus hinc inde aliis cum flabellis, ac si sedens Patriarcha esset, qui & more Patriarchali benedictionem pariter largiri ostentat. Hinc cachinni, hinc risus, hinc voces scommmaticæ, hinc strepitus. Eo anno pigmeum quemdam gibbosum de Lidda, sic portatum circumcirca Sepulchrum vidi, qui ad risum magis provocabat: & quotiès ante Januam Sacratissimi Sepulchri transire ei contingebat, manibus plaudebat, nonnulla arabico idiomate verba proferens. Talis est eorum dispositio, & ità se præparant ad ignem, ut vocant sanctum, recipiendum: Nec cessant sic se gerere donec adveniat præfixum tempus, quo extrahatur è sacri tumuli sacello ignis, prætensus, qui à duobus Episcopis populo ostenditur. Quomodo porrò in ignis accensione se agant, sicut vidi ex parte, & ex parte audivi referam.

1058 Circa horam sextam illius diei luminaria omnia in universo Templo extinguntur, & nos quoque cogimur, & nostra extin-

tinguere, vi tamen, non voluntate, quibus extinctis, unus ex Græcis Monachis Sanctuarium ingreditur ad lampades intus ardentes extinguendas, inde egreditur, & clauditur ostium, & nemini ampliùs permissus est ingressus, januam custodientibus Turcis. Paulò ante horam nonam ante prædicti sacelli januam duo se præsentant Episcopi, Græcus unus, alter Armenus (antiquitùs erant duo Abyssini) stantes ibi ante eam usque ad horam nonam, qua adveniente aperitur ostium, & ingrediuntur, ingressis verò statim à custodibus clauditur. Tunc verò universus populus turmatim accedit propè antefatum ostium expectans, ut ab Episcopis prædictis afferatur ignis; illi verò paullisper quasi oraturi inclusi remanent, inde aperto ostio egrediuntur habentes in manibus fasciculum accensarum candelarum, Armenus Episcopus cursitat ad suos Armenos, nec permittit aliquem via candelam accendere. Græcus verò extra ostium consistens, ex eo fasciculo sinit alios suas accendere candelas, non sine strepitu, & confusione; nam quilibet agit, ut priùs alio lumen accipiat. His peractis, & universis accensis luminibus, fit primum circumcirca sacrum tumulum à Græcis hymnos cantantibus processio: inde pari modò post Græcos fit ab Armenis. Quibus absolutis in eodem Templo ova rumpunt, & comedunt: ac jejunium solvunt.

1059 At modò, unde extinctis in sacello luminibus lumen hauriant, restat scire: & hoc est illud quod ex parte audivi, nam conspicere non potui. Pater noster Quaresmus lib. 5. elucid. Terræ Sanctæ cap. 33. §. 1. ubi da hoc igne diffusè agit: scribit duplici modo ignem, qui in Sacello clausi sunt, Episcopos, suaque ætate Abyssinos, extrahere, vel ex pruna in vasculo æneo, nonnullis spiraculis perforata inclusa, vel ferro ex silice: quoniam qui sunt extra, ferri percussiones, & cum silice collisionem audire non possunt propter magnum strepitum, Cymbalorum, tybiarum, tympanorum, & vocum, quem faciunt nationes illæ: Et hoc ostendit nonnullis exemplis. Nam ait, quod Anno 1615. instrumentis ad excutiendum ignem non rectè aptatis, cùm plus solito illi in Sancto Sepulchro manerent, nec ignem deferrent, Turcæ moræ impatientes, aperto hostio fustibus eos ceciderunt, & ingresso puero Græco, excusserit: Illis excusantibus eo anno ignem Deum non misisse propter mulieres mestruatas tunc in Templo existentes. Addit porrò, quod eum secundâ vice functionem hanc vidisset, quidã Catholicus, soluta Turcis pecunia, post Episcoporum egressum, statim ingressus sulphureos reperit ligniculos, ac eos detulit. Hæc sua ætate. At modò ut ego accepi, aliter res se habet: quoniàm ad ea omnia vitanda, quæ accidere possunt si extraherent è silice ignem: & nè statim ingredientibus fætor sulphureus dolum ostendat, non silice ignem extrahunt, nec ex pruna, ut supra asservata, sed ex una vel altera ex lampadibus, quas in interiori sacello accensas relinquunt. Cùm enim eo in loco ardeant semper fere lampades quadraginta, quæ propter loci angustiam taliter sunt dispositæ, ut una alteram tangat, in ea lampadarum spissitudine, duas saltem vel tres in medio aliarum, ut minus lumen ex altero proximo sacello videri possit, accensas relinquunt, ex quibus inde ignem hauriunt, sive candelas accendunt: Cum enim statim ac egreditur ille, qui ad lampades extinguendas ingressus fuerat, ostium claudatur, neminique pateat ampliùs accessus, ut præfati sumus, nemo ex iis qui foris sunt, lumen illud videre potest. Sed non ita latet Turchas custodes, qui ex ostii apritione optimè advertunt: & eo anno quo ego vidi, unus ex Custodibus mihi, & aliis mecum stantibus Religiosis retulit, tres lampades remansisse accensas.

1060 Denique à diversis Armenis familiaribus, præcipuè ab Episcopo Damasceno, Stephano moram Hierosolymis faciente, accepi, hanc esse deceptionem, Monachos scire fere omnes, verùm propter plebem, & peregrinos esse silendum, nec eis aperiendam deceptionem, nè impediatur peregrinatio; quoniàm non tantum propter veneranda Sacratissima Loca Iter assumunt, quantum propter ignem sanctum: quo sublato prorsùs cessaret tantorum hominum peregrinatio ex Perside, Armenia, Thracia, aliisque valdè distantibus regionibus advenientium: sicque, & cessarent eleæmosynæ, privarentur sussidio, nec haberent unde tributa solvere, & Avanias. Et cum peregrinorum adventus maximum afferat & Turcis proventum, nec ipsi Turcæ permitterent, ut hujusmodi aboliretur consuetudo, etsi optimè sciant esse deceptionem, & ut talem deprædicent: maximè privati, qui nullum habent ex peregrinis proventum.

1061 Nonnullas porrò superaddiderunt ex eo igne superstitiones, asserunt namque, utpotè cœlestem non comburere; experimentum faciunt leviter admovendo atque brachiis applicando, pectori, barbæ, & aliis corporis partibus, citò submovendo, nè tempore suam naturalem experiantur actionem: licèt sæpè accidat quosdam experiri; & me spectante, Episcopus Græcus, qui lumen extraxerat, dùm, ut fati sumus, aliis ad ostium stans dispensabat, cum haberet candelarum accensarum fasciculum brachio alligatum, ex nimio Templi calore, ac etiam ex eadem candelarum flamma, ex parte iisdem candelis inclinatis, ac etiam ex ejusdem brachii agitatione relaxata aliqualiter ligatura, flamma ad brachium, atque manum delapsa, cunctis videntibus, cum vim ignis experiretur, excusso pluries, & citò fortiter brachio, candelas

laa illas projecit ſuper adſtantem ſibi tumultuantem plebem.

1062 Porrò nonnullas ex vili lino, ac parvi prætio induſias faciunt, quaa fumo præfatarum candelarum conſignant diverſia in locia, crucia figuram hinc inde effigiantes:qnas inde peregrinis deculpo plus vendunt, ſimplicem decipientes plebem, cùm fateantur, quotquot eo induenti induſio mori contingat, aut ſaltem ſepeliri, tutos de ſua eſſe ſalute, damnarique minimè poſſe: undè nemo ferè eſt ex peregrinia, qui tale non emat induſium, ex qno maximum proventum, Monaſterium Græcorum præcipuè, & Monaci retrahunt. Aliud porrò impium diſſeminant dogma,ut in Schiſmatis errore, ac in averſione, & odio contrà Latinam Eccleſiam plebem confirment: aſſerentea, atque docentes, ignem hunc in Græcorum dumtaxat Paſcha à Deo cœlitus mitti, minimè in Latinorum Paſcha, ut eo ſupercæleſti ſigno, & annuo miraculo, oſtendat Græcorum Eccleſiam veram eſſe, ac ſibi acceptam, nequaquam Latinam, quam ex hujus miraculi, atque beneficii privatione, falſam, & à ſe repudiatam patenter demonſtrat. En in quot errorea, & mala incidunt ex hoc uno ſimulato igne miſeri, & infidi Schiſmatici? Sed de hac re ſatia: Reliqua proſequamur,quæ deſunt ad oſtenſionem exiſtentiæ Sacratiſſimi Sepulchri.

1063 Anno ergò Domini MCLXXXVII. Pontificatus Urbani III. Anno III. & ultimo, Friderici Primi Imperatoria Anno XXXIII. Iſaaci Angeli Anno II. Indictione v. Iterùm à Saladino Soldano Ægypti per deditionem capta eſt Sancta Civitas IV. Kalendas Octobris, ubi ingredientibua Sarracenia, prophanata utique fuere Templa, non tamen demolita, ut Scriptorea, qui præſentea aderant, referunt. Terricus enim Templariorum equitum Magiſter, de Salomonis dumtaxat Templo in Meſquitam verſo, & de Cruce in opprobrium data mentionem facit in literis datis ad Regem Anglorum: inquiena: „ Saladinus Crucem de Templo Domini deponi „ fecit, & eam per duos dies per Civitatem „ in oſtentum fuſtigando portari fecit. Dein„ de fecit Templum Domini aqua roſata, in„ tus, & exteriùs, ſurſum & deorſum lava„ ri, & legem ſuam deſuper illud per qua„ tuor partes miro tumultu acclamari. *Hæc ille*, Conradua verò filiua Marchionis Montisferrati, in literis datis ad Archiepiſcopum Cantuarienſem, fœdatum dicit Dominicum Sepulchrum, nequaquam demolitum. *Periit enim*, inquit, *Hieroſolyma*, *& inertia Chriſtianorum à Sarracenis viliſſimè pertractatur. Fœdant namque Dominicum Sepulchrum, deſtruunt Calvariæ Locu..., Nativitatem Chriſti contemnunt: & B. Virginis eradicant Sepulchrum*. Sed Marinna Sanutus lib.3. Fidel. Cruc. parſ. 9. Cap. 6. Nec fœdatum Sepulchrum ſcribit, ſed nè pollueretur à Surianis multo auro redemptum: „ Intrantea igitur, „ *inquit*, Sarraceni innumeri, loca Sancta „ prophanant; in Eccleſiia cæteriſque locis „ Deo dicatis, equos ſtabulant, & turpia „ quæque agunt: Eccleſiam quoque Sancti „ Sepulchri multo auro nè polluatur, redi„ munt Suriani. *Hæc ille*. Et concordat „ cum iis, quæ Terricus Templariorum Magiſter in præfata data ad Regem Angliæ Epiſtola ſcribit, dum ait: *Sciatis quod Hieruſalem cum Arce David reddita eſt Saladino. Sirii autem habent cuſtodiam Sepulchri uſque ad quartum diem poſt feſtum Sancti Michaelis*. Quod porrò ſcribit Conradus de eradicato Beatæ Virginis Sepulchro, non eſt ita intelligendum, quaſi omninò demolitum, ſed fortè quod everſum fuerit externum ejus ornatum: quoniàm hoc Sepulchrum marmoreum eſt, ac in rupe ſolo ipſo hærenti exciſum, à Chriſtianis ſacello incluſum: unde veroſimile eſt ipſum ſacellum radicitus eradicatum, totum namque ſacellum, vulgò Sepulchrum appellari in more eſt. Extat adhuc præfatum Sepulchrum, quod à peregrinis piè viſitatur, ac magna, ut par eſt, veneratione habetur.

1064 Anno verò MCCXIX. ſub Honorio III. Romano Pontifice, ſui Pontificatua Anno III. Indictione VII. obſidentibus cruceſignatis Damiatam, in hujus obſidionia vindictam Conradinus Saladini filius Damaſci Soldanua, Sanctæ Civitatis muros, intus, foriſque, Turres quoque ejua, ac præcipua ædificia demolitua eſt, ſolo Domini Templo, & Davidis arce, necnon Domini Sepulchro exceptis, quod licèt evertere cogitaſſet, non tamen præſtit: ut Godefridua illius ævi ſcriptor in ſuis refert Annalibus,inquiens: „ Regina Civitatum Hiroſolyma, quæ videba„ tur inexpugnabiliter munita, deſtructa „ eſt à Coradino filio Saladini, foris & in„ tus muri ejus cum Turribua redacti ſunt in „ acervoa lapidum, præter Templum Domi„ ni, & Turrim David. De glorioſo Sepul„ chro deſtruendo conſilium habuerunt Sar„ raceni, & per literas comminati ſunt,quas „ Civibus Damiatæ miſerunt, ad ipſorum „ ſolatium, ſed nemo huic temeritati præ„ ſumpſit manus apponere, propter loci re„ verentiam. *Hæc ille*. Sic pariter integrum & intactum repertum eſt, Anno Domini MCCXIX. quando à Soldano Ægypti, licèt perfidis conditionibus, de quibus ſupra, eadem Sancta Civitas Friderico II. Imperatori tradita fuit, ut ſuo loco iu ſuperibus à nobis relatum eſt. Manſitque ſub Chriſtianorum cuſtodia uſque ad Annum Dom. MCCXLIV. quo à Choraſminis iterùm capta eſt, & Sacratiſſimum illud Locum licèt prophanatum, ut fati ſumus, non tamen legitur fuiſſe demolitum: Ipſia porrò abeunctibua Choraſminia, nihil adversùa ſacrum illud tumulum actum ab infidelibus eſt memoriæ proditum.

Nec ipsi Chorasmini diù terram occupatam, vel etiam Civitatem retinuere: quoniàm ut notat Marinus Sanutus lib. 3. par. 12. Cap. 1. divisi inter se, à cultoribus Terræ adeò læsi fuere, donec infra triennium totaliter repulsi secedere coacti fuerint.

1065 Prævaluit ergò Soldanus Ægypti, qui iterùm universa occupavit, & quæ in Syria sub Christianorum potestate adhuc munitiones erant, sibi subjecit, Anno scilicèt Domini MCCXLVI. ut notat Jordanus in Chronico M.S. apud Raynaldum ad hunc annum, num. 51. ubi sic Jordanus, ait: „ Eodem „ Anno Soldanus Damasci à Soldano Alipiæ „ fratre incarceratur. Hæc audiens Soldanus Ægypti veniens occupavit Damascum, „ Calameiam, & Maubeth. Deinde Christianorum terram percurrens, omnia monumenta nuper erecta per Regem Navarræ, „ Comitem Brittaniæ, & Comitem Cornubiæ dejecit. *Hæc ille*. Idem scribit Sanutus loco mox citato, inquiens: „ Post hæc „ Soldanus Damasci à Soldano Alipiæ bello „ superatus, carceri mancipatur: quod audiens Soldanus Ægypti, cum magno exercitu veniens cœpit Damascum, Calmelam „ quoque, & Mahulket: Deindè Christianorum terras percurrens, castrum quod „ Tyberiade firmatum erat, Deinde Ascalonem, multasque munitiones, quas reparaverat Rex Navarræ, Comes Brittaniæ, & „ Comes Coroubiæ, ille destruxit. *Hactenus Sanutus*. Et hoc eodem tempore eosdem Sarracenos in universum Sanctam Civitatem, licèt à Chorasminis penè eversam, occupasse certum puto, quoniàm nullibi proditum legitur, post ejusmodi Charosminorum eversionem in Christianorum possessionem devenisse.

1066 Inter hæc verò, Anno Domini MCCXLVIII. Innocentii IV. Pontificatus Anno VI. Friderici Secundi Imperii Anno XXIX. Balduini autem Secundi Anno XX. Indictione VI. Sanctus Ludovicus Francorum Rex, accepta Cruce magnis cum copiis, iter est aggressus in Syriam, appulitque ad Cyprum Insulam, mense Septembris circa festum Sancti Matthæi, ut Anonymus quidam scriptor in Chronic. Reg. Francorum scribit, inquiens: *Rex Ludovicus sexta Feria à Pentecoste iter transmarinum suscepit*. Et item. *Die quinta, & vigesima Augusti Rex cum suis in navim ingressus biduo sustinuit ventos adversos. Vigesimo octavo Augusti die à portu solvens, Christo Duce, prosperè navigans, paulò ante Beati Matthæi ferias, nocte ad Cyprum appulit*, Marinus Sanutus supra citatus agens de hac Sancti Regis expeditione, ait: „ Post Crucem acceptam, dispositis pro se, & regno negotiis, mittit ante faciem suam, qui in Cypro victualia, & opportuna quæque præparent. Ipse verò „ MCCXLVIII. XXVIII. Septembris, ad „ Insulam Cypri applicuit. *Et post pauca*: „ Longa in Cypro, *ait*, mora contracta, „ MCCXLIX. die XV. Maji, Rex de Limisso versus Damiatam properat; & quarto „ die Junii, ante Civitatem exercitus in Ancoris stetit. *Hæc ille*. Qui & prosequitur enarrare quomodo territi Sarraceni, capta fuga, Damiatam in manus Christianorum liberam dimiserunt: capta Diamata, inquit auctor de gestis S. Ludovici: „ Legatus Pontificis cum Patriarcha Hierosolymitano, „ cum Archiepiscopis, Episcopis, & magna „ parte eorum qui convenerant; itemque „ Ludovicus F[...] cum permultis aliis, nudis pedibus [...]sente Rege Cypri cum non „ paucis nobilibus, in Urbem ingressi sunt. „ Cùmque Legatus ædem quamdã prophanatam reconciliasset, & gratias egissent Deo, „ in honorem Sanctissimæ Matris Dei ab eodem Legato Sacrificium oblatum est. Rex „ autem constituit, Deo bene volente, illic „ Canonicorum instituere Collegium, qui „ Domino servirent. Capta est Damiata, „ quam alii Eliopolim vocant; anno ab orbe „ redempto MCCXLIX. *Hæc ille*.

1067 Verùm, occulto Dei judicio, & fortasse, sic exigentibus peccatis, non multò post, imò infra eundem annum iterùm amissa est, devenitque sub Sarracenorum dominio, priùs ipso Rege Ludovico, unà cum duobus fratribus aliisque nobilibus, capto: Etenim tacto exercitu Regis ab Epidemico morbo, major pars militum sublata est, & pauci qui remanserant ex victualium penuria penè deficiebant: Cumque Rex attenta præfata penuria, non valens cum paucis Sarracenorum sustinere multitudinem, dùm Damiatam repetere curat, propè Sarmosac oppressus, à prædicta multitudine captus. Ità illius ævi Scriptores. Auctor Anonymus de gestis S. Ludovici, ait: „ Post dies aliquot in Castra eorum (*puta Sarracenorum*) venit Sultani Ægypti filius: jam enim pater ejus obierat. Quæ res auxit animos Sarracenorum. „ At Christianorum res, occulto Dei Omnipotentis judicio, deteriores reddebantur, multis eorum morbo assumptis, ita „ ut ex triginta millibus, vix millia sex superessent. *Hæc ille*. Prosequens postea enarrare Regis capturam. Sed audiamus Marinum Sanutum qui lib. 3. par. 12. cap. 3. compendiosè sic rem enarrat, inquiens: „ Venerunt ex tunc Christianis omnia contra votum, & pestilentia, & fames: nam quilibet penè lugebat mortuum, vel infirmum, „ & grassabatur infirmitas in homines, & jumenta. Impediebant quoque galeæ Sarracenorum transitum victualium: Duas enim „ Caravanas successivè acceperant. Quinta „ proinde die Aprilis, Rex Ludovicus victualium penuriâ constrictos, ad sua Castra retrocessit, ut ad Damiatam rediret; „ & relicta ipso die platea, cum pervenisset

ad

„ ad quoddam Caſale, vocatum *Sarmoſac*,
„ tunc tanta ſe Sarracenorum multitudo cir-
„ ca Chriſtianos infudit, ut ipſorum impe-
„ tum ſuſtinere non poſſent. Capiturque Rex
„ cum duobus fratribus, & exercitus mul-
„ titudo per terram; & per fluvium occidi-
„ tur, capitur, concrematur: totus tandem
„ exercitus Chriſtianus Sarracenis ſubiici-
„ tur. *Hactenus Sanutus*.

1068 Egrotaſſe, & graviter ipſum Regem
„ dum captus fuit, ac inde per medicos à
„ Sultano miſſos curatum, ſcribit Godefri-
„ dus è Belloloco in vita S.Ludovici, in-
„ quiens: „ Deniquè non ſilendum eſt, quod
„ quando ipſe Rex captus fuit graviter ægro-
„ tabat illa mortifera generali infirmitate,
„ qua maxima pars exercitus illis diebus eſt
„ defuncta; ita quod de vita ipſius modi-
„ cum ſperabatur. Sed eo capto, providen-
„ te ipſo, qui diligentibus ſe omnia coopera-
„ ri facit in bonum, Soldanus per medicos
„ ſuos, qui meliùs quàm noſtri noverant ar-
„ tem curationis infirmitatis hujus, fecit cu-
„ ſtodiri diligentiùs, & ſanari: & omnia ne-
„ ceſſaria quæcumque Rex petiiſſet, abun-
„ danter, & curialiter miniſtrari: ita quod
„ de ipſo, atque de ſuis potuit vere dici:
„ *Et dedit eos in miſericordias, in conſpectu om-*
„ *nium, qui ceperant eos*. Hæc Godefridus.
Cæterùm ex literis ejuſdem S.Ludovici da-
tis Prælatis, Baronibus, Militibus, Civibus,
Burgenſibus, & univerſis in Regno Franciæ
conſtitutis, incipientibus: *Ad Dei & glo-*
riam Divini Nominis, ex Accone, menſe Au-
guſti Anni Domini MCCL. præfata omnia
confirmantur. Extant hujuſmodi literæ in
opere cujus inſcriptio: *Geſta Dei per Fran-*
cos, poſt hiſtoriam Oliverii Scholaſtici, de
captione Damiatæ: In eis namque literis in-
ter alia ſcribit.

1069 „ Elapſis aliquot diebus adventa-
„ vit apud Maſſorum Soldani filius veniens de
„ partibus Orientis: in cujus adventu tympa-
„ nizantes, & lætantes Ægyptii receperunt
„ eum ad Dominum: & ex hoc augmentata
„ eſt eorum non modicum fortitudo. Unde
„ apud nos poſtmodum, neſcimus quo Dei
„ judicio, omnia noſtris deſideriis in contra-
„ rium ſucceſſerunt: inolente diverſarum
„ ægritudinum peſte, & mortalitatis etiam
„ generalis tam in hominibus, quàm in equis:
„ ita quod vix erant in exercitu aliqui, qui
„ mortuos ſuos plangerent, aut ægrotantes
„ ad mortem. Unde pro magna parte dimi-
„ nutus erat exercitus Chriſtianus, & con-
„ ſumptus. Tantus erat defectus victualium,
„ quod plures inedia deficiebant, & fame.
„ Non enim vaſſela navalia de Damiata ad
„ exercitum tranſire poterant, impedienti-
„ bus Sarracenis galeis, & vaſis piraticis,
„ quæ per terram in flumine collocaverant
„ antedicto. Sicque compluribus vaſis no-
„ ſtris priùs captis ab eis in flumine, tandem
„ duas ſucceſſivè Caravanas, victualia, &
„ alia multa bona ad exercitum deferentes,
„ cæſu Marinariorum, & aliorum multitu-
„ dine, ceperunt, in totius exercitus detri-
„ mentum. Unde deficiente victualium, &
„ annonæ equorum ſuffragio, cœperunt in
„ exercitu deficere ferè omnes, in deſolatio-
„ nem, & terrorem non modicum inciden-
„ tes.

1070 „ His igitur arctatos incommodis,
„ tam propter ciborum carentiam, & equo-
„ rum annonæ, tàm propter caſus ſuperiùs
„ annotatos, inevitabilis neceſſitas nos in-
„ duxit à loco prædicto recedere, & ad par-
„ tes Damiatæ redire, ſi Dominus providiſ-
„ ſet, *ſed cum viæ hominis non ſint in eo, ſed*
„ *potiùs in illo, qui quorumque* greſſus dirigit,
„ & diſponit, juxtà ſua placita voluntatis.
„ Dùm eſſemus in itinere revertendi, quintò
„ ſcilicèt die menſis Aprilis, & Sarracenis
„ totis ſuis viribus congregatis in unum,
„ cum multitudine infinita agreſſi ſunt exer-
„ citum Chriſtianum; & ſicut accidit, per-
„ miſſione Divina, peccatis noſtris exigen-
„ tibus, in manus inimicorum incidimus,
„ nobis, & chariſſimis fratribus noſtris, Al-
„ phonſo Pictavienſi, & Carolo Andegaven-
„ ſi Comitibus; & cæteris, qui nobiſcum
„ revertebantur per terram, nemine penitùs
„ evadente; captis, & carceribus mancipa-
„ tis, non ſine maxima ſtrage noſtrorum, &
„ effuſione non modica ſanguinis Chriſtiani:
„ majori parte illorum, qui revertebantur
„ per fluvium, ſimiliter capta, aut gladio
„ interfecta; vaſſelis navalibus, ut pluri-
„ mùm incendio diſſipatis, in quibus incen-
„ dii flamma combuſſit ægrotantium multi-
„ tudinem doloroſam. *Hæc Sanctus Ludo-*
vicus.

1071 Itaque captus eſt Beatiſſimus Rex,
Anno Domini MCCL. Innocentii IV. Ponti-
ficatus Anno VIII. Imperii Friderici xxxı.
Balduini II. Anno XXII. Die v. Aprilis, In-
dictione vııı. Poſt cujus captionem actum
eſt de concordia quæ inita, ut ait Sanutus,
hiſce cum conditionibus: „ Ut Regem, &
„ fratres ipſius Soldanus dimittat, omneſq;
„ captivos, poſt quam ipſe Rex in Ægyptum
„ venerat; necnon, & captivatos à tempore
„ avi ſui; & quod terras, quas in Regno
„ Hieroſolymitano in adventu Regis Ludo-
„ vici Chriſtiani tenebant, cum omnibus
„ pertinentiis in pace teneant: quæcumque
„ etiam in Damiata manerent, quæ ſecum
„ Chriſtiani ferre non poſſent, ſuis Nuntiis,
„ cùm pro eis mitterent redderentur. Rex
„ verò debebat reddere Damiatam, & Sar-
„ racenos liberare captivos, tam in Ægypto,
„ quàm in Regno Hieroſolymitano: pro Re-
„ demptione verò captivorum, factis expen-
„ ſis, damniſque illatis centum millia marcha-
„ rum argenti: & uſque in decennium, Rex
„ ipſe non debeat bellum inferre Sarracenis.

Hæc ille. Idem refert Auctor Anonymus de gestis Sancti Ludovici, additque, pro expensis factis in bello convenisse ut Rex solveret octo millia bizantiorum. Sed in numero ipse fallit, fallitque, & Sanutus, qui ex antefatis literis Ludovici corriguntur: ubi de inita tregua verba faciens, inter alia ait: „ Nos autem tenebamur ei, reddere Damiatam, & octingenta millia Bizantiorum „ Sarracenis, pro liberatione captivorum, „ & damnis, & expensis prædictis: De quibus jam soluimus quadringentos: & liberare omnes Sarracenos captos in Ægypto „ à Christianis, postquàm illuc venimus: „ necnon, & eos, qui capti fuerant in Regno Hierosolymitano, à tempore treguarum olim factarum inter Imperatorem, & „ Soldanum Ægypti. *Hæc & alia ibi*.

1072 Cùm porrò inter hæc à suis occisus esset Soldanus, iterùm iisdem cum pactis, adhibito ex utraque parte juramento, eadem cum Admiratis Ægypti renovata est tregua: licèt impii Sarraceni, contempto juramento, pacta non servaverint, nam de captivis ex fere duodecim millia, quadringentos dumtaxat restituerunt, quos infirmos repererunt Damiatæ occiderunt: electos juvenes in captivitate positos, vi arctarunt ad fidem Christianam abjurandam, Mahomettanamque sectam amplectandam, & quos ad hoc inducere nequiverunt, trucidarunt: Quæ omnia in præfatis S. Ludovici literis continentur. His verò perfectis, remissis in Galliam fratribus ad consolandam Matrem, ipse Sanctissimus Rex ad partes Syriæ se contulit, rebus ibidem subventurum Christianorum: „ Ludovicus autem, *ait Sanutus*, videns quod „ juxtà conventiones non poterat eis bellum „ inferre, disponebat in Franciam redire: „ sed audiens quod terra promissionis in periculo, privata omni spe auxilii, si recederet, remaneret, mittens fratres suos ad „ matris consolationem, mansit ipse in Syria annis quinque, à MCCXLIX. Anno „ Domini, usque ad MCCLIV. & maximè „ pro redemptione captivorum. Reparavit „ autem tunc Ptolemaydæ Burgum. *Hactenus ille*. Qui de ejus gestis in Syria cap. 4. compendiosè subjungit, inquiens: „ Sequenti „ Anno XXIX. Martii Rex Franciæ ivit ad „ firmandum Cæsaream. Tunc Baomundus „ Princeps Antiochenus, & Comes Tripolitanus moritur, cui succedit filius Boemundus. Sequenti anno Rex Franciæ XV. Aprilis ivit ad firmandum Japham, quo anno mortua est Regina Blancha mater ejus. „ *Et post aliqua ait* MCCLIV. expleto muro Sydonis, Rex Franciæ venit Ptolemaydam VIII t. Martii: & in Paschate fecit militem Balianum de Xhelyn, filium Domini de Arsuf, qui desponsavit Placentiam „ Reginam Cypri: & XXIV. Aprilis Rex „ Franciæ cum Gente sua parat se ad eundum in Franciam: & habuit in Societate „ sua octo naves, & quatuor galeas: & in „ crastino hora vespertina in festo Beati Marci recessit de Portu Ptolomeiensi, relinquens pro custodia Civitatis centum milites secundum dispositionem Senescalci Regni Hierusalem. *Hactenus Sanutus*. Et hoc eodem anno decessit Innocentius IV. Romanus Pontifex, ut capite sequenti.

CAPUT XXVI.

De Alexandri IV. Pontificatu, ejus studio pro Græcorum unione, ac de capta à Græcis Constantinopoli, Latinorumque ab ea ejectione.

1073 Persequentibus Sanctam Dei Ecclesiam Conrado, & Manfredo Friderici Secundi Imperatoris filiis, dùm Innocentius, ut illorum conatibus occurreret, in Regnum Siciliæ se contulisset, senectute, ægritudine, ac cordis mœrore confectus, in morbum incidens Neapoli ultimum clausit diem Anno Domini MCCLIV. sui Pontificatus XXII. vacante Imperio Occidentali, ejusdem vacationis Anno IV. Imperii Balduini Secundi Anno XXVI. VII. Idus Decembris, Indictione XII. ubi sedisset Annos XI. menses V. & dies XIV. De cujus obitu Alexander hujus nominis IV. qui ei successit, in suis Encyclicis literis, ut ex libro I. Epist. 2. hæc scribit: „ Sanè felicia „ recordationis Innocentio Papa Prædecessore „ nostro VI. Idus Decemb. in Regno Siciliæ, „ in Civitate scilicèt Neapolis, de angusto, „ & tetro carnis carcere vocato, sicut sperams, ad spatiosum, & lucidum Cœli Palatium, ut de multis laboribus, quos pro „ Ecclesiæ honore ac libertate constanter pertulit, mercedem quietis percipiat sempiternæ: ac deinde ipsius solemniter celebratis exequiis, ejusque corpore honorificè, „ prout decuit, tumulato; nos tunc Ostiensis, & Vellitrensis Episcopus, & cæteri „ fratres nostri, mox pro eligendo successore simul convenimus, dirigentes mentes „ ad Deum, ut gregi suo Pastorem idoneum „ consueta misericordia largiretur. *Hæc Alexander*.

1074 Eo ergò defuncto convenientes Domini Cardinales in unum in eadem Regia Neapolis Civitate, citiùs quàm potuerunt, propter Manfredi Tyrannidem, qui apud Nuceriam Apuliæ Sarracenorum auxilio, victoriam de exercitu Pontificio, & fœderatorum nobilium obtinuisset, & elatus cum copiis, versus Neapolim iter direxerat, electionem solicitantes, quartadecima ab Innocentii obitus die, mente unanimi consenserunt in Ro-

landum

landum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Episcopum Cardinalem Ostiensem, creatum XII. Kal. Januarias, labente Anno Domini MCCLIV. supra adnotato. Hinc corrigendus est auctor Vitæ Alexandri apud Labæum, qui consignat ejus electionem in diem XXV. Decembris festum Nativitatis Domini nostri Jesu Christi, inquam diem potuit magis incidisse Alexandri coronationem: & fortiùs corrigendi sunt alii, qui post obitum Alexandri statuunt Interpontificium unius, vel duorum etiam annorum: Ex literis namque Encyclicis ejusdem Alexandri antefatis consignatur non minus tempus obitus Innocentii, quam suæ electionis, unde creatum diximus die XXI. id est XXII. Kal. Januarias, ut observat Raynaldus ad hunc annum sub num. I.

1075 Hic verò fuit patria Anagninus, nobili Comitum Segniæ familia natus, Innocentio III. & Gregorio IX. à quo in Cardinalium collegium aggregatus fuit, sanguine propinquus, vir benignus, religiosus, in orationibus assiduus, & in abstinentia strenuus, eodem testante Parisio, licèt ex more suo, & insito in Romanos Pontifices odio, ad eas, quas ipsemet tanti Pontificis recenset obscurandas virtutes, non levem nimiæ facilitatis in adulatorum susurris excipiendis & cupidorum sequentis voluntatibus nævum aspergat: inquiens: „ Sublato de medio Innocentio IV. Papa, subrogatus est alius „ vir, ut ajunt satis benignus, & bene Religiosus: assiduus in orationibus, in abstinentia strenuus, sed sibilis adulantium „ seducibilis, & pravis avarorum suggestionibus inclinativus: Episcopus videlicèt „ Ostiensis, Nepos Gregorii Papæ pridem „ defuncti, qui ipsum in Episcopatum promoverat, & vocatus est Alexander, videlicèt IV. *Hæc Parisius.* Coactè porrò onus suscepisse ipsemet testatur in prædicta Epistola sua Encyclica, inquiens: „ Nos autem nostram attendentes imbecillitatem, & insufficientiam cogitantes; pensantes quoque tam gravis sarcinæ molem, & tanti „ honoris altitudinem advertentes, nimium „ trepidavimus, validoque membra nostra „ obriguere pavore, ac intra nos cor nostrum „ vehementi quasi stupore gelavit, ac eorundem intentioni fratrum pro posse restitimus, contra concordes ipsorum affectus „ plurimùm reluctantes, renuendo prorsùs „ ad Summi Pontificatus apicem sublimari, „ & exorando instanter, ut imponerent aliis „ onus istud. Ipsi verò, suo proposito fortiùs insistentes, nostra recusatione omninò „ repulsa, personam nostram, quantumcumque renitentem, quadam violentia coegerunt, & extensis in eam manibus, ad assentiendum eorum desideriis nos pertinaciter attraxere. *Hactenus Alexander.*

1076 Primo sui Pontificatus anno inter alias curas, labentibus Christianorum rebus in Syria, ac penè deficientibus, animum subjecit ad procuranda subsidia, deditque ad hunc effectum literas Regi Castellæ & Legioni, sub die XII. Aprilis, hoc est, pridie Idus ejusdem mensis, consignatæ namque leguntur: secundo Idus Aprilis Anno primo: in quibus, inter plura, ad excitandum animum Regis ad ferendum subsidium prædictum hæc habet: „ Cùm in illos dudùm irruerint in „ gravi multitudine Corasmini, cùm illis „ immineat terribiliter valida Turquemannorum, & fera Barbaries, cumque ipsos assiduis insultibus atterant, Christiani profluvio sanguinis nescientes mitescere Sarraceni, quod aliud nisi misericordiæ Domini opus est, aliquas ibi Christiani nominis „ reliquias superesse? Præter hoc de terra illa vehementer exclamat sanguis Christi ad „ populum, quem redemit, & improperia „ exprobantium Salvatori omnium, objiciuntur oculis singulorum, si forsan intelligant, „ & justo Zelo requirant de atrocibus Creatoris sui contumeliis ultionem, illa præcipuè ipsorum faciem ignominia confundente, quod locus ille, in quo Dei Filius nascendo, moriendo, & à mortuis resurgendo, cuncta redemptionis nostræ Sacramenta perfecit. factus est possessio exterorum: „ & terra, quam redemptor humani generis „ cruoris sui perfusione sacravit, perfidorum „ immunditiis profanatur. *Hæc ibi Alexander.* Sed frustrà abeuntibus ipsius conatibus, res Syriæ paulatim pro Christianis defecerunt.

1077 Deinde eodem pariter Anno scripsit ad Episcopum Argolicensem, aliosque Prælatos, præcipiens ut Achaiæ, ac Peloponnenso laborantibus succurrerent, suasque ad subsidia contradenda opes conferrent, cùm ipsorum maximè res ageretur, nè communi ruina obruerentur: hinc in eis literis ait: „ Circà negocium Imperii Romaniæ, vias, „ & modos invenire studemus, quibus eidem „ Imperio in multis constituto necessitatibus „ possit utiliter, & salubriter subveniri. Et „ licèt pro eodem negocio multipliciter hactenùs Sedes Apostolica laborarit, nos tamen non possumus, nec debemus propter „ hoc illud negligere, quin semper ad ipsius „ promotionem omnem, quam possumus, „ diligentiam impendamus. Sanè intelleximus, quod Achaiæ, & Moreæ regiones „ tantæ necessitatis articulo coarctantur, „ quod nisi eis per ejusdem Sedis providentiam celeriter succurratur, graviora eis „ poterunt pericula imminere, propter quod „ decet, & expedit, ut circa regionum ipsarum statum solicitè vigilemus, ad earumdem munimentum efficaciter intendendo. Ideoque discretioni vestræ per Apostolica scripta mandamus, quatenus universos Episcopos, & archiepiscopos, ac alios „ Ecclesiarum Prælatos, necnon Procuratores

„ res Cathedralium Ecclesiarum vacantium, „ & cæteros Clericos beneficiatos, necnon „ omnes Religiosos tam exemptos Religio- „ num ipsarum moneatis attentè, & effica- „ citer inducatis, ut providè attendentes- „ quod hujusmodi negocium specialiter ip- „ sos tangit, eum commune sit ipsis, & alis, „ & prosperitas, & adversitas in hac parte, „ tam per se, quàm per cunctos suos subdi- „ tos Clericos, & Laicos ad dictarum Regio- „ num conservationem adversus hostiles in- „ sultus, & impugnationes hostium commu- „ nium violentas, sicut Laici tam nobiles, „ quàm alii Regionum ipsarum, eisdem sub- „ ventionem opportunam, & congrua subsi- „ dia largiantur &c. Datum Neapoli IV. No- „ nas Januarii, Anno I. *Hactenus Alexander*.

1078 Interea Joannes Ducas Vataciua, qui Imperium Constantinopolitanum totis viribus sibi subjugare conabatur, diutino morbo correptus sublatus est: „ Cum verò, *ait Gregoras* lib. 2. in Orientem trajecisset, & ad „ Nicæam versaretur, atroci morbo est cor- „ reptus, qui haud scio phrenitis, an Epi- „ lepsia sit appellandus: nàm gravitate, & „ stupore capitis afficiebatur, ut iis qui è ce- „ rebro laborant, in Solis, & Lunæ con- „ gressibus aucta frigiditate, & humiditate „ aeris, accidere Solet, vertigine oborien- „ te cerebro, quod tales conversiones, & mu- „ tationes ferre nequit. Cùm autem mutua, „ respiratione excepta, mortuus tres perpe- „ tuos dies jacuisset; recuperare vires, mor- „ boque levari visus est: qem tamen ars me- „ dicorum non penitùs propulsare potuit, „ quò minus ex eo tempore in eo delitescere, „ & firmam Sedem fixisse videretur: itaut „ deinceps alius affligeretur, aliàs valere vi- „ deretur: *Et paucis interjectis subjungit*: „ Morbus is annum integrum captu ejus in- „ festabat, clàm ac paulatim subindè auge- „ scens: donec omni mediocrum arte supe- „ rata è rebus humanis eum sustulit. Deces- „ sit autem ex eo morbo, cùm circa Nim- „ phæum versaretur: ac sepultus est in sostan- „ drio Monasterio à se extructo: Anno æta- „ tis sexagesimo: septem & viginti natus an- „ nos, eùm Imperium suscepisset, idque „ annos tres, & triginta administraret: quot „ annos & filius ac successor ejus Theodorus „ compleverat, eodem natus anno, quo pa- „ ter summa rerum potitus est. *Hæc Gregoras*. Georgius verò Acropolita Logotheta, refert Joannem Ducam jam à Medicis desperatum, Smyrnam profectum, ut Christum ibi adoraret, propitiumque sibi pro salute recuperanda redderet: „ Cum ergo, *ait*, medi- „ corum ingenium de restituenda valetudine „ desperasset, ut respirare ipse paululum „ posset, Smyrnam iter meditatur, ut Chri- „ stum, qui in ea colitur, adoraret, preci- „ busque effusis sibi propitium in tanto in- „ fortunio redderet. Accessit, omnia ut in- „ stituerat perfecit, nec tamen ex morbo con- „ valuit. *Hæc ille*. Frustrà namque extra Catholicam Ecclesiam quia à Deo miracula expectat. Objisse porrò subjungit III. Kalend. Novembris, sexaginta & duos annos natum, in duobus discrepans à Gregora annis.

1079 Successit ergò in Imperio Theodorus cognomento Lascaris ejus filius, qui communi coacursu totius exercitus, ac nobilium omnium, ac procerum, Patre defuncto, salutatus est Imperator, in Clypeo sedens, more majorum, ut notat Gregoras in initio libri 3. Et cum Patriarchalis Sedes vacasset, vità jam functo Artemio, egit statim Theodorus de eligendo Patriarcha à quo coronaretur: habitoque de pluribus sermone, visum est omnibus, Nicephorum Blemmydem cæteros doctrina, & virtue praecellere; sed eo delatum sibi honorem recusante, electus est Arsenius Monachus, qui in quodam Monasterio juxtà Apolloniam, ut idem Gregoras tradit, strenuè sese exercebat: vir quidem Illustris virtute, ingenio tamen simplici, & minimè eallido, à quo inde Theodorus unctus est, ac Diademate ornatus.

1080 Itaquè hoc Theodoro Græcia imperante Alexander, Secundo sui Pontificatus Anno Domini MCCLVI. negocium tamdiù optatum de ineunda Græcorum unione sub Innocentio decessore suo solicitè procuratum, perficere in animum habuit, & absolvere, designata ad hunc effectum ad novum Imperatorem, & Patriarcham Legatione, quam obeundam commisit Episcopo Urbevetano: Data ei instructione de modo se cum eis gerendo, in Apostolicis ed eum datis literis expressa, quas literas ex Regesto Vaticano excripsit Wadingus, suisque minorum, in Annalibus ad hunc annum inseruit, sub num. 61. sicut, & in suis Raynaldus sub num. 48. Ubi in primo loco recensentur pacta, quæ post Legationem Joannis Parmensis Minoritæ, de qua supra egimus, Joannes Ducas cæterique Græcorum Prelati, per Archiepiscopos Quinficensem, & Sardensem, ac Joannem Comitem Apocrisiarios, & Theophilaceum Interpretem, ad Sedem Apostolicam miserant, quæ sub Innocentio coràm Cardinalibus examinata, pro bono pacis fuère approbata: Quibus recensitis, subnectitur plena Legati instructio: Quæ omnia hic subiicere non pigebit: sic enim se habent.

1081 „ Hæc sunt recognitionis, & pe- „ titionis Capitula, quæ dudùm Quificen- „ sis, & Sardensis Archiepiscopi, & Ange- „ lus Comes, ac Theophylaceus magnus in- „ terpres ex parte quondam Calojoannis Im- „ peratoris, & Ecclesiæ Græcorum, fœlicis „ recordationis Innocentio Papæ prædeces- „ sori nostro, & Sedi Apostolicæ obtulerunt, „ videlicèt.

I. „ Ro-

I. „ Romanæ Sedi, ejusque Summo Pontifici, præ cæteris Patriarchalibus, Summi recognitionem, ac professionem in Ecclesia catholica Principatus. Canonicam obedientiam præfato Prædecessori, ejusque successoribus canonicè intrantibus exhibendam.

II. „ Prærogativam appellandi Romanam Ecclesiam, cùm sacræ Personæ Ecclesiæ Græcorum à Superioribus suis crediderint se gravari.

III. „ Liberum recursum ad Sedem Romanam in quæstionibus, quas inter Prælatos, & alias Personas Ecclesiasticas Græcas contigerit suboriri.

IV. „ Obedientiam quoquè in sententiis, quas Romanus Pontifex, sacris non adversas Canonibus promulgabit.

V. „ In Conciliis insuper eidem Pontifici primam Sedem, & primam subscribendi vicem, cùm subscriptiones fuerint faciendæ.

VI. „ In quæstionibus fidei, si quæ ibidem fortassis emerserint, præ aliis dare sententiam, suæque voluntatis proferre judicium; quòd dummodò Evangelicis, & canonicis non obviet Institutis, obedienter cæteri suscipient, & sequentur.

VII. „ In aliis verò Ecclesiasticarum personarum causis, & negociis, quæ in Conciliis tractabuntur, sententiis, quas Romani Pontificis dictabit auctoritas, dummodò sacrorum non adversentur Conciliorum decretis, cæteri acquiescent.

VIII. „ Ad hæc iidem Nuncii sæpèdicto Calojoanni Constantinopolitanæ Civitatis Imperium, & Patriarchis Græcis ibidem, & alibi Patriarchalium Sedium jura restitui petierunt, ac Imperatorem, & Patriarchas Latinos ab eisdem Civitate, ac Sedibus amoveri, Antiocheno Patriarcha in illa Ecclesia, dùm viveret, tolerat. *Hactenus Græcorum Capitula*. Subjungit statim Pontifex recensens quid super ejusmodi petitionis Capitulis sub Innocentio decretum fuerit ad Legati exactam instructionem, inquiens.

1082 „ Sanè oblationem, professionemque præmissas fœlicis recordationis Innocentius Papa prædecessor noster, de fratrum suorum consilio, nobis tunc in minori officio constitutis, ut per hujusmodi benignitatis assensum desiderabili tantæ reconciliationis incremento tota lætaretur fidelium universitas, approbavit, sperans, quòd postquam prætacta Ecclesia in maternæ pacis amplexum, dante Domino, rediisset, oblationis, & professionis suæ terminos per liberam dilectionis latitudinem ampliaret.

1083 „ Verùm cùm inter alia hoc prædictæ oblationis, & professionis series contineret, ut post Concilium, & restaurationem uniformitatis Romanus Pontifex ante alios habeat dare sententiam, quòd utiquè verbum ità proponentium expositio declaravit, ut videlicèt: si de aliquo articulo fidei in Concilio fortè quæratur, quidquid super eo dixerit Romanæ Sedis Antistes, dummodò Evangelicis, vel Apostolicis non obviet traditionibus, in eo cæteri sibi obediant, ejusque auctoritatem sequantur; idem prædecessor satis absonum reputavit, quòd in Concilio celebrando ille solus articulus Symboli Nicænæ Synodi, in quo de processione Spiritus Sancti Græca Ecclesia aliquantulùm à Romana dissonare videtur, per præfatos Nuncios à Romani Pontificis excipiebatur judicio, adjicientes, quòd definitioni ejus in Concilio Græca non acquiesceret Ecclesia, nisi quòd diffinitum esset per scripturæ authenticæ testimonium, vel divinum oraculum comprobaret. Non enim videbatur rationabilis causa, qua Græca Ecclesia movebatur, ut diffiniendi potestatem, quam Romanum Pontificem habere non negat in cæteris articulis fidei, velit eum in hoc uno articulo non habere.

1084 „ Verumtamèn nè aliquid ex hoc reconciliationem Ipsius Ecclesiæ impedimentum, vel obstaculum impediret, prædecessor ipse concessit in Concilio imminenti tenorem prædicti Symboli, adjectione qualibet, nisi fortè de mutua convenientia, quam sicut confidimus, reconciliationis inducet concordia, non mutari; sed in ea forma penès Græcam Ecclesiam remanere, quam dicta Synodus promulgavit, dummodò de Sanctæ Trinitatis fide Græca Ecclesia in omnibus catholicè sentiat cum Romana.

1085 „ Porrò de Imperii negotio iidem Nuncii hoc receperunt ab eodem prædecessore nostro responsum, quòd super eo, non vocato Imperatore Latino, contrà ipsum juris ratio non patitur aliquid diffiniri, quià definitio irrita videretur, nisi adversùs citatum confessum procederet, vel convictum. Sed ut nihil de iis, quæ reconciliationi Orientalis Ecclesiæ cooperarentur omitteret, paratum se obtulit ad compositionem inter præfatum Calojoannem, & Imperatorem eundem, interponere studiosiùs partes suas, confidens eam per suum studium provenire. Si autem placita partium in compositione convenire non possent, offerebat super hoc idem prædecessor eidem Calojoãni exactum justitiæ complementum, jus ejus prosequuturus favore, quo posset, ut justum pro suo voto judicium reportaret. Confidere nàmque debebat, ac tenere pro certo, quòd Ecclesia Romana in judicialis cognitionis examine foveret tantò favorabiliùs causam suam, quantò majorem de ipsius, quàm alterius de-

„ devotione, atque potentia eadem Ecclesia, „ si eum, ut charissimum, & sublimem filium, „ Deus daret suo gremio contineri, poterat „ habere profectum, ad cujus tutelam christianis sunt distributæ Principibus administrationes sæcularium dignitatum.

1086 „ Cæterùm, quià Patriarchalium „ Sedium status absque judicio immutari, „ fas jusque non patitur, responsum est oportere illas in ea, quam nunc obtinent, ordinatione dimitti, nisi fortè super iis causam per consultam sacri deliberationem „ Concilii dirimi placuisset; super quo, cum „ beneplacito sæpèfati Imperatoris prædecessoris nostri concurrebat assensus, Verùm, ut circà Constantinopolitanum Patriarcham Græcum, in eo quod posset idem „ prædecessor, condescenderet voto ejus, hoc „ pro illo suæ duxit Excellentiæ offerendum, „ quòd ipsum ex tunc Constantinopolitanum Patriarcham veræ appellationis nomine nuncuparet, & postquàm Constantinopolitanam Civitatem ad ejusdem Imperatois dominium devolvi casu quolibet „ contigisset, eum faceret in antiquam Patriarchatus Sedem reduci, ut ibi residens, „ suis præesset subditis, quibus in præsentiarum noscitur præsidere; Patriarcha Latino suis, quos nunc habet, subditis pacificè præfuturo.

1087 „ Volumus autem, ut tu frater Urbevetane Episcope, quem cùm Legationis „ officio ad partes Græcorum transmittimus, „ juxtà ea, quæ præmissa sunt, cautè procedens, si plura iis utiliora, & honorabilia „ Romanæ Ecclesiæ, ac aptiora reconciliationis negotio à Græcis impetrare potueris, non repentè prosilias ad præmissa Capitula exponenda illis, vel etiam acceptanda. Si verò utiliùs te non posse procedere „ compereris, tunc ista prudenter, sicut expedire videris, nostro, & Ecclesiæ Romanæ „ nomine acceptabis.

1088 „ Quòd si forsitàn iidem Greci noluerint tecum finaliter omnia consumare, „ sed aliqua petierint, quæ tibi gravia videantur, super quibus acceptandis, & consumandis potestatem non habes, ac noluerint dicti Græci tunc Ecclesiæ Romanæ „ canonicam obedientiam præstare: Tu, si „ de futura reconciliationis consummatione „ speraveris, nè per te rumpi tantùm negotium videatur, recipias, eandem saltèm obedientiam vice nostra, ut ipsa recepta, ad „ ulteriora facilior sit progressus.

1089 „ Si autem nec hoc facere voluerint, sed nobiscum adhùc, vel super ipsis „ Capitulis, vel super aliis, si qua de novo „ emerserint, prolixiorem habere voluerint „ tractatum, & tu de negotii consummatione aliquam spem habueris; ordines, quòd „ solemnes Imperatoris, & Ecclesiæ Græcorum Nuncii, tàm Prælati, quàm alii, ad „ Sedem Apostolicam unà tecum accedant, „ habentes plenitudinem potestatis ab ipsis Imperatore, & Ecclesia Græcorum, „ in nostra præsentia negotium consummandi.

1090 „ Demùm, si per te in partibus illis, juxtà traditam tibi formam, ad consummationem negotii procedi contigerit, secure cum eis ordines de Generali Concilio „ per nos in partibus istis, vel circà eas ad „ locum securum, & idoneum convocando, „ cum assignatione temporis congruentis, „ infrà quod idem possit commodè pro locorum distantia, & temporum malitia „ Concilium congregari &c. *Hactenùs Alexander*.

1091 Hac accepta instructione, Pontificiis mandatis obtemperans Urbevetanus Episcopus, ad Græcorum partes, & ad ipsum se contulit Theodorum Lascarum: Sed nimia Græcorum pertinacia, vel quià Theodorus continuis agitatus bellorum tumultibus, minùs ad tantùm opus peragendum animum adjicere potuerit, cœpta concordia perduci ad exitum non potuit: subsecuta indè Lascaris morte, de qua ait Gregoras lib. 3. „ Imperatorem anno ætatis sextum & trigesimum „ agentem, molestus, ac difficilis, & planè „ lethalis morbus invasit; qui paulò antè obitum, alacriter monasticum habitum induit, & multos pecuniarum acervos suis „ manibus distribuit, ferventique corde vim „ lacrymarum profudit, quibus animi vulnera in tantæ necessitatis articulo eluebat, „ & curabat. *Hæc de Lascaris obitu Gregoras*. Consentit Georgius Logotheta, inquiens: „ Theodorum Imperatorem morbus invasit. „ Morbo medicinam facere Medici haud poterant, frustràque remedia omnia, quæ malo succurrere posse videbantur, tentata „ sunt. Longo itaquè tempore noxa conflictatus, & corpus omne exiccatum, propè „ finem in animo suo dedit pœnitentiæ locum, & monasticum habitum induens, „ quemadmodùm res illius sedulò, ac curiosò intuitu mihi narrarunt, confessionem „ peccatorum animo generoso, ac magnifico „ dignam absolvit. Quippè Evangelicam „ æmulatus peccatricem, Mythilinensem Archiepiscopum pro delictorum confessione „ accersens, antè illius pedes in solum obvolutus, lacrymarum indesinenter fluentium rivis, terram, in qua jacebat, conspersit, adeoùt ex illis lutum concinnatum „ fit. Sic qui illa conspexere, planè nobis „ affirmarunt. Et sæpè illud: *Deserui te Christe*, inter confessionis verba immiscens inclamabat. *Addit indè*. Igitùr ille ità etate peracta nondùm quatuor integros annos „ Imperio potitus, tanquàm cui principium „ regnandi November, finis vitæ fuerit mensis Augustus. Cadaver illius in Sosandrum „ Monasterium delatum, ubi Imperator, & pa-

„ pater illius anteà humatus. *Hæc ille*.

1092 Decessit ergò Anno Dñi MCCLIX. Alexandri IV. Pontificatus Anno V. Imperii Balduini Secundi Anno XXXI. Anno IX. à vacato Imperio Occidentali, mense Augusto, Indictione secunda, relicto Imperio Joanni filio adhùc puero nondùm agenti octavum annum, ac designatis ei in tutelam Arsenio Patriarcha, & Mazalone, qui licèt obscuro genere natus, amicitiâ, & favore plurimùm apud Theodorum prævaluerat. Hujusmodi verò dispositioni reluctantibus Græcis, quoniàm non videbatur eis sub Principe puero, & Tutoribus illis tutum potuisse servari: eâ tempestate undiquè agitatum Imperium, egerunt de alio substituendo, cui Imperii regimen traderetur, perdurante Joannis pueritiâ, virtute, ac strenuitate ab imminentibus periculis illæsum servare; & acceptis Procerum primùm votis, ut scribit Georgius Logotheta, indè Latinorum, Scytharum etiam, qui Græcis tùm parebant, ac totius Senatus, designatus est Michael Comnenus Paleologus nobilissimo genere ortus; nàm ex Andronico Paleologo, & filia Irenæ primogenitæ quondàm Alexii Imperatoris ortus erat, ut notat Gregoras lib. 3. Histor. cujus quoquè mores describens, ait: „ Comnenus Michael Paleo„ logus, cujus suprà mentionem sæpè feci„ mus, inter Proceres erat cæteris superior, „ vultu perquàm hilari, comis atque urba„ nus, prætereàque munificus, & liberalis, „ quæ res ei omnium animos vehementer „ conciliabant, ut facilè omnes ad se allice„ ret Tribunos, Centuriones, Exercitum Du„ ces, sivè Plebei, sivè Senatorii Ordinis. *Hactenus ille*.

1093 Hic ergò primùm exceptis Insignis Imperialibus, summâ auctoritate habenas Imperii moderandas suscepit; sed paucis post diebus Despotę titulo est insignitus, Patriarcha ipso, ac juvene Principe consentientibus; sic idem Gregoras, inquiens: „ Paucis die„ bus elapsis, aliud Concilium ejus studiosi „ indicunt, negantes oportere eum, qui ne„ gocia Imperii, & Reipublicæ administra„ ret, multarumque gentium Legationes au„ diret, dignitate regia proxima carère, tùm „ honoris causâ Populi Romani etiam ad sta„ tum interregni firmandum. His de causis „ igitùr Despotæ titulo ornatur, tàm à Pa„ triarcha, quàm à filio Imperatoris. *Hactenus Gregoras*, qui initio libri 4. tradit paulò posteà, circà Magnesiam acclamatum Imperatorem: „ Quæ cùm ibi, *inquit*, ità gere„ rentur, viri auctoritate, & nobilitate præ„ stantes, circà Magnesiam clypeo insiden„ tem, Michaelem Paleologum Imperatorem „ appellant. *Hæc ille*, referens quoquè, eundem Paleologum post præstitum sacramentum de non insidianda pueri vita, ac eidem suo tempore restituendo Imperio, ab Arsenio apud Nicæam coronatum fuisse: quæ quidèm omnia summariè recenset Georgius quoquè Logotheta, inquiens: „ Ità primùm qui„ dèm eum Despoticâ dignitate exornant, „ mox tenia etiam Despotica caput exor„ nant, nec multùm temporis processit, & „ ipse volens nolens vi ab eminentioribus, & „ quibus res publicæ erant, adactus ad Im„ peratorium culmen ascendit: Etenim qui „ in dignitate, & alii Cohortium celebrio„ res collocatũ acclamationibus prosequun„ tur, & Imperatorio Diademate coronan„ dus, ad Reginam Bythinarum Urbium Ni„ cæam proficiscitur, in qua à Patriarcha Ar„ senio coronâ Imperii decoratur. *Hæc Logotheta*.

1094 Sic evectus ad Imperii culmen Michael, puerum Principem Magnesiam custodiendum misit, cujus rei causâ Arsenius relictâ Patriarchali Sede in maritimum Paschasii Monasterium se contulit: „ Post hæc Ar„ senius, *ait Gregoras*, relictâ Sede Patriar„ chali, se in maritimum Paschasii Monaste„ riolum quiescendi causâ contulit. Causa „ illius secessus fuit, Joannis contemptus, „ Imperatoris Lascaris filii. Miserat enim „ eum paulò ante Imperator Michael Paleo„ logus Magnesiam custodiendum, nè præ„ sentia ejus quosdam, alioquì rerum nova„ rum cupidi, commoveret. *Hæc ille*. Porrò Arsenio datus est successor Nicephorus Metropolita Ephesius, qui uno anno, ut idem Auctor scribit, in ea dignitate exacto, mortem obiit.

1095 Sub hoc itaquè Michaele, Anno sui Imperii primo, Domini MCCLXI. Alexandri IV. Pontificatus Anno VII. à vacante Imperio Occidentali Anno IX. Indictione IV. erepta est Latinis Regia Constantinopolis Civitas, Græcorum sanè proditione: Cumque Latinorum Exercitus eductus fuisset versùs Pontum Euxinum ad obsidendam Daphnusiam, denudatâ præsidio Civitate, Alexius Cæsar, Græcorum quorundam Civitatis usus operâ, Civitatem cum suis copiis subegit. Modum verò, quo eam cœpit, narrat Gregoras eodem lib. 4. inquiens: „ Cœ„ pit autem sic. Cùm in illos Viros incidis„ set, genere Romanos, Constantinopoli „ verò natos, qui ob rusticum opus, conden„ dasque fruges foris agerent, rogavit eos, „ quales, & quantæ essent Latinorum vires, „ aliaque à Duce inquirenda, longo præser„ tim usu exercitato. His verò, cùm Lati„ norum jugum longo jàm tempore molestè „ ferrent, & aliorum, qui etiam popularium „ suorum, quàm alienigenarum consuetudi„ ne uti mallent, optatissimus Cęsaris adven„ tus fuit; eique cuncta perspicuè narrave„ runt, consiliaque proditionis cum eo agi„ taverunt, & maximorum præmiorum pol„ licitationes cupidissimè, veluti re minimè „ dubiâ, admiserunt. Nàm Latinorum vires „ exiguas modò nunc esse, sed etiam maxi-

,, mam earum partem abesse in Daphnusiæ
,, (Oppidum id Euxini Ponti est, multis
,, aquis circumdatum, mille stadiis à Con-
,, stantinopoli dissitum) obsidione; sibi verò
,, facilè esse noctu illi patefacere ingressum,
,, atque etiem ascitis amicis opem ei laturos
,, esse, & manu, & armis, & totis viribus ad
,, hostes ulciscendos; quòd & ædes suæ por-
,, tæ contiguæ essent, quæ rectà fanum Dei-
,, paræ Fontanæ spectaret; occultumque sci-
,, re aditum, quem vetus quidam cuniculus
,, ultrò præberet: per quem quinquaginta
,, armati ingressi, occisis Vigilibus, effratà-
,, que porta, facilem ingressum universo
,, Exercitui patefacturi essent. His illi di-
,, ctis, domum reversi, paucis diebus interje-
,, ctis, quæ verbis promiserant, re ipsâ præ-
,, stiterunt.

1096 ,, Cæsar verò sub diluculò Urbem
,, ingressus, ibique certo in loco acie ad pu-
,, gnam instructa, uno die exacto, postridiè
,, ignem injici ædibus, & quatuor in locis
,, Urbem incendi jubet, ut gemino bello
,, exitium Latinis machinaretur. Regia La-
,, tinorum erat Pantocratoris Monasterium.
,, Qui verò tùm Constantinopoli regnaret,
,, Balduinus erat, Balduini primi ex sorore
,, nepos. *Et paucis interjectis*. Is manè cùm
,, surrexisset, ac hostes in Urbe esse audivis-
,, set, simùlque Urbem flammis circumdatam
,, conspexisset, quæ actæ vento, mox ipsius
,, quoquè Regiam invasuræ essent: primùm
,, arma, & bellum spectavit, coactis siqui-
,, dèm aderant Latinis Militibus. Sed cùm
,, statim animadvertisset irritum esse cona-
,, tum suum; & insignia Regni, & ipsum Re-
,, gnum valere jubet, ac nudus Cymba qua-
,, dam arrepta fuga, salutem quærit. Cujus
,, rei famâ eodem die ad eos, qui Daphnu-
,, siam obsidebant affertur; qui ea relicta, po-
,, stridiè quàm celerrimè poterant, præter &
,, circùmmœnia Urbis navigantes conspiciun-
,, tur, & elabentes Latinos, quatenùs lice-
,, bat, acervatim recipientes; idque à ve-
,, sperè usquè ad diluculum continenter fe-
,, cerunt. Sub auroram verò expansis velis,
,, rectum versùs Italiam cursum intenderunt,
,, multùm & ipsi adulterinam patriam vale
,, jubentes. *Hactenus Gregoras*.

1097 Addit indè captam Urbem ab octin-
gentis dumtaxàt Militibus: at Georgius Lo-
gotheta aliter scribit; ait nàmque, non à pau-
cis Militibus, sed ab universo Græcorum
Exercitu, adjunctis etiam Scythis captam
fuisse: ,, Ex improvisò Cæsar, *inquit*, Ale-
,, xius Stratogopolus noctu adveniens, in
,, eam impetum fecit; & Viros secùm ha-
,, beret nonnullos ex Urbe fugitivos, & re-
,, rum illius apprimè gnaros, ex iisque sci-
,, scitans cognovisset foramen Urbis muris
,, inesse, per quod armatus Miles introire
,, posset, nulla mora operi incumbit, & per
,, illud quidam ingreditur, quem sequitur
,, alius, & alterum tertius; & hac ratione
,, quindecim, & fortè plures Viri Urbem in-
,, troeunt. Et cùm in ipso muro quemdam,
,, cui custodia demandata erat, comperissent,
,, quidam ex illis muro conscenso, arreptum
,, pedibus, extrà muros projiciunt, alii for-
,, titis securibus, & portarum vectibus dis-
,, ruptis, in Urbem ingressum liberum Exer-
,, citui aperiunt. Hac ratione Cæsar Stra-
,, tegopolus, & cum eo Romani universi, ac
,, Scythæ, ex iis enim eorum Copiæ conflatæ
,, quoquè erant, Urbem ingressi sunt. *Hac
Logotheta*.

1098 Deindè prosequitur cætera enarra-
re, quæ in Urbe post Cæsaris, & Militum in-
gressum evenerant, inquiens: ,, Cives re im-
,, provisa perculsi, ut quisque poterat saluti
,, suæ consulere; hinc quidam Monasteria
,, petere, & Monasticum habitum, ut cla-
,, dem evitarent, induere; Mulieres in mu-
,, rorum foramina conjici, & in Cellis ob-
,, scuris, reconditisque abscondi, Civitati
,, imperans Balduinus, in magnum advolare
,, Palatium. Qui verò Daphnusiam abierant
,, Latini, & cum illis potestas nihil eorum,
,, quæ gerebantur, edocti, cùm nihil adver-
,, sùs Daphnusiam perpetrare potuissent;
,, opem enim illis tulerat Deus, retrogressi
,, in Urbem contendere, & super summum
,, virtutum Principis Michaelis Templum, in
,, amplo situm convenientes, nihil adhùc eo-
,, rum, quæ patrabantur cognoscere. At ubi
,, eò convenissent, certiores redditi, in Ur-
,, bem gressus festinant. Verùm Romanæ
,, Copiæ, ubi audiunt, igne in Latinorum
,, domos propè litus adjacentes immisso, eos
,, corrumpunt, & antè alios Venetorum,
,, aliarumq; deinceps Nationum, quas cam-
,, pos vocant. Latini, ubi incendiis Urbem
,, inflammari conspiciunt, manibus diverbe-
,, ratis, quotquot habere potuerunt ex suis
,, intrà, & alia navigia assumptis, retrò ces-
,, sère; ex triremibus verò una in magnum
,, Palatium progressa, Balduinum penè non
,, vivum captum recepit. Et ità ea res eve-
nit. *Hæc ille*.

1099 Subjungit indè consignans tempus,
quo capta fuit, inquiens: ,, Et Constanti-
,, nopolis, ità Deo annuente, rursùm sub
,, potestate Romani Imperatoris, jure & uti-
,, què meritò venit vigesimaquinta mensis
,, Julii, Indictione IV. Anno ab Orbe con-
,, dito sex millesimo septingentesimo sexage-
,, simonono, postquàm hostes ea potiti fuis-
,, sent annos quinquaginta octo. *Hactenus
Logotheta*. Expugnata nàmque à Latinis fuit
Constantinopolitana Civitas, ut suo loco
consignavimus, Anno Domini MCCLV. sub
sub Pontificatu Innocentii III. Anno ejus VII.
die XII. Aprilis. Cùmque à Græcis recupe-
rata fuerit Anno Domini MCCLXI. die XXV.
mensis Julii, sequitur, Latinos ea potitos an-
nos quinquagintaseptem integros, menses
trea,

tres, diesque duodecim, non computato die, quo à Græcia capta est: unde rectè Logotheta scribit, à Latinis potitam annos quinquaginta octo, licèt non completos, inchoato quinquagesimo octavo.

1100 „ Post dies complures, *subiungit* „ *Gregoras*, Imperator Constantinopolim intrat: non priùs tamen, quàm Sacrosanctæ „ Deiparæ, quàm quasi viæ monstratricem „ Hodegetriam vocant, Imago per portam, „ quam auream dicunt, ingressa esset. Ubi „ cùm illi gratiæ hymnis actæ fuissent, tùm „ demum pedes, præcedente Sacrosancta Imagine, est ingressus: & in Palatio, quod „ Hippodromo proximum est, habitare cœpit: nàm Blachernum longo jam tempore „ neglectum, & fumo ac pulvere plenum erat. *Hæc ille*. De eodem Imperatoris ingressu Georgius Logotheta accuratiùs scribens, utpotè qui aderat præsens, hæc scribit: „ Imperator decimotertio Augusti die Constantinopolim pervenit, neque illo eodem die „ Urbem introit, sed apud Cosmidii Monasterium, quod propè Blachernas locum, „ tentoria locat: ubi cum pervenisset, postero die Constantinopolim hoc apparatu „ ingreditur. Et cum Patriarcha Arsenius „ abesset, precationesque illæ, omnibus audientibus, à Præsule quopiam recitandæ essent, Cycici Metropolita Georgius, quem „ Clidum cognominabant, defectum supplevit. Ipse enim in unam ex aureæ portæ „ turribus ascendens, secumque Deiparæ „ Imaginem ex Monasterio Hodigorum portans, omnibus audientibus recitavit. Interim Imperator, capitis tegumento regio „ deposito, flexisque genibus in terram provoluitur, omnesque, qui cum eo erant, post „ eum in genua procumbunt. Sed precatione prima finita Diaconus indixit, ut assurgerent omnes; qui stantes, *Domine miserere*, centies numerantes acclamarunt. His „ etiam finitis à Præsule rursus alia precatio „ enunciatur, itaque ut in prima, ita in secunda, & in aliis factum est, & sic deinceps, usque ad completam precationum „ omnium recitationem. Sacris precationibus ac ceremoniis fine imposito, Deo magis convenientibus, quàm regi, portam auream Imperator cum Dei Matris Imagine „ proficiscebatur. Cum ad studii Monasterium ventum est, ibidem Immaculatissimæ „ Matris Dei Imagine relicta, equum conscendens, ad sapientiæ Dei Templum pervenit, in quo Christo Domino adorato, „ gratiisque, uti par erat, redditis, ad magnum Palatium appellit. *Hæc ille*.

1101 His itaque peractis, ejecto Justiniano illius Ecclesiæ legitimo Patriarcha, revocatus ab Imperatore Arsenius, qui, ut supra fati sumus, secesserat: objeratque, & Nicephorus, Arsenio fere exulanti, sola Regia auctoritate substitutus. Agens enim Gregoras de præcipuis Imperatoris curis post ejus in Civitatem ingressum, asserit primam fuisse repurgandi Civitatem, omniaque suo ordine ad vitandam confusionem disponendi: secundam, revocandi Arsenium, tertiam denique remunerandi Cæsarem, cujus operâ Civitas capta fuerat: de revocato Arsenio sic ait: „ Altera (scilicèt, cura) ut Arsenius Patriarcha Sedem Bizantinam, tùm vacantem „ occuparet: idque, revocato illo, factum „ est, partim volente, partim nolente: nolente propter superiores offensas: volente, „ quod & ipse Imperatricem Urbem spectare cupiebat, & amore gloriolæ non prorsùs invictus erat. *Hæc Gregoras*. Hujus rei meminit etiam Georgius Logotheta, qui de ingressu Arsenii in Urbem, & quæ in eum excipiendo egerit Imperator, hæc memoriæ scripto reliquit: „ Quando verò, & Patriarchæ ingrediendum erat Constantinopolim, „ post nonnullorum dierum excursum, sermonibus, suasionibusque adductus introit. „ Imperator interim in Sacram Regiam magnæ sapientiæ sacrarium ad Cathedram „ Pontifici consignandam proficiscitur. Cùm „ Imperatore omnes in dignitate constituti, „ & patritiorum præcipui, & plebs universa „ accurrerat. Ibi Imperator manum Patriarchæ continens, Tene, *inquit*, Thronum „ tuum Domine, & à qua tamdiù aberrasti, „ Cathedra fruere. *Hæc ille*. Post hæc verò ejecti sunt ab Urbe Regia Latini omnes, nè fortè aliorum exemplo Urbem aliquando proderent: quorum cùm ingens multitudo esset, ex adversa Bosphori Thracii parte circa Galatam, Pisanis, Venetis, ac Genuensibus, locus ad habitandum est attributus.

1102 Porrò Palæologus ad excutiendum omnem timorem, ne sibi diadema, adolescente Joanne Lascaris filio, ac Imperii legitimo successore, eriperetur, jussit ei aduri oculos ignito crepitaculo, ut ita obcæcatus inhabilis ad imperandum efficeretur: indeque duas illius Sorores, Theodoram, & Irenem Latinis hominibus nuptui tradidit, ea lege, ut suos viros ad Italiæ partes sequerentur. Ita Gregoras, inquiens: „ Enim verò Imperator cùm Constantinopolim jam tenens, tùm „ res prosperè sibi succedere cernens, secundæque fortunæ aura ferri, planè jam Imperium sibi vindicare statuit, omnemque „ metum sibi imminentem funditùs extirpare: veritus, nè forte tandem ii, qui nunc „ clàm se devoverent, iramque magno cum „ dolore premerent, non parvo prætextu „ successionis Imperii, & paternæ hæreditatis freti, insidiis in apertam vim commutatis, maximum sibi, & capitale periculum crearent. Igitur Latino cuidam, qui „ è Peloponeso, negocii cujusdam causa, obiter in Urbem venerat, nobili quidem illi, „ sed non illustri, Belicurto nomine, Theodoram, unam Theodori Lascaris filiam, despon-

„ despondet, eumque hortatur uti secum eam „ abducat: alteram Irenen Comiti cuidam „ Genuensi despondet, nomine Vigintimilio, „ qui, & ipse forte Constantinopolim venerat, & eum quoque Domum redire finit: „ Fratrem verò eorum Joannem, qui jam decimum agebat annū, oculis privat. *Hæc illo*.

1103 Audito Paleologi facinore Arsenius Patriarcha, cui moriens Theodorus Lascaris filium commendarat: „ Exilit sursum, deorsumque, *subjungit idem Scriptor*, in ædibus cursitat, vociferans, plorans, pectus „ palmis tundens, acriter plangens: animoque „ gravissimis doloribus fauciato, facinus illud palàm cum crebris suspiriis, detestatur, „ & solem, atque elementa in ultionem vocat. Sed cum quiritando, ac lamentando „ nihil proficeret, alia ratione inita, sacria „ interdicit Imperatori. Mentionem tamen „ ejus in psalmodiis non sustulit, veritus nè „ per iracundiam gravius aliquid in Ecclesiam consuleret: nè ut fumum (quod ajunt) „ fugiens, in ignem incidere cogeretur. *Hæc ille*. Quid postea egerit Paleologus, subiicit, dicens: „ At ille mulctam moderatè ferens „ compluribus diebus supplici gestu & habitu, restitutionem in integrum expectabat. „ Sed cum spe frustraretur, ad ultionem conversus, non eam, quam potentiæ licentia „ suadet, nec aperta vi grassatus, Pontific, cum Concilium indicit: eaque crimina, „ quæ sparsim à quibusdam contra Patriarcham susurrabantur, in unum quasi fascem „ collecta, in Canonicam disquisitionem vocari jubet. Mandato illo (quid dicam?) „ ii, quos Dominus aliis fraternæ charitatis „ exemplum esse jussit, accepto, Concilium „ contra Principem fratrem in Palatium convocarunt: & ut accusatores in medium „ prodirent proclamarunt. Ii verò, alius „ alium antevertere studens accurrerunt.

1104 Prosequitur inde, inquiens: „ Crimini autem dabatur, Sultanum Azatinem, cum Sacra Doxologia perageretur, „ sæpè interfuisse, & intra Templum cum Patriarcha collocutum esset, quamvis, & „ Imperatori, & Sacerdotibus constaret, quod „ is, & Christianis Parentibus ortus, & „ sacro baptismate initiatus esset ac fortunæ „ quodam impetu (ut multa præter spem eveniunt) Sultanus, & Princeps Turcarum „ extitisset, ac tum quidem præcipua Religionis capita in animo conservasset: nunc „ verò Constantinopoli, & Sacras Imagines „ veneraretur, & omnia palàm Christianæ „ pietatis instituta tueretur. Quæ arma Patriarchæ firma suppeterent, oppugnatores „ ejus, ut abrogationi adversantia retundebant, primùm incerta atque obscura, post „ etiam planè commentitia esse dictitantes. „ Accersitur Patriarcha ad causam dicendam: „ Judicio se non sistit: Concilium jussu Imperatoris indictum esse, qui ipse adversarius, & prætor esset, excipit. Igitur eum „ contumacem condemnant, & Sedem cedere „ jubent: unaque adsunt, qui in exilium „ eum abducant. Is verò, qui & ocium longo jam tempore desiderasset, & eum rerum „ statum molestè ferret, ultrò eos, à quibus „ abducebatur, est secutus.

1105 Sic ergò ejecto Arsenio substitutus est ab eodem Imperatore Germanus Episcopus Adrianopolitanus, ei veteri amicitia conjunctissimus: De cujus substitutione hæc addit idem Gregoras: „ Cùm tertio die in Pre„ conensum perductus est (*scilicèt Arsenius*) „ Adrianopolitanus Episcopus illi subrogarur, amicitiæ vetustate cum Imperatore „ conjunctus, qui ea dignitate illum, ceu „ debito præmio remuneraretur. Nàm superioribus temporibus, illi metu Theodori „ Lascaris Imperatoris ad Sultanum fugienti, in extremis tùm Romanorum finibus „ monasticam vitam agens, lætus occurrerat: splendidèque exceptum, & liberali „ viatico instructum prosequutus erat: deinde Imperio positum accesserat, & post multos alios honores, etiam Adrianopolitano „ folio accepto, inde modò in Patriarchicam „ Sedem transferebatur. *Hactenus Gregoras*.

1106 Circa Christianorum res in Syria à discessu S.Ludovici Francorum Regis, ad captam usque Constantinopolim pejus ruebant, exortis civilibus discordiis inter ipsos Christianos; præcipuèque inter Januenses & Venetos; quas suo compendioso stylo recenset Sanutus lib. 3. par. 12. Cap. 5., inquiens: „ MCCLVI. incepit discordia inter eos: & „ eodem anno Januenses debellaverunt Venetos, cum auxilio Pisanorum, & cucurrerunt infra eorum habitationem usque ad „ Sanctum Marcum: Deinde Pisani Venetis „ pacificati sunt, & acceperunt Legaban, & „ mensuras Venetorum: & composuerunt, ut „ usque ad annos viginti mutuò se juvarent „ in odium Januensium. Sequenti verò Anno MCCLVII. Januenses composuerunt cum „ Dominio Accon in odiū prædicte concordiæ, „ propter quod Dominum Accon simul cum „ Januensibus, aggreditur simul, & Pisanos, & „ Venetos, duasque Turres Pisanorum tandem „ obtinuit. Eodem anno venit Ptolemaydam pro Venetis Laurentius Teuplo, Capitaneus XIII. Galearum, & occupavit portum Ptolemaydæ violenter. Januenses verò „ armaverunt Galeas in Tyro, pugnaveruntque simul: & Veneti ante Tyrum cœperunt „ Januensium tres galeas, & Ptolemaydam „ conduxerunt. Anno MCCLVIII. quadraginta galeæ, & quatuor Naves Januensium „ ante portum Ptolemayde venerunt in Vigilia Sancti Joannis: tunc armaverunt Veneti, & Pisani quadraginta galeas & aggressi sunt illos inter Ptolemaydam & Caypham, eosque debellaverunt, captis galeis vigintiquinque, captis etiam vel inter-

fe-

„ fectis mille septingentis viris. Tunc pax „ in Civitate Ptolemaydæ hoc pacto reformata est: ut videlicet Turris munitissima „ Januensium destruatur, cunctaque ædificia: & Tyri de cætero commorantes, vexillum in suis navigiis ad portum Ptole„ maydæ nunquam portent: nec in Ptole„ mayda habeant de cætero curiam vel præ„ conem. *Hæc Sanutus*. De dissidiis inter Venetos, & Januenses.

1107 Dum ergò Christiani inter se pugnantes vires in dies amittebant, Tartari irrupentes priùs in Persidem inde Syriam, postea in Hierosolymitanum Regnum universa devestaverunt, donec & ipsi victi à Soldano Babyloniæ retrocedere coacti sunt. Anno namque MCCLIX. ut notat Sanutus Cap. 6. cœperunt Tartari Alapiam, Harenc, Haman, Calamelam, & Damascum, cunctos sibi obviam factos Occidentes: Anno MCCLX. ingressi sunt in Regno Hierusalem, & cœperunt Sydònem, licèt non castrum in Mare situm. Quo Anno in plano Tyberiadis à Soldano Babyloniæ debellati sunt. Hæc quidem ex Sanuto, à recessu S. Ludovici ad Annum MCCLXI. quo capta est à Græcis Constantinopolis, quam & auxilio Januensium in Venetorum odium captam scribit Nangius, de rebus gestis S. Ludovici, ad Annum MCCLXI. Id quod, & Gregoras innuit eodem lib. 4. historiæ.

CAPUT XXVII.

De Urbani IV. Pontificatu, & rebus ab eo gestis, tùm pro amisso Imperio recuperando, tùm in procuranda Græcorum unione.

1108 Ereptam à Latinorum dominio Regiam Constantinopolis Urbem Anno VII. Pontificatus Alexandri IV. ut supra fati sumus, qui & ejus ultimus fuit annus, vitâ functus VIII. Kal. Junii, & quidem nondùm à Græcis capta Urbe, quæ nonnisi die XXV. Julii, ut ex Georgio Logotheta adnotavimus, eis cessit: vacabat tamen tunc Romana Sedes, nondum Alexandro dato successore: & ità apparet, quo sensu dictum sit, ereptam anno VII. Pontificatus Alexandri IV. Itaque anno Domini MCCLXI. evulgata per occidentem de Tartarica in Syriam irruptione, fama, Alexander cùm esset Viterbii, ad capessenda adversùs eos arma, ac ad nomen Christianum defendendum, Catholicos Principes, & Reges datis literis, excitare curavit, indicto quoque ad hunc eundem effectùm Concilio Viterbii celebrando in octava Apostolorum Petri & Pauli, sed morte præventus universa infecta remanserunt. Sic Sterus suis in Annalibus ad præfatum Domini annum, inquiens: „ Eodem Anno Dominus „ Alexander Papa direxit literas Regibus, „ & Ducibus, Archiepiscopis, & Episcopis, „ & universis Principibus Christianis, hortando ipsos, ut contra horrendam rabiem „ Tartarorum Consiliis, & armis se præmu„ nire deberent: nam iidem Tartari, devi„ ctis jam, & deletis omnibus Regibus, & „ Regnis Sarracenorum, in partibus transmarinis, Antiochiæ, & aliis Christianorum „ terris, terrorem tam validum incusserunt, „ ut ad dictos Papam, & Reges supplices, „ & frequentes legationes dirigerent pro „ succursu. Unde cùm super hoc negotio „ Concilium in octava Apostolorum Petri & „ Pauli habendum Viterbii indixisset, ipse „ VIII. Kal. Junii diem clausit extremum. *Hostensis ille.* Consonant ea quæ Urbanus IV. de cura Alexandri decessoris sui hac in causa scribit Archiepiscopo Nidrosiensi, & Episcopis Bergensi, Aloensi, & Stavangrensi. Ex lib. 1. Regesti Urbani, Epistola 100. Ubi & legitur eundem Alexandrum præcepisse, ut in Provinciis Concilia haberentur ad effectum deliberandi de modò subveniendi labenti Orientali, & aliorum Regnorum Ecclesiæ propter Tartarorum invasiones. Hinc Matthæus Westmonasteriensis, ad hunc eundem annum refert in Anglia diversa celebrata Concilia, puta apud Lambetham juxtà Londinum, Londini, & Beveriey, mense Maji, ut Alexandri obtemperarent mandatis, in Gallia quoque, tùm apud Moguntiam, tùm alibi, ad eundē effectum celebratos eodem anno Synodos, scribit Siffridus Presb. in suo Epitome.

1109 Cæterùm de obitu Alexandri concordant ferè omnes Scriptores in eò quod asserunt obiisse Viterbii die XXV. Maii, idest, VIII. Kal. Junii. Sic Matthæus Westmonasteriensis in Floribus historiarum, inquiens: *Eodem anno in festo S. Urbani Papæ, & Martyris, quod fuit VIII. Kal. Junii, obiit Papa Alexander*. Sic Nangius de gestis S. Ludovici, scribens: *Anno Domini MCCLXI, in festo Sancti Urbani Papæ, obiit apud Viterbium Alexander Papa*. Sic Ptolæmus Lucensis lib. 22. Eccles. hist. cap. 16. ubi ait: *Alexander moritur in festo S. Urbani VIII. Kal. Junii, ut communiter historici tradunt, & hoc apud Viterbium: Et in Ecclesia S. Laurentii honorificè sepelitur*: & sic cæteri adnotant Scriptores: ex quibus colligitur sedisse annos VI. menses V. & dies V. Et ità corrigendus est auctor vitæ Alexandri apud Labæum, scribens sedisse super annos sex, & menses quinque, dies XIII. & magis corrigendus est Longinus lib. 7. histor. Polonicæ, asserens sedisse annos septem, & menses duos: nam creatum suo loco diximus anno Domini MCCLIV. XII. Kal. Januarii scilicèt XXI. mensis Decembris: ac ità dato ejus obitu VIII. Kal. Junii anni MCCLXI. sequitur sedisse annos sex, menses quinque, totidemque dies: Proindè errant pariter apud Labæum, qui mortem Urbani consignant in annum

num Domini MCCIX. Ex hoc nàmque sequeretur sedisse annos dumtaxàt quinque, non sex, ut ibi subinsertur.

1110. Post ejus obitum, dissidentibus Cardinalibus in successoris electione, cessavit Pontificatus mensibus tribus, & diebus quatuor. In assignando autem tempore vacantis Sedis errare videtur Westmonasteriensis, dùm scribit: *Cessavit Romanus Pontificatus tribus mensibus, & binis circitèr hebdomadibus*; quoniàm teste Longino, eodem lib. 7. Urbanus IV. Alexandri successor, renunciatus fuit Roman. Pontifex in festo Decollationis Sancti Joannis Baptistæ, die scilicèt xxix. Augusti; & ab viii. Kalendas Junii ad xxix. Augusti numerantur menses dumtaxàt tres, & dies quatuor. Itaquè post longa Cardinalium dissidia, extrà eorum gremium requisitus est Pontifex Romanus, designatus, ac renunciatus universis suffragantibus, Jacobus Pantaleonis Patriarcha Hierosolymitanus, qui Urbanus IV. appellari voluit. De cujus electione Auctor anonymus Rerum Siculorum, apud Raynaldum ad Annum Dñi MCCLXI. sub num. vii. ità scribit: „ Papali Curia „ morante Viterbii, ibique Alexandro IV. „ Summo Pontifice viam universæ carnis ingresso, dùm Collegium Cardinalium, in „ quibus, velut in montibus sanctis Ecclesiæ „ fundamenta sunt posita, habere incœperunt de Pastoris substitutione tractatum, „ cùm inter eos, vertiginis spiritu, & invidiæ „ livore suffuso, non possent in aliquo de gremio convenire, contigit, quod Hierosolymitanus Patriarcha, natione Burgundus „ (*verè tamen Trecensis*) qui tunc ad Curiam ipsam pro Ecclesiæ suæ promovendis „ negotiis accesserat, concorditèr ad apicem „ Apostolicæ dignitatis assumptus est. Itaq; „ factus de petitore concessor, de subdito „ Dominus, de filio Pater, Papa Urbanus IV. „ meruit nominari. *Hæc ille*.

1111 Trecis in Gallia, non Burgundiæ, natum scribit Gregorius Decanus apud Masson lib. 5. inquiens: *Huic de catholicis ortu natalibus Trecarum Civitas nomini proprio cognomen adjecit*. Et quidem ex humili, & obscuro genere, licèt virtute, & sapientiâ nemini inferior extitisset, ut scribit Sanctus Antoninus part. 3. Summ. Histor. tit. 19. cap. 13. in principio, inquiens: „ Postquàm Alexander IV. de hac luce subtractus est, elapsis quioque mensibus post vacationem Sedis Apostolicæ (*errat hic Antoninus in designando tempore vacantis Sedis*) concordantibus Cardinalibus Orbis, canonicè „ electus est ad Summum Præsulatum Urbanus IV. Anno Domini MCCLXI. in Civitate Viterbii, ubi Curia residebat; & in „ numero Pontificum centesimus octogesimusquartus; & sedit annis tribus. Hic etsi „ infimæ conditionis fuit, secundùm sæculi „ vanitatem, quia filius pauperculi resartientis Sutilares in Francia, nobilissimus „ tamen sapientiâ, & virtutibus. *Hæc ille*. Sed de ejus pueritia, studio, & profectu, idem Gregorius Decanus ità scribit: „ Idem „ Vir dilectus Deo, & hominibus, dùm adhùc esset puerulus, Parisios mittitur, ut „ ibi armariolum puri pectoris scholasticis „ imbueret disciplinis. Ubi sic laudabilitèr „ primò in liberalibus artibus, postmodùm „ in scientia Juris Canonici, superni Numinis benedictione profecit, quòd in utrisque Cathedrali meruit insigniri. Cùmque „ ipsius excellentis ingenii altitudo majorum profunda requireret facultatum, ad „ Theologiæ studium se convertit, in qua sic „ laudabilitèr dignoscitur profecisse, quòd „ lingua ejus Scribæ calamus prædicationis „ verbo singulos confovebat. Solum natale „ tandèm repetens, ejus eximiæ sapientiæ, „ & ordinatæ vitæ fama laudabilis ad vicinos evolat, & remotos. Itaquè honorabilis Præsul Laudunensis Ecclesiæ eum in „ suum Archidiaconum evocavit: in qua „ Ecclesia laudabilitèr vixit, & honestæ „ conversationis habitum studuit conservare.

1112. Deindè subjungit: „ Postmodùm „ verò, Virdunensis Ecclesiæ obeunte Pontifice, dictus Vir Deo plenus, in ejusdem „ Virdunensis Ecclesiæ Episcopum honorabilitèr est assumptus. Cui Virdunensi Ecclesiæ cum aliquantis temporibus famosissimè, & utilitèr præfuisset, odor ejus bonorum operum montes transiliens, & mare „ perlustrans, ad partes ultramarinas pervenit, ubi sic cor Incolarum de illis partibus commovit, & suavitate morum resecit, quòd Ecclesiæ Hierosolymitanæ Trecensis Jacobus, Beato Jacobo fratri Domini in tàm eximio Patriarchatu successit. In quo quidèm Patriarchatu sic Patriarchia præfuit, & profecit, quòd Peregrini, & Incolæ ipsarum partium, Patrem, & Pastorem amabilem se habere gaudebant.

1113. „ Porrò, cùm pro Terræ Sanctæ „ subsidio, & ejusdem Hierosolymitanæ Ecclesiæ utilibus, & arduis negotiis, idem „ pater necesse habuisset Sedis Apostolicæ „ limina visitare, navigii subsidio maris pelagus navigavit, & ad Civitatis Venetiarum litora veniens, & ad Civitatem Anagniensem, ubi tunc Sedes Apostolica residebat, se transtulit; in qua bonæ memoriæ „ Domino Alexandro Papa IV. qui tunc Romanam regebat Ecclesiam, ab ejus fratribus Dominis Cardinalibus, & tota Curia „ honorificè susceptus, & benignè tractatus, „ in eadem Civitate aliquantis temporibus „ conquievit, subsidium Terræ Sanctæ, & „ negotia Ecclesiæ Hierosolymitanæ prædictarum fœlici consilio promovens, & procurans.

1114

1114 „ Eodem verò Alexandro Papa in Civitate Viterbienſi, ad quam cum tota Curia, & eodem Patriarcha ſe tranſtulerat, diem claudente extremum, ipſa Romana Eccleſia trimeſtri vacavit, eiſdem Cardinalibus, inimico hominis ſuperſeminante diſcordiam, non valentibus concordare. Sed cùm Dei ſapientia ab æterno alto providiſſet conſilio, eundem Jacobum, quem Archidiaconum, Epiſcopum, & Patriarcham jàm fecerat, Summo Pontificatus faſtigio honorare, eorundem Cardinalium corda ſic diſparia ad tantam concordiam, & paritatem adduxit, ut concordi voto, voce &, animo eundem Jacobum in Summum Pontificem acclamarent; quem iidem Cardinales ad tantæ dignitatis ſic promotum apicem, Urbanum Papam IV. cum ingenti gaudio vocaverunt. In cujus promotione gaudet Clerus, & Populus, lætatur Mater Eccleſia, & cuncti fideles jubilant, & exultant. O' magna Dei Patris providentia! O' altitudo Divinæ Sapientiæ, quæ tanto, & tali Paſtore ſuam Sponſam Matrem Eccleſiam illuſtravit. *Hactenus ille*.

1115 Ad hæc verò, ut ejus merita excutiamus, prætereunda non eſt nobilis illa Legatio, qua in Polonia functus eſt adhùc Leodienſis Archidiaconus ſub Innocentii Tertii Pontificatu, à quo miſſus fuit ad componendas in eo Regno excitatas turbas, Anno Domini MCCXLIV. quas deniquè mirè compoſuit, indèque indicta Patrum Uratislaviæ Synodo, pro Romanæ Eccleſiæ indigentiia obtinuit, ut ab univerſo Clero quinta redditum pars triennorum Romano ſolveretur Pontifici; in qua Synodo ſuſtulit antiquam Poloniæ conſuetudinem, quæ diſſidiorum cauſa erat, incipiendi videlicèt Quadrageſimam more Orientalium à Dominica Septuageſimæ. Ejus deniquè merita Alexander IV. commendat in Epiſtola ad eum data, dùm Legatum in Orientem miſit, & Patriarcham Hieroſolymitanum fecit, inquiens: „ Tibi, quem charum habemus, tuorum exigentia meritorum, plenæ Legationis officium, tàm in Provincia Hieroſolymitana, quàm etiam in Exercitu chriſtiano, ubicumque pro ſubſidio Terræ Sanctæ in dicta Provincia fueris, de fratrum noſtrorum conſilio duximus committendum; firmam ſpem, fiduciamque tenentes, ut cùm ſemper dilexeris juſtitiam, & iniquitatem oderis, tibique preſtò ſit judicium rationis, recta reges, & diriges Indirecta, aſperaq; convertes in plana. *Hæc ille*. Et in literis datis ad Orientales, quibus præfatum plurimùm commendat Legatum, ait: „ Venerabili fratri noſtro Patriarchæ Hieroſolymitano, viro utiquè morum honeſtate conſpicuo, literarum ſcientiâ prædito, & providentiâ circumſpecto, quem charum habemus ſuorum exigentiâ meritorum, plenæ Legationis officium, tàm in Provincia Hieroſolymitana, quàm etiam in Exercitu chriſtiano, ubicumque pro ſubſidio Terræ Sanctæ in dicta Provincia fuerit, de fratrum noſtrorum conſilio duximus committendum; ſpe nobis firma propoſita, quòd, cùm ei adſit puritas conſcientiæ, & præſtò ſit judicium rationis, malitiam odiat, & innocentiam tueatur, quòd recta regens, & diregens indirecta, aſpera convertet in plana. *Hactenus Alexander*.

1116 Hic ergò ad apicem Pontificatus, ut fati ſumus, evectus, omnium primùm Encyclicas ad Principes, & univerſi Orbis Præſules fecit literas, quæ incipiunt: *O' oltitudo divitiarum ſapientiæ, & ſcientiæ Dei*, in quibus poſt plura, de ſua electione verba faciens, ait: „ Sanè fœlicis recordationis Alexandro Papa prædeceſſore noſtro, VIII. Kalendas Junii, videlicèt in feſto Beati Urbani Papæ, & Martyris, de carnis nexibus liberato, ad gloriam ſupernæ Patriæ, ſicut ſperamus aſſumpto; ac ejus corpore poſt celebratas ſolemnes exequias in Viterbienſi Eccleſia honorificè, prout decuit, tumulato, fratres noſtri Epiſcopi, Presbyteri, & Diaconi Cardinales, mox pro eligendo ſucceſſore inſimùl convenerunt, affectus ſuos erigentes ad Deum, ut generali Eccleſiæ viduatæ, Paſtorem idoneum conſuetâ miſericordiâ largiretur,

1117 „ Invocatâ ergò Sancti Spiritus gratiâ, ut eſt moris, incœperunt protinùs ſuper electione Summi Pontificis diligentem habere tractatum. Et licèt ſtudiosè inſtiterint, & ſtuduerint inſtanter, ut citò conſequeretur tantum negotium finem bonum, ac Divinam clementiam devotâ, & ſedulâ ſupplicatione pulſaverint, ut illum, qui ſibi eſſet acceptus, & quem apud ſe ad onus Apoſtolicæ ſervitutis elegerat, ac ſuper cujus meritum conſiderationis ſuæ radins quieſcebat, populo ſuo in Rectorem celeritèr concedere dignaretur; fuit tamen eorum in hoc deſiderium aliquandiù moræ interventione ſuſpenſum, & ipſius conſummatio negotii per alicujus temporis ſpatium retardata; Nàm cùm de ſummo, & univerſali Præſule, de Patre Patrum, de Paſtore Paſtorum, & Chriſti Vicario, ac ſucceſſore præfati Apoſtolorum Principis ageretur, majorem utiquè providentiam, & ampliorem deliberationem res tàm ardua requirebat.

1118 „ Demùm autem poſt multam diſcuſſionem, longumque tractatum, ad perſonam noſtram, cùm tunc Eccleſiæ Hieroſolymitanæ gerentes regimen, pro ſuis negotiis apud Sedem Apoſtolicam morarentur, ſua unanimiter corda, & animos concorditer, converterunt, direxerunt vota, & firmaverunt conſenſum. Et quamvis

,, vis inter eos essent, qui veluti dignores
,, fuissent, & potuissent pleniùs, & laudabi-
,, liùs tautum officinm exercere; quàmquàm
,, etiam multos extrà suum Collegium eo-
,, rum anxiæ cogitationi, & exploratioui so-
,, lerti mundùs offerret, quibus utpotè po-
,, tioribua magis decuisset imponi tantæ ssr-
,, cinam dignitatis, ipsi tamèn nostram in-
,, sufficientiam sllorum sufficientiæ prætule-
,, runt, noa ad Summi Pontificatus spicem
,, eligentes. *Hæc de sua electione Urbanus.*
Qui mox incœptum à decessore suo negotium
pro subvenieuda Terra Sancta, ac Tartaro-
rum audacia, christianas omnes invadentium
Provincias refrenanda, perficere omnimodia
procurat; quemsdmodùm & pro amisso vs-
cante Romana Sede, à Latinis Constantino-
politano Imperio, curam adjecit, si qus via
iterùm recuperari posset, ut ejus literæ indi-
cant. Quarè primùm scripsit Archipiscopo
Nidrosiensi, ac Episcopis ejua Suffraganeis,
hortana, & præcipiens, ut subsidia pro Tar-
tarico bello exigere, ac exhibere studiosè
curent. Literæ verò sic se habent.

Urbanus Episcopus &c.
Archiepiscopo Nidrosiensi, ac Bargensi, Aloensi, Orcadensi, Stavvangrensi Episcopis.

1119 ,, Sibi, & gregi sibi commisso so-
,, licitus fœlicia recordationia Alexander Pa-
,, pa prædecessor noster, prout sui Apostols-
,, tus officium exigebat, certis slienæ cædis
,, exemplis admonitus, & malorum instan-
,, tium non dubiis rumoribus excitatna; cùm
,, sevissimum Tartaricæ feritatis glsdium,
,, quo filios hominum pro parte jàm maxima
,, in suorum peccaminum ultionem dignè
,, commota indignationis divinæ severitas,
,, ut residui salubritèr paveant, flagellarà
,, permisit, csutis prudentiæ sensibua prospe-
,, xissent, non potuit dissimulare, nec debuit,
,, quin clamaret præmuniens diligenter, &
,, præmovens fidelium præcipuè Pastores, &
,, Principes, ut secùm expergiscerentur, &
,, surgerent, ac in alienis periculis propris
,, præcaventes, antè fera tempora tempesti-
,, va remedia præpararent.
1120 ,, Nè verò generalis convocatione
,, Concilii, quod arduæ rei necessitas flagi-
,, tsbat, ob incommoda temporum, loco-
,, rum distantias, viarumque discrimins ge-
,, neralitas gravaretur, aut necessariæ provi-
,, sionis utilitas incurreret ex nimia tardita-
,, te defectum, præfatus prædecessor à chri-
,, stisnis Principibus, Prælatia, atque Col-
,, legiis solicitè inter alia requisivit, nt cir-
,, cumspectæ deliberationis examine provi-
,, derent, quibus modis, quibusvè remediis,
,, atque subsidiis Ecclesiasticis, & mundauis
,, ad resistendum prædictis Tartaris, tàm in
,, Terra Sancta, quam impetunt, quàm in
,, Regno Hungariæ, atque terra Poloniæ,
,, aliisque locis, undè ad alis occupanda
,, Christianorum Regna violentum moliun-
,, tur ingressum, conflarentur in unum vires
,, Populi christiani, cùm tantæ, tàmque im-
,, probæ multitudinis irruptionibus cohi-
,, bendis unius Regni qusntumlibet præpo-
,, tentis non credantur sufficere facultates,
,, quæ insuper Regio, cui, quibusque modis,
,, & viribus eontrà eosdem Tartaros succur-
,, rere teneretur: quæ demùm, & qualia sub-
,, ventionis auxilia particulariter ob hoc in-
,, dici deberent Cleris, & Populis christia-
,, nis, & de reliquis nihilominùs providentiæ
,, opportunæ suffragiis in tantum uegotium,
,, illudque contingentia conferendis, secun-
,, dùm datam ipsia prudentiam, Deum, & uni-
,, versle periculum habendo præ oculis; co-
,, gitantes super omnibus, deliberatione ha-
,, bits diligenti usquè ad octavam Apostolo-
,, rum Petri, & Pauli, nunc proximo præte-
,, ritam, aliquos Procuratores, & Nuncios
,, providos, & discretoa sufficienter instru-
,, ctos, ac plenum hsbentea à Prælatis, Col-
,, legiisque mandatum super præmissis omnia
,, faciendi quæ ipsi possent, si præsentes es-
,, sent efficere, ad Sedem Apostolicam desti-
,, narent, per quos eorum communicato con-
,, silio dicta Sedes statueret quæ in tàm ar-
,, duo Christianitatis negotio publicæ salutis
,, utilitas postularet.
1121 ,, Receptis itaquè hujusmodi lite-
,, ris Apostolicis christiani Principes, & Ec-
,, clesiarum Prælati, sc Ecclesiastici Viri di-
,, versorum Regnorum deserentes Apostolici
,, Patris mandatis, & monitis, ut decuit re-
,, verenter, ad Apostolicam Sedem Procura-
,, tores, & Nuncios transmiserunt. Sed quia
,, dictua Prædecessor noster jussus à Domino
,, migrare de fæculo isto nequàm, positam
,, omnibus legem fatalis conditionis imple-
,, verat, venerabiles fratres Episcopi, & di-
,, lecti filii nostri Presbyteri, & Diaconi sa-
,, crosanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalea,
,, prædictà tunc Sede vacante, hujusmodi
,, Nuncios honorificentià, qua decuit, sd-
,, mittentes; ac benevolsm præsentiam, &
,, audientiam impendentes, eisdem literas, &
,, mandata, quæ attulerant, fecerunt sibi pro-
,, tinùs exhiberi, quibns Inspectis, attentiùs,
,, & propensiùs, quia ipsi tunc occupati cir-
,, cà tractatus, qui tunc eis de substitutione
,, Romani Pontificis imminebant, cùm eis-
,, dem Procuratoribus, in remodiis adhiben-
,, dis contrà pestem hujnsmodi efficacitèr
,, procedere nequiverunt, Procuratores, &
,, Nuncios ipsos, nè suos Dominos, aut eos
,, mora grsvaret longior, dimiserunt, eodem
,, non intermisso, sed sd pleuioris instructio-
,, nis consilium remisso negotio, donec præ-
,, dictà Sede ordinatà, de Pontificatua Apo-
,, stolici successore, consequeretur super eo
,, Ecclesiasticæ solicitudinis instantia exitum
,, concupitum.

1122

1122 „ Licèt igitùr vos Nuncios, & „ Procuratores vestros, propter hoc, ad prædictam Sedem tardè miseritis, quod opinamur ex multa locorum distantia, cùm in ultimis terræ sitis constituti finibus, contigisse; nos tamèn, quos omnipotens Dominus, licèt immeritos, ad Summi Apostolatus apicem sublimavit, eosdem Nuncios, & Procuratores vestros benignè, ac „ clementer admisimus, nec non & literas, „ quas nobis ex parte vestra tulerunt, attentè perlegimus, & intelleximus diligenter. Sed quia mens nostra in nostræ hujusmodi novæ promotionis initio, multarum „ solicitudinum, & diversarum curarum obsidione vallatâ super prædicto negotio, „ quod non ultimam requirit diligentiam, „ plenè adhùc deliberare nequiverit; præfatos Nuncios, & Procuratores vestros ad „ vos cum memoratæ Sedis gratia duximus „ remittendos, fraternitatem vestram monentes, rogantes attentiùs, & hortantes, ut „ per Apostolica vobis scripta districtè præcipiendo mandantes, quatenùs intendentes „ vobis ipsis, & christiano Populo, in quo „ vos posuit Dominus Principes, & Pastores „ circà prædictum negotium contrà Tartaros prosequendum, quæ necessitati conveniunt, & utilitati expediunt generali, prudentèr, & solicitè cogitatis, illud in omnibus, & per omnia, juxtà formam per literas memorati Prædecessoris vobis traditam, „ prudentibus consiliis, sedulis studiis, & „ provisionibus circumspectis talitèr dirigatis, ut prompti inveniamini, & parati ad „ es, quæ per ejusdem negotii promotionem, „ tàm circà subsidium, quod propter hoc in „ Regno Norwegiæ ad præsens colligitur, „ ut scripsistis, quàm etiàm circà alia, quæ „ ipsius Regni, & Reipublicæ Christianitatis „ commodum respiciunt, & profectum vos „ duximus requirendos. Dat. Viterbii v. Idus „ Junii Anno I. *Hæc Urbanus*.

1123 Cogitante indè Balduino juncto Venetorum Duci de resarciendis Latinorum jacturis in Oriente ob amissam Regiam Constantinopolis Urbem, & ferè universum Orientale Imperium, Paleologo aliundè sæviente in Latinorum reliquias, qui sub præfato remanserant Imperio, ut omnia in suam redigerent potestatem, interpellavit, & Romanum Pontificem, ut huic negotio manum darc dignaretur; nec distulit Urbanus, nec defuit, qui Minoritis Franciæ imperavit, ut incitandis ad arma sacra populis operam navarent, Crucem prædicando, ac Indulgentias profecturis pollicendo, quas pro Terræ Sanctæ subsidio bellum inituri consequerentur, datis Ministro Provinciali præfati Ordinis in Regno Franciæ gravissimis literis, quas ex Vaticano Regesto exscripsit Pater Wadingus, suisque inseruit in Minorum Annalibus ad Annum Domini MCCLXI. sub num. XVII. quæ ad hunc modum se habent.

Urbanus Papa IV.
Ministro Provinciali Ordinis Fratrum Minorum in Regno Franciæ.

1124 „ Orta est Nobis de partibus Romaniæ multæ turbationis materia, & exindè prosilierunt jacula, quæ diris puncturis „ affecerunt, & afficiunt intima cordis nostri. „ Eccè siquidèm in Regione illa contrà fidelem populum, schismaticorum erectus est „ gladius, undiquè ad subvertendum Catholicorum statum gravis persecutionis turbo „ prorupit, proptèr quòd cultores fidei orthodoxæ hostilibus inibi quatiuntur insultibus, & christiana Religio variis, & diversis adversitatibus impugnatur. Paleologus „ nàmque schismaticus, qui Græcorum Imperatorem vocari se facit, postquàm illius „ perfidæ gentis obtinuit principatum contrà Populum Latinorum, qui in illis partibus commoratur, cœpit in eum furoris „ tyrannidem inhumaniter exercere: Sicque „ adversùs eum unà cum subjectis sibi Græcis nationibus conspiravit, quòd ad illius „ exterminium, & subversionem tota suæ „ malignitatis convertit studia, direxit intentionem, & animum præparavit, improbè sperans se posse de facili, Latinis „ ejectis, exindè Constantinopolitani Imperii dominium integrum obtinere. Congregato igitùr post debellationem, & captionem dilecti filii nobilis viri Guillelmi de „ Willarduin Principis Achajæ, Exercitu „ copioso, & Civitatis Constantinopolitanæ „ finibus appropinquans, Civitatem eandem, „ cùm non posset illam violentèr capere, proditionalitèr occupavit, collocans in ea superbiæ suæ Sedem in sempiternum opprobrium Latinorum.

1125 „ O' quantos concepit dolores, o' „ quot suspiria protulit, o' quàm acerbas „ effudit lacrymas Romana Mater Ecclesia, „ cùm audivit, quòd prætactam Civitatem, „ quæ in ejus permanens unitate in suo gremio altiùs relucebat, amisit! Recolens etenim, quòd multo tempore anxiè vigilavit, „ laboriosa studia intentis vigiliis adnectendo, ut Civitatem tàm inclytam, & famosam, tàmque insignem, & amabilem obtineret; memor etiàm solicitudinum, suspiriorum, & laborum, quibus fœlicis recordationis Innocentius Papa III. prædecessor „ noster illam Imperialem Urbem ad unitatem catholicam conquisivit; & audiens „ eam sic probrosè deperditam, & ab ejus „ obedientia, & devotione subtractam, acutè „ doloris gladio sua præsensit viscera perforata.

1126 „ Verumtamèn quantumcumquè „ immensum ex hoc flebili casu Civitatis ejus-

„ ejusdem dolorem concepit, & mœrorem, „ nequsquàm ob hoc cecidit spes ipsius, nec „ fuit animo consternata, quin de ipsius Civitatis, & per consequens dicti Imperii „ recuperatione solicitè cogitaret, confidens in illo, qui est in se sperantium fortitudo, quòd post hujus percussionis dolorem, consolationis opportunæ medelam „ misericorditèr adhibebit. In hoc enim claret excellentia fidei, super cujus petram „ eadem Ecclesia fundata consistit, quià „ quantò graviùs Ecclesia ipsa impetitur, „ tantò persistit constantior, quoniàm immobile accepit in Christo, qui est veritas, „ fundamentum; Nàm licèt antiquis temporibus eadem Ecclesia memoratum Imperium amarè planxerit, ab ejus unitate subtractum, licèt diutinas, & innumeras amaritudines, & afflictiones pertulerit de suorum inibi dimicantium oppressionibus filiorum; semper tamèn animo fortis stetit, neo „ unquàm, quæ potuit, illùc subsidia destinare cessavit; quià sibi continuè divina potentia in tanti prosecutione negotii necessariæ subventionis largitione providit, corda „ fidelium ad præbendum ei auxiliū super hoc „ assiduè accedendo, ex quibus innumeri jàm, „ effuso in pugna tam salutifera sanguine, „ cursum vitæ præsentis sub glorioso triumpho martyrii fœlicitèr consummarunt.

1127 „ Verùm, quià dicti Paleologi nequitia faventis temporis tumefacta suffragio, prædicta Urbe, quæ memorati Imperii Caput existit, talitèr occupata, ad „ occupationem residui ejusdem Imperii, videlicèt Principatus Achajæ, ac Moreæ ferventèr anhelat, nos attendentes, quòd Ecclesiæ corpus ex membris tàm chari, felicèt Imperii prætacti carentia, si prætactum „ residuum, quod absit, occuparetur ab eo, „ notam probrosæ deformitatis incurreret, „ & sustineret debilitatis dolendæ jacturam; „ Considerantes etiam, quòd charissimus in „ Christo filius noster Balduinus Illustris Imperator Constantinopolitanus, & nobilis „ vir Dux Venetorum, sicut ejusdem Imperatoris, & ejusdem Ducis Nuncii, nobis, in „ nostra constituti præsentia retulerunt, unà „ cum Prælatis, & Baronibus Principatus „ jàm dicti magnificum tàm per Mare, quàm „ per terram pro succursu ejusdem Imperii „ jàm disposuerunt facere apparatum; ac „ volentes eos in hoc fidelium Christi præsidiis adjuvari, dignè providimus fore ab „ eisdem fidelibus opportunum propter hoc „ suffragium postulandum.

1128 „ Tuæ igitùr discretioni per Apostolica scripta in virtute obedientiæ districtè præcipiendo mandamus, quatenùs tàm „ epr te, quàm per alios fratres tui Ordinis, „ quos ad hoc idoneos esse cognoveris, proponens eisdem fidelibus per Regnum Franciæ, necnon per alia loca, per quæ tua „ administratio se extendit, juxtà datam tibi „ à Deo prudentiam verbum Crucis, eos attentis, & sedulis exhortationibus inducere „ non omittas, ut pensantes providè quàm „ sit necessaria nunc Imperio prætacto festina „ subventio; advertentes etiā, quòd per Imperii prętacti succursū, catholicę Fidei, & Ecclesiasticæ libertatis augumentum, nec non „ & Terrę Sanctę liberatio specialitèr procurantur, ad succurrendum eidem Imperio, ac „ Latinis morantibus in eodem, quinimmò ad „ Imperium ipsū eripiendū de manibus adversariorum, contrà prædictum Paleologum, & „ fautores ipsius, assumpto Crucis signaculo, „ virilitèr, & festinantèr exurgant; prædicto „ quoquè fidelibus ipsis, quòd dictus Dux „ Venetorum, omnes Crucesignatos, bujusmodi suo potenti navali stolio illùc deferri „ faciet sinè naulo.

1129 „ Nos etiam de omnipotentis Dei „ misericordia, & Beatorum Petri, & Pauli „ Apostolorum ejus auctoritate confisi, ex „ illa, quàm nobis, licèt indignis, Deus ligandi, atque solvendi contulit potestate, „ omnibus eidem Imperio, ac Latinis in personis, vel bonis eorum succurrentibus, illam suorum peccaminum veniam indulgemus, ipsosque illo privilegio eaque voluntus immunitate gaudere, quæ prædictæ „ Terræ Sanctæ subvenientibus in generali „ Concilio sunt concessa, non obstante Sedis „ Apostolicæ indulgentia, quę Fratribus tui „ Ordinis dicitur esse concessā, ne de causis, vel nepotiis, quæ per literas Apostolicas committuntur eisdem, se intromittere „ teneantur, nisi de Indulgentia hujusmodi „ expressam faciant mentionem.

1130 „ Ut igitùr utiliùs, & faciliùs commissum tibi hujusmodi ministerium exequi „ valeas, tibi, & Fratribus ejusdem Ordinis, „ quos ad hos cooperatores elegeris, convocandi ob id Clericos, & Populos locorum, „ in quibus hujusmodi verbum Crucis proponere vos continget, quotiescumquè, & „ ubicumquè videris expedire, ut processionalitèr prædicationibus vestris cum devotione intersint; nec non largiendi omnibus „ verè pœnitentibus, & confessis, qui ad hujusmodi convocationes, & prædicationes „ vestras accesserint, quadraginta, vel centum dierum Indulgentiam, juxtà tuæ discretionis arbitrium moderandam, plenam „ concedimus auctoritate præsentium potestatem. *Hactenus Urbani literæ*, in quibus licèt dies, qua datæ sunt, consignata nec apud Wadingum legatur, nec apud Raynaldum, à quo paritèr recitantur sub Anno Domini MCCLXII. num. 34. quin nec annus, nec mensis, certum tamèn est datas primo sui Pontificatus Anno, & fortè mensis Junii, quo datæ leguntur ejusdem argumenti literæ ad S.Ludovicum Galliæ Regem, incipientes: *Si Mater Ecclesia*.

1131

1131 Ad quem postea anno sequenti lugubres pariter fecit literas hortatorias item ad ferendum pro Terra Sancta, à Tartaris, & Sarracenis invasa, subsidium, nè Latinorum reliquiæ illis in partibus penitùs delerentur, totaque promissionis Terra, ac universum Hierosolymitanum Regnum Barbarico subjiceretur jugo: In eis namque literis, recensitis priùs Tartarorum illa invasione, cujus mentionem fecimus in fine superioris capitis ex Marino Sanuto, quæ inde, deletis ac devictis Tartaris per Babyloniæ Sultanum, ab eodem Sultano in Christianorum perniciem, & nominis Christiani opprobrium, gesta sunt, enarrat, inquiens: „ Perfidus Sultanus Babyloniæ treguarum, & pactorum fide, quam cum Christianis ipsis injerat, infideliter violata, cum exercitu copioso, quem in gravi multitudine congregarat, castrametatus inter Montem Thabor, & Naim, & tota Christianorum Terra usque ad portas Accon occupata ostiliter, & inter Admiratos suos pro libitu distributa, per varios Nuntios Christianæ fidei cultoribus, aditus, sollicitatus multipliciter, & solicitè requisitus in aliquo inclinari non potuit, nec moveri. Quin idem profanus hostis radicati prosecutor odii, quod contra Christianum nomen, & cultum, de iniqua editus radice, conceperat, dolos præparans, iniquitatem pariens, sic in venerandam Ecclesiam Nazarenam, infra cujus ambitum Virgo Virginum salutata per Angelum de Spiritu Sancto concepit, & ipsius Partus Angelico exstitit, prænunciatus affatu, manus non solum occupatrices, sed etiam destructrices injecerit, quod ipsam, per sacrilegos, & nefandos iniquitatis suæ ministros desæviens, redegit ad solum, ejusdem structura nobili omninò destructa. Ecclesiam in Capite Montis Thabor in Dominicæ transfigurationis honorem constructam, ac Ecclesiam de Cabula, ubi Deus, & homo unigenitus Dei filius Jesus Christus post Resurrectionem suam cum Discipulis suis, vera & infallibilia resurrectionis ejusdem, & suæ humanitatis eis exhibens argumenta, comedit, sacrilegio simili demolitus, & post paucos dies planiciem Accon agressus, ipsam quam jam incursuum multiplicatione concusserat, multis vexavit incendiis, ac turri Doc, circa quam castra fixerat, igne supposito, capta & diruta; custodumque ipsius, aliis morti tradidis, reliquis, ut diutiùs morerentur, captivitati servatis. *Hæc Urbanus, & alia*. Ut Sanctissimum Regem ad festinum ferendum subsidium excitaret. Datæ sunt hujusmodi literæ apud Urbem Veterem XIII. Kalend. Septembris. Cum postea iterùm rescripsisset ex eadem Civitate sub datis III. Idus Januarias, tertio sui Pontificatus anno, hortans, & ad idem solicitans, inquiens ad literarum calcem: „ Taliter igitur Apostolicas preces adimpleas, quod Unigenitum Dei Filium Jesum Christum, qui te fecit oleo Sacri Chrismatis Christum suum, propitium exinde tibi constituas, & benignum, nosque devotionem tuam, quam in adimplendis, Divinis, & Apostolicis beneplacitis promptam semper invenimus, & paratam, dignis ob hoc laudum præconiis attollamus. *Hactenus Urbanus*.

1132 Dum ergò in Occidente, solicitante, ut fati sumus, Pontifice, arma parantur, tùm pro amisso Orientali Imperio recuperando, tùm pro ferendo Terræ Sanctæ subsidio, Michael Palæologus sibi consulens, tanto Occidentalium bellico apparatu territus, nè talis expeditio conflaretur, solemnem Legationem ad Urbanum destinavit, pro unione Ecclesiæ Græcæ cum Latina, selectis ad hoc munus obeundum Maximo Alufardo Monacho, Andronico Muzalone, & Michaele Abalante, hac via sperans sibi gratiam Romani Pontificis conciliare, eumque ab incepto revocare. Fecit ergò, & literas per eosdem Legatos Urbano contradendas, quibus post effusas amoris, atque observantiæ in Pontificem notas, ac agnitum Petri, & successorum ejus in Ecclesia Primatum, questus est, ut ex literis Urbani ad eundem redditis constat, Januenses ob initum cum Græcis fœdus, anathemate Pontificio esse percussos. Adjecit inde se ultrò nullis mònitis solicitatus in Patris ruere amplexus, quod si filio dare, atque explicare Pontifex aspernaretur, se coràm Divino nomine, ac mortalibus omni criminis suspicione purissimum futurum, omnemque invidiam in Romanam Ecclesiam derivatum iri: Quo verò ad dogmata ac ritus, quibus Græci à Latinis discreparent, confecta priùs Græcos inter, & Latinos pace, contentionem omnem sopitum iri, ac extinctum. Itaque Michaelis Legati hujus tenoris literas secum ferentes, Romam pervenerunt, ubi honorificè ac benignè recepti, contraditis literis, ore quoque Principis mentem aperuerunt: Lætatus ex hoc Pontifex, inito cum Cardinalibus consilio, Nuncios brevioribus cum literis ad Imperatorem remittendos duxit, in quibus se mox suos quoque Apocrisiarios mittere promisit, per quos largiùs ad Imperatoris literas responsurum declarat. Literæ porrò per eosdem Imperatoris Nuncios missæ, excriptæ à Wadingo ex formulario Marini Ebulensis, & insertæ in suis Annalibus ad Annum Domini MCCLXII. sub num. 2. ad hunc modum se habent.

Vrbanus Episcopus servus servorum Dei, Palæologo Imperatori Græcorum Illustri, Divini timorem nominis, & amorem.

1133 „ Tantæ sinceritatis affectum, & „ reverentiæ studium in te virtutum Domi„ nus suscitavit, quod Sanctam Romanam „ Ecclesiam, Matrem cunctorum fidelium „ divinitùs institutam, per speciales tuæ cel„ situdinis Nuncios, ac etiam solemnes lite„ ras charitatis, ac pacis ac virtutis conti„ nentes insignia, visitasti: Nos quidem se„ riem literarum ipsarum, ac illa omnia, quæ „ jam dicti Nuncii prudenter, ac providè, in „ nostra, & fratrum nostrorum præsentia re„ tulerunt, cum quadam exultatione spiri„ tus annotavimus diligenter, firma conce„ pta fiducia de Conditoris omnium ineffabi„ li pietate, quod tu circa nos, & prædi„ ctam Ecclesiam super iis: quæ sunt devo„ tionis, & reverentiæ filialis suscepturus „ augmentum, vacabis ad illa mente vigili, „ per quæ inter eandem Romanam, & Græ„ corum Ecclesiam, fœdus unitatis perpe„ tuæ valeat reformari, nobis per consequens „ ad hoc dirigentibus nostri cordis affectum, „ ut quàm citò locus affuerit, illa cum omni „ diligentia faciamus, quæ & ipe Ecclesiæ „ Romanæ accomoda, & tuis etiam desideriis „ sint accepta; de hujusmodi siquidem affe„ ctione nostra purissima, & universali Chri„ stifidelibus, Deo propitio, multipliciter „ profutura, plena informatio tibi ex teno„ re literarum nostrarum proveniet, quas „ tuæ magnitudini, quamcitiùs poterimus, „ per nostros speciales Nuncios transmitte„ mus. Interim autem tuæ sublimitatis in„ dustria sibi constituat pro re delectabili, & „ jucunda, ut se in illis intentam reddat & vi„ gilem, per quæ tu in conspectu Majestatis „ Divinæ laudabilis, & in oculis hominum „ charior habearis, sub illa credulitate fir„ missima, quod nos, qui obtentu Divini „ Nominis te gerimus in paternæ visceribus „ charitatis, quandocumque nobis de dono „ cœlestis gratiæ facultas occurrerit, erimus „ ad illa soliciti, & efficaciter studiosi, per „ quæ tibi fit in gaudium erga nos, & prædi„ ctam Romanam Ecclesiam affectionis ma„ ternæ suscipere incrementum". *Hactenus Vrbani literæ.*

1134 Hisce cum literis, Imperatoris Nunciis remissis, Urbanus, inito cum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus Consilio, in Apocrisiarios ad eundem Imperatorem destinandos, ad effectum consumandi tam optatum unionis negotium, selegit quatuor viros Religiosos ex ordine Fratrum Minorum, Simonem scilicèt de Alvernia, Petrum de Moras, Petrum de Crista, & Bonifacium de Yporegia, quibus, & facultatem concessit amplissimam, secum in coadiutores assumendi quoscumque, tam proprii, quàm aliorum ordinum Religiosos, ut ex ejusdem Pontificis literis, ad eosdem datis, quas ex Regesto Vaticani exhibet Wadingus ad Annum MCCLXIII. sub num. IV. liquet, quæ quidem ad hunc modum se habent.

Fratribus Simoni de Alvernia, Petro de Moras, Petro de Crista, & Bonifacio de Yporegia, de Ordine Minorum Nunciis nostris in Græciam.

1135 „ Cum vos, de quorum industria, „ & prudentia circumspecta plenam in Do„ mino fiduciam gerimus, pro fidei Catholi„ cæ ac salutis, & pacis fidelium negotio „ promovendo ad partes Græciæ destinemus; „ ut eò efficaciùs, eoque utiliùs hujusmodi „ negotium prosequi valeatis, quo plures in „ prosecutione ipsius utiles, & fideles habue„ ritis adjutores, assumendi fratres de ve„ stro, Fratrum Prædicatorum, Cisterciea„ sium, & aliorum quorumque Fratrum Or„ dinibus, de quibuscumque Conventibus, „ seù locis volueritis, necnon, & sæculares „ Clericos ad hoc idoneos, qui à vobis in iis, „ quæ ad promotionem ejusdem negotii vi„ debuntur utilia, obedire ac intendere te„ neantur, contrariis eorundem Ordinum „ consuetudinibus, vel Statutis, seù Indul„ gentiis Apostolicis, eis concessis, nequa„ quam obstantibus, plenam vobis, & libe„ ram concedimus auctoritate præsentium „ facultatem. Datum apud Urbem Veterem „ v. Kal. Augusti, Pontificatum nostri anno „ secundo. *Hactenus Vrbani literæ.* Qui inde per alias literas datas ad universos Ecclesiarum Prælatos, eosdem Apocrisiarios commendavit, quatenus eundo & redeundo, de necessariis per eos providerentur subsidiis, ita scribens.

Patriarchis, Archiepiscopis, & Episcopis, Abbatibus, Prioribus, & Conventibus exemptis, & non exemptis Sancti Benedicti, Cluniacen. Præmonstraten. S. Augustini, & Cistercien. Ordinum, necnon Decanis, Præpositis, Archipresbyteris, Capitulis, Præceptoribus, ac Prioribus Militiæ Templi, ac Hospitalis Hierosolymitani, ad quos literæ istæ pervenerint.

1136 „ Ut ea, quæ ad officium nostrum „ pertinent, irreprehensibiliter exequamur, „ oportet nos universali præsidentes regimi„ ni, frequenter mittere viros idoneos ad ne„ gotia, quæ in plerisque Mundi partibus „ imminent, prout negotiorum ipsorum di„ versitas exigit, & natura. Cùm igitur di„ lectos filios Fratrem Simonem de Alvernia, „ Petrum de Moras, Petrum de Crista, &

Bo-

„ Bonifacium de Yporegia, de Ordine Minorum, nobis, & fratribus nostris meritis ipsorum probitatis acceptos, ad partes Romaniæ pro arduis Ecclesiæ Romanæ negotiis destinemus, universitatem vestram duximus attendè rogandam, per Apostolica vobis scripta districtè præcipiendo mandantes, quatenus eisdem fratribus, pro se ac eorum familiis in eundo, morando, & redeundo curetis in evectionem & aliis necessariis, ac securo conductu taliter pro Apostolicæ Sedis, & nostra reverentia, providere, quod devotio vestra possit exinde non immeritò commendari. Alioquin sententiam, quam iidem fratres tulerint in rebelles, usque ad observationem condignam faciemus, auctore Domino, observari. Non obstante, si aliquibus ab eadem indultum existat, quod Legatos, seu Nuncios dictæ Sedis recipere, vel eis providere non teneantur inviti, seu quod interdici suspendi, vel excommunicari non possint per literas Apostolicas, non facientes plenam, & expressam, seu de verbo ad verbum, de nominibus Monasteriorum, & Ordinibus eorundem, seu de Ecclesiis, & earum Personis, & Capitulis, tam Cathedralium, quàm aliarum Ecclesiarum, vel eorum Indulgentiis mentionem. Datum apud Urbem Veterem v. Kal. Augusti, Pontificatus nostri anno secundo.

1137 Deindè amplam concessit eis potestatem reconciliandi Sanctæ Dei Eccl. quoscumque Schismaticos, aliaque peragendi ad tale ministerium rectè exequendum utilia, & necessaria: quemadmodùm Innocentius IV. concesserat fratribus proficiscentibus ad partes infidelium, hæreticorum, & schismaticorum, cujus literas superiùs recensuimus; & inde per alias literas fratribus pariter ejusdem Ordinis, ad easdem partes euntibus indulserat Alexander IV. sub datum Viterbii XIII. Kal. Maii, sui Pontificatus Anno IV. recensitas à Wadingo ad annum Dom. MCCLVIII. sub num. 2. & excriptas ex Archivio S. Francisci Assisitatis, ac etiam relatas sub calce Directorii Pennæ. Itaque quas dedit Urbanus prædictis fratribus Nunciis, ex Vaticano Regesto exhibet idem Wadingus ad annum Domini MCCLXIII. sub num num. 3. ad hunc modum se habentes.

Fratribus Simoni de Alvernia, Petro de Moras, Petro de Crista, & Bonifacio Yporegia, Ordinis Fratrum Minorum proficiscentibus in Græciam.

1138 „ Cum hora jam undecima diei sit hominibus, ut exeant ad opus usque ad Mundi Vesperam deputati, & illud Apocalypsis elogium citò credatur cum Matris Ecclesiæ consolatione complendum, videlicèt, oportere viros spirituales, vitæ munditiam, & intelligentiæ gratiam cum Joanne sortitos, populis, & gentibus, linguis, regibusque multis denuò prophetare; quia non sequetur reliquiarum Israel per Isaiam Prophetata salvatio, nisi juxta Paulum Apostolum priùs introeat gentium multitudo. Nos, licèt immeriti super Apostolicæ Sedis speculam constituti, fideliter ac prudenter dispensandis Dei ministeriis, & operibus coadiuvandis intendimus: si vergente plenitudine temporis post pia priorum studia, in vineam Domini Sabaoth, novos, & penè novissimos, qui sapientiam longum didicere per otium, operarios mittere procuremus.

1139 „ Vos igitur, quos juxtà professæ Religionis officium, Zelus comedit animarum, & in quadriga quarta, quam variis charismatum donis, & fidei fortitudine trahitis, ubique discurrere, ac vexillum Regis gloriæ procul levare gestitis, ad gentes, quæ Jesum Christum Dominum non cognoscunt: & ad subtractionis filios, qui Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ non obediunt, destinamus. Vobis in remissionem peccatorum omnium injungentes, quatenus seminaturi super aquas multas, in illo tantùm, qui Mundum dixit se vicisse confisi, ad illuminationem cæcæ multitudinis, exterminium hæreticæ falsitatis, ad confirmandos nutantium animos, & fidelium confortandos, in luce sermonis, & certitudine operis, propositum vobis iter, sine quorumlibet offensione curratis. Ut autem ministerium vestrum honoretur pleniùs, & honorabiliùs impleatur, præsentium vobis auctoritate concedimus, ut in terris, quæ adhuc Sedis Apostolicæ magisterio non intendunt, proponere Verbum Dei, & constitutis ibidem, non obstantibus, si aliqua sunt excommunicatione ligati, in verbis, officio, & cibo, ac in aliis securè communicare, & ipsos, seu etiam alios converti ad unitatem Christianæ Religionis cupientes, recipere, baptizare, & aggregare Eccl. filiis valeatis. *Huc usque, tam in literis Innocentii IV. qua in aliis Alexandri IV. supra citatis, eadem totidem ferè verbis leguntur. Quæ porrò in literis Urbani subjecta sunt, sic se habent.*

1140 „ Liceat etiam vobis ibidem Latinia redeuntibus ad mandatum Sedis Apostolicæ, qui ex eo sunt excommunicatione ligati, quod ab ejusdem Sedis unitate diverterant, absolutionis beneficium, juxtà formam Ecclesiæ impertiri, & super eo dispensare cum ipsis, quod sacros receperunt ordines, & Divina celebrarunt Officia sic ligati. Hoc ipsum vobis sit licitum circa illos de terris eisdem, qui infra ætatem legitimam, aut quod omnes minores, vel qui superiores, prætermissis inferioribus,

„ bus, conferre, seù recipere Ordines præ-
„ sumpserunt, si tamen in hoc servata forma
„ talis extiterit, per quam Ordines recepis-
„ sent, Vobis præterea dispensare liceat, ut
„ ii de partibus Græciæ, qui ad Ecclesiæ Ca-
„ tholicæ redierint unitatem inter suos habi-
„ tent, eisque communicent, necnon; quod
„ Clerici earundem partium publicè ad obe-
„ dientiam Sedis Apostolicæ redeuntes, gau-
„ deant privilegio Clericali.

1141 „ Sit etiam vobis licitum omnium
„ fidelium in prædictis partibus confessiones
„ audire, ac ipsis injungere pœnitentias sa-
„ lutares, & excommunicatos à Canone, vel
„ alio modo, juxtà Ecclesiæ formam absol-
„ vere, dummodò injuriam, & damna passis
„ satisfaciant competenter. Cum irregulari-
„ bus autem partium earundem in illis casi-
„ bus, in quibus solent Legati Sedis Apo-
„ stolicæ dispensare, ac etiam cum Clericis
„ ipsarum partium, patientibus defectum na-
„ talium, dummodò non sint de adulterio,
„ vel incestu, aut regularibus procreati, &
„ alias bonæ conversationis existant, sit vo-
„ bis dispensandi facultas, quam circa illos
„ similiter habeatis, qui ab unitate Ecclesiæ
„ Catholicæ, seù Religione, vel Clericali or-
„ dine discesserunt, si humiliter, & publicè
„ redire voluerint, & dignè satisfacere de
„ commissis, ita quod ipsi Religiosi, ad sua
„ loca, salva disciplina Ordinis resumantur,
„ & illos ex jam dictis, qui excommunica-
„ tionis vinculo sunt adstricti, juxtà præter-
„ missam formam, & prædictæ satisfactio-
„ nis modum absolvere valeatis, & cum irre-
„ gularibus ex eisdem, sicut est expressum
„ superiùs, dispensare.

1142 „ Ad hæc, absolvendi occisores, &
„ personis per hos læsis, condignam satisfa-
„ ctionem impendant, & fundandis de novo
„ ibidem Ecclesiis, primarium lapidem con-
„ cedendi, & reconciliandi illas, quæ sunt
„ casu aliquo prophanatæ, ac discordantes
„ inter se ad invicem, quod ad pacem, &
„ concordiam redeant, necnon quod inor-
„ dinatè viventes de suis excessibus, sicut
„ justum fuerit, satisfactionem exhibeant,
„ compellendi per censuram Ecclesiasticam
„ vobis libera sit potestas. Insuper in locis,
„ in quibus vos hospitari continget, vel in
„ locis partium earundem, in quibus resi-
„ dentiam facietis, missam, & cætera Di-
„ vini celebrandi Officia, interdictis, & ex-
„ communicatis nominatim exclusis, ac dan-
„ di indulgentias, & commutandi vota ab-
„ stinentiæ, facultatem plenariam habeatis.
„ Cæterùm vobis concedimus, quod vestes
„ Sacerdotales altaris, pallas, & corporalia,
„ vobis, vestrisque fratribus necessaria possi-
„ tis, cum necessè vobis fuerit, juxtà for-
„ mam Ecclesiæ, benedicere, ubi Catholi-
„ corum Episcoporum copia non habetur.
„ Datum apud Urbem Veterem v. Kalen-
„ das Augusti, Pontificatus nostri anno se-
„ cundo.

1143 Cùmque per idem tempus idem Pa-
læogus, ut universum Imperium suæ subiice-
ret ditioni, bellum ageret adversum Guliel-
mum de Villarduin Achaiæ Principem, Ur-
banus in literis præfato Paleologo per Apocri-
siarios missis, infra recensendis, hortatus est,
ut pendente unionis tractatu desisteret ab in-
ferendo bello eidem Achaiæ Principi: Cujus
rei certiorem fecit per alias literas eundem
Principem, mandans, & ipsi, ut nihil mo-
veat contra Imperatorem eodem tractatu pen-
dente: quas literas eisdem Apocrisiariis con-
tradendas dedit, ad hunc modum se haben-
tes.

Nobili Viro Willelmo de Villarduin Principi Achaiæ.

1144 „ Cùm nos dilectos filios Simo-
„ nem de Alvernia, Petrum de Moras, Pe-
„ trum de Crista, & Bonifacium de Ypore-
„ gia, Fratres Ordinis Minorum, ad Michae-
„ lem Palæologum, qui pro Græcorum Im-
„ peratore se gerit, de fratrum nostrorum con-
„ silio, ad hoc specialiter destinemus, ut ip-
„ sum si unquam reduci potest, ad unitatem
„ Ecclesiæ reducamus, & inter alia, quæ ei-
„ dem Palæologo scribimus, contineatur ex-
„ pressè, ut interim donec inter nos, & ip-
„ sum super hoc tractatus habitus fuerit,
„ commotæ, jam per eum contra te cessent
„ penitùs simultates, terribiles armorum stre-
„ pitus conquiescant, hostiles arceantur in-
„ cursus, & præcipites bellorum impetus
„ refrænentur. Nobilitatem tuam rogandam
„ duximus attentè, & hortandam, mandan-
„ tes, quatenus si dictus Palæologus hæc, quæ
„ sic super hoc scribimus, duxerit adimplen-
„ da, & tu, fili, similiter ad requisitionem
„ dictorum Fratrum, interim ab ipsius Palæo-
„ logi impugnatione desistas, intendens eis-
„ dem fratribus in iis, quæ tibi super his ex
„ parte nostra duxerit injungenda, cum in
„ hoc non tuus agatur specialiter honor pa-
„ riter, & profectus. Taliter igitur hujus-
„ modi nostra precamina, & mandatum adim-
„ pleas, ut possis à nobis de devotionis prom-
„ ptitudine merito commendari. Datum apud
„ Urbem Veterem Kalendis Augusti, Pon-
„ tificatus nostri anno secundo. *Hactenus Urbani literæ*, Ex Vaticano Regesto apud
Wadingum ad annum supra relatum sub
numero 6. Qui, & alias literas commenda-
titias, pro eisdem fratribus datas Nobili-
bus Achaiæ, & universæ Baronibus illarum
partium, ex eodem codice exhibet, quæ sic
se habent.

No-

Nobilibus Viris Principi Achajæ, ac universis Baronibus illarum partium.

1145 „ Inter alias solicitudinis nostræ
„ curas, illa præsertim nos angit, & perma-
„ ximè occupat mentem nostram, ut vigi-
„ lantiæ nostræ studio fides possit dilatari ca-
„ tholica, & salua, atque tranquillitas chri-
„ stiano populo provenire. Proindè haben-
„ tes de dilectis Fratribus Simone de Alver-
„ nia, Petro de Moras, Petro de Crista, &
„ Bonifacio de Yporegia de Ordine Mino-
„ rum, utpotè magnæ Religionis, & indu-
„ striæ Viris, & in opere potentibus, & ser-
„ mone, plenam in Christo fiduciam; ipsos
„ pro fidei, ac salutis, & pacis fidelium ne-
„ gotio promovendo, ad Palęologum, qui pro
„ Græcorum Imperatore se gerit, tanquàm
„ salutis Angelos, & fideles verborum no-
„ strorum bajulos, de fratrum nostrorum con-
„ silio destinamus. Cùm igitùr in hujusmodi
„ negotio vestra specialitèr utilitas procure-
„ tur, Fratres ipsos cum commisso sibi nego-
„ tio vobis fiducialitèr commendantes, nobi-
„ litatem vestram monemus, & hortamur
„ attentè, quatenùs eisdem Fratribus in ne-
„ gotii prosecutione ipsius favorabilitèr, &
„ efficacitèr assistentes providcatis sibi per di-
„ strictum vestrum de securo conductu, eun-
„ do, morando, & redeundo, prout opus fue-
„ rit, ut ipsi à vobis duxerint requirendum,
„ ità quòd exindè vestra possit devotio meri-
„ tò commendari. Datum apud Urbem Ve-
„ terem v. Kalendas Augusti, Pontificatus
„ nostri Anno II. *Hactenus literæ Urbani*.
Illæ porrò literæ, quas idem Pontifex rescri-
psit ad Palęologum, & per eosdem Apocri-
siarios misit, exhibentur ex ejusdem Urbani
Regesto lib. 2. Epist. 158. à Raynaldo ad An-
num Domini MCCLXIII. sub numero 23.
Et ex Formulario Marini Ebulensis à Wa-
dingo ad eundem Annum sub num. 2. sic se
habentes.

Palęologo Imperatori Græcorum Illustri viam agnoscere veritatis.

1146 „ Imperialis Excellentiæ Nuncios,
„ videlicèt, Maximum, dictum Alusardum
„ Monachum; Andronicum, dictum Muza-
„ lonem; & Michaelem, dictum Abalantem;
„ nec non & literas, quas ex parte tui culmi-
„ nis præsentarunt, cum ingenti gaudio, &
„ exultatione, ac honorificentia condigna
„ recepimus; & tàm ea, quæ coràm nobis,
„ & fratribus nostris dicti proposuere Nun-
„ cii, quàm earundem literarum seriem, quas
„ de Græco transferri fecimus in Latinum,
„ planè advertimus, & intelleximus diligen-
„ tèr. Sanè in literis ipsis in primo utiquè
„ salutationis alloquio, nos Papam veteris
„ Romæ, Throni Apostolici successorem, &
„ spiritualem tui Patrem Imperii recogno-
„ scens; deindè de charitate utilia subjun-
„ xisti, dicens, quòd Imperium tuum, chari-
„ tatem libentèr amplectens, ac habens ze-
„ lum Dei, & zelans pacis, & concordiæ bo-
„ num, te ad mittendos dictos Nuncios, &
„ prædictas literas præparavit.

1147 „ Scripsisti etiàm, quòd nos, qui
„ Patres sumus, ad te, quem asseris nostrum
„ devotissimum filium paterni affectus visce-
„ ra nullatenùs aperimus, quantumcumquè
„ tu filius nos diligas sicut patrem: Nàm li-
„ cèt statim captâ Constantinopolitana Ur-
„ be, alias nobis epistolares literas miseris,
„ eandem intentionem, idemque propositum
„ continentes, nihilominùs tamèn propter
„ ardens tuum in hoc desiderium, prædictos
„ Nuncios cum hujusmodi literis mittere
„ decrevisti, postulans, ut circà priorem uni-
„ tatem, in Dei Ecclesia renovandam Pater
„ filio conjungatur, quoniàm si hoc Domi-
„ nus ex alto permiserit, nullus pro certo
„ præsumet contrà ipsam Ecclesiam superbi-
„ re, quià nec Rex, nec Princeps aliquis au-
„ debit resistere jussioni Apostolicæ.

1148 „ Adjecisti quoquè, quòd Impe-
„ rium tuum multo fuit dolore turbatum,
„ intellecto, quòd nos contrà Januenses, pro
„ eo quòd se tibi vinculo confœderationis ad-
„ strinxerunt, excommunicationis duxera-
„ mus sententiam promulgandam apud ipsos,
„ ut ab hujusmodi confœderatione disce-
„ dant, præceptis, & monitis Apostolicis in-
„ sistendo; propterea miratus es valdè, quòd
„ nos, qui magni, & primi Sacerdotis lo-
„ cum tenère dignoscimur, hoc jubemus,
„ guerram paci, & bellum amicitiæ præpo-
„ nendo; cùm tamèn & Januenses, & Græci
„ christiani existant, nec sit incongruum cum
„ Christianis amicitiam, & unionem colere
„ Christianos.

1149 „ Descripsisti quoquè multa mala,
„ quæ contigerunt populo christiano, à tem-
„ pore, quo Latinæ gentes Græcorum ter-
„ ram, ut tuis verbis utamur, velut fortem
„ propriam acceperunt; imponens Latinis
„ eisdem Templorum conculcationes, &
„ exterminia Divinorum, & quamplura,
„ quæ in sacris illarum partium ædibus per
„ eos asseris attentata. Quæ quidèm quo-
„ niàm facta sunt, & præterierunt, & quod
„ factum est, pro infecto haberi non potest,
„ in eisdem literis videbaris appetere, ut hinc
„ indè inimicitiæ dissolverentur, abjiceren-
„ tur scandala, & omne removeretur ob-
„ staculum, ad quod pedes suos possent of-
„ fendere Christiani; præsertim cùm tu, sicut,
„ asseris, in toto desideres mentis affectu; &
„ si nos ad hoc ex corde velimus intendere,
„ nihil est, quòd tantum bonum valeat pro-
„ hibere: sed cùm nos, qui Patres sumus, te
„ in hoc debuerimus implendo Patria offi-
cium

,, cium præveniffe, tu nos in hac parte præ-
,, veniens, pacem nobis, & concordiam ob-
,, tulisti, proptèr quòd ad consummationem
,, tractatua hujusmodi reputabis nos ampliùs
,, obligatos; expressè protestans, Imperium
,, tuum, id, quod in eo est, jàm laudabilitèr
,, explevisse; ac posse dicere coràm Deo, &
,, Angelis ejus, qualitèr cucurristi ad Pa-
,, trem tanquàm filius, Patris amator, debi-
,, tam nobis habitudinem, & convenientem
,, honorem, ac dispositionem, spontè, ac libe-
,, ralitèr offerendo; undè si filium currentem
,, Pater repelleret, Imperium tuum se de hoc
,, coràm Deo, & Angelis ejus excusaret.

1150 ,, Addebas prætereà, quòd de dog-
,, matibus Fidei, & consuetudinibus, seù ri-
,, tibus Ecclesiasticis nullum tunc sermonem
,, in eisdem literis faciebas; nàm si in iis ali-
,, qua esset discordia, pace præmissà, præ-
,, habitàq; inter Latinos, & Græcos, hæc sol-
,, verentur faciliùs, & celeriùs sopirentur.
,, Demùm autem tua Sublimitas, tàm per
,, easdem literas, quàm per memoratos Nun-
,, cios cum multa petivit instantia, ut Apo-
,, crisiarios, seù Legatos nostros, homines
,, videlicèt pacis, & pacificos Christi Disci-
,, pulos, non gaudentes in vanitate verborum,
,, nec bono pacis mundanam sapientiam præ-
,, ponentes, ad tuam præsentiam mittere-
,, mus, cùm per ipsos tuum expectet Impe-
,, rium recipere à nobis, & prædicta Sede re-
,, sponsum.

1151 ,, Nos igitùr prædictis literis de-
,, bità coràm fratribus nostris attentione di-
,, scussis, Deo Patri omnipotenti, à quo bo-
,, na cuncta procedunt, & in cujus manu Re-
,, gum corda consistunt; & qui etiam quæ-
,, cumque vult illa, sinè obice difficultatis in-
,, clinat, millemodas gratiarum retulimus
,, actiones; totaque Romana Mater Ecclesia
,, in laudis supernæ jubilum assurrexit, pro
,, eo quòd Spiritus Sancti gratia videbatur
,, mentales tanti Principis oculos sui fulgo-
,, ris radiis illustrasse, ac ostendisse sibi viam
,, catholicæ veritatis, per quam ad matrem
,, filia, pars ad totum, & membrum reduca-
,, tur ad caput. Hoc enim eadem Romana
,, semper affectavit Ecclesia, & ad hoc inde-
,, finentèr suæ studium considerationis infle-
,, xit, ut Græcorum Ecclesia suæ reficeretur
,, lacte dulcedinis, suosque effluentis educa-
,, retur uberibus charitatis, ità quòd ovile
,, Dominicum sub unius Pastoris regimine
,, alimenta doctrinæ salutis acciperet, & no-
,, men Domini sub uno veræ fidei dogmate
,, utiliùs, & salubriùs invocaret.

1152 ,, Volentes itaquè, quinimmò toto
,, mentis cupientes affectu, tàm utili, tàm-
,, que fructuoso tractatui diligentèr, & fer-
,, ventèr insistere, ac nostros propter hoc ad
,, te Apocrisiarios, juxtà Imperialis petitio-
,, nis desiderium destinare, memoratis tuæ
,, Celsitudinis Nunciis paternà benignitate
,, dimissis promisimus, quòd circà mittendas
,, ad te personas idoneas, in quarum ore ver-
,, ba responsionis Apostolicæ ponerentur, li-
,, bentèr tuæ satisfaceremus beneplacito vo-
,, luntatis. Licèt ergò etiàm tuis præce-
,, dentibus Nunciis vellemus nostræ super
,, hoc intentionis affectum perducere, facien-
,, te Domino, celeritèr ad effectum; longa
,, tamèn loci distantia, qua dilecti filii Si-
,, mon de Alvernia, Petrus de Moras, Pe-
,, trus de Crista, & Bonifacius de Yporegia
,, Fratres Ordinis Minorum, latores præsen-
,, tium, Apocrisiarii nostri tunc temporis
,, morabantur, nostris super hoc votis contrà
,, spem nostram obstaculum dilationis inges-
,, sit. Infesti quoquè rumores, qui ad audien-
,, tiam nostram medio tempore pervenerunt,
,, de persecutionibus, molestiis, & pressuris,
,, quæ nobili viro Guillelmo de Villarduin
,, Principi Achajæ, devotissimo utiquè dictę
,, Matris Ecclesiæ filio, ejusque Terris, &
,, Insulis, ac Latinis morantibus in eisdem,
,, per tui Viros Imperii jugitèr inferuntur,
,, celerem expeditionem Legationis hujus-
,, modi retardarunt, cùm per hujusmodi tuo-
,, rum operum novitatem resiliisse à conce-
,, pto proposito, nec in eadem voluntate per-
,, sistere credereris.

1153 ,, Verumtamèn, quià tanti boni
,, prosecutio non potuit apud nos, nec de-
,, buit per aliquod, quantumcumquè verosi-
,, mile, retractativum finalitèr impediri; cum
,, cæteris mentis nostræ desiderabilibus id
,, specialitèr praeferamus, ut christiana plebs
,, sub orthodoxę professione fidei, atque cultu
,, proficiat, & in idem individuum Collegium
,, unius Pastoris, si detur, magisterio, & custo-
,, dià muniatur: Eccè prędictos Fratres, Viros
,, utiquè Religione conspicuos, & in lege
,, Domini eruditos, pacificos, & ramum oli-
,, væ in ore gestantes, veritatis etiam Evan-
,, gelicæ professores, amatores, & cultores
,, humilitatis, qui Christum sequendo pau-
,, perem, sæculo cum suis divitiis, & deli-
,, ciis derelicto, ad solam Cœlestem Patriam
,, totà mentis attentione suspirant; ad tuam
,, Magnitudinem, tanquàm pacis Angelos
,, de fratrum nostrorum consilio destinamus;
,, sperantes in illo, qui arcem possidens uni-
,, tatis, universitati rerum, quas condidit,
,, suæ vestigium unitatis impressit; per quam
,, ad suum principium recurrentes, ab eo re-
,, cipiunt perfectionis finem, à quo subsi-
,, stendi sumpsere primordium; & quòd aures
,, Imperialis Magnitudinis ad eorundem fra-
,, trum salutaria monita efficacitèr inclina-
,, bit, tibique tribuet ex alto virtutem cogi-
,, tandi vias Domini, tuosque pedes in ejus
,, testimonia convertendi præduce charitate;
,, quæ sicut literarum tuarum habet assertio,
,, tuum excitavit, & induxit Imperium ad
,, pacem, à nobis, & concordiam requiren-
,, dam, & super qua etiàm, veluti suprà soli-
dum

„ dum fundamentum literarum ipsarum stru-
„ cturam quasi totalitèr erexisti.

1154 „ Et licèt nos, qui vices illius,
„ licèt immeriti, tenemus in terris, qui cha-
„ ritatem docuit, charitatem dilexit, cha-
„ ritatem ostendit, & charitatem misit in
„ Mundum, verba charitatis à te proposita
„ in ipso earundem exordio literarum chari-
„ tativè recepimus, & libentèr audivimus;
„ Deo, qui charitas est, labiorum nostro-
„ rum propter hoc vitulos immolantes; de-
„ votè supplicantes eidem, ut te per suam
„ clementiam, ad illius veræ charitatis affe-
„ ctum, per quam in Deo maneas, & Deus
„ in te dignetur, tanquàm in suo habitaculo,
„ permanere; ex zelo tamèn sincerissimæ
„ charitatis proculdubiò procedere noveris,
„ quòd te, & universos populos, quos tuum
„ regit, & gubernat Imperium, ut ad veri-
„ tatem redeatis catholicam,totis anhelamus
„ affectibus, & vos, ut ad sinum Matris Ec-
„ clesiæ convertamini, promptis desideriis
„ invitamus; quoniam hujusmodi unio, sivè
„ connexio salutaris, si placeret Altissimo,
„ quòd nostris, & tuis temporibus fieret,
„ cordi nostro inæstimabilis gaudii rorem in-
„ funderet,& anxiæ propter hoc nostræ men-
„ tis ardorem affluentis lætitiæ refrigeraret
„ irriguo, nostrumque animum, panem sa-
„ lutis, & fructum animarum desiderabilitèr
„ appetentem, pabulo reficeret charitatis.
„ Tunc enim nobis, & ipsi Ecclesiæ proveni-
„ ret magnum, & desiderabile salutare, cum
„ videremus varias gētium nationes sub ejus-
„ dem observantia fidei in unum acceptabi-
„ lem Christo populum congregatas. Tunc
„ etiam exultatione nimiâ hilaresceret to-
„ tua Orbis, quià valdè bonum, & jucun-
„ dum existeret fratres simùl in domo Domi-
„ ni habitare.

1155 „ Hęc, inquam, domus est Eccle-
„ sia Christi firmitèr ædificata, & benè fun-
„ data suprà firmam petram fidci orthodoxę,
„ quam ipse Christua suo fundavit sanguine
„ pretioso; & in qua multitudini creden-
„ tium est cor unum, & anima una; unus
„ Deus, una fides, & unum baptisma; & in
„ qua etiam tota fidelium multitudo uni cor-
„ pori comparatur, dicente Apostolo: *Mul-*
„ *ti unum corpus sumus in Christo*; cujus qui-
„ dèm corporis unitas à spiritus unitate
„ procedit, quia etsi sit unus, pro suo ta-
„ mèn arbitrio membris ipsius Ecclesiæ di-
„ versitatem insluit gratiarum; Propter quòd
„ idem Apostolus, enumeratis Spiritus San-
„ cti Donis, ait: *Hoc autem operatur unus*,
„ *atque idem spiritus dividens singulis, prout*
„ *vult*. Et post pauca subjunxit: *In uno spi-*
„ *ritu omnes in unum corpus baptizati fuimus*.
„ Hæc quidèm Ecclesiastici corporis unitas,
„ per inconsutilem Domini tunicam, quæ di-
„ visis aliis vestibus, uni tantùm cessit in sor-
„ tem, non immeritò figuratur. Hanc uni-
„ tatem Piscina Probatica designavit, in qua
„ unus tantummodò sanabatur, extrà ipsam,
„ languentium multitudine remanente; quo-
„ niàm in hujus unitatis circuitu impii am-
„ bulant, & in eam intrare renuont, ut sa-
„ nentur. Hanc etiam unitatem commen-
„ dat Sponsus in Canticis, dicens: *Una est*
„ *Columba mea; una perfecta mea*; quamquàm
„ plures Reginas adolescentulas, & concubi-
„ nas esse deseribat..

1156 „ Ut igitùr hujusmodi unitatis
„ gratia firma, & illibata penitùs servaretur,
„ unum eidem unitati Dominus, videlicèt
„ Petrum Apostolorum Principem, Caput
„ constituit, & Magistrum, ut illam quasi
„ Noe arcam, extrà quam animantia dereli-
„ cta, in aquas diluvii submerguntur, in ipso
„ Apostolorum Principe, velut in uno cubi-
„ to consummaret, eique magisterium Ec-
„ clesiæ suæ conferens, & Primatum, oves, &
„ agnos suos illi pascendos, præmissâ trinâ
„ dilectionis interrogatione, commisit, tra-
„ dens ei claves Regni Cœlorum, cum libe-
„ ra ligandi, atque solvendi Pontificiâ, &
„ plenariâ potestate. Et nè ipsius Principis
„ fides deficeret aliquandò, pro ipso effica-
„ citèr exoravit; quòd cùm postmodùm alia-
„ rum Ecclesiarum nonnullæ fuerint hæreti-
„ corum errore fœdatæ, Romana Ecclesia,
„ cujus idem Beatus Petrus Magister extitit,
„ immaculata remansit, nullamque prorsùs
„ labem contraxit hæreticæ pravitatis. Un-
„ dè reliqui Apostoli hujusmodi institutio-
„ nem Dominicam,etiam post Christi Ascen-
„ sionem inviolabilitèr observantes,recogno-
„ verunt eundem Beatum Petrum fore Chri-
„ sti Vicarium, & super eo primatus officium
„ in omnibus obtinere. Ad verbum nàmque
„ ipsius Beati Petri surgentis in medio fra-
„ trum, unanimitèr per Apostolos ad electio-
„ nem Matthiæ proceditur; Surrexit enim
„ medio tanquàm ardens igne Spiritus San-
„ cti, loco Magistri, qui ei commiserat gre-
„ gem suum; & tanquàm honorabilissimus,
„ cui omnes paritèr intendebant. Ejus quo-
„ què sermonibus illi, qui blasphemabant
„ Apostolos, immò Sanctum Spiritum, con-
„ vincebantur. Multa insuper fidelium mil-
„ lia ipsius prædicatione convertebantur ad
„ fidem; in qua quidèm prædicatione se fer-
„ ventèr, & ardentèr velut Christi Vicarius
„ exercebat.

1157 „ Neque huic institutioni Domi-
„ nicæ Sancti Patres postmodùm restiterunt;
„ Sed ipsius Principis successorem, tanquàm
„ illum, qui Christi vices in terris obtinet,
„ venerantes, & ad ejus judicium in fidei re-
„ currentes dubiis, ejus auctoritate hæreses
„ condemnarunt, manentes sicut membra in
„ eorum capite, Apostolico scilicèt Throno
„ Pontificum Romanorum, à quo quæren-
„ dum est quid sit tenendum, quidvè creden-
„ dum; cùm ejus sit reprehendere, statuere,
or-

„ ordinare, disponere, præcipere; solvere,
„ & loco illius ligare, qui ædificavit illum,
„ & quòd nulli alii, sed ipsi soli, quod ple-
„ num est, tradidit, & concessit. Huic etiàm
„ Throno omnes Catholici jure divino ca-
„ put inclinant, & primatem Mundi veram
„ confitentes fidem, tanquàm ipsi Domino
„ Jesu obediunt, & intendunt; ac in illum
„ tanquàm in Solem respiciunt, & ab eo lu-
„ men veritatis, & fidei ad salutem recipiunt
„ animarum; prout nonnullorum Sanctorum
„ Patrum, tàm Græcorum, quàm aliorum
„ Scriptorum dicta veridicè asseverant. Porrò
„ cùm præcellens Ecclesiæ prædictæ auctori-
„ tas, & potestas, & Evangelico roboretur
„ privilegio, & quamplurium Sanctorum
„ Doctorum testimonio fulciatur, nequa-
„ quàm expediens fore decrevimus plura lo-
„ rum super hoc scripta producere, quià su-
„ pervacaneum prorsùs extiteret Solem ad-
„ juvare facibus, & id, quod est in Cœlo, &
„ in terra notorium, Scripturarum suffra-
„ giis comprobare. Sed utinàm Imperialis
„ judicium rationis nos Throni Apostolici
„ successorem, & spiritualem tui Patrem Im-
„ perii, sicut verbo in tuis literis, sic & opere
„ recognosceret, ac nobis debita jura redde-
„ ret reverentiæ filialis.
1158 „ Utinàm illam charitatem, cujus
„ te asseris sectatorem, circà nos, & Thro-
„ num ipsum efficacitèr demonstrarea, ad
„ gregem redeundo Dominicum, ac reci-
„ piendo teipsum, & in tuto Matris Ecclesię
„ gremio, ubi consolationis maternæ dulce-
„ dinem cum ceteris orthodoxis Mundi Prin-
„ cipibus degustares; ubi etiam in cunctis
„ tuis opportunitatibus indesinentèr tibi ad-
„ esse sentires prompta sui præsidii favorabi-
„ lis adjumenta; Nàm si hoc tibi spiritus,
„ qui ubi vult spirat, cœlitùs inspiraret, non
„ solùm ostenderemus, & aperiremus tibi pa-
„ terni affectus viscera, verùm etiàm te in-
„ trà illa tanquàm præcordialem, & charis-
„ simum filium locaremus; tibique in tui su-
„ stentatione, & exaltatione solii monstrare-
„ mus, quantùm Thronis Regalibus Apo-
„ stolicæ Sedis, gratiam & communionem
„ habentibus sit necessaria, fructuosa, & uti-
„ lis potestatis Apostolicæ plenitudo. Ne-
„ que volumus diffiteri, quinimmò constan-
„ tèr asserimus, quòd maxima eidem Eccle-
„ siæ, ac tibi etiam ex tui conversione Im-
„ perii utilitas, multorumque incrementa
„ profectuum spiritualitèr, & temporalitèr
„ provenirent, quià & ejusdem corpus Ec-
„ clesiæ ex membri reintegratione tàm nobi-
„ lis appareret, & existeret in omni parte sui
„ elegantissimè venustatum; & membrum
„ ipsum non languesceret, neque tabesceret
„ extrà corpus, sed validum ex illo susci-
„ piens incrementum favoris, & honoris vi-
„ gorem resumeret, & humorem; illamque
„ curam teneram, vigilemque solicitudinem
„ de tuo Imperio eadem haberet Ecclesia,
„ quam habet de cæteris Orbis terræ Regnis,
„ atque Provinciis sub salubri ejus obedien-
„ tia constitutis, quorum potestates, & Prin-
„ cipatus adeò fovet, protegit, & gubernat,
„ quòd si nonnunquàm inter hujusmodi Re-
„ gna, sivè Provincias dissensionum scandala,
„ seù tumultuantium bellorum discrimina
„ forsitàn oriantur, statim eadem Ecclesia in
„ medias filiorum furentium partes prosi-
„ liens, & strictos jàm, vel stringendos gla-
„ dios de manibus altercantium confidentèr
„ eripiens, per auctoritatem fit inter ipsos
„ imperiosa placidæ pacis auctrix.
1159 „ Reges quoquè Catholici cum in-
„ ter ipsos aliquid dissensionis emergit, vel
„ cum Vassalli eorum præsumunt contrà eos
„ calcaneum rebellionis erigere, mox ha-
„ bent ad portum Ecclesiæ prædictæ recur-
„ sum, ejusque salubre consilium, & auxi-
„ lium implorantes, tranquillitatis, & pacis
„ remedia infallibiliter ab ipsa recipiunt; fa-
„ citque, ut inter discordes, & turbatos co-
„ rum animos serena concordia, & concors
„ serenitas reformetur, sedentur seditiones à
„ subditis concitatæ, & litigantium clamo-
„ res queruli conticescant. Prætereà circà
„ hæredes parvulos Regnorum hujusmodi, si
„ quos, parentibus eorum Regibus deficien-
„ tibus in pupillari ætate, remanere contige-
„ rit, eadem Romana Ecclesia piæ Matris
„ assumit officium, ac diligentèr, & utilitèr
„ ipsorum gerit regimen, & tutelam; eorum
„ hæreditates, & Regna, cùm necessitas im-
„ minet, etiam suis propriis sumptibus, à
„ quibuslibet invasoribus, & occupatoribus
„ defendendo. Hæc autem, & alia quamplu-
„ ra refugia invenerunt semper, & inveniunt
„ apud eandem Ecclesiam fidelia, & obedien-
„ tia sibi Regna, Reges, & Principes ortho-
„ doxi. Unde si tu, quòd serventèr appeti-
„ mus, inspiratus à Domino, ad ejus obe-
„ dientiam rectâ mentis intentione redires;
„ tantò promptiora favoris, & præsidii juva-
„ mina tuum in illa inveniet Imperium, in
„ tua, tuorumque hæredum defensione, ac
„ exaltatione perpetua, quantò ferventiori-
„ bus desideriis eadem Ecclesia festa Pascha-
„ lia tuæ jucundæ conversionis expectat;
„ quantòque attentioribus studiis, te ad ejus
„ utilitatem conversum in suæ charitatis
„ amore, ac gratia retineret.
1160 „ Quæsumus ergò, quinimmò tuam
„ Excellentiam obsecramus per aspersionem
„ Sanguinis Jesu Christi, ut illud laudabile,
„ ac salubre propositum, quòd tuæ literæ
„ jàm super hoc te concepisse testantur, in
„ partum, sublatâ qualibet difficultate, ac
„ dilatione, producas; redeundo celeritèr ad
„ amplum, & spaciosum ejusdem gremium,
„ ubi indubitantèr invenies tibi, & semini
„ tuo perpetua solidæ firmitatis sedilia præ-
„ parata; & ubi etiam non solùm tu, sed &

„ tua posteritas futuris temporibus recumbere poterit confidenter, quia si te in consilia meliora retuleris, & ad eandem Ecclesiam in spiritu humilitatis redieris, non solum auxilium Januensium, quorum amicitiam nos tibi subtrahere velle conquereris, & aliorum fidelium Latinorum potentiam, verùm etiam si opportunum fuerit, vires omnium Orthodoxorum Regum, ac Principum Orbis Terræ, in tuum, tuique solii fulcimentum conflare, ac provocare studebimus inter te, & ipsos indissolubilis fœdera dilectionis ad laudem, & gloriam Divini nominis, & Christianæ Religionis augmentum.

1161 „ Sed quamdiù ipsi Romanæ Ecclesiæ inobediens, & throno Apostolico indevotus exstiteris, salvâ conscientiâ sustinere non possumus, quod dicti Januenses, vel alii quicumque Latini tibi auxilium præbeant vel favorem, cum sit prorsùs incongruum, ut obedientiæ filii cum filiis inobedientiæ per alicujus confœderationis commercium misceantur; præsertim cum posset per tale commercium status inobedientium fortiùs ad inobedientiam roborari. Posset etiam de facili puritas filiorum obedientium ex socia conversatione, & familiaritate, quam cum inobedientibus contrahunt, in sinceris eorum moribus maculari. Si ergò contra eosdem Januenses processimus, hac de causa Imperialis circumspectio non miretur, cum officii nostri debitum impleverimus in hac parte: nec per hoc aliquis, rationis judicium, & non voluntatis sequens libitum, justè contra nos potest arguere, quod guerram paci, & bellum amicitiæ præponamus: cùm talis confœderatio, seu amicitia in guerram, bellum, & scandalum prædictæ Romanæ Ecclesiæ, suorumque fidelium filiorum, quos ante oculos suos in ejus gremio cum eorundem favore Januensium opprimis, cedere totaliter dignoscitur.

1162 „ Et cum simus illius Vicarii veritatis, quæ ait: *Ego sum via, veritas & vita*; propter quod veritatem diligere, veritatem ostendere, veritatem sequi, veritatem omnibus dicere, ac veritatem etiam supra tecta prædicare tenemur, tacère in hoc non possumus, nec debemus; nec volumus veritatem: quod omnes illi, qui throno Apostolico non obediunt, quantumcumque Christianos se nominent, Dominicis obviant institutis, & in Deum peccant mortaliter, & graviter oculos Divinæ Majestatis offendunt. Nam quanta sit inobedientiæ culpa, verbo Samuelis ostenditur, asserentis, quod quasi peccatum ariolandi, est repugnare, & quasi scelus Idololatriæ aquiescere nolle. Monstratur etiam exemplo Dathan, & Abiron, qui propter inobedientiæ malum ab Altissimo pœnâ gravissima sunt puniti, terra eos cum suis omnibus absorbente. Hæc autem ibi dicimus, more periti medici nolentes palpare vulnera inobedientiæ telo transfixa, & ideò verba nostra patienter audias, & sapienter advertas, ut tibi auctore Deo, proficiant ad salutem. Meliora sunt enim, Salomone teste, diligentis vulnera, quàm fraudolenta oscula odientis. Ad nostram nempè spectat officium, ubi necessaria est increpatio, non tacère; sicut conticent canes muti non valentes latrare; sed secundum Apostolum arguere, obsecrare, & increpare in omni patientia, & doctrina.

1163 „ Verùm quanta mala populo Christiano contingerint à tempore dissensionis, & divisionis hujusmodi, nullatenus ignoramus: quinimmò dum hæc ante oculos nostros reducimus, producimus ab imis amara suspiria, nec possumus lacrymas sustinere, dolentes super illis, qui primi à prædictæ Romanæ Ecclesiæ obedientia recedentes, inter Latinos, & Græcos tanti materiam scandali reliquerunt. Nam si Latini Græcos diversis temporibus impugnarunt, hoc proculdubiò non fecerunt tantummodò causâ aquirendi eorum terras, & divitias temporales, sed ut per vexationem Græcis intellectus, qui noluerunt intelligere, ut bene agerent, præstaretur. Propter quod si Templa Divina, & ædes sacræ per aliquos latrunculos, seu per aliquos prædatores destructionis exterminium, sicut in terris guerrarum fluctibus æstuantibus consuevit contingere, forsitan incurrerunt, nullus sanæ mentis vel debet, vel potest id Latinis omnibus imputare; sed hujusmodi latrunculis, & prædatoribus, imò potiùs illi, qui, prout dictum est, uter utramque gentem diffidii Zizania seminaverunt.

1164 „ Quia verò pacem videris appetere, & petere, ut hinc inde solvantur inimicitiæ, abiiciantur scandala, & omne removeatur obstaculum, ad quod Christiani possent offendere pedes suos; nos tuum in hoc salubre, & laudabile desiderium dignis laudum præconiis attollentes, ad Imperialem notitiam præsentium tenóre deferimus, quod cum illius Regis pacifici vices geramus in terris, qui unicum Sacrificium per mortem Patri se obtulit, ut secundum Joannem Filios Dei, qui erant dispersi, congregaret in unum; & qui secundum Apostolum est pax nostra, faciens utraque unum, & qui etiam passionem accedens, de pace condidit testamentum; veram pacem, & concordiam quærimus, & ad talem pacem inter utrumque populum, auctore Domino, reformandam, vigilanter, & efficaciter intendere volumus: per quam utique pacem copula rectæ charitatis & fidei cordibus inferatur, & quæ uni-

„ ordinare, disponere, præcipere, solvere,
„ & loco illius ligare, qui ædificavit illum,
„ & quòd nulli alii, sed ipsi soli, quod ple-
„ num est, tradidit, & concessit. Huic etiàm
„ Throno omnes Catholici jure divino ca-
„ put inclinant, & primatea Mundi veram
„ confitentes fidem, tanquàm ipsi Domino
„ Jesu obediunt, & intendunt; ac in illum
„ tanquàm in Solem respiciunt, & ab eo lu-
„ men veritatis, & fidei ad salutem recipiunt
„ animarum; prout nonnullorum Sanctorum
„ Patrum, tàm Græcorum, quàm aliorum
„ Scriptorum dicta veridicè asseverant. Porrò
„ cùm præcellens Ecclesiæ prædictæ auctori-
„ tas, & potestas, & Evangelico roboretur
„ privilegio, & quamplurium Sanctorum
„ Doctorum testimonio fulciatur, nequa-
„ quàm expediens fore decrevimus plura ho-
„ rum super hoc scripta producere, quià su-
„ pervacaneum prorsùs extiteret Solem ad-
„ juvare facibus, & id, quod est in Cœlo, &
„ in terra notorium, Scripturarum suffra-
„ giis comprobare. Sed utinàm Imperialis
„ judicium rationis nos Throni Apostolici
„ successorem, & spiritualem tui Patrem Im-
„ perii, sicut verbo in tuis literis, sic & opere
„ recognosceret, ac nobis debita jura redde-
„ ret reverentiæ filialis.

1158. „ Utinàm illam charitatem, cujus
„ te asseris sectatorem, circà nos, & Thro-
„ num ipsum efficacitèr demonstrares, ad
„ gregem redeundo Dominicum, ac reci-
„ piendo teipsum, & in tuto Matris Ecclesiæ
„ gremio, ubi consolationis maternæ dulce-
„ dinem cum ceteris orthodoxis Mundi Prin-
„ cipibus degustares; ubi etiam in cunctis
„ tuis opportunitatibus indesinentèr tibi ad-
„ esse sentires prompta sui præsidii favorabi-
„ lis adjumenta; Nàm si hoc tibi spiritus,
„ qui ubi vult spirat, cœlitùs inspiraret, non
„ solùm ostenderemus, & aperiremus tibi pa-
„ terni affectus viscera, verùm etiàm te in-
„ trà illa tanquàm præcordialem, & charis-
„ simum filium locaremus; tibique in tui su-
„ stentatione, & exaltatione solii monstrare-
„ mus, quantùm Thronia Regalibus Apo-
„ stolicæ Sedis, gratiam & communionem
„ habentibus sit necessaria, fructuosa, & uti-
„ lis potestatis Apostolicæ plenitudo. Ne-
„ que volumus diffiteri, quinimmò constan-
„ tèr asserimus, quòd maxima eidem Eccle-
„ siæ, ac tibi etiam ex tui conversione Im-
„ perii utilitas, multorumque incrementa
„ profectuum spiritualitèr, & temporalitèr
„ provenirent, quià & ejusdem corpus Ec-
„ clesiæ ex membri reintegratione tàm nobi-
„ lis appareret, & existeret in omni parte sui
„ elegantissimè venustatum; & membrum
„ ipsùm non languesceret, neque tabesceret
„ extrà corpus, sed validum ex illo susci-
„ piens incrementum favoris, & honoris vi-
„ gorem resumeret, & humorem; illamque
„ curam teneram, vigilemque solicitudinem
„ de tuo Imperio eadem haberet Ecclesia,
„ quam habet de cæteris Orbis terræ Regnis,
„ atque Provinciis sub salubri ejus obedien-
„ tia constitutis, quorum potestates, & Prin-
„ cipatus adeò fovet, protegit, & gubernat,
„ quòd si nonnunquàm inter hujusmodi Re-
„ gna, sivè Provincias dissensionum scandala,
„ seù tumultuantium bellorum discrimina
„ forsitàn oriantur, statim eadem Ecclesia in
„ medias filiorum furentium partes prosi-
„ liens, & strictos jàm, vel stringendos gla-
„ dios de manibus altercantium confidentèr
„ eripiens, per auctoritatem fit inter ipsos
„ imperiosa placidæ pacis auctrix.

1159 „ Reges quoquè Catholici eum in-
„ ter ipsos aliquid dissensionis emergit, vel
„ cum Vassalli eorum præsumunt contrà eos
„ calcaneum rebellionis erigere, mox ha-
„ bent ad portum Ecclesiæ prædictæ recur-
„ sum, ejusque salubre consilium, & auxi-
„ lium implorantes, tranquillitatis, & pacis
„ remedia infallibiliter ab ipsa recipiunt; fa-
„ citque, ut inter discordes, & turbatos co-
„ rum animos serena concordia, & concora
„ serenitas reformetur, sedentur seditiones à
„ subditis concitatæ, & litigantium clamo-
„ res queruli conticescant. Præthereà circà
„ hæredes parvulos Regnorum hujusmodi, si
„ quos, parentibus eorum Regibus deficien-
„ tibus in pupillari ætate, remanere contige-
„ rit, eadem Romana Ecclesia piæ Matris
„ assumit officium, ac diligentèr, & utilitèr
„ ipsorum gerit regimen, & tutelam; eorum
„ hæreditates, & Regna, cùm necessitas im-
„ minet, etiam suis propriis sumptibus, à
„ quibuslibet invasoribus, & occupatoribus
„ defendendo. Hæc autem, & alia quamplu-
„ ra refugia invenerunt semper, & inveniunt
„ apud eandem Ecclesiam fidelia, & obedien-
„ tia sibi Regna, Reges, & Principes ortho-
„ doxi. Unde si tu, quòd serventèr appeti-
„ mus, inspiratus à Domino, ad ejus obe-
„ dientiam rectà mentis intentione redires;
„ tantò promptiora favoris, & præsidii juva-
„ mina tuum in illa inveniet Imperium, in
„ tua, tuorumque hæredum defensione, ac
„ exaltatione perpetua, quantò ferventiori-
„ bus desideriis eadem Ecclesia festa Fascha-
„ lia tuæ jucundæ conversionis expectat;
„ quantòque attentioribus studiis, te ad ejus
„ utilitatem conversum in suæ charitatis
„ amore, ac gratia retineret.

1160 „ Quæsumus ergò, quinimmò tuam
„ Excellentiam obsecramus per aspersionem
„ Sanguinis Jesu Christi, ut illud laudabile,
„ ac salubre propositum, quòd tuæ literæ
„ jàm super hoc te concepisse testantur, in
„ partum, sublatâ qualibet difficultate, ac
„ dilatione, producas; redeundo celeritèr ad
„ amplum, & spaciosum ejusdem gremium,
„ ubi indubitantèr invenies tibi, & feminæ
„ tuo perpetua solidæ firmitatis sedilia præ-
„ parata; & ubi etiam non solùm tu, sed &

tua

„ tua posteritas futuris temporibus recumbere poterit confidenter, quia si te in consilia meliora retuleris, & ad eandem Ecclesiam in spiritu humilitatis redieris, non solum auxilium Jannensium, quorum amicitiam nos tibi subtrahere velle conquereris, & aliorum fidelium Latinorum potentiam, verùm etiam si opportunum fuerit, vires omnium Orthodoxorum Regum, ac Principum Orbis Terræ, in tuum, tuique solii fulcimentum conflare, ac provocare studebimus inter te, & ipsos indissolubilis fœdera dilectionis ad laudem, & gloriam Divini nominis, & Christianæ Religionis augmentum.

1161 „ Sed quamdiù ipsi Romanæ Ecclesiæ inobediens, & throno Apostolico indevotus exstiteris, salvâ conscientiâ sustinere non possumus, quod dicti Jannenses, vel alii quicumque Latini tibi auxilium præbeant vel favorem, cum sit prorsùs incongruum, ut obedientiæ filii cum filiis inobedientiæ per alicujus confœderationis commercium misceantur; præsertim cum posset per tale commercium status inobedientium fortiùs ad inobedientiam roborari. Posset etiam de facili puritas filiorum obedientium ex socia conversatione, & familiaritate, quam cum inobedientibus contrahunt, in sinceris eorum moribus maculari. Si ergò contra eosdem Januenses processimus, hac de causa Imperialis circumspectio non miretur, cum officii nostri debitum impleverimus in hac parte: nec per hoc aliquis, rationis judicium, & non voluntatis sequens libitum, justè contra nos potest arguere, quod guerram paci, & bellum amicitiæ præponamus: cùm talis confœderatio, seù amicitia in guerram, bellum, & scandalum prædictæ Romanæ Ecclesiæ, suorumque fidelium filiorum, quos ante oculos suos in ejus gremio cum eorundem favore Januensium opprimis, cedere totaliter dignoscitur.

1162 „ Et cum simus illius Vicarii veritatis, quæ ait: *Ego sum via, veritas & vita*; propter quod veritatem diligere, veritatem ostendere, veritatem sequi, veritatem omnibus dicere, ac veritatem etiam supra tecta prædicare tenemur, tacère in hoc non possumus, nec debemus; nec volumus veritatem: quod omnes illi, qui throno Apostolico non obediunt, quantumcumque Christianos se nominent, Dominicis obviant institutis, & in Deum peccant mortaliter, & graviter oculos Divinæ Majestatis offendunt. Nam quanta sit inobedientiæ culpa, verbo Samuelis ostenditur, asserentis, quod quasi peccatum ariolandi, est repugnare, & quasi scelus Idololatriæ aquiescere nolle. Monstratur etiam exemplo Dathan, & Abiron, qui propter inobedientiæ malum ab Altissimo pœnâ gravissima sunt puniti, terra eos cum suis omnibus absorbente. Hæc autem ibi dicimus, more periti medici nolentes palpare vulnera inobedientiæ telo transfixa, & ideò verba nostra patienter audias, & sapienter advertas, ut tibi auctore Deo, proficiant ad salutem. Meliora sunt enim, Salomone teste, diligentis vulnera, quàm fraudolenta oscula odientis. Ad nostrnm nempè spectat officium, ubi necessaria est increpatio, non tacère; sicut conticent canes muti non valentes latrare; sed secundum Apostolum argnere, obsecrare, & increpare in omni patientia, & doctrina.

1163 „ Verùm quanta mala populo Christiano contingerint à tempore dissensionis, & divisionis hujusmodi, nullatenus ignoramus: quinimmò dum hæc ante oculos nostros reducimus, producimus ab imis amara suspiria, nec possumus lacrymas sustinere, dolentes super illis, qui primi à prædictæ Romanæ Ecclesiæ obedientia recedentes, inter Latinos, & Græcos tanti materiam scandali reliquerunt. Nam si Latini Græcos diversis temporibus impugnarunt, hoc proculdubiò non fecerunt tantummodò causâ aquirendi eorum terras, & divitias temporales, sed ut per vexationem Græcis intellectus, qui noluerunt intelligere, ut bene agerent, præstaretur. Propter quod si Templa Divina, & ædes sacræ per aliquos latrunculos, seù per aliquos prædatores destructionis exterminium, sicut in terris guerrarum fluctibus æstuantibus consuevit contingere, forsitan incurrerunt, nullus sanæ mentis vel debet, vel potest id Latinis omnibus imputare; sed hujusmodi latrunculis, & prædatoribus, imò potiùs illi, qui, prout dictum est, nter utramque gentem dissidii Zizania seminaverunt.

1164 „ Quia verò pacem videris appetere, & petere, ut hinc inde solvantur inimicitiæ, abiiciantur scandala, & omne removeatur obstaculum, ad quod Christiani possent offendere pedes suos; nos tuum in hoc salubre, & laudabile desiderium dignis laudum præconiis attollentes, ad Imperialem notitiam præsentium tenòre deferimus, quod cum illius Regis pacifici vices geramus in terris, qui unicum Sacrificium per mortem Patri se obtulit, ut secundum Joannem Filios Dei, qui erant dispersi, congregaret in unum; & qui secundum Apostolum est pax nostra, faciens utraque unum, & qui etiam passionem accedens, de pace condidit testamentum; veram pacem, & concordiam quærimus, & ad talem pacem inter utrumque populum, auctore Domino, reformandam, vigilanter, & efficaciter intendere volumus: per quam utique pacem capula rectæ charitatis & fidei cordibus inseratur, & quæ uni-

„ ordinare, disponere, præcipere, solvere,
„ & loco illius ligare, qui ædificavit illum,
„ & quòd nulli alii, sed ipsi soli, quod ple-
„ num est, tradidit, & concessit. Huic etiàm
„ Throno omnes Catholici jure divino ca-
„ put inclinant, & primates Mundi veram
„ confitentes fidem, tanquàm ipsi Domino
„ Jesu obediunt, & intendunt; ac in illum
„ tanquàm in Solem respiciunt, & ab eo lu-
„ men veritatis, & fidei ad salutem recipiunt
„ animarum; prout nonnullorum Sanctorum
„ Patrum, tàm Græcorum, quàm aliorum
„ Scriptorum dicta veridicè asseverant. Porrò
„ cùm præcellens Ecclesiæ prædictæ auctori-
„ tas, & potestas, & Evangelico roboretur
„ privilegio, & quamplurium Sanctorum
„ Doctorum testimonio fulciatur, nequa-
„ quàm expediens fore decrevimus plura ho-
„ rum super hoc scripta producere, quia su-
„ pervacaneum prorsùs existeret Solem ad-
„ juvare facibus, & id, quod est in Cœlo, &
„ in terra notorium, Scripturarum suffra-
„ giis comprobare. Sed utinàm Imperialis
„ judicium rationis nos Throni Apostolici
„ successorem, & spiritualem tui Patrem Im-
„ perii, sicut verbo in tuis literis, sic & opere
„ recognosceret, ac nobis debita jura redde-
„ ret reverentiæ filialis.

1158 „ Utinàm illam charitatem, cujus
„ te asseris sectatorem, circà nos, & Thro-
„ num ipsum efficacitèr demonstrares, ad
„ gregem redeundo Dominicum, ac reci-
„ piendo teipsum, & in tuto Matris Ecclesiæ
„ gremio, ubi consolationis maternæ dulce-
„ dinem cum ceteris orthodoxis Mundi Prin-
„ cipibus degustares; ubi etiam in cunctis
„ tuis opportunitatibus in desinentèr tibi ad-
„ esse sentires prompta sui præsidii favorabi-
„ lis adjumenta; Nàm si hoc tibi spiritus,
„ qui ubi vult spirat, cœlitùs inspiraret, non
„ solùm ostenderemus, & aperiremus tibi pa-
„ terni affectus viscera, verùm etiàm te in-
„ trà illa tanquàm præcordialem, & charis-
„ simum filium locaremus; tibique in tui su-
„ stentatione, & exaltatione solii monstrare-
„ mus, quantùm Thronis Regalibus Apo-
„ stolicæ Sedis, gratiam & communionem
„ habentibus sit necessaria, fructuosa, & uti-
„ lis potestatis Apostolicæ plenitudo. Ne-
„ que volumus diffiteri, quinimmò constan-
„ tèr asserimus, quòd maxima eidem Eccle-
„ siæ, ac tibi etiam ex tui conversione Im-
„ perii utilitas, multorumque incrementa
„ profectuum spiritualitèr, & temporalitèr
„ provenirent, quià & ejusdem corpua Ec-
„ clesiæ ex membri reintegratione tàm nobi-
„ lis appareret, & existeret in omni parte sui
„ elegantissimè venustatum; & membrum
„ ipsum non languesceret, neque tabesceret
„ extrà corpus, sed validum ex illo susci-
„ piens incrementum favoris, & honoris vi-
„ gorem resumeret, & honorem; illamque
„ curam teneram, vigilemque solicitudinem
„ de tuo Imperio eadem haberet Ecclesia,
„ quam habet de cæteris Orbis terræ Regnis,
„ atque Provinciis sub salubri ejus obedien-
„ tia constitutis, quorum potestates, & Prin-
„ cipatus adeò fovet, protegit, & gubernat,
„ quòd si nonnunquàm inter hujusmodi Re-
„ gna, sivè Provincias dissensionum scandala,
„ seù tumultuantium bellorum discrimina
„ forsitàn oriantur, statim eadem Ecclesia in
„ medias filiorum furentium partes profi-
„ liens, & strictos jàm, vel stringendos gla-
„ dios de manibus altercantium confidentèr
„ eripiens, per auctoritatem fit inter ipsos
„ imperiosa placidæ pacis auctrix.

1159 „ Reges quoquè Catholici cum in-
„ ter ipsos aliquid dissensionis emergit, vel
„ cum Vassalli eorum præsumunt contrà eos
„ calcaneum rebellionis erigere, mox ha-
„ bent ad portum Ecclesiæ prædictæ recur-
„ sum, ejusque salubre consilium, & auxi-
„ lium implorantes, tranquillitatis, & pacis
„ remedia infallibiliter ab ipsa recipiunt; fa-
„ citque, ut inter discordes, & turbatos co-
„ rum animos serena concordia, & concors
„ serenitas reformetur, sedentur seditiones à
„ subditis concitatæ, & litigantium clamo-
„ res queruli conticescant. Prætereà circà
„ hæredes parvulos Regnorum hujusmodi, si
„ quos, parentibus eorum Regibus deficien-
„ tibus in pupillari ætate, remanere contige-
„ rit, eadem Romana Ecclesia piæ Matris
„ assumit officium, ac diligentèr, & utilitèr
„ ipsorum gerit regimen, & tutelam; eorum
„ hæreditates, & Regna, cùm necessitas im-
„ minet, etiam suis propriis sumptibus, à
„ quibuslibet invasoribus, & occupatoribus
„ defendendo. Hæc autem, & alia quamplu-
„ ra refugia invenerunt semper, & inveniunt
„ apud eandem Ecclesiam fidelia, & obedien-
„ tia sibi Regna, Reges, & Principes ortho-
„ doxi. Unde si tu, quòd ferventèr speti-
„ mus, inspiratus à Domino, ad ejus obe-
„ dientiam rectà mentis intentione redires;
„ tantò promptiora favoris, & præsidii juva-
„ mina tunm in illa invenies Imperium, in
„ tua, tuorumque hæredum defensione, ac
„ exaltatione perpetua, quantò ferventiori-
„ bus desideriis eadem Ecclesia festa Fascha-
„ lia tuæ jucundæ conversionis expectat;
„ quantòque attentioribus studiis, te ad ejus
„ utilitatem conversum in suæ charitatis
„ amore, ac gratia retineret.

1160 „ Quæsumus ergò, quinimmò tuam
„ Excellentiam obsecramus per aspersionem
„ Sanguinis Jesu Christi, ut illud laudabile,
„ ac salubre propositum, quòd tuæ literæ
„ jàm super hoc te concepisse testantur, in
„ partum, sublatâ qualibet difficultate, ac
„ dilatione, producas; redeundo celeritèr ad
„ amplum, & spaciosum ejusdem gremium,
„ ubi indubitantèr invenies tibi, & femini
„ tuo perpetua solidæ firmitatis sedilia præ-
„ parata; & ubi etiam non solùm tu, sed &

„ tua posteritas futuris temporibus recumbere poterit confidenter, quia si te in consilia meliora retuleris, & ad eandem Ecclesiam in spiritu humilitatis redieris, non solum auxilium Januensium, quorum amicitiam nos tibi subtrahere velle conquereris, & aliorum fidelium Latinorum potentiam, verùm etiam si opportunum fuerit, vires omnium Orthodoxorum Regum, ac Principum Orbis Terræ, in tuum, tuique solii fulcimentum conflare, ac provocare studebimus inter te, & ipsos indissolubilis fœdera dilectionis ad laudem, & gloriam Divini nominis, & Christianæ Religionis augmentum.

1161 „ Sed quamdiù ipsi Romanæ Ecclesiæ inobediens, & throno Apostolico indevotus exstiteris, salvâ conscientiâ sustinere non possumus, quod dicti Januenses, vel alii quicumque Latini tibi auxilium præbeant vel favorem, cum sit prorsùs incongruum, ut obedientiæ filii cum filiis inobedientiæ per alicujus confœderationis commercium misceantur; præsertim cum posset per tale commercium status inobedientium fortiùs ad inobedientiam roborari. Posset etiam de facili puritas filiorum obedientium ex socia conversatione, & familiaritate, quam cum inobedientibus contrahunt, in sinceris eorum moribus maculari. Si ergò contra eosdem Januenses processimus, hac de causa Imperialis circumspectio non miretur, cum officii nostri debitum impleverimus in hac parte: nec per hoc aliquis, rationis judicium, & non voluntatis sequens libitum, justè contra nos potest arguere, quod guerram paci, & bellum amicitiæ præponamus: cùm talis confœderatio, seù amicitia in guerram, bellum, & scandalum prædictæ Romanæ Ecclesiæ, suorumque fidelium filiorum, quos ante oculos suos in ejus gremio cum eorundem favore Januensium opprimis, cedere totaliter dignoscitur.

1162 „ Et cum simus illius Vicarii veritatis, quæ ait: *Ego sum via, veritas & vita*; propter quod veritatem diligere, veritatem ostendere, veritatem sequi, veritatem omnibus dicere, ac veritatem etiam supra tecta prædicare tenemur, tacère in hoc non possumus, nec debemus; nec volumus veritatem: quod omnes illi, qui throno Apostolico non obediunt, quantumcumque Christianos se nominent, Dominicis obviant institutis, & in Deum peccant mortaliter, & graviter oculos Divinæ Majestatis offendunt. Nam quanta sit inobedientiæ culpa, verbo Samuelis ostenditur, asserentis, quod quasi peccatum ariolandi, est repugnare, & quasi scelus Idololatriæ aquiescere nolle. Monstratur etiam exemplo Dathan, & Abiron, qui propter inobedientiæ malum ab Altissimo pœnâ gravissima sunt puniti, terra eos cum suis omnibus absorbente. Hæc autem ibi dicimus, more periti medici nolentes palpare vulnera inobedientiæ telo transfixa, & ideò verba nostra patienter audias, & sapienter advertas, ut tibi auctore Deo, proficiant ad salutem. Meliora sunt enim, Salomone teste, diligentis vulnera, quàm fraudolenta oscula odientis. Ad nostrum nempè spectat officium, ubi necessaria est increpatio, non tacère; sicut conticent canes muti non valentes latrare; sed secundum Apostolum arguere, obsecrare, & increpare in omni patientia, & doctrina.

1163 „ Verùm quanta mala populo Christiano contingerint à tempore dissensionis, & divisionis hujusmodi, nullatenus ignoramus: quinimmò dum hæc ante oculos nostros reducimus, producimus ab imis amara suspiria, nec possumus lacrymas sustinere, dolentes super illis, qui primi à prædictæ Romanæ Ecclesiæ obedientia recedentes, inter Latinos, & Græcos tanti materiam scandali reliquerunt. Nam si Latini Græcos diversis temporibus impugnarunt, hoc proculdubiò non fecerunt tantummodò causâ aquirendi eorum terras, & divitias temporales, sed ut per vexationem Græcis intellectus, qui noluerunt intelligere, ut bene agerent, præstaretur. Propter quod si Templa Divina, & ædes sacræ per aliquos latrunculos, seù per aliquos prædatores destructionis exterminium, sicut in terris guerrarum fluctibus æstuantibus consuevit contingere, forsitan incurrerunt, nullus sanæ mentis vel debet, vel potest id Latinis omnibus imputare; sed hujusmodi latrunculis, & prædatoribus, imò potiùs illi, qui, prout dictum est, inter utramque gentem dissidii Zizania seminaverunt.

1164 „ Quia verò pacem videris appetere, & petere, ut hinc inde solvantur inimicitiæ, abiiciantur scandala, & omne removeatur obstaculum, ad quod Christiani possent offendere pedes suos; nos tuum in hoc salubre, & laudabile desiderium dignis laudum præconiis attollentes, ad Imperialem notitiam præsentium tenòre deferimus, quod cum illius Regis pacifici vices geramus in terris, qui unicum Sacrificium per mortem Patri se obtulit, ut secundum Joannem Filios Dei, qui erant dispersi, congregaret in unum; & qui secundum Apostolum est pax nostra, faciens utraque unum, & qui etiam passionem accedens, de pace condidit testamentum; veram pacem, & concordiam quærimus, & ad talem pacem inter utrumque populum, auctore Domino, reformandam, vigilanter, & efficaciter intendere volumus: per quam utique pacem capula rectæ charitatis & fidei cordibus inferatur, & quæ uni-

„ unitatis vinculum operetur, procùl depel-
„ lat odia, rancores abiiciat, fugat invidiam,
„ excutiatque livorem; paret mentes, corda
„ conciliet, & societ voluntates. Unde si
„ talem pacem tua nobis offert serenitas; nos
„ illam, & libenter admittimus, & deside-
„ rantes amplectimur, firmo intentendes pro-
„ posito, & intentione stabili proponentes,
„ secundum psalmistam inquirere, sc sequi
„ eam: ac pro ipsa, si opus fuerit super im-
„ pendere nosmetipsos.
1165 „ Sed quia non esset vera, nec sta-
„ bilis, quæ super firmo non cousurgeret
„ unitatis, & fidei fundamento, non debuit
„ dogmata fidei, nec ritus Ecclesiasticos tua
„ postponere magnitudo, cùm non sit du-
„ bium, omnem pacem & omnem concor-
„ diam tanquam adjectivum ex hujusmodi
„ debere subsequi substantivo. Nam cùm hæc
„ principaliter insideant menti nostræ, & cor-
„ di nostro; cùm etiam circa hæc specialiter
„ nostræ diligentiæ studium, & Apostolicæ
„ Sedis versetur intentio; inconveniens sa-
„ tis fuit illa postponere, quæ præponi po-
„ tiùs debuissent. Nos autem, quia utrum-
„ que volumus, utrumque credimus, &
„ utrumque votis auxiis expectamus, præ-
„ dictos nostros Apocrisiarios pro utroque
„ negotio; ut scilicèt de dogmatibus fidei,
„ ritibusque Ecclesiasticis, & de pace, & con-
„ cordia cum tuo tractarent imperio, ad te
„ duximus destinandos. Unde si pacem, &
„ concordiam desideras, ut scripsisti, in pro-
„ secutione, ac consummatione tractatus hu-
„ jusmodi, tractabilem te exhibeas, & beni-
„ gnum; nec reputari possimus ab aliquibus
„ negligentes, quod te non prævenimus, sed
„ à te fuimus pacis oblatione preventi: Novi-
„ ter enim tunc fuerat cervicibus nostris im-
„ positum jugum Apostolicæ servitutis, & in
„ illo nostræ novitatis initio, tot, & tantis
„ fuimus solicitudinibus obsessi, quod ad su-
„ stinendos inundantium undique super nos
„ negotiorum impetus, reputabamus nos
„ quasi penitùs impotentes: sed quantum-
„ cumque essemus negociorum varietatibus
„ occupati, semper tamen cogitabamus in-
„ ter alia maxima, quæ nostris humeris in-
„ cumbebant, qualiter tuum attrahere posse-
„ mus Imperium ad Ecclesiasticam unitatem:
„ intendentes in hoc firmiter nostrorum præ-
„ decessorum Romanorum Pontificum vesti-
„ giis inhærere, qui sub diversitate tempo-
„ rum, indeficientibus studiis (licèt quod
„ dolenter referimus, eorum labores inuti-
„ les, sterilesque abjerint) laborarunt; ac
„ spem nostram ponentes in eo, qui est in se
„ sperantium fortitudo, quod Ecclesiæ Dei
„ tantum bonum tuis temporibus proveni-
„ ret.
1166 „ Ideò Imperialem mansuetudinem,
„ de fratrum nostrorum consilio monemus,
„ rogamus, & hortamur attentè, ac per asper-
„ sionem prædicti sanguinis obsecramus, qua-
„ tenus habens cor suum ad Dominum, ac
„ de tua, tuique conversione populi cogi-
„ tans, & salute, prædictos nostros Apo-
„ crisiarios, ob reverentiam Apostolicæ Sedis
„ benignè recipias, & honorificentià condi-
„ gna pertractes, ac tractes efficaciter super
„ præmissis per te, vel per alios, quos ad
„ hoc deputaveris super eisdem, sicque at-
„ tentè præbeas ipsorum salutaribus monitis,
„ aures tuas, ut spes, quam de tua lauda-
„ bili intentione concedimus, fructus nobis,
„ & toti generali Ecclesiæ afferat concupitos.
„ Si autem ex tractatu hujusmodi visum ti-
„ bi, & eisdem Apocrisiariis fuerit, quod
„ tam pium, tamque salubre negocium, pro-
„ gressum laudabilem, & egressum debeat
„ habere fælicem, ordinari poterit per te, ip-
„ sosque Apocrisiarios, ut solemnes Nuncii
„ pro ejusdem consummatione negotii, cum
„ auctoritate, & potestate plenaria, & man-
„ dato sufficienti, ad nos ex parte tuæ celsi-
„ tudinis dirigantur; vel alia via conveniens
„ inveniri, per quam ad consummationem
„ dicti negocii, finaliter, auctore Deo, pro-
„ cedatur.
1167 „ Ad hæc autem, ut tractatus hu-
„ jusmodi, tàm salubris aliquo sinistri casus
„ occursu, seù quolibet alio insperatæ turba-
„ tionis impediri nequeat interjectu, à tua
„ magnitudine pro munere petimus speciali,
„ ut saltem Divinæ Majestatis intuitu, cen-
„ sent penitùs interim commotæ jam per te
„ contra memoratum Achajæ Principem si-
„ multates, terribiles armorum strepitus con-
„ quiescant, hostiles arceantur incursus, &
„ præcipites bellorum impetus refrænentur;
„ Ita quod nos videntes, & recognoscentes,
„ quod libenter in hoc Apostolicis beneplá-
„ citis te coaptes, reddamur exinde tibi, non
„ solum ad benevolentiam, verùm etiam ad
„ procuranda tua spiritualia, & temporalia
„ commoda promptiores. Cæterùm quia no-
„ vissimè hisce diebus scriptum imperiale re-
„ cepimus, in quo inter alia continebantur,
„ quod in causis, seù quæstionibus, quas
„ tuum habet, seù habere sperstur Imperium
„ cum Latinis, nullum alium Judicem, nisi
„ solum Romanum Pontificem, & Roma-
„ nam Ecclesiam habere proponis; Nos at-
„ tendentes, quod ex recta confidentia, &
„ benevolentia multa procedit, quod no-
„ strum, & ipsius Ecclesiæ subire judicium
„ non recusas; quinimmò te offers ad subeun-
„ dum, promptum, expositum, & para-
„ tum; Tui super hoc animi promptitudinem,
„ quam disponere, ac dirigere jam videtur
„ Altissimus, ad suorum semitam mandato-
„ rum, commendandam propter hoc multi-
„ pliciter, ac uberrimis gratiarum actioni-
„ bus prosequendam fore decrevimus, Im-
„ perialis circumspectionis industriæ prædi-
„ cantes apertè, quod cum nos in valle hu-
jus

„ jus fæculi vices fuperni Judicis exequamur,
„ fimulque omnium fecundum Apoftolum in
„ juftitia debitores, fuper hujufmodi caufis,
„ feù quæftionibus, fi eas vel ipfarum aliquas
„ ad examen Apoftolicum devenire contige-
„ rit, adeò favorabilis juftitiæ plenitudinem,
„ tibi, tuoque Imperio exhibere curabimus,
„ quod tu, qui Patris, & Matris fubire ju-
„ dicium elegifti, meritò gaudere poteris te
„ in nobis, & prædicta Romana Ecclefia id
„ quod in Patris, & Matris reperire foro
„ fperaveras, inveniffe. Datum apud Ur-
„ bem Veterem v. Kal. Augufti, Pontifica-
„ tus noftri anno fecundo. *Hactenus Urbani litera.*

1168 Intereà autem Palæologus, licèt de unienda Ecclefia Græca cum Latina ageret cum Romano Pontifice, non proinde ab inferendo Latinis in Oriente adhuc remanentibus bello fe abftinuit: Ut enim eorundem Latinorum delerentur penitùs reliquiæ, Achajæ principatum invadere eft aggreffus, terram illam, ac loca omnia depopulando, & devaftando. Extant hujus literæ Urbani datæ ex Urbe Veteri III. Idus Maji, anno fui Pontificatus III. Epifcopo Trajectenfi, in quibus inter alia fcribit: „ Sa-
„ nè Græci Schifmatici ex captione Con-
„ ftantinopolitanæ Civitatis elati vento fu-
„ perbiæ, municipibus, & opibus roborati,
„ & ad impugnandum plus folito fideles illa-
„ rum partium vicinitatis opportunitate pa-
„ ratiores effecti; ad terram principatus
„ Achajæ depopulatrices manus extendunt:
„ Et ut ibidem in devotis Ecclefiæ filiis ex-
„ tinguant penitùs nomen matris, qualibet
„ partem principatus ejufdem continuis per-
„ fequuntur infultibus, quam duris obfidio-
„ nibus illius municipia, & Civitates angu-
„ ftant, & ibidem irremediabiliter omnem
„ terræ faciem, cunctis ad ufum generis hu-
„ mani nafcentibus ex ipfa denudant: tan-
„ tumque jam inibi diminuerunt numerum
„ fidelium populorum, & tantum eos, qui
„ refidui funt, prædiis, & aliis diverfis affli-
„ ctionibus attriverunt, quod vix aliqua fu-
„ pereft fiducia feu fpes, ut iidem abfque
„ aliorum fidelium Chrifti fuccurfu, diù va-
„ leant perfequentium manus effugere, & ter-
„ ram illam vero Chrifti cultui confervare;
„ prout hactenus per literas Prelatorum, Prin-
„ cipum, & Baronum illorum partium, ac
„ fpeciales Nuncios ad Apoftolicam Sedem
„ exinde tranfmiffos nobis innotuit eviden-
„ ter. *Hæc Urbanus.* Prout in ejus Regefto lib. 3. Epift. 180. Qui ut opem illis ferret, Crucem prædicari juffit in Gallia, commiffa cura eidem Epifcopo Trajectenfi, ficut in eifdem literis continetur: Necnon, & Coronenfi, & Argoligenfi Epifcopis, ut in Epift. 181. & fequenti, pariter eandem provinciam, contrahendi fcilicèt Crucefignatorum exercitus pro recuperando Imperio Conftantinopolitano demandavit: fcribens pariter, ut in Epiftola 182. ad Burgundiæ Ducem, ut ad bellum facrum fefe accingeret, atque ad Imperium Orientale Ecclefiæ reftituendum copias compararet.

1169 Hæc itaque difponente, five procurante Romano Pontifice pro reprimenda Græcorum fuperbia, Rex Bulgarorum junctus Scythis, eidem Palæologo crudele indixit bellum, quod Gragoras lib. 4. hiftor. Rom.
„ his verbis recenfet: „ Conftantino Bulga-
„ rorum Principi nuptam fuiffe diximus La-
„ fcaris Imperatoris filiam. Quæ cum fratris
„ Joannis excæcationem audiviffet, mari-
„ tum ad illius facinoris ultionem exhortari,
„ atque impellere non defiftebat. Illi igitur
„ vindictæ occafionem quæritanti, & hæfi-
„ tanti, rei aggrediendæ caufam, veluti flam-
„ mæ materiam præbuit Sultanus Azatines.
„ Nam abfente Imperatore, ad Henum ma-
„ ritimum Oppidulum degere juffus eft, quod
„ ei fimul cuftodiæ vice effet, ad fufpectam
„ ejus fugam prohibendam. Quod cum ei
„ malum intolerabile videretur, in caufa fuit,
„ ut per Nuncios, cum Conftantino ageret,
„ bellum Romanis illaturo. Qua occafione
„ Conftantinus non parùm confirmatus, co-
„ gnito etiam Imperatoris è Theffalia receffu,
„ ampliùs viginti millia Scytharum ad Iftrū
„ degentium accerfit: Cum quibus celerri-
„ mè in Romanos fines impreffione facta, fei-
„ pfum etiam Imperatorem in itinere exce-
„ pturum fperabat. Scythæ igitur per om-
„ nem Thraciam, Sagenæ inftar dilatati, ad
„ mare ufque provecti funt, ut neque jumen-
„ tum, nec homo ullus, nec Imperator ipfos
„ effugeret. Ac cætera quidem illis omnia ex
„ fententia fucceflerunt: Solus autem Impe-
„ rator elapfus, fpem eorum fefellit: Nam
„ cum eorum incurfionem antevertiffet, clam
„ per montes, qui juxtà Ganos funt, ad ma-
„ re defcendit, ubi Divina quadam provi-
„ dentia in duas Latinas triremas incidit:
„ quæ cum Bizantium iter haberent, ibi aqua-
„ tionis caufa præteribant: in quas cum fe
„ conjeciffet, biduo in Urbem pervenit. *Hæc Gregoras.*

1170 Hoc ergò difficili bello implicitus Palæologus, nec ignorans in Occidente adverfùs fe crucem diverfis in Provinciis prædicari, & aliunde promiffis ab Urbano Apoftolicis Apocrifiariis ad effectum tractandi Ecclefiarum unionem nondùm comparentibus, fufpicatus fortè propter illata Latinis in Achajæ principatu damna, indignatum Pontificem à propofito receffiffe, fibi confulens, ut faltem Occidentales apparatus diverterent: optimè norens Bulgaris, Scythis, fimulque Latinis fe haud poffe refiftere, novam Legationem ad Urbanum pro ineunda Ecclefiæ Græcæ cum Latina concordia, deftinavit, mittens Epifcopum Crotonenfem Græcum genere, fed in Romanæ Ecclefiæ

finu

sinu educatum, datis ad eundem Pontificem literis, tenoris sequentis.

Venerabili Patri Patrum Beatissimo Papæ Veteris Romæ, Imperii nostri Domino Urbano, Sacrosanctæ Apostol. Sedis Summo Pont. Divina voluntate, & providentia majori moribus, & vita & doctrina coram Deo & sanctis reverendo.

Michael in Christo Deo fidelis Imperator, & moderator Romæorum, Ducas, Angelus Comneno Palæologus, ac novus Constantinus, salutem, & reverentiam filialem cum competenti fidei Christianæ honore, & divorum Canonum.

1171 „ In omnibus orationibus nostris, vestram licèt indigni, & vestrorum fratrum S.R.E. Cardinalium, ad Deum filiali affectione memoriam facimus, quatenus septiformi gratia Dei paracleti, qua totum Ecclesię corpus coadunatur, compaginatur, sanctificatur, & Deo Christo legitimo suo Sponso, per vos ad nos, & ad omnia membra Sanctæ Matris Ecclesiæ, cujus caput est Christus, per suam virtutem ipse cœlitus destinare dignetur: in futuro verò cum Beatissimis verticibus Christi Apostolorum, videlicèt Petro & Paulo, à Pastorum, Pastore Christo Deo, qui propter nos beneplacuit sibi sicut ovis occidi; Vos dignos faciat coronari.

1172 „ Per præsentes quidem literas Sacrosanctæ Vestræ Paternitati, & vestrorum fratrum discretę dilectioni notificamus, quod transactis temporibus beatæ memoriæ Imperatorum prædecessorum nostri Imperii, multoties Legati, & Nuncii hinc inde directi fuerunt ad componendum pacem; unitatem, & gratiam reuniendæ in Christo Deo Ecclesiæ, quam pravi, & schismatici Præsules dilaceraverunt: & hi medicamen aliquod non portarunt, sed magis ac magis prædictæ Ecclesiæ, schisma, & discordiæ creverunt propter sermonem Divinæ Scripturæ non puram expositionem, & Divinorum Sacrorum Dogmatum, quæ in libris Sanctorum Patrum continebantur, declarationem non sinceram: & prædicti Nuntii immediatè loqui ad invicem ignorabant, sed eorum colloquium per illos, qui in medio stabant interpretes, non existentes sufficientes in scientia, nec potentes capere amborum intellectus; cùm rectè ac verè non potuissent exponere, & in palàm reducere ambarum Ecclesiarum dogma; ad centrum veritatis, & normam veræ fidei pervenire minimè potuerunt: & sic odium fraternum extinctivum amoris fraterni, & obnubilativum rationis veræ fidei, ad lites, & contentiones, ad superbiam, & contumaciam; necnon ad strepitum armorum, & sanguinis effusionem, & ad omnem injustitiam juris Divini, & Divinorum Canonum semper crevit: Et hæc quidem erant miserrima, & lacrymarum bene digna scientibus, & salutem earum desiderantibus animarum propter brevitatem temporis hujus sæculi, quod post præsentis vitæ transitum ad comparationem perpetui, & futuri sæculi pro nihilo reputatur.

1173 „ Cùmque quarto anno nostri Imperii primo præterito vox lætitiæ ab Occidente cor nostrum tetigerit, & insonuerit auribus nostris, quæ animi nostri accendit affectum, quod à patria, & origine gentis nostræ Romæorum generationis Divina gratia, & planta proveniens, & de virenti viridario transplantata; & ad hortum similem inserta Sanctæ Matris Romanæ Ecclesiæ, atque literis sacris, & scientia Divinæ Scripturæ, & dogmatibus utriusque Ecclesiæ adornata, & inspiratione Sanctissimi Spiritus animata, & augumentata ad fructum odoris; perveniens ad Imperium nostrum transportavit, Nicolaus videlicèt Venerabilis Præsul Crotoniensis, de quo per multorum relationes virorum Venerabilium veritatem dicentium sensimus, ipsum esse Dei cultorem diligentem, & Catholicæ fidei discretum, & verum prædicatorem, & in omnibus sermonibus piæ fidei sine personarum acceptione Zelatorem reuniendæ omnis Matris Ecclesiæ sine falsitate utriusque partis, verum dispensatorem Divinæ Scripturæ, & quæ sunt Sanctorum Patrum fidum expositorem: Cui tertio anno nostri Imperii tranquillitatis animi nostri literas direximus, rogantes eundem, quatenus amore Dei, patriæ, & omnium nostrorum clandestinè ad Majestatis nostræ præsentiam personaliter se conferret, ut ex ore ipsius veritatem fidei, quam confitetur Sancta, & Catholica Romana Dei Ecclesia, & doctrinam Divinarum Scripturarum, quam ad ruditionem proponit ipsa Romana Ecclesia, & formam vestri Divini Sacramenti immediatè Græco audiremus sermone, necnon hauriremus vestram, & vestrorum fratrum plenariam voluntatem.

1174 „ Ipse autem Dei spiritu motus in hac hyeme præterita in Vigiliis Dei Christi Nativitatis ad Imperium nostrum accessit, quo viso lætati sumus, ac si Sanctæ Paternitatis Vestræ faciem videremus. Qui omnia, quæ sunt veræ fidei, per ordinem reseravit, quæ rectè percepimus, & corde,

& ani-

„ & animo illustrati invenimus Sanctam Dei „ Ecclesiam Romanam, non alienatam à nobis in divinis piæ fidei dogmatibus, sed ea „ ferè nobiscum sentientem, & concatantem. „ Prædictus namque Præsul ejusdem Ecclesię „ doctrinam, & Sanctorum Patrum ejus, videlicèt Sancti Sylvestri Papæ, Damasi, Cœlestini, Agathonis, Hadriani, Leonis Majoris, & Junioris, Gregorii Dialogi, Hilarii Pictaviensis, Ambrosii Mediolanensis, „ Augustini Hypponensis Africæ, Hieronymi, Fulgentii, & aliorum expositiones, & „ dogmata rectæ fidei reseravit nostro Imperio, sicut isti Sancti exposuerunt prædicta, „ quæ invenimus concordantia sermonibus „ Sanctorum Patrum ejus, videlicèt Athanasii Alexandrini, Basilii Cæsareæ, & Cappadociæ, Gregorii Magni Theologi, Gregorii Nysseni, Joannis Chrysostomi cum „ utroque Cyrillo, & similia sapientes omninò, quæ cum omni fide purissima percepimus, veneramur, credimus, & tenemus; „ nec non & omnia Sacramenta ejusdem Ecclesiæ Romanę veneramur, effectum credentes habere ea in animabus justis, quæ „ Deo conveniunt, conjunguntur, ac confirmantur.

1175 „ Cæterùm vestram Sanctam Paternitatem rogamus, quatenùs, sicut Princeps omnium Sacerdotum, & universalis „ Doctor Catholicę Ecclesiæ, solicitetis continua promptitudine ad reuniendam eandem Ecclesiam amodò, cui loco Beati Petri Deus præcipuè vos præfecit; quia jàm „ & nostram tranquillitatem ad hoc peragendum paratam Sanctitas vestra habet, ipsi „ Matri nostræ Ecclesiæ omnes gentes, & „ Patriarchales Sedes, extento Divinâ potentiâ brachio nostri Imperii, ac omnes nationes, ad devotionem, obedientiam, & „ amorem ejusdem Ecclesiæ nostri tranquilli „ Imperii potentia subjugavit. Quarè dictum Præsulem cum præsentibus literis „ fidei nostræ catholicæ non fictè, sed ex bona conscientia, ex animo Dei amore accenso ad vestram Sanctam Reverendam Paternitatem remittimus, ut ipse omnia, quæ „ apud nos unà nobiscum, & nos cum eo protulimus, & ordinavimus; ac nostram voluntatem, & propositum vestris sacris auribus oretenùs referet, Deo dante. Quocirà in Domino supplicamus vestræ beatæ „ affectioni, quatenùs eundem cum aliis discretis, & sanctis Viris suffultis, & præmunitis Legatis vestræ sanctæ, & Apostolicæ Ecclesiæ, ad nostrum Imperium revocetis, ac celeritèr remittatis ad nostrum „ Imperium Paternitas vestra Sancta, qui „ nobis plenariè vestram voluntatem, & affectionem referet, & unà nobiscum omnia, „ quæ sunt veræ fidei, reuniendæ Ecclesiæ „ opere infallibili valeat percomplere; nàm „ Imperium nostrum omne propositum animi nostri Sanctitati vestræ hactenùs multotiès præsentavit. Remanet ergò totum „ negotium ad discretionem vestræ piissimæ „ Sanctitatis, & exindè de cætero Imperio „ nostro in Dei testimonio accusatio aliqua „ non potest opponi. *Hactenus Palæologi literæ*.

1176 Hisce receptis literis, intellectisq; quæ Legatus oretenùs adjecerat, lætatus est, summèque gavisus Urbanus, & cor ejus dilatatum est, firmitèr credens, ac nihil hæsitans, Paleologum rectò corde, menteque sincera, unionem concupivisse; proindè nullâ interpositâ morâ, novos Apocrisiarios prioribus adjecit, selectos Fratrem Gherardum de Prato, & Fratrem Raynerium de Senis ex Minorum Ordine, quos unà cum eodem Nicolao Episcopo Crotoniensi ad Imperatorem infrascriptis cum literis misit.

Urbanus Episcopus servus servorum Dei Michaeli Paleologo Illustri Imperatori Græcorum, gratiam in præsenti, per quam obtineat gloriam in futuro.

1177 „ Mediator Dei, & hominum, Deus „ & homo; Jesus Christus, qui Ecclesiam „ suam congregatam ex gentibus non habentem maculam, neque rugam super gentes, & Regna constituit, extenditque palmites ejus usque ad Mare, & usque ad terminos terræ ipsius propagines dilatavit. „ Ad hoc Beatum Petrum Apostolorum Principem ipsius Ecclesiæ Caput instituit, & „ Magistrum, ut tàm ipse, quàm cæteri ejus „ successores, oves Dominicas, eidem Apostolorum Principi confidentèr à Summo Pastore verbo ter repetito commissas, fidei catholicæ documentis imbuerent, morum „ instruerent disciplina, & vivendi norma dirigerent in Cælestium semitam mandatorum, ac super ipsos vigiles observantes excubias, illam de ipsis curam gererent, illamq; circà eos solicitudinem adhiberent, „ ut ipsas in unum ovile collectas, sub unitatis glutino, & charitatis vinculo ad Divina obsequia retinerent; & si quas disgregatas à Grege conspicerent, indesinentibus „ studiis, & laboribus indefessis ad gregis consortium revocarent.

1178 „ Nos igitùr; qui, licèt immeriti, „ super oves ipsas Pastoralis officii magisterium, per Divinæ dispositionis providentiam obtinemus, & qui totis ad hoc desideramus affectibus, ut christiana plebs sub „ uno veræ fidei cultu proficiat, & variæ „ gentium nationes, extrà Romanæ Matris „ Ecclesiæ gremium evagantes, in unum sub „ ejusdem vexillo fidei congregatæ, ad catholicam redeant unitatem, & in illa stabili, auctore Deo, firmitate persistant, receptâ, & perlectâ nuper Excellentiæ Imperia-

„ rialis Epistolâ, quam nobis venerabilis „ frater noster Nicolaus Crotonensis Episcopus præsentavit; intellectus quoquè his, „ quę idem Episcopus nobis ex parte Magnitudinis tuæ narravit oretenùs, eò majoris „ gaudii fulmus jucunditate persusi, eòque „ uberiùs lætitiæ fructu horrea mentis nostrę „ replevimus, quò certiorem nobis spem, & „ fiduciam firmiorem de tua, tuique salute „ Imperii, ejusdem Episcopi fidelis, & discreta relatio, & Epistolæ series attulerunt. *Post hæc verò repetit quæ in sua Palæologus exaravit Epistola, quibus repetitis, subjungit Pontifex*.

1179 „ Hujusmodi ergò Excellentię Imperialis Epistola nostris comprehensa luminibus, & ad fratrum nostrorum solemnitèr, prout tanti negotii exigebat qualitas, „ redacta notitiam, nos, itemque fratres ex „ amœna lectione ipsius, veluti ex præsentialibus Serenitatis tuæ affatibus recreati, „ Patri luminum, à quo est datum omne „ optimum, & omne donum perfectum, & „ medullatum cum omnimodæ devotionis „ incenso gratiarum obtulimus holocaustum; „ exultantes alacritèr, & unanimiter collaudantes, & benedicentes Dominum, qui „ tantam nobis dignatus est facere gratiam, „ quòd in diebus nostris per tuæ solicitudinis ministerium aperiatur via compendii „ salutaris, per quam Ecclesia Dei ad antiquam, & tranquillam prioris unitatis semitam redeat; & grex Dominicus ad caulam unam, eandemq; congressus, sub unius „ Pastoris regimine, & in unius professione „ fidei gubernetur salubriùs, & in ejus observantia firmiùs solidetur.

1180 „ Et quidèm dignè gaudemus, Excellentissime Imperator, quòd ex his, quæ „ in vestra præmissa continentur Epistola, „ ferventem te cognoscimus ergà nos, & fratres nostros, ac eandem Romanam Ecclesiam sinceritatis affectum, & ad utriusque „ unionem Ecclesiæ zelum ardentis charitatis habere; dùm inter occupationes multiplices, quibus animum tuum continua „ Reipublicæ cura solicitat, & procellosus „ frangendorum sæcularium fluctus involvit; „ pro nobis, eisdemque fratribus, & Ecclesia „ intentis frequenter, ut scripsisti, apud „ Deum vacas orationibus; & pro unitate „ renovanda in Ecclesia Dei, adeò utilitèr, „ & efficacitèr laborasti, quòd agnita per eundem Episcopum concordi variarum, & diversarum sententia Scripturarum, quas „ Sancti Patres, tàm Latini, quàm Græci „ in orthodoxæ fidei fulcimentum sub diversitate temporum ediderunt; & quadam laudabili ejusdem professione fidei in prædicta „ Epistola ex tui prosperitate ingenii, & cum „ puritate fidelitèr expressa, & simplicitèr „ denotata, illud desideranter appetis, & constantèr prosequi velle videris, quòd eadem „ Romana desiderat, & semper desideravit „ Ecclesia; & quòd etiam prædecessores nostri Romani Pontifices à tempore, cujus „ non extat memoria, cunctis studiis, cunctisque nisibus penès prædecessores tuos „ Grecorum Imperatores studuerunt, licèt „ eorum studia desideratum fructum non produxerint, promovere.

1181 „ Lætamur etiam, & meritò jubilum supernæ laudis assurgimus, quòd præparata est jàm materia, & via etiam expedita ipsi Ecclesiæ ad sui animi desiderium, „ suæque intentionis propositum de unione „ hujusmodi celeritèr obtinendum, cùm nunquàm ità certa de hoc spes, firmaque sibi „ fiducia exhibita fuerit, quemadmodùm memoratæ tenor Epistolæ ad ea, quæ prædictus Episcopus (quem tanquàm virum circumspectum, & providum, eruditum in „ Lege Domini, ac fervidum tui honoris, & „ nominis zelatorem, & in nostris, & prædictorum fratrum nostrorum oculis multiplicitèr gratiosum benignè recepimus, & diligentèr audivimus) nostro Apostolatui „ expressit oretenùs, nobis de ipsius unionis „ negotio præbuerunt: *Gloria*, igitùr, *in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis*, quià, *ecce nunc acceptabile tempus* advenit: *Ecce nunc dies salutis* gratiâ „ plenus adest. Exurgant ergò omnes fidei „ catholicæ zelatores, & unà cum prædicta „ Romana Ecclesia eorum Matre immensâ „ jucunditate lętentur, quòd Imperator tantæ potentiæ, & qui tàm magni Imperii „ moderatur habenas, promptum se exponit, „ & offert ad fidem catholicam propagandam in gentibus, ad exaltationem ipsius „ Ecclesiæ, apud nationes etiam barbaras procurandam, & cultum divinum sub „ Apostolicæ Sedis magisterio ubilibet ampliandum.

1182 „ Sed non minùs ex præmissis in „ te, inclyte Imperator, eximiæ debet exultationis causa consurgere; non minùs cor „ tuum debet ardere, tuusque magnificus „ animus in gaudiis dilatari. Pensando nàmque præmium, quod tibi pro tantæ pietatis opere divina dispensatio compensabit; „ considerando quoquè, quòd pro re tàm sancta, tàm utili, tàmque Deo, & Ecclesiæ „ fructuosa funiculo tuæ Magnitudinis, & „ potentiæ per cuncta Mundi climita extendetur latiùs, & dilatabitur ampliùs vita „ tua, & post dissolutionem corporis nunquàm tui memoria nominis morietur. Potes utiquè non immeritò Deo salutari tuo, „ pro cujus honore tantùm Ecclesiæ suæ „ sponsæ bonum promoves, jubilare, sibique „ devotas gratiarum actiones exsolvere pro „ eo quòd tibi scire, posse, ac velle de alto „ concessit inveniendi, ac prosequendi vias, „ & modos, quibus remotis à tanto negotio „ cujuslibet veteris difficultatis obstaculis, tàm

„ tàm damnoſa gentis utriuſque diſſenſio, de
„ facili amodò, Divinâ favente clementiâ,
„ ſopiatur.

1183 „ Licèt itaq; ab olim dilectos filios
„ Simonem de Alvernia, & Petrum de Mo-
„ ras, Petrum de Criſta, & Bonifacium de
„ Yporegia, fratres Ordinis Minorum, Apo-
„ criſiarios noſtros, ſuper hujuſmodi negotio
„ ſufficientèr inſtructos, ad tuam Magnitu-
„ dinem duximus deſtinandos, proptèr quòd
„ ipſi ſatis ad ea, quæ ſcripſiſti, ſufficere vi-
„ debantur. Tuis tamèn gratis, & placidis
„ illecti oblationibus; & ex concepta de
„ complemento negotii ſpei certitudine con-
„ fortati; excitati quoquè tuæ puritatis af-
„ fectu, quem ad nos, & prædictum nego-
„ tium te gerere, ipſius tenor Epiſtolæ, ac
„ memorati Crotonienſis Epiſcopi expreſſio
„ atteſtantur, tuæ ſaluberrimæ petitionis
„ inſtantia, debita cum fratribus noſtris at-
„ tentione penſatâ, & petitioni ſatisfacien-
„ dum fore decrevimus, & petenti. Et ecce
„ Apocriſiarios noſtros, videlicèt prædictum
„ Epiſcopum, nec non dilectos filios Gherar-
„ dum de Prato, & Raynerium de Senis Fra-
„ tres Ordinis Minorum, pauperes utiquè
„ Chriſti ſervos, Religione conſpicuos, pro-
„ vidos, & diſcretos, ac nobis, & Fratribus
„ noſtris gratos multiplicitèr, & acceptos, ad
„ Imperialem Excellentiam de ipſorum fra-
„ trum conſilio deſtinamus, ut idem Gherar-
„ dus, & Raynerius, his, quæ præmiſſa con-
„ tinebat Epiſtola, & quæ idem Epiſcopus
„ ex parte tuæ Celſitudinis nobis retulit, &
„ ex ore tuo pleniùs intellectis, ſimùl cum
„ prædicto Epiſcopo, animum tuum in hu-
„ juſmodi tàm Sancto propoſito corrobo-
„ rent, & confirment, teque ad meliùs ſalu-
„ taribus eorum monitis inceſſanter indu-
„ cant, ac noſtra, & eorundem fratrum no-
„ ſtrorum vota tibi pleniùs exprimentes, unà
„ tecum, & cum prædictis aliis Apocriſiariis
„ noſtris; ſi præſentes in tua Curia fuerint,
„ alioqnin per ſeipſos diligentèr, & ferven-
„ tèr intendant ad præparanda illa, quæ ad
„ finalem dicti conſummationem negotii fue-
„ rint opportuna.

1184 „ Ideòq; Imperialem Excellentiam
„ rogamus attentiùs, & hortamur, obſecran-
„ tes te per aſperſionem Sanguinis Jeſu Chri-
„ ſti, quatenùs attendens providè, quòd mo-
„ ra ſemper extitit nociva paratis, quòdque
„ tantæ ſalutis opus non eſt aliquatenùs dif-
„ ferendum, noſtras, & prædictorum fra-
„ trum noſtrorum animas ulteriùs non ſu-
„ ſpendas, ſed tanquàm ſolaris radius de cu-
„ juslibet obſcuræ dubietatis caligine in au-
„ roram lucidam feſtinantèr erumpas, & con-
„ ſurgens in Eccleſiæ firmamento patefacias
„ toti Mundo tuæ bonæ ſuper hoc intentio-
„ nis ſplendorem, tuique laudabilis propoſiti
„ claritatem.

1185 „ Accelera, quæſumus, ad paratos
„ tibi cum deſiderio maternæ ſuſceptionis
„ amplexus, & confidentèr paternæ charita-
„ tis brachiis te committas, ità quòd Mater
„ ſub longiori expectatione ulteriùs non lan-
„ gueſcat, nec Patris fauces exclamando ad
„ te altiùs raucæ fiant. Cæterùm prædictos
„ Epiſcopum, Gherardum, & Raynerium
„ cum omni benignitate recipias, eorumque
„ exhortationibus aures tuæ Serenitatis in-
„ clines. Ipſi enim ſinceritatem amoris, fa-
„ voris plenitudinem, & puritatis affectum,
„ quibus te, tuumque Imperium proſequi,
„ Deo auctore, proponimus, ac noſtram, &
„ dilectorum fratrum noſtrorum intentio-
„ nem tibi apertiùs poterunt indicare. Da-
„ tum apud Urbem Veterem x. Kalendas Ju-
„ lii, Pontificatus noſtri Anno III. *Hactenùs Urbani literæ*, quas ex Codice Vaticano ex-
ſcripſit Wadingus, recenſetque ſuis in An-
nalibus ad Annum Domini MCCLXIV.
ſub num. 2. Et ad eundem Annum eaſdem,
etſi non integras, recitat Raynaldus ſub nu-
mero 63.

1186 At poſt hæc, tribus elapſis menſibus, contigit Urbanum ad Cœlum migrare, tanto negocio nondùm ad effectum perducto. Objit nàmque Peruſii VI. Nonas Octobris, ut Clemens ejus ſucceſſor ſcribit in ſuis Encyclicis literis; undè conſtat, errorem irrepſiſſe in Annalibus Minorum apud Wading. ad Annum MCCLXIV. ſub num. 9. in quibus legitur objiſſe VI. Nonas Aprilis; Non tamèn erraſſe auctorem putamus, qui rectè annos illius Pontificatus, menſem, & dies conſignat, cùm dicat ſediſſe Annos III. menſem unum, & dies tres: Quod quidèm Sedis tempus nequaquàm cohæret, dato obitu ſexto Nonas Aprilis, quandò etiam menſis Aprilis ſex Nonas non habet; poſt enim primam Kalendam, in præfato menſe, IV. Nonas dicitur, non VI. Nonas. Itaquè Librarios erraſſe, minimè auctorem, certum ſit. De antefato obitu, hæc apud eundem Scriptorem habentur:

„ Intereà Urbanus ætate, & curis confectus,
„ vel, ut alii volunt, venenoſis ficubus into-
„ xicatus, moritur VI. Nonas Aprilis (*lege*
„ *Octobris*) inteſtinis exiccatis, apud Bur-
„ gum Peruſii ad Eccleſiam Sancti Petri,
„ devotè ſuſceptis Sacramentis; ſepultus in
„ Eccleſia Cathedrali Sancti Laurentii, poſt-
„ quàm ſediſſet Annos III. menſem unum,
„ dies tres, affixumque hoc Epitaphium.

Archilevita fui, Paſtorque Gregis Patriar)
Tunc Jacobus, poſui mihi nomen ab Urbe Monar)
Tunc cinis exivi, tumuli poſt cha eondor in Ar)
Te ſinè fine frui tribuas mi Summe Gerar)

Vir fuit doctus, & pius, obesus corporis mole, pacis, ac otii amantissimus; Templa multa vetusta restauravit, nova construxit; nihil tàm desideravit, quàm Græcos, & Latinos ad concordiam reducere. Dùm per externa negocia licebat, semper aliquid scribere, aut meditari solebat, multas, easque doctas edidit Decretales, & in pretio habuit Viros eruditos. *Hæc ille*.

1187 Ante cujus obitum, insignem in Cœlo visum Cometem, ferunt Scriptores, evanuisse autem eadem, quâ è vivis sublatus est, nocte; de quo Gregorius Decanus de Urbani gestis sic scribit: ,, Hic Urbanus Patrum Pater, mitis; pius, benignus, munificus, gratus, omni bonitate refertus rexit Ecclesiam Romanã Annis tribus, mensibus duobus (*intellige inchoatis*) & objit in Civitate Perusina; & quiescit in Ecclesia Cathedrali Civitatis ejusdem, quæ Beati Laurentii Ecclesia est vocata. In cujus obitu, quià mirè vixit, & miraculosè in Ecclesia Dei, ut dictum est, habuit incrementa, magnum mirum apparuit; nàm per tres menses, antequàm de hoc Mundo migrasset ad Dominum, quædam Stella Cometes continuè, usquè ad diem obitus, hominibus est ostensa, qualis nunquàm visa dignoscitur temporibus retroactis; quæ dicto Pontifice in Domino dormiente, ulteriùs non est visa per aliquem. Per quod signum creditur, & speratur, quòd ad Cœli transierit sanctas mansiones, proptèr quòd Sydus dignoscitur miraculosè commotum. *Hactenus Gregorius*. In multis Orbis partibus visum tradunt, nedùm Occidentalibus, verùm & Orientalibus, puta in Syria, ac etiam Ptolemaide, aliisque regionibus.

1188 Hunc porrò Cometem alium fuisse ab eo, quem apparuisse scribit Gregoras lib. 4. ante Bulgaricum, & Scythicum Bellum, indubium est; eum nàmque in signo Tauri apparuisse in Græcia scribit, inquiens: ,, Cùm autem in Thessalia versaretur (*scilicèt Palæologus*) ostentum in Cœlo apparuit, vates, & prænuncius malorum, Cometes illustris, juxtà signum Tauri, noctu sub diluculum, paululùm suprà Orizontem; & quantùm Sol procedebat, tantùm in dies & ille ab Orizonte discedebat, donec tandèm ipsum Cœli medium præteriret; Nàm cùm is primum visus esset, Solstitium æstivum fuit, Sole Cancrum perambulante; cùm languesceret, atque extingueretur, idem Sol autumnale Æquinoctium confecerat; tribus interim signis peragratis, Cometa circà Taurum fixo, ac paulatìm evanescente. *Hæc Gregoras*. Verùm Cometes, qui antè obitum Urbani visus est, evanescens in ejus obitu, apparuit XVI. Kalendas Augusti, die scilicèt XVII. Julii, in XI. gradu Leonis, quæ retrogradu motu in XIII. Cancri gradu in occiduas gradiebatur partes, altero verò motu in merdidiem, ut ferunt Scriptores.

1189 Itaquè, ut suprà fati sumus, fato functus est Urbanus VI. Nonas Octobris, die scilicèt secunda ejusdem mensis, Anno Domini MCCLXIV. sui Pontificatus Anno IV. Imperii Michaelis Palæologi Anno IV. vacante Imperio Occidentali ab Annis XIV. Indictione VII. vel computando à mense Septembris, ineunte Indictione VIII. ubi sedisset Annos III. mensem I. ac dies III. vel IV. computato sui obitus die: Creatus est enim Romanus Pontifex die XXIX. Augusti, in festo scilicèt Decollationis Sanctissimi Præcursoris Anni Domini MCCLXI. Decessit autem die secunda Octobris Anni MCCLXIV. & ità rectè consignatum sui Pontificatus tempus concluditur.

1190 Sub ejus Pontificatu, quæ gesta sunt in Syria, brevi complectitur Marinus Sanutus lib. 3. part. 12. cap. 6. inquiens: ,, Sarraceni Babylonii MCCLXII. Antiochiam obsederunt; sed, procurante Rege Armeniæ, venientes Tartari obsidionem solverunt. Sequenti Anno, Bendocdar cum XXX. millibus Equitum venit ante Ptolemaidam XIV. die Aprilis: sequenti die impetuosè nimis usquè ad portas Civitatis prosiliit, Viridaria combussit; fuitque Civitas in periculo valdè magno. Ratio hujus impetus fuit, quià Templarii, & Hospitalarii nolebant Soldano Sclavos, secundùm pacta, reddere, cùm ipse vellet reddere quod debebat; undè Comiti Japhæ tunc proculdubiò treguam servavit. Eodem quoquè mense Sarraceni destruxerunt Monasterium Bethlemitanum. *Hæc ille*, addens posteà sub cap. VII. ,, Eodem Anno (*scilicèt MCCLXIV.*) XXVI. Januarii, Bendocdar cœpit Cæsaream per proditionem: Cujus timore Ptolomenses Turrim Molendinorum prosternunt, & Ecclesiam Sancti Nicolai in Cœmeterio. Soldanus verò Castrum Arsuf obsidens, undiquè vallavit. *Hæc ille*. Verùm de his sub Clemente Papa agendum erit, sub quo contigisse probabilius est.

CAPUT XXVIII.

De Clementis IV. Pontificatu, ejusque cum Palæologo gestis pro Ecclesiarum unione.

1191 ELapsis quinque ferè mensibus ab Urbani obitu, dissentientibus pro successoris electione DD. Cardinalibus, tandèm Nonis Februarii Anni Domini MCCLXV. unanimi suffragantium consensu renunciatus est Romanus Pontifex Guido Falcodius Episcopus Narbonensis, ac Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis Sabinensis, impe-

perante in Oriente Michaele Palæologo, ejus Imperii Anno V. Imperio Occidentali vacante, Richardo pro Romanorum Rege se gerente, Indictione VIII. sumpto nomine Clementis IV. Natione fuit Provincialis, patria verò, de Villa S. Ægidii: Cujus eximias virtutes describit Ptolomæus Lucensis lib. 22. cap. 29., inquiens: „ Hunc Historici communiter sic describunt, quod fuerat vir „ magnæ probitatis, & exempli, quia omnem statum Mundi expertus est; & in quolibet virtuosè se habuit, & gratiosè: Primo quidem uxoratus, filios quos habuit, „ in cultu enutrivit Divino: Advocatus in „ utroque jure, in Curia Regis Ludovici sancti gratiam habuit in conspectu ejus; unde „ & ipsum de suo secreto fecit consilio: mortua verò Conjuge, vitam clericalem assumpsit, & in brevi tempore factus est propter sua merita, Aniciensis Episcopus, inde assumitur in Archiepiscopum Narbonensem, propter exempla virtutum, quas „ videbant de ipso. Propter quæ omnia, „ Urbanus prædecessor ejus Cardinalem Sabinensem fecit, ac tandem ab eodem Papa „ Urbano in Angliam Legatus mittitur propter turbationem inter Regem Henricum, „ & Comitem Simonem Montis fortis: Existens in Francia, quia in Angliam transire „ non potuit, eligitur in Papam: sed scrutinio retento mittitur pro ipso à Collegio. *Hæc Ptolemæus*.

1192 Itaque absens electus est, & habita suæ electionis notitia per missos à Sacro Cardinalium Collegio, Perusium sine pompa, & mentito habitu se contulit, inde debito cum honore à Cardinalibus susceptus Viterbium deductus est. Verùm non alia certè de causa simulato cultu, & ut ajunt, mendicantis habitu Perusium se contulisse creditur, nisi ut, à nemine, ut Pontifex honoraretur, in animo habens suæ non consentire electioni: nam consensit, sed quasi coactus, nè iterùm dissentientes Cardinales diù Ecclesia Sancta Dei careret Pastore. Quod non obscurè innuit ipsemet in suis Encyclicis literis datis Perusii VIII. Kal. Martii, in quibus & de antecessoris obitu, & de sua electione, ità scribit: „ His diebus felicis recordationis Urbano „ Papa prædecessore nostro VI. Nonas Octobris viam universæ carnis ingresso, & sicut de largissima Dei pietate confidimus, „ post labores ad præmium evocato; tantique Patris defuncti corpore, prout est juris, & moris, cum honore, & reverentia „ Ecclesiasticæ tradito sepulturæ, Episcopi, „ Presbyteri, & Diaconi Cardinales, habito super futuri Pontificis electione tractatu, in nos tandem, licèt immeritos, de „ Legatione, quam susceperamus in Angliam redeuntes, & per aliqua terrarum „ spatia ab Apostolica Sede remotos, suos „ oculos injecerunt, nos in Ecclesiæ Romanæ Pontificem eligentes. Cùmque demum „ Perusium venissemus, & insufficientiæ nostræ multiplicis non ignari, tam importabilis oneris ferre sarcinam, tamque „ eminentis honoris fastigium conscendere „ meritò formidantes, demum ad concordium fratrum instantiam, tanto supposuimus oneri humeros imbecilles. *Hæc ille*.

1193 Gravissimas in sui Pontificatus initio passus est molestias, persequente Sanctam Romanam Ecclesiam Manfredo, qui pro Siciliæ Rege se gerebat, quondam Friderici Imperatoris filio: Cujus rei causa Carolum Andegavensem Sancti Ludovici Francorum Regis advocavit, Regemque Siciliæ adversùs Manfredum creavit, quibusdam sub conditionibus, quæ habentur tom. 3. lib. privilegiorum S.R.E. inter quas una fuit, ut feudi titulo, Eccl. Rom. quadraginta millia Ducatorũ quotannis penderet, eoque sine liberis decedente, vel ejus filiis pariter absq; liberis, Regnũ ipsum ad Rom. Eccl., ejusq; dispositionem reverteretur: In eo tamen Regno liberos suos, & filiorum suorum, tam mares, quàm fœminas succedere posse, ac debere constituit. Vicit Manfredum Carolus, quem in prælio occidit, capta illius uxore cum filiis, illiusque fautoribus, & sequacibus dissipatis, ac pariter Sarracenis Luceriæ, quos Manfredus in auxilium sui adhibuerat, penitùs retusis. Cùmque Conradinus præfati quondam Friderici nepos, audita Manfredi morte adversùs Carolum arma movisset, innumera mala in Italiam, & Romanam Ecclesiam intulisset, captus denique in prælio à Carolo, unà cum Austriæ Duce, & Gerardo Comite Pisano, in Platea Civitatis Neapolis, de sapientum consilio, licèt nonnullis contradicentibus, jussu ejusdem Caroli, abscisso capite ultimum clausit diem. Hæc quidem omnia in decursu Pontificatus Clementis.

1194 Sub ejusdem Clementis Pontificatu tristitiis acciderunt in Syria, quæ stylo compendioso, suo more, perstringit Marinus Sanutus lib. 3. fidel. Cruc. par. 12. Cap. 7. & 8., inquiens: „ Eodem annò, *scilicèt* „ MCCLXV., ultimo Aprilis, captum est „ castrum Arsuf. ab Oriente enim Ptolemaydę visum est clarum signum quasi ensis, longitudinis lanceæ, percutere Turrim Ecclesiæ Sanctæ Crucis. Fuerunt quoque capti, aut mortui Hospitalarii XC. & qui in „ castro erant universi, circa mille, ducti sunt „ in captivitate Babyloniæ. *Et Cap.* 8. Bendocdar, MCCLXVI. Primo Junii venit „ ante Ptolemaydam; ibique octo diebus „ immoratus est. Ibi nihil agens, ad castrum „ Montis fortis nona die accessit, & ibi nihil „ agens, ad castrum Saphet se contulit; obtinuitque XXIV. die mensis: & contra deditionis pacta, præter Castellanum, cunctos „ occidit. Obtento enim castro, post Solis „ occasum, misit Admiratum, suadens ut

„ Sarracenorum legem suscipiant, alioquin gladio cuncti perirent. At universi, duorum Fratrum Minorum, qui aderant monitis, tota nocte consortati, Martyrium potiùs elegerunt, quàm Christi negare fidem, fluebatque sanguis per montis declivum, quasi aquæ rivulus, fuerunt autem ultra DC. Post hos verò Fratrem Jacobum de Podio, & Fratrem Hieremiam, quia cæteros in fide firmaverant, & Priorem Templariorum excoriari fecerunt, deinde fustigari; postremò ad locum cæterorum deducti, capite cęsi sunt. Fecit autem Soldanus locum materia circundari, quia noctibus super coepora splendebat lux, etiam cernentibus Sarracenis. Interim verò, quinta die ejusdem mensis, unus Admiraldus discurrit Civitates, & districtus Tyri, & Tripolis,& Tortosę. Et xxii. Augusti, similiter unus fortis Admiraldus percurrens Terram Armenię, cœpit unum de filiis Regis, alterumque occidit cum populo multo. *Hactenus Marinus Sanutus*.

1195 Deplorat hęc Clemens in literis datis ad Ottobonum Cardinalem S.Adriani Legatum in Anglia tom 2. Epist. 271., inquiens: „ Ecce Fili, Dominus omnium, qui non multos ante jam dies, Azotum, & Cæsaream à Sarracenis diripi justo suo judicio, licèt nobis occulto, permiserat; consequenter Sapheti castrum in manus tradi voluit eorundem, dicemus, voluit, an permisit? Casum novimus, sed Cœlestis Abyssum judicii penetrare non possumus; & idcirco, quod nescimus, metuimus; & id plangimus quod videmus. *Hactenus Clemens*. Qui, & Crucem prædicare jussit, quam S. Ludovicus Francorum, unà cum tribus filiis suis Philippo, Joanne,& Petro assumpsit, eum secuti Atrebatensis, Brittanię, Flandriæ, Alegii, aliique Comites, Barones, & Milites in magno numaro, sicut testatur idem Clemens in Epist. 320. tom. 2. data ad antefatum Cardinalem Ottobonum Legatum in Anglia. Indeque Sanctissimi Regis exemplo, Rex Navarræ, & Alphonsus Comes Pictaviæ & Tolosæ, pariter Crucem acceperunt, de quibus Clemens in Epistola data ad Regem Tartarorum tom. 2. Epistola 367., ait: *Ecce Reges Franciæ, & Navarræ cum multis Comitibus, & Baronibus, & Militibus, & aliis infinitis, Terræ Sanctæ negotium assumentes, Crucis insigniti charactere, contra Crucis, & fidei inimicos se viriliter præparant, & potenter*; Cùmque Palæologus mæstas literas eidem Pontifici direxisset, condolens de Armenorum jactura, à Barbaris, & infidelibus illata, rescripsit, ut si ex animo Christianorum nomen in Armenia ab infidelibus deleri lugeret, prosiliret in Arma, conjungeret se Ludovico Francorum Regi, qui tribus cum filiis Crucem induerat, ut diutiùs bellum sacrum geri posset, nec Christianus miles ducem desideraret, dum obeunte aliquo, alius ductandis copiis succederet; si timeret sibi, suisque à Latinis, posse Imperium suum in tuto collocare, si Romanæ Ecclesiæ Græcam conjunxisset. Extat Epistola tom. 2. Epistola 327. ad hunc modum se habens.

Clemens Episcopus &c.
Viro magnifico Palæologo Imperatori Græcorum Illustri, viam agnoscere veritatis.

1196 „ Si pressuris compateris Terræ Sanctæ, si charissimi in Christo filii nostri Regis Armeniæ, ut scribis damna deploras, tuum in hac parte commendamus affectum, quem propensius utique laudaremus, si affectui responderet effectus. Ecce siquidem, si ex animo Crucis persequeris inimicos, tempus imminet, satis proposito tuo congruum. Jam quidem charissimus in christo Filius noster Ludovicus Illustris Rex Franciæ, se cum filio primogenito, & duobus aliis sequantibus Crucis charatere insignivit, cum multis Comitibus & Baronibus militibus, & plebeis. Et nè tantum negotium persunctoriè prosequi videatur, illud duxit longo præsidio fulciendum, tres filios jam adultos, sed multum Juvenes secum ducens, ut si Divina forsitan ordinatio ex eis aliquem à præsenti peregrinatione subtraxerit, supersint alii, qui velint, & valeant rem inceptam feliciter cursu prospero continuare. Sanè totum Occidentalem populum excitamus, qui tam nostris ordinationibus, quàm Francorum exemplis provocatus, ad opus simile se accingunt, si ipsis ex uno latere impugnantibus Agarenos, tu ex altero certare volueris contra ipsos è propinquo, jam poterunt inimici Crucis, & fidei sectæ suæ pestiferæ præstolari runiam.

1197 „ Quod si dicis tè timère Latinorum incursum, si terram quã possides, ducto tecum exercitu, nudam relinqueres, & quasi penitùs immunitam, non est longè quærenda responsio: nam in te est timorem hujusmodi à radice præcidere, si ad Romanæ Ecclesiæ rediens unitatem, ejus consiliis salutaribus aquiescens; proferendis, rigore justitiæ temperato, mandatis humiliter obedire volueris. Nec tuæ potest excusationi proficere quod scripsisti, Prælatis scilicèt, & Clero, non tibi, vel populo tuo impingendum, si nobis obedientia debita non impenditur ab eisdem; Cùm certò certiùs habeatur, quod tu in Prælatos, & Glerum longè majorem, quàm deceat, obtines potestatem: quibus, & contra Deum, & omnem justitiam, in errore hujus-

,, hujuſmodi credere non deberes, ſed eoſdem tanquam Schiſmaticos evitare ſi coercere non valeres. *Hæc & alia Clemens.* Data eſt Viterbii XVI. Kal. Junii, ſui Pontificatus anno tertio.

1198. Degebant adhuc Conſtantinopoli apud Imperatorem quatuor illi Fratres Minores, Simon ſcilicèt de Alvernia, & Socii miſſi Apocriſiarii ab Urbano IV. inſiſtentes pro Græcorum unione; qui cùm non poſſent aſſequi quod volebant, atque ad pefectam ſuæ legationis functionem expediebat, volentes tandem obtinere quod poterant, in quandam cum eo devenerunt concordiam, Scriptura per Articulos certos explicata, bona fide ſpondentes ſe apud Apoſtolicam Sedem inſtitituros, quantum eſſet in eis, ut Scripturam hujuſmodi acceptaret, ut idem Clemens in redditis ad ipſum Palæologum literis, infrà recitandis, teſtatur. Non enim limites ſuæ Legationis prætergreſſi ſunt, ut nonnulli autumant, nec à Pontifice de hoc reprehenduntur: non enim ipſi Scripturam illam concordiæ, vel ſuo, vel Apoſtolicæ Sedis nomine roboraverunt, aut approbaverunt. promiſerunt dumtaxat, quantum in ſe erat, inſtare apud eandem Apoſtolicam Sedem, ut acceptaretur, & hoc quia non poterant aliud obtinere, ſperantes poſſe inde in dubiis, vel etiam erroneis articulis, cum Sancta Sede ipſa concordare, ut reſcinderentur erronei, explicarentur in rectum ſenſum dubii; licèt eventus contrarium demonſtravit: Nam Palæologus cum præfatis Articulis miſit Apocriſiarios ſuos ad Romanum Pontificem, minimè ſuper rem tam graviſſimam ſufficienter inſtructos, nec cum poteſtate ad concordandum, vel agendi id ad quod mittebantur, ſed ad effectum dumtaxat, ut præfata roboraretur Scriptura, ut ex ejuſdem Clementis literis conſtat. Cùmque Pontifex præfatam Scripturæ concordiam minimè acceptare vellet, intelligens ex Palæologi literis, necnon & Patriarchæ Joſepho Conſtantinopolitano, per eoſdem Apocriſiarios redditis, affectare unionem cum Eccleſia Romana, de fratrum conſilio decrevit mittere ad eundem Imperatorem expreſſam fidei admittendæ, & credendorum Arcanorum ſeriem, ut abſque ambagibus, aut anfractibus explicitè confiteretur eandem cum Eccleſia Romana fidei doctrinam, ad quam ſeriùs amplectendam, ſi ità placeret, Concilium œcumenicum ſe indicturum, ubi commodiùs videretur, promiſit. Itaque cum præfata fidei confeſſione ſequentes ad Palæologum fecit literas, quas noſter Wadingus ex Epiſtolis ſecretis Regeſti Vaticani num. 1. excripſit, ſuiſque in Minorum Annalibus ad An. Dom. MCCLXVII. ſub num. 2. inſeruit, videlicèt.

Palæologo Illuſtri Imperatori Græcorum gratiam, per quam gloriam obtineat in futuro.

1199 ,, Magnitudinis tuæ literas, ac vi-
,, ros providos, & diſcretos latores earum,
,, Apocriſiarios tui culminis, ad noſtram ve-
,, nientes præſentiam, ſerena facie, ſed, &
,, animo læto recepimus, & eis ſuper om-
,, nibus quę proponere voluerunt, coram no-
,, bis, & Fratribus noſtris, audientia benigna
,, conceſſa, fideles adhibuimus interpretes, qui
,, noſtrum eis, & ſuum nobis in omnibus, &
,, per omnia panderent intellectum. Ipſum
,, quoque veſtrarum literarum initium, quod
,, ex pſalmis aſſumpſeras ſpiritualis, & no-
,, bilis Citharædi, cordis tui gaudium ma-
,, nifeſtas; Ex eo juſta ratione conceptum,
,, quod in Domum Domini te ſperabas itu-
,, rum; illuc etiam tribus Domini, Latino-
,, rum videlicèt, & Græcorum pariter aſcen-
,, ſuras; acceptum nobis plurimùm cum gau-
,, dio accepimus exultationis ingentis. Hoc
,, eſt enim, quod & nos totis viſceribus cōcu-
,, piſcimus, quod, & in ipſis Miſſarum ſolem-
,, niis à Domino petimus inceſſanter, ut ſuā
,, videlicèt Eccleſiam toto Orbe Terrarum
,, adunare dignetur. Hoc eſt quod videre
,, ſummoperè cupimus, ut ipſius ruinas im-
,, pleat, ſciſſuras reparet, muros ædificet,
,, & Sanctorum cuſtodia muniat Angelorum.
,, Non ſunt enim nobis incognita damna po-
,, puli Chriſtiani, quæ jam dudum Latino-
,, rum & Græcorum diſſenſio peperit annoſa
,, pariter & damnoſa: dum diviſos inter ſe
,, populos, & in ſua ſe adverſis mutuo de-
,, bilitando conatibus converſos viſcera, fre-
,, quentiùs, & liberiùs furor hoſtilis invaſit,
,, qui eiſdem glutino veræ charitatis unitis,
,, obeſſe minimè potuiſſet.

1200 ,, Sanè olim ad fælicis recordatio-
,, nis Urbanum Papam Prædeceſſorem no-
,, ſtrum cum tuis literis ſolemnes Nuncios
,, deſtinans, tuum modo conſimili per eoſ-
,, dem Nuncios, & literas pium deſiderium
,, explicando, inter cætera poſtulaſti, ut ad
,, tuam præſentiam Apocriſiarios ſuos mitte-
,, ret, ſeù Legatos pacis homines, & paci-
,, ficos Chriſti diſcipulos, non gaudentes in
,, vanitate verborum, neque bono pacis mun-
,, danam ſapientiam præponentes. Qui tuis
,, votis annuens in hac parte, viros electos
,, de fratrum Minorum Ordine, viros uti-
,, que pauperes in hoc Mundo, in fide divi-
,, tes, in lege Domini pleniùs eruditos; fra-
,, tres ſcilicèt Simonem de Alvernia, Petrum
,, de Moras, Petrum de Criſta, & Bonifa-
,, cium de Yporegia, cum ſuis ſub certa for-
,, ma literis ad te miſit.

1201 ,, Licèt autem idem prædeceſſor
,, noſter celſitudini tuæ literas ſupradictas
,, cum magno gaudio recepiſſet, & in ipſia
con-

„ contenta literis sigillatim inspecta pietatis perpenderet speciem obtinere; ad contentum tamen in eis ordinem, sicut non debuit, sic noluit se arctare. Tu quidem eorundem Latinorum & Græcorum concordiam, dissolutis inimicitiis, in charitate mutua priùs decreveras solidandam; & tunc demum videbatur tibi commodior de dogmatibus fidei; & rituum diversitate tractatus, & ad hujusmodi probationem ordinis ex scripturis authenticis argumenta multa compegeras, ad probandum, quod bonorum sit omnium charitas fundamentum. Ipse verò tuis non obvians argumentis, nec præconis charitatis attenuans, quam Sedes Apostolica illibatam servat, ad filios etiam indevotos; sed fidei primum, & solidum fundamentum attendens, sine qua Deo est impossibile placere; non injustè de consonantia fidei tractatum censuit præmittendum.

1202 „ Absit enim, ut Romanam Ecclesiam, quæ nec rugam habens nec maculam, illam tenet hodie, quam semper hactenus tenuit fidei veritatem, filios etiam se avertentes ab ea odio prosequi fateamur: cùm proculdubiò eadem Mater Ecclesia justis, & peccatoribus, obedientibus, & rebellibus exhibens piæ charitatis affectum, ad salutem omnium, quibus potest modis intendat: Nec ideò minus diligere sit censenda, quod interdum, exigente justitia, peccatorum confringit cornua, qui salutaribus monitis obtemperare contendunt. Sicut nec recto judicio dici potest medicus odiosus, qui curandis vulneribus ferrum, & ignem adhiberet, quæ leniora antidoti medicamini non curantur. Stetit itaque cum fide charitas apud ipsam: sed qui fidem contaminant, necessariò deferunt charitatem, ad quam nullus est eis redditus, nisi priùs, quam non receperant, vel receptam abjecerant, fidei veritatem agnoscant: cum sit illa fons vivus charitatis, cui nullus communicat alienus.

1203 „ Ut igitur rectus esset ad pacis optatæ colloquium, & tractatum ingressus, missi sunt ad tuam magnitudinem dicti Fratres de dogmatibus fidei, & Ecclesiasticis Ritibus tractaturi, ac insuper de concordia super aliis inter prædecessorem ipsum & te, tuumque populum reformanda. In ejusdem prædecessoris literis hoc expresso, quod si ex hujusmodi tractatu tibi, & ipsis fratribus videretur, quod tam pium, tamque salubre negotium, progressum laudabilem, & egressum deberet habere facilem, per te ordinari posset, & eos, quod pro ejusdem consummatione negotii solemnes Nuncii cum auctoritate, & potestate plenaria, & sufficienti mandato ad Sedem Apostolicam, ex parte tuæ celsitudinis, vel alia inveniretur via conveniens, per quam promptus ad negotii consummationem ipsius Deo procederet auctore. Cæterùm fratres ipsi aliquandiù in tua Curia commorati, cùm non possent ad plenum assequi, quod volebant, volentes tandem obtinere, quod poterant, in quandam tecum, ut dicitur, convenere Scripturam, certos Articulos continentem, magnitudini tuæ bona fide spondentes, se apud dictam Sedem instituturos, quantum essent in eis, ut Scripturam hujusmodi Sedes eadem acceptaret.

1204 „ Nuper autem tuis Apocrisiariis suptadictis ad nostram præsentiam accedentibus, & à nobis priùs secretò, ut eis placuit, ac in fratrum nostrorum præsentia subsequenter auditis, super fidei veræ dogmatibus cum eisdem conferre voluimus, non contentiosæ disputationis certamine, sed verbis simplicibus, & Evangelicæ consonis veritati: Quod recusantibus ipsis admittere, Tractatores eis obtulimus de dictorum fratrum nostrorum Collegio, qui colloquio familiari discuterent cum eisdem, quibus modis, quibusve gradibus, tam salubre posset negotium consummari. Sed ipsi nec istud recipere voluerunt, proponentes finaliter, quod nec ad disputandum, nec ad tractandum venerant, sed per nos roborari petebant, quæ à prædictis fratribus, Simone scilicèt, & Collegis ipsius, in tua, ut dicebant, præsentia fuerant acceptata, quæ cujusdam Scripturæ series, quam in nostra protulerunt præsentia, continebat, de qua tamen pro te, tuisque subditis roboranda, etiamsi nos acceptare vellemus eandem, nullam se recepisse penitus potestatem, coràm nobis, & eisdem fratribus nostris iidem tui Apocrisiarii sunt confessi.

1205 „ Quibus auditis, mirati sumus, tanti Apocrisiarios Principis, qui, si ea quæ in ejusdem prædecessoris literis expressa supra meminimus, adeò processissent, quod juxtà eorum seriem existimares non immeritò Nuntios destinandos, mitti à te debuerant, ut præmittitur, cum auctoritate, & potestate plenaria, & sufficienti mandato, sic instanter super ejusdem corroboratione Scripturæ; cum tamen ad hoc petendum, nec in scriptis, nec alias mandatum aliquod exhiberent; imò nec prædictæ tuæ celsitudinis literæ nobis præsentatæ per ipsos, de petione hujusmodi, vel præfata Scriptura, seù etiam de prædictis Sedis ejusmodi Apocrisiariis aliquam facerent mentionem, aut quod ipsis tuis Apocrisiariis fides à nobis deberet super iis, quæ pro parte tua proponerent, adhiberi. Sed nè ipsos contemnere videremur, benignè ipsis ostendimus, quod præfata Scriptura nobis per ipsos exhibita, non potuit à sæpedictis fratribus dictæ Sedis Apocrisia-

sia-

„ siariis, ejusdem Sedis nomine approbari,
„ cùm ad id ab ea non habuerint potestatem.
„ Tractatores siquidèm missi fuerant, non
„ negotii perfectores: sicque per consequens
„ illorum incumbebat officio tractatus sui
„ summam ipsi Sedi referre, illiusque appro-
„ bationem ejusdem Sedis judicio reservare.
„ Quod & ipsemet consultiùs attendentes,
„ circà finem præfatæ scripturæ fatentur ex
„ injuncti ministerii debito dictę Sedi inven-
„ ta renunciare debere. Nec approbationis
„ sibi usurparunt officium, sed instantiæ suæ
„ ministerium promiserunt spondentes, ut
„ prædiximus, se instituros apud dictam
„ Sedem, quantùm in eis erat, ut Scriptu-
„ ram approbaret eandem. Videat itaquè
„ tua Sublimitas quam purè, quàm liquidè
„ dicti fratres Apocrisiarii Sedis ejusdem,
„ suæ potestatis, & ministerii referarunt se-
„ riem, & fines, seù terminos expresserunt,
„ quàm clarè, quàm apertè suæ intentionis
„ aperuere propositum. Quid enim clariùs
„ dici, vel scribi potuit, ut nondùm actum
„ quis diceret, quod adhùc omninò ex al-
„ terius approbatione pendebat? Fratres
„ igitùr memorati Apocrisiarii dictæ Se-
„ dis, nec roboraverunt, nec intenderunt,
„ sicut nec etiam potuerunt, prædictam
„ sinè Sedis ejusdem conscientia roborare
„ Scripturam.

1206 „ Nos quoquè petitionem à præfa-
„ tis tuis Apocrisiariis super ipsius Scriptu-
„ ræ inspectam tenore, cùm nonnulla, quæ
„ continentur in ea, nec accomoda, nec uti-
„ lia, imò dispendiosa, & damnosa potiùs
„ tanto, & tali negotio reputemus, de præ-
„ dictorum fratrum nostrorum consilio, ejus-
„ dem negotii qualitate pensata, non duxi-
„ mus admittendam, præsertim cùm ipsi tui
„ Apocrisiarii ad roborandam eandem, pro
„ te, tuique Imperii Clero, vel Populo, nul-
„ lum, ut præmisimus, mandatum, vel pote-
„ statem haberent, nec tu de petitione præ-
„ missa tuis aliquid literis duxeris inseren-
„ dùm: immò ab eadem Scriptura, utpotè
„ de cujus corroboratione, jàm elapso ferè
„ triennio non curasti, nec per nostros Apo-
„ crisiarios, post superiùs nominatos novissi-
„ mè ad te missos, qui apud te diutiùs mo-
„ ram contraxerunt, nobis misisti aliquid
„ verbo, vel scripto, recessisse verisimi-
„ litèr credi posses, quamquàm & aliàs
„ non fuisset à nobis eadem petitio admit-
„ tenda.

1207 „ In eis etenim, quæ sunt fidei, &
„ veritatem respiciunt, sinè qua salus esse
„ non potest, explicitè, non sub volucro est
„ agendum, ideòque, ut in lucem omnia ve-
„ niant, nec verborum ambagibus intentio-
„ nis nostræ puritas involvatur, tenore præ-
„ sentium duximus declarandum, quod tibi
„ à Prælatis, & cæteris sub tua ditione de-
„ gentibus faciendum incumbat, ut ad sinum
„ ejusdem Sacrosanctę Romanę Ecclesię Ma-
„ tris tuę, sano fretus consilio redeas reveren-
„ ter. Quod si faciendum, Domino decre-
„ veris inspirante, ipsa Mater piissima, filio
„ redeunti, sinum largissimę pietatis aperiens,
„ in tuos læta properabit amplexus. Eccè
„ ergò quod corde firmitèr credimus, &
„ quod ore simplicitèr profitemur, tibi pla-
„ nè proponimus, & exponimus, nec in ve-
„ lamentis enigmatum dogmata nostra tegi-
„ mus, sed omninò verbis explicitis, & aper-
„ tis notam esse volumus universis professio-
„ nem fidei, quam tenemus. Quam à te Cle-
„ ro, & Populo prædictis exigimus, ut ean-
„ dem, tu, & ipsi profiteamini, si ad nostram,
„ ut desideramus, volueris redire unitatem.
„ Ea insuper, quæ circà ejusdem Ecclesiæ
„ Romanæ primatum, de cujus veritate non-
„ nulla præfatæ Scripturæ series continebat,
„ à te, ac ipsis, Clero, & Populo recipi, & ac-
„ ceptari volumus, pleniùs & apertiùs expli-
„ cantes.

1208 „ Et quidèm credimus Sanctam
„ Trinitatem, Patrem, & Filium, & Spiri-
„ tum Sanctum, unum Deum omnipoten-
„ tem, totamque Deitatem coessentialem,
„ consubstantialem, coæternam, & omni-
„ potentem, unius voluntatis, Potestatis,
„ Majestatis, Creatorem omnium Creatura-
„ rum, à quo omnia, & per quem omnia, in
„ quo omnia, quæ sunt in Cœlo, & in terra,
„ visibilia, & invisibilia, corporalia, & spi-
„ ritualia.

1209 „ Credimus singulam quamque in
„ Sancta Trinitate personam unum verum
„ Deum, plenum, & perfectum.

1210 „ Credimus ipsum filium Dei, Ver-
„ bum Dei æternalitèr natum de Patre, con-
„ substantialem, coomnipotentem, & æqua-
„ lem per omnia Patri in Divinitate, tempo-
„ ralitèr natum de Spiritu Sancto ex Maria
„ semper Virgine cum anima rationali, duas
„ habentem nativitates, unam ex Patre æter-
„ nam, alteram ex Matre temporalem, Deum
„ verum, & hominem verum, proprium in
„ utraque natura, atq; perfectum, non ado-
„ ptivum, neque fantasticum, sed unum, &
„ unicum Filium Dei in duabus, & ex dua-
„ bus, Divina scilicèt, & humana naturis;
„ sed in unius Personæ singularitate, impas-
„ sibilem, & immortalem Divinitate, sed in
„ humanitate, pro nobis, & pro salute nostra
„ passum, verà carnis passione mortuum, &
„ sepultum, & descendisse ad Inferos, ac ter-
„ tià die resurrexisse à mortuis verà carnis
„ resurrectione, die quadragesimo post Re-
„ surrectionem cum carne, in qua resurrexit,
„ & anima ascendisse in Cœlum, & sedère ad
„ dexteram Patris, indè venturum judicare
„ vivos, & mortuos, & redditurum unicui-
„ que secundùm opera sua, sive bona fuerint,
„ sive mala.

1210

1210 „ Credimus etiam Spiritum Sanctum plenum, & perfectum, verumque Deum ex Patre & Filio procedentem, coæqualem, & coessentialem, & coomnipotentem, & coæternum per omnia Patri, & Filio.

1211 „ Credimus hanc Sanctam Trinitatem non tres Deos, sed unum Deum omnipotentem, æternum, invisibilem, & incommutabilem.

1212 „ Credimus Sanctam Catholicam & Apostolicam unam esse veram Ecclesiam, in qua unum datur Baptisma, & vera omnium remissio peccatorum.

1213 „ Credimus etiam veram Resurrectionem ejusdem carnis, quam nunc gestamus, & vitam æternam.

1214 „ Credimus etiam novi, & veteris Testamenti, Legis, ac Prophetarum, & Apostolorum unum esse auctorem Deum, ac Dominum omnipotentem.

1215 „ Hæc est vera Fides Catholica, & hanc super dictis Articulis tenet, & prædicat Sacrosancta Romana Ecclesia. Sed & propter diversos errores, à quibusdam ex ignorantia, & ab aliis ex malitia introductos, dicit, & prædicat eos, qui post Baptismum in peccata labuntur, non rebaptizandos, sed per veram pœnitentiam suorum posse consequi veniam peccatorum. Quòd si verè pœnitentes in charitate decesserint, antequàm dignè pœnitentiæ fructibus de commissis satisfecerint, & omissis, eorum animas pœnis Purgatorii post mortem purgari; & ad pœnas hujusmodi relevandas prodesse eis fidelium vivorum suffragia, Missarum scilicèt sacrificia, orationes, & eleemosynas, & alia pietatis officia, quæ à fidelibus pro aliis fidelibus fieri consueverint, secundùm Ecclesiæ instituta. Illorum igitùr animas, qui post sacrum Baptisma susceptum nullam omninò peccati maculam incurrerunt, illas etiam, quæ post peccati contractam maculam, vel in suis manentes corporibus, vel eisdem exutæ, prout superiùs dictum est, sunt purgatæ, in Cœlum mox recipi. Illorum autem animas, qui in mortali peccato, vel cum solo originali decedunt, mox in Infernum descendere, pœnis tamèn disparibus puniendas, eadem Sancta Romana Ecclesia credit, & firmitèr asseverat. Et quòd nihilominùs in die Judicii omnes homines antè Tribunal Christi cum suis corporibus comparebunt, reddituri de factis propriis rationem.

1216 „ Tenet etiam, & docet eadem Sancta Romana Ecclesia septem esse Ecclesiastica Sacramenta: Unum scilicèt Baptisma, de quo dictum est suprà. Aliud est Sacramentum Confirmationis, quod per manus impositionem Episcopi cōferunt chrismando renatos. Aliud est Pœnitentia. Aliud est Eucharistia. Aliud est Sacramentum Ordinis. Aliud est Matrimonium. Aliud est Extrema Unctio, quæ secundùm doctrinam Beati Jacobi, infirmantibus exhibetur. Sacramentum Eucharistiæ ex azymo conficit Romana Ecclesia, tenens, & docens, quòd in ipso Sacramento panis verè transubstantiatur in Corpus, & vinum in Sanguinem Domini nostri Jesu Christi. De Matrimonio tenet, quòd nec unus Vir simùl plures uxores, nec una Mulier simùl habere permittitur plures viros. Solutâ verò lege Matrimonii per mortem alterutrius conjugum, secundas, & tertias, & deinceps plures nuptias successivè & licitas esse dicit, si impedimentum canonicum ex causa alia non obsistat.

1217 „ Ipsa quoquè Sacrosancta Romana Ecclesia summum, & plenum Primatum, & Principatum super universam Catholicam Ecclesiam obtinens, quem se ab ipso Domino in Beato Petro Apostolorum Principe, seù vertice, cujus Romanus Pontifex est successor, cum potestatis plenitudine recepisse veracitèr, & humilitèr recognoscit; sicut præ cæteris tenetur fidei veritatem defendere, sic & si quæ de fide subortæ fuerint quæstiones, suo debet judicio diffinire. Ad quam potest gravatus quilibet in negotiis, ad forum Ecclesiasticum pertinentibus appellare. Sed & in omnibus causis ad examen Ecclesiasticum pertinentibus, ad ipsius potest recurri judicium, & eidem omnes Ecclesiæ sunt subjectæ, ipsarumque Prælati, & obedientiam, & reverentiam sibi debent, apud quam sic potestatis plenitudo consistit, quòd Ecclesias cæteras ad solicitudinis partem admittit; quarum multas, & Patriarchales præcipuè, diversis privilegiis eadem Romana Ecclesia honoravit; suâ tamèn prærogativâ, tàm in Generalibus Conciliis, quàm in quibuscumque aliis semper salvâ.

1218 „ Porrò præscriptam purissimam, certissimam, & solidissimam orthodoxæ fidei veritatem, Evangelicæ Doctrinæ consonam, à Sanctis Patribus, & Romanorum Pontificum in suis Synodis diffinitione firmatam; sicut nec decet, sic nec volumus novæ discussioni, ac diffinitioni subjacere, ipsam quasi per hoc quomodolibet, contrà fas & licitum, in dubium revocando. Ideòque licèt in præfata Scriptura de convocatione Concilii ageretur; licèt tu per tuas præfatas literas Concilium in terra tua convocari petieris; Nos tamen nullo modo proponimus Concilium ad discussionem, seù diffinitionem hujusmodi convocare; non quòd cujusquam faciem vereamur, vel eandem Sacrosanctam Romanam Ecclesiam Græcorum superari prudentiâ timeamus; sed quià prorsùs indecens foret, im-

„ immò nec licet, nec expedit in dubium re-
„ vocari præmissam veræ fidei puritatem, tot
„ sacræ paginæ auctoritatibus, tot Sancto-
„ rum roboratam sententiis, tot Romano-
„ rum Pontificum stabili diffinitione firma-
„ tam; pro cujus defensione, si necesse foret,
„ parati essemus subire martyrium, & morti
„ etiam exponere corpus nostrum. Quam
„ ideò ad præsens, nequaquàm auctoritatibus,
„ quarum tamèn satis nobis copia pro voto
„ suppeteret, munire curavimus; sed in sim-
„ plicitate veridica, sic purè, sic explicitè
„ tàm prædictis tuis adhibendam Nunciis,
„ quàm tibi decrevimus destinandam, quià
„ vel notam prolixitatis nimiæ diffusus Epi-
„ stolæ textus incurreret, si auctoritatum
„ multitudinem, quibus eadem roboratur ve-
„ ritas, contineret, vel si notam vitare volens,
„ hujusmodi tàm prolixam tot articulorum
„ materiam brevi sermone perstringeret, de
„ defectu forsitan, qui proculdubiò nimis fo-
„ ret in tanto notabilis, & periculosus nego-
„ tio, notaretur.

1219 „ Et quià providâ deliberatione
„ concepimus Apocrisiarios aliquos in lege
„ Dei peritos ad tuam præsentiam destinare,
„ cum quibus tu, ac prædicti Clerus, & Po-
„ pulus super præmissis conferre poteritis; &
„ sicut speramus, ipsi vobis sufficientèr, Di-
„ vinâ eis donante clementiâ, respondebunt;
„ sed nihilominùs, si quid tuum, tuorumque
„ animos concutit; si quid turbat, ut eorum
„ aliquid, quæ suprà adscripsimus veremini,
„ ut petimus profiteri, aliquos de petitioni-
„ bus, quos in prædictis repereris Clero,
„ vel Populo, ad nostram mitte præsentiam;
„ nosque, qui juxtà ejusdem Principis Apo-
„ stolorum sententiam parati sumus omni
„ poscenti nos de ea, quæ in nobis est, fide,
„ & spe reddere rationem; illos, quos miseris
„ charitate tractabimus, & patienter quid-
„ quid proponere voluerint, audiemus; &
„ tàm plenè, donante Domino, satisfacie-
„ mus eisdem, quod, amoto cujuslibet dubi-
„ tationis scrupulo, fidei veritatem agno-
„ scent; & in agnita salubritèr gloriantes,
„ ad te cum gloria remeabunt. Ipsis quoquè
„ Apocrisiariis tuis, cùm de præmissa pro-
„ fessione fidei, ejs, ut præmittitur, copiam
„ fecimus, clementèr obtulimus benignè ip-
„ sis satisfacere, si super ea in aliquo du-
„ bitarent.

1220 „ Ideòque Excellentiam tuam mo-
„ nemus, rogamus, & hortamur in Domino
„ Jesu Christo, per aspersionem sui pretiosi
„ Sanguinis obsecrantes, quatenùs diligen-
„ tèr attendens, quantùm tibi accrescet ad
„ meritum, quantùm accedet ad gloriam, &
„ exaltationem tui nominis ampliandam, si
„ datum tibi desupèr fuerit, ut oves, quæ
„ perierunt, tuæ diligentiæ studio ad cau-
„ lam Domini reducantur; si tuis fiat labo-
„ ribus, ut unum sit ovile, unusque Pastor,
„ Latinorum, & Græcorum populis tuis
„ temporibus in unitate præmissæ orthodoxæ
„ fidei adunatis; sic studeas habilitare ma-
„ teriam, sic animos tuum, tuorumque di-
„ sponere, quòd in prædictorum Apocrisia-
„ riorum nostrorum adventu, te, ac præmissis
„ Clero, & Populo præscriptam, humilitèr
„ suscipientibus, & fidelitèr profitentibus
„ fidei veritatem, facilis sit ad reliqua, Do-
„ mino faciente, processus.

1221 „ Quòd si postquàm talitèr supra-
„ positam, tu, idemque Clerus, & Populus
„ veritatem fidei susceperitis, & professi fue-
„ ritis, & ad obedientiam, ut præmisimus,
„ ejusdem veneritis Ecclesiæ Matris vestræ;
„ Concilium per Sedem ipsam ad locum, qui
„ ad hoc eidem Sedi videatur idoneus con-
„ vocari petieritis, ad charitatis vinculum in-
„ ter Latinos, & Græcos fœdere perpetuo ro-
„ borandũ; Legatos super hoc ad nos poteritis
„ destinare, quibus, faciente Dño, responsum
„ dabitur, quò tuũ desiderium satiari poterit,
„ & debebit. Ad præmissæ igitùr tàm salu-
„ tiferæ unionis salutare commercium effi-
„ cacitèr solicitudo tuæ sublimitatis inten-
„ dat; & ut animarum, & corporum discri-
„ mina, quæ ingerit inveterata dissensio,
„ præcidantur, præmissa, quæ paternâ mo-
„ nitione requirimus, implere festinet; scitu-
„ ra, quòd occasione tractatus hujusmodi
„ nec iis, qui à tua magnificentia se gravatos
„ esse queruntur, sicut nec debemus, in sua
„ justitia deesse proponimus, nec à prosecu-
„ tione tanti negocii per alias vias, quas ad
„ animarum salutem Dominus ministraverit,
„ desistemus. Datum Viterbii IV. Nonas
„ Martii Pontificatus nostri Anno IV. *Hacte-
„ nus Epistola Clementis.*

1222 Erat tunc Patriarcha Constantino-
politanus Josephus, ut suprà innuimus, ex
Monacho Montis Gallesii, qui Germano in
Patriarchali Sede successerat, vir alinndè lit-
terarum planè rudis, sed Michaeli Palæologo
valdè charus, qui & ei omnia sua negotia
communicare consueverat; de quo Gregoras
lib. 4. Histor. Rom. hæc scribit: „ Cæterùm
„ Patriarcha Constantinopolitanus Germa-
„ nus, cùm sibi vulgus per summam petulan-
„ tiam insultare audivisset; quippè qui Ar-
„ senio legitimo Patriarchæ adhùc Supersti-
„ te Sedem illius occuparet, ea cuivis relicta,
„ quieti se dedit. Huic succedit Joseph, vir
„ canus, qui longo tempore in Monte Gal-
„ lesio Monachum in ocio egerat, Græcarum
„ literarum planè rudis, & nimiùm simplex.
„ Tales enim mores cum Republica, & usu
„ rerum commune nihil habent. Hujus ob
„ religionem consuetudine utebatur Impera-
„ tor Michael, & suas illi cogitationes ex-
„ ponebat. *Hæc Gregoras*, subjungens hunc
Imperatori dno crimina publicè confessa,
perjurium, scilicèt & filii Imperatoris excæ-
cationem, data quam Syngrapha, condonas-

se. Hic ergò, ut pariter superiùs fati sumus, cum Imperatore concors, literas fecit ad Clementem pro unione ineunda, ferendaa, & contradendaa per eosdem ab Imperatore missos Apocrisiarios, cui rescripsit Pontifex sequentes perbreves literas.

Clemens Episcopus &c.
Dilecto in Christo fratri Patriarchæ Græcorum spiritum gratiæ salutaris.

1223 „ Tuarum nobis missarum nupèr series literarum tui desiderii, ad Ecclesiarum, Latinæ videlicèt & Græcæ desiderabilem unionem reservavit affectum, tantò proculdubiò gratiorem, quantò & nos pleniùs ad illam afficimur, quantòque eam tanquàm Deo acceptabilem, & animabus gratia divina proposita salutarem, totis visceribus affectamus. Hoc est siquidèm, quòd inter solicitudines nostris humeris incumbentes, perpeti curà revolvimus; Hoc est, quòd ardentiùs nostra suspirat intentio; Hoc est, quòd in solidæ charitatis ardore crebris orationibus postulamus, ut ille lapis angularis, qui facit utraque unum, suam Sanctam Catholicam, & universalem Ecclesiam schismatum scissura divisam misericorditèr uniens, in unitate fidei orthodoxæ toto orbe dignantèr adunet. Innumera etenim, & inæstimabilia præcipuè animarum, sed & corporum commoda, quæ Populo christiano hujusmodi unio desideranda, tàm salubris afferret, diligentèr advertimus, ut numerosa discrimina, quæ jàm intulit, proh dolor! inveterata dissensio, ignoramus.

1224 „ Proptèr quòd, nè tàm utile, tàm plum negocium per verba inefficacia ulteriùs deducatur, viam ad accelerationem hujusmodi nobis admodùm votivi negotii, de consilio fratrum nostrorum compendiosam, ut speramus, eligimus, quam ideò præsentibus, non duximus inserendam, quià eam Magnifico viro Michaeli Palæologo Imperatori Græcorum Illustri, nostris literis pleniùs explicamus. Ideòque fraternitatem tuam rogamus, monemus, & hortamur in Domino Jesu Christo, per aspersionem sui pretiosi Sanguinis obsecrantes, quatenùs præmissum affectum, quem cædem tuæ literæ prætendebant, per efficacem operis evidentiam exhibens, ad celerem executionem illorum, quæ in prædictis nostris literis paternè requirimus, in humilitatis spiritu teipsum promptum, & propitium offeras, & tàm præfatum Græcorum Imperatorem, quàm alios, quo poteris studio, solertis exhortationis inducas, ut cum Altissimi dextera tàm gloriosum opus utilitatis tantæ perfecerit, tu in hoc te utilem extitisse cooperatorem ipsius, sub spe nihilominùs divinæ gratiæ, ac favoris Apostolici, quem tibi ex hoc accrevisse dignè lætaberis, possis non immeritò gloriari. Datum Viterbii IV. Nonas Martii Anno III. *Hactenus Clemens ad Josephum Patriarcham*. Ex eodem Wadingo.

1225 Easdem literas, licèt non integras, recitat etiam Raynaldus ad eundem Domini Annum MCCLXVII, discrepat tamèn in die, quo data est Epistola ad Patriarcham, cùm apud eum legatur data VI. Nonas Martii, apud Wadingum verò IV. Nonas, eodem die, quo leguntur datæ literæ ad Imperatorem; quod veriùs censeo, nedùm quià sic signatas reperit in Regesto Vaticano in literis Secret. sub num.2. undè ipse eas exscripsit: verùm etiam quia regularitèr Summorum Pontificùm literæ, quæ datæ habentur ad Imperatores, & Patriarchas simùl pro eadem causa, mittendæ per Apocrisiarios, datæ semper leguntur eàdem die: quarè hoc factum ex Typographi errore accidisse existimo. Errorem similem circà Annum reperio apud Wadingum, ubi literæ datæ ad Imperatorem signatæ sunt Anno IV. Pontificatus Clementis; quæ verò recensentur datæ ad Patriarcham, notantur sub Anno III. Et certè simùl datæ sunt, aut ambæ sub Anno III. aut sub IV. & verosimiliùs mihi videtur scriptas Anno IV. Pontificatus Clementis ante ejus obitum, quoniàm, ut infrà dicemus, præfatam fidei confessionem, post Clementis obitum, Sede adhùc vacante, Domini Cardinales ad ipsum direxerunt Imperatorem.

1226 Designaverat pius Pontifex ex familia Sanctissimi Patriarchæ Dominici, & inclyto Prædicatorum Ordine Apocrisiarios mittendos ad Imperatorem Græcorum assumere, pro qua re scripsit Magistro Generali præfati Ordinis, ut habetur tom.2. Epist.333. quatenùs seligeret ad hoc opus Viros Religiosos, qui Testamenti scientiâ pollerent utriusque, & ingenio præditi naturali; Nec essent in gestibus incompositi, nec in responsione præcipites, sed exactâ potiùs gravitate laudandi, in tempore proferre sermonem scirent, & eorum jactantiam, puta Græcorum æquanimitèr tolerare. Subjungit posteà: „ Scire te volumus nobis sufficere, si illos, quos tecum habes, vel intrà fines Italiæ ad hoc videris idoneos, illos elegeris; non enim Græci disputationi se offerunt, sed paratos dicunt ostensam sibi recipere veritatem; suntque apud nos rationes eorum, quibus suum errorem fulciunt, baculis arundineis innitentes. *Hactenus Clemens*. Hanc tamèn Legationem sub Clemente effectum haùd esse sortitam, causâ mortis præfati Pontificis; immò & ipsorum Legatorum, ut testatur Gregorius X. in literis datis ad eundem Imperatorem.

1227 Intereà Clemens migravit ad Dominum Anno ab Incarnatione MCCLXVIII.

sui

sui Pontificatus Anno IV. Imperii Michaelis Palæologi Anno VIII. Indictione XII. inchoata à mense Septembri, vacante Imperio Occidentali ab Annis XVIII. die XXIX. mensis Novembris, ubi sedisset Annos III. menses IX. ac dies XXV. ut notat Baronius in schedis, inquiens: *Clemens IV. creatus IX. Februarii, consecratur VIII. Kal. Martii, sedit Annis III. mensibus IX. diebus XXV.* Obiit Viterbii, sepultusque est in Ecclesia Fratrum Prædicatorum: sicut in Chronic. Romanorum Pontificum scribit Bernardus Guido, ubi ait: „Clemens Papa IV. vir totius prudentiæ præ cunctis generosis hominibus obiit Viterbii, in Vigilia Beati Andreæ Apostoli cum pace Ecclesiæ concessa ex illo latere: fuitque sepultus in Ecclesia Fratrum Prædicatorum in Viterbio, Anno Domini Millesimo ducentesimo sexagesimo octavo. *Hæc ille.* Cùm enim dicit, *cum pace Ecclesiæ concessa ex illo latere*, intelligit ex ea parte, qua obtyrannidem Manfredi, & Conradini vexata fuit, quoniàm ambobus existinctis, & Carolo in Siciliæ Regno firmato, pax Ecclesiæ reddita fuit.

1228 Præstat reddere, quæ Sanctus Antoninus de cujus Pontificis obitu, & sepultura scribit par. 3. sum. cap. 1. §. XI. ubi ait: „Annum insignem multis rebus, insigniorem fecit Pontificis mors, & contentio mox inter Patres secuta. Sepultus est autem gloriosus Pontifex Viterbii, ubi tunc Curia residebat in Ecclesia Fratrum Prædicatorum: ubi ipse elegerat sepulturam. Sed de facto translatum ad Ecclesiam Cathedralem ad voluntatem quorundam. Postmodum dictante justitia per successorem Pontificem restitutum est corpus fratribus ipsis; & ante Cappellam majorem in latere honorificè, ut patet, collocatum. *Hæc ille.* Qui inde in ejus laudem, hæc alia subjungit: „Dicitur etiam in laudem tanti viri, quod duas filias nubiles haberet, & nuptui tradere quærens: nil tamen de Patrimonio crucifixi: sed tantum de proprio, quod non maximum erat, dotare vellet; attendentes ad divitias Pontificales, seu Ecclesiæ, cum de illis nil expectare valerent: illas innuptas dimiserunt: unde, & meliori Sponso Domino Jesu Christo traditæ sunt, in Virginitate Deo obsequentes. *Hæc Antoninus.*

1229 Ab aliis quoque hic Beatus Pontifex laudatur Scriptoribus: De eo namque scribit Jordanus apud Raynaldum ad hunc annum sub num. 54. *Fuit vir benignius generaliter habitus, cautor delicatus, in concionando non habens Socium, sibi austerus, cæteris pius.* Ptolemæus Lucensis lib. 22. histor. Eccles. cap. 38., ait: „Generalis Clericus fuit, videlicèt Jurista summus, Prædicator egregius, cantor pulcherrimus sine pari: carnes diù nō comedit, asperrimo lecto est usus, nec vestibus lineis ad carnem utebatur: & sic sanctissimam vitam duxit: nec invenitur exaltasse parentes, Deo dicatus. *Longinus lib. 1. histor. Pol. de eodem scribit.* „Ultima Decembris die (*supple Novembris*) vir vitæ Sanctissimæ Clemens Papa Quartus insignis Jurista, & Prædicator egregiùs, diù carnibus abstinens, asperrimo lecto, vestibus verò lineis ad carnem nunquam in Papatu utens, Viterbii moritur. *Hactenus ille.*

1230 Censuratur tamen ab aliquibus Novatoribus, ex illorum more, inter quos Joannes Charion in suo chronico, auctor meritò damnatus, primum tenet locum, quasi prædictus Sanctus Pontifex interitum Conradini operatus fuerit: Quod quidem longè abest à verò, prout veridici tradunt historici, qui omnia gesta Conradini, & quæ egit Clemens cum eo, ut ad meliorem frugem reduceret, describunt. Prævideràt Pius Pontifex spiritu prophetico interitum illius, dum exercitum ejus circa Viterbium transeuntem de Palatio suo conspexit, & ut ait Jordanus, dixisse fertur: *Dolendi super tali puero, qui taliter seductus ducetur ad victimam.* Refert S. Antoninus loco mox citato §. X. Deceptum à Diabolo captum in prælium Conradinum *Hic*, inquit, *deceptum à Diabolo: quem interrogavit de eventu futuri prælii*, quem respondisse, subjungit: *Ibis bellabis vincens non morieris in bello: Et caput tuum altius erit quolibet alio.* Quo accepto responso, estimasse, ait, Conradinum se habiturum victoriam, in eo quod dictum erat, caput suum altius futurum super omnes. Et addit idem Sanutus, *quod impletus fuit, quia in lancea portatum.* Notat insuper deceptum ex æquivoco responso, quoniàm verba illa, *vincens non morieris*, non rectè est interpretatus, conjungens *non* cum verbo morieris, neutiquam cum verbo *vincens*, cum quo erat conjugendum. *Et non, separabatur*, inquit, *à morieris, & conjugebatur ad vincens, idest, non vincens.* Unde vera responsi interpretatio esse debuit: *Ibis, bellabis, vincens non, morieris in bello: Et caput tuum altius erit quolibet alio*, quoniàm in alto Thalamo capite truncatus occubuit.

CAPUT XXIX.

De gestis pro Græcorum unione post obitum Clementis, tempore vacantis Sedis.

1231 EODEM Clementis obitus An., nimirum MCCLXVIII. Bendocdar Soldanus Babylonis audacior factus, ad augendam in Syria potentiam suam reliquiasque Christianorum delendas, manu forti, rupta pro libitu tregua aggressus est,

cœpit primùm Japham, inde castrum Belfort; postea Tripolis vastavit viridaria, ac denique celeri progressu Antiochiam subegit; Hæc Sanutus lib. 3. part. 12. cap. 9., inquiens: „ Sequenti anno, Bendocdar VII. die Martii „ cœpit Japham proditiosè, & tempore tre- „ guarum, multos ex pauperibus occidit, „ aliis dedit conductum, multis primò ex- „ poliatis xv. verò die Aprilis cœpit castrum „ de Belfort; & XII. ejusdem mensis venit „ Ptolæmaidam Hugo Rex Cypri. Tunc Sol- „ danus venit Tripolim, & destruxit viri- „ daria; deinde processit contra Antiochiam; „ & XXIX. Maji, Civitatem absque ullo „ belli tumultu cœpit; & post captionem, „ usque ad XVII. millia personarum interfe- „ cta sunt; & ultra centum millia captivata „ sunt; & facta est Civitas, tam famosa qua- „ si solitudo deserti. Cœpit quoque portum „ Prabonelli, juxtà introitum Armeniæ. *Hactenus Sanutus*.

1232 Harum rerum gestarum fama perlata in Occidente, sollicitavit animum Sanctissimi Regis Ludovici ad transfretandum, ac Christianorum reliquiis in Syria ferendum auxilium. Anno itaque MCCL. Die secunda Junii iter est aggressus, comitantibus Rege Navarræ, Comite Tholosano, & Pictaviensi, duobus ejus filiis, Philippo Primogenito, & Joanne Tristano, Odoardo filio Regis Angliæ, aliisque Baronibus, ac multitudine Bellatorum copiosa: „ Ludovicus „ Rex Franciæ, *ait idem Sanutus, Cap.* x. „ Pro Cœlesti Regno affectans commutare „ Terrenum, Passagium iterans contra ho- „ stes nominis Christiani, habuit secum Re- „ gem Navarræ, & consortem ipsius, filiam „ Fratris Regis Franciæ; fratrem etiam suum, „ Comitem Tholosanum, & Pictaviensem; „ filios suos Philippum, qui ei succedere de- „ bebat in Regno; & Joannem Tristanum, „ cæterosque Barones, & Bellatorum mul- „ titudinem copiosam: secutusque est eum „ Odoardus Filius Regis Angliæ. Parato „ itaque exercitu, Rex Tunitium obsidere „ disponit, quia magnum damnum transfre- „ tantibus inferebat Christianis. Secundo „ autem Junii transfretare cœpit, Sardiniæ „ portum capiens. *Hactenus Sanutus*.

1233 Interea Carolus Siciliæ Rex, ejusdem Sancti Regis frater, bellum indixerat adversus Palæologum Orientis Imperatorem, nupta priùs filio Principis Achajæ filia, acquisito ex hoc Matrimonio jure in præfate Achajæ principatum, cogitans, & universum Orientale Imperium, quod injusto titulo occupaverat Palæologus sibi subjugare; scribit de hoc Caroli bello Ptolemæus Lucensis lib. 22, cap. 46. inquiens: „ Anno Domini MCCLXIX. „ Ecclesia Romana vacante, & Imperio simi- „ liter; Rex Carolus, videns se in dominio „ prævalere, jam incipit versus Orientem „ suam potentiam dilatare. Unde Matrimo- „ nium pro filio suo Philippo contrahit cum „ filia Principis Achajæ; Ex quo Matrimonio „ principatum acquirit. Tum constituto in „ Tuscia suo Vicario, Domino Joanne Bertal- „ di, & parte sua in dicta Provincia præva- „ lente, militiam mittit de Apulia contra „ Palæogum, quia Imperium Constantino- „ politanum non justo titulo occupaverat, ut „ supra est dictum; cui aliquando bene ces- „ sit cum ipso, aliquando male. *Hæc ille*.

1234 At Palæologus hoc implicitus bello, & si hactenùs non dispari sorte pugnatum fuerit, cum accepisset S. Ludovicum Caroli fratrem ingenti belli apparatu in Orientem proficisci, timens, nè conjunctis armis, Balduinum, Græcorum Schismatis odio, Constantinopoli restituerent, de abjurando Schismate, & unienda Ecclesia Græca cum Sancta Romana Ecclesia iterùm tractatum reassumpsit, ut hac via Latinorum diverteret arma; non certè veritatis amore, sed timore dumtaxat, aliter amittendi Imperium. Hoc ideò fecisse auctor Græcus testatur Gregoras lib. 5. histor. Rom. in principium, qui omnia prædicta recensens, ait: „ Supra dixi- „ mus Balduinum Constantinopolitanis pe- „ riculis elapsum, venisse in Italiam; ibique „ cum Rege Carolo congressum, illius filiam „ suo filio despondisse, promissa in dotem, „ quam perdidisset, Constantinopoli, si il- „ lius opibus in bello adjuvaret. Ille igi- „ tur hoc promisso inflammatus, nihil jam „ exiguum de summa rerum agitabat, sed „ totam Julii Cæsaris, & Augusti Monar- „ chiam somniabat, Constantinopoli, si po- „ tiretur. Erat enim vir non acri modo in- „ genio, ad prudenter cogitandum; sed „ etiam ea quæ decrevisset, strenuè exeque- „ batur; & paucis, ut dicam, animi vigo- „ re, præstantique sapientiâ majores suos „ longo intervallo superabat. Quare consi- „ lium id, quod diximus, brevi se ad exi- „ tum perducturum sperabat.

1235 „ Ad eum porrò conatum, & Con- „ stantinopolis infirmitas, multifariam di- „ vulsæ, & dilaceratæ, quæ multum tempo- „ ris ad instaurationem, & confirmationē po- „ stularet, instigabat, & Imperatoris in re- „ bus novis excogitandis solertia, & summa „ in negociis conficiendis celeritas. Quæ fa- „ nè permolesta illi erant, ejusque rationes „ turbabant; atque ob hæc ipsa ad opprimen- „ dum eum festinabat, priùsquam ipse ab eo „ Majoribus & terrestribus, & navalibus co- „ piis instructo oppressus, in extremum di- „ scrimen adduceretur. Ac primùm statuit, „ justo exercitu comparato, jubere, ut in „ per Jonium in Romanos fines impressionem „ faceret; neque priùs conquiesceret, obuiis „ quibusque subigendis, quàm ipsam Impe- „ rii Sede ad deditionem compulisset. „ Deinde magna Classe instructa Imperato- „ rem ancipiti, ac duplici bello circumveni-

re.

„ re. Sed spe sua frustratus est, cum Impera-
„ tor, dux eò solertior extitisset; qui statim
„ summa celeritate, & studio irritos illius
„ reddere conatus studit, Imperatrice Urbe,
„ & præsidiis, & structuris ab omni parte
„ munienda, firmumque murum intrà mari-
„ tima mœnia extendit.

1236 „ Nec his contentus, magnâ pecu-
„ niâ finitimos, Siculum Regem, & Venetos
„ ad bellum illi faciendum concitavit; Arta-
„ xersem illum imitatus, qui Agesilai Spar-
„ thani impetum reformidans, Thebanum
„ Epaminondam, Pelopidam, cæterosque
„ Græciæ Principes ad bellum ei inferendum
„ impulit, prudentique consilio cavit, ut
„ priusquàm insigni ab illo clade afficeretur,
„ cum illo potiùs pessimè ageretur. Cæte-
„ rùm Carolus, quamvis ab Imperatore sic
„ & oppugnaretur, & repelleretur, tamèn se
„ non esse quieturum præseferebat, tùm vi-
„ ribus Exercitus sui, tùm pecuniæ copiâ
„ fretus. Proindè tot difficultatibus circum-
„ ventus Imperator, ac penè ad desperatio-
„ nem compulsus, Legatos ad Papam mit-
„ tit de ineunda veteris, & novæ Romæ Ec-
„ clesiarum concordia, modò Caroli expedi-
„ tionem averteret. *Hæc ille*.

1237 Verùm non ad Pontificem, nec ad Apostolicam Sedem Legatos suos direxit Palæologus, veritus fortassè, nè totiès eadem Apostolica Sedes decepta, sua postulata rejiceret. Misit autem ad S. Ludovicum Galliæ Regem, antequàm in Orientę proficisceretur, eumque totius negotii arbitrum constituens, insuper & promittens, se plenè, ac inviolabiliter, quid ille in causâ diceret, observaturus. Hac sanè calliditate usus, nè interim Rex arbiter constitutus in tàm pio, sanctoque negotio, arma sua Carolo jungeret in Imperii Orientalis perniciem; sciens quoquè & ejusdem Caroli attentata, utpotè fratris, Sanctum Regem sufficere ad divertenda. Cæterùm pius Rex susceptâ Legatione, prudentèr considerans hujus rei consummationem ab Apostolica Sede expectandam, neque sibi licère in negotio summè arduo, & sacro arbitrum agere, ad Collegium Cardinalium, tùm vacante Sede, Nuncios suos misit Eustachium Atrebatensem, & Lambertum de Cultura ex Fratrum Minorum Ordine, qui coràm eo exponerent rei gravitatem, & solicitè laborarent pro desiderata perficienda concordia.

1238 Profecti ergò Viterbium, ubi Cardinalium Collegium pro eligendo Pontifice adhùc detinebatur, antefati duo Viri Religiosi, à Sanctissimo missi Rege, fuere gratantèr suscepti, & oretenùs universis, quæ Rex præceperat, expositis, Domini Cardinales annuerunt; ac ideò scripserunt ad Rodulphum Cardinalem Episcopum Albanensem, Apostolicæ Sedis Legatum in Gallia, atque in expeditione Africana, & Syriaca pro subsidio Terræ Sanctæ, remittentes ei professionem fidei à Clemente præmissam, & formam juramenti, quod præstare deberet Imperator, & præcipui quique Græcorum pro concordia admittenda. Literę verò ad hunc modum se habent.

Miseratione Divina Episcopi, Presbyteri, & Diaconi Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, Venerabili Fratri Episcopo Albanensi, Apostolicæ Sedis Legato.

1239 „ Inter cætera, quæ in Excellenti,
„ & Christianissimo Principe Ludovico Re-
„ ge Francorum Illustri, dignis in Domino
„ laudibus attollenda, recti judicii censura
„ dijudicat, singularem ipsius zelum ad in-
„ crementa fidei orthodoxæ, considerationis
„ oculis intuentes, in vocem exultationis,
„ & confessionis erumpimus, & exultantes in
„ Domino, ac ejus beneficia confitentes, ipsi
„ super hoc vitulum labiorum exolvimus, à
„ quo dicto Regi credimus piâ miseratione
„ concessum, ut aliàs affluentèr charitatis
„ ubera in opera pietatis effundat, & pro de-
„ fensione ipsius fidei, quasi abnegans semet-
„ ipsum, ad id se, suos, & suâ promptitudine
„ spontaneâ exponendo, sic illius specialem
„ se exhibeat defensorem, & in ejus dilata-
„ tione Ministrum, quod laudabilium evi-
„ dentia operum satagit eidem fidei, non so-
„ lùm filios ab initio alienos venire, sed &
„ per erroris devium alienatos ab ipsa, suæ
„ solicitudinis studio ad ejus reducere uni-
„ tatem; sicut Terræ Sanctæ negotium, au-
„ spiciis, Deo auctore, fœlicibus, per eun-
„ dem tàm potenter assumptum, & por-
„ recta nobis ex ipsius parte super Græco-
„ rum reconciliatione petitio, liquidò pro-
„ testantur.

1240 „ Nupèr siquidèm nobis præfatus
„ Rex Religiosis Viris Fratribus Eustachio
„ de Attrebato, & Lamberto de Cultura
„ Ordinis Fratrum Minorum suis Nunciis,
„ & literis ad nostram præsentiam, exposuit,
„ quòd Magnificus vir Palæologus eorun-
„ dem Græcorum Imperator Illustris, per
„ Apocrisiarios, & literas eidem Regi expo-
„ suit, quòd ipse, Clerus, & Populus suæ
„ ditioni subjectus desiderantes ad obedien-
„ tiam Ecclesiæ Romanæ redire, ipsique in
„ ejusdem fidei professione uniri, varios su-
„ per hoc Nuncios, & literas ad Sedem Apo-
„ stolicam destinarant, quorum etiam aliqui
„ in via detenti non pervenerant ad eandem,
„ & frequentèr, ac humilitèr ad hæc postu-
„ larant admitti, nec adhùc eorum circà id
„ fuerat desideriis satisfactum. Apud eun-
„ dem Regem super hoc multiplicatis Nun-
„ ciis, & literis institit, deposcens instantèr,
„ ut ipse Rex in tàm pio, & utili negotio ar-
„ bitri partes assumens, ad ipsius consumma-
tio-

„ tionem folicitâ intenderet pietate. Ipse „ námque Imperator, ut fuis verbis, prout „ nobis referuntur, utamur, fe velle Regem „ eundem arbitrum in hoc constituere asse„ rens, promittebat, quidquid idem Rex su„ per hoc diceret, fe plenè, ac inviolabilitèr „ observaturum. Et ut circa hoc fuum ma„ gis ostenderet dictus Imperator affectum, „ prædictum Regem adjurabat por afperfio„ nem Sanguinis Jesu Christi, quòd nequa„ quàm assumere onus hujusmodi recufaret. „ Et fi fecùs faceret, ad Summum Judicem, „ ut ipse Rex in extremo judicio coràm eo „ de hoc rationem redderet, appellabat; pro„ pter quòd memoratus Rex folitum profe„ quens ad ejusdem fidei argumenta propofi„ tum, & ad præfatam Romanam Ecclesiam „ confuetæ non omittens devotionis affe„ ctum, fed prudentèr attendens, ac humi„ litèr cognofcens, quòd fuum non erat tale „ in eodem negocio, quod fpecialitèr perti„ nere dignofcitur ad ejufdem Sedis examen, „ etiam ad ipsius Imperatoris instantiam, „ officium ufurpare, confultè respondens, „ quòd in eodem negocio hujus partes ne„ quaquàm assumeret, fed pro ipsius falubri „ consummatione apud eandem Sedem, ad „ quam id pertinet, libentèr instaret.

„ 1241 „ Nè itaquè negocium, cujus ex„ peditio, fi eam concedat Altissimus, tot „ animarum difcriminibus obviat, eisq; viam „ aperit ad falutem, in profecutione defe„ ctum aliquem patiatur à nobis, quibus eà„ dem nunc Sede vacante, cùm alius, qui „ hoc possit tempore vacationis hujus non „ fupersit, fpectat in talibus providere; „ humilitèr per eofdem Nuncios fuos po„ stulavit,. ut negocii executionem ejus„ dem folicitudini vestræ committere cura„ remus.

1242 „ Nos autem, quæ per Sedem ip„ fam de nostro consilio acta novimus, in præ„ missis commemoratione folita recenfentes, „ attendimus, quòd tempore fœlicis recor„ dationis Domini Urbani Papæ IV. Reli„ giosi Viri Fratres quondàm Simon de Al„ vernia, Petrus de Moras, Petrus de Crista, „ & Bonifacius de Yporegia de Ordine Mi„ norum &c. (*Hic commemorant fub compendio quid in hac re actum per Urbanum, mox per Clementem missis his, & aliis Apocrisiariis, deindè fubnectunt.*)

1243 „ Quocircà debitâ moderatione „ penfantes tàm falubre negotium, tàm uti„ litèr, tàmque perpenfo consilio, & exactâ „ maturitate difpofitum, non immutatione, „ fed profecutione potiùs indigere, instantię „ memorati Regis Francorum in votiva ad„ modùm expeditione ipsius negocii, nostris „ desideriis, concurrenti confenfu prompto „ concurrimus, & præmissa vobis ad ple„ nioris instructionis auxilium feriofiùs ex„ ponentes, executionem prædicti negocii „ fraternitati vestræ,præfentium tenore com„ mittimus, ut in ipso, juxtà præmissarum „ ejusdem Domini Papæ Clementis litera„ rum tenorem, quem vobis fub figillis no„ stris de verbo ad verbum finè immutatione „ aliqua destinamus, fecundùm datam vobis „ à Deo prudentiam procedentes, Impera„ torem, Clerum, & Populum memoratos, „ ad ejusdem fidei orthodoxæ professionem, „ & acceptandum, & recipiendum ipsius Ec„ clesiæ Romanæ primatum, juxtà fubfcri„ ptam formam idoneis fecuritatibus,& cau„ telis adhibitis admittatis. Volumus fiqui„ dèm, quòd in Concilio de Græcis genera„ litèr congregando, memoratus Imperator, „ Patriarcha Græcorum, Archiepifcopi, Epi„ fcopi, Archimandritæ, Abbates, & alii „ Ecclesiarum Prælati, Clerus, & Populus „ fupradicti eandem fidei veritatem, & Pri„ matum Ecclesiæ Romanæ, juxtà feriem „ in præmissis literis ejusdem Domini Papæ „ Clementis expressam, plenè, ac feriosè le„ ctam, & expositam fidelitèr, explicitè, ac „ apertè hoc modo recognofcant, acceptent, „ & profiteantur præstito juramento.

1244 „ Ego N. Græcorum Imperator fu„ præfcriptam fidei veritatem, prout plenè „ lecta est, & fidelitèr expofita, veram, fan„ ctam, catholicam, & orthodoxam fidem „ esse cognofco, eam accepto, & corde, ac „ ore profiteor, ipfamque, prout eam vera„ citèr tenet, fidelitèr docet, & prædicat „ Sacrofancta Romana Ecclesia, me inviola„ bilitèr fervaturum, & in ea omni tempore, „ perfeveraturum, nec ab ea ullo unquàm „ tempore recessurum, quoquomodò devia„ turum, vel difcrepaturum promitto. Pri„ matum quoquè ipsius Sacrofanctæ Roma„ næ Ecclesiæ, prout in præmissa ferie conti„ netur, ad ipsius Ecclesiæ obedientiam fpon„ taneus veniens fateor, recognofco, acce„ pto, ac fpontè fufcipio, & me omnia præ„ missa tàm circà fidei veritatem, quàm cir„ cà ejusdem Ecclesiæ Romanæ primatum, „ & ipforum recognitionem, acceptationem, „ fufceptionem, obfervationem,præstito cor„ poralitèr juramento promitto,& confirmo. „ Sic Deus me adjuvet, & hæc fancta Dei „ Evangelia. Quòd fi contrà hæc aliquid „ fentire, confiteri, aut aliàs agere præfum„ psero, me fchifmaticum, & anathematiza„ tum eo ipso recognofco, & feveritati fa„ crorum Canonum fubjacere. Huic autem „ præfcripto de mea recognitione, accepta„ tione, professione, fufceptione, promissio„ ne, ac juramenti præstatione, fpontè meâ „ facto, lecto, & perlecto fpontè fubfcripsi,& „ figillum meum apponi feci.

1245 „ Porrò à Prælatis erunt prædicta, „ & alia exigenda, videlicèt, ut & manua„ lem obedientiam, & reverentiam exhi„ beant, & fe ab illa nullo unquàm tempore „ recessuros, præstito juramento promittant.

Et

„ Et nihilominùs in eorum promissione veniat, quod nec contra suam professionem aliquid publicè prædicare, aut occultè suadère præsumant. Adjicienda nihilominùs vestra solicitudine in omnibus professionibus, quas fieri continget, aliis idoneis securitatibus, & cautelis, quas vobis facti circumstantiæ suggerent exigendas. Cæterùm ad faciliorem, & pleniorem consummationem prædictorum expedire putamus, ut per singula loca insignia illarum partium personas idoneas destinetis, per quas professiones similes in locis eisdem, cum solemnitate, ac observatione simili admittantur,

1246 „ De hujusmodi autem professionibus fient publica instrumenta multiplicanda in varia omninò similia, & sigillanda sigillis authenticarum personarum, quas contigerit esse præsentes, ut aliquas penès vos retinere, nonnulla possitis deponere, si, & prout videritis expedire, & alia per diversos Nuncios, propter inopinatos casuum fortuitorum eventus, ad Sedem Apostolicam, ut in ejus conserventur Archivio cum cautela, & diligentia omnimodè remittatis. Et ut quantò solemniùs, & salubriùs est negocium, tantò in eo studiosiùs, & diligentiùs procedatur; vestris volumus curâ, & studio provideri, ut in Cathedralibus, & aliis solemnibus Ecclesiis, & Monasteriis locorum, in quibus professiones eædem in libris authenticis redigantur in scriptis, ut in futurum conservent rei gestæ memoriam, & ipsius recentem posteris notitiam repræsentent, diligentiùs conservandæ. Datum Viterbii, Idibus Maji, Anno Domini MCCLXX. Apostolica Sede vacante. *Hactenus literæ*.

2247 Has exscripsit Wadingus ex Formulario Marini Ebulensis, inseruitque suis in Minorum Annalibus ad hunc eundem Annum, sub num. 2. Raynaldus quoquè ex eodem Formulario eas recenset, ad prædictum Annum. Alias insuper ejusdem argumenti literas fecerunt ad eundem Regem Ludovicum ex eodem Wadingo loco mox citato sub num. 4. ad hunc modum se habentes.

Miseratione Divinâ Episcopi, Presbyteri, & Diaconi Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, Regi Franciæ Illustri.

1248 „ Inter cætera, quæ in vobis, tanquàm in Christianissimo Principe dignis in Domino laudibus attollenda recti judicii censura dijudicat, singularem zelum ad incrementa Fidei catholicæ, considerationis oculis intuentes, in vocem exultationis, & confessionis erumpimus, & exultantes in Domino, ac ejus beneficia confitentes, ipsi super hoc vitulum labiorum exsolvimus (*hactenùs sicut in præcedenti*) ut & alias affluenter charitatis ubera in pietatis opera effundatis, & pro defensione ipsius fidei, quasi abnegantes totalitèr vosmetipsos, ad id vos, vestros, & vestrâ promptitudine spontaneâ exponendo, si vos specialem exhibeatis defensorem ipsius, & in ejus dilatatione Ministrum, quod laudabilium evidentiâ satagitis operum, eidem fidei, non solùm filios ab initio alienos unire, sed & per erroris devium alienatos ab ipsa, vestræ solicitudinis studio ad ejus reducere unitatem. Sicut Terræ Sanctæ negotium, *& cætera, quæ in superioribus literis continentur, competentèr tantùm mutatis, exceptâ formâ juramenti usque in finem, & indè sequentia subnectuntur*.

1249 „ Licèt autem necessarium non credamus vos de ingenti utilitate tanti negotii admonere, vel excitare ad ejus promotionem Regiæ pietatis affectum, cùm illum fervere noverimus circà ista; quià tamen ad fœlicem ejusdem negocii consummationem, per quam inveterati schismatis semina omninò tollantur, & redintegretur corpus Ecclesiæ, per illud, tanto membro, eorundem videlicèt Græcorum Imperio, tàm longis, & destendis temporibus mutilatum, precordiis totis afficimur, & ad eam plenis desideriis suspiramus; Serenitatem Regiam monemus, rogamus, & hortamur in Domino, in remissionem vobis peccaminum suadentes, quatenùs utilitates innumeras, & præcipuè animarum salutem ex hujusmodi negocio, Deo auspice, proventuras piâ meditatione pensantes, nec non attendentes solicitè, quòd circà illud, quamquàm frequenti repetitione tentatum pro eo, quod sicut eventus indicat, dicti Græci non in veritatis simplicitate in illo procedere, sed tempus deducere in cautelis, & simultatibus intendebant, frustrata longè deductionis ambagibus sæpèfatæ Sedis intentio ad optatum exitum non pervenit; memorato Legato, sicut per easdem nostras literas directas ad ipsum videre poteritis, dicti negotii executio ad vestræ petitionis instantiam demandatur; si, annuente Domino, forsàn appareat dictos Græcos efficacitèr velle procedere in præmissis, vestræ cooperationis suffragium in directione, & prosequutione ipsius negocii exhibentes ad evitandum consuetas simultatis insidias, & idem negocium securitatibus, & cautelis accomodis roborandum, divinæ retributionis intuitu, & ob reverentiam Sedis ejusdem sic solicitè intendatis, quòd vitatis scissuræ antiquatæ dispendiis, & in fidei, charitatis, & obedientiæ unitate Latinis, & Græcis memoratis unitis, eandem Ecclesiam suis reintegratam partibus, & solidâ membrorum suo-

„ suorum restitutione firmatam, in iis veri- „ similitèr timere non oporteat ulteriùs reci- „ divum, vestraque devotio illi exindè red- „ datur acceptior, & cujus in veritate res „ geritur, quique labores vestros, quos pro „ servitio sibi tàm grato, & accepto su- „ bibitis, in retributione justorum inæsti- „ mabili munificentia compensabit. Da- „ tum Viterbii Idibus Maji, Anno Domi- „ ni MCCLXX. Apostolicâ Sede vacante. *Hactenus litera*.

1250 Antè has datas literas Sanctissimum Regem in ipsis Kalendis Martii solvisse Massilia, scribit Wadingus loco relato, sub num. 5. Raynaldus paritèr loco citato, sub num. 5. antequàm Mare conscendisset, exaratas tradit. Hinc Sanutus suprà rolatus, die secunda Junii transfretare cœpisse contendit, ac de consequenti post datas suprafatas literas. Potuit ergò Massiliam appulisse in ipsis Kalendis Martii, indè transfretasse secunda Junii ejusdem Anni, post receptas prædictas literas. Sed Raynaldus sub num. 6. subjungit, Sanctum Ludovicum ingressum Mare Kalendis Martii; addit indè, Classem tempestate jactatam, maximâ cum difficultate ad Calaritanum Sardiniæ Portum appulisse; quæ non cohærere videntur cum præcedentibus, ubi asserit antefatas literas exaratas, antequàm Mare ad debellandos Sarracenos conscenderet: quæ cùm legantur datæ Idibus Maji, non potuit conscendisse Mare Kalendis Martii ejusdem Anni. Quòd si de anno sequenti intelligere vult, non concordat cum tempore obitus Sancti Ludovici, quem obiisse mense Augusti, in festo Sancti Bartholomæi, ejusdem Anni MCCLXX. communis est Scriptorum omnium sententia, quam Sancta Romana Ecclesia sequitur, in cujus Canonizationis Bulla Bonifacius Papa VIII. inter alia ait: „ Ideòq; Universitatem vestram „ monemus, & hortamur attentè, per Apo- „ stolica scripta mandantes, quatenùs in cra- „ stinum Beati Bartholomæi Apostoli, cùm „ fœlix ipsius anima, tunc de carnis eruta „ vinculis, astra petens, Cœlestem Aulam „ adiverit, æternis gaudiis potitura, festum „ ipsius Sancti devotè, & solemnitèr venerari, „ colereque studeatis.

1251 Itaquè sivè antè exaratas sæpèfatas literas, sivè posteà, Mare ad Sarracenos debellandos conscendisset, constantissimum est, ut captâ Carthagine, in obsidione Tunitii ultimum clauserit diem, mortuis priùs Joanne Tristano ejus filio, & Cardinali Albanensi Apostolicæ Sedis Legato, ut notat Sanutus eodem cap. to. inquiens: „ Secundo autem „ Junii transfretare cœpit, Sardiniæ Portum „ capiens, indèque procedens contrà Tuni- „ tium, cœpit Carthaginem; & tunc Epide- „ mia invasit Exercitum. Requiritur proin- „ dè frater ejus Carolus Rex Siciliæ, ut in „ auxilium vadat fratris, & populi christia- „ ni. Profectus autem Rex, in Garbum ca- „ strametatus est, in loco, qui dicitur, *Cer-* „ *tacarne*; ibi Joannes Tristanus infirmari „ cœpit, & mortuus est; post eum Legatus; „ post eum S. Rex Ludovicus, qui dùm in- „ firmaretur, Dominum laudare non cessans, „ orationem illam sæpè interserebat: *Fac nos* „ *quæsò, Domine, pro amore tuo prospera Mun-* „ *di despicere, & nulla ejus adversa formida-* „ *re*. Pro populo etiam orabat similitèr: *Esto* „ *Domine plebi tuæ sanctificator, & custos, &* „ *quam tibi facis esse devotam, benignè resove* „ *miseratus auxilio*. Et appropinquans ad fi- „ nem, Cœlum suscipiens, ait: *Introibo, Do-* „ *mine, in domum tuam, adorabo ad Templum* „ *sanctum tuum*. Quo dicto in festo S. Bar- „ tholomæi, Rex Deo gratus obdormivit in „ Domino, MCCLXX. ejusdem Domini „ Anno. Erat enim stupor videre mortem, „ non solùm vulgi, sed etiam Comitum, Mi- „ litum, & Baronum. *Hactenus Sanutus*. Ex hoc enim sinistro casu, exigentibus Christianorum peccatis infecta remansit expeditio in Syriam; negocium verò de Græcorum unione paritèr evanuit.

CAPUT XXX.

De Gregorii X. electione, ejusque pro conciliandis Græcis studio.

1252 Mortuo Sanctissimo Rege Ludovico, ut præfati sumus, Rex Carolus ejus frater Tunitii expugnationem prosequi curavit; verùm ob epidemicam morbum, initâ treguâ honestis conditionibus cum Rege Tunitii, unà cum Rege Navarræ, ac universo Exercitu reversus est Italiam. Marinus Sanutus eodem cap. x. hæc describit, inquiens: „ Post mortem verò „ Beati Ludovici, adveniens frater ejus Rex „ Siciliæ, erectis machinis, ac præparatis bel- „ licis instrumentis per terram, & per aquam „ Tunitium expugnare disponebat; sed pro- „ pter Epidemiam jàm dictam, cum Rege „ Tunitii composuit; acceptâq; magnâ sum- „ mâ pecuniæ propter expensas, quas Reges „ ibi fecerant, Exercitum ducit in Siciliam, „ ubi Rex Navarræ mortuus est. Et cùm „ pervenisset ad Portum Trapanitanum, ex- „ ortâ tempestate Navigia confracta sunt; & „ Exercitus per terram rediit. Inter cæteras „ verò pacis conventiones promisit Rex Tu- „ nitii cunctos Christianos captivos dimit- „ tere, & quòd Monasteriis ad honorē Chri- „ sti in omnibus Civitatibus Regni illius „ constitutis, fidem Christi per Prædicato- „ res, & Minores, & quoscumque alios libe- „ rè prædicare fineret, & baptizari volen- „ tium, nullum impediret; Regique Ca- „ rolo prædicto tributarius factus est. *Hæc* *ille*.

1253

1253 Verùm non rectâ viâ Carolus reversus est in Siciliam; ipse nàmque Philippus Franciæ Rex, primogenitus quondàm Sancti Ludovici, ac Henricus filius Richardi Regis, portantes secùm ejusdem Sancti Regis Corpus, Viterbium se contulerunt, ut solicitarent discordantes tamdiù Cardinales ad eligendum Romanum Pontificem, providendamque Ecclesiam de suo legitimo Pastore. Cùmque frustrà omnem conatum adhiberent, proditoriè occiso in quadam Ecclesia Parochiali ejusdem Civitatis, operâ Simonis, & Guidonis de Monteforti, Henrico antefato, discesserunt; quæ omnia liquidò constant ex datis à Gregorio X. literis adversùs Guidonem, relatis lib. 2. Epist. 64. in quibus dicitur: „ Divulgatus ferè in omnem terram „ jàm sonus exivit, & in remotos Orbis angulos vulgaris fama deduxit, qualitèr in „ Henricum Crucesignatum de Tunitii partibus, in quibus Jesu Christi servitio cum „ Christiano vacarat Exercitu, ad Sedem „ Apostolicam in comitiva charissimorum in „ Christo filiorum nostrorum Franciæ, ac „ Siciliæ Regum Illustrium, ad Civitatem „ Viterbiensem, ubi tunc Romana residebat „ Curia, venientem; & tandèm in quadam „ Parochiali Ecclesia Civitatis ejusdem, pro „ Missarum solemniis, Sacro quadragesimali „ tempore constitutum, eisdem Regibus in „ Civitate ipsa præsentibus, quondàm Simon, „ & Guido de Monteforti Germani &c. associatis sibi aliis Belial filiis cum armis, „ diabolico incitati spiritu irruentes, ipsum „ manibus inhumanis, immò prorsùs immanibus, trucidarunt. *Hæc inter alia Gregorius*.

1254 Post hæc verò præfati Domini Cardinales seriò cogitantes, nec valentes concordare, per viam Compromissi procedere decreverunt, ac ità sex ex ipsis Cardinalibus selectis, omnem suam auctoritatem falutandi, ac eligendi Romanum Pôtificem, facto Compromisso, in eos contulerunt, concessâ potestate nominandi unum, sivè de Collegio, sivè extrà Collegium, ad eorum libitum, spondentes in quemlibet ab eis selectum, sivè salutatum, aut nominatum in Romanum Pontificem, se consensuros. Fuerunt nàmque Compromissarii designati, Simon Tituli Sancti Martini, Guido Tituli Sancti Laurentii in Lucina, Presbyteri Cardinales; Richardus Tituli Sancti Angeli, Octavianus Tituli Sanctæ Mariæ in Via-lata, Joannes Tituli Sancti Nicolai in Carcere Tulliano, & Jacobus Tituli S. Mariæ in Cosmedin Cardinales Diaconi.

1255 Itaquè præfati Domini Cardinales Compromissarii, maturè gravitatem negotii considerantes, post varios tractatus, unanimi consensu nominarunt in Romanum Pontificem Theobaldum, vel Thealdum, ut alii vocant Placentinum, de nobili illius Civitatis Vicecomitum Familia, Archidiaconum Ecclesiæ Leodiensis, absentem, atque tunc in Syria commorantem; in quem consenserunt indè cæteri Domini Cardinales. Accidit hujus Pontificis electio Anno Domini MCCLXXI. die prima Septembris, Imperii Michaelis Palæologi Anno XI. adhùc vacante Occidentali Imperio ab Annis XXI. Indictione XIV. labente; qui in sua consecratione facta post suum reditum de Syria, nomen assumpsit Gregorii X. Vacaverat autem Sedes à Clementis V. obitu Annos duos, menses novem, & dies duos. Extat electionis instrumentum apud Wading. ad hunc Annum, exscripto ex m.s. Formulario Marini Ebulensis, quod ad hunc modum se habet.

In nomine Sanctæ, & Individuæ Trinitatis, Patris, & Filii, & Spiritus Sancti. Amen.

1256 „ Anno Incarnationis Dominicæ, „ Millesimo ducentesimo septuagesimoprimo, mense Septembris, die prima mensis „ ejusdem. Nos, miseratione divina, Odo „ Tusculanus Episcopus, Simon Tituli Sancti Martini, Ancherus Tituli Sanctæ Praxedis, Guido Tituli Sancti Laurentii in „ Lucina, Gulielmus Tituli Sancti Marci, „ Simon Tituli Sanctæ Cęciliæ, & Anibaldus Basilicæ Duodecim Apostolorum Presbyteri, Richardus Sancti Angeli, Octavianus Sanctæ Mariæ in Via-lata, Joannes „ Sancti Nicolai in Carcere Tulliano, Ottobonus Sancti Hadriani, Jacobus Sanctæ „ Mariæ in Cosmedin, Gothifredus Sancti „ Georgii ad Velum aureum, Hubertus „ Sancti Eustachii, & Matthęus Sanctæ Mariæ in Porticu Diaconi Cardinales, Apostolicâ Sede per obitum fælicis recordationis Clementis Papæ Quarti vacante, „ in communi Consistorio solito more convenimus, de electione Summi Pontificis tractaturi.

1257 „ Cùmque omnes, & singuli per „ viam procedere Compromissi voluissent: „ Nos prædicti Odo Tusculanus Episcopus, „ Antherus Tituli Sanctæ Praxedis, Guido „ Tituli Sancti Laurentii in Lucina, Guilelmus Tituli Sancti Marci, Simon Tituli „ Sanctæ Cęciliæ, Anibaldus Basilicæ Duodecim Apostolorum Presbyteri, Ottobonus Sancti Hadriani, Gothefridus Sancti Georgii ad Velum aureum, Hubertus „ Sancti Eustachii, & Matthęus Sanctæ Mariæ in Porticu Diaconi Cardinales, Venerabili Patre nostro D. Joanne Portuense „ Episcopo, tunc absente à dicto Consistorio, „ & infrà Papale Palatium in sua Camera „ constituto requisito; & expressè consentiente, in Venerabiles Patres præfatos Dominos Simonem Tituli Sancti Martini, „ Guidonem Tituli Sancti Laurentii in Luci-

„ cina Presbyteros, Richardum Sancti Angeli, Octavianum Sanctę Mariæ in Via-lata, Joannem Sancti Nicolai in Carcere Tulliano, & Jacobum Sanctæ Mariæ in Cosmedin, Diaconos Cardinales, consensimus, & eos Compromissarios eligentes, ipsis volentibus, & expressè consentientibus, ac Compromissum, ad formam acceptantibus infrascriptam, contulimus concordi voto, & unanimi consensu omnes & singuli potestatem providendi Sacrosanctæ Romanæ, ac universali Ecclesiæ de Pastore in forma subscripta, videlicèt, ut quinque ex eisdem sex Compromissariis de sexto ex ipsis sex, vel omnes ipsi sex, de aliquo alio de Collegio Dominorum Cardinalium, seu etiam extrà ipsum Collegium, in Pontificem, & Pastorem ipsius Ecclesiæ concorditèr providerent, ad hoc faciendum præsenti præfata die Septembris, & sequenti concessis.

1258 „ Dicti verò sex Compromissarii, singuli singularitèr, & omnes communitèr consentientes, ut præmittitur, hujusmodi Compromisso, ipsum & potestatem in præscripta forma concessam eisdem benignè, ac humanitèr susceperunt.

1259 „ Porrò nos præfati Compromissarii hujusmodi Compromisso, & potestate susceptis, habito in Conclavi diligenti (prout negotii exigebat arduitas) & perpenso tractatu, & consideratis circumstantiis universis, quæ necessitate ipsius Ecclesiæ, ac totius Orbis inspectâ, nos secundùm Deum movere poterant, & debebant; Ad honorem Domini nostri Jesu Christi, & Gloriosissimæ Virginis Mariæ Matris suæ, Beatorum Apostolorum Petri, & Pauli, omnium Sanctorum, ac ipsius Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ, dictâ primâ die Septembris, ex collata nobis potestate, juxtà formam nobis traditam procedentes, convenimus, & concorditèr consensimus vice nostrâ, & ejusdem Collegii in Venerabilem Patrem Thealdum Placentinum, Archidiaconum Leodiensem, seu in Ecclesia Leodiensi, ipsum Romanum Pontificem nominantes, ac etiam assumentes, & præfato Domino Simoni, nos reliqui quinque Compromissarii dedimus potestatem, ut eundem Dominum Thealdum vice suâ, & nostrâ, & totius præfati Collegii eligeret in ipsius Romanæ, ac universalis Ecclesiæ Pontificem, & Pastorem.

1260 „ Et nos præfatus Simon ipsum è vestigio elegimus per hæc verba: *Ego Simon Tituli Sancti Martini Presbyter Cardinalis, ad honorem Domini nostri Jesu Christi, Beatissimæ Matris ejus, & Sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli, ac omnium Sanctorum, nec non Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ memoratæ, eligo Venerabilem Patrem Dominum Thealdum Placentinum, Archidiaconum Leodiensem, seu in Ecclesia Leodiensi, in Romanum Pontificem, & Pastorem*.

1261 „ Sanè iis peractis incontinenti, prædictis Dominis Cardinalibus convocatis, & convenientibus in Consistorio memorato, nos prædicti Compromissarii consensus nostros, & electionem prædictam publicavimus, & publicando, ipsos consensus, & electionem iteravimus in communi.

1262 „ Nos autem prædicti omnes, & singuli Episcopi, Presbyteri, & Diaconi Cardinales in eodem Consistorio congregati, processum, & electionem hujusmodi ratificantes, & acceptantes, ac in ipsum Venerabilem Patrem dictum Dominum Thealdum consentientes expressè, ipsum, licèt absentem, recepimus, & recipimus in Romanum Pontificem, & Pastorem. Cæterùm Venerabilem Patrem Dominum Henricum Hostiensem Episcopum, post hæc ad idem Consistorium evocantes, communicavimus ei omnia supradicta, qui ea omnia, & singula gratantèr acceptans, memoratum Dominum Thealdum in Romanum Pontificem, & Pastorem humilitèr, ac devotè recepit. Actum Viterbii in dicto Consistorio, Anno, mense, & die prædictis. *Hactenus Instrumentum electionis Pontificis Gregorii X.*

1263 Ex hoc electionis Instrumento, quod ex Formularum Codice Vaticano Marini Ebulensis, ut antefati sumus, primus omnium exscripsit noster Wadingus, indè Raynaldus, & alii posteà, evincitur complures ex antiquis Scriptoribus in errores varios lapsos, ut Meyreus, qui in annum sequentem electionem hujus Pontificis differt. Binius, qui ejus electionem scribit accidisse die decimaseptimâ Septembris, Ricordanus, & Joannes Villanus, qui ajunt, Thealdum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalem, & Apostolicæ Sedis Legatum, fuisse in Syria. Galesinus in Vita Sancti Bonaventuræ, qui tradit, Dominos Cardinales compromisse in Sanctum Bonaventuram, & quem ipse eligeret, etiam si seipsum, in Pontificem reciperent, ac ipsum Sanctum nominasse præfatum Thealdum, sicut & Marianus lib. 3. cap. 31. Marcus à Lisbona part. 2. Chronic. lib. 2. cap. 7. & Rodulphus fol. 93. quoniàm fortassè vulgi famâ decepti, sicut audierant, ità scripserunt. Et fortassè potuit, facto Compromisso in sex illis Cardinalibus, Sanctus Bonaventura, cujus fama celebris erat, suggessisse præfatis Compromissariis personam Thealdi Archidiaconi Leodiensis, & ex hoc sparsam in vulgò famam compromisisse in eundem Sanctum, ac ab eo nominatum Thealdum: Nec inverosimile est, aliquas saltèm in suggerendo partes habuisse, quoniàm posteà eidem Pontifici charissimus, & inter

Sa-

Sacri Collegii Purpuratos ab eodem aggregatus fuit.

1264 Aliqui etiam ferunt, Joannem Portuensem Episcopum ob gravissimas Patrum Purpuratorum contentiones facere objecisse, Palatii tectum amovendum videri, quo Spiritus Sanctus penetrare posset: Deindè electo Thealdo Placentino, Archidiacono Leodiensi, hos versus extemporaneos fudisse.

Papatus munus tulit Archidiaconus unus,
Quem Patrem Patrum fecit discordia fratrum.

Hæc tamèn nullo solido fulciuntur fundamento, tacentibus coævis Historicis.

1265 Publicatâ ergò Viterbii electione, confectoque antefato ejusdem electionis Instrumento, Sacrũ ipsum Purpuratorum Collegium, selectis Religiosis Viris, in Syriam cum electionis tabellis, ac literis, ad præfatum Thealdum electum Pontificem direxerunt, rogantes simùl, ut quantocyùs Viterbium accederet, sic scribentes.

Sanctissimo Patri, & Domino, Reverendo Domino Thealdo Archidiacono in Ecclesia Leodiensi, Divinâ Providentiâ, in Romanum, & Summum electo Pontificem, miseratione Divinâ, Episcopi, Presbyteri, & Diaconi Sacrosanctæ Rom. Ecclesiæ Cardinales, pedum oscula Beatorum.

1266 „ Sempiterno splendens lumine, ac ineffabili præditus Majestate, Patris Æterni Filius Dominus Jesus Christus, qui cuncta disponit virtute mirabili, prout suæ placet potentissimæ pietati, circà Sanctam Romanam, & universalem Ecclesiam, ità suæ continuat benignitatis affectum, & roborat protectionis auxilium, quòd ullo unquàm turbine vexationis evertitur, nec propter alicujus persecutionis, vel adversitatis instantiam naufragatur; quinimmò gloriosa incrementa suscipit, & tanquàm Stella Matutina per Mundi climata refulgescit, prout multis liquet indiciis, & patet clarissimis argumentis; Nàm licèt jàm dicta Ecclesia post habitum à Superno Rege de morte triumphum, & ipsius regressum ad gloriam Cœlestis Patriæ sui fulgore luminis perennitèr illustratæ; fuerit pro diversitate temporum personarum illarum destituta præsidiis, quas ad ejus regimen Celsitudo provideret omnium Conditoris; ipsa tamèn Ecclesia per successivam substitutionem Romanorum Pontificum, faventè supernæ virtutis auxilio, fœlicis habuit perseverantiæ firmamentum.

1267 „ Et quidèm diebus istis circà dictam Ecclesiam hoc ipsum virtuti Altissimi dignantèr placuit operari; quià piæ recordationis Domino Clemente Papa Quarto, dudùm de hac luce finibili ad infinibilem evocato (sicut de Redemptoris nostri confidimus pietate) ac ipsius corpore tumulato; Nos Missarum solemniis, sicut moris est, ad honorem Sancti Spiritus devotissimè celebratis, in unum convenimus ad habendum de Pontificia substitutione tractatum, quo frequentèr habito, & circà tanti profunditatem negocii, cui simile in humanis actibus non cernitur inveniri, diffusi temporis spatio interjecto, ac desideriis eligentium, permittente Domino, in diversa divisis, tandèm, Divinâ propitiante clementiâ, vota nostra in Venerabilem Personam vestram unanimitèr, & concorditèr dirigentes, Vos per Compromissi viam elegimus in Romanum Pontificem, consueto laudis divinæ Cantico, fidelium adstante multitudine, decantato. Ducti credulitate firmissimâ, quòd cùm in vobis ab annis teneris, laudabilis conversationis, & vitæ refulserint ornamenta, & odor famæ vestræ gratissimus hinc indè per loca plurima sit diffusus, ille benedictus in sæcula, qui vos dignantèr in suum assumpsit Vicarium, & in christiani Populi Patrem, & Dominum gratiosum, de vestris Sanctis dabit provenire meritis, quòd in statum prosperum, & jucundum resurgat Ecclesia generalis, & etiam quòd fidei catholicæ gloria ubiquè votiva suscipiet incrementa; nec non quòd Terræ Sanctæ negocium, facilem, & fœlicem sortietur effectum, maximè cùm sit verosimile, quòd Redemptoris nostri benignitas vos ad terram illam, illa de causa voluit personalitèr pervenire, ut occultâ fide, visis ejus angustiis, & tribulationibus intellectis, de illo sibi procuretis provideri subsidio, ex quo proveniat acquisitionis perfectæ gaudium, à longis retroactis temporibus laudabilitèr expectatum.

1268 „ Quid ad ista vir virtutis eximiæ? vir in oculis Dei, & hominum gloriose? Venerabiles, ac providos, & discretos viros (*desunt nomina*) latores præsentium, nostros quidèm speciales Nuncios cum decreto electionis canonicæ, de vobis concorditèr celebratæ, ad præsentiam vestram duximus destinandos; supplici precum petentes instantiâ, ut per Dei misericordiam obsecrantes, quatenùs in virtute illius, qui *super pennas ventorum ambulat, & in momento cuncta perficit*, prout suæ sanctissimæ voluntatis existit; cessantibus quibuscumque diffugiis, vos accingatis ad iter adeundi Sedem Apostolicam, sub anxietate multa spiritus constitutam, quousquè de clementissima virtute Altissimi proveniat vestram desiderabilem faciem intueri; qua visa, *stillabunt montes dulcedinem, & colles fluent lactis, & mellis incessabilem uberta-*

„ *tem*; quinimmò quòd ad pedum vestrorum „ oscula non solùm concurret multitudo Fidelium numerosa, sed ante Vos etiam curvabitur altitudo Principum, & Personarum sublimitas inclytarum. Nec mirum, „ quià sicut piè confidimus, & devotè speramus, Vobis habentibus Deum solum pre „ oculis, & amplectentibus jugitèr vitæ studium innocentis, vitiorum in malevolis „ extirpatione præmissâ, & plantatione virtutum in benevolis subsecuta, benignitas „ vestra lætificabit Dei populum in exhibitione Justitiæ, ac etiam in condignis gratiis opportuno tempore liberalitèr inferendis, miserandâ multitudine pauperum ob „ illam causam habitura de Vobis affluentiam gaudiorum, quià ipsorum nomen erit „ coràm Vobis amabile, ac eorum animas „ consolari in vestria existet affectibus spiritualitèr.

1269 „ Vobis autem Pater Orphanorum, & Judex clementissima Viduarum, „ sufficiat istam brevem audivisse particulam „ de profectibus innumeris, qui proventuri „ sunt universitati fidelium per vestræ ministerium Sanctitatis, illius favente clementiâ, qui mannæ cœlestis edulio suum satiavit miraculosè populum, & de quinque panibus, ac duobus piscibus saturavit quinque millia personarum; duodecim cophinis in augumentum fuæ gloriæ superantibus de fragmentis: Istis etenim nostræ devotionis eloquila cum affectu paterno clementèr auditis, festinate nos vestros videre fratres, & filios, & consolari corda gemantium, quibus in visione „ vestri vultus Angelici vidisse quasi dabitur delicias Paradisi. Reliqua super iis votiva nobis, & christiano populo vestris „ infundat præcordiis Spiritus ille Paraclitus, qui Discipulorum corda lugentium fuit plenissimè consolatus. *Hactenus* „ *literæ*.

1270 Ptolemayde morabatur tunc Theaidus cum Eduardo Anglorum Regis filio primogenito, dùm antefatæ literæ per Nuncios ei allatæ sunt, quibus perlectis, ac suæ electionis monumentis perspectis, non levi admiratione defixus, hæsit conjectos in se Cardinalium oculos, qui neque Cardinalitia, neque Episcopali dignitate fulgeret; & quamvis ab initio, cùm de se, admodùm demissè sentiret, dignitatem respuere meditaretur, tot tamèn, atque adeò gravibus argumentis, & rationibus compulsus est, ut oblatum honorem admiserit, nè divinæ voluntati obluctari videretur, nè fratrum discordia denuò excitaretur, nè Ecclesia Sancta Dei diù viduata Pastore permaneret; & nè populus christianus Pastore carens, ulteriùs affligeretur. Tanto ergò submissis oneri humeris, & dignitate non quæsitâ, sed sponte oblatâ, humilitèr acceptatâ, navigare in Occidentem decrevit. Sed ante ejus profectionem commiserans rerum Christianorum in deteriùs per dies labentium in Syria, in Concione habita Ptolemayde ante suum recessum, inter alia promisit, non se obliturum Hierusalem, auxiliaque ad debellandos inimicos Crucis, quantùm in eo esset, promoturum. Narrat hæc Sanutus lib.3. part.12. cap.13. inquiens: „ Gregorius X. existens Archidiaconus Leodiensis, devotionis gratiâ ad visitandam „ Terram Sanctam profectus, in Papam eligitur. Pro cujus electione magnum gaudium habuere fideles Terræ Promissionis, „ erecti ad spem magni auxilii; quià Christi „ Vicarius, Terræ Sanctæ devotus, oculis „ conspexerat, & experientiæ manu palpaverat miserabilem, ac lugubrem ejus statum, Ipse quoquè de Ptolemayda recessurus, inter cætera concionis suæ verba mellifluа, cordis sui affectum aperiens; dùm „ de statu Terræ Sanctæ, & Hierusalem loqueretur, ajebat: *Si oblitus fuero tui, Hierusalem, oblivioni detur dextera mea; adhæreat lingua mea faucibus meis, si non meminero tui; si non proposuero Hierusalem in principio lætitiæ meæ*. Hæc ille.

1271 Sanè oculis suis spectaverat & Saracenorum sævitiam, potentiamque, & Christianorum debilitatem, ipsomet nàmque commorante in Syria potuit non ignorare Soldani progressus, & Christianorum attritiones. Eo etenim anno, quo ipse electus fuit in Pontificem, & quidèm ante ejus electionem, plura damna Christianis intulerat Bendocdar, quæ idem Marinus Sanutus cap.x1. recenset, inquiens: „ Sequèti anno (*puta MCCLXXI.*) „ XVIII. Februarii Bendocdar obsedit Castrum Crac, quod erat Hospitalariorum; „ & VIII. Aprilis, non valentes ampliùs locum defendere, qui deintùs erant, salvis „ personis reddidere Castrum. Turrem quoque destruxit Castri Blanci, & Gibelsthar, „ quod erat Principis; fecit quoquè treguas „ cum Comite Tripolitano; & cœpit Monfort, destruxitque quod erat Alemannorum; deindè ante Ptolemaydam stetit; cœpit quoq; Castrum unum Vetuli de Montibus. *Hæc Sanutus*; subjungens, Christianos belli mole obrutos, consuluisse Eduardo Regis Angliæ filio, Abagham Tartarorum in Perside Regem concitasse in prædictum Bendocdarem Babyloniæ Soldanum; verba Sanuti sunt: „ Odoardus etiam, de quo superiori Capitulo fecimus mentionem, IX. „ die Maji cum avunculo, & filio Comitis „ Brittaniæ, & multa comitiva, Ptolomaydæ applicuit: Eumq; frater ipsius, de mense Septembri, cum paucioribus secutus est. „ Tunc attendens actualem sævitiam, & fævientem potentiam Bendocdar in districtum, & populum christianum, cum cæteris habitâ deliberatione, prudentes Nuncios ad Tartaros dirigunt; qui provocati, di-

„ discurrunt per totam terram Antiochiæ, Alapiæ, Haman, Calamelæ usquè ad magnam Cæsarèam, Sarracenos ubiquè interimentes; Indèque redicrunt ad locum, dictum Marays, ad introitum Turchiæ, multam conducentem prædam Sclavorum, & Animalium; ibi quietem aliquandiù eligentes, propter laborum excessum, copiamque aquarum, intuitu etiam jumentorum. *Hactenus Sanutus*.

1272 Horum igitùr omnium conscius, ac testis oculatus Thealdus, in animo concepit omnem suam adhibere operam, ut præfatis Christianorum rebus in Syria subveniretur. Et hac spe fixa, mense Decembri ejusdem labentis Anni MCCLXXI. ex Syria navigio recessit, pecuniis, & egregio comitatu ab Eduardo donatus. Appulit Brundusium mense Januarii, Carolo Rege Siciliæ summâ cum veneratione obviam procedente, & Ceperanum usque comitante; deindè per Capuam, Marses, & Sabinos iter faciens, Viterbium, ubi Cardinales erant, pervenit IV. Idus Februarii Anni Domini MCCLXXII. currente Indictione XV. ubi reiteratæ, ac si nova fieret à Cardinalium Collegio, interfuit electioni. Occurrerant ei Romanorum Oratores, inter cæteros, rogantes, ut recto tramite Romam declinaret, nonnullis etiam Cardinalibus, qui obviaverunt ei, idem poscentibus. Quibus haud annuere voluit, justis de causis, quas in Epistola data ad Eduardum antesatum post suam coronationem refert, cui sic scripsit.

Gregorius Episcopus &c.
Magnifico viro Eduardo Primogenito Regis Anglorum.

1273 „ Exigit affectio, quam de te, veluti filium prædilectum habemus, ut Magnitudinem tuam specialium literarum visitemus oraculis, de successoribus, ac processibus nostris habitis, postquàm de partibus Terræ Sanctæ recessimus, curemus reddere certiorem. Itaquè, sicut placuit Altissimo, iter nostrum, juxtà suæ miserationis abundantiam dirigenti, nunc lento, nunc veloci navigio sulcatis æquoribus, prosperè pervenimus ad Portum Brundusii, prout ad tuam credimus pervenisse notitiam. Deindè verò continuatis quasi dictis, versùs Romanam Curiam properantes, ut quò citiùs ibidèm præsentiam nostram adesse contingeret, eò celeriùs, & efficaciùs, secundùm fervens desiderium, quod in mente gerebamus, & gerimus, possemus unà cum fratribus nostris dictæ Terræ Sanctæ statui providere, nonnullos nobiles Ambasiatores Romanos de majoribus Urbis intrà Regnum Siciliæ nobis occurrentes invenimus, qui, ut recto tramite declinaremus ad Urbem, apud nos, & aliquos ex dictis fratribus, qui tunc in occursum nostrum accesserant, cùm maxima supplicationis instantia laborarunt.

1274 „ Pensantes autem, quòd Romana Civitas, utpotè magna, plenaque negociis, alia fortè nostrum impedientia propositum, vel retardantia saltèm ejus affectum, non annuimus eorum precibus, etiam cum quadam filialis devotionis importunitate porrectis; sed Viterbium, ubi præfata residebat Curia, procedentes, inibi nobis, licèt labore defessis, otio subtracto quietis, per octo dies continuè, cæteris interim aditu præcluso negotii, ad hoc solùm studia nostra vigili meditatione convertimus, ut eidem Terræ, quam in extremæ reliqueramus necessitatis articulo constitutam, defensionis, & gubernationis auxilium proveniret. (*Et post aliqua de generali Concilio congregando, subnectit.*) Magnitudinem tuam rogamus, & hortamur attentè, quatenùs jugum oneris Dominì pro sui nominis amore supportans, circà custodiam, & defensionem ejusdem Terræ solicitè vigiles, & labores; ità quod exindè retributionis æternæ tibi proveniat incrementum, & nomen tuum laudis humanæ preconiis altiùs extollatur. Datum Laterani 2. Kalend. Aprilis. *Hactenus Epistola Gregorii*.

1275 Morâ ergò aliquantulùm factâ Viterbii, Romam venit, ubi VI. Kalendas Aprilis, die videlicèt XXVII. Martii, in Basilica Principis Apostolorum, in Presbyterum, & Episcopum consecratus, suæ coronationis insignia per manus Joannis Cajetani Ursini, Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Archidiaconi, suscepit. In eaque consecratione Gregorius X. nominari voluit. Et ab hoc anno, non ab electionis tempore, sui Pontificatus numerantur anni, ut ex ipsius literis palàm fit: Id quod fortassè nonnullis, & præcipuè Jacobo Meyero ansam errandi præbuit, scribendi electum fuisse Anno Domini MCCLXXII. quo reverà non electus, sed consecratus fuit.

1276 Post hæc verò, ut promiserat, totus intentus fuit ad comparanda auxilia in subsidium Terræ: scripsit ad Philippum Francorum Regem, ad Januenses, ad Pisanos, Massilienses, & Venetos gravissimas literas, ipseq; duodecim Triremes comparavit, quas in Syrias misit convenienti militiâ custoditas, prout in præfatis ipsemet testatur literis, quæ habentur tom. 2. Epist. 14. 15. & 16. & 12. Sed ut majori cum effectu hujusmodi sortiretur negotium, Concilium generale indixit Lugduni celebrandum, in quo etiam concluderetur tractatus tamdiù agitatus de Græcorum unione. Itaquè sui primo Pontificatus Anno, Domini MCCLXXII. Imperii Michaelis Græcorum Imperatoris, Anno XII. vacante Occidentali Imperio ab Annis XXII. In-

Indictione xv. Concilium generale indixit post biennium Lugduni celebrandum per suas Enclycas literas, quæ prout datæ sunt ad Patriarcham Hierosolymitanum, aliisque Episcopis, Abbatibus, & Prioribus, ac aliis Ecclesiarum Prælatia per Hierosolymitanam Provinciam constitutis, relatæ à Binio, Labbæo, aliisque Conciliorum Collectoribus, necnon á Raynaldo, Wadingo, ipso Romano Bullario, sunt tenoris sequentis, videlicèt.

Gregorius Episcopus &c.
Venerabilibus fratribus Patriarchæ Hierosolymitano, & Episcopis, ac dilectis filiis Abbatibus, Prioribus, Decanis, Archidiaconis, Præpositis, & aliis Ecclesiarum Prælatis per Hierosolymitanam Provinciam constitutis, salutem, & Apostolicam benedictionem.

1277 „ Salvator noster, in cujus dictione cuncta sunt posita, Civitatem Hierusalem videna, & prævidena ruituram, flevisse describitur super eam. Et noa itaquè, qui Civitatis veri David, Religionia videlicèt christianæ, circà cujus regimen, non in sufficientia nostræ debilitatis, sicut nec debemus, innitimur, sed de sola superabundantia virtutis divinæ speramus; non solùm scissuras, juxtà Prophetæ vaticinium multiplicatas, apertè vidimus, sed & ruinæ magnæ periculum in subtractione populi Græcorum, qui à Sedis Apostolicæ devotione, ac obedientia se subtraxit, in occupatione maxima, & vastatione valida Terræ Sanctæ, in subversione morum, quæ universalitèr in Clero gravitèr obrepsisse videtur, & populo, jàm non tàm cernimus, quàm palpamus. Nùm possumus non lugere? Nùm comprimere lacrymas? Continere suspiria? Cohibere singultus? Profectò cùm tanta subsit plangendi ratio, planctum declinare non possumus; sed necesse est jàm foràs exeat, ab olim, dùm etiam nos minor status haberet, tantò altiùs radicatus introrsùm, tantòque diuturnitate factus acerbior, quantò facultate vitante diutiùs non est efficacitèr exire permissus.

1278 „ Exeat igitùr, exeat ad fratres, & filios, ut scientes incommodum, ipsumque prudentiùs æstimantes, cooperationis remedio efficaciùs pro viribus relevent, & planctum piæ compassionis officio dulciùs consolentur: *Quis ergò dabit capiti nostro aquam, aut oculis nostris fontem lacrymarum*, ut sic populi nostri humilitati commissi spiritualitèr, & temporalitèr interfectos, diebus, & noctibus lugeamus? Quòd culparum sordes, quibus iram meruisse creditur, diluamus? Lugendum, siquidèm occurrit, quòd per subtractionem prædictam à Sedis ejusdem unitate subtractos, & in devio positos grandis culpæ mors afficit, quòd sanctæ universalis corpus Ecclesiæ tàm nobile, eadem gravis admodùm, & dispendiosa subtractio, tanto tempore mutilavit.

1279 „ Lugendum & iterùm, ac amarè dolendum, quòd sicut in partibus transmarinis non tantùm audivimus, sed & oculis nostris vidimus, & manus nostræ contrectaverunt (proh dolor!) detestabiliùs solito blasphematur in gentibus nomen Christi, cùm jàm non tàm verbis, quàm rebus ipsis, & factis Christianus insultetur ab Infidelibus, & dicatur, ubi est Deus eorum? Dum funiculum hæreditatis Domini eadem Terra Sancta per nefandissimos Sarracenos, sic audactèr invaditur, sic securà occupatur audaciâ, sic vastatur intrepidè, sic eisdem partibus christianus populus immanitèr trucidatur, quasi non sit illius adjutor, nec sit qui misereri possit ipsorum.

1280 Lugendum & ampliùs paritèr, & horrendum, quòd cùm ille Pater familias diligens, qui horis diei variis operarios suam misit in Vineam, ille summus Agricola, sator bonorum omnium, & plantator, agrum Mundi hujus diligentèr excolens, in eo seminaverit semen bonum, inimicus homo tanta invenitur in ipso superseminasse vitiorum zizania, & errorum, ut ea deflere magis liceat, quàm narrare. Idemque ager quotidiè potiùs arescere videatur ad ignem, quàm albescere videatur ad messem. Hæc dùm ministerio considerationis debitæ mentis nostræ præsentantur obtutibus, ignis in nostris meditationibus exardescit, & ad tanta discrimina relevanda suspirat affectus, zelus accenditur, & spiritus anxiatur.

1281 „ Ad quod cùm nos sufficere non posse sciamus, levamus oculos nostros ad montem, montem quidèm Dei, montem uberem, montem pinguem, undè opportunum nobis provenire auxilium, & humilitèr petimus, & devotè speramus. Et quià salubre in his adhiberi remedium interest generalitèr omnium, Nos cum fratribus nostris, aliisque Viris prudentibus, exacto & frequenti tractatu præhabito, prout tantæ necessitatis instantia exigebat, de ipsorum consilio generale Concilium, sicut imitatione digna Sanctorum Patrum consuetudo laudabilis, longæque observationis exemplum nos instruit, opportuno tempore decrevimus congregandum, ut in eò tàm circà præmissa, quàm circà cætera, quæ salutem respiciunt animarum, illa, Deo auspice, communi consilio inveniatur provisio, & ejusdem approbatione Conci-

„ cilii roboretur, per cujus salutiferam executionem virtus Altissimi, eliminatis erroribus, roboratâ fide, reductis errantibus, redintegrata ejusdem fidei unitate, sedatis discordiis, pace firmatâ, extirpatis vitiis, virtutibusque plantatis, correctis excessibus, moribus reformatis, repressis oppressionibus, libertate solidis munimentis instructa, recuperatis deperditis, & ejusdem Terræ Sanctæ statu prospero reparato, hujusmodi scissuras uniat, ruinas impleat, occupata restituat, vastata restauret, restituta, & restaurata conservet, nobisque viam aperiat idem ipse, qui novit, & facultatem tribuat ipse, qui potest, ut vitiorum, errorumque zizaniis ad comburendum fasciculo alligatis, ad triticum in ejus horreum congregandum, sic in præmissis, juxtà intensum animi nostri desiderium sibi ministrare possimus utilitèr, quòd idem verus ejusdem universalis Sponsus Ecclesiæ ipsam dilectam suam, expeditam rugis, purgatam maculis, munitam virtutum monilibus, ac ornatam, unamq semper habeat & formosam, ad sui nominis laudem, & gloriam, ad animarum profectum, robur fidei pacem, & exaltationem populi christiani.

1282 „ Quià verò prosecutio tanti propositi tempore indiget, ut deductum maturiùs, ac fœliciùs, auctore Domino, effectum debitum sortiatur, biennium, numerandum ab initio instantis Maji, ad id duximus deputandum: deputari prætereà interim aliquos Viros tanto ministerio competentes ad prædicandum in Terræ præfatæ suffragium salutiferum verbum Crucis, per quod corda Principum, Prælatorum, cæterorumque fidelium inducantur ad subsidium eidem Terræ, prout ipsius exposcit extrema necessitas, impendendum.

1283 „ Quocircà universitati vestræ, per Apostolica scripta præcipiendo mandamus, quatenùs omni negligentia relegata, cunctis, prout talis, & tanti negotii qualitas exigit, dispositis, & paratis, sic medio tempore vos accingatis ad iter, quod Kalendis Maji Anni ab Incarnatione Domini Millesimi ducentesimi septuagesimiquarti, quas vobis, & aliis pro termino assignamus in loco, quem licèt ad præsens subticeamus ex causa, competenti tamèn tempore vobis curabimus intimare, nostro vos conspectui præsentetis, ad subventionem necessariam Terræ prædictæ, solers, & operosum integrum studium impensuri, prosequendo favorabilitèr, & fidelitèr adjuvando illos, quòd ad hujusmodi prosequendum duxerimus deputandos. Volumus autem, quòd in vestra Provincia ex vobis fratres Episcopi, unus, vel duo remaneant, ad ea, quæ officium Episcopale requirunt, inibi exercenda, & tàm ille, vel illi, quos propterea contigerit remanere, quàm alii, quos ad idem venire Concilium præpeditio forsàn canonica prohibebit, Capitula insuper Ecclesiarum omnium ejusdem Provinciæ, tàm Cathedralium, quàm etiam aliarum, quibus per vos fratres Patriarcha, & præfati Episcopi ex parte nostra volumus id mandari, cùm in eodem Concilio tractanda sint aliqua, quæ pertinebant ad ipsos, ad idem Concilium Viros idoneos pro se mittant.

1284 „ Non obstantibus quibuscumque privilegiis, seù indultis quibuscumq; personis, ordini, vel dignitati, seù Collegio sub quacumqua verborum forma, vel expressione, à prædicta Sede concessis, per quæ possit effectus hujusmodi mandati nostri quomodolibet impediri, aut eidem in aliquo derogari; circà personarum, & evectionum numerum, moderamine, quod aliàs statuit Lateranense Concilium talitèr observato, ut nemini liceat illud excedere, sed omnibus, prout libet, arctare. Nullus pomposus, aut inanis gloriæ quæsitor, sed quilibet sic veræ humilitatis cultor appareat, quòd & Ecclesiæ sibi commissæ nequaquàm onerosus existat.

1285 „ Interim quoquè per vos, & alios prudentes Viros Deum timentes, & habentes præ oculis, omnia, quæ correctionis, & reformationis limam exposcunt, inquirentes subtilitèr, & conscribentes fidelitèr, eadem ad ipsius Concilii notitiam deferatis. Et nos nihilominùs variis modis, & viis solers studium, & efficacem operam dare proponimus, ut omnia talia in examen ejusdem deducta Concilii correctionem, & directionem recipiant opportunam.

1286 „ Nullus ergò inobedientię notam, & canonicæ ultionis acrimoniam vitare desiderans, fallacium excusationum velamento se muniat, vel ex impedimentis itinerum, quæ, Domino prava, indirecta, & aspera in vias planas, suâ omnipotentiâ convertente, cessaverunt, frivolæ allegationis munimenta confringat, ut à tàm sancti prosecutione operis se subducat, sed occurrant singuli voluntarii ad id, quod & divinæ congrui voluntati, & salutem animarum, ac utilitatem respicit singulorum. Datum Laterani Kalendis Aprilis, Pontificatus nostri Anno I. *Hactenus literæ Indictionis Concilii*.

1287 „ His missis literis, cupiebat Gregorius illicò & ad Imperatorem Græcorum Apocrisiarios destinare tractaturos de unione; verùm Domini Cardinales expectandum consulerunt Missorum ab Apostolica Sede reditum. Et opportunè tandèm supervenit frater Joannes de Monte Corvino ex Ordine Fratrum Minorum, unus ex Missis ab Apostolica Sede, ab ipso Imperatore Græcorum remissus

ad

ad Gregorium cum literis, quibus de illius assumptione ad Pontificatum gratulabatur, dolens, quòd non licuerit, antequàm è Syria regrederetur, ipsum videre. Indèque subjungebat, se plurimùm concupiscere, ut tandèm diù agitatum de utriusque Ecclesię unione negocium absolveretur: id quod oretenùs exponere in mandatis habebat idem Religiosus Missus.

1288 Verùm nil chariùs, & acceptiùs audire potuit Gregorius, nil sanè jucundiùs, qui hac etiam de causa generale Concilium indixerat. Egit statim cum Sancto Bonaventura, tunc Minorum Ordinis Generali Ministro, de seligendis ex eodem Ordine Viros religiosos probos, pios, & doctos, ad ipsum Imperatorem cum Apostolicis literis destinandos, cùm constaret hujus Ordinis Religiosos sæpè ad eundem Imperatorem missos, gratos ei semper extitisse. Selecti ergò fuerunt à Sanctissimo Generali Ordinis Frater Hieronymus Asculanus, tunc Minister Dalmatiæ, qui posteà & Cardinalis fuit, & Pontifex; Frater Raymundus Berengarii; Frater Bonagratia de Sancto Joanne in Persiceto; & Frater Bonaventura de Mugello, Viri utiquè docti, & pii, quos Summo Pontifici præsentavit, à quo missi fuerunt Nuncii ad præfatum Imperatorem, ipsum adminituri de indicto generali Concilio, eumque, ut adesse, vel per se, vel per suos Legatos vellet, rogaturi, atque expposituri apertam fidem Romanæ Ecclesiæ, ut tandèm in perfectam unionem Ecclesiæ coirent, datis ad ipsum Imperatorem per eosdem Nuncios ferendis, & contradendis sequentibus literis.

Viro Magnifico Michaeli Palæologo Imperatori Græcorum Illustri, gratiam in præsenti, quæ perducat ad gloriam in futuro.

1289 „ Qui miseratione ineffabili, cùm „ venit temporis plenitudo, vocavit ab Oriete avem, & virum voluntatis suæ de terra „ longinqua: Ipse nos in Orientalibus peregrinantes partibus, ut, licèt immeritos „ ejus Vicarium suâ solâ dignatione statueret, qui ore prophetico, avis nomine in metaphora præmissa signatur, vocari ad gerendum Apostolatus ministerium, dignantèr potiùs, quàm dignè permittens, vota „ nostra, etiàm dùm nos minor status haberet, sicut firmiter credimus, & fatemur humilitèr, in pacis direxit semitas, & eadem „ à nostræ promotionis auspiciis ad illius „ commoda in omnes pretioso Christi redemptos Sanguine, præcipuè autem in „ Christiani nominis titulo insignitos diffundenda pro viribus, eò magis accendit, qui „ salutem animarum, ad quam nos, & affectus „ intentio afficit, & debitum suscepti officii „ Pastoralis adstringit, speramus exindè li„ beriùs, & efficaciùs, Divinâ concedente „ Clementiâ proventuram.

1290 „ Undè quamprimùm ad locum, „ in quo cum fratribus nostris Sacrosanctæ „ Romanæ Ecclesiæ Cardinalibus, quorum „ specialitèr consilio ultimo, & auxilio communimus, convenire potuimus, nos Hibernis Maris calcatis fluctibus potentia divina perduxit, nequaquàm torpuimus otio. „ Sed non sinè gravi amaritudine attendentes præfiguratam in Piscatoris Petri reti, „ quod pro multitudine piscium rumpebatur, scissuram universalis Ecclesiæ, quam „ in suis fidelibus non in fide, pro qua ille, „ qui pro sua reverentia est in omnibus exauditus, se rogasse testatur, *nè deficiat fides ejus*, apertè videmus, non solùm damnosè „ divelli, verùm etiam in eorundem scissuram, casu, & aversione fidelium periculosè „ divulsam, & ruinis gravibus deformatam; „ elaborandum summoperè fore putavimus, „ ut illo, *qui est lapis angularis utraque unum faciens*, & parietem utrumque connectens, „ suâ immensâ pietate donante, salubris exquiratur, & desiderata provisio, per cujus „ prosecutionem, dicente Domino Aquiloni, „ *Da*; & Austro, *Noli prohibere*, ipsa Mater Ecclesia suos afferens filios de longinquo, & filias suas ab extremis terræ, scissuris, coeuntibus, cadentibus relevatis, „ aversisque conversis, ruinis impletis, & deformitatibus reformatis, diffidentium multitudine in unitate fidei, & vinculo charitatis unita, juxtà Prophetæ vaticinium, dilatet tentorii sui locum, funes tabernaculorum suorum extendat, & consolidet clavos suos, ad dexteram & levam penetret, „ semen ejus gentes hęreditet, & desertas inhabitet Civitates. Hoc est enim quod ab „ ipso largitore bonorum omnium profundis „ suspiriis petimus, hoc quod effusis lacrymis postulamus, ut ipse, in cujus unitate „ fundatur fidei unitas, unitatis Ecclesiasticæ fundamentum, dicente Apostolo, *unus Dominus, una Fides*, suam Sanctam, atque „ Catholicam Ecclesiam redintegrãdo uniat, „ & uniendo redintegret in sinu ejus populis „ universis, Latinis, & Gręcis specialitèr adunatis, in fide integra, spe solida, & charitate sincera.

1291 „ Et quia hæc, si sona misericordiæ desideriis nostris benignus annuerit, „ ad communem cedent utilitatem omnium, „ communi ad eam deliberavimus consilio „ insistendum. Ideòque cum prædictis fratribus nostris, multisque aliis prudentiâ, „ & veritatis amore pollentibus, deliberatione præhabita, propter hæc, & ad providendum utilitèr, & efficacitèr de necessario Terræ Sanctæ succursu, de generali „ morum reformatione, quorum deformatio „ in Clero, & Populo nimis generalitèr obrepsisse videtur, nec non & propter alia, quæ

„ quæ cunctis Christifidelibus speramus, au„ ctore Domino, spiritualitèr maximè, ac „ insupèr temporalitèr profutura. De dicto„ rum fratrum nostrorum consilio, Synodum „ generalem, universis Catholicis Mundi „ Pincipibus, & Ecclesiarum Prælatis, ad „ illam per nostras sub certa forma literas „ evocatis, in Kalendis Maji, Anni ab Incar„ natione Domini Millesimi ducentesimi se„ ptuagesimiquarti, annuente Domino, du„ ximus congregandam. Super quo, licèt ab „ exordio Indictionis hujusmodi, ad magnifi„ centiam tuam literas, & Nuncios dispofue„ rimus destinare, ipsorum tamèn consultò „ suspendimus missionem, anxii expectantes, „ ut à te super iis, quæ fœlicis recordatio„ nis Clemens Papa prædecessor novissimè „ tuæ Celsitudini scripserat, Apocrisiariis „ receptis aliquibus, nostros pleniùs mitte„ remus instructos.

1292 „ Nobis verò de tuorum Apocri„ siariorum expectatione solicitus, dilectus „ filius frater Joannes de Ordine Minorum à „ tua Serenitate transmissus, bonus de terra „ longinqua Nuncius supervenit, tuas No„ bis devotione plenas, & lætitiæ causa non „ vacuas literas repræsentans, in quibus gau„ dium de nostro, quem sperabas ad tuas par„ tes adventu, conceptum, & honorem, & „ reverentiam nobis, ut Patri affectuosissimo, „ à te, ac tuis, velut à dilectis filiis, exhi„ bendos, & subsecutum dolorem ex nostro „ transitu aliundè reverentèr exprimens, in„ ter cætera inserebas nos debere diligentèr „ advertere, qualem affectum, & zelum tuum „ gerit, ut dicebas, Imperium ad pacem, & „ unionem populi christiani; sperans, sicut „ eædem literæ continebant, ex hujusmodi „ nostro adventu distantiam, quam inter Pa„ storem, & ovile Sathanæ induxit sugge„ stio, dissolvendam. Ac deindè in literis ip„ sis edicens, quòd idem frater tuo dilectus „ Imperio, ut earundem literarum verba se„ quamur, enarrabit oretenùs reverentiam, „ quam gerit idem Imperium erga summã, & „ Apostolicam Sedem Sacrosanctæ Romanæ „ Ecclesiæ Matris tuæ; & maximum dolo„ rem, quem habes propter schismata, quæ „ intrà Ecclesiam Christi permanent dolosa, „ & præcordialem affectum, quem observas „ thalamo cordis tui pro pace, ac unione „ populi christiani; ac ferventem zelum con„ trà impios Crucis vivificæ, ac honorabi„ lissimæ inimicos. Demùm in calce litera„ rum ipsarum ejusdem fratris verbis, tan„ quàm ex ipsius ore prolatis Imperii, Nos „ fidem adhibere plenariam petisti.

1293 „ Sanè tantæ tuæ ad nos devotio„ nis indicia, nobis in præmissis exhibita, „ valdè nimirùm gratantèr accepimus, sed „ laudabile tuum propositum & affectum, ad „ reparandas ipsius populi christiani sciffu„ ras, ac ipsum in identitate catholicæ fidei, „ & charitatis glutino uniendum, nec non „ & recognitionem reverentiæ debitæ præfa„ tę Sedi Apostolicæ, ipsique Romanæ Ec„ clesiæ Matria tuæ, per fratrem & literas „ prædictas expressa, cum tanto majori gau„ dio acceptamus, quantò id credimus Deo „ acceptiùs, populo eidem utiliùs, ac tuę ip„ sorum saluti, nostrisque proindè affectibus „ pleniùs convenire.

1294 „ Adjicit quoquè non modicum „ ad conceptam ex præmissis cordis nostri „ lætitiam, quòd hujusmodi laudabilem ze„ lum tuum, ad ejusdem populi unionem, cla„ ræ memoriæ Ludovico Regi Francorum „ Illustri, sicut intelleximus, apertè revelasti, „ & idem patientèr insinuans, quòd tu, Cle„ rus, & Populus tuæ ditioni subjecti, desi„ derantes ad obedientiam ejusdem Ecclesiæ „ Romanæ redire, ipsique in ejusdem fidei „ professione uniri, ac varias super hoc ad „ eandem Sedem literas, & Nuncios desti„ nantes, quorum etiam aliqui in via deten„ ti non pervenerunt ad eandem, frequentèr „ & humilitèr ad id vos postulastis admitti, „ nec adhùc tuæ, ac ipsorum fuerat volun„ tati satisfactum; apud eundem Regem mul„ tiplicatis super hoc literis & Nunciis, in„ stitisti, petens instantèr, ut ipse in tàm pio, „ & utili negocio, arbitri partes assumens, „ ad ipsius consummationem solicitâ inten„ deret pietate; ac insuper, ut tuis verbis, „ prout nobis referuntur, utamur, te velle „ Regem eundem arbitrum in hoc constitue„ re asserens, promittebas, quidquid idem „ Rex super hoc diceret, te plenè ac invio„ labilitèr servaturum. Et ut pleniùs circà „ hoc tuum manifestares affectum, adjurasse „ diceris, Regem eundem per aspersionem „ Sanguinis Jesu Christi, nè assumere onus „ hujusmodi recusaret; & nè secùs faceret, „ ad Summum Judicem, ut ipse Rex in ex„ tremo judicio coràm eo de hoc rationem „ redderet, appellasse. Et licèt idem Rex „ prudentèr attendens, & humilitèr recogno„ scens, quòd suum non erat, tale in eodem „ negocio, quod specialitèr pertinere digno„ scitur ad ejusdem Sedis examen, officium „ usurpare, consultè responderit, quòd in „ ipso nequaquàm hujusmodi partes assume„ ret, sed pro ipsius consummatione apud „ Sedem ipsam libentèr instaret; ac propte„ reà literas, & suos ad eandem Sedem Nun„ cios destinaret, qui hæc omnia, ipsâ tunc „ Sede vacante, coràm prædictis nostris fra„ tribus retulerunt, ad quorum etiam pro „ parte ipsius Regia instantiam, bonę memo„ riæ Albanensi Episcopo, tunc in partibus „ illis ejusdem Sedis Legato super hoc plena „ commissio facta fuit: tamèn ipsis Rege, & „ Legato, humana de hac luce subtractis, „ processus aliquis haberi non potuit per ean„ dem. Habent hæc itaq; jucunditatis cau„ sam, & materiam exultationis in Domino re-

„ repræsentant. Si enim, prout est de tanto Principe supponendum, de arcano mentis ori conlonæ in veritate procedant; verisimilitèr credi potest, quòd ille, qui ubi vult spirat, tuum ad tale tàm utilis unionis desiderium animum inspiravit.

1295 „ Quęsumus itaquè, spiritum tuum non extinguas, neo irrita facias, quæ ad eandem tuam Matrem Ecclesiam, & ad tantum Principem per diversos, ut præmittitur, Nuncios, & literas, de tuis dicuntur labiis processisse. Sed attende potiùs, & in conspectu attentæ considerationis expende, quòd ille, qui est verum Caput Corporis mystici, Ecclesiasticæ videlicèt unitatis, juxtà illud Apostoli, *omnes sumus unum corpus in Christo*, instante suæ passionis articulo, pro hac sibi placita unitate legitur dignanter orasse: *Volo*, inquiens, *Pater, ut omnes in nobis unum sint.* Si ergò juxtà Sacræ Scripturæ testimonium, *consilium ejus stabit, & fiet omnis voluntas ipsius*, necesse profectò est, hanc unionem impleri. Festina, & considera incertam humani temporis brevitatem, tantum bonum non ultrà differendo procrastines, nè fortè cùm voluntas adfuerit, ad perficiendum quod volueris, vita desit; sed celeritèr viam salutis, & pacis per desiderabilem cordi tuo (ut tàm publicè, tàm laudabilitèr profiteris) unionem Latinorum paritèr, & Græcorum, in unius professione fidei, & charitatis solidæ unitate, tuis subditis aperi, tuis posteris præpara, & incomparabile meritum tibi solicitè, ac prudentèr ex tàm utili, tàm salubri præparatione præoccupa.

1296 „ Considera, considera quàm intrepidus, quàm securus in extremo judicio coràm tremendo Judice, tantis ad ejusdem Matris gremium tecum tuo ministerio reductorum stipatus cuneis, aliis tuis ad id concurrentibus meritis apparebis; quàm gratus advenies, quàm gratantèr etiam admitteris, quomodò comitiva gratissima ornandus illorum, quos innumeros, ut speramus, de tàm numerosa multitudine, quam ad illius ovile, ipso præstante reduces, tandèm ipse *Pastor bonus, qui pro eis animam suam posuit*, in dilecta sua Tabernacula introducet, tu in eandem exultans, & jubilans de suo munere introibis. O' te fœlicem, si ad hæc te Dominus præparavit, si facultatem, quæ ad ea tibi data videtur, cùm omni diligentia efficacitèr prosequens, & de contingentibus nil omittens, multis olim ad eandem laborantibus per diversos modos, & vias, tu labores eorum introiens, pervenias solus ad bravium optatum, illorum finem obtineas, & inæstimabilem gloriam, quam specialiter sequi debes, finalitèr assequens.

1297 „ Cæterùm, ut si incœpti super iis tractatus prosecutio, Deo adjuvante, facilior, & desideratus exitus promptior; fœlicis recordationis prædecessorum nostrorum Urbani, & ejusdem Clementis, Romanorum Pontificum gesta, circà instans negocium habita, recensuimus diligentèr. Et eos, priùs de fidei veræ dogmatibus, quàm de concordia inter eosdem Latinos, & Græcos in charitate mutua solidanda, tractandum, evidentibus ad hoc inductis rationibus, licèt aliud continere tua petitio videretur, elegisse comperimus. Nec indignè, cùm spiritualem unionem fides initiet, dicente Domino per Prophetam: *Sponsabo te mihi in fide*; charitasque consumet, egregio Gentium Doctore testante, quòd, *qui adhæret Deo, unus spiritus est*; unus profectò cum illo, non tàm identitate substantiæ, quàm gratiæ participatione, & gloriæ.

1298 „ Memoratus itaquè prædecessor noster Clemens, Apocrisiariis, & literis tuis ad ipsius præsentiam, super hujusmodi negocio destinatis, benignè receptis; & tàm secretè, quàm publicè, prout eis placuit, plenè ac patientèr auditis; multisque aliis, ejusdem negocii utilitate, ac justitia exigente, peractis, quæ ipsius Clementis prædecessoris literæ, per eosdem duos Apocrisiarios ad te missæ, ad tuam, ut credimus, notitiam detulerunt. Demùm, ut hujusmodi conjunctionis spiritualis initium ordinatè procederet, idem prædecessor Clemens, ad utilem, & finalem expeditionem negotii, præmissum ordinem, quem rationibus probaverat, facto etiam approbavit. Et nè ultrà contingeret idem negotium per inefficacia verba deduci, manifestè in prædictis literis suis expressit, quid tibi, tuis Clero, & Populo supradictis, faciendum incumberet, ut reverentèr ad ejusdem Sanctæ Romanæ Ecclesiæ sinum, tu, & ipsi, sano freti consilio rediretis, in eisdem literis veræ catholicæ fidei professionem, quam eadem Romana Ecclesia firmiter tenet, fidelitèr docet, constanter prædicat, & publicè profitetur, quamque à te, tuis Clero, & Populo supradictis, idem prędecessor noster Clemens expostulans te, ac ipsos profiteri, si velletis, juxtà ejus desiderium redire ad Ecclesiæ unitatem; ea insuper, quæ circà ejusdem Ecclesiæ Romanę primatum ab ipsis tuis Clero, & Populo acceptari, & recipi voluit, pleniùs explicando.

1299 „ De ipsa propterea fidei professione dictis tuis Apocrisiariis copiam faciens, clementèr obtulit eisdem satisfacere, si super ea in aliquo dubitarent; adjecto nihilominùs in literis supradictis, qualitèr provida deliberatione conceperat, aliquos in lege Dei peritos ad tuam præsentiam destinare, cum quibus tu, iidemque tui Clerus

" rus & Populus super præmissis conferre possetis: Et quod si nihilominùs aliquid tuum, tuorumque animos concuteret, aut turbaret, propter quod aliquid de contentis in præscriptæ fidei professione, tu, vel ipsi vereremini profiteri: aliquos de peritioribus eorundem tuorum Cleri & Populi mitteres ad eundem. Quibus se paratum obtulit, sicut eadem Romana Ecclesia parata semper existit, omni poscenti, de ea, quæ in ipsa est, fide, ac spe reddere rationem.

1300 " Quamquam autem hujusmodi suos Apocrisiarios, pro eo quod aliqui ex eis, qui ad hoc fuerant de longinquis partibus advocati, & ipsemet morte præventi fuerunt, non potuerint mittere, ut concepit: Tuam tamen Excellentiam per easdem suas literas monuit, & variis exhortationihus invitavit instanter, ut sic studeres habilitare materiam, sic animos tuum, tuorumque disponere: quod in eorundem Apocrisiariorum, quos ad te, ut prædicitur, mittere sperabat, adventu, te & prædictis tuis Clero & Populo præscriptam humiliter suscipientibus: & fideliter profitentibus fidei veritatem, facilis foret ad reliqua, Divina gratia favente progressus. Ad quorum prosecutionem, & specialiter ad charitatis vinculum inter eosdem Latinos, & Græcos solido fœdere confirmandum, si post receptionem, & professionem ejusdem fidei, & postquàm ad obedientiam ipsius Romanæ Ecclesiæ tu, ac iidem tui Clerus, & Populus, rediissetis, ad locum, de quo eadem Romana expedire videret Ecclesia, generale Concilium peteres convocari: satis apertè spem tribuit, quod tuum in hoc desiderium adimpleret, non ad prædictæ discussionem, vel novam definitionem fidei, quam tanquam innumeris sacræ paginæ auctoritatibus, numerosis Sanctorum Patrum sententiis, & Romanorum Pontificum stabili diffinitione firmatam, nec ipse voluit, nec nos intendimus, sicut nec decet, nec foret expediens, in dubium, novo ipsam exponendo examinini, revocare.

1301 " Cujus seriem ad majorem certitudinem, nè forsan ejus copiam casus abstulerit, vel illius memoriam obliterarit oblivio, necnon & illorum, quæ circa ejusdem Romanæ Ecclesiæ Primatum idem prædecessor Clemens, a te, tuis Clero, & Populo supradictis, acceptari, & recipi voluit, licèt eadem per prædictas ipsius prædecessoris Clementis literas, ad tuam notitiam pervenisse credamus, præsentihus duximus annectendam: quæ talis est. *Credo Sanctam Trinitatem, Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum, unum Deum Omnipotentem, totamque Deitatem coessentialem, consubstantialem, coæternam, & omnipotentem*. Et cætera sicut in Clementis literis, & inde absoluta formula professionis fidei, subnectit.

1302 " Nos igitur debita meditatione pensantes, idem negotium, tam utiliter, tam propenso Consilio, & exactâ maturitate dispositum, & electum: ad executionem ipsius ab eisdem prædecessoribus nostris ordinem imitandum potiùs, quàm mutandum, dilectos Filios Religiosos Viros Fratses *Hieronymum de Esculo*, *Raymundum Berrengarium*, *Bonagratiam de Sancto Joanne in Persiceto*, & *Bonaventuram de Mugella*, *de Ordine Minorum*, Viros qnidem pauperes, Spiritu, sed divites fide, Mundi hujus contemptis divitiis, cæterisque abjectis illecebris, post Christum, simul in unum, divitem & pauperem, per suorum, quantum eis ab ipso conceditur, gradiendo semitam mandatorum, ipsam veram sapientiam imitantes, decrevimus ad tuam celsitudinem destinandos.

1303 " Ideoque magnificentiam tuam monemus, rogamus, & hortamur in Domino Unigenito Dei Filio Jesu Christo per suæ Crucis mysterium, & immensum Redemptionis humanæ beneficium, in charitatis visceribus obsecrantes, quatenus ipsos benignè recipiens, & ad illum respiciens salutis, & pacis auctorem, *qui operatus est in medio Terræ salutem*, qui oriens ex alto, pacem sibi acceptam, & ab omnibus acceptandam evidenter ostendens, eam in ortu suo Angelorum ministerio bonæ voluntatis hominibus nunciavit, & inter homines conversatus verbo docuit, prædicavit exemplo; ut ad ovile Domini redeas, ac ipsos tuos Clerum, & Populum, eo concedente reducas; Tibi & ipsis quietem tribuas; innumerabilibus periculis animarum, & corporum, rerumque dispendiis, quæ guerra induceret, quam avertat Altissimus, horrenda calamitas, prudenter occurras; & de tam pii negotii consummatione in æternum tibi memoriale constituas, hujusmodi salutarem unionem Latinorum, & Græcorum, quam tibi votivam admodum, evidentibus fateris affatibus, sedulis prosecuturus affectibus, præscriptam Catholicæ fidei puritatem, immò puram & solidam veritatem agnoscas, suscipias corde humili, & sincero, & coràm eisdem fratribus Apocrisiariis nostris profitearis, ore veridico, & fideli; præmissum etiam ejusdem Ecclesiæ Romanæ Primatum ad illius obedientiam spontaneus veniens, recognoscas, ipsum acceptes, & spontè recipias, prædictosque tuos Clerum & Populum, ipsam fidem similiter suscipere, profiteri, ac ad obedientiam ipsius Ecclesiæ Romanæ venire, Primatum ejus recognoscere, acceptare procures.

1304 " Præmissis primitus adimpletis, ad memoratam Synodum, cui unà cum aliis

„ Catholicis Principibus te decebit, & nos
„ desideramus, & petimus, interesse, in lo-
„ co, in quo ipsam congregari continget, ut
„ ad cætera, quæ imminent, ipsorum & tuo
„ fulti consilio, securiùs procedamus, vel
„ personaliter venturus, si facultas adsuerit,
„ vel Apocrisiarios, magnæ auctoritatis, &
„ prudentiæ viros, tuo missurus nomine, per
„ quos tuum nobis super agendis inibi consi-
„ lium relevetur. Peracta siquidem hujusmo-
„ di utriusque populi, Latinorum scilicèt,
„ & Græcorum, in prædictia professione fi-
„ dei, & recognitione Primatus, tam San-
„ cta, tam desiderabili unione: per quam
„ præmissum tuum laudabilem zelum, à te
„ verbis, & literis frequenter expositum,
„ facto manifestabis, & probabis apertiùs;
„ per quam nostrum eorundem fratrum no-
„ strorum, aliorumque Latinorum tibi ani-
„ mos attrahere poteris, & in iis, quæ agen-
„ da supererunt, nostrum & ipsorum favo-
„ rem, in quibus sine offensa Dei præstari po-
„ terit, meritò vindicare; ad præmissa soli-
„ dè roboranda commodiùs, & ad tractatum
„ charitatis inter ipsos Latinos & Græcos,
„ radicibus Zizaniorum evulsis, omnibus-
„ que discordiis, Domino annuente, seda-
„ tis inviolabiliter solidandæ, tanto effica-
„ ciùs, tantoque favorabiliter intendemus,
„ quanto liberiùs tibi de regione dissimilitu-
„ dinis jam reverso, post prædictam in spe
„ recuperandæ innocentiæ stolam primam,
„ post annulum in manu tua ex fidei profes-
„ sione positum, condescendere poterimus,
„ & sine conscientiæ læsione rationabilibus
„ aquiescere Votis tuis. Sic namque præmis-
„ sa cordi nostro insident, sic ad ea totis præ-
„ cordiis aspiramus; ut pro eorum execu-
„ tione, non solum labores impendere, sed
„ etiam superimpendi modicum repute-
„ mus.

1305 „ Propter quod, licèt tam tibi, &
„ tuis hæc via salubrior, quam ipsius negotii
„ qualitate sit aptior, cum fidei puritas con-
„ sensum purum, & liberum exigat, & con-
„ ditionem aliquam non admittat: tamen si
„ peccatis exigentibus populi utriusque non-
„ dùm datum est desuper, ut ad ea prædicto
„ modo complenda, tuus, tuorumque animi
„ sint parati; nos non intendentes idem salu-
„ tare negotium desperatione præcidere, sed
„ saltem manuductione, qua possumus, pro-
„ movere, tolerabimus patienter.

1306 „ Quod si velis ad eandem Sedem
„ ante prædictam Synodum, vel in ipsa Sy-
„ nodo (ut ibi ordine suo prædicta omnia,
„ tam circa professionem fidei cum recogni-
„ tione Primatus ejusdem Ecclesiæ Romanæ,
„ quàm circa ipsos Latinos & Græcos, dissen-
„ sionis cujuslibet inter eos sublata materia,
„ in charitate mutua uniendos, pleniùs, &
„ solidiùs compleantur) tuos Apocrisiarios
„ destinare; ad ea pro te, ac ipsis tuis Clero
„ & Populo facienda, securè cum potestate
„ plenaria, solemnes, prout facti qualitas exi-
„ git, mittas Apocrisiarios ad præmissa. Vo-
„ lumus tamen quod priùs tam tu serenitatis
„ tuæ apices, quàm omnes, vel saltem Pa-
„ triarcha Græcorum, & aliqui alii majores
„ Prælati ejusdem Imperii, prædictia nostria
„ Nunciis (in forma, quam destinavimus sub
„ Bulla nostra per ipsos, tibi cum eis, te ac
„ eosdem tuos Clerum & Populum, ad hæc
„ procedere velle patuerit, ostendendum) li-
„ teras concedatis, de præmissis professio-
„ ne fidei, & recognitionem Primatus ejus-
„ dem Ecclesiæ Romanæ primò apud nos per
„ eosdem solemnes mittendos Apocrisiarios,
„ Domino viam ad sedandas inter Latinos,
„ & Græcos discordias aliàs demonstrante,
„ tuo & tuorum nomine infallibiliter facien-
„ dis, & postmodum per te, Prælatos om-
„ nes, ac tuos Clerum & Populum supradi-
„ ctos, cum à Sede ipsa mandatum fuerit,
„ personaliter iterandis. Nos enim eosdem
„ tuos Apocrisiarios, concessis prædictis tuis
„ apicibus, & Prælatorum literis, destinan-
„ ndos, recipiemus alacriter, charitativè
„ tractabimus, & ad consummationem præ-
„ missorum cum omni diligentia, prout Do-
„ minus concesserit, procedemus. Et nihilo-
„ minùs super sedatione discordiarum ipsa-
„ rum, tam per ipsos Apocrisiarios, quos
„ ad præsens mittimus, quàm per alios hinc
„ inde mittendos poterit interim tractatus
„ haberi, & exquiri diversæ viæ, ac modi,
„ qui ad expeditionem faciliorem idem ne-
„ gotium, favente Domino, præparabunt.

1307 „ Quia verò cordi nobis est de
„ ipso negotio saltim in eadem Synodo pro-
„ videri salubriter, & ideò desideramus, quod
„ dudùm ante ipsam ad nos de illorum exitu,
„ fælici utinam, perveniat certitudo; Celsi-
„ tudinem tuam affectuosè requirimus, & ro-
„ gamus instanter, ut eosdem fratres Apo-
„ crisiarios nostros fæliciter, & sic celeriter
„ studeas expedire, quod redeuntes cum tuo
„ certo ad præmissa responso, dictum tempus
„ pro ejusdem Synodi Congregatione præ-
„ fixum, adeò valeant commodè pervenire,
„ quod ad ejusdem negotii provisionem ante
„ ipsam Synodum possit, ut decet, habili-
„ tari materia, sufficientis ad hoc temporis
„ opportunitate concessa. Scire quidem te
„ volumus, quod si eosdem nostros Nuncios
„ contra hujusmodi nostrum desiderium re-
„ tardari contingat, nos de tua responsione
„ incerti, tam utilis negotii prosecutionem,
„ per vias, quas ad animarum salutem Do-
„ minus aperire dignabitur, propterea, nec
„ omittere intendimus, nec differre. Datum
„ apud Urbem Veterem IX. Kal. Novembris,
„ Pontificatus nostri Anno primo. *Hactenus*
„ *Gregorius ad Palæologum.*

1308 Eodem tempore scripsit idem Pon-
tifex Græcorum Patriarchæ Josepho alias
li-

literas ferendas. & per eoſdem Apocriſiarios contradendas, quibus ad œcumenicum invitat Concilium, rogatque, ut in negotio unionis, non ſolum cooperatorem, ſed & ſpecialem ſe exhibeat promotorem, literæ verò ad hunc modum ſe habent.

Dilecto in Chriſto Fratri Patriarchæ Græcorum ſpiritum gratiæ ſalutaris,

1309 „ Multo, ſicut nos te credimus, labore ſudatum eſt, ut inter Latinos, & Græcos, ſubductis Seminaris antiquę ſciſſuræ, vigeret inter eos fidei unitas, conſolidaretur inter ipſos unio charitatis. Sed impediente illo, ut credimus, qui primum Schiſma excitavit in Cœlo, nondùm eſt votis laborantium ſatisfactum. Nos autem de illius omnipotentia ſpe concepta, qui concordiam in ſublimibus operatur, à labore, tam utili non putavimus deſiſtendum, ſed inſiſtendum potiùs tantò propenſiùs, quantò fructus ex eo, Deo auſpice, proventurus ipſi erit acceptior, Mundo utilior, & ſaluti convenientior animarum. Et ideò cum fratribus noſtris, deliberatione præhabita propter hoc, & ad providendum utilirer de ſuccurſu Terræ Sanctæ, necnon, & de reformatione morum, qui videntur in Clero, & Populo graviter deformati, ac aliis, quæ animarum ſalutem reſpiciunt, & ad ſtatum Orbis pacificum, auctore Domino, redundabunt, Concilium de ipſorum fratrum noſtrorum Conſilio indiximus generale, in Kalendis Maji, Anni ab Incarnatione Domini, Milleſimi ducenteſimi ſeptuageſimi quarti, annuente Domino, congregandum, univerſos Catholicos Orbis Principes & Prælatos ad ipſum per noſtra ſub certa forma literas advocantes.

1310 „ Et quia tractatum concordiæ inter eoſdem Latinos & Græcos à fælicis recordationis Urbano, & Clemente prædeceſſoribus noſtris Romanis Pontificibus invenimus laudabiliter ordinatum, Ordinem ab ipſis provido approbatum Conſilio, dignum proſecutione potiùs, quàm immutatione cenſentes, ad faciliorem expeditionem tractatus ejuſdem, & conſummationem, tam pii negotii, concedente Domino, prómptiorem, ipſum deliberavimus proſequendum. Ad quod magnifico Viro Michaeli Palæologo Imperatori Græcorum Illuſtri Nuntios, & literas deſtinamus, per eas ſibi perſuaſiones varias, qualitati tractatus ipſius aptas, & utiles, necnon, & alia, quæ ad fælicem exitum, tam ſalutaris negotii expediri putavimus, pleniùs explicando. Quæ cum tibi per eaſdem literas, innoteſcenda ſperamus, conſultò præſentibus, non duximus repetenda.

1311 „ Quia verò tuum ſpecialiter in his credimus conſilium utile, ac auxilium opportunum, fraternitatem tuam monemus, rogamus, & hortamur in Domino Jeſu Chriſto, per ſua immenſa beneficia obſecrantes, quatenus Divine remunerationis obtentu, te non ſolum cooperatorem, ſed & ſpecialem in his conſtituens promotorem, ad celerem, & fælicem expeditionem illorum, quæ per eaſdem literas paternis affectibus, & piis deſideriis poſtulamus, ſtudio, piæ devotionis intendens. Sic ad illa celeriter exequenda, tam memoratum Imperatorem, quàm alios, qua poteſt inductionis diligentia, exhorteris, & efficacia exhortationis inducas, quatenus negocio hujuſmodi tuo ſuffragio fæliciter conſummato, in retributione juſtorum ab eo, qui nullum bonum ſine remuneratione relinquit, cum ſpe ſavoris Apoſtolici, tibi proinde non immerito aquirendo mercedem condignam, tam utilis cooperationis, imò potiùs promotionis ſecurus expectes.

1312 „ Cæterùm, quia his, Domino præſtante, peractis, te, ac alios Prælatos Græcorum, prout priſca conſuetudo ſuggeſſerit, decebit ei Concilio intereſſe, ut unà cum prædictis Principibus, & Prælatis nobis in dirigendis, quæ inibi ſunt agenda, tu & ipſi Conſilio, & auxilio aſſiſtatis. Rogamus & petimus, ut tu & illi, quibus per te id denunciari volumus, ad idem Concilium, loco, in quo illud congregari contiget, perſonaliter veniatis. Nos enim te, ac illos benignè recipiemus, & charitativè tractabimus, & honore, quo decuerit, proſequemur. Datum apud Urbem Veterem IX. Kal. Novembris, Anno primo. *Hactenus literæ ad Patriarcham Græcorum.*

1313 Deinde fecit literas ad præſatos Apoſtolicæ Sedis deſignatos Apocriſiarios continentes inſtructionem qualiter in præfata legatione ſe gerere oportebat: quas literas ex Regeſto Vaticano exeripſit idem Wadingus, & in ſuis inſeruit Annalibus, ad Annum Domini MCCLXXII. ſub n. 6, quæ quidem literę ſic ſe habent.

Fratribus Hieronymo de Eſculo, Raymundo Berrengoris, Bonægratiæ de S. Joanne in Perſiceto, & Bonaventuræ de Mugello de Ordine Minorum Apoſtolicæ Sedis Nunciis.

1314 In literis, quas magnifico viro Michaeli Palæologo Imperatori Græcorum Illuſtri, per vos mittimus, inter cætera continetur, quod ſi dictus Palæologus velit ſuos Apocriſiarios ante indictum à nobis generale Concilium, vel in ipſo Concilio, ut Ordine ſuo inibi omnia, quæ circa proſeſ-

"fessionem fidei Catholicę cum recognitione Primatus Ecclesiæ Romanæ, quam circa Latinos & Græcos, dissensionis cujuslibet inter eos sublata materia, in charitate mutua uniendo, in eisdem literis præmittuntur, pleniùs & solidiùs compleantur, destinare, mittat solemnes, prout negocii qualitas exigit, Apocrisiarios cum potestate plenaria ad præmissa. Et in literis ipsis exprimitur, quod nostræ voluntatis existit, ut priùs, tam ipse Imperator apices suos, quam omnes, vel saltem Patriarcha, & aliqui alii majores Prælati Græcorum literas suas vobis concedant in forma, quam per vos in eisdem literis nos prædicimus, sub Bulla nostra missuros de præmissis professionem fidei cum recognitione Primatus, primò apud nos per hujusmodi solemnea Apocrisiarios, Domino viam ad sedandaa inter eosdem Latinos & Gręcos discordiaa alias demonstrante, ipsius Imperatoris Gręcorum, & suorum nomine infallabiliter faciendis, & postmodum per ipsum Prælatos omnes, Clerum, & Populum Græcorum, cum à Sede Apostolica mandatum fuerit, personaliter interandis.

1315 Ut igitur formam eandem, sicut in literis præmissis edicitur, deferatis, ipsam per verba, per quæ, vel æquipollentia, eadem tam substantia omninò servata nobis concedi volumus, præsentibus vobis duximus exprimendam. Quæ præmissa salutatione, qua idem Imperator ad nos uti voluerit, talis erit. *Nos Michael &c. præsenti scripto fatemur, Nos recepisse sub Bulla vestra professionem Catholicæ fidei, quam Sacrosanta Romana Ecclesia firmiter tenet, fideliter docet, constanter prædicat, & publicè profitetur cum expressione Primatus ipsius Ecclesiæ, cujus series talis est. Credo Sanctam Trinitatem, Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum &c.* Ut in literis nostris ad eum directis usque semper salva. *Nos itaque memoratus Imperator suprascriptam Catholicæ fidei veritatem, coràm nobis plenè ac distinctè lectam, & apertè, ac fideliter expositam recognoscimus, & promittimus, quod postquam in generali Concilio à vobis in dicto, sive ante, vel post ipsam Concilium, inter nos & Clerum, & Populum nostrum ex parte una, & Latinos ex altera super discordiis exhortis hinc inde concordia fuerit reformata, eandem fidem, sicut præmittitur, infallibiliter primò apud vos in Curia vestra per Apocrisiarios solemnes, prout tanti negotii exigit qualitas, agnoscemus, suscipiemus corde humili & sincero, & profitebimur ore veridico & fideli. Præmissum etiam Ecclesiæ Romanæ Primatum, ad ipsius Ecclesiæ obedientiam spontanei venientes, recognoscemus, ipsum acceptabimus, & spontè recipiemus, & postmodum cum Sedes Apostolica id mandaverit, præmissa omnia tam circa fidei professionem, quàm circa Primatum ejusdem Ecclesiæ iterabimus personaliter per nos ipsos, prædictosque Clerum & Populum procurabimus similiter primò per hujusmodi Apocrisiarios apud vos, & postmodum ad mandatum ipsius Ecclesiæ personaliter per se ipsos fidem agnoscere, suscipere, profiteri, & ad obedientiam ipsius Ecclesiæ Romanæ venire, Primatum eius recognoscere, & etiam acceptare.* Vel si prædictum verbum, *recognoscimus*, haberi non possit, recipiantur loco ejus verba hæc, seù æquipollentia: *Nos itaque memoratus Imperator vobiscum, & cum Sancta Romana Ecclesia Matre nostra convenimus in suprascriptam fidei Catholicæ veritatem.*

1316 „ Et deinde promissio de recognitione ipsius fidei cum expressione Primatus, tam per Apocrisiarios, quàm per se ipsum Imperatorem, & prædictos suos Clerum, & Populum facienda, sicut supra ponitur, repetatur. Quod si nec prædictum verbum, *convenimus*, possit adhiberi, obtineant saltem loco ejus, sive pro ipso verba subscripta, vel ęquipollentia: *Desideramus eandem fidem agnoscere, suscipere, & profiteri, ac vobiscum, & cum Sacrosancta Romana Ecclesia Matre nostra, sive ipsi Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ Matri nostræ in ejusdem fidei professione uniri, & ad ipsius Sacrosanctæ Ecclesiæ Romanæ obedientiam venire, Primatum ipsius recognoscere, acceptare, ac etiam recipere.* Et post hęc repetatur similiter promissio supradicta. Literarum quoque, quas à memoratis Patriarcha Græcorum & Prelatis omnibus vel aliquibus majoribus vobis, ut prędicitur, concedi volumus, eadem erit forma, mutatis tamen, quę personarum diversitas suggeret immutanda. Datum apud Urbem Veterem VIII. Kalend. Novembris, anno primo. *Hactenus ad Apocrisiarios instructionis literæ.* Quibus & alias per breviores scripsit, ex eodem Vaticano Regesto, ab eodem Wadiogo excriptas, tenoris videlicèt sequentis.

Fratribus Hieronymo de Esculo &c.

1317 „ Cum vos ad magnificum virum Palæologum Imperatorem Gręcorum Illustrem, cum nostris sub certa forma litteris destinemus, in quibus inter cętera continetur, ut si velit ad profectionem illorum, de quibus in eisdem literis agitur, ante indictum à nobis generale Concilium, vel in ipso Concilio solemnes Apocrisiarios, securitate non habita, commodè mittere non posse causetur: Vobis omnibus, vel tribus, aut duobus ex vobis, si reliquos impediri contingat, concedendi eisdem Apocrisiariis securitatem veniendi ad Sedem Apostolicam, ibi morandi, & exinde ad propria

„ pria redeundi, prout videritis expedire, plenam & liberam, auctoritate præsentium, concedimus facultatem, securitate ejusmodi tantummodò usque ad dictum Concilium duratura. Ex tunc enim, si Apocrisiarios ipsos ad eandem Sedem venire contigerit, eis super hac Sedes eadem pleniùs providebit. Datum apud Urbem Veterem Nonis Novembris, Anno primo. *Hactenus literæ*.

1318 Insuper idem Pontifex generales literas eisdem Fratribus dedit, directas ad Reges, Archiepiscopos, Episcopos, Duces, Principes, Marchiones, Comites, Abbates, Priores, aliosque Ecclesiarum Prelatos, Communitates, Universitatea, ac Civitatum, & Locorum Rectores, quibus præfatos Apocrisiarios commendavit, ut transeuntes benignè & charitativè exciperentur, ac de necessariis providerentur; & alias speciales literas fecit ad Carolum Siciliæ Regem, quibus rogat, ut mittendis ab Imperatore Apocrisiariis, de salvo conductu provideat, quas quidèm literas ex Vaticano Regesto exhibet idem Wading. loco cit. & quarum prima ad hunc modum se habent.

Charissimis in Christo filiis Regibus Illustribus, & Venerabilibus Fratribus Archiepiscopis, & Episcopis, ac dilectis filiis Abbatibus, Prioribus, Decanis, Archidiaconis, & aliis Ecclesiarum Prælatis, & eorum Capitulo, & Conventibus, nec non Comitibus, Marchionibus, Ducibus, Principibus, Rectoribus, Universitatibus, Communitatibus Civitatum, Castrorum, & aliorum locorum, eorumque Rectoribus, ad quos literæ istæ pervenerint, salutem, & Apostolicam benedictionem.

1319 „ Dilectos filios fratres Hieronymum de Esculo, Raymundum Berengarii, Bonagratiam de Sancto Joanne in Persiceto, & Bonaventuram de Mugello de Ordine Minorum Apostolicæ Sedis Nuncios latores præsentium, ad Magnificum virum Michaelem Paleologum Imperatorem Græcorum Illustrem pro magnis, & arduis negotiis destinamus, quos tantò magis desideramus ab omnibus benignè tractari, quantò eos chariores habemus, & quò ferventiùs ad eorum fœlicem exitum, pro quibus ipsos mittimus, aspiramus, eò nobis erit acceptiùs, eos in illorum prosecutione, cessantibus impedimentis quibuscumque, ab omnibus adjuvari. Quocircà Universitatem vestram, rogamus, monemus, & hortamur in Domino per Apostolica vobis scripta mandantes, quatenùs Fratres eosdem cùm ad vos in eundo, & redeundo pervenerint, tanquàm humiles Dei servos, & mandati nostri Ministros, illius intuitu, qui Evangelicà veritate testante, se recipi fatetur in suis, & ob reverentiam Apostolicæ Sedis, & nostram, recipientes in dulcedine charitatis, ipsos, eorumq; familiam, & specialiter dilectum filium Ferrerium Mercatorem de Placentia, quem ad providendum ipsis Fratribus in necessariis mittimus cum eisdem, charitativè tractetis, & providentes eis, cùm super hoc requisiti fueritis de securo conductu, ipsos aliàs in quibus opus fuerit, dirigatis consilio, & auxilio foveatis; ità quòd proindè vobis apud illum, cujus rei geritur, condignæ retributionis meritum, & apud nos favoria Apostolici comparetis augumentum. Datum apud Urbem Veterem IV. Kalendas Novembris, Anno primo. *Hactenus literæ*: quas verò scripsit Siciliæ Regi sic se habent.

Regi Siciliæ Illustri.

1320 „ Sicut ad tuam credimus pervenisse notitiam, nos tractatum de reductione Græcorum ad Ecclesiæ unitatem à fœlicis recordationis prædecessoribus nostris Romanis Pontificibus inchoatam, de fratrum nostrorum consilio prosequentes, Nuncios speciales, quosdam videlicèt Fratres Minores latores præsentium ad Paleologum cùm nostris sub certa forma literis destinamus, in quibus inter cætera continetur, ut si velit ad prosecutionem illorum, de quibus in eisdem literis agitur, ante dictum à nobis Generale Concilium, vel in ipso Concilio solemnes Apocrisiarios ad nos mittat, propter quòd nè forsàn idem Palæologus se hujusmodi Apocrisiarios à tua Excellentia super hoc securitate non habità commodè mittere non posse causetur, Serenitatem Regiam monemus, rogamus, & hortamur in Domino, quatenùs circà hoc ità studeas providere Apocrisiariis ipsis ad præmissa mittendis, de securitate in veniendo, morando, ac etiam redeundo, prout expedire videris, provisurus, quòd tractatum eundem occasione hujusmodi non contingat aliquatenùs impediri. Datum apud Urbem Veterem VII. Idus Novembris, Anno primo. *Hactenus ad Regem Siciliæ literæ*.

1321 His itaquè muniti literis, alacritèr antefati Viri Religiosi Apostolicæ Sedis Legati profecti sunt Constantinopolim, quos benignè suscepit Palæologus; perlectisque Pontificis literis, ac insuper plenè intellectis quæ ab iisdem Apocrisiariis oretenùs exposita fuere, paratum se exhibuit ad omnia, quæ ab eodem Pontifice præscripta fuere; sed quoniàm, negotio cum Patriarcha, & Prælatis communicato, visum est ei, non tàm citò secundùm prædicti Pontificis mentem tractatum expediri posse, volentibus præfatis Prælatis materiam seriùs pertractare, ipsemet Im-

Imperator intereà temporis voluit intimari Gregorio per duos ex prædictis Religiosis, videlicèt per Fratrem Raymundum Berrengarii, & Fratrem Bonaventuram de Mugello, atque per binos à se cum eis missos Nuncios, Theodorum scilicèt Curiæ Imperialis Valetum, & Goffridum Interpretem, quatenùs omni solicitudine laborabat, rem à se desideratissimam ad exitum perducere, brevi se missurus alios duos Religiosos Apocrisiarios cum Legatis, plenam habentibus potestatem negotium omne in Concilio Generali à Sua Sanctitate indicto terminandi. Datis ad prædictum Pontificem per eosdem ferendis, & contradendis sequentis tenoris literis.

Sanctissimo, & Beatissimo Domino Gregorio Papæ Veteris Romæ, ac universalis Ecclesiæ Summo Pontifici, & Sedis Apostolicæ Successori, Reverendissimo Patri suo, Michael in Christo Deo fidelis Imperator, & moderator Romæorum Ducas, Angelus Comnenus Palæologus, semper Augustus, suæ Sanctitatis obediens filius, debitam Paternitati suæ reverentiam, & orationum petitionem.

1322 „ Multa sunt, Sanctissime Domine, quæ possunt spiritualem delectationem conferre homini, & suadere exultatione & lætitiâ animæ actionum gratiarum laudem attribuere Deo vero. Sed nobis videtur, quòd aliquid sic lætificare potuit aliquem, sicut nos exhilaravit Epistola Vestræ Apostolicæ Sanctitatis nupèr Imperio nostro transmissa, quam gavisi recepimus, cùm in spe eramus ipsam ad nos diutiùs destinari; quam etiam multo desiderio legimus, & perlecta lætati fuimus in lectione ipsius, & sicut ex adipe & pinguedine ipsius delectatione repleti, omni gaudio fuimus recreati. Primò quidèm quià nobis fuit à vobis destinata Epistola, quem Supremum profitemur Pontificem, utpotè Apostolicæ Sedis Successorem, & decus; & etiam ergà Imperium nostrum affectuosè dispositum, paternalem obtinere affectum, quem tanquàm lucernam lucentem puritate conversationis & vitæ divinitate super maximam Pontificatus Sedem, veluti super Candelabrum Deus constituit, ut in omnibus finibus fulgeretis. Cujus operâ, juxtà Sirach: *Sicut Sol in conspectu Domini; & oculi conspicui super vias ejus*; cujus laudem lingua nostra totâ die propterea meditatur. Secundariò verò, qui jàm pacem Christianitatis, & plenitudinis unionem, quæ adest secundùm Deum, quam nos etiam semper sitimus (novit hoc pacis Deus) desiderare vestram Paternitatem in ipsa Epistolâ deificè denotabat, quæ nos etiam suadebat, vestram in hac parte agnoscere Sanctitatem instantem cohortatricem boni hujus operis, & cooperatricem promptissima & sinceram, & dicere: *Ecce vir timens nomen Domini, in cujus ore lex veritatis consistit, & iniquitas in ejus labiis non invenitur, quoniàm ambulat in pace directus*. Et juxta magnum Eliam: *Cor restituit Patris ad filium; & hominis ad proximum suum*. Hujus gratiâ multò magis exaltati in his, ultraquàm qui invenit spolia multa, & illum, qui hoc pernicit, non cognovimus alium præter Deum, cui juste & dignè ad gratiarum acumen assurgere commovemur, dicentes: Magnificetur semper Dominus, quià erexit vos semper magnum Pontificem suorum servorum pacem optantem, qui suum sanctissimum nomen invocant indefessè.

1323 „ Et licèt anteà pergeremus ad viam unionem ferentem, & festinaremus ad hoc negocium ab antiquo, quod communem Christianorum utilitatem exhibet, nunquàm sinè solicitudine tanti operis moraremur; Nunc tamèn ex quo ad nos Vestræ Sanctitatis literæ pervenerunt, multò magis institimus, & cum ardore animæ festinantes opus suscepimus peroptatum; ad Dominum continuè aspicientes, illum inceptionis nostræ, & promptitudinis cooperatorem obtinere, & perfectorem continuum invocantes, qui jàm vestris sanctissimis, & sacratissimis orationibus exhilarati; cùm ipse Deus clemens sit cupiens unionem, propitius ad nos inspexit, & orationes nostras benignè intendit, super cogitationes nostras ascendens; & secundùm suam magnam & ineffabilem misericordiam intellectus nostros direxit, & viam nobis rectam ostendit, per quam benè perficietur; & dexteram consummationem accipiet negotium supradictum; & modico temporis spatio tantum opus Deo acceptum manifestabitur, cùm ad honorem, & gloriam ejus existat, acceptum etiam Apostolicæ Ecclesiæ, & vestræ etiam Sanctitati.

1324 „ Primitùs enim, Sanctissime Domine, dùm occuleretur via, quæ ducebat ad pacem, incertus erat modus, qualitèr ipsam tractare deceret, & sicut errantes verè oves currebant, & dubium erat, ut aliquis posset ad finem hujus operis pervenire. Deus autem, ex quo ostendit principium, nullum impedimentum consistit, nec prohibet; sed negotium sic facilè de cætero compleri videtur, quòd omnis dubitatio & formido procùl habetur, quòd spes quoquè melior animabus plantatur; & nos cum favore divino putamus amodò finem indè attingere concupitum; alio enim modo in spe bona existentes, quòd etiam sic oportet cum Deo sperare vestram Apostolicam Sanctitatem.

1325

1325 „ De hoc verò, quod accidit mo„ ram nobiscum protrahere fratres, & ali„ quia finis usquè ad hodiernum diem non „ apparuit; exindè vestra Sanctitas non ad„ miretur, cùm liceò quid modicum videre„ tur in principio, quæ inter nos & vos dif„ ferentia modica consistebat; sed ipsius pro„ lixitas in tantùm invaluit, & tàm magnam „ dilatavit, & fecit, quod nè facilem esse, „ quamvis hoc putetur ab aliquibus, verùm „ etiam difficilem & onerosam dissolutionem „ hujusmodi repræsentat; quarè omnes di„ cent: *Opus est ad hoc temporis, & laboris:* „ Temporis quidèm, ut Congregatio fiat „ Pontificum, qui longè existunt, quos ne„ cesse est adesse huic communi negocio, & „ voluntatem, & propriam intentionem facie„ tem pacē proferre, & nobiscū sentire quod „ omnibus expedit: qui Prælati non modica „ pars universitatis consistunt, ut nè fortè „ veterem scissuram fuere quærentes, alte„ ram de novo ex imperitia, & non minorem „ priore aliundè rumpamus. Laboris autem, „ quià per instantiam & perseverantiam fit; „ & etiam quæ sunt difficilia emendare quis „ potest? Præter autem ista nihil unquàm „ homo de levibus perficit, non solùm tan„ tum negotium, quale hoc existit proposi„ tum. Undè, si debet illorum aliquid con„ summari, quæ expediunt, & quæ con„ summatum ad omne tempus, quod dein„ ceps erit firmum, fortè, & perenne vallari, „ necessarium est, quòd labor sit, & temporis „ erogatio intercedat.

1326 „ Sed nè fortè propterea vestra „ Sanctitas aggravetur, ut aliquas indè co„ gitationes assumat propter moram fratrum, „ duo ex ipsis videlicèt, frater Raymundus „ Berrengarius, & frater Bonaventura de „ Mugello electi ad præsens mittuntur ad ve„ stræ præsentiam Sanctitatis; alii verò apud „ nos manent. Illi quidèm, ut annuncient „ vestræ Sanctitati ea quæ viderunt, & au„ dierunt, & quòd in vanum minimè cucur„ rerunt, nec inanitèr laborarunt, sed, an„ nuente Deo, præclarus illicò eorum labo„ re consequetur effectus. Quantùm autem „ ad hoc negotium Deo amabilem festina„ tionem, quamtamvè solicitudinem, & an„ teà nostrum intulit Imperium, & nunc ma„ gis etiam introducit, non est opus literis „ explicare, cùm hujusmodi opus non duxe„ rimus omittendum. Fratres verò cùm sint „ Viri religiosi, & spirituales, pleni bono„ rum fructuum, & servitores propriæ veri„ tatis, sicut veri Discipuli Christi, & San„ ctitatis vestræ, benè scimus, quòd nullate„ nùs occultabunt nostram proferre opera„ tionem ad vestram Apostolicam Sanctita„ tem. Ipsi enim eorum oculis diligenter „ viderunt, didicerunt, & noverunt certissi„ mè, quòd cum David passi sumus assiduam „ afflictionem, dùm oculis nostris somnum „ non dedimus, nec palpebris dormitatio„ nem; sed noctis vigiliæ nos occupant, me„ ditantes, & quæ pacis, & unionis existant. „ Sol autem oriens in his sedentes non con„ spicit, & occidens hoc nos meditantes di„ mittit.

1327 „ Loquimur cum aliquibus, & „ hæc sunt facta nostri colloquii, consulimus „ & de his dispensantes continuò cogitamus, „ & cogitantes intrà nos hæc meditamur. „ Non enim tempus commestionis à nostro „ pectore curam illam expellit, non dispen„ satio communium rerum, non moderami„ na militiæ, non cura bellorum, non quæ„ cumque aliquis posset dicere, aut delecta„ tionem, aut contrarium ad nos ducentia, „ sed aliorum omnium rationem minimi fa„ cientes, pro uno tantummodò opere isto „ cogitationes omnes revolvimus, cùm ad „ alias solicitudines, sicut homines corpua „ habentes laborantes, fatigantes, & fessi ali„ quandò effecti, ad unum solum tantummo„ dò Deum, nempè erigentem, & potentes „ nos facientem, infatigati pacificè inveni„ mur, non omninò à nostra pristina prom„ ptitudine desistentes, sed supereminentem „ promptitudinem promovētes ampliùs per„ vagemus. Quarè argumentamur, quòd „ nunc Deus magis astitit in medio nostrum, „ quàm unquàm fuit temporibus retroactis, „ uniens, & conjungens distantia, secundùm „ magnam ejus, & inscrutabilem volunta„ tem. Et de his quidèm Fratres, si volue„ rint, ac de nostro Imperio coràm vestra „ Sanctitate veritatis testimonium perhibe„ bunt; propositum autem animæ ergà Bea„ titudinem vestram, nec ipsi narrantes pos„ sent sufficientèr ostendere, nec nos propter „ tanti loci distantiam literis explicare. Pro„ positum autem animæ quantùm existit, „ nunquàm per opera potest manifestari, „ quantò magis sermonibus enarrari.

1328 „ Verumtamèn quamvis aliquam „ modicam imaginationem magni negocii „ possit quis à verbis comprehendere, benè „ novit Magnitudo vestra, Sanctissime Do„ mine, quòd tàm citò unionis nostræ perfe„ ctè resplendet bonum, sicut jàm in Deo „ confidimus, apud quem totius operis est „ consummatio. Hujus solo nutu omnia pos„ sibilia inveniuntur, tunc, & nunc, ex quo „ & quæ pertinent à vestra Sanctitate tan„ quàm à speciali Patre, à nostro Imperio „ tribuentur, specialem filium nos invenie„ tis Sanctæ Dei Ecclesiæ, & vestræ Aposto„ licæ Sanctitatis; & benedictiones, & ora„ tiones vestras, & alitèr, & quæ ad vestram „ Sanctitatem pertinent, & quæ ad me, tan„ quàm filium immediatum, hæredes effecti „ suscipiemus, & obedientiam vobis, & quod „ vobis erit placitum faciemus, propriam„ que vestræ Sanctitatis intentionem com„ plebimus, quæcumque, & ubicumque vo-

„ lucritis, juxtà omne, quod videbitur bonum Deo. Non enim esset decens, si nos, sicut filii, Paternitate vestrâ fruentes, & quæ ab ipsa Paternitate debetur filio, quòd nos condignam obedientiam & reverentiam non ostendissemus, sicut filii speciales, ad Patrem. Et propter hoc parati erimus, & nos parabimus quod Deo placitum est, & vestræ Sanctitati cum magno studio percomplere, & talitèr, ut scribimus, in proposito firmitèr obtinemus. Postquàm consummatum erit negotium, dexterum à Deo finem recipiet. Sed vestrum de cætero opus erit, Sanctissime Domine, & magis vosipsos dari huic adeò amabili, & salutari negotio, & festinare ad consummationem pacis, nullatenùs desistentes in quantùm sit vestræ Altitudinis magnitudo, & super omnes cognoscetur, in tantùm oportet præ cæteris festinare, & operam adhibere, ut ad consummationem veniat opus propositum peracceptum.

1329 „ Hujusmodi autem præsumptuosè quodammodò scribere moti sumus vestræ Apostolicæ Sanctitati, quià & aliàs cùm debemus ad invicèm ad pacem conjungi, existentes jàm ad unionis consummationem, licèt alio modo tunc temporis ea, quæ sunt pacis, tractabantur, alitèr verò nunc dispensatur gratia Christi. Consideravimus aliquos sequentes proprias voluntates, & injustè pacis prosecutionem prohibentes, qui jàm consensu divino perfecerunt propositum eorundem, & bonum christianæ gentis invidentes inimicitiam ad commune intentum omnium introduxerunt; Nos tamèn omnem curam unionis, & concordiæ apponentes, sic habemus per omnia, sicut dictum est, & nulla à nobis consurget occasio; nàm qualem in verbis nos ostendimus fore, tales etiam & ferventiores nos in operibus invenietis paratos. Beatitudo autem vestra, Sanctissime Domine, non alitèr de nobis recogitet, nec aliquam hæsitationem habeat de consummatione negocii sæpèdicti, sed omnem ambiguitatem, & timorem ejicientes ab anima de consummatione, & perfectione negocii sæpèdicti, quod ad manus est, sicut jàm ad præsens recipiet Sanctitas vestra.

1330 „ Tempus enim, in quo magis convenit dispensari super Christianorum utilitate communi, non aliud nunc quidèm videtur, quàm præsens. Ad quod nos quidem ad unum convenientes cooperatione Spiritus Sancti ubicumq; voluerimus ambulare, *in Deo faciemus virtutem*, angulari lapide Christo, qui est Caput Ecclesiæ, in quo omnis ædificatio ad Templum Sanctum in medio nostrum compaginata concrescit, justam exindè promissionem habentes, & nos in pace indiruptibilitèr conjungentes, non duo, vel tres existimemus, sed milliaria infinita, & innumerabilia in ipsius nomine congregata. Contrà inimicos autem Dominicæ Crucis Divi Amos dictum benè & optimè inducitur: *Occidet Sol*, in eis, *in meridie*, sic opinantibus ex angustia cordis, & obumbrabitur super terram eorum in die lumen, & in meridie, velut in nocte palpabunt. Expugnatio erit eis, & totalis destructio, Redemptio verò Terræ Sanctę, & ultrà alienigenę non transibunt per eam. Ait Joel, magnus Ægyptus ad destructionem erit, & Idumæa ad Campum perditionis; Et si tanquàm ignis, & flamma novi Israelis domus apparebit, domus verò Esau tanquàm stipula & consumabuntur iniqui; quoniàm venerunt dies vindictæ, juxtà dictum Domini Oseæ, & dies tribulationis eorum.

1331 „ Nos verò tota christiana gens, dicimus, faventibus orationibus vestris, virtutem à Deo accipientes, dilatati erimus, & ad pristinum iterùm veniemus. Si distantia enim nostra impiis superbiendi libertatem concessit, coadunatio utique, & in unum congregatio manifestissimum eis interitum præparabit. Istud est tempus illud, quod multi quidèm nostrorum spiritualium Virorum, & etiam non pauci vestrorum mentis oculis discernentes, & prophetizantes super hoc, desiderarunt etiam illud corporeis oculis revidere, sed non viderunt. Deus autem in vestris diebus sanctis, vestris orationibus annuens, videre hoc nos dignos concessit, secundùm suæ judicium voluntatis, quod non decet omittere Apostolicam animam vestram, nec in vanum transire concedere. Incertum enim existit, si tale deinceps tempus eveniet; sed hæc quidèm, Beatissime Domine, & propter bonas spes, & confusas, quas decet vos de futuro habere, suggerunt vestræ scribere Sanctitati, ut ad futurum, quod jàm per vos debet celebrari Concilium, futuram cum Deo Ecclesiarum annuncietis confirmationem, & restaurationem, & omnes Divi Viri, qui congregari debent ibidem, cùm deceat ipsos gaudere super negotio ipso lætiores fiant, certificati de perfectione unitatis prædictæ. Et etiam, quòd omnibus certificetur, quòd labor, quem Sanctissima benignitas vestra ad præsens negotium subrogavit, non vanus factus est illius gratiâ, quia ad hoc vos inspiravit illa fiducia, quam ad ipsum adhibetis, sed ad tempus concedens, reddet fructum non solùm in triginta, & sexaginta, sed etiam ad centuplum, juxtà vocem Salvatoris in Evangeliis. Residuum sanè in cura vestræ Sanctitatis existit.

1332 „ Quid restat? Debent brevi Nuncii nostri unà cum aliis fratribus, qui penès nos existunt, viam cum Deo accipere,

ad

„ ad vestram Sedem altissimam proficiscen„ tes, ut appareant coràm vobis cum perfe„ ctione operis peroptati. His autem hoc „ facere debentibus, sicut Summus Ponti„ fex & Pastor pervigil animarum, ac provi„ sor omnium, provideatis, si placet, & viam „ qua transire debent Nuncii modis omnibus „ securam, & sinè periculo fieri statuatis, ut „ sinè impedimento nostri Nuncii valeant ad „ vestram Sanctissimam præsentiam profici„ sci; Nàm timemus valdè, nè ipsis deferen„ tibus tanti, & tali operis effectum, fortè „ antiquus bellator, pacis motus invidiâ, „ tanto divino operi obviare conetur, ut „ imperfectum contingat multo tempore re„ manere, per quosdam inimicos homines „ indesperatè periculum operetur. Sed Di„ vinitas vestra suâ magnâ providentiâ re„ pellat insidias assidui inimici, quarè dictis „ Nunciis, & Fratribus viam præparetis se„ curam, ut exindè verecundia malignitatis „ Principi fiat, & eorum cogitatione annul„ latâ vestræ providentiâ Sanctitatis, bonum „ quod labore est tanto tempore acquisitum, „ perducatur ad finem, nè propter despectum „ antequàm confirmetur, & radicetur, apertè „ rumpatur: Quemadmodùm labor potest „ reædificare quod destruxit inertia, ità de„ struit injuria quod acquisitum est labore. „ Quapropter divinam vestram & efficacem „ in operationibus providentiam ad hæc co„ gitavimus incitare, quam certi sumus tri„ buere velle negotio antedicto in Deo con„ fidentes, qui pacem super omnia acceptat, „ & ipsam tribuit animabus diligentibus ip„ sum, & in vestra providentissima, & imita„ tiva Sanctitate, cujus orationes nobis affe„ ctuosè concedantur. Amen. *Hactenus ad „ Gregorium Paleologus.*

1333 Has literas ex Codice Vaticano exscriptas exhibet Wadingus ad Annum Domini MCCLXXIII. sub num. 4. extant integræ apud Labæum in Concilio Lugdunensi; mutilatas verò recenset Raynaldus ad eundem, quo suprà, Annum, sub num. 44. post cujus calcem meminit aliarum literarum ferè ejusdem argumenti, quibus etiam rogat Gregorium, ut literis Apostolicis operam det, ut Nunciis à se mittendis, itinera tuta, & libera reddantur, quas non recenset per extensum; sed quoniam ex eodem Regesto Vaticano habentur exscripta apud eundem Wadingum, eas quoquè subjicere non omittam. Sunt etenim sequentis tenoris, videlicet.

Sanctissimo, & Beatissimo Domino Gregorio Papæ veteris Romæ, ac universalis Ecclesiæ Summo Pontifici, & successori Apostolicæ Sedis, Reverendissimo Patri suo, Michael in Christo Deo fidelis Imperator, & moderator Romæorum Ducas, Angelus, Comnenus, Palæologus semper Augustus, suæ Sanctitatis obediens filius, debitam Paternitati suæ reverentiam, & orationum petitionem.

1334 „ Qualitèr, & quantùm providen„ tia summa Dei, qui servorum suorum cor„ da fidelia exhortatur ad bonum continuis „ monitis & exemplis, super accepto Deo „ negotio Sanctæ Dei Ecclesiæ, & totius „ Christianitatis unionis & pacis processerit „ nostrum Imperium, & literas nostras, & „ fratres nunc accedentes cum literis ipsis ad „ vestræ præsentiam Sanctitatis poteritis, si „ dignemini plenè scire; in quorum comiti„ va latores præsentium, videlicèt Theodo„ rum Curiæ nostræ Valetum, & de Inter„ pretibus Curiæ nostræ Goffridum ad beni„ gnitatem Sanctitatis vestræ duximus trans„ mittendos, ut per quem locum subsequen„ tes nostri Nuncii speciales, & fratres re„ liqui transire valeant, secundùm nostræ „ voluntatis provisionem, vestræ Sancti„ tati debeant nunciare; ad hoc, ut eis„ dem, tàm per literas, quàm per Nuncios „ vestræ Apostolicæ Sanctitatis, securitatis „ receptionis transitus concedatur secundùm „ vestrum beneplacitum & mandatum. Qua„ rè Sanctissimam & charitativam in Domi„ no Paternitatem vestram humilitèr exora„ mus in Domino Jesu Christo, cujus gra„ tiâ hæc perducuntur ad ortum, quatenùs „ eosdem recipientes sub favore vestræ San„ ctitatis, si complacet, commendatos di„ vina provisione, prout expedit executioni „ tanti affectati negotii, securitatem ipso„ rum Nunciorum nostrorum iàm in eundo, „ quàm redeundo salubritèr ordinare, & ad „ ipsos recipiendos vestræ Apostolicæ San„ ctitatis Nuncios, & literas cum prædictis „ latoribus dignemini destinare ad majorem „ cautelam, & securitatem ipsorum, nè, „ quod absit, aliquo obstaculo tanti, & ta„ lis negotii executio remaneat imperfecta, „ seù valeat ulteriùs prorogari, sed ad ve„ stræ Sanctitatis præconium, & omnium bo„ norum hoc affectantium laudem, fructus, „ quos exindè ad communem utilitatem, & „ refectionem obtinere speramus, sinè con„ taminatione aliqua colligantur &c. *Hactenus literæ Palæologi ex præcitato Wadingo.*

1335 Pontifex autem, qui tunc Lugduni morabatur, his receptis literis, & Nunciis, magno exultavit gaudio. Nonnulli tamèn, & non infimæ notæ Viri suggerebant Ponti-

 fici,

fici, non ex animo Palæologum, aut piâ ergà Sanctam Romanam Ecclesiam devotione talia affatum, verùm magis, ut hoc prætextu, Pontificis suasu & auctoritate Latinorum arma adversùs Græcos parata diverterentur, ac à molestia eisdem inferenda Græcis hac via præfati Latini removerentur; proindè Gregorius per alias literas ipsum de hoc monitum voluit, ac negocium accelerare suggerit, nè se verum prædixisse gloriarentur calumniatores: promittens insuper, securum se redditurum iter, quod curavit, scriptis literis ad Philippum Balduini Secundi filium, Imperatorem Constantinopolitanum dictum, & ad Carolum Siciliæ Regem, & Gulielmum de Willarduin Principem Achajæ, nè, dùm hæc negotia tractarentur, & Palæologus suos Legatos mitteret ad Concilium, eum armia molestarent, sed Nunciis ab eo missis salvum darent conductum, & necessaria quæque per sua dominia transeuntibus ministrarent. Literæ porrò ad Palæologum redditæ, ad hunc modum se habent.

Magnifico viro Michaeli Palæologo Illustri Imperatori Græcorum gratiam in præsenti, per quam gloriam obtineat in futuro.

1336 „ Literarum series, quas nobis novissimè tua magnificentia destinavit, cunctis, qui spiritu Dei aguntur, ipsas audientibus, gaudii & exultationis in Domino materiam subministrat. Siquidèm circà instans unionis Latinorum, & Græcorum desideratæ, perutilis, ac Deo accepto, negotium, & intensum tuum testatur affectum, & votivum illius exitum proximum repromittit; adjiciens inter cætera, quòd cùm qualem te ostendis in verbo, talis & ferventior inveniaris in opere, nullius dubitationis scrupulus in nostro corde remaneat de confirmatione, ac perfectione negotii supradicti. Hæc quidèm Catholicos rei conscios, in jubilum excitant animos.

1337 „ Sed multorum circà hoc motus reprimit, quòd, ut verum fateamur, quamplures magnæ conditionis, & statua afferunt, unionis prædictæ tractatum, ex Græcorum parte diutiùs in figmentis verborum & simulatè deductum. Propter quòd & nobis super Apocrisiariorum nostrorum, qui ad tuam pervenere præsentiam, deliberantibus missione, id diffuasere frequentiùs; viam aliam, quæ se videbatur offerre præ manibus, potiùs suadentes. Licèt autem illis credulitatis aures non duxerimus inclinandas, hæc tamèn Excellentiæ tuæ ad stimulum quasi solicitudinis exponimus, ut attendens, quod ex iis, quæ de prædictis tuis literis, brevia suprà commemoravit epilogus, & aliis, quæ patent istiùs eisdem, te oris tui verbo non solùm Deo, sed universis audientibus, si famam tuam non negligas, ad consummationem prædicti negotii quasi obligasse videris; ad illam sic solertèr intendas, & efficacitèr, & in veritate procedas, quòd tu promissionis effectu per evidentiam operis apparante, obstruantur ora iniquè loquentium, qui Celsitudinem tuam libentèr fortè notarent, quasi non in sinceritate debita hoc tàm salubre negotium prosequaris; Sed & nunc post Nuncios nostros tanto tempore detentos, quasi necessitatem dilationis ingesseris, sicut hactenùs ex eadem parte frequentèr ingestas asserunt, ut per angustias temporis, & per inopinatos casus, qui persæpè in negotiis tractandis emergunt, desiderato fructu, hoc tàm salubre negotium frustraretur; nè quandò nobis supergaudeant, & insultent, ac dicant: Eccè quod verebamur accidit. Sicut enim vobis prædiximus, solam perditionem temporis nostrorum missio habuit Nunciorum.

1338 „ Hæc sicut ad tuam instructionem, & provisionem de paterna dulcedine prodeunt, ità in tuæ considerationis attentione dulcescant. Sic enim ad salutem animæ tuæ afficimur, ut & personæ in via hac, quam præmissæ literæ te ambulare describunt, zelemus honorem; & desideremus te diligentissimum fore opinionis tuæ custodem, curam habentem de tuo nomine, nec famam aliquatenùs negligentem. Persta igitur: Nosti enim, quod perseverātię palma debetur. Persta & quę te præmissæ tuæ literæ tàm solicitè incœpisse commemorant, & Nuncii nostri, qui ad nos rediere, testantur, solicitudine continuanda, & quantùm facultas permiserit, augumentanda, prosequere, ad obtinendum immensum divinæ retributionis prętnium, & memoriale inter homines de tàm pio, Deo tàm amabili, & Christianitati tàm votivo, tàm utili opere in æternum; missurus Apocrisiarios, quorum eædem Magnitudinis tuæ literæ pollicentur adventum cum potestate plenaria; & ad omnia, quæ nostrarum missarum ad te per eosdem Nuncios literarum tenor exigit, plenè, prout decet, instructos. De quorum securo conductu, sicut inserta tuis literis petitio continebat, per viam à Celsitudinis tuę Nunciis ad nos propter hoc intèr cætera destinatis de speciali mandato tuo, ut dicebant, electam, salubritèr duximus providendum. Datum Lugduni IX. Kal. Decembris, Pontificatus nostri Anno II. *Hactenus literæ ad Palæologum*, quas verò scripsit ad Philippum Imperatorem Cōstantinopolitanum dictum, filium Balduini, ad hunc modum se habent.

Im-

Imperatori Constantinopolitano Illustri.

1339 „ Tanquàm rem ex temporis brevitate recentem Imperialem adhùc non dubitamus tenere memoriam, quòd ad Paleologum Nuncios destinavimus, eum super unionis Latinorum, & Græcorum jamdudùm initiato tractatu eum debita instantia requirentes. Ipse verò, prout ostendit literarum sacrarum series, satis efficaciter & devotè respondens promittit, solemnes Nuncios plenè ad hujusmodi negotii prosecutionem instructos, ad generale, quod imminet Concilium destinare, quibus per nos de securitate petiit provideri. Quocirca Imperialem Excellentiam rogamus, & hortamur in Domino, quatenùs prædictis ejusdem Palæologi Nunciis ad idem Concilium destinandis, patentes literas de plena, & pro personis, familiis, & bonis suis in eundo, morando, & redeundo assecuratione concedas, & à tuis, si ad eos quandocumque pervenerint, mandes, & facias decentèr & benignè tractari. Dat. Lugduni XII. Kal. Decembris, Pontificatus nostri Anno II.

1340 Ejusdem tenoris literas, ut præfati sumus, scripsit ad Carolum Siciliæ Regem, & ad Principem Achajæ. Insuper scripsit ad Abbatem Montis Cassini, ut quamprimùm eorundem Nunciorum adventus ad Portum in quacumque parte Regni Siciliæ sibi innotuisset, personalitèr occurreret eisdem, illos in sua comitiva deducturus ad Pontificis præsentiam. Et eodem modo paritèr scripsit tùm Panormitano, tùm Archiepiscopis Neapolitano, nec non aliis Ecclesiarum Prælatis, & Urbium Præfectis, circà eosdem Nuncios honorificè excipiendos. Deniquè literas fecit ad Fratrem Hieronymum de Esculo, & Fratrem Bonagratiam de Sancto Joanne in Persiceto, qui apud Palæologum remanserant, in quibus laudabiles eorum probat conatus, animumque addit, ut incœpto pergant labore, & omninò curent, ut maturè Imperatoris Legati ad Concilium veniant; quæ literæ ex Codice Vaticano à Wadingo exscriptæ, tenoris sunt sequentis.

Fratribus Hieronymo de Esculo, & Bonagratiæ de Sancto Joanne in Persiceto Ordinis Fratrum Minorum.

1341 „ Labores vestros humano pensantes affectu, ad vos, proptèr vos, multâ compassione movemur, sed dùm levamus considerationis oculos altiùs, & attendimus vos in illius servitio laborare, cui nunquàm sinè remuneratione servitur, vobis super illis non dubitamus potiùs congaudendum. Verùm non intendimus in talibus plenè doctos instruere, sed hortari potiùs, ut laborum magnitudinem certa spes immensæ retributionis alleviet, & laborantium zelum accendat, ut ad obtinendum votivum susceptæ commissionis exitum, laborent instantiùs, & si augmentum possit ipsorum solicitudo recipere, instantiâ majoris intentionis intendant. Recepturi à Domino illud, ut prætenditur, inæstimabile retributionis indubitatæ præmium, & Apostolici favoris augumentum proindè non immeritò habituri. Cæterùm apud Magnificum virum Palæologum Græcorum Imperatorem Illustrem, vos specialitèr instare volumus, ut cum suis Nunciis venturis ad Concilium sic celeritèr vos remittat, quòd, auctore Domino, eidem Concilio possitis personalitèr interesse. Datum Lugduni VII. Kalendas Decembris, Pontificatus nostri Anno secundo. *Hactenus literæ*. Et hæc quidèm omnia acta sunt à Gregorio, & has pro Græcorum unione solicitudines assumpsit pius Pontifex, nec cessavit, donec negotium consummatum fuit.

CAPUT XXXI.

De Concilio Lugdunensi, ac inibi Græcorum peracta unione.

1342 Anno Domini MCCLXXIII. Gregorii X. Pontificat. Anno II. Michaelis Palæologi Imperii Anno XIII. qui fuit Annus primus Rodulphi Imperatoris Occidentis, & Romanorum Regis, Indictione prima, ante ejusdem Pontificis discessum ab Urbe Veteri, & ante scriptas posteriores ad Palæologum literas, immò & receptas à Palæologo missas; quoniàm in literis indictionis Synodi generalis nondùm locum designaverat, habitis variis consultationibus de loco apto deligendo, in eam tandèm deventum est sententiam, ut Lugduni celebraretur in Gallia: Quo firmato, Encyclicas literas per universum Orbem, & ad Ecclesiarum Prælatos misit, & Principes, quas, ut leguntur datæ Archiepiscopo Senonensi, & Prælatis ejusdem Provinciæ, à Raynaldo, ad hunc Annum sub numero 1. exhibitæ, subjiciemus, ad hunc modum se habentes.

Ar-

Archiepiscopo Senonensi, & Episcopis, ac dilectis filiis Abbatibus, Prioribus, Decanis, Archidiaconis, Praepositis, & aliis Ecclesiarum Praelatis per Senonensem Provinciam constitutis.

1343 „ In literis, quas per universos „ Orbis Principes, & Praelatos super generalis convocatione Concilii destinavimus, „ locum, in quo idem Concilium convenire „ deberet, ex causa duximus subticendum; „ praediximus tamèn in illis, quòd locum „ eundem ipsis Principibus, & Praelatis intimare cōpetenti tempore curaremus. Nobis „ igitùr cum fratribus nostris, hujusmodi loci „ electionem deducentibus in exactae discussionis examen, occurrebāt hinc indè diversa, quae discutientium videbantur judicium alternare. Nec enim praeterit nostrae „ considerationis indaginem, quàm grave, „ quàm durum est locum Sedis Apostolicae „ proprium, in quo praecipuorum Apostolorum glorificatus est exitus, in quo illorum „ corpora gloriosa quiescunt, terrarum spatio tàm diffuso dimittere; tanto locorum „ intervallo à peculiari nostro populo Romanae Urbis abesse; convicinis partibus, „ quae Sedi eidem non solùm spiritualitèr, „ sed & temporalitèr subesse noscuntur, commoditatem vicinitatis nostrę subtrahere; „ quanta ex absentia nostra diversis Italiae „ partibus possent imminere discrimina; „ quantùm partium earundem inveterata „ scissura pro integrandae unitatis obtinendo „ remedio nostro auxilio indigebat; quantis „ deniquè oneribus, quantis laboribus, nos „ & fratres nostros, quorum aliquos aetas, „ quosdam debilitas, nonnullos infirmitas, „ & omnes ad haec desuetudo reddit inhabiles. Exponimus non finè rerum dispendiis, „ quae quasi pro nihilo ducimus, non finè discriminibus corporum, quae non facilè contemnuntur. Haec, & alia, quae non posset „ succinctus sermo percurrere, in partibus „ istis locum hujusmodi eligendum concludere videbantur.

1344 „ Verùm ea, quae in eo sunt agenda Concilio, contrarium suadebant, & „ specialitèr negotium Terrae Sanctae, quam „ dùm Creatori omnium chariorem omnibus, „ Scriptura describit, satis apertè indicat, „ charissimam proculdubio à nobis habendam; cùm soleat, quod est in superioris „ conspectu praestantiùs, in subditorum aestimatione praestare. Adjicit insuper beneficiorum consideratio, quae inibi humano „ generi de divinae superabundantia gratiae „ obvenerunt. Siquidèm Salvator omnium „ operatus est in medio illius Terrę salutem; „ ibi sumpsit corporalis Nativitatis initium; „ ibi conversationis humanae deduxit tempora; ibi post probrosae Passionis opprobria pro redemptione nostra mortem subiit temporalem, & sui pretiosi effusione „ cruoris vetus piaculum expiavit. Numquid igitùr non contingent redemptorum „ corda immensa, & innumerabilia beneficia „ redemptionis? Numquid non accendent „ cujusque praeordia, ut ipsi pro tot, quae „ nobis tribuit, hoc saltèm necessitatis tempore aliquid impendamus, dùm Crucis „ hostes Crucifixum habentes ostentui, cultores ipsius christiani nominis professores, „ ut Christi cultum de terra deleant, incessanter exterminant, & conculcant, ipsos debilitantes viribus, extenuantes opibus, & eorum facies replentes ignominiâ, ipsosque diversis confusionibus saturantes?

1345 „ Ad vindicandas itaquè Redemptoris injurias, ac redimenda ignominiosae conculcationis opprobria in redemptis, „ nostrum circà terram eandem Creatoris „ conformantes affectui, & debitâ meditatione pensantes, quòd ejusdem Terrae subsidium, praecipuè de Principum, & Praelatorum pendet auxilio, quos ultrà montes „ credimus convenire posse commodiùs, exinanivimus nosmetipsos, & sub spe illius, qui dat lapso virtutem, debilitatem „ nostram contempsimus; sub ipsius fiducia „ qui de sua misericordia nos confortat, „ quòd intendimus, in eo posse sperantes, „ parvipendimus onera, labores consideratione calcavimus, & caeteris nostris, ac „ fratrum nostrorum incommoditatibus, in „ ejusdem consideratione examinatione postpositis, ut Principum, & Praelatorum „ eorundem faciliùs possimus habere praesentiam, ac Terrae praedictae subventionem efficaciùs promovere; Civitatem Lugdunensem, quo inibi Concilium cum majori commoditate conveniat, de ipsorum „ fratrum consilio duximus eligēdum. Quòd „ vobis tenore praesentium nunciantes, universitatem vestram monemus, rogamus, & „ hortamur in Domino, Apostolicâ vobis „ nihilominùs auctoritate mandantes, quatenùs in praedicta Civitate Lugdunensi, „ juxtà praescriptam per supradictas literas „ nostras, formam studeatis omni, quam inevitabilis necessitas non indicet, excusatione postpositâ, in praefixo per easdem literas termino comparere. Datum apud Urbem Veterem, Idibus Aprilis Anno secundo.

1346 His expeditis literis, pauló post, & eodem Anno, Gregorius, unà cum Cardinalibus, ac universâ suâ Curiâ Lugdunum se contulit, ubi, ut fati sumus, primam Legationem recepit Michaelis, & ejus literas. Tempore indè in prioribus literis praefixo, & juxtà seriem antefatarum literarum, convenêre ad eandem Civitatem complures christiani Or-

Orbis Archiepiscopi, Episcopi, Abbates, & Ecclesiarum Prælati, causâ interessendi indictæ Generali Synodo; & injuncto trium dierum jejunio omnibus Prælatis, & Cappellanis suis, servando à die secunda mensis Maji, & per triduum, dispositisque omnibus in Ecclesia majori S. Joannis, die septima Maji, Anni Domini MCCLXXIV. Imperii Palæologi XIV. Rodulphi Romanorum Regis II. sui Pontificatus III. Indictione secunda, apertum est, & inchoatum Concilium, & habita prima sessio, in qua præmissis solitis ritibus, & cæremoniis, ipsemet Pontifex assumpto themate: *Desiderio desideravi hoc Pascha manducare vobiscum antequàm patiar.* Egregiè sermocinatus est, indèque votum animi sui expressit, & causas indicti Concilii, quarum illæ præcipuę: Subsidium Terræ Sanctæ præstandum, unio Græcorum, & morum reformatio. Quibus expositis, surrexit Pontifex de sua Sede, & indicta secundâ sessione habendâ in aliam diem Lunæ, absoluta est prima sessio.

1347 Intereà Pontifex cum Cardinalibus segregatim tractatum habuerunt cum Episcopis, & Abbatibus subjectis immediatè Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, super Decimis solvendis, & quidèm in subsidium Terræ Sanctę, & annuentes Episcopi, sponderunt eas solvere per sex annos, incipiendos à festo Sancti Joannis Baptistæ ejusdem anni. Indè celebrata est actio, sivè sessio secunda, die XVIII. ejusdem mensis Maji, in qua habitâ allocutione, latæ sunt quædam Constitutiones pro zelo fidei; & licentiati sunt omnes Procuratores Capitulorum, Abbates, & Priores non mitrati, exceptis iis, qui fuerunt nominatim vocati; & sic pariter licentiati sunt inferiores Prælati mitrati. Et deniquè indicta est tertia sessio ad diem Lunæ post octavam Pentecostes, quæ erat XXVIII. Maji, & dissoluta est secunda sessio.

1348 Pendente interim termino sessionis sequentis, Pontifex accepit literas missas à Fratre Hieronymo ab Esculo, & fratre Bonagratia, Apostolicæ Sedis Apocrisiariis apud Palæologum, quibus significabant, se propè esse, atque in Comitatu habere Lagatos Grecorum, qui literis, & verbo præsentes obedientiam præstent Romanæ Ecclesię, & concordiam Palæologi, Prælatorumque nomine stabiliant. Quibus acceptis, Pontifex summè gavisus est, & congregatis cunctis Prælatis in prædicta Lugdunensi Ecclesia, post elegantissimum sermonem à Sancto Bonaventura Cardinali recitatum, cujus thema: *Exurge Hierusalem, sta in excelso, & circumspice ad Orientem, & indè collige filios tuos ab Oriente usquè ad Occidentem*, lectæ sunt præfatæ duorum Apocrisiariorum literæ, & indè dimissi omnes.

1349 Die porrò septima Junii convenientibus iterùm Pontifice, & Patribus in eandem Ecclesiam, sermoneque habito per Petrum Cardinalem Hostiensem ex inclyto Prædicatorum Ordine, cujus thema: *Leva in circuitu oculos tuas, & vide: omnes isti congregati sunt, venerunt tibi.* Lectæ sunt variæ, & diversæ Constitutiones pro morum reformatione, quæ actis eiusdem Concilii insertæ leguntur; indèque Pontifex licentiam fecit Prælatis Lugdunum exeundi, causâ divertendi se intrà sex Leucarum spatium, dilatâ sessione usquè ad adventum Græcorum, die nequaquàm præfixâ propter incertitudinem temporis eorundem adventus; & ità absoluta est sessio tertia.

1350 Die autem XXIV. ejusdem mensis Junii advenerunt prædicti Religiosi Frater Hieronymus, & Frater Bonagratia, & cum eis Michaelis Palæologi, ejus filii Andronici, nec non & Prælatorum universæ Græciæ solemnes Nuncii, nimirum Germanus olim Patriarcha Constantinopolitanus centesimus octavus, Palęologi consanguineus, & Magister, qui Anno primo abdicato Patriarchatu, in Cœnobium se recepit Monachorum; Georgius Acropolita magnus Logotheta, Theophanes Metropolita Nicænus, Bithyniæ Primas, Nicolaus Paneretha Camerarius Imperii, & Georgius Zinuchi, Viri quidèm graves, ac in aula Imperatoria celebres. His ergò obviam processerunt omnes Prælati, qui erant in Concilio, cum familiaribus suis, Camerarius cum tota familia Papæ, Vice-Cancellarius, & omnes Notarii, ac universa familia Cardinalium, & magnificè eos conduxerunt usquè ad Palatium Pontificium. At Pontifex stans in aula Palatii circumstantibus Cardinalibus, & multis Prælatis, ad pacis osculum honorificè illos recepit. Illi verò significaverunt in omnium conspectu se venisse, ut omnimodam obedientiam S.R.E. prętarent, profiterenturque ejusdem Ecclesię fidem, & Primatum ejusdem, alia adjungentes officiosa. Porrexerunt ibidèm Imperatorium Diploma sub sigillo aureo, in quo fidem catholicam se profiteri, & tenère juxtà missam sibi à Pontificibus Romanis Clemente, & Gregorio instructionem, testabatur; quàm publicâ professione, & juramento interposito coràm prædictis Nunciis Apostolicis se secuturos protestati sunt in aula Imperatoria Constantinopolitana Michael Pater, & Andronicus filius sub mense Februarii hujus prę̄sentis anni. Quibus peractis à Pontifice licentiati honesto comitatu, ducti fuerunt ad Hospitia eis jàm parata.

1351 Die verò XXVIII. Junii in festo Sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli, convenientibus Dominis Cardinalibus, & Prælatis universis in eandem majorem S. Joannis Ecclesiam, Dominus Papa solemnitèr Missam, in qua lecta est Epistola in Latino, & Græco, cantatum quoquè Evangelium in Latino per Dominum Ottobonum, posteà à Græcorum quo-

quodam Diacono in Græco, facto indè sermone à Sancto Bonaventura, Cantatum est Symbolum Latino idiomate, cum ea particula de Spiritu Sancto: *Qui à Patre, Filioque procedit*; quo absoluto immediatè Germanus Græcorum ex Patriarcha, ac Michaelis Nuncius, cum omnibus Græcis Archiepiscopis de Calabria, & Fratre V. de Morbecca de Ordine Fratrum Prædicatorum, nec non Fratre Joanne de Constantinopoli de Ordine Minorum Domini Papæ Pœnitentiarii in Græca lingua peritis, idem Symbolum altâ voce in Græco idiomate cantaverunt, ter repetentes Articulum: *Qui à Patre, Filioque procedit*; coque finito idem Patriarcha, Archiepiscopi, & Logotheta, cum aliis cantaverunt solemnes Laudes in lingua Græca Domino Papæ, & post hæc Missa per ipsum Dominum Papam, stantibus Græcis prædictis, juxtà Altare prosecuta est, & completa.

1352 Die tertia Julii ejusdem anni, propter quosdam gravissimos excessus, Episcopus Leodiensis compulsus est cedere dignitati. Die indè quarta venerunt Nuncii Tartarorum Regis, qui se præsentaverunt Domino Papæ in Camera sua, existentibus ibi omnibus Cardinalibus, & multis Prælatis, qui ad tractandum cum eo convenerant de Concilii negotiis, obviantibus eis de mandato Domini Papæ, cunctis de Cardinalium, & Prælatorum familia, & admissi fuerunt ad audientiam. Deindè indicta est sessio quarta habenda sexta mensis, die Veneris.

1353 Prædicta itaq; die sexta Julii, octava Sanctorum Apostolorum Petri, & Pauli, quarta sessio celebrata est, existentibus in loco, ubi Pontifex cum Diacono Cardinali sedebat, prædictis Nunciis Imperatoris Græcorum à latere dextro post Cardinales, in qua quidèm sessione post consuetas preces, & post sermonem habitum per Fratrem Petrum Episcopum Cardinalem Hostiensem, Dominus Papa alloquens Concilium prædictas tres causas vocationis Concilii iterùm exposuit, deindè dixit, qualiter contrà opinionem quasi omnium, Græci liberè veniebant ad obedientiam Romanæ Ecclesiæ, profitendo fidem, & recognoscendo primatum ipsius, nihilq; temporale petendo; de quo multò dubitabatur; subjungens, qualitèr scripserat Imperatori Græcorum, quòd si non vellet spontaneè venire ad obedientiam Romanæ Ecclesiæ, & fidem ejus, quod mitteret Nuncios solemnes ad tractandum super his, quæ petere volebat; & ipse, Deo favente, omnibus prætermissis, spontaneè, & liberè fidem Romanæ Ecclesiæ, & primatum ejusdem professus est, & recognovit in summa, quòd prædictos Nuncios ad profitendum, & recognoscendum miserat in sua præsentia, sicut in literis per prædictum Dominum Imperatorem sibi missis continebatur expressè. His dictis jussit legi literas ipsius Imperatoris, ipsius filii Andronici, bullatas aureo sigillo, & literas cæterorum Prælatorum. Quas verò scripserat Michael, hujus erant tenoris, videlicèt.

Sanctissimo, & Beatissimo primo, & Summo Pontifici Apostolicæ Sedis, Venerabili Papæ, & communi Patri omnium Christianorum, & Venerabili Patri Imperii nostri Domino Gregorio, Michael in Christo Deo fidelis Imperator, & moderator Romaorum, Angelus, Comnenus, Ducas, Palæologus, & spiritualis filius magnæ Sanctitatis vestræ, convenientem honorem, & reverentiam, cum sincera, & pura affectione, & orationum postulationem.

1354 „ Quoniàm missi sunt à Magnitudine vestra ad Imperium meum Nuncii „ Deo placentis Ordinis Fratrum Minorum, „ Frater Hieronymus de Esculo, Frater Raymundus Berrengarius, Frater Bonagratia „ de Sancto Jaanne in Persiceto, & Frater „ Bonaventura de Mugello, & obtulerunt „ literas magnæ Sanctitatis vestræ Imperio „ meo, in quibus inter alia de confessione „ fidei, quam docet, & prædicat, & confitetur Sancta Romana Ecclesia, continebatur, „ & oportebat in his magis responsionem „ convenientem nos facere. Ecce hoc facit „ Imperium meum. Habet autem professio „ fidei in dictionibus talitèr.

1355 „ Credimus Sanctam Trinitatem, „ Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum, „ unum Deum Omnipotentem, totamque in „ Trinitate Deitatem, coessentialem, consubstantialem, coæternam, & coomnipotentem, unius voluntatis, potestatis, & „ Majestatis, Creatorem omnium Creaturarum, à quo omnia, in quo omnia, per „ quem omnia, quæ sunt in Cœlo, & in Terra, visibilia, & invisibilia, corporalia, & „ spiritualia. Credimus singulam quamq; in „ Trinitate Personam, unum verum Deum, „ plenum & perfectum. Credimus ipsum Filium Dei, Verbum Dei, æternalitèr natum de Patre consubstantialem, coomnipotentem, & æqualem per omnia Patri in „ Divinitate, temporalitèr natum de Spiritu „ Sancto, & Maria semper Virgine, cum anima rationali, duas habentem nativitates, „ unam ex Patre nativitatem æternam, alteram ex Matre temporalem; Deum verum, „ & hominem verum, proprium in utraque „ natura, atque perfectum, non adoptivum, „ nec phantasticum, sed unum & unicum „ Filium Dei, in duabus, & ex duabus naturis, Divina scilicèt, & humana, in unius „ Personæ singularitate; impassibilem, & immortalem Divinitate, sed in humanitate „ pro nobis, & salute nostra, passum vera „ carnis passione, mortuû, & sepultum, & descendisse ad Inferos, ac tertia die resurrexisse „ à mortuis verâ carnis resurrectione: Die

Qua-

„ Quadragesima post resurrectionem, cum „ carne, qua resurrexit & anima, ascendisse „ in Cœlum, & sedère ad dexteram Dei Pa- „ tris, indè venturum judicare vivos, & „ mortuos, & redditurum unicuique secun- „ dùm opera sua, sivè bona fuerint, sivè ma- „ la. Credimus & Spiritum Sanctum ple- „ num, & perfectum, verumque Deum ex „ Patre, Filioque procedentem, coæqualem, „ consubstantialem, & coomnipotentem, & „ coæternum per omnia Patri, & Filio. Cre- „ dimus hanc Sanctam Trinitatem, non tres „ Deos, sed unicum Deum, omnipotentem, „ æternum, & invisibilem, & incommutabi- „ lem. Credimus Sanctam Catholicam, & „ Apostolicam unam esse veram Ecclesiam, „ in qua unum datur sanctum Baptisma, & „ vera omnium remissio peccatorum. Cre- „ dimus etiam veram resurrectionem hujus „ carnis, quam nunc gestamus, & vitam „ æternam. Credimus etiam novi, & veteris „ Testamenti, Legis, ac Prophetarum, & „ Apostolorum, unum esse auctorem Deum, „ ac Dominum Omnipotentem.

1356 „ Hæc est vera Fides catholica; & „ hanc supradictis Articulis tenet, & prædi- „ cat Sacrosancta Romana Ecclesia: Sed „ propter diversos errores, à quibusdam ex „ ignorantia, ab aliis ex malitia introductos „ dicit, & prædicat, eos, qui post Baptismum „ in peccata labuntur, non rebaptizandos, „ sed per veram pœnitentiam suorum confe- „ qui veniam peccatorum. Quòd si verè pœ- „ nitentes in charitate decesserint, antequàm „ dignis pœnitentiæ fructibus de commissis „ satisfecerint & omissis, eorum animas pœ- „ nis purgatoriis, seù catharteriis, sicut no- „ bis Frater Joannes explanavit, post mor- „ tem purgari; & ad pœnas hujusmodi rele- „ vandas prodesse eis fidelium vivorum suf- „ fragia, Missarum scilicèt, sacrificia, ora- „ tiones, & eleemosynas, & alia pietatis of- „ ficia, quæ à fidelibus pro aliis fidelibus „ fieri consueverunt secundùm Ecclesiæ in- „ stituta. Illorum autem animas, qui post „ sacrum Baptisma susceptum, nullam om- „ ninò peccati maculam incurrerunt, illas „ etiam, quæ post contracti peccati macu- „ lam, vel in suis manentes corporibus, vel „ eisdem exutæ, prout superiùs dictum est, „ sunt purgatæ, mox in Cœlum recipi. Illo- „ rum autem animas, qui in mortali peccato, „ vel cum solo originali decedunt, mox in „ Infernum descendere, pœnis tamen dispa- „ ribus puniendas. Eadem Sacrosancta Ec- „ clesia Romana firmitèr credit, & firmitèr „ asseverat, quòd nihilominùs in die Judicii „ omnes homines ante Tribunal Christi cum „ suis corporibus comparebunt, reddituri de „ propriis factis rationem.

1357 „ Tenet etiam, & docet eadem „ Sancta Romana Ecclesia, septem esse Ec- „ clesiastica Sacramenta, unum scilicèt Ba- „ ptisma, de quo dictum est suprà; aliud est „ Sacramentum Confirmationis, quod per „ manuum impositionem, Episcopi confe- „ runt, chrismando renatos; aliud est Pœ- „ nitentia; aliud Eucharistia; aliud Sacra- „ mentum Ordinis; aliud est Matrimonium; „ aliud Extrema Unctio, quæ secundùm do- „ ctrinam Beati Jacobi, infirmantibus adhi- „ betur. Sacramentum Eucharistiæ ex azy- „ mo conficit eadem Romana Ecclesia, te- „ nens, & docens, quòd in ipso Sacramento „ Panis verè transubstantiatur in Corpus, & „ Vinum in Sanguinem Domini Nostri Jesu „ Christi. De Matrimonio verò tenet, quòd „ nec unus Vir plures uxores simùl, nec una „ Mulier permittitur habere plures viros: „ Soluto verò legitimo Matrimonio per mor- „ tem conjugum alterius, secundas, & ter- „ tias, & deindè nuptias successivè licitas „ esse dicit, si impedimentum canonicum „ aliud ex causa aliqua non obsistat. Ipsa „ quoquè Sancta Romana Ecclesia summum, „ & plenum Primatum, & Principatum su- „ per universam Ecclesiam Catholicam obti- „ net; quem se ab ipso Domino in Beato „ Petro Apostolorum Principe, sivè vertice, „ cujus Romanus Pontifex est successor, cum „ potestatis plenitudine recepisse veracitèr, „ & humilitèr recognoscit. Et sicut præ ce- „ teris tenetur fidei veritatem defendere, sic „ & si quæ de fide subortæ fuerint quæstio- „ nes, suo debent judicio diffiniri; ad quam „ potest gravatus quilibet super negociis ad „ Ecclesiasticum pertinentibus appellare; & „ in omnibus causis ad examen Ecclesiasti- „ cum spectantibus, ad ipsius potest judi- „ cium recurri; & eidem omnes Ecclesiæ sunt „ subjectæ; ipsarum Prælati obedientiam, & „ reverentiam sibi dant. Ad hanc autem sic „ potestatis plenitudo consistit, quòd Eccle- „ sias cæteras ad solicitudinis partem admit- „ tit, quarum multas, & Patriarchales præ- „ cipuè, diversis privilegiis eadem Romana „ Ecclesia honoravit, suâ tamèn observatâ „ prærogativâ, tùm in generalibus Conci- „ liis, tùm in aliquibus aliis semper salva.

1358 „ Suprascriptâ fidei veritate (prout „ plenè lecta est, & fidelitèr exposita) ve- „ ram, sanctam, catholicam, & orthodo- „ xam fidem cognoscimus, & acceptamus, & „ ore, ac corde confitemur quod verè tenet, „ & fidelitèr docet, & prædicat Sancta Ro- „ mana Ecclesia, inviolabilitèr observare „ eandem professionem, & in ea omni tem- „ pore perseverare, nec ullo unquàm tempo- „ re ab ipsa discedere quoquo modo, aut de- „ viare, vel discordare promittimus. Prima- „ tum quoquè ejusdem Sanctæ Romanæ Ec- „ clesiæ, sicut in præmissa serie continetur, „ ad ipsius Sanctæ Romanæ Ecclesiæ obe- „ dientiam spontaneam venientes, confite- „ mur, & recognoscimus, acceptamus, & „ spontè suscipimus. Cōfitentes verò hæc, & ap-

„ approbantes, & acceptantes, & promittentes observare, ut superiùs dictum est, rogamus Magnitudinem vestram, ut Ecclesia nostra dicat sanctum Symbolum, prout dicebat hoc ante schisma, qui scilicèt ritus non sunt contrà supradictam fidem, nec contrà divina præcepta, nec contra vetus & novum Testamentum, nec contrà doctrinam Sanctorum generalium Conciliorum, & Sanctorum Patrum receptorum per sancta Concilia, quæ celebrata sunt à spirituali dominatione Ecclesiæ Romanæ. Hoc igitùr non grave est vestræ Sanctitati, nec inusitatum, & nobis nunc difficile propter infinitam multitudinem populi.

1359 „ Commisimus autem super his, præsentibus Nunciis Imperii nostri, ut dicta per præsentes literas nostras confiteantur, & affirment vice Imperii nostri, coràm magna Sanctitate vestra. Præsens igitùr scriptum de nostra recognitione, susceptione, acceptatione, & professione, & confessione, propriâ manu nostrâ, Dei gratiâ, Imperiali subscriptione signavimus, & sigillum nostræ potentiæ inferiùs appendi fecimus. *Hactenus literæ*. Quibus accessit sacramentum ejusdem Imperatoris nomine exhibitum à Georgio Logotheta coràm Patribus, his verbis conceptum.

Sacramentum Imperatoris Græcorum.

1360 „ Ego Georgius Acropolita & magnus Logotheta, Nuncius Domini Imperatoris Græcorum Michaelis, Duce, Angeli, Comneni, Palæologi, habens ab eodem sufficiens ad infrascripta mandatum, omne schisma prorsùs abjuro, & subscriptam fidei unitatem, prout plenè lecta est, & fidelitèr exposita, in nomine dicti Domini mei, veram, sanctam, catholicam, & orthodoxam fidem esse cognosco. Eam accepto, & corde, & ore profiteor, ipsamque, prout eam veracitèr tenet, fidelitèr docet, & prædicat Sacrosancta Romana Ecclesia, ipsum inviolabilitèr servaturum, nec ab ea ullo unquàm tempore recessurum, vel quoquo modo discrepaturum, vel deviaturum, promitto. Primatum quoquè ipsius Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ, prout in præmissa serie continetur, ad ipsius Ecclesiæ obedientiam, nomine ipsius, & meo, spontaneus veniens, pro Ipso, & pro me, fateor, recognosco, accepto, ac spontè suscipio. Et ipsum omnia præmissa, tàm circà fidei veritatem, quàm circà ejusdem Ecclesiæ Romanæ primatum; & ipsorum recognitionem, acceptationem, susceptionem, observantiam, ac perseverantiam, servaturum, præstito in animam ipsius, & meam corporalitèr juramento, promitto, & confirmo. „ Sic ipsum Deus adjuvet, & hæc Sancta „ Dei Evangelia.

1361 Deindè lectę sunt literę missę à Prælatis, inter quos viginti sex Metropolitæ in literis expressi, fidei Rom. Ecclesiæ, & unioni cum eadem fiendæ subscripserunt; licèt non potuerit induci Joseephus Patriarcha Græcorum, ut cum illis consentiret, ut ipsimet testantur Episcopi; etsi Ciacconus cum errore asserat, præfatum Patriarcham ad præfatum Concilium pervenisse. Literæ ergò antedictæ Prælatorum, recitatæ in Concilio, sic se habent.

Sanctissimo, Reverendissimo, & Beatissimo Papæ, antiquo Romanorum Domino, Gregorio, magno Pontifici Excellentissimæ Apostolicæ Sedis, & Venerabilissimo Domino, & Patri nostræ humanitatis.

1362 „ Nos, qui Ecclesiasticam complemus ordinationem, vestræ Romanæ Sanctissimæ Ecclesię salutem, spiritualis subjectionis affectionem ubique, Metropolita Ephesius præhonoratus Exarchus totius Asiæ, cum ea, quæ circà me est, Sancta Synodo; Metropolitanus Heracleæ in Thracia, & Præsul honoratorum (*vel boreatarum*) cum ea, quæ circà me est, sancta Synodo; Metropolita Chalcedonis superhonoratus, cum ea, quæ circà me est, sancta Synodo; Metropolita Tyanorum, cum ea, quæ circà me est, sancta Synodo; Episcopus Metropolitanus Iconii, cum iis, qui circà me sunt, Episcopis; Metropolitanus Naupacti superhonoratus, cum ea, quæ circà me est, sancta Synodo; Metropolitanus Heracleæ Ponti superhonoratus, cum iis, qui circà me sunt, Episcopis; Metropolitanus Conconii, cum iis, qui circà me sunt, Episcopis; Metropolitanus Carias, cum ea, quæ circà me est, sancta Synodo; Metropolitanus Beroeas superhonoratus, cum ea, quæ circà me est, sancta Synodo; Metropolitanus Athenarum, & locum Philippolitæ supplens, cum iis, qui circà me sunt, Episcopis; Metropolitanus superhonoratus, & Exarchus Insularum Cycladum, cum iis, qui circà me sunt, Episcopis; Metropolitanus Philippensium, cum iis, qui circà me sunt, Episcopis; Metropolitanus Sinnicæ (*sivè Smyrnæ*) cum iis, qui circà me sunt Episcopis; Metropolitanus Serrorum, cum iis, & cæteris; Metropolitanus Alaniæ (*sivè Apamiæ*); Metropolitanus Prusæ; Metropolitanus Madytorum; Metropolitanus Abydi; Metropolitanus Christianopoleos; Metropolitanus Selybriæ; Metropolitanus Mesemhriæ; Metropolitanus Apri; Metropolitanus Acinnii; Metropolitanus Parii; Metropolitanus Didymo-

„ motichi; Metropolitanus Anastasiopoleos; „ Archiepiscopus Byziæ; Archiepiscopus „ Cypsellorum; Archiepiscopus Gatilleris; „ Archiepiscopus Lopodii; Archiepiscopus „ Pergami; Archiepiscopus Melanii; Archi- „ episcopus Beriæ; Adhùc autem cum nobis „ Pontificibus, & magna Synodo, & Archi- „ diaconus honoratissimus Seversibilis cum „ totali Venerabili Clero, cum iis autem, „ & qui Clerum complent Sanctissimæ Ec- „ clesiæ magnæ Dei, videlicèt magnus Oeco- „ nomus, Protecdicus, Logotheta, Castri- „ sius, Referendarius, qui super judicia, qui „ super secreta, qui super sacrum, qui Re- „ muneratorii, qui Ostiarii, qui Patriarcha- „ lea Notarii, qui Protopapæ, cum toto Pre- „ sbiterio Archidiaconatus Ecclesiastici, & „ qui Domestici, cum omnibus Psalmistis, & „ Lectoribus, non solùm nunc, sed priùs „ Beatissimæ, & Sanctissimæ vestræ Ecclesiæ „ magnam faciebamus divisionem integrita- „ tis, & Ecclesiarum Christi totalitèr unita- „ tem dilacerabamus.

1363 „ Quomodò, qui unicus Pastoris „ summa, non in unum, & inter unum ag- „ gregamur ovile, nec unum replemus man- „ datum Christi? Sed ea, quæ sunt discor- „ diæ, magis eligimus, & bono pacis amisso, „ invenire non quærimus illud, quod ex bo- „ no zelo nobis declarabitur? Nullus autem „ erat, qui conjungeret omnes in unum, & „ sufflaret, quasi ad unum flamen singulorum „ concordiā; quam autem secundùm Chri- „ sti desiderium à Deo coronandus Sanctus „ noster Imperator totus ad seipsum, intel- „ lectum attendens, ut oportebat, nunc in „ hac parte, Dei gratiâ, præhonorabilibus „ aliquibus deputavit. Pius ipse in seipso „ laborabat, quo utiquè modo non declina- „ ret nec ad remissionem, donec scissuram „ Ecclesiæ ad unam interim compaginaret „ unitatem. Deindè non deficiebat commu- „ nicando nobis, quòd in voluntate habebat „ semper, & ostendendo, qualitèr habet suum „ propositum animæ.

1364 „ Ut autem ad ipsum Venerabiles „ Nuncii vestræ Sanctitatis Apostolicas li- „ teras & porrexerunt, & præsentaverunt, „ quam vestra Beatitudo desiderantium ac- „ celerat conjunctionē, totus exurgit prom- „ ptua, & prætermittit, quod alienum esset; „ & quasi in secunda consideratione omnia „ negotia sua reputat, proponens ea, quæ „ mandatorum vestrorum sunt, & suarum so- „ licitudinum, & dispositionum. Convocat „ igitur ad seipsum nostrum universum Pon- „ tificale Collegium, & postmodùm alios, „ quotquot maximè spiritualitati adhærent, „ & circà studium Ecclesiasticum exercitium „ habent unum, & quantus eorum quidèm „ nocturnus, & diurnus erit labor in medio „ est. Qui instat, quasi totalitèr pervigil, „ qui etiam & studiosè exercuit, quasi sem- „ per in suscepto opere fuit, donec ad unam „ & eandem multorum attraheret sententiam, „ longiore quidèm, & indigno sermone agi- „ tatam, si totum processum vestræ Magni- „ tudini præsentaremus. Quidam tamèn no- „ strum statim convenerunt, & quæ pacis „ fuerant, amplexati sunt; quidam verò ma- „ gis obstinatiores apparuerunt, temporis „ antiquitatem revolventes in mentem, & „ opponentes alii, quasi de necessitate hoc „ imponeretur eis; Sed à Deo coronati Im- „ peratoris diligentia vicit in finem, & ha- „ bet omnes jàm concordes ad unicam hanc „ unionem, per quam Apostolicæ Sedi anti- „ quæ Romę ab antiquissimis attributos Pri- „ matus attribuere assentimus.

1365 „ Hoc scilicèt, Dei gratiâ, coope- „ rata est, ut habet ex nobis Apostolica Ma- „ gnitudo, vestræ Sanctitatis sententiam „ agnoscere, qualitèrque Magnifico Impera- „ tori nostro simùl cōmunicaverimus in sen- „ tentia; & quæ quidèm attenderit, & vult „ libentèr, & nos acceptamus, brevitèr præ- „ sentem Epistolam annotamus, & ad con- „ spicuam Excellentiam vestræ Magnitudi- „ nis transmittimus. Scitote quid nos volu- „ mus, quòd Pontificalis Sedis tota plenitu- „ do, cum toto Venerabili Clero, & omni- „ bus Officiariis, Sacerdotibus, Diaconis, „ & Lectoribus sanctissimæ Ecclesiæ Dei, „ convenit in unum, ut attribuat promptè „ vestræ Sanctitati, & Apostolicæ Sedi, „ quod ad honorem pertinet, nec alium pri- „ mum, & Summum Pontificem Ecclesiarum „ nominaturi. Sed antiquam Internuncio- „ rum confessionem agnovimus, quam & „ Patres nostri semper attenderunt toto præ- „ terito tempore usquè ad tempus hoc. Un- „ dè nostrum Patriarcham, & subsequentèr „ omnes alios, quotquot convenerunt, ut in „ unum hæreant, & Sedis ponerent concor- „ diam, obsecravimus. Ipse verò cum ma- „ gna instantia tenet, quòd agnosci debet „ primus, & posteà, ut indicat, non deci- „ det ab ista voluntate, nec adhùc à prima „ sententia, quam tenet, cum aliqua inten- „ tione mutatus est. Undè & pluriès nos „ Prælati correximus ipsum, ipse nequidquàm „ ad præsens acquievit.

1366 „ Nos autem, & nobiscum poten- „ tissimus Imperator injunximus illi à Pa- „ triarchali Sede recedenti, omninò in una „ forma solitudinis manere, quæ sunt Con- „ stantinopoli Monasteriorum, donec Nun- „ cii ad vestram Sanctitatem accedant, & „ audiant sermonem vestrum; & si Magnitu- „ do vestra ità recipiat, deleget certos Dele- „ gatos cum nostris reversis Legatis. Et nos „ hunc finem obtinentes, communitèr, & „ interim convenientes, attrahemus Patriar- „ cham nostrum, ut si recedere ipsum ab in- „ tentione contingat, nobisque inclinaverit, „ & nos reddet benevolos esse, quòd præte-

„ ritis temporibus Throno Apostolicæ Sedis „ insuper excellens honor attributus est; Sic „ habebimus ipsum Pontificem etiàm spiritualitèr, sicut priùs præsidentem. Si verò „ immutabilitèr se habeat in sententia, tunc „ dependebit omnis necessitas, & ipsum dejicere, & Patriarchali Principatu privare. „ Nos autem constituemus, & promovebimus alium, qui utiquè consentiat, nobiscumque ejusdem voluntatis esse, & reddere „ convenientem Primatum summitati Sanctitatis vestræ.

1367 „ Hoc igitùr proponimus à Deo, „ honorate Domine, Nos, quos Patriarchalis Constantinopolitanæ Sedis sublimes „ Pontifices, cum omnibus, qui circà nos „ Venerabilibus Clericis per hoc scriptum „ nostrum vobis conjungi habemus; qualitèr si solùm vestra Magnitudo, ea, quæ Legationis sunt, admittat, non est quòd tempus teratur; & nos inclinamus promptè, „ & magnæ vestræ Altitudini submittimus, „ & valdè gratantèr ea, quæ sunt spiritualis „ subjectionis totius afferimus, & nihil eorum denegamus, quæ ante schisma præstabant Patres nostri hi, qui Apostolicam „ regebant Sedem, sed statim & nos attribuimus. Alia quidèm signabunt Nuncii, „ & gloriosæ vestræ Sanctitati notificabunt, „ Finalitèr, sicut in spiritualibus potentissimus noster Imperator, & nos Pontificum „ Collegium Episcopis commisimus; sicut „ cæteri spiritualitèr ab imperiali mangnificentia mandatum acceperunt, de quibus „ quæcumque ad sæcularis Principatus pertinent gubernationem, vestræ Sanctitati „ referabunt à Deo coronato nostro Imperatore. Confidimus autem, quòd pacis auctor Deus unitatem, paternâ victus clementiâ adaperiet, nosque, & Magistratua „ gratantèr suscipiet inclinatos, & vestram „ familiaritatem invocantes, & Paternitatem. *Hactenus literæ*; quibus adjectum est sacramentum, quod cùm sit iisdem conceptum verbis, ac illud Imperatoris, referre otiosum duxi.

1368 His ergò peractis, Sanctiss. Pontifex altâ voce incœpit, *Te Deum laudamus*, quo absoluto non sinè omnium lacrymis, unus ex Cappellanis dixit versiculum, *Confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis*, cunctis respondentibus, *à Templo sancto tuo, quod est in Hierusalem*; & indè Pontifex recitavit orationem, *Da Ecclesiæ tuæ, quæsumus omnipotens Deus, ut Sancto Spiritu congregata, hostili nullatenùs incursione turbetur.* Quâ finitâ, sedēs in Faldistorio suo brevitèr alloquutus est sacrosanctum Cœtum super immenso gaudio, animo concepto, & egregio hoc opere, quod Deus mirabilitèr complevit. Indè Germanus ex Græcorum Patriarcha, cùm Archiepiscopo descenderunt in navim Ecclesiæ, & sederunt in sedibus altis, in loco, in quo sedebant Presbyteri Cardinales post eos; & tunc Papa incœpit idiomate Latino, *Credo in unum Deum*, quod stans sinè Mitra, prosecutus est cum universis Concilii Patribus; quo absoluto, idem ex Patriarcha Græcorum eundem Symbolum Græco idiomate intonavit; prosequentibus cæteris Græcis, ac bis repetentibus, *Spiritum Sanctum à Patre, Filioque*. Deindè idem Pontifex significavit, quatenùs Rex Tartarorum miserat suos Nuncios (qui exadversò coràm Pontifice stabant ad pedes Patriarcharum (de rebus gravissimis acturos; jussitque per quemdam Cappellanum legi literas Regias, quæ continebant desiderium suum in conjungendis armis suis cum armis Christianorum ad debellandos Sarracenos: Id quod ingenti lætitiâ Patrum implevit animos, cùm fidem Christi fœlicissimè inter Barbaros disseminatum iri, evertendamque eorum armis Sarracenorum tyrannidem, ac superstitionem, spes effulgeret. Post hæc Pontifex futuram Sessionem indixit ad diem Lunæ proximè sequentem; sicque soluta est Sessio.

1369 Intereà Pontifex ostendit Dominis Cardinalibus Constitutionem ab eo editam super electione Romani Pontificis (*quæ habetur sub titulo de Electione, & electi potestate*, incœpitque: *Ubi periculum*; id quod scissuram peperit, dissentientibus Cardinalibus; undè super hoc variæ habitæ sunt consultationes tùm inter Cardinales seorsùm à Pontifice, tùm à Pontifice cum Prælatis seorsùm à Cardinalibus, donec tandèm in sententiam Pontificis convenerunt; & hac de causâ prorogata est Sessio, nec celebrata die indicta in superiori Sessione.

1370 Die porrò XVI. ejusdem mensis Julii celebrata est Sessio V. in qua antequàm Papa intraret Ecclesiam, *frater* Petrus Cardinalis Hostiensis, universis præsentibus, & adstantibus Prælatis, solemnitèr baptizavit unum ex Tartarorum Nunciis, cum duobus illius sociis, quibus Dominus Papa vestes fecit fieri de scarlato Latinorum more: qua functione absolutâ, idem Pontifex Ecclesiam intravit, & peractis omnibus orationibus, cæterisque præviis, sicut in antecedentibus Sessionibus, lectæ sunt, & publicatæ variæ Constitutiones, inter quas, & in primo loco, illa de electione Romani Pontificis. Cùmque ante hanc Sessionem in Domino obdormisset Sanctus Bonaventura, plus Pontifex, præfatis lectis Constitutionibus, allocutus est sacrum Cœtum, dicens, quomodò Ecclesia Dei magnum damnum perpessa fuerat ex obitu Fratris Bonaventuræ Episcopi Albanensis; mandavitque omnibus Prælatis, & Episcopis, atque Presbyteris per totum Mundum, ut quilibet eorum pro anima ipsius cantaret unâ Missam, aliam verò pro animabus omnium aliorum, qui mortui sunt adveniendo, stando, seù redeundo ad Concilia, sivè Concilium;

Et

Et quoniam tarda erat hora, dissoluta est Sessio, indictâ alterâ ad diem sequentem.

1371 Sic die sequenti XVII. ejusdem mensis Julii celebrata est quinta, & ultima Sessio, in qua variæ aliæ Constitutiones lectæ, & publicatæ sunt, inter quas, *de religiosis Domibus*, & illa, quæ incipit, *Cùm Sacrosancta*; deindè Papa habito sermone ad universum Cœtum, in fine dixit, *Oremus*, *Flectamus genua*, *Levate*; & recitatâ oratione consuetâ, sicut habetur in Ordinario, omnibus Prælatis licentiam fecit recedendi; datâque cunctis solemni benedictione, Cardinalis Ottobononus dixit, *Recedamus in pace*. Et itâ absolutum, & dissolutum est Concilium.

1372 Sed & in eo confirmatum est jus Imperii Orientalis Michaëli Palæologo, licèt reluctantibus Balduino, filio ejus Philippo, qui adhùc dicebantur Imperatores Constantinopolitani, & Carolo Siciliæ Rege, qui omnem operam adhibebat, ut Socerum in Imperii Sedem, ex qua à Palæologo ejectus fuerat, restitueretur. Proclamatus pariter est in Occidente Rodulphus Imperator jàm ferè biennio anteà electus Romanorum Rex, licèt repugnante priùs per Nuncios, indè per seipsum Alphonso Castellæ Rege. Aliaque gravissima in eodem Concilio gesta sunt; ac editum de summa Trinitate, & Fide catholica infrascriptum Decretum.

1373 „ Fideli ac devotâ professione fatemur, quòd Spiritus Sanctus æternalitèr „ ex Patre, & Filio, non tanquàm ex duobus „ principiis, sed tanquàm ex uno principio, „ non duabus spirationibus, sed unicâ spiratione procedit. Hoc professa est hactenùs, „ prædicavit, & docuit, hoc firmitèr tenet, „ prædicat, profitetur, & docet Sacrosancta „ Romana Ecclesia Mater omnium Fidelium „ & Magistra: Hoc habet orthodoxorum Patrum, atque Doctorum, Latinorum paritèr, & Græcorum incommutabilis, & vera „ sententia. Sed quià nõnulli propter irrefragabilis præmissæ ignorantiam veritatis, in „ errores varios sunt prolapsi; Nos hujusmodi erroribus viam præcludere cupientes, „ sacro approbante Concilio, damnamus, & „ reprobamus omnes, qui negare præsumpserint, æternalitèr Spiritum Sanctum ex „ Patre, & Filio procedere, sivè etiam temerario ausu asserere, quòd Spiritus Sanctus „ ex Patre, & Filio, tanquàm ex duobus „ principiis, & non tanquàm ex uno, procedat.

1374 Decreta porrò pro morum reformatione in præfatis publicata Sessionibus fuerunt infrascripta, videlicèt, ut dictum est, de Electione, & Electi potest. *cap. Ubi periculum*. *Ut circà*. *Avaritiæ cæcitas*. *Quam sit*. *Perpetuæ Sanctionis*. *Nulli licere*. *Si quandò contigerit*. *Quamvis constitutio*. *Si fortè*. *Sciant cuncti Generali Constitutione*. *Licèt Canon*. *Nemo deinceps*. De temporibus Ordinationum, & qualitate Ordinandorum, *Cap. Eos, qui Clericos*. De Bigamis, *Cap. Altercationis antiquæ*. De officio Judicis Ordinarii, *Cap. si Canonici*. *Ordinarii locorum*. De postulando, *Cap. Properandum nobis*. De iis, quæ vi, metusve causâ fiunt, *Cap. Absolutionis*. De Præbendis, & Dignitatibus, *cap. Statutum*. De rebus Ecclesiæ non alienandis, *cap. Hoc consultissimo*. De Religiosis Domibus, ut Episcopo sint subjectæ, *cap. Religionum diversitatem*. De Censibus, & Procuratoribus, *cap. Exigit*. De Immunitate Ecclesiarum, *cap. Decet domum Domini*. De Usuris, *cap. Usurarum voraginem*, *cap. Quamquàm*. De Injuriis, & Damno dato, *cap. Etsi pignorationes*. Et de sententia Excommunicationis, *cap. Constitutionem*, *cap. Præsenti*, & *cap. Quicumque*.

1375 Huic Concilio interfuisse Michaelem Palæologum, Chronicon Hirsaugiense tradit, inquiens: *Ibi comparuit Palæologus Imperator Constantinopolitanus cum magno comitatu, qui tertiadecima vice in sententiam Romanæ Ecclesiæ Græcos suos totiès deficientes consilio necessario pertraxit*. Blondus paritèr Decad. 2. lib. 8. Idem fatetur: *Contulit indè*, ait, *se ad id Concilium Michael Palæologus Græcorum Imperator*, & *Unioni Orientalis ad Occidentalem Ecclesiam consensit*. Robertus Gauguinus lib. 7. similitèr tradit, Palæologum interfuisse, inquiens: *Adfuit Concilio Palæologus Græcus Imperator*, *Ecclesiæque Occidentali se univit*. Alii quoquè hos secuti, idem testati sunt. Acta Concilii contrarium ostendunt, & per Legatos tantùm interfuisse, nequaquàm personalitèr, tradunt, ut ex superiùs relatis clarum fit. Sic paritèr & in errorem lapsi sunt, qui Græcorum Patriarcham Josephum interfuisse referunt; quoniam ex Episcoporum literis suprà relatis manifestum fit, nedùm non interfuisse, verùm nec unioni consensisse. Et si in Actis Concilii fit aliqua mentio de Græcorum Patriarcha quasi præsente, non ad Josephum verba referenda sunt, sed ad Germanum ex-Patriarcham Græcorum, qui personalitèr adfuit Concilio, ab Imperatore missus Nuncius, & Legatus, ut suprà fati sumus.

1376 Absoluto ergò hoc Generali Concilio, ut ostensum est, Pontifex remisit cum honore Nuncios Græcorum, & cum eisdem misso Abbate Montis Cassini, qui testimonium perhiberet inchoatæ unionis, urgeretque Imperatorem ad eandem consummandam, donec supervenirent solemnes Nuncii Pontificii, quos mox destinare intendebat. Binas scripsit literas ad Michaelem, aliam verò scripsit ad Andronicum filium, & in Imperio consortem; & alteram ad Ecclesiarum Prælatos. Ad Imperatorem ergò scripsit ad hunc modum, videlicèt.

Cha-

Charissimo in Christo Filio Michaeli Palæologo Imperatori Græcorum Illustri, salutem, & Apostolicam benedictionem.

1377 „Exultat Mater Ecclesia renascentis prolis fœcunditate jucundâ, exultat, & jubilat, gaudens, & attendens se Dragmam deperditam invenisse; immensæ lętitię rore perfunditur, dum ruinas, quas in ea schisma multiplicarat antiquum, impleri per tuum, aliorumque reditum ad ipsius Ecclesię unitatem, sine stragis cujusquam periculo; solo pacis auctore prævio, intuetur. Exultamus, & nos Pastoris, prout Domino placuit, qui animam suam pro suis ovibus ponere non expavit. Ipsi Vitulum labiorum exolvimus, de cujus non est dubium munere processisse, ut ovis, quæ perierat, sit inventa, & revixerit filius, quem mors animę, mors utique gravior occuparat. Occurrentes itaque tibi de regione dissimilitudinis redeunti, collo tuo brachiis paternæ affectionis accumbimus, & te solidę charitatis osculo pressiùs osculamur. O' utinam fili, tibi pateret ad plenum cum quanto in his occurrit tripudio eadem Ecclesia nuper in Lugdunensi Concilio congregata. O' si voce psallentium inibi, Deumque flexis genibus, & nudatis capitibus laudantium, præcipuè Prelatorum in tuis sonuissent auribus, & revelata facie ipsorum oculos deducentes, quasi aquarum exitus inspexisses, profectò prudenter adverteres, quod erant eorum lacrymę, tam excussi doloris indices, quàm adeptę lętitię proditrices. Nec minus intelligeres, quàm grati tui advenerint Nuntii, quàm fuerint gratanter accepti, cum quanto etiam jubilo tua professio accepta.

1378 „Exulta igitur, & tu Fili, exulta, & lætare in eo, qui est splendor lucis æternæ, Divine quædam emanatio claritatis, qui tuum sic animum suo lumine illustravit, ut lumen veritatis intelligens, non solum redires ad illam, sed ad redeundum aliis, Dux, & prævius effici merereris. Exulta, & gaude talem, ac tantum jam datum laboribus tuis effectum; ut & de tuo ad sinum unitatis Ecclesiasticæ reditu indubitatum expectare valeas præmium, & de aliis per te redeuntibus, tibi plenioris debeatur retributionis augmentum. Perfta ergo, & quod cœpisti, solicitè cum omni diligentia, & solicitudine prosequaris, efficacem pro posse daturus operam, ut nec in aliquibus ejusdem Schismatis reliquiæ qualescumque supersint. Dei quidem perfecta sunt opera, & tu Creatura illius Creatorem tuum in tam placidi consummatione operis pro viribus imitare, ut spei conceptæ de præmio res succedat, & promissum debitum exhibitio realis exolvat. Super his autem, & aliis habitis circa præmissa processibus, præfati tuæ celsitudinis Nuntii, quorum tibi notior est virtus, & probitas, ad te pleniùs remittuntur instructi, quibus te non dubitamus fidem indubiam adhibere. Datum Lugduni v. Kal. Augusti, Anno III. *Hactenus litteræ ad Palæologum.* Aliæ verò ad eundem missæ sic se habent.

Charissimo in Christo Filio Michaeli Palæologo Imperatori Græcorum Illustri, salutem & Apostolicam benedictionem.

1379 „Dilectum Filium B. Abbatem Monasterii Montis Cassini latorem præsentium, virum utique fidelem, & providum, ad tuam præsentiam destinamus, gaudium, quo Latinorum corda replevit unio inter ipsos, & Græcos fœliciter inchoata, vivæ vocis ministerio pleniùs expressurum, & daturum nihilominus operam, ut inter te, ac Charissimos in Christo filios nostros Philippum Imperatorem Constantinopolitanum, & Carolum Siciliæ Regem Illustres treguæ sufficientis temporis ineantur, infrà quod Legato, quem ad tuam Excellentiam intendimus destinare, sit via paratior, & inter te, ac ipsos Imperatorem, & Regem confirmari valeant fœdera concordiæ plenioris. Per eundem insuper Abbatem intelliges causas, propter quas eundem Legatum mitti, tam subitò, vitanda nimirum inconsulta festinantia, non permisit. Prædictum itaque Abbatem benignè recipiens indubitatam sibi fidem adhibe in præmissis, & eum cum qua poteris celeritate remitte. Datum Lugduni v. Kal. Augusti, Anno III. *Hactenus secunda Epistola ad Palæologum.* Ad Andronicum verò sic scripsit.

Andronico Primogenito charissimi in Christo Filii nostri Michaelis Palæologi, Imperatoris Græcorum Illustri, salutem, & Apostol. benedictionem.

1380 „Habes, Fili, unde Domino tuo in vocem exultationis, & confessionis erumpas. Exultes in eo, & fatearis humiliter, tibi de immenso ipsius dono concessum, veræ fidei agnoscere veritatem; illam amplecti piis affectibus, & devotis nobis missis affatibus confiteri. Hæc si corde contrito, & humiliato spiritu recognoscens à cœptorum prosecutione solicita non desistas, plura tibi salutaribus inhærenti studiis, procuidubiò ipse bonorum omnium dator adjiciet, perfectæ tandem retributionis præmium largiturus. Ideòque magnitudinem tuam monemus, & hortamur in Domino

Jesu

Jesu Christo, quatenus in præmissis, sicut discretè scripsisti, tui Genitoris inclyti laudabili proposito, nobis per ejus, & tuas, expresso, literas, constanter adhærens, totis viribus satagas, ut antiquati Schismatis aboleantur omninò reliquiæ, sitque Latinorum, & Græcorum unitas perpetuis temporibus inconcussa. Datum Lugduni v. Kal. Augusti, Anno III. *Hactenus ad Andronicum.* Ad Episcopos denique scripsit, ut sequitur,

Venerabilibus Fratribus Ephesin. In Thracia Heracliæ, Sarden. Lydiæ (aut Liciæ) Nicomediæ, Niceæ, Chalced., Naupacti, Philadelphiæ, Thessalonic. Tyrannorum, Heracliæ Ponti, Iconii, Cariæ, Corsien. Athenien., Rodien., Philippen., Smyrnen., Serorum, Amastridæ, Alaniæ (aut Apamiæ) Prusæ, Meditorum, Abydi, Christianopoleos, Silibriæ, Mesembriæ, Apri, Achiaros (aut Achinii) Pigarum, & Parii, Dydinothichi, Anastasiopoleos, Biziæ, Cypsellorum, Garellæ (aut Gatilleris) Derci, Præconensi, Lopadiæ (aut Lepodii) Pergami, Meleniai, & Boeriæ, Metropolitis, & dilectis Filiis Archidiacono, & universo Clero, Oecanomo, Sacellario, Protedica, Logothetæ, Castrisio, Referendario, Didascalo, Primicerio, Ipominisca (sive Hypomnimastistæ) Hostiariis, & Notariis omnibus, necnon Decano, Archidiacono, Diaconis, Cantoribus, & Lectoribus universis salutem, & Apostolicam benedictionem.

1381 „ Charissimi in Christo Filii nostri Palæologi Græcorum Imperatoris Illustris, & vestros Nuntios & literas, tantò nimirum recepimus gratiùs, quantò proculdubiò gratiora, & nostris acceptiora desideriis retulerunt. Hoc est enim, quod fervor Zeli Patrum Sedis Apostolicæ à longis retrò temporibus exquirebat; hoc est, ad quod profundis anhelabat suspiriis, & totis conatibus suspirabat; ad hoc noster inardescebat animus; Ad hoc semper ampliùs accendebatur affectus, ut videlicèt antiquo subducto Schismate una esset Columba Domini, formosa ejus, perfecta ipsius, una quidem Ecclesia Latinorum pariter, & Græcorum, unita in ejusdem veræ fidei, & capitis unitate, his, & vestra, ut scripsistis, vota, ex intimis concurrebant; Astitit itaque hisce diebus, multiplicatis intercessoribus, virtus Christi; qui verè testatur nos nihil posse facere absque ipso. Astitit benignus sapientiæ spiritus, & prædicti Principis, ac vestros animos misericorditer inspiravit, taléque, ac tantum dedit ipsius, ac vestro ministerio desideratis initium; ut; ipso, ac vobis persistentibus, ut speramus, in identitate propositi, consummationis celeris, & perfectæ prosperitas indubiè subsecutura speretur. Illi ergò laus, illi gloria, illi actio gratiarum, qui verè lapis angularis parietem utrumque connexuit, & utraque unum fecit, Qui largitor bonorum omnium, tantam nobis, & vobis largitus est gratiam, ut nos in hæc tempora reservaverit, ut diem hunc nobis videre concesserit, quem videntes sumus in immensum non indignè gavisi, ex immensitate gratiæ mensuram lætitiæ metientes.

1382 „ Vos igitur Fratres, & Filios monemus, rogamus, & hortamur in Domino Jesu Christo, in remissionem vobis peccaminum injungentes, quatenus ad perfectionem solidam inceptorum totis viribus satagentes, ejusdem Schismatis abolere studeatis omninò reliquias, abiicientes oves morbidas, nè gregem valeant contaminare Dominicum, aut fidei à vobis noviter agnitæ à vestris cordibus inficere puritatem. In his autem insequendis, utiliùs & efficaciùs adimplendis, eidem Principi constanter, & fideliter adhærete, ipsum fulcite consiliis, & auxiliis adjuvate. Decet enim vos Prælatos præcipuè, qui Constituti estis in specula veritatis, lumen aliis ostensuri, aberrantes de Tenebris errorum educere, devios in viam rectitudinis revocare, ut vobis adimplentibus officii debitum, æterni plenitudine præmii vestrorum laborum exitus compleatur. Datum Lugduni v. Kalend. Augusti, Anno III. *Hactenus ad Græcorum Episcopos Gregorius.*

1383 Post hæc verò idem Pontifex prædicari voluit ab omnibus Prælatis Ecclesiarum, & ab ordinibus Prædicatorum, & Minorum Crucem contra Sarracenos in subsidium Terræ Sanctæ, pro quo decimas per omnem Statum Ecclesiasticum solvi voluit sex annorum spatio, quemadmodùm in ipso Concilio etiam concordaverat cum Episcopis, & Prælatis, ut præfati sumus. Literas verò datas ad Ministros Provinciales Ordinis Minorum, exhibet Wadingus ad Annum Domini MCCLXXIV. sub num. 31. quas fatetur in omnibus concordare cum literis datis ad Provincialem Lombardiæ Ordinis Prædicatorum, asservatis in Regesto Vaticani sub n. 7. Et deniquè expedivit Nuncios Regis Tartarorum, diutiùs detentos in Curia, propter unius ex eis infirmitatem, & mortem, datis ad præfatum Regem sequentibus literis.

Abe-

Abagha Regi Tartarorum Illustri, gratiam in præsenti, quæ perducat ad gloriam in futuro.

1384 „ Excellentiæ tuæ literas, & Nuntios Latores ipsarum, quorum alterum „ postmodum sors, ut dicitur, humana subduxit, ad nostram præsentiam venientes, „ unà cum Sacro Concilio adventus eorum „ tempore, in nostrà præsentià congregato, „ in quo sicut per superstitis relationem in„ telligere poteris, Principum, & Prælato„ rum multitudo copiosa, & veneranda con„ venit, cum animi lætitia, & vultus sereni„ tate recepimus, & literis in communi per„ lectis, ac Nuntiis ipsis benignè in omnibus, „ quæ proponere voluerunt auditis, corde „ contrito, & humiliato spiritu, exoravimus „ Altissimum, ut ipse, qui est lux vera, om„ nem hominem venientem in hunc Mundum „ illuminans, tibi, & tuis suà pietate con„ cedat, sic semper in lumine vultus sui lu„ men veritatis agnoscere, quod in suis be„ neplacitis ambulantes, ad exaltationem „ fidei Christianæ, vestramque salutem, in„ defesso proposito intendstis. Cæterùm su„ per iis, quæ per Nuntios, & literas præ„ dictas tua magnificentia intimavit ante „ Christiani Exercitus ad Transmarinas par„ tes adventum dispostimus, ad tuam præ„ sentiam Legatos nostros, prout opportu„ nitas permiserit, destinare, qui & magni„ tudini tuæ ad illa plenè respondeant, & te „ nihilominus ad alia, quæ si aures illis exau„ ditionis præstiteris, tuam, tuorumque „ salutem, & utilitatem communem respi„ cient, solerter inducant. Datum Lugdu„ ni III. Idus Martii, Pontificatus nostri An„ no III. *Hæc Gregorius ad Tartarorum Regem*.

CAPUT XXXII.

De Gregorii X. obitu, & reliquis gestis ad perfectam Græcorum unionem.

1385 INeunte Dom.an. MCCLXXVI. Michaelis Palæologi Imperii anno XVI. Rodulphi Romanorum Regis, & Occidentis Imperatoris Anno IV., Pontificatus Gregorii à sua Electione Anno V. Indictione IV. idem Sanctissimus Pontifex, dum Lugduno Romam contenderet, Aretii in Tuscia morbo correptus, III. Idus Januarii migravit ad Dominum, ingenti sui desiderio relicto, & non fine irreparabili Terræ Sanctæ damno. Sepultus est in eadem Civitate, & Ecclesia S.Donati, apposito ad ejus Tumulum hoc humili Epitaphio.

Gregorius denus virtutum luce serenus
Dormit in hac Archa dignus Roma Patriarcha.
Quem genuit Placentia, Urbs Aretina tenet.

Post cujus mortem testatam voluit Deus tanti viri sanctitatem, plura ad ejus intercessionem patrando miracula, quæ in veteri charta pergamena, ad illius Sepulchrum in sacello Ecclesiæ Aretinæ affixa descripta leguntur: ac nonnulla Raynaldus ad hunc annum sub num. 3. recenset. De eo S.Antoninus 3. par. Titul. 20. cap. 2. principio ait: *Erat autem*, inquit, *vir Zelator fidei, & Divini Cultus, detestator partialitatum, & pacis amator*. Et Leonardus Aretinus in histor. Flor. lib. 3. de eodem Gregorio scribit: „ Fuit Vir optimus, „ & proculdubiò Sanctissimus: ingentis qui„ dem animi contra Christiani nominis ini„ micos. Et qui Sacræ recuperationem Terræ „ semper meditaretur, ad eamque unam „ rem Christianos omnes, positis inter se „ contentionibus, intendere censebat. *Et* „ *infra subnectit*: Sepultus est Aretii summa „ cum veneratione. Multa circa illius Cor„ pus miracula postmodum subsecuta fidem „ ejus sanctitatis indubiam præbuere. *Hæc ille*. Ptolomæus autem Lucensis lib. 22. Eccles. histor. Cap. 5. confirmat omnia supradicta, inquiens; „ Transivit in Lombardiam, „ & venit in Tusciam, ac applicuit apud „ Aretium: ubi infirmatus est, & mortuus: „ per quem Deus suas virtutes ostendit. Quod „ fuit, ut historici tradunt IV. Idus Januar. „ Anno videlicèt Domini MCCLXXV. *Hæc ille*. Licèt in tempore obitus consignando erret. Omitto cæteros Scriptores, qui summis laudibus tantum, & talem extollunt Pontificem: hæc enim adducta satis sunt ad quorumdam maledicorum ora obstruenda, qui iniquis labiis, ausi sunt in Sanctum hunc Pontificem indigna proferre. Pontificatum tenuit à sua computando electione, annos quatuor, menses quatuor, & dies decem, à Kalendis scilicèt Septembris anni MCCLXXI ad diem x. Januarii Anni MCCLXXVI.

1386 Eo itaque tumulato, juxtà Constitutionem ab eodem Pontifice in Concilio editam Lugdunensi, de Pontificia electione, Domini Cardinales reclusi in Conclavi, de successoris electione inceperunt habere tractatum, elapsisque diebus decem vacantis Sedis, die 21. ejusdem mensis Januarii, in festo Sanctæ Agnetis, summa omnium concordia, renunciatus est Romanus Pontifex, Frater Petrus Tarantasiensis, ex Cardinali Episcopo Ostiensi, de inclyto Prædicatorum Ordine, assumpto nomine Innocentii V. Hic à Gregorio X. inter purpuratos aggregatus fuerat: Ille namque Pontifex hos duos Ordines permaximè dilexit, Prædicatorum, scilicèt

licèt & Minorum, unde & S.Bonaventuram ex Minorum Ordine pariter Cardinalem fecit, & in rebus maximi momenti, his præcipuè, utriusque scilicèt Ordinis, utebatur Religiosis: adeout in Constitutione lata in Concilio Lugdunensi: *Cap. Religionum diversitatem*, hos duos Ordines in prædicta Constitutione nequaquam comprehendi declaravit: inquiens: *Sanè ad Prædicatorum & Minorum Ordines, quos evidens ex eis utilitas Ecclesiæ universali proveniens perhibet approbatos, præsentem non patimur Constitutionem extendi*.

1387 In tanta enim æstimatione hos Ordines apud Sanctam & Apostolicam extiterunt Sedem, ut Clemens Quartus decessor Gregorii consultus à quodam Domino temporali, qui sæculum relinquere decreverat, quem potiùs Ordinem deberet intrare ad serviendum Deo, in quo magis secundum Deum proficeret, Prædicatorum, vel Minorum, respondisse, refert S.Antoninus 3. part. Titul.10. Cap.1. in principio, per suas literas: „ Primò commendans eum, & confortans in „ eo proposito: & præcipuè cum filium habe„ ret:qui idoneus reputabatur ad regimenDo„ minii sui.Secundò comparando præfatosOr„ dines ad invicem, asservit se habere, sicut „ excedentia & excessa: Nam in cæremoniali„ bus, & Religionis disciplina,& subjectione, „ Prædicatores Minores excedere: In austeri„ tate paupertatis & vestitus, Minores,Prædi„ catores superare. Tertiò, *ait S.Antoninus*, „ reliquit conscientiæ suæ illum assumendum, „ qui sibi magis congruere, & expedire vide„ retur. Concludens sic: uni horum Ordi„ num conversatione adhæreas, ut ab altero „ animo non discedas: Nam bonus frater „ Prædicator non est, qui Minores non dili„ git, & execrabilis frater Minor: qui Prædi„ catores odit, vel contemnit. *Hæc Clemens apud Sanctum Antoninum*. Quod non immeritò hic transcribere curavi, ut discant tanti Pontificis sententia Fratres Minores, quomodo ergà Sacrum Prædicatorum Ordinem, & Prædicatores ergà Ordinem Minorum, se gerere debeant.

1388 Itaque redeundo ad Innocentium, ut Auctores vitæ ejus referunt: Hic Tarantasia, quod est Municipium non procul à Maurienna Valle in Alpibus situm,fuit oriundus, ante Pontificatum, Petrus nominabatur, Ordinis S.Dominici Religiosus,propter scientiam, & intelligentiam sacrarum literarum, Ostiensis Episcopus factus, & inde Pontifex electus. Ex Archiepiscopo Lugdunensi, creatum Cardinalem, & electum Episcopum Ostiensem, tradunt veridici Scriptores. De eo verò S.Antoninus 3.part. Titul.20. Cap.3. in principio hæc ait: „ Mortuo Gregorio X. „ post quadriennium sui Pontificatus, An„ no Domini MCCLXXV. de mense Janua„ rii die x. Cardinales intrantes Conclave „ canonicè elegerunt Petrum de Tarantasia „ Fratrum Ordinis Prædicatorum, qui fuit „ Burgundus Natione: & tunc erat Cardi„ nalis. Et in ordine fuit Magister in Theo„ logia, & magnæ literaturæ: unde scripsit „ super sententias, & etiam super Epistolas „ Pauli, quas legit. Et in qualibet lectione „ facit distinctiones communiter septimem„ bris ad materiam prædicandi. Fuit autem „ electus xx. die ejusdem mensis Januarii „ quamcitiùs, & vocatus est Innocentius V. *Hæc Sanctus Antoninus*. Licèt non tam accuratè consignet tempus mortis decessoris, & electionis ipsius Innocentii.

1389 Subjungit inde coronatum Aretii, inde venisse Viterbium cum universa Curia, & removisse interdictum Florentinis. Verùm Romæ in Ecclesia S.Petri coronatum scribit Ptolomæus Lucensis, inquiens: *Recedens igitur cum Curia de Aretio vadit Romam, & in S.Petro coronatur, & consecratur*. Item tradit per Legatos ab eo missos, omnia pacificata fuisse in Tuscia: „ Misit, *inquit*, duos „ Legatos in Tusciam cum Ambasciatoribus „ Regis Caroli, & facta est pax inter Luca„ nos & Pisanos per prædictos Legatos, & „ Ambasciatores Regis. Tunc enim quasi to„ ta Tuscia conjuraverat contra Pisanos. Sed „ per Adventum dictorum Legatorum, & „ Ambasciatorum, omnia sunt pacificata in „ Tuscia. *Hæc ille*. Et tunc submovisse Florentinis interdictum, ut ait Sanctus Antonius credendum est.

1390 Cùmque Gregorius præmisso Abbate Cassinensi, ut præfati sumus, ad Palæologum, alios Legatos se destinatorum promisisset, qui peracta in Concilio Lugdunensi præsentes diffusiùs explicarent, concordiam factam inter utramqueEcclesiam solidiùs consummarent, & de temporalibus Imperii negotiis ponderosiùs tractarent: & quoniam morte præventus, promissa haud adimplere potuisset: Innocentius idipsum agere tentavit, & selectis ad hoc munus exequendum Jacobo Episcopo Ferentino, Gaufrido Episcopo Taurino, Fratre Raynerio Priore Viterbiensi ex Prędicatorem Ordine, & ejusdem Ordinis Fratre Salvio Lectore Lucano, suos & Apostolicæ Sedis Apocrisiarios apud Palæologum, & Græcos constituit. Sed & ipse præoccupatus morte minimè valuit eos expedire.

1391 Itaque eodem suæ Creationis anno, die XXII. mensis Junii, cum sedisset menses quinque, duosque dies, obiit Romæ,: Hic, „ licèt multa facere proposuisset (*ait Bernardus in Chronic. Rom. Pont.*) morte præ„ ventus, non potuit adimplere: sed proh „ dolor! mox in suo ortu exaruit flos deco„ rus: citò namque tulit eum Deus. Obiit „ autem Romæ, sepultus in Ecclesia Late„ ranensi, Anno Domini M C C L X X V I. „ XXII. die mensis Junii. *Et Ptolomæus Lu-*

„ *censit de ejusdem morte ait*: Sedit menses „ quinque, dies duos, & vacavit dies XVII. „ Recedens igitùr cum Curia de Aretio va- „ dit Romam, & in Sancto Petro coronatur, „ & consecratur. Indè se transfert ad Eccle- „ siam Lateranensem, & ibidèm infirmatur, „ ac in XXII. die Junii moritur in magna „ gratia Collegii, ac præsente Rege Caro- „ lo, in eadem Ecclesia honorificè sepel- „ litur.

1392 Eo defuncto, ac tumulato, Domini Cardinales in Conclavi reclusi, paucis post diebus renunciarunt Romanum Pontificem Dominum Ottobonum Cardinalem Diaconum, Tituli Sancti Hadriani, patriâ Januensem, ex nobilissima Fliscorum Familia, qui ex titulo sui Cardinalatus nomen assumere voluit, dictus Hadrianus V. Hic propter nimiam licentiam Caroli Regis in moderandis rebus Romanis, relictâ Urbe, Viterbium se contulit, nondùm consecratus, nec coronatus, ut Bernardus scribit, & cùm esset infirmæ valetudinis, quadragesimo à sua creatione die objit: Creatus est enim Pontifex IV. Idus Julii, & decessit die XVII. mensis Augusti. Undè Bernardus Guida & creationem, & Pontificatus tempus complectens, ait: „ Hadrianus, natione Genuensis, fuit ele- „ ctus in Papam Romæ in Palatio Late- „ ranensi, in mense Julii, Anno Domini „ MCCLXXVI. seditque à die creationis „ suæ usquè ad diem obitus, mensem unum, „ & dies novem. Vacavit Sedes diebus 28. „ Hic de Roma Viterbium veniens, quadra- „ ginta diebus à sua creatione nondùm ex- „ pletis, nondùmque promotus in Sacerdo- „ tem, nec coronatus, nec consecratus, Vi- „ terbii moritur XVIII. die mensis Augusti, „ & in Ecclesia Fratrum Minorum sepelli- „ tur, Anno Domini MCCLXXVI. *Hactenus Bernardus*. Sepultus est ad levam Altaris Majoris præfatæ Ecclesiæ honorifico Mausolæo, cui hoc legitur inscriptum Epitaphium: *Hadrianus V. Pontifex Max. Fliscò è Familia Nobil. Genuens. Mensis unius, dierum novem Magistratum Pontificium gerens*, IV. *Kal. Octob. MCCLXXVI. diem Viterbii functus, hac honorifica Sepultura donatur*. Cæterùm, hoc Epitaphium cùm sit recenti charactere inscriptum, ab antiquo, quod subest Insignibus Gentilitiis discrepat, cùm legatur: *Hic requiescit corpus sanctæ memoriæ Domini Hadriani P.P. V. priùs vocatus Ottoobonus de Flisco, de Janua; tunc S.Hadriani Diac. Cardinal.* ac proindè primum Epitaphium antefatum ab aliquo recentiori incisum videtur, nec sinè errore in consignando tempore illius obitus; non enim scribendum erat IV. Kal. Octobris, sed vel XII. vel XV. secundùm alios, Kal. Septembris.

1393 Hic brevi sui Pontificatus tempore moderasse dicitur Constitutionem Gregorii Decimi circà electionem Pontificis, ex ea parte, qua præcipiebatur rigorosa Cardinalium restrictio; sed morte præventus, non fuisse sufficientèr promulgatam: Sic Jordanus apud Raynaldum ad hunc Annum sub nu.26. *Hic statim*, inquiens, *post suam creationem, Constitutionem Gregorii de restrictione Cardinalium in electione Papæ suspendit, intendens eam aliter ordinare; Sed morte præventus, non potuit, nec Sacerdos ordinatus est*. Animum quoquè adjecisse ad res Terræ Sanctæ instaurandas, atque ad subsidium per Gregorium inchoatum ferendum, scribit Marinus Sanutus lib.3. part. 12. cap. 15. inquiens: „ Ha- „ drianus verò Papa, magnum ostendit affe- „ ctum ad succursum Terræ Sanctæ per Gre- „ gorium inchoatum; & misit Patriarchæ „ XII. millia Librarum Turonensium pro „ galeis construendis, vel aliis magis bo- „ norum Virorum judicio opportunis; suis- „ que literis multùm confortavit Incolas „ Terræ Sanctæ, & ad spem erexit magni „ auxilii: Sed in Pontificatu vixit non am- „ pliùs triginta novem diebus. *Hactenus Sanutus*.

1394 Tumulato itaquè Hadriano, Domini Cardinales sub prętextu moderatę Constitutionis Gregorianæ per Hadrianum, licèt nondùm publicatæ, Conclavi referari nolebant; sed Populo Viterbiensi tumultuante, coacti sunt recludi, ac etiam in arctiori custodia. Electum ab eis fuisse Vicedominum de Vicedominis Placentinum, Cardinalem Prænestinum, Gregorii Decimi Nepotem, ex Ordine Fratrum Minorum, nonnulla monumenta tradunt, vixisse tamèn unicum dumtaxàt diem, ac proindè in serie Summorum Pontificum non reperiri à Scriptoribus relatum, quemadmodùm Stephanus Secundus, ob brevitatem duorum dierum Pontificatus, pariter à Scriptoribus omittitur. Ad hoc probandum noster Wadingus ad hunc annum, sub num.2. affert Annales m.f. Placentiæ, in quibus Vicedominus inter Romanos Pontifices recensetur, dùm in eis scriptum legitur: *Sunt & in dicta Civitate Placentiæ Vicedomini, quæ est magna Domus, & nobilis; nàm de ista Domo fuit unus Papa, qui non stetit in Papatu, nisi per unum diem, & mortuus est, Frater Minor*. Porrò mortem ejus incidisse inter obitum Hadriani, & electionem Joannis, probat ex vetustissimo Diario Ecclesiæ Cathedralis Placentinæ, ubi legitur: VIII. *Idus Septembris obiit Vicedominus, quondàm Episc. Prænestinus, Anno MCCLXXVI. & reliquit huic Ecclesiæ Anniversarium in die obitus sui, qui fuit 6.Septembris, ut in Archivio*. Cùmque Gregorius obiisset die XVIII. Augusti, Joannes verò, ut dicemus, electus die XV.Septembris, vel ut alii scribunt, Idibus Septembris, sequitur infrà hoc tempus, Vicedominum obiisse, & quidèm eàdem suæ creationis die.

1395

1395 Cæterùm fequendo feriem Summorum Pontificum, prout à Scriptoribus confignatur, eligitur Viterbil Petrus, natione Hifpanus, patriâ Ulyfipponenfis, profeffione Medicus, ex Cardinali Epifcopo Tufculano, & appellatus eft Joannes, quem alii XIX. dicunt, alii XX. & alii XXI. de quo Ptolomæus Lucenfis hæc fcribit: „ Annum „ Domini eodem, hoc eft, MCCLXXVI. „ circà finem Septembris, Dominus Petrus „ Hyfpanus, dictus Petrus Juliani, Cardi„ nalis Tufculanus, natione Portugallenfis, „ de Cardinalatu affumitur in Papam, & „ Joannes XXI. eft vocatus. Hic generalis „ Clericus fuit, & præcipuè in Medicinis; „ undè & quædam experimenta fcripfit ad „ curas hominum, ac librum compofuit, qui „ *Thefaurus Pauperum* vocatur. Fecit & li„ brum de Problematibus, juxtà modum, & „ formam libri Ariftotelis. Et quamvis ma„ gnus fuerit in fcientia, modicus tamèn „ fuit in difcretione: præceps enim fuit in „ verbo, & minùs cautus in moribus; & „ plus apparebat, quià facilis ad eum erat „ ingreffus, & indè patebat omnibus fuus „ defectus; quod eft contrà documentum „ Philofophicum, quià facta Principum per„ fonarum non debent patère confpectibus „ hominum, fed folùm publica, in quibus „ Princeps habet populo refpondere, ficut „ Maximus diffinit Valerius. *Hæc ille*. Sed licèt Ptolomæus fcribat, creatum circà finem Septembris, alii verò magis communitèr tradunt, creatum xv. Kalendas Octobris, die videlicèt xvii. Septembris, coronatum verò xii. Kalendas præfati menfis, ideft die xx. Undè nonnulli confundentes Creationem cum Coronatione, fcribunt, creatum xii. Kal. Octobris.

1396 Ab initio fui Pontificatus Legationem defignatam ab Innocentio V. ad Imperatorem Græcorum exequi curavit, de qua idem Ptolomæus Lucenfis fic ait: „ Hic „ Joannes Legatos mittit ad Palæologum ad „ ipfum requirendum, fi paratus erat obedi„ re Romanæ Ecclefiæ cum fua gente; & „ fuerunt duo Epifcopi, & alii folemnes Vi„ ri religiofi Ordinis Fratrum Prædicato„ rum: qui omnes fuerunt ab ipfo multùm „ gratiosè recepti, offerens fe ad omnia ob„ fervanda, quæ Nuncii fui in Concilio Lug„ dunenfi obfervanda judicaverint. *Hæc Ptolomæus*, ex quo conftat, eofdem numero Legatos mififfe, quos præfatus Dominus Innocentius defignaverat; & evincitur ex ejufdem Imperatoris literis, in quibus iidem Nuncii nominantur, quos fæpefatus delegerat Innocentius.

1397 Intereà apud Conftantinopolim complures ex Græcis tumultuantes, præfatæ unioni fe opponebant, ipfimet Imperatori refiftentes, inter quos primum locum tenebat Jofephus Patriarcha, qui nullo pacto adduci potuit, ut affentiretur, contentus potiùs cedere Sedi Patriarchali, quàm Decreto Unionis Sacrofancti Lugdunenfis Concilii fubfcribere. Erant autem & alii, tùm Ecclefiaftici Ordinis, tùm Sæculari dignitate præditi, ac non infimæ notæ plures, qui paritèr adverfabantur, & nec rationibus, nec precibus, nec minis Imperatoris flecti potuerunt: Cujus rei causâ irâ percitus Imperator, omiffis lenibus, ad duriora animum convertit. Cùmque enim experientiâ noviffet, duræ cervicis homines juffa Principis in re tàm fancta, tàm jufta, animarum faluti tàm proficua, pro confervando quoquè temporali Imperio tàm neceffaria contemnere, cœpit alios carceribus mancipare, nonnullos in exilium amandare, complurium bona publicare, ac diverfis, & variis pœnis perduelles fubjicere. Hæc quidèm omnia, licèt non obfervato temporis ordine, & fortafsè aliquò pacto alterata, fcribit fchifmaticus, & Græcus auctor Nicephorus Gregoras lib. 5. Hiftoriæ Romanorum in principio, ubi enarrato timore concepto in Imperatoris animo, causâ belli ei indicti à Carolo Rege Siciliæ, fub fpe recuperandi Imperium Orientale Philippo Balduini filio, hæc fubnectit.

1398 „ Tot difficultatibus circumven„ tus Imperator, ac penè defperatione com„ pulfus, Legatos ad Papam mittit de incun„ da veteris, & novæ Romæ Ecclefiarum „ concordia, modò Caroli expeditionem „ averteret. Ea Legatio à Pontifice benignè „ audita eft; ea fe facilè, quæ Imperator pe„ tiviffet, confecturum effe pollicito; ftatim„ que fuos Legatos illis adjungit, qui con„ cordiam conciliarent, atque amplectren„ tur. Cujus hæc tria capita fuerunt: Pri„ mum, ut in facrorum voluminum Hymno„ diis, Papæ cum quatuor Patriarchis men„ tio fieret. Alterum, ut liceret cuivis, Ro„ mam veterem, quæ Curia major, & perfe„ ctior effet, appellare. Tertium, ut illi „ Principatus in omnibus defferretur. De „ Appendice verò facri Symboli, quàm illi „ novarunt, aut alio quovis argumento, tùm „ nulla acrior contentio incidit; fed (quod „ ad eas quidèm res attinebat) pacata, & „ tranquilla fuerunt omnia. At Patriarcha „ Jofephus eâ concordiâ repudiatâ, Sede „ fua ceffit; nec multò poft relictâ Urbe, fe „ in Archiftrategi Monafterium ad Bofpho„ rum contulit, ubi reliquum ætatis tran„ quillo, & religiofo otio exigeret.

1399 „ His rebus Sacerdotum Colle„ gium concitatum, haud obfcurè ferebat, „ fe non effe quieturum; plebemque ab Im„ peratoria illa concordia revocabat, mar„ tyrii, & coronarum tempus effe clamitans, „ itaut magnus indè tumultus excitaretur, „ atque in atrocem tempeftatem erumperet: „ Et Imperator externis negociis relictis, „ omne fuum ftudiû ad res domefticas tranf-

„ ferre cogeretur, urbana pericula bellis externis graviora ratus. Erant enim non pauci è Magistratibus etiam, qui decretis illius acritèr adversarentur, in eas igitùr redactus angustias, duas sibi patère vias arbitratus, summâ necessitate nihil tertium admittente in præsentia, ut, aut omnes sibi assentirentur, aut hostium loco haberentur,

1400 „ Quamobrèm adversariorum animos, principiò verborum blanditiis, & comitate morum conciliare sibi, & obnoxios reddere studebat, cœptam eâ esse rem, nullo studio novitatis, sed propter difficultatem temporum. Esse autem prudentiæ, impendentes præcavere calamitates; & si quid ad graviora mala avertenda novandum sit, non esse cunctandum, Si enim hostes advetarent, Urbe adhùc multis in partibus lacerata, modoque instaurata, & velut è multiplici dudùm morte reviviscente, præsentia mala graviora futura superioribus, ac Dominos fore hostes, non tantùm sacrorum, sed omnium simùl liberorum, conjugum, & rerum, quarum Domini vi abrepti, libertate cum servitute commutatâ, non corporibus tantùm, sed animis etiam sequi hostium voluntates cogeretur. Id etiam reliquum fore, nè quis mores patrios, ac vetera instituta tueretur; immò, ut sacræ leges, & sanctiones expeditissimè depravarentur, & everterentur. Quæ cùm ipse prævideret, necessitati parere haùd recusasset; exiguumq; damnum, quod prudentiæ munus sit, magno emolumento post habuisset, minoraque adversariis, ut majoribus potiretur, concessisset.

1401 „ Hac oratione alios commovit Imperator, alios non item. Undè suasione omissa, viam alteram ingressus, & vi grassatus est; cujus variæ rationes fuerunt, publicationes bonorum, relegationes, custodiæ, excæcationes, flagra, mutilationes, omnia deniquè, quibus Virorum fortium & mollium animi explorantur. Ac quorum studium cognitione regebatur (qui pauci erant) ii magnis, & fortibus animis, omnia libentèr tolerabant, & perpetiebantur, quæ potestas imperatoris inferebat. Maxima verò pars veri judicii expers, fex plebis, & circumforanea turba, semper novis rebus gaudens, asperis, velut in scena, palliis induti, ubiquè terrarum sparsim vagati sunt, ubi Christianos esse audiverunt; in Peloponeso, inquam, Achajâ, & Thessaliâ, & Colchide, ubiquè deniquè gentium extrà ditionem Imperatoris; nequè universalem pacem conservare volentes, nequè inter sese, sed alii aliis nominibus ascitis, partem Arsenii, aut Josephi Patriarchæ sectam profitendo, partim alia jactitando, tempus terebant, plerique & decipientes, & decepti. *Hac Gregoras*, omnia simùl miscens, quæ in toto causæ processu evenerant, diversis in annis, & temporibus,

1402 Sed & inter eos, qui adversabantur Imperatori in causa Unionis, unus fuerat Joannes Becus, magnæ Constantinopolitanæ Ecclesiæ Carthophilax, vir inter Græcos summæ eruditionis, qui ob suam perfidiam, jubente Principe, conjectus est in carcere, ubi perlectis Blemmydæ scriptis, quibus Latinorum dogmata, Sanctorum Patrum, & Scripturæ testimoniis comprobabantur, lumine divino paritèr illustratus, errore deposito, abjuratoque schismate, Imperatori accessit, & pro Unione stetit, factus ex impugnatore acerrimus præfatæ Unionis defensor, & sedulus, atque infatigabilis promotor; Hinc tanquàm catholicus, & virtute insignis, loco schismatici Josephi renunciatus est Patriarcha, Rem verò idem Gregoras refert loco mox citato, licèt, utpotè schismaticus, ut præfati sumus, ad extruendam orthodoxæ Latinorum fidei dignitatem nonnulla verba injiciat,

1403 „ His temporibus, *inquit*, magnæ Ecclesiæ Chartophylax erat Becus, & excellenti vir ingenio, & doctrinæ studiis ab ineunte versatus ætate, Præterea tantis naturæ donis ornatus, quantis quisquam alius illius ætatis, Nàm & proceritate corporis, & majestate vultus, & facundia, & ubertate, atque acumine ingenii, omnes ad res apti, aliisque dotibus præstabat, Quibus id erat consecutus, ut & Imperatoribus, & Principibus, & omnibus eruditis venerabilia, atque illustri apud eos fama esset. Qui cùm Imperatorio Decreto acritèr adversaretur, Imperator nihil non tentavit, tàm per seipsum, quàm per alios eruditos, ut eruditis, & legitimis rationibus cum adduceret, ut Decreto assentiretur. Verùm ille ingenii acumine, & copiâ orationis omnium animos commovebat, eorumque argumenta, veluti Penelopes, telam retexebat; Nàm non Græcarũ literarum doctrina erant qui illum superarent; sed acumine ingenii, & eloquentiâ, & Ecclesiasticorum dogmatum usu, omnes cum illo collati, pueri videbantur. Eâ spe frustratur Imperator, aliam viam init, eumque, & omne ferè genus ejus in teterrimos carceres conjicit. ....

1404 „ Quibus peractis, tandèm in mentem venit Imperatoris, eandem rem à Latinis ante Annos XXV. Joanne Duca rerum potiente, agitatam fuisse, ac tùm doctum extitisse virum, Nicephorum Blemmydam divinarum literarum peritissimum, qui cùm se in otium contulisset, multa è sacra Scriptura testimonia, quæ dogma Latinorum confirmare viderentur, colligere, ac conscribere cœpisset; clàm ille quidèm infamiæ metu, sed tamèn scripsisse quædam

quæ

„ quæ tùm Imperator Becó misit, quibus il-
„ le perlectis, Sanctorum libros, è quibus
„ Blemmydes ea collegerat, prudentèr ad-
„ modùm postulavit; iisq; lubentissimo Im-
„ peratore acceptis, in eo occupabatur, ut
„ diligentèr illos legeret, expenderet, ad
„ verbum conferret. Itaquè brevi tempore
„ eum testimoniorum acervum coegit, quæ
„ integra volumina complere possent; & qui
„ dudùm acerrimè Latinis adversabatur mu-
„ tatâ sententiâ, victoriam facerct ambi-
„ guam, Quamobrèm Patriarchicâ Sede
„ conscensâ, Imperatori unus fuit omnia, &
„ lingua, & manus, & acuti Scriptoris ca-
„ lamus, & dicendo, & scribendo, & dogma-
„ ta statuendo, ejus certaminis adjutoribus
„ Meliteniote, & Metochite Imperatorii Clo-
„ riarchi Diaconis, & Georgio Cypro. *Ha-*
„ *Henus Gregoras*.

1405 Hic ergò Joannes Becus ad Solium Patriarchale evectus, congregatâ Generali Græcorum Synodo in ipsa Regia & Imperiali Constantinopolis Civitate, egit, ut Sacrosanctæ & Generalis Lugdunensis Synodi Decretum de Unione reciperetur, ac receptum est. Ipsa námque Grecorum Synodus, Romanam Ecclesiam, Matrem omnium Ecclesiarum, & orthodoxæ Fidei Magistram, Romanum Pontificem Summum omnium Christianorum Pastorem, agnovit; Illius Patres professi insuper sunt, Spiritum Sanctum à Patre, Filioque procedere; Sacratissimum Eucharistiæ Sacramentum licitè in azymo & veracitèr posse confici; cæteraque fidèi dogmata, quæ Sancta Romana Ecclesia recipit, tenet, docet, & prædicat, ipsi quoquè in dicta Synodo se recipere, credere, & tenere, veteri abjurato schismate, professi.

1406 Dùm verò hæc agerentur, pervenerunt Constantinopolim Apostolicæ Sedis Legati à Joanne missi, videlicèt, Jacobus Episcopus Ferentinus; Gaufridus Episcopus Taurinensis; Frater Raynerius Prior Viterbiensis; & Frater Salvus Lector Lucanus, ex Ordine Prædicatorum, quos peramantèr & gratantèr recepit Michael, simùl & Patriarcha cum cæteris Episcopis, & coràm ipsis celebrata est Synodus, licèt non tàm magna, in qua renovata, immò ratificata, & iterùm roborata sunt omnia supradicta, quæ in priori Synodo stabilita, firmata, conclusa, & recepta fuerunt, excommunicatis universis schismaticis, respuentibus initam cum Sancta Romana Ecclesia concordiam. Indè cum Imperialibus Nunciis & literis, tùm Michaelis, tùm Andronici, Patriarchæ quoquè, & totius Concilii nomini, remissi sunt ad Romanum Pontificem.

1407 Sed intereà temporis contigit, Joannem Pontificem mori, eodem sui Pontificatus Anno, ubi sedisset menses VIII. & diem unum; alii scribunt, sedisse menses VIII. totidemque dies; objisse námque tradunt Anno MCCLXXVII. XVII. Kalendas Junii; Sic inter alios Antoninus Brandanus in Historia Lusitana, lib. 15. ubi ait: *Aera MCCCXV. XVII. Kalend. Junii objit Papa Joannes XXI. qui dedit Capitulo Domos suas ad Anniversarium faciendum suum*. Sanctus Antoninus 3. part. titul. 20. cap. 3. menses tantùm octo Joannis Pontificatus numerat, nullâ de diebus factâ mentione: *Tenuitque*, inquit, *Sedem Petri tantùm octo mensibus, & mortuus est; ex eo quod testudo Cameræ illius, ubi dormiebat, ruens, oppressit eum, & mortuus est, ac sepultus honorificè Viterbii*. In quo mortis genere cuncti concordant Scriptores; asseruntque, inter ligna, & rudera dirnti cubiculi septimâ die vivum repertum, atque omnibus Ecclesiæ Sacramentis sumptis, objisse.

1408 Cùmq; initio sui Pontificatus Hadriani Decretum, quo Gregorii X. Constitutionem de Summi Pontificis electione suspenderat, ratum voluisset, novâ suâ Constitutione incipiente: *Licèt fælicis recordationis*, Data Viterbii 2. Kalendas Octobris, roborasset, factum est, ut eo vitâ functo, Domini Cardinales in libertate repositi, & Conclavi incommoda non sentientes, diutiùs electionem Romani Pontificis protraherent: Hinc & Sedes vacavit mensibus sex, & ut notat Ptolomæus Lucensis, *ab hebdomada Pentecostes, usquè ad festum Sanctæ Catharinæ Anni MCCLXXVII.* Qua vacante, reversi sunt Nuncii missi ad Græcos à Joanne post perfectissimè eorum completum munus, & cum eis venerunt Nuncii Michaelis, Patriarchæ, ac universorum Prælatorum Græcorum, ferentes literas Imperatoris Andronici filii, Patriarchæ quoquè, & totius Græcorum Synodi, quibus perfectam eorundem cum Apostolica Romana Ecclesia Unionem initam significabant, prout pleniùs in præfatis literis continetur; nàm quæ Imperator scripsit, ad hunc modum se habent.

Sanctissimo, & Beatissimo primo, & Summo Pontifici, Apostolicæ Sedis Veteris Romæ, universali Papæ, communi Patri omnium Christianorum, & Reverendissimo Patri nostro Imperii Domino Joanni, Michael in Christo Deo fidelis Imperator, & moderator Romæorum, Ducas Angelus, Comnenus, Palæologus, specialis filius magnæ Sanctitatis vestræ, convenientem reverentiam cum sincera, & pura affectione, ac orationum postulationem.

1409 „ Summæ supereminentiæ Apo-
„ stolicæ Sanctitatis, cui fidelis quilibet in
„ Christo subesse non debet ambigere, spe
„ certâ, & fide præclarâ me totum eonfiden-
„ tèr exponens illius imperio, cui servire,
„ perpetuò est regnare, non sustinui, Deum
„ testor, dies & annos meos in vacuum con-
„ summare; Sed tantò providè adjeci studia
stu-

„ studiis, & vigilias continuis laboribus addidi, ut acceptabile opus orthodoxæ fidei germinatum in Domino, vivificè progrediens ad optata, beatum finem susciperet, glorioso divino lumine illustratum, quantò, ut luminare majus præesset hæsitantibus, & veluti accensa candelabra, in toto universalis Ecclesiæ catholicæ corpore radiaret, ac in remissione peccatorum meorum,& laudum obsequio Deo glorioso hujusmodi dignum fieret & acceptum. O' fœlix ætas tãti boni desiderati operis commemoratione dignissima, & per totum alacritate nimiâ refectiva! In qua destructo totalitèr, & de medio Christianorum abjecto penitùs dissensionis schismate, quod inter Ecclesiam orthodoxam, & populum, quem sibi Dominus noster Jesus Christus adoptavit, ut suum, Græcum scilicèt, & Latinum, tot diffusis temporibus viguit suggestione humani generis inimici (qui de nostra immortalitate condolens, nostri primi Parentis seductione dira, æquè incautâ mortalitatis transgressione peremit, in evidentem Christianorum perniciem, & jacturam) nunc, disponente Altissimo, multa solertia & solicitudine ipsius veræ fidei totalis identitatis integritas ad Matrem Catholicam, & Apostolicam, Sacrosanctam Romanam Ecclesiam omnium Christianorum Dominam, & Magistram, & ad Patrem verum ipsius Ecclesiæ Summum Pontificem, universalem omnium Christianorum Rectorem, & Doctorem catholicæ veritatis Chrristi Dei nostri in Terris Vicarium, & Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum Principum Successorem, residet opulentâ dignitate, benignitate nominis, virtuis gratiâ,& honoris gloriâ coronata.

1410 „ Et licèt, pie Pater, Prædecessoris vestræ tempore Sanctitatis, illius videlicèt bonæ memoriæ Domini Papæ Gregorii Reverendissimi Patris mei, quem propter ea specialitèr præ aliis bonis firmitèr vivere credo, tantùm eum zelus reuniendæ Dei Ecclesiæ, ac Christianorum pacis continuè comedebat, hujuscemodi operia laudanda primordia fuissent indulta in generali Concilio apud Lugdunum prosperè hactenùs celebrato. Tamèn gloriosa solemnitas talis perfectionis ipsius vestræ Sanctitatis patrocinio extitit divinitùs conservata impositorum moderamine vestri gloriosi Apostolatus, qui præ cæteris præexcellit indissolubili charitatis vinculo in perpetuum roborandæ. Cujus gratiâ singulare commodum, quod incomparabile proindè adjacet, ad omnium beneficia diffunditur, sinè diffidentia qualibet, cùm sint dulcissima, quæ per gratiam Spiritus Sancti, cujus res agitur, benignitèr largiuntur.

1411 „ Dignè itaquè ad me pridem Apostolicæ Sanctitatia Nuncii viri religiosissimi, virtute morum, & gratiarum scientiâ decorati, videlicèt, Dominus Jacobus Ferentinus, & Dominus Gaufridus Taurinensis Episcopi, & de Sacro Ordine Prędicatorum Frater Raynerius Prior Conventus Viterbii; & Frater Salvius Lector Lucanus, magis, quàm potest exprimi, alacritèr pervenerunt, vestris piis orationibus properati, eò potissimè, quià mensam Dominici Convivii, & festivam Mundi paratibus, refectivis ferculis satiatam, & amœnis odoribus reperientes ornatam, nihil omissis de contingentibus in iis, quæ fore utilia videbantur, prout Creatori omnium Deus benignè dispensaverat ab excelso. Qui finem malis imponens, servos, quos invenit in charitate manere, invitat, & præparat eis cibum, non solùm Angelorum panem, sed seipsum, qui ait: *Qui manducat me, ipse vivet propter me*, affectatas satis quondam magnificæ, ac reverentissimæ summæ Apostolicæ Sanctitatis Prædecessoris vestri literas meis propriis manibus assignaverunt, quibus filiali reverentiâ receptis, & devotissimè osculatis, ac diligentissimè intellectis, quæ ordo narrationis ipsorum detexerat, ac iis, quæ ipsorum Nunciorum grata insinuatio continebat in illo magno salutis gaudio meus animus fuit repletus, gratias Dei illi, qui pro nobis, & salute nostra veram carnē humanitatis assumpsit, genitus Deus homo de utero virginali, & indè multiplicium congaudiorum genere hilaratus, nomen Domini benedixi, qui meam indigentiam multam circumventam afflictionibus, & suspiriis, quià videbatur quo ad Sacrosanctam Romanam Ecclesiam (proh dolor!) ex subito defectu Pastorum, unitatis Ecclesiarum Dei opus refrigescere, quoquomodò divina gratia subitò me satiavit, & refecit, suspiria, & mœrores ad gaudia infinita convertit, intellecto per ipsos veraciùs, qualitèr Sanctitas Prædecessoris vestri, disponente Domino, condescenderat ad Pontificalis speculam dignitatis. Nec minùs sinceros affectus, quos ad sæpedictum opus Dei de bono in meliùs promovendum, ejusdem Sanctitas corde & animo purè gerebat, quàm de benignitate Sanctitatis vestræ in Domino suscipere confidimus & speramus, dùm effecti estis Dei Vicarii, & Apostolorum Principum successores.

1412 „ Ego autem tantis Christi donariis ubere ditatus, exhilarantèr in opere spem firmavi, in quo jàm multâ inquisitione, ac studio Prophetarum, Apostolorum, & Sanctorum Patrum manifestissima documenta solertèr apposueram: *Fundamentum, quod nemo potest ponere aliud, nisi Domi-*

„ *minus Jesus Christus*, qui patriæ supernę Hierusalem, *est via veritas*, *& vita*, ut in habitantes in ea cohabitent in eodem, quorum efficitur causa mercedis, qui per hanc viam ingressi sunt in veritate, quibus vita vivere promittitur sine fine. Nil mirum ergò si allectus tam dulcissimia repromissionibus ad ipsorum consortium revocem partem meam Beatorum exemplo, qui pro æterna patria commutarunt terrena. Super quod quid aliud existimare oportet, nisi Resurrectionem Christi à mortuis, ut vitalis intellectua, qui latebat prodiret, & remotis odiis, Fratrum contentionibus, & animarum pressuris, pax vigeret, amor cresceret, & quasi cujusdam floris species, scripturæ monumento prodeuntes, ovile Dominicum impleretur in vera fidei unitate. Ac una Columba, scilicèt Catholica, & Apostolica Ecclesia, Rota prima. quæ major apparuit super Terram, & unus agnus, qui peccata Mundi absolvit, ejus in terris Vicarius, Pastorem Gregis universaliter venerentur;propter quod. *Quam bonum est, & quam jucundum habitare fratres in unum*, satis os propheticum repræsentat.

1413 „ Ut autem immutatio hujusmodi excelsi dexteræ Sanctitatis Vestræ piis intercessionibus super angularem lapidem, qui æternæ legis Dominio cuncta regit in Moutibus fundata Sanctissimis, Claret in æternum, & in Sancta Sanctorum novæ structæ Hierusalem, quæ Civitas æternæ patriæ superaugeatur, & cresat in atrii ejus stantea pedes mei reperiantur ab humanis insultibus, & pressuris me totaliter alsolnto, ut quæque grata ipsius Divini operis perficerent, & in iis fidei meæ sinceritas in charitate vigeret, mens mea in rebus congruis intentior fuit, cura pronpensior, voluntas pronior, devotio clarior, & exhibitio operum efficacior, ut studium perfectæ consolationis meæ in omnibus efficaciùs haberetur, cum eisdem Venerabilibus Nunciis supereminentis Apostolicæ Sanctitatis tractatum extitit, & Deo coadiuvante completum, quidquid negotii executio postulabat, & eisdem à Sanctitate Apostolicâ specialiter fuit injunctum roborans, & confirmans diversis literis, & scripturis omnia & singula, quæ de Catholica fide Sacrosancta Romana Ecclesia tenet, docet, & prædicat, quæ simili modo etiam per Primogenitum meum Imperatorem Græcorum & aliorum gentium, quæ subditę sunt Imperio meo, Andronicum devotum filium Vestræ Apostolicæ Sanctitatis, qui una mecum ad hoc opus viriliter laboravit, instructus benedictione Vestrâ secundum quantitatem sui temporis in Divinis operibus, & salutaribus animarum & pacis, per Venerabilem quidem Dominum Patriarcham (*scilicèt Ioannem Becum*) & per cæteros Prælatos Orientalis Ecclesiæ, qui una nobiscum in unitate spiritus convenerunt Sanctæ Romanæ Ecclesiæ, ac ejusdem Pontificis recognoscentes Primatum, & sibi debitam deberi reverentiam & honorem, & cætera, in ipsis apertiùs continentur, sunt vallata & etiam roborata propriis subscriptionibus & sigillis, prout misericordia supremi Judicis, qui cuncta in æquitate disponit, salubriter dispensavit, & obturavit ora loquentium falsa, inania, & mendacia, quæ odit Dominus, & detestatur. Qui non verebantur se timore Divino contra tantum bonum opponere, nec investigare iniqua, nec etiã in hujusmodi operis segete, quam Dominus coluit, discordia semina spargere in Christianorum contumeliam, & eorum animarum damnationem æternam.

1414 „ Cætera verò tam ipsis Venerabilibus Nunciis de ipsorum Religiositate, ac probitate confisus, ac meis Nunciis, quos confidenter cum eisdem transmitto ad præsentiam Vestræ Apostolicæ Sanctitatis, videlicèt, Sacratissimo Metropolitæ Kisicensi Ypertino, & Exarcho totius Helespontia, Theodoro quartam Sedem in Concilio obtinenti, honorabilissimo Scrinario Sanctæ Ecclesię Constantinopolitanæ, & Archidiacono Imperialia Cleri Constantinopolitani, Melitiniota, & honorabilissimo Archidiacono cæteri Imperialia Cleri, & Epitendesion ejusdem Sanctæ Constantinopolitanæ Ecclesiæ, Georgio Methocitæ, & de secretis familiaribus, & Secretæ Cameræ nostræ Angelo Joanni, & Andronico Masgoda fidelibus Imperii nostri suggerenda commisi, ac exponenda perspicaciter auribus vestræ magnificæ Sanctitatis Instructis de omnibus plenariè, prout ipsi præsentialiter pertractarunt, & oculis inspexerunt universaliter singula, & singulariter universa. Quibus in his fidem plenariam dignetur Dei intuitu Vestra pia Sãctitas adhibere, ac inde Deo auctore, illa perficere, & ad luculentam Divini operis publicationem complere, per quæ non sub modio ejusdem luminis claritas suggerentibus forsitan supradictis iniquitatis filiis, qui in unione tantæ prosperitatis,quam Divina potentia salutari præsidio misericorditer introduxit, in contemptum aliquatenus reponatur, sed tanto majora luminaria Vestræ Sanctitatis studio ad universalem notitiam consurgant in Mundo, quantò inde major crescit lætitia in corde fidelium, qui purâ conscientiâ Deum viderit, quæ attendenda sunt, Pater Sanctissime, à Vestrâ piâ benignitate omninò; Cui oves Christi pascere ab ipso Domino sunt commissæ vices Beati Petri Apostoli, cujus vicem geritis, cui ter præcepit Dominus,

Pasce

„ *Pasce oves meas*. Reddatur igitur in his
„ Creatori omnium ab hymnidicis Angelo-
„ rum Choria, *Gloria in excelsis*, & ab uni-
„ versis Orthodoxis de Terra Actio Gratia-
„ rum, quoniàm qui retroactis temporibus
„ multa mœroris vulnera pertulerunt, nunc
„ universalis Consolationis invenerunt fo-
„ menta.

1415 „ Unde necesse est Omnipotentis
„ Dei misericordiam exorare obnixius, ut
„ cor Vestræ Sanctitatis, & Vestrorum Fra-
„ trum sua semper dextera teneat, vestrasque
„ cogitationes, & ad actus ad firmitatem Di-
„ vini operis supradicti, cœlestis gratiæ ope
„ dispenset, quatenus tranquillitas vestra,
„ tantò rectiùs valeat Deo servientes prote-
„ gere, quantò Dominatori omnium nove-
„ rit veriùs deservire, ac in amore Catholi-
„ cæ fidei defensores suos faciat, quos fecit
„ ex benigno opere imperare, Zelum simul
„ & mansuetudinem in mentibus eorum in-
„ fundat, ut pio semper fervore valeatis,
„ quidquid in Deo exceditur, emendare. Om-
„ nipotentis Dei misericordiæ largior San-
„ ctitati Vestræ concedat, ut quo longiùs vi-
„ ta Vestræ Sanctitatis extenditur, ipsa or-
„ thodoxia fidei, & meorum laborum con-
„ solatio validiùs in Domino roborentur.
„ Cæterùm me Divina potentia Imperato-
„ rem, & eundem charissimum Primogeni-
„ tum meum, Dei gratia, Imperatorem,
„ omnes nostros filios, & alios nobis pro-
„ pinquos speciali affinitate, necnon, & om-
„ nem sortem nobis largitam à Deo Vestris
„ Sanctis Orationibus recommendo. Sup-
„ plicans humiliter, quatenus semper mei &
„ ipsorum memores existentes in Vestris ad
„ Deum persuasionibus, & deprecationibus,
„ me ac ipsos paternali gratia protegatis.
Hactenus litera Palæologi.

1416 Alias insuper misisse eidem Joanni
literas eodem tempore, & per eosdem Nun-
cios, in quibus primum eas inseruit, quas
Gregorio X. transmisserat, ubi orthodoxæ fidei
formam à Pontifice descriptam, se firmissimè
tenère professus est, ex Vallicellano m.f. Co-
dice, refert Raynaldus ad Annum Domini
MCCLXXVII. sub num. 27. Quam tamen per
extensum non exhibet, sed ea solum dumta-
xat, quæ ad calcem præfatæ Epistolæ, ex eo-
dem Codice adjecta sunt, præter ea quæ ha-
bentur in præfatis datis ad Gregorium literis,
transcribit, quæ sic se habent.

1417 „ Cùm sic de verbo ad verbum con-
„ tinens juramentum, juraverit dictus Ma-
„ gnus Logotheta in præsentia dilecti illius
„ Sanctissimi, & Beatissimi Universalis Pa-
„ pæ Domini Gregorii X. dicti apud Lugdu-
„ nense Sacrosanctum Concilium; & nunc
„ Sanctissimus, & Beatissimus Universalis
„ Papa, & Venerabilis Pater, nostri Imperii,
„ Dominus Joannes XXI. petit per Venera-
„ biles Nuncios suos; videlicèt Jacobum Fe-
„ rentinum Episcopum, & Gaufridum Epi-
„ scopum Taurinensem, & Fratres, hoc est
„ Raynerium Priorem Conventus Viterbien-
„ sis, & Salvum Lectorem Lucanum Fratres
„ Ordinis Prædicatorum, ut affirmet, rati-
„ ficet per corporale Sacramentum Imperium
„ nostrum ea, quæ dictus Magnus Logothe-
„ ta juravit, ut sæpiùs dictum est; Imperium
„ nostrum perficiens petitionem Sanctissimi
„ Universalis Papæ, & Venerabilis Patris
„ Imperii nostri Domini Joannis XXI. conse-
„ quenter supra scriptus, jurat sic:

1418 „ Ego Michael in Christo Deo fide-
„ lis Imperator, & moderator Romæorum,
„ Ducas, Angelus Comnenus, Palæologus
„ omne Schisma prorsus abjuro, & suprascri-
„ ptam fidei veritatem, prout plenè lecta, &
„ fideliter exposita, veram Sanctam, Catho-
„ licam, & orthodoxam fidem esse cognosco.
„ Eam accepto, & corde, & ore profiteor;
„ ipsamque, prout eam veraciter tenet, fi-
„ deliter docet, & prædicat Sacrosancta Ro-
„ mana Ecclesia, me inviolabiliter servatu-
„ rum, nec ab eo ullo unquam tempore re-
„ cessurum, vel quoquomodo deviaturum,
„ vel discrepaturum, promitto. Primatum
„ quoque ipsius Sacrosanctæ Romanæ Eccle-
„ siæ, prout in præmissa serie continetur, &
„ ipsius Ecclesiæ obedientiam spontaneus ve-
„ niens fateor, recognosco, accepto, ac
„ sponte suscipio, & omnia præmissa, tam
„ circa fidei veritatem, quam circa ejusdem
„ Ecclesiæ Primatum, & ipsorum recogni-
„ tionem, acceptationem, susceptionem,
„ observantiam, ac perseverantiam servatu-
„ rum, præstito in anima mea corporaliter ju-
„ ramento: & promitto, & confirmo præ-
„ dictum juramentum prædicti Logothetæ
„ nostri approbo, & ratifico. Sic Deus me
„ adjuvet, & hæc Sancta Dei Evange-
„ lia.

1419 „ Hæc autem omnia suprascripta
„ facit Imperium nostrum, ad Sanctissimum
„ & Beatissimum Summum Pontificem, &
„ Venerabilem Patrem nostri Imperii Univer-
„ salem Papam Dominum Joannem XXI. &
„ per ipsum ad omnes successores suos, robo-
„ rans ipsa per propriæ manus, Dei gratia,
„ Imperialem subscriptionem suam, & per si-
„ gillum potentiæ suæ, mense Aprilis quin-
„ tæ Indictionis sexto milleno septimo cente-
„ no octuagesimo quinto anno. Actum est
„ hoc in Urbe nostra Constantinopolitana, in
„ Sacro nostro Palatio Blahernarum. *Hæc ille*.
Annus porrò ille Græcorum concordat cum
anno nostro, idest Christi MCCLXXVII.

1420 Subjungit inde Raynaldus, hujus
facti meminisse Cardinalem Baronium in suis
Schedis m.f. ac ibidem sub Anno Domini
MCCLXXVIII. scribere: *Imperator Græco-
rum jurat per omnia servare fidem Catholicam,
& Symbolum Latinorum; & quod ipsa Roma-
na Ecclesia est Mater, caput, & Magistra om-
nium*

niam Ecclesiorum: Confessionem fidei orthodoxæ in literis inseruit, quos subscripsit propriâ manu. Habetur libro Privilegio Romanæ Ecclesiæ. Sed, ut præfati sumus, etiam Andronicus Michaelis Primogenitus, ac Imperii consors, qui pariter cum Patre ad hanc unionem perfectè complendam cooperatus fuerat, scripsit per eosdem Legatos, ad prædictum Pontificem Joannem, cujus literæ sic se habent.

Sanctissimo, & Beatissimo primo & Summo Pontifici, Apostolicæ Sedis Veteris Romæ communi Patri omnium Christianorum, & Reverendissimo Patri Domino Joanni, Andronicus in Christo Deo fidelis Imperator, & moderator Romæorum, Ducas, Angelus, Comnenus, Palæologus, devotus filius Vestræ Sanctitatis, convenientem reverentiam, cum sincerâ, & purâ affectione, ac orationum postulationem.

1421 „ Quæ fides, quæve devotionis integritas ob honorem & obedientiam Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ Matris meę, ac ejusdem Pontificis summæ Apostolicæ Sanctitatis, me solicitaverit hactenus excellentissimo Genitori, & Dominatori meo, Dei gratia, Imperatori Romæorum adesse continnè ad exequendum opus Divinum, unitatis scilicèt Ecclesiarum, & Christianorum pacis reformationis ardentibus desideriis, & studiis curiosis, jam Divinâ misericordiâ operante, patent ex opere. Nec minus effectus ipsorum, meam devotionem, & solicitudinem debitam repræsentat, non sub modio, sed omnibus, qui habitant in Domo Domini, manifestè. Delectabatur in his, novit Altissimus, qui est hujus operis stabilitatis perpetuæ fundamentum, sine quo nihil proficiunt operarii, & sine ipso factum est nihil; ultraquam potest exprimi, meæ juventutis affectus, prætermissis omnibus solicitationibus, ad quas multoties ætatis meæ conversatio applausiva conabatur attrahere: sed Zelus Domus Domini me adeò comedebat, quod ad cor non descendebat alicujus voluptatis affectus, quam senilis dispositionis providentiâ, & præmeditatione maturâ suppeditans, ad ipsum opus totaliter aspirabam, & factus solicitudinis Zelator continuus, studendo, inquirendo, vigilando, & audiendo Sanctorum Patrum volumina, Dei præsidio, & necessitate virtutem assumpsi, nunc suadens supradictum Dominatorem, & Genitorem meū, nunc ostendens secundum cognitionem, & gratiam mihi concessam à Deo, à quo cognovi operis complementum, quod bona, quæ de perfectione ipsâ proveniebant, erant sibi principaliter, mihi & cæteris genitis „ ejus inexpugnabilis exercitus, gloriosum Præconium vita perpetua, preciosa hæreditas, & gloriosa memoria super terram requies; consanguineis & cæteris fidelibus Imperii sui pacem, & ubertatis tempus, quæ sunt regnantis excellentia nominis, & preciosa commoditas, dum propterea Cives, & populos habet laudantes; præter illa mansura præmia, quæ à Creatore omnium æternaliter pollicentur.

1422 „ Et si quandòque, quod anxie dicimus, oportebat me necessariò ab opere præsentialiter dividere, ipsum opus protectioni Altissimi, studiis exquisitioribus continuis mei Excellentissimi Dominatoris & Genitoris prædicti, qui ad hæc Dei beneplacito suum immolaverat corpus & animum, nec ad alia ex aliquarum varietatum incursu temporalium, quantumcumque suâ præsentiâ indigeret, suum animum convertebat; tamen ferebar ad arma consurgere, turmas belli instruere, ac armata manu pro defensione humani generis, ad cujus servitium misericordia Divina concessit me benigniter imperare, potenter insistere, pugnare pro patriâ, quæ proh dolor! Continuis insultibus ab ipsis lacessitur, & ad reprimendum Turcorum impetum, & multimodam præsumptionem, ipsorum Christianorum acies dirigere, ac ipsos Dei præsidio in propria expugnare, ac de eorum confiniis ejicere, quibus Christianorum Imperio vicinantur; & infra terras ipsorum victoriosè glorificans nomen Christi, ubi prædicti scelerati fatua doctrina blasphemant, & vestris piis orationibus prosperatus, refecta nostra præsentia, gente utcumque perterrita, insultibus paganorum, curam gerebam Provinciæ.

1423 „ Non sic, Pater Sanctissime, quod à Diviniore opere me aliquatenus divisissem, sed in ipsum fundatus anima, & corpore meum Excellentissimum Genitorem, & Dominatorem sedulis literis, & Nuntiorum frequentiâ de statu prospero Provinciæ suum reficiebat affectum, quem ad opus propterea ferventiùs accendebam, à quo gratâ vicissitudine, mea totaliter anima reficiebatur, delectabatur spiritus, & mea viscera congaudebant. Super quibus, Divinâ providentiâ dispensante, quæ procurat, non deserit, me ad Urbem fœliciter redeunte, ad mei Dominatoris & Genitoris præsentiam, in qua post paucos dies Sanctissimi Prædecessoris vestri Nunciis emeritissimis, & discretis salubriter pervenientibus, & invenientibus, Dei gratia omnia negotii merita præparata, prosperum assumentibus tractatum, invocato Christi nomine, finaliter ipsi perfecerunt negotium, prout eis redeuntibus ad Arcam, unde ut Columba exiverant, ferentes ramum viridantis olivæ, ramum unitatis & pacis,

„ poterit Vestra Sanctitas informari: & eis
„ à Sede Apostolica fuit injunctum, cujus
„ successores vos, Dei gratia & misericordia,
„ constituti ad speculam dignitatis, confido
„ in Deo, quod illa restitutionis gratia Ve-
„ stra Sanctitas assumere poterit, per quæ
„ vestro patrocinio universalis consolatio be-
„ nigniter oriatur, & amplificatio negotii
„ perducatur ad perpetuam firmitatem: con-
„ trà quod, oh! in quantum laboraverit, &
„ laborare non cessat ille humani generis
„ inimicus, qui tot diffusis temporibus super
„ divisione præterita gloriabatur iniquè; non
„ dimittens seducere debiles & inermes, &
„ illaqueare socios & indoctos, & ostendens
„ ei sophisticare charitatem operis, & ope-
„ rari opus araneæ, cujus telam faciliùs au-
„ ra dissolvit! Attamen opus tantæ unitatis,
„ ex quo ad gremium suæ matris, Deo fa-
„ ciente, constituitur, sicut jàm ipsius divi-
„ sio multa mœroris vulnera pertulit, sic cu-
„ ra, & vigilantia vestri dignissimi Aposto-
„ latus, cujus interest, non fraudabitur ejus
„ operis identitas, sed conservabitur inte-
„ gra in æterno, de quo erit nomen beni-
„ gnitatis in sæcula benedictum, & in Cœlis
„ ab Angelis æternè glorificatum.

1424 „ Ego autem ex supradictis omni-
„ bus assumens materiam de benedictione
„ vestra confisus, quàm piè cunctis fidelibus
„ exhibetis, quodammodò tentavi scribere
„ vestræ Apostolicæ Sanctitati, quod in præ-
„ sumptione non imputetur mihi aliquate-
„ nùs impertiri; sed acceptum ducatur, quod
„ filiali devotione præsumpsi, & oblata ab
„ offerente, ac offerens ab oblationibus pla-
„ ceant; nàm respexit Dominus ad Abel, &
„ ad munera ejus: & quamquàm tantam
„ gratiam consequi sim indignus, tamèn non
„ frustretur spe, qui in vestra devotione per-
„ sistit, quoniàm Sanctitatis vestræ super-
„ eminens Apostolatus, qui habet recompen-
„ sare merita singulorum, & in Cœlo, & in
„ Terra absolvere, ac ligare, benedictioni-
„ bus, orationibus, & persuasionibus potest,
„ ut ad charitatis gloriam, & devotis filiis
„ Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ aggregare,
„ ac fovere. Quæ peto mihi benigniter im-
„ pertiri à vestra piissima Sanctitate, ac re-
„ quiri ad omnia, quæ vestra Sanctissima Pa-
„ ternitas mihi suo devoto filio placuerit
„ committere, ac mandare; quæ devotè re-
„ cipiam, & alacritèr perimplebo. Me nunc
„ & semper vestris sacris orationibus recom-
„ mendo, ac Nuncios, qui ad vestræ Sancti-
„ tatis præsentiam transmittuntur in signum
„ devotionis innatæ, quibus dignemini cre-
„ dere, quæ pro parte mea Sanctitatis ve-
„ stræ audientiæ oretenùs referabunt. Vivat
„ Sanctitas vestra salutari & perpetuâ vitâ
„ In Domino. Amen. *Hactenus Andronici literæ.* Quid porrò Joannes Becus unà cum
universo Prælatorum Græcorum Concilio ad
eundem Pontificem, & per eosdem Legatos
pariter scripserit, videndum remanet. Scri-
psit autem in hunc tenorem, videlicèt.

Sanctissimo, & Beatissimo Summo Pontifici Sedis veteris Romæ, & universalis Papæ Domino Joanni, Joannes miseratione divina Patriarcha Constantinopolitanus Romæ novæ cum omni nostra Sacrosancta Synodo debitam reverentiam nostræ obedientiæ, ac inclinationem, & orationum postulationem.

1425 „ Principii boni optimum esse fi-
„ nem omnibus absquè dubio clarè patet. Et
„ quarè non, cùm *omne donum perfectum de*
„ *sursùm sit descendens à Patre luminum?*
„ Hoc enim concesso, consequens est credi,
„ omne principium cujuscumque rei optimæ
„ inchoatæ, à divino pendere consilio, &
„ propter hoc necessariò tale principium in
„ finem desinere gloriosum. Quod enim à
„ Deo benè inchoatum est, quomodò non op-
„ timè terminabitur, auxiliante Deo, quale
„ quid factum est, & super iis, de quibus
„ nunc propositum est nobis dicere; O' divi-
„ num, & sacrum Caput; nàm Ecclesiastica
„ unione fœlicitèr incœpta tempore fœlicis
„ memoriæ Beatissimi illius Viri, si tamèn
„ Virum, & non Angelum vocari oportet
„ fœlicem illum Sanctissimum Papam, De-
„ cimum dicimus Gregorium ad gloriosio-
„ rem finem, quàm ad ipsam videlicèt unio-
„ nem Summus Dominus consummavit in
„ diebus, in quibus ad decorem Apostolicæ
„ Sedis, & illuminationem perspicuam fir-
„ mamenti universalis Ecclesiæ vos, nomine
„ gratiæ nominatum, Deus eligendo consti-
„ tuit. Quod quidèm Apostolicæ Sedis Nun-
„ cii, Reverendissimi scilicèt fratres nostri,
„ & Coepiscopi Jacobus Ferentinus, & Gau-
„ fridus Taurinensis, & de Deo accepto Or-
„ dine Prædicatorum religiosissimi nostri fra-
„ tres Raynerius Prior Viterbiensis, & Sal-
„ vus Lector Lucanus, vestræ Sanctitatis
„ orationibus prosperati pervenerunt ad san-
„ ctos, & potentissimos nostros Moderato-
„ res, & ad nostram humilitatem, & ad eam,
„ quæ apud nos inventa est, sacram, & san-
„ ctam Synodum relictam ab universitate
„ magnæ Synodi, quæ apud nos pauló antè
„ fuerat celebrata, dictæ Ecclesiasticæ unio-
„ nis inchoatio, auctore Deo, absquè defectu
„ fine prospero consummata est.

1426 „ Et quomodò quidèm potens, &
„ sanctus Moderator noster cum divinitùs
„ germinato ramo radicis, sacro, potenti,
„ & sancto nostro Moderatore confirmatio-
„ nem Ecclesiasticæ unionis in fide perfecta,
„ & diligenti certitudine fecerunt, poterit
„ noscere maxima Sanctitas vestra; & ab ip-
„ sis, qui ad ipsam mittuntur, literis poten-
„ tiæ suæ, & ab instrumento juramentorum
fa-

„ factorum per ipsos, & ab iis, quæ Apostolicæ Sedis Nuncii oretenùs divinis auribus vestræ insonuerunt Sanctitatis. Quomodò „ quoquè nos robur præstamus, & finem „ apponimus glorioso principio hujusmodi „ operis unionis, poterit scire vestra à Deo „ magnifica Sanctitas, & à volumine Synodicali, quod sibi ostendetur, quod humilitas nostra cum toto sacro illius conventu „ firmavit, & roboravit subscriptionibus manualibus, quæ apud nos vigorem obtinent „ juramenti. Habet insuper noscere, & ab iis, „ quæ in præsenti scripto specialiùs nos dicemus omnimodè præbentes nostræ ad Apostolicam Sedem puræ, perfectæque obedientiæ.

1427 „ Dicimus enim, sub testibus Deo, „ & Angelis verba facientes, quòd omne „ schisma inter Ecclesias Dei, veteris Romæ „ scilicèt, & novæ nostræ, malè introductum „ in læsionem Christianitatis aspernimur, & „ abjicimus, & præcordiali affectu, & ex „ tota anima priùs ipsum deponentes per linguam, & labia, & prolativum nostrum sermonem etiam in præsenti scripto ipsum abnegamus, & Ecclesiasticam pacem, & unitatem, & primatum Apostolicæ Sedis confitemur, & recognoscimus, acceptamus, & „ spontè suscipimus, & ad ipsius obedientiam „ spontanei venientes, ratum habere, & conservare immutabilem promittimus, & asserimus, & eas prærogativas, quæ à principio ante schisma præstabantur Apostolicæ „ Sedi, qui pro tempore Pontificio in Constantinopoli fungebatur, integra, & inviolabilia promittimus conservare. Schisma „ enim, quod in medio intercessit, intimo „ cordis affectu, & totâ animi voluntate „ aspernentes, compaginamus, & cooptamus „ nosmetipsos lineæ Pontificum illorum, qui „ ante schisma Apostolicæ Sedi veteris Romæ suam obedientiam canonicè & legitimè conservabant; & nihil omninò imperfectum omittere pollicemur de iis, quæ „ ante schisma illi Divi, & Sancti Imperatores Apostolicæ Sedi præstando roborarunt, „ & affirmarunt; insuper etiam & de iis, „ quæ in sacris Conciliis Patres nostri ad „ ipsius obedientiam demonstrabant se conservare.

1428 „ Rursùs ad Apostolicam Sedem „ confirmamus inviolabiliter & integrè omnes prærogativas, & privilegia, quæ ante „ schisma Reverendi, & Beati Imperatores, „ & Deiferi Patres nostri Doctores ad primatum Apostolicæ Sedis in obedientiam „ ostendebant, videlicèt, quià ipsa Sacrosancta Romana Ecclesia summum & perfectum Primatum & Principatum super universam catholicam Ecclesiam obtinet, quæ „ in seipsa ab ipso Domino in Beato Petro „ Apostolorum Principe, seù vertice, cujus „ Romanus Pontifex est successor, cum plenitudine potestatis recepisse, verè ac humilitèr recognoscimus; & quemadmodùm „ præ aliis tenetur fidei veritatem defendere, „ sic & si quæ de fide subortæ fuerint quæstiones, suo debent judicio definiri. Ad „ hanc potest quilibet gravatus in negotiis „ ad forum Ecclesiasticum pertinentibus appellare, & in omnibus causis, ad examen „ Ecclesiasticum spectantibus, ad ipsius potest recurri judicium. Et eidem omnes Ecclesiæ sunt subjectæ, ipsarumque Prælati „ obedientiam, & reverentiam sibi dehent. „ Apud hanc autē plenitudo potestatis consistit, quòd ea, quæ cæteræ Ecclesiæ, & „ Patriarchales specialitèr, diversis temporibus privilegia obtinuerunt, sanctionibus „ Beatorum Sanctorum Imperatorum illorum, & canonicis sanctionibus, & reformationibus sacrorum & divinorum Conciliorum eadem Romana Ecclesia confirmavit, „ & roboravit; & non alitèr obtinuerunt „ confirmationem Ecclesiarum hujusmodi „ prærogativæ, nisi eadem Ecclesia Romana „ suum super iis judicium & sententiam protulisset, suâ tamen prærogativâ, tàm in „ generalibus Conciliis, quàm in quibuscumque aliis semper salvâ. Et de abnegatione quidèm schismatis, & recognitione „ Primatus Apostolicæ Sedis tanta sint dicta.

1429 „ Quoniàm autem multum schismatis tempus opinionem quibusdam unam „ & falsam tribuit, quòd sit aliqua differentia dogmatum inter utramque Ecclesiam, „ Græcam videlicèt & Latinam, propter in „ Symbolo factam additionem per Romanam „ Ecclesiam, oportet utiquè Nos libellum „ fidei exponere, ex quo vestra adeò magnifica Altitudo, & tota Romana Ecclesia cognoscet, quòd nulla differentia fidei est iis, „ qui Symbolum primi Nicœni Concilii legunt, & qui Symbolum Constantinopolitani secundi Concilii prædicant, & „ iis, qui hoc Symbolum, quod à Romana Ecclesia legitur cum additione, venerantur.

1430 „ Credimus enim in unum Deum „ ingenitum Patrem Omnipotentem, Immortalē, invisibilem, impalpabilem, Universum „ implentē, & super omnia existentem, Conditorem totius Creaturæ visibilis, & invisibilis, corporalis, & spiritualis. Et in „ unum Dominum Jesum Christum, Verbum, „ Unigenitum Filium, Æternum ab Æterno „ Patre, principium de principio, lumen de „ lumine, Deum de Deo, Omnipotentem „ de Omnipotente, æqualem incommutabilitèr generanti Patri, prout ipse Dominus „ in Evangelio asserit, dicens: *Qui videt me, videt & Patrem meum*; qui ante omnia sæcula natus ineffabilem, & intellectu incomprehensibilem habet nativitatem: *Generationem ejus quis enarrabit?* Sacra fatentur „ eloquia, hoc est nullus. In consummatione

ne sæculorum descendit inseparabilitèr ex paterno sinu in intemeratam, & semper Virginem Mariam, & nostram ex ipsa assumpsit naturam, carnem videlicèt humanam eum anima rationali, non secundùm phantasiam, neq; supernam, & intemporalem nativitate adoptatus, nequè secundùm inferiorem temporalem: naturalis enim existens, & verus Filius Dei, naturalis, & verus, & semper Virginis Mariæ ipse idem Filius existit, qui carnem accepit ex ipsa, visibilem, invisibilis, mortalem immortalia, passibilem impassibilis, palpabilem impalpabilis; in qua carne & pro nobis spontè suscepit passionem vera carnis passione; mortuus & sepultus, & descendens ad Inferos, & tertià die, secundùm Scripturam, resurgens à mortuis verà carnis resurrectione. Post quadraginta à resurrectione suà mortuis dies ascendit ad Cœlos, cum eadem, qua resurrexit carne & anima; & sedet ad dexteram Dei Patris, introitum in Cœleste Regnum nobis elargiens. Qui venturus est iterùm Judex vivorum, & mortuorum, redditurus unicuiq; secundùm opera sua.

1431 „Credimus eodem modo & in Spiritum Sanctum omnia scrutantem, & profunda Dei, qui naturalitèr inest Deo Patri, & essentialitèr insitus est, ut ità dicamus, & indivisibilitèr ex ipso procedens; naturalitèr inest & Filio, & essentialitèr illi insitus est, & indivisibilitèr ex illo procedit; profunditur quod enim idem procedit, quemadmodùm à fonte Deo & Patre; profunditur autem & ab ipso Filio, queamadmodùm à fonte, velut utiquè & ex ipso Deo & Patre: Sed licèt Pater fons Spiritus Sancti sit, & Filius fons Spiritus sit, non tamèn duo fontes Spiritus sunt Pater & Filius: Unum enim fontem Spiritus, Patrem & Filium fidelis & pia intelligentia tenet; & propter hoc communem Patris & Filii Spiritum Sanctum Ecclesiæ luminaria, & Doctores theologizarunt: Sicut enim de substantia Patris naturalitèr Spiritus est, sic & ex substantia Filii naturalitèr Spiritus est; & sicut secundùm substantiam Filii existit; & ut propriùs est essentiæ Patris, & non extrà hanc procedens in esse: Naturalium enim bonorum Dei, & Patris essentialiter existens Filius communicator, habet Spiritum, sicut unusquisque nostrum proprium in seipso continens Spiritum, & ex intimis visceribus ad extrà profundit ipsum; propter quod & corporaliter ipsum Discipulis insufflavit, quià inspiratione Filii Spiritum novimus, & sensum Christi Spiritum esse, ab Apostolo edocti sumus; undè unam esse catholicam, & sanctam Apostolicam Ecclesiam confitentes, in qua unum datur Baptisma, & verè remissio omnium peccatorum, tribus Personis, scilicèt Patri, & Filio, & Spiritui Sancto, in quibus, & ad quas Personas baptizamus, gloriam referimus, sicut uni Deo; & ipsas tres esse cognoscentes Personas, unum Deum Omnipotentem ipsas cognoscimus, totamque Trinitatem Deitatem coessentialem, coæternam, & coomnipotentem; unius dignitatis, unius potentiæ, unius voluntatis, unius operationis, singulam Sanctæ Trinitatis Personam Deum plenum & perfectum prædicantes, & confitentes. Et ità credentes gloriam offerimus Patri, gloriam offerimus Filio, gloriam offerimus Spiritui Sancto. Credimus veram resurrectionem nostræ carnis, quam in præsenti vita gestamus, & futuram vitam æternam perpetuam expectamus. Credimus etiam ipsum & unum Deum auctorem esse, & Dominum Omnipotentem, veteris & novi Testamenti, Prophetarum, & Apostolorum; in Trinitate unum cognitum Deum benedicentes nunc, & in sæcula. Amen. Et hoc quidèm usquè intantùm.

1432 „Ex quo autem Sancta Romana Ecclesia propter diversos errores à quibusdam ex ignorantia, ab aliis ex malitia introductos, dicit & prædicat, qui post Baptismum in peccata labuntur, non rebaptizandos, sed per veram pœnitentiam suorum posse consequi veniam peccatorum; & si verè pœnitentes in charitate decesserint, antequàm dignis pœnitentiæ fructibus de commissis satisfecerint, & omissis, eorum animas in igne Purgatorii post mortem purgari; & ad pœnas hujusmodi relevandas prodesse iis fidelium vivorum suffragia, Missarum scilicèt sacrificia, orationes, eleemosynas, & alia pietatis officia, quæ à fidelibus pro aliis fidelibus fieri consueverunt secundùm Ecclesiæ instituta; & illorum quidèm animas, quæ post sacrum Baptismum susceptum nullam omninò peccati maculam incurrerint, illas etiam, quæ post Baptismum maculam peccati contraxerunt, vel in suis manentes corporibus, vel eisdem exutæ, sicut superiùs dictum est, sunt purgatæ, mox in Cœleste Regnum recipi; illorum autem animas, qui cum peccato mortali, vel cum solo originali peccato decedunt, mox in Infernum descendere, pœnis disparibus puniendas; & quòd nihilominùs in die Judicii omnes homines antè Tribunal Christi cum suis corporibus comparebunt redditurі de factis propriis rationem; quoniàm quidèm Sancta Ecclesia Romana sic dicit & prædicat, recepimus hæc, & confitemur, quoniàm Sanctorum Patrum Divinæ Scripturæ ipsa continent.

1433 „Cùm autèm iterùm eùm in suprascriptis Sancta Apostolica Ecclesia Romana dicit & prædicat, quòd septem sunt

Ec-

„ Ecclesiastica Sacramenta, Baptismus, de „ quo dictum est suprà, Sacramentum Confirmationis, quod per manus impositionem „ Episcopi conferunt chrismando renatos; „ Pœnitentia, Eucharistia, Sacramentum „ Ordinis, Matrimonium, & Extrema Unctio, quæ secundùm doctrinam Beati Jacobi Infirmantibus exhibetur. Dicimus & „ de iis hæc, Baptismum hoc recipimus; & „ confitemur, sicut secundùm Confirmationis Sacramentum, licèt apud Ecclesiam „ Romanam per impositionem manuum soli „ Episcopi conferant chrismando renatos, „ apud nos autem indifferentèr Prælati, & „ Presbyteri hoc faciunt; tamèn nos eam, „ quæ hactenùs apud nos obtenta fuit consuetudo, in ipsa ordinatione conservantes, „ quòd à Romana Ecclesia super ipsa fit, sanctificativum, & profectivum, & perfectivum esse confitemur, & recipimus. Pœnitentiam & ipsam amplectanter confitemur, & recipimus. Eucharistiam & ipsam „ Sacramentum Eucharistiæ, per Sanctam „ Ecclesiam Romanam ex azymo pane confectum, secundùm ipsius antiquam consuetudinem, per ipsam hactenùs veneratam. Similitèr illud, quod per nos confitetur Sacramentum, dicimus esse indistanter, credentes & nos ipsum azymum panem in ipso sacro officio Eucharistiæ verè „ transubstantiari in Corpus Domini nostri „ Jesu Christi, & vinum in Sanguinem ejus „ per suam Sanctissimi Spiritus virtutem & „ operationem. A' nobis iterùm ex fermentato confectum pane, Sacramentum etiam „ illud cognoscimus, quod conservantes, „ sicut à principio, nobis traditum. Credimus similitèr ipsum panem verè transubstantiari in Corpus, & vinum in Sanguinem Domini nostri Jesu Christi per Sanctissimi Spiritus, ut dictum est, virtutem, „ & operationem. Sacramentum Ordinis & „ ipsum amplectantèr confitemur, & recipimus. Matrimonium, de quo tenet ipsa „ Ecclesia Romana, quòd nec unus Vir plures uxores, nec una mulier simùl habere „ permittitur plures Viros; solutâ verò lege Matrimonii per mortem alterius conjugum, secundas, & tertias, & deindè nuptias legitimè factas succesivè licitas esse „ dicit, si impedimentum canonicum, & „ causa alia non obsistat, recipimus eodem „ modo, & de ipso idem dicimus nos. Extremam Unctionem etiam ipsam recipimus. „ Similitèr cum aliis, quæ & à nobis celebrata *Eptapapadum* nominatur.

1434 „ Unum summatim dicimus: cùm „ hæc omnia sic venerctur, & prædicet dicta „ Sancta Ecclesia Romana, credimus, & dicimus, quòd verè, fidelitèr, & orthodoxè „ docet & prædicat ipsa Sancta Ecclesia Romana; tamèn sic debemus nos permanere „ incommutabilitèr in ritibus, qui à principio obtenti sunt in Ecclesia nostra. Hæc „ omnia suprascripta ad confirmationem plenissimam, exponentes abnegationem schismatis, & puræ, ac veræ nostræ obedientiæ „ ad Primatum Ecclesiæ Romanæ, & repræsentationem & demonstrationem, quòd „ concors sit plenissimè & sinè defectu, nostra „ Ecclesia secundùm fidei orthodoxæ intellectum Sanctæ Apostolicæ Matris omnium „ Ecclesiarum Ecclesiæ Romanæ, nostrâ Bullâ consuetâ roboravimus, mense Aprilis, „ quintæ Indictionis, sexti millesimi septimi „ centeni octuagesimi quinti Anni, secundo „ Anno Pontificatus nostri. *Hactenus Joannis Becbi, & Synodi literæ.*

1435 Dùm hæc agebantur, non deficiebant qui hujusmodi Unioni ex ipsis Græcis adversarentur, Viri scilicèt utriusque Ordinis Ecclesiastici, nimìrum & sæcularis, ut ex Gregora suprà fusiùs ostensum est, quare Michael vi & armis reprimere curabat: Joannes verò Patriarcha, coactâ, ut præfati sumus, alterâ Synodo, schismaticos Synodali decreto censuris, & excommunicationi subjecit, misso per universam Græciam decreto tenoris sequentis.

Joannes miseratione divinâ Constantinopolitanus Patriarcha, universis, ad quos præsentes literæ pervenerint, rei gestæ memoriam cum salute.

1436 „ Charitati vestræ notum fieri volumus per præsentes, quòd nobis existentibus in Concilio Constantinopolitano, „ congregato pro discutienda scissura dudùm „ facta inter Ecclesiam Latinam, & Græcam per illum, qui unitati invidet, & unà „ cum ipso Sacrosancto Concilio deliberatione habitâ, omnes schismaticos, ac Unionis Ecclesiasticæ turbatores, qui propè & „ longè sub pertinacia sua ubicumque existant; qui non recipiunt Sanctam Romanam Ecclesiam esse Matrem, & Caput omnium Ecclesiarum, & fidelitatis orthodoxæ Magistram, & ipsius Summum Pontificem primum & Pastorem omnium Christianorum, quocumque fungantur officio, „ vel ordine, Pontificali dignitate, seù Sacerdotali, Diaconali; ac omnes alios universalitèr schismaticos perturbatores, ejuscumque conditionis, aut status existant, „ sivè de Imperiali, sivè de Senatus consilio, „ aut alicujus alterius conditionis; cùm quibus & ipsum Nichiforum Ducam, qui nominatur Despotas, & Joannem Ducam de „ Petra, qui nominatur Syntocrator (*isti* „ *erant Antesignani Schismaticorum*) sicut „ schismaticos & perturbatores hujusmodi „ Ecclesiæ unionis, & susceptores schismaticorum, & persecutores ipsorum, qui convenerunt ad hujusmodi Ecclesiasticâ Unionem;

„ nem; & sicut illos, qui dividuntur de po-
„ pulitate nostra, & de nostra societate fu-
„ giunt propter obedientiam, quam fecimus
„ ad Apostolicam Sedem, excommunicavi-
„ mus, anathematizavimus, ipsosque dam-
„ natos pronunciavimus, & penitùs repro-
„ batos. In cujus rei testimonium Bullam
„ nostram cum nostra subscriptione solita
„ præsentibus duximus apponendam. Da-
„ tum Constantinopoli, apud Sanctam So-
„ phiam, Anno Domini MCCLXXVII. die
„ Veneris, sextodecimo intrante Julio, In-
„ dictione v. *Hactenus Decretum*.

CAPUT XXXIII.

De Nicolai III. Pontificatu, & sub eo gestis in causa Unionis Græcorum.

1437 ANno Domini MCCLXXVII. Imperii Michaelis Palæologi Anno XVII. Rodulphi Romanorum Regis & Occidentis Imperatoris Anno V. Indictione VI. inchoata à mense Septembris, sex jàm elapsis ab obitu Joannis XXI. mensibus, compositis, divinâ adjutrice misericordiâ, dissidentium Cardinalium animis, VII. Kalendas Decembris, idest, die XXV. Novembris, Viterbii renunciatus est Romanus Pontifex Joannes Cajetani ex Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinali, Tituli Sancti Nicolai in Carcere Tulliano, patriâ Romanus, genere nobilissimus, quià de Ursinorum prosapia, nomine assumpto Nicolai III. cui, adhùc puero, Sanctissimus Pater meus, & Patriarcha Franciscus, hanc dignitatem prædixerat. Id quod, præter Scriptores Ordinis, refert Jordanus apud Raynaldum, qui de hujus Pontificia electione agens, ait: *Nicolaus, natione Romanus, de Ursinis*. Et infrà, *electus est in festo Beatæ Catharinæ, Viterbii*. Et post alia. *Proprium illi nomen fuit Joannes Cajetani. Fuit Diaconus Cardinalis, Titul. Sancti Nicolai in Carcere Tulliano, moribus valdè compositus & discretus*. Et indè: *Cùm esset puer, Pater ejus, qui erat de Tertio Ordine, eum Beato Francisco obtulit; & Beatus Franciscus ait, quòd non esset Frater habitu, sed futurus defensor Ordinis sui, & tandèm Dominus Mundi*. Post ejus electionem Romam se contulit, ubi VII. Kalendas Januarias in Basilica Vaticana ordinatus est Presbyter, consecratus est Episcopus, indè coronatus per manus Jacobi Sabellii Romani, S. R. E. Archidiaconi, quibus peractis, paucis post diebus Encyclicas ad universos Orbis Prælatos literas misit, tenoris videlicèt sequentis.

Nicolaus Episcopus &c.

1438 Nuper fœlicis recordationis Joan-
„ nes Papa prædecessor noster apud Viter-
„ bium, ubi tunc cum sua Curia residebat,
„ ab hac luce subtracto, & ipsius corpore in
„ Viterbiensi Ecclesia cum Exequiarum so-
„ lemnitate debitâ tumulato, tandèm nos,
„ & fratres nostri, quibus nos tunc officii
„ quo ad hoc annumerabat æqualitas, in Pa-
„ latio Episcopali convenimus, propensio-
„ rem diligentiam considerate provisioni Ec-
„ clesiæ impensuri. Et quamquàm ille, qui
„ cœlesti dat concentui harmoniam, nos sub
„ clausura eadem habentes in unum ad uti-
„ lem provisionem Ipsius Ecclesiæ obtinen-
„ dam, prout singulorum habebat assertio,
„ unanimes fore suâ pietate concesserit, ad
„ consummationem tamen provisionis ejus-
„ dem, alto suo & secreto consilio, dare ali-
„ quandiù distulit spiritum unitatis. Sed de-
„ mùm in die Beatæ Catharinæ Missarum so-
„ lemniis cum invocatione Sancti Spiritus
„ celebratis, iidem Fratres in humilitatem
„ nostram, utinàm non exorbitante judicio,
„ per viam Scrutinii concordantes, Nos tunc
„ Sancti Nicolai in Carcere Tulliano Dia-
„ conum Cardinalem ad conscendendam
„ Apostolicæ dignitatis speculam unanimi-
„ tèr elegerunt.

1439 „ Verùm, ut rei gestæ seriem suc-
„ cinctus sermo pertranseat, nedùm defectus
„ eosdem ad humiliationem nostram gesti-
„ mus exprimere, sub humilitatis specie no-
„ tam electionis, seù qualiscumque jactan-
„ tiæ ingerat seriosa repetitio veritatis; Nos
„ gradus altitudinem, & oneris imminentis
„ tantæ altitudinis, ascensori molem Nobis
„ in Cardinalatus officio experientiæ longæ
„ participio non ignotam, attentâ medita-
„ tione pensantes, eligentium, & offeren-
„ tium instantiæ insufficientiæ nostræ impa-
„ ritatem objecimus debilitatem nostram,
„ dictante conscientiâ, oblatis imparem, cum
„ repetita multotiès supplicatione humili al-
„ legantes.

1440 „ Cùmque nec sic cesserit instans
„ fratrum importunitas eorundem, sed vim
„ inferens nostro proposito vehementiùs Col-
„ legii jussus urgeret, nosque violentiam
„ patientes clamaremus lacrymis, nec esset,
„ qui auditu exauditionis audiret, vocife-
„ raremur gemitu, nec foret, qui remissio-
„ nem injuncti oneris benigno judicio indul-
„ geret; ad illum oculos mentis ereximus,
„ qui, sicut præmittitur, Ecclesiam, quam
„ per se fundavit, non negligit regere per
„ seipsum; sed quam piè condidit, piè re-
„ git. Et quamquàm de insufficientis nostræ
„ timentes, de superabundantia tamèn Om-
„ nipotentiæ suæ confisi, humeros summo
„ superhumerali subjecimus, & humilitèr ju-
gum

„ gum subivimus Apostolicæ servitutis; sperantes, quòd ipse, qui Petri pedibus marinos vortices inclinavit, ut iter liquidum humanis gressibus solidum præberet obsequium; Nobis, quos licèt indignos, illi sua constituit dignatio successorem, in nostri executione ministerii humiliabit per suæ virtutis potentiam colla tumentia superborum, & lapsos in delicta labentium cohibendo, eos in bonorum stabilitate operum solidabit.

1441 „ Ad quod efficacitèr obtinendum attentè orationum vestrarum suffragia imploramus, Universitatem vestram, monentes & obsecrantes in Dño Jesu Christo, quatenùs diligentiùs attendentes, quòd ad tanti ponderis sarcinam supportandam pervigiles cooperatores esse vos exigit, vobis in vestris gregibus solicitudo commissa in hujusmodi cooperationis ministerio exequendo super greges eosdem solicitè vigilantes, debilitati nostræ devotarum orationum, & placationum uberum frequentibus orationibus assistatis; ab eo, qui nobis sarcinam eandem imposuit, seù potiùs forsàn imponi permisit, supplicationibus devotis, & sedulis implorantes, ut qui ex eisdem nostris defectibus sub illius onere premimur, ipsius munere sublevemur; nobisque ipse bonorum largitor omnium, sic illam ad sui nominis laudem & gloriam, nostram, populique sui salutem, portare suâ pietate concedat, quòd eadem pia Mater Ecclesia filios suos numero, & merito nostris multiplicari temporibus glorietur. Cæterùm fratres, & filii affectum vobis charitativæ benignitatis expandimus, & sinum charitatis solidæ aperimus proponentes in quibus cum Deo poterimus honori vestro deferre, ac vestra, & Ecclesiarum vestrarum commoda, pro quibus ad nos recurrere cum securitate poteritis, in promptitudine benevolentiæ promovere &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum XVIII. Kalendas Februarii, Anno primo. *Hactenus Nicolai Encyclicæ*, quæ nonnullis dumtaxàt immutatis, fuere ad Principes, & Reges quoquè missæ; Et cùm fuissent etiam porrectæ ad Palæologum, atque ad Joannem Becum Patriarcham Græcorum, antequàm Nuncii ab ipsis missi ad Joannem reversi fuissent, mox ad ipsum Nicolaum gratulatorias, & obedientiæ literas fecerunt. Palæologus verò sic scripsit.

Sanctissimo, & Beatissimo primo, & Summo Pontifici Apostolicæ Sedis, Sacrosanctæ Ecclesiæ veteris Romæ Universali Papæ, in Christo Deo Reverendissimo, & specialissimo Patri nostri Imperii Domino Nicolao, Michael in Christo Deo fidelis Imperator, & moderator Romæorum, Ducas, Angelus, Comnenus, Palæologus filialem obedientiam Apostolicæ benedictionis, & orationum postulationem.

1442 „ Si mihi, ò divinum, & sacrum Caput, dignum & æquale totius Angelici chori honore per omnia, exprimere non est leve, quantâ lætitiâ corporis, & exultatione animæ sui repletus ex insinuatione literarum vestræ Apostolicæ Sanctitatis, depromentium ad Apostolicam Sedem vestræ Sanctitatis gloriosum ascensum, quem pridèm fama volatilis satis jucundè conspersera ad universalem notitiam, & audientium devotorum vestræ Paternitatis benignitas non miretur. Non enim erat hujusmodi annunciatio extranea spei meæ, immò certissima, dùm hujusmodi omnes communitèr fererentur, & concorditèr asserebant. Si verò secundùm Deum est sententia, utiquè & secundùm Deum hæc existit, & non oportet de hac opinione aliquid aliud cogitare, nisi Deum existere attributorem & causam. Hujusmodi igitur gratia confidentèr habebam, & vos fore commodè veraciter expectabam, quem superna providentia eligeret, & ut lumen splēdidum egressum de vero lumine ostenderet Orbi Terræ, quibus mediantibus meipsum beatificabam in Domino. Congaudentem habeo fanè illum in operibus prævium, de quo ante nullatenùs dubitabam suscipiens fines infallibiles spei meæ, quibus etiam ante finem, ut jàm recepisse ultrà modum delectabar; nec in aliquo contristabar. Sed agnoscens vos fore in divinis sapientes, & secundùm Christùm, Dei, & hominum mediatorem, nihilominùs in humanis, & omne quod extrà spem admiratur, & omne quod spe accidit, & ante factum diligitur, & in fine beatificatur, & ampliùs diligitur affectanter ad se attrahens experientiam, dans, & recipiens ad invicem primæ affectionis effectum.

1443 „ Extendimus præterea, Beatissime Pater, animæ specialem affectum; nunc autem totum meipsum Sanctitati vestræ humiliter recommendo, & etiam repræsento, & inclino intellectualiter caput meum, & incumbens in sinu vestræ Apostolicæ benedictionis, orationes postulo, & osculans manus sacras Apostolicam vestram benedictionem assumo. Latores siquidèm vestræ Sanctissimæ Paternitatis, prout decuit, expediti ad vestram affectatam

„ tam præsentiam, utinàm prosperè, revertantur, quibus quædam de plurimis, quæ in meis intimis resident, de ipsorum probitate confisus, attentâ conversatione, quam hactenùs contraxerunt, commissi fidelitèr vestræ Sanctitatis audientiæ referenda cum aliis, quæ viderunt oculis, & auribus audierunt, super quibus benigniter obsecro, ipsis à vestrâ piissimâ Sanctitate benevolam audientiam impertiri. Et quià Dei nostri sunt opera, vos, qui verè in terris, quæ Dei sunt, Deo redditis, & in Cœlo non permittatis hujusmodi, pie Pater; sed cognitâ veritate mihi devoto filio vestræ Apostolicæ Sanctitatis, quæ sunt terreni Cæsaris, ut excelso Cæsari persolvam cum fœnore, assistatis ope, benedictionibus, consilio, & favore, ut Reprobantium opera nostro subsidio intentur. Cœlestis omnipotens Deus Sanctitatis vestræ processibus præbeat misericordiæ largitatem, ut per cuncta, quæ agitis, æternæ gloriæ serviatis. *Hactenus Palæologi Congratulatoriæ*. Joannes verò Bechus scripsit in hanc formam, videlicèt.

Sanctissimo, & Beatissimo Summo Pontifici Apostolicæ Sedis veteris Romæ Universali Papæ Domino Nicolao, Joannes miseratione divina Patriarcha Constantinopolitanus novæ Romæ, & quod sub nobis est Concilium sanctum, salutem in Domino, & debitam inclinationem, & orationum postulationem.

1444 „ Recepimus literas vestras, o Divinissime Domine, Pastorum Pastor, omniumque Præsul supereminens Prælatorum. Nec est dicendum, quantâ lætitiâ repleti fumus. Cognovimus nàmque, quòd Deus bonorum omnium elargitor non magnificentiæ vestræ Sedem, sed Sedi Sanctitatem vestram potiùs condonavit, ut ipsa siquidèm per eos decoraretur ampliùs, & ornaretur. Et quamquàm priùs Sanctitas vestra omnibus esset nota, prævenit enim fama pennas extendens, & volans ubiquè, quæ non cognoscentibus ea, quæ sunt vestræ maximæ Sanctitatis, manifesta & cognita demonstravit; magis cognoscet tamen amodò ac diligentiùs quilibet usus materiâ ampliori, & meliùs quam antè vos benefacientem unicuique specialiter, ac communiter omnibus ex operibus festinantem Maximum & primum Pontificem Dominum nostrum Jesum Christum propensiùs imitari. Confidit proculdubiò nostra humilitas, quòd hoc procedit ad perfectissimum complementum; nec minùs putamus, quòd in hoc concordant quicumque Sapientes, ex præcedentibus futura imaginantur. Si enim antequàm ascendissetis ad superexcellentem altitudinem omnium dignitatum, in vobis tanta aderat præ omnibus excellentia bonitatis, ut vobis quis non posset ferè in aliquo comparari, quanto magis decet vos nunc indutos magnitudine tali, utiliora operari, & meliora? Qui verò nondùm ad gradum perfectionis perveniens, tanto bonorum operum lumine refulgebat, ut persuaderet in ipso videntes Patrem gloriari Cœlestem, hic idem ad superlativum ascendens, quomodò non apparebit lucidus, ac apertiùs relucebit, omnes à longè attrahens ad se, quemadmodùm Candelabrum in alto positum iis, qui longè sunt, resplendet, & ipsos ad se convocat ex fulgore? Non enim idem Candelabrum tantùm ex infimis vel de terrâ refulget, quantùm si super modium, vel in altissimis producatur. Undè & Propheta super Candelabrum aureum videns candelam, duo ostendit, ignem videlicèt descendere gratiæ à Patre luminum; & quod est natura ignis suprastantis nobis ex supernis lucidiùs relucere. Quis ergò ea, quæ diximus, in mente habens, non replebitur delitiâ spirituali, ut promptissimè ad Deum, tanquàm hujusmodi largitorem, gratiarum referat actiones, ac sibi postulet, ut qui tale bonum condonavit, conservet ipsum externum, & sicut ipsum perfecit, ità conservet illud ad commune utilitatem? Quis non super hujusmodi jubilet? Et quis poterit de istis non gaudere? Humilitas verò nostra nunquàm aliàs jucundiùs Deum magnificavit, sibi adscribens omnia, & glorificans procurationem suam maximè, ac provisionem, per quem semper utile suis dispensans in hujusmodi nuper factis, opportunum nullatenùs præterire dimisit, venientique ad totam Eccl. constitutionem ad ea, quæ damni essent, aliquatenùs extenderentur ipsi Viri Dei. Quomodò enim Viris tàm egregiis in unû congregatis, inter quos, Deum fuisse nullus dubitat, opportunum lateret? Non oportuit hoc fieri, & ideò non est factum.

1445 „ Et licèt vestra maxima Sanctitas in sacris literis ad nos missis, vos indignos voluerit nominare, nosque ad orationem provocaveritis, & supplicationem, ut Deus, vos tanquàm dignos efficiat; Nos tamen diligenter cognoscimus, quòd nil aliud sunt hujusmodi, nisi verba mansuetudinis & humilitatis: imitamini nàmque omnium Dominum, ac Deum Jesum, à quo vobis tanta gratia est largita, & amplectivum; modestiam & mansuetudinem, & commune exemplum humilitatis vos proponitis, cùm non sit alius dignus ad administrationem gubernationis Ecclesiæ, quàm vestra sapiens à Deo Sanctitas, quàm dignè estis ad hoc, & verè dicere possumus superdignè. Quomodò ergò unquàm orationem talem fundemus pro vestra Apostolica hono-

„ norabilitate; cùm magis vestris sacris orationibus indigentes affectemus quotidiè ipsas habere tanquàm bonum viaticum ad salutem? Deus itaquè per suos speciales Ministros eligit, quem vult, & vincens cum quanta quis dicet virtute, quæ multorum sunt, omissis consiliis, suam perficit voluntatem. Undè nos vestras paternas literas intelligentes, de hoc intimantes, filialiter recepimus ipsas, tanquàm omne bonum annunciantes; supplicantes propensiùs vestræ Sanctissimę Paternitati, quatenùs de nobis cum aliis, qui inter vestros filios reputantur, memoriam facere velitis in sacris ad Deum supplicationibus vestris, ut ipsis adjuvantibus, & foventibus benè gubernare possimus populum nobis à Deo creditum, immò ipsum conducere in operibus Deo placentibus; & salutaribus, atque cætera in pace, secundùm Deum, & firmam patientiam, ac quietitudinem ipsi populo acquiramus, negotiantes ipsum ad manus Pastoris omnium Domini Dei salubritèr pervenire; qui dignetur nos recipere mediantibus orationibus sublimissimæ vestræ supereminentiæ, vestram in multis temporibus conservans Divinitatem. *Hactenus Joannis Patriarchæ literæ.*

1446 Cùm autem Apocrisiarii Græcorum ab Imperatore ad Joannem Papam cum suis Andronici, & Prælatorum literis missi, ob inopinatum Joannis Papæ obitū, ac diuturnitatem vacantis Sedis, diù in Curia stetissent, Nicolaus, ad cujus manus traditæ fuerunt prædictæ literæ, Pontifice jàm creato, eos remittere curavit, & alios Sanctæ Sedis Apocrisiarios cum responsivis eis sociare. Ac ideò ad hoc munus exequendum selegit Bartholomæum Episcopum Grossetanum, Fratrem Bartholomæum de Senis Syriæ Ministrum, Fratrem Philippum Perusinum, & Fratrem Angelum Urbevetanum Lectores, ex Ordine Fratrum Minorum, quibus infrascriptas Palæologo contradendas dedit literas.

Charissimo in Christo filio nostro Michaeli Palæologo Imperatori Græcorum Illustri, salutem, & Apostolicam benedictionem.

1447 „ Sicut ex literarum tuæ Magnitudinis Sedi Apostolicæ novissimè directarum gratâ lectione collegimus, illud ad laudem tui nominis màgis claret, immò clariùs Syderis instàr irradiat, quòd ad catholicę fidei veritatem, quam Sedes eadem tenet, docet, & prædicat, zelo devotionis afficeris, ipsam devotus amplecteris, ad ejus unitatem cunctos tibi subditos adducere satagis, & debitam ei reverentiam invariabili proposito conservare promittis. Quid enim puriore luce relucet in Principe, quàm fidei rectæ sinceritas, & vera Religio? Qui cum in luminis, & vitæ dirigantur auctorem, tenebras respuunt, subjicere defectui nesciunt, nec verentur occasum. Probant autem laudabilem tuæ in his sinceritatis affectum ejusdem veræ catholicæ Fidei, tua fidelis, clara, & aperta professio, Primatus Sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ devota recognitio, spontaneaque susceptio, debitæ sibi obedientiæ prompta & humilis, sponsio, corporaliter à te præstito juramento firmata, schismatis abjuratio, per te publicè facta, ac in earundem literarum serie, juxtà formam per eandem Sedem traditam pleniùs seriatim expressè. Quas ipsi Sedi per tuos Apocrisiarios præsentatas non solùm ad veritatis testimonium, sed & ad memorabile tuæ laudia præconium, tàm præsentibus, quàm posteris memorandum in Archiviis ejusdem Ecclesiæ fecimus conservari.

1448 „ Sanè, Fili, dùm ardorem desiderii, quo ad Latinos, & Græcos, antiquo schismate separatos, in charitatis mutuæ vinculo, & unitate fidei uniendos per Sanctos Patres Romanos Pontifices prædecessores nostros est suspiratum ardentiùs, & labores immensos, quibus est hinc indè diutiùs laboratum, memoria recensemùs, quòd in premissis actum ab Excellentia tua comperimus, tantò votis nostris cedit acceptiùs, quantò solet haberi gratiùs, & reputari præclariùs, quod anxiè quæritur, & laborosiùs obtinetur. Et quidèm cunctis christianæ Religionis communionem habentibus in iis de reintegratione Religionis ejusdem communis præstantur excitativa lætitiæ, sed nobis eo majoris jucunditas, & gaudii specialiter causa succrescit, quo magis dùm minori fungebamur officio, eorundem fuimus laborum participes, & desiderii non expertes, quò singulariùs hęc à nobis ad Apostolatus culmen assumptis diligētiam promotionis exposcunt, qui priùs cooperationis tantummodò commune nobis, & aliis ministerium exigebant. Sed & tu, Princeps Magnifice, te lætantèr in iis considera prædicem, & lætare per alios etiam tuos imitatores exēplum tibi retributionis premium aliis convenientibus meritis adaugendum. Considera quot fortes animo, nec debiles viribus, qui prudenter sui operis afficiuntur ad exitum, quo plùs fini propinquant, diligentiùs operantur. Sic & ii, qui in agone contendunt, quò minùs restat de cursus instantia, eò currere nituntur instantiùs, & quo de victoria magis sperant, ad bravium plùs aspirant. Ejà igitùr & tu fili, qui tantùm in te, ac aliis, & præcipuè in dilecto filio nobili viro Andronico nato tuo sic desideratis dedisti principium tantum in sic accepto unionis perutilis opere processisti, cùm præstò tibi fatearis poten-

„ tiam virium, nec promptum diffiteris, „ aut diffiteri deceat animum; insta opportunè, immò, si opus fuerit, etiam importunus insiste. Insta, ut quæ in te ipso cœpisti fœliciter, in Prælatis, & aliis etiam ore, „ ac opere compleantur. Suppleantur omninò quæ desunt, nec ulteriùs prætermittantur, aut differantue omissa.

1449 „ Cùm igitur, sicut non solùm famæ, verùm etiam missorum dudùm ad te „ Nunciorum ipsius Ecclesiæ relatio perhibet & veritas, & tua nihilominùs assertio „ habeat, quod totalitèr à te hujusmodi negotium, ejusque dependet consummata „ perfectio, tuæ decet esse solicitudinis, tuæ „ curæ, ut idem negotium celerem desideratæ, sed proculdubiò nimiùm prorogatæ, „ consequatur effectum. Ideòque nos, qui „ ad hoc summo desiderio suspiramus, tibi „ singulariter innitentes, ad id apud tuam „ Excellentiam, & cum ea, quin potiùs & „ per eam apud cęteros scilicèt Prælatos, ac „ alios exactâ diligentiâ procurandum, Venerabilem fratrem nostrū Bartholomæū Episcopum Groffetanum, & dilectos filios fratres Bartholomæum de Senis Ministrum „ Syriæ, Philippum Perusinum, & Angelum Urbevetanum, Lectores Ordinis Minorum, Viros catholicæ Fidei zelatores, „ scientiâ præditos, observatores voluntariæ paupertatis, & veræ humilitatis amicos ad tuam præsentiam destinamus. Celsitudinem tuam rogantes & obsecrantes in „ Domino Jesu Christo, quatenùs ipsos ob „ reverentiam Apostolicæ Sedis & nostram, „ ea, quæ tantum decet Principem, benignitate recipiens illos, quæ ad pleniorem „ ejusdem negotii consummationem, soliditatem, roburque solidiùs tàm per teipsum, „ quàm per alios facienda suaserint, clementer audias, ut efficaciter impleantur ad „ augendum retributionis tuæ præmium, & „ ampliandum laudis titulum, operosus intendas.

1450 „ Cæterùm moram Apocrisiariorum tuorum apud Sedem eandem, quam „ ipsius Sedis vacatio, tibi, ut credimus, „ non ignota, & nostræ promotionis novitas „ induxerunt, habeat tuæ mansuetudinis „ circumspectio excusatam. Ad petitiones „ autem per eos coràm fœlicis recordationis „ Gregorio, & Innocentio IV. Romanis Pontificibus prædecessoribus nostris nomine „ tuo propositas, & novissimè in nostra, & „ fratrum nostrorum præsentiâ repetitas, „ scimus per speciales literas ejusdem prædecessoris Innocentii plenè, prout suasit „ facti qualitas, fuisse responsum; quàm „ quià nulla postmodùm novitas immutavit, „ nec nos ad eas responsionem putavimus „ immutandam. Datum Viterbii IX. Octobris, Anno primo. *Hactenus literæ Nicolai ad Palæologum*, quas cum subsequentibus ex Codice Vaticano exscriptas exhibet Wadingus ad Annum Dom.MCCLXXVIII. sub. num.3. & seq.

1451 Secundas simùl literas ad eundem Imperatorem eodem tempore, per eosdem paritèr Legatos misit, in quibus nè propter dissensiones exortas inter ipsum, & Carolum Siciliæ Regem, negotium unionis detrimentum aliquid pateretur, in mentem revocat, quæ Joannes XXI. scripserit. Hortans ad pacem ineundam cum præfato Rege, & ut pacta, & conditiones pacis Apocrisiariis Apostolicæ Sedis communicaret; Apocrisiarios etiam suos, cum mandato, & potestate pro pace prædicta firmanda intrà certum tempus, ad eandem Apostolicam Sedem dirigeret; Intereà temporis potuisse aliquam treguam inter eosdem iniri. Dolet autem super hæc omnia, nullum hactenùs datum ab eo responsum. Deniquè limitat tempus quinque mensium ad destinandos pro hac causa Apocrisiarios apud Sanctam Sedem, & pro tregua ad certum tempus firmanda, hortatur, ut persuasionibus Apocrisiariorum ejusdem Sanctæ Sedis, latorum earundem literarum acquiescat. Itaquè tenor præfatarum literarum est, qui sequitur.

Charissimo in Christo filio Michaeli Palæologo, Imperatori Græcorum Illustri, salutem, & Apostolicam benedictionem.

1452 „ Ex more quemvis Opificem conservatio sui operis afficit, & ad vitanda solicitè quæcumque contrarii etiam suspicionem inducerent, instinctus quasi naturalis „ inducit. Porrò circà negotium unionis inter Latinos, & Græcos, non sinè multo & „ mutuo hinc indè labore promotum, eminet evidenter Sacrosanctæ Romanæ Ecclesię, nec solicitudo dissimilia, nec dispar affectus. Siquidèm fœlicis recordationis „ Joannis Papæ prædecessoris nostri tempore, Apostolicis directis Magnificentiæ tuæ „ literis, nè unio eadem ex dissensione, quam „ inter te ex parte una, & charissimos in „ Christo filios nostros Imperatorem Constantinopolitanum, & Carolum Siciliæ „ Regem Illustres ex altera, temporalium „ subministrat occasio, dispendium sentiret „ in aliquo; facti circumstantias non sub involucro verborum involvere, nec sub aliquo velamine velari studuit; sed revelatâ „ veritate dictorum Principum querelas aperuit, detexit instantiam, & propositum „ non celavit; Nec omisit, sed ad communem cautelam, suæque puritatem conscientiæ, conservandam, piâ denunciavit intentione, pericula, quæ dissensio eadem comminatur.

1453 „ Ad quæ vitanda consultiùs, prædictis Principibus hortatis ad pacem, Magni-

„ gnificentiam tuam monuit, & rogavit at-
„ tentiùs paterno affectu, nihilominùs per-
„ ſuadens, ut proinde dubiia guerrarum con-
„ ſideratis, & vitstis eventibus, quo ſolent
„ innumera diſpendia prævenire, animum
„ tuum ad concordism præparans, & diſpo-
„ nens ad pacem, ac vias & modos: per quos
„ inter te, ac Principes memoratoa pax & cō-
„ cordia poſſent provenire faciliùa, diligen-
„ ter excogitans, illos Sedis Apoſtolicæ
„ Nuntii. Tunc ad tusm præſentiam deſti-
„ nstis communicare, ac ipſos ſuper eis in-
„ formare cursres. Sed & nihilominùs Apo-
„ criſiarios tuos animum, & plenum ad pro-
„ ſequendum eoſdem modos & vias, & etism
„ conſummandum mandatum habentes, in-
„ fra certum terminum in literia ipſis expreſ-
„ ſum, ad Sedem deſtinsrea eandem. Sed,
„ & nè medio tempore per moleſtiss, vel in-
„ jurias aliqnas inter te, ac ſæpefatos Prin-
„ cipes poſſet exaſperari negotium, ut ab il-
„ lis abſtineretur omninò, treguss sliquas,
„ ad quas memoratos Principes variis indu-
„ ctionibus inclinarat, prout prædicti Nun-
„ tii ſui ſuggererent, perſuaſit iniri.

1454 „ Super iis autem nullo à magni-
„ tudine tuâ recepto reſponſo, ex eo nobia,
„ & frstribus noſtris datur admirationia non
„ injuſta msteria, quod cum prædiceris vir
„ eſſe Conſilii, vir magnæ prudentiæ, tantum,
„ ac tsle ſpiritualis tui Patris conſilium, nè
„ contempſiſſe dicaris, tsliter præteriiſti,
„ nec ipſum facto proſequens, nec ad illud
„ ſcripto, ſeù verbo reſpondens: præſertim
„ cum habuerit hactenus tua inſtans, & re-
„ petita petitio, quod ad Latinos & Græ-
„ coa in charitate mutua ſolidsnda tractatus
„ erat temporalium præmittendus: licèt ejuſ-
„ dem Eccleſiæ circumſpecta proviſio, non
„ indignè à ſpiritualibus elegerit initium aſ-
„ ſumendum.

1455 „ Quia verò per hæc monitioni
„ Charorum, inſiſtitur, ad quorum utilita-
„ tem ſtimulis charitatis urgemur; quam-
„ quam ex parte tua non fuerit efficaciter
„ præmiſſa, ut decuit, sdmiſſa monitio;
„ Nos tamen propterea nequaqusm deſiſten-
„ dum à cœptis, ſed ad conſervationem unio-
„ nis ipſius, & vitsndum pervigili ſtudio,
„ quæcumque poſſent occaſionem turbatio-
„ nis ejus inducere, præmiſſum affectum
„ ejuſdem Eccleſiæ proſequendum potiùs
„ æſtimantes; Excellentiam tuam attentè
„ rogamus, & sffectuosè monemus, exhor-
„ tantes in Domino Jeſu Chriſto, quatenus
„ prudenter attendens, quanta ex hujuſmo-
„ di ſedstione diſcordię detur, non ſolùm
„ utrique parti, ſed etiam toti quaſi Chri-
„ ſtianitati tranquillitas; quanta vitentur
„ ex ea pericula, quam ſit eadem animarum
„ ſaluti congrua, & ſoliditati tui, tuorum-
„ que ſtatus accommoda, juxtà præmiſſas
„ exhortationes, & perſuaſiones ejuſdem tuę
„ Matris Eccleſiæ ſine cunctstione aliqua pa-
„ cis ſemitas proſequaris, & in excogitandis
„ prædictia viis & modis, Venerabili Fratre
„ noſtro Bsrtholomæo Epiſcopo Groſſetsno,
„ & dilectis filiis Fratribus Bsrtholomæo de
„ Senia Miniſtro Syriæ, Philippo Peruſino,
„ & Angelo Urbevetano Lectoribus Ordinis
„ Minorum, Nuntiis noſtris, circa illos,
„ prout utiliùs fore putaveris, informandis,
„ nullam ulteriùa negligentiam habiturus,
„ Apocriſiarios tuos, viros quidem idoneos,
„ viros pacificos, ad pacem & concordiam,
„ ut præmittitur animum & mandstum ha-
„ bentes, infra quinque menſes poſt rece-
„ ptionem præſentium deſtinare ad ejuſdem
„ Sedis præſentism non omittsa.

1456 „ Sed & sd compeſcendum hinc in-
„ de moleſtias & injurias, quæ poſſent par-
„ tium snimos irritare, circa treguaa certi
„ temporis cum dictia Principibua ineundas,
„ eorundem Nuntiorum noſtrorum perſua-
„ ſionibus aquieſcss penſsns conſultiùs, quod
„ cum treguarum conventio ex utriuſque
„ partis conſenſu dependeat, non expedit
„ alterutram certsm formam eligere, ſed ad
„ communem, & æqualem decet eas animoa
„ inclinare; nec aliquid petere, quod vel
„ abſurditatem ſapiat, vel à juſtitiâ, & ra-
„ tione diſcordet. Datum Viterbii ix. Octo-
„ bris, Anno I. *Hactenus Nicolai ſecundæ
ad Palæologum literæ*. Sed quas ad Androni-
cum reſcripſit attendamus.

*Dilecto Filio Nobili Viro Andronico, Primo-
genito chariſſimi in Chriſto Filii Noſtri
Michaelis Palæologi Imperatoris
Græcorum Illuſtri, ſalutem,
& Apoſtolicam benedictio-
nem.*

1457 „ Age, Fili, prudenter, & humi-
„ liter immenſa beneficia tui Creatoris st-
„ tendè. Attende qusnta tuę juventutis auſpi-
„ cia ſuæ dilectionis benedictione prævenit:
„ Ipſe quidem, ut ſuæ circa te largitstis
„ abundantism in temporalibus taceamus,
„ in te oculos interioris hominis ſuo lumine
„ illuſtravit. Immiſit in tuæ mentia habita-
„ culum lucem ſuam, dedit intelligere Ca-
„ tholicæ fidei veritstem, ut in Montem
„ Sanctum ſuum, in communionem videli-
„ cèt, & unitstem Sacroſanctæ Romanæ Ec-
„ cleſiæ per profeſſionem ipſius fidei, reco-
„ gnitionem & ſuſceptionem Primatua ejuſ-
„ ſem Eccleſiæ, ſponſionem debitæ ſibi obe-
„ dientiæ; abjurationem Schiſmatis, quæ om-
„ nis tuæ teſtantur literæ, quas noveris per
„ Sedem Apoſtolicsm gratanter & benignè
„ receptss, ſuo ducstu deductus, tandem
„ in dilecta ejus Tabernacula per continua-
„ tionem bonorum operum fæliciter aduca-
„ ris. Ipſe ſic ergà chariſſimum in Chriſto
„ Filium noſtrum Michaelem Palæologum

„ Imperatorem Græcorum Illustrem Genito-
„ rem tuum, & te ipsum pium direxit ejus-
„ dem Matris Ecclesiæ studium, ut non so-
„ lum per hæc ci, & tibi spiritualiter consu-
„ luerit ad salutem, sed & salubribus mul-
„ tiplicatis persuasionibus, quæ in aliis ei-
„ dem genitori tuo, tam à fælicis recorda-
„ tionis Ioanne prędecessore nostro, quàm à
„ nobis directis literis exprimuntur tempo-
„ raliter ad securitatem status satagit prove-
„ nire. Decet igitur, ut & tu periculosè
„ de tantis gratiis non comperiaris ingratus
„ eidem Creatori tuo pro omnibus, quæ tibi
„ tribuit aliquid gratitudinis præ tuæ possi-
„ bilitatis viribus recompenses.

1458 „ Cùm itaque ad perfectiorem con-
„ summationem unionis, jam per ipsius Ge-
„ nitoris, & tuam solicitudinem promotę,
„ fæliciter inter Latinos & Græcos, non so-
„ lum, quæ per ipsum, & per te acta sunt in
„ Prælatis, & aliis agenda supersunt, sed
„ & alia nonnulla supplenda, ad quorum
„ prosecutionem de tua cooperatione specia-
„ liter confidentes, Venerabilem Fratrem
„ nostrum Bartholomæum Episcopum Gros-
„ setanum, & dilectos Filios Fratres Bar-
„ tholomæum de Senis Ministrum Syriæ,
„ Philippum Perusinum, & Angelum Ur-
„ bevetanum Lectores Ordinis Minorum,
„ Viros Catholicæ fidei Zelatores, scientia
„ præditos, observatores voluntariæ pau-
„ pertatis, & veræ humilitatis amicos, ad
„ ipsius Imperatoris, & tuam præsentiam
„ destinamus. Magnitudinem tuam mone-
„ mus, rogamus, & hortamur attentè in
„ Domino Iesu Christo, quatenus providè
„ pensantes quod solum benè cœpisse non
„ sufficit, nisi perseveranter usque ad operis
„ exitum persistatur; ob reverentiam Apo-
„ stolicæ Sedis, & nostram, eisdem Nuntiis
„ te favorabilem exhibens, & benignum in
„ iis, quæ ad perfectionem solidam dictæ
„ unionis faciendæ suaserint, & specialiter
„ apud sæpesatum Genitorem tuum, ut no-
„ stris consiliis & suasionibus tibi, & idem
„ proculdubiò, ut speramus, utilibus aquies-
„ cat, solicitam operam studiosus impendas.
„ Per hoc etenim non solum tibi laudis titu-
„ lum, & retributionis meritum ampliabis,
„ sed & statui tuo consultiùs, auctore Do-
„ mino providebis. Datum Viterbii IX. Octo-
„ bris, Anno I. *Hactenus ad Andronicum Nicolaus.*

1459 Ad Græcorum inde Patriarcham, Archiepiscopos, Episcopos, aliosque Prælatos scripsit, Apostolicam Sedem ipsorum literas ingenti gaudio accepisse, quibus Primatum Romanæ Ecclesiæ agnoscere, ac suscipere, spondere illi humillima obsequia, atque in Concilio œcumenico gesta admittere exponebant. Attamen, quoniàm professio fidei in præfatis literis ab eis expressa, non sub iisdem terminis fuerat concepta, sub quibus ab antecessoribus Romanis Pontificibus fuerat exarata, atque in Generali Lugdunensi Concilio, recepta, iterumque ab ipso Imperatore per se ipsum subscripta: ad stabiliendam perfectam unionem, admonet & hortatur, ut eandem fidei formam, & ipsi recipiant, eidemque subscribant, cui & Imperator subscripsit, ut uniformitas unitatis fidei servetur ab universis: quoniàm in prædictà unione procedi debet uniformiter in fidei unitate: Et ità hortatur, ut juxtà requisitionem Apostolicæ Sedis Nunciorum, omnes & singuli profiteantur eandem fidem juxtà formam ab eisdem exhibendam, & præsentandam. Sunt ergò literæ tenoris sequentis, videlicèt.

Venerabilibus Fratribus Patriarchæ, Archiepiscopis, & Episcopis, ac dilectis Filiis Abbatibus, cæterisque Prælatis Græcorum,

1460 „ Fraternitatis tuæ literas, Fra-
„ ter Patriarcha, professionem veræ Catho-
„ licæque fidei, quam Romana Ecclesia te-
„ net, docet, & prædicat; aspernationem
„ & abnegationem antiqui Schismatis, ut
„ earundem literarum verbis utamur, reco-
„ gnitionem, & susceptionem Primatus ip-
„ sius Ecclesiæ, ac sponsionem obedientiæ
„ spontaneam ad eandem per te nomine tuo,
„ & totius Synodi apud vos antea celebratę,
„ certò modò factas inter alia continentes,
„ Sedes Apostolica benignè recepit, & eas
„ diligenter inspiciens vestrum ad negotium
„ unionis inter Latinos & Græcos, Divino
„ beneplacito inchoatum, & charissimi in
„ Christo Filii nostri Michaelis Palæologi
„ Græcorum Imperatoris Illustris, dilecti
„ Filii Nobilis Viri Andronici nati ejus, ac
„ vestrà solerti cooperatione promotum,
„ quem eædem literæ prætendebant, nota-
„ vit affectum, probat multipliciter & com-
„ mendat. Super quo illi Sacrificium laudis
„ offerimus, & jubilationis hostiam immo-
„ lamus, qui eorundem Imperatoris, nobilis,
„ & vestros oculos mentis aperuit, intelle-
„ ctum tribuens, & vos ad agnitionem veri-
„ tatis adducens. Et quidem, Fratres, &
„ Filii lætanter attendimus, & gratanter ac-
„ cepimus multa in eisdem literis contineri
„ professioni ejusdem veræ fidei consona, re-
„ cognitioni dicti Primatus accommoda obe-
„ dientiæ sponsioni congrua, & abjurationi
„ præfatis Schismatis opportuna.

1461 „ Verùm cum in prædicta propenso
„ consilio & discussione solicità ejusdem Ec-
„ clesię certà, quam esse decet in omnibus
„ uniformem, forma sit prodita, per memo-
„ ratos Imperatorem, & nobilem acceptata,
„ jam dudum per eorum Nuncios in Generali
„ Lugdunensi publicata concilio, & ab ipsis
„ nuper in personis propriis publicè, ac so-
lem-

„ lemniter iterata, illam censuimus omnimo-
„ dis observandam, præsertim cum expediat
„ in iis uniformiter ab omnibus, per hujus-
„ modi unionem vivendi in fidei unitate pro-
„ cedi, & vos velut jam factos obedientiæ fi-
„ lios deceat ipsius Ecclesiæ vestræ omnium-
„ que Matris fidelium, & Magistræ fideli ma-
„ gisterio per observationis promptitudinem
„ humiliter adhærere, ac juxtà ejus benepla-
„ citum, & dispositionem circa hujusmodi
„ negotium adimplere sollicitè omnia, & ma-
„ ximè illa, quæ ad ipsum consummandum
„ pleniùs & solidiùs roborandum per Nun-
„ tios: novissimè ad hoc missos ex ejusdem
„ Ecclesiæ parte requisita, nec adimpleta
„ fuerunt.

1462 „ Ideòque Venerabilem Fratrem
„ nostrum Bartholomæum Episcopum Grof-
„ setanum. & dilectos Filios Fratres Bartho-
„ lomæum de Senis Ministrum Syriæ, Phi-
„ lippum Perusinum, & Angelum Urbeve-
„ tanum Lectoris Ordinis Minorum, Viros
„ Catholicæ fidei Zelatôres, scientiâ prædi-
„ tos, observatores voluntariæ paupertatis,
„ & veræ humilitatis amicos ad hæc inter cæ-
„ tera specialiter destinantes, universitatem
„ vestram rogamus, & hortamur, obsecrantes
„ in Dom. Jesu Christo, & per hæc Apost. scri-
„ pta mandantes, quatenus juxtà requisitio-
„ nē ipsorum, omnes & singuli singulariter
„ præmissā veram fidem profiteamini, reco-
„ gnoscatis & suscipiatis Primatum, abjure-
„ tis Schisma, obedientiam promittatis. In his
„ supradictam formam vobis per eosdem no-
„ stros Nuncios præsentandam studiosè per
„ omnia observando, & in cæteris, ut prædi-
„ citur, non impletis, ac aliis, quæ iidem
„ Nuncii ad perfectam consummationem
„ ejusdem negotii duxerint requirenda, ipsis
„ acquiescendo, humiliter & cooperando effi-
„ caciter, quod idem negotium celeriter abs-
„ que ulterioris moræ dispendio, studio vestro
„ perfectiùs consummatum. Nos, qui anxio
„ & immenso id desiderio affectamus, ac uni-
„ versalem Ecclesiam Sanctam Dei lætificet
„ Civitatem, vobisque non solum apud nos
„ uberioris favoris cumulum, sed apud re-
„ tributorem bonorum omnium ad fœcundio-
„ ris retributionis cedat augmentum. Datum
„ Viterhii VIII. Idus Octobris, Anno I. *Ha-
ctenus literæ*. Sequuntur & aliæ literæ, quibus
Nicolaus supradictis Apocrisiariis Legatio-
nem committit, ex eodem Vaticano Regesto
à Wadingo exscriptæ, ad hunc modum se ha-
bentes, videlicèt.

*Venerabili Fratri Bartholomæo Episcopo Grof-
setano, & dilectis Filiis Fratribus Bar-
tholomæo de Senis Ministro Syriæ,
Philippo Perusino, & Angelo
Urbevetano Lectoribus
Ordinis Minorum.*

1463 „ Desiderantes, ut ea, quæ ad unio-
„ nis inter Latinos & Græcos tractatæ nego-
„ tium consummandum, pleniùs & firmiùs
„ roborandum, necnon, & ad tollendum ma-
„ teriam turbationis, seu impedimenti unio-
„ nis ipsius, quam inter Christianissimos
„ in Christo Filios nostros Imperatorem Cō-
„ stantinopolitanum, & Siciliæ Regem Il-
„ lustres ex parte una, & charissimum in
„ Christo Filium nostrum Michaelem Palæo-
„ logum Imperatorem Græcorum Illustrem
„ ex altera, discordia super temporalibus
„ subministrat, in literis, quas per vos ei-
„ dem Palæologo, Patriarchæ, & Prælatis,
„ & Clero Græcorum, & nobili Viro Andro-
„ nico ejusdem Imperatoris Græcorum Pri-
„ mogenito, destinamus, & in memoriali su-
„ per illis sub Bulla nostra vobis tradito, ple-
„ niùs continetur, desiderato, Deo auspice,
„ impleantur effectu. Volumus, & discre-
„ tioni vestræ, per Apostolica scripta manda-
„ mus, quatenus ad partes illas personaliter
„ accedentes, tam circa prædictos Imperato-
„ rem, & Primogenitum, quàm circa Præ-
„ latos, & alios, præmissa studeatis exequi
„ diligenter.

1464 „ Et ut illa commodiùs, & faciliùs
„ valeant provenire, vobis audiendi confes-
„ siones confiteri volentium, & eis salutarem
„ injungenti pœnitentiam pro commissis, ac
„ ipsis absolutionis impendendi beneficium
„ super illis, nisi fortè talia fuerint, propter
„ quæ Sedes Apostolica, sit meritò consulen-
„ da, excommunicandi præterea auctoritate
„ Apostolica eos de partibus illis, quos ne-
„ gotii unionis ejusdem fore vobis constiterit
„ turbatores, cujuscumque præeminentiæ,
„ conditionis, aut status existant, & in ter-
„ ras ipsorum interdicti sententias proferendi;
„ necnon, & procedendi alias spiritualiter,
„ & temporaliter contra ipsos, & terras eas-
„ dem, prout utilitati negotii consideratis
„ ejus circumstantiis, videritis expedire,
„ Absolvendi quoque juxtà formam Ecclesiæ
„ Latinos & Græcos, tam Clericos, quàm
„ Laicos illarū partium ab excommunicatio-
„ nis sententia, quàm pro violenta manuum
„ injectione in Clericos & Personas Ecclesia-
„ sticas incurrerunt, nisi adeò gravis fuerit,
„ & enormis excessus, propter quem ad Se-
„ dem eandem oporteat haberi recursum, &
„ dispensandi cum eisdem Clericis super ir-
„ regularitate, si quam contraxisse noscantur,
„ se sic ligati Divinis Officiis immiscendo.
„ Concedendi etiam securitatem plenariam
nostro

„ nostro,& Ecclesiæ Romanæ nomine Nuntiis „ Imperatoris, Primogeniti, & Prælatorum „ ipsorum pro negotio supradicto ad Sedem „ prędictam venire volentibus, vobis ac vi- „ ce nostrâ in prędictis partibus existentibus, „ usque ad certum tempus, quod eis duxe- „ ritis præfigendum, plenam & liberam præ- „ sentium auctoritate concedimus faculta- „ tem. Datum Viterbii VII. Idus Octo- „ bris, Anno I. *Hactenus ad Apocrisiarios data literæ.*

1465 Memoriale porrò indicatum in antefatis literis, continens nimirum instructionem à S.Sede eisdem Apocrisiariis datam circa modum se gerendi cum prædictis Græcis in hac eorum Legatione, omittit Wadingus, licèt afferat illius exemplar apud se habuisse. Raynaldus verò ad An.Dom.MCCLXXVIII. à num. 7. licèt non integrum, & totum per extensum, exhibet tamen, quæ substantialia in eodem continentur; Cum verò ex nullo alio Codice mihi suppetat, prout habetur apud eundem Raynaldum, infra exhibeam; Et quod notatu dignum est, cùm Imperator in literis suis datis ad Gregorium X. & recitatis in Concilio generali Lugdunensi, incipientibus: *Quoniàm missi sunt*: petiisse, ut Ecclesia Constantinopolitana Sanctum Symbolum recitare posset, sub eadem forma, & eisdem verbis, quemadmodùm hactenùs recitaverat, & uti suis ritibus, quibus ante schisma usque ad præsens tempus usa fuerat, nè ex novitate, Græci tumultum excitarent: Et quoniàm in Concilio præfato super hoc nihil fuerat determinatum, nec in literis Gregorii quidquam super hujusmodi petitione responsum datum legatur, Nicolaus in prefata instructione, declarat non esse quod Symbolum id concedendum, quoniàm apud Græcos decantari consueverat sine voce, in Articulo de processione Spiritus Sancti, *Filioque*, mandans ut uniformiter in utraque Ecclesia decantetur propter fidei unitatem cum voce illa, *Filioque.* Quo verò ad ritus, concedit posse uti ritibus suis, qui puritati Ecclesiæ non adversantur. Et ex hoc clarè evincitur errare illos, qui fatentur Sacrum Concilium Lugdunense permisisse Græcis canere Symbolum sine voce illa, *Filioque*. Hoc certè non constat ex Actis prefati Concilii, nec ex Gregorii X. vel successoribus ejus literis, quinimmò contrarium omninò demonstrant instructionis literæ Nicolai, quæ ità se habent.

1466 „ In commissi vobis executione negotii, Venerabilis Frater Bartholomæe „ Episcope Grossetane, & dilecti Filii Fra- „ tres Bartholomæe de Senis Minister Syriæ, „ Philippe Perusine, & Angele Urbevetane „ Lectores Ordinis Minorum, talis videtur „ processus habendus. *Et infra*. Petenda est „ ab Imperatore prædicto multiplicatio lite- „ rarum super fidei professione, Primatus re- „ cognitione, ac susceptione, & obedientiæ „ sponsione Missarum ab ipso per Nuntios, „ qui novissimè redierunt. Hoc tamen mu- „ tato, ut non scribatur, fęlicis recordatio- „ nis prędecessori nostro Gregorio, sed nobis „ Ad hujusmodi autem mutationem non est „ importunè instandum; sed ità si de plano „ possit haberi. *Et infra*.

1467 „ Item suadeatur diligenter eidem „ Imperatori, ut cum Patriarcha, & alii „ Pręlati nondum fecerint professionem fidei, „ recognitionem, & susceptionem Primatus „ ejusdem Ecclesiæ Romanæ; abjurationem „ Schismatis, & obedientiæ sponsionem, „ juxtà formam ab eadem Ecclesia traditam; „ Cui debent ipsi obedientiæ filii, maximè „ in iis, quæ consummationem, robur, & „ firmitatem unionis tractatę respiciunt, tam- „ quam omnium Ecclesiarum capiti suę Ma- „ tri, & Magistræ devotè parère; Ipse Im- „ perator, qui fatetur & asserit, à se totum „ dependere negotium, suamque fore in iis „ omnibus liberam potestatem, det operam „ efficacem, ut & præmissa fiant à Prælatis „ eisdem & cætera omnia, quæ ad solidationē „ unionis ejusd.per vos,ut inferiùs exprimitur, „ sunt petenda plenariè, per omnia cōpleātur.

1468 „ Item super eo, quod dictus Im- „ perator in præfatis suis literis petiit, ut „ Ecclesia Gręcorum dicat Sanctum Symbo- „ lum, sicut dicebat hoc ante schisma, & ipsi „ Græci maneant in ritibus suis; responden- „ dum est, quod unitas fidei non patitur di- „ versitatem in professionibus suis, sivè in „ professione, sivè in decantatione. vel alia „ ipsius fidei publicatione: & maximè in de- „ cantatione Symboli, quod quanto magis in „ Ecclesia frequentatur, tantò apparere debet „ ampliùs uniforme. Et ideò deliberavit ea- „ dem Romana Ecclesia, & vult ipsum cum „ adjectione illa, *Filioque*, tàm à Latinis, „ quàm à Gręcis uniformiter decantari: Et „ quia de additione illa specialiter actum est, „ & recognitio veræ fidei occultari non de- „ het; sed revelari potiùs, & publicè præ- „ dicari. De cæteris autem Græcorum riti- „ bus, sic respondendum est: scilicèt, quod „ eadem Ecclesia Romana intendit Græcos, „ quantum cum Deo poterit favorabiliter „ prosequi, & ipsos in illis eorum ritibus, „ de quibus Sedi Apostolicæ visum fuerit, „ quod per eos Catholicæ fidei non lædatur „ integritas, nec Sacrorum Statutis Cano- „ num derogetur. *Et postea*, subjungit ea „ quæ præfati Legati exigere debent à Pa- „ triarcha,Prælatis, & Græcorum Clero, in- „ quiens.

1469 „ Hæc autem sunt illa, quæ petenda sunt à Patriarcha, cæterisque Præ- „ latis, & Clero Civitatis cujuslibet, castri, „ vici, seù loci: scilicèt, quod ipsi omnes & „ singuli singulariter fidei veritatem, & ejus- „ dem Ecclesiæ Romanæ Primatum juxtà se- riem

„ riem in literis ejusdem prædecessoris Gre-„ gorii, quarum tenorem vobiscum defertis „ ad præsens, plenè, ac seriosè lectam & ex-„ positam fideliter, explicitè, ac apertè in-„ frascripto modo, absque ulla conditione, „ vel adjectione, occasione præteriti tempo-„ ris apponenda, seù etiam facienda, sed sim-„ pliciter & purè, sicut petitur, recogno-„ scant, acceptent, & profiteantur præstito „ juramento.

1470 „ Ego N. Prelatus, fidei veritatem, „ prout plenè lecta est, & fideliter exposita, „ veram, sanctam, catholicam, & orthodo-„ doxam Fidem esse recognosco, eam acce-„ pto, & corde, & ore profiteor; ipsamque, „ prout veraciter eam tenet, fideliter docet, „ & prædicat Sacrosancta Romana Ecclesia, „ me inviolabiliter servaturum, & in ea om-„ ni tempore perseveraturum; nec ab ea ul-„ lo unquàm tempore recessurum quoquo-„ modo deviaturum, vel discrepaturum pro-„ mitto. Primatum quoquè ipsius Sacrosan-„ ctæ Romanæ Ecclesiæ, prout in præmissa „ serie continetur, ad ipsius Ecclesiæ obe-„ dientiam spontaneus veniens, fateor, re-„ cognosco, accepto, & spontè suscipio; & „ me omnia præmissa, tàm circà fidei veri-„ tatem, quàm circà ejusdem Ecclesiæ Ro-„ manæ primatum; & ipsorum recognitio-„ nem, acceptationem, susceptionem, ob-„ servantiam, ac perseverantiam servaturum „ promitto. Manualem insuper obedien-„ tiam, & reverentiam vobis Nunciis San-„ ctissimi Patris Domini Nicolai Tertii, di-„ vinà providentià, Summi Pontificis, & „ ipsius Ecclesiæ Romanæ, ex nunc exhibeo, „ & me ab illis nullo unquàm tempore re-„ cessurum, corporalitèr præstito juramento, „ promitto. & confirmo. Sic me Deus adju-„ vet, & hæc Sancta Dei Evangelia.

1471 „ In præmissis autem nullam decet „ Patriarcham, Prælatos, aut Clerum con-„ suetudinem, quod jurare non consueve-„ rint allegare; cùm nunquàm similis casus „ acciderit, cujus possit consuetudo præten-„ di; nec hujusmodi consuetudines per usur-„ pationem adversùs Superiores, & jura ip-„ sorum; & maximè adversùs Romanam Ec-„ clesiam contrà Canones usurpatæ, sunt ali-„ quatenùs observandæ, nec dicendæ tàm „ consuetudines, quàm abusus.

1472 „ Volumus prætereà, ut in eorun-„ dem Prælatorum, & Clericorum promis-„ sione veniat, quòd nec contrà suam pro-„ fessionem aliquid publicè prædicare, vel „ occultè suadere præsumant; quinimmò illi, „ qui officium prędicationis exercent, publi-„ cè prædicent, & exponant fideliter suis po-„ pulis eandem fidei veritatem, & cantent „ etiam Symbolum cum additione illa, sicut „ præmittitur, videlicèt, *Filioque*. Adjicia-„ tis nihilominùs vestræ solicitudinis stu-„ dio in omnibus prædictis professionibus, „ & recognitionibus, quas fieri contige-„ rit, alias idoneas securitates, & eautelas, „ quas vobis circumstantiæ suggerent exi-„ gendas.

1473 „ Cæterùm ad faciliorem, & ple-„ niorem consummationem prædictorum, ex-„ pedire putamus, ut ad singula loca insi-„ gnia illarum partium, ad quæ accedere po-„ teritis, & de quibus videbitis expedire, „ vos personaliter conferatis, conjunctim, „ vel divisim promissiones similes in eisdem „ locis cum solemnitate, ac observatione „ simùl recepturi. De hujusmodi autem pro-„ fessionibus, & recognitionibus fiant publi-„ ca instrumenta.

1474 Deindè inter alia subnectit: „ Item „ memorandum, quod post expeditum tra-„ ctatum præmissorum, vel dùm præmissa „ tractantur, & executioni mandantur, pro-„ ut opportunitas obtulerit, & videbitur „ expedire negotio, tangendum est, quo-„ modò Ecclesia Romana miratur, quòd Prę-„ lati, & alii non curaverunt adhùc statui „ suo ex consideratione præteriti temporis „ providere. Cùm enim ratione schismatis, „ in quo erant, multotiès latæ sint sententiæ „ contrà eos, mirandum occurrit, quòd ipsi „ quo ad relaxationem sentētiarum ipsarum, „ & tàm Prælati, quàm alii Clerici, & Per-„ sonæ Ecclesiasticæ super Irregularitate, „ quam ex consequentia incurrerunt se im-„ miscendo divinis, nullum adhùc petierunt „ remedium adhiberi.

1475 „ Item miratur Ecclesia, quòd Pa-„ triarcha, & alii Prælati post professionem „ fidei factam, recognitum & susceptum pri-„ matum Ecclesiæ Romanæ, ac obedientiam „ promissam eidem super confirmatione sta-„ tus sui nullam provisionem petere curave-„ runt. *Et indè*.

1476 „ Item attendendum, quòd in qui-„ busdam literis, quæ vobis Nunciis diri-„ guntur, & incipiunt: *Desiderantes, ut ea, quæ ad Unionis &c.* datur vobis sub certa „ forma potestas excommunicandi auctori-„ tate Apostolicà eos de partibus illis, quos „ negotii unionis ejusdem fore vobis consti-„ terit turbatores, cujuscumque præemi-„ nentiæ conditionis, ac status existant, & „ in terras ipsorum interdicti sententias pro-„ ferendi, nec non & procedendi alias spiri-„ tualiter & temporaliter contrà ipsos, & „ terras easdem, prout utilitati negotii, con-„ sideratis ejus circumstantiis, videritis ex-„ pedire; quòdque cùm similis potestas data „ fuerit per Sedem eandem duobus Episco-„ pis, videlicèt Ferentino, & Taurinensi, qui „ unà cum aliis novissimè per Sedem ipsam „ ad idem negotium destinati fuerunt; di-„ ctus Palæologus ipsos instantissimè requi-„ sivit, & apud eos multotiès, & multipli-„ citer institit, ut contrà quosdam Magna-„ tes, & nobiles Græcos partium illarum,

qui

" qui prædictis Imperatori Constantinopolitano, & Regi Siciliæ adhæserunt, & ipsis se confederaverunt, ipsumque Palæologum impugnare dicuntur, tanquàm contrà turbatores prædictæ unionis procederent, eos excommunicando, & excommunicatos denunciando, ac ipsorum Terras supponendo Ecclesiastico Interdicto.

1477 " Ipsi tamen Episcopi post inquisitionem super hoc factam non processerunt in aliquo contrà eos, consultiùs attendentes, quòd nec prædicti prædecessores Gregorius, & Innocentius hujusmodi Palæologi ejusdem instātiæ ipsis generaliter contrà omnes recedentes, & recessuros à fidelitate sua porrectæ annuere voluerunt, sicut apparet in literis ejusdem Innocentii, quæ missæ fuerunt eidem Palæologo, quæ incipiunt: *Innocentius Episcopus &c. Charis. in Christo filio Michaeli Palæologo &c. Dudum à Sede Apostolica &c.* quarum tenorem vobiscum portatis; & ad illas remittunt in fine suo prædictæ nostræ literæ, quas modò Palæologo portatis, quæ incipiunt: *Sicut ex literarum &c.* Undè & vos, si forsitàn idem peteretur à vobis, multùm habetis attendere, tàm ipsius prædecessoris Innocentii processum, quàm dictorum Episcoporum in hac parte constantiam & maturitatem; ut & vos non faciles, nec præcipites in hoc inveniamini, sed diligentes, soliciti, & maturi; & ità demùm contrà illos procedatis, si manifestè vobis constiterit eos esse turbatores unionis ejusdem; non eo ipso quòd à fidelitate, seù subjectione dicti Palæologi se subtraxisse, præfatis Imperatori Constantinopolitano, & Regi Siciliæ adhæsisse, eisque se confederasse, ac eundem Palæologum impugnare dicuntur: Sed si directè veniunt contrà ipsam unionem, & directè impediunt, nè Græci, & Latini in charitate mutua, unitate fidei, Ecclesiæ Romanæ primatu recognito, & suscepto sub ipsius obedientia uniantur. *Hactenus Instructio apud præfatum Raynaldum.*

1478 Scripsit pariter sub eodem tempore Carolo Siciliæ Regi de Bellorum motibus comprimendis, & feriendo fœdere, vel Induciis statuendis cum Palæologo, admonens, se ad hunc effectum quoquè Legatos ad præfatum Palæologum destinare; proindèque hortatur, ut nequaquàm negligat Nuncios ad hunc pacis consequendæ effectum, vel unà cum Palæologi Nunciis ad ipsam Apostolicam Sedem, cum sufficienti mandato, & potestate, dirigere: Quas literas ex Vaticano Regesto, ad eundem An. Dñi MCCLXXVIII. sub num. 16. exhibet Wading. & sunt tenoris sequentis.

Regi Siciliæ Illustri.

1479 " Sicut tuam novimus Excellentiam non latère fœlicis recordationis Joannes Papa prædecessor noster certis ad partes Græciæ super tractatu spiritualium prosequendo Nunciis destinatis, charissimum in Christo filium nostrum Michaelem Palæologum Imperatorem Græcorum Illustrem per suas sub certa forma literas diligenter monuit, & induxit, ut super temporalibus, quæ inter charissimum in Christo filium nostrum Philippum Imperatorem Constantinopolitanum Illustrem, ac teipsum ex parte una, & eum ex altera, dissensionis materiam subministrant, animum suum habilitans & disponens ad pacem, ac vias, & modos excogitans, per quos posset super eisdem temporalibus sedari discordia, & concordis provenire super illis, prędictos ejusdem prædecessoris Nuncios informare; suos Apocrisiarios ad pacem animum & mandatum habentes prosecuturos eosdem modos & vias ad ejusdem prædecessoris præsentiam infrà certum tempus in eisdem literis comprehensum destinare curaret: Et nè interim hinc, vel indè molestiæ, vel offensæ procederent inter eos certas treguas certi temporis persuasit iniri.

1480 " Verùm quia super his adhùc optatus exitus non provenit, nos Venerabilem fratrem nostrum Bartholomæum Episcopum Grossetanum, & dilectos filios fratres Bartholomæum de Senis Ministrum Syriæ, Philippum Perusinum, & Angelum Urbevetanum, Lectores Ordinis Minorum ad partes Græciæ prosequendum, quæ circà tractatum spiritualium inter Latinos, & Græcos opportuna reputavimus, destinantes, super temporalibus memoratis per nostras sub certa forma literas apud dictum Palæologum, eandem monitionis, inductionis, & persuasionis instantiam iteramus.

1481 " Ideòq; Serenitatem Regiam monemus, rogamus, & hortamur attentè in Domino Jesu Christo, quatenùs prudenter considerans, quòd sedatio dissensionis ejusdem spiritualiter, & temporaliter est multipliciter utilis, & ob hoc nobis valdè votiva super dictis treguis ineundis ità provideas, & ab Imperatore eodem Constantinopolitano providere procures, quòd vel inibi opportuno tempore ipsius Imperatoris Constantinopolitani, & tui Nuncii cum mandatis sufficientibus sint parati pro treguis ineundis eisdem, & ipsis firmitatibus opportunis, & debitis roborandis, vel si ipsi Imperatori, & tibi non videtur hoc posse in partibus illis, de facili fieri, aut securitatibus debitis roborari, cùm Apo-

„ Apocrifiarios ejufdem Palæologi, juxtà „ præmiffam noftram inftantiam venire contigerit, ejufdem Imperatoris Conftantinopolitani, & tuis Nunciis ad hoc concurrentibus curàm nobis, ad omnia fufficienter inftructis, tàm fuper ipfis treguis, quàm fuper principali negocio liberè, & efficaciter, auctore Domino procedatur. Datum apud Caftrum Capranicæ xv. Kal. Novembris, Anno I. *Haftenùs Nicolaus ad Regem Siciliæ*.

1482 Intereà verò in Græcorum Imperio turbas, & graves tumultus excitarunt Schifmatici, ad arma ufquè procedentes adversùs Palæologum, quorum Duces fuere Nichiforus legitimus Michalitii Ducis Petræ filius, & alter ejufdem pariter Michalitii filius nothus, quibus poftea defectione factâ fe adjunxerunt Andronicus Palæologus Magnus Orientis Marefchallus, Michaelis Imperatoris Confobrinus; Comninus Catacufinus; & Joannes Palæologus, ejufdem Imperatoris Nepotes, quos cum Exercitu ad debellandos Michalitii filios deftinaverat; & indè fociati funt & alii Magnates, quos pariter Imperator ad priores frenandos miferat; quarè multa mala Imperio intulerunt: quæ omnia diffusè fcribit Ogerius Interpres Latinæ Linguæ, & Prothonotarius Imperatoris, in literis ab eo datis Marco, & Marcheto, deftinatis Apocrifiariis ad Apoftolicam Sedem, ut de præfatis motibus, turbis, & tumultibus, certiorem redderent Sanctiffimum Pontificem Nicolaum. Quæ quidèm literæ ex Codice Vaticano exhibet Wadingus ad Annum Domini MCCLXXIX. fub num. IV. Et poft eum Raynaldus ad Annum MCCLXXVIII. fub num. 13. ad hunc modum fe habentes.

Honorabilibus Viris Domino Marco, & Marcheto Latoribus literarum Sanctiffimi, & Beatiffimi Summi Pontificis Apoftolicæ Sedis veteris Romæ, & univerfalis Papæ, in Chrifto Deo fpecialiffimi, & Reverendifs. Patuis potenfis, & Sanctifs. D. mei Imperatoris.

1483 „ Poftquàm locutus eft Dominus meus Sanctus Imperator vobifcum, & retulit quę oportet vos, tanquàm fide dignos, habere in memoria, & denunciare ipfa Apoftolicæ Magnitudini Summi Pontificis, fore neceffarium exiftimavi hujufmodi præfentibus literis exarare, nè fortè, prout confuevit aceidere hominibus, tùm propter fpatium itineris, tùm propter prolixitatem temporis, aliqua occurrat oblivio aliquorum, de quibus vobis commiffa fuerunt. Ergò illa, quæ locutus eft vobifcum Dominus meus Sanctus Imperator referenda Sanctiffimo D. Summo Pontifici, fic fe habent.

1484 „ Decet omnes Chriftianos ad Patrem Spiritualem dicere veritatem, tanquàm verum filium ad verum Patrem; & fi filius eft Imperator, gratiâ Chrifti, & Pater, fed Pater Patrum, ficut Sanctiffimus Papa Chrifti Vicarius, juftum eft equidèm, ut cognofcere debeat Dominus Summus Pontifex illud, quod eft verum de fuo filio Imperatore. Propter hoc ergò Dominus meus Imperator revelat, & enucleat, quæ reverà ità funt, Sanctiffimo Domino Papæ. Sunt autem quæ vult cognita fore Magnitudini Summę Apoftolicę Sanctitati, hæc.

1485 „ Verùm eft, & jàm patet, quòd non poteft Dominus meus Sanctus Imperator complere ad præfens negotia fua, quemadmodùm erat in anteà confuetus complere, cujus caufa talis eft; Nàm cùm vidiffent illi, qui funt in terra fua, fcilicèt parentes fui, & alii, quod juravit idem Dominus meus Imperator Andronicus ratam tenère, ac firmiter confervare obedientiam, honorem, devotionem, & filialem affectum, quæ conftituerunt habere ad Sanctiffimam Ecclefiam Romanam, & per tempora ad Sanctiffimos Papas; & certificati, quòd amodò eft impoffibile, ut fiat aliquid aliud in diminutione tantæ obedientiæ ipfius Sanctæ Ecclefiæ; aliqui, tanquàm non habentes fcientiam fufficientem intelligendi magnitudinem operationis hujufmodi unionis Ecclefiarum; alii verò propter malitiam, & infidelitatem refilierunt, & conturbari cœperunt; unus, quorum eft filius naturalis Domini Michalitii, qui à Latanis Dux Petræ vocatur; fimiliter & alius filius ejus legitimus Dominus Nichiforus, qui ut fubditi, fervi, & Subnanueles Imperii facramentum Domino meo Sancto Imperatori fidelitatis, & ligii homagii multotiès præftiterunt de parendo præceptis, & mandatis fuis, à quo dignitates, & officia, quibus nominati funt hactenùs, acceperunt.

1486 „ Videntes itaquè ifti obedientiam Domini mei Sancti Imperatoris ad Sacrofanctam Apoftolicam Ecclefiam taliter ratam perfiftere, infurrexerunt exadversò inopinatè, ac oftenderunt manifeftè infidelitatem ipforum, vocantes hæreticos, qui ipfi verè infideles & hæretici funt, Sanctiffimum Dominum Papam, quòd perniciofum eft tantummodò cogitare, ac Dominum meum Imperatorem, & Dominum Patriarcham Conftantinopolitanum, & omnes alios, qui fubditi funt Sanctiffimo Domino Papæ, & Domino meo Imperatori.

1487 „ Quarè Dominus meus Imperator mifit ad eos Nuncios, & monuit, & perfuafit ipfos removeri à vana inftitutione eorum, & fimùl fapere cum eodem Sancto Im-

„ Imperatore Domino meo, & aliis fidelibus, & existere ad obedieutiam Sanctæ Romanæ Ecclesiæ. Cùmque obedire penitùs recusassent, & resilirent omnimodè; idem Dominus meus Imperator misit excriptam excommunicationem à Nunciia Sanctæ Apostolicæ Sedis. Similiter & excommunicationem, quam exposuit Sancta Constantinopolitana Ecclesia, contra illos, qui nolunt convenire ad obedientiam Domini Summi Pontificis.

1488 „ Et cum adhuc convenire penitùs recusassent, misit Dominus meus Sanctus Imperator exercitum contra ipsos cum Capitaneis de magnatibus Imperii, magnum videlicèt Mareschallum Orientis Dominum Andronicum Palęologum consobrinum Domini mei Sancti Imperatoris, & Pincernam consanguineum ejusdem, qui habet in uxorem filiam primi consanguinei Domini mei Imperatoris Sancti. Fuerunt similiter, & cum eis transmissi Comninum Catacutinon, & Palæologum Dominum Joannem, ambos Nepotes Domini mei Sancti Imperatoris. Qui euntes ad expugnationem dicti infidelis Ducis Petræ, non solum studuerunt, non contra ipsum procedere, sed intimarunt ei, & retulerunt infidelitatem eorum, talibus verbis. *Nos tales cognoscentes, quod Imperator unitus est cum Papa, habemus & ipsum hæreticum, & ideò à nobis contrarietatem aliquam non habetis, sed quidquid vultis facere contra Terram Imperatoris, nunc habetis tempus.* Ad quorum suggestionem exivit dictus Bastardus, & occupavit quædam castra de Terra Domini mei Sancti Imperatoris.

1489 „ Cum autem cognovisset Dominus meus Sanctus Imperator infidelitatem ipsorum Capitaneorum, destinavit incontinenti, & removit ipsos de Capitania, & vinculatos deduxerunt ipsos ad Imperium suum, & præcepit & fuerunt carceri mancipati: Contra illum quidem constituti fuerunt novi Capitanei, & injunctum fuit illis, ut solummodò custodirent Locum & Terram, & non irent ad contrarietatem, ac expugnationem ipsius Bastardi. Illi verò non conservantes se juxtà præceptum Domini mei Sancti Imperatoris, sed assumentes vanam virilitatem, ut Juvenes æmulati fuerunt, & contra dictum Bastardum impetum fecerunt, & inerarunt quandam clausuram, & locum vix accessibilem, & arctum, & ipse Apostata inveniens in sui adjutorium durtiã loci, & difficultates nocuit eis. Equidem supradicti Mareschallus, Pincerna, Capitanei, & qui cum eis erant, tales apparuerunt, quales erant ad contrarietatem ipsius Bastardi.

1490 „ Item ad alias Terras, & ad alias Capitanias fuerunt commissi alii maligni viri, & propinqui Domini mei Sancti Imperatoris; scilicèt Nepos suus, filius sororis suæ Palæologus, Dominus Joannes Trachaniotus, Calo Ioannes Lascari, primus Consobrinus Domini mei Imperatoris, & Dominus Isachius, Paulus Comninus, Consobrinus Domini mei Imperatoris. Unusquisque igitur istorum commovit & conturbavit, ad quam erat Capitaneus, expositi omnes ipsi ad ipsam contrarietatem, propter ipsum opus obedientiæ Sanctæ Romanæ Ecclesiæ; quare detenti fuerunt, & ipsi similiter alligati: ac interrogati cum supradictis, verecundi dixerunt, & egerunt palàm ergà Dominum meum Imperatorem, quod propter unionem Papæ fecimus quidquid egimus, & debemus adhuc manere ad ipsum nostrum Consilium.

1491 „ Est autem ad partes Orientis terra, quæ nominatur Trapesunda: quam Terram in captione facta de Constantinopoli à Latinis, tenuit quidam de Capitaneis, qui vocabatur Comninus Dominus Alexius; & intimarunt prædicti infideles ad illum, qui nunc est Princeps ipsius Terræ Trapesundæ existentem abnepotem illius quondam Alexii, *quod Imperator factus est hæreticus, & subjectus est Papæ, & univit Ecclesias scilicèt Græcorum & Latinorum, & si vocaberis Imperator, adhærebimus vobis, & constituemus quidquid volueritis.* Ille quidem ductus inani consilio vocari se fecit Imperatorem, & coronatus est, & induit se vestimentis decentibus Imperio, & fecit Officiales, & tanquam Imperatorem honorari præcepit.

1492 „ Apparuit autem, quod sicut dispensarunt, & miserunt ipsi infideles ad eundem Principem Trapesundæ homines cum Ipsis intimationibus, erant & Latini simul cum eisdem transmissa cooperantes ipsam Legationem ipsorum. Non solum autem ipsi conturbarunt opus Ecclesiasticæ unionis, talem eorum malitiam ostendentes; verùm etiam multæ mulieres Baronissæ, & speciales propinquæ Domini mei Sancti Imperatoris in ipsam malitiam inciderunt, scilicèt soror Domini mei Imperatoris, & Nepotis sua filia ejusdem similiter, & alia sua Neptis filia alteriùs suę sororis, similiter & cognata sua uxor quondam Despoti fratris Domini mei Imperatoris, & mater ejusdem uxor Sevastocratoris quondam Soceri Despoti. Ideò detentæ sunt, & Ipsæ, ac positæ sunt in Carceribus, & bona earum mulierum, & prædictorum Baronum ablata sunt & intromissa ad imperiale vestiarium: similiter, & ablatæ sunt possessiones, quas habebant, & feuda. Hi verò õnes supradicti Barones qualia magnalia & dignitates habebant ab Imperio, & ad quot Capitanias, & castra cõversabantur; quot etiam possessiones & terras habebãt, & quantam substantiam & bona ipsi, & fu-

„ supradictæ mulieres, & his nunc omnibus „ caruerunt in Carceribus positi, ab aliis „ potest scire Sanctissimus Summus Pon- „ tifex.

1493 „ Isti verò supradicti, qui detenti „ fuerunt in Carcere: quantam devastatio- „ nem intulerunt, eo quod habent parentes „ multos, & magnos viros, & ferè omnes, „ qui sunt in Palatio, quosdam fratres, quos- „ dam consabrinos, quosdam generos, quos- „ dam Avunculos, & Nepotes, & aliam af- „ finitatem, hoc manifestum est omnibus, „ Ideò postquam inventi sunt ipsi tot & tanti „ viri ad infidelitatem & incredulitatem, si „ voluerit secundum consuetudinem suam „ Dominus meus Imperator mittere exerci- „ tum ad debellandum, & contrariandum „ inimicos suos, suspicatur, nè fortè, qui de- „ bent transmitti Capitanei exercitus magni „ viri, & nobiles, habeant, & ipsi consilia „ cum prædictis infidelibus tanquam propin- „ qui eorum, & cogitur, ut cum cautela & „ provisione diligenter perficiat sua negotia „ propter ipsam incredulitatem: quare re- „ velat Sanctissimo Domino Summo Pontifici „ consilium suum, & dicit, quod non potest „ ad præsens facere sua negotia, quemadmo- „ dum extiterat primitus consuetum: ad „ quos autem habebat certitudinem à Baro- „ nibus, & fidelibus hominibus suis cogi- „ tur mittere ex ipsis Capitaneos ad terras & „ castra, quæ habet: Manifestum autem est, „ quod sicut ejectus fuisset quidam à Domi- „ no meo Sancto Imperatore conturbator, „ ubicumque erat, & contrarius voluntati „ hujusmodi operis Ecclesiasticæ unionis, con- „ fugientes plurimi tales ad Terram ipsius „ Bastardi, diligenter recepit eosdem, & con- „ gregavit de ipsis contrariis fere Monachos „ centum, cum quibusdam Abbatibus, & „ Episcopis octo, & fecit Concilium: & se- „ derunt, & locuti fuerunt quot voluerunt „ blasphemias contra Romanam Sanctam „ Ecclesiam, & contra Dominum Sanctum „ Imperatorem, & Sanctissimum Patriarcham, „ & Ecclesiam Constantinopolitanam, & „ Anathematizarunt Sanctissimum Summum „ Pontificem, Dominum meum Imperatorem, „ & Patriarcham Constantinopolitanum, & „ omnes subjectos simul sapientes, & eos „ tamquam hæreticos.

1494 „ Quidam autem Episcopus Tri- „ calensis vocatus, quia destitit, & surre- „ xit contra eos & dixit, quod malè facitis, „ & non convenit cum eisdem ad ipsam mali- „ gnissimam operationem illorum, detinuit „ ipsum, & posuit in carcere per menses de- „ cem & octo: posteà verò vix evasit de car- „ cere ipso, & invenit lignum navigans, & „ intravit in ipsum, & transfretavit de gul- „ pho Nigripontis, & se contulit in Moream „ ad quoddam castrum Domini mei Impera- „ toris: & exinde receperunt eum homines „ Domini mei Imperatoris, & portaverunt, „ & conduxerunt ipsum in Constantinopo- „ lim.

1495 „ Item alium Episcopum vocatum „ Patrensem tenuit, & ipsum cogebat, ut „ simul saperet cum eodem; & quia non obe- „ diit, sed dixit, quod ego habeo primum „ Prælatum Thessalonicensem, & ab ipso „ sum ordinatus, & ad Concilium in Con- „ stantinopolim cum meo Prælato, & dedi „ meam subscriptionem, quod debeam ma- „ nere cum aliis ad obedientiam Sanctæ Ro- „ manæ Ecclesiæ, & est impossibile, quod „ hoc debeam prætermittere & revocare sub- „ scriptionem meam; & expoliavit eum, & „ reliquit eum cum sola Camisia, & statuit „ eum sub Cælo discooperto; & stabat diù, „ noctuq; afflictus ab hyeme & glacie in mē- „ se Decembri: & hoc sit manifestum & cer- „ tum Sanctissimo Summo Pontifici, & po- „ terit super hoc cognoscere sua sanctitas „ malitiam ipsius Apostatæ Bastardi, & quo- „ modo à se ipso divisus est, & non timet „ Dei judicium, & non verecundatur de ho- „ minibus.

1496 „ Latini verò, qui sunt ad partes „ Thebarum, & Athenarum, & Nigropon- „ tis, & Moream non cessarunt adjuvare, „ & sibi ministrare auxilia omnimodo contra „ partem Domini mei Imperatoris, scilicèt „ ipsis Apostatis Nichiphoro, & Bastardo. „ Misit autem Dominus meus particularia „ ligna, & particularem gentem in ipsos, & „ iverunt ad partes Nigripontis, & inve- „ nerunt Latinos & debellarunt eos, & pro- „ texit Deus, & vicerunt ipsos. Dominus „ autem meus Imperator advocat super hoc „ Deum testem, quia hoc opus non videtur „ sibi quod factum fuisset de virtute illorum, „ quos misit Imperium suum sanctum, sed „ quantum videtur sibi, illi Latini debellati „ fuerunt à Divina virtute, eo quod auxi- „ liabantur talibus excommunicatis, & ino- „ bedientibus Sanctæ Matri Ecclesiæ; „ nam & populi quantitas, quæ debellavit „ ipsos Latinos, fuit ad comparationem il- „ lorum, quasi modica, & nullo modo erat „ digna versus quantitatem, & potentiam „ Latinorum.

1497 „ Hæc sunt, quæ locutus est vobis- „ cum Dominus meus Sanctus Imperator, „ quæ debetis, sicut tenemini, Summæ Apo- „ stolicæ Sanctitati significare. Et subsigna- „ vi hæc ego Protonotarius Interpretum La- „ tinorum Curiæ D. mei Sanctiss. Imperatoris „ Romaniæ ad cautelam.

Ego Ogerius Protonotarius, qui supra manu propria subscripsi, & meo signo signavi.

1498 In hoc rerum statu constituto Con- stantinopolitano Imperio, Constantinopolim profecti sunt antefati Apostolicæ Sedis Apo- crisiarii, non valentes, præfatorum tumul- tuum

tuum causâ, universa à Græcis exigere, quæ juxtà receptam instructionem Apostolica postulabat Sedes: Excusante se Imperatore apud Summum Pontificem per suos Legatos Marcum, & Marchetum, ut in literis Ogerii suprà recitatis, non potuisse ad præsens facere negotia, quemadmodùm priùs faciebat: *Quorè revelat Sanctissimo Domino Summo Pontifici consilium suum*, scribit Ogerius, *& dicit, quòd non potest ad præsens facere sua negotia, quemadmodùm extiterat primitùs consuetum*. Egerunt tamèn prædicti Apocrisiarii, ut ipse, & Andronicus novam fidei professionem emitterent ad formam præscriptam ab ipso Nicolao, & suis decessoribus, quæ scripto exarata missa est ab Andronico ad eundem Nicolaum, sicuti legitur inserta, & à Michaele edita, licèt nec in ea aliqua mentio fiat de postulatis à Sede Apostolicâ, ut vox illa, *Filioque*, in Symbolo adjiceretur; Est ergò tenoris sequentis.

Sanctissimo, & Beatissimo primo, & Summo Pontifici, Apostolicæ Sedis, & universali Papæ, & com. uni Patri omnium Christianorum, Reverendissimo Patri Imperii mei Domino Nicolao Papæ III. Andronicus in Christo Deo fidelis Imperator Constantinopolitanus semper Augustus, & moderator Romæorum, & omnium subjectarum Gentium Imperio Romaniæ, Ducas Angelus, Comnenus, Palæologus, specialis filius magnæ Sanctitatis vestræ, convenientem honorem, & reverentiam, cum sincera, & pura affectione, ac orationum postulationem.

1499 „ Cùm Sanctus Dominus meus
„ Imperator, & Pater Imperii mei transmi-
„ serit ad magnificentiam vestræ Apostolicæ
„ Sanctitatis infrascriptas Imperii sui literas
„ de verbo ad verbum sic continentes: *San-*
„ *ctissimo, & Beatissimo primo, & Summo Pon-*
„ *tifici &c. Nicolao Papæ Tertio, Michael in*
„ *Christo Deo fidelis Imperator &c.* Quoniàm
„ missi sunt à Magnitudine vestra ad Impe-
„ rium nostrum Nuncii, Deo placentis, Or-
„ dinis Minorum, videlicèt Venerabiles, &
„ religiosi viri, Frater Bartholomæus Gros-
„ setanus Episcopus, Frater Bartholomæus
„ de Senis Minister Syriæ, Frater Philippus
„ Lector Perusinus, & Frater Angelus Le-
„ ctor Urbevetanus, qui ab Imperio nostro
„ petierunt ex parte Magnæ Sanctitatis ve-
„ stræ multiplicationem, & renovationem
„ literarum super primatus recognitione, ac
„ susceptione, & obedientiæ sponsione Ro-
„ manę Ecclesię, directarum olim à nobis per
„ Nuncios, qui ad præsentiam Sedis Apo-
„ stolicæ novissimè redierunt, scilicèt Vene-
„ rabiles, & religiosos viros Fratrem Jaco-
„ bum Ferentinatem, Gaufridum Taurinen-
„ sem Episcopos, Fratres Raymonum Prio-
„ rem Viterbiensem, & Salvum Lectorem
„ Lucanum Sacri Ordinis Prædicatorum,
„ videlicèt, ut in nomine etiam Magnæ San-
„ ctitatis vestræ ipsas literas exponamus, di-
„ gnum hoc perficere reputantes: Ecce ex-
„ ponimus ipsam multiplicationem dictarum
„ literarum in nomine etiam Magnæ vestræ
„ Sanctitatis, illa recapitulantes, & appro-
„ bantes, quæ ad beatæ memoriæ Sanctissi-
„ mum Papam Dominum Gregorium De-
„ cimum exposuimus, & attribuimus per no-
„ stros Nuncios, qui ad ipsius pervenerant
„ Sanctitatem: Super quibus acceptati fui-
„ mus per ipsius Beatitudinem, & per inven-
„ tos ibidem Reverendissimos Cardinales, &
„ per sacrum & divinum Concilium, penès
„ eum tunc apud Lugdunum congregatum.
„ Habet autem professio Fidei, & consequen-
„ ter tenor literarum in dictionibus taliter:
„ Credimus in Sanctam Trinitatem Patrem,
„ & Filium, & Spiritum Sanctum, & cętera,
sicut in literis datis ad Gregorium Decimum, suo loco recitatis, incipientibus pariter: Quoniàm missi sunt à Magnitudine vestra. Qua Fidei professione absolutâ, subnectit.

1500 „ Quoniàm verò Cognatus Impe-
„ rii nostri Magnus Logotheta Dominus
„ Georgius Acropolita ad affirmationem su-
„ prascriptorum ex mandato Imperii nostri
„ juravit in præsentia beatæ memor. Sanctis-
„ simi illius universalis Papæ Domini Gre-
„ gorii Decimi, & tunc congregati apud
„ Lugdunum Sacrosancti Concilii, quæ de
„ verbo ad verbum sic se habent: *Ego Geor-*
„ *gius Acropolita, & magnus Logotheta Nun-*
„ *cius Domini mei Imperatoris Græcorum Mi-*
„ *chaelis, & cætera*, prout in Actis Concilii
Lugdunensis suprà à nobis relatis; qua acceptatione recitata, subjungit.

1501 „ Cùm sic de verbo ad verbum con-
„ tinens juramentum, quod juravit dictus
„ Magnus Logotheta in præsentia dicti illius
„ Sanctissimi, & Beatissimi universalis Papæ
„ Domini Gregorii Decimi, & dicti apud
„ Lugdunum Sacrosancti Concilii, & nunc
„ Sanctissimus, & Beatissimus universalis Pa-
„ pa Venerabilis Pater Imperii mei Domi-
„ nus Nicolaus III. universalis Ecclesię Sum-
„ mus Pontifex petiit per Venerabiles Nun-
„ cios suos, videlicèt religiosos viros Fra-
„ trem Bartholomæum Grossetanum Episco-
„ pum, & Fratrem Bartholomæum de Senis
„ Ministrum Syriæ, Fratrem Philippum Le-
„ ctorem Perusinum, & Fratrem Angelum
„ Urbevetanum, Sacri Ordinis Fratrum Mi-
„ norum, ut renovet, multiplicet, affirmet,
„ & ratificet per corporale juramentum ea,
„ quæ dictus Magnus Logotheta juravit, ut
„ superiùs dictum est, & nos ipsi alias ea-
„ dem fecimus corporali præstito juramento;
„ Imperium nostrum perficiens petitionem
„ Sanctissimi, & universalis Papæ Venerabi-
„ lis Patris Imperii mei D. Nicolai III. con-
„ sequenter suprascripta sic jurat.

1502 „ Ego Michael in Christo Deo
„ fidelis Imperator, & moderator Romæo-
„ rum, Ducas Angelus, Comnenus, Palæo-
„ logus, omne schisma prorsùs abjuro, & su-
„ prascriptam fidei veritatem, prout plenè
„ est scripta, & fideliter exposita, veram,
„ sanctam, catholicam, & orthodoxam fidem
„ esse cognosco, eam accepto, & corde, &
„ ore profiteor; ipsamque, prout veraciter
„ tenet, fideliter docet, & prædicat Sacro-
„ sancta Romana Ecclesia, me inviolabilitèr
„ servaturum, nec ab eo ullo tempore recef-
„ surum, vel quoquomodo deviaturum, vel
„ discreparurum promitto. Primatum quoq;
„ ipsius Sacrosanctæ Rom. Ecclesię, pront in
„ præmissa serie continetur, ad ipsius Ecclesiæ
„ obedientiam spontaneus veniens fateor, re-
„ cognosco, accepto, ac spontè suscipio; &
„ omnia præmissa tàm circà fidei veritatem,
„ quàm circà ejusdem Ecclesiæ primatum, &
„ ipsorum recognitionem, & acceptationem,
„ susceptionem, observantiam, ac perseve-
„ rantiam servaturum, in animam meam,
„ præstito corporalitèr juramento promitto;
„ & confirmo prædictum juramentum præ-
„ dicti Magni Logothetæ mei, & meum,
„ quod alias super his feci; & sicut feci, ap-
„ probo, & ratifico. Sic me Deus adjuvet,
„ & hæc sancta Dei Evangelia. *Hucusquè literæ Michaelis ad Nicolaum III. insertæ ab Andronico, qui posteà subjungit.*

1503 „ Cùm hæc de verbo ad verbum
„ Sanctus Dominus meus Imperator, & Pa-
„ ter Imperii mei transmiserit ad vestram
„ Magnam Sanctitatem, nostrum Imperium
„ totaliter sequens Sanctum Dominum meū
„ Imperatorem, & Patrem Imperii mei, affir-
„ mans, & acceptans omnia supradicta, con-
„ sequenter sic jurat.

1504 „ Ego Andronicus in Christo Deo
„ fidelis Imperator Constātinopolitanus sem-
„ per Augustus, moderator Romæorum, &
„ omnium subjectarum Gentium Imperii Ro-
„ maniæ, Ducas Angelus, Comnenus, Pa-
„ læologus omne schisma prorsùs abjuro, &
„ suprascriptam fidei veritatem, prout ple-
„ nè lecta est, & fideliter exposita, veram,
„ sanctam, catholicam, & orthodoxam fidem
„ esse cognosco, eam accepto, & ore, & cor-
„ de profiteor; ipsamque, prout veraciter
„ tenet, fideliter docet, & prædicat Sacro-
„ sancta Romana Ecclesia, me inviolabili-
„ ter servaturum, nec ab ea ullo unquàm
„ tempore recessurum, vel quoquomodo de-
„ viaturum, vel discrepaturum promitto.
„ Primatum quoquè ipsius Sacrosanctæ Ro-
„ manæ Ecclesiæ, prout in præmissa serie
„ continetur, ad ipsius Ecclesiæ obedien-
„ tiam spontaneus veniens fateor, recogno-
„ sco, accepto, & spontè suscipio; Et omnia
„ præmissa, tàm circà fidei veritatem, quàm
„ circà ejusdem Ecclesiæ primatum, & ipso-
„ rum recognitionem, acceptionem, susce-
„ sceptionem, ac perseverantiam servaturum,
„ præstito in anima mea corporalitèr jura-
„ mento, promitto, & confirmo, & dictum
„ juramentum prædicti magni Logothetæ,
„ prout in litera Sancti Domini mei Impe-
„ ratoris, & Patris Imperii mei continetur,
„ & meum, quod super his alias feci, & pro-
„ ut feci approho, & ratifico. Sic Deus me
„ adjuvet, & hæc sancta Dei Evangelia.

1505 „ Hæc autem omnia suprascripta
„ facit Imperium meum ad vestram Magnifi-
„ cam Sanctitatem, & per ipsum ad omnes
„ successores vestros, roborans ipsa per pro-
„ priæ manus Dei gratia Imperialem sub-
„ scriptionem meam, & per sigillum poten-
„ tiæ meæ ad certitudinem perpetuò dura-
„ tura. *Præsens autem sacramentum actum*
„ *est in nostra Urbe fœlici Constantinopolitana*
„ *in nostro sacro Imperiali Palatio Blacherna-*
„ *rum, mense Septembri Indictione octava,*
„ *Anno sexto milleno septimo centeno octuage-*
„ *simo octavo* (idest, Domini 1280.) *fæliciter.*
„ *Amen.* Hactenùs Andronicus. Sed præstò apparuit, quænam fuerit, & sua, & Patris fides, & quo animo hujusmodi repetita sacramenta emissa fuerint, ut in sequenti parte dicemus.

1506 Eodem porrò tempore, quo Nicolaus agebat, ut negotium unionis Græcorum perfectè consummaretur, alios quoquè misit ex Minorum pariter Ordine Legatos ad Abagham in Oriente Tartarorum Regem, & ad Magnum Caamum Quobley omnium Tartarorum Imperatorem; Miserat nàmque Abagham ad Joannem Nicolai decessorem Oratotores, qui in Cardinalium cœtu exposuere, præfatum Abagham arma in Sarracenos conversurum, si Christianus Exercitus in Syriam transfretaret. Item Magnum Caamum Quobley Tartarorum omnium Imperatorem, Christianis sacris jàm initiatum, traducendorum ad Christum filiorum desiderio tenèri, atque in votis agere, ut Sedes Apostolica nonnullos Viros rerum divinarum cognitione præditos mitteret, qui Tartaros docere, & baptismo abluere possent. Cùmque Joannes, morte præventus, exequi minimè, quod intendebat, potuisset, Nicolaus illius successor eam Provinciam assumpsit, & Legatos ad præfatos Principes destinavit, Fratres Gerardum de Prato, Antonium de Parma, Joannem de Sancta Agatha, Andream de Florentia, & Matthæum de Aretio, ex Minorum Ordine, ut fati sumus, & prout in literis ejusdem Nicolai datis ad Abagham expressè continetur. In quarum exordio hæc legnntur.

1507 „ Exultavit, & exultat in Domi-
„ no Romana Mater Ecclesia in iis, quæ gra-
„ ta fœlicis recordationis Joanni Papæ præ-
„ decessori nostro, & ejus Fratribus àcce-
„ pta, quamplurimùm Joannes Vassali miles,
„ & Jacobus Vassali, Magnificentiæ tuæ
„ Nuncii, eisdem prædecessori, & fratribus

ex

„ ex parte tua, quædam contenta literis, & quædam expressa vivæ vocis oraculo portaverunt. Sub tuo nàmque nomine præsentatæ per eosdem Nuncios eidem prædecessori literæ, sicut asseritur, continebant, quòd si Christianum Exercitum in Terram Sanctam transfretare contigerit, tu terram tuam, & provisionem victualium ipsius Exercitus christiani; nec non & personam tuam, ac potêtiam tui Exercitus contrà inimicos christianæ Fidei, videlicèt Sarracenos, devotâ promptitudine offerebas. In fine verò continebatur earum, quod eisdem Nunciis in omnibus, quæ pro parte tua dicerent, crederetur: sub qua credulitate, rem Deo placidam, eisdem prædecessori, & fratribus, inter qnos nos tunc officium Cardinalatus habebat, amabilem retulerunt. Est quidèm res ipsa dignâ lætitiâ, plena jubilo tota, divinæ laudis extollenda præconiis, quæ si factis dicta frequentibus confirmetur, salutem tantarum continet animarum, videlicèt, quòd charissimi in Christo filii nostri Quobley Magni Caani Imperatoris, & moderatoris omnium Tartarorum Illustris Avunculi tui (qui jàm dudùm fuisse asseritur baptizatus) & tuis inhæret affectibus; personas aliquas ad vos per Romanam Ecclesiam destinari, per quas in christiana Fide, vos, filii, populique vestri instrui valeatis; & ab eisdem prædicti filii vestri, & alii de utriusque populo, seù Exercitu baptizari. *Hactenus Nicolaus* de petitione facta à Tartarorum Rege Abagha. Et post aliqua respondit gratiarum actiones pro oblato succursu contrà Sarracenos referens, & quantùm in se est, opportuno tempore, se dispositurum necessaria ad Terræ Sanctæ subsidium; indè de Legatis, quos ad eum mittit, hæc alia subjungit.

1508 „ Pro tua quoquè prædicti Caani, filiorum, populique sui, tua, populique tui procuranda salute, servitutis nostræ debitum exsolventes, Fratres Gerardum de Prato, Antonium de Parma, Joannem de Sanctâ Agatha, Andream de Florentia, & Matthæam de Aretio Ordinis Minorum, Latores præsentium, viros Religione conspicuos, honestate vitæ pudicos, morum claritate decoros, & Sacrę Scripturę scientiâ præditos; ut tu, filii, populusque tui, ipsum Dominum Jesum Christum Salvatorem nostrum salutaribus eorum eruditionibus agnoscendo, ac ab eis illi ex verbis, qui nullum baptismum hactenùs, vel non in forma debita receperunt, *in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*, auctoritate nostrâ, secundùm ritum, quem in hoc hoe eadem servat Ecclesia Christi, baptismate baptizati nomen suum gloriosum, quod est super omne nomen, christianæ fidei observatione colatis; de fratrum nostrorum consilio duximus destinandos. *Hæc Nicolaus*, qui pariter per eosdam Apocrisiarios scripsit ad præfatum Quobley Tartarorum Imperatorem alias literas, quę incipiunt, *Plasmator hominum Deus*, quas cum superiorihus per extensum recitat ex Vaticano Regesto Wadingus ad Annnm Domini MCCLXXVIII. sub num. VIII. & IX. Et post eum exhibet Raynaldus ad eundem Annum, sub num. XVIII. & XX. Extant pariter apud eundem Wadingum sub num. X. literæ ejusdem Nicolai datæ ad Fratrem Gerardum, aliosque socios Apocrisiarios, incipientes, *Æterni Pastoris, licèt immeriti*, quibus magna ipsis hac Legatione fungentibus concedit privilegia.

1509 Cæterùm Abagha renuit baptismum suscipere, mansitque Idololatra, ut notat Sanutus lib. 3. part. 13. cap. 8. inquiens: *Abagha prudens fuit, & prosperè rexit, baptizari tamèn renuit, & coluit Idola*. Mangonem verò Tartarorum Imperatorem baptismum suscepisse, petente Aytone Armenorum Rege, Anno scilicèt Domini MCCLIII. idem Sanutus eodem loco cap. 6. est auctor, qui descriptâ professione ejusdem Regis Armenorum ad Magnum Tartarorum Imperatorem, refert septem petitiones fecisse, quarum prima: *Ut ipse cum gente sua, relictis superstitiosis Sectis, fidem Christi susciperet, & baptismum*. Annuisse huic, & aliis petitionibus, subinfert Sanutus, ac respondisse sequentibus verbis, nimirum: „ Quoniàm Rex Armeniæ de remotis partibus ad Imperium nostrum venit, non vocatus, non compulsus, sed suâ bonâ & propriâ voluntate, decet Imperatori Majestatem ejus supplicationibus annuere; in iis præcipuè, quæ sunt licita & honesta. Vobis itaquè Regi Armeniæ taliter respondemus: quòd preces vestras acceptamus, & omnes faciemus, cum Dei beneplacito adimpleri. Primò quidèm: Ego Dominus Imperator me faciam baptizari, & Christi suscipiam veram fidem; & omnes de domo mea baptizati in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, tenebunt fidem, quam tenent hodiè Christiani, & omnibus sub meo Imperio constituis idem consulam, non tamen violentiam inferam; nàm fides violentiam non requirit. *Hactenus Mango ad Aytonem*. Cæterùm Anno Domini MCCLIV. Sattachum Tartarorum Regem fidem suscepisse, Legatio ejusdem Regis missa ad Innocentium Quartum, & literæ Innocentii datæ ad eundem Regem Anagniæ IV. Kalen. Septemb. sui Pontificatus XII. incipientes, *Gratias, & laudes*, apud Raynaldum ad eundem Annum, sub nu. 2. palàm testantur. Hunc autem Sattachum eundem esse cum eo, quem D. Antoninus 3. part. cap. 8. §. 21. appellat Cycaltay, & qui scripsit ad S. Ludovicum Regem Franciæ, consistentem in Insula Cypri, cujus literarum exemplar recitat idem S. Antoninus,

eum

eum verò Magnum Cham Tartarorum nominat; undè verofimile mihi videtur, eundem fuiſſe eum eo, quem Mongonem Sanutus vocat, nàm cùm juxtà eundem Antoninum §.20. Tartari Mongali appellantur, potuit facilè irrepſiſſe errorem in nomine, utendo nomine generico, pro proprio & individuali. Et quidèm cùm nec in tempore multùm diſcrepent, facilè eſt conjectari, eundem fuiſſe, ad quem acceſſit Armeniæ Rex, cum eo, qui ad Ludovicum Regem ſcripſit.

1510 Intereà verò res Chriſtianorum in Syria in deteriùs prolapſę ſunt, quoniàm brevi tempore decedentibus poſt Lugdunenſe Concilium diverſis Romanis Pontificibus, Decreta in eadem Synodo pro Terræ Sanctæ ſubſidio minimè fuere executioni demandata; & quod deteriùs eſt, Chriſtianorum Principum terram incolentium diſſidia, & jurgia, ac bella civilia ad extremum univerſa redigerunt; & niſi Tartari reſtitiſſent Sarracenis, longè antè omninò Latini de Terra illa deleti eſſent. Nicolaus autem Papa animum adjecit, ut juxtà ſancita in Generali Lugdunenſi Synodo, quàm citò fieret expeditio in ſubſidium Terræ Sanctæ, undè ſolicitavit Francorum Regem, & Caſtellæ, ac Legionis Regem, mittens ad hunc Pontium de Bruet Magiſtrum Provinciæ Militiæ Templi, à Templariis amandatum ad Papam ad effectum procurandi ſubſidii accelerationem cum literis, in quibus inter alia hæc habentur: „ Quantò Terræ Sanctæ negotium ex ſubventione, prò ea ordinata in noviſſimo Concilio Lugdunenſi, videbatur proſperitati vicinus, tantò terra ipſa ſubventionis ejuſdem fert impedimenta moleſtiùs, & ſuſpirat ardentiùs ad eandem; cùm deſiderium propinquantis ad bravium accendere ſoleat ipſa propinquitas, & inflammare deſiderantis affectum. Hinc terra eadem per impedientes ſubventionem ipſam gravatur infeſtiùs, contrà eos clamat acerbiùs; ſed dùm beneficia ſibi per ipſos contrà hoſtes fidei collata rememorat, recurrit confidentiùs ad eoſdem. *Hæc Nicolaus in literarum exordio*. Sed quoniàm ambo prædicti Reges inter ſe diſſidebant, hortatur Pontifex ad pacem ineundam, vel ſaltèm proiixam treguam firmandam, nè prçfata diſſidia impedimentum ſacro bello afferrent. Indè publicas preces toto Chriſtiano Orbi indixit, atque orantibus pro præfatorum duorum Regum concordia, à quâ unicè pendebat expeditio in Terræ Sanctæ ſubſidium, Indulgentias ritu Eccleſiaſtico propoſuit, ut oſtendunt ejus literæ datę ad Archiepiſcopum Turonenſem, & ejus Suffraganeos, incipientes, *Salutaria, & ſolicitè imitanda*. Apud S.Petrum x. Kal.Martii, ſui Pontificatus Anno III. Verùm & ipſe paucis poſt menſibus ſublatus è vivis, negotium præfatæ ſubventionis abivit in caſſum.

FINIS.

INDEX RERUM
MAXIME' NOTABILIUM,
Quæ in Tertia Parte hujus secundi Tomi continentur.

Primus numerus Paginam, secundus marginalem demonstrat.

A

Apo-

C

Ca-

D

E

F

L

Leo

M

Pe-

Ra-

R

S

Sy-

Finis Indicis Tertiæ Partis.

INDEX RERUM
MAXIME' NOTABILIUM,
Quæ in Quarta Parte hujus ſecundi Tomi continentur.

Primus numerus Paginam, ſecundus marginalem demonſtrat.

A

Præ-

Ar-

B

Ba-

C

Fratu-

Ejus

I

Præ-

gra-

Lite-

M

ſtan-

N

O

P

S

T

Tar-

V

X

Z

Finis Indicis Quartæ Partis.

FIRENZE - BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE
PROGG. - 2.1.117 T.II° (144)
RESTAURO - 1998
LABORATORIO - RAIMONDO MILIO
RESTAURATORE PROGETTISTA - CLAUDIO MONTELATICI

SINTESI DELLE OPERAZIONI EFFETTUATE:

controllo numerazione, pulizia a secco con pennello morbido, risarcimento con montaggio a ecarnire con carta giapponese di adeguato spessore e colore, Vanrow, velatura con velo giapponese 502 e Tylose MH300P al 2%, carte di guardia Ingres struttura F, cucitura su n. 5 nervi di spago, indorsatura con tela di mussola e pelle di capra scarnita, capitelli cuciti su anima di spago e fili di lino neutro e colorato, incartonatura dei quadranti in cartone accoppiato al durevole, nuova legatura in piena pelle di capra al vegetale (Scaricaciottoli) con dorso attaccato, adesivi Tylose MH300P e Vinavil 59 al 15%.

COLLAUDATORE
DATA DEL COLLAUDO

LAB. RESTAURO
LIBRI
R. Milio